

John Carter Brown.

BOUND BY HERING
9 NEWMAN ST

Petri Martyris Epistolæ – 1530. Com-
-pluti – ap. Mich. de Eguia. in fol.

"Cette premiere ed. etant extrêmement
rare, feu le premier President de
Lamoignon donna l'exemplaire qu'il
avoit dans sa Bibliotheque – a Charles
Patin – qui en fit faire une nouvelle
en Hollande plus belle & plus cor-
-recte – Amst. 1670 fol."
Ces Lettres sont tres curieuses, & fort
recherchées des savans." (Niceron)

– Premiere ed. rare & recherchée – vend.
47 fr. m. r. Gaignat – 61 fr. m. bl. dent.
La Valliere, mais ordinairement 18 à 24 fr.
Brunet's manual
[Bibl. Anonym. 1728 (Cat.) p. 154. n. 1658 – sold for 12 flor.]

"Cujus voluminis exemplum [~~ed. Complut. 1530 &c.~~ epistolarum &c.]
manu exaratum multis scutatorum summa co-
-emptum ob raritatem exemplarium editorum,
ab. em. card. Fr. Barberino dum legatione Urbani
Papæ VIII. apud nos fungeretur, servat Romæ ditiss.
-ima ejus omnis generis librorum bibliotheca. Sed jam
considerantes recoxerunt nobis ed.
Hollandi hujus
Amst. Elz. hoc anno 1670 in folio
Antonii Bibl. Hisp.

This ~~set~~ anecdote sufficiently proves the rarity
of the orig. ed –

Anno D. 1530.

OPVS EPI ſtolarũ Petri Marty ris Anglerij Mediola nẽſis Protonotarij Aplĩci atq3 a cõſi- lijs rerũ Indica rũ: nũc p̄mũ et natũ ⁊ medio cri cura excu ſum: quod q̃dẽ pre- ter ſtili venuſtatẽ/ noſtroꝝ q̃q3 tẽpoꝝ hiſtorię loco eſſe poterit.

Cõpluti Anno dñi. M.D.xxx

Cũ priuilegio Cęſareo.

INDEX OMNIVM

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS Anglii Mediolanenſis, tā hiſtorialiū q̄ moraliū, ſo= lerti cura quo anno quæq; ſcriptę fue re inſuos libros digeſtę.

Index hiſtorialiū.

LIBER I.

Epiſtola. Volentem. fo.i.
Epiſtola. Cur ex Italia. fo.eodē.
Epl'a. Miraris Theodore. Correctio in cor rigētē cur ad Hiſpaniā venerit, de Gallis & Hiſpa nis, de Regibus quędam. fo.eo.
Epl'a. Quid tibi aliud. Quomodo ſuſceptus au tor in Hiſpania, de Regibus plęraq;. fo.eodē.
Epl'a. qd ī ipſa. Quid autor ſentiat de Hiſpania, Reginę mirāda ornamēta, de vnitate cū viro. f.ii.
Epl'a. Cœli tēperiē. Inuidia nō miſeratione opus eſſe q̄ venerit in Hiſpaniā, qs Italię qs Hiſpanię ſtatus p naturalē cōparationem. fo.eodē.
Epl'a. Romę iter ſacros. Reginę dotes & illuſtria geſta cum viro Rege, quæ regna ſubiecerint qd autor. fo.iii.
Epl'a. Laudo frater. Deſerenda eſt patria pro glo ria, quibus artibus fama paretur. fo.eodē.
Epl'a. Succeſſꝰ noſtros. Quid ſuper Italia quid ſuper Hiſpania cœli aſtruant. fo.iiii.
Epl'a. Tenebar iā. Rex adit Verā vrbem. fo.v.
Epl'a. Interea dum ſeſe. Quare Regina tanti fiat, quomodo ſucceſſit in Regnis, quid virtutes pe pererint Regis & Reginę. fo.eodem.
Epiſtola. Quę ad illuſtriſſimum. De Zara & Al hama. fo.vi.
Epiſtola. Lactuculam. Alhama capitur & quan do Rex Alhamam munit. fo.eodē.
Epl'a. Singulari. Cadunt Alhamę muri, de papi rea moneta, capit̄ Togiara oppidū, depopulat̄ ager Granatēſis, nr̄i profligant̄, Coinū & coine gīū Carthama & Cazaraboēlla, Rōda & Alora municipia capiūt̄, de ſtrage lōbea in nr̄os. f.vii.
Epl'a. Per q̄ſtorē. Baudillus Mulleiū Bullacenū Regē pr̄em tetro claudit carcere & ſe regē facit, conflictus & captura Baudilli. fo.ix.
Epl'a. Pōpelonenſis. qualiter ſuſcepti fuerint Ca prę Comes & alcaidus Damicellorū, idē comes profligat̄ ad Moclinū. Cābilū & alabar oppi da capiūt̄, Rex captus ſoluit̄ obſide dato filio, inteſtino ſe bello fatigant patruꝰ & nepos in Gra nata. fo.x.
Epl'a. veniēs. quāti libertas ęſtimet̄, Loxa Ilora Moclinū & mōte frigidꝰ capiunt̄, Comes ſcalē ſis Anglus vulnerat̄, facetū eiꝰ dictum. fo.xii.
Epl'a. Thureo fumo. Perturbatio nr̄orū ſup Bel lez malacha, qd ſeruauerit nr̄os, diſcordia inter Granatēſes, qd de Zagallo rege, capiūt̄ malacha & Bellezmalacha, de Mauro pcuſſore de Zagal lo & Dorduxo, de dura obſidione. fo.xiii.
Epl'a. Scripſimus illuſtriſſime princeps. Quare nouis noībꝰ vtat̄ nil curās de veteribꝰ. fo.xiiii.

LIBER II.

Epl'a. Hactenus. Progreſſus ad rem Bacenſem, Zurarfreira & Bachor oppida capiuntur, it au tor armatus ad bellum. fo.xv.
Epl'a. Oppidum. Pericula ī hortis Baciæ, deſcri bitur Baza & ſitus eius. fo.xvi.
Epl'a. Per meas. Conſultatio de obſidione cū Re gina, foſſę & caſtella circumducuntur, Radnam Cafarzal hoſtium dux ſtrenuus perimitur, ſtra ges hortorum Damaſci. fo.eodē.
Epl'a. Quis tibi. Quę gerant̄ in caſtris, mira in ter diuerſarum nationum milites concordia, de hoſpitalibus caſtrenſibus, domus eriguntur ad hiemen ferendam. fo.eodem.
Epl'a. Rarius. Regina venit ad caſtra, quid actum quæ colloquia, quæ inducię cum obſeſſis, dedi dit ſe tandem Bacia. fo.xviii.

LIBER III.

Epl'a. Iam vereor. Deduntur Almeria & Gua dix, & quęcumq; Zagallo parebāt, venit Zagal lus, de Regis noſtri ſuſceptu, de regum & exerci tus diſcrimine. fo.xviii.
Epl'a. Quas vlmos, qd actū āno ſeq̄nti, de Mau ris electis, primogenita Regia ī Portugaliā, Lu cani origo, Alhēdinū amittit̄, Regina febricitat Guadixii & Almerīēſes eiiciūtur, q̄ acta ſunt cū Baudillo Rege Granatę. fo.xix.
Epl'a. Ne te iactes. Ex ſtatiuis centum equites ho ſtes capiuntur, vrunt̄ noctu ſegetes in areis, ad Granatę mœnia fit incurſio. fo.xx.
Epl'a. Veluti. Quę ſit decennii ſubſtātia, vltima obſidio Granatæ. fo.xxi.

LIBER IIII.

Epl'a. Donec. Regina Granatā luſtrat, orator Gal lus adeſt, q̄ lęta dies & q̄ veſpera triſtis. fo.eo.
Epl'a. Faſcia. Caſtra cremant̄, gener regū equo lapſus piit, filia laborat febre. Methimna cāpi exuritur, de Vrbe Sanctę fidei. fo.xxii.

LIBER V.

Epl'a. Hic finis. Granata dedit̄, q̄ cū Granatēſibꝰ fœdera, Iudæorū domus Chriſtianis in Grana

ta donāt, Iudęi ex vniuerſis caſtellę regnis elimi
nāt, Abulēſis ep9 fit Archiep9 Granatēſis. f. eo.
Epl̃a. Hæc quarto nonas. Quantū valeat apud
Reges vnus vir ſanctus, de fratre Frāciſco Xime
nez qualis eſſe dicatur. fo.xxvi.
Epl̃a. Quib9 verbis. De morte Laurētii medices
qualis & quāt9 fuerit, q̄ diſſidia ex ei9 morte & in
cōmoda expectet Italia. fo.xxvii.
Epl̃a. Significaui. Proceribus Hiſpanis ludum
aperit autor litterarium, argumenta futuri diſſi
dii, Aſcani9 cōmendat autori ſuo familiares Hi
ſpanos. fo.xxviii.
Epl̃a. En Comes. Alfonſus regni hęres Neapo
litani patrem Fernandū Regem concitat in Lu
douicum Sfortiam ducatus Mediolani guber
natorem, Francorum etiā Rex excitatur contra
Ludouicum. fo.eodem.
Epl̃a. Sublatum. De Reginæ ſtudio vt proceres
literis incumbant, agitur de habendo Perpinia
no, Carol9 Rex cōcitat̄ cōtra Ludouicū. fo.eo.
Epl̃a. Venit ad me. Corripit̄ Aſcani9q; ſuffragia
dederit Papę, p̄ſagia cōtra domū Aſcanii. f.xxix
Epl̃a. Quod Innocenti9. Papa moritur, quę vi
ta quę mors illius, fo.eodē.
Epl̃a. Patronum tuum, creatur Pontifex Bor
gia qd ei9 ingeniū qd ab eo ſperetur fore. fo.eo.
Epl̃a. Vita functum fuiſſe. Præſagia de Ponti
ficatu, De iactatione filiorum. Quid Rex & Re
gina ſenſerint. fo.eodē.
Epl̃a. In Cæſarauguſta. De conuentibus Arago
nicis, de Perpiniano, conueniunt Anglus & Ger
manus cū noſtris Regib9 in Gallum, Italia ſibi
gladiū q̄ iuguletur cudit, Ludouic9 Sfortia, Caro
lū cōcitat in Regē Neapolitanum. fo.eodē.
Epl̃a. Nouos. Prognoſticō de Italiæ ruina, quid
a Gallis ſperetur. fo.eodem.
Epl̃a. Cum ſit Hiſpania. Controuerſia & perni
cies Italiæ, occaſio habendi Perpinianum, ętas
& mores Caroli Regis. fo.eodem.
Epl̃a. Ad noſtrum. Proteſtatio de nō ſcribendo,
it ad Carolum pro Ludouico, Anglus rex Bo
noniam obſidet Gallicam, qd Cęſar quid Vene
ti, de Bruco & Locuſta. fo.xxx.
Epl̃a. Ridetis. Aſſentitur aduentum Gallorum
Papa, Exhortatio vt Aſcanius obſtet aduentui,
Prognoſticon ſi non fiet. fo.eodem.
Epl̃a. Excutite. De vulnere Regis nr̄i. fo.eo.
Epl̃a. De illato. Quid ſyderales dies Regi attule
rint, quo in vitę diſcrimine Rex. fo.eodē.
Epl̃a. quę ad Simeonē. Quid vndecim9 dies, qd
cęteri ſint opati i Rege, qn̄ ſe oſtēdit Rex. fo.eo.

LIBER.VI.

Epl̃a. Cupis. Multa de Perpiniano, Cæſar, An
glus, proclamatio in Italiam. fo.xxxi.
Epl̃a. Genitor, Exhortatio ad ſtudia literarum &
laus exercitii. fo.eodem.
Epl̃a. Si forte. Epilogus de caſu Regis & multa
præterea, quid ab Indis Colonus, prædicit rui
nam Italię. fo.eodem.
Epl̃a. Proh miſeri. Exemplo percuſſi Regis de
contemptu mundi, de percuſore, Perpinianum
deditur, proxima pernicies Italię. fo.eodem.
Epiſtola. Attollite. Mira de nouis terris & nudis
gentibus. fo.xxxii.
Epl̃a. tāta ē. Multa de Itinere ad idos, de Caroli
Regis cogitatu, poſt p̄bitū Perpinianū. fo.eo.
Epl̃a. Conſueui. De inuentis a Caſtellanis & Por
tugallenſibus in occiduo, pacta Caroli cū Regi
bus nr̄is ſit pax dato Perpiniano. fo.eodē.
Epl̃a. Alias Baudillum. Baudillus Granatę Rex
ex Hiſpania dimittitur. fo.xxxiii.
Epl̃a. veit ad nos. De morte Regis Portugallię,
Colonus cū ingenti claſſe remittit̄. fo.eodē.
Epl̃a. Miſereat. Quartana Italiam raptat, Fernā
dus Neapolitanus Rex moritur Gallus iam trā
ſit, deſcribit̄ futura calamitas, de Cęſare, de An
glo, de Venetis, de Turco, it Fonſeca ad Caro
lum quid noſtri Reges. fo.eodem.

LIBER.VII.

Epl̃a. Quę de bellico. De Indicis rebus, Almi
rantus vocatur Colonus. fo.eodem.
Epl̃a. Decembri. Epilogus pręteritorum & ne
gociatio duplicis matrimonii inter Cęſarem &
noſtros Reges, de Indis. fo.xxxiiii.
Epl̃a. Patru9 ille. Aegrotat Cardinalis Hiſpania
rum Petrus Gonçalez, quo exercitu Rex Gall9
eat, viſit Rex Ducē nepotem infirmum, proce
dit Carolus, Ludouic9 eum comitatur, moritur
dux nepos, Ludouicus regreditur. fo.eodē.
Epl̃a. Quę in Italia. Quid cum Carolo Fonſe
ca, quid Carolus, mittuntur Neapolim auxilia,
de matrimonio, de orbe nouo. fo.eodē.
Epl̃a. Mirari. De Secūda nauigatione ad Indos
de Cānibalibus, recuſat ſecundas nuptias vidua
Regiā filia, quid extollat, quid prematur, Ema
nuel rex Portugalliæ. fo.xxxv.
Epl̃a. Te rariores. Ludouicus mortuo nepote
ſe ducem facit, nō mortuū veneno nepotē quod
multi ſuſpicantur, Carolus Romam proficiſci
tur, Fernandus iuuenis Regni hæres Romam
deſerit, quid fugiēs pontifex, quid Carolus cū
eo, Alfonſus regno ſe abdicat ac fugit in Siciliā,
proteſtatio in Carolū, Carolus abducit Turchi
fratrē, Italis & Hiſpanis minat̄ Carol9. f.xxxvi.
Epl̃a. Pręletia De orbe nouo multa. fo.eo.
Epl̃a. nup a vrbe, de carauaiali galero. f.xxxvii

LIBER.VIII.

Epl̃a. Inſperata. Diſcurſus Caroli, quid Galli de
Neapolitanis quid & quanto quiſq; tēpore Nea
polim peragrauerit, quid Fernandus iuuenis, quid
Veneti, quid Ludouicus. fo.eodē.
Epl̃a. Vis Pomponi. De gradib9 Hiſpaniolę, de

illarum terrarū & cœli natura, de modo viuēdi, de regulis & domibus, ſunt nudi. fo.xxxviii.
Epſa. Quid hoc. Epilogi rerū geſtarum, nr̄i Reges Catholici a Pontifice appellātur. fo.eodē.
Epſa. Nolui. Mors & laus Cardinalis Petri Gōſali, cedit Heliſabetha vidua voto parētū, affinitas cū Cęſare, de Antipodibus pauca. fo.eodem.
Epſa. In dies magis. De morte Comitis Ioannis Borrōei, vide qd ferat lōga ętas, qs ſit Italię ſtatꝰ, oratores a Venetis & Ludouico veniūt. fo.eo.
Epſa. Rubro te. Bernardinus Carabaialꝰ fit Cardinalis, de Petro Gonſalo Cardinali, de Franciſco Ximenez confeſſore, de Indis, de oratoribꝰ de Gallis. fo.xxxix.
Epſa. Longo te. Cōſpiratio in Carolū, redit Carolꝰ, mors Zizimi, de Piſis, de Eluetiis. fo.eo.
Epſa. Paucis ante. Conflictꝰ apud Fornouum, Carolum Ludouicus ſeruat. fo.eodē.
Epſa. Conqreris, Quā mutatꝰ Aſcaniꝰ, ꝓteſtatio de nō ſcribēdo, de fratribꝰ vacātibꝰ. fo.eo.
Epſa. facturum. Mira de orbe nouo. fo.xl.

LIBER.IX.

Epſa. Raras. De Fernādi iuuenis regreſſu, de Gallis, de obſeſſo Duce Aurelianenſi intra nouariā, de Carolo, de profligatis Fernando Rege ac Gōſalo Fernādo Hiſpano Duce, quid Veneti a Fernando quid Carolus in Gallia. fo.eodē.
Epſa. Breui compendio. De orbe nouo, cōcluſa cum Cæſare affinitas, qd Regina Nauarrę, quo Rex eat & ad qd, Nos Laureto magna claſſe mittimus Ioānam ad Philippū virū. fo.xli.
Epſa. Naturę lex. Quomodo ex hoībꝰ hoīes in beluas mutētur, qs ſtatꝰ vrbis Romę, Salſea trucidatio, eccleſię procellas flet autor. fo.eo.
Epſa. Siq̄ optaueris. De noſtra vidua & Rege nouo Portugallię. fo.eodem
Epſa. Vndecimo. Quid acciderit nauiganti Ioāni Regię filię, qd Regia, qd hoēs amātes rē abſentē, de morte Reginę mr̄is nr̄ę Reginæ in Areualo, de expectatiōe Margaritę Cęſareę. xlii.

LIBER.X.

Epſa. Acceſſiſſe. De Pōtificis curis, de primogeniti eius Gandiæ Ducis truculenta morte, de filio ſecundo, quid Papa cū nr̄is Regibꝰ, cōſpuit autor in mores ętatis noſtrę. fo.eodem.
Epſa. Scripſi ad te. De interitu eorum militum qui ad Belgas Ionnam vexerūt, de aduētu Margaritę, de lapſu ab equo Alfonſi Cardinenſis & præſagium. fo.eodem.
Epſa. Elegantiſſima. Ludouicus & Veneti vocant Cęſarem in Florētinos fo.eodē.
Epſa. Superioribꝰ. Deſcribitur Margarita, præuiſa principis mors, cōtētio inter medicos & Reginā de Principis hebetudine. fo.eodem.
Epſa. Erige. Quid de homine, quid de ſole ac luna garriant inſulares fo.xliii.
Epſa. Nuper allatę. Qualiter in vrbe viuat Petrꝰ & qualiter Simon. fo.eodem.
Epſa. Et ſi me nō. De fœlicitate Ioānę in Philippo, de Philippi natura, de fœlicitate regū i ſobole, de mutata nr̄ę viduę ſentētia. fo.eodē.
Epſa. Garſias Lupus. De mari & cucurbita inſularium facecia. fo.eodem.
Epſa. Aequa lance. Quid ad ęquinoctiū Portugalenſes, quid ad Occidentem Caſtellani reperiunt, de Callecutęo Rege. fo.eodem.
Epſa. Scripſi ad te non. Mors Principis Ioannis, quibus ſolennibus ſuſceptus fuerat a Salmantinis, lachrymāda parentum colloquia, Margarita linquitur pręgnans. fo.xliiii.
Epſa. Non defuiſſe. Quomodo ferant tanti filii mortem Reges, de Gallis pereuntibus de pace cum eis. fo.eodē.
Epſa. Paucula. Cæſar Venetorum exercitum & Ludouici ducit contra Liurnum, deſtinatur autor ad Regem Vngarię. fo.eodem.
Epſa. Vtrumqꝫ. Quę bella inter Portugalēſem & Callecuteū Reges, vtrūqꝫ tropicū. fo.eodē.
Epſa. Beatrix. quid petat Vngarię Regia. f.xlv.
Epſa. Quę ab Italia. Quid Cæſar, quid aliquādo fuerint Piſæ, fluxu vētris moritur Fernandꝰ iuuenis, qualis fuerit, Inſtant bos & vitulus velle conſpuere in Cardineum gradum. fo.eo.
Epſa. Scribis Pomponi, ſolis regibus & Bouitis inſularium, medicis & ſacerdotibus licet archana ſacra ſcrutari. fo.eodem.

LIBER.XI.

Epſa. Nō minus. Reginę Vngarię cauſa deperdita, reſtat autor, de inſularium latria & cemibus. fo.xlvi.
Epſa. Vnde ſint. Quare reuocatur autor ex legatione Vngariæ, Mors & laus Caroli Regis, de fratre Ieronimo concionatore in Alexandrum ſęuiente. fo.eodem.
Epiſtola. Hei nobis. Margaritę abortus, vocantur filia & gener ex Portugallia, de rebus Italis quædam. fo.eodem.
Epſa. Paulo poſt. Quid Rex Gallus, ꝓgnoſticō argumentale in Sfortiam familiam, cōtentio de iure vtriuſqꝫ Ludouici. fo.eodem.
Epſa. Superioribꝰ. Gener & filia ex Portugalia venerūt, in dubio qd velint Aragonici. fo.xlvii.
Epſa. Audiuiſſe te. Iura vtriuſqꝫ Ludouici ſuper ducatu Mediolani, armis diſcutietur ius. fo.eo.
Epiſtola. Pugno tibi. Rex Gallus & Veneti conueniunt in Ludouicum Ducem, Federicus creatur Rex Neapolis Cæſar, Borgia Galerum abiicit, Gallus repudiat vxorem. fo.eodē.
Epſa. Reges eſſe. Moritur partu Portugallica Regina, reſtat mas filius, alia tria recitantur aduerſa Regibus, notat fragilitatem rerum humanarum. fo.eodem.

Epla.Tuas mihi. Nō eſt ſui iuris Aſcani9, quid futurū cū Gallis, Ludouici ruina ob Duces q's habet molles & fortes abiecerit. fo.eodem.
Epla.Ex noſtri.In fantulus princeps Michael debilis, Regina ęgrotat ob dolorē filię, Emāuel archana q̄dā ſpe depaſt9 dimittitur. fo.xlviii.
Epla.Complutum.Tollit Aſcanio ſpem habendorum auxiliorum ex Hiſpania, quid ſperēt niſi conueniant Itali. fo.eodem.

LIBER.XII.

Epla.Tempore. Hiſtorialia moraliaq̄ꝫ, de Pontifice Venetis & Duce Mediolani & Turchis, & quomodo Gallus abiicit vxorem, & Britanam ducit, Borgia Galerum excutit. fo.eodem.
Epla.Agimus.Noua de vtriſq̄ꝫ antipodibus occiduis ſcilicet et antarticis fo.eodem.
Epla.Accipe.De Venetis & Gallo contra Ludouicum, Pronoſticon, Borgia in Galliam cum bullis de diſſoluendo matrimonio, de Turcharum apparatibus. fo.eodem.
Epla.Scribis Pomponi.Quid portendere ſoleat Tibridis vaſta inundatio, de Regulis & Bouitis inſularibus, q̄ ſint medicinę prærrogatiuę, qui Reges medicam coluerint artem. fo.xlix.
Epla.Proh cœli. Proclamatio in Venetos, de illorū ꝓxima pnitie poſt Ludouici ſtragē. fo.eo.
Epla.Superioribus.Iam Galli Mediolani fines impetunt, Galleacius Sanſeuerinus Parideus Alexandriam deſerit. Ludouicus Dux diffiſus fugit, ſequitur eum Aſcanius frater, Veneti Cremonam capiunt. fo.l.
Epla.collegatu9.de claſſib9 turchaꝝ & venetoꝝ, quam occaſionē Veneta claſſis amiſerit. fo.eo.
Epla.Turcharum.Quid Turcha cœperit, quid minetur, quid trahāt Chriſtianorum diſſidia, it Mediolanum Gallus. fo.eodem.
Epla.Nullas.Granatā venit Regina Neapolitana Regis ſoror, quid petat, Archanę cōcurſationes ex Gallia in Hiſpaniam. fo.eodem.

LIBER.XIII.

Epla.Ex vrbe. Albaizinenſes deficiunt in vrbe Granata, quid inde. fo.li.
Epla.Nuper.Galli Mediolano eiiciuntur, Ludouicus ſuſcipitur. fo.eodem.
Epla.Officio. Venditur Ludouic9, ab Eluetiis capit̄ Aſcanius, Gallis traditur a Venetis, quid errauerint in hoc Veneti. fo.eodem.
Epla.Scripſi ad te. Quæ pœna Granatenſibus, quid Alpuxarrenſes, it ad eos Rex quo exercitu & quibus Ducibus, quid actum, quid Ogigiar oppidulum. fo.eodem.
Epla.Sedatis.Moritur Princeps Michael, queritur diſpenſatio pro altera filia danda Emanueli viduo, Catherina quarta filia datur Anglo Principi, Philippus gener & Ioanna filia accerſuntur ad hereditatem. fo.eodem.
Epla. Generoſo. Quod inaudito caſu Modonū Veneta capiat̄ i Gręcia a Turchis capiturq̄ꝫ Coronum municipium, quid pariant Chriſtiana diſſidia. fo.lii.

LIBER.XIIII.

Epla.Ad Emanuelem. Altera e filiab9 Emanueli deſpondet̄, Catherinę dotalia parātur diuidūt inter ſe Regnum Gallus & Hiſpanus, ſpicatum mittitur Federicus Rex infœlix, quare hoc feceſint Rex & Regina. fo.eodem.
Epla.Solēt. Diuiſio regni Federic9 i Galliā Ferdinādus ei9 filius adoleſcēs Tarētum ſuſtinet, Rex vterq̄ꝫ coronat̄ Gall9 & Hiſpan9. fo.eodē.
Epla.Tenes.Recuſarunt Claſſem Hiſpanā Veneti in re Modonenſi, capitur Cefalonia, Mitilēne inſula fruſtra oppugnatur, claſſis Gallica naufragatur. fo.liii.
Epla.Philippum. Oratores pro Philippo, quid agitetur, Catherina mittitur ad virū in Britaniā Serra bermegia rebellat, Alfonſ9 Aquilaris primas trucidatur cum multis, Mauri tandem cedunt. fo.eodem.
Epla.Rubro.Fit Cardinalis Didacus Furtatus Mendoci9, Philipp9 gener expectat̄, monet̄ autor vt ſe apparet ad Soldanū orator. fo.eodē.
Epiſtola.Heri. Diffident Hiſpani & Galli & quibus cauſis, iterum collachrimatur Italiæ ruinā, de Leguleis, de Sophio, de autore ipſo. fo.eodem.
Epla.Circiter.It autor ad Venetos de hīc ad Soldanum orator. fo.liiii.
Epla. Quod mihi. Quid autori acciderit intra Hiſpaniam. fo.eodem.
Epla.Nō dubito.De arce noua Salſea, de ira Gallorum, quid ſuſpicetur futurum. fo.eodem.
Epla.Ex quo.Quid in reliquo itinere acciderit, Dux Venetiaꝝ obiit, Galli & Hiſpani ſe inuicem rodunt in regno, Veneti lucrum ſperant ex diſcordia. fo.eodem.
Epla. Vt latine. De interregno Venetorū, quid cū eis egerit autor, quid Galli fremāt fo.eodē.
Epla.Vbivbi. Vniuerſę legationis diſcurſus, q̄ꝫ ſit optandum honorificum mori fo.lv.

LIBER.XV.

Epla.Meas vos.Fera deſcribit̄ tēpeſtas, qd Galleaciis acciderit, ex pola maiori tēpeſtas, qua Aegiptiorum expectatione portum captauerit Alexandrinum. eodem.
Epla. Mare.Quo die ingreſſus Alexandriam, a quo ſuſceptus ſit, quid expectet. eodem.
Epla.Litterarū.De portub9 duob9 Alexandrinis deq̄ꝫ tēplis & climatis natura. eodem.
Epla.iure merito. Quid egerit autor cū Soldāo qdq̄ꝫ regreſſus Alexādriā, cur lras mittat & cur ipſe nō venit, quid detinuit galleazeas. fo.lvi.
Epla.Cœlorum.Sancita Venetorum lex. quam

mudam appellāt infringitur eodem.
Epl'a.Quæ ad. Coſmographa quædā ac de Sophii origine ac geſtis. fo.lvi.
Epl'a.feliciorib9. Quomodo principē repererit Venetias rediens,quid cum Venetis egerit regio ac ſuo nomine. eodem.
Epl'a. Quo in ſtatu.Profligati & incluſi Hiſpani,autor intercept9 mari ac terris neſcit q̃ tendat. qui capti viatores a Gallis. fo.lvii.
Epl'a.Mitius.In Barleta Hiſpani ſepti.qs Canuſium teneat, quid cū Venetis Galli, quid ab hominibus velit Deus. eodem.
Epl'a. Aduenisse.De vrbe Venetiarū,quid Galli prȩconentur,Hiſpani diſperſi & ſtrati. eodē.
Epl'a.nolui.Quid de Cāuſio,de Apullia,de Gallis,de Hiſpanis,qd prīcipes Itali,q̊modo autor euadit e Galloꝝ māib9,it obui9 regi Galloꝝ.eo.
Epl'a.Nō ſemel. Rex Gall9 in Hiſpanos, diffidēt Galli duces,qd vterq̧ dux,qd ſperet̃. fo.lviii.
Epl'a. Sciſſe te. Suſpectū habuerūt Galli autorē ne eēt explorator ꝓ Catholicis regib9. fo.eodē.
Epl'a.Cum tuas.De aduentu Philippi generi & Ioānȩ filiȩ,qd Mediolanēſes,qd rex cū eis.fo.eo.
Epl'a.Quinto.Habuit autor ſaluū condutū & q̊ medio iuit ad Regē Gallū ,de īcuria oratoris nō miſſi & de ineptiis mittendi. eodem.
Epl'a.Impuliſtis.Quomodo e Gallorū manib9 euaſerit,q̃ tranſierit in Italiam Rex Gallus,quid legatus Rotomagenſis,de regibus,q̃ ſtrenue Petrus Nauarrus in Canuſio. fo.eodem.
Epl'a.Auſpicato.De origine gētis Anglerie,vbi natus autor, deſcriptio Aronȩ oppidi,de verbani lacus excellentia. fo.lix.
Epl'a. Veni veni. Suſcipit̃ autor a Regina , cuius virtutes recēſent̃ ,q̃ ꝑſſi fame peſteq̧ in Barleta Hiſpani,Portucarrerius mittitur. fo.eodē.
Epl'a.Te accepiſſe.Venſes reperit Philippū diſcedendi in patriā cupidū , de argumētis ſocerorū, moritur Biſontinus archiepiſcopus. fo.eodē.
Epl'a.Quid ſuo.Succeſſus Borgiȩ abiecto galero,laudatur eius perſona, ſors conſpuitur, aſſequitur magna. fo.lx.
Epl'a.Placuiſſe.Quid Veneti cogitent,quid nr̃i patiantur,venit Fernandus Calabriȩ Dux,quæ affinitatis ſeries cum Rege. fo.eodem.
Epl'a.Scripſi ad te.Quales philippus diſcedens vxorē ac ſoceros reliq̊rit. De Portucarerio , moritur Cardinalis Mendotius,de bello Gallorum cum Salſas. fo.eodem.

LIBER.XVI.

Epl'a.Habuiſſe. Rubi oppidū ī Apulia & Paliza Dux capiuntur, Hiſpani reuiuiſcunt, trirremes Gallicæ capiuntur ,Portucarrerius accerſitur, Ioanna filium peperit. fo.lxi.
Epl'a.Heu purpurate. Moriuntur duo primarii aulici cōmendator maior & Ioannes chiaconus Adelantat9 Murciȩ,de Reginæ patientia, q̃ infelix ſuȩ genitrici filia ſit Ioanna. fo.eodē.
Epl'a.Vah q̃ multa.Morit̃ Portucarreri9 in Calabria,Germani adierunt Neapolim,quid Obegnin9 Gallorū ductor,quid Andrada loco Portucarrerii, ꝓfligatio Galloꝝ in Calabria. fo.eo.
Epl'a.Falſo.Dux Melfius reſiſtit, Neapolis capitur,Careta obſidetur,Gallorū & Hiſpanorū colloquia de icto fœdere a Philipo. fo.lxii.
Epiſtola. Catholica. Quid a Pirinȩis in Gallos & Hiſpanos. fo.eodem.
Epiſtola.Quas ductet. De artib9 Neapolitanis, de Iſcla,de Caieta fo.eodem.
Epl'a.Galli.Obſidio Salſea & quid vltra. fo.eo.
Epl'a.Quȩ ferūtur.Quid de arce del Ouo,quid de Vgone a Cardōa,de obſidione Caiȩte,de magno capitaneo,de Galloꝝ exercitu. fo.lxiii.
Epl'a . Repetis . De Salſea oppugnatiōe , de fuga Gallorum,de noſtrorum inertia. fo.eodem.
Epiſtola.Que acta.Quid Regina oraret feruente pugnȩ diſcrimine. fo.eodem.
Epl'a. Gallos . Gallos duces Hiſpani ſectantur, quid actum , quid de pace, de Alexandro & Pio Pontifice. fo.lxiiii.
Epl'a. Magna. Qua morte morit̃ Alexander Papa,q̊ autore,qd autor,qs Alexādro ſufficit̃.f.eo.
Epiſtola . Quid actum. Quid acciderit Gallos inſequentibus. fo.eodem.
Epl'a.De Alexandri.Morit̃ Pius Pontifex,quātū vixerit,quid Rotomagēſis ,qd Aſcani9,quid Juli9 Papa electus,de Gallorū infortunio, de ſuſpendio fecialis,mutant Galli caſtra. eodem.
Epl'a.A nobis.Cōtētio de ꝑturbatiōe Ioānȩ Reginȩ cū Ioāne Fonſecca antiſtite Cordubēſi,de diſceſſu Philippi,quid in Gallia egerit fo.lxv.
Epl'a.In prȩceps ire.De pōte ad Lyrim ſtructo a Gallis,de Hiſpanorū audentia. fo.eodē.
Epl'a.Breui.Clades ad Lyrim accepta deſerūt regnū Galli,Caietam dedunt,q̃ federa. eodem.

LIBER.XVII.

Epl'a.Satis .Qualis ſit Iulius papa,quāti faciendā ſint regna exemplo Ioānȩ reginȩ fo.lxvi.
Epl'a.Proh ſuperi.Infeliciſſima Ioanna Regina poſt acceſſum ad Belgas,de cōtēptu mūdi. fo.eo.
Epl'a . Paucis . Rex & Regina ægrotant ſimul, ſpoliatis Gallis oia qeta,de natura Galloꝝ. f.eo.
Epiſtola.Veh Hiſpaniæ. Febri exardeſcit Regina,de conuenticulis proceꝝ. fo.eodem.
Epl'a. Ruit.De Regina nulla ſpes,quid agitent ꝓceres,quid teſtetur de genero. lxvii.
Epl'a.Accipite.De obitu & vita reginȩ,Rex titulo ſe ſpoliat regis. fo.eodem.
Epl'a.Diſcedentibus.Horrida itineris deſcriptio cum Reginȩ funere Granatā. fo.eodem.

LIBER.XIX.

Epl'a.Iam tandē.Quid a Venetis Pontifex,quid

inter ſocerum & generũ, quid Ioãnes Emanuel, quid ſecretarius Conchillus. fo.lxviii
Ep̃la. Vt poſthac. Capit autor curã rerũ gerendarum in curia ꝓ ſuo prelato & capitulo Granatẽſi vbi Prior ipſe eſt, oratores a Cæſare ac Philippo veniunt, de torre Theſiphoneo, multa de Regibus. fo.eodem.
Ep̃la. Nil eſt quod. Borgię galeri contemptoris ruina & carcer, pulchre moralia. fo.eodẽ.
Ep̃la. Sẽtio. Quid Philipp⁹ cũ Gallo, de Philippi natura, qd ꝓceres, qd Gall⁹ moralia. fo.eodẽ.
Ep̃la. Duo vt e. De literis Reginę Ioãnę proditis viro, de ſecretario Conchillo, quid Rex Philippus, quid Gallus, negociatiua pro eccleſia Granatenſi. fo.lxix.
Ep̃la. Philipp⁹ Rex. Contra Ducem Gueldriæ Philipp⁹, quid Hiſpani, quid Galli, quæ rerum mutatio. fo.eodem.
Ep̃la. Ex Belgis nuper. Vicit Geldrẽſem Ducẽ Philipp⁹, ſe parat ad Hiſpaniam, ſpes data Philippo, quid ſocer. fo.eodem.
Ep̃la. Idem venti. Parata claſſis Philippi, quid perturbatores Philippi ſperent Fernandus init cum Gallo affinitatem. fo.eodẽ.
Ep̃la. Salmãticę. Pacta Philippi cũ Gallo, conſilia ſoceri genero, quid Gall⁹ offerat. fo.lxx.
Ep̃la. Quid actũ. Pacta dotalia cũ Gallo ꝓ Germana eius affine Regi danda, pacta ignominioſa damnoſaq́ʒ, de redditib⁹ mẽſarũ Granatenſiũ archiepiſcopi dico & capituli. fo.eodẽ.
Ep̃la. Ab Andrea. Luditur a Gallis Philippus, quid ſocer & gener, alterne ſe arguunt. fo.eo.

LIBER. XIX

Ep̃la. Ex quo literas. Pacis edictum inter ſocerũ & generum. fo.eodem.
Ep̃la. Audiui. Laus ſacræ inq̃ſitionis ſed de Luzerio non laus. fo.eodem.
Ep̃la. Nuper allatũ. De Philippi diſceſſu ex Flãdria & eius naufragio, euaſit Dux Geldrię quem captum trahebat. fo.eodem.
Ep̃la. Ab vrbe. Quid Iulius Pontifex cogitet, quid Venetis proteſtetur, quid reſpõdeant, multa contradictoria. fo.lxxi.
Ep̃la. Exactores. Quid Fernãdus de naufragio Philippi ſenſerit, quid Philippus de Germana, q́ʒ amarum panem comedit Granatẽſis eccleſia computatorum manu. fo.eodẽ.
Ep̃la. Computatores. Quę ratio abſentum quę nulla eſt. fo.eodem.
Ep̃la. Miraꝛ. Cum fortuna mutantur animi, eſt in Anglia Philipp⁹, vt nõ liber dat Regi Anglo Ducẽ de Suffulch Philipp⁹ q̃n ſub fide tenebat in ſuo ſtatu Regis Angli affinẽ ſuſpectum, quid Ioanna Regina diligat. fo.eodem.
Ep̃la. Quantus eſt. Quid vniuerſus faciat orbis, quid ſentiat Gallis ſpoliatis. fo.lxxii.
Ep̃la. Optati iã. Appulſus ẽ Philipp⁹ Rex, ſuſpitio an ſit ſeruaturus pacta cũ ſocero. fo.eodẽ.
Ep̃la. Vos duo. Diſſident ſocer & gener, quid Regina, it autor Philippo oſtenſur⁹ maleſanum eſſe diſſentire a ſocero. fo.eodem.
Ep̃la. Ingemuiſſe. Nõ ſtatur fœderibus, quid ꝓceres, quid autor cũ Philippo. fo.eodẽ.
Ep̃la. Agebam⁹. Cur nil grãde in humanis, cur nos occupet rerum ſatietas. fo.lxxiii.
Ep̃la. Heu heu. Conueniunt ſocer & gener Reges, diſcordes abeũt per diuerſa, fœda de quibuſdam proceribus. fo.eodem.
Ep̃la. Vt aliquãto. Secũdo cõueniũt & diſſentiũt quid Regina ꝑſit, multa horrẽda. fo.eodẽ.
Ep̃la. Scripſi ad vos. Male concluſum inter Reges, de nouo comete. fo.lxxiiii.
Ep̃la. Mirabimini. Autoris collachrimatio ſuper Caſtella ob diſceſſum Fernandi Regis, multa moralia. fo.eodem.
Ep̃la. Tumidi. Quid Philippus, quid fautores, auferũt Galli Claudiã a principe Carolo quã deſpõderant, de arcium pręfectis, de nocte acta per reginã in agro Muzientes fo.eodem.
Ep̃la. De his q̃. Diſcedit ex Hiſpania Fernãdus Rex, febricula Philippũ occupat pœnitẽti eſt animo Philippus ꝗ ſocerũ amiſerit. fo.eodẽ.
Ep̃la. Eia agite. Moritur Rex Philippus, proclamatio autoris de ſorte humana cum Philippi, laudibus. fo.lxxv.
Ep̃la. Diſtuli. Quid ſtatuat ſocer generi audita morte, de Gibraltaro municipio cũ Duce Sidonio, de regni regimine, quid proceres, Valentinus euadit e carceribus. fo.eodem.
Ep̃la. Scio. Ioannę Reginę vita, quid de antiſteis vacantib⁹, quid de Rege Fernãdo. fo.eodẽ.
Ep̃la. Statuerã. Significatiua de ſtatu rerũ. fo.eo.
Ep̃la. Res noſtrę. Quid reſpondeat interrogata Regina, quid Põtifex, quid Gall⁹ pro Bononia, prognoſticon de Bentiuolis. fo.lxxvi.
Ep̃la. Ex vrbe. In diſcrimini Gall⁹ exercitus in agro Bononienſi, de promiſſis cardinalis Aragonii. fo.eodem.
Ep̃la. Vix bene. Quid Rex cum Angiouinis in regno, de Regina, de Principe, quid proceres aduerſi Regi, de Cæſare fo.eodem.
Ep̃la. Nugis agimur. Exhumat Regina mariti corp⁹, quomodo itur cũ feretro & quo. fo.eo.
Ep̃la. Ex duobus. Vanus frater Reginæ ſuſcitutũ aliq̃ndo Philippũ. fo.lxxvii. quod. lxxii.
Ep̃la. Ex triũuirat⁹. Duos Ep̃os & ſe vocat autor triũuiratũ, neqꝫ Regiã diuelli a loco tabido de graui peſte. fo.lxxi. quod. lxxvii.
Ep̃la. Si forte. De diſſidiis procerum Ognez & Gamboa in curia, de ſpe aduentus Regis, de Rege Nauarrę & Comite Lerini. fo.eodẽ.
Ep̃la. Salomonem. Quomodo vehaꝛ Philippi

corpus, diſperſi familiares, quid praui conſultores, imitatio ꝑ ſtatus. fo.lxxii. quod. lxxvii.
Epl'a. Qualis erga. Luzeri⁹ īqſitor Cordubēſis archiepiſcopi familiam taxat hereſeos, quid autor pro eo. fo.lxxviii.
Epl'a. Sepi⁹. Qualis ſit archiepiſcop⁹ Granatēſis ꝙ male ſit cōtra tales viros moliri qcꝙ aduerſi, de Luzerio tenebrerio. fo.eodem.
Epl'a. Quinto nonas. Quā graui peſte curia vrgeatur, qd operat̄ autor pro Granatenſibus, qd aſportent a Regina qui cā adeunt. fo.eodē.
Epl'a. Corolariū. deſcriptio moralis de loco, modo & tempore mortis Valentini Ducis, de Pontifice, de Cęſare, de Comeſtabili, de Duce Naiarę, de Rege Nauarrę & Lerino Comite. fo.eo.
Epl'a. Ancoras. Mouet̄ Regina, de pheretro aperto Philippi, vbi ſiſtatur, qd ſenatoribus cū Regina, qd de progreſſu. fo.lxxvi. quod. lxxix.
Epl'a. Salutiferum. Simultates Methinę Campi, Genuēſes ſubiiciuntur a Gallo, de gallero Toletani. fo.lxxvi. quod. lxxix.
Epl'a. In Berna. vide ſupſtitionē exortā. fo.eo.
Epl'a. Decanū. Soluti e Luzeri manibus affines Archiepiſcopi, Philoſophica pleraqꝫ. fo.eo.
Epl'a. quę ad Reuerēdiſſimū. De arce ſegouię, de Pōferrata, de Bononia & Bentiuolis, de magno capitaneo, de Toletano. fo.lxxx.
Epl'a. Proh deus. Archiepī Granatenſis mors & collaudatio & vita. fo.eodem.
Epl'a. Quod Vbedę. Qualis ſit vbiqꝫ rerum ſtatus, & de Archiepiſcopo quędā. fo.eodē.
Epl'a. Eadē veſpera. Rogat⁹ autor a Duce Infātati dat cauſas q̄re neq̄at a curia diſcedere. fo.lxxxi.
Epl'a. Scribis Comes. Quod cōfracti fiſci redditus & de literis Regis. fo.eodem.
Epl'a. Iā tranquilla. Quę ſpes de aduētu Regis, Reginę affectus, de ſacello cōbuſto. fo.eodem.
Epiſtola. Fœlix. De diſceſſu Regis ex Neapoli: cum Gallo Rege conueniet, Pontifex ad hoſtiā Tiberinam proficiſcitur, profligatur in Africa Damicellorum pręfectus. fo.eodem.
Epl'a. A Rege. Quare Pōtificē Rex nō adierit, in Sauona Rex, qd de magno capitaneo. fo.eodē.
Epl'a. Quod nobis. Eſt ī littorib⁹ Hiſpāīs Rex, quid de Ponferrata. fo.eodem.
Epl'a. Si rarę. Prędones Mauri cū nauibus naufragantur, de hoſpitis autoris morte fo.eodē.
Epl'a. Quo propius. Quid imperator in couētu, de margarita Cęſarea, ex Valētia Rex ſcribit Fagiardus ad Regē q̄ pompa. fo.lxxxii.
Epl'a. Audito. It obuiam genitori Regina, Cæſar in Gallos, de Geldrēſib⁹, de negociis. fo.eo.
Epl'a. Iā tādē. Cōueiūt rex & filia, pulchra cōgratulatio, de Duce Naiarę & Emanuele. fo.eo.
Epl'a. Serę ſunt. Datur in Mahamut Galerus Toletano, cur non in curia. fo.lxxxiii.
Epl'a. vix domo. De arce Burgēſi, de diſceſſu Andreę Cęſarei oratoris. fo.eodem.
Epl'a. Quādo crebros. De mutatiōe curię. f.eo.
Epl'a. Vbi ſedeamus. De aduētu Reginę Germanę, de nouerca, de priuigna. fo.eodē.
Epl'a. Sacroſanctę. Quid Luzerius ſuper proceſſibus, quid ceteri arguant. fo.eodē.
Epl'a. Solet. Cedit Regi Dux Naiarę. fo.eodē.
Epl'a. Capitulares q̄ petūt aſſequūtur. fo.eodē.
Epl'a. Aduerte. De Cęſare ī Gallos, de Tunez in Aphrica, de Sophio, de Flandria. fo.eodem.
Epl'a. Paucis, De Cęſare & Gallis, quis Imperator ſit Galli & Veneti exercit⁹, Triuulci⁹ patriā vendidit Gallis. fo.lxxxiiii.
Epl'a. Maximilianum. Cæſar a Pontifice Imperator electus appellatur, quo modo Germanis ſuccedat, de Sophio, de Afris infeſtantibus Granatam. fo.lxxxv.
Epl'a. Cęſari. Impator Goriciā trigeſtū & exercitū aiūt amiſiſſe, de Gallis q̄dam. fo.eodem.
Epl'a. Cardinalis. Luzeri⁹ vt ratione det de proceſſibus accerſitur. fo.eodem.
Epl'a. Sit qualis fortūa. De morte Ducis Mediolani, qd Marchio Plegi in pretorem curię, quid petrus Gerio contra Regem. fo.lxxxvii.
Epl'a. Paulati. Luzeri⁹ capit̄, diuinatio deplorat̄ teſtes Luzerii, ſoluūt̄ Rex it ad Marchionē Plegii, capitur in Africa pegnonum. fo.eodem.
Epl'a. Anno. In Berna vrbe Germanię confuſio inter fratres de conceptione virginis, qui & vbi combuſti. fo.lxxxix.
Epl'a. Vidiſſe. Petri Aqllaris Plegi Marchionis executio in curię prætorem, quo die Cordubę fuimus. fo.codem.
Epl'a. Mœrens, Qua mulcta Rex in Marchionem Plegi ꝓceſſit ob pretorē violatū. fo.eo.
Epl'a. Venimus. Petrus Giron abducit in Portugaliā Ducē Methinę Sidonię fo.eodē.
Epl'a. Portugaliæ. Obſidet a Mauris Arzilla, Niebla oppidū dat̄ ī ꝑdā cōueniūt Papa, Gall⁹ & Hiſpan⁹ Reges in Venetos & Cęſar. fo.eo.

LIBER. XXII.

Epl'a. Ex q̄ die. De cōuētu Camaracēſi cōtra Vēetos & Turchas, qd qſqꝫ petat ab eis. fo.xc.
Epl'a. Męę a te. Mutat̄ Regina, apta ī Venetos adiuratio, q̄re Mediolanēſes oderit Venetos. fo.eo.
Epl'a. Si licet. pars Venetiarꝫ cōburit̄, Romę fulgur, Alexandrinus Cardinalis iuſtus moritur, Regina ducitur Tordeſillas. fo.eodem.
Epl'a. Ioannem. Cabanyllas Valentin⁹ it orator pro Albiono. fo.eodem.
Epl'a. Crepidatus. Apparatus Cardinalis Toletani ad rem Oranenſem. fo.eodem.
Epl'a. Iacta ēē. Ruptura cū Gallis, de Turchis, de Sophio, it Gall⁹ ī Italiā qd Angl⁹, Regina Germana filiū peperit, de Cęſare. fo.xci.

Epla. Varias. Mors regis Angliȩ, Gall9 in Venetos exercitu tripartito, quid Mediolanenſes, qd Cȩſar, quid Turcha. fo.eodem.
Epla. Maius ex. Venetoꝝ horrēda ſtrages. fo.eo.
Epla. Tabellariū. Orana expugnatio. fo.xcii.
Epla. Dies pridie. Quæ Venetorū internicies, Papa & Cȩſar ſua recuperant, quod Galli Regis periculum in pugna. fo.eodem.
Epla. Vix e manu. Tumultus exortus Venetiis, quȩ ſpes Venetorū, quid cū Gallo, Rex Hiſpaniȩ nondum ſua recepit in regno, Toletanus ex Orano rediit, quare. fo.eodem.
Epla. Aperi. Nuptiȩ Galli Regis, quid Cȩſar & Gall9, in Orāo familiarit̄ ſe tractāt Chriſtiani & Affri, recuperant̄ a Venetis oppida regni. fo.eo.
Epla. Nup allatū. Piſas recupat Florētia, qd Gallus & Hiſpanus Reges cū Florētinis. fo.xciii.
Epla. Superioribus. Cur non cōueniant Cæſar & Gallus in pactis. fo.eodem.
Epla. Litteras. Recuperant Veneti Paduam, de Germanis quȩdam. fo.eodem.
Epla. Quod Veneti. Iteꝝ in Venetos it̄, capitur a Venetis Lignagum oppidū, capit̄ & Mantuȩ Marchio, Gallus liberat Mediolanenſes a vectigalib9, qd ciues, reuertit̄ in Galliā Rex. fo.eodē.
Epla. E curia. Mille morbis laborat Rex Gallus, Cȩſar obſidet Paduā, q obſeſſi, qd ſperēt. fo.eo.
Epiſtola. Nouum audi. De quadam beaticula & ei9 cauſa diſcordant concionatores fratres, quid Rex & reliqui ſentiant. fo.eodem.
Epla. Maximilianus. Soluitur obſidio Patauina, Chriſtianȩ triremes a Turchis fœde capiuntur, de miſera Vicencia. fo.eodem.
Epla. Per tabellariū. Ingens terrȩmotus Conſtātinopoli, de Sophio, de Papa cum Albigenſi epiſcopo, de Legato & Gallis. fo.xciiii.
Epla. De externis. De Regina Ioāna, de Polonis, de Turchis, de Beaticula. fo.eodem.
Epla. Ioānes. De Regis debito ad fabricas eccleſiarum Alpuxarenſium. fo.eodem.
Epla. Fama eſt, Rex ad Affros, capiūtur triremes Venetȩ in Pado, quid Veneti retineant, amici Rex Hiſpanus & Cȩſar fo.eodem.

LIBER. XXIII.

Epla. Accipe. Quȩ fiūt i vniuerſo, quid ī pugna cōtra Mauros Comes Altemiræ Gallec9. f.eo.
Epla. Alger. Dedit̄ in Affrica vrbs Alger, Gall9 Veronā recipit pro impēſis pro Cȩſare, Comes Petiliani moritur, de rebus Affricanis. fo.xcv.
Epla. Tertio nonas. Iterum in Venetos, quid Veneti, quid Papa & Roma fecerint ob captā Bugiam, Dux Termenēſis in Venetos mittit̄, philoſophica quȩdam, Monzonum imus, Regina Angliȩ paritura. fo.eodem.
Epla. Fœlicioribus. Rex Bugiȩ pfligat̄. fo.eo.
Epla. Diſtamus. De conuentibus & extortoribus Aragonicis. fo.eodē.
Epla. Georgius. Mors & vita cardinalis Legati Galliaꝝ, de Gallis & Venetis, morit̄ Cȩſarinus Cardinalis, Vicēcia & Lignagū capiūt̄. fo.eo.
Epla. Ex quo a nobis. Opinio de Tripoli vrbe in Affrica & Petro Nauarro, Gallus exercitum dimittit, Pontifex cogitat liberare Genuā, Cardinalis Narbonenſis capitur. fo.xcvi.
Epla. Diuerſis ad te. De inueſtitura regni, oratores a Cȩſare & Carolo Principe. fo.eodē.
Epla. Superiores. Quid Ferrariȩ Dux Miranda Tripolis vrbis ī Affrica expugnatio, de Hiſpāorū fortitudine in ea expugnatione. fo.eodem.
Epla. Ab vrbe, Anathema in Ferrariæ Ducē & Thenor anathematis, qd Gall9 qd Eluetii. f.eo.
Epla. Peractis. De truculenta tyrānide in Ariza in viatores, quid Papa, quid Gallus quid Eluetii quid Hiſpanȩ lanceȩ tercentum fo.xcvii.
Epla. Infœlix. Strages inaudita ī inſula Gelues, internicies lachrymāda nullo pſeqnte. fo.eodē.
Epla. Curvetera. Ratio cur nouis magis ꝙ veteri b9 vtat̄ noib9 liceat alias dixerit. fo.eodem.

LIBER. XXIIII.

Epla. Veneti Vicētiā recipiunt. Veronā quatiūt, Papa in Bētiuolos, Bononiā it Chamonus, Cardinales a Papa ſecedūt, Cæſar & Gall9 eis fauēt, Papa fere moritur, Chamon9 ad mœnia Bononiȩ, Fabricius ſuccurrit, quid popul9 quid Galli. fo.xcviii.
Epla. Variis. Miſerāda deſcriptio de reliqis Gerũenſibus, claſſis Soldanica proſtratur a Rodiis, de ſtrage Mauroꝝ in Bugia fo.eodem.
Epla. Ab idibus. De hui9 anni varia calamitate, q ſpes de Affris, moralia qdā de Gallo, de Papa, de rerū euētu, de Duce Ferrariȩ. fo.eodē.
Epla. Ex vrbe. De obſidione Mirandulȩ a Papa, de Imola & Cardinalib9 priuādis de Duce Vrbini, de Papieſi Cardinali, & alia diuerſa. f.xcix.
Epla. Habuiſti. Papa capit Mirādulā Papa compurgat Venetos, quid in hoc Cæſar, qd Gallus, moritur Chiamonus Gallus Mediolani gubernator. fo.eodem.
Epla. Chiamono, triuulci9 gubernat loco Chiamoni, cōuent9 Mātuan9, qd proponat Cȩſar, qd reſpondeat Papa, qd concluſum. fo.eodē.
Epla. Vix bene. De concilio & cōciliabulo, ſtant Gallorū caſtra oppoſita Pontificiis & Hiſpanis caſtris, quid velint alterne. fo.eodem.
Epla. Vah ꝙ. Quid Pōtifex quid Gall9 qd Hiſpan9, qd Fabrici9, colūna cum tercētum lanceis Hiſpanis, magna controuerſia. fo.eodem.
Epla. Vbi primū. Pōtificii ſternūt̄ a Triuulcio Bononiā capit Triuulti9 claſſis hiſpana ſoluit̄ qd agitēt Gall9 & Hiſpanus Reges, præſidia mittūtur Neapolim. fo.xc. quod. c.
Epla. Externa. Rex Tremeſſenius Maur9 ſubdit

Index.

ſe Hiſpano Regi, de angelis & portento Friuo-
lano. fo.eodem.
Epl̃a.Alium.Dux Vrbinas Papiēſem Cardina-
lem trucidat, quid Papa Vrbini patruus, quid
Cardinales, quid ĩterfector, quid Gall9, progno
ſticon de concilio & conciliabulo. fo.ci.
Epl̃a. Clauſa domi. Florentinis Gallus fauet in
Senenſes, vbi ſit Gallus & cur ibi. fo.eodē.
Epl̃a.Quid in conuentu. Curię cōgregatę Bur
gis ex vniuerſa Caſtella & locorum nomina in
curiis habentia ſuffragia. fo.eodem.
Epl̃a.Noſtrū it. Quid de cōciliabulariis, de mō
te Pulchiano oppido Florentinorū, de Gallis,
Hiſpanis, Papa, Cęſare, Bononia. fo.eodē.
Epl̃a.A vobis nūti9. De Abbatę Arōe homici
da, de vi ſoli natalis, de amore, de re Belcaſtrenſi,
de Gallo & Hiſpano Regibus fo.eodē.
Epl̃a.Aduerte. Quid Papę familiares eo laborā
te, quid conciliabularii, qd Vrbinas. fo.cii.
Epl̃a.Altero. Papa reuiuixit, quomodo ſe habe
ãt cum conciliabulariis & Florentinis & Piſa-
nis, quid Cardinalis Sanctæ Crucis, quid ſuus
Rex cum eo. fo.eodem.
Epiſtola.Prodigiis, Inauditum hactenus prodi
gium in agro Cremenſi, de fruſto vnius ſaxi de-
lapſi ab aere fo.eodem.
Epl̃a.Petis ex. prognoſticō ex pręſentibus diffi-
diis q̄ cōuerſatio inter Gallū & Hiſpanū Reges,
qd Scot9, qd Anglus & alia multa. fo.eodem.
Epl̃a.Solet. Pacta fœderis int̃ Hiſpanos & Vene
tos cū Papa, qb9 qſq; militibus agat. fo.ciii.
Epl̃a.Piſis qui. Quid p̃iſis conciliabulum, quid
Pōtifex qd Florētia, qb9 conq̄ſtib9 Papa implo
ret auxiliuū & Gallo maledicat. fo.eodem.
Epl̃a.Tres aduentarūt. Galli produnt inimiciti-
as, capiunt Galli viatores Hiſpanos, Anglus cū
Hiſpanis, qd ſuper hoc Gallus, quid Cardinalis
Sanctę crucis cum Rege ſuo. fo.eodem.
Epl̃a.Sat cōmodis. Priuātur Cardinales Cuſen
tinus, priuatus moritur, quid Mediolanum in
cōciliabularios, quid Gallus in eos, de Cilice p̄-
done ac Turchæ filio. fo.eodem.
Epl̃a. Quā apertas. Quæ Pontifex dicat in Gal
lū, quomodo nos impetat Gall9, q̄, q̄lia quātaq;
ſint Affroꝝ regulorū munera. fo.ciiii.
Epl̃a. Quod varii. De tēporum varietate. de El-
uetiis & Cardinali Sedunenſi. fo.eo.

LIBER.XXV.

Epl̃a.Proh q̄ꝫ. Affrorum lætitia ĩ ripa fluminis
Burgēſis, verba regis de rerū vicib9 pulchra, de
Eluetiis multa, & q ſint Italię gemit9. fo.eodē.
Epl̃a.Eodem die. Supplicio Galli afficiūt orato
rē Eluetioꝝ, quid Eluetii, quid Mediolanū, quid
Hiſpani, tēplū Hiſpalenſe corruit. fo.eodē.
Epl̃a. Tabellarium ex. Hiſpani contra Gallos,
moritur Dux Termenenſis, quid Conciliabula
rii, de Gallia, de Flandria. fo.eodem.
Epl̃a.Es Regi. Suaſiua in Gallū, de Galli aperta
cupiditate, q principes fuerint aduerſati eccleſiæ,
quid lucri pariat appetitus. fo.cv.
Epl̃a.Non memini. De abbatia Marmoteria &
morte filii Galleacii nepotis Ludouici, de ſpe
Gallorum p̃gnoſticō, Eluetii ciues Mediolani,
Dux de Nemurs de rege gallo de Hiſpano. f.eo.
Epl̃a.Non multo. Capitur Baſtida Ferrarię op-
pidum, obſidetur Bononia, quid Bentiuoli, de
vi Gallorum, quid Regina Francię, oritur fili9
moritur ſtatim. fo.eodem.
Epl̃a. Magnitudo. Amittitur Baſtida, Rex An-
glus Gallo infenſſus, q̄re Veneti nō ſteterint p̃-
miſſis, quid Rex cum eis, Flandria, de morte re-
pentina Comeſtabilis Caſtellæ. fo.eodem.
Epl̃a.Eadem hac. Suſpecti inuicem reges Gall9
& Hiſpanus, Bononia quatitur, Sanſeuerinus
Cardinalis priuatur, labores Hiſpanorum ſub
dio, de Strigonio Cardinali. fo.cvi.
Epl̃a.Cœno. Hiſpani ſoluunt obſidionē Bono-
nię, Dux de Nemurs in Bononiam intrat, de in
felici Brixia q̄ datur in p̄dā, de Venetis, qd Theo
dor9 Triuulti9 in Gallū Ducē petulātē. fo.eodē.
Epl̃a.Mauri. Diſcedūt Mauri Tremeſeniū. f.eo.
Epl̃a.Nubila. Rauenę clades. fo.eodē.
Epl̃a.Qualis. Gallia lena plu ctu. fo.cvii.
Epl̃a.Tabellarium. Octodecim oratores Helue-
tii, Oratorū oratio ad Regē Gallum exprobra-
tio cruda, quid reſpondeat Rex Gallus, rationes
q̄re abſtulerit heluetiis ſtipēdia, repetitio oratoꝝ
minãt̃ Regi Gallo, de oratore Florētino. fo.eo.
Epl̃a.Ab vrbe. Veneti nobis amici, de Sedunē-
ſi trahente Eluetios, quis fuerit Sedunenſis, Bri
tāni claſſem Gallicam pręhendunt, quid ſit Sco
tia, de Britānię pręrogatiuis, de Turcharum ap
paratu, Papa hortatur ad vnionem, orator An-
glus petitur, de Gallorum impatientia, magn9
capitaneus ad Italiam. fo.cviii.
Epl̃a.Dies agitur. De concilio Lateranēſi, oratio
in concilio per Aegidiū Cardinalē, orationibus
non armis agendū, qui Reges deleti ob inobſer
uantiam, Turch9 fugat patrem & omnes fratres
& minatur Chriſtianis, deſideratur in Italia ma-
gnus capitaneus, & laudes eius. fo.eodem.
Epl̃a.Quinto id9. Claſſis Anglica nouē nauiū,
Lipuzca quōdam Bardulia, nobiles Anglici &
Regis affines ĩſunt, pacta de diuiſione Gallię qd
cum Rege Nauarrę agatur, inter flāmam & pru
nas hic Rex, quis orator pro ſuo Rege, Dux Al-
bę prętor, quo tendat Dux Albę, Eluetii deſcē-
dunt contra Gallos. fo.eodem.
Epl̃a.Superioribus ad. Galli turbati in Italia co
gitāt eā deſerere, cōciliabularii aufugerūt, de vi
ta & morib9 Beatę Oppidi de Piedrahita. fo.eo.
Epl̃a. Defuere. Gallorum fuga & ſtrages, tenent

arces, Genua Lanternam quatit, aufugiũt ciues Mediolanenſes, inſana factionum peſtis, damna patrię ob factionarios, deplorãda depopulatio, de Nauarre negociatione fo.cix.
Epl'a. Ad Regẽ. Oratores ad Regem Nauarræ, literę repertę de fœdere cum Gallo, ſacerdos Michael portauit literas, capita fœderum cũ Gallo quos ſtatus polliceatur in premium Gallus, vſq; Burgos ꝑmittit Gallus Nauarro, ꝓteſtatio Regi Nauarræ & qd reſpõdeat Nauarr9 Rex, Dux Alue mouit exercitũ, aufugit Regia cũ filiis. fo.eo.
Epl'a. Audi quid. Dux Alue Pompelonẽ venit, occurrunt Roncalenſes, Ducis edictum de ſeruãdis bonis, Comes Lerini exul pręcedit, Viamõteſii ad comitẽ veterẽ dominũ, aufugit Rex Nauarræ, ꝓteſtatio ciuiũ, proteſtatio de deditione, octauo Kalendas Auguſti vrbem capit Dux, de Turci Selipſachi animo, de aſtu Selipſachi paricidę contra patris volũtatẽ it Cõſtantinopolim, fra9 Selimpſachi, pecunias dat ei pater, fugat patrem perfidus & fr̃es & capit imperium, obtrũcat quotquot aſſequitur. fo.eodem.
Epl'a. Crebros. De curiis Mõzonẽſib9, q Mediolanũ gubernẽt, Bononiã recuperauit Papa, Parmam vult & Placentiam. fo.eodem.
Epl'a. Proh miſeros. Collachrymatio de ſuis cõciuibus, de Barbara Heluetiorũ natura, extorſiones a miſeris ciuibus, pulchrũ prouerbiũ, deploratio populi & propinquorũ. fo.cx.
Epl'a. Cœlorũ. Angl9 Rex ipſe traiecit in Galliã de animo Regis Anglię, oppidani Baionę receſſerunt, mouetur noſter exercitus, ex Sangueſſa Rex infœlix nũcios mittit ad ducem, vt diſcedat e regno dux ait, obiectio literarũ, Rex diſceſſit a regno, Tudella & Stella non deduntur, Maia & Sãct9 Ioãnes Pedeportus dant ſe, quos locauerit in pręſidiis Dux. fo.eodem.
Epl'a. Hiſpano. Conquæſtus Proegis de ablatis, Dux Ferrarię Romæ, animus Papę contra Ducem Ferrarię, aufugit Dux, Mediolanum cõqueritur de ſuo Duce nõ dato a fœderatis, quid Eluetii cõtra Venetos, Haſta vrbs in noſtra manu, Salucis Marchio nobiſcũ, conuentus Mantuę, Barbari principes pacifici, deridẽt nos Barbari, ibimus Lucroniũ & cur. fo.eodem.
Epl'a. Paucis. In Tudella diſcordes de deditione Zamorenſis epiſcopus capitur, quare ius violauerit oratorium, Bearnum occupatum a Gallis Rex Nauarrę excõmunicat̃, & quare, Baduari9, Venet9 orator, Veneti ſcribũt Orientalia, Epiſcop9 Burgenſis obiit in vrbe, moritur pauper licet diues, Papę liberalitas in epiſcopum, comitis Miſochi mors, incurſitarũt Galli Roſſiliõnũ. vult Papa ducatũ Ferrarię, la9 Papę Iulii. f.eo.
Epl'a. Superioribus. Reuocatur Magnus Gonſalus Fernandus, Loxiam ſe recipit, miram eius laudem, Mariſchallus Nauarrę ad Regem, pręſtant homagium Nauarri, tres Galli Duces contra nos, Perijoannes pyrata i Occeanũ. fo.eo.
Epl'a. Apud me. noſtri ſunt in Sancto Ioanne de Baionę munimentis, monet Rex nr̃ Anglos vt veniant ad noſtros, recuſant Britãni Baionã volunt, diſcrimina pręponit ſi Baiona petatur, Renteriam Britãni vaſtarunt, in regno Granatę prædones multi, Pyratę Turcę ac Mauri, periculũ defectionis conuerſorũ, Dux Archenſis & Marchio Zenetenſis ad gladios venerunt, Marchio Villę formoſę obſtitit ne vulneraret̃, de Archiepiſcopo Cęſaraguſtano. fo.cxi.
Epl'a. Non audi9. Rex Portugallię fauet Gallis, Lizcanus in Perijoanẽ, Selimpſachi ferocia, Tudella & Stella dedunt ſe, Angli peruicaces, quid conuentu Mantuę ſtatutũ contra Florentinos vt mutetur ſtatus, eiiciuntur Soderini a Florentia, familia Medica itromittitur, præſidiarii Pratenſes capti. fo.eodem.
Epl'a. Multos. Ducem dabunt Mediolano, de reb9 Ferrarię, Regiũ & Mutina tollũtur duci, exercitus Gallicus contra nos, Delphin9 pretor exercitus, ad Stellę arcis pręfectum littere, defecit Iacobus Velez ante tẽpus, fuga Mariſchalli, vnus Comes Anglus ad curiã, diſceſſerunt Angli peruicaces, obiit Turcus decrepitus, quid promittat Selimpſac9, Gallus exercitus venit, deficiunt multa in regno, Fonſecca mittit̃ a Rege, offert ſe Fonſecca, ſequnt̃ Fõſeccã Curiales .fo.eodẽ.
Epl'a. Formidoloſa. Paliza ꝑtor exercitus inregno, trucidatur Valdeſius, Fonſeccæ ſtratagemata, arx Tafallæ dedit̃, excuſationes Mariſchalli, iterum aufugit Mariſchall9, de caſu Mongeloſi loci, Delfinus prouocat Ducẽ, quid Dux reſpõderit, Dux Alue noctu diſcedit. fo.cxii.
Epl'a. Dũ Rex. Imperiũ Regis Angli ad ſuos vt Catholico Regi pareãt, fruſtra imperauit qa diſceſſerant, mors Valdeſii profuit, Aragonia ab Aragonio flumine, diuiſio Hiſpaniaꝶ, q̃re non Luſitanus Rex Portugalliæ. fo.eodem.
Epl'a. Detinuit. Callidũ Fõſeccę ſtratagẽma. Fõſeccæ ꝓuidẽtia. Galli timuerũt, qd publicet. Fõſecca, Dux Aluæ negat fuiſſe monitum ſed defectu ciborũ properaſſe Stellę arx deditur, Copula ſeducit Calabriam. fo.codem.
Epl'a. Fera bella. Obſeſſio Põpellonis, copiæ obſidentiũ, hoſtes, fulcti tormẽtis nr̃i non Ducis Calabriæ laudes, Galli non ignoſcunt miſeris, qd aſtrueret Copula, quę pena luerit comiſſa, pater Copulę iugulatur, pręclarũ ſacerdotis facin9 nouum ſtratagema, trucidãtur maiori ex parte Galli. fo.cxiii.
Epl'a. Curſores. Reiecti ſunt Galli a noſtris, quædam oppida Guipuzcę vaſtarunt Galli, qui ſeruauerint Sanctum Sebaſtianum, fugiunt Galli

& eorum dux & exercitus in periculo fo.eodē.
Epľa. Hodie q. Nūcius ab oſeſſis, vetanť prouo
cationes hoſtiū, Dux Naiarę fit p̄tor apparatꝰ ex
Caſtella, obſeſſi nihili faciunt hoſtes, fo.eodē.
Epľa. Auditu. Regis Ioannis & Palizę colloqa,
eiuſdem Regis prępoſitio & poſtulatū, reſpōdet
Paliza cruda verba ī afflictū, quid ſtatuat Paliza,
laus Hiſpanorū hoſtili voce. fo.eodē.
Epľa. Stella. Arcis Stellę deditio & cōmendatitia
Aluari Gometii. fo.cxiiii.
Epľa. Magna. Tribꝰ diebꝰ obſeſſi q̄tiūť tormē-
tis & muniūt ſe, fecialiū admonitio, trucidāť q
ſcalas aſcēderāt, deſeriť oppugnatio. fo.eodē.
Epľa. Ridiculū. Incolarū vicinię Pāpelonis cu-
piditas, qd ſperabāt exules, periculū noſtrorū a
ciuibus, quid diſiecerit & expulerit hoſtes, varia
conſilia de inſequendo. fo.eodē.
Epľa. Nuncius. Montani veniunt ad fugientes,
Germanorum ſtrages in montibus, tormenta
capta ſunt, deſidia prętoris euaſerunt multi, Na
uarra iam caſtellana. fo.eodem.
Epľa. Frequenter. Rediit Fonſecca ad curiā, pro
rex Nauarrę Damicellorum præfectus & Mar
chio appellatur, de Comeſtabilis & Benauenta-
ni Comitis rixa. fo.cxv.

LIBER. XXVI.

Epľa. Sic viuiť. Fœdera imp̄atoris & aliorꝝ, Dux
Mediolāi dať ſuo populo, fauet duci Papa. f.eo.
Epľa. Quę annus. Significatiua futurę ꝓbitatis
in Carolo duodecēne nr̄o Principe. fo.eodē.
Epľa. Hiſtoria. Quæ ſit exēplo Reginę Ioannæ
ſumma fœlicitas, q̄ nihil curat de regnis, Medio
lani Dux dat Heluetiis ſtipendia. fo.cxvi.
Epľa. Methimnā, Mors Iulii Papę, q̄ acqſiuerit
eccľię Parmā & placētiū dat eccľię & q̄re de fabri
ca Sancti Petri, quātū vixit, qͦ die coronatꝰ, quo
die mortuꝰ, ſciſmatici vbi, tramuglia cū Helue-
tiis, qd reſpōderint, Rex ægrotat. fo.eo.
Ad Regem. Laus Reginę Gallicę & oratores eiꝰ
paratur exercitꝰ Gallicus, Triuulciꝰ magna mo-
litur, Dux Guimarani peremit vxorem, de Pe-
tro Girone. fo.eodem.
Epľa. Martii. Leo Papa annorū octo & triginta,
de affectibꝰ Cardinaliū, ignota febri laborat rex
Medices eſt Papa, de eius moribus, quādo in cō
claui, de Sophio & Selimpſaco Veneti cōueniūt
cum Gallo. fo.eodem.
Epľa. Ab vrbe. Papa dicitur Leo decimus. Leo
nū tēpora turbulēta de Lāterna caſtello. fo.eo.
Epľa. Recētes. Tres curſores habemꝰ, Papa mi-
tis, adiurauit in Gallū Anglus, de vēditis princi
pibꝰ. Turci obſidēt Caſteliū ſancti Petri, inqetꝰ
Turcarū princeps. fo.cxvii.
Epľa. Senatus. Turcus in Aſiam relicto filio gu-
bernatore, variæ Selimpſachi perturbationes,
Larentinus Fliſcus Genuę interficitur, ciuitas
maxime fluctuat. fo.eodem.
Epľa. Parua manu. De Miranda Gallorum ſtra-
ge ad Nouariam. fo.eodem.
Epľa. Si memor es. Exigiť a Philippo Rege Re-
gis Angli cōſobrinꝰ, iugulať Suphulcꝰ, ſequūť
victoriā Heluetii, Haſta capitur. fo.eodem.
Epľa. Ex Italia. Piſcariæ Marchioni Genua de-
ditur, Albanus Venetorū Dux Veronam obſi
det, eiicitur Papa Cardinales a Iulio electos reſti
tuit in priſtinum gradū, quid Cardinales ob id
irati, Dux Guimarani in Affricā cū magna ma-
nu, Anglus obſidet Teruanā. fo.cxviii.
Epľa. Scythias. rutēi cōtra Polonū, Dux Medio
lani laborat febri, collachrymatio ſup̱ Mediola
no, Cæſar in Anglorꝝ caſtris, ꝓſtranť Gallia Cę
ſare. Duces & vexilla capiunť. fo.eodem.
Epľa. Habemus. Captorum in bello qualitates
& numerꝰ, deditur Teruana, quę Anglorum co
pię, Cæſaris literę ad Regem, tremit tota Gallia,
Scotus in Galliā, laus Reginæ Angliæ, reginæ
oratio ad ꝓceres, in Scotum Angli, non reperi
tur Rex Scotus peremptus. fo.eodē.
Epľa. Proh tp̄a. Hiſpani cōtra Venetos, mūimē
ta Patauina, cūcta deſunt Hiſpanis, Venetorū
prudentia, qua merce, Tornacēſes redemerint ſe
Delphinus prętor exercitus, in Turchas Rex Vn
garus, in vrbe ſigna lętitiæ. fo.cxix.
Epľa. Non ceſſat. Strages Claſſis Scoti Regis, hi-
bernię princeps ſubditur, Ruteni inſultant iterꝝ,
quatuor Cardinales erecti, Veneti ſolum tuenť
Patauiū, mutata oīa in nr̄o Rege, q̄ obſtāt ne cō-
ualeſcat, quottennis Rex ſit. fo.eodem.
Epľa. Vates. Quæ Ducis Mediolani ſocietas, de
fleť Mediolāi afflictio, pacta q̄ petūt Heluetii,
Ioānes Curſius Orator Florentinus laudatur,
ager Toletanus fortunatus. fo.eodem.
Epiſtola. Audiuiſſe. Rex noſter q̄rit habere fili
os & cur, fo.eodem.
Epľa. Petis. De rebus Indicis & pręcipue de flu
minis Maragnoni latitudine, linguarum q̄dru-
pedum & volucrū varietas. fo.cxx.
Epľa. Ex variis. Pacta Galli cū Anglo, Galli hu-
militas eſt vulpina, q̄dā notāda de Venetis, Dux
Mediolani expilať, Turchꝰ inhiat Italię. fo.eo.
Epľa. Inter Hiſpanorꝝ. Liuianꝰ Dux Venetorꝝ,
reiectus Liuianꝰ a nr̄is, q̄ oppida dedanť nr̄is,
Liuianꝰ includiť Patauii tormēta iaculāť Vene
tias, loca data in p̄dā, ſterniť Liuianꝰ. fo.eodē.

LIBER. XXVII.

Epľa. Heſterna. Papa ſuſcepit a Duce Oratores,
quid Gallus contra ducē, de Rege Anglię in Sco
tia, exauctoratur Scota Regina, parat ſe Anglus
ad Gallos, paci ſtudet Papa, Petrus Arias ad In-
dos, Papa vellet affinitatē cū nr̄o Rege. fo.cxxi.
Epľa. Accipe. quatuor mille Turci ſtrati, de por
tentis Mediolani, pręſidens ſenatꝰ fit Granaten-
ſis, Meſa

ſis, Meſa orator ī Galliā, Rex Anglus fruſtrabit
ſuo voto in Gallos ob nr̄i Regis morbū. fo.eo.
Epľa. Memor es. Ioannes Emanuel capt⁹ a Mar
garita, Rex Anglus variolis laborauit, inducię
vnius anni cum Gallo. fo.codē.
Epľa. Ioannem. Quę dixerit Anglus contra ſo-
cerum ob pacem cū Gallo, de Teruana capta,
captura ducum. fo.eodem.
Epľa. Aprilis. Mors Almazani & eius la⁹, de py
ratis mauris, Veneti volunt pacem, inſtat An-
glus ꝙ nubat Carolus. fo.cxxii.
Epľa. Ab orbe. De reb⁹ Dariennis, de mari Au
ſtrali, nupſit Gallo ſponſa Caroli, Turchus im-
plicitus cum Sophio. fo.eodem.
Epľa. Quāta ſit. De Selimpſachi ferocia, magno
exercitu trāſiuit Selipſach⁹ ſupra Frōtes Eufra
tis, Gallus nubit & morietᷣ, fo.eodē.
Epľa. Teſtes. Quæ ſit ętas Regis nr̄i, de nuptiis
Galli, Triuultius ſuæ patriæ ticio. fo.eodē.
Epľa. Audi bellorū. Aufugit Prorex, Veneti p̄-
ualēt, labitᷣ Rex in peius fugit negocia, iactantia
Turchi de Sophio, magna vtriuſq; ſtrages, pro
fligatur Sophius. fo.eodē.
Epľa. De Chriſtianis. Iacet lecto Gall⁹, Rex nr̄
nō eo validior, Angli excuſatio cur gallo ſe iūxe
rit, varię opiniones de Turchi reditu. fo.cxxiii.
Epľa. E variis. Heretici Boemii cōtra ſuū Regē
ter certarūt, Anglię Regina peperit abortiuum
& q̃re, fratᷣ Papæ duxit a Sabaudia vxorē cū vo
luiſſet a nobis, q̃re Dariēnis aer iualid⁹. fo.eo.

LIBER.XXVIII.

Epľa. Audi. Moritur Rex Gallus & quando, de
Turci ducib⁹ qui diſſiderunt multa, amiſit om-
nia impedimenta. fo.eodem.
Epľa. de antiquo. Rex nr̄ Vlmetū, Papa vult Par
mā, de Heluetioꝝ culmine, ludibriū fortunę ꝙ
ſoror Angli Regis nupſerit famulo, de Orbe no-
uo, de Inſula dite vnionibus. fo.eodem.
Epľa. Locū. De cōcilio quid agitetᷣ, ſentētia vt ta-
ceant Dominici & Franciſci de cōceptione, Gal
li pragmatica ſcinditur, fœdus contra Gallum,
ſigna de dubio Papæ animo. fo.cxxiiii.
Epľa. Neq; horrendis. De variis Italię conflicti
bus animorū, Veneti vt Gallus tranſeat inſtant,
diſſidēt Heluetii maxime diuerſi, de noſtro Pro-
rege ac Liuieno p̄tore Venetorū timetur, de fi
de Laurētii Medices iuuenis, de Cęſare, de pyra
tis, breues dies Regis. fo.eodem.
Epľa. Patrē. Cōſolatoria de morte Comitis Ten
dillę, de Regis repētino caſu in lecto, quomodo
fuerit adiut⁹ cū iam ſpiraret, excuſatio quare nō
prouideat Rex pyrataꝝ prędis fo.eodem.
Epľa. Audi q̄ȝ. Auguſto menſe gelu, de libellis
miſſis ad Papā, de Orbe nouo de ſignis ꝙ Papa
nos fraudet, Heluetii āguſtias alpiū occupāt, qd
Galli cōtra ſuū Regē ne i Italiā eat, qd exules Me
diolanenſes dicant Gallo vt tranſeat, Italiam Ita
li lacerant, Vicecancellarii captura, Regis dete-
rioratio. fo.eodem.
Epľa. Repētino de ſtatuto Regis ī Calataiuto cō-
tra procerum priuilegia, de captis Turcharū na
uib⁹, trāſitus Galli per Argētariā, Proſperi colū
nę captura in Villa Franca. fo.cxxv.
Epľa. Paucis. Cōfuſio Heluetiorū in diuerſa ten
dētiū poſt captū Proſperū, Albert⁹ Bernēſis re
trocedit, Dux Barri obuius reducit eos ex cōuē
t⁹ Heluetiorū ſantione, q ſtatuit pri⁹ eſſe moriē
dum omnibus, de noſtro Prorege, de ſuſpectis
Papæ litteris, de Cardinali Sedunenſi laborante
vt concordent Heluetii. fo.eodem.
Epľa. Sūt horū. De varia fœderatorū cōflictatio
ne qd ſperet autor, vbi dux q̃re pugnādū no ſit,
eſt p̄ſens Rex Gall⁹ & Heluetii diſcordes, Genua
cōtra nos, de Ramiro ſin Gedua, oratoria de Die
co Aquila Mediolani apud ducē. Quid ſuadeat
Duci. fo.eodem.
Epľa. A fluctuāte. Dux Geldrię Germanorum
p̄tor cū Gallo remittitᷣ, cū Triuultio ad Medio
lani portas incurſitarūt ſed reiecti, de Heluetiis
Sedunēſis ad Heluetios cōciones egregię. fo.eo.
Epľa. Proh facinus. De crudeli pugna Heroicū
poema quodan repentino affatu Platonico de-
pactum ex tempore. fo.cxxvi.
Epľa. Prope. Quo die fuit illa ſtrages, ſolus Rex
fui cauſa victorię, q̄ planicie fuit pugna. fo.eo.
Epľa. Rex neſcit. Venat⁹ cauſa Buitragū, q̄modo
pro iuſticia exercēda cōfregerit ꝓceribus priui-
legia, percuſſus ī pugna Gall⁹ Rex. fo.cxxvii.
Epľa. Matritū. Regis deterioratio. fo.eodē.
Epľa. Veh tibi. de morte ac vita Gonſali Fernā-
di Magni capitanei, legit Papa libellū de Orbe
nouo, multa de aere Dariēnis iā ſalubri. fo.eo.
Epľa. per illu. Putat rex locoꝝ mutationē ꝓfutu
rā ide ex Placēcia p Villas c&. Venit Adrian⁹ lo
uanię decan⁹ orator a Prīcipe Carolo, de Helue-
tiis, de Cęſare, de Gallis multa, dux Babarię pe
pulit Venetos, quæ ſtemata Rex dederit Dariē-
nenſibus. fo.eodem.
Epľa. Quæ hēantᷣ. Papa Bononię ſuſcepit Gal-
lū regē, Angl⁹ & nr̄ cōueniūt cōtra Gallū, de ap
paratu ſelipſachi turcę, qd dicat ſup hn̄da roma
& oībus Chriſtianis, breues noſtri regis dies.

LIBER.XXIX. (fo.cxxviii.

Epľa. Scripſi ad te. De Adriano Prīcipis oratore
cū rege de pactis noīe caroli prīcipis pueri. f.eo.
Epiſtola. Occaſio. Catholici Regis obitus &
vita. fo.cxxix.
Epľa, Scripſi. Qua pompa Corduba & Gra-
nata funus receperūt, don Petrus Giron mouet
bellum, Fonſeca in eum. fo.eodem.
Epľa. Caroli. Quod Regē velint appellare Prīci
pe abſentē varias dat ſententias. fo.eodem.

Index.

Epl̃a.Primicias. De principis dotibꝰ, de Adriano & Cardinali, de repulſa Venetorum a Brixia cum Gallis, de Xeures & Cancellario, de Cæſare de Anglo. fo.cxxx.

Epl̃a.Vno cõtextu. Gallus capit Principis nuncios & ſcindit itinera, Rex Nauarræ excitat̃, ſancti Ioannis oppidum deditur, arx ſeruatur, captura Mariſchali Nauarræ, Papa eſt Florentiæ, ſoluitur ſancti Ioannis obſidio. fo.eodem.

Epl̃a.Aprilis. Quid Cæſar Mediolani, qd Galli de ſuburbiis cõbuſtis, de reditu Cęſaris quid Heluetii diceret, de Papę natura & moribus, de morte Regis Vngarię, de promiſſis Principis. Dux Naiarę fit Imperator confinium, de Barbarroxa. fo.eodem.

Epl̃a.Cæſaris eſt. Princeps fit Rex, de funere Facto Regi auo, de põpa Hefeſtionis, de Cæſare, de Gallo, de Anglo, de Venetis. fo.eodẽ.

Epl̃a.Ni properaueritis. De malis exorientibꝰ ni Rex venerit, de fratre gubernatore de Genueſibus Carthaginẽ cõcutientibꝰ. fo.cxxxi.

Epl̃a.Audio rem. Marlianus fit Epiſcopus, de Barbarroxa. fo.eodem.

Epl̃a.Nonne. De peruicatia vt inſtruat̃ milites, de inobſeruantia erga fratrem gubernatorẽ, qd fecerit Valdoletũ, qd alii. fo.eodem.

Epl̃a.Differtur. De Xeure rectore pĩcipis, Genuenſes trudunt̃ in carceres ob concuſſam Carthaginẽ, de fuſtis Turcharũ captis. fo.eodem.

Epl̃a.Tabellariũ, De pugna & morte Soldani a Turcis, de pactis cum Gallo per Xeures & magnum Cancellarium, de Leone & Iulio Pontifice, ſpoliat Dux Vrbinas. fo.cxxxii.

Epl̃a.A ſummo. Quæ mors Soldani, quid illiꝰ exercitus reliquię, quid Turchus dicat de Chriſtianis. fo.eodem.

Epl̃a.Barbarroxa. Quo genere Barbarroxa, q aufugit a Selimpſacho, literæ magni Turci ad Rhodium magiſtrum. fo.eodem

Epl̃a.Ab vrbe. De Cęſare, de Papa, de Rege quo modo Turchus in Soldanum, de pactis Sophii & Soldani dilatis. fo.eodẽ.

LIBER.XXXI.

Epl̃a.Adrianus. Sublata ſtipendia petit autor reſtitui & heroica ſunt mixta carmina, de morte fratris. fo.cxxxiii.

Epl̃a.Ex Flãdria. Eſt apud Regẽ Cæſar, quid ei ſuadeat, qd nutritores, amiſſa ẽ Verona. fo.eo.

Epl̃a.tabellarios. NouꝰSoldanꝰ, quomodo priꝰ Mamaluchi fugauerãt Turchas, de proditione contra Soldanũ, Laurentinus Papæ nepos Vrbinas creatur, de morte Petri Medices, quo iuerit exul Vrbinas. fo.eodẽ.

Epl̃a.Pergit. De Villa frades & vi ſenatui Valdoletano illata ab Vruenię Comitis familia, de perturbatione regni, Vrbinas exul colligit milites dimiſſos ex Verona. fo.eodem.

Epl̃a.De Vrbinate. Veniã impetrarũt Genueſes, de Carthaginis concuſſu, perierunt naufragio, cũcti percuſſores Carthaginis, Vrbinas eiectus magna peragit. fo.eodem.

Epl̃a.Quo palpabiliꝰ. De fortũę ludis, Leo maximꝰ auxilia implorat aliena in Catellũ hebetẽ, de ſtragibꝰ factis a Catello in Leonẽ, de venenãdo Põtifice, de captis Cardinalibꝰ. fo.cxxxiiii.

Epl̃a.ad eg. Admiratiue hic m̃la narrat̃ de mundi ludibriis, de Iulii & Leonis differẽtia. fo.eo.

Epl̃a.Crebros. Multa de vtroq; Vrbinate electo & eiecto. fo.eodẽ.

Epl̃a.Pontifex. Quot cruciatibꝰ affligat̃ Papa, vulnerat̃ laurẽtiꝰ, Mõdolfũ oppidũ exurit̃ & diſſipat̃, Vrbinas eiectꝰ in vindictã cõtra mõtẽ Borochiũ eandẽ exercuit crudelitatẽ. fo.eo.

Epl̃a.A Belgis. Parat̃ aduẽtꝰ Regis, Aragones & Laletani noluẽt Regem appellare, de Magno Cancellario, de damnis illatis ab Vrbinate, tributum exigitur a Peruſinis, litterę detectę de deditione exercitus eiecti. fo.cxxxv.

Epl̃a.Quãti. De vindicta Villafradi vbi iuſticię miniſtri ſuſceperũt ignominiã, de Pręſidẽte Valdoletano, Regina Portugalliæ obiit, octo natos reliquit. fo.eodẽ.

Epl̃a.Ad ſomnia. Dux vrbinas effrenis ĩ Papã, Heſa ciuitas it ĩ p̃dã, q̃ Anchonitani dederit Vrbinati, de fœderibꝰ pacis cũ Gallo. fo.eodẽ.

Epl̃a.Spes ẽ. Deſtarge Olãdi, de artibꝰ Galli cõtra Regẽ, de Siciliç grauibꝰ motibꝰ. fo.eo.

Epl̃a.Particulariꝰ. De Vgone & ſenatu inqſitionis iterficiẽdis populari tumultu, q̃modo cauſerit vtriq;, trucidat̃ Regiꝰ ſenatꝰ, de p̃rege Ramono & dño de Xeures pẽtẽte triremiũ ipiũ. fo.eo.

Epl̃a.ad p̃cacis. Prorex Vgo ad Hiſpanos Vrbinates, defferũt vrbinatẽ hiſpãi ſed iure. f.cxxxvi.

Epl̃a.Intelligere. De cõuẽtu cleri cõtra decimã poſtu latã. xxxii. cardĩales creati ſimul fugerũt multi, mulctatur Sancti Georgii Cardinalis, pro ditio Rhodia per fratres. fo.eodem.

Epl̃a.Tabellariꝰ. Rex in mari, Cardinalis gubernator & ſenatꝰ Arandę expectabũt, Diecus Aquila in Siciliam miſſus, Siculos ducit Rex, Aegrotat autor. fo.eodem.

Epl̃a.Cardinalis. Cardinalis gubernator ęgrotat grauiter, Regẽ optat. fo.eodem.

Epl̃a.Regem. Quo ſit appulſus Rex, de Regis & ſororis conſtanti pectore in tẽpeſtate, de Galleco rum pulchro euẽtu. fo.eodem.

Epl̃a.Nouã. Petrꝰ Nuniꝰ & ep̃ꝰ Aſturicẽſis pellũt̃ e curia, de Comite Altamire mira. fo.cxxxvii.

Epl̃a.a Rege. Itinera regis horrida, nauis q̃ vehebãt̃ equi cõburit̃ in mari medio, Comeſtabilis liberalitas, nemo it ad Regẽ eo iubente propter hoſpitiorũ & cõmeatuũ penuriã. fo.eodẽ.

Epl'a.Intelligimꝰ. Male ſucceditī Affrica, Enobarbꝰ Tremeſſeniū Regē debellauit, de cōuētu Reginę cū filiis Rege ac Leonora in Turdeſillas, de morte Cardinalis, quid cum Archiepiſcopo Cæſarauguſtano. fo.eodem.
Epl'a.Vno cōtextu. De ingreſſu Regis in Valdoleto, Adriano latus eſt Galerꝰ Ruber, de Papa, de oratore Veneto, Vrbinas eiectꝰ iterū it in exiliū, Aragones oratores non vt Regem ſed ſolū Principem ſalutarunt. fo.eodem.
Epl'a.Int' fortunæ. It Vrbinū eiectꝰ & magnas opes Ducit Mantuam, de Barbaroxa Catello altero contra nos, Regis Tremeſenii nepotem iugulat. fo.eodem.
Epl'a.Cupis. De Selimſachi habitudine, de aīo & verbis, nr̄is delectat' diſſidiis, cogūt' milites ī Enobarbū, Gallꝰ orator petit Nauarrā, ꝙ audacter Aragões negarūt mādata regis. fo.cxxxviii.

LIBER.XXXVII.

Epl'a.Ab vrbe. De apparatibꝰ Turcharꝝ in Vallona, conuētus principum Chriſtianorū in Turchas, qd Gallꝰ, qd Anglꝰ qd Papa qd nos, negatiua cleri de decima, cōuētꝰ Caſtellanꝰ vocat', copię in Barbaroxā, theſauri ex Alcala. fo.eo.
Epl'a.Caſtellę. Rex Turcharum potentior effectus inſoleſcit, nouum Soldanū & ſectatores mactat more carnificis. fo.eodem.
Epiſtola.Regē. Rex creatur in curiis, de Mota & don Garſia, de Belgarum deſiderio abeundi ex Hiſpania, paruifaciunt Hiſpanos, labra mordēt in illos Hiſpani. fo.cxxxix.
Epl'a.Poſt exacta. De torneamento ſanguinario deq; haſtiludio Regis. fo.eodem.
Epl'a.Naturæ. De mōſtris apud Berdellū in Bergomēſi agro viſis vt ſcribitur. fo.eodem.
Epl'a.Tetraſticō. De culicibꝰ cū lōgis tibiis de qbꝰ videt' Hiſpani vaticinati. fo.eodem.
Epl'a.Germanā. Germana vidua ducit' a Rege, de Oriola reuocāda, lāꝰ Regis. fo.cxl.
Epl'a.Rē audite. Hiſpane loqt' Rex q p̄ceptores, Xeures & Beurre inimici, q̄ iurgia it' eos ꝙ Caper Xeures Regē male regat, ꝙ ab Hiſpanis caueant Belgę de aſtu Motę. fo.eodem.
Epl'a.Catherinā. De Catherina Regia abducta & reducta ad matrē, qd mater egerit filia priuata, qd pceres Regi dixerint, qd Aragones, de Infāte abducēdo de chirographo affixo ſup hoc de Capro & Magno Cācellario voracibꝰ de apparatibꝰ Turci, qd de Chriſtianis dicat. fo.eo.
Epl'a.Pedē. Infās abducit' Beurre ſub ſpecie honoris it cū eo, de vaſta ingluuie Belgarꝝ & deſiderio redeūdi ad ſua frigora, de proceſſione Papę, quid de Turcho orauerit. fo.eodem.
Epl'a.Fernandꝰ. Reuocatio Oriolæ, de Scādaro Mauro & nr̄is ī Affrica, de qnquēnali Principū fœdere cōtra Turchas viſo apparatu, de oratione Sodaleti habita in Minerua ſup crudelitate Turcharꝝ, regi Gallo natꝰ ē mas, de ptu mulę. fo.eo.
Epl'a.Ea q̄. Pōpa Cęſarauguſtana ī ſuſceptu Regis, Leonora dēſpōdebitur Portugallo, de nr̄is peremptis ab Enobarbo & ipo obſeſſo, q̄ndo Rex aſcedēt tribunal auditurꝰ curias. fo.cxli.
Epl'a.Pridie ꝙ. De oratione habita in curiis, qd reſponderit Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus curiarum nomine. fo.eodem.
Epl'a.Ab Oceano. De diſceſſu Infantis, de qete aīorꝝ Xeurēſiū ob eiꝰ diſceſſū, de pcerꝝ ſubmiſſione ī Caprū, paratę p Gallū Anglo īſidię, oīa venalia, de Cācellario, de charitate ī Aragonia. fo.eo.
Epl'a.Vix e. De morbo Cācellarii, quātū expediat Inquiſitioni quod non ſurgat, de vēditione Leonorę Portugallo. fo.eodem.
Epl'a.Illuſtriſſimꝰ. Appulſꝰ ē infās, de varietate poſtulatorꝝ ī curiis, qd ægidiꝰ Cardinalis legatꝰ Regi ſuadeat & minet', fuga enobarbi & trucidatio, de crudeli Chriſtianorꝝ captiuorū īternicie, caupt eiꝰ allatū eſt Tremeſſeniū. fo.eodē.
Epl'a.Primꝰ. Mors Cācellarii. fo.cxl. p cxlii.
Epl'a.Iā Res. Leonora ē iā Regina Portugallię, de Indis politice viuētibus cū ędificiis lapideis & ſtratis viis, de Xeures ac cęteris corruptoribꝰ, de vnionibus raptatis. fo.eodem.
Epl'a.Tu ad nos. Profligatio Maurorꝝ & ingēs p̄da p Marchione Comarēſem, de Aragonū ī obſeruātia erga Regē ſup iuſtitia, Vicecācellarii piculū a ſicario, de petitis a Peraſano ſupplemētis, iuratꝰ rex vt corregnās, de pcerꝝ ſpelūcis. fo.eo.
Epl'a.Turcharū. De nece filii Ludouici Borromei Comitis, quid Leutrecus in Triuulciū fautorem homicidę, Caper ęgrotat, claſſis paratur, ſeditio exorta per Garceſium doctorem, qd populꝰ petat, quid proceres negent. fo.eo.
Epl'a.Nouos. Oratores Genuēſes, Vgonis Mōchadę prefecti claſſis, concio & victoria contra multitudinē de hinc de naufragio, de Turcha & Sophio multa. fo.cxliii.
Epl'a.Audito. Deſignatur orator ad Turchum, inuitatur autor ad id renuit ob ſenectam, de auaricia quorundam, tempora mutabuntur, de citatione cupidinis ad haſtiludium, pulchra ſuper hoc vtrinq;. fo.eodem.
Epiſtola.Ab externis. Vbi ſit Selimpſachꝰ vbi pater eius obiit, de cogitatibꝰ & cōmentis eius, obiit ſponſa noſtri regis, iterum inuitatur autor ad Turchas, de diſceſſu & pollicitis Archiepiſcopi Dirachenſis. fo.eodem.
Epiſtola.Chriſtiani. Vaſtauit Vngariā Turchꝰ ſub diſſimulatione pacis, de magis deprehenſis & combuſtis. fo.eodem.
Epiſtola.Egregia nympha Leonora. It ī Portugalliam Leonora Regina, de comitibus eius & vetula Xeurica, ſupplicatio ne tantum profun-

dat in ſuos Belgas, qd̕ petāt regna, Mercurinꝰ a
Gatinara venit Magnꝰ Cācellariꝰ. fo.cxliiii.
Epl̃a. Raras mitti. De Gutturibꝰ inſatiabilibꝰ,
de dilatione curiarꝝ, de nulla iuſticia, de variis po
ſtulatis curias impediētibꝰ, ꝗ̃ parꝝ dēt, ꝗ̃ nihil
habeat Rex, ꝗ̃ ditescāt nobiſcū. fo.eodē.
Epl̃a. De Ioāne. De morte triuulcii exulis, cōuē
tꝰ Angli & Galli, tornacū reddit̃ Gallo qd offe-
rat Gallus in Turchas, nr̃a claſſis parat̃, quis eat
ad Turcū legatꝰ, nō vtetur facultatibꝰ, de fœnera
tore Mediolani cōparatio. fo.eodem.

LIBER. XXXII.

Epl̃a. Catholicꝰ. De laſſitudine Regis ī curiis, cō
ſultatio ſup Nauarra a Gallis petita, de caſu regis
ī Cortinis, de Philippo rege patre, ꝙ Belgæ nitā
tur pſuadere Regi venenum p̄bitum quo ſemi-
nent odia, audit nuncios de nuptiis Regina vi-
dua, petit Papa Tripaldam. fo.eodem.
Epl̃a. Ab Indis. De rebꝰ ab Indis venſētibꝰ, &
priuſꝗ̃ rex illas videat raptatis ſpuūt iā ī ducatos
ſimplices, pactis curiis nil Rex habuit ab Arago
nicis, de pecuniis ex Caſtella ditata ē Aragonia,
ditabit̃ Catalonia, de morte Imperatoris, de re
liquis naufragiis Hiſpanorum. fo.cxlv.
Epl̃a. Februarii. Inſtat legatꝰ de claſſe, obiit Ara
goniꝰ Cardinalis de pullis veſtibꝰ, de pōpa fune
rali Cęſaris, de animo Papę dubio, minat̃ lega-
tus, Gallꝰ q̃rit coronę ſuffragia. fo.eodem.
Epl̃a. Duas habui. Durachenſis ad vrbē legatꝰ
ne claſſis parata mittat̃ efflagitat, de Spinoſa ro
tę auditore, iudice & procuratore, de cauſa mor
tis Cæſaris & quando. fo.eodem.
Epl̃a. Auditu. Quid reptū in Cæſaris Gazophi
latio, qbꝰ legauerit teſtamēto, q motꝰ eo mortuo
de electoribꝰ, vellet Papa coronā ꝑ Laurentio,
dedit Rex Tuſonē ꝓceribus. fo.eodē.
Epl̃a. Dixi. De ſolēni pompa funerali Triuultii,
Germana Regina trāſformata, vmbratili nupſit
Marchioni. fo.eodem.
Epl̃a. Vorago. De variis artibus quęſitis ad pe-
cuniarum emūctionem. fo.cxlvi.
Epl̃a. In Frācfordia. De cōuētu nr̃orū in Gallia
ſup Nauarra, morit̃ magnꝰ magiſter Gallꝰ, redi
erūt nr̃i re īfecta, Narbonēſis erat Hiſpana q̊mo
do pdita p Papā Gallū, iuratꝰ Rex ſed cōdiciona
liter, mors Laurētii, quid Papa. fo.eodē.
Epl̃a. A Selimpſacho. Quid īqat Loaiſa orator
a Turco, q̊modo tractatus fuerit, deſcriptio ma-
gni Turci, cōparatio Peribaſſāi & Capri, de ſtra
ge ꝓpinquorū Selīpſachi, de moribꝰ eiꝰ. fo.eo.
Epl̃a. Proſper. Proſper ad Regē, de Veſca Duci
Albę reſtituta, Pyratæ Rege inſpectante percur-
runt & littoralia loca vaſtant, de cleri conuentu
contra decimam. fo.eodem.
Epl̃a. Fauſte. Eſt electus Impator Rex, de illius
genio & ingenio multa, literæ electorum & no
mina, de claſſe & militibꝰ. fo.cxlvii.
Epl̃a. Quid agat̃. Deriſus Laletanorꝝ de futuris
curiis & expilatione futura, ꝗ̃ male tractēt & Re
gē & curiā & verbis & re ipa ſeueri. fo.eodem.
Epl̃a. Non magis. De grauibus exactionibus a
viatoribꝰ, de reſpōſis, de variis & oppoſitis affe
ctibus Belgarū & Laletanorū. fo.eodem.
Epl̃a. A Caſtellanis. Ad quid venerit Proſper cō
lūna, de magnis & paruis Lupis multa quantū
excoriēt & corrodāt Regē. fo.eodem.
Epl̃a. Eat claſſis. Receſſit claſſis nō it Comes Ca-
prę, de illius cōqueſtibus. fo.eodem.
Epl̃a. Peſte. Aufugimꝰ peſtē, oratores multi, Pa-
latinꝰ Comes tulit electionē, de crudelibus ani-
mis familiariū contra Regē. fo.eodē.
Epl̃a. Ex Affra vrbe. De Calamitoſa eſurie Bu-
gianorū militū, it autor Valētiā. fo.cxlviii.
Epl̃a. Scripſi. De Orbe nouo & Corteſio fo.eo.
Epl̃a. Per horridos. de Valētinis multa recuſāt iu
rare abſentē aut abſenti quicꝗ̃ præbere, populꝰ
eiicit nobiles & conſilium fo.eodē.
Epl̃a. Dertoſenſem, Quid Cardinalis petit a Va
lētinis, quid Valētini, de vulgi motibꝰ & īobſer
uantia, de Marchione Zeneti. fo.eodem.
Epl̃a. Tuo. Vrbinū dat̃ eccleſię, de Pōtificū affi-
nibus euaneſcentibus vt fumū, recedens Rex ni-
hil habuit a Laletanis. fo.eodē.
Epl̃a. Licet. Diſcedit Rex, quid de Valentinis,
quid de Imperio ꝗ̃ ſit vmbra, de Germanis fa
cile deſerentibus. fo.cxlix.
Epl̃a. Tua me. De nouo Magno Cancellario &
Marliano ꝓbatis viris, de rabidis arpiis Regis
honorem & facultatibus regnorū vorantibus,
de Rege graui & perſpicaci. fo.eodem.

LIBER. XXXIII.

Epl̃a. Meas vos. De receſſu maris Valētię & pro
gnoſticāte ciuitate, īſoleſcit populꝰ Valētinꝰ, nō
parēt magiſtratibꝰ, nobiles aufugerūt. fo.eo.
Epl̃a. Ex Illerda. Quid autor alleget Valentinis
turbatis ꝙ Rex eos deſerat, nūcii Caſtellę nō fue
runt auditi ſuper legibꝰ ſeruādis. fo.eodē.
Epl̃a. Cardinalis. Quid Cardinalis egerit cum
Euangeliis ſuper quibus Rex manu poſita iura
uit ſe ſtatuta Valētina ſeruaturꝝ, de tumultu exor
to ꝓpter dō Rodericū Gioffredū de Figerola do
ctore ſedatore tumultus. fo.eodem.
Epl̃a. Crebros. Quid de Cardinali, de Vice Cā-
cellario, de Garceſio, de carpintario & cerdone
oratoribus. fo.cl.
Epl̃a. Inter fortunę. De inſania Valentinis adau-
cta ob conceſſionem Regiam, de duabus aliis
pernicioſis, de pompa cōtra Valentinos, popu-
lus ſuſcepit cerdonē & lignarium, opifices orato
res appellando. fo.eodem.
Epl̃a. Vix abierat. Quæ autor egerit cū Valēti-
nis qd illi adducāt in mediū, vide multa. fo.eo.

Epl'a.Inuidiã.Multa de adulatorib9,dicit autor nolle adulari,de gratitudine erga Caſtellã.fo.eo.
Epl'a.Habui ab. De vocãdis Cõpoſtellã curiis & mandato limitato ne qd aliud procuratores af ferant a ſuis terris niſi vt exequantur quæcũq; imperia & de petitione donatiui, quãdo Rex in Valdoleto. fo.cli.
Epl'a.Pręſentes. Quod Caſtella debeat & poſſit acriter gubernari ex opinione adulatorum, rex ex Compoſtella diſcedit. fo.eodẽ.
Epl'a.Nudius.De tumultu exorto cõtra Regẽ exi tuꝝ ad Tordeſillas, claſſis ẽ appulſa in Siciliã, de Turcis, de Orbe nouo & donis allatis. fo.eodẽ.
Epl'a.Diuerſis.De diſcordia ĩ curiis, de donatiuo varia, qd Salmãtica, qd Toletũ, quid alię vrbes ſuper hoc donatiuo, quid Petr9 Girõ, quid Laſ ſus, quid Rex reſponderit. fo.eodem.
Epl'a.Vnus poſt.De motu Galleciæ ſuper ſuffra giis Zamorenſibus, quid Archiepiſcopus Com poſtellanus quid Comes Beneuenti, quid Co mes Andrada. fo.eodem.
Epl'a.Ex Cõpoſtella.la9 port9 Cliũi,de turri & e pitaphio,de motu toleti,de regina Maura.f.clii.
Epl'a.curſores.Regis Angli oblata & regis Dac carũ, de cõuẽtu futuro Galli & Angli,quid Gal lus petat ab Anglo,de Heluetiis,de Pontifice,de miro comete. fo.eodem.
Epl'a.Ex Caſtella. Diſceſſus Regis & Caſtellano rũ cõqueſt9,de vẽdita parte redditũũ ob magnas impenſas,Cardinalis gubernator,de motu Za morę & Segouię ſuſpectu. fo.eodem.
Epl'a.Donec audiero.Tordeſillas Segouiæ pro curator in curiis diſcerpt9 a plebe. fo.eodẽ.
Epl'a. Ex malo,De nouis rebellionib9, de rabie Toletanoꝝ,qd de alcaualis, qd de antiſtea,qd de donatiuis,de obſidione arcis Segouię. fo.eo.
Epl'a.Occeani.De acceſſu Regis & quo pacto in Anglia ſuſcept9,de cauſantib9 tot mala. fo.cliii.
Epl'a.Placidis. Burgos amiſit ſuũ candorẽ, defe cit,mors Gioffredi crudeliſſima,q̃rit Motæ fra ter trucidãd9, dom9 eius ſpoliat & facultates oẽs vna cũ Caſtellę toti9 priuilegiis cõburũt. fo.eo.
Epl'a.Intellexiſſe.De ꝓdigioſis cometis. fo.eo.
Epl'a.Canicula. De eiecto ex Valentia Prorege, de carauellis contra Proregis iuſſum,de moti bus Valdoleti. fo.eodem.
Epl'a.Relatum eſt.De beneficẽtia in Valdoletũ, de Segouia diſcorde, Tolletũ dõ Petrũ Laſſum ſuſcepit honorifice quod negauerit, de Mota ꝓ moto in Palentinum. fo.cliiii.
Epl'a.Per egregiũ.De carminib9 filii Ioãnis vaz quez rectoris Murcienſis. fo.eodem.
Epl'a.Fame. Ronchill9 Segouiã, Segouia illum pellit, e Segouianis quidã perimuntur & alii ca piũtur Tolletũ mittit Segouiæ ſuppetias & vr bem perturbant, Dux Infantati ſedauit vno iu gulato Guadalaiarã, de Comitis Saldanię ſaltũ in fratrẽ & inobſeruãtia in patrẽ, Comes Salinaꝝ pro Burgẽſib9 nec impetrauit. fo.eodẽ.
Epl'a. Iuita. De facultate corrigendi clericos, de motu Salmãticę, de Petro Pigmẽtello, de motu Abulę ac Methimnę Campi & Valdoleti & alia rũvrbiũ multaꝝ, de donatiuo nõ exigendo, Ger ues inſula dedita eſt. fo.eodem.
Epl'a. A vobis. De conuentibus Cæſaris & An gli, de aduent9 Cęſaris ſpe, cõuentus Communi tatis in Abula, Fonſecca vetatur cogere milites, de inſolenti vulgo, vetantur extrahi tormẽta, cõ buritur Methimna cãpi. fo.eodem.
Epl'a.Diſtulit.De gelu Auguſto menſe, progno ſticon de caſu populariũ motuũ, de motu Galle cię, ac ſeruato per Cõpoſtellanũ archiepiſcopũ Prorege, quid Valdoletũ ob Methimnę incen diũ, de inobſeruãtia erga Cardinalẽ & ſenatũ. & de exuſtione & ruina dom9 Fonſeccę ac cęteris plębeis inſolentiis, de fuga Burgẽſis & Fõſeccæ fratris eius ac Ronchilli prætoris, Montani po puli ſtanti fidei. fo.clv.
Epl'a.Nouas.Cur tm̃ vaget iſta labes & quoꝝ cã qd annuerit tremẽtes Cardinalis & ſenat9 iſolẽti vulgo, de varietate magna ſuffragioꝝ, vocãt qui Abulę ſunt ꝓcuratores, detrectãt mãdata Cardi nalis & ſenat9, Valdoletũ illis fauet. fo.eo.
Epl'a.Sępe. Quid Chõcẽſis ep9 qd Aiora hiſto ric9 in cõuẽtu plębeio, qd cũ Regina vocati ep9 & quidã ſenatores, quid Burgenſis populus in epiſcopum, qd Palentini. fo.eodem.
Epl'a. Multiplicato. Bouadilla plæbeius fecit ſe Methimnę dñm, de crudeli nece rectoꝝ Methi mnæ, de ſupbiſſimo Bouadillę dñatu, qd faciat Valdolletũ, de Hineſtroſæ repulſa, de motu Ma triti, ꝑſidẽs & ſenat9 multi ẽt aufugerũt, ĩ Turde ſillis ſuſcepta cõmunitas, qd Padilla Reginę di xerit, qd Regina reſponderit, ꝙ nihil ſit factura, Torregionũ oppidũ ĩ ꝑdã dat, capit arx Matri ti, qd dicant plębei de proceribus. fo.clvi.
Epl'a.Habui a te. De trãſitu cõuẽt9 Abulẽſis ad Turdeſillas, de Marchiõe Denię expulſo, de Pa dillę fauſtu & põpa, de Ep̃o Zamorẽſi eiecto, de Petro Girone, de fidifrago vulgo q denuo cogi tauit cõtra pręſidẽtẽ de ipi9 ſecũda fuga, qd de re ge magnanimo, qd petãt regna ꝑturbata. fo.eo.
Epl'a.A nobis.De ſermone dõ petri Guiuarę fa cto Regi ſup tumultib9 a ſuis lateralib9 cauſãtis de ciuitate data ſtabulario in regno, de Valdoleta nis cogitantib9 ĩ pnicie nobiliũ, de reb9 Valẽti nis, de Burgẽſib9 & Meridate, de Comeſtabilis ãguſtiis & exilio, de gladiario opifice de cõite ſal uaterre, de Aragonicis, Laletãis, Siculis. f.clviii.
Epl'a.Nimiũ. Conſultationes de tollendo regio nomine matre viuente; de Naiara & multis aliis locis deficientibus a dominis, Valdoletũ aufert

ſceptrum correctori, Gallus rupit itinera. iura=
mentum Regis contra Gallum. fo.eodem.
Epľa. Quę in regnis. De Luterho hæretico, qd
euomat ipurcus Lutherꝰ contra eccleſiā & quo=
modo inſaniat cōtra Theologos & Ariſtotelem
cęteroſq; philoſophos. fo.eodē.
Epiſtola. Tabellarium. Prodigus eſt Papa, De
ſuis mutabilitatibus, Turchus diſſoluit claſſem
& quare. fo.eodem.
Epľa. Ad hos vſq;. Adagiū de Caſtellę morbis,
ſenatui & cardinali tollunt autoritatē, quid de ꝓ=
ceribꝰ dicant plębei, de Caprovorace, de nouis,
gubernatoribus, de Iūctę nunciis cū Cardinali
& Senatu, fera multa & horrēda, de epiſcopis re
iectis, de Reginæ reſponſis ad Iuncterorū dicta
& ludo Troico, eiecti omnes a regia, quid egerit
Padilla & Duces, Iūcterii tres alii cū Cardiāli fra
tre inſano præponente, ſenatores veteres fuge=
runt, noui capti, de ſeductione Geruenſium a dō
Petro Girone fo.clviii.
Epľa. Quæ a diuerſis. Ociant̃ Turcꝰ, Soldanus,
& Sophiꝰ, nos fluctuamꝰ, Papa laborat corpo
re, viget animo in dandis & tollēdis cēſuris, de
deſignatis vt venirent & reuocatis Regis excuſa=
tiones aliis proceribus ꝙ ipſos non creauerit gu
bernatores. fo.clix.
Epľa. Iam prata. Quid proteſtet̃ Burgos Iūcte=
ris & Valdolleto, qd Comeſtabilis ꝑmittat Bur
genſibus, tentant mutare Reginā, Geruenſes di=
uidunt̃, Petrus Giron fit Imperator Iunctę, de
cōfuſione Iuncterorū & ſeceſſu ab eis multoꝶ
duo legiſtę ad Iūctam, qd Cardinalis eis dixerit,
dicta Iunctę ad Cardinalem, Alabegii obſeſſio,
Cardinalis fuga. fo.clx.
Epľa. Exq̃. Moralis de fœlicitate nō nota. fo.eo.
Epľa. Paucos. De ſuſpēſis Barbitōſorio ac birre
tario, de tribꝰ nūciis ad iūctā, poſtulata burgēſiū
de recidiua Valdoletanoꝶ, Comeſtabilis de abac
co ſuo fecit monetā, de pauptate fiſci, de Tole=
tanis cū Gallo Rege, de Arpiis de Andaluzia, de
duobus Ducibꝰ in Hiſpali, de motu & Paccatu
Bazę, de corona capienda, viſa ſua pnicie ꝓceres
excitantur cōtra Iūcteros. fo.eodem.
Epľa. Marlianꝰ. Marlianꝰ dat rationes quare de=
beat Rex excuſari & liberari a q̃rellis, reſponde=
tur ei non eſſe q̃s ipſe adducit querellarum cauſas
& Regem etiā ipſe autor liberat non eius colla=
terales. fo.clxi.
Epľa. Tabellariū. Coronatus eſt Rex, de Grego=
rio & Othone, quo tēpore mutata ē Imperii ſuc
ceſſio, de confluxu ad Iuncteros, de Comeſtabi=
li ſuſcepto Burgis. fo.eodem.
Epiſtola. Habui. Amiſit oblatam ſortē, dat cau=
ſas autor cur nolit ſequi fugiētes & vbi reſtet, de
Atrio Cōmendatoris Riberę & ipſo Cōmenda
tore. fo.eodem.
Epľa. Audite. De coronatione in Aqſgrania die
Vigeſimo Octobris. fo.clxii.
Epľa. Fortuna, De Vicecomite Valdorna & licē
ciato Spinoſa miſſis ad Cardinalem, de Sarauia
perturbatore recidiua Valdoleti, adagia inepta
ſicariorum cum Sarauia, confluunt ad Iuncte=
ros multi. fo.eodem.
Epiſtola. Præſtantiſſime. vt ſoluatur nuncius au
toris captus ſub ſuſpitione iudicium de moti=
bus populi, fo.clxiii.
Epľa. Veniens. Male reſponſum Comiti Bene=
uentano & Almiranti. fo.eodē.
Epľa. Habui. Reſponſiua ad Marlianum de excu
ſatione regis, multa notanda quomodo Rex cul
pa caret, quæ etiā cauſæ fuerint tantorū motuū
non illę quas putat ipſe. fo.eodē.
Epľa. Variis. Pro coronatiōe ſupplicatio ſed nō
lęta, aduentꝰ Almirantis, quid cum Girone Al=
mirantus, quid cum Iuncteris, damnātur publi
ca ſententia Iuncteri. fo.eodē.
Epľa. Raros. Iūcteri in Villabraxima infeſtant
agrū Riui ſicci, de anguſtiis Cardinalis & ſenato
rum, de ꝓceribus q tulerūt ſuppetias, quid ege
rit ſenatus præſidens. fo.clxiiii.
Epľa. Quę ab. De morte Selimpſachi & q̃ndo,
de laudibꝰ Peribaſſani, de metu Pōtificis & ſuis
reuocationibus, de Cardinalibus Georgii & ſan
ctę Crucis. fo.eodē.
Epľa. de tuo. de aplicę camerę negociis de zamo
rēſi Epō iaculāte globos in Riuum ſiccum, de
Ouietenſi Epō pterrito vi globi iocoſa. fo.eo.
Epľa. Pigmeo. Luſus iocuſq; ī Epiſcopum, dat
autor rationem de ſe. fo.eodem.
Epľa. Cito. De motu Burgenſium & Comeſta=
bili cuſtodito, de inobſeruantia Toletanorū, de
Vandalia, de Gironæ & Comitiſſia Almirantis
vxore, iuncta ad Villalpandū, proceres capiunt
Turdeſillas, de procuratoribus Iunctę, quid au
tor cum Iuncteris primariis, offert autor Papæ
auctoritatem. fo.eodem.

LIBER. XXXIIII.

Epľa. Proh qbꝰ. Quod inſane fuerit ſuſceptꝰ Pa
dilla, qd vulgus ignaꝶ, cur iā cōtra Gironem &
Laſſum populꝰ ſęuiat, ꝓgnoſticō de Padillę La
pſu, de apoſtolico nūcio. fo.clxv.
Epľa. Pauca. Grauis ī Valdoletanos ſētētia, tolli
tur Cancellaria, de Cęſaris epiſtola ad ſororem,
de nouo caduco morbo Romę, de oratiōe apud
Germanos excuſatoria cur eos relinquat ob Hi
ſpaniam, excuſationes Regis, de obitu Toletani,
de dona Maria Pachieca, fo.eodē.
Epľa. Regreſſum. De varietate poſtulatoꝶ a Iun=
cta, tractatꝰ de cōferētia int̃ ꝓceres & Iūctā, de ca
ptura nuncii & eiꝰ leuitate, quomodo ſtrauerit
pacem iā paratam, quomodo male tractet gene=
ralem Iunctam, proteſtatio gubernatorū per ſe=

cialem, quid Valdoletũ, de Zamorẽſi & Saluater
ra, Burgos arma capit dehinc abiicit. fo.eodẽ.
Epl'a. Caſus. Admonitio Cardinalis ad Cęſarẽ
ꝙ viam gubernandi mutet & pręclara conſilia,
de Iũ ᴄteris & proceribꝰ multa, qui ſint in Tur=
deſillis ꝑceres, de comeſtabili affli ᴄto, de fortũæ
ludibriis in Laſſum & Gironen & Padillam, de
direptiõe locorũ eſt ſumma cõfuſio. fo.clxvii.
Epiſtola. En dum. De direptione Turris Loua=
toni. fo.clxviii.
Epl'a. Nec ſatis. De confi ᴄtis tributis imponen=
dis immiſis a Toletãis ad populos cõcitãdos, de
Orbe nouo & gente politica. fo.eodem.
Epl'a. Paucis. Super epiſtola Cardinalis & Almi=
rantis ad Valdoletanos exhortatiua & ominati=
ua, reſponſum eſt hoc pacto. fo.eodẽ.
Epl'a. Ab Indis. De Lacuna Salſa cõtinenti ſe=
ptem leucas, de ciuitate Tenuſtitan & eius domi=
no, de ordine ciuitatis & de moneta illius prouin
cię & eorũ diis. clxix.
Epl'a. In qͦ turbine. Iubent Iũ ᴄteri ꝙ autor rece=
dat a Valdoleto, qd ipſe cũ eis, qui conuenerunt
ad pacem tra ᴄtandam, fuit concluſum nihil, nũ=
cii Iun ᴄterorꝝ nõ fuerũt auditi a Rege. fo.eo.
Epl'a. Multas. Quęrunt pacẽ gubernatores, Iun
ᴄteri nollunt, Comes Saluaterrę capit tormenta
Turris Louatoni diruitur, tabulatũ cõtra proce
res, cõuentꝰ Ramblæ in Vandalia, Hiſpalis Du
ces factionarios eiecit, Prior epm̃ ꝓfligauit, mo=
re oppidi ruina. Bezerrilli pręda. clxx.
Epl'a. Poſt Prioris. De diſperſione cõmunitatũ
& bello habito in Villalar oppido. fo.eodẽ.
Epl'a. Quandoquidẽ. Galli vocati a Iũ ᴄteris ve=
niunt & capiunt Pompelonẽ, petũtur a ciuitati
bꝰ auxilia cõtra Gallos & mitũt͛, filius Mariſcha
li Nauarrę fugit, capitur epũs Zamorẽſis, quati
unt Lucronium Galli. fo.clxxi.
Epl'a. Multꝰ. Tumultꝰ Italiæ, peſtis in Flãdria
obiit Xeures & allii, Lutherꝰ venit ad Cęſarem
& quid a ᴄtum cum eo, ſentẽtia cõtra eũ, Leonis
nomẽ in põtificibus infœlix. fo.eodẽ.
Epl'a. Lutheranæ. De examinatione Lutheri,
eiuſqꝫ do ᴄtrina. fo.clxxii.
Epl'a. Proh dolor. Conſolatoria pro Marliano,
Galli obſidẽt Lucroniũ, eie ᴄtꝰ a Toleto Marchio
Villenę & gens a Silua & Adelantatus Granatę,
eunt gubernatores contra Gallos, deſerunt obſi
dionem Galli. fo.eodem.
Epl'a. A nobis. Litteræ a Rodiis, de Gazello ĩ Si
ria, parat ſe Gallus, Papa contra Gallum Papæ
placuit contra hęreticum Cęſaris ſentẽtia, obla
ta Regis Dacię. fo.clxxiii.
Epl'a. Multa. Familiaris & amica laudatio. f.eo.
Epl'a. Scio. De prælio & Vi ᴄtoria contra Gallos
in Nauarra. fo.eodem.
Epl'a. Scio. Regnum Nauarræ redimitur, de do=
ña Maria Pachieca, de don Antonio dẽ çuñiga
ſtimulante Toletum. fo.clxxiiii.
Epl'a. Donec. Conqueritur autor ꝙ ſolus abſit a
curia. fo.clxxv.
Epiſtola. Habui. Expugnatio ſan ᴄti Ioannis Pe
deportus. fo.eodem.
Epiſtola. Venerande. Conqueſtus Cardinalis
de curis. fo.eodẽ.
Epl'a. Ex Flandria. De duobus magnis exerciti
bus coa ᴄtis a Cęſare & Gallo & qd cauſæ infuit
in eis parandis. fo.eodem.
Epl'a. Vix domo. Mediolani fulgur, de portento
& mira ruina. fo.clxxvi.
Epl'a. Ab exteris. De fœdere cum Gallo, qd pe=
tat vterqꝫ ſcilicet Cæſar & Gallus & de vtriuſqꝫ
querellis. fo.eodem.
Epl'a. Licet. Subornat Gallꝰ elle ᴄtores imperii,
oratio Galli oratoris, oratio Cæſaris, Maganti=
ni Archiepiſcopi oratio, laus infantis, laus Cęſa
ris, Papa cõtra Gallũ ꝓgnoſticõ cõtra Gallos, co
pia bellatorũ & tormẽtorũ. fo.eodem.
Epl'a. Mari ac. Cõqueſtꝰ Cæſaris, Legiẽſis Epi
ſcopus fit Cardinalis, mors Cardinalis San ᴄti
Georgii, de Venetis & Gallis, Grimanꝰ fit Dux
Venetorum, Turchus in Vngarum Gallus, ſpo
liat mercatores, & idẽ Papa fecit, literæ Cæſaris
ad gubernatores. fo.clxxvii.
Epl'a. Paucis. Toletum ęgrotat, Burgenſes auari,
de rabię Gallorũ, de rebus Valentiæ & miſeran
da ſtrage. fo.eodem.
Epiſtola. Eſt magnus. De epiſtola, Magni Can=
cellarii ad autorem. fo.eodem.
Epl'a. miſi ad vos Momina oratorꝝ Caleti, de ora
tiõe magni Cãcellarii, de oratione Galli orato=
ris de Galli cogitatibus, re infe ᴄta diſceſſerunt
oratores. fo.clxxviii.
Epl'a. De rebꝰ. Male ſuccedit Gallis Laude, ciui
tas in prædam, & de tribus exercitibus contra
Gallos. fo.clxxix.
Epl'a. A nobis. Quatitur Fons Rabia, quomo=
do exierũt ab ea noſtri, quid pręfe ᴄtus in ciuita
tes quid ciuitates in præfe ᴄtũ, dedunt ſe Valenti
ni, corpora Catholicorũ, de pluuiis anni vige=
ſimi quarti. fo.eodem.
Epl'a. Per plures. Cupido eũdi ad Cardiãlẽ. f.eo
Epl'a. Optime. Quędam epiſtola ad autorem in
qua de rebus Italiæ. fo.eodem.
Epiſtola. Habui, de amiſſa Fonte Rabia, quæ=
dam vaticinatio. clxxx.
Epl'a. Quę apud. Vbi moret͛ autor. fo.eo.
Epl'a. Te meas. Quanta ſit vis patrię, inue ᴄtiua
in Ferrerios. fo.eodem.
Epl'a. Quę a Belgis. Maſiera nõ capit͛, vertit ter=
ga Cæſar, occaſionẽ amiſit Rex Gallꝰ, Tornacũ
capit͛, Mediolão pellit͛ Gallꝰ, de ſuppetiis cõtra
Gallos, q capti Mediolani & q perẽpti. fo.eo.

Epl̄a.Ex oppidio.De ſtratis Iūcteris,fauſta Cę=
ſaris auſpicia, ſemꝑ Hiſpani ſternūt Gallos,gu=
bernatorꝝ edictū,ꝑgnoſticō in Gallos. fo.eo.

LIBER.XXXV.

Epl̄a.Leo Pontifex. Moritur Leo Papa,de con
claui & quid in eo actum,Dertoſenſis Cardinalis
creatur Pontifex. fo.clxxxi.
Epl̄a.Dedi ad te, cōqueſtiua faceta. fo.eodē.
Epl̄a.Oſtendet. Cōgratulatiua ꝙ tam ſit Pontifi
ci coniunctus. fo.eodem.
Epl̄a.A Cęſare.De lr̄is cęſaris ad ſenatū,arx Tor
nati capit̄,de morte Regis Portugallię fo.eo.
Epl̄a.Ecce quę vos.De literis collegii Cardina=
lium miſſis ad electum Pontificem & ab eodem
electo ad autorem. fo.clxxxii.
Epl̄a.Quod Spiritus ſanctus. Adagia in Cardi
nales, de Archiepiſcopo Barri & doña Maria
Pachieca, ſpoliatio tēpli Toletani, de pugna in
Toleto,fuga fœminarū ſororū,Cæſar ſcribit vt
eat Papa,de morte don Ramoni, luit pœnas ſedi
tioſus Valentinus. fo.eodem.
Epl̄a.Hæc ad vos. Occupata Xatiua & de Rege
in ea electo,magna ſtrages bonorum, quid Pro
rex fecerit,ſtrages ſicariorum Xatiuæ, Florenti
nꝰ pirata cœpit nauim, Bouadilla cum ſua claſ=
ſe periit. fo.eodem.
Epl̄a.Areditu.Familiaris & faceta. fo.clxxxiii.
Epl̄a.Poſt Pōtificis. Vetꝰ amicitia autoris cū Pa
pa deſcriptio mūdi,pulchra moralia,verba Pa=
pæ ad autorem & autoris ad eum,confuſa Italia
de Gallis & Cęſareis fo.eodem.
Epl̄a.Memorię. Quomodo ſuſceptus Papa in
Cæſaraguſta,de aduētu Cæſaris,de Prorege Nea
politano,de crudo bello Italiæ, de ſorore Cæſa=
ris vidua,de Rege nouo. fo.eodem.
Epl̄a.Paulopoſt. Quædā epl̄a Magni Cancella
rii ad autorē vbi de Gallis & Turchis. fo.eodē.
Epiſtola.Datas.Reſponſiua philoſophica epiſto=
lę præcedentis. fo.clxxxiiii.
Epl̄a.Hæc nr̄a. Suſceptus in Anglia Cæſar, di=
ſcordes Cardinales, de Senis obſeſſis liberat Se=
na Medices,de Luthero hæretico,q̄modo eiecti
Mediolano Galli,modus pugnę, ſtrages Helue=
tiorum. fo.eodem.
Epl̄a.Ais te.De ruina Valentię,de occupata Xa=
tiua,captus Marchio Zeneti de Duce Calabrię
loca data in prædā,direptio Gandiæ, calamitas
bonorꝝ,trucidatꝰ Pupꝰ & q̄modo. fo.clxxxv.
Epl̄a.Ob Pontificē. Diſcedunt omnes Galli ab
Italia,obſeſſio Genuę,Petrꝰ Nauarrꝰ p̄tor exer=
citus Genuenſium & eorū Dux capiuntur & du
cunt̄ Neapolim due naues onuſtę a collegio Car
dinaliū ad Papā, & Papa Dertoſiā, iratꝰ Papa cō
tra q̄ſtores,Cęſar & Anglꝰ cōtra Gallū. fo.eo.
Epl̄a.Vno halitu. Beouia capit̄,ingens ſactura
Germanorum,pręda vini noſtri, vaſtatio ſancti
Ioannis Luci,popugnatio arcis Maię a Comite
Mirandæ & eius deditio, potētia Muteczumę,
Cęſarea claſſis viſa. fo.eodem.
Epl̄a.Beatos.Appulſꝰ Cęſar, munera ad Cācel
larium. fo.clxxxvi.
Epl̄a.Ante ꝗ̄ huc.Litterę Magni Cācellarii ad
autorem, fo.eodem.
Epl̄a.Accipite.Rex in portu & quo die,de comi
tatu Cęſaris,de Girone & Laſſo,de dānis Gallo=
rum,de oratore Veneto. fo.eodem.
Epl̄a.Forte.Rhodā it Turchus, Papa verſus Ro
mam,ī Genua Papa, iugulati Iunctę procurato
res & don Petrus Pigmentellus, Victoria nauis
rediit poſt ambitū totū orbē. fo.clxxxvii.
Epl̄a.Ex Victoria, Matrē adiuit Cęſar,Dux Me
diolani & multi ad Papam,coronatio Papæ, de
Rege Vngariæ,timor de Rhodo,mors Palenti=
ni Epiſcopi. fo.eodem.
Epl̄a.Dimidiā.De terrę motu Almerię,obruti
Sacerdotes,miſeranda ruina,octo loca collapſa,
Granata cōtremuit, Bacia paſſa ē mōtiū cōcur
ſꝰ, qd miſera Vera,mira de Azorꝝ īſulis,de mul
tis aliis partibꝰ Romana,peſtis, obſeſſio Rhodi,
cōtētio de Maluchis. fo.eodem.
Epiſtola. Varias. Papa incluſus deq; variis Ro=
mæ rebus. fo.eodem.
Epl̄a.Hæc tria. Edictū Cæſaris de Iūcteris,qui
& q̄t dānati, tres naues a Corteſio,raptata nauis
a Floreno pyrata qd afferebat. fo.clxxxviii.
Epl̄a.De archiducis. Salinas negociator ꝓ infan
te,Cæſaris fides in fratrē,quos redditꝰ illi dedit,
cogit cōuentus in Germania, cauſa periculi Cæ
ſaris,ſtrauit Thurchas Archidux & quid fecit cō
tra Lutheranos. fo.eodem.
Epl̄a.Crebra.Moleſtia Fōtis Rabię,reiecti Gal=
li,parat̄ exercitꝰ in Gallia, de Bethicæ penuria,
fames extrema nūc vbertas,oratores ad Heluetii
os & Venetos,Dux Calabrię liberat̄. fo.eo.

LIBER.XXXVI.

Epl̄a.Quę fata.Romana peſtis, de adagiis ſatyri
cis in Paſquino, Germanus Dux Venetiarum
obiit ſuffectus Andreas Gritus, de Venetorum
moribus. fo.clxxxix.
Epl̄a.A nobis q̄.Mutatio ſenatorꝝ,claſſis Gallica
ſtrata,Peſcarię laus & acceſſus. fo.eodem.
Epl̄a.Si nō. Rhodus laborat,Pānonię infeſtatio
de nouo Turcho,Dux Calabrię in curia,Cęſar
iuit ad eū,oratores Florētinorū. fo.eodem.
Epl̄a.Ab amaro.Succurrit obſeſſis Gallis Pali=
za,nūcius Cabanyllas ad Papā orator ab Imꝑa
tore Rutheni & eiuſdē Imꝑatoris literę. fo.cxc.
Epl̄a.Quid opꝰ ē.deditio Rhodiorꝝ, q̄ magiſter
Rhodius,pacta Turchi ad Rhodon, magna ſtra
ges Turcharꝝ,portentum Nouarię, Borbonus
turbatꝰ in Gallia, Vrbinas ad vrbē, Volateranꝰ
Cardinalis in carcerē. fo.eodem.

Epſ̄a. Scribis. Ieroīm9 Adorn9morit̄, de fulguri9 rapidis, de tumultu ī curia aveteranis militibus, rapit̄ theſaur9 veniēs ab Indis fo.eodē.
Epſ̄a. A Sereniſſimo. Vbiq; atra peſtis bellorū, de Valachię Regis crudelitate, de Venetis cum Cæſare. cxci.
Epſ̄a. Sero. Cōuēt9 regni, verba Cęſaris ī curiis, oratio curiarū ad Regē, cauſę tumultuū. fo.eo.
Epſ̄a. Non minore. Reſponſio Cęſaris ad curias & poſtulata regni. fo.cxcii.
Epſ̄a. Vno halitu. Occanię Archipreſbiteratus eſt prebitus autori, de Orbe nouo. fo.eo.
Epſ̄a. E Germania. De mōſtris, de Luthero heretico, Florētini Ducē fecerūt, male ſentit Borbon9, de ꝓditore Bonifacio, Germani ad Sāctū Sebaſtianū, copię in Gallū. fo.cxciii.
Epſ̄a. Audiuiſſe. Conuēt9 fiet Pōpelone, machinę ex caſtello Burgenſi, curruū & armorū copia verba Galli iactabunda. fo.eodem.
Epſ̄a. Rabidus. Miſerū prognoſticō, copię Angli Regis in Gallū & Flādrię & Burgūdę, in Italia magnus exercit9, Borboni ſeductio detecta, Rex Dacciæ mēdicat, Rhodi9 magiſter Neapolī ingredi vetat̄, Papa ęger, portēta Romæ, fornix capellę cecidit trāſeūte Papa. fo.eodē.
Epſ̄a. Paulo poſt. De cōiuratione ī Ducē Mediolani, nepos patruū trucidat, quoties Galli ſtrati, de thiara Leonis, nūciū de morte Pōtificis Adriani, de Turcharū apparatu, Vngar9 in extremis, trucidatio Turcharum, diſceſſus Marchionis Peſchariæ. fo.cxciiii.
Epiſtola. Hæc ad te. De ſaccaro & caſiafiſtula, de ſtratagemate Comeſtabilis, tētat̄ Baiona Gallica & cur nō capta, ꝑda ī gallia, vaticinatio. fo.eo.
Epſ̄a. A magnis. De Adriani morte & ei9 laude, de cōiuratione Sicilię, Cęſar Pōpelonē. fo.eo.
Epſ̄a. Idib9. Sequēdo aprū Cęſar viā amiſit, noſter exercit9 in Sancti Ioānis Pedeport9, ordo ꝑfectorū & militū, laus Rocādolfi, generalis ꝑtor Comeſtabilis, grandia verba Cęſaris, diſceſſus Comeſtabils, trucidant Germanos, vindicta in in hoſpites. fo.eodem.
Epſ̄a. Quod adeo. Quid de Pontificatu, de Duce Borboni, de exercitu Burgundo, Galli refecti a ſuburbio, Mediolani vagantur, de exercitu veneto, de Duciſa Seſę. fo.cxcv.

LIBER. XXXVII.

Epſ̄a. Vno faſce. Mōlēō oppidū capit̄ & ſanctus Pellai9, dedit̄ Saluaterra, ſuffragia ꝑfectorū an eſſet eundū in Gallicā Tolloſam, præda cōmeatuum, Victoriā iuit Cęſar. fo.eodē.
Epſ̄a. Iam Tandem. Electus eſt Papa Medices, Clemens ſeptimo appellatur, de don Fernando a Toleto. fo.cxcvi.
Epſ̄a. Quod ab idib9. Capit̄ Fōs rabia, de eius oppugnatione, ꝓteſtatio ad Gallos, qd̄ fili9 Mariſchali Nauarræ, intumuit mare anno. 1534. pacta Gallorū in deditione Fōtis rabię. fo.eodē.
Epſ̄a. Circiter. Vbi ſunt in Italia caſtra Gallorū, oppugnatio Aronæ, obruta carraca qua multi Hiſpani vehebantur. fo.cxcvii.
Epſ̄a. Tabellariū. Loca exercituū in Italia, quare non fiet pax inter Reges duos, de Gallorum fuga, ſtrati Heluetii, motus in Siria, ſtrages inſulę Palizæ. fo.eodē.
Epſ̄a. De reb9. Epſ̄a Cęſaris ad Heluetios. fo.eo.
Epſ̄a. Ab Indis. Quędā de reb9 Indicis, parat̄ claſſis Malucha, controuerſia Badaiozii, nubit Zeneta, de Alluuie Burgenſi, Gallecia infeſtatur a Gallis. fo.cxcviii.
Epſ̄a. Habem9. Almirāt9 Gallus percuſſus, Heluetii perēpti, mors Cardinalis Soderini, mors Octauiani fragoſi, diſcurſus Capuani. fo.eodē.
Epiſtola. A Sophio. Litteræ a Sophio ad Cęſarem. fo.cxciii. quod. cxcix.
Epſ̄a. Quartana. Quartana Cęſaris, de Stephano Gomez, de claſſe Malucha, de morte Licenciat9 Vargas, Germani Roſſilionē, de petitis a Cęſare, Comes potentiæ captus, renouatur ſenatus Indus, pręda Florini Pyratæ, Catherina Infanta nubit. fo.eodē.
Epſ̄a. Accipite. Claſſes in cōſpectu in portu monaco, Rex Gall9 odioſus ſuis, horrida peſtis Mediolani, legati poſtulata. cxciiii. quod fo.cc.
Epſ̄a. Catherinā. Controuerſia inter matrē & filiā ituram ad maritum regē Portugallię, de inquiete Hiſpanorum ī Indiis, fama de Corteſio & Olito. fo.eodem.
Epſ̄a. A Clemente. Deſeritur obſidio Marſiliæ, it vterq; exercitus propere ī Inſubriam, anim9 papæ dubius apud Cęſarē. fo.cxcv. qd̄ cci.

LIBER. XXXVIII.

Epſ̄a. Noua. Rex Gallus intrauit Mediolanū & iuit poſtea Papiam verſus vbi poſuit obſidionem, quid in ea acciderit, oratio Ducis Germanorum. fo.eodem.
Epiſtola. Ab argumenti. Dux Leutrecus angię reuocatur, ab Indis tres naues, de libertate Indorum. fo.cxcvi. quod ccii.
Epſ̄a. Interea dū. dux Albanię cū copiis Galli it Neapolim, de Fernādo Caſtriote incurſiones in Gallū a Papię incluſis, de obſidione Caſale ma i9 Gallus muniuit ſe foſſis & vallo, caſtellū ſancti Angeli capit̄, Regis Galli litteræ ad Marchionē Peſcharię ꝓuocatiuę ad bellū. fo..eo.
Epſ̄a. Vix. Dux Ferrariæ fert ſuppetias Gallo cōtra Cęſarē, capit̄ Vgo Moncada, prīceps Orēge ī clubio, Gēueſes vacillāt. fo.cxcvii. qd̄ ccii.
Epiſtola. De rebus. Ab Indis duę naues onuſte theſauris. fo.eodem.
Epſ̄a. Martii dies. Nūci9 ab Italia de crudo bello cū Rege Gallo Comēdatari9 Spinoſa fo.eo.

Epĺa. A nobis. Magna claſſis ad Indos, de diſceſ-
ſu Corteſii cõtra Olitũ, oratores Galli & Angli,
mors Marchionis Brãdanburch. fo. eodẽ.
Epĺa. Optatis. Pugna & bellũ in obſidione Pa-
piẹ & captura Regis Galli. fo. cxcviii. ꝑ cciiii.
Epĺa. Poſt ſupiore. Orator Ducis Mediolani ad
Cęſarẽ, rex gall9 duct9 ĩ Hiſpaniã captiu9. fo. eo.

ℭ FINIS Hiſtorialium.

ℭ Index Moralium.

Epiſtola. Nõ mediocri. Philoſophica cõgra
tulatiua & gratiaꝵ actiua. fo. I.
Epĺa. Comiti Tẽdillę. Arguita profuſa lau
de qui ſint amoris termini. fo. ii.
Epĺa. Te nullas habuiſſe. Diuerſis diuerſa de ſuo
Italia relicta. fo. eodẽ.
Epĺa. Iam tandẽ. Redargutio de adulatione, lau-
danẽ duo amici, ſequiẽ autor militiã. fo. eo.
Epĺa. Comes Tẽdillę. Raro virtus & fortuna coe
unt, quanti ſit facienda populi laus, de Terſite ac
Salomone. fo. eodem.
Epĺa. Cornicaris. Morale prognoſticõ ab appa-
rentibus, quid ſuffocet homines, de cruenti fortu
nę arcu & ſagittis. fo. iii.
Epĺa. Quo nomine. Inuitaẽ ad ſtipẽdiũ militare
autor, q̃ Martia q̃ Saturna ętas. fo. eo.
Epĺa. Fatũ quoq; tuũ. Cõgratulatio de aduẽtu a-
mici, de antro Iridis & laus vrbis Rheatę vbi ſa
xum creſcit qd ferẽdum amicis. fo. eodẽ.
Epĺa. Patroni tui. Congratulatiua filialis de ſecu
ritate Hiſpana. fo. eodem.
Epĺa. Riſiſſe aiũt. Quomodo ſint conſona litterę
ac militia, q ſapientes militiã ſecuti ſint qua ętate
autor venerit in Hiſpaniã. fo. eodẽ.
Epĺa. Cur me flagellis. Ad prætores curię ꝑ fa-
mulo iocoſa ropatiua. fo. iiii.
Epĺa. Soluiſtis ochoã. Ad prætores gratiarum
actiua. fo. eodem.
Epĺa. Caue ne q̃ndo. Repręhẽſiua i rep̄hendẽtẽ
ꝙ in Hiſpaniã venerit, qd ſit viuere vitã exordi-
tur ab Hiſpano prouerbio. fo. eodẽ.
Epĺa. Quid a me petis. Quanta ſit amoris hone
ſti vis. fo. eodem.
Epĺa. Didacus mur9. Gratiarũ actiua, laudatiua,
quis ſit Rex tertius fo. eodem.
Epĺa. Apud te vt cras. Quæ generalis hominũ
ſolicitudo de tractãdis nouis hominib9. fo. eo.
Epĺa. Habuiſſe te meas. Quomodo errẽt q Por-
tugallẽſes appellãt Luſitanos. fo. v.
Epĺa. In Galliã. Diuerſa moralia, quid ſit prębe
re non ſurripere materiam. fo. eodem.
Epĺa. Germanum habere. Veteres aulici poten-
rum egent patrocinio, inuidia eſt perpetua regia
rum habitatrix. fo. eodem.
Epĺa. Noui ſępe. In curſu tantũ petenda eſt vera
vrbs, reſtat autor cũ Regina. fo. eodem.
Epĺa. Scribis te. Quid obſtet vatib9, recuſat Sal
manticam, q̃ ſit harmonia poeſis. fo. vi.
Epĺa. Vt ĩ amicitiã. De amoris vinculo. fo. eo.
Epĺa. Quod ignomina. Forti nil malũ, delicato
cũcta, ꝙ̃ tutũ ſit ſcire tolerare. fo. eodẽ.
Epiſtola. Talem te non. Sero ellige amicum ſeri
us dimitte. fo. eodem.
Epĺa. Amicorũ. Qui patriis cõtẽti delitiis in pa
tria marceſcũt ignaui & puſilanimes. fo. eo.
Epĺa. Peto a te. Nullam viuit horam qui leuiter
credit, eſt honor diſplicere malis, quomodo do-
minabimur aſtris. fo. vi. quod vii.
Epĺa. Martyrem. Excuſatiua, cõgratulatiua, lau
datiua. fo. eodem.
Epĺa. Arguis me. Quare virum non ſalutauerit
cauſę morales fo. viii.
Epĺa. Arbitror. Quod nequeat præceptor non
amare diſcipulũ & pater filium & quid inuicem
ſibi debeant. fo. eodẽ.
Epĺa. De ſurgẽte. Quæ Prĩcipi cõueniãt, & quo
modo debeat excoli. fo. eodem.
Epĺa. Heraclitũ. Quod inane ſit ĩpleri vacuo, ꝙ̃
turpe rite intelligere & male operari, ꝙ̃ ſe deci-
piant homines fo. eodem.
Epĺa. Solet. Quę ſint grandia, qui fœlices qui cę
ci, a quibus cauendũ. fo. ix.
Epĺa. Nudius. Quæ ſpes de principe Ioãne, ꝙ̃
tuta ſit poſſeſſio virtus, q̃d inſtrumẽtũ ſit in Prin-
cipe ſapientia, quomodo q̃rẽda. fo. eo.
Epĺa. Ais te. Cui debeant reuerentiã eruditi, pa-
rum prodeſt alto ſanguine natum eſſet, quæ ſit
hominũ vertigo. fo. eodẽ.
Epĺa. Placere tibi. Quãti ſit faced9 Saluſti9. fo. x.
Epĺa. Vt ad vos eã vocaẽ autor Salmãticã. fo. eo.
Epĺa. Guadalfagiara. Semiobrutus Salmanticã
appulſus eſt autor. fo. xi.
Epĺa. Heri noctu. Non ſemper operam eſſe ab a-
micis exigendam. fo. eodem.
Epĺa. Hoc Marineu. Quis ſit miſerrim9, q̃ ratio
ne iudicãt hoĩes de hominib9, diſcrimẽ periti
ab imperito, ꝙ crimẽ pœnã ſecũ ferat. fo. eodẽ.
Epĺa. Eo libentius. Quanti ſit ponderis affect9
amici, eruditi præcipue. fo. eodẽ.
Epĺa. Dies agitur. Profeſſus ẽ autor Salmanticę
multa & iocoſa & moralia. fo. eodẽ.
Epĺa. Altilia. Panegiricus ſub ſpecie gratiarum
actionis. fo. xii.
Epĺa. Viuere. Quomodo nõ viuaẽ viuẽdo, quo
modo ſe quęrere debeant homines. fo. eo.
Epiſtola. Apud te. De vniuerſitate Salmanticę
mira. fo. eo.
Epĺa. Longa mihi. Quomodo ſibi ipſis vitam
acerbam quęrant homines. fo. eodẽ.
Epĺa. Tu Gręce. Diſcutit adulationẽ. fo. xiiii.
Epĺa. Quod mihi. Quid ſit lex, quis fructus le-

gis vbi formata lex. fo.xiiii.
Epſa. Amoris tui. De amore qdam ſapida honeſta, ſe parat autor ad bellum, pulchre Mars & litteræ conueniuut. fo.eodem.
Epſa. In peculiarē. Amici ęgritudinē collachrymatur, & cōſolatoria philoſophica qua probat exēplo Platonis neceſſariū eſſe corporis flagellū ad acumē ingenii exercēdū. fo.xv.
Epſa. Tabellario. Quid pariat benignitas. fo.eo.
LIBER.II.
Epſa. Promere vix. Quā leniꝰ viro Martiali vibrare haſtā ꝙ ſulcare papirū. fo.xvii.
Epſa. Eadem ambos. Quæ vita militibꝰ q̄ ſub vmbra, ꝙ varii ſint hominū guſt, ꝯꝙ tutiꝰ amicos ꝙ nūmos theſaurizare. fo.eodem.
Epſa. Exutū veſte. Quæ & quāta vtilitas ꝓdeat ex neceſſitate, q̄ ſit ad ſuperos via. fo.eodē.
Epſa. Fratris mei. Salus & vita ſunt leges in bono viro, pernicies in prauo. fo.xviii.
Epſa. Cupis hr̄e. Offert fratri lr̄as regias. fo.eo.
Epſa. Meo rogatu. Quid gubernatori aut iudici ſeruare conueniat. fo.eodem.
Epiſtola. Inuitas. Qui homines ſint viri & qui animalia bruta. fo.xix.
Epſa. Philoſophię. Quis artis phiſicę fructꝰ, qđ ſit officiū phiſici, quis adulter phiſicę, quid trahat hominibꝰ animi qetē. fo.eodē.
Epſa. Mecū ſępe. Quare diſſonā naturę appetāt homines, quare trias alienas multi quęrītent ſua relicta, quid pulchrum cuiq;. fo.xx.
Epſa. Quid mihi. Quis tranqllꝰ ſit ſtatꝰ, q infœlices, quibꝰ curis acquirūtur opes, qbꝰ reſeruāt̄ quo dolore amittūtur. fo.eodē.
Epſa. Cadere. Quid ſit orationis ſolutę carmē immiſcere. fo.xxi.
Epiſtola. Ad Aſcaniū. Cōſolatoria de morte prīcipis portugalię. fo.xxiii.
Epſa. Litteras. Quare ad vrbem ſępe tabellarii, rari Mediolanū, qd a Roma exhauritur cū cum epilogo de rebus Granatēſibus. fo.eodē.
Epſa. Erat mihi. Arguit Granatā vrbē ꝑcellere cunctis vrbibꝰ ſi cūcta metimur. fo.eodē.
Epſa. Quis patronum, ꝙ precioſior ſit hominum ꝙ auri theſaurus. fo.xxiiii.
Epſa. Saturauit. Quāta ſit vis cuſtodū in erudiēdo principe. fo.eodē.
Epſa. Mirāde. Laꝰ & exhortatio ad rectū & vtilitas recti, de Principis Ioānis vita. fo.eodem.
Epſa. Breuē. Quod longe ſit fœlicitatem in humanis quęrere. fo.eodem.
Epſa. Quid nūc. Trāſit autor a ꝑtexta Martia ad mitralē togā, q̄ ſint curię curę. fo.xxv.
Epiſtola. O quam. Cōſolatoria de morte Cardinalis Arcimboldi. fo.eodē.
Epſa. Nitimur. Quomodo fallimꝰ nos ipos, inuitat̄ autor a Regina ad eruditionē ꝓcerꝝ. fo.eo.
Epſa. Serpunt. Quæ ſpes de iuuenibus proceribus, quid ſuis optimatibus & populis exemplum principis. fo.xxvi.
Epiſtola. Teſtes. Se ſuaq; nihili bebere fieri autor arguit. fo.eodem.
Epſa. apud Petrū. Quātę ſit ꝑſtātię vnꝰ aliquādo vir apud Reges, de Granatēſi Archiepō qdā, frat̄ Frāciſcꝰ Ximenez cōfeſſor Reginę. fo.eo.
Epſa. diſcedēti. It autor ad curiā fo.eodē.
Epiſtola. Incolumis, ꝙ durum ſit nouas quęrere amiticias. fo.eodē.
Epſa. Quid noui. Ebullit bellorꝝ ſuſpicio cum Gallis, laus amicitię philoſophica. fo.xxvii.
Epſa. Quid ad te. Diuerſis referta philoſophicis dicteriis, inuitat̄ ad cretamē amicꝰ. fo.eo.
Epſa. Ex q̄. Dediſceſſu ī Aragoniā. fo.xxviii.
Epſa. Cui magis. Laꝰ Ioā. Ruffi epī. fo.xxxii.
Epſa. Quō. Laudatiua ī q̄ moralia multa. fo.eo.
Epſa. In Hiſpania. De Gallorum futura ſtrage p comparationes, quid Pōtifex quid Ludouicus qd Veneti, quid noſtri reges. xxxiii.
Epſa. A teneris. De Saluſtio, de Catonis & Cęſaris inſtitutis ac moribꝰ & eruditione. fo.xxxiiii.
Epſa. Cum apud. Moralis perſuaſiua vt propriis quiſq; virtutibus inhiet nō contētus factis alienis, hiſtorica quędam. fo.xxxv.
Epſa. Laborantem. De morte comtennenda, de faſtu & opibus, pulchra quid trahant, de animę origine ac fine. fo.eodem.
Epſa. Quid cauſę. Quare in potentia cruciatus animi, quę ſint vera bona de tribꝰ atende lector huic Paradoxæ inuigila. fo.xxxvi.
Epiſtola. Neq; minis. Subtilia Theologię veteris ac nouę dicta. fo.eodem.
Epſa. Te angi. Paradoxa Platonica. fo.xxxvii.
Epiſtola. Pridie kalendas. Cōmēdatiua, ac negotiatiua diuerſorum. fo.xl.
Epſa. Quātū diuinis. Negociatiua moralis. f.eo.
Epſa. Redditę. Quā impiū ſit onere immortali premere beneficia. fo.xli.
Epſa. Habui a te. Quare autor neſciat ī ſeceſſu viuere, qd eiꝰ finis qd ſtudiū multa Platōica. f.xlv.
Epſa. Vidi. Quæ ſit Imago gloriæ, q̄ vera gloria, quid virtutis fructꝰ. fo.xlix.
Epſa. Eodē tēpore. Quare viuāt hoēs cęcis mētibꝰ, ꝙ male maior pars hoīnū eligit. fo.eo.
Epiſtola. Petaſſatꝰ. ſignificatiua de diſceſſu ad legationem. fo.liiii.
Epiſtola. Quibus. Significatiua de perturbationibus & de oratione. fo.eodem.
Epſa. Si q̄ties. Comēdatitia moralis. fo.lxvi.
Epſa. Quid ego. De Reginę dotibꝰ. fo.eo.
Epſa. Brizegniꝰ. Moralis cōmēdatitia. fo.lxvii.
LIBER.XVIII.
Epſa. Nudiꝰ. De curis regū, amici Almacani laꝰ, quis autoris guſtus in orbis olla. fo.lxviii.

Epl̃a.Quid faciã.Comẽdatitia moralis.fo.lxix.
Epl̃a.Statuerãt.Comẽdatitia moralis. fo.lxxii.
Epl̃a.Animi eſt.Comẽdatitia moralis. fo.eo.
Epl̃a.Cupiſti.Quid agendum vt nos honorent homines. fo.lxxiiii.
Epl̃a.Laborare.Quid medicus cum ęgrotis de beato obſeruare. fo.lxxv.
Epl̃a.Alfonſus Troya.Gratiaꝝ actiua. lxxvi.

LIBER.XX.

Epl̃a.Accingis te.Amica ſuaſio,de triſti miniſte-rio funerali. fo.lxxii. pro lxxvii.
Epl̃a.Malacenſis.Suaſiua de Aduentu & p̃poſi-tio oblectationũ honeſtaꝝ. fo.eodem.
Epiſtola.Dianã.Iocoſa de muſis & furatis per-dicibus. fo.eodem.
Epl̃a.Nullũ vnq̃. De lepore ab aquila interem pto & a paſtore capto, iocoſa & alluſiua ad Papã paſtorem. fo.codẽ.
Epl̃a.Profit.Negociatiua veneficialis.fo.lxxvi. quod. lxxix.
Epl̃a.Deſunt.Cõgratulatiua & ſuaſiua. fo.eo.
Epl̃a.Vitę ducẽ.cõſolatoria laudatiua. fo.lxxx.
Epl̃a.Alfonſus.Negociatiua. fo.eodẽ.
Epl̃a.Sum recenti. fo.eodẽ.
Epl̃a.Inſtas.Significatiua moralis. fo.lxxxi.
Epl̃a.Sero.Negotiatiua. fo.lxxxii.
Epl̃a.Viuere vitã.Quid ſit biuere & quis viuat & quomodo viuitur. fo.eodem.
Epl̃a.Velim.Petitiua. fo.eodem.
Epl̃a.Non tibi.Accuſatiua. fo.eodem.
Epl̃a.Gometi nũc.Negotiatiua. fo.lxxxiii.
Epl̃a.De fortunę.Moralis. fo.codẽ.
Epl̃a.furtatꝰ.negociatiua.& oblatiua.fo.lxxxiiii.
Epiſtola.Duplici me.Mira conſolatoria, exem-plum Platonis. fo.eodem.

LIBER.XXI.

Epiſtola.Ioannis.Super comitatu Belcaſtri ne-gociatiua. fo.eodem.
Epl̃a.Furtatꝰ.Suaſiua ne qs inani vẽto crucieẽ, ne mutato loco mutetur animꝰ. fo.eodem.
Epl̃a.Qualis mihi.Negociatiua. fo.eodem.
Epl̃a.In Belcaſtrenſi.Triuulcii & Frãcauillę me rita ſuper cauſa Belcaſtri. fo.lxxxv.
Epl̃a.Caleſii.Cõſultiua & cõgratulatiua. fo.eo.
Epl̃a.Petitis.Negociatiua. fo.eodem.
Epl̃a.Sororia.Negociatiua. fo.eodẽ.
Epiſtola.Mathęus.Narratiua & laudatiua & ſua ſiua. fo.lxxxvi.
Epl̃a.Qanta ſit.Qua le ſipatriæ deſiderium, quibꝰ cauſis cogamur amare illã inter Reges ne-gociatiua,remuneratio de ſtudio. fo.eodem.
Epiſtola.Solent homines.Congratulatiua ſua-ſiua & donatiua. fo.eodem.
Epl̃a.Ioãnes.Inſtructiua & ſuaſiaua. fo.eodẽ.
Epl̃a.Habes.Raciocinatiua & rogatiua. fo.eo.
Epl̃a.Tu ſcribis.Duplex p̃gmatica ĩ regno,qd de vtroq; litigãte ſup Belcaſtrẽſi lite.fo. lxxxvii.
Epl̃a.Proficiſcente.Autoris contentio cũ Rege ſuper Belcaſtrenſi negocio, quid Regi ferat de vtroq; litigante, quid de ipſis aduocati dicant in iudicio. fo.eodẽ.
Epl̃a.Paucos.Ratio quare pauci fruętur poſſeſ-ſis,& quomodo vita viuatur. fo.eodẽ.
Epl̃a.Sequens.Significatiua. fo.lxxxviii.
Epl̃a.Verũ ſe.Paradoxa q̃ colligiẽ q ſit verax ve rum primarium & qd ſucceſſiuũ. fo.eodẽ.
Epl̃a.Qui fiat.Quid virilem quid fœmineum appetitum vrgeat. fo.eodem.
Epiſtola.Artes alię.Philoſophia oſtẽdit ad ſupe ros iter. fo.eodẽ.
Epl̃a.Albenſem.De duobus rationis aurigis & de bonis perfectis. fo.eodẽ.
Epl̃a.Nimiũ.De tẽporũ anguſtiis. fo.lxxxix.
Epiſtola.En habes.Congratulatiua & exhorta-tiua moralis. fo.xc.
Epiſtola.Tranquillo.Cõſultiua & ſignificatiua moralis. fo.xci.
Epl̃a.ex q̊.cõgratulatiua & negociatiua. fo.xcii.
Epl̃a.Domũ.Laudatiua. fo.xc. quod .c.
Epl̃a.Quom ĩcidiſſent. De lectura libelli de Or be nouo per ipſum met Papam coram Cardina libus & ſorore inuitatis. fo.cxxviii.
Epiſtola.Solet grandium. Cardinalis Gurſenſis non bene gratus. fo.cl.
Epiſtola.Inuidiam.Multa de adulatoribus,di-cit autor nolle adulari, de gratitudine erga Ca-ſtellam. fo.cxx.
Epl̃a.Ex q̊.Moralis de felicitate nõ nota. fo.eo.
Epl̃a.Pigmeo.Luſus iocuſq; in epiſcopũ,dat autor rationem de ſe. fo.cl[illegible]xiiii.
Epl̃a,Multa.Laudatiua. fo.clxxiii.
Epiſtola.Donec.Negociatiua cum Cardinali Dertoſenſi. fo.clxxv.
Epl̃a.habui per.Negatiua de acceſſu ad Cardi-dinalem Dertoſenſem. fo.eodẽ.
Epl̃a.Qua fuerim.Reſponſiua ad Cardinalem Dertoſenſem. fo.clxxv.
Epiſtola.Datum eſt.Suaſiua ad alterne ſe viſen-do. fo.eodẽ.
Epl̃a.Manus.Litterę ad Papam. fo.eodẽ.
Epl̃a.Dedi.Conqueſtiua faceta. fo.clxxxi.
Epl̃a.Oſtendet.Litterę ad Theodoricum electi, Pontificis a ſecretis. fo.eodem.
Epiſtola.Datas.Reſpõſiua Philoſophica ad Ma-gnum Cancellarium. fo.clxxiiii

Finis Tabulę.

PETRVS MARTIR ABANGLERIA MEDIOLANENSI ASCANIO SFORTIAE VICECOMITI CARDINALI VICECANCELLARIO PATRONO SVO. S.

VOlentem ab vrbe, vt ad hiſpaniam proficiſcerer, illuſtriſſime Princeps Prima.
diſcedere, i abdito tui cubiculi penetrali, ni decidit e memoria, his me
verbis, amotis arbitris allocutus es. Que te cauſa Martyr mouet, vt Ro
mā caput orbis, & quod durius eſt Italiā, q̄ tibi patria eſt, poſtergare
mediteris? Vereris ne, me viuente preſerti, cōſonū tuę cōditioni gradū
defuturum? Quis ſane mentis ab immēſo pelago, & ampliſſimis lacū
bus, piſcatū ſeſe ad ignotos riuos, & ſemota littora confert? Quis rura
colit, niſi degener, cui ciuitatem inhabitare liceat? Inſignis profecto na
turæ dotibus prouintia eſt hiſpania, & ob cœli clementiā, ſoli benigni
tatem, ac virorum magnanimitatē, multaqꝫ id genus illuſtris. Sed ſi Italię cōparetur, vltimū
eſſe Hiſpaniā immēſi palatii angulum, Italiā vero mediam ipſam ædiū aulam, & totius orbis
emporiū, negat nemo. Eia age quot italos pręter mercatores, aut peregrinos, illico redituros,
in Hiſpaniā vnqꝫ fuiſſe profectos intellexiſti? Italiā autem fuiſſe Hiſpanis ſemper refertiſſimā,
& nos videmus, & a maioribus noſtris didicimus. Vbi pręterea eam doctorum omnis generis
copiam (cui in vrbe paſſim occurritur) in Hiſpania cōperies? vbi (vt reliquos tibi conterraneos
viros probos ommittā) alterū Aſcaniū, alterū ve Arcimboldū mediolanenſem antiſtitē mihi
collegam, qui te nō mediocriter diligimus, inuenies? qui ve in familiaritatē te noſtrā ita admiſi-
mus vt noſtrę fores die tibi noctuqꝫ ſemper pateāt? Mutato igitur dum licet cōſilium Martyr,
mutato, nec certa pro incertis derelinques, te ipſum nullo impellente ad extremas orbis oras,
veluti a frequenti hominū cœtu: ad vaſtā ſolitudinē, relegato. Quid ad hęc atqꝫ alia multa prin
ceps illuſtriſſime, quibus me diuertere conabaris, reſpōderim, tute ipſe teſtis es. Italiam extra
ſe ocioſam eſſe, intra vero (ad ſui perniciē) negotioſam. Hiſpaniā vero cōtra, Italiam in diuerſa
diſcerptā, Hiſpaniā in vnum redactā. Italię principes diſcordes, Hiſpanos vnanimes intellige-
bam. Inde quid preſagirē, ſuſpicarerqꝫ futurum breuibus aperui. q̄ꝫ eſſet cupidus animus domi
nans, eo raptare ſeruū ſuum, hoc inutile corpus, vbi ſeſe pre clara geſta inſpiciēdo, ſuis paſceret
alimētis, enarraui. Reditū pręterea mihi fore liberum, ſi deſcēdiſſe penituiſſet effatus ſum, Sicqꝫ
Italia aliquādo reſipiſceret, quod me noſtra dubitare tēpeſtate prę dixi, quia eius nauim monti
colę ſiluani vētorū expertes gubernāt. His itaqꝫ diſcuſſis, cū me frenū, vt aiūt, dētibus captaſſe,
atqꝫ ita ſedere animo cognouiſti, bona a te venia dimiſſus ſum, addito i mādatis, vt quę accide
rēt tibi ſignificarē, fui id pollicitus. Dixi ante ſacros pedes proſtratus lachrymoſum vale, quar
to Kalendas Septembris. M.cccclxxxvii. Eneco lopez mendotio Tendillę comite duce & pa-
trono ab obſequio pro ſuis Rege & Regina innocentio pontifici pręſtito in patriam redeunte,
iter capio. Pauca hęc ex Cęſarauguſta vbi Reges inuenimus accipito. Kalendis Ianuarii.
M.cccclxxxviii. Neqꝫ enim prius inopia tabellarii licuit iſta tibi ſignificare. Vale.

P.M.A.M. Io. Borromeo aurato equiti mediolanenſi Aronę ac verbani lacus comiti. ii

CVr ex Italia, vbi honeſtus nō deerat locus, diſceſſerim. Quodue fatum in Hiſpaniam me
coegerit benigniſſime comes interrogas, accipito breuibus. Neqꝫ Italia vnde paſcere in
genium poſſem prębebat. in deterius nāqꝫ indies magis ac magis ruere res italas, ob po-
tētatuū diſcordiam & ſimultates, ſed in pręcipuo diſcrimine veſtras, cernebā. In hiſpania cōtra.
mangna geri aduerſus noſtrę religionis hoſtes quotidie referebatur. Bellicus igitur iſte ſonus
(ac ſi tubarū clāgorē vera ac viua voce ad arma inimica vocātem auribus hauſiſſem) me cōcita-
uit. Nec pœnitet quidem, vnicā enim arbitror hac noſtra tēpeſtate fœlicē eſſe Hiſpaniā, cui ſor-
te obtigit (quod nunqꝫ hactenus) habere ſibi religionis cultores, iuſtitię tenaciſſimos & ſumma
pollentes prudentia principes: virum & vxorē, qui eam vnanimes veluti collapſa cœlo duo nu
mina, ita ſeruāt, illuſtrāt, ad augēt, vt diuino quodam afflati ſpiritu, & ipſius altitonātis dextra
dirigi videātur. Nemo eſt qui vtriuſqꝫ vultus ſerenitatē, animi cum humanitate magnanimita
tem nō admiretur. Sub eodem ſidere natos ambos, quicunqꝫ eos nouerit arbitrabitur. In mau

ros noua arma parant. quę gerentur per me habebis. Vale ex cęſara Auguſta quarto Kalendas
Martii.M.cccclxxxviii.

iii

P.M.A.Mediolanenſis Theodoro papienſi Galli Regis
medico & conſiliario Amico in vrbe.

Correctio i corrigētecur ad hiſpaniā venerit. De gallis et hiſpanis regibus q̄dam.

MIraris theodore,&(vt inquis)non leuiter,ꝙ patronos,amicos,fratres,propinquos,pa
triam deniqꝫ ipſam,vt ad extrema mundi littora,& grauidas vento ęquas me cōferrē,
ita dereliquerim.vbi tanq̃ exul ignotus & neglectus forte vitā litteraria exercitatione
expertē procul ab omni eruditorū cōmertio acturus ſim.Debuiſſet hoc alius theodore procla
maſſe,quam perfricata fronte incidis in accuſationem tu,qui eodem(vt aiunt)morbo laboras,
& eadem te ipſum ſecuri percuſiſti:ſi ſecurim & vulnꝰ patriā quęrere,vbi magna gerātur,licet
appellare.nōne tu patria derelicta galliā inhabitas? ex gallia inquis in magnos ſępe viros itali
plures euaſere.Is apud gallos principes (vt ais)veneratur,qui ſiue ſit incola,ſiue peregrinus prę
clarum aliquid(vel litteris,vel armis)ſub eorum vmbra geſſerit.Rem,nō perſonā galli(vti re
fers)extollunt.apud hiſpanos vero nullus vnq̃ nō hiſpanus emerſiſſe reperitur.non minus ſibi
de ſe ipſis hiſpani,q̃ gręci perſuadēt,omnia ſcilicet.neqꝫ extra ſe ire vlla aut cuiuſq̃ opera indi
gere ſe arbitrantur.ſibi ſapere quod ſatis eſt iactant.Satin theodore expectoraſti? tuos tu gallos
colito,meos ego hiſpanos ſequar.Non enim quid in famelicā crumenā inglutiam,ſed quid no
ui diſcam quęrito. Hiſpanos regem & Reginā vnanimes,quos cœleſtia ſapere numina cōſtat,
tāq̃ cœleſtes venerabor. Extra homines ſunt,quę hi cogitant,loquūtur,operātur.Nil vnq̃ ni
ſi de iuſticia,de cōcordia inter chriſtianos principes,de bello noſtrę legis hoſtibus inferēdo co
ram ipſis diſcutitur.in religionis obicibus de medio tollēdis,in ſupprimēdis viciis, extollēdis
virtutibus omnis opera impēditur. ampliora indies liberalis ingenii cibaria ab eorum mani
bus profectura expectamus.Ego igitur,qui mentis epulas,magis q̃ fallatia fortunę blādimē
ta conquiro,horum ornamenta contēplabor.tu gallicas diuitias cū tuis galieno,atqꝫ hypocra
te(quantum)libet inſectator. Vale quarto Kalendas Martii.M.cccclxxxviii.

iiii

P.M.A.M.Io.Amethimna aſturicēſi Antiſtiti oratori in vrbe pro
Ferdinando & Heliſabeth Regibus hiſpaniarum.

Quō ſuſceptꝰ autor in hiſpāia/autor ō regibꝰ pleraqꝫ.

QVid tibi aliud antiſtes optime, & clare orator per celerem hūc tabellarium ſignificē,vt
tua exſequar imperata,non occurrit.pręterq̃ nos,qui ex vrbe quarto Kalēdas Septem
bris Hiſpaniā verſus,tibi ſolum natale,diſceſſimus,ad Regum tuorū conſpectū incolu
mes,& bonis auibus circiter idus Nouēbris aduenisse comitē Tendillę ducem meum. ob res
bene geſtas honorifice Rex & Regina ſuſceperūt. Me autem benigniſſime ſunt allocuti. Amice
nanqꝫ de me,veluti ſolet de amato milite mitis imperator, metas meorū meritorū longe tranſi
liens,quędam comes predicauerat.me preterea nulla vrgente neceſſitate, ſed fama tātum nomi
nis eorum ductum,vt ipſorum geſta cōſpicerē,aduentaſſe patria relicta illis perſuaſerat. Ad hāc
vſqꝫ horam nil eſt quod malim,q̃ eſſe in hac tua Hiſpania.eſto tu (verſa vice mortalium)in iſta
mea Italia vt libet. Neſcio quid ſupra homines,vt Hiſpanica cœtera omittā, in his tuis Regibꝰ
ſentire videor.non dubito,quin aliquod cœleſte numē illos comitetur.ex Aragonia (vt aiunt)
exercitum in Granatenſes mauros moturi, in Caſtellam aduenientе vere proficiſcentur. Vale
xiii.Kalendas Aprilis.M.cccclxxxviii.

v

P.M.A.M.Gabrieli Mendotio generoſo viro literis & bonis
moribus inſigni comitis Tendillę conſanguineo.

Philoſophica cōgratulatiua r̄ ſ̄tiaꝝ actiua.

NOn mediocri me oppleuit delectatione epiſtola tua vir generoſe,qua te comiti cōſangui
neo tuo,ꝙ incolumis redierit,meqꝫ in Hiſpaniā duxerit,gratulatum fuiſſe ſcribis.hoc li
buit gratis,illud ex merito dicere debuiſti, quem nāqꝫ fructū (quomodo me duxit) tulit
in Hiſpaniā?letari autem & gaudere de tanti propinqui ab exteris regionibus fœlici aduētu fe
re pium.quid eſt igitur (dices) quo ego ſum delętatus? Duo in te,quę minime de hiſpanis mi
hi quiſq̃ prędixerat,aperte cognoui. eruditionē ſcilicet eximiam in viro nobilitate ac diuitiis
* ornato,& ingentē erga peregrinū nūc primū accedentē beniuolentiā. Horum nāqꝫ timor ita
mihi animū aliquādo,cum ad iter me accingerē, deterruerrat,vt quaſi aueniēdi propoſito me
* deturbarint.Referebatur nanqꝫ mihi,ſed falſo vti nūc colligo,hiſpanos pręter ſe ipſos nullum
genus hominū amare,aut alicuius facere,literaſqꝫ non modo non colere, ſed etiam eos mino
ris,qui literis incumberent,ęſtimare.Mihi igitur ipſi ſummopere iā plenis (vt aiūt)velis gau
deo,ꝙ Italia diſceſſurus hanc mihi patriam ſortitus ſim.in qua & ſpero bonos(qui mihi pere
grino ſint fauturi)non defuturos.Hirundo enim vna,quę ſola non facit ver,inſpecta multas ad

uentare eſt argumento, & pręclara indies geſta magis ac magis, quę alibi minime, ſub tãtorum
principũ ductu, qui lacera hęc ſua regna tanta prudentia inſtaurarũt, me inſpecturu cõfido. Va
le interea dum lacertis dabitur perſonã tuam, quam mente conceptã intueor, poſſe complecti.
quod propediem futurum arbitror. ex cęſarea enim auguſta iam nos vt Guadalaiariã veſtram
petamus colligere ſarcinas incipimus. decimo Kalendas Aprilis. M.ccccLxxxviii.

vi

P.M.A.M. Pomponio lęto viro inſigni amico.

QVid in ipſa Hiſpania de hiſpania ſentiam cupis a me (vt inquis) obſeruande Pomponi
cognoſcere. De populo quem ſemper flocci faciẽdũ cenſui, nihil ad me, de Rege autem
& regina qui duo cõſortes Hiſpanię vtriqꝫ ęqua lance quibuſdam (angulis omiſſis) im=
* peritãt, hoc tibi poſſum ex bimeſtri experimẽto referre, ſi vnqꝫ vno ſpiritu inter mortales duo
corpora fuiſſe afflata licuit diſputare, hęc duo ſunt corpora, quę vnica mente, vnico ſpiritu, gu=
bernantur. nihil vnq̃ꝫ, ita vnum, in natura philoſophi comperere, quod horũ vnitatẽ ſuperet.
De viro Pomponi nil mirũ, ꝙ mirandus ſit. viros enim innumeros iuſtos, fortes, cœteriſqꝫ vir
tutibus ornatos, ſapiẽtes deniqꝫ fuiſſe legimus. fœminã autem, quam mihi antiquarum (in re=
gio loquor ſceptro, & ſumma licentia) monſtraueris, cui in magnis aut animus in agrediẽdo,
aut conſtantia in perficiendo, aut pudititię decor nõ defuerit! Habeto pro Sybillę folio Pom=
poni quod nũc referam. eſt hęc fœmina forti viro fortior, omni anima humana cõſtantior, mi
rum pudititię & honeſtatis exemplar, nullã vnq̃ꝫ natura fœminã huic ſimilem effinxit. Nõne
hoc admirabile Pomponi, ꝙ quę ſemper fuerint a fęminis, non minus q̃ꝫ oppoſita oppoſitis,
aliena, in hac quaſi natiua ampliſſimaqꝫ reperiantur! Hiſpanos etiam nobiles romanã quãdã
ſapere magnanimitatẽ comperi. hinc ego ex ignauo paſſere in prudente ciconiã, & futurę hye
mis pręſciam hirundinẽ, vt ille in pauonem verſus, tutam ab imminenti vobis tẽpeſtate regio
nem captaui, captatam tenere eſt animus. Vale, is tibi ſum obſeruande Põponi, quem ſemper
fuiſſe noſti ex Cęſareauguſta octauo Kalendis Aprilis. M.ccccLxxxviii.

Quid autor ſentiat de hiſpania regiõe miranda ornamẽta de vnitate cum viro.

Reginę dotes.

vii

P.M.A.M. Petro ponteſi amoguera toletana Salamantino vice ſcholaſtico.

* COmiti tendillę ductori meo in Hiſpaniã, qui talem mihi virum dederit in patronum, cu
ius eſt humanitas tanta quantã in hominẽ cadere, erga peregrinũ, precipue, vix putandũ
eſt, non minores ago gratias, q̃ꝫ ſi nouo me aliquo beneſitio cumulaſſet, ſed q̃nquidẽ quę
nimiũ voluiſti locutus es, audi quę nolles vice ſcholaſtice. quis te (preſſis per ilia calcaribus) ita
ſtimulauit vt adeo ſolutis habenis de me tanta pollicereris, quanta pollicitũ Salamãtinis te fuiſ
ſe, relatum eſt! ſi pigmeũ in mãtica pro Gigeo vel Poliphemeo gigante vendidiſti, iure cõſul=
tus es, fraudem ſoluito. non me profecto iſta lege Salmanticę deprehendes, vbi cunctarũ artiũ
liberalium, fontem eſſe vberrimũ omniũ vna voce refertur. malo te ſolum, quia me iſthuc itu=
rum promiſeris, erubeſcere, q̃ꝫ tecum ego in pręceps de celſi mõtis culmine, vbi me inſidere ſa
lamantinis ſapientibus vltro pręconatus es, derotare. tibi habeto patrone mi, ſi gutturis fores
nimiũ aperuiſti. freno poſthac vtere nõ ſtimulis, amoris terminos, quos nũc ignoraſſe videris,
diſce, & temperatius laudabis. ſtare promiſſis non ita cautum eſt legibus, quin liceat aliquan=
do a promiſſo diſcedere. ergo vale. ex Guadalfagiara, in Kalendas Aprilis. M.ccccLxxxviii.

Arguit a pfuſa laude q̃ ſint amoris termini.

viii

P.M.A.M. Peto marſo viro doctiſſimo amico.

COeli tẽperiẽ pro ſua quaqꝫ natura volucres quęritare didicimus ad Strimonias ripas Sil=
ueſtres anates, grueſqꝫ, quando apud nos riuorũ glacies liquefiunt, tranſmeare videmus.
multę diuerſi generis trans mare, cũ frigora fugiũt veniẽtia. quid miraris igitur, quõ iſta
per belle calleas, ſi qui ſint homines, qui tranquillam & ipſi vitam cœlorũ minis ſuper hac vel
illa prouintia territi, perquirãt! ex quacũqꝫ cauſa ſimiles effectus prouenire certum eſt. quamue
cũqꝫ arborem ſuos fructus ab alterius generis arbore diſſonos emittere conſentaneũ. rimę ſci=
ſuręqꝫ domorum vetuſtate putridarũ, hoſpitibus, vt eas deſerant, atqꝫ aufugiant ne ruinam im
minentẽ expectent, monere videntur. ſcrutator igitur tu Marſe mi obſeruandiſſime, quo nã in
loco ſitę res italę ſint qui fluctus ebulliant, quę ſe ditiones pullulent, quidue iſta parere ſoleant
veſtigato, & mihi magis inuidebis, q̃ꝫ ꝙ in Hiſpaniã me contulerim, miſereberis. ſthic vos pro
cellis inter varios ſcopulos agitati, vix ne elidamini tuti viuitis, atqꝫ vtinã ventis rapta hęc mea
folia per aera volitent, dictaqꝫ ſint hęc omnia in caſſum. nos autẽ fœlicibus ventis, placidiſqꝫ ze
phiris in pupim flantibꝰ mare tranquillũ ducibus his noſtris Regibus nauigamus. portuſqꝫ
in manu habemus quandocũqꝫ illos captare voluerimꝰ tutiſſimos. hoc idẽ multis ad vrbẽ ſcri
pſi, ne me quiſq̃ꝫ exiſtimet errore aliqͦ deceptũ patrię terga dediſſe. Veniſſe nõ pœnitet, mora=

Inuidia nõ miſeratione opus eſſe ꝙ venerit i hiſpaniã. quis italic qs hiſpanie ſtat per naturalẽ cõparationem.

bor quoad in melius mutari res Italas ſenſero. Ergo vale tertio nonas Aprilis.M.cccclxxxviii.

ix

P.M.A.M. Alfonſo carrillo hiſpano pōpelonēſi Antiſtiti.

Diuerſis di uerſa de ſuo Italia relicta.

TE nullas habuiſſe meas literas antiſtes meritiſſime, ex quo in Hiſpaniam tibi patriā me contuli, cōquereris, velleſqꝫ (vt ais) quem meo palato guſtū Hiſpania prębeat, intelligere, innuens quaſi nullam poſſe aliam viro italo prouintiā ſatiſfacere. habeto paucis, nollem alicubi terrarum viuere, ſi extra Hiſpaniam viuendum. placent maiorem in modum tui reges, placet Hiſpana nobilitas. De populo, nil mihi curę. video impręſentiarū, ab his tuis Rege & Regina, virtutū omniū ingētes, ſuaueſqꝫ ſuccos emanare quotidie, ſuauioreſqꝫ, & ampliores, ac ſummis regibus dignos, me indies viſurum expecto. diſperſa nāqꝫ, & horrendis luporū hiatibus deuorata huius auitę hereditatis amborū membra, ad ſuum redigunt quotidie corpus. vna de Bello granatenſibus inferendo curioſiſſime cogitatur. nec, vt arbitror, demorabūtur. ſequar quocūqꝫ ierint. locorum diſtātia facit, ꝙ raros tabellarios habeam, quibus cum poſſim ad te literas dare. pauci enim ad vos, & ex his pleriqꝫ me inſcio proficiſcuntur. Vale tertio nonas Aprilis.M.cccclxxxviii.

x

P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracharenſi.

Redargutio de adulatione laudātur duo amici ſequitꝰ autor militiā.

IAm tandem non cum mediocri ſolicitudine expectatus nuncius ad me venit, qui te, ſaccaroqꝫ ſuauiorem pompellonenſem conterraneum tuum, & animę tuę dimidium bene valere ſignificauit. ſi vos, qui fortunę illecebris ampliſſime fruimini, diſceſſum a vobis exigui vernis moleſte tuliſſe fatemini, quid ſentire me puſillum homūtionem tantorū optimatum abſentia arbitramini? tales mihi diſcipulos non defuturos, vobis autem (qualis ego eram) pręceptorem nuſq̃ occurſurum, propterea vos, ęgre me leuiter diſiunctionē hanc tuliſſe, conqueримini. O q̃ eximii eſtis, & q̃ aperti adulatores. non hęc a me profecto, quom ambobus Iuuenalis aliquando diuinam illam, quę proxima eſt a ſecūda, ſatiram aperirem, ſed adulatione nihil eſſe ingenuo fœdius, didiciſtis. Quid me ineptius, quid a vero magis alienū, q̃ pręceptores ſupra mille, nil minus Martyre clariores, q̃ pulchra venus ſtellarum minimā ſuperet, Romę defuturos, qui pręterea vobis nobiliores? non te ex claro portugalēſium genere procreatū, tanti viri (quantus is eſt) quem Romę Cardinalem portugalenſem vocitamus, fratrē eſſe cognouimus? Non ille ex antiqua carrillorum progenie patruum, ſibi Alfonſum carrillum Toletanum pręſulē, plureſqꝫ alios illuſtres optimates ſibi propinquos habet in Hiſpanię corpore caſtella? ſed maiorum veſtrorum merita, quibꝰ inhęrere miſerrimum eſt, omittamus. veſtrum ne alterutri deeſt quicq̃? a bonis ne parentibus degeneratis? per alienas ne portas mendicatis? quom tu Bracharę magnificę portugalię vrbis Archiepiſcopus, ille pompellonē. in cantabrico regno, quod Nauarra dicitur, vnice ciuitatis, Antiſtites eſtis. Abſit igitur poſthac omnis, ſi me in clientelam, & amicitiam velle ſeruare eſt conſilium, adulatio. Propediem mouebitur exercitus in granatenſes. Arma capere in tam iuſto ac pio bello dum ſufficit ętas, eſt animus. ſi Mars, qui mihi carior eſt veſtro ſaturno, ita vt ad ſplēdidas vel ad orchias fores impulerit, aduerſabitur, oratum facietis noſtrum altitonantem, vt noſtri miſereatur. quando ad te ſcripſero, ſi non idem ad pompellonēſem, meo tamen nomine ſalutatus intelligatur. & valete Ambo mei nominis, tanq̃ grati diſcipuli amatores. Vale tertio idus Aprilis.M.cccclxxxviii.

xi

P.M.A.M. Fernando a talauera Abulenſi antiſtiti confeſſori & conſiliario regio.

Raro virtꝰ & fortūa coeunt quāti ſit faciēda ppři laus de terreſtre ac ſalomone.

COmes tēdillę pater ampliſſime, cuius ego ductu in Hiſpaniam me contuli, tuo me nomine ſalutauit. idemqꝫ mihi retulit quanti per te ipſum faciēdus ſis. parum enim me ad tui obſeruantiam mouebat, ꝙ innumera te (vt ad regiam pedem ferres) domo egrediētem caterua comitaretur, alio nāqꝫ te negotiorum ingens moles diuertere non ſinit, nec ſtimulabat ꝙ populus de te mira loqueretur, neſcit enim ignauus populus, cum ratione laudare. nec, quando illi fortunę bona tantum cordi ſint, boni quicq̃ eſſe autumāt in natura, ꝙ ſit extra fortunā. auram ſequitur volatilē, regibus gratos adorat, fauore ventoſo carētes negligit. ſint vtiqꝫ Therſites vel Salomones, quō igitur vir tanta laude dignus plenis faucibus te prudentem, doctum, multo intus, q̃ foris appareas, meliorem eorum, qui ſcire cuperent, & qui didicerūt fautorem, bonorum deniqꝫ omniū in hac regia curia, cuius gubernaculum tuo nutu cōuoluitur, eſſe refugium prędicet. mutaui, veluti reiuueneſcens anguis, aut fontanę driades, corruptā pelliculam, ac, vetera mente colligens poſſe aliquando (quamuis raro) fortunā cum virtute conſiſtere, venit in memoriam. Vale igitur ſapiētiſſime pręſul, & me tibi poſt hac dum vixero deditiſſimum fore polliceor. Idibus Aprilis.M.cccclxxxviii.

P.M.A.M.Petro Cobarruuias Abbati Ceruatenſi Hiſpano viro.

COrnicaris ex opaca ilice Ceruatenſis,ſub ſanareq́ videris cõſilium meum,ꝙ incolentibꝰ vobis Hiſpanis vrbem,Hiſpaniã ego mũdi calcar inhabitẽ,tua tibi pria Ceruatẽn. ꝓ ta li laude,de te bene merita plurimũ debet,nutriuit(vt vulgo dicit)coruũ qui ei oculũ effodiat. Si te Auaritiæ laqueꝰ indiſſolubilis manibꝰ,pedibuſq́ ita victũ tenet,vt tibi met tua pria, quia grandiores nõ poſſit reditũ cumulos,qui te ſuffocet exhibere,nõ bene ſapiat. qd in me culpe:nil magis quę a ſapiẽtibus me legẽte,& bonorũ mortaliũ fragilitate cum Bracharenſi, & Pompelonenſi pſulibus audiuiſti,tibi ꝓfuerunt: Fortunã,vti ſentio,cruentum in Italiã arcum tendente,nondũ inſpexiſti,cœlorumq́ fauorẽ ſup tua Hiſpania,Mercurio duce, prudẽte non intelligis.Exolue te ꝗ primũ(mihi crede) Ceruatẽſis,nec,vt ex arcu globulus emittatur, expecta.Recipe te dũ licet in tutũ, ſero ſibi volucris cõſulit,q̃ vt ex venatoris balliſta ſoluat,arũdineo ramo iſidet. Vale, & Quiricẽſem meo noĩe ſaluta.xv.Kalendas Maii.M.cccc.lxxxviii.

Morale ꝓnoſticon ab apparentibꝰ. Quid ſuffocet hoīes de cruēti fortunę arcu & ſagittis.

P.M.A.M.Fernando a Talauera, Abulenſi antiſtiti Confeſſori, & conſiliario Regio. XII.

QVo nomine ſtipendiũ in inuictiſſimorũ Regis & Reginę domo eligam pſul optime, ꝑ tuum Chirographum interrogas.vis ne quod gratis habebas emere precio? Tua te mihi virtus patronum effecerat,facit hec benificẽtia dominum.neq́ ego tãti me eſſe ſentio,vt ſua ſponte ad id motos Reges exiſtimem. quibus meritis hoc factũ, aut qua in re ego poſſim in iſta celebri regia domo eſſe vtilis,nequeo intelligere.tua ergo Suaſio, refugiũ afflictorum,& Dux errantium ad hunc Brunduſino & Carthaginẽſi tutiorẽ portum, lintrẽ meã ꝑ diuerſa vagantẽ,quo ſe ferret,aut vbi conſiſteret,inſcium appulit.obſequet animus,ſi vires defuerint,fidẽ tantum polliceor.militia in pio,quod parat, hoc bello placebit.velim igit militari ſacramẽto acciri dum ſufficit ętas.ſaturno tunc in herebimus, quãdo ſaturnia venerit grauedo.Martẽ nunc ſequamur,quandoquidẽ tam iuſta arma vocant. Vale ex meo cõtubernio.XII Kalendas Maii.M.CCCC.LXXXVIII.

Inuitatur ad ſtipẽdiũ militare autor. Que martia/q̃ ſaturnia ętas.

P.M.A.M.Heliſabethę Hiſpanarum Reginæ. XIII.

ROmæ inter Sacros ego nr̃æ legis cardines ſuprema Regina Verſabar,quando ꝑ omniũ Italoꝝ ora mirandam e cœlo fœminam hac nr̃a tempeſtate fuiſſẽ demiſſam ferebat,quę auita grandia regna, maiorum incuria domeſticis pdonibus diſcerpta,in vnum corpus incolume,ac iam potẽtiſſimum redegiſſet,tremẽtẽ recutitorum perfidia Chriſtianam in tota Hiſpania religionẽ,vna cum Rege viro ſtabilẽ effeciſſet,fortunatas inſulas(ſi Canarię fortunatę ſunt)latẽtes ſuo impio ſubieciſſet.nec his contentam aiebant,Sed nouam ꝗuis duram pro nr̃a religione ꝓuintiam in Granatenſes,qui eam Hiſpanię partẽ,q̃ mari adiacet Herculeo,Iã octigẽtis annis occuparunt,ſumpturam ferebat,quid hoc eſſet noui, an ſemiramidẽ alteram, an leſbidarum aliquam natura peperiſſet,ꝙ non contẽtus eſſet animus audiẽdo iſta cõcepiſſe, ſtatui oculis vidẽdo contẽplari.acceſſi ꝓpius,quanta ſis intelligo.Te ego ipſe vidi,viuas tui oris voces depromptas exhauſi,ſub humano iſto tegmine tuo,diuinas latere virtutes conſpicuum eſt.Hoc eſt ſuprema Regina,quid ego de te ſine adulatione ſentio.qui te intus & incute familiarius verſando norunt,ſi maiora ſenſerint,maiora pdicent.Ego me ita ſerenitate vultus tui vinctum eſſe cõfiteor,ꝙ neq́ patrię, quę Italia eſt,iam tenear deſiderio,neq́ hinc ferre pedẽ liberũ ſit,Per Abulẽſem antiſtitẽ tuo nomine ſuprema Regina fui ad regiũ ſtipendiũ,nouũ vinculum, inuitatus,elegi, militare donec laudabile iſtud, qd̃ aſtruitis, bellũ ebullierit.id intra paucos annos fœlicibus tuis, & fortiſſimi viri Regis auſpiciis,finẽ habiturũ optatũ ſperamus. tunc ego quẽcunq́ impaueris habitũ ſumã.voluiſſes fortaſſe ſuprema Regina,qñ ſis lr̃arum cultrix,vti retulit Abulenſis,tuis ego iuuenibꝰ aulicis optimatibꝰ ludũ lr̃arium aperire.ignoſce q̃ſo, cedat parump toga armis.Qñ togæ tẽpus aduenerit,Si nobis ꝑ martẽ licuerit,togę,quæ ſciemꝰ officia ptractabimus.tua interea mira Regina deus incepta ſecundet.Ex meo cõtubernio, Pridie nonas Maii.M.CCCC.LXXXVIII.

Regine dotes / & illuſtria geſta cũ viro regẽ. Que regna ſubiecerint. Quid autor.

P.M.A.M.Bartholomeo Scandiano venienti ab Vrbe,ad Curiam ꝑ Innocencio Pontifice Maximo Nuncio. XIIII

FAtũ quoq́ tuũ Scãdiane,i Hiſpaniã te, veluti martyrẽ, forte ꝗuis diuerſa,quom ego liber venerim,tu Põtificiis onuſtꝰ negotiis,cõpuliſſe accepi.vt primũ id mihi relatũ fuit, ſubiit in mẽtẽ tricomerciũ illud reathinũ, Viterbiẽſis ſcilicet antiſtitis,& nr̃m,vbi eſtatem egimꝰ,lapidẽ quadrageſimũ a Romanis caloribꝰ,atq́ aeris cõtagione(q̃ vrbẽ infeſtabat)

Cõgratulato de aduẽtu amici. De ãtro vitidis & laus vrbis rheatę vbi ſarũ creſcit. Quid ferẽdũ amicis.

P.M. Paulo oliuerio;

ſecuri,q̄ amęna eſt ea ciuitas ſcandiane,q̄ merito ſiluius noſter pulchrū eſſe rheatę cœlicolum
matridicatū,decātauit,quę nemora,quę flumina,qui lacꝰ,q̄ vaſta,& q̄ fortunata planicies,q̄
horrēdus ille velini ſaltus,vbi ſaxum(plinio auctore)nobis teſtibus creſcit,per cuius voraginē
iri ſemper coronatā Alecton ad inferos deſcendiſſe,mātuanus ille circūloquitur. quę pręterea
Antiſtitis illius in ſeceſu benignitas,quę argutia in diſputando,in iuredicundo auctoritas,quō
eſſet eius vrbis pro ſixto pōtifice gubernator,in elegāti corpore quę oris facundia: quam pau
ci theologi illiꝰ pręcipue crepidalis ordinis aſſequūtur.Es ne memor ſcādiane,vt certatim om
nes animi gratia ludendis carminibus operam fere quottidie daremus,tunc ego primū ſenſi,
quanti ſit momēti eruditorū frequētia inuolui,quātūꝗ Iuuenilis animus grauiū virorum io
coſa ſodalitate erigatur,didici tunc primū audere credere me eſſe hominē,& in virum aliquādo
me euaſurū ſperare.Debeo igitur tibi plurimū ſcādiane,vltraꝗ debebo,ſi nō inique hāc meā
tuleris narrationē,hęc vt mihi ipſi talia iactando plaudere debachatus ſum,ferendæ ſunt etiam
aliquādo amicorū,ſi amicos volumꝰ,ambitioſę garritiones. Egro animo cōgreſſus noſtri tar
ditatem fero,quare ſi me amas,vti ſolebas,an cito venturus ſis,mihi ſignificato. Si nāꝗ aduētū
diſtuleris,ad te properabo.nihil enim hoc tēpore magis cupio,q̄ te ſenem egregiū,mei aman
tiſſimū videre,alloqui,audire,amplecti deniꝗ,ſi tironi militi veteranū amplecti tribunum fas
fuerit,vale ex curia in nonis Maii.M.cccclxxxviii.

xv

P.M.A.M.Paulo oliuerio nūcii pōtificii ſecretario.

Cōgratula-tiua filialis de ſe curita ex hiſdana.

PAtroni tui Paule mi aduentu in Hiſpaniam(quā mihi ſedem,tanq̄ ex alta ſpecula in tuto
poſitus,quid fortuna,quę magna molitur,facere intendat inſpecturus,elegi)maiorem in
modum delectatus ſum.virum nāꝗ iſtum,ex quos iſti quarti pōtificis tēpore Theatę co
gnoui,ſemper vti genitorē obſeruaui.primū enim,& vigeſſimū annū me vix agentē,fere ſexa
genarius ipſe,amore paterno proſequebatur. te autē ego(vti noſti) nō minꝰ vnꝗ amaui,q̄ pa-
ter filiū ſoleat.Duplicē igitur mihi oblectationē affertis.quare vt incolumes ad nos,& propere
veniatis vehemēter opto.an lēto,an cœleri greſſu proficiſcamini,facito me certiorem.Si nāꝗ
vobis aliquid forte acciderit,quod vos detardaturū ſit,ad vos cōuolabo,eſt mihi quippe iā mo
leſta iſthęc expectatio. Vale nonis Maii.M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Fernando a Talauera Abulenſi An-
tiſtiti confeſſori,& conſiliario Regio.

xvi

Quomodo ſint conſona lre ac millitia.

Qui ſapiētes millitiā ſecuti ſint.

Qua ętate autor venerit in hiſpaniam.

RIſiſſe aiunt bone pręſul,te quādo mea tibi Epiſtola de militari,nō autē literali habitu ſu
mendo mētionē fecit.quis pręterea tibi me eſſe literatū falſo retulit:deceptus fortaſſe no-
minis inuerſione lituratū quō dicere voluit,literatū dixit.Si duarū & viginti literarū me
nō ignoraſſe caracteres,dixiſſe voluit,nō inficior,ſed ſi longius ꝓceſſit aberrat.At tamē licet te
tua compellat humanitas,vt de me,ꝙ literarū aliquātulum,ſim aſſecutus ſentire velis,nōne Ta
nagrēſi corinthiacoue bello Plato militauit: quid mirū ſi excitor ad tubę ſonū: ſunt ne inuicē
oppoſita literarū,& militię ſtudia: immo ob id ſolū,ꝙ ignarus ſim,ſtrenuū me fore militē mi
hi ipſi minime perſuadeo,oportet eū qui ſe militię dediderit,veterū(meo iuditio) exēplis,bene
inſtrictum ad bellū proficiſci.non minus enim res militaris virtute animi,q̄ viribus corporis
gubernatur,exercetuiꝗ.Quis negauit hiſtoriarū pręſertim aſſidua lectione,fieri hoies indies
prudētiores: prudētiā vero rerū oim rectam eſſe gubernatricē,nemo eſt qui dubitet,correlatiua
ſunt igitur,nō oppoſita ferri acies,& literarū diſciplina.Ebuliat ergo pręſul egregie,emiceteꝗ
per illius regni Granatēſis regiones,hic meus nonus,& vigeſimus annus bello habilis,ocioſę
tūc officia vitę induemꝰ,quādo negocia includētur. Sic enim didici acurioſis Peripateticis,nec

29.autoris anni.

tūc officia vitę induemꝰ,quādo negocia includētur. Sic enim didici acurioſis Peripateticis,nec
tū quom te riſiſſe deriſiſſe retulerūt.Ergo vale ex meo cōtubernio.vii.Idꝰ Maii.M.cccclxxxviii.

xvii

P.M.A.M.Ioāni baptiſtę anglerio ſub Veneta rep.militāti.

Deſerēda ē pria ꝓ glria quibus actibꝰ fama pareur.

LAudo frater amātiſſime,ꝙ animū virilē,nō anguſtū patrimoniū dimēſus,ſoli natalis blā
dimēta,delitiaſꝗ reliqueris,ne ibi ocio pellectꝰ marcido(vti pleriꝗ coetanei tui) torpeſcę
res.ignauiſſimū nāꝗ ſemper ego illū eſſe iudicaui,qui fama fortuniſꝗ maiorū(& ſi ingē
tes)cōtētus,domi vitā ducit inglorius.Georgio iſta(qui mediꝰ frater eſt) ſemiualitudinario am
bo cōcedamꝰ.Is nāꝗ tanq̄ eneruis,& imbellis paternos lares,ne collabātur,cuſtodiat,prędio
la colat,ſobolē procreet,nos proprio ſudore fortes imitati,quibus omne ſolū patria eſt,per alie
nas terras fatū experiamur.Ad venetos te trāſiſſe,ſub vmbraꝗ Nicolai vrſini comitis Petiliani,
* ductoris exercituū,nr̄a tēpeſtate illuſtris,te militare relatū eſt,neutrū diſplicet. Venetorū nanꝗ
cœteris his tēporibus tutiorē ſtatū fore arbitror,& qn̄quidē literis,qm̄ illis nūq̄ fuiſti deditꝰ,no
mē tibi cō parare nō potes,nō ineptū viuēdi modū elegiſti. Duabus enim his artibus fama per

quiritur.Dū modo in iuſto bello,iuſta de cauſa ſumpto,militet.Impatoris etiā tui preclare geſta,ſi oculos aperueris, te ad virtutē excitabūt.Si inuictiſſimorū Regis & Regine,qui me ī familiam ſuā admiſerūt,cōmendatitias ad Illuſtriſſimū Principē Venetorū, vel ad Patronū tuum, literas pfuturas ſenſeris,mihi ſignificato,exiſtimo nō negaturos.Aliquātuli eñ me faciūt. Vale ex Hiſpana curia,Idibus Maii.M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M.Iure conſultis Galleco & Mercato curiæ pretoribus. xviii.

Ad ptores curię p famulo iocoſa rogatiua

CVr me flagellis pcutere pretores cogitaſtis? Illhic ne fructus nrę eſt amicitię? Quid hoc ſit, iuicē vti video, diſcutitis.Ochioa iſte curię pinſor cātaber,quē victū tenetis duro carcere, qm̄ de panis pōdere, quē hodie curię dandū domo aſportauit,aliquantulū defuiſſe reperiſtis, familiaris mei cuiuſdā pater eſt.Audiuit filius, vos oēs iſſe pedib9, manibuſq; in ſententiā,vt aſino p vias publicas eductus pater, centū verberibus a lictoribus ignominioſe conficiat,concutit ſe filius,macerat,lacerat,ſe eſſe Hidalgū,ideſt Nobilē inter Cantabros proclamat,ituros patrē & filiū,ſeſe ex aliqua rupe vel turri precipitatū,non auſuros vltra faciē oſtendere,talē ſi ignominiā pater pertulerit.Hec ergo in me verbera pretores conuertant,qui talib9 perturbor conqueſtibus,& ſum familiarē fidū amiſſurus.Detur igit Ochioę,meo rogatu,venia pręſides,per nrām amicitiā.Hoc ſit eorū,quę de meis hortis vos excerpſiſſe fatemini pmium. nec eñ eſt ita atrox crimē,quin atrotiora aliquando remiſeritis,in mulctā cōuertatur hæc pœna corporalis ignominioſa pecuniariā. Si remitti pœnitus nō poteſt,quandoquidē vt crumenę tumorē augeret,id factū eſt,crumenale,nō corporale crimen appellabit. Sed immunis vt emittat rogo,hac lege tñ vt pater & filius ambo verberent,ſi vlterius pater in ſimile quicq̄ inciderit,nec abnuit hoc fœd9 fili9. Valete ex meo cōtubernio,Idibus Maii. M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M.Iure conſultis Galleco & Mercato curię preſidibus. xix.

Ad ptores gratiarū actiua.

SOluiſtis Ochiam cantabrū pinſorē rogatu meo preſides optimi,familiaremq; perditū,á rupe & celſa turri mihi ad obſequiū reddidiſtis. O quā alienū fuiſſet ab humanitate vrā Hidalguiā,tali macula fœdare.ſufflat,mori oportet Hydalgū,moriq; pręclarū eſt p vno etiam nō honorifico audito verbo.Sed p lictores ignominiā pati, minime, quē vobis riſum incuterent pretores,ſi q̄ nunc hic meus ambubaius obloquit audiretis. Qui nec linguā calet,nec loqui vnq̄ deſinit.Pſitacū e cauea detorto gutture verba extorquere conantē,vos audiſe arbitraremini.habeo gr̄as ingentes tñ ego,cuius cauſa collatū eſt in eos beneficiū,atq; vtinā iſti candido vr̄o erga me animo reſpondere poſſe aliqñ pręſtetur. Valete ex contubernio meo. xvi.Kalendas Iunii.M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M.Theodoro Papienſi,Regis Galli medico Conſiliario,& Oratori in vrbe. xx.

Repheſſiua in rephēdētē/ q̄ i hiſpaniā venerit. Quid ſit vi uere vitam exordit ab hiſpano puerbio.

CAue ne qñ te ſigno crucis armare intēdas,oculū digito dextrū tibi eruas. Iterū accuſas,& repetis,quo te Martyr cōtuliſti? Vbi pcul ab omni eruditorū cōmertio vitā duces.Mœrore ne hoc ſit,an inuidia deploratū,nō intelligo,potius nāq; mihi inuidendum exiſtimo,q̄ dolendū,vna me fœlicitate vocas infœlicē? Fabri famulū,q Faber effectus ſit,repħedis?Quid fœlicius q̄ viuere vitā,vbi p bonas artes in te ſolū oculi hoīm cōuertantur? Defige oculos humi Theodore,ac ſubride tacitus tecū ipſe.Fiunt alicui9 vmbratiles illi verſus mei,quos Romæ Aſcanio,& Arcimboldo Cardinalib9,teq; Oratore impellentibus, animi cauſa cudebā Iuuenis.Scire me lr̄as Hiſpani arbitrantur.Quid igit Romę Paſerculus inter accipitres, Pigmeolus inter gigantes faciam? Sit aliqñ ſatis,q te vicinia ceca nō cęcū exiſtimet.Inter catellos Melampodeus,ſed inter Leones qd Catello periculū? Ne nos ipſos defraudemus Theodore,qd martyri vnq̄ nomē inter mille Phebeos Vates,qui ſydera feriūt elato vertice,ſurrexiſſet? Vis dicam qd inter Phiſicos Theodoro. O. parit odiū veritas, ne mihi ſuccenſeas Theodore, nec Pileū deiicias,licet aliqñ Iocari.Sed hoc de me ſerio ductum volo.Vale ex curia Hiſpana.xiiii. Kalendas Iunii.M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M.Antonio Nebriſſenſi Hiſpano viro Rhetorico. xxi.

Quāta ſit amoris honeſtiuis.

QVid a me petis vir,(ut per tua ſcripta colligo)peritiſſime,vt te amem iniqs, iniuria me affeciſti nō modica,videris nāq; me eſſe iniquū,aut improbū exiſtimare, Si vetus illd puerbiū,pares parib9,& ſimilib9 ſimiles facile cōueniūt,verū eſt.Vt primū dubitas, an ego ſim te nō modo amaturus,verumetiā obſeruaturus,male de me ſentis.Ex his eñ q̄ ex officina tua pdiiſſe cōiector,doctū te eſſe ego ipſe ſentio.Bonū autē te quicūq; norunt eſſe prędicant,nec bonū igitur,nec doctū me eſſe iudicas,& merito quidē, neutrū eñ mihi pſuadeo.

ſi ergo me nõ tibi ſimilẽ eſſe credis,fruſtra petis amicitiam,eſt quippe inter diſpares animorũ
vnionẽ queritare,lauare laterẽ,aut per aera dẽptis alis volitare. Si parẽ & tui ſimilẽ arbitraris,
ne cadat in deliberationẽ vlterius,quin ſim te nõ modo amaturꝰ, verum etiam ob ingẽtes vir-
tutes tuas admiraturus.omnẽ certe ſuperat improbitatẽ,amantem virum(preſertim omni vir
tute inſignẽ)non amare,quia precipue nullo poſſit alio amor emi precio,q̃ ſe ipſo. Que te re-
gio enutrierit,quorũ ve preceptorum vbera ſuxeris(ni tibi moleſtum vir egregie) delectabor
intelligere,talẽ quippe neminẽ in Hiſpania eſſe,quõ me ad iter ex vrbe accingerẽ hiſpanus quiſ
q̃,quorũ eſt in vrbe multitudo ingens,predixerat.mihi igitur gaudeo,& Hiſpanie gratulor,
teneor tui viuẽdi deſiderio,propterea vt ad curiam hanc tuam aliquãdo venias,operam des ob-
ſecro.vale.ex Hiſpana curia.xiiii.Kalendas Iunii.M.cccclxxxviii.

P.M.A.M.Io.Borromeo aurato equiti mediolanenſi Arone &
xxii verbani lacus comiti noſtre familie benefactori.

Quid ſup Italia quid ſuper hiſpania celi aſtruant.

SVcceſſus noſtros,ꝙ velis optime patrone intelligere,nõ modo nõ mihi moleſtium,verũ
etiam gratiſſimũ eſt.neqꝫ enim tales(vt pre rubore tegere frõtẽ debeamus)emergunt,ſi pa
triã reliqui,vti repetis. Dico ego eã eſſe homini patriã,vbi natura frui duce,quiſq̃ valeat.
eſt mihi inſitũ,ingenitũqꝫ cõcordiã in nr̃a lege deſiderare, cõtra eius hoſtes optare perniciem.
quo in diſcrimine vos verſemini, quanta ebuliant in Italia,que minime ſunt quietẽ paritura,
cõiectato,& meũ laudabis cõſiliũ.Si preterea ſcires,ad quẽ mea me fata portũ cõpulerint,ma-
gis multo inuideres q̃ miſereris. In totius chriſtiani maris ambitu, nullũ tutiorẽ inuenies. hic
nulla procella,nulli fluctꝰ,nulla tẽpeſtas,quieta omnia,omnia beata ex cõcordia hiſpanis in
audita cuncta iſta prouenerũt.Regis & Regine,iam mihi dominorũ,ꝙ ad eorũ regale ſtipendiũ
admiſſus ſum,cogitatus,verba,opera in inferẽdo Granatẽſibus Mauris bello,ſolum terũtur.
ſequar illos,iuſta arma placẽt,prope diẽ ad hoſtes proficiſcẽtur.que agẽtur,ſi per tabellarios li
cuerit,intelliges. Regina que Caſtelle domina eſt,atqꝫ inde hiſpanie corporis(cœtere nãqꝫ hiſ-
paniarũ regiones crura ſunt atqꝫ lacerti)tãtillo me amore proſequitur,iuſſitqꝫ me in pinguiori-
bus ſuis nõ in regis mariti libris cẽſeri.propterea ſi comẽdatitias vtriuſqꝫ literas ad Ludouicũ
patrie nr̃e dominatorẽ,Georgio a me ꝓximo fratri,qui tãqꝫ mancus patria domo & exiguo
cõtẽtus patrimonio iſthic marceſcit,profuturas,colende nobis comes noueris,fiã ego certior,
ſpero impetraturũ.Imbellẽ iſtum fratrẽ,reliquãue noſtrã familiã tue bonitati cõmẽdo.Ne me
vltra accuſes caueto,& vale.ex Hiſpana curia.xii.Kalendas Iunii.M.cccclxxxviii.

xxiii P.M.A.M.Petro Gõcalo mẽdotio hiſpaniarũ magno cardiali & primati.

Gratiarum actiua laudatiua quis ſit rex tertius.

DIdacus murus vir doctus & prudens,tibi familiaris a ſecretis,obtulit mihi tuo nomine, *
hiſpaniarũ primas,auxiliũ & fauorẽ tuũ in hoc diſſono ab Italia orbe,in quo tu tertius
es & iuremerito rex.aiunt enim homines te,preter ingẽtẽ & generis & diuitiarũ potẽtiã,
tãta pollere humanitate,magnanimitate & prudẽtia,vt tota orbis terrarũ gubernatio,ſi tuis hu
meris inhereret,collum tibi flectere vel digitulũ vix ſufficeret. Quãti ergo faciã hãc tãti princi
pis oblationẽ,ſine quo vel minimũ quidẽ paſſum,ſiue bellis incũbãt,ſiue pace fruãtur,Rex &
Regina gradiuntur,ſine cuius tandẽ cõſilio nihil arduũ dicernitur,nequeo ꝓferre. Saliẽti quidẽ
intra ſe titillo animus magna garrit,que ꝓmere vellet. ſed deſunt palato verba,quibus in me-
dium,que cogitat efferãtur.Satius igitur eſſe duco labra cõpeſcere,& vnico tãtum hoc verbo
riuos claudere.emiſti ſeruũ hodie,fugitiuũ,aut ingratum minime futurum.& vale.ex meo cõ
tubernio decimo Kalendas Iunii.M.cccclxxxviii.

P.M.A.M.Didaco Muro magni Cardinalis Hiſpaniarũ ſecretario.

xxiiii

Que generalis hoim ſolicitudo õ tractãdis nouis hoibus.

APud te vt cras prãdeã Mure iubes.Apud te prãdeã mure?quid ſibi vult noua iſta muni
ficẽtia?tu nullius opera(quom ſis apud potẽtiſſimũ potẽs)indiges. Quid igitur a pere
grino,qui nuper ad gẽtes exteras,& itali nominis nõ bene amicas aduenit,extorquere
cogitas?tu vafer es Mure,ac macilẽtꝰ,elicere vis pecunias fortẽ?minime,neqꝫ enĩ illas ego poſ-
ſideo,quom nõ magnifaciã,neqꝫ tu illis indiges,quia,quõ illas bene ſerues,diues es. Doctrinã
dicit aliquis. Abſit,multo nãqꝫ me doctior.Cur igitur,vt tua ſic ꝓfundere mediteris? vt libera-
lis videare?ne id quidẽ,& parci aliquãdo(quãuis parce) inuitãt tñ,effer tãdẽ Mure,erũpat hec
cauſa latẽs,fatere verũ,quid me vis? iã ꝓdit,attẽdite.Italus quidã Martyr noie ad curiã ſe nuper
cõtulit.aiũt pleriqꝫ(inter q̃s herus meus)muſarũ cultorẽ,experiemur quãti iſte ſit põderis,illius
facile rẽ intꝰ & incute nos,qui ſapiẽtes ſumus,effodiemꝰ.Turgeſcere guttur vlteriꝰ nullo pacto
ſinamꝰ,& ſi magno cõſtet,ſalubre tñ erit,hac nos ãxietate leuare. Aliter nos poſtridie de hoie ſẽ
tiemꝰ,q̃ populus ferat.tãti nunq̃ eſſe quiſq̃ bene cognitꝰ.reperit,quãti predicat minuit fa-

mā pręſentia.circūueniamus hoiem,rumpemur,ſi de nr̄is manibꝰ bene ſanus euaſerit,quin multa detegamꝰ in illo vlcera,quę lābere poſtmodū ocioſi valeamꝰ. Ego Mure,qui ſucci guttā, licet marmoreo pręlo cōprimar, vel vnā quidē poſſe a me nullo pacto extorq̄ri cognoſco, a me ipſo cōiecturā facies,hos fuiſſe tuos cū Boadilla cōſorte de me ſermones,aut huiuſcemodi,nō dubito.Vado tñ ad vos,vt mētes vr̄as hac ſollicitudine exoluā.paſſerculū nāq; pro aquila,& pro elephāte culicē cōſpicietis.Valete interea & homini qualē audiſtis,nō qualē vos eſſe reperturos,& deſideratis & ſcitis,prādiū parate. valete.ibo.ex meo cōtubernio.vi.Kl's.Iunii.

P.M.A.M.Aſcanio marię Sfortię vice comiti Cardinali digniſſimo. XXV

TEnebar iā ſummo de te pricēps illuſtriſſime deſiderio,quādo ex inſperato nūcius ad me cū benigniſſimis tuę amplitudinis literis ingreſſus eſt,iubes me ſalutere,pro ea humanitate deus ęternā cū Mathuſaleneis annis tibi ſalutē impartiatur.Imperaſſe mihi denuo,vt tibi de regis in bello Granatēſi ſucceſſibꝰ ſignificē,ſuperuacaneū fuit.neq; enim excidit,me id fuiſſe (quom a te i vrbe dimitterer) pollicitū.neq; me ita archadicū habere iecur exiſtimes,quin ſentiā,quāti faciēdū ſit tāto principi puſilū hominē,obſequiū poſſe gratū aliquod preſtare.Sed hoc anno me nō grādia ſignificaturū arbitror.Cōſtitutū nāq; eſt,vt Rex ſolus cū exercitu tñ potenti prouintiā quādam,quę ciuitatē habet verā ꝓuincię caput,percurrat. illiuſq; vt villas agros cuncta deniq; aduſq; vrbis mœnia,niſi ſeſe verēſes dederint illico depopulet̄, obſidionē in ęſtatem futurā dilaturi,cōparatus eſt exercitus per prouintiā Tarraconēſem,qua noua carthago mari adiacet Herculeo,Lorca,licet ſterilis regio ſuapte ſit natura,propter vādalicā peſtē,qua incolę vehemēter vexātur Rex iter capit. Regina vero,ad hoſtium fines,comeatus cœteraq; exercitui neceſſaria,de dotalibus ſuis regnis,ſum miniſtratura,virū a tergo ſeq̄tur. vt ego illam comiter, ne laborē irritū ſumā,mihi imperatū eſt.Pauca hęc per hunc tabellarium accipito.& vale.ex curia Hiſpana.v.Kalendas Iunii.M.cccclxxxviii.

Rex adit verā vrbem.

P.M.A.M. Bracharenſi Archiepiſcopo. XXVI

HAbuiſſe te meas literas,& cur Portugalēſem,nō autē luſitanū te appellauerim,miratum fuiſſe ſcribis.De cantabris etiā neſcio quid ob pōpelonēſem tui dimidiū.Preme fumum Bracharēſis,& ſiſte pedem.Luſitanū te vis appellē,ſuſſla,poſſum & hiſpanū largius.ferdinādū & heliſabeth,ꝙ hiſpaniarū corpus poſſideāt, Reges hiſpaniarū appellamꝰ,nec obſtat, quin ita vocentur,ꝙ duo de illo corpore digituli,vt pote Nauarra ac portugallia auferātur. minime autē luſitanię Regē tuum appellabimus,quo luſitanię ſit quota pars portugallia. metitor Bracharēſis ꝙ̄ vaſta ſit ea hiſpanię pars,q̄ iacet inter annā & doriā flumina,ꝙ̄q; tātillū ſit in ea prouintia,quod vos poſſidetis,tuiq; regis ſceptro pareat,& ſuccēſere deſines. quom igitur a maiori parte rei,nō a portiūcula(res a locis nomē capturę) denominationē ſumere ſoleāt,fer ęquo animo,ſi te a vr̄a poſſeſſione denominauimꝰ. De cātabris autē ſcito eam Pyrēneorū partē,q̄ Nauarra dicitur, in qua eſt vnica vrbs Pōpelonū.vel ſi vis Pōpelopolis,mōs,qui ſtatim lucroni pōtem ſuper Ibero trāſeuntibꝰ ſeſe offert,indicare videtur.mōtē enim incolę cātabrū vocant, pagiq; traſpōtani cantabri nūcupant̄.Biſcaya etiā & Lipuſca mōtanę regiuncule,vt apud coſmographos includi videtur hoc nomine,ſimul tñ & Vaſcona.Cœterum ſcitote Regē Ferdinādū, Verę vrbis ſegetes,vineas,cœteraq; agreſtia deuaſtaturū cum ingēti exercitu,ad Mauros diſceſſiſſe,quō nullubi ſit ad obſidionē caſtrametaturꝰ. Reginę in finibꝰ hoſtiū ſiſtēti adero,nec Regē comitabor.Valete alterū per amicorū ex curia.vi.Kalendas Iunii. M.cccclxxxviii.

Quomō errēt q̄ portugalenſes appellāt luſitanos.

P.M.A.M. Theodoro Papienſi galli Regis phiſico & conſiliario. XXVII

IN Galliam Theodore, vt primum te rediiſſe per tuas literas accepi,vix me potui a riſu continere . Subiit enim accuſatio tua,ꝙ ego me relegarim extra patriā,ac ſi tu in patria magna grādium tabulatorum palatia a fundamentis erigeres,filioſq; ibi paruulos enutrires,detinentia homines vincula.placuit tamen vt cuīq; ſit incolumē te eſſe. Exemplo ergo tui,quāuis accuſantis,animum a patrię deſiderio pacare intendo. vterq; noſtrum duo quę perquirimus,inuenire ſperanus,comune vnum,alterum ſingulare,ꝙ regiones inuenimus vbi ſimus inter talpas poliphemi,conſonum eſt vtriq; . diuerſo autem fato ꝙ de artibus appollineis vtiliori tu ipſius inuento,vt pote medicina,ego paup ere cythara pręcinctus. Tu redibis igitur,ſi licuerit grauis, onuſtus ego paleis tantum adumbratus . ſed minime rumpar inuidia . peribunt pecunię tuę, & fauor iſte regius ſimul cum Rege peribit . Scripta vero mea,ꝙ̄ vis inculta,innepta,triuialia,

Diuerſa moralia q̄d ſit prebere vanitati picietis materiam.

& ſcribēdi materiā poſteris prębitura, nō ſubreptura, ob res a meis regib⁹ pręclare geſtas, permanebūt. Vale igitur, & me vti ſoles, ama ſi vis amari. ex curia. iiii. Kl's Iunii. M.cccclxxxviii.

xxviii P.M.A.M. Didaco furtado de mendotia archiepiſcopo Hiſpalenſi Tendillę comitis fratri.

Veteres aulici potentū egēt patrocinio inuidia ẽ ꝑpetua regiarū habitatrix.

GErmanū habere Tendillę comitē cuius ego virtute aduocatus, in Hiſpaniā me contuli, quia maioribus haud magis ꝙ̄ frater degeneraret, priuſꝙ̄ ab vrbe diſcedere audiui, creuit accedēti propius opinio. fratri, ꝙ̄ vis annis cedat, virtutib⁹ tñ cedere, nemo fatetur. literas in Italia didiciſſe munificū eſſe, magnanimitate, qua principē decet generoſum, pollere cuncti predicāt. A patruo magno cardinali, qui tertiū tenet in imperio locū, & potētia & auctoritate primū, eſſe aiūt. ęquū igitur eſt, atq̄ inde ęquius, ꝙ italicū adoleſcēs cœlū hauſeris, vt me, qui tuo fratri comiti amborū virtutib⁹ cōmotus, comes aduenerim nō minus ꝙ̄ ipſe frater, peregrinū errātē in tutelam ſuſcipias. Domo ꝙ̄uis regia fruar, ne credar propterea veſtro priuat⁹ patrocinio. Non ſum ita hebes, quin intelligā, in regia domo mille quotidie, veterib⁹ etiā ipſis aulicis, pericula ob inuidiā regiarum perpetuā habitatricē imminere, q̄ haud facile vitabit, qui patronos, ad quos, ſi vim inferre quis ſtuduerit, querulus cōfugiat, nō habuerit. Ad reginā te ꝓpe diē veturū comes tibi german⁹ ſpē dedit, titubabat animus prę gaudio, angitur deſiderio, quod, vt aliquādo expleatur votis, poſco. Vale interea fœlix reuerēdiſſime noſtre religionis princeps, ex curia Reginali pridie Kalendas Iunii. M.cccclxxxviii.

xxix P.M.A.M. Ioāni borromeo ciui mediol'. Arone ac verbani lac⁹ comiti.

Incurſu tātū petenda ē vera vibere ſtat autorcū regula.

NOui ſępe caſus, etiā ſapiētes mutare cōſiliū cogūt, ſi ꝓpterea & ego qui ſapiētię, ne ſorbillum quidē delibaui, futuri neſcius, ſi quid aliquādo, quod nō euenerit, ꝓmiſerim, nō ita me torq̄bo, vt viuere nō liceat. Superiorib⁹ ad te diebus iturū ad hoſtes Mauros cū hiſpano me exercitu exaraui. Rex ad eos, qua mari adiacet Hiberico noua Carthago, ꝓ Tarraconēſem ꝓuintiā (quia peſte grauiſſima vādalia delectui militū & commeatibus cōmodior, laborat) Verę vrbis agros, villas, cœteraq̄ vaſtaturus, exercitū duxit. Regina vero, q̄ cœteris ſolet aliquādo bellis adeſſe, in hoſtiū finibus Murtię regni carthaginēſis emporio, ac primaria ſede marito, ſi opus fuerit, auxilia prębitura, permāſit. quom igitur, Nullubi caſtrametatur⁹ Rex fuiſſet, tota curia cū Regina ſiſtēte, ne fruſtra fatigarer, ꝓmāſi. Vale pridie Kl's. Iunii. M.cccclxxxviii.

xxx P.M.A.M. Aſcanio vicecomiti magni ludouici frī cardinali patrono ſingulari.

quare regina tāti fiat. Quō ſucceſſit i regnis. Quid virtutes pepererint regi & reginę.

INterea dū ſeſe offert, quid de bellicis rebus ſcribere poſſimus. Scire cupis (vt inquis) illuſtriſſime priceps, cur tāta de Regina (quod raro de foeminis accidit) mētio fiat, quo nā iure ad illā corona deuenerit, quibus poſtmodū auxiliis hoſtē eiecerit, quomodo perdita reſtituerit. Lōgas ambages ampliſſime Princeps q̄ritas, at tñ quādoquidē ſic imperas, horū q̄ noſco, & q̄ relata ſunt, ꝙ̄ breuibus potero, ſerie ꝓſequar. eſt hęc mulier nulli ſceptratę, de quot quot laudauit antiquitas meo iuditio cōparāda, viget animo, in aggrediēdo magna laudādaq̄. Solēt pleręq̄ a criminib⁹ ſumere peruicatiā inuictā, eſt ipſa cōſtātia cōſtātior, quod in fœmina, fragili, atq̄ imperfecto animali pœnitus oppoſitū, honeſtatis & pudititię mirū eſt exēplar, quod in ſumma ſcētia rariſſimū, conſilio, ſupraq̄ ſit fas credere, pollet. In dotē ꝓterea Reginę, multo plura ꝙ̄ vir habeat regna, multoq̄ potētiora dotali iure ceſſerūt, in quib⁹ ea fiunt, q̄ ipſa imperat, ſed ita imperat, vt cū viro ſimul imperare videat. Amborū nāq̄ manib⁹ ſignata edicta, reliqua etiā diplomata emittūtur. Quę vero regna, vt puta aragoniū, valētiniū, baleare, ſiculū, ſardū, hereditario ſibi iure Rex poſſidet, ſolus ipſe gubernat. Sed neruis belli (pecuniā dico) viris, equis, & armis haud quaꝙ̄ regnis Caſtellę cōparāda. propterea caſtellā ambo ſemper inhabitant, & ex caſtella bellorū omnes apparatus, & impēſę exhauriūtur. faciūt igitur & inauditę in fœmina virtutes, ac ſumma in magnanimo corde potētia, vt merito id ſibi nomē cōparauerit. Nec ipſi diſplicet regi, imo ab innumeris illū ſolicitudinib⁹, & curis ſuo cōſilio liberat. Vnde autē ad illā venerit hęreditas, accipito. Ioānes rex pater ei⁹ duos habuit mares filios Hērricū, & Alfonſum, fœminā ipſam vnicā, ex mortuis fratrib⁹ nulla ſoboles, probatū nāq̄ fuit, hērricū, qui vxorē habebat, fuiſſe ad vxoris cōgreſſum inermē. ecce igitur illā heredē. Portugalię rex neſcio quā nact⁹ ocaſionē, Hērrico mortuo, ꝓcerib⁹ pleriſq̄ caſtellanis rerū nouarū ſtudioſis adiuuātib⁹, caſtellam armatus ingreditur. Auxilia vtrinq̄ colligūt, multi, qui rē norāt, Reginā ſequūtur, acies in agro Zamorēſi, quē pleriq̄ ſed nō recte Numātinū putāt, ac Taurino cōcurrūt. Duobus igit̄ ductorib⁹ regib⁹ ferdinādo. S. aragonico tūc Sicilię tñ rege, ꝙ Io. pater ei⁹ adhuc viueret, & Alfonſo portugalię ſignis collatis res decernit̄, ꝓfligatur, eiiciturq̄ portugalēſis. Ita ferdinādus, & Heliſabeth, ſine vllo obice, reges legitimi adiudicantur, & regnāt. Ab optimatibus deinde

qui Henrrico annuente maiorem regnorum Caſtellę partem vſurpauerant,innumeras :vrbes
ſumma cū prudentia ita copulati ambo,paulatim,veluti a luporū faucibus eruerunt,diſcerpta
in vnū redegerūt.Inauditā hactenus in vtraq; Hiſpania pacem,& cōcordiā,ita ambo erexerūt
mortuā,vt nulla vnq̃ per ſe tuta regio,tutiorē ſe fuiſſe iactare poſſit,ciuiles,quę in omni paſſim
oppido,nō modo ciuitate,ſimultates,& ſeditiones feruebant,de medio tulerunt,a latronū inſi
diis,& craſſatorū violentia,vias liberarūt. Iuſtitiā expulſam reuocarunt,religionē trementem
ſolidis poſtib9 ſuppoſitis,atq; ſublatis putridis,ſtabilem effecerūt.En habes illuſtriſſime prin xxxi
ceps,quod petiſti.Ergo vale ex curia in Kalendas Auguſti. M.ccccLxxxviii.

P.M.A.M.Io. Arcimboldo archiepō Mediolanēſi Cardinali. De zara et Alhama.

Q

Vę ad illuſtriſſimū Aſcaniū per me ſcribuntur,ad vtrūq; ſcripta intelligo,ſicuti nāq;
cōmunia vobis multa ſunt,inter quę patria,& ruber galerus,ita non bene alteri ſapere,
quod alterū fugiat,in his pręcipue quę ad Barbarorū debellatores reges attinent,exiſti
mo.arbitror etiā alterius veſtrum imperata de amborū pectore duci,propterea eſt conſilium,
quę ad alterutrū,de his quę ambo petitis ſcripſero,minime repetere,vnum nāq; me crederem
eidem ſępe q̄ nauſeam inducit recitare,quom nō ita aliter quicq̃ referri poſſit,quin idem intra
ſapientū aures,ſi fuerit idem tinniat dictum ſatis. Inter multa quę cupere de rebus hiſpanis ve-
ſtrę literę videtur,caput hoc adnectitis.Vnde nā ſibi catholici Reges,huiuſmodi pii,quod nūc
geritur belli,ſumpſerūt occaſionē,& vos noſtrę religionis ſolidi poſtes pie interrogatis,& ego
iſta quę pia ſunt,libenti animo recenſebo.Domeſticis reb9 vix bene compoſitis,vt Aragoniā,
& reliqua hęreditaria Regis inter hiſpanias regna,quietis animis percurrere quirēt,ac viſere,pā
cem cum finitimis omnibus Regibus ineunt,cū Regibus vt pote Portugalię,Nauarrę,& quā
uis barbaro Granatēſi.Barchinone ociabātur,quādo Mauros Zarani oppidum,illis finitimū,
noctu imparatū,ac fidens,fuiſſe ingreſſos,cœpiſſeq; per cœleres nuntios,maioraq; damna para
re defertur.In Caſtellam redeūt. Methymnę cāpi caſtellę veteris,Emporio nūdinario morabā
tur,quando poſt menſes aliquot,in huius rei vindictam,intra regni Granatēſis viſcera fuiſſe ca-
ptam Alhamā vrbem nūciatur.hinc cœptum eſt noua arma parare,lanceas tergere,quomodo
id factum,quid etiā inde ſucceſſerit,alias longius . Ex ſuperbo tamen Mullei Mullaceni,regis
Granatēſis reſponſo dato regio nomine pactum tribuūt petētib9,tributarius nāq; erat,captā
fuiſſe belli cauſam aiunt nōnulli.de reſpōſo nō inficior,fuerunt nāq; hęc barbari Regis verba.
ſolebamus Granatēſes Reges zaienes duplas quaſdam Caſtellę regibus in tributū pendere,ſed
ea,officina qua monetę illę cudebātur,haſtarum nūc ferreę cuſpides hę(lanceę nāq; ferrum ma
nu corripuit)fabreſiūt,his agendum eſt poſthac nonauro.Fuiſſe hoc nūcio perturbatos Regē
& Reginā fatemur,ſed inde ſumptū belli initiū fabuloſum eſt.Non licet per tabellariū vlterius
ergo vale.Ex curia.iiii.Idus Auguſti. M.ccccLxxxviii. xxxii

P.M.A.M.Petro pontenſi inoghera Toletana
Viceſcholaſtico Salmantino iure conſulto.

Quid obſtet vatibus recuſat ſalmāticā q̄ ſit armōia poeſis.

S

Cribis te ſapiētibus Salmantinis ſolum,q̄ ſim vates perſuaſiſſe,nihilq; vltra muſeos mo-
dulos,ſi acceſero quęſituros,& id quidē dixti vt libuit,adplenūq; iterum illos,ac teipſum
fefelliſti,omnia nāq; mihi deſunt ad eam ardeam capiēdam,ad ſidera demptis pennis acci-
pitrē volitaſſe repetiſti,egregiū tu vatem pollicitu9 eum,qui per alienas terras anxius peragrat,
cui cuncta ad animi quietem deſunt. quę duo,etiā ſi furor ille cœleſtis,qui (teſte Platone) in poe
tis infunditur,pectus mihi totum irroraſſet,ſterilem,& infœcūdam tamen mihi linguam face
rent,ac hebetarēt ingeniū.Haud quaq̃ enim poteſt ille,cui nulla ſedes volitātis Pegaſi lorum
gubernare,aut efficacē illā harmonię cœleſtis imitatricē poeſim,quę diuinę Ambroſię alimē-
tum eſt ſimilimū,exercere,non apte ad diuinos ſenſus exprimēdos,quod poetę propriū eſt,ra
pietur a muſis,qui terrena fece grauatus ab eruditorum, & librorū comertio ſemotus,peregri
nus oberrat.Nictimęnē igit̄ pro Iunonis aue vendidiſti viceſcholaſtice,vafer es mercator,illu
ſtris comitis honori tuo conſulentis,ne vlterius ſuadeas,vt ad vos eam,eſt ſententia.capito eius
monitus id ſi feceris& vates ego,& veridicus pontenſis iurecōſultus,quem mentiri non decet,
a Salmātinis ita perſuaſis exiſtimabitur.Guadalfagiarę agimus ocii cauſa dies aliquot,dum rex
verenſes Agros percurrit.Vale guadalfagiarę pridie idus Auguſti. M.ccccLxxxviii. xxxiii

P.M.A.M.Gabrieli mēdotio viro claris morib9 & genere inſigni.

De l amoris vinculo.

* V

T in amicitiā te Gabrielem Mendotium mei comitis conſanguineū recipiam,tua petit
epiſtola.Nobile genus,diuitiarū honeſta,& vet9 copia,proprie multo magis virtutes,
me cogunt,vn non mediocriter gaudeā,ſi me in tui clientelam admiſeris quid beatius q̃

vetuſtam, aut inermē caſulam tales habere poſtes? quib⁹ ne corruere poſſit adhęreat. obſeruabo igitur (vt ęquum eſt) Gabriel ego Mendotiū, bonorū omniū optimatū hiſpanorum cōſanguineum. Si licet in paruis vti grandibus exemplis, tali me hodie ſibi vinculo Gabrielis humanitas deuinxit, vt adamantina nihil poſſit cathena fortius aſtringi. Gabriel autem quādoquidē fide iubet amorē, tutelam pollicetur. amor enim ſolo amore quęritur. quare, qui amari exoptat, laboraret in caſſum niſi prior certaret, ante caperetq; amorē. qui vero amat, nunꝗ̃ deſerit. Ego igitur tot fretus inſignibus patronis, per hoc ingens hiſpanū pelagus erecta fronte, ac ſine vllius ſcopuli formidine, iam tutus nauigabo. Ais te Bononię literis operam dediſſe. tuę ita indicant epiſtolę, ꝙ Italię pręſtantiā deguſtaueris, vberiore me inde ſpe replebis. Ergo vale pridie Idus Auguſti. M.cccclxxxviii.

xxxiiii

Forti nil malū ōlicato cuncta ꝙ tutū ſit ſcire tollerare.

P.M.A.M. Lucio marineo Siculo poetico amico.

QVod ignominia te iurgioſa quadam Nebriſenſis gramaticus inſignis affecerit, conqueſtus es. infantes quādo vicinus aliquis coeuus nucem illis, aut caſtaneā, vel huiuſcemodi ſe daturū negauit, ad nutrices talia deferūt. ad nutricē igitur iſta cenſeo deferenda, nō ad Martyrem, qui nomine duriorem habet cutem, & blanditiis fores occluſit. Didici ego non ſolū iurgia, & ignominias, ſed & iniurias eſſe ferendas. Didici mali nihil eſſę in huiuſce fermento, niſi ꝙ quis malum eſſe iudicauerit. adoleſcentulus memini, vel leuibus aliquādo verbis, feruidus excandeleſcebā, ad vindictam protinus mihi chriſtę inſurgebant. Ita ſępe accidit, quom in coeuū petulantem flammeus irruerem, vt in verbera verba verterentur, & qui me verbis cōtentus irritauerat, pugnis cōcuſſum domū mitteret. Vici etiam aliquando, & tunc quid vindicta ferret expertus, maiore me oppreſſum iniuria, ꝙ iniuriā intulerim, reperi, ꝗ̃ quā fuerā ipſe perpeſſus. De vindicta igitur ſi cōſilium vis bone vir, minime cogitato, ne apem, quę laceſſentem ſubito mordēs ſeipſam interimit, imiteris. Periculoſum eſt vaſi vitreo cum marmoreo globo cōfligere. ille nāq; procerior, & plurib⁹ amicis fultus, ꝙ ciuis ipſe, tu peregrinus. Vis paucis Marineu ſicule, quid ſibi reportet, qui vindictā quęrit, cognoſcere? experto crede, ſe ipſum torquet, cruciat, macerat heautōtimorumenō tandem. lędenti autem vt iterum, ac tertio lędat, materiam prębet, ac riſum. Igitur ne credas iniuriā tibi poſſe fieri, & ita in iniuriantis caput iniuria recudet. Si leo, vel equus me calce percuſſerit aut dēte, iniurię id ad ſcripſero? non equidē. ſit ſatis, vbi ſis cogita, tutius vitam agit ſopita vulpecula, ꝗ̃ vrſus hiās. vale. Idibus Auguſti. M.cccclxxxviii.

xxxv

Sero ellige euꝫ tn̄ ſe ri⁹ ōimitte.

P.M.A.M. Alfonſo Aſilua viro generoſo.

TAlem te nō reperiſſe Franciſcum lupum, qualem, cum in amicitiā illum admitteres, fore, exiſtimabas, perturbari te aiūt. ſi Pithagorę dicto paruiſſes, minime vnde angereris accidiſſet. vult is diuturnā eſſe de amico eligendo deliberationē. poſtea vero ꝗ̃ admiſeris, qualiſcūq; emergat, ne leuiter elegiſſe videaris, ferēdus eſt. aſt ſi forſan, poſtꝗ̃ venit in amicitiā, mores mutauit, dato operā, vt omnes intelligant, ab illius cōmertio te inuitū diſcedere, nec per te ſtetiſſe, quin ſeruaretur. infœliciſſimū prędicat is idem, & periculoſum amittere, quem ſemel admiſeris, & quem ſemel amaſti, turpiſſimū eſt odiſſe. Fer igitur ęquo animo illius, ſi inſolēs effectus eſt, totis viribus inſolentiā, aut mature, prudēterq; paulatim ab illius te cōmertio eximito. Sed quid ſint homines de te locuturi, ſemper habeto ante oculos. ſi me noueris poſſe meis monitis, aut increpatione in illum proficere, ſignificato. ex curia Idibus Auguſti. M.cccclxxxviii.

xxxvi

Qui p̄ſiis cōtēti ōlitiis in p̄ria mar ceſcūt ignaui et puſillanimes.

P.M.A.M. Antonio geraldino amerino protonotario primogenitę Reginę preceptori.

AMicorū, optimatūq; in vrbe degētiū diſſuaſiones me ab Hiſpania deterrere conabātur. Fere pedem reflectere, vertereq; ad Italiā greſſum adegerunt. pręter cœtera nāq; virum italum, cui penſi aliquātulū eſſet, in Hiſpaniā deſcendiſſe, nullum multi ferebant. Neſciebant arbitror, quid eſſet Hiſpania, quot etiā ex regionib⁹ variis ad Hiſpaniā itinera diuerſis pateant hominibus. puſillanimes ipſi, aut fortunę cathenis impliciti, quę ſibi difficilia fore credūt, aliis minime poſſibilia, vel ſaltē incōpoſita eſſe diiudicāt, omniaq; (quom neminē ad Hiſpaniā ꝑfectū fuiſſe vnꝗ̃ inquiūt) ſe ſcire arbitrant̄. Iaceāt illi clari Geraldine vates egregie īter amœna vireta, fortunęq; blādo ſinu viua morte gaudētes ocioſi peregrini terrę, clauā erecto iā ad ictum grauē lacerto raptā quātūlibet expectēt. animū mihi prębuiſti, & ab ingenti me cura leuaſti. inſanoſq; ego poſt hac exēplo tui cūctos vocabo, qui me inſane elegiſſe vlterius improbauerint. viuamus igitur nos a fortunę calcibus tuti mi Geraldine, & ſuā illis fluctuātē Italiā reliquam⁹. Alexādro fratri tuo iuniori dici velī meo noīe ſalutes. vale. xiiii. Kl's. Septēbris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Alexādro Geraldino Amerino.

Eto a te mi Alexander, ne ita facilis incredendo ſis, Martiamq; naturam tuam, quę te ſem xxxvii
P per trahit in pręceps, benigno aliquando Ioue, aut iocoſa Venere tēperare mediteris. poſ
ſumus, modo velimus, aſtris dominari, quia minime cogunt. Ea eſt mi Alexander virtutū
maxima frenare motus proprios, id pernicioſum leuiter credere facit, vt leuiter iudicemus, lo=
quamurq; nō grauiter, quę minime ſunt ſapientiū pręceptis conſentanea. Volunt enim vt ho=
minibus tarde credamus, tardius iudicem⁹, tardiſſime loquamur. Sit tibi exemplo frater tuus
Antonius protonotarius, cuius modeſtiā, grauitatēq; tota hęc curia admiratur. Scrutatus ſum
ego ipſe, & veſtigaui diligēter, quid animi haberet amicus ille erga te, diſſimulanter tamē ne vi=
deremur illum facere tanti, vt metueremus, minime corruptū reperi. Sed dato corruptum. Dato
etiam vt millenis te vulneribus a tergo deſpumās tranſegerit, vt ad cubitū vſq; (vt aiunt) in no
ſtri nominis ſanguinem ſuis verbis lacertos immiſerit. quid inde, quid mali poteſt. Inuideant,
eſto, dum non miſereantur. Velim igitur amantiſſime Alexander, vt his, qui trāquilitatem ani
mi tui delationibus huiuſce perturbant, fores occluderes. ſi nanq; tali peſti pręſtiteris aures, ne
vnā quidem horam in vita bonam te habiturū expectato. Ignoſce tibi ipſi queſo, nec ad om=
nes catellorum latrat⁹ terga vertēda eſſe putato, inuidorū oblocutiones (poſtergales preſertim)
ſalutes ego exiſtimo, maximum nāq; eſt bonitatis argumentum, malis, ignauiſq; hominibus
diſplicere. Vale quarto decimo Kalendis Septembris. M.cccclxxxviii.

Nullam vi uit horas q̄ leuit credit malis aſti⁹ eſt honor vi ſplices quo modo vīna= bimur.

xxxviii

P.M.A.M. Fernādo atalauera epo abulēſi, Regio cōfeſſori, & cōſiliario.

M Artyrē, ꝙ ad te rarius proficiſcatur, ꝗ̄ debeat, in ingratitudinis, & negligentię crimē
incidere inſinuaſti prudētiſſime Antiſtes, per patronum, & ductorem meum comitem
accuſas, lętor non mediocriter, quia me ab huiuſmodi culpę nota purgatiſſimum eſſe
cognoſco. amoris namq; accuſationis genus iſtud eſt argumentū. ſi vti ſuſpicari videris, benefi=
ciorum erga me tuorū obliuione id accideret, vtrūq; poſſes iuremerito redarguere. Sed cū ſę
pius ad tuas pręſul optime fores accedam, continuiſq; negotiis te implicitum reperiam, quia
Hiſpani orbis tota moles, tuis humeris veluti cœlum Athlātęis inhęret, demiſſo capite, qua ve
neram redeo. minime igitur ꝙ me reprehendas doleo. immo ab ea quę me angebat ſolicitudi=
ne, ꝙ tanto viro frui non liceret, quom non ſtare per animi tui humanitatē, quin ſacrum ad cō
ſpectum tuum admittar, leuatum me eſſe ſentio. Vale igitur, & me (vti facis) ſapiētiſſime pręſul
continua erga me tua benignitate beato. in Kalendis Septembris. M.cccclxxxviii.

Excuſatiua cōgratulat i ua laudati= ua.

xxxix

P.M.A.M. Ioāni arcimboldo Cardinali Archiepo Mediol.

L Actuculam ſale & aceto perfuſam, quę appetitum excitaret, non quę famem excuteret, in
patellam me tibi conieciſſe conquereris. quando captam vrbem Alhamam, indeq; belli
Granatēſis rixam exortam, nec vltra proceſſerim, enarraui. ſi te Miloneum habere pectus
credidiſſem, magno te boue donaſſem. Sed cum bene veſtros caleā ſtomachos, qui vltra paſſu=
lam nauſeāt, ac vos Rhynoceroteis rugis, & graui ſupercilio ad omnes, quę paginę decimā par
tem ſuperant epiſtolas, oculos toruos inücere ſciam, primordio tantum vos eſſe contentos ar=
bitratus ſum. Scribam poſthac longioribus. ſed ne expectetis ad ſaturitatem, volo vos continue
ſuſpenſos, potiuſq; famelicos, ꝗ̄ turgentes. Quaſcūq; ad vos mitto literas ſtans pede in vno, vt
Lucillius ille centum carmina, exaro, nec pergo tātillum feſſo pede. Ad rem iam Alhamēſem,
quam iubes, vt ab ouo ad volatū vſq; referam, deuenio, cape vti relatū eſt. Rodericus legioñ.
qui Marchio tunc erat Gaditanus, menſe Februario anni a noſtra redemptione ſecūdi & octua
geſimi ſupra quadrigēteſimū a milleſimo, captę Zarę vltionem quęrente fortuna, Alhamam
ab vrbe Granata paſſuum millia viginti diſtantem exploratam prius noctu, cum delectis mili
tibus impetit, hoſtes id minime timentes, quia in regni vtero multis vrbibus, ac munitis oppi
dis circūſepti iacebāt, adoritur. furtim capit, aptos ad arma ciues trucidat, fœminas cum pueris
ſeruat, ſpolia colligit, vrbem ſuſtinet. Granatenſes, qui Regem habebant Mulleium bulliacenū,
ita ſenio confectum, ꝙ eſſet iam cęcus, & inualidus, vbi ſeſe intra viſcera chriſtianos habere ſenſe
runt, pernitiem, niſi protinus inde chriſtianos expellant, preſentaneā animaduertunt. collectis
igitur circiter quadraginta (vt aiūt) hominū millibus, Zagallo Regis germano ducente, mori=
turi potius, ꝗ̄ inde re infecta redituri, Alhamā rabidi proficiſcunt. Vrbē obſidēt, tormētis qua
tiunt, acerbe oppugnant, multi occiduntur, laboratur vtrinq; vehementer. Marchio interea pe=
riculum cernens, ꝙ die noctuq; nunq̄ eum, ſuoſq; milites quieſcere a pugna Mauri ſinerēt, per
hoſtium excubias, nūtios arabicum callentes idioma, qui duci Methymnę Sidonię hactenus
inimico referant, quo in ſtatu ſit, e menib⁹ demittit. pręteritę obliuiſcatur inimicitię, illiq; ſup=
petias ferat per literas orat. illico ſumens belli gloriam ante oculos, quę ſe offerebat, nō quas cū

Alhama capitur et quā do rex alhamā munit.

Marchione ſimultates ab incunabulis exercuerat, ſuos dux conuocat centuriones, quid ſeſe offerat oſtendit. Se ad bellū accingant, milites aggregent, imperat, de proprio ęrario ſtipendia per pręcones cuiq; volenti edicit, exercitum cōparat. Ex bætica pręterea interiore multi equites, pediteſq; ducentibus illos cordubenſi, hiſpalenſi, cœteriſq; ipſius Betycę gubernatoribus, cōcurrunt, ferunt petitas ſuppetias. obſidione milites incluſi liberātur. neq; enim auſi ſunt nouū exercitum ꝙ ingens eſſet expectare Mauri. Exiit Marchio ducem complectitur hactenus hoſtē, cōciliantur, liberatoribus gratias agit. Auri, & argenti, & ſupellectilium, mancipiorū q; prędam ſic volētibus, qui ſuccurrerāt ducibus. Marchio & ſui milites reportāt ac redeūt incolumes. Vrbem Regi, qui re nunciata ex methymna campi longis venerat itineribus, relinquit. Rex pręſidio tria hominū millia duce primum aurato equite didaco merulo, dehinc clauerio calatrauę, Aloiſio poſtmodum Oſorio belli peritiſſimis ducibus collocat, obſidentur & ipſi, oppugnantur, ſeſe viriliter tuentur, annum iſti Alhamam tutantur. Exercitu regio, bis eo tempore ſummo cū periculo & impenſa ad eos eunte. Anno altero creditur hęc prouintia amico vtriuſq; veſtrū comiti Tendillę, quo duce me contuli in Hiſpaniam. Mauri quoties illum adeunt, toties male ſauci plangēdo ſeſe redeūt. cœtera q̄ inde euenerūt, ne ſolus hoc pabulo fruare, ne etiā in faſtidiētē cauſē lactucula cōuertat, ad illuſtriſſimū & Reuerēdiſſimū Aſcaniū exaro. Ergo vale ex Guadalaiara quo ſeceſſi e curia animi cauſa cū meo comite. tertio nonas Septēbris. M.cccclxxxviii.

xl P.M.A.M. Aſcanio ſfortię vicecomiti Cardinali magni ludouici germani.

SIngulari doctrina, pręcipuiſq; virtutib9 egregius conterraneus noſter Ioānes Arcimboldus rubro & ipſe galero inſignitus, quoniam ad eum veluti ad amplitudinem tuam hactenus de meis ſucceſſibus, hiſpaniſq; rebus non ſcripſerim, minitanti ſimilis conqueritur. iſthęc mihi grata eſt Zelotypia lucrū eſt, hęc ęmulatio mihi paritura. Si nāq; veſtrum alter me aliquando deſeruerit, ad alterum confugiam, vult & ipſe a me literas, cupio illi ſatiſfacere, nam ſi in me ſeuierit, fabam cudet in frontē mihi, nec tueri tu me (q̄uis eo potētior) valebis, quia prudens eſt. enſe nec dum nudo vulnera incutit, quę donec medulas lęſerint non ſentiuntur. eſt igitur animus alterne ſcribere. ſi tua id bona venia facere licebit. O q̄ linceos oculos hodie ſum aſſecutus, Romę agentem Aſcanium, vt Arcimboldum eius ſacrum collegam ſcribere poſſim, annuentem ex Hiſpania video. alterutri ergo poſthac negocia ſignificabo, vt vna tantū pupilla cōtentus viuam potius extorquebitis, q̄ vt de re eadem ſingulas ad vos litteras exarem. Sum namq; pigerrimus in ſcribendo. Proſequar illuſtriſſime princeps, quę facta ſunt, de Alhama, retroactiſq; nil aliud preterq̄ duo belli pericula, quę comiti contigerunt amiciſſimo tuo, anno quo Alhamam tutabatur, repetitur9, pars mœniū. qua facilior erat Mauris ingreſſus, noctu vltro corruit, quia fuerat antea concuſſa, defueruntq; illi differente Rege ob maurorū potentiā commeatus ad ſtipendia militibus perſoluenda, pecunię, mœnia dum vera reficerentur ex tela, mœnium ipſorum colorem ita ſudibus intexuit, & erexit vno die, vt nihilo differre viderentur a veris mœnibus. Mauri de caſu mœniū certiores effecti accurrunt, ſtratagema nō ſentiunt. mentitos qui id retulerunt arbitrati redeūt. pecuniam vero cōfringit ex chartę fruſtulis, ſuis quibuſdam ſignis inſcriptis, ſuam quodq; monetam denotantibus. edixitq; renuenti magis id pecunię ſimulacrū, q̄ ſi ex auro & argento decuſſum eſſet, fore capitale, iureiurando tātū promittens adueniente exercitu pro ſua cuiq; moneta fidem habiturum. ita & a militari ſe tumultu, & ciuitatem a rabie maurorum liberauit. his ita ſtantibus, magnū reges comparāt exercitum. reſtat (vti conſueuit) auxilia comeatuſq; immiſſura regina. Ducit exercitum Rex. ex itinere. Taiaram oppidum bene mūitum, continuis quatuor diebus, & noctibus, caſtris poſitis, arietibus cœteriſq; tormētis bellicis quatit, ſcalis vineiſq; expugnat, funditus euertit. procedit, ſeptos Alhamēſes, ac famelicos reficit, feſſos educit, recentes ſufficit. agrum Granatēſibus depopulatur, nec. n. auſi ſunt Mauri concurrere. exercitus magnitudine confiſus Loxiam vrbem mōtanam, natura & mœnibus tutiſſimam obſidet. Duce zagallo mauri ad noſtros erumpūt, per collium latera cingunt, ex altis rupibus feriunt, profligant, in fugam vertūt, cū ingēti damno, & ignominia diſcedere cogunt, multos interimunt. Petrus Gerio pręter cœteros, cuius erāt annua ſui ſtatus quinquaginta millia ducatorū vectigalia, calatrauę magiſter, interficitur. Anno altero qui fuit quintus & octuageſſimus, comparato ingenti exercitu itur ad hoſtes. Coinū oppidū Rex ſepit, obſidet, adiacet coino in conſpectu ad paſſus tercentum oppidulum ab ipſo coino diminutiuum nomine coinegium. vna obſidetur coinum, & oppugnatur coinegium. hoc vbi capitur illud metu perculſum ſeſe dedit. nam ante coinorum oculos ex coinegienſibus centum viginti viri, ꝙ obſtiterint, patibulis ſuſpēſi. fœminę autem eorum cum pueris, & omni ſupelect

li in predam tracte. Dum hęc gererētur, cum exercitus parte mittit Rex magnum enſiferorum magiſtrum obſeſſum, oppugnatumq; carthamam, vicinumq; illis cazarabonellam oppidum aliud, capitur vtrumq;. Carthamā itaq; Rex proficiſcitur, inde verſus Malacham collecto exercitu toto mouet, ad ſuburbia illius ſimulās caſtra locat. nec enim ad tantę vrbis obſidionē belli eos aduexerat aptos apparatus. Mauri milites, qui per aliorum erant oppidorū pręſidia diuiſi, ſtratagemate decepti, Malacham omnes relictis oppidis e veſtigio concurrunt. Rondam verſus, oppidum pręter cœtera mōtanum, inacceſſum, & in expugnabile, ꝙ ſit natura & arte munitiſſimum, Gaditanum Marchionem cum tribus equitum millibus, peditibuſq; ad rei exigentiam, qui vias, cōpendiaq; occupent omnia, ne pręſidia vlla Rondam petant, aduolare iuſſit. alio ſe iturum ſimulat Marchio. Mauri de ronda nihil ſoliciti decipiuntur. Vbi vbi per marchionē omnes aditus eſſe occluſos, compēdiaq; occupata, certior efficitur Rex, ex inſperato cum toto exercitu Rondam imparatam adoritur, impetit, militari reperit pręſidio deſertam. oppidani (quātū hominibus Bello minime aptis licuit) ſeſe tuentur, machinis tormētiſq; multiplicibus quatiuntur, oppugnātur, inſuetis tonitruis & cōcuſſionibus territi fœdus ineunt, vt ſaluis capitibus, & fortunis, oppidum relinquant. Per ſequentis anni menſem maium Alloram ad montana Regni veſtibulum, & ipſius ſcutum validiſſimū, Setenillumq; per autumnū oppida munitiſſima capiuntur. Sed vti ſui iuris eſt ęterni fortuna nouercales rugas pauliſper contraxit. Inter hęc fœlicia, ſuaueſq; blanditias funeſtum munus immiſcuit. nam compoſtellanus ille idem, qui Carthamam, & Cazarabonellā ceperat, magnus magiſter, Calatrauenſe potētior, vna cum magnanimo Marchione tropheis onuſto cum equitibus tribus millibus, peditib9 autē (vti creditur) viginti, incurſione Malachenſem agrū vaſtaturi, montem qui lombas dicitur in nonis Aprilis alterius ab Alora & Setenillo amni trāſgrediūtur. in eius profunda valle Zagallo duce Mauri noſtros circumſepiunt, rotatis q; per rupium decliuia ſaxis ingentibus, noſtros diſpergunt diſturbāt, profugant, ſternūt, fit miſerāda clades, pauci euadunt, quin aut trucidentur, aut captiui ducātur. multi aurati equites, inter quos & comes ciſonteus interioris Betice prorex, qui cum auxiliis venerat Hiſpaleſibus, capiuntur. Duces autem ambo primarii vngulis adiuti equorū, ſuiſq; ſpeculatoribus, qui locorum naturam, & anguſtas callium ſemitas callebant, per montiū anfractus, & opaca nemorū illos ducentibus, vix euadunt, ſuos inter luporum fauces lacerādos deſerunt. Iam ſentio vobis tam longa ſcęna calce tragico peruncta delicatos ſtomachos perturbari. menſa igitur attollatur, & vale. Idem velim Arcimboldo dici. Ex curia in nonis Septembris. M.cccclxxxviii.

lade las Pomas.

P.M.A.M. Franciſco nigro protonotario apoſtolico vrbis pro Innocentio octauo gubernatori ciui mediol'. xli

Quare virum nō ſalutauerit cauſe morales.

A Rguis me ꝙ ad multos quotidie ad vrbem literas deſtinē, nullas autem ad te, in ipſa vrbe mihi quondā patrono quomodo tui magiſtratus fuerim (vt vulgus inquit) ſecretarius, tibi pro Innocentio octauo pontifice maximo vrbem moderanti. Annum etiam ꝙ tecum egi eodem loco Peruſii memorans, in me videris incuriam aut negligētiam improbare. Niſi tu in ſuperbię ſuſpitionem apud me incidiſſes, faterer ego ingenue vtrūq;. Sed quomodo naturam tu meam perbelle noueris, qui niſi calcaribus adigar acutiſſimis. calamum ſumere ad ſcribendum nequeo, ſagitta in te, qui me literis tuis nunq̃ excitaſti, reuertitur. amorem veluti meum, ego nemini preſſo, preter q̃ eodem a me comparanti. ita & epiſtolas ad eos tantū exaro, qui ſuis a me meas exigunt. Si ſcrutatus diligenter fueris Aſcanium eundem tibi principem & patronum ac mihi, ad me non pauciores literas dediſſe reperies, quibus meas extorſit, q̃ ad illū ego, quas te i manib9 habuiſſe dicis. Ab arcimboldo meo, & ciue, & archiepiſcopo, cardineoq; inſignito galero totidem, quot ab Aſcanio, accepi. Prępoſuiſſe etiā forte me tibi Bracharenſem ac Pampilonenſem antiſtites hiſpanos, qui literas a me & ipſi habuerūt exprobrabis. malleis me illis ſcopuliſq; ac ſecuribus concuſſerunt, qui a me veluti ex duro ſilice decuditur ignis, literas habere nixi ſunt. tu autē ꝙ vitę neciſq; in vrbe ius habeas te ipſum fallis, quia tanta turgidus poteſtate ſub pedibus etiam te habere occidētem arbitraris. In tuto ſumus bone vir, liberum eſt viuere vt lubet. Si a me quicq̃ volueris, nō leuius q̃ a te vitam miſeri iſti, quos vinculis, cathenis, compedibus, diriſq; ſuppliciis crucias, exorabis. rerum eſt omnium viciſſitudo. tuum erat hactenus imperare, nunc autem meum eſt ſi libuerit obedire. Ioco dictum puta re ipſa ſcribam ad te quādocūq; per tuas meas te cupere teſtib9 angelis, vt verbo vtar tuo, aſſerueris. geſta meorum Regum, noſtręq; religionis per eorum fœlicia auſpitia argumentum Aſcanianę arcimboldeq; litterę indicabūt. Scio nāq; te ab vtroq; amatum iri ob tuas virtutes & dulciſſimę patrię comunitate. Vale igitur ex curia hiſpana in nonis Septembris. M.cccclxxxviii.

xlii P.M.A.M. Pompelonenſi epiſcopo Bracharenſiqꝫ Archiepiſcopo.

Quod neq at preceptor nõ amare diſcipulũ ⁊ pr̃ filiũ et quid inuicẽ ſibi d beant.

ARbitror vti iã ſcripſi, haud aliter veſtras eſſe quas ad Reuerendiſſimos purpuratos Aſca-
nium & Arcimboldum exaro de rebus Hiſpanis, q̃ ſi ad vos illas deſtinarem, eſt eorum
humanitas mirabilis, ſunt veſtra ob fortunas genus & auctoritatem tanta merita, vt ne-
fas eſſe crederem, ſi aliud quis exiſtimare auderet. ſolet nanqꝫ vterqꝫ omne genus hominũ ex in
nata naturę benignitate magnifacere, ſummoqꝫ amore quos in familiaritatẽ admiſerint proſe-
qui. vos igitur ambos ab illis non modo diligi, ſed & fere obſeruari merito putandum eſt. qua
propter ſi nõ tot miſero ad vos veſtro nomine epiſtolas, quot forte cuperetis, id eſſe cauſę ꝙ illas
ad vos miſſas credam exiſtimate, colo nanqꝫ vos vti decet, multoqꝫ nũc maioris facio, ex quo pa
triam hanc veſtrã in qua tanta memoratu digna geruntur, deguſtaui, q̃ tunc faciebam quando
preſens vobiſcum corpore verſabar, maior nanqꝫ mei pars q̃ eſt anima vobiſcum continue vi
uit, & eo efficacius vobiſcum quia de illius fructibus comediſtis, de his quę intra ipſam generã
tur habitibus vobis pleroſqꝫ exhauſiſtis. Vos autem date operam vt Martyris ſępe nomẽ in ore
habeatis, in pectore ſemper incluſum ſeruetis, niſi in eam qua ſepe filii erga parentes labe tãgũ
tur, incidere paruifacitis. reſpondent nanqꝫ raro paternis affectibus, ſcitis ſapientum eſſe teſtimo
nio comprobatum, non minus preceptoribus ab arte diſcipulos q̃ filios parẽtibus Iure natu-
rę debere. & valete ex curia in nonis Septembris. M.cccclxxxviii.

xliii P.M.A.M. Ioãni velazquez vni de pricipis catholici cuſtodib9.

Que pricipi ꝯueniãt ⁊ quõ debeat excoli.

DE ſurgẽte ſereniſſimo principe tot regnorum herede primario, quid ſentiam, qualem ve
regem (ſi vixerit) futurũ arbitrer eques cãdidiſſime interrogas. aduertiſti enim (vt ais) &
recte quidem, oculos in illum fixo me intuitu aliquando direxiſſe. phyſionomiã eius ani
mo colligens, verborũ tinitũ, qui an fidelia integra ſit iudicium affert, actus deniqꝫ omnes con
templans, clarum iudico. tria nanqꝫ naturę dona quę perfectos faciunt & cõſumatos viros, ſi cõ
ſentanea illis educatione excolantur, ingenii vt põte acumen, memoriã & magnanimitatẽ igni-
culos ſolidiſſima fundamenta poſſidere illum animaduerto. Sed excolere opus eſt Io. velazquez
naturę iſtam quę paucis impenditur benignitatẽ. Si torpeſcere aut ad ludos, aliaqꝫ futilia diuer
tere ingenium eius deſiueritis, memoria corrumpetur, magnanimitas in audatiam, prodigalita
tem, aut petulantiam, in feritatem tãdem cõmutabitur. ille enim qui ad rerum humiliũ exercita
tionem his dotibus vtetur, veluti faber argẽtarius ligonem aut ruſticanum aliquod inſtrumẽ-
tũ huiuſcemodi in ſua ex argento cudens officina pręcioſa abutitur materia. ipſa enim in egregii
opificis manibus formata cõpoſitior exit, atqꝫ formoſior, q̃ extet in ſe ipſa. quam igitur in exi
miorũ opificum manibus parentum ſcilicet ac veſtris precioſſimam eſſe materiam, aperte co-
gnoſcam, qualem euaſurum exiſtimabo talem arbitror, vt cum noſtro ſulmonẽſe cantare meri
to quod ille de ſolis regia, de noſtro nos futuro Rege materiam ſuperabat opus, aliquãdo valea
mus, q̃ dicto parens, parum peruicax blanditiis mollitur, nec frangitur, valitudine ſi aliquan-
do laborat. O q̃ mihi ipſi indies magis ac magis placeo ꝙ tali me tempeſtate, quam fœlices hi
reges fœlicem faciunt, in Hiſpaniã contulerim. bona eſt res ſpes non inferior. Ergo vale, ex meo
contubernio tertio Idus Septembris. M.cccclxxxviii.

xliiii P.M.A.M. Didaco muro magnifici Cardinalis hiſpaniarum
Secretario decano compoſtelano viro valde perito.

Qd inane ſit ipleri vacuo: q̃ turpe rite intelligẽ et male opera ri q̃ ſe decipiãt homines.

HEraclitum aliquando interdum & Democritum ambos etiam vna hora plerũqꝫ vir op
time Mure mihi videor induiſſe. hircoſi q̃ plures ex his veſtris centurionibus, ventoſo
quodã folle nobilitatis turgidi, me quotidie inopinatum, etiã quãdoqꝫ ſermonibus hu-
iuſcemodi aggrediũtur. quid tibi de hoc mũdo martyr videtur, quantũ in eo decipiamur, quã
tũqꝫ ſit oppletus miſeriis, curis, ſolicitudinibus, anxietate, labore. fallax eſt profecto mũdus, fal
latia martyr ſunt eius blandimenta. hęc atqꝫ alia mure, nec inſulſe quidem, pollent omnes inge
nio, ſed cuperem vt illorum buce ſclopos capitis inuerſiones mure, & q̃ ore rotundo iſta pro
ferant contemplareris, ſcripta, ſono carent ac geſtibus. Ita ſentire (vti predicant) putares. acce-
dunt alii reboãtes virtutem eam eſſe vnicam, quę coli debeat ab hominibus, ſocraticos exiſti-
mares & ſtoicos, velle aliquando (ſi per neceſitatem qua ſe angi conqueruntur) alii, alii ſi per ar
dentes ac fatuos amores licuerit, ad ſtudia literarum ſe conferre. Iureqꝫ id iurando aſſerunt, ſed
in craſtinum ſe id differre aiunt: ac ſi craſtinum aliquod aliquãdo veniſſet ita irretiti craſtinum
expectantes mundum qui pulcherimus eſt & optimus a pulcherrima & optima cauſa diſpoſi
tus tanqꝫ malũ ac turpem, quia in ipſo turpiter viuunt temerarie incuſant, opinioneqꝫ ſuam. ſ.
inſaciabile rerum viſibiliũ & corruptibiliũ deſiderium, neceſſitatẽ qua implicãtur appellant.

hos quõ

Hos quō videam inſanabili morbo, valitudinem, qua vrgentur oppreſſos, cognoſcere, nec medicum, vt medelam ſumant, Sed tantum, vt ęgretudinem detegant, adire, craſtinumq; expectare profiteantur, in Heracliteam aliquando miſerationem, interdum in Democriteum cachinū erumpo. Dixi tamen aliquibus profuturum credens, eſſe iter ad virtutem apertiſſimū, nihilq; eſſe homini turpius, q̄ recte cognoſcere, & oblique operari. Nil inanius, q̄ impleri vacuo querere. Nil leuius q̄ ventum pugno ſtringere velle. q̄ facile ſit ſuperfluarum rerum contemptū ardentem, quę homines macerat, ſitim extinguere. q̄ miſerum, quō cuiq; liberum ſit a cœnoſo luxu, quo immerſi viuunt, ſe non liberare. Sed quid Mure contra torrentem, ſine ampluſtre in caſſum omnia longioribus, ſed fruſtra prędicaui. Annuunt, laudant, admirantur de virtute ſermones, vitam ſe mutaturos inquiunt. at tamen cras. Tu igitur Mure, qui incola es, de hiſpanis ſapientibus vnus, horum hydropiſim curato, & Apollinem te, aut cum Podalirio & Machaone Eſculapium eorum genitorem, quorum enigmata Hypochrates enodauit acutiorem eſſe iudicabo. Et bene vale ex meo contubernio Idibus Septembris. M.cccclxxxviii.

⁎ P.M.A.M. Enecco lupo Mendotio tendillę Comiti, duci & patrono ſuo. xlv

Solet ſortes tibi ſororius illuſtris comes inter ignaros mortales ſatis gnarus, nos, ꝙ literas tu ſe cęteris, ego prebeam increpare, homines inquiens literis deditos, ad humana minus aptos eſſe negotia, ac ſi humana ea eſſent, quę fœlices homines facerēt. vult, & conatur hic terre filius aliquid egui gitare. Sed optato neſcit ſcopo ſagittam figere. In genere nanq; de his, qui ſeſe bonis artibus dedicāt, inſcius quid ferat, obloquitur. literas, ac bonas artes eas eſſe, quę mūdi pulchritudinem, & concordiā forment, regant, ac ſuſtineant, quis nō videt? nec recti quicq̄ ex hominum (vt aiunt) manibus cadere poteſt, niſi alicuius ſapientis conſilio dirigatur. Ex literarum igitur ſtudiis, & bonis artibus mundo claritas, atq; omne, quod bonum eſt, aſſurgit. Is autem, vt errorem ſuum tueatur, exemplis quibuſdam manibus ſe complicat. Multos ſe vidiſſe literatos (inquit) ad negotia penit⁹ hebetes, & inutiles, ſine literis autem plures ad quęcumq; grandia peragenda, mira quadam dexteritate aptiſſimos. Ac ſi litturatos inter, quid ſit, ac literatos diſcriminis calleat. primum humana falſo vocat grandia. Sed fac eſſe grandia, ignorat variam eſſe erga homines naturę beneficenciam. Qui natus eſt ingenio hebeti, ac terrico, ad rura pronior colenda, q̄ ad grandia negotia pertractanda, quid culpę eſt in diſciplina, ſi ſemper hebes vixerit? Ex inerti per ſeſſoris laborem poterit aſinus, ꝙ minus iners euadat, ambuletq; ſuauius, inſtrui. ſed qui ex aſino, vt equus efficiatur, inſtiterit, operam perdit, atq; impenſam. Eſt pręterea genus hominum aliud, rebus humanis inutile, ſed fœliciſſimum ſibi, ac beatum. Eorum ſe, qui mortalia reſpuendo, longo tempore a negotiis ad ſolitudinem ſeceſſerunt. Hi ſi ad orbis habenas reuocentur, veluti a ſolis radiis, ad deſuetas tenebras tanq̄ allucinati tranſeuntes cęci pererrant. Incluſi autem hi ſunt, qui vmbratilia hęc deferentes, ſuę mentis perſpicatia nobis ad ſupremi boni fruitionem (ſi auſcultare illis voluerimus) iter aperiūt, hos iſte tuus mi patrone ſororius inutiles eſſe homines, blaterat aſinos, heroibus permiſcens idem. Sine diſtinctione, quę ſit inter vtroſq; differentia, haud quaq̄ intelligit. Improbādus is igitur eſt, & ab eo cauendum. En dic ſapientiſſime comes, ſi tuo genere, paternaq; reditate (q̄uis opima) contentus ſine literis domi, ſicut ille, torpuiſſes, volitares ne per ora italorum omnium glorioſus. fuiſtine minus aptus ad negotia duriſſima, ꝙ literas colueris. Reiicienda ſuut igitur illius verba, atq; a talibus hominibus, tanq̄ a pernicioſo monſtro fugiendum eſt. Vale ex meo contubernio. xv. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

Que ſint grādia: q ſe licet/q ceci a qbus cauendum.

P.M.A.M. Ioanni ſereniſſimo Principi Hiſpaniarum. xlvi

Nudius tercius catholice Princeps, quom ante optatum conſpectum tuum admiſſus ſtare, iniecta in me cœleſti tua, quę me beauit dextera, ꝙ ad eos, qui diuinorum parentum tuorum iuſſu, tibi ſunt ex equeſtri ordine perpetui comites, epiſtolas exararem, ad te autem nullas, increpaſti. Sereno atq; hilari vultu inquiens, ſum ne ego Martyr deterior iſtis? vt minoris me facias? tu hęc idiomate patrio, fœlix, tot regnorum hęres, ac talibus parentibus fœlicior ioco protuliſti. Ego autem ſerio innatam iſtam benignitatem tuam, pro maximo iam collato beneficio ſuſcepi. ſed ignoſce queſo, ad amicos hos cuſtodes tuos, qui iā ętate maturi literas dedicerūt, ſerio vel iocoſe, vti libuerit, ſcribere fas eſt. Tu autem, qui vice deus nobis es in terris (ſic enim reges philoſophi appellant) diuina quadam ſummiſſione quęrendus es. Retinendę

Que ſpes de principe Joanne.
Quā tuta ſit poſſeſſio virtus.
Q̄ inſtrumentū ſit in principe ſapientia.
Quomō q̄renda.

ſunt tecum potius habenę, in temeritatis crimen ne incidatur, q̄ ſoluendę. Copioſius, quid di-
cere vellem ſentio, q̄ dicam. Admiror in ętate tam tenera ingenii tale acumen, in tam inſigni
principe eam humanitatem colo. O qualem te Regem fore ſperandum eſt, qui nihil fere vnq̄
exerces puerile. Vltra q̄ ſufficit ętas (vti mihi retulit pręceptor tuus) cupis, apprehendis, reti-
nes. De magnanimitate nihil auſim dicere, inceſſu, vultu, ſermone, omnibus demum tuis acti-
bus, maximos naturę igniculos ineſſe tibi oſtendis. Quid dicam de te: qui a parentibus de re-
bus arduis conſultaturis aliquando in conſilium admiſſus, ſeniles plerumq; ſententias ad iu-
ſtum, & ęquum tendentes protuliſti. Nil igitur eſt, quod ad te ſcribi poſſit, vltra gratulationem
quapropter tibi gratulor, ꝙ in tanto fortunę gradu, teneraq; ętate ita deum timeas. Vt quan-
tum ſit ille, & quo modo timendus, inſpexiſſe in ipſo deo videaris. Diſciplinamq; bonarum
artium hęreditatem, non grandines, non fulgura, non vim hominum extimeſcētem, ac ſi per
literas tibi victus eſſet quęritandus, amplecteris. Gaudeo vero gentilibus regnis tuis, rebuſq;
publicis, quę fatis euntibus ordine ſuo regem, ſunt habitura, qualem ſapientes optare ſolent,
ſapientem .ſ. Neq; enim Regi minus neceſſariam eſſe volunt ſapientiam, q̄ animam corpori.
Ea res morum habet, & bellorum vim. Ea feliciſſimos homines facit, fœliciſſimam igitur ſe
fore ſentit Hiſpania (modo vixeris) veluti nanq; ſub ignaro principe omnia corruūt, ita emer-
gunt, & proſpero flatu nauigant, quæ ſub ſapiente. Vale magnanime princeps, & vti cœpiſti
proſequere. Ex meo contubernio. xiii. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Alfonſo carrillo Epi-
ſcopo Pompelonenſi.

xlvii

Cui debeāt
reuerētiam
eruditi.

Parū pro-
deſt alto ſā-
guine natū
eſſe.

Que ſit ho-
minū ꝯtigo

AIs te pleraſq; ex meis literis, quas ad Aſcanium & Arcimboldum reuerendiſſimos car-
dinales Exaro, pręſul optime, vidiſſe. Mirariq; te dicis animi mei libertatem, inferre vo-
lens ꝙ non voce tremula, non ſumiſſa facie, ſed iocoſe interdum, interdum etiam mor-
dicus agam, ſine illa quę tātis principibus noſtrę legis cardinibus, vah atq; alto ſanguine pro-
genitis, debetur reuerentia, aliquid velle effodere videris, quod te inueniſſe pœniteat Pompelo-
nenſis. Nuſq̄ legi, didici nunq; fortunam, niſi a fortunę ſeruis, debere adorari. Iſthec: quam tu *
pingis reuerentia, tremulus iſte quidam pauor, degenerem arguens, ſacro debetur incorrupti-
biliq;, cui nihil cum orbis fece, cum morte tandem cuncta humana æqua lance claudenti, ſi nō
ſum ego pręſentaneus dinomaches, aut cecropius, nec de ima plebe, a maioribus autem ipſi
norunt, quę taceo, quia parum prodeſt. Ex archadico quis paſtore natus erit, an ex romano di-
ctatore nil refert, cicero vero quis ſit, an ſtatilius plurimum. Ah dices ad Gratianum Auſoniꝰ,
ad Traianum Plinius, ad Auguſtū Virgilius, multiq; ad multos huiuſcemodi principes, tanq̄
ad ſacra numina ſcriptitabant. panegiricis alii, alii concinentibus hymnis, & carminibus, illo-
rum laudes heroas ſummo cum vultus rubore, colli inflexione, totius deniq; corporis pro-
ſtratu proſequebantur. E quare autem ſeſe iocando, quiſq̄ eorum minime audebat. Adhuc ne-
ſciebam pompelonenſis, vnde iſta quam tu mihi exprobras, emerſerit libertas, beaſti me ho-
die. Ex tuiſmet ſermonibus me liberum eſſe, iuremerito fateris, qui conſulatum non expecto,
ferri ſexta ceruice peruesuuios vapores nō datum eſt. Mantuana extorris prediola, opimioreq;
gradum nullum accepi. Antiſteas dignitates non affecto, quandoquidem igitur quę homines
in vertiginem ita rapiunt, vt ſe natos eſſe liberos obliuiſcantur, animum mihi minime pertur-
bant. Vnde hęc mea libertas proficiſcatur, deſinito quęrere. Inde nanq; eſt. At tamen ambo-
rum ego virtutes, quę ſunt extra fortunam, admiror, ſed ita vt non formidem potētiam. Quis
nanq; Aſcanio magnanimior? eſt ipſa magnanimitas. Quis humanior Arcimboldo? quis do-
ctior? quis elegantior? quis deniq; cardineos inter proceres his duobus preſtantior? decus Ita-
lię ſunt. Hoc unum abs te peto tamen, per animi gratitudinem diſcipularem, & generis tui ex-
xlviii. cellētiam, vt an ioco id ſcripſeris, an ſerio, & an illis hęc mea ſcribendi libertas, ingrata ſit, ape-
rias. Aut enim (q̄uis durum ſit veterem exuere pelliculam) mutabo naturā, aut ſcribere ad illos
deſinam. Quę vero hic aguntur alter ipſorum, quibus es familiariſſimus, ſignificabit. Vale
idem Bracharenſi duci velim. Ex curia. xi. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Aſcanio ſfortię
vicecomiti Cardinali.

Baudillus
mulleiū bu-
llacenūregē
prēm tetro/
claudit car-
cere/ ⁊ ſe re-
gem facit.
Conflictꝰ ⁊
captura bau-
dilli.

PEr queſtorem regium, qui ſe deſtinaturum ad vrbem celerem, ob regis negotia tabella-
rium aiebat, monitus, q̄uis necdum bene frigidas in veſtris manibꝰ pleraſq; deditiones,
Loxeamq;, ac Lombeam erūnoſas ignominias exiſtimem, calamū ſumpſi Gemina illa

victoria,Loxea.ſ.ac Lombea elati Mauri,Zagallo duce,quem vt bene fortunatum adorabant,
ad quindecimū vſqꝫ lapidem ab vrbe Corduba,Caſtrū riui incurſionibus perturbāt,infeſtāt,
depopulantur,ingentes prędas abducunt. Maiora moliuntur. Sed fati neceſſitas diuina pro=
uidentia,cuius nutu cuncta reguntur,cadunt,vel emergunt,aliud conſilium aſtruxit.Mulleius
Baudillus Regis primogenitus,confectum ſenio patrem,oculis captū,qui Rex chriſtianis for
midoloſus fuerat,regno abdicatum,in tetrum mittit locum,vbi poſt paucos dies tędio vitę
confectus moritur.Regnum capit.Regem ſe nominat.Is patrui ſucceſſibus inuidens ad capien
dam cum ſuis incolis(ſi quid pręclare geſſerit)beniuolentiam,exercitum comparat. Sequitur
illum tota Granatenſis nobilitas,ſequūtur & inutiles multi ſaccis,& ciſtis ſparteis ingentibus
iumenta onuſti, in quibus ſe chriſtianorum prędas coniecturos (de victoria in lambigentes)
aiebant.Lucenam,eius qui damicellorum Alcaidus(ideſt prefectus)appellatur,oppidum adit,
agrum vaſtat,quęcūqꝫ ſe offerunt depopulatur.It fama per vicinias,Mauros cum ingenti exer=
citu peruagari. Comes caprenſis,qui damicellorum pręfecti patruus,vicinior cœteris erat pro=
ceribus,cum equitibus quadrigentis aduolat,aflictum reperit nepotem.qui adoleſcens erat ad
hoſtium conſpectum cum non pluribus,ꝙ̃ quingentis equitibus,peditibus autem mille ſex=
centis,vtrinqꝫ collectis aduenit,in ſeptem acies,ſuas diuiſiſſe copias,hoſtes reperit. Preſagienti
quodam Titillo,pugnare comes optabat.Oculos in hoſtes fixo intuitu attollens,de conflingē
do loquitur,nullo pacto tanti exercitus tentandam eſſe fortunam,cum tam parua manu nepos
aiebat.ad quem patruus. Dominus exercituum,in cuius manu cuncta ſunt poſita,maiora ali=
quando permiſiſſe reperitur,nec attonitus,ac neſcio quo ſpiritu flammans inſpicit quemqꝫ̃.
Hęc ita dum bellico furore percitus obloquitur,eccea maurorum latere per decliuem collem
chriſtianas quaſdam clangere tubas, tympanaqꝫ reboare mauri in obſcura nebula percipiunt.
Erat enim is dies Aprilis primus & vigeſſimus nebula obuolutus. aduentabat nanqꝫ,ſic heſi=
tantibus noſtris,cum ſex decim tantum equitibus ab ea parte decurio quidam comitis,qui fœ
liciter arma a puericia exercuerat. aiunt enim hunc ſingulari certamine,& in acie pluries colla
ctis ſignis ſe ſtrenue geſſiſſe. mauri totam adeſſe Bęticam arbitrati,diuiſſas acies in vnum glo=
bum reducunt. Ad illos,ad illos(tanqꝫ̃ inſanus) elatiſſima voce,fugiunt namqꝫ,fugiūt,comes
inclamitat,conſerunt manum,pręcipites noſtri ruunt,hoſtes fugiunt,inſequuntur,multos tru
cidant,plures capiunt. Quas mauri ſparteas attulerant ſportas,chriſtiani de maurorum pręda
complent. Regem,& vniuerſam fere Granatenſem nobilitatem,in foſſis,ac flumini ripis co=
lapſam prehendunt,nam ſeſe in occurrentibus fluuiis,ac de celſis rupibus viarum ignari,fu=
gientes pręcipitabant. Rex ipſe in peditum lucenenſium manus vltra ripiam fluuii Rianzur,
ideſt fluuio teſti victorię,nomen incidit.En habes illuſtriſſime princeps,quātum ſit rebus hu
manis fidendum.alienis exemplis breui tempore mutari (volente deo)fortunam edoceamur,a
paruis & quandoqꝫ catellis leones poſſe domari,datum cognoſcamus,& vale.ex curia Idibus
Septembris. M.cccclxxxviii.

La priſion del Rey de granada

P.M.A.M.Didaco a corduba Capre comiti. xlix

Quanti fa ciēdus ſit ſa luſtius.

PLacere tibi ſaluſtium clare comes,& illius fortunatiſſimi regum raptoris hęres bene me
rito ſcribis. cupereqꝫ te inquis,vt aliquando Baenam tuum oppidum inſigne(vti relatū
eſt)caſu aliquo adductus me conferrem. vt paſſus aliquos tibi minime peruios enodem.
fateris tibi eſſe duriuſculum,quoniam a teneris prima literarū erudimenta,peritorum inopia
minime fueris adeptꝰ,nec reperire, te qui eius nodos aperiat,retuliſti.ꝙ̃ tibi placere Salluſtium
generoſe comes,tu mihi ſignificaſti,tam mihi tuas placuiſſe literas pro Sybillę folio habeto.
Indies magis ac magis quanta ſit ingeniorum hiſpanorum vis,quanta ſit ad virtutes nobiliū
mens erecta,conicio. quantum proniores ad virtutem cognouero,tanto mihi ſpem maiorem
apprehendam,me ſi pedem in Hiſpania fixero amatum iri a bonis omnibus,procliues nanqꝫ
ad virtutem neminem oderunt,& eos qui ipſorum iudicio literas amplectuntur,amant,aman=
do tuentur,& fouent,ꝙ auctorem iſtum ſecteris,totis viribus ſuadeo.in manibus ſemper illum
(vti cicero Terentium)habeas,& colas hortor. Is enim eſt imperatoribus,& bellorum ducibꝰ
digniſſimus Achates.neqꝫ philoſophantibus inutilis.is terſus,& ſucco plenus.is breuis,& dilu
cidus.is deniqꝫ ita decorus,& compoſitꝰ,vt de illo demere quicqꝫ̃,aut addere,vel mutare nemo
poſſit,quin totus,veluti a ſuo ſubiecto ſubſtantia corrumpatur. Audi quid de illo Bilbileus va
tes Hiſpanꝰ vno Carmine referat,& quāti faciendus ſit exiſtimaueris. Ait enim criſpus romana
primꝰ in hiſtoria. Ad caſtra prope diē cū regibus me conferā. Quia militari ſum in eorū ſtipē=
dio ſacramēto aſtrictus,adibis & tu maiores tuos imitatus,te conueniā,tibi obſequar libentiſ=

ſime, affer pro othoneo ſpeculo inter ſarcinas tu militares ſaluſtium, & vale. Ex Guadalaiaria tuę genitricis patria. Idibus Septembris. M.cccclxxxviii.

I

P.M.A.M.Io.Arcimboldo ciui & Archie-
piſcopo mediolanenſi Cardinali, S.P.

Qualiter ſuſcepti fuerint capreco mes & alcaidꝰ damicellorum.

Idē comes profligatur ad moclinū Combilū & alabarū oppida capiūt Rex captus ſoluitur ob fide dato filio.

Inteſtino ſe bello fatigant patruꝰ et nepos in granata.

POmpelonēſis epiſcopus vobis ob eius virtutes, & generis nobilitatem familiaris de mea
neſcio, quid inſcribendo ad vos, libertate cornicatus eſt. claudo ab hac die bellorum por-
tas, nec a me literas pręter has, vllas expectetis, quoad, an veſtra id mēte ſcripſerit, certio-
rem feceritis, vt meas ad illum literas oſtendat cogite, & quid ſcripſerit, quo etiam, vt ad veſtros
nauigem portus, vento opus ſit intelligetis. ad rem deueniamus. Illuſtriſſimo ac reuerendiſſi-
mo Aſcanio ſcripſi Mulleium Baudillum Mullei bullaceni chriſtianis formidoloſi quondam
Regis, filium, per comitem Caprēſem patruū & damicellorum profectum nepotem, captum.
longe aberāt eo tempore Rex & Regina gallicis acti negotiis, Victorię namq; oppido gallis in-
ter Pyreneos finitimo tenebātur, Baudillo i fida cuſtodia relicto. Tam inſignis delphini captu-
ra, non parum alacres piſcatores, Reges adeunt honorifice, quales tantę rei auctores decebat, a
Regibus ſuſcipiuntur, ęquū eſſe inquiunt Reges, vt qui reges vincunt apud reges ſedeant, in eo
rumq; menſa comedant. neminem Hiſpani reges reuerēdiſſime purpurate menſa regia dignū
pręter eum qui aut Regem cęperit aut ſeruauerit, efficiunt. Sederunt igitur & in menſa cunctis
ſpectantibus de lance regia cenauerunt. Poſt hęc magnis donatos muneribus, & inſigni pręci
cipue ſtēmate dimidio vt pote coronati regis corpore cattenato duobꝰ & viginti qui cœperāt
vexillis circum ſepto, decoratos remittūt. Reges poſt paucos dies illos Cordubam in Beticā ſe-
quūtur. Cordubenſes nāq; & ab his qui Cordubam in chriſtianorū manus coniecerunt, oriū
di ambo Baudili captores erant, adeuntibꝰ. Rex baudillus per captores obſignatur. Interea dū
Baudillum ita detinent, cum ingēti exercitu Moclinum oppidum inter nubila erectum ab vr
be Granata millia paſſuum nouem, obſeſſurus Rex mouet. Priuſq̄ Rex cum exercitu aduenta
ret, Comes idem caprę qui Baudillum cum nepote cœperat, pręcucurrit ſe caſtrametaturū, vē-
turoq; exercitui ſtationes pro cuiuſq; gradu aſſignaturum exiſtimans. Delecti Granatēſes qui
benefortunatū erexerant in Regē Zagallum eo duce Moclini partim, partim peruicina nemora
in inſidiis latitabant. Exeunt tanq̄ e ſpeluncis, vbi filios lactant rabidiſſimę tigres. impetūt, no
ſtros profligant, in fugā vertunt, trucidāt circiter duo millia. re infecta vix comes grauiter vul-
neratus euadit. His auditis, Rex aliud iter capit, duoq; inde diſtantia adoritur oppidula Cambi
lum. & Alabarum, ea quāuis natura munitiſſima q̄ eſſent in excelſis quibuſdam rupibus edi
ficata, vi tormentorum concuſſa, capit tamen. Cordubam ad reginam redit. proceres an retinē-
dus, an dimittendus, vt per eum diſcordię ſeminaria inter mauros iaciantur, Baudillus Rex ſit,
ad conſilium vocant. Varię feruntur ſententię in diuerſa diuerſis tendentibus. ex ipſius tādem
comitis Caprenſis conſilio relicto in obſidē filio, ac fide preſtita de aduerſando patruo noſtriſq;
rebus fauendo dimittitur. Granatum pergit Baudillus inuito patruo ciuitatis partem quę dici
tur Albaizinum (ciuibus eius aduocantibus) occupat. Alcazauam partem aliam Zagallus reti-
net, mutuis ſeſe inuicem, & pluſq̄ ciuilibus die noctuq; pręliis conficiunt. Patruus tandem a
nepote cui centuriones duos Gundiſaluum fernandum de Corduba. & Martinū Alarconum
cum ſua quęq; centuria noſtri reges in auxilium dederant victus fugatur. Malacham ſe eiectum
recipit Zagallus. Vrbs Granata regni caput Baudillo nepoti libera reſtat. Sol inclinat, curſor
ad diſceſſum ſe apparat, regius queſtor vt dem literas in faſcē includēdas inſtat. ergo valete. Sat
prata bibere ex curia decimo octauo Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

II

P.M.A.M.Gutterrio a Toleto Regis Con-
ſobrino ſcolaſtico Salamantica.

Vocatur autor ſalmanticam.

VT ad vos eam illuſtris Gutterri rogādo imperas. Conſtitueram profecto paſſerculus ad
accipitrem minime proficiſci. Sed quō tu aquila, regulum ſub alas allaturū defenſurūq;
pollicearis, ab inſtituto diſcedere eſt cōſilium. quia pręſertim donec belli tempus ad ali-
quam obſidionem aduentat, otioſus ago. Iuſta enim hęc arma dum ſufficit ętas & corpus nō
inualidum, ne fruſtra in Hiſpaniam hac tempeſtate me cōtulerim, ſequar. Ibo ad vos interea, &
quādoquidē tu qui es Regis conſobrinus, eiuſq; pręclarę academię ſcholaſticus, nec minꝰ ob
animi magnanimitatem & manſuetudinem, q̄ ob genus ac diuitias moderator ſapiētiſſimus,
ita iubes. Hoc vnū tamē ſcias velim, Petrū ponteū iuris cōſultum, qui vices tuas gerit, labia de
me nimiū protēdiſſe. Moguerā eius patriam, cum ſuperioribus diebus in oppido Mōdeiar illi
propinqꝰ apud comitē ducē meū otiarer animi cauſa illū adiui, tetraſticō ibi iocās excuſſi. Inde

commotꝰ nec aliud vltra queritans talia eſſe omnia & quecūq; latebant exiſtimauit. Iudicium quale voluit, aut arbitratus eſt fecit, maiora vobis de me vti video ꝗ ego ſentiam perſuaſit. abibo tamen inter tertium diem iſtam omniū bonarū artium officinā, vt vos iam tandē ab hac Pōtea fraude exoluatis, petiturꝰ. Vale data Guadalfagiare decimo Kl's. Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Eneco lupo mendotio comiti tendille ductori ſuo. iii

GVadalfagiara (vti meminiſti) quarto decimo Kalendas Aprilis, a te comes illuſtris, Salmanticam tuo iuſſu petiturus diſceſſi. Auſtrum habui toto itinere ita comitem, ꝙ nō magis tu ſis Tendille comes oſpitabar quota veſpera madidus adusq; viſcera, exorto mane veſtibꝰ nec bene ſiccatis abibam, obrutus ceno ad vterum equorum tota die pergebā. Cedrones, riuulos, in nilos, padosq; reperiebam verſos. Pergere per viam nō valebamꝰ, nec via exire fas erat. in via ceno impediebamur, in agris ꝙ diuturna pluuia molle facti eſſent ſummergebamur. exiſtimas forte Gaſparem tuum, cui cognomen a te impoſitum eſt bona guia, ꝙ me comitaretur, quicꝗ profuiſſe? nec Gaſpar de magis viarum ductoribus qui tantillo me labore leuaret, nec bona vnꝗ fuit guia. Appulſus tandem fui quinq; cōtinuis actis diebus, ſine ſolis aut ſtelle vllius aſpectu decimo Kalendas Octobris imbribus excuſſis, & ſiccatis veſtibꝰ, vrbem perambulo, Gutterrium ſcholaſticum, Petrumq; ponteum tibi amiciſſimum, meūq; raucū preconem adibo. Tuo nomine (vti iuſiſti) ſalutabo. quid inde eueniet ſignificabo. Salmātice nono Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

Semiobrutus ſalmāticā apulſus eſt autor.

*

P.M.A.M. Lucio Marineo ſiculo viro poetico Salmātice profitēti. iiii

HEri noctu Marineu ſicule, vbi me aduenisſe intellexiſti, ad me ſubito profectꝰ es. Nulliꝰ certe gratior (mihi crede) fuit ſalutatio. quos nanq; literarū eadem diſciplina animis copulauit, aſpectu corporeo (niſi adſit inuidia) connectere amor deſiderat. accedebat eādē eſſe mihi que tibi patriam. Exiguo ꝗuis dirimamur freto. nō potuere tamen, infames ille nauium atq; hominum voratrices ſylla & caribdis, quin pars Italie ſemper Sicilia vocaretur efficere. vt que ab autoribꝰ ꝙ vna fuerit, eadēq; tellus referuntur, omittamus. Quo igitur animo iſta ſentirem, quia tunc verbis (vt verbis verba redderētur) ſalutatoribꝰ aliis erat ſatiſfaciendū, tibi vero corde, re, ac totis viribus, volui prius illis ꝗ tibi ne ſuccenſerent ſatiſfacere. Ignoſce igitur mi ſicule. ſi ſuſcipiendis aliis qui me ſalutabant implicitus, oculos ſermonēq; a te quem perpetuum fore addixi aliquantulum conuerti. ſuccincte tamen ad aurem, quo modo ſe tecum haberent Salamantini quō interrogaſſem, non deeſſe qui te mordeant reſpondiſti. voluiſſesq; (vt animaduerti) longioribus expectorare. ſed noui turbarunt, quos viceſcholaſticus adduxit, ſalutatores. ſenſi tamen quo tenderes. itaq; paulū cōmoratus vt te accirem circūſpexi. me inſcio diſceſſiſſe te retulerunt. ne iratus abieris opto. nec debes quidem. non enim ab amico ſemper eſt opera exigenda. niſi tu me adieris ꝗ primum domo exiero te ipſum ego perquiram. hec pauca que ſtrato ſurgens exaraui in animi mei argumētum accipito. Vale ex meo contubernio nono Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

Non ſemꝑ operā eſſe ab amicis exigendam.

P.M.A.M. Lutio marineo ſiculo Salmātice profitēti. iiiii

HOc marineu ſicule dum cena paratur, quod mihi nocturni temporis ſupereſt amico tibi eſt animus cōdonare. Nequiui voce viua heri tuo conqueſtui, vt te ſolarer reſpondere. inuidere tibi pleroſq;, dehinc mordere anxius inquis. ꝗ diuerſo nati ſumus fato. vnicum ego in terris eum eſſe miſſerrimum iudico de quo ſiletur. De hominibus igitur cogūtur homines loqui. Inutiles prorſus mortui viuunt, quia non ſunt digni vt de ipſis mentio fiat. mentio de hominibus non ſecundum hominis de quo ſermo eſt bona vel mala merita, fit. ſed iuxta de homine loquentis affectum. Hi ſoli ſapiētes ſunt, qui pro cuiuſq; meriti ratione preuia verba proferunt. De ſalamantinis ſapientibus, ꝗuis numero pauci ſint vbiq; ſapiētes, ſcrutatus ego ipſe ſum, ab his qui me venerunt ſalutatum, quid de te ſentiant. ꝙ mittiſſimus, ꝙ etiam ſis huic vtilis vniuerſitati fatentur. carpſiſſe autem neminem teſtor. de coeteris quid tibi eſt cure. An neſcis oppoſitis oppoſita ſemper aduerſa fuiſſe? peritus ab imperito non minus diſtat, ꝗ validus ab inualido. imo & ꝗ medicus ab inobedienti egroto. validis inuidetur. Inualidis autem miſeremur. aut igitur inuideant neceſſe eſt, aut miſereantur. Elige quid velis. obtrectatores infernis canibus comparantur qui ſuo ſe latratu cruciant. fortes vero minime exterrent. morſus tu inuidorum latratus appellas, vindictam ego peccati vocito. nullum eſt nāq; peccatum quod vindictam ſecum ferat, iſto plenius. ceteri errores cenſoria nota plectuntur. hunc naſcentem preſentanea pena comitatur. Memini me tibi ni fallor idem conſiliū prebuiſſe ferendo. ſ ac plaudēdo in alienis precipue terris eſſe vincendū. ergo. Vale. viii. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

Quis ſit miſerrimus qua ratione iudicant homines de hominibus Diſcrimē pꝛiti ab imperito. Quod crimē penā ſecū ferat.

lv P.M.A.M.Antonio nebriſenſi oratori amico.

Quanti ſit põderis affect⁹ amici: eruditi precipue.

EO libentius me Salmanticam aduocatus conferebam, quo meum Nebriſenſem qui ſe in Italia decẽnium inter odoras, lauros, & virẽtes hederarũ corymbos, cõſumpſiſſe. lętatur, reperturum arbitrabar. veluti nanqꝫ ſitiens ager oportunos imbres affectat, ita qui amat, pręſertim (virtute trahẽte) virum amatum toto pectore complectitur, in eoqꝫ ſeipſum reperit. Nõ enim nos ibi eſſe vbi noſtrũ eſt corpus vere dicemus, vmbra quidem hominis corpus eſt, animus autẽ homo. Itaqꝫ vbi maior pars hominis extet ac melior (quę eſt animus) ibi hominẽ eſſe iure merito dicemus. Cum igitur animum ob tuas tibi virtutes dediderim, maiorẽ mei partem condonaui, qua propter q̃ moleſtum mihi fuerit ꝙ te hic non repererim, tu ipſe confectator. Delectarunt me tamẽ non mediocriter, quędam tui ſimulacra tui nominis, ſcilicet exuſcitatores iuuenes eloquentia pollentes, diſcipuli tibi haud aliter grati, q̃ ſuo Socrati diuinus Plato. ſemel tantum ad me poſtqꝫ ad hanc tibi patriã me contuli vir inſignis literas dediſti. velim ſepiſſime ni ſit moleſtũ. Vale ex meo cõtubernio Salmantice. vi. Kľs Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Eneco lupo tẽdillę comiti
Ductori ſuo in Hiſpaniam.

lvi

Profeſſus eſt autor ſalmãtice. multa ⁊ iocoſa ⁊ moralia.

DIes agitur terdecimus, ex quo per terrarũ atqꝫ imbriũ graues labores, vti per aliam Epiſtolam tibi ſignificaui, Salmanticam adueni. incluſi domibus propter inauditas niues, quas oppoſitus auſtro rigidus Boreas demiſit, continuos egimus tam aduerſo tempore quatuor dies. ſcholarum ac vicini templi forib⁹ in huius vniuerſitatis laudem affixi, decem tantum carminum epygrãma. propterea in me totius vniuerſitatis amor cõuertitur. cogor aliquid profiteri. Ponteus igitur ad me veniens. vt me includam, ac diligẽter quę lecturus ſim perſcurram. rimer. perfricem, me eſſe Salamanticę meminerim, hortatur, monet, ac ſolicite rogat. Me eſſe Martyrẽ, de quo tanta promiſerit, petiturũqꝫ dum ſuggeſtum aſcẽdero, quid velint profitear reſpondeo. Ille verba hęc temeritati aſcribens ſubtriſtis receſſit. Ego autẽ quãdo illa protuli tumida, quę dicerem nõ ignorabam. ſciebam nãqꝫ de Iuuenali qui mihi eſt familiaris ducturos vt profiterer, imo & fueram arcane monitus, vt ioci cauſa his verbis Põteum deterrerẽ. itaqꝫ poſt meridiem hora ſecunda, craſtrina die, peregrinum hominem de Iuuenali profeſſurum per precones edicitur. Erat is dies iouis, quo vacatur a publicis lectionibus. tãta priorũ accurrit multitudo vt ſcholas ingredi minime potuerim⁹. Doctores pleriqꝫ vt ſcholaſtico militi (quem bidellum vocant) ad iter aperiendum fauerent, lanceis ac fuſtibus ſe accingunt, inclamitando, minando, percutiendo fit via. capior ego hominum ceruicibus & ad ſuggeſtum penſilis feror cuculatus vnus, Gometius a Toleto tibi a comitiſa coriana ipſius matre cõſanguine⁹, Alfonſuſqꝫ aceuedus Archiepiſcopi compoſtellani filius, & inferiores alii plures, e multitudine ſemiſuffocati efferuntur, crepidę innumerę, pilei non pauci, amittuntur. pallia lacerantur, purpuream inter cœteros amiſit, bidellus quę illi deciderat lacernam, an me cuius cauſa illam amiſſerat, ad eius ſolutionẽ compellere poſſit, doctores conſulit. irridetur. ſed ad nos redeam⁹. Quom noſter ſit iſte dies, ex ſuggeſtu quid velint interrogo. ſecundam Iuuenalis ſatyram Marineus ſiculus, qui poeſim hic profitetur pro cũctis aſſignat. Vltra Sauromatas, niues collectũ, illos mitto. ante horam deſtinatam quam ſecundam diximus aſcẽderam, ad tertiam vſqꝫ ſine tumultu vllo, ſine ſtrepitu, ſine motu expector, arrectis auribus audior. hora tertia iam me arguẽte ꝙ prolixus eſſem, duo iuuenes, vt moris eſt, pedib⁹ terram perfricant. improbantur a ſenioribus. proſequar orant. perfecto quod inceperam capite, veniam petẽs deſcendo. Domũ tanq̃ ex olimpo victorem primarii me comittantur. eſt operepreciũm adhuc trementem Ponteum illuſtris comes tuum q̃uis gaudeat intueri: Qui arcani ſunt participes illum veluti noctuam ioco inſectantur. adhuc ſedare perturbatas ariſtas nequit. Sed tu patrone me alium ſcito q̃ a te diſceſſerim rediturum. hominem ſacrifices oportet, ſi meo volueris poſthac colloquio frui, qualem ſis ad triumphum, quo a tam celebri victoria redeuntem, ad te Martyrem ſuſcipias currũ quadriugem ſtructurus, curioſe meditator. Per viatorem quendam qui ſe Guadalfagiariã Cõcham iterfactur⁹ rettulit ampuloſa hęc multa habeto. Quam cretatum hodie palponẽ me eſſe cognoſces, nemini (ne te ipſum lędas qui me adduxiſti) enarrabis. Triduũ adhuc aut forte quatriduum hic me dum in itinere conceptum frigus humidum e medullis eruam continebo. Vale interea Salamanticę quarto Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Gutterio a toleto ſcolaſtico
Salamantino Regis conſobrino.

A Ltilia,ortigias etiã volucres ad me generoſe Guterri ſcholaſtice miſiſti,amoris erga me lvii
tui,vt lator inquit monumentũ. ad hoc quom nihil paruũ eſſe poſſit quod a magno ꝑ
ficiſcatur tuo nomine,munuſculũ appellauit,te pręterea reſq; tuas ꝙ mihi debeas ob= Panegiri= cus ſub ſpe cie gratiarũ actionis.
tulit.a Gutterrio genere,fortunis,honoribus,ꝙ́uis nõ ad merita,virtutibus deniq; omnibus
ornato per internunciũ hęc prodierũt.Obmutui ego heſitauiq; diu,nec vllo pacto quid illi reſ
ponderem occurrebat,gratias agere nec ne aliquantulum pẽſitaui. vmbram nãq; tenuem pro
arbore maxima,ſuauibus honuſta fructibus,pendere velle videbar. Refferre autem nec pote=
ram nec debebam ſi potuiſſem. quia neq; id amplitudo tua expetit,neq; mea ſufficit fortuna.
iſthęc relatio inter priuatos,aut ęquales poteſt ac debet accidere. Quid nanq; beneficio poteſt
cuniculus preſtare leoni? tanta igitur occurrebant,vt nullo pacto vel ad minimam eorum quę
ſentiebam partem ſermo ſuppeteret.Familiarem igitur tuum me reſponſurum inquiens remi
ſi.non vt ingratus,ſed vt mole beneficii,nõ muneris externi,ſed internę humanitatis oppreſ=
ſus,ꝙ te illi debere,qui tibi omnia debet retulerit.Sũt ne humanę vires vllę,quę precium huic
mihi ęxhibito honori ſuggerere queant? honoraſti me ſupra ꝙ̃ mea expoſcant merita,nec de=
ſinis honorare,atq; adhuc te debere ꝙ vnico iuſſu tuo Salmãticam venerim publice profiteris.
Multo magis ꝙ̃ ego ipſe vnꝙ̃ optauerim mihi preſtitiſti,vt tanti fierem a tanto viro.quia pro
meruiſſe me nõ ſentio,nunꝙ̃ deſideraui.Magnanimitatẽ igitur benificentiamq; tuam ad alie=
na refers merita.Dato,te mihi aliquando debuiſſe,ꝙ accitus venerim.nonne talentum. Atticũ
pro exili numo perſolueras? Quid opus erat vt iterum debere te diceris,donaq; impẽderes ex=
tera? Ah ah,ſcio quid feceris. mentem illam auream Gratiani imperatoris,qui debere ſe conti=
nue predicabat ꝙ́uis debita perſolueret. qui etiam conferendis vllum cui ſemel debuiſſet be=
neficiis finem,imponere neſciebat,imitari voluiſti.imperatorem igitur illum vti virtute ac prę
clara regum conſanguinitate ęmularis,ita fortuna ſuperes,ad triplicem aliquãdo tyaram. quã=
doquidem ſacris iniciatus es a tonante noſtro ſuplicibus votis orabimus vale,ex meo contuber
nio tertio Kalendas octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M.Tendillę comiti patrono ſuo armorũ ductori. lviii

V Iuere mihi ſine te(in Hiſpania pręſertim)candidiſſime comes,nõ eſt viuere. Ex his quos Quõ non
aut literarũ aut nobilitatis ornamentis bonos vulgo appellatis,nullus mihi occurit,cu= viuatis viuẽ
ius humanitas animiq; magnitudo nõ placeat. Aſt ſine te? ſine nutrice infans? ſine patre do. Quo=
filius? ſine ductore miles? pererro.quid hoc ſit neſcio.arbitror longam id effeciſſe cõſuetudinẽ, modo ſe q̃= rere debeãt
quę tenacem forte ob virtutes tuas contraxit amorem. Si nãq; dormio matutino etiam ſomno homines.
(qui minus inanis eſſe dicitur)ſum tecum. Si per viam gradior,impreſſam animo figuram tuã *
ſemper gero.ſiue comedam,Siue bibam,ſiue aliquid quicquam operer,in meo te corde veluti
meipſum in ſpeculo,aut nitidi fontis margine,continue intueor.Nõ ſum igitur mei iuris quia
mecum non habito. Itaq; vt me queram ne a me ipſo tanto tempore me alienum fuiſſe vlteriꝰ
conquerar,iam compellor.Nonne hoc magnum? vt breuiores fuiſſe menſes,quibus vna fui=
mus,ꝙ̃ totidem quibus abfui dies opinatus ſim? abibo igitur cras deo dante,ſine quo nec foliũ
vertitur.liquefactę ſunt iam niues,quę ne prius diſcederem impediebant. itinera erunt non ita
inuia,neq; ad meam ęuridicem (veluti quãdo illi terga vertebam) retroſpicere cogar,quom eã
a fronte ſim habiturus. concitatiore propterea greſſu ad te redibo ꝙ̃ venerim ſalmanticam.&
vale.Salmanticę pridie Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M.Ferdinando a talauera Epiſcopo abu lix
lenſi confeſſori conſiliarioq; Regio.

A Pud te pręſul optime,poſt reditum meum ab vrbe ſalmantica nudius tertius prãdebã, De vniuerſi
quom vt vrbem illam eiuſq; vniuerſitatem tibi ego depingerem, qualem eſſe compre= tate ſalamã
henderam,imperaſti. Sermonẽ ordiebar,quando veniens qui te vocauit ad regiam nũ tice mira.
cius,intercepit. Accipito calamo quod lingua non licuit. Nouas Athenas, nouumq; ſenatum,
me vidiſſe,opinatus ſum. Vrbẽ vidi,ſęueris Catonibus,ac licurgis,integerrimiſq; ſolonibꝰ,
refertiſſimam. Apollinis educationem.Eſculapiiq; progeniem,eminentiſſimã inueni. eorum
qui diuina ſcrutantˀ,fricãt,ac terunt,penetralia,copiã ingẽtẽ ibi(diuerſis in coronis)operępre
ciũ eſt audire,vt podaliria,alii ęnigmata,cũ Trimegiſteis arcanis.nodos vt alii legũ exoluãt.par
te alia miris quodamodo modis certatim,q̃ ſit ſupracęleſtiũ cura ſpirituũ,quo etiam flatu iuſſi
humana dirigant,& gubernent.neq; ab atomo ad excelſos mõtes,quicꝙ̃ intactum relinquitˀ.
a ſumma rerũ oĩm intelligẽtia cœleſtes orbes verſanti,ad minimũ elemẽtale vel ſectile exactiſſi
me diſcutitˀ.q̊ precio qs emere deũ poſſit eo.ſ.& q̊ nos ipſe cõparauit,hoc eſt charitate,enucleatˀ.

qua efficimur, ſi eam exercebimus, ſuper omnes homines, imo & ſuper cœleſtes angelos, ditiſſimi. quia deo & hominibus theſaurum nobis ampliſſimum hac merce cõparamus. Sed quid ego hęc? fauos apibus, piper Venetis mercatoribus, Arabicis thura ſabęis vendo. tu iſta adamuſſim ſenſiſti quondam, didiciſti in eadem ipſa academia, & docuiſti. nunc perfectus & cõſummatus iſta exerces, Reges inſtruis, vt deo pleni, charitatem amplectantur. pauidi ſimul atq alacres vt illum timeant, ament, colant, ſi ſe ac ſua regna ſeruare, ſi barbaros, tyrãnoſq ſternere velint. die noctuq ſuades, imo & perſuades. nihil enim iam illis ſanctius, nihil religioſius, ſunt deniq ipſa religio. Gaude igitur tu mire opifex, qui materiam illis inſitam a natura talem reperiſti, vt in ea formare tam pręclaros virtutis vultus, tamq cœleſtes mores ita facile potueris. ſeruet altitonans ad Neſtoris annos diſcipulos ſimul & preceptorem. Vale ex meo contuberino Idibus Octobris. M.cccclxxxviii.

lx P.M.A.M. Ioãni Borromeo aurato equiti Aronę & verbani lac9 comiti.

Quomodo ſibi ipſis vitam acerbã querant homines.

LOnga mihi epiſtola digniſſime comes de contortis moribus, & peruicatia iunioris fratris tui ergate ſignificaſti. expectorare te inquiens & animum ab anxietate leuare aliquantiſper, quando ſuper ea materia tempus aliquod ſcribendo teris. Habeo tibi gratias ingẽtes ꝙ me tanti facias, vt dignum me eſſe, cui tui pectoris archana aperiãtur exiſtimes. velle tibi cõſilium dare, eſt Salomoni ſapientiam profiteri. Hypochrati vel Galleno pharmacum prebere, attamen ſi tritici modiolus in horreum grande iaciatur, parum licet ad ingentem cumulum augendum faciat, modiolum tamen ſuperadditum, horrei dominus inueniet. Dicam igitur, vt meo erga te fungar offitio, quid ſentiam. Si benigniſſime comes fratris angunt vitia, ꝙ te familiamq tuam (quę viris ſemper honeſtiſſimis. atq integerrimis enituit) denigrare videatur. falleris. ac ſine ratione te maceras. quoniã quanto magis ille incontinens, ac petulans, tanto magis tua virtus atq innocẽtia eluſceſcit. albedo nanq nigredini oppoſita, candidior iudicatur. Vertit (inquis) mihi terga, obloquitur, detrahit, inſidiatur, acerbam me vitam ferre cogi gemis, vt corrigatur, moreſq mutet optares. Impoſſibilia velles, non optanda cupis, cupienda fugis, nõ timenda formidas. Canibus ne tu latratum tollere conaris? ſeneſcit cerberus apud inferos, noui naſcantur canes oportet. ſtudet nãq natura vnũquodq ſemel creatũ, in ſuo genere nouo ſemper fetu preſeruare. detrahit? vulgariſſimum eſt, probis viris, tum ob inuidiam, tum ob diſſimilitudinem, improbos ſolere detrahere, inuidere, odiſſe, tum pro conſumato haberi, quẽ malus improbauerit, ac malos ęquo pectore tulerit. hęc data obtrectatoribus pena, vt quãto magis lingua (inſtrumento nobili) abutatur, tanto magis ſe polluant, minoriſq ab hominib9 fiãt. plectitur igitur ſatis. Aufugit ille fratris conſuetudinem (inquis) deo gratias agito, quia te peſtifera ſua contagione inficeret. inſidiatur? cautiorem te ac vigilantiorem efficiet. Virtus ex duro cuditur. nec itur ad aſtra plano pede. aurum non aqua molli, ſed igne rabido purius efficitur. debes illi plurimum, qui tibi vt conſumatior & perfectior indies euadas, materiam prebet, ac inſtrumentum. Acerbam igitur vitam tibi ipſe quęritas, non ille prębet. cuius ſi eſt natura nõ tuę ſimilis, gaudeto vehementer, ꝙ illius ſimilis tua nõ ſit. vtriq dabit ſuis operibus premiũ, deus conſentaneum. Mutet vulpecula mores, lupus mutet, tunc & ipſe mutabit, vis ne tu ſideribus, inuitis & repugnãtibus, vt qui ſaturno aut peſtifero Cane ſyrio ſit afflatus, placidę Veneris naturam, aut magnanimi Iouis benenigtatẽ inueteratus reſumat? laterem vt ille, & tu lauas. ergo vale. Mitte qui a me quinq ſolidos exigat, quandoquidem non petenti conſilium dedi. ex curia quarto Idus Octobris. M.cccclxxxviii.

lxi P.M.A.M. Aſcanio ſfortię vicecomiti magni ludouici fratri Cardinali.

Quanti libertas eſtimetur Loxa Illora: Moclinũ ꝛ mõte frigidus capiuntur: comes ſcalenſis anglus vulneratur: facetũ eius dictum.

VEniens a vobis placidus eurus, condenſa nubila quę in orbe noſtro Pompelonẽſis antiſtes glomerauerat, ita diſperſit, vt ſine tonitru, ſine fulgure, ſerenum aerem ad vota reliquerit, turbauerat ille, q̃uis iocoſe, de mea erga vos libertate exaraſſe reſcripſerit. quod Trehitia, veſtra ſuauiore, vos cithara demulſiſtis, obſequẽdi vobis tanta iſthęc humanitas animum duplicauit. Dicitis nãq ac ſi ore vno vos ambo loq̃remini, nihil a me ſcribi quod vr̃os magis animos oblectet, q̃ ſcribẽdi modus, qui liber ſit, nullis ambagibus, nulla peſtifera adulatione aut ſclopo turgenti fucatus. quibus ex rebus eſſe candidiſſimam erga vos mentẽ meã, veriq medullam ea eſſe quę ſcribo, vos animaduertere longa oratione predicatis. Aperiantur igitur iam clauſę fores, tollanturq ſtipati cardines, ac de moleſto ſilenti carcere galeat9 nr̃ gradiuus cõcitat9 egrediat̃. Anno ſexto & octuageſimo Baudillo nepote Granatã regni caput, Zagallo patruo Malachã vrbẽ primariã maritimã tenẽrib9, ingẽs cõparat̃ exercit9. cũcti pce-

res auxilia ꝓ ſuis quiſq; fortunis, ac regiones per ſe oẽs tulerunt. Vti ſolitam eſſe diximus, Regina, cõmeatus cœteraq; tãto exercitui neceſſaria ſummiſſura, ſequit̃ a tergo virũ. Loxiã, in cui9 agro ꝓfligatus quõdã fuerat, Rex ꝓficiſcitur, ſepit, obſidet, quatit, oppugnat, intra vrbẽ Baudillus Rex cum tota Granatenſi ſe includit militia, difficile captu, ſuburbium illico aggrediũt̃, irrumpunt, vi armorum ingrediunt̃. Ceſis vtrinq; militibus pleriſq;, ſtationes figunt noſtri, quotquot horis infeſtant̃, ſubſtinet tamen belli gloria percitus, ꝙ pręcipue contra exleges gereretur. Ab orbe venit Britano Iuuenis animo, genere, diuitiis, ac titulo pollens ſchalę comes, cum pulcherrima familiarium patrio more, arcubus & pharetris armatorum caterua. Is poſt fortia teſtibus Hiſpanis facta, dum per ſchalas murum inter conſertos ſcutatus aſcenderet, ſaxo percuſſus ad tentoria deportat̃ exanimis. Chirurgorum cura exactiſſima vitam ſeruat, ſed anterioribus ictu ſaxi dentibus amiſſis. Reginam vbi primum ex tentorio licuit exire, quæ nuper aduenerat, it ſalutatum dolenti oris fœditatẽ Reginæ, ad ablatos dentes, Iuuenis alludens, Chriſto qui totam eam fabricauerat domum, feneſtellam ſe feciſſe, qua facilius quod intus lateret inſpici poſſet, Lepide reſpondit. Placuit Regibus argute dictum, atq; honeſtis illum muneribus donatum, ad natale ſolum in Britaniam remiſerunt. Hiſpanos qui ſeſe in hac obſidione egregie oſtentarunt (ne nimis longa texat̃ epiſtola) prętereundos puto. Strenue quidem innumeri, ac fortiter. Tantę igit̃ virorum multitudini, tot arietibus, vineis, tormentis æneis, ac ferreis multifariam generibus, ac cęteris huiuſmodi obſiſtere hoſtes, minime potuerunt. Poſt quartum & trigeſſimum itaq; diem ab obſidionis primo, Loxia venit in regiam poteſtatem, Baudillo Regi cœteriſq; datur libera eundi quocunq; libuerit poteſtas. Victoriæ afflatum ſequit̃, (cæſarẽ emulatus Rex) his actis, preſidiis Loxię locatis, Hiloram loxiæ vicinum & Granatæ oppidũ, ſuper ingenti ac vaſta rupe erectum, adit. Per feciales ad deditionem hilloreſes hortat̃. Potentiorum exemplo doceant̃ monet. Regis mandata detrectant. Exercitum operiri conſtituũt, obſident̃, die quindecimo excuſſi expugnant̃. Inde Moclinum in cœlum ita tendens vt ſuperare ſuo cacumine nubes videat̃, in cuius oppidi radicibus poſt Baudillum captum zagallo ductore ſtragem nr̃i ꝑtulerunt. Gradit̃ Rex, obſidet. Qua vix hominibus ſerpere hactenus licuerat denſis nemoribus rupibus etiam conſtratis, Boum & equorum vi, tormenta grauia vehunt̃, ad ictum, muris figunt̃, vtrinq; tonitrua horrenda ſoluunt̃. Latẽs hic myſterium accidit. Forte fortuna iaculatus a nr̃is lapideus, qui vulgo bombarda dicit̃ globus, in tormentarii pulueris Moclinenſium caſula, ex alto cadens rupto delabit̃ tecto, puluis incendit̃, pleręq; circunſtantes domus concremant̃. Tum miraculo perculſi Mauri (tum ꝙ puluere combuſto nil ſupererat, quo poſſint in nr̃os tormenta iaculari) ſe dedunt. Colomera & mons frigid9 (oppida & ipſa munitiſſima) per feciales ad deditionem monita, trepida concurrunt, loca deſerunt, fortunas aſportant. Ita ſexti & octogeſimi anni glorioſi Reges per varios labores, & grandia diſcrimina ꝓpria exhauriendo ęraria alacribus hymnis merito decantandam æſtatem egerunt, exercituq; ſoluto cordubam rediere. Vale ex curia, quarto Kalendas Nouembris. M. CCCC. LXXXVIII.

P.M.A.M. Ioanni Arcimboldo Ciui & Archiepiſcopo Mediolanenſi Cardinali.

LXII.

THureo fumo purpurate noſtræ fidei princeps, odoras mihi nares oppleſtis. Fumo quidem ſed ſalubri, capitis nanq; tenebar grauedine, non magis cuiq; Anticyra vnq; profuere meraces, q; veſtræ mihi blanditiæ, veſter applauſus, veſtra benignitas Chriſtianum orbem veluti Athlantes duo, veſtris humeris cum ſummo Pontifice ſuſtinetis, & homuntioni puſillo mihi verba ſcribitis amatoria, ſaccaro ſuauiora, humilia deniq; ambo ore vno inculta hæc mea ꝓbatis? Integritatem animi aſſentior vt ꝓbetis, rei autem condimentum relinquo illis, quibus natura magis fuerit in ingenii dote benefica, magiſq; ſeſe excoluerint quieti. Animum igit̃ ad ſcribendum ita mihi impuliſtis, vt non iam quid de meis rudibus glebis ſint eruditi merito loquuturi, quid maliuoli latraturi, ſed quos de Hiſpanis hortis flores fructuſq; colligere queam, ad vos quocunq; caniſtro, aut qualicunq; vehiculo deſtinandos cura ſit. Annum ergo ſibi exhauſit Aſcanius Dux noſter ſextum, tu ne inuideas ſeptimum, qui nõ inferior eſt apprehendito. Nonis anni huius Aprilis, Corduba delectus educit, tendit̃ ad hoſtes. Bellez malacham (inſigne ab vrbe Malacha oppidum) miliare quindecimum diſtans (cum exercitus parte) rex obſidet. Partem nanq; alteram cum impedimentis a tergo Gaditanus Marchio ductitabat, necdum aduecta erant. Zagallus Malacha egrediens, veluti penus leo collectis repente quos potuit militibus Regem adorit̃ per collem qui nr̃is caſtris imminebat. Sublato clamore furibundi Mauri deſcendunt. Baliſtis agit̃ vtrinq; ac leuibus tormentulis. Opponit ſe venieti

Perturbatio nr̃oꝝ ſuꝑ bellez malacha. Quid ſeruauerit noſtros diſcordia iter granatenſes. Quid d' zagallo rege/ capiſit̃ malacha et belez malacha d' mauro ꝑcuſſore de zagallo conduxo / d' dura obſidione.

exercitui extra caſtrorum agerem cum acie domeſtica, comes Caprenſis, Baudilli victor. in ca-
ſtris noſtri milites audito clamore hoſtium perturbari incipiūt. confuſi perambulant, diſſoluū
tur ordines, ſigna deſeruntur, de fuga cogitatur. Rex per caſtra męſtus equitans, omnes percur
rit acies. lętitiam ſimulat. Duces militeſqꝫ hortatur, bono animo ſint. faciem hoſtibus vertant.
ſe adeſſe qui ex legum illos clamores nihili faciat, ſe iſtos ſępe viciſſe, eoſdem eſſe ac debiliores
multo ꝙ quos vicerit quibꝰ vrbes oppidaqꝫ multa munitiſſima ademerit, nec obid minus tre-
pidi pauebāt. Hoſtes interea de noſtrorum formidine ignari (neſcio quo fato) in radice collis
pedem ſiſtunt, neqꝫ manus conſerunt. nox ſuperuenit. poſt noctem intempeſtam Zagallo Regi
qui in noſtri exercitus conſpectu caſtrametatus fuerat, per cœleres nūcios Granatam (a Benzar
ragienſibus primoribus equitibus id molientibus) in Baudillum nepotem arma ſumpſiſſe, to
tamqꝫ ciuilibus diſſenſſionibus exardeſcere ciuitatem defertur. Primo igitur diluculo copias
educit, Granatam verſus tēdit, ſumptam in noſtros prouinciā deſerit. lętis animis noſtri illos
tanꝙ fugientes inſequūtur, ſpolia quędam reportant, paucos interimunt. Ita neqꝫ victoria Za
gallus (quam in manibus habuiſſe viſus eſt) neqꝫ Granata potitur. eo nanqꝫ adeunte, coorta ſedi
tio ſtanti ſedata Baudillum confirmauit. neqꝫ Malacham regredi auſus eſt vlterius. ſed ad vrbē
ſe cōtulit Guadixium. Locat igitur exercitum Rex, obſidionem componit. reliquę adueniunt
cum tormentis & commeatibus copię oppidani (rebus deſperatis) qui in Zagallum ſpem ſitā
habebant, de diſcordia inter patruum & nepotē certiores effecti, diebus tamē noctibuſqꝫ ſeptē
& triginta, concuſſi, ſe dedunt. oppidum deſerere iubentur. liberi tamen, & ſupellectilibus ſal-
uis abeūt. poſtea vero ꝙ oppidum hoc validis muniūt preſidiis, circiter Kalendas Iunias Ma
lacem in qua fertur Craſſus delituiſſe, quam etiam Silius noſter Italicus (Malacē vocat ſuper-
bam) exercitum mouet. maritima eſt vrbs, hęc populo refertiſſima, ingēs, diuerſarum gentiū
cōmertio pollens, & mercatorum frequentia opulentiſſima; pomeriis ac perpetuo amena autū
no, muris duplicibus ac foſſis ingentibus circūductis, arcibuſqꝫ pluribus munita. pręerant ar-
cibus primariis duabus Zagalli Regis nomine, Gibalfaro prerupto ſuper ſaxo edificato, Za-
grillus eques bello a teneris exercitꝰ, vir magnanimus. interior alteri dorduxius, diues, potēs,
magnę apud malacenſes auctoritatis, ſed magis (vt fama eſt) pertractandis mercibus, ꝙ armorū
diſciplina clarus. Accedens igitur Rex turrita tentat ſuburbia, deſideratis vtrinqꝫ non paucis. vi
tandem armorum e ſuburbiis intra vrbis męnia concluduntur hoſtes, caſtra locantur, tormen-
ta figuntur, munitiones ſtationeſqꝫ fundantur, lorica circūducitur, cuniculi effodiuntur mul-
ti, quibus per ſubterraneos meatus iter ad hoſtes ſit incluſi qui pro natis, pro vxoribꝰ, pro for
tunis, pro vita deniqꝫ ac religione, certabant, accerrime propugnant. ſępius erumpunt, muni-
tiones preſidiaqꝫ diſturbant, ad id anguſtię tādem deuenere, vt arborū corticibus (cœteris iam
deficientibus alimentis) veſcerentur. ad primorum fores multi fame cadebant exangues, coram
parentibus filii ſpiritum exalabant. multa ibi accidere memorāda, quę pretermittere ne veſtri
guſtus metas trāſiliam eſt conſilium. Sed vnum hoc quod Sceuolę Romani facinus emulatur,
minime cenſeo reticendum. Mauri circiter tercentum veluti ſe diris deuouentes hoſtibꝰ (vti re
ferunt) noctu e męnibus tentoria inuaſuri regia proſiliunt, Magno illis conatu e munitionibꝰ
reſiſtitur. vltro ex eis vnus capi voluit ad prętorium (rege iam dormiente) perducitur. Regina q̄
nondum procubuerat excitari Regem non ſinit, cuſtodiatur ad mane imperat. ad Marchio-
niſſe Moſeſi tētoriū de Reginę comitibus fœminę primarię, ducitur interea. Hic auro intexto
veſtitam Reginam arbitratur. Aluarū portugalenſem Reginę affinē cum Marchioniſſa loquē-
tem familiariter Regem exiſtimat. truci vultu, ac toruis oculis circūſpiciens, veluti aper (melā-
pis circūſeptus) ſecum tacitus immurmurās deſpumat, ac labia mordet. ſitibundum Marchio-
niſſa credens, aquam iubet afferri (nephas enim eſt mānetheys vinum bibere) ille circūuoluēs
parumper ignitos oculos (phanatico inſanienti ſimilis) gladium cubitalem quem tectum fere-
bat, educit, Aluarum enſe vibrato lethali fere vulnere ferit. irruit inde cœleriꝰ vēto in Marchio-
niſſam cuſpide gladii percutit accerrime intra veſtes. ſtrauerat nanqꝫ ſe in lectum, cui adherebat
atergo, veſtes aureę quas geſtabat illam obduritiem, ne trāſfigeretur, tutatę ſunt. ruūt in furen-
tem miniſtri, lacertis circūligant, gladium e manibus rapiunt. quadripartitus in vrbem iacitē.
ſanctum in hūc vſqꝫ diem manumethei appellant. Iam ſatis euagatum, vnde digreſſi ſumus re
deundum eſt. Fame vrgentur hoſtes, per oratores prępoſitis cōditionibus deditionem offerūt.
ęquum eſſe vt victi capiant non prebeant conditiones, reſpondetur veluti decineribus erūpēs
obrupta flamma (quę cito eſt moritura) inſperato incendio vaſtat aliquid vicinū, ita obſeſſi die-
bus noctibuſqꝫ rabidi nouis aliquibus inuentis prodeunt. Rebus tandem deſperatis ſeſe ad Re
gum arbitrium durduxio negociāte libere dedunt. In ſeruitutem omnes prępter dorduxi pro-

pinquos veniunt.Bona amittunt.Zagrillus Gibralfarum arcem ſibi creditam renuit aperire, nec pretio flectit̃,nec minis,cum iam ſolus in arce relictus fuiſſet capit̃ & ipſe.Carmonam ducitur ſeruus ſpolia mancipiaq; p̄ceribus qui auxilio venerant ac militibus,Reges diuidūt. Ad Innocentium Pontificem Maximum quos ambo vidiſtis,tanq̄ deo primitiœ. xxx. mittātur ex iis viri.Quintodecimo Kalendas Septembris eiuſdem anni,vexilla crucis in arcis eminētiore turre,cum ſumma omnium lætitia erigunt̃.Maias & Oſſunna,oppida non vulgaria,potentiorum ruina edocta,portarum claues afferunt.Captiuorū chriſticolarum quingenti amplius reperiant̃.Sed ſp̄m vix dentibus(fame ita pallidi ac debiles vt e ſepulchris viderent̃ reſurgere) retinebant.Soluunt igit̃ exercitum Reges victorem,ac benefortunata victricia ſigna reportāt. Soluo & ego ligatos calamo digitos ampla materia quę parua non potuit includi tabella iam fatigatos.Ergo vale quarto Kalendas Nouembris.M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M.Aſcanio Marię Sfortię Vicecomiti magni Ludouici fratri.S.Reuerendiſſime Cardinali. lxiii.

Quare ſtatuat nouis noībus loca appellare nil curās de veteribus.

SCripſimus Illuſtriſſime Princeps,& noſtræ fidei non infirmum robur Veram vrbem(id eſt vrbi nomen)per Carthaginenſem agrum,cum delectu minore,q̄ ſolebat,Regem ad hoſtes(Regina Murtiæ illius Regni emporio relicta)tetendiſſe.Nunc quid expeditio lucri fecerit habeto.Antelatus Murcienſis pręmittit̃,qui Mauros ſolicitet,ſpem ſalutis,ſi peruicaces eſſe deſierint.Polliceat̃ ruinam,ſi vim operiant̃,enunciet.Malacēſium exemplo deterreat,imperata faciat.Verenſes alloquit̃.Veniunt perterriti cum finitimis in deditionem,vt in auitis laribus degere,vel quocunq; libuerit p̄ficiſci liceat,paciſcunt̃.In ora maritima portas aperiūt,& regem per eas admittunt,Minata oppida nouem,quorum nomina,ſi prius pauca,quę in mētem veniunt,enarrauero,eſt conſilium recenſere.Maiores noſtros res geſtas pręcipue ſcribere aggredientes,de indagandis antiquioribus locorum appellationibus minime ſollicitos, ſed pręſentibus ſuæ tempeſtatis cuiuſq; nominibus fuiſſe contentos,intelligere videor. Taretum vtputa,qui Pyrri auxilia ſuis annalibus traducunt,A ſpuriis lacedemoniis,ita nuncupatū Tarentum appellant.Neq; video illis curæ fuiſſe,quo alio nomine prius indigenę locum appellarint,inueſtigare,quid nanq; opus eſt hiſtoriam quęrentibus huiuſce ambagibus ingenium implicare? Multa nanq; videmus aut bello diruta,aut vetuſtate.Collapſa(e fundis)ad cliuos & e collibus ad plana aquarum,aut liberioris agri colendi poteſtatis habende,gr̃a tranſportata, nomina cum fundo mutaſſe,alia peregrinis colonis ſuperuenientibus nouam appellatiōem in eodem ſolo ſuſcepiſſe.Ne igit̃ ego vagus me ipſum hac inani diligentia inuoluam,& rem non abſtruſa nomina quærentium caput ſuperſtitionibus obtundam,qualia apud incolas locorū occurrentium nomina reperero,ea ſuo ipſorum nomine eſt animus appellare, nec horæ momentum in teſtimoniis Plinii,Strabonis, Ptholemei,aliorumq; clariſſimorum autorū diſquirendis,an hoc ſit,an illud de quo ipſi mentionem faciunt,terere conſtituo. Veram igitur,quæ præ manibus eſt, ego nuncupabo, variam quicunq; volent appellent Almeriam, non Abdaram,Granatam,non Illiberim,Giennium,non Menteſam,q̄ nuncupatas ita reperio.De his iam ſatis.Nouem quę cum vera capta ſunt oppida minuta,Biȝnaluit,Moxicar,Caprera, Tereſa,Xorba,Nixar,Huebruȝ,Trabales,Albox in internis autem non vulgaria tria & triginta, Gueiral,Silice,Zugeuna,Huercaluería,Lubreimum,Bidar,Xeranna,Lulla, Torrillas, Lucainina,Alborax,Cantoria,Finix,Ligiar,Codbar,Benitalas,Belſich,Caxor,Benexano,Partaloba.Inde Febreis,Xarcal,Lullade,Caxar,Tarba,Xercom,Tahaliol,Benimina,Benitaraſa,Haminodla,Aximizid,Oria,Albox,pluraq; alia turritis & ipſa mœnibus ſepta,quæ pręterminttere,q̄ nobilia non ſint,decreuimus.His ita fœlicibus auib9 actitatis Almeriam verſus vrbem maritimam,oram illam ſpeculatum tendit.Inde Bacam p̄ficiſcit̃,vrbem multis equitibus,& populo refertam numeroſo.Ibi non leuiter fuit Rex ab hoſtibus laceſſitus.Erumpētes nanq; Baciani milites exercitum a tergo acriter infeſtarunt.Vulneribus ex nr̃is plures con fecere.Impetu tandem nr̃orum compreſſi,pluribuſq; ex eis interemptis retroceſſerūt.Monteſe ordinis Equeſtris magiſter Valentinus nobilis, ſagitta ex mœnibus tranſmiſſa percuſſus interiit.In hoc Baccienſi tractu habuit in poteſtatem octo cum benemunitis arcibus egregia oppida,Bellezalbuȝ ſcilicet,ac Belleȝ rubeum,Hoſcam inſigne municipiū,Horcem, Galeram,Aȝtullam,Culiar,in his p̄ re præſidiis impoſitis,intra diem quintum & trigeſſimum ad vxorem lætus reuertitur.Itaq; bellis anniuerſariis conciſſe hebetantur Barbararum ex legū vires paulatim,& regium Imperium non ſine noſtræ fidei,cuius tu poſtis es firmiſſim9 gloria,tantorum Principum auſpiciis p̄pagatur.Vale cum p tabellariū licuit ex curia,quarto nonas Nouembris.M.cccc.lxxxviii.

Quō vera vrbs & mlta p̄cea dedāt.

Mgr̄ mōte ſe ſagitta p̄imitur.

Ratio q̄re nō curat autor de antiq̄s noībus.

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali, Ciui & Archiepiſcopo Mediolanenſi.

lxiiii. Diſcutit adulationem.

TV græce ꝙ mihi gratis aduleris, ego latine agam, qui blanditiis tuis ſatiſfaciam. Tu me tuis epiſtolis laudas. Ego per belle verbis tuis reſpōdere intendo. Sit igitur in precium tibi hęc epiſtola, ꝙ nullam tibi epiſtolam dare velim. Vale ex curia, quarto nonas Nouembris. M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M. Doctori Villa Sandino Primario Iuris Pontificii Salmantice profeſſori.

lxv. quid ſit lex/ qs fruct⁹ legis/ vbi formata lex.

QVod mihi bene cupias Sandine, nec miror quidem, reſpondes nanqꝫ non vocas. Nec tui eſſet officii non amare, ne illum modo, qui te obſeruat, verum & hominum quęcunqꝫ tibi nunq̃ꝫ fuiſſe aduerſatum ſenſeris. Imo & altius Iubemur a Chriſto rerum autore etiam eos, qui nos oderint, diligere, ſi mecum igitur poſt hac inire per epiſtolas colloquium deſideras, aliam tibi ſumito materiam. Vacua nanqꝫ tibi eſt de amore crumena, meam autem de laudibus tuis adeo refertam ſentio, mi ſuauiſſime Sandine, ſacrarum legum diuine interpres, & ꝓfeſſor, vt qua emittere incipiam vix occurrat. Ita igiť fruſtra erit, vel circiter, laborare. Si quis ſatis poſſe te laudare ſuis verbis exiſtimauerit, Ne etiā quis inuid⁹, ſi forte ad ei⁹ manus epiſtola mea deuenerit, adulatiōis nota me dignum fuiſſe, cum hæc ſcriberem, diiudicet, quibus motus rationibus iſta ꝓtulerim aduertat. Legem eſſe in ciuili corpore non minus animam q̃ꝫ in ſingulis hominum corporibus addictam ſuam nullus negat ſapientum. Multę ſunt in qualibet ciuitate leges, variaqꝫ ſtatuta, ac varii mores. Ad vnam tamen legem omnia dirigantᷣ, quæ ſub recte viuendi regula ad communem omnium ciuium fœlicitatem tendere videtᷣ. Veluti nanqꝫ variæ ſunt vnius animæ operationes, & potentiæ, ita & ſub vna lege non diuerſę dici Iure merito poſſunt leges. Sed legis vnius, membra diuerſa, quæ a ſuo toto ſine ſui corruptione ſeparari minime poſſunt. Lege cœlos gubernari, elementa regi, inferos etiam inter ſe, ac latrones lege conuenire, haud quaq̃ꝫ eſt dubitandum. Si ergo vicinia te tua ita Salamātina laudat, ita veneratᷣ & obſeruat, vt quæ a Prometheo id eſt ab humana ꝓuidentia (vti in Pythagora Plato noſter ait) quæ ad victum inuenta iura, quę ve per angelos diuina ꝓuidentia ad beate viuendum nobis allata ſunt, ita calleas, ꝙ omnium oculi in te vertātᷣ, omniū ora ſummopere ꝓfiteantur, quis me arguet? Quis accuſabit? Illorum ergo teſtimonio fretus, qui ex tua quotidie officina noua ad regnorū regimen inſtrumenta reportant, ꝓferre iſta auſus ſum. Alias plura. nunc Vale, ex Guadalagiara quo regreſſus ſum, & ad bellum me apparo Idibus Decembris. M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M. Petro pontenſi Viceſcholaſtico Salamantino.

lxvi.

AMoris tui erga me vinculo ita me irretitum ſentio humaniſſime viceſcholaſtice, vt quibus me queam pignoribus ab hoc eximere debito non intelligam. Partius vt exhibeas obſecro, ne maiore me q̃ꝫiam preſſeris pondere aggraues. Non eſt mihi penſi tantū, vt ſatiſfacere poſſim, durumqꝫ eſt, & graue debere cuiq̃ꝫ, magiſq̃ꝫ perſolui queat, vt decoquam (vti video) mercatoris more quæritas, aut vt ingratus euadam. Deus qui verus eſt amor, veri tibi amoris pręcium, quod eſt immortale, impartiatur. Vbi terrarum ſim, quidue agam, percunctaris. Vah ſi Martyrem nunc tuum aliqua daretur ex rimula inſpectare poſſe, maiorem tibi res hęc riſum incuteret, q̃ꝫ cytharedi cauda magiſtri. Martyr ille, quem tu trepidus ex amore vehementi, tanq̃ꝫ in duro agone certantem ſuggeſta Salmantino concionantem togatū intuebaris quondam, nunc prętextatus lanceam enſemqꝫ tergit, apparat, vibrat, galeam experitur. Thoracem induere meditatur. Giennii ſum in curia hiſce rebus intentus, nempe ibi delectus omnis militum ad hoſtes tranſportandorum ꝓpediem ex edicto regio conueniet. Vah qd Marti muſiſqꝫ rei eſt? Dices quinimo ſine marte contracta viuunt fronte charites, omniumqꝫ rerum eſt appetitui reſpondens Mars, condimentum. Quid melle, quid ſaccaro faſtidioſius? Niſi aliqua interdum acrimonia commiſceatur? Legiſti ne vnq̃ꝫ in fabulis riſiſſe deos, ſemiqꝫ ceuētes inſpecta familiariter dea gratiarum? nempe nullubi. Marti vero admixta, quom primum iter mariti laqueos deprehenſam viderunt, deglutire ſaliuam, & inuidia rumpi cœpere omnes. Vti res martias igitur, venus ipſa venuſtate ſua comit, fucat exornat, ita res cœteras omnes ardor martius (ſi iure modo ſuſceptus ac maieſtate) horrore etiam quodam venerabili, ac grauitate irrorat. Iuſtum igitur laudabilemqꝫ, imo & pium hac noſtra tempeſtate Martem complexꝰ ſum. Solones tu, licurgoſqꝫ tuos, ſiue malis Egeriæ maritos, cū noſtro Villaſandino inſigni viro ſeruato. Conuolutito, tractato, ſecurus, quos ſis imbres, quos etiam ſoles ſub diuo perpeſſus

rus. Illuſtri noſtro Scholaſtico Regis conſobrino meo nominẽ ſalutem impartitor. Qui ſi literas dediſſet, literas accepiſſet. In caſtra venturum pleriꝙ illum mihi retulerunt: Peto a te vt mihi an ita ſit ſignifices, & Vale Giennii. Idibus Decembris. M.cccc.lxxxix.

P.M.A.M. Ario luſitano gręcas literas Salmanticæ profitenti valitudinario. lxvii.

Alia ęgritudinez collachrymat et cõſolatoria philoſophica q̃ ꝓbat exẽplo platonis neceſſariũ ẽẽ corporis flagellũ ad acumẽ ingenij exercẽdum.

IN peculiarem te noſtrę tempeſtatis morbum, qui appellationẽ Hiſpana Bubarum dicit, ab Italis, morbus Gallicus, medicorum Elephantium alii, alii aliter appellant, incidiſſe precipitem, libero ad me ſcribis pede. Lugubri autem elego calamitatem, erumnaſqꝫ gemis tuas, articulorum impedimentum, inter nodiorum hebetudinem iuncturarum omnium dolores intenſos eſſe proclamas, vlcerum & oris fœditatem ſuperadditam miſeranda promis eloquentia, conquereris, lamentaris, deploras. Miſereor quidem Ari amiciſſime tui, cuperemqꝫ te beneualere, ſed minime ꝙ te proſternas ignoſco. Angi nanqꝫ nimium, aduerſis, aut extolli ꝓſperis, ſapienti minime licet, imo & ferendos eſſe quoſcunqꝫ fortunę ictus, cohęrenter ac indefeſſo ſpiritu prędicatur. Ad animiqꝫ fortitudinem, omnium lenimem malorum confugiendum cenſetur. Quum igitur tu ſis græcis & latinis literis eruditus, ſiſqꝫ dicendi peritus, quę laboranti amico ſuaderes colligito. Illaqꝫ tibi in remedium ſumito, & ſapiens eris. Male nanqꝫ ſapit & contumelioſe, qui ſibi non ſapit. Sed nouum hoc accipito tantorum ſolamen malorũ. Si plus auri condonatum tibi repereris, ꝙ̃ ferri, aut ęris ſublatum & glebę putris, nonne maiores debebis ſuperis gr̃as ex munere, ꝙ̃ conqueſtus ex incommodo? Nonneillos de te bene meritos fateberis? Audi ergo, & hanc tuis ęrumnis medellam adhibeto. Auro gemmiſqꝫ pręcioſiores eſſe animi dotes, nemo eſt qui neget. Corporis autem grauedinem amurca & fece. quacunqꝫ viliorem eſſe, non modo audimus paſſim, verumetiam videmus, ac ſcimus aperte. Hoc mortale, tenebroſum, ille ęternus, lucidus. Seruum igit̃ tibi rerum autor macerat, ne in te inſiliat, ſęuiatqꝫ, ac demum te poſſideat. Eius frenat petulantiam, ne te præceps raptare nitat̃, ne contra dominum arma ſumat. Summo nanqꝫ ſemper in diſcrimine iuuenilis ętas, qua viges, verſatur. Itaqꝫ grati erit viri officium, magis ꝙ fœcundo polleas ingenio, ꝙ etiam tibi non alteri hominum, cuiqꝫ datum ſit inſignem iſtam vrbem bonorum genitricem, gręcis quas ex Italo muſarum fonte attuliſti, literis illuſtrare, ꝙ̃ ꝙ corpore langueas. Inſalubrem ſibi locum ad robur corporis domandum, ne calcibus dominum impeteret, Plato dicit̃ elegiſſe, tutius eſſe ducens ad animi libertatem, ingeniumqꝫ altius eleuandum, langoris alicuius neceſſitate includi virum eruditum, ꝙ̃ nimis ꝓſpera valetitudine fidentem peruagari. Si ergo multo magis tibi ſit relictum, ꝙ̃ ſublatum, in deum rerum principium, ac finem tuos iactato cogitatus. id ſi feceris, non minus te fœlicem eſſe intelliges, ꝙ nunc te Saturnus opprimat, a quo morbus iſte, ꝙ̃ ſi Mercurialibus volitare per aera talaribus daretur. Vale Giennio in Nonis Aprilis. M.CCCC.LXXXIX.

EPITOMATVM PHILOSOPHICORVM ET HISTORIALIVM NOSTRI TEMPORIS PER EPISTOLAS AD AMICOS LIBER SECVNDVS.

P.M.A.M. Gutterio a Toleto Scholaſtico, Salamantino Regis conſobrino. lxviii.

Quid pariat benignitas.

TAbellario iſti Salamantino, cui ad viceſcholaſticum tuum, ad quoſdam etiam alios inſignes viros literas dedi, diſcedere paranti, literas ad te, nullas dare conſtitueram, quia nullas ad me miſeras. Interea dum aliquid pluſqꝫ eſſet pollicitus, immoraretur: fuit pœnitẽdi locus. Quemadmodum nanqꝫ cuncta tempore mutantur humana, ita & plerumqꝫ animi hominum, quamqꝫ̃ ex cœleſti maſſa procreati, noua tñ reſumunt conſilia. Subiit in mẽtẽ magnanimitas illa tua, ſubiit & humanitas, quorũ alterum facit, vt nũqꝫ̃ ſatis quos honore aliquantulo dignos exiſtimes, a te dimitti honoratos putes, alterũ, vt oĩm ad te cõfugientiũ ab exteris ꝑcipue regiõibus ad iſtã bonorũ officinam, cauſas ita ſuſcipias, cogit,

ꝙ non auidiore cupiditate Craſſus, non ampliore gutture Midas auri poſſeſſores ambirent. Tu mentes hominum in tuum conicis, his artibus, ærarium, illi terrę fecem, mortaleſqꝫ diuitias in ſuum glutinabant. Quapropter eſt animus ab omni patronum alea te in hoc ſecernere, ſcribereqꝫ ad te, ac ſalutare, vel inſalutatꝰ vt ſaluus, ſis diu & incolumis vehementer exopto. Te ad caſtra ꝑpe diem veuturum relatum eſt. Id ne ita ſit, mihi ſignifices, ne ſpe depaſcar inani. Et vale interea patrone mi Candidiſſime Giennio in nonis Aprilis. Milleſimo Quadringenteſimo octuageſimo nono.

lxix

P.M.A.M. Aſcanio.M.Sfortiæ vicecomiti magni Ludouici fratri. R.eccl. Cardinali.

Progreſſꝰ ad rem baneoſem: zugiar: freyra & bachor oppida capiũtur it autor armatus ad bellum.

HActenꝰ ad te miſſi princeps illuſtriſſime, quę mihi per eburneā portā geſta bellica emiſſa ſunt, ideſt quę aliorum relatu auribus exhauſi. Poſthac vero cornee tibi fores, quę tuo palato ſapida dicis edulia, miniſtrabunt. Ad exleges nanqꝫ in caſtra miles cum Rege profectus ſum, propterea quę videro iam, nō quę audiero habebis. Si memor es illuſtriſſime Princeps, Zagallum Regem virtute bellica inſignem, ac benefortunatum, ita vt eius ductu, noſtri exercitus multa fuerint perpeſſi incōmoda, Granata pulſum anepote, ſeqꝫ Malacham contuliſſe, inde Guadixium ſignificaui. Virtutem igitur Zagalli, aframqꝫ Baudilli, qui ſe retenturum in fide Granatam fuerat pollicitus, perfidiam veriti Reges, grandes bellorum apparatus inſtaurant. Giemnium proficiſcũtur milites, omnibus vrbibus, proceribuſqꝫ imperant, vt in agrū qui Sotogordus dicitur, ſtatuto die conueniant. Is eſt locus in Guadianę fluminis Bęthicam a Luſitania diuidētis, ripa ſitus ager herbidus, arboriferis collibus circumſeptus. Is annus, qui nonus fuit & octogeſſimus annonę caritatem cœli inclemētia prębuit. figit propterea pedem Giemnii Regina, Rex pridie Kalendas Iunii exercitum adit, luſtrat, inſtruit. Tertio ab eius acceſſu die, compoſitis ac ſi per hoſtium arma profecturus eſſet, ordinibus, gradiantur acies edicit. In fronte magnum ordinis diui Iacobi magiſtrum cum equitibus mille quingentis, peditibus vero quinque millibus locat, reliquus, ſeptuaginta quinqꝫ peditum milium, equitum autem, millium terdecim & quingentorum exercitus ſubſecutus. Is nanqꝫ cenſetur militū numerus in agro qui dicitur Torrillus, ad miliare a ſoto gordo decimum, eo die pernoctatum eſt.

Copię militum.

Diſcurſus gradientis exercitus.

Poſtero vero vbi eluxit, Guadalentinum traicimus fluuium. ad veſperam Cugiar nobis ſeſe offert, hoſtium oppidum ingens, ac munitiſſimum. Pręit ex Regis mandato magnus ipſe compoſtellanus magiſter, hoſtes in colloquium vocat, ad regiam inuitat clementiam. mandata detrectant, ſe potius morituros forti animo inquiunt. Iuuenum cōuenticulis accitis ſeniores, ad patrię propugnationem adhortantur, ne amaioribus quiſqꝫ degeneret, ſuadere nitūtur, quos numeroſioribus aliquādo copiis reſtitiſſe, patriamqꝫ ab acrioribus hoſtibus ſeruaſſe, predicabant. non contenti moenia tutari, in hortos, foſſis, ac repagulis cinctos, extra ſuburbia (ea quatuor erant) prodire audent. ſagittis ac plumbatis globulis tormētariis ex aggeribus noſtros excipiunt. Ex hortis tamen, atqꝫ inde ex ſuburbiis, ſed non ſine iactura noſtrorum fugantur. mœnibus igitur ſeſe includunt illi, nos tentoria ad obſidionem figimus, machinę inſtruuntur primę, ac propugnacula illico minoribus tormentis diruuntur ad moenia ſecunda foſſores, caloneſqꝫ omnes admouentur, mira erat murorū duricies, accitur propterea maiorum ęnearū baliſtarum impedimentū, quod per Gaditanum Marchionem adducitur. Nunciatur interea loci Freyram oppidum, & Bachor arcem, ad miliare ab exercitu tertium ad commeatus noſtros intercipiendos (niſi de medio tollantur) fore nobis infenſas. Rex igitur, amiciſſimum tibi, dum oratorem ageret in vrbe, comitem Tendillę, cum equitibus ſexcentis, peditibus duobus millibus, Freyram primum (ꝙ maioris eſſet momenti) ſpeculatum mittit. adit, illum ego ſequor. tētant per tranſfugā Zugiarianum ſenem, qui ad nos ſuis inſciis pernitiē eorum ſentiens noctu exierat, prefectum arcis alloquit̄, pollicet̄, minat̄, ad oppidi moenia prefecto arcis nil auſcultāte pugnam init. perimunt ex noſtris pleroſqꝫ, ex rupe quadam arci propinqua. per eundem interpetrem Zugiarianum prefectum, ſecundo in colloquium vocat. ſecuturos Fregrēſes, Zugiarianorum fortunam dicit. Ita re infecta in caſtra reuertimur. Zugiariani Baliſtis acriorbꝰ, quas Marchio ductitauit concuſſi terrentur. vt in auitis laribus (velut hactenus) viuere liceat, cœterū ſe venturos in regiam poteſtatem per oratores petunt, reiiciuntur, ſeſe incluſi iterū fortiter propugnant, redit interea ad Freyrenſem prouintiam cum maioribus copiis comes, ſecūqꝫ quot quot muliones, agaſones etiam in caſtris erant, cum ſuis quęqꝫ iumentis, tanqꝫ herbatum ducit. militibus armatis muliones, equis iumenta commiſcet. ita facto grandi cuneo, qua ex arce cōſpici poterat, multitudinem traducit, vt ad Freyrenſem deſcendant vberrimam conuallem. Se-

ſcutum prius ſegetes, pugnamqꝫ deinde cõmiſſum ſtatuit, territi Freyrenſes multitudine, quod omnes milites eſſe arbitrarentur, ſuppellectilibus ſaluis, pro libertate tantum paciſcũtur. Freyram igitur eo die, quo acceſſit, capit, munit. in caſtris tanꝙ rei benegerendę auſpitia ferentem, Rex honorifice comitem ſuſcepit. De arce Bachoruna idem imperatum aſſumptum pręfectũ Zugiariani quoqꝫ vitam & fortunas vix impetrarunt, oppidum relinquũt, quocumqꝫ velint proficiſci libertas impenditur. Baciam vicinam vrbem cuius legibus parebant, ꝙ illuc filios, vxoreſqꝫ euentum belli, quem ſortiti ſunt, timentes, premiſiſſent, ſeſe cõferunt. Hem ꝙ lapſus iam ardente iunio calamũ agito. Ergo vale ex caſtris Bacienſibus Idibus Iunii. M.cccclxxxix.

P.M.A.M. Ioanni Arcimboldo Cardinali ciui & Archiepiſcopo Mediolanenſi. lxx.

Pericula i hoſtiſ bacię dſcribit baza ꝛ ſitis ei.

OPpidum Aſcanio, tibi autem, vrbis (oppidi dominæ) obſidionem Reuerẽdiſſime præſul, ne mihi poſthac ſuccenſeas, deſtinare intendo. Zugiar habito in poteſtatem, cũ parte copiarum, ſtantibus ſuo loco caſtris, expeditus Bacciam ſpeculatum vrbem ad lapidem circiter quartum Rex adit. Ab occidente colles illi adiacẽt eminentes, ſteriles, inculti. Ab his vrbem deſpicimus. Per earum collium accliuia latera ad nos, pedites hoſtiles aſcendũt. Ex eorumqꝫ ſuperciliciis nos acriter ſagittis & plumbatis exagitant. Scutati ad eos impetu facto mittuntur. Per collium latera hoſtes deiiciuntur. Datur inde nobis libera ſpeculandi vrbem poteſtas. Ea eſt in eorum occidentalium collium radice ſita, ſuper edito leuiter & ipſa colle. Habens a ſeptentriõe, editulos amigdaletis plenos cliuos, ab oriẽte, vaſtam planiciem. Meridie ad ſtadia circiter nouem iterum mites tumulos, quos inter vrbemqꝫ Bacianamqꝫ ſedent prædia, quæ hortos vocant Fructetis vinetis, ad panſulas. Ex ſiccandas ad vnum nanqꝫ vſum eos perhibit Maumethana ſuperſtitio, domibuſqꝫ æſtiuis perpetuo tractu, atqꝫ ita continuis textos, vt vna cum vrbe ſua, vrbs eſſe videantur. Ab ea parte, qua meridiem planities ſpectat, leuibus quibuſdam præliis, parthico more, cum hoſtibus a noſtris anteſignanis commiſſis receptui Rex, poſt ſpeculatum vrbis ſitum, canere iubet. Et in caſtra reuertitur. Verum enim altero die qui fuit Iunii pridie Idus, tentoria Papilioneſqꝫ attoluntur. Bacciam gradimur, per eoſdem colles ad occidentem vrbis vergentes, hortos ingredimur, ingreſſos fuiſſe pœnituit, intra irriguas nanqꝫ foſſas, macerieſqꝫ multiplices, ac riuorum innumeros giros, atqꝫ arborũ denſitate, ita nos irretitos reperimus, vt magis ſepti videremur ꝙ ſepiremus. Mira fuit hoſtium eo die ferocitas, mirus impetus, acris inſurgit pugna, cadunt vtrinqꝫ nõ pauci. Duce Raduan çafargial quondam chriſtiano. Mauri ſua tutari nitebantur, noſtri ſumptam perſequi ꝓuintiam ſtudebant, illi ꝓ fortunis, ꝓ libertate, ꝓ laribus patriis, ꝓ vita deniqꝫ certabant. Nr̃os gloria, quam Hiſpanis, inſitum eſt a natura, animæ præponere, ſtare contra cogebat, Raduano çafargial ſtrenue pugnanti, perempti eo die quatuor equi fuerunt. Reprimuntur tamẽ hoſtes, ſole cadente, ac vallum in hortis, vallo opponitur, vbi non ſine magno diſcrimine peractatum eſt. Quom primum eluxit, ex omnium ꝓcerum conſilio periculum ſentiens Rex, tolli ſenſim vexilla, tentoriaqꝫ & caſtra retrocedere imperat. Validiores inſtruuntur a tergo acies. Cornu dexterum magno compoſtellano Magiſtro, Siniſtrum Gaditano marchioni creditur. Paulatim nos explicamus, & niſi callido ſtratagemate Rex hoſtes fefelliſſet, Ingentem, omnium iuditio, iacturam vniuerſus exercitus peperſus fuiſſet. Iuſſit nanqꝫ vt eorum ducum tentoria, qui in conſpectu mœnium ſtatione haberent, erecta hoſtibus diripienda derelinquerẽt. Ita prius compoſitis ordinibus exercitum rex educebat, ꝙ conſilium hoſtes intelligeret. Regredimur ergo ſed verſis in hoſtes veſtigiis, ad eoſqꝫ meridionales leues tumulos, quos ſupra memoraui traducit̃ exercitus. Quæ deinceps tempus mihi porrexerit tibi miniſtrabo. Vale ex caſtris Bacienſibus Idibus Iunii, Anno. M.cccc.lxxxix.

lxxi

Cõſultatio de obſidiõe cũ regina. Foſſe ꝛ caſtella circũducatur. Raduan ſafarial hoſtium dux ſtrenuus ꝑimit ſtrages hoſtorum damaſci.

P.M.A.M. Aſcanio Marię Sfortię Vicecomiti Mag. Ludo. fratri. S.R.eccl. Cardinali.

PErmeas ad te Idibus Iunii deſtinatas factus es certior, vti per tuas colligo, Zugiar ingẽs oppidum Freyrãqꝫ & Bachor ſub iugum miſſa, non mediocri dehinc diſcrimine Bacianos nos hortos fuiſſe ingreſſos, maiore egreſſos. Ibi nanqꝫ fere nobis contigit, quod iuniores hiſtorici, chriſtianis inter Damaſcenos hortos implicatis, quondam referunt in Syria contigiſſe, internitiem. S. Compertum quidem habemus quicquid pręſidii militaris Zagallo Regi ſupereſt, intra Baciam incluſum, bellatorum. xx. amplius millia obſideri. Itaqꝫ poſitus in tuto Rex ꝓceres accerſit, ferat quiſqꝫ quid ſentiat iubet, periculoſam eſſe ꝓuintiam, quę ſumpta eſt, omnes conueniunt, quare ſternenda Baciana cuncta circũuicina, quo facilius anno ſequẽti

inopia preſſi, capi poſſent, ſoluendãq; obſidionem cenſent. Multi Zagalli virtutem animũq; inuictum ac fœlicitatem, qui nobis a tergo ad lapidem tantum vigeſſimum guadixii eſt futurus, preponunt. alii non eſſe Baudillo eius nepoti, qui Granatam tenet, fidendũ, addebant. Qui baudillus dato in obſidẽ filio (vti iã dicimus) retenturum in fide Granatũ pollicebatur. Si nanq; ex vrbe Granata Baudillus, ex Guadixio vero Zagallus totis viribus in nos eruperint, quid fore putandũ eſſe aiebant, quom a fronte pręcipue obſeſſorum tot millia deſperatis animis ſimus habituri: neq; deerant qui cõmeatuum penariam, qua vniuerſa Bethica vrgetur, eſſe non parui faciendam commemorarent. Non defuere tamen etiam, qui nullo pacto terga eſſe vertenda cõſulerent. Varię procerum hę ſententię ex mandato Regis, ad Reginam per celeres tabellarios Gienium, vbi ad immitenda neceſſaria commorabatur, deferuntur. a Regina literę in hanc illico ſententiam reportantur. Capeſſendam animo preteritorum exemplo fœlicitatem, cui cœleſtia affuiſſe numina conſtat. eoſdem eſſe, atq; iam infirmiores, hoſtes, quibus cum actum eſt ad hunc vſq; diem. eam eſſe belli ſummam, eoſdem qui prius fauerint cœlites affuturos, illis diffidere periculoſum eſt, ne nobis ex fautoribus, infenſi efficiãtur, prouintiam nullo pacto deſerẽdam, ſe autem a mortalibus, belli neruos (pecuniam vt pote) atq; alimenta, auxiliaq; potiora, ſi opus fuerit, exhauſturam. Superos vero votis precibuſq; perpetuis, ſuo Virginali nympharũ choro admixtam, ſe in eundem animum retenturam ſumma fide reſcribit. gratos eſſe ſuperos, atq; piis eorum poſtulatis audiẽtes, repetebat. Figitur ergo pes, a tergo nobis recta ad miridiẽ ad lapidem ſextum, oppidum extat Canillas ingens, arte ac natura munitum. Id ſi pro hoſtibꝰ ſeruaretur nil minus obſeſſi nos, qui medii eramus, q̃ hoſtes fuiſſemus. mittitur idem comes qui Freyrã. deſerunt trepidi hoſtes oppidũ, domibus prius exuſtis. Comitis ſemper ego tanq̃ Aenee mei latus ſeruo. Imus, oppidũ capimus, pręſidiis munimus, bonis auibus in caſtra reuertimur. Delocanda igitur obſidione ne quicquã ad obſeſos alimẽti importetur, ne etiã Zagallo de rerum ſucceſſu, ſignificatum egredi cuiq̃ liceat, cogitatus omnis, omne cõſilium, omnis tandem opera atteritur, ad ſpem ſalutis hoſtibus demendam. A ſeptemtrionalibus (quos diximus) collibus per orientalem planitiem, ad meridionales vſq; tumulos, vbi exercitus inſidebat, foſſa ingens, ab vrbe tamen ad ſtadia circiter quinq;, circũducitur. In foſſę ad nos marginibus, Caſtella duodecim per ſuos tractus erigantur, ſingulęq; in ſingulis cẽturię delectorum militũ conſtituũtur. Latus occidentale duces, alternatim ſuis noctibꝰ inuigilant. Mille interim rerum viſu dignarum, inter vtraſq; copias ſingulatim turmatimq; quotidie acciderunt. quę ne grandibus elephantibus minutas eſcas ad veſcendum porrigere videar, eſt conſilium preterire diales iſti noſtri ſi aliquando prodibunt oſtendent, hoc vnum minime conticebo, ad hũc vſq; diem qui Auguſti eſt pridie idus, nullum vnq̃ preteriiſſe quin illata vtrinq; vulnera, quin ſanguis effuſſus. perimitur iş qui veluti troyanus Hector baccenſibus vnica ſpes erat Raduam caſargial, ex noſtris Ioannes luna aragonius eques primarius Regi chariſſimus, ac vniuerſis caſtrẽſibus annum nondum natus primum & vigeſſimum. Caſtra diuiſſa Princeps illuſtriſſime habemus hodie in collibus, quos diximus ad meridiem, Rex ad ſeptẽtrionem impedimenta miſſa. His pręeſt Gaditanus non iam Marchio ſed dux. vtrinq; infeſtãtur hoſtes, arbores illis, hortorum maceries, ac ſegetes in dies magis ac magis abſcindimꝰ Guadixium hinc etiam per tres egregios belli duces, comitem videlicet ipſum Tedillę, Alfonſum aquilarum, Ludouicũ Portucarrerium, multorum per ſe quiſq; oppidorũ dominus incurſione perturbari Rex imperat, adeunt eius conſpectum. Quartana Zagallus laborat. Exiit tamẽ cum ducentis, quos ad ſui corporis cuſtodiam equitibus habebat, peditibus innumeris, certatum eſt leuiter, exurũtur eo inſpiciẽte ſiccę quędam nondum meſſę ſegetes triticeę ſecãtur, & nonulle redit ille febri ſua opreſſus in vrbem ſuam, nos victoria comitante ad caſtra regredimur. Tu autẽ vale candidiſſime patrone. Ex caſtris Bacienſibus. Pridie idus Auguſti Anno. M.cccclxxxviii.

lxxii

Que gerãtur i caſtris mira iterdiuerſarũ nationũ milites ꝯcordia De hoſpitalibꝰ caſtreñ. hꝰ domꝰ erigũt ad hyemẽ ſerãdã.

P.M.A.M. Io. Arcimboldo Cardinali ciui & Archiepiſcopo Mediol.

QVis tibi guttur purpurate preſul, tritici granulo quondam aut ficu exigua contentum, ita deduxit, vt caribdea voragine protenſius iſtud modo habeas. tu breuibus me ſcribere inquis. Ego autem qui paruo labore iners ęſtuo, & epiſtolam non leguleiorum inextricabile volumen exaro, haud quaq̃ id fatebor. at ſi forte ad eam quę tibi proxime aſcanianę alligata miſſa eſt, alludis, ego eam, nullam, non breuem apellarim. Sed ad noſtrum inceptum redeamus. Ex caſtellis & repagulis, de quibus ad Aſcanium, hoſtes exanguſtantur, veluti coluber qui fracta ceruice cauda minatur, erumpũt obſeſſi quotidie, opera munitionum diſturbaturi,

feriũt, vulnerant venenatis ſemper aliquos ſagittis, plumbeiſqꝫ globulis tranſfigũt, ſed nunq̃ alacres, nunq̃ ad libitum vlti redeunt, cladibus ſemper ipſorum noſtra penſamus vulnera, ex duodecim Caſtellis tamẽ, vnũ ſuper rupe quadam, occidentem verſus ſtructum, ad viuum illis fontem, quo per vrbem fluente paſſim piſtrinabantur, auferendum, areas etiam quas ſub pedibus caſtellum ipſum habere fonti proximas videbatur, quatiẽdas, ne per eas liberi (vti prius) vagarẽtur, miro robore impetunt, inſperato tumultu adſunt. atrox pugna committitur, prius ꝙ auxilia integra e caſtris aduentarent. quingenti e noſtris vulnerati. reiiciuntur tamẽ votorum inanes. De circunducendis etiam per arduos occidentales colles obiicibus muris, quos alterna ti duces perpetuis cuſtodiebant excubiis, ſermo inter proceres coram Rege mouetur, vt hoſtes acrius animo frangantur. De domibus quoqꝫ ſibi quiſqꝫ conſtruendis cogitat. Duo interea, dũ aliquid noui emergat, meo iuditio memoratu digna, tibi optime preſul narrare intendo. Incredibile dictu eſt, inter tot diſſimilia variarum regionum Idiomata, diuerſos mores, varias peditum octoginta millium equitum quindecim, diſciplinas, ſummam eſſe inter caſtrenſes concordiam. Regię maieſtatis eſt tanta reuerentia, vt nullus ad hanc vſqꝫ diem tumultus exortus, quicq̃ perturbarit. nulla hic latrocinia, nulli in itineribus craſſatores, ſingulares rixæ nullæ. Aſt, ſi quæ forte emergunt, ſubitis in autores ſeueris animaduerſionibus cœteri deterrentur. Quis vnq̃ crederet, Aſtures, Gallecos, Byſcaynos, Lipuzcanoſqꝫ, Cantabrorum montium intra Pyrinneos incolas homines, vento leuiores, ſeditioſos, indomitos, peruicaces. Inter eos ipſos diſſidiis perpetuo ſtudẽtes, ac veluti rabidas feras ſeſe inuicem in propriis domibus, quã uis leui cauſa, trucidantes, potuiſſe, cuneo, effectos conuenire? Quis Oretanos toletani regni incolas, vafris ac Zelotypis vandalis connecti, vnq̃ potuiſſe putaret? Vnanimes tamen omnes, ita militiam in vna caſtra concluſi exercent, ita pręſidium pręfectorumqꝫ dictis parent, vt vna domo, vna lingua, eadem diſciplina educatos vniuerſos arbitreris. Vrbem platonica republica inſtitutam, noſtra caſtra crederes. hoſpitalia poſt hęc tentoria quatuor ingẽtia, prouidum Reginę pietatis inuentum, eſt opere precium videre, ad remedium hęc & medelam non ſautiorum modo, ſed quouis morbo laborantium erecta. Medicorum pharmacopolarum chirurgorumqꝫ & reliquorum ad miniſteria addictorum, is eſt numerus, is eſt ordo, ea diligentia, rerum ea copia, vt neqꝫ ſuburbano veſtro ſancto ſpiritui, neqꝫ vaſto illi tuo Mediol'. cedant hoſpitalibus. Regia impenſa quicquid langoris, quicquid accidentis emergit, ni ſtatus cuiqꝫ a natura dies aſſit, abſcinditur. Dum geminas has epiſtolas aduos curſor laturus de diſceſſu mẽtitur, tricentorum amplius hoſtium ſtrage, noſtrorum ſanguini parentatum eſt, ab impedimentorũ quidem parte laceſſiti hoſtes, in inſidias noſtras a Rege poſitas intra foſſas inciderunt. neqꝫ enim vnq̃ prouocati certamen detrectabant, fractos poſt hac illos animo ſenſimus, ab ea nanqꝫ die partius euagati ſunt. interrogati poſtmodum quid ſpei haberẽt, cur ita pertinaces extrema operiri velint, hiberna frigora, ac niues, quæ horrentes ſolent in ea regione decidere, auxilio ſibi fore. Interim nil defuturum, milites nullo pacto equoſqꝫ ſub dio noctes perpeſſuros aiebant. Itinera preterea, ſi pluat, ceno, ſi non, concreta gelu, per aſperos montes qua importanda ſunt alimenta in via futura. His Reginę nunciatis, ſterni vias, ſuper fluminibus mediis ſublicios fieri pontes, montium compendia aperiri, aſcenſus arduos equari imperat. in caſtra de hinc ſe venturam ad laborum & periculorum partem pollicetur. Vbedamqꝫ propius e ueſtigio pergit. Regina hęc aiebat, nos domos nobis, vt inanem obſeſſorum ſpem illudamus, edificare cepimus. Curſorem, ex ſui generis inſtituto, mendacem, petaſatum iam, vt poſt noctem concubiam diſcedat, eſſe ſcio. Claudo igitur Epiſtolam & vale. Ex caſtris Bacienſibus pridie Idus Auguſti Anno. M.cccclxxxix.

P.M.A.M.F. Condulmario Protonotario Apoſtolico viro italo Docto. lxxiii

PRomere vix poſſum Condulmari optime, quanta oppletus ſim lętitia, quom te virum italum ingenio a natura pollentem, ab arte vero laboribus & vigiliis, eximia doctrina ornatum, in Hiſpania eſſe intellexi. Rubore ſuffultus ob amicorum accuſationes, recte ne fecerim, ꝙ in Hiſpaniam me cõtulerim, necne, ſolum me fuiſſe qui ex viris italis Italiam deſeruerim, exiſtimans, in deliberatione ſępe ſtatuebam, poſtea vero ꝙ te Antoniumqꝫ Geraldinum amerinum nigro & ipſum inſignitum galero, viros, qui me non minus omni virtute & meritorum genere, ꝙ luna reliqua ſidera minora ſuperatis, hãc vobis patriam elegiſſe cognoui, erubeſcere penitus deſii, animum captaui. Mihi ipſi placui, imo & me fœlicem arbitratus

Quã leniꝰ viro martiali vibrarĩ haſtã ꝙ ſulcare papirum.

ſum, quid enim vobis ſeſe clarum offerebat in Italia? quem ingenii vel infimi cibum prębeat quiſq; ? hac ne tẽpeſtate noſtri principes itali quicq̃, a quo magnum aliquid laude dignum ſperari queat aggrediãtur, tute teſtis es. Abrado igitur ab hac die, qua te hiſpanũ effectum eſſe ſcio, omnem de meo aduentu pœnitentiam. nihil ve vnq̃ effeciſſe me, quo magis delecter, poſthac profitebor. Quę in caſtris geruntur, per Concheſes milites inter quos, primarios multos miſiſtis, tibi ſignificatũ iri paſſim exiſtimo. multi nanq; ad parentes vxoreſq; ac reliquos propinquos, hęc examuſſim veſtigata ſcriptitãt. Parcam igitur ego carthę ne pereat, nec lacertos lanceę geſtamine fagittatos calamo laſſare curabo. Durius quippe mihi eſt aliquando ac moleſtius papyros ſulcare, q̃ vibrare haſtam. eſt mihi a natura hic torpor inſitus, vt inuitus calamũ ſumã, Ergo vale. Ex caſtris Bacienſibus Idibus Auguſti Anno. M.cccclxxxix.

P.M.A.M. Gabrieli ciminio
viro italo erudito.

lxxiiii

Que vita militis. Que ſub vmbra. Que vari ſint hominũ guſtus/ ꝙ tutiꝰ aiatos quã numos theſaurizare.

EAdem ambos ſiderum vis impulit, vt patriam poſt haberemus. Sed non iiſdem regimur ſiderum habenis, ocioſus nanq; tu Cardinalem ſequeris Hiſpaniarum (hoc illum titulo Reges volũt appellari) tecto gaudes & vmbra, vino de cellariis obbibis & vegetibus exhauſto, paneq; recenti frueris, nos, ꝓtecto cœlũ, pro vmbratili galero, galeã geſtamus, vina ſole vrgente corrupta, panẽ mucidum vix aſſequimur aliquando. Sed tunc precipue blandimenta deſunt nobis omnia, mollicieſq; omnis abeſt, quãdo (vt ſępe accidit) mutare caſtra, vel e caſtris acies ad longinquos hoſtes impetendos miſſę, proficiſcuntur. vtram tamẽ vitam, mi Gabriel malim, ſi fateri coegeris, hanc dixero. Sunt hominum nõ pauciores numero voluptates, quot facies. Variis agimur cœli affectibus, diſcolores inde res noſtras, noſtroſq; diſcurſus eſſe oportet. Dubitare te inquis, an te mi Gabriel diligam, ꝙ literas ad te crebras non mittam. Et ſi pauciores q̃ velles meas accipias, amorem tamen nõ propterea tollo, fœnerator ſum auariſſimus. Scio quãto maius ſit lucrum, animos hominum aucupari, q̃ pecunias, hæ nanq;, ſi amentur, nos ipſos furantur, implicant, irretiunt, cor a nobis alienant, nec reſpondent amori vnq̃. Auferũt igitur a nobis nos ipſos ſine lucro. Amare autem hominem, amore dignum pręſertim, eſt non modo lucrifacere, ſed etiam mercem preſtitam duplicare. redamantis enim animũ recepimus, niſi in ingratum ſeminauerimus, adnoſq; noſtrum nõ minus liberum imo & ſume gaudẽtem redire ſentimus, hinc igitur colligito, poſſit ne mi Gabriel a me tui memoria dilabi, qui tanta polleas doctrina, moribuſq; pręditus ſis vehementi amore dignis. Vale Reuerendiſſimo patrono tuo purpurato dici velim oſcula ſacrarum manum meo nomine. Ex caſtris Bacienſibus Idibus Auguſti. M.cccclxxxix.

P.M.A.M. Alexandro Geraldino preceptori minorum filiarum Regiarum demorte Antonii
fratris eius protonotarii.

lxxv

Que et quãta vtilitas ꝓdeat ex neceſſitate / ꝙ ſit ad ſupos via.

EXutum veſte mortali fratrem tuum Antonium Geraldinũ protonotarium ſignificas, Mi alexãder, te propterea vitam fore poſt hac acerbam amaramq;, dum vixeris, acturum dicis, extra patriam. In illo fratre, charum parentẽ, tuæ peregrinationis callidum ductorem, ętatis tuæ moderatorem eximium, amiſiſti? fateor, & vitæ magiſtrum. Aſt ſi fœlicitatem illius tuũq; commodum cum incõmodo penſaueris, ſi illum tu ęqua lance viuentem obſeruaſti, vti decuit, amorq; ipſius erga te intimus promerebatur, nihil inuenies, propter quod torq̃re te debeas, aut proſtrare. Sub tutela tu illius, tanq̃ veri parentis agens mollis, blandicioſus, ac tener enutriebare, adeo vt grandeuus effectus, non minus lalare tuum fuiſſet, q̃ quum mãmas peteres infans. nauigabas tu, illo tuam nauim per fluctus regente ſecurus, profundum dormiebas, nulla tibi erat de te ipſo cura, nulla de futuro ſolicitudo, inermis ad negotia humana, viriq; officia, delicioſus ſurgebas. vtilis igitur, non incommoda fuit illius trãſmigratio. diſces nanq; per te ipſum viuere, nullo (extra te) duce gubernari, polles ingenio, rerum experientia, ſi vitam annos aliquot excolueris, in virum euades prudẽtem, excutit naturam dormientem, neſceſitas artes inuenit, quibus homines emergant. hęc de te multaq; alia quę, ne prolixus videar, eſt conſilium prȩterire. De illo autem, quid eſt cur doleas, q̃ exteterrima valle, miſſerrimoq; ſpecu, ad ſplẽdidas lucidaſq;, ac ſummis gaudiis & fœlicitate oppletiſſimas ęthereas ſedes, eccolauerit. inuidere hoc tuum erit, non amare. aſcendiſſe vero illum ad ſuperos, non video cur ambigẽdum ſit. Creauerat ne deus heroã illã aĩam, illã doctrina multiplici refertiſſimã, armonia cœleſti, poetica oratoriaq; rite cultã, vt iri eã ꝑditũ pateref? qualis erat liricis, quãtꝰ pede libero inſurgebat?

Quis pręterea diuini cult⁹ illo curioſior? quis ſui creatoris amantior? cũ itaq; extra patriã, ideſt
in hac peregrinatione, deum tota mente coluerit, amauerit, adorauerit, ipſius dei iuſtitia lique-
fieret, niſi nunc illum in proprio ſinu ſuper choros cœleſtes gaudentem beatumq;, deus ipſe
foueret. Temperato igitur ratione media quod eſt aliquando tempus deleturum. Vale ex meo
tentorio decimo Kalendas Septembris. M.cccclxxxix.

P.M.A.M. Ioanni Mariæ ſardo condiſcipulo a teneris. lxxvi

FRatris mei Io.baptiſtę anglerii, literas annexas tuas habui amice chariſſime. ꝙ raro meas
vos habeatis, ego autem veſtras, neq; aſcribendum eſt incuriæ, neq; amoris defectui cen-
ſeo imputandum. Diſtamus nãq; nimium, legibus Iouis ac ſolis inuento, te operam da
re cœpiſſe inquis. laudo ſummopere. Spero nanq; te in legitimum iuriſconſultum, quia bo-
nus es, euaſurũ. eſt quippe legũ peritia, in animo fero, in ingenio tetrico, gladius in manu fu-
rentis. in bonæ vero naturæ viro, ſpes & refugium miſerorum, ſolamen afflictorum, pertur ba
tionum remędium, mens & anima, pax, & bonum patriæ. Hic ſuper omnia ſidera lucidus,
ſplendens, formoſus, ille teter, obſcurus, turpis, hic ad ſalutem omnium & commodum ten-
dit, ille ad pernitiem nititur. Sequere igitur legibus armatus naturam ducem, ęquitatem. Index
aliquãdo cauſarũ creatus, ſectator, & te patriamq; beabis. Vale ex caſtris octauo Kalẽdas Septẽ-
bris Anno. M.cccclxxxix.

Salus & vita ſũt leges in bono viro: pnicies in prauo.

P.M.A.M. Ioanni Baptiſtæ angle- rio fratri amantiſſimo. lxxvii

CVpis habere commẽdatitias a meis Regibus literas, ad principem ſenatumq; Venetos,
quorum ſtipendio militas. Eas propediem mittemus, imperatum nanq; eſt inſigni viro
domino Columbæ (id eſt ſecretarii primoris nomẽ) vt eas cõſcribat, ſcriptaſq; ad reges,
* eorum ſtemate ſignandas, ferat. Non licet per hunc nũcium illas mittere, cũ iam calcaribus im-
poſitis, vt hoc claudam epiſtoliũ expectet. Quod bene valeatis omnes, vti ſcribis delector ſum-
mopere. Valeo & ego. De his quæ in caſtris gerũtur, vbi armatus ago, per alios intelliges, aut
aliquando ſi dabitur, per mea ſcripta cognoſces. Nequeo vllo pacto quæ ſemel ad hominum
quempiam ſcripſerim, eadem repetere. Vale. ex caſtris Bacienſibus quinto Kalendas Septem-
bris. M.cccclxxxix.

Offert fratri literas regias.

P.M.A.M. Georgio proximo a ſe fratri. lxxviii

MEo rogatu ludouicus pro nepote moderator Mediolanenſium, gubernaculum tibi
Mõtiæ oppidi celeberrimi eſt impartitus, vti fateris. Si operam dederis, vt ęque iuſteq;
is populus per te gubernetur, animum ad altiora tibi querenda preſtiteris. Id autem
quod optamus efficies, ſi te integrum, modeſtum, etiam cunctis, exhibueris, ſi minæ, ſi blan-
ditiæ, minime te flexerint. Memineris te in eo corpore caput fore, ciues autem a te regẽdos, mẽ-
bra, quod ſit capitis officium diligenter ſcrutator, bonis omnibus fauebis, cum his tua ſint
commertia, tua conſuetudo, ſenes rerum experiẽtia vigentes, ſed eos minime factioſos, conſuli-
to, malis aduerſator. Datum te eſſe iſtis ciuibus non dominum, ſed fidum miniſtrum conſidera
to, quum punire quenq; ſtatueris, caue ne perturbatus iudices, ne placuiſſe tibi, ꝙ delicta repe-
reris quiſq; ſentiat, reperiſſe crimina doleto, ręperta ſcindito. Scito tandem imminere hominũ
rectoribus a deo, quicquid ab eis inferiores extimeſcunt. Si ergo recta lance iuſtitiam, ęquitate
ſemper inſpecta, libraueris, & exercueris in paruis, quę tibi ſunt credita, amplior tibi ad maio
ra campus patebit. Literę meorum regum ad principem ſenatumq; Venetum commendati-
tiæ, quas a me petiit prope diem, ad Ioannem Baptiſtam iuniorem nobis fratrem mittentur.
Interea valete omnes ex caſtris Quinto Kalendas Septembris. M.cccclxxxix.

Quid gubernato aut iudici ſeruare cõueniat.

P.M.A.M. Aſcanio Cardinali. lxxix

RArius ad te literas mitti, ꝙ tua ſitis exigat illuſtriſſime Princeps inſinuas. Accuſatione
iſta ſuperbum efficis Martyrem, & ambitioſum. Grande nanq; quid eſt, algentis offici-
næ noſtrę inſtrumenta, a tanto principe, ſi non deſiderari, quod minime putandum eſt,
peti tamen, & ꝙuis ſuccenſere mihi aliquãtiſper videaris, ſerio dictũ arbitror. Scis enim apud
nos, neq; columbas epiſtolarum gerulas enutriri, neq; Dedaleos eſſe curſores, qui ab hac extre
mi littoris ora, ad vos ſine vrgẽtiſſima cauſa curẽt proficiſci. Ab auguſto mẽſe, nullus (niſallor)
e caſtris deſtinat⁹. Negligẽtiæ igitur aut incuriæ haudquaq; ad ſcribẽdũ. Sed ad rem (minutis
quod ſi ſingula vellẽ proſequi, tediũ gingnerẽt, omiſſis) Reginã ſcito ad caſtra, vti ꝓmiſerat, ve
niſſe. Ea virgineo nympharũ haud aliter accęſſit choro comitata, ꝙ ſi ad alicuius filii nuptias.

Regina venit ad caſtra / quid a [illegible] / q̃ colloquia / q̃ iducie cũ obſeſſis / dedit ſe tãdẽ bacia.

Quādo regina venit.

Nrorū aīos iā lōgo labore, grauib⁹ vigiliis, ęſtu, algore, eſurie fatigatos, aduentus eius erexit.
Firmauit, indurauit, hoſtibus oēm ſpē arripuit. Septimo Idus Nouembris Caſtra ſalutat. In ter-
tium inde diem luſtrare vrbem, vt eam ipſamet ſpeculetur, conſtituit. Acies, ac ſi cum hoſti-
bus collatis ſignis conſerendum foret, inſtruuntur. Recta per occidentales cliuos, qua vir exer-
citum traduxerat ad ſeptētrionale vſqꝫ latus, Rege illam & Petro Gonſaluo mendotio Cardina
li comitante, perrexit. Obſeſſi ſeſe nobis perbelle inſtructi, intra aggeres oſtendunt. Gadita-
nus interea dux cum paucis propius accedens, per interpręte, copiarum hoſtilium pręfectū
in colloquium vocat. Luſtrant cum proceribus reliquis vrbem Reges. Hic animos hoſtium
mollire contendit, imminens ipſi Bacienſibus qꝫ conſilium aperit. Grauiora ipſis q̄ꝫ Malacen
ſibus Reges minatos fuiſſe nunciat, ſibi creditiſqꝫ illi a Zagallo ciuibus, conſulat, hortatur. mo
net, vt ad reges ſuplex veniat. Se apud eos patronum illi futurum. Regiā malit clementiam q̄ꝫ
ſeueritatem experiri, ſuadere nititur. Vanam eſſe illorum ſpem in aduentantis iam hyemis hor
rore, poſſitam, cum ad hiberna frigora ſuſtinenda domos ſibi miles quiſqꝫ conſtruxerit, oſten-
dit, viſurum ſe compoſſitam vrbem, ſi ad caſtra gradiatur. Reginam pręterea ad confirmandos
militum animos eſſe in caſtris, quæ in auitis regnis reliquit in mandatis, vt recentes milites,
qui feſſorum loco, ſi opus fuerit, reficiantur preſto ſint. vitam potuis q̄ꝫ aſſumptam prouinciā
deſerendam affirmat. Hęc atqꝫ huiuſmodi multa, regio nomine dux Gaditanus. Bacienſis ve-
ro prefectus, rem Bacienſem non eo eſſe ſtatu, quem arbitramur, neqꝫ tanta rerum adigi obſeſ-
ſos penuria, vti nos putamus inquit. Si tamen tridui dentur indutiæ, ſe ad proregem, a quo ip-
ſe vna cum vrbe dependet, ac cœteros pleroſqꝫ aliarum arcium pręfectos, ſine quorum conſi-
lio ſuperuacaneum eſſet quicq̄ꝫ tractare, rem per nuncios delaturum, vnaqꝫ omnes ſe miſſuros
oratores pollicetur, indutiæ annuūtur. De offenſis vtrinqꝫ tollendis, fœdus iacitur ſeſe hoc tri
duo milites mutuo vtrinqꝫ ita commiſcent in campo, ꝙ vtri eſſent hoſtes, vtri amici, minime
liceret e collibus diſcernere. Statuto die oratores mittunt. Innanes petunt conditiones. Vt no-
ſtri Rex & Regina exercitum ſoluant. In ſextum ſe menſem daturos vrbem, ſi proregem præ-
fectumqꝫ ipſum quorūdam oppidorum dominos veteri ſtatu reliquerint ſi pecuniarum ſumā
quam ipſi petierint fuerint impartiti. Irati Rex & Regina, tanq̄ꝫ deluſi, fronte minaci orato-
res dimittunt. Diem protrahunt ex die. Venit iam tandem Prorex ipſe. Se daturos vrbem in-
tra diem quindecimum, niſi Zagallus Rex ex Guadixio ipſos obſidione liberauerit, ſi liberta-
tem, ſi fortunas incluſſorum, ſi in patriis laribus poſſe manere exorauerint, paciſcuntur, re-
nuentibus hęc Regibus, tacito illis murmure ad aurem, quicquid Zagallus poſſidet, Prorex
pollicetur. Quę petiit aſſequitur, ad obſeſſos regreditur, lętos vidimus eo fœdere Reges, ſex de
cim primorum vrbis filii mittuntur obſides. Per pręfectum militum, pro Rex, quo inſtatu res
ſint Zagallum monet, pacta confirmat miſer Zagallus. Innonis ergo Decembris nos Baciam
vrbem ingredimur, vexillo crucis appoſito, vos in veſtra vrbe quæ caput eſt religionis, cuius
eſtis adamantini cardines, pſallite & plaudite, ac valete, ex ipſa vrbe Bacia ſeptimo Idus Decem
bris. M.cccc.xc.

LIBER TERTIVS
EPISTOLARVM. PETRI MARTI-RIS. A.M. Anno. M.CCCC.XC.

P.M.A.M. Arcimboldo Car-
dinali mediolanenſi.

lxxx

Dedunt Almeria ⁊ guadix et q̄cūqꝫ Zagallo parebāt venit Zagall⁹ / de Regiſ nrī ſuſceptu de regē ⁊ exercitus diſcrimine.

IAm vereor ne ſim Aſcanio ſuſpectus, ꝙ plura tibi aliquādo maioraqꝫ ſi
gnificē, vnā enim illi ciuitatē Baciam ſcilicet ſum impartitus. Tibi ve-
ro eſt animus integrā cū duabus vrbib⁹ & municipiis innumeris (ſi mei
reges patiētur) regionē, victūqꝫ Regē, dū fortuna fuit inſignem cōdona
re. Bacienſibus compoſitis rebus ſeptimo Idus Decembris, vt alimēta
ſibi quiſqꝫ in decimum apparet diem, ſignaqꝫ quocūqꝫ ierint, ſequātur
per pręcones edicitur. Mouemus verſis (qua milites feſſi minime crede
bant) veſtigiis. Ad maritima montanas pręmittitur cum pro rege Ba-
ciēſi & pręfectis arcium quę ſuperant, notiſſimus Tendillę comes ami-

eus veſter,medium Rex tenet. A tergo cum reliqua parte copiarum,Regina,ne quis retrocedat,
ſubſequitur.Ex itinere,agente pro Rege,Purcena inſigne oppidum portas nobis apperit,mul
ta cum eo montana oppida illius ſtatutis parentia, vna ſeſe dedunt. Filabrium inde montem
cœlo equalē,aggredimur, cū ſummo diſcrimine eum ſuperamus. Inter niues ac gelu cōcretos
riuos,ſubdio perno ctauimus. Iumenta pleraq;,pediteſq; nō pauci,ea nocte frigore riguerūt,
atq; animam exhalarunt.Erat ventorū fera rabies,tanta vt vix equis ſtare liceret.Fuit diſperſis
ſummo adiumento, mirus ille dux Gaditanus, qui in montis cacumine caſtrametatus eſt, ig=
neſq; paſſim incendi maximos iuſſit,vt illis ducibus per inuia nemorum ac rupium anfractus
deuii regerentur. Poſtero nos die tabernas,Porcenna maius oppidum,excepit. In eius plani=
cie caſtrametamur, vt poſtergatæ exercitus reliquiæ colligantur, vnum ibi diem commora=
mur integrum,nocteſq; geminas.Albam,Calahoram,Fignanam,Sergam,& Laurocennam,
oppida,cum ſuis quodq; vicinis oppidulis in Guadixenſis agri giro ſitis, proregе quem om=
nis ea regio mire obſeruabat,perſuadente,per comitem in Regiam poteſtatem veniſſe nuncia=
tur.Eademq; hora ab Guadixio, Regi egregius mittitur a Zagallo ſonipes, quem illico victū
Regem ad victorem ſuum venire ſupplicem, qui nunciat ſubſequitur. Vt breuius igitur fiat,
aduentanti Zagallo,iter,vtq; inſtitutum,Rex proſequatur,mouet ex agro tabernarum,decimo
Kalendas Ianuarii. Ad tertium inde lapidem extranſuerſo a longe prodeuntem,vidimus Za=
gallum Regem. Obuiam illi proceres quidam,quibus & ego me addidi viæ comitem, mittū
tur, adeuntem, nos ex Regis noſtri mandato,Regem ſalutamus. Ductus ad victorem victus,
ex equo ſuplex humiliſq; e veſtigio deſcendit,manum regi oſculandam,in ſeruitutis argumen=
tum,inſtanter petit. Fortunam, purpurate Preſul animo dimetiens, illi fere condolui, exlex
erat,ac barbarus,fateor.Rex tamen,atq; idem egregius virtute bellica. Demiſſionem eius Fer=
dinandus improbauit, eiuſq; rei conſultores accuſauit ruſticitatis, non decuiſſe Regem, q̄uis
regno ſpoliatum, Regi, licet victori, ita deiectum aſſurrexiſſe, in equum,vt ſtatim reponatur,
imperat. Vnde ex equo victor,victum complexus eſt.atq; ita paſſibus ęquis,ad tentoria noſtra
quæ in Almeriaco littore, ad lapidem a tabernis vndecimum,ad ipſius Almeriæ proſpectum
poſita erant, vna proficiſcantur, icta per proregem prefectumq; militum Bacienſem ipſius
nomine fœdera,firmant.Poſtero vero die, ex imperio Zagalli ſeſe nobis Almeria dedit.Alme
ria,domus veneris,autumnus perpetuus,ſtridentibus alibi horrenti frigore cunctis, decanta=
tos hic hortos heſperidum reperimus.In eius arce ſumma, dominicę natalis diem,noſtro ritu
feſtis ſolennibus per Reginę(quæ & ipſa preſens erat) iniciatos celebramus. Almeria preſidiis
ad rem munita per anguſti a montium compendia, per ignotas homini rupes,per valles teter=
rimas,ex quarum fundis vix oculis cœlum patebat,Guadixium ducimur. Ah victorum teme
rarios auſus,mile in locis,niſi attrita formidine pectora hoſtibus fuiſſent,interceptos Regem &
Reginam, & quicquid erat Hiſpanię nobilitatis,adeo habuerunt,vt ſi nobis,inſano aliquo ex=
citatore duce,triginta tantū armati anguſta vallium occluſſiſſent,ad vnum licuiſſet vinctis poſt
terga manibus,captiuos abducere. Guadixium tandem longis itineribus(& ne pœnitentiæ lo
cus detur) celerrimo paſſu gradimur, in eius planitie caſtrametamur. Popularis tumultus in
vrbe exoritur,eademq; hora,venti adeo atrox vis inſurgit,vt tentoria euerteret.Popularis per
Zagallum tumultus, & ventorum furor,per auroram ſedantur. Guadixium ergo capimus,
& preſidiis munimus.Zagallus Rex profectiq; arcium omnes,pro ſua quiſq; dignitate donati,
icto fœdere vt in Africam traiiciant, ne victi quicq̄ ſub eorum ſpe moliantur. Exhauſtum erat
regium ęrarium,pecunięq; deerant,propterea ad perſoluenda quæ Zagallo promiſerāt,quic=
quid argenti cœlati, quicquid toreumatum apud preceres repertum eſt, mutuo ſumpſerunt.
Ita iam tādem,longa belli moleſtia fatigati, Giēnium pridie nonas Ianuarii alterius anni,quo
die Reuerendiſſime Preſul,ad te hanc epiſtolam deſtino,regredior. Vale Gienni, poſt fœlicem
de truculentis hoſtibus victoriam,pridie nonas Ianuarias anno.M.cccc.xc.

P.M.A.M.Protonotario
condulmario. lxxxi

INuitas Martyrem, vt, ſi aliquando incolumis e caſtris euaſerit, ad te Concham proficiſca=
tur. Vbi domum te dicis habere opulentam, lautaq; promittis conuiuia. nec me opulenta
tua domus tangit,nec tua mouent conuiuia. Ibo,quia te virum egregium virtute,conterra=
neum mihi,propter te ipſum,non propter tua te cupio videre,alloqui,complecti.Solos nanq;
illos eſſe homines,re ipſa iudico,qui virtutibus pollent,cęteros nomine tantum, re autem ani=
malia bruta,vt quiſq; apetitu regitur vario,diuerſa cenſeo. Feros homines a leonibus,timidos

Qui hoīes ſint viri/& q̄ aīalia bruta

a Leporibus, rapaces a lupis, a vulpibus doloſos ac fallaces diſtare, parum animaduerto;quia
neutrum ratione vlla, vtrumq; dominante appetitu regitur. Mortalia igitur iſta tua quæ poſſi=
des, mortalibus impartitor, mihi animum tantum ſeruato amicum. Gienni porta victoria
ſexto Idus Ianuarii. M.cccc.xc.

lxxxii

P.M.A.M. Baptiſtæ ſardo condiſci=
pulo in patria a teneris.

Quis artis phiſicę fructus: quid ſit officium phiſici: quis adulter phiſicę: quid trahat hominibus animi quietem.

PHiloſophiæ ac phyſicis, poſtꝙ iam grandior effectus es, Catonem imitatus, operam da
re cœpiſſe, vt fratrem tuum legibus, alias audiueram inquis, perſeueres necne, exopto co
gnoſcere, hoc nanq; virtutis eſt ac rationis, illud autem voluntatis, nam neq; probandus
ille, qui prouintiam aliquam, & ſi laudabilem, ſumpſiſſe videtur, niſi ad finem vſq; perſeuera=
uerit, neq; prudētis erit ab initiis rerum, iuditium de rebus ipſis temere facere, caue ne te difficul
tas terreat, neue ab incepto deſiſtas, quanto nanq; durius quid aſſequimur, eo dulcius illo frui=
mur acquiſito. Habeto ſemper ante oculos, ignominioſum eſſe decidere a bono propoſito. Be=
ne eligere, fortiter apprehendere, vigilias, laboreſq; ocioſę vitę pręponere, tranquilitatem ani=
mi, bona etiam cuncta pollicentur. Perſeuerantia vero, quę illę promittunt virtutes, ſola impar=
titur. Sed pręter cœtera, hoc vnum animaduertito, ne te prius phiſicum eſſe foris profiteare, ꝙ
verum te phiſicum boni omnes amici iudicarint, ne te (vti Plato inquit) phiſicæ adulterum
non maritum, merito quis poſſit appellare, quandoq; tandem per dura peritorum examina,
& coronas, per igneas atq; ardētes officinas, ad artis exercitationem prodieris, ita pecuniarum
auiditatem fugias, vt philoſophum te eſſe memineris. Ita pecunias ad neceſſaria comparanda
exoptes, conquiras etiam, vt hominem oportet, neq; enim illas nimium affectare decet ſapien=
tem, neq; ſine illis, honeſta habere fas eſt cuiq;. Tenebis igitur medium mi Baptiſta, ſi aliquan=
do ad concurſationes egrotantium deueneris, & ſumme laudaberis, tibiq; cuncta numina faue
bunt. Et vale. Fratribus tuis Philippo & Petro, Marię, dici velim, meo nomine ſalutes Giēni
poſt ſtratos, a meis Regibus fero noſtrę religionis hoſtes. viii. Idus Ianuarii. M.cccc.xc.

lxxxiii

P.M.A.M. Aſcanio. &c.

Quid actum anno ſequenti de mauris eiectis: primogenita regis in portugaliam: Lucani origo: Alendinum amittit regia febricitat: guadixii et almerienſes eiiciuntur: quę acta ſunt cum baudillo Rege Granatę.

QVas vlmos Chriſtianæ viti, quas etiam columnas apoſtolicæ thyaræ, fœlicibus meo=
rum regum auſpitiis nonus & octogeſſimus annus ſuppoſuerit, habuiſti hactenus il=
luſtriſſime Princeps, quom tibi cœnam bacenſem, mauris minime ſapidam expoſui,
in cuius margine ad Arcimboldum alias inſignes vrbes duas Almeriā & Guadixium, vnūq;
regem ſupplicem vobis prebui. Nunc autem quid nonageſſimus attulerit, eſt animus (vt tibi
quem vnice obſeruo, ſatiſfaciam) recenſere. Giennio nos Ezigiam, ea eſt conuentus aſtigitanus,
contulimus. paucos ibi dies commorati, Hiſpalim, quę dicitur Seuilla, proficiſcimur. Primo
genitam, ex quattuor quas habent filias, vnico Portugaliæ Regis filio deſpondent. eſt Portu=
galia, partem habens in Luſitania, partem in Bęthica interiore, extremi orbis in Hiſpania an=
gulus. Sponſalia ludis troicis, haſtiludiiſq;, in quibus Rex haſtas & ipſe ad metam perfregit,
cœteriſq; ſolennibus huiuſce, qualia tantos decuit, celebrata, virginalibus choreis noctes Re=
gina cyercebat. Per oratores paulo poſt nuptiis peractis ducitur illa in Portugaliam, nos Cor=
dubam, maurorum inde reliquias, reuocato exercitu, Salutaturi regredimur. Dies aliquot Re=
ges ibi pedem ſiſtunt, prępmittitur. Ad hoſtes interea dum ipſi ſeſe apparāt, comes veſter Ten=
dillæ, cui ego, veluti fidus Achates, addo me ſocium. habita a Regina venia, ſimul & militem.
Per ſpegium, pręfecti domicellorum oppidum, vbi galleam, enſem & pugionem Baudilli
Regis quondam capti, manu ego ipſe per tractaui. Vaēna, auitum caprę Comitis domicilium,
vbi vexilla duo & viginti, cum eodem Rege capta, cernere licuit, perreximus. Inde oppidum
Luchem, a quo oppidani Lucani genus originem habuiſſe iactant. Ad alcala Regale ſuper nu=
* bila in conſpectu Granate erectum, ad ſtatuas, Comiti per Reges deſtinatas, proficiſcimur.
Damna hoſtibus inferre intendimus. Cum tribus, in eo municipio, centuriis Comes figit
pedem, cœteri per vicina loca Centuriones diuiduntur. Illoram vt puta Gundiſaluus Fernan=
dus Aguilarius, Alfonſi aquilarii iunior fratrer, comitis amiciſſimus, & ipſe bello aptus. Mar=
tinus Alarconus, Moclinum cum ſua quiſq; centuria ſecedunt. Crebris incurſionibus ager
Granatenſis quatitur. Captiui agricolæ multi, multa peccora, abducuntur. Rabidi hoſtes Alen
dini, in conſpectu Granatæ, oppiduli arcem obſident. Oppugnant. Vocatus Rex ipſe cum
auxiliis, Giennio, Vbeda, Baezia, proximus vrbibus imperatis aduentabat. Sero adeſt, ca=
piunt hoſtes Alendinum, noſtra tamen remittunt pręſidia. Redit Cordubam Rex ad Regi=

nam, quę febri laborabat. Didacus pachecus Villenę marchio, cui ſororius Comes eſt, confinium mittitur pro Rex, collegis illi comiticꝙ additis, Alfonſo aquilario, & Ludouico Portucarrerio, palmę domino, egregiis bello ducibus. Hoſtilis bellicę diſciplinę, preter cœteros, peritiſſimis, ꝙ nati, educaticꝙ, & exerciti a teneris in armis mauris finitimi fuerint. Prodeuntes ſępius tanquam ſcintillas ſopitas, excuſo cinere, hoſtes frenamus. Cum iactura remittimus. Noſtra tutamur. Eorum fines inuadimus damna inferimus. Sed, ne reſumendi ſpiritum iam fractis locus detur, Rex aduenit cum exercitu. In planitie Granatenſi caſtrametatur. monetur Baudillus, vt vrbem dedat. Si filium obſidē, ſi cœtera quę pacti fuerant, dum ſoluerentur, ſeruari velit. non eſſe ſe ſui iuris reſpondet. daturum ſe arcem Alhambram, quam ipſe poſſidet pollicetur, cœtera ſine Granatenſium conſenſu haud quaꝙ poſſe. Vereri ſe, ne ab eis trucidetur, ſi de deditione illis ſermonē fecerit. per internuncios hęc, & his ſimilia acta ſunt vtrinꝙ, nec ſe ſtaturum promiſſis, cum ipſe promiſſa non ſeruet, Rex illi nunciat. Simul & rura dirui, ſegetes, vineta fructetaꝙ, admiliare tamē ab vrbe quartum, neꝙ enim auſi propius, diripi imperat. Hoſtiliter tādem agitur, vti decebat. intra diem quinquageſimū, vt ſeſe milites reficiāt, apparentꝙ in ſequentem ęſtatem, exercitum dimittit. Ad Reginam ipſe, quę nondum cōualuerat, Cordubam reuertitur. nos Guadixenſes, Bacienſeſꝙ, ac Almerienſes (ꝙ quotidie defectioni ſtuderent, nouiſꝙ rebus inhiarēt) electum ex vrbibus mauros, qui in eis relicti erant a rege mittimur. contentos eſſe patentibus campis, & villis dirutis iubemus. Illis eiectis ad hiberna Granatenſibus oppoſiti reuertimur en illuſtriſſime princeps quę vna ęſtate peracta ſunt. Vnica hec concluſi tabella ſero fabricata, quia non occurrit, qui ad nos concederet. Vale ex Alcala. ix. Kalendas Septembris. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali. lxxxiiii

NE te iactes opimiora ſemper ad te mitti, libet, quę hyemantes tantum egerimus tibi, nec vltra quicꝙ ſignificare. Statiua hyberna, vti anno ſuperiore feciſſe diximus, in regali Al cala oppido, circūuicina, velut ex alto ęthere, deſpectanti nobis elegimus. Eadem finitima loca centurionibus iſdem obueniunt. Inde quiſꝙ ſuos exercet regionis peritos, ſpeculatores. Priuatim quiſꝙ glorię ſtudio incenſus, iacturę hoſtium inferendę, intendit. Per transfugā maurum, egreſſos vrbe Granata cētum viginti equites, qua noſtros minus cautos repererint, longe a nobis damna laturos didicimus. Arma capiunt cum comite egregii duo centuriones Gonçaluus fernandus, ex illora, Martinus alarconus ex moclino, cœteriꝙ per finitima ſtationarii, Qua iter facturi hoſtes erant, latent in inſidiis. Nocte concubia imparatos in anguſto nemorum compendio, ſublatis a fronte & a tergo. Vocibus, adoriuntur. Intercipiunt, ſternunt, capiunt. vinctos ad Regale Alcala ſtatiua Comitis ſub iugum miſſos trahūt. Non multos poſt dies Marchio ipſe Villenę prorex, ad ſororium comitem & ſororem, quę nuper ad virum venerat, ex oppido Turximeno a tergo nobis in interuis, vbi hyemabat, acceſſit. Maiorib⁹ cum eo copiis comparatis, crebris hoſtes incurſionibus ad pomoeria fere, hoſtes conſternamus. In areis vna noctium auctumno tempore collectas ex mōtaniis & ſuburbanis prediis, meſſes, ipſiſmet Granatenſibus, ex feneſtris ignem deſpicientibus, exurimus. Proh ꝙ̄ fractis clamoribus vlulatibuſꝙ fœmineis, incluſi vrbe eo caſu, nobis audientibus, replebant. Milites vero vti per auditos lictuorum clangores, timpanorūꝙ reboatus, coniectari fas fuit, conuocati ſunt. Sed inſidias veriti, intra vrbem ſe continuerunt. ad nos & ipſi veluti prędones interdum acie ordinata rabidi, ac frementes, pręſentanea pernicie deſperati, percurrunt. Sed, vti parum fideliter extinctus ignis flamam inſperatam euomit aliquando, eueſtigio tamen moriturus, votis fruſtrantur circiter vero Idus Ianuarii anni iam primi & nonageſimi, duobus lenis armaturę militum mi libus, quinꝙ autem peditum, clam per oppidū montem frigidum, fines hoſtium noctu ingreſſi, caprarum ouiumꝙ & boum, circiter tria capitum millia amplius, vna incurſione illis ex ſuburbanis raptauimus. ea fuit incurſi, hoc ordine ſtructa. Gondiſaluus fernandus, & Martinus alarconus eius amiciſſimus, cum expeditis duabus cēturiis ducibus peritis, ſpeculatoribus ante Lucano inter elatos parūper duos tumulos, ſeſe abdunt. denſa cohors a tergo cum marchione, comite, Alfonſo aquilario, & Ludouico Portucarrerio, de quibus ſupra mentionem fecimus inter alendini nuper ab hoſtibus diruti oppidi ruinas, latitat. Speculatores duo, rei motores, fultas frondibus ſingulas arbores ſurrepunt, ad ſolis ab horizonte horam, paſtores cum pecoribus, aratoreſꝙ in aperto eſſe dant ex arboribus ſpeculatores ſignum. Tranſiliunt ex inſidiis latentes. His & ego ſocius, qui per tetram noctem errabundus, a cohorte pretoria diuerteram. Illico ſeſe nobis in proximorum collium vertice, circiter centū quinquaginta equi-

Ex ſtatiuis centū eqtes hoſtes capiunt/ vrūtur noctu ſegetes in arcis/ ad granatę mēnia ſit incurſio.

tes hoſtiles, preſto in armis offerunt. Pugnam cum eis primus ante alios Gundiſaluus fernan-
dus certamen iniuit, ſequimur & nos. Ecce dum ſic pari marte leuibus pugnis nō conſerto pre-
lio certatur, pretoria cohors a lōge vtriſq; ſpectantibus, veluti mobilis ſimple Gadum aliqua
maturo paſſu ad nos graditur, trepidi fugiūt hoſtes, ad munita repagulis duo adhuc in acceſſa
nobis oppidula turrita, quę germanas appellant, ſeſe recipiunt. Nos libere agrū percurrimus.
Collectaq; pręda priuſq; vrbs monita nos adoriatur, ad ſtatiua reuertimur. His atq; aliis hu-
iuſcemodi blandimentis, hoſtes, donec Reges veniant, extremam falcem huic meſſi impoſitu-
ri, ſalutamus. Tu autem vale ex regali Alcala in ſtatiuis. xii. Kl's Februarii. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Alfonſo carrillo Epi-
ſcopo Pompelonenſi.

lxxxv

Antipathia cum laite

Quare diſ-ſona naturę appetāt homines / q̄re p̄rias aliēas multi queritent ſua relicta. Quid p̄ch⁊ cuiq;

MEcum ſępe cogito Pręſul, genere & virtutibus egregie, quid hoc ſit in natura, vt tam
diuerſo guſtu homines appetāt diuerſa, nauſeāq; multis incitet ꝙ multos delectat. Vi-
di ego vt puta homines, qui ſolo guſtu mellis ita perturbentur, vt ſe helleborum aut
cicutę vaſculum ſumpſiſſe exiſtiment. Hoc ipſo tempore, quo hanc epiſtolam ſcribo, epoto la-
cte familiari cuidam meo hiſpalenſi, adeo viſcera commouētur, vt euomere ad ſanguinem vſq;
cogatur. Melle autem & lacte quanta hominum multitudo nutriatur, q̄ ſint amica hęc, & hu-
iuſcemodi cibaria naturę, notum eſt hominibus. Eandem in cunctis rebus eſſe varietatem ani-
maduerto. Quam dulce ſit, & quam ſuaue omni hominum generi, immo & omnium animā-
tium patrium ſolum, patriiq; cœli afflatus, nemo ignorat. Multos tamen videmus propria re-
licta patria, alienas quęritare. Quod ſi negare tu & ego voluerimus, multiq; alii, res ipſa arguet.
Sed quid cauſę nos adigit dices? quod hoc ſit archanum ſcire vellemus omnes, quid ego ſen-
tiam habeto. formoſa pulchraq; ſectamur omnes a natura, formoſum eſt cuiq;, quod maxime
placet, id ſi cum patria minime quis ſe ſperat habiturū, tanta eſt huiuſce rei vis, vt extra patriā
quęritet, patrię ipſius oblitus. Exempli gratia. Galerus iſte tuus viridis, lineaq; ſuper togam
candida texta, qua tu ceteriq; tui ordinis homines tegimini, ambitioſiq; ac ſuperbi inceditis,
non minus mihi riſum incutit, ac Democrito cōcitaret. Nec minus ea faſtidio, q̄ lactis hauſtū
meus familiaris, mellis q̄ multi, galea terſa, fulgidoq; torace ac lucidę lanceę cuſpide geſtio.
Vos propterea veſtra relicta patria, eam, vbi iſta appetitui veſtro conſentanea aſſequeremini,
quęritaſtis. Ego quam vos deſeruiſtis adiui, quia quod mihi pulchrum ſuaueq; videbatur, in
ea inuenire ſperaui. Mediolani latius reperiſſes, vbi iſta cuduntur inquies, & me deridebis, in
Hiſpania dico, vbi iſta iuſte, honeſte, pie, decoreq; exercentur, & riſum in vos excito, tanq̄ in te-
rentianos milites glorioſos, rhinocerotiſq; naſum excutio. Valete, & diſcite quid ſit viuem ex
ſtatiuis in Regalia Alcala. xii. Kalendas Februarii Anno. M.ccccxc.

Familiari lac inimicū.

P̄ch⁊a cō paracio.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracha-
renſi viro Portugalenſi.

lxxxvi

Quis tranq̄llus ſit ſtatus.

Qui infelices.

Quib⁹ curis adq̄rūtur opes.

Quib⁹ ſeruantur.

Quō dolore amittūt.

QVid mihi fortuna pręſtiterit in Hiſpania percontaris. Multomagis reſpondeo, q̄ ſuū
ſit dare. dedit ſemel quod amplius auferre minime poteſt. vt ſcilicet venerim, cœtera per
ſe tempus tulit. ſatiſfeci animo in Hiſpania. Deſiderium ſaturaui meum. Multa audiui,
vidi, ſenſi, quę necubi potuiſſem terrarum. decœtero, neq; de eſt quicq̄ ad animi quietem, neq;
ea eſt rerum copia, quę impedire mentem queat. Eam teneo mediocritatem in hac curia, quę ad
muſas alendas ſuppetit. non affecto maiora, quia iucundiorem tutioremq; hunc humanę vitę
ſtatum, qui nec inopia premitur, neq; opulentia turgeſcit, exiſtimo. Quid aliud ferunt q̄ cu-
ras ingentes, actiſſimāq; ſeruitutem iſti fortunę (ſi fortunam licet chriſtiano dicere) tumidi ven-
toſiq; flatus non intelligo, quid aliud de ſe Craſſus midaſq; reliquerint, ꝙ ingentes auri atq; ar-
genti cumulos coegerint, prępter q̄ perditorum hominum & iniquorum nomen non ſen-
tio Virtutum igitur, meo iuditio, deſiderandi ſunt nerui, qui beatos homines reddant, quō li-
beros iocundos, tutos, heroaſq; tandem faciant, non magna pecuniarum pondera, quę ſer-
uos homines triſteſq;, ac ſolicitos reddunt, appetenda. Hęc ſummo cum labore & vigiliis
acquiruntur, ingenti cum ſolicitudine ſeruantur, immenſo cum dolore relinquuntur. Illę vero
parantur faciliter, ſuauiſſime retinentur, ſupremo etiam cum gaudio poſſeſſorem ſuū in mor-
te comitantur. Itaq; cum iſta ſemper prę oculis habeam, minime quibus artibus maiores mi-
hi diuitias comparem, q̄ peregrinationis meæ requirat commoditas, inuigilo. Id ſi & vos
feceritis, quæ ſit tranquillæ vitæ fœlicitas experiemini. Et valete Dictum idem velim Pompe-
lonenſi, ad quem ſcribo quæ videbis. Ex ſtatiuis In Regali Alcala. duodecimo Kalendas Fe-
bruarii. M.cccc.xc.

lxxxvii.

P.M.A.M. Pomponio leto antiquitatis magiſtro doctiſſimo.

Quid ſit orationi ſolutę carmen immiſcere.

CAdere in poeticos modos epiſtolarum ſæpe mearum narrationes, pedibuſq; ꝓgredi ac
numeris compoſitis aliquando, te aduertiſſe inquis. Quid dicas non intelligo. Neutro em̄
me valere ꝓfiteor, neq; eſt ea in me naturę benignitas, vt poetico pollere ingenio, aut pe-
de libero poſſe concinere doctrina ſuppetit. Ingenue ſemper faſſus ſum, me vix phœbei lumi-
nis fores contigiſſe. Peritis iſta relinquo, illis & quorum animus a mundi fluctibus ſeceſſui ad-
dictus ſolam hanc actionem complexi ſunt, in eaq; vitam exercuere. Mihi vero ſit ſatis, quali-
cunq; ſermone amicis patroniſq; de re non de fuco ſatiſfacere. Detur tamen obſeruande Pom
poni, ita vti tu inquis, accidere, velim a te ſcire vitio id des nec ne? Decorem id, non turpidinem
in locutione allaturum multorum ſapientum exemplo arbitrabar, qui nō modo in modulos
aliquando, orationes caſuſq; terminare ac formare ſtudebant, ſed integros orationi ſolutę ver-
ſuū tractus immiſcebant. Quid de Platonis ſtilo proſam inter & carmen ſurgenti, Ariſtoteles,
Quintilianus, ac Cicero retulerit, te non latet. Audio & apud Hebręos a linguę peritis, Daui-
dē multoſq; ꝓphetas alios, carminibus ſolutam contexuiſſe orationem. Idioma etiam egyptiū
armonia poeticiſq; numeris Mercurius dicitur exornaſſe. Sed hęc miſſa faciamus, generaliq;
rerum natura quadam contentus eſto, quæcunq; ſunt, ſiue apud ſuperos inter cœleſtes orbes,
ſiue inter ſemina rerum a deo creata, ſuos habent concentus explicandiq; mētis affectum, mo
dos quęq; viuentia varios ſunt aſſecuta. Diuerſo inter ſe vocis ſtrepitu, diuerſa coueniunt, coeūt,
& diſcordant animalia. Diuerſo animos cantu concitant, placant, & demulcent volucres. Varii
& ſunt hominum affectus, ex variis naturę ſtudiis pullulantes. Viguit heroico Virgilius nume
ro. Sulmonenſis vates, cui Propertiū alii, alii Tibullum præferunt, elego valuit. Soluti pedis
palmam Ciceroni communis tribuit ſententia. Venuſinus autem ille moratus Philoſoph9 Ly
ricos ſibi vendicauit. Ego quoq; inter volucres graculus informis, natiuo, qui mihi præſtitus
eſt, ſono cornicando, quę a me Patroni atq; amici Peti egurgito, quoquo modo quid ītra me-
morię meę officina ad intellectum per phantaſiam decuſſum, linguæ porrigitur aut calamo,
vt ad vos qualecunq; eſt proficiſcatur. Si raucā mihi prębuit natura Sambucā, haud quaq; deli
catis auribus vr̄is Orpheis poſſum fidib9 gratas epulas miniſtrare. Ergo vale ex Regali Alca-
la. xii. Kl'as Februarii, M.cccc.xc.

lxxxviii.

P.M.A.M. Cardinali Aſcanio.

Quę ſit decennij ſubſtantia vltima obſidio granatę.

VEluti ſubſtantiis ita & numeris viciſſitudinem deberi rebus promiſſam animaduerto.
Impari gaudere ſuperos bona procerum pars prędicat. Parem ego ab illis minime ne-
glectum pluribus exemplis annotaui, vt cæteros omittam, quid decennalis parere ſo-
leat numerus, Troianum decennio confectum bellum, a Cęſare Gallicium, indicabunt tertio
noſtrum hoc Granatenſe, quod radicitus propellit ex Europa exlegum mala germina, oſtēdit.
Ab anno quippe quo captam ab hoſtibus Zaram a noſtris; in vltionem Alhamā, ſcripſimus,
ſi bene dinumeres, hunc eſſe decimum, qui primus eſt & nonageſimus comperies. Cuius anni
vere primo octoginta bellatorum millium exercitu coacto, ad vrbem Granatam iam tremen-
tem, tanti regni truncum manibus pedibuſq; caput, deuentum eſt. Sparſa per municipia vi-
cinaſq; arces pręſidia paucis ad eorum cuſtodiam relictis, accerſuntur. Corpus efficitur vnum
militare, tentoria papilioneſq; vbi, vbi caſtra poſita locātur, quibus minor erat facultas, ramis
ſibi frondentibus, Scęnas & Mapalia, ut ſe ab ęſtu tueantur, extruunt. Ad miliare ab vrbe cir-
citer quintum caſtrametamur. neq; auſi propius, ob bellatorum multitudinē. bello namq;,
ſi ętas ſpectetur, aptorum hominū vrbi huic ineſſe millia centum quinquaginta putantur. hi,
ſi forte vt martis exigit regula, eruperint, ſi nos vicinos imparatos adorirentur ac palātes facile
profligaret. Caſtris igitur, foſſis, repaguliſq; vti decuit circū ſeptis, cuiq; duci intra caſtrēſes ag
geres loca pro conditione per metatos aſſignātur. Vigilię, excubię, & caſtrenſes cuſtodiæ per
centuriones conſtituūtur. Nocturni exploratores, qui locorum gnari propius vrbem, ſi quis
in vrbe motus militaris inſurgat, rimaturi, noctes agant alternas eligunt̄. Omnibus iuxta mi
litarem diſciplinam, ita diſpoſitis, vocati proceres in hanc omnes ſententiam conueniunt. Vr
bem turritis atq; iſdem miro robore ſaxorum extructis moenibus ſeptam, quam genuenſes
mercatores, qui in ea verſantur, totius orbis hoſpites, vrbium ſub ſole moenibus cinctarum
eſſe maximā vno ore omnes affirmant, virorum vi, aut induſtria vlliſue machinis haud quaq;
poſſe debellari. abſcindenda illi paulatim membra, ſi quę ſuper ſint, plumas, pennis iam abla
tis, demendas, vt ſua ſponte impotens viribus, oppreſſa egeſtate, ad regios prolapſa pedes cor-

ruat, ſancitum eſt. Tertio itaqꝫ quoquo die, ordinibus nō ſecus ac ſi collatis ſignis cum hoſtibus
eſſet conſerendum, inſtructis, ducente Rege, itur ad ſegetes in pabulum noſtris iumentis, & ho
ſtium perniciem diripiendas. Prҿſto in armis ſemper hoſtes reperimus. Leuibus nos pugnis
ſemper inuitant, totis nanqꝫ viribus concurrunt. Paulatim ſemper illos per ante ſignanos, reli-
quis ſequentibus copiis, retrocedere cogimus. Nos, quæ tentamus, aſſequimur, ſed ſine vulne-
ribus, ſine aliquorū nece nunq̃ꝫ ad veſperam in caſtra reuertimur. Ita modo a dextra, a leua mo
do cuncta vaſtamus rura, villas, prҿdia, queqꝫ obuia euertimus. Propius in dies accedimus, he-
betantur illi magis ac magis. In ſpem habendҿ vrbis, maxime nos erigimur. Hҿc breuiaria ex
Caſtrenſibus noſtris excerpta dialibus habeto. cœtera tempus dabit. Vale ex caſtris Granatis
octauo Kalendas Iulii. M.cccc xc.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER QVARTVS. Anno. M.CCCCXCI.

lxxxix

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali.

Regia Granatā luſtrat orator gallꝰ ad eſt ꝙ̃ læta dies et ꝙ̃ veſpera triſtis.

DOnec cœnҿ tempus aduenīat, prandiū accepit Aſcanius Granatēſe, prā-
dio tu quo meliꝰ ſapiat cōdimētū apponito. & torquium aliquādo per-
penduculi, maioris q̃ꝫ ipſimet torques emi ſolent cœnarūqꝫ margines
q̃ꝫ ipſe cœnҿ ſҿpe chariores. Ex multis quҿ in re tali ſolent accidere, ſin-
gularia tibi pleraqꝫ eſt animus refferre. turribꝰ ad lapidem ab vrbe ſua
ſecundum, ingirum ſtructis, foſſiſqꝫ ac prҿſidiis munitis intra ſe, tanq̃ꝫ
in ſinum, ſegetes ac fructeta quҿdam ſuburbana, hoſtes cinxerunt. her-
batum quicūqꝫ ad tormentuli vel ſagittҿ iſtum turribus appropinqua-
bant, tranſfixi reuertebantur, vel cadebant illico. Incredibile memora-
tu hoc vnum habeto, vt quҿ ſolo nutu cœleſti cuncta perficiantur, vti ſumma plerūqꝫ ab imis
proſternantur, vti fortibus infirma interdum reſiſtant, coniectari queas. Ex turribus adit vnā
* diruturus Franciſcus Boadilla cū auxiliis cordubenſibus, Cordubҿ nanqꝫ Gubernator erat.
dum nos in aperto ſegetes ſecamus, pauci ex turri non vulnerati diſcedunt. pleriqꝫ interempti,
per cōmilitones reportantur. Re infecta, ductor eorum moeſtus retrocedit. Ad duo inde ſtadia,
(tantum nanqꝫ intereſe turres diſtabant) aliam gregarii quidam ſoluti pedites inuadunt, impe-
tunt. per pugiones infixos parieti ad turris hoſtium, quod in ipſius erat vmbilico, ſolus pedes
ſerpit. Ex hoſtii limine dari ſibi ignem a cōmilitonibus petiit. Incēdit, vrit hoſtii valuas, ingre
ditur, tres intus mauri erant, hos tum fumo obcecatos, tum formidine ſtupidos, ita reperit at-
tonitos, vt ſolus de victis vnum per pinnas nobis inſpicientibus, qui rei miraculo permoti ac
curreramus, deiecerit, alios confoderit, priuilegio nobilitatis pedes hic & digno factis ſtema-
te, turri vt pote apparentibus in eius vertice tribus hominum capitibus, donatus, honoratur.
diruitur igitur hҿc turris. Cœteræ quoqꝫ per ſtatos cœlo dies, licet non ſine iactura, deiectæ ta-
men. his amotis, propius ad vrbem patet acceſſus. Prҿcordia hoſtibus magis corrodimus cir
citer Kl's Iulias, vt ordine vtar prepoſtero, cōſtituit Regina velle vrbem, quҿ laboris, pecunia-
rum, & ſanguinis tantum conſtiterat, & ipſa intueri a cortice, dum a nucleo liceat. inſtruuntur
igitur acies. Karoli francorum Regis nuncium, qui in caſtris erat, ſecum ducit. Is erat, quem
galli magnum vocant panetarium. Procerum educit acies quiſqꝫ ſuas. compoſitis per Regem
ordinibus, a ſeptētrionali occidente, vbi Caſtrametabamur, ad cliuos qui in radicibus iacent
montium, re & nomine niualium, gradimur, hii montes vrbi adiacent ab vtroqꝫ oriente ſolſti
ciali. ҿquinoctiūqꝫ vtrinqꝫ ab his vrbi exoritur. Imminentes vrbi hos niuales montes mirҿ
vbertatis regiunculæ, quas Alpuxarras vocant incolҿ, intertexunt. Ad vicinos ergo montibꝰ
colles, Reges eſſe conſci unt. ordinum vero ductoribus, in fronte ad hoſtes iam apparentes, aſſi
* gnantur loca. Gaditano vt pote duci, villenҿ Marchioni, tendillҿ Comiti, Comitiue caprenſi,
Comiti vruenīæ, Alfonſo aquilario ſapientiſſimo optimatum, qui titulos a Regibus vltro ſe-
* pius oblatos renuit. Alterqꝫ ab eo Ludouicus Portucarrerius palmҿ dominus, ſimul & Regii
Centuriones, quibus omnibus accitis, Reges imperant. ne ſigna deſerere, ne manum cum ho-
ſtibus etiam laceſſentibus, ne ordines diſturbentur, conſerere quemq̃ꝫ patiantur. Veniſſe tantū
ſe vt ciuitatem luſtrent, regiſqꝫ Galli nuncio oſtendant, Regina monet. Fame cogendos non ho
minum vi exleges hos capi oportere inquiens. Ita ſtationibꝰ quiſqꝫ ſuis captis, multi quō iam

grauis vigentē ſole meridies adeſſet anhelantes fame ſitiq; diſcumbunt,prouocant hoſtes & la
ceſſunt, ac ſtimulant noſtros ante ſignanos centuriones. contumeliis ab ea parte quam Com=
poſtellanus quidam Cōmendatarius ribera carioris Reginæ cubicularię Marię methinnę ma *
ritus,ſeruabat.Lacerant,ſimulq; irruunt,ac diſturbant.Ribera iam concitus illorum inſoletia
ſeſe cum acie integra illi credita,pręceps in hoſtes fundit,per colles vmbroſos noſtris hacten9
ignotos,laceſcentes hoſtes fugat.Inſequitur in inſidias cadit hoſtiles,inter fructeta latētes, tru=
cidati ad vnum fuiſſent,niſi e veſtigio relictis menſis,a ſua quiſq; ducum ſtatione tranſiliiſſent.
Seruantur noſtri,intercipiunt̃ ꝑ fructeta tuti vagantes,quia id minime ſuſpicabant̃ mauri.Ca=
pti,trucidatiq; mille quingenti amplius,vt aiunt. Libere iam colles vrbi ꝓpinquos, quos nū=
q̃ ſe amiſſuros hoſtes crediderant,aſcendimus.Vt libet vrbem deſpectamus dolabris,& ſecu
rib9,per calones clïueta & vineta per eos colles ſparſa, abſcinduntur.Sole vergēte ad occaſum,
ad caſtra veſperam non minus mœſtam habituri q̃ lætum diem,ſenſerint,regrediuntur,nam
Vruenię Comes,Alfonſus is aquilarius,de quo ſępius,& Gonſalus Fernandus eius frater iu=
nior,cum ſuis quiſq; manu ſtrenuis familiaribus,& centuriis,ita ꝙ quingenti eſſent equites,
non contenti facto,ad noctem expectant in inſidiis,vt mauros ad colligenda ſuorum cadauera
exituros,imparatos capiant.In laqueum cadūt , quem poſuerunt.Senſerunt hoſtes cōſilium,
inſidias illis parant,laceſſunt. Intra foſſas quaſdam nouas exploratoribus eorum non intelle=
ctas,per atram noctem,per ignota noſtris loca,inter Sagittarios & Sclopetranos pedites,tra=
hunt, ſtimulant,& diſturbant,fundunt ꝓfligant,multi mactantur, ducibus ipſis oībus equi
vulnerati Gunſaluo fernando,is quo vehebatur interemptus eſt.Ipſe autem per irriguam quā
dam foſſam cœno,gutture tenus obrutus,vix pedes euaſit.Vbi primum foſſam Gundiſaluus *
ſuperauit,fratris eius Alfonſi familiaris Chironomus, equum cuius ipſe ſeſſor erat,Gundiſal=
uo tradidit,hæc inquiens,eſto memor vxoris & filiorum meorum,& vale. Vix in equum Gū=
diſaluus inſilierat,quom ecce hoſtes aduentant,miſerumq; fidum familiarem,ante illi9 oculos
lanceis tranſfodiunt. Vide igitur purpurate pręſul,q̃ parum ſecundis rebus fidendum ſit. Et
vale ex caſtris Granatenſis.iii.no. Auguſti anno.M.cccc.xci.

P.M.A.M.Aſcanio Mariæ Sfortiæ vice Comiti Cardinali. xc.

Caſtra cremāt gener regū equo lapſus ꝑijt. Filia laborat febre Medina cāpi ꝯurit de vrbe ſeſe fidei ꝛ carminibꝰ ca ſculptis.

FAſcia ſtringitur Illuſtriſſime Princeps,truncata Granatenſium in latera coarctant̃ fame.
Vrgeri hoſtes per tranſfugas nunciantur.Pertinaces tamen & ipſi,vti Bacienſis hyemē
expectat.Sed fruſtantur ſpe ſua,domos iam nobis, vti in caſtris Bacienſibus factū eſſe di
ximus,ſtruere ſibi quiſq; apparamus.De conficienda in ipſius Granatę conſpectu,noua vrbe
cogitatur.Sed priuſq; iita exactius diſcutiam,non abſonum mihi fore videbitur,ſi caſum qui
conſilii conficiendarum domorum maturandi cauſa fuit,aperiam,Inter regia in caſtris tento=
ria tabulatorum,vt arbitror,trium qua tota poterat deſpici planities,lignea turris,regium ha
bitaculum erecta eſt.Turrim tentoriaq; ſcenis,has vocant Hiſpani ramatas,circum ſepſerant,
vna noctium,Rege iam dormiente,cœlitum ſuppliciis Regina intenta,inuigilabat. Proh, cū
ſit cœlo ſtatutum,haud quaq̃ potuit euitari,e Reginæ manibus,in ſericeam lecti Cortinā, ac=
cenſa facula decidens,Regiam incendit.Arida erant atq; exuſta ſole omnia,ignis vires capit. Se=
mi ſopit omnes, ad multum noctem,quid hoc mali ſit ignorantes,debachātur,arrepto ſuper
lineam,qua ſola tegebatur,textam,ſcuto Rex & ipſe inſcius,vnde ignis tam atrox emergeret,
prodit in publicum.Oh viſu miſerandum fere tota caſtra,quō aura non leuis afflaret,exurunt̃,
Regina,chirographorum archanorum arrepto inter vlnas Scriniolo,de viro tm̃ ac filio ſolici
ta,per ſeipſa vagatur.Paruulus princeps Fernandus,ab incendio raptim,aſportatur humeris
de thorace ſuiſq; libellis angitur, de cętero nil curans.Ita confuſi omnes attonitiq;, quid cōſilii
capiant inſcii,muſitant aliquamdiu.Rex tandem,quō ſaluam eſſe Reginam, e cuius cubiculo
ignis emiſſus fuerat, Regina quō ſaluum eſſe virum,vterq; filium ſenſerūt. Conueniunt, ſeſe
inuicem ſolantur, ſubpoſitum ab hoſtibus ſub aliquo ſtratagemate incendium arbitrati proce
res,turbati vagabantur,errabundi.E veſtigio ſeſe ad arma accingebant.Canere ad pugnā om=
nes,ſignaq; tolli,acciri milites,imperant. Tanta ſtupent nouitate,rem vbi intellexerunt,ſeda=
tis animis reges adeunt,quid imperent ſciſcitantur.Verum enim vero,paucos poſt dies triplex
regibus triſte nuncium affertur.Generum,quem vnicum habebant,atq; eum chariſſimum
Portugalię Regis vnicum,lapſu equi,iſœlici caſu, morte immatura,periiſſe.Cordubę filiarū
vnam febri correptam extremū vitæ diem fere attigiſſe. Methimnę campi nūdinario Caſtellę
inſigni emporio,quadringentas amplius domos,vt ipſa caſtra,in cinerem verſa. Nec fracti ani
mo prouintiam ob id deſerunt.Sereno vultu ſeſe exercitui oſtendunt. Fortem animū ſumūt,

prætorium ſibi, ac ſi perpetuo foret duraturum, extruunt itidem & reliqui, pro ſuis quiſqꝫ fortunis, facimus, domos ædificamus, non ſub diuo, non ſub pellibus Illuſtriſſime. Si ad nos venires, tantarum rerum deſiderio tactus, ſed ſub crepitāti tegula ſuſcipieris. Sulco interea vrbs ſignatur, vrbem nāqꝫ, & ſi paruo capacem, iubent appellari. Quadringētorum paſſuum in lōgitudine, tricentorum vero duodecim in latitudine, extruitur, moenibus pinnis, propugnaculis, foſſiſqꝫ ac validis turribus munitis, quadrata ortogonia fere, ſignatur platea i medio ſinitur. Ab illa quatuor in ſingulis lateribus portæ relictę circunſpiciuntur, tanta fuit dirigendæ cura rubricæ. Domus ſtructę, vt in eis equi ſtabulentur mille, ſeſſores vero in ipſarum tabulato vnico hibernent. Erigendæ autem vrbiculæ cōſilium fuit, vt ſi forte re infecta diſcedendum foret, pręſidiis ibi relictis, quę diebus, quę noctibus hoſtes quaterent, quieſcere neminem, aut ſerere quicqꝫ, illos paterentur. tāta ferbuit operis diligentia, vt intra octogeſimū diem cœpta, perficerentur. Caſtrorum a tergo extruebatur, propterea & nos qui quotidie ſurgens opus, viſebamus, Ciſontei comitis rogatu, cui erat lateris occidentalis cum auxiliis hiſpalenſibus, quorum & prorex & ductor erat, cura demandata (per prouincias nanqꝫ erat opus diſtributum) tetraſticon edidi, quo & conditorū nomina, & condendæ vrbis cauſa, nomēqꝫ ipſius, ac nominis ratio includūtur. Propterea ineptum, quia prebita aſtrictum materia, nimis coarctatur marmore id ſcriptum eſt, in occidentalis portæ limine, cuius exēplar accipito, ex caſtris Granatēſibus pridie Kalendas Nouembris. M.cccc.xci.

Rex ferdinandus, Reginaqꝫ heliſabet, vrbem:
Quam cernis, minima conſtituere die.
Aduerſos fidei erecta eſt, vt conterat hoſtes,
Hinc cenſent dici, nomine Sancta fides.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER QVINTVS.

Anno.M.CCCC.XCII.

xci P.M.A.M. Ioanni arcimboldo Cardinali Archiepiſcopo Mediolanenſi.

Granata dedit/q̄ cū granatēſibus federa iudeorum domus chriſtianis in Granata donantur. Iudei ex vniuerſis caſtellę regniſ climinātur. Abulenſis epiſcop⁹ fit Granatēſis archiepus.

HIc finis Hiſpanię calamitatis, hic exitus fatorum fœlicium huius barbaræ gentis, quæ octigentos circiter (vt aiunt) annos Iuliano ducēte ceptę comite ex mauritania, vnde mauræ ſemper nomen retinuit, tranſportata, ſuperbe victam Hiſpaniam, crudeliterqꝫ oppreſſit. Proh dolor, quāta fuit, hactenus horum erga captiuos Chriſtianos, feritas, in humanitas, truculentia. In pręceps tandem ſęuam eorum tirānidem mei reges deo grati, anniuerſariis fractam erūnis detrudunt. Aduerte ad ſuperiora callidum ſtratagema. Paruulam eam vrbem quam ad aſcanium ſub ſanctę fidei nomine erectam ſcripſi, vt a longe appareret, candido dealbari gipſo imperant, eam ex vrbe ſua conſpicati hoſtes, quid ſibi velit illa ſtrues, ſciſcitantur, Quam primum quomodo ſit, cur ue condita intellexerunt, ad ſepulchra parentum meſti fluunt, illorū manes vocibus laceſſunt. Mahometes ſui auxilium ſupplices implorant, alii, ꝙ eos deſerat, execrantur. Matres complexæ filios gemitibus atqꝫ vllulatibus ſidera feriunt. Primores in arcem Alhambram regiam antiquam, ad Baudillum Regem eunt, redeuntqꝫ frequentes. Sui impotes quid velint ignorant, concurſationibus crebris continuiſqꝫ contionibus deliberādo dies protrahunt ex diebus, conuenticulis vrbs tota repletur. Dolore animi cruciantur. Seſe macerant. Cadunt tandem, & colloquium petunt, audiuntur. Pacis fœdera huiuſmodi iaciuntur, vt Baudillus Rex vrbem, arceſqꝫ dedat quaſcūqꝫ in fide ad eam vſqꝫ horam retinuit. Ipſe andaraxo inſigni inter niuales montes municipio, cum Alpuxarenſibus quibuſdam regiūculis contentus viuat, ex primoribus, qui ductare ſoliti ſunt ordines, ne populum ſeducāt, neminem in vrbe relinquūt. Populo, vt in auitis laribus legibuſqꝫ viuere liceat, nouis quibuſdam tributis impoſitis permittitur. Venit igitur priuſqꝫ decimus ab exordio belli annus expleatur, per Baudillum, qui & ipſe ſupplex, vti patruus, ad reges venit, tanta vrbs in regiam poteſtatem. Iudeis ex compoſito eiectis, eorum domos chriſticolis ibi figere pedem volentibus, aſſignātur. Abulenſis Epiſcopus in Granatenſem Archiepiſcopū tranſmutatur, templum diuę marię erigitur. Sacerdotum ordo numeruſqꝫ, vt par fuit, addicitur. Canonicus & ego, ceſſante marte, ad ſatur

nium effectus confugio. Vbi chriſti nomen ignominiis, hactenus ac iniuriis lacerabatur, ibi nunc colitur. Alhambram, proh dii immortales, qualem Regiam Romane purpurate (vnicã in orbe terrarum crede) Tendillę Comiti vrbiſq; Regimen credunt. Pręſidia prębent militaria. Grandẽ aliam eueſtigio prouinciam aggrediuntur. cum nanq; viderint, Iudeorum tabido commertio, qui hac hora ſunt in Hiſpania innumeri, Chriſtianis ditiores, plurimorũ animos chriſtianorum corrumpi ac ſeduci. Diem illis certum, poſt quartum ab edicto, menſem ad pfectionem ſtatuunt. Quicunq; vltimo Sanciti termini die non remigrauerit, ad reperientis libitum aut captiuus educatur, aut trucidetur. Per pręcones per omnia eorum dictioni regna parẽtia, enunciatur. It pręceps in exilium tandem gens hęc, extorquendarum pecuniarũ vbicunq; illas latere ſenſerint ſagaciſſima. Subdola aurum animo, deum ex lege veteri, ore colens. Granatenſi igitur mole duobus his ſenibus Archiepiſcopo, & Comiti longa rerum experientia prudentibus, relicta, ex vtraq; Bætica in veterem Caſtellam, pedem referunt. Summis populorum applauſibus. Summa cum lætitia, veluti fœlices de tam truculentis hoſtibus triumphatores, paſſim ſuſcipiuntur. Aegre archanorum ipſius participem, pontemq; illi ad deũ, ſi quũ pro lapſa fuerat, facientem Archiepiſcopum Regina reliquit. Ex itinere, quacunq; iter eſt, quem illius loco ſufficiat anxia, cuculatos omnium ordinum accerſit, quem fama ferat inter ſanctos viros, abſtinentia, rerumq; contemptu, pręcellere cæteris, ſolicite veſtigat. De moribus, de fidei feruore, exactiſſime ſcrutatur vnica hæc illam impræſentiarum, vti relatum eſt, cura ſolicitat. Ego autem per aliquot menſes, vt apud ſanctum hunc virum, habitum ex Romuleo in Põpilianum vertam, vitamq; nouam, veterem pelliculam excundo, complectar, in hac vrbe, ad cuius perniciem pars vna fui pedem fixi, vos vero a me rarius lr̃as habituri q̃ hactenus. Bene valete, ex vrbe Granata. v. Idus Martii. M.cccc.xcii.

xcii

P.M.A.M. Alfonſo Carrillo Pampilonenſi epiſcopo de morte principis Portugaliæ.

Cõſolatoria d morte pn cipis Portugalię.

AD Aſcanium vtriuſq; patronum ſcripſi, Portugalli Regis filium vnicũ regni heredem, meorumq; Regum generum, currentis equi lapſu morte inſperata periiſſe. Ad Brachareñſem id minime volui, ne ſubito preſſus dolore nimium ſe torqueret. Tibi autem, quia non tam intereſt, rem apperio, ſolutis habenis, vt nobilium moris eſt adoleſcentium, in vniuerſa Hiſpania, equum miſer adoleſcens Regius, ex ligitimo thalamo vnicus, calcaribus in ſtadio agitabat. Ex aduerſo, puer ignotus forte fortuna ſtadium traiicit. Incidit in trãſeuntem, ſonipes, in caput rotat. Superq; pectus adoleſcentis conuoluitur. Coſtulas illi teneras in ſtomaci arculam confringit, infra tertiam (vt ferunt) horam mutus moritur. Voce tu illum viua, cuius maior eſt vis q̃ epiſtolæ, quæ ſono carens ac mortua videt̃, ſolaberis. Ambibis hominem circumloquiis, prius de humanis erroribus & fluctibus, de mortalium corporum fragilitate, de animorum e corpore exeuntium libertate, de fati neceſſitate, quæ nos ad mortem compellit. Quando generat, tum ſtruere nobis infœlicitatem parat, quando proſperitate demulcet, ſermonem prius cum illo inibis, q̃ ad moleſtum illi deuenias caſum, prudenter, ne quorſum tendas intelligat, homines eſſe ſtellas in terris a cœlo mutuatas, quæ ſolutæ vinculis mortalibus, ad ſuperos, tanq̃ ad patriam a qua profectæ ſunt, ab exilio & ſomniis, ad bona vera peruolant prædicabis. Longe de hinc ętatis quæ ſint faſtidia dinumerabis. Satius eſſe homini, florentibus annis, dum futuræ in illo probitatis ſpe populi depaſcuntur de medio tolli, q̃ grauante ſenecta, generibus morborum omnibus circum ſepta, in vitę tędium ac gentiũ odiũ ob imbecillitatem decidere. Oſtendes qñ hinc rite perſuaſum videris, præſentis fortunæ ludũ, nubilaq; patriæ eius, & alternas vices ſignificabis, ob eam forte cauſam, ꝙ vnicus eſſet, regni heres, torquebitur, patrięq; ob id metuens, ingemiſcet. Reges qui nobis imperent nunquam defuturos reſpondeto. Sapientiſq; eſſe diuinę ſe accõmodare voluntati, fortitudinemq; ex neceſſitate extorquere. Hic adoleſcens mori nunq̃ felicius potuiſſet. Reliquit nanq; de ſe ora hominum vt aiunt ſapida. Si vero vixiſſet, alium forte Regem q̃ heres Regis polliceretur, induiſſet. Vidimus nanq; ex optimis adoleſcentibus, in ineptos ſepe viros, ſed reges præcipue euaſiſſe. Glorioſus igitur abiit qui forte longioribus annis diſceſſiſſet in glorius. Scit Bracharenſis pterea heredes patriæ non defuturos, Emanuelem nãq; virum iam probatum, ętate maturũ, vis ei ducem ducemq; Gimarani, & Bregantiæ, Iaimen, claris moribus & doctrina pro ætate ornatum adoleſcẽtem, principem fore eorum. Ad Dioniſium iuniorem Iaimis fratrẽ, ipſius Regis omnes conſanguineos, qui ad regnum aſpirant, optime nouit. Regis filii ſint vel ne, quid ad patriæ ſalutem? Vt regno dignus ſit quicunq; nobis ſit imperaturꝰ, exoptandum eſt, ſapiẽs

eſt ac fortis animi Bracharenſis noſter, facile tibi auſcultabit amiciſſimo. Ergo iam valete ambo ex vrbe Granata.xv.Kalendas Aprilis.M.cccc.xcii.

xciii

P.M.A.M.Ioanni Borromeo equiti aurato Comiti Alonæ.

Quare ad vrbẽ ſepe tabellarij rari mediolanẽſ/ qd a roma exhauritur cũ epilogo d̃ reb9 Granatenſibus.

LIteras ꝙ raro ad te miſerim, cõquereris. Si quãta tibi debeam libraueris, ſi ex deſiderio id tuo dimenſus fueris, ꝙ geſta meorum regum vehementes te ſcire voluiſſe oſtendis, merito iure accuſabis. At ſi quali locorum intercapedine diſtemus penſitaueris, a culpa me liberabis, cum tu mediolani agas ab itinere ad vrbem ſemoto, velut in abdito, lates. Qui nãq; mediolanum ſint profecturi, pauci ad modum occurrunt. Mercatores pleriq; mediolanẽſes cõmertii cauſa in Hiſpania verſantur, ſed hi, nundinalia quęrunt emporia, ad curiam minime ſepe diuertunt, ſi qui forte fortuna acceſerunt, literas ad te fratres q; meos continuo dedi. Mediolanenſibus noſtris purpuratis principibus, qui Romam incolunt, me crebro litteras deſtinaſſe ais, nec falleris quidem, neſcis in vrbe Roma ligones, marraſq; & ſarcula, reliqua etiam inſtrumenta, quibus ſaxoſum ſpiniſq; implicitum & vepribus aſperum, ad cœlos iter, lene, apertũ, ac peruium efficitur, fabrefieri? neſcis auaritiam prepetibus pennis per aera volitare? neſcis auri cupiditatem demogorgonei gurgitis voraginem ſuperare? ea, raptatos halitu ſuo tabellarios, vno ſpiritu, ab extremo Zephiro, diſpoſitis equis, ad Romanos euros iaculatur. Nihil eſt ꝙ ex veſtra vrbe mediolano, in hiſpaniam vtilitatis cenſualis poſſit afferri. Ex vrbe Roma pontificali ſola membranula, ingentia quotannis auri pondera, per tabellarios importantur Canonicatum hic, gradum ille altiorem quęritat. Epiſcopatui alius inhiat, litibus alter exagitatur. Ita pecuniarum hęc immenſa ſitis, hęc animarum procelloſa tempeſtas, per vaſtam locorum diſtantiam aſpera quęq; diſrumpit, montes inuios aperit, alas quibus ad illos volitẽt, hominibus imponit. Accerſite ad vos põtificem, ex cuius ſinu maior auri copia quã ex arabicis auri fodinis exhauritur. Ex cuiuſue poteſtate itur ad ſuperos. Tartareęq; portæ claudũtur, & crebras a nobis literas habebitis. Accipe igitur per Franciſcum Adam conciuem noſtrum ad vos ꝑgentẽ, de bellis geſtis noſtra tempeſtate, hoc tenue breuiarium. Strauere gręci decẽnio Troyam, decẽnio ſubegit gallias ceſar, octingẽtos circiter annos Hiſpaniam infeſtantem gentem hanc ex mauritania tranſportatam, bellis decẽnio mei reges anniuerſariis hebetarũt, vicerunt, habitiſq; in poteſtate duobus eorum regibus, tandem radicitus euerterũt. Iudeos gentem fallacem, ꝙ chriſtianorum animos ſuis fœdarent ſuperſtitionibus, q̃uis innumeros, chriſtianiſq; opulentiores, eiecerunt. Comiti tendillę, qui a vobis mediolani, quõ in patriam ab inocentio octauo. P.M. rediret honorifice ſuſceptus eſt, Granatenſis regni relictis habenis, cœtera ipſi a vita regna triumphantes percurrunt, in hac ergo vrbe per aliquot menſes canonicus immorabor. late aliquando tibi, ſi per vitę datorem licuerit, noſtri diales caſtrenſes, quę intelligere cupies aperient. Vale interea ex vrbe Granata.xiii.Kalendas Aprilis.M.cccc.xcii.

PREROGATIVE GRANATE VRBIS.

P.M.A.M.Petro Goncalo mendocio Hiſpaniarum Primati Cardinali Archiepiſcopo Toletano.

cxliii

Arguit granatã vrbẽ ꝑcellere / cũctis vrbib9 ſi cũcta metimur.

ERat mihi oneroſa profecto a vobis purpurate princeps, alterq; a regibus in Hiſpania Rex, abſentia mea, tum ꝙ in curiis educatus a teneris, in receſſu viuere neſciebam. tum, quoniam maior eſt virorum ſemper in regiis, veluti magnorum in vaſto mari piſcium copia, q̃ in vna, & ſi ampla, ciuitate. Omnibus quę ſole ambiuntur, quas ego viderim vrbibus, eſt meo iudicio Granata preferẽda. Aeris quippe temperie, quæ ad alicuius patriæ fœlicitatem imprimis quęrẽda eſt, precellit. Aduerti nanq; graues minime hic eſſe calores eſtiuo tẽpore, minime acre frigus hiberno, niues in montium cacuminibus adiacentium, vrbi perpetuę, vix ad milliare ſextum ex vrbe conſpiciuntur. ad vrbem vero, rariſſime deſcendunt. Ex niuibus illis, quę facile afferuntur, ſi forte ardente Iulio intenſi aliquando vigeant, calores, ad vina diluenda ita frigeſciũt aquę, vt niues ipſas exuperent. Si vero, quod in concretis ſaturni aſpectibus ad ſolem plerunq; per frigidas domos, euenit, per paucos aliquot dies inſuetum frigus ingẽs emerſerit, per vicinas in mõtibus ipſis denſas ſiluas facile illi occurritur. De ambulatoria vero, ad animi aut laboribus aut curis feſſi leuamen, quę his ſimilia regio vlla per naturæ benignitatem conſecuta eſt? ſtringun-

tur ſolo mari miraculoſe Venetię. Planitię tm̄ gaudet opulētum Mediolanum. Florentia mō tibus ſolis contenta, hyberna omnia horrentia perpetiuntur. Roma continuis agitata flatibus auſtrinis, qui ex Africa morboſos afferunt halitus, & paluſtribus tibridis vaporibus oppreſſa, paucos ad ſenectam ducit. Vrgēt ęſtiuis caloribꝰ, q laſſos reddūt, & faſtidio replēt habitatores. Granatę ſaluberrimꝰ eſt Adarro fluuio, q vrbē īterlabitᷣ aer. Granata mōtibꝰ gaudet ac lata pla nitię. Granata ꝑpetuo lętatᷣ autūno. Cedrinis arboribꝰ, aureiſqꝫ malis oīgeneris, & amœnis viri dariis gaudet. Hortos eſperidū emulatᷣ, ex vicinis montibꝰ inſurgūt vberrimi paſſim colles, ac lenes tumuli, vineis mirteiſqꝫ paſſim referti nemoribus, odoratiſqꝫ arbuſtis, omnia circūuici na ſuauiter compta, eliſios ſapiunt, irrigantur hęc vniuerſa (vti noſti) Purpurate prin ceps. Quos generēt nouos ſpiritus. Quātumue feſſos recreent riuorū per vmbroſa hæc oliue ta fructetaqꝫ decurſus, ego ipſe ſentio. Hem ſatis euagatum dices Patrone mi clariſſime, ſatis qui dem, ſed dixiſſe volui hęc, vt ſcias quanti vos curiamqꝫ veſtram faciam, vileſcunt omnia, nau ſeam inducunt mihi vniuerſa, ſtomachum pariunt hęc blandimenta naturę. Fœlicia hæc deli cioſi prędicant, magnorum me virorum ſola commertia beant. De nepotis ex fratris tui, comi tis Archiepiſcopiqꝫ conſuetudine neſcio, quid dicere videris, placēt quidē, obſeruoqꝫ vtrūqꝫ, ſed cum ſint numero pauci, naturę meę haud quaqꝫ ſatiſfactum iri ſentio. Quapropter onero ſam mihi prius vitam, oneroſiorem tuis literis, quibus me reuocas, effeciſti, excuſiſti, ſi nō dor mientem, ſopitum tamen currere cupientem, calcaribus agitaſti, Dabo igitur operā, vt me hic quantocius exoluam. Vale ex vrbe Granata. tertio Kalendas Aprilis. anno Milleſimo quadrin genteſimo nonageſimoſecundo.

P.M.A.M. Didaco Muro, Decano Compoſtellano viro probo. xcv.

Quā ꝑcioſior ſit hoīꝫ q̄ auri theſaurus.

Quis patronum iſtum tuum Mure vir ſapiens fefellit? Aut quid in me ſentis tu, qui na res habes odoro cane acutiores? cur a tanto principe tanti fieri debeam? Ad curiam me nititur ſuis literis, ſuprema humanitate refertiſſimis, reuocare, id mihi gratiſſimū, aſt illi, quid cum Martyre? Hominis ne cuiuſqꝫ obſequio tanta pollens autoritate inter Cardineos proceres poteſt indigere? Qui tertiam in regnorum habenis dexteram tenet, te res meas apud illum, vti per coniecturas colligo, commendaſſe animaduerto. Cognitus ipſe erant fateor, ſed minime familiari conſuetudine deuinctus. Conciliatum igitur, ſi tu mihi reddidiſti, vti bonū decet virum, operatus es. Bonis nanqꝫ a naturę benignitate inſitum eſt, homines diligere. Om nibus pro virili ſua, bene cupere, & qūo poſſit benefacere. Sed ſi forte præter greſſus es in lau dando metas, vtrum mentiri liceat, conſule iuris peritos. Quorum ſcripta examuſſim calles, vtrum, quacunqꝫ ratione ſuſcipere cauſas amicorum, naturęqꝫ ſuę igniculis, quamuis bene cō ſulentibus, vti fas ſit, diligenter inquirito. Ah ſcio quid te atrahat mure, vt ſemper inhies ad fa uorem auxiliumqꝫ hominibus, pro cuiuſqꝫ ingenio, aucupandum. Fenerator es callidiſſimꝰ, noſti aīos hoīm, bn̄ficiis cuiqꝫ cōſentaneis, deuicere. Sētis multo tutiores eſſe pręcioſioreſqꝫ ho minum, q̄ pecuniarum theſauros. Propterea tibi, non horrea tritico, nō erarium auro fulcire conaris, ſed prudenti nexu, quod ſit animal deo proximum, hominem ex homine ſtudes irre tire. Vt de te honorifice ſentiam, ſola me cogit opinio. Quid putas, fore, ſi re ipſa te ad priſcū patroni tui erga me inchoatum hactenus amorem, additum aliquid te autore perſenſero? Gra ti quippe me animi, nec degeneris quidem natura formauit. Ad ſaturnum, ceſſante Marte, ſub huius ſancti viri Archiepiſcopi vmbra, tento transfugere a thorace, iam ad togam me transtuli. Dragmatis, cantica canonicus in collegarū cœtu exerceo. Durum eſſe hoc laborioſum otium naturęqꝫ meę, quia ſemper idem, aduerſum, ſentio, variis nanqꝫ delector actibus, variorumqꝫ hominum cōmertio paſcor libentius. Ibo igitur ad vos quandoquidem vocatus, vt arbitror prope diem. Ex vrbe Granata. iii. Kl's Aprilis. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Ludouico Torres de quatuor principis cuſtodibus aurato equiti literis ornato. xcvi.

Quāta ſit vis cuſtodū in erudiēdo principe.

Saturauit epiſtola tua Ludouice vir omni laude digne, appetitum meum, non q meum ad curiam acceſſum deſiderari a pleriſqꝫ primatibus, ſignifices, neqꝫ enim qua in re vtilis eſſe illis poſſim intelligo. Sed quia fuit iudex eius erga me tui animi, quem ego cupiebam. Ele gans ipſa fuit epiſtola quidem, & ſublepida, quadam grauitate perſpicuę contexturę. Scribis inter cœtera puerum adhuc principem, nec dum pubeſcentem grauiſſima indies magis (mirā di ingenii argumentum) verba, tenero formare palato, quibus in ſummam ſpem erigimur, omnes qui apud eum verſamur, veluti ex ſubterraneis radicibus herbarum, varios flores, ita ex

inſtituerat Princi pem [illegible], cui gratus erat.

obruto ętate illius animo, maiora indies futuræ magnanimitatis & prudentiæ ſigna,pullula-
re predicatis.Iſthec de principe laus,apud me iam ſenuerat,quoties ego ipſe . predixerim,ſub
eius corculo feruentes eximæ virtutis igniculos, veluti fauilla ętate contegi: vos teſtes eſtis . vi-
uat modo,fœlicem cum Hiſpania chriſtianum orbem videbitis.Vt propterea me acriorib⁹ ad
curiam calcaribus concites,diligi me ab ipſo,de me qꝫ ſepius eum interrogaſſe(ſuperis etiā te
ſtibus)aſſeueras.His haud quaqꝫ ſtimulis indigeo, cupio nihil magis,inſiliuit tamen præ leti
tia cor,oblectationemqꝫ mihi verba hęc tua parturierint , nec quia puer eſt muteturqꝫ in pue-
ris ad horam volūtas,lętari deſino . De humilib⁹ id dictum puto, quibus deeſt ad pythagorę
literę dexterum cornu,dux,eruditio,callidi ve morum Magiſtri,cuſtodes.in regia vero ſobole,
multo ſecus. Hęc nanqꝫ rite fundata a natura,cum per egregios opifices gubernata increuerit,
cum ętate magis ac magis coaleſcit. Iure igitur merito gratulor mihi,ipſiqꝫ gaudeo vehemē-
ter. Agellum iſtum oppulētiſſimū, glebulamqꝫ precioſam,mei nominis ſemina cōcepiſſe, ac
tenerum iſtud arbuſtum aureū,in quo ſeminea inter ſe crepitant bractea,tanqꝫ inſerti in ipſum
rami ſpinei, mentionem de me aliquando feciſſe,cœleſtia precor cuncta numina,vt ſurgentem
iſtum Regem futurum,quacūqꝫ iter fecerit,cōmittentur,voſqꝫ ipſius cuſtodes vna tueātur. Et
vale ex vrbe Granata tertio Kalendas Aprilis Anno.M.ccccxcii.

P.M.A.M.Diuo Ioanni vtriuſqꝫ Hiſpaniæ inſula-
xcvii rumqꝫ noſtri maris heredi Regio.

Laus & exhortatio ad rectū/& vtilitas recti de pricipis ioānis vita.

MIrande in pueritia ſenex ſalue. Quotquot tecum verſantur homines,ſiue genere pol
leant,ſiue ad obſequium fortunæ humilioris,deſtinati miniſtri,te laudant,extollunt,
admirantur.Sublimis hęc eſt ac tutiſſima poſſeſſio rerum omnium theſauros exupe
rans,amari,coli,obſeruari,virtute media, memor eſto fortunate Puer, arborem te eſſe ſurgen-
tem in immenſum,ſub patula cuius vmbra recreatū iri oportet, multorum labores populorū
ex cuius etiam ramis veluti a parentibus hyrundinū pulli , fructus ad veſcendum innumeros
colligere neceſſe eſt.Memineris tot tibi credendas,ad paſcua illis prebēda oues,quot hominum
capita tuæ ditioni ſubiacebūt. Fructus preſtabis vberrimos mirande puer,ſi vti cepiſti, arbo-
rem tuam literarum diſciplina clariſqꝫ moribus cohęrenter , ab omni viciorū nota ſemotus,
irrigaueris, vmbrāqꝫ porriges recūbentibus ad leuamen directam, ſi te ipſum direxeris prius.
Nec aliter quidē ſperare de te fas eſt,indolis eximię Princeps. Sint nanqꝫ tui cogitatus,omnes
vt parentes, qui nulli Regum ſunt in orbe ſecundi, emuleris, a quorum ſemper labiis aperto
(vt aiunt)ore dependes,apprehendere quę dixerint paratus.Tibi maior eſt in tenera ętate cura,
vt in Regem bene merentem euadas , maiorqꝫ vt regno dignus ſis , quā vt regnum aſſequaris
ſolicitudo.Ex tui ingenii inſtituto facile cōiectatu eſt, optimā te habuiſſe dum formareris ob
ſtetricem. Itaqꝫ ſi a bonis tuis iniciis meliores produci cupis euentus, bonum illud a quo bona
prouenīūt,clauſum in pectore ſemper habebis . Ille Rex Regum,ille dominus exercitum,ille
amātes ſe maxime diligit,regit,tutatur, his bona impartitur omnia. Hęc pauca,nū vt te meis
monitis indigere clariſſime Princeps exiſtimē,qui tali ſis ingenio prędítus,taleſqꝫ apud te ha-
beas vitæ magiſtros,ſed vt mei ſint erga te amoris monumentū,ſereno iſta vultu quo ſoles alio
rum dona benignus accipito.Et vale ex vrbe Granata tertio Kl's. Aprilis Anno.M.ccccxcii.

P.M.A.M.Petro Nunio guſinanno
xcviii de Principis Cuſtodibus.

Qua lōge ſit felicitatē in hūanis q̄rere.

BReuem ſed ingenuam gratitudine ſententiiſqꝫ refertiſſimam,accepi Petre nugni, vir non
minus virtutibus quam genere ornate,epiſtolam tuam.Ea multa mihi hactenus cognita
confirmauit,te ſcilicet abſentem eodem erga me eſſe animo,quo preſens fuiſti . quom ex
officina mea(vti inquis)cum Tendillę comite Didacoqꝫ hurtato mendotio Hiſpalenſi Archie-
piſcopo eius fratre,in caſtris,tollendi ocii cauſa,aliquid ſemper exhauriebas . Ex ſapientū nāqꝫ
ſententiis,quos me profitente audiebatis,mens illa ſana quę imprimis ad beandos homines in
ſano corpore requiritur, facile ebibitur,neqꝫ enim in ſana hac corporis ſanitate,neqꝫ in fallaci-
bus fortunæ bonis,quę bona tamen eſſent,ſi bene illis vteremur,illa conſiſtit fœlicitas. Sed in
his quę ad eum qui eſt ſummū bonum nos eleuat mediis ſumma reperitur.Te igitur meo pol
lice ita confictum prędicas,vt in meliorem te,hominem cōuerſum eſſe fatearis, te iam qui fue-
ris noſcere inquis,q̄ꝫ inutiles quāue ſibi mortui ſint,qui literas penitus ignorāt,in defeſſo ſpiri
tu proclamas . Miſereri te inquis magis huiuſcemodi hominibus,q̄ꝫ regibus inuidere. A be-
luis parum diſtare homines, literarū ignaros cōtendis. Torpore oppreſſos, cecoſqꝫ ac mutos,
immo & viuendo mortuos appellas, de quorum vita nulla cum virtute mentio quādoquidem
igitur

igitur ita ferax eſt hic tuus agellus, vt ſata perbelle conceperit, optandum tibi eſt, vt longo tem pore valeas. Quanto nanq; bene valendo longius vixeris, tanto eris noſtro futuro regi, apud quem diebus noctibuſq; verſaris, vtilior. q; autem tu reliqui etiam collegæ tui, reditum meum ad curiam cupiatis, vt ſi qua mihi plumula eſt, eam expiletis, id cupitis quod ego maxime deſiderio. Sed cum verear, ne curia tanto viro priuata, quantus hic eſt noſter Granatenſis Antiſtes, ſub cuius ductu, ſacris initiari velim, auſpitia ſortemq; mutauerit, refrigeſcit animus aliquantiſper. Dabo tamen operam, vt vobis mihiq; aliquando ſatiſſiat. Vtq; ego veſtra amicicia fruens, gaudio vere fruar amicitiæ, quod vnicum eſt ac verum in ſęculo gaudium, ex ipſorum numinum gaudio & armonia cœleſti, quæ ſolius amoris inſtrumento cunctos verſat orbes, proficiſcens, veram nanq; eſſe religionem, ſine qua non datur amicitia veſtrum iſtud proborum apud ampliſſimum principem collegium, cogor iudicare, cum nulli vnq; inter vos prę ter q; de virtutibus ſermones, colloquia q; agitentur. Vale ex vrbe Granata, tertio Kalendas Aprilis. M.cccc.xcii.

P.M.A.M.Guterrio a Toleto regio conſobrino ſcholaſtico Salamantino. xcix

Quid nunc Granatæ faciam interrogas? pro thorace, Quem me in caſtris geſtaſſe vidiſti, lineam (quam dicitis ſuperpelliceam) porto. Pro ocreis, talarem veſtem, pro lancea peltaq; in manibus eſt horarium. Si quid temporis ſupereſt, ad aſſuetas muſas confugio, non, vt cuiq; propterea placeam, non vt me oblectem ſolum, ſed vt me fallam, donec nanq; vatis alicuius aut philoſophi ſcripta conuoluo, aut aliquid in mea, quamuis algenti, aut rubiginoſa, cudo officina, ab externis, quæ ſollicitos, anxios, ac miſerrimos homines faciunt, diſcedo, malo equidem ego illa meq; ipſum fallere, q; falli ab ipſis. Quid tamen hoc mali ſit, non intelligo, ſeceſſus, animi ſolet tranquillitatem parare, me autem affligit. Scio & longo didici experimento, regum domos curis ingētibus oppletiſſimas, agi velut tempeſtatibus crebriſq; procellis, curiales omnes agnoſco, momento quolibet cuncta mutari, in eodem ſtatu velut in fortunæ rota poetæ fabulantur, nichil diu permanere, regum fauores, quos imprimis homines ſectantur, vento mobiliores, inaneſq; eſſe video, futilia ſimul & lubrica quęcumq; ex laborioſis in curiales agros ſementibus iactis colligi poſſunt, meiſmet oculis in aliorum multis capitibus contemplatus ſum. proh, & quod miſerabilius, apta magis, vt nos ab eo ſeiungant, ſine quo ipſa non ſunt, cuiuſue manu nobis cum facta ſunt, q; vt gradus nobis ad illud aſtruāt, fœlicitatem vnicam in huiuſmodi amore conſiſtere, qui vnus eſt amor. Verum bonum a quo bona cuncta proueniunt, aperte intelligo, curiam tamen affecto licet curarum aream bonorum (quæ bona ſunt) aridam, quam facto agmine noxia cuncta circumſiliunt, cui ſunt ob inuidiam timor & dolor perpetui comites, ſi quod appareat inter curiales gaudium, breue id, ac ſimulatum, felleq; mixtum ebibitur. Cum a veritate vno temporis momento diſcedere ſit inſoeliciſſimum, inhumanum, obſcenum, quot ora veritatem proferant, aut quæ verba ſine doloſo fuco prodeunt. Qui corda hominum ſcrutatur, nouit. Et hinc multa. ſed me miſerum, rapior tamen ad curiam. vocor ab amicis, fateor, ne credas tanti eſſe communem hominum amicitiam, vt in manifeſtam ſe quis voraginem immergat. Vrgemur omnes fati quadam occulta neceſſitate, vt video. Furor, ſtupor, ſtoliditas, vertigo, nos circumuoluunt. Velut auiculæ bubonum noctuarūq; ſimplices ſectatrices, deludimur, irretimur, perimus. Edocetor igitur exēplo noſtri, tu mi ſcholaſtice, ne illaqueatus decidas in noſtrum aucupium. Et vale. Hic patronus noſter Archiepiſcopus te ſaluere iubet. Ex vrbe Granata in Kalendas Aprilis. Anno. M.cccc.xcii.

Tranſit autor a prętexta martia ad nūtialē togā. Que ſint curie cure.

P.M.A.M.Aſcanio viceconiti Cardinali de Arcimboldi Cardinalis morte. c

O Quam merito fallacem eſſe humanam proſperitatem, ſapientes omnes, vno ore iudicant. Chriſtiano nanq; ſatius eſt in hoc nomine, quam fati aut fortunæ vices appellare. Hei nobis, dimidium animæ tuæ, alterumq; a te patronum mihi Io. Arcimboldum conciuem Cardinalem, vita functum relatum eſt, neq; enim mihi præ dolore ſignificaſti arbitror. Ex humanæ fœlicitatis melle, fel iſtud ſolet paſſim ſcaturire. Hinc noſces q; parum ſit temporum applauſibus fidendum. Qui non aliter mendaces eſſe perpetuo reperiuntur experimento, quam malus dęmon, qui tot aſtruit ex ſuo inſtituto mendatia, quot temporis momenta voluuntur, momenta vero quæ fuerunt, quæ futura ſint, arithmetici numerent. Vere

Conſolatoria de morte Cardinalis Arcibol di.

fœlicitati infeſtiſſimam hoſtem ac ſemper aduerſantem fœlicitatem humanam philoſophi non iniuria cenſuerunt, huius quippe retibus impliciti, minus ad illam tendere iter poſſumus. O fugacem ac volatilem delectationem humanam, quæ tanto longius peruolat quanto firmiorem proximioremqꝫ eſſe arbitramur. Quare pernitioſas huius illecebras & pollicitationes, fallatias potius ac veneficia quam fœlicitatem iudicabimus. Quid illi ſanguinis nobilitatis? Quid diuitiæ? Quid ingentes tituli profuerunt, ſpiritum illius ne euaderet? cuncta ſimul horæ momentum producere illi vitam potuerunt? tu videris. Inde iam tibi exoſam eſſe opulentiam, tibi genus illuſtre nauſeam incitare, tibi cardineos inter proceres primatum, non vltra bene ſapere, tali dempto collega, proclamas. Zizaniam tibi in eſcas, & potum coniectum quereris. Hęc tu, vti mihi ſignificatum eſt, quid autem me ſoletur, qui iacturæ huius ſum particeps, aduertito illum, nos quoqꝫ, omnes homines deniqꝫ, veluti bruta ex quatuor corruptibilibus compoſitos ſcio. Elementorum partem quodqꝫ ſuam a generali maſſa ſe mouere, trahereqꝫ ad ſe, perpetuo inhiat, generare ex corruptis, generata rurſus corrumpere illorum ſtudium. quō igitur animaduerto, vitari nullo modo potuiſſe quin aliquādo ſolueret, quod in eo, veluti in cœteris tam varie compactum erat, neceſſitatem in ſolatium verto, quia non eum, ſed eius vmbram periiſſe, migraſſeqꝫ ipſum a ceno ad fontem nitidum, non interiiſſe exiſtimo. Vmbram nanqꝫ hominis corpus eſſe, animam vero hominem, quō a digniori nomen ſumatur, merito ſapientes ſtatuerunt. viuit ergo vinculis ſolutus, liberiorqꝫ eſt. non periit, beatior eſt, non infœlitior. Si acuiuſqꝫ peregrinatione tranſitus eſt iudicandus, ad cœleſtem ille patriam, a terrena fece proſiluit. Amabas ne tu in illo quod iam periit, nō profecto. Sed quid, animi dotes, virtutem eximam, bonitatem immenſam, animam igitur in corpore & non corpus ipſum admirabare. Quare ſi cādidiſſimam illius animam nunc ex tui pectoris ſeceſſu contemplaberis, illo tanq̃ puriore materia beatius fruereris, quo tui pectoris amaritudinem alio poſſim melle temperare, non occurrit. Ergo vale ex vrbe Granata in Kalendas Aprilis Anno. M.cccc.xcii.

*

P.M.A.M. Petro Gonzalo Mendotio Cardinali Hiſpaniarum ac primati Toletano Archiantiſti.

ci

Quomodo fallimuſ nos ipſos iuitat autor aregina ad eruditionē procerū.

NItimur errores noſtros honeſtis velaminibus, virtutumqꝫ appellatione aliqua, depaſcere, nolle in amęno ſeceſſu decem lacertarum dominatu eſſe contentum, quom vnius eſſe aliquid noſter aquinas moduletur, errore trahi manifeſtum eſt. Cimba ſi quis inter grauidas fluminum ripas tantum ſibi piſcium quantum ad ſaturitatem ſuppetat, ſuis rethiculis vel hamatis harundinibus ſedens captare ſecurus potuerit, cur ſe vaſto mari ad preſentaneę mortis periculum, maiore naui expoſuerit? vt ſe hominibus vtilem, rumbos mullorumqꝫ iubas queritando preſtet, piſcator inquiet. Neqꝫ enim homines dicet eſſe ſibi ſoli natum putare, cum noſtri partem tum patrię, tum omnibus, ordine ſuo, mortalibus, debeamus. cumqꝫ pluris iure merito fieri, qui maiorem affert generi hominum commoditatem, diſputabit. Hoc tu me hamo, hac eſca, Reuerendiſſime purpurate, vis apprehēdere. ais enim fore vt optimatibus qui curiam ſecuntur, vtilis ſim futurus, ſi ad curiam venero, qui procul ab omni virtutum cultu vanis amoribus impliciti cum ſumma Reginę moleſtia inglorii vitam trāſigunt. Daturamqꝫ mihi Reginam laborum premia, qualia decebit, in ſinuas. Eo ad vos, tum lubens, tum ꝙ ita cō ducere dicatis. Tunc mihi factum ſatis fuiſſe profitebor, Reuerendiſſime purpurate, quando me aliquantulum in excolendis talium adoleſcentium ingeniis, vos me profeciſſe indicaueritis durum quippe eſt ſuggeſtum exercere, ac moleſtum, quia difficile eſt effrenes ebullientis ętatis annos moderari, eorum pręſertim, qui laute libereqꝫ educati grauiter quæ minime aſſueuerunt, auſcultare mutareqꝫ inſtitutum patiuntur. Alcibiadem pluresqꝫ cum eo procerum filios, ſocrates cuitu impares ad virtutes direxit. Alexandrum macedonem Ariſtoteles multos, & diuinus Plato (vt ais) erudierunt, parentumqꝫ loco magiſtros illi habuere. Ingens latumqꝫ chaos inter pręteritos pręſenteſqꝫ magiſtros fateor. ſed non ſtrictius inter auditores ſentio intereſſe. Illi nanqꝫ ab atauis illiteratum hominem a bellua nil diſtare crediderūt, eamqꝫ ſibi in maternis vteris opinionem induebant, Hiſpani e contra iuuenes, ab auis, pro auiſqꝫ, ad noſtram vſqꝫ tempeſtatem, eum minoris eſſe faciendum, qui literas ſectetur falſo albitrati ſunt, quia militiæ, cui ſoli inuigilare honorificum putant, literas eſſe impedimento hactenus crediderunt. Sed cum ingenio polleant Hiſpani, ſintqꝫ a natura magno dotati animo, forte leuius q̄ ſuſpicemur, ad literarum amorem, quarum eſt guſtus ſuauiſſimus, inducentur, ſcis nanqꝫ Platonis dicto, virtutis eſſe mirabilē, ſi conſpici poſſet, delectationē. Eo igitur, qn̄quidē Regina virtutū

omnium fautrix,tuq; ita vultis. experiar quid concedatur in illos. Abibo,deo dante,vt ad vos
proficiſcar poſtridie. Vale interea Patrone omniū eorum,quos bonos eſſe putas candidiſſime.
Ex vrbe Granata in nonis Aprilis. Anno.M.cccc.xcii.

P.M.A.M.Didaco Muro decano compoſtellano cii
Magni Cardinalis Hiſpaniarū Secretario.

SErpunt aliorum verba in mentes hominum paulatim, ſenſimq; in agentis inducant ſen-
tentiam, tui autem patroni,Mure vir ſapiens,ſcripta,vnico me ſtimulo, vnica vt pote ſua-
ſione concitarunt.Siue id fati neceſitate cogente accidit,ſiue ꝙ a tanti principis mandato re
ferre pedem heſitareq; minime liceat.Sit vt cumq;.id ita eſt. Inani me gloria oppletis. futurū
in curia hoſpicium meum bonorum academiam, in contubernio me habiturum quotquot
iuuenes habet hac tempeſtate Hiſpania proceres, enūciatis allicitis quidem animū, & ad ſpem
veræ gloriæ quam nemo bonus reiicere debet, erigitis. Velut nanq; gloria illa quæ ex animi
perturbationibus,ex auris ſcilicet popularibus,ex opulentia,ex titulorum honoribus, veræ
gloriæ formam,pulchritudineq; corrumpit,adumbrataq; eſt gloriæ imago. Itaquæ a virtutis
excitatione proueniet,ſolida reperietur,ac ſtabilis. Ad aliā dehinc,quæ ęterna eſt,hęc iter ape-
riet,illa vero ex aſpero acceſſibilem reddet. deprauatus hic in Hiſpania mos(vt ais)eradicabi-
tur.opinio de literarum ſtudiis falſa hęc, obliterabitur,exiſtimabat nāq; nobilitas,atq; ab ſur-
de arbitrabatur,militari diſciplinę literas aduerſari. Inde ab illis,tāꝙ ab hoſte infenſiſſimo,ter-
gi verſata eſt hactenus,ex inſtituto maiorum. Speras vt inquis facile futurum, vt ſeſe literis iuuē
tus nobilis accomodet,quia nil magis vſitatum ab ęterno fuit,ꝙ vt principum ſibi mores cœ
teri ſuapte natura & vltro imbibam, induantq;, literis ex parentum pręcepto regnorū hęres,
qui habet in ſe verſos omniū oculos, ſeſe exercet vt ais, ergo & cœteri ſui principis exemplo,
ad literas confugient. Illi eſt honor arti cui reges fauerint. non inepte arguis Mure,faciliſq; ſo-
lutionis eſt controuerſia. Id ita fieri ſolet.ad vos igitur eo. Hoſpitium mihi patronus tuus per
metatos Regios, quādoquidem tertius eſt in occiduo Rex,tuo Rogatu Mure bonorum fautor,
in moleſtum eſt parari iubeat. Et vale ex vrbe Granata.in nonis Aprilis Anno.M.ccccxcii.

Que ſpes de iuuenibus proceribus. Quid ſuis optimatibus & populis exēplū principiſ.

P.M.A.M. Ioanni Velazques nobili ciii
viro de Principis cuſtodibus vni.

TEſtes adhibeo ſuperos Io. Velazques,me neſcire quibus meritis vos tātopere, vt ad vos
eam cupiatis,quid ve poſſitis ex meis vos hortis, vnde famem qua vrgemini explere va-
leatis,colligere nō intelligo,non ita me deprimo tamē. vt me fruſtra natum eſſe cōfitear.
literarum nanq; aliquantulum deguſtaui, vatum & philoſophorum ſcripta pleraq; conuolui,
vidiſſeq; a me ipſo interdum aliqua haud inficior. Quare nec penit⁹ hebes ſum,aut protinus
inutilis. Sed profecto de me lōge alia ſentitis,ꝙ ego ipſe cognoſcam.vereor ne aſſentiemini,aut
imbecilitatem aut vires meas non intelligatis. Aſt ſi vtrumq; deeſt, ſumma laboratis egeſtate.
Oculorum orbibus caretis,qui Ethneum ciclopem tanti facitis. In comparationem aliquan-
do veteres trahitis optimatū magiſtros. Valde fallimini,ſummaq; illos afficitis iniuria. Quot-
quot nanq; iuniores terram pedibus terunt,exiles ſunt,ad elephantem,culices, vtrumq; ſit or-
deaceum hunc panem noſtrum, quem pro tritico vobis comparare ad veſcendum optatis,ad
vos importabimus,ad vos ibo qualecunq; eſt viretum, ego vobis meum aperiam. Ex eius ar-
boribus, quoſcunq; fructus repereritis, decerpere fas erit. Et ſi ramos amputare,radicumue fi-
bras euellere,animus ſurrexerit,per me licebit. Sereniſſimo Principi,tot regnorum vnico he
redi,in quo chriſtianæ quietis futuræ ſita omnis ſpes eſt,meo nomine dices manuum oſcula re
liquis etiā tuis apud illum collegis,ſalutes impartire,poſtridie deo dante diſcedam, vt mihi hoſ
pitium per regios metatos paretur, operam date. Et valete ex vrbe Granata in nonis Aprilis.
M.cccc.xcii.

Se ſuaq; nihili ōber/ fieri autor arguit.

P. M. A. M. Fernando Aluarez ciiii
regio a ſecretis primario.

APud petrum Nunium de principis cuſtodibus vnum, reperiſſe te meam Epiſtolam in
quis,in qua animaduertiſſe ſcribis, dubitaſſe me Granatenſis antiſtitis carentia, ne cu-
ria ſortem fortunāq; mutauerit. Serio ne id dixerim,an iocoſe interrogas. Innuere qua-
ſi volens iniuriam fuiſſe his verbis ſapientibus illatam (quos apud ſe habent reges innumeros)
conſultoribus. Tu illiq; ad regnorum habenas, ad negotia pertractanda ſubditorum, ad cœ-
tera huiuſcemodi, apti eſtis, regibuſq; commodiſſimi, ſed quid hęc? Satiſne vos illis oſtende-
re iter ad ſuperos calletis? Greſſus eorum dirigere ad precium quo precioſa ſummi boni mer-

Quāte ſit pſtātie vnuſ aliqndo vir apud reges de Granatē ſi archiepiſcopo quidā frat Frāciſcus ximenez cōfeſſor Reginę.

ces comparatur, Veſtris ne conſiliis tranquillitatem vnq̃ animi conſequuntur? vos videritis. Tu igitur inter vtrumqꝫ, mea tene dicta, & tutus euades. Si veterum ſcripta percurreris, vnius ſepe ſancti viri, ſancti dico non callidi, non vafri, non ea, quam vos falſo putatis ſapientia humana pollentis, ingenio, paruas vrbes ignotaſqꝫ regiones nomina ſibi comparaſſe, eximo res multas creuiſſe ad ſumum, fœlicibus auſpiciis adnauigaſſe, emerſiſſeqꝫ ſupra ſidera reperies, illoqꝫ deficiente, illico lapſa corruiſſe. Iſdem conſultoribus & reges fœlicibus auibus ſua regna gubernaſſe. diuerſis autem proſtituiſſe didicimus. Ah dices. ſumma eſt in noſtris regibus rerum experientia, ſupremum ingenii acumen, quibus dotibus mundi pulchritudo armoniaqꝫ parantur, gubernatur, & coaleſcunt, fateor & ego idem Fernande aluarez, ſed minime abſurdum eſt credere profutura & illis eorum quos diximus conſilia. Preterea, nōne tu ſanctiſſimum quendam virum a ſolitudine, ab ſtruſſiſqꝫ ſiluis, macie ob abſtinentiam confectum, relicti Granatenſis loco fuiſſe ſuffectum, ſcriptitaſti? in iſtius hominis facie obducta, nonne hylarionis te imaginem, aut primi Pauli vultum conſpexiſſe fateris? Ad vos eo Patrone mi, vt veſtra fruar & ego bonitate, fructuqꝫ amoris veſtri erga me, quem non paruifacio. Vale tu filiiqꝫ tui omnes, quos vnice diligo, non modo ꝙ tui ſint, ſed ꝙ literarum ſtudiis deditos eſſe audiuerim. Valete iam omnes regii curiales, qui me veſtris literis, vt ab ocio ad ſolicitudinum & curarum aream proſiliam concitaſtis, dexterā ſentio tot epiſtolis ad vos exaratis vno die, confractam. Ex vrbe Granata in nonis Aprilis. M.cccc xcii.

Ciſneros.

P.M.A.M. Eneco lupo mendocio Comiti

cv Tendillæ regni Granatenſis proregi.

Ad autor ad curiam.

DIſcedenti mihi abſte, comes illuſtris, nec ſine vtriuſqꝫ animi moleſtia, vt paſſim tibi quæ mihi acciderēt ſignificarem, imperaſti, libens tibi ego aſſenſi, tum ꝙ in brutum animal me conuerſum ex homine cogerer fateri, ſi mandatorum tuorum vel minimo detrectarem. Tum ꝙ lenire mihi mœrorem, quo angor, abſens a te dextere agitatio in ſcribendo videtur. Tudertaniam omnem iam Oretaneoſqꝫ mōtes & Carpetanos populos ſum pretergreſſus. Non lōge a Segouia fuit mihi obuius hic tuus apedibus, qui ex curia ad te veniebat. Proſequor iter meum, vt ex verbis tui huius tabellarii colligo, aſſequar in Valleoleto huius prouincię oppido celebri, reges, quos oppidani, vt idem inquit, triumphatum ſimiles ſuſcipere apparant. Si ſpectaculo (vti fore arbitror) adero, quæ fient tibi ſanctiſſimoqꝫ iſti Simeoni noſtrę tempeſtatis Archiepiſcopo, ſignificabo. Interea vale ex vrbe Segouia quo retrocedere tabellarium feci vt ad te epiſtolium hoc ſcriberem. vi. Kalendas Maii Anno. M.cccc xcii.

cvi

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Quā durū ſit nouas q̄re amicitias

INcolumis ad Segouię vſqꝫ finitima vbi fuit mihi obuius iſte mei comitis familiaris perueni. Egerrime fero ꝙ abſim a vobis, nec exhilarari poſſum. Quare peto ab vtroqꝫ veſtrum, ad me (veluti diſcedenti fuiſtis polliciti) literas ſepe detis vir ſanctiſſime. Sub vmbra alarum veſtrarum viuebam ſine cura & ſolicitudine, tutus ab omnibus hominū ſpirituumqꝫ prauorum inſidiis. Erunt mihi tuæ Comitiſqꝫ tibi in regendis Regni Granatenſis habenis collegæ literę, non leui ſolatio. Bonos quidem ſcio me plures in curia reperturum, ſed durum eſt nouas inire amicitias, nouos patronos induere, quid haberem prę manibus video. Quid habiturus ſim incertum adhuc eſt, conducturū mihi ſit, nec ne indubio eſt, Et valete fœlices ambo virtutum omnium habitacula, ex vrbe Segouia. vi. Kalendas Maii. M.cccc xcii.

cvii P.M.A.M. Comiti Tendillæ Ductori ſuo

in Hiſpania proregi Granatenſi.

Quātū valeat apd reges vn⁹ vir ſanct⁹/d fre Frācíſco ximenez qualis eſſe dicatur.

HEc quarto nonas Iunii ad te ſcribo Comes illuſtris, neqꝫ prius licuit, ob nūtiorum inopiam, circiter Kalendas maias ad curiam veni. Haſtiludiis, tauriſqꝫ Hiſpano more ſolutis, troico, reliquiſue ludis feſtiuis, a Valleoletanis reges ſuſcipiuntur. Laudantis populi voces ad ſidera ſublatę, canticis puellaribus, hymniſqꝫ & choreis multiplicibus, toto die finditur aer. Nil deniqꝫ, quod ad reſoluendos in letitiā animos faciat, prętermittitur, Reges, tuuſqꝫ patruus ab eis ad gubernaculum tertius, Hiſpaniarum primas, & Cardinalis, ſine cuius conſilio nil graue decernitur, optime valent. Vt ad aragones proficiſcantur prope diem, iuxta omniū opinionē mouebunt. Regina (quia dei ſit timida obſeruatrix) quod ad vota vſqꝫ optauerat, virū ſi licet, cui poſſit ſui pectoris archana, ſi quādo forte in incuriā prolabatur aliquā, tuto credere cōſecuta eſſe putatur, lętaqꝫ eſt ob eā cauſam non mediocriter, quandoquidē in hunc incidimus ſi qualem eſſe referant homines Enarrauero, haud abſurdum, mihi fore videbitur.

Frācíſcū Ximenez appellari virū, ſub diui Franciſci norma habituq̧, inquiūt. Hūc aiūt fuiſſe quōdā in Sigūtina cathedrali eccleſia pollentē dignitate honorifica, reditibus amplis & autori-tate inter Petri ſacerdotes, atq̧ honorib⁹ ornatū, humana hęc omnia negligens, mūdi fluctus, & inſidias demonum tremiſcens, ne pernicioſis ſeculi oblectamētis, & illecebris, irretiretur, cū-cta reliquit, non ergo rerum indigētia, vt multi, non animi puſillanimitate parum de ſe fidens, vt plerīq̧, non vt ocioſus marceſceret, vt alii, non ob ſcelera, prętorum timens iuditia, vt non nulli. Ad arctiſſimam vitam & ſemotam ſolitudinem, ab ampliſſima libertate, ſeceſſerit. Indu-ſtrium hunc hominem & bonitate pollentem, ac doctrina ſingulari oppletum, predicant. In-genii acumine, Auguſtinum. abſtinentia Hyeronimum, fidei erga diſcolos feruore, Ambro-ſium, vt aiunt, emulatur, nemora hic abſtruſa, concurſus hominum fugiens, adamabat. Silen-tes nudis pedibus quęritabat ſiluas, ſacco indutus, paruo contentus ſtramine dormitabat. Vigi-liis verberibuſq̧, ne in dominatricē animam ſeruus petulans ſeuiret, in abdito corpus mace-rabat, ne corporea fece oppreſſus, torpeſceret. diuinis tantum intentus contemplationibus, vi-lium ciborum, & eorum exigua quantitate, vitam vt aiunt agebat. Raptum pręterea in ſpiritu, veluti de apoſtolo legitur, hunc ſepe ex illius cōfratribus plerīq̧ atteſtati ſunt. Hæc & huiuſ-modi multa, de hoc homine predicantur, ſi regii forte curiales mores eius aliquando muta-uerint, vti mutare ſolent, ſi fauoribus turgeſcet, in vertiginem raptus ambitioſam, veh homi-ni, in pręſentiarū beata eſt eius fama. Nimirum igitur, cum tales ſibi comites ac vitę magiſtros Reges habere nitantur, ſi aduota omnia, ſi cœleſtium ſpirituum, quocūq̧ pedem ferant, vel re-ferant, perpetuo illos Caterua committatur. Hinc inaudita inſolitaq̧ hactenus in Hiſpania pax. Hinc mira cōcordia, hinc aſtrea, quę reliquas videtur prouintias deſeruiſſe, paſſim beatę lancis oſtentatrix, hęc regna per ambulat. Inde hic fauor, inde tot parti detruculentis hoſtibus cœle-bres triumphi. Nullus ſub eorum dictione tumultus, nulla tēpeſtas, quieta omnia, omnia tu-ta, plura ſentio quæ geſtire videtur animus, promereq̧ deſiderat, ſed palato verba deficiūt. cœ-tera tu qui viuaciſſimi es ingenii, glorięq̧ hui⁹ particeps, coniectator, tuaq̧ diſertiſſima promi-to eloquentia. Et vale ex Valleoleti quarto nonas Iunii. M.cccc.xcii.

[handwritten in margin:] Francisci Ximenis [laus?]

P.M.A.M. Comiti Tendillę Du-ctori ſuo in Hiſpaniam.

cviii

De morte Laurētij medices/q̄lis & quāt⁹ fuerit q̄ deſidia ex ei⁹ morte et in comoda expectet italia.

QVibus verbis triſte nuncium referam, non ſuccurrit, referam tamen oportet, tibi prę-cipue, qui virum noſti, & admiratus es aliquando. Egregius ille Laurentius medices, Laurentius ille, ſub ciuili toga trabeatis regibus non inferior. Qui a ſuis non modo ci-uibus, ſed ab Italia vniuerſa pacis auctor & patriæ pater iure merito poterat appellari. reddidit animam ſuperis. Annum agentem vix terrium & quadrageſimum, Aprilis illum abſtulit mē-ſis. Proh q̧ vereor comes illuſtris, ne calamitatem aliquam Aprilis hic aperiat Italię, veluti tel-luris poros, ad flores ac fructus quotanis generandos, ſolet aperire. Inter perturbatos italorū principum ſtomachos Iuliam illam pompeiam, interq̧ rabidas vndas, ne inuicem collidan-tur (inuictum ſcopulum, natura in Laurentio formaſſe videbatur. Florētina reſpublica, illius fœlici ductu auguſtata & tranquilla pace fruēs, mortem eius immaturam, vti generalis omniū parentis) gemit, ſuſpirat? collachrymatur. Plangendo ſeſe, hic viri recitat benificentiam. Ille ſa-pientiam extollit, protentis ad cœlum manibus, charitatem in eo periiſſe alius proclamat. In-genium & animi fortitudinē eius effuſcitant alii enarrando. Qualem ſe geſſerit Anno. M.cccc. lxxviii. Quo tempore frater eius Iulianus per aduerſæ factionis coniurationem, interemptus, ipſe vero grauiter vulneratus fuit. Quibus autem vocibus pietatem eius erga patriam profe-rant alii coniectator aliquando ad Fernādum Regem proficiſcens, vel pacem ſe relaturum, vel propriam (ve ſui cauſa pateretur) vitam ammiſſurus, a ſuis ciuibus egrediens cunctis audienti-bus diſſeruit, odio nanq̧ in ipſum (ꝙ eſſet principibus eius virtus formidoloſa) non in eius pa-triam, iſta fieri credebantur. Iuit, Fernando Regi affuit. Non modo confecta pace (vt quāta fue-rit eius prudentia iudicemus) ſed ita charus in patriam glorioſus rediit, vt admiſſus in amititiā, vt nihil vnquam vlterius graue eo inconſulto peregerit. Quibus autem luctibus eruditi om-nes portum ſuum ac refugium & ſpem vnicam proſequantur, in quo mille mecenates, Docto-rum omne genus, reperiebat, exiſtimato. Quis mirandulas vltra? quis ficinos aut Pollicianos, ac Landinos? & reliquos id genus fouebit ſuo ſinu ſi alerint? Quis magnos legum enodato-res amplexabitur? linguarum omnium Bibliotecas (magno libris per vniuerſum cōparatis) erigere quis iam curabit? In hoc vno tandē multas italas columnas corruiſſe pro Sibillæ folio habeto, oh filios reliquit dices, veluti auum ipſe Coſmam, generis eorum ſuſcitatorem, & Pe-

trum genitorem Laurentius eſt immitatus. Ita & filios eius non degeneraturos ſperandum eſt Deus faxit Bone comes, multis quippe conduceret, At ambigo. Propaginem earum vitium maiorem natu Petrum (ab vrbe in Hiſpaniam iter Florentia facientes) ambo vidimus. Non ea mihi viſa eſt iuuenis phiſionomia, vt eam ſpem pręberet. De incuria pręterea & laſciuis moribꝰ eius neſcio quid immurmurabatur. Non deſunt qui reliquos eius fratres magis parentum virtutes emulaturos arbitrētur. At quid? niſi ad eos qui minores ſunt habenę deuenerint? De adoleſcentis nunc Cardinalis indole, ſtudioqꝫ ad Bonas artes, preclaros audiuimus ſermones. Sed quid hęc ad preſentem temporum neceſitatem? ſi precipue vepres aliquæ in Italas ſegetes noxię pullulauerint. Dentibus nanqꝫ frendere ac labra mordere in Ludouicum Sfortiam, ducatus mediolani pro nepote moderatorem, Alfonſum, inquiūt, Aragonium Calabrię ducem Regni (ſi ordine ſuo fata cucurrerint) ſucceſſorem, Quia ſoluere ducatus gubernaculum Galeatio iuueni iam maturo, Alfonſi genero recuſet Ludouicus. Vt in Ludouicum arma capiantur, vt etiā extera aduocentur auxilia, ſi domeſtica non ſuffecerint, genitorem Regem ſtimulare nō deſint. Qualis ergo ſit ignis emerſurus extincto extinctore Laurentio, nec alius ſuperſit, tu iudicato. Pio eſt Italia orbata Parente, vtinam euadam mendax. Noſco Alfonſi per vicatiam eſſe a damātinam. Scio dulcedine imperii Rombum. Quem manu tenet, Ludouicum non facile ſoluturum, tu vale, & viue, ex Valleoleto Idibus Maii. M. ccccxcii.

cix

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Ebullit bellorum ſuſpitio cum gallis. Laus amicicie philoſophica.

QVid noui de curia habeatur longo ſatis ſermone ad illuſtrem comitem pro Regem, tecumqꝫ Regni moderatorem, ductorem meum in Hiſpaniā, exaraui. Scribebam hactenus de Caſtrenſibus, cœteriſqꝫ rebus, quę in Hiſpania gerebātur, ad Cardinales duos, Aſcanium ſfortiam vicecomitem Ludouici ducis fratrem, Io. qꝫ arcimboldum Archiepiſcopū Mediolanenſem, quibus eram conterraneus alternaſqꝫ illis Epiſtolas dirigens, quod vni ſignificabam, minime alteri repetere cura erat. Ad vtrumqꝫ ſcriptum intelligebatur, quod ad alterū. Identidem eſt animus, vobiſcum agere, non enim exiſtimo minus tenacem, intimāqꝫ eſſe inter vos ambos ſenes omni virtutū genere pollentes, Illum ſub equeſtri te ſub ſacro habitu amititiam, quam illi duo inter ſe nec duo hęc noſtrę tempeſtatis amicorū paria lelianę reliquis etiā de quibus ſepe legimus veterum amititiis (ſi res venerit in controuerſiam, cedere velle videbūt) veſtram ſcilicet, duorumqꝫ, illorū in vrbe purpuratorum. Vidi nanqꝫ dum apud vos hoc quadrimeſtri verſatus ſum, tantā eſſe inter vos animorum vnionem & vinculum, vt alter ab altero diem integrum neſciat abeſſe, neqꝫ graue quicquam accidat alteri, quin alter, ſiue id iucundum ſiue ſolicitum ſit, efficiatur particeps, A cōiecturis ebullire ex Gallia colligo neſcio quid. Quare ituros prope diem Aragoniam & Laletaniā verſus, regiones vti noſtis, Gallis finitimas, ab Herculeo freto reges arbitror. Quę fient, quę ve ab exteris regionibus ad curiam defferentur, ambobus, ſed lege Aſcaniana ſignificabo. Valete interea ambo mihi ęqua lance patroni. Ex Valleoleti quarto nonas Iunii. M. cccc xcii.

cx

P.M.A.M. Didaco Villaſcuſę Theologorum Candidiſſimo decano Granatenſi Prouiſori Gienienſi.

Diuerſis referta philoſophis dicteriis. Inuitat ad certamen amicus.

QVid ad te potiſſimum ſcribam, cum potiſſimum velim, quia debeam, nō occurrit. Negotia inter vtrunqꝫ nulla. de literis, ſi tecum egero, ſonipedē in ſtadio teſtudo ſegnis agitabo. tacere nephas arbitror. Nec licet, quia vt ſcribam iubes. tua vero iuſſa (quia iudex es) tremiſco, ob honores quia metropolitanę tu decanus, tuus ego Canonicus, colo, ob ſapiētiam obſeruo, quo igitur me vertam ignoro, ſcio quo tendam Villaſcuſa. Vah teneo te patrone mi ſapientiſſime. Subiit aliquid in quo ſuperari a te minime poſſe putem. Prodi armatus in cāpum, Galleatus ad bellum te expecto, pedibus velim aut equo martyrem ferratum a vertice capitis ad pedum planatam inuenies. exercuit me Hiſpania tua. Quantum & conuiuiis valeas expertus ſum, quō me gieni, quod menteſſam creditis, vbi prouiſor, vt aiunt vulgo, pro iſtius vrbis antiſtite iura dicis, & in choro iter facientem me Canonicum ſeptem tantum ferculis inuitaſti. Cocum habeo qui ſtruere eduliorum lauta octo cibaria per belle callet. Mitiores & tibi de Bachi prelis, quā tu mihi dederis, licores pueri miniſtrabunt mei. Peto a te vt an mecum certare intendas, ſignifices. In ſufflauit ex aduerſo in horoſcopum naſcenti mars mihi. In portu viuere. neſcio, quibꝰ cum hoc aut illo modo pugnas inniam, cogar perquirere. Ad alium me cōuertam, nec deerit quippe, ſi tu, aut negligentia, vel animantis tubæ tremore, vel forte tanta turgidus potentia, detrectaueris. Vale ex Valleoleti quarto nonas Iunii. M. cccc xcii.

P.M.A.M. Ad archiepiſcopum Granateñ. Et comitem Tendillę regni proregẽ. cxi

EX quo ſingulas ad vos epiſtolas ex Valleoleto deſtinaui, necq; nũtius occurrit, qui ad vos proficiſceretur, neq; accidit quicq;, quod ſcribi oportere ad tantos viros arbitrarer. Hoc impreſentiarum epiſtolium accipite. In diem quartum, aut quõ ſerius quintum, reges vti rumor viget diſcedent, vt ad Aragones, inde ad Laletanos, quos Catalanes dicitis, ſe conferãt. Valete Kalendas Auguſti. M.cccexcii.

De diſceſſu i aragoniã.

P.M.A.M. Ad Aſcaniũ vice comitẽ Cancellariũ. cxii

SIgnificaui, vt exiſtimo, tibi Princeps illuſtriſſime, diſceſſiſſe reges meos ex vrbe Granata, poſt victoriam de exlegibus partam, trium fantũq; ſimiles auita Caſtellæ regna percurriſſe, meq; vt ſacris, ſub ſancti huius viri Granatẽſis antiſtitis iugo, imitiarer, Granatę permãſiſſe, ſcriptum puto. Inſtiterunt multi & ex his potentes nonnulli, vt me iuberet Regina ad curiam accerſiri. imperata, reflectere non licuit. In curia igitur ſum, Reginæ, quę bonarum artiũ cultrix eſt, imperio Hiſpanis optimatibus ludum aperui literariũ, vt Athenięſibus Socrates, vt multis Plato, diuerſi longe pręceptores. diuerſi ſed etiam diſcipuli. Illi nanq; literarum amatores, obſeruatores, cultores Hi a literis abhorrẽt. Putant quidem literas militiæ, cui ſoli ſtudere glorioſum dicunt eſſe, impedimẽto. Agri ſemina hęc noſtratia recuſant. Semẽ eſt quale noſti princeps illuſtriſſime, tenue ſilicet atq; aridum. Coniectator inde quas meſſes ſit Agricultura hęc paritura. De cœtero Hiſpanorum concurſationib9 ad gallos, gallorumq; ad Hiſpanos crebras ſentire videor. Quid portẽdãt necdum ſcio. ad iter vt ad Aragoniam indeq; ad Laletaniã gallis finitimas regiones, qua pyrenei montes vtranq; diſterminant prouintiam, pergant mei reges ſeſe accingunt. Quę eueniẽt per me habebis. Vt hiſpanis familiaribus tuis nauẽ, ſi quid opere indiguerint, apud meos Reges pro viribus, illoſq; habeam cõmendatos, ſcribis. Iſthec ſapientiſſime Princeps ad pares quiſq; ſolet ſcriptitare. Ego autem, qui me de illorum numero intui obſeruantia vnus, vti domus tuę cõmembrum eſſe glorior, vel catellos ad me venientes, complectar, hoſpicio ſuſcipiam, & cibabo. Apud reges vero, ſi quid mihi eſt auctoritatis, animo id impartiar libentiſſimo. Vale ex Valleoleti tertio Kalendas Auguſti. M.ccccxcii.

Procerib9 hiſpanis ludũ apit autor lĩarium Argumẽta futuri diſidij Aſcani9 comẽdat autori ſuo familiares Hiſpanos.

P.M.A.M. Tendillę comiti. cxiii

HEm comes illuſtris. Viget rumor Alfonſum fernando Regi partenopeo futurum ſucceſſorem, patrem induxiſſe, vt de eiiciendo egubernaculo ducatus mediolani Ludouico ſſfortia cum Carolo Rege francorum agatur, quia ducatus habenas Ioanni Galeatio iuueni, Alfonſi genero, primi Galeacii Ludouici fratres vti noſti, filio, ſoluere recuſet, cũ ſit Iam Galeatius ętate bona, & ad imperii regimen aptus tenet nanq; nepotem & vxorem eius Alfonſi filiam oppreſſos Ludouicus, ne inſurgant ad eum detrudẽdum. Iam vtrinq; fœdera ſoluebãtur. Icti fœderis tabellę a Fernando Rege atq; Alfonſo primogenito ad Carolum ferebantur, vt ſcilicet vtrinq;, Carolus ex Gallia, Alfonſus cum regni viribus ex hetruria, Ludouicum armis impeterent. Tabellarius qui literas ad Carolum Regem geſtabat, Alexandrię dicitur interceptus. Conquerenti de fraude ludouico, Fernandus fraudem negat. Suppoſitas fuiſſe, ſimulataſq; literas perhibet. Excuſationem Ludouicus minime admittit, quia Fernandi Regis dextera ſignata ſe reperiſſe chirographa conqueritur. Alfonſus heres patre concitatior, ſeſe macerat. Fernandus Rex, tum ętate maturior, tum rerum experientia ſapientior, & Ludouici prudentiam timens. Frenare filium & ſtudet, & nititur, illi ſuadere, vt aptiorem expectet occaſionem. hęc feruntur hęc accipite. In Kalendas Septembris. M.ccccxcii.

Alfõſus regni heres Napolitani patrẽ Fernãdũ regẽ concitat in ludouicũ ſforciã ducat9 mediolani gubernatorẽ. Frãcorum etiã rex excitat cõtra ludouicum.

P.M.A.M. Ad Bracharenſem archi pręſulem. & Pompelonenſem Epiſcopum. cxv

SVblatum e medio Ioãnem Arcimboldũ Cardinalem virum elegantia morum egregiũ, literarũq; preſtantia inſignem, vehementer condolui, vt ad aſcanium ſcripſi. Sed quid me de illius morte ſoletur longioribus ad eundem, reſtat vt vobis ſuperſtitibus gratulemur, vobiſq; ob id dum rerum volet auctor gaudeamus. Non multos nanq; poſt ſolis ambitus, aut de me vos, aut de vobis ego lugubres emittemus voces. triſtia inibimus colloquia, miſerã hominũ ſortẽ lugebimus. Preocupemus igitur quod eſt tẽpus ſua ſponte laturum. merorẽ ſi licet excuciamus. de his ſatis. Bellis, fœlicibus auibus Iã de mauro Rege peractis, quid nũc agitẽ ſcire vos velle dicitis. Domũ habeo tota die ebulliẽtibus procerũ iuuenibus repletã. Ab inanibus quib9 (vti optime calletis, a teneris male aſſueffiebãt) a morib9 ad lĩas iã paulatim ſe cõuertũt.

De reginę ſtudio vt p cerebris incumbãt agitur: de habẽdo ꝑpiniãe Carol9 rex concitatẽ cõtra ludouicum.

Omnes Principes qui illius edocuit P. M.

Literas non eſſe impedimēto militię, vti falſo illis fuerat a maioribus imbibitum, diſcere iam incipiunt. Immo & grandi eſſe adiumento fatentur. Perſuadere illis nitor, neminē poſſe vel pace vel Bello clarum aliter euadere. Paleſtra hęc noſtra, Reginæ viuenti in ſceptro Regio omnium virtutum exemplari, adeo placet, vt Gimarāneum ducem ipſi conſobrinum iuſſerit domum vt frequētet meam, itidem villæ formoſę duci Regis ex fratre nepoti eſt imperatum, ab eaq; nunq̄; per diem, ni cauſa ingruerit vrgens, diſcedant, hos, quotquot Hiſpania vtraq; iuuenes habet potentatuum heredes, ſecuntur. Singulos ducunt audituros vna pedagogos, Quibus cum domi grāmaticę pręcepta ex meo inſtituto pertractent. Et quę audiunt vna repetant. hęc ego. Vos autem quibus artibus, vt ad altiores fortunæ gradus in vrbe emergatis, innitamini, mihi ſignificare. Barchinonam proficiſcimur, cum gallis de Redimendo cum Perpiniano comitatu Roſilionis, res habenda eſt. quę fient intelligetis.: Intelligamus & nos per veſtras literas, qui motus ferueant taciti in Italia. Seminaria nanq; ſimultatum ſparſiſſe inter Ferdinandum Parthenopeum & Ludouicum ſfortiam ducatus mediolani moderatorē pro nepote Ioanne Galeaceo, Carolus Rex francorum dicitur, qui Ferdinandi literas, ſi ita eſt, voluit Alexādrię intercipi a Ludouici miniſtris, quibus iniſſe fœdus conſtat Ferdināḋum cum Carolo, de mouendo in Ludouicum exercitu, vt e gubernaculo Ludouicus deiiciatur. Et valete ex vrbe Ceſaraugusta in Kalendas Septembris. M.cccxcii.

P.M.A.M. Bartholomeo Scandiano innocencii octaui ponti. Maximi in Hiſpania nuncio de morte patroni ipſius.

cxvii

Papa moritur/ꝗ vita ꝙ mors illiꝰ

innocentius octavus.

QVod innocētius octauus Pontifex maximus, cuius tu vicem hactenus in Hiſpania geſſiſti, Chriſtum viſerit, quem in terris referebat, duplici functus eſt fidoclientis officio. Vocatus nanq; illico reſpondit, ac dominum, vt propius illi obſequeretur, adiuit. Moriens, vt aiunt, ſuos ad ſe familiares quoſcūq; cum ipſo euexerat Cardinales, iuſſit accerſiri, exēplo ſui, quid mortalis tandem pareret ineptia, quid humana fragilitas ſecum trahat, q̄; paruo facienda ſint hęc momentanea terrę Blandimenta, perdiſcerent, fertur predicaſſe. Oculos eſſe ad ſuperna dirigendos admonebat. Bellę quidem Patronus tuus ſcandiane, quamuis expers literarum, diſſeruit. Sed famelicis memini depaſtus & ego ſcandiane ſuadeo ſepe, ne commedāt, turgentiq; mihi, ſi nitido ſim fonte prolutus, aut Lyeo, bibaces nauſeam irritant. Dapibus potuq;, ob valitudinem amiſſo guſtu, minime opus eſſe proclamo. ſi pontificatum, quō illi offerretur, recuſaſſet inire, ſi diuitias quas Pontifex aſſecutus eſt, quō illis frui licebat, neglexiſſet, ſi non fratris ipſius nepotem, neptemq; ad viros inſignes virtute, conatus fuiſſet. Erigere, rerūq; in horum manibus habenas poſſuiſſet, ad aſtra ego patronum tuum hunc Scādiane tollerem, ſed quę morienti laus, ſi de rerum contemptu diſputauerit! Vixit tamen ſatis compte, ſatiſq; commode, ſi nō perfecit, vt ad tyaram vſurpata redirent, tentauit tamen. non licuit per tirānorum inſidiam, a maioribus perdita recuperare. Bono vixit animo. inter Bonos igitur ad aſtra virum volitaſſe putandum eſt. Quam ob cauſam dolendum minus. tu ſi prudentem eſſe te vis prediscem, fer ęquo animo incommodum tuum, quod non eſt, ſi ad fortunę Bona reſpexeris, mediocre, fateor. Si autem ad te ipſum, nec lene quidem, ſapientis nanq; eſt in terna ſolum bona, quibus tu es nō mediocriter ornatus, magnificare. Vale ex meo contubernio in Ceſareaugusta in Kalendas Septembris. M.cccxcii.

P. M. A. M. Ad Franciſcum Pratenſem oriolanum Alexandri Iam Pontifici familiarem.

cxviii

Creat pontifex borgia qd eiꝰ ingeniū/qd ab eo ſperet fore.

Alex. 6.

PAtronum tuum ad triplex dyadema, poſt innocencii octaui mortem, euectum, Alexandriq; ſexti nomine voluiſſe appellari, relatum eſt, tibi quippe, cui ſum amicus, gratulor, ſināq; exillius furfure dapes, quibus veſcereris, hactenus collegiſti, libet credere nūc triticea ex eis farina meliorem te panem deprompturum. Verum enim vero nobis chriſtianęq; religioni gaudeam, nec ne, adhuc verſatur in deliberatione. Hinc nāq; ſpes lenit, inde timor vrget pollet ingenio vir iſte, magniq; animi argumenta pre ſe tulit multa. Quæ duo ſalutem, aut veluti gladius in manu furentis, turbines parere ſolent. Si eſſe cupidus deſierit, ſi ambitioſus, ſi filiorum, quos ſine rubore oſtentat, oblitus, ad eccleſiam auguſtam ſe cōuerterit, fœlicem fore ſedem apoſtolicam iudico. aſt ſi, cum maiore potētia, filialem cęcitatem adauxerit, inpreceps omnia ruent, concutietur Italia. Chriſtianus orbis tremiſcet. multa ſubuertentur. nouimus nanq;

hominem alta ſemper agitantem, veſanoq; a more, vt filios ad ſumum euehat, rapi. dubius igitur inter ſpem & metū viuo. nec quid velim intelligo. Sicuti vocabimur, ita & reſpōdebimus. Ad aurem ſuſurro quidam inſonuit mihi, neſcio quæ turpia, ſacrilega, nefanda, gradus vt pote ſibi patronum tuum ad id rerum culmen, non literis, non continentia, non charitatis feruore: Sed auro & argento pollicitiſq; grandibus, ſcalam ſibi conſtruxiſſe. Id ſi ita eſt, paradiſi muris ſcala hæc, vt chriſtus deiiciatur appoſita eſt, non vt colatur, ad gloriam capeſſendam. Nil credo donec mihi tempus iſta latius aperiat. De te autem audiui, ꝙ in Bartholomei Scandiani, pro innocentio, locum ſuffectus ſis in Hiſpania. Nolim aſſentatione mixta dictum putes. Si non infirmius ſedem ſuam patronus tuus ſolidauerit, q̄ ſpero te nunciatum acturum, bene vt arbitror omnia ſuccedent. Et vale. Ex meo contubernio Cæſarauguſta decimoquarto Klās. Octobris. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Eneco lupo Mendotio, Tendillę Comiti regni Granatenſis pro Regi. cxix.

Pręſagia d pōtificatu/d natura pōtificis/d iactatiōe filioꝝ/ q̄d rex & regia ſenſerit.

VIta functum fuiſſe Innocentium octauum Pontificem maximum, cui tu, pro tuis Regibus ineunti pontificatum, cuncta illis ſubiecta regna, obtuliſti, illiuſq; in ſedem Rodricum Borgiam, Valentinum Cardinalem, Vicecancelarium, Calixti Pontificis nepotē, fuiſſe ſuffectum, nuper ad nos tabellarii ab vrbe detulerunt. Quid hoc portendat vir Illuſtris, nequeo intelligere, nullus eſt ob hanc rem, in Regibus animi motus ad lęticiam. Nulla frontis ſerenitas, tempeſtatem potius in orbe chriſtiano quam tranquillos portus, pręſagire videntur, magiſq;, ꝙ ſacrilegos ſe habere filios turpiter glorientur, angi cognoſcūtur, q̄ ꝙ dictionarius illorum ſit. Direptionem petreę thyarę affore ſuſpicantur. Arguunt nanq; veluti exerciti logici, remq; ſumunt a fortiori. Cardinalis ille tantum, patrimonia filiis, ingenteſq; titulos omni nixu quęritabat, quid fore ſperandum eſt in ſumma licentia? Maiorem natu, cum ſumma pecuniarum largitione, Gandię ducem Cardinalis effecit. Regem (ſi poterit) Pōtifex, vel rumpetur per ilia, efficiet, e conuerſo inquiunt. Si forte paternam naturę vim, chriſtiana charitas ſuperauerit, pontē chriſtianis omnibus, ſublitio aut lapideo fortiorem, ad ſuperos ſtabiliet. Hi ſunt varii de Alexandro, cui tu in vrbe familiaris fuiſti, nuper euecto ſermones, Alexandri nanq; nomen ſumpſit. Deus faxit, vt ad meliorem eum partem direxiſſe ingenium, quo maxime pollet, audiamus. Tu vale ex Cæſarauguſta, nono Kalendas Octobris. Milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſecundo.

P.M.A.M. Aſcanio Sfortię Vicecomiti Cardinali, Vice cancellario. cxx.

Corripit aſcaniꝰ ꝙ ſuffragia dederit papę. pſagia contra domum aſcanij.

VEnit ad me Petrus Morillus familiaris tuus, nomineq; tuo petiit a me, vt Ioanni Cabagnę chironomonti pontificio faueam totis viribus, ne mei Reges illi, in habenda Diaconatus Tudellani in Cantabria, quem ei Pontifex impartitus eſt. Poſſeſſionē aduerſentur. Scito Princeps Illuſtriſſime Regem Nauarrę, quę partim Cantabria, partim Vaſconia eſt, tanti facere rem hanc, vt ſuplex a meis Regibus, eorum apud Pontificem autoritatem implorauerit, inniturq; vehementer, ne de manibus cuiuſdam ſui familiaris primarii, ſedes illa euadat. Momenti quippe plurimi eſt, neceſſarius ne ſit, an alienigena Diaconatus eius poſſeſſor, eſt enim de Pontificiis in eo Regno poteſtatibus altera a Pompilonenſi antiſtea. Sunt incolę Regi ſuſpecti, ꝙ ſint intra Iberum in Aragonia, vt ſupplici ergo illi mei Reges gratum faciant, ſe inter ceſſuros apud Pontificem Regis Nauarrę nomine ſunt polliciti. Duriuſcule igitur hoc tractabitur. Experiemur tamen, vt obtemperemus tibi. Sed hoc habeto, Princeps Illuſtriſſime, nec placuiſſe meis Regibus Innocentii Pontificis mortem, neq; Pontificatum ad Alexandrum, quamuis eorum dictionarium, perueniſſe verentur nanq;, ne illius cupiditas, ne ambitio, ne (quod grauius) mollities filialis, Chriſtianam Religionem in præceps trahat? Nec tu nota cares, qui ſuffragiis illum pluribus hominem, vt eueheretur, diceris adiuuiſſe. Atq; vt deus bene vertat. Faxitq;, vt gratum erga te familiamq; tuam, ſeruet animum. Vulnera, calceſq;, ab eo magis q̄ gratitudinem, aut lingue lambentis medicamina, ſuſpicamur proditura. Tempus erit Rerum index. Vale ex Cęſarauguſta, quinto Kalendas Octobris. Milleſimo quadringenteſimo Nonageſimoſecundo.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ, & Archiepiſcopo Granatenſi patronis.

cxxi De conuētibꝰ aragonicis/ de ꝑpiniano. Conueniūt anglꝰ ⁊ germanꝰ cum nr̄is regibꝰ in gallū italia ſibi gladiū quo iugulet cudit. Ludouicus ſfortia carolū concitat in regē neapolitanum.

IN cęſarauguſta diu morati Reges, comitia tandem peragunt, ſeſe ad iter, vt Barchinonam proficiſcantur accingunt. Cum carolo francorū Rege de redimendo Perpiniano, gallię Narbonenſis ingenti municipio, dato pignori quondam Aloiſio Caroli genitori, a Rege Ioanne Aragonio, Ferdinandi mei Regis parente, negotia ſunt cepturi. Recuſat Carolus, vtu referūt. inſtāt mei Reges totis viribus. Sūmos pecuniarū aceruos exhibitos, tū mutuo datos tū in muniēdo tutādoq; municipio, inquit gallus. Se quicquid debeāt expoſituros, mei Reges offerunt. Diē ex die gallus protrahit. Arma parant mei reges, vt vi extorq̄re tentēt, niſi verba ſuffecerint. Legati, qui vtrum malit, Bellum an pacem, gallo edicant, miſſi iam ſunt. In fœdus amititiā q; adducere, Romanorum & Britanię maiorisReges, admitūtur, qui vno tempore Galli fines impetant, ſi reddere perpinianum recuſauerit. Vertunt vices in ſuam ruinam Itali principes (vti ſentio) Ira concitus in Ludouicum ſfortiam, quia ducatus mediolani habenas linquere Alfonſi filii genero Ludouico nepoti nolit Ferdinandus Rex, vt referunt, Carolum francorum Regem in Ludouicum concitabat. Ludouicus fertur, vbi hęc preſenſit, oratores ad Carolū miſiſſe, vt ambo in Ferdinandū moueant. Ita gladium, quo ſe iugulet Italia, cudit paulatim. valete. Quę ſuccedent intelligetis. ex Cęſareauguſta quarto Kalendas Octobris. M.cccc xcii.

P.M.A.M. Aſcanio Sfortię vice comiti
Cardinali vicecancellario.

cxxii Pronoſticō de italię ruina quid agallis ſpect.

NOuos armorū parari ſentio crepitus, illuſtriſſime Princeps, nouaq; ac pernicioſa, de vocandis in Italiam gallis, conſilia verſari exhaurio. Veh, veh vobis, ſi vera ſunt quę predicantur. Alfonſum regni Neapolitani heredem, de adimendo Ludouico ducatus mediolani gubernaculo, vt Alfonſi genero Io. Galeatio, vobis nepoti, Barbato iam, remittatur. Veluti par eſſe videtur fuiſſe minitatum, inquiunt. Ludouicum vero fratrem tuum, de incitādo in Alfonſum Carolo gallorum Rege, ſub pretextu iuris antiqui angiouinę domus, deliberare perhibetur. Quid hoc mali ſit, quę ab inferis ſit raptata theſiphone, vt obcecati, pernitiem veſtrā non ſentiatis, muſſito. Proh, durum eſt a ſceptro ad ſeruitutem deſcendere. Dicit Ludouicus, proh nullum violentum durabit, inquit ſapiens. Ego vero, qui patrię doleo, cui ſemper fuerūt Galli hoſtes infeſiſſimi, non eſſe ſcorpionem aut viperam in lectum ſuum immittendam, vt veneno vicinum inficiant. Proh dii mortales. Quis furor hic? abſtinebit ab iminiſſi oris morſu coluber bene depaſtus, & leonino calore ſuperbus. Vos videritis. Karolus ſi ſapiens eſt occaſionem tantam amplectetur. Quæ ſunt ex Hiſpania ſapite, mei Regis Barchinonæ agunt. Agallo & ipſi Roſilionis comitatū repetunt. Vale ex vrbe Barchinona in laletania quinto Idus Octobris. M.cccc xcii.

P.M.A.M. Comiti Tendillę & Archiepiſcopo Granatenſi.

cxxiii Controuerſia ⁊ pn̄cipeſ Italię / occaſio habēdi ꝑpinianū etas et mores Caroli regis.

CVm ſit Hiſpania mundi angulus, vos q; in Hiſpaniæ angulo degatis, ſuccurrā in anguli angulo habitantibus, petitis, ad vos ſi licet, vt crebras mittam, de his quæ per orbem accidunt chriſtianum, literas. Quotienſcūq; nuncius aliquis ad vos iturus ſeſe offert, quę alicuius eſſe momenti ſenſero, vobis me ſignificaturum polliceor. Sed non quotidie, ob locorum diſtantiam, habentur nuncii. diſtamus nanq; milia paſſuum ſeptingēta amplius, cum vos Granatæ, nos Barchinonæ, pyrenneis finitimę agamus, de repetēdo Perpiniano, miſſos fuiſſe oratores, ſcripſi alias. ab Italia fertur Ludouicum Sfortiam ducatus mediolani pro nepote Io. Galeatio moderatorē, ab Alfonſo partenopeo Galeatii ſocero, diſſentire, inſtat Alfonſus, vt nepoti ex fratre, genero ſuo iam Barbato, Ludouicus habenas ſoluat, ducatus procuratione Ludouicus deponere recuſat. Minatur Alfonſus, patre diſſuadente armis impetiturum niceſſerit. Ludouicus, cum Karolo Rege francorum, annum nōdum nato ſecundum & vigeſimum, rerum nouarum ſtudioſo, agit, vt prouinciam ſummat de bellandi Alfonſum. Se ad rem laturum ſuppetias promittit. Auſcultat mandata Karolus. accenditur, orditur ſibi ex hac controuerſia pernitiem Italia. noſtris Regibus aſſequendi quę petunt, optata prebetur occaſio. Vt nanq; ſe Karolus ad tranſportandum in Italiam exercitum, explicet (ne ſi rem capeſſet) vnde cogatur vertere faciem, a tergo exoriatur. pacem quęritare incipit, Quam aſſequi minime poteſt, niſi quod ipſi poſtulant Perpinianum ſcilicet eiuſq; comitatum Roſilionis reſtituat. hęc impreſentiarum. Et valete Barchinone. xiiii. Kalendas Nouembris. M.cccc xcii.

P. M. A. M. Eneco Lopez Mendotio
Tendillæ comiti Granatenſis
Regni proregi.

cxxiiii

Proteſtatio ꝙ nõ ſcribẽdo iterũ ad carolũ ꝓ ludouico. Anglus rex bononiã obſidet gallicã. Quid ceſar/ q̃d veneti ꝯbruco ꝛ locuſta.

AD noſtrum Simeonem raras deſtinare litteras volo. Quia nihil nunc accidit, quod ad viros contemplationibus deditos ſcribi debeat. Emergit nanq̧ nihil præter ſimultates pullulat nihil, prꝑter ꝙ miſerandi tumultus inter chriſtianos. Ad te omnia qui auratus eques militiam profiteris, qui etiam regiones, in quibus tot mala exoriuntur, & earum Principes noſti. Aſcanius Sfortia Vicecomes, nunc ſedis Apoſtolicę Vicecancellarius tibi, quom Romę ageres, amicus, a fratre ipſius Ludouico, pronepote, vti prꝑſens noſti, Ducatus Mediolani moderatorẽ, vocari Gallos in Ferdinandum Regem, quia poſtulet Alfonſus eius filius, vt habenas genero ſuo remittat, ad quem attinent, mihi ſignificauit. Galeatius Sanſeuerinus, quem Mediolani in cubiculo Ludouici, in lecto laborantis, quom redires in patriam vidiſti, ad Carolum Regem a Ludouico ad rem pertractandam, orator miſſus eſt. Iam perfeciſſe dicitur cum Carolo? Vt in Alfonſum & Ferdinandum prouintiam ſumat. Aduerſantur regi ſuo Pariſienſis ſenatus, qui Parlamentum dicitur, procerumq̧ & ſapientum bona pars. Iuuenum autem pars maior regem, ſtimulat. Duram eſſe prouintiam, ſenatus prꝑponit. Ab italorum prudentia cauendum eſſe Carolo nituntur perſuadere. Carolus tamen, cui ętatę ac patrię natura, ſanguis ebullit, Ludouici mandata per Galeatium Sanſeuerinum, exhaurit, auſcultat, ſtudio rerum nouarum accenditur, rei magnitudine erigitur, Perpinianum Roſilioniſq̧ comitatum, noſtris regibus ſe redditurum, vel gratis promittit. Si libere ad Neapolitanam prouintiam, illum ire patiantur, nec Parthenopeis ſuppetias ferant. Rex maioris Britanię traiecit in Galliam, Bononiã obſidet Gallicam. Maximilianus & ipſe Rex Romanorum, arma iam ſumit. Noſtri Reges, vt arbitror, ſi ſteterit promiſſis Carolus, cum eo fœdus inibunt. Ita Italiæ turbo ingens Hiſpaniæ lucrum pariatur chriſtianus orbis laborat. Sua mole preſſi Principes Itali, ſibi ipſis ruinã aſtruunt. Veneti, qui prudentiſſimi ex aliorum incõmodis ſua ſemper augent commoda, veluti e tuta ſpecula, quid ferueat, taciti inſpectant. Galli, veluti brucus verno tempore arborum folia, q̃ritant. Sed & cum foliis brucus interibit. Gallus, ficum ſapore, vuarumq̧ dulcedine pellectus, geſtit iam. ſed pellem, vti ſoles Galle miles relinques. Folia corrodere dabitur, ficus, vuaſq̧ deglutire licebit. Aſt ſanguine tandẽ tuo damna quę inferes penſabuntur. perimeris Galle ex maiori parte, nec in patriam redibis. Iacebis inſepultus, ſed tua non reſtituetur ſtrages Italia. Nimium prę dolore ſum euagatus, Comes illuſtris. Ignoſce iure merito ſtupenti. Et vale Barchinone, tertio nonas Nouembris. M.cccexcii.

Prudentia venetorum.

P.M.A.M. Pompilonenſi & Bracharenſi Antiſtitibus. cxxv.

Aſſentit ad uẽtui gallorum papa. Exortatio vt aſcanius obſtet aduẽtui ꝓnoſti cõ ſi nõ fiet.

RIdetis vt arbitror Hiſpani qui Romam incolitis. Ridetis Italorum principum cęca conſilia, qui etiam, Alexandro Pontifice conſentiente, ſimultatibus diſſident, ita vt ex Leonibus, effecti lanigerum pecus, lupos ad ſui ſalutem vocare nitantur. Proh ſenſus perditos, proh miſeram conditionem. Gallos in Italiam Ludouicus, potius ꝙ Alfonſo conciliari, mauult immittere? Putant Veneti, qui taciti rerum euentum expectare velle prꝑdicãtur, putat Põtifex (qui rei aſſentitur) ſe lucrifacturos. Dum res ferbuerit, forſam de miſerorum viſceribus, omentum aliquod Veneti abripient, ſed caueant ne forte nauim ſimul & naulum pyrhata ſupueniens, Si victor euaſerit, abducat. Aſcanio dicetis veſtro meoq̧ nomine, vt ſcrutetur diligenter, quid grꝑcis philipum macedonem in eorum diſidiis ad ſe vocantibus, acciderit. Quid vt ꝓpiora exempla petamus, Capadocib, ꝯdehinc Tracibus, qui Gothmainum magni Turci proatauum, in aduerſę factionis vires, e montibus Scythicis, accerſerunt, euenerit. Quid demum cęteris huiuſce perturbationibus laborantibus, ſors tulerit. In quas deciderint caribdes (ſi neſcit interroget) ſcillas putantes euitare, alieno vt damno doceatur, monete fratri Ludouico perſuadeat, vt ſibi, nepoti, propinquis, patrię, Italię deniq̧ vniuerſę cõſulere velit, orate. Cogitare incipiat ꝙ graue, ꝙ moleſtum, ꝙ mortiferum tunc pœnituiſſe, quando nullus pœnitetiæ relictus eſt locus. Si minus veſtra meaq̧ dicta profuerint, Ludouiciq̧ peruicatiam, ſi videritis ſuperaſſe prudentiam, qua pollere illum fama eſt, ſi domo, auara iracundia rationem expulerit, in tuto vos recipite? Non expectetis fortunę ſeuę tis nouercales calces. Redite in patriã. hic eñi veluti conicctari licet, cum neq̧ ab ea quicquam petatur, neq̧ habito Roſilionis auito Comitatu illi reſtet, quod ab aliquo velle exigere videatur, ſumma pace, inter communes aliorum tumultus, fruemini. Valebitis, ſi mea non aſpernaueritis conſilia Barchinonę, quarto nonas Nouembris. Milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſecundo.

P. M. A. M. Ad Comitem Tendillę, &
Archiepiſcopum Granatenſem.

cxxvi De vulner/ regis nri.

EXcutite ſopitum ingenium viri celebres. Quæ legiſtis quondam, de rerum mortalium
volatu nequiſſimo, nunc palpate. maius hoc quippe maius antiquis omnibus exēplum.
Alexander macedo, veneno in ſuæ fœlicitatis vertice, prereptus eſt, fateor. Sed a ſuis, qui
apud eum familiariſſime verſabantur neceſſariis. Pompeium fotinus, obtruncandum Ptolo-
meo perſuaſit, ſed hoſpes aſtruxit ſcelus. Sed Ceſareum veritus victorem. Ceſar in ſenatu tribus
& viginti vulneribus confoſſus ſpirauit, ſed a potentibus illiuſq; laudis emulis. Ferdinandum
vero plenum triumphis, homo inglorius, ignotus, egens, ſolo ductus furore, Regem quē nun
quam viderat impetiit. Is natus ruri a Barchinona milia paſſum nouem, nomine Cagnama-
res, vbi aduentaſſe Regem ſenſit, clam ſe contulit in vrbem Barchinonam. Intra diuæ Mariæ
ſacellum, in regiæ veteris veſtibulo, ad dextram introeuntibus erecto, exiturum Regem, qui
iura ibi dicebat, deambulans expectat. Efficitur obuius exeunti, tranſire Regem aliquātis per
ſinit, deſcendentem a primo marmoreę ſcalæ gradu ad ſecundum, ex alto, vibrato dicto citius
enſe, a tergo percutit in collum, qua caput illi annectitur. Aureus torquis perpetuum Regis ge
ſtamē, ne caput amputaretur eo ictu, tutatus eſt. Ictumq; ſuſtinuit. lethale tamē vulnus intulit,
nec bene fidunt medici, euaſurus, ne ſit rex, nec ne. Percuſſor trib⁹ illico vulneribus cōfoſſus,
imperio Regis, vt quo conſilio id egerit, intelligi poſſit, ſeruatur. Fuit hic infauſtus dies decem
bris ſeptimus, circiter meridiem, ſub ſole nubilo. Regina, triſti accepto nūtio, ad atrii vbi mo-
rabantur poſticum, ad littus apertum, triremes quaſdam iubet adduci, neſcia vnde malū emer-
geret, vt paruulum imponeret principem, ſi quid vltra ingrueret, ipſa ad maritū conuolat. Me
dicorum chirurgorumq; cuneus accitus eſt. Dies ſyderei annotantur. Inter ſpem, metumq; la
boramus. Valete Barchinonę ſexto Idus Decembris. M.cccċxcii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi prelato ſuo.

cxxvii

Quid fide rales dies regi attule- rint. Quo i vite diſcri- mine rex.

DE illato Regi vulnere, Pater optime, per alios vobis nūtios ſignificatum fuiſſe exiſtimo.
Ad comitem collegam tuum pauca ego, quę ſcripſi, minime repetere eſt cōſilium. Que-
dam alia quæ ex caſu emerſerunt audite. Paganus ille pecuarius percuſſor Regis fateri co
actus, quid illum vt tale facinus patraret ſtimulauerit, ſpe ſola ductum, vt ſi Regem perimeret
fore vt Rex ipſe crearetur, publice priuatimq; protulit. Nec extorqueri ab eo potuit vel tormē-
tis aliud vnquam. conſilio cuiuſquam motum ſe fuiſſe, negauit ſemper. Id teſtes, id tortores, id
iudices referunt. Regina quæ principem nobilibus Caſtellanis omnibus circūſepſerat, vt cum
eo biremes ingrederētur. Et abducerent ſi forte laletanorum inſidia id actum fuiſſet, ne illum,
adtollendam de tam fœdo facinore vindictæ occaſionem, raperent. Vbi nullam coniurationē
interceſſiſſe intellexit, redire paruulum in atrium facit. Ipſa vero ad maritum, in veterem Re-
giam, quæ in vrbis fere medio ſuper tumulo parum ędito erecta eſt, vbi lāguidus iacebat Rex
aduolauit. Hic dies, quo literę ſcribuntur, eſt ab illato vulnere nonus, ſeptimus, luctu curiam re
pleuit, expiraturum Regem, neq; viſurum eius diei veſperam, rumor vagabatur. Illas tamē cœ
li minas euaſit, heſternus qui octauus fuit, ſpem attulit, in melius nanq; ſurgere res viſa eſt. Ho-
die iterum timor eſt: ex debilitate exortus, exanimis effectus Rex, linguam emiſit turgidā. Ru-
bor ingens igneus ſparſus per genas, oculi aduerſi. Contuſis geminis, cor nebula recreatur cō
fuſum. in ſe verſus eſt, ac cibum Reginæ manu porrectum, ſumpſit. Hęc ad nonum & Valete
Barchinonæ, xix. Kalendas Ianuarii. M.cccċxcii.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ.

cxxviii

Quid vn- decim⁹ dies quod ceteri ſint operati in rege. Quādo ſe oſtēdit rex.

QVę ad ſimeonem noſtrum ſenem, vel ſanctum Ioſephum collegam tuum Antiſtitem
reſcripſerim, legito. A nono laborauimus vehemēter, terruit nos vndecimus maximo
pere. Duodecimus iam letitiam tulit, quia ſalutis ſpem, in melius a duodecimo res ceſ-
ſit, in dies magis ac magis. Liber eſt iam tandem ab omni ſuſpitione periculi. Videndū ſe pre-
buit, ſed ex atrii feneſtra. Domo nondum ad hanc vſq; diem, quæ Decembris eſt tertia & vigeſ
ſima, ex medicorum conſilio, profectus eſt, Montes, valles, littora, & interna, quacūq; diuorū
ſita ſunt ſacella, genus omne hominum luſtrat. Serratum mōtem (ſic vulgo dicitur) progenies
omnis Regia pedibus conterit. Genibus & nōnulli nudis per huius montis aſpera pergunt.
Deo ſic ex voto pro Regis incolumitate polliciti. Metitor ex his comes illuſtris, rerū quę ſub
cœlo ſunt volubilitatem. Et an Sublimium rerum ſupremi cardines obſtent, quin ab exili etiā
culice, poſt celebres triumphos verberemur, meditator. Quis hac noſtra tempeſtate Ferdinan
do fœlitior? Quis potentior? Intra natales tn̄ lares, in caput eius, vilis Bubulcus inſidias ſtruit,
apparat, perfecit. Ictuq; vno tm̄ triūphatorē obtrūcaſſet, ni ex diuinæ ꝓuidētię cōſilio, torquē
ſibi aureū, vti erat ſolitus, collo implicuiſſet. Tali ergo Mi Patrone exēplo parū fidere mortali-
bus edoceamur. Et vale Barchionę. x. Kl's. Ianuarii. M.cccċxcii.

EPISTOLARVM PETRI MARTIRIS. A. M. LIER SEXTVS. ANNO. M.CCCCXCIII.

P.M.A.M.Aſcanio Sfortię Vicecomiti Cardinali Vice Cancellario. cxxix.

Multa de Perpiniano cęſar anglus pclamato i Italiam.

CVpis(vti per tuas literas video) intelligere. Quid hoc ſit; quod a Carolo Gallorum Rege repetant mei Reges, quo etiam inſtatu res inter eos ſint. Hęc habeto Ioannes rex Aragonum, iunior frater, Alfonſi regis Neapolitani primi, cui Philipus auus tibi maternus non modo libertatē(cũ eum in poteſtatem haberet) verumetiam pecuniarum ingentes cumulos condonauit, quibꝰ regnum Neapolitanum adeptus eſt, vt pecunias quibus, deficientes ab ſe Laletanos frenare poſſet, aſſequeretur. Perpinianum ingens in Gallia Narbonenſi ad pireneorum radices ſitum municipium. Cum eius comitatu qui dicitur Roſſilionis, octoginta milibus auri dragmis, ducatos dicit populus, pignori dedit Gallo regi, quia in ipſa Galliæ Narbonenſis planitie Perpinianum iaceat. Durum eſt tale municipium ſoluere de manibus, cauſas innectit innumeras, diem protrahit ex die Gallus rex, tanti momenti rem complectitur tenaciſſime, recuſat pro viribus reſtituere Britanię maioris, quam dicitis Inglaterram Rex meorũ regum ſuaſu traiecit in Galliam, Bononiam obſidet gallicam(vt aiunt) Maximilianus rex Romanorum galli fines armatus iam parat impetere, Imminens periculum Gallus timens, pacem & Perpinianum offert, modo, cęteris relictis, fœdus ineant amicitię cũ eo, ne ꝓficiſci ad Neapolitanam prouintiam volenti, ſint impedimento, ne ferant ſuppetias Neapolitanis. Hęc vtrinqꝫ agitantur, concurſationes formicarum agmina ſuperant. Res ſtringitur deliberatio hæc inclinare videtur. Veh tibi Italia, veh vobis huius nauis ductoribus, ſi optata veſtra conſequimini. Oh inſolens eſt Alfonſus inquis regni hęres Neapolitani, intolerabilis eſt illius ſuperbia, iurgiaqꝫ, & contumelias in me conicit, proclamas ſe ab raſurum mihi verticem, Cardineũqꝫ mihi Galerum combuſturum in caput blacterat inquis. Roſę ſunt hę, Princeps Illuſtriſſime, verniqꝫ ſunt flores ſapidi, muliebria hęc, ſiquæ autoribus Gallis perpeti ſoleant victi penſaueritis. In victos hoſtes noſtros quãcunqꝫ velint crudelitatem exerceant galli dicis. Putaſne temperaturos, quin vos ſint ſubito impetituri? Quom ſe veſtrorũ hoſtium victores eſſe ſenſerint? Nũ bene calles, cum magno imperio famem augeri imperii? Cauete, cauete miſeri, quoduis malũ potius q̃ Gallorum ſeuitiam experiri velitis, tollerate, abſorbebimini, veluti a bibula harena cadens aquę gutula, abſorbebimini vobis, dum licet, conſulite. Et valebitis Barchinonę in nonis Ianuarii. M. ccccxciii.

P.M.A.M.Giliberto adoleſcenti. Io.Borromei Comitis filio. cxxx.

Exhortatio ad ſtudia literarum et laus exercitij.

GEnitor tuus, qui plerumqꝫ ad me ſcribit, tuo me nomine iuſſit aliquando ſaluere, literas autem a te miſit nullas. Quid igitur reſpondebo non vocatus? Hoc tamen vnum habeto, adoleſcentibus pulchrum eſſe literis, maturiores ętate excitare, vt raſę ipſi tabulę, ex antiquorum picturis quid ipſi valeant inſcribere efflurentur. Id ſi rubore ducti, quamuis erubeſcere ſit ingenui, facere recuſauerint, minus culti minuſqꝫ vtiles viri euadent. Non hoc ratiõe mei dictum velim exiſtimes, parum nanqꝫ tibi, aut cuiq̃ꝫ prodeſſe mei poſſunt ſermones. Sed vt te exerceas ſedulo, ad multos ex tot virorum numero, quot noſtra paſcit Italia, ſcribendo, teqꝫ excolas exercendo. Iſthęc quidem exercitatio ingenium acuit, memoriã amplificat, & confirmat, copiamqꝫ ad pertractanda negotia poſtmodum & vocabulorum prębet & ſententiarum. Hortarer te propter eum, quem generi tuo debeo amorem, ad aſſiduam dum teneres, librorum lectionem, a quibus omnia bona animi(veluti ex hortis heſperidum aurea poma) colliguntur, ſi opus eſſe putarem, ſed quom procliuem te vltro ad virtutes ſurgere genitor mihi tuus ſignificauerit, non opus eſſe, ad eam rem calcaribus video. Propterea, vt te exerceas tantũ moneo, parum enim, vult noſter Cicero, eruditionē poſſe ſine exercitatione, prodeſſe hęſitareqꝫ videtur, vtrum malit, ſi de duobus alterum eſſet eligendum, immo & in exercitationem ire pedibus ſe re cognoſcitur. Literas igitur tuas Giliberte mi, crebras videamus. Et vale Barchinonæ in Nonis Ianuarii. M.ccccxciii.

P.M.A.M. Io.Borromeo aurato equiti.

cxxxi.

Epilogꝰ de caſu regis ⁊ multa p̄rca q̄d aꝰidiſco lonꝰ p̄dicet ruinā italię.

SI forte quicquam ad vos fama de percuſſo Rege meo detulerit, ne fallamini. Scitote non
maliuolentia, non inuidia potentis cuiuſpiam, non vt ſe quiſq; ab iniuria, regibꝰ peculia-
ri nota, exolueret facinus accidiſſe, iniuriam nanq; nulli viuentium vnquam mei reges p̄ter
q̄ iudeis aut ſarracenis intuliſſe reperiuntur. Sunt quippe iuſtiſſimi, integerrimi, religioſſi-
mi, rectores, non tyranni, furore ductus tartareo, veſanus quidam, humilis opilio, id patrauit.
Viuit tamen Rex, euaſit apud infernos manes extructum ſcelus illud. Poſt paucos inde dies re-
diit ab antipodibus occiduis Chriſtophorus quidam Colonus vir ligur, qui a meis Regibus
ad hanc prouintiam tria vix impetrauerat nauigia, quia fabuloſa quę dicebat arbitrabantur,
redijt, precioſarum multarum rerum, ſed auri pręcipue, quę ſuapte natura regiones illę gene
rant, argumenta tulit, ſed aliena omittamus, Comes egregie, omittamus. In italiam vocantur
Galli, quibus colubris agitamini miſelli homines. Sentio te domumq; tuam a Ludouico diſ
ſentire, ſed prodeſſe parum. Stupet nāq; iam Ludouicus amore Regni pellectus, nec demerſus
ebullit vltra. Ex hiſpania hec feruent. Vt in italiam Gallus traducere queat liber exercitum, fœ
dus parat inire cum meis Regibus, quęcūq; volunt illis impartiens, pacem & cum Regibus
Romanorum & Britanię maioris, qui ambo in gallicos fines armati irruperūt, eadem ratione
queritant. Veh tibi Italia bonarum artium genitrix, & diſciplinę militaris magiſtra. ſi vires
tuas cum Gallo commiſcueris, ſi Gallum in tua viſcera admiſeris, peribis miſera, vniuerſam da
būt in predam. Proclamate omnes, rumpite vocibus ilia in immiſſores. Quoduis malum po
tius inter vos ſuſtinete infœlices, q̄ in errorem tantū pręcipites cadere velitis. In gallia qui Per
pinianum & Roſilionis comitatum dedent oratores, iam parantur, aſſentiri videntur mei Re-
ges. cœteri collegæ, in Galli potentiam coniurati, meorum Regum (vt arbitror) iudicium ſe-
quētur, fœduſq; vna cum Gallo iacturos eſſe arbitramur. Hęc omnia vt vos liberius a lupis ra
pacibus, quos miſere oues in caulam, vt vos a catellis tueantur immittitis, deglutiamini. Ve-
ſtra res agitur. Eo minore ego dolore conficiar, quo minus angit aurium ſonus, q̄ oculorum
porſpectus. Vale. Cleofe vxori tuę & vtriuſq; natis meo nomine ſalutes impartitor. Barchino
nę Pridie Idus Maii. M.ccccxciii.

P.M.A.M. Aſcanio Sfortiæ Vicecomiti
Cardinali Vicecancellario.

cxxxii

Exēplo p̄cuſſi Regis de contēptu mūdi / de p̄cuſſore ppinianū dedit prima p̄nicies Italię.

PRoh miſeri mortales. Proh vos miſerrimos, qui fluctibꝰ agitati internis, in vos metipſos
& veſtrum ſanguinem rabidi inſultatis. A binnati vulgo beati falſo credimini, quia pur
puratos vos longo cernunt hominum ordine vias implere. Ediſcite miſeri, ediſcite, quā
fragili loro gubernemini. Maiori cognoſcite ī diſcrimine veſtrę vitæ habenas, q̄ cerdonis aut
piſcatoris, quia vobis magis inuidetur, verſari. Magiſtri hoc exemplo, quod vobis referam, ſi
viuitis integro ſenſu, efficiemini. In ſummo rerum culmine ſedentem inuictumq; bellatorem
Ferdinādum Regem, vilis quidam ſine nomine ruricola, idibus Decembris ſeptimis, circiter
meridiem, ſub cœlo nubilo, grauiſſimo percuſſit in collum, qua caput illi connectitur, vulne-
re, ad necem ducto. Cecidiſſetq; in terram caput obtrūcatū, ni partem ictus torquis aureus ma
gni pōderis collo implicitus ſuſcepiſſet. Ad eum paganus hic ſtatum perduxit Regem, vt ſepti
mo, nono, vndecimo ab illato vulnere diebus faciem viderit immaturę mortis. Plena luctu cu
rie, horrore veſano referta, terdecim egit continuos dies, ſpe de Regis ſalute amiſſa, publica &
priuata vota naturæ deficientis vim erexerunt. Euaſit Rex, tribus cōfoſſus vulneribus, Rege ita
iubente, vt res detegeretur, an cōiuratio interceſſerit, percuſſor ſeruatur. Capitur, in vincula cō-
iicitur, per lictores preteroſq; cogitur cauſam fateri. Nihil propter furorem ediſcunt affuiſſe,
vidi ego hominem in vinculis atq; allocutus ſum, ſexagenario ſenior viſus eſt, cano capite, acu-
to, productoq; mēto ſtatura gracili, alta, oculis porcinis, nigris, tenuibus, obductis, genis effoſ
ſis, ſermone rariſſimo, Saturno plenum eſſe aperte cognoſcitur. Se fore regem iactat, ſi Regem
peremiſſet, vt facti pœniteret extorqueri ab eo nunquam potuit. ignoſci electo illi Rex impera
uit, ſed patria id iura minime ſunt paſſa. Extructa igitur ex more quadriga, per vicos & compi-
ta fruſtatim ſtrangulatus tamen prius, ne deſperaret, ductus, ſecatur. de hoc ſatis. Iam proxima
eſt, q̄ tota mente petitis, veſtra calamitas. Fatales vobis galli, vt ſe liberius in vos accingāt, quę
cumq; volunt, meis Regibus per oratores condonant. Perpinianum inſigne opidum, Roſilio
niſq; comitatus, per Epiſcopum Albigenſem atq; etiam gratis eſt receptum. Valete ſi potueri
tis Barchinonę. Idus Iunii. M.cccc.xciii.

P.M.A.M. Protonotario Condulmario
viro Italo Conchæ degenti.

CVi magis inuideam hodie, q̄ tibi condulmari obſeruande, viuit nemo, lucidiſſimam in cxxxiii.
tra veſtra iſthęc mœnia margaritam decidiſſe relatum eſt, hāc ſi non vides cecutis. Si non Laus Jo.
olfacis ſaxum es, ſi non ſentis ſtupidus. Io. Ruffum foro liuieñſem pro ſancti Georgii car- ruffi epi qd
dinali eius antiſteę domini, concham aduentaſſe fama eſt. Qualem prę manibus virum habea- ſint carites.
tis, ne tanto bono oblato fruendi occaſionem omittas, prębeto aures. In vrbe verſat⁹ ego ſum
decennio, quem homini pręferem nullus eo tempore occurrebat. Sedem in homine ſibi tres
orpheas gratias, ſi hominem tractaueris, delegiſſe comperies, integrę mentis ſcilicet ſplendorē,
corporis elegantiā, & animi hilaritatem. His naſcentem illum dotibus natura confinxit, aſt ſi q-
bus eas artib⁹ per labores & vigilias excoluerit veſtigaueris, vt maiori notam mercem tibi ſtu-
deas comparare, quæ ſibi heroes viri ſingula conſequi curauerunt, omnia iſte complexus eſt:
Omnia & aſſecutus, adi hominem condulmari, illius explora naturam, ingenium ſcrutare, hu
maniſſimum reperies, Mercurio acutiorem. Si de literis, quas tu profiteris, periculum feceris,
vatem inuenies nullum cuius hunc vel vnicum lateat carmen, & quod maius eſt memorie non
teneat. Oratores habet hiſtoricoſq; non minus familiares ſibi, q̄ ſuę pręcepta grāmaticę ſim-
plex grāmaticus, nata formataq; in eius officina, cuncta hęc exiſtimabis. Quid vltra, neq; ma
gis platonicum dices platonis hoſpitem, Marſilium ficinum, neq; magis Ariſtotelicum Mirā
dulanum, noſtri tempeſtatis Philoſophię clara lumina. Ah vereor iam ne, ſi hos ꝓceſſero limi-
tes, adulator iudicer, potius q̄ veridicus. Dicam tamen que audiui, quę oculis meiſmet ꝓſpexi,
Cum egregiis de medecina medicis differentem virum aliquādo deprehendi, admiratione in-
tuebar detineri medicos, qui ſolam artem illam profitebantur. Vnde ſibi de ipſorum fluentis
vir occupatiſſimus alieno, vt ita dixerim, pane depaſtus, tot tantaq; potuerit ebibere. Comis
eſt iſte vir ac lepidus, grauitate quadam admixta, quæ virtutes cęteras condit. Si poſt hęc de ne-
gotiis egeris, in negotiis dexter, agilis, expeditus, reſolutus, integer. Habes igit͛ oēm apud te in
vno homine hoīem. Iſtū amplectere cōdulmari, iſtum obſerua, quoaduſq; licebit. Et vale Bar-
chinonę, Idibus Iunii. M.ccccxciii.

P.M.A.M. Comiti Tendillę & Archiepiſcopo Granatenſi. cxxxiiii

ATollite mentem ſapientiſſimi duo ſeneſcentes, audite nouū inuentum. Meminiſtis Co- Mira d̃ no
lonum ligurem, inſtitiſſe in caſtris apud Reges, de percurrēdo per occiduos antipodes, uis terris ⁊
nouo terrarum Hemiſperio, meminiſſe oportet. Quia de re vobiſcum aliquando actū nudis gen-
eſt. Nec ſine veſtro, vt arbitror, conſilio rem hic aggreſſus eſt. Is rediit incolumis, mira ſe repiſſe tibus.
prędicat: aurum, aurifodinarum in eis regionibus argumentum oſtentat. Goſamium aroma-
taq;, tū oblonga, tum teretia, caucaſeo pipere acutiora, detulit. Quę, ſimul & coccineas arbores
ſuapte natura tellus parit, occidentem ſecutus, a gadib⁹ milia paſſuum, vti prędicat, quinq; mi-
lia, in plures incidit inſulas. Inter eas vnam captauit, quā maioris eſſe ambitus, q̄ Hiſpania vni-
uerſa, aſſeuerat. Homines reperit natura contentos, nudos, cibis depaſtos natiuis, & pane radica-
li, ex Spitamalibus quibuſdam fructetis internodiis plenis, quę ipſi terra ſuis contegunt tem-
poribus, ex quorum internodiis ſingulis, ſinguli turgeſcunt globi, in piri, aut cucurbitulę ſi-
militudinem. Hos maturos, vti nos rapas, & rafanos eruunt, ad ſolem ſiccant, ſcindunt, terunt in
farinam, pinſunt, coquunt, comedunt, vocant hos globos agies. Cœtera ex arboribus, vt pluri
mum edulia, a noſtratibus diuerſa. Quadrupes nullum inſula gignit, præter immenſos lacer-
tos, minime tamen noxios, & cuniculi quoddam paruuli genus, quod noſtros mures emulat͛.
Reges habet gens hęc, & alios aliis maiores, ſudibus, arundinibuſq; aduſtis pręacutis, & arcu-
bus, intra ſe certant. Viget inter eos, quamuis nudi ſint, imperii cupido, vxores ducunt, Quid
colant pręter numen cœli, nōdum didicit. Tria colono dederatis nauigia, in eius inſulæ littore,
illiſum ſuper rupe aquis cooperta, plana, grandius amiſſit, cum duobus reliquis minoribus
regreſſus eſt, octo & triginta viros, qui interea dum ipſe reuertatur ad eos, locorum naturā ſcru
tentur, in inſula reliquit, commendauitq; regulo eius ꝓuintię, quā triuit, noīe Guadcanarillo,
nudo & illi, maior paratur claſſis, redibit. Quę ſuccedent per me, ſi vixero, ſcietis. Valete Bar-
chinonę, Idibus Septembris. M.ccccxciii.

P.M. A. M. Aſcanio Sfortiæ Vicecomiti cxxxv
Cardinali Vicecancellario. Mira d̃ iti-

TAnta eſt obſequēdi tibi, Princeps illuſtriſſime, mea cupido, vt etiam ſummis rerū flu- nercad idoſ
ctibus implicito, gratum facturum putem, ſi quę accidunt apud nos tibi ſignificauero. de caroli re
Mira res ex eo terrarum orbe, quem ſol horarum quatuor & viginti ſpatio circuit, ad no gis cogitatu
ſtra vſq; tempora, quod minime te latet, trita cognitaq; dimidia tantum pars, ab aurea vt pote poſt ꝓbitu3
ꝑpinianum

cherſoneſo, ad gades noſtras Hiſpanas, reliqua vero a coſmographis pro incognita relicta eſt.
Et ſi que mentio facta, ea tenuis & incerta. nunc autem. O beatum facinus. meorum regũ auſpi
ciis! quod latuit hactenus a rerũ primordio, intelligi cœptum eſt. Res ſic ſe habet, aduerte Prin=
ceps illuſtriſſime, ſecut⁹ occidentem ſolem a Gadibus, Chriſtophorus quidam Colonus, vir
ligur, prębitis illi a meis Regibus tribus nauiglis, perrexit ad antipodes, miliana ſupra quinqꝫ
milia. Tres & triginta continuos dies, cœlo tantum contentus & aqua, adnauigant. Terrã poſt
hęc, e cauea grandioris nauis, qua Colonus ipſe vehebatur, ſpeculatores proclamant. Inſulas
percurrit ab equore ſex. In ipſarum vna, quam Hiſpania maiorem eſſe cuncti, qui ſunt illum
ſecuti, rei nouitate pellecti, prędicant. In terram deſcendit. ibi dies aliquot immoratus, aurum,
goſampium, aromata, ob longa, in cinami formã, & in piperis teretia, arbores coccineas, ſucci
num, colorem glaucum, multarũqꝫ rerum apud nos precioſarum, copiam, terrã illam ſuapte
natura gignere comperit, ex quacũqꝫ re, in argumentũ tullit tantillum. Reges habet inſula plu
res, ſed nudos, & cum eis omnes vtriuſqꝫ ſexus, q̃uis natura cõtenta, vt pote nuda, foliſqꝫ arbo
rum cibis, & radicali quodam pane gens illa veſcitur. Imperii tamen eſt ambitioſa, ſeſeqꝫ inui=
cem arcubus & pręacutis aduſtis ſudibus, mutuis bellis ea cupiditate conficiunt, cogiturqꝫ vi
ctus regulus, victori parere, ac ſi meum ac tuũ, veluti inter nos, inter eos verſaretur, lautiqꝫ ap=
paratus ac pecuniarum cumuli deſiderarentur, qua nanqꝫ re indigere nudos homines, putabis.
cœtera quę ſuccedent, ſi optare iſta galli permittent ſignificabo, fertur Karolum Regem dato
iam Perpeniano per Epiſcopum Albigẽſem de illuſtri Ambaſię familię genere, accingere ſe
vt ad vos eat. Dii bene vertãt. Valeatqꝫ vtinã bene. Barchinonę Idibus Septẽbris. M.ccccxciii.

cxxxvi P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracharenſi.

De inuẽtis a caſtellãis ⁊ portugalẽ ſib⁹ in occi= duo pacta caroli cũ re gibus nr̃is fit pax da= to perpinia no.

COnſueui hactenus de vna tantũ re ſcribere, tria tibi nunc eſt animus ſignificare. Colonus
quidam, occiduos adnauigauit, ad littus vſqꝫ indicum (vt ipſe credit) antipodes. Inſulas re
perit plures, has eſſe, de quibus fit apud coſmographos mentio, extra oceanum orientale,
adiacentes indie arbitrantur. Nec inficior ego penitus, quamuis ſphere magnitudo aliter ſenti
re videatur, neqꝫ enim deſunt qui paruo tractu a finibus Hiſpanis diſtare littus indicum, putẽt,
vt cunqꝫ ſit, magna ſe reperiſſe predicant. De his quę dicit, ſigna tulit, maiora ſe inuenturum
pollicetur. Nobis ſatis, quod latens dimidia orbis pars, in luce veniat, & Portugalenſes indies
magis ac magis ęquinocciali ſe circulo ſubiiciunt. Ita ignota hactenus littora, peruia cũcta, eſ=
ficientur propediem, alter nanqꝫ alterius emulatione, ſeſe laboribus ac periculis exponit ingen=
tibus. ad cœtera veniamus. Karolus frãcorum Rex, quom primum vulneratum fuiſſe Regem
meum, intellexit, oblatum miſit perpinianum roſilioniſqꝫ comitatum, quem Rex petebat, aut
ti quondam iuris Aragonici, diſtulit tamen in Septembrem menſem, Quo tempore oratores
deſtinauit plures, primatum inter eos tenet Epiſcopus Albienſis de illuſtri familia de Ambaſ=
ſia, qui ſui Regis nomine Perpinianum reddant, dummodo libere prouintiam in Alfonſum
Neapolitanum Regem ſumere liceat. Hinc atqꝫ hinc multa agitantur, pacis tamen fœdera inſti
tuuntur, vt amici ſint vtriqꝫ alterutri amicis, inimiciqꝫ inimicis. De neapolitano vero Rege vt
Karolo Regnum petere Neapolitanum armis liceat, ſi iura ipſius potiora eſſe conſtiterit. Per=
pinianum his compoſitis receperũt. Meis Regibus id adnitentibus, Ceſar & Rex anglus, cœ=
teri collegę, ab armis in Gallum diſcedunt. Reſtat tertium. Carolus militibus iam inſtructis, ad
Italiam vocatus a miſeris obcecatis armẽtis, vt lupus a catellorum latratibus inermibus, ipſa
tueatur, iter cœpit. Vos mihi credite, Caucaſeas rupes in Italiã caſuras, & acroceraunia fulgu=
ra imminentia, fugite, nec vobis ignoſcetur Hiſpanis, quom vagari ſolutis habenis Galli inci=
pient. Roma illis iter eſt. Romam deſerite, ſi minus auſcultaueritis pœnitebit, quãdo pœnituiſ
ſe nil proderit. Vale Barchinonę Kalendas Octobris. M.ccccxciii.

cxxxvii P.M.A.M. Io. Ruffo forliuienſi.

Laudatiua in qua mo= ralia mĩta.

QVom primum, te vir inſignis in Hiſpania eſſe ſenſi, inſiluit animus prę gaudio. Spero
fore vt aliquãdo ad curiam te cõferas. A qua diſcedere minime licet mihi, aſſiduo quip=
pe magnorum procerum commertio, qui me audituri, quamuis cornicantem, contu=
bernium a mane ad veſperam implent meum, ſum implicitus. Nec pretermittere cœptũ opus
qui rem, quin ingens illis ex interceptione incõmodum eueniret. Qui nanqꝫ hactenus a literis
erant auerſi, ab eiſqꝫ abhorrebant, illarum iam nunc guſtu pellecti, neminem poſſe, qui literas
ignoret, rite hominem appellari, prędicare ipſi met incipiunt. Ignoſce igitur queſo, niſi proti
nus me accinxi vt ad te (vbi vbi applicuiſſe te Conchã ſenſi) proficiſcerer. Scio te natum ad pre
ſtandam hominibus vtilitatem, non ad eam cuiqꝫ auferẽdam. Sed dic, quę fuit cœli erga te be=
nignitas

nignitas tanta, vt hac tempeſtate, qua Italię cœleſtes omnes potētię ruinam minitari videntur, Ex illis te fluctibus exemeris. In hiſpaniamq̧ tranquillo, portu ſedentē, cōtuleris. Nunc aperte video apud ſuperos eſſe, de ſapientibus tutandis (ne labantur) curam ingentem, ex cœleſti cōſilio factum arbitror, vt patronus ille tuus, criſta inſignitus rubra, te vnum ad huius Antiſteę, quę illi paret, gubernaculum, ipſiuſq̧ negotia cum meis Regibus pertractanda hodie delegerit. Sed miſer ille, quid ſine te, qui gratiarum ſolus apud eum hoſpes eras iucundiſſimus, faciet, Quis ea corporis pręſtantia, Quam tu pręte fers, nulli ęqua illius atria replebit. Introeūteſq̧ primarios viros vt moris eſt, in procerum palaciis, prior occurrens ſuſcipiet? quem tibi ſimile retinuit? cum ſit in te is mentis ſplendor. In nata iſta cordis hilaritas? miſereret me hominis pro fecto, qui ſe tāta fœlicitate abdicauit, niſi illum, quanti boni poſſeſſor eſſet, ignoraſſe putarem. Ignorauit quippe gallinę filius albæ, quanti pręcii la pillum manibus teneret. Pati propterea potuit, a ſe ipſo, ad res exteras ſuas tanti pręcii faciendū, dimittere virū. Ipſe viderit. Tu vale ſapiētiæ mirū exēplar. Beabis me, ſi ad me ſcripſeris. Barchinonę nonis Octobris. M.cccc.xciii. cxxxviii

P.M.A.M. Aſcanio.

Baudillus granatę rex ex hiſpania dimittitur.

ALias Baudillum Granatę quondam Regem iuuenem, regno ſpoliatum, per me intellexiſti. Nūc is Andaraxium oppidum, reliquas etiam terras, a meis Regibus in mōtibus, quos Niualles appellāt vicinia, illi conceſſas, pręcio ſoluit. Siue inuitus, ſiue libens, id ſecerit, rerum alienarum curioſiores perquirant. mihi ſat eſt. Hiſpaniam deſerit. In aphricam ſe tranſfert, exilibus regibus futurus incola, Qui magnus quondam Hiſpaniſq̧ omnibus formidoloſus. Ita ſublata iam eſt omnis de defectione ex legum, ſuſpicio. raro nāq̧ populus tumultui aut defectioni ſtudet, vbi duces deſint, a quibus ſperent gubernari. Vale Barchinonę pridie idus Nouembris. M.cccc.xciii.

P.M.A.M. Aſcanio Cardinali Vicecomiti Vicecācellario. cxxxix

De morte regis portugalię Colonꝰ cū in gēti claſſe remittitur.

VEnit ad nos Garſias cagnas, Alfonſi cagnas familiaris tui cubicularis germanꝰ, cum tuis ad me literis, Vt regium habeat chyrographum petit, quo poſſeſſores templorū Marchienne, ac teuardale, extra vrbem Hiſpalenſem in eius dioceſi, & ſancti Romani intra ipſius vrbis menia ſite parrochiales, & vnius de ſex pręſtimonialibus Antecherę de veteribꝰ poſſeſſionibus eiiciantur, quorum titulos pontifex Alexander ad te tranſmiſit, quō eos ipſe Cardinalis haberet, quia ſic per pręrorium. quod rota dicitur pontificum, datis exequutorialibus decretum eſt. Multi veniunt de re hac conqueſtus, graues agitātur querellæ, ſuſpiria gemituſq̧ acerrimi, teue ardales rector ſeſe torquet, qui annum octauum & vigeſſimum ſeſe redditꝰ illos nullo perturbante poſſediſſe ait. Quid hoc nunc mali emergat, ſe non intilligere proclamat. Iure ipſo ſe liberatum ab onere regreſſus, quo ab Alexandro pręmebatur Cardinali, quom primum pontifex effectus eſt, minimeq̧ fieri ſolitum, vt per acceſſum ad pontificatum idem reſtet ſuper beneficiis pondus, vocibus curiam obtundit. Supręmam eſſe dicens feritatem, ſi de loco, vbi tot annos ſacra miniſtrauit, deiiciatur, ſe non audito pręſertim. Et ſi legibus forte cōtra ſe decernentibus de regreſſu, iuſtam ſoluerit, vt aiunt, penſionem, tolli minime debere probat. Hic acrius torquetur, quam cœteri, qui opimiori fruebatur ſacculo. Poſt nāq̧ ſtratos Granatenſes, qui regiunculam illam incurſionibus iacere incultam cogebant, adeo coaluit, vt redditus ipſius dragmas attingeret ducatos, dicit vulgus, ſeptingentas. Hoc ſi homini tollatur, in deſperationem incidat oportet. Supplicabo tamen tuo nomine, tu autem qui petis & illi qui cōceſſuri ſunt, ſi conceſſerint, literas. humanum ne ſit an immane, equum an araneę tela videritū. Eadem eſt aliorum querella, licet nō pręcio par/Bracharenſi Archiepiſcopo ſignificetur Ioānem Portugalię Regem, qui illum & patruum eiꝰ Cardinalem erexit, interiiſſe, magni quippe animi Rex erat/Colonꝰ ille noui orbis repertor, Architalaſſus (quem Hiſpani admiraldū vocant) maris indici, ab occidente a meis Regibus effectus, cum decem & octo nauium claſſe milleq̧ armatis, & opificibus omnifariam, ad nouam vrbem condendam remiſſus eſt, animaliaq̧ ac ſementes omnis ganeris, ſecum affert. Valete ſi per gallos ad vos euntes licuerit in Kalendas Nouēbris ex curia. M.ccccxciii.

cxl

P.M.A.M. Comiti ſuo Tendillę

Quartana Italiā rapiat Fernandꝰ Neapolitanꝰ rex morit Gallꝰ iā trāſit/deſcribitur futura

MIſereat Italię trepidantis proxima febri te, comes illuſtris, miſereat, quādoquidē patriā illam tibi ſuper omnes, quas ſol ambit prouintias, nec Hiſpania poſthabita, placuiſſe ſemper prędicaſti. Endromedem, qua illam dentibus frementem cōtegamus, pręſto paremus, atq̧ eo apertius quia, Ferdinandum Parthenopeum Regem prudentiſſimū, vbi vbi Ludouicum Sfortiam cum Gallo Rege conueniſſe ad ſui exitium ſenſit, vitę tedio con fectum periiſſe fama eſt. Heu, quam Furibunda Italię quartana fimbrias rodit. Alpes naturę

calamitas & cęſare/& anglo/deuenetis/de turco it Fonſeca ad Carolū quid noſtri Reges.

aggeres, gallis oppoſitas, Galli tranſiliunt. maior exercitus pars tranſportata. ſtrata eſt machinamentis multiplicibus via, ſequitur premiſſum Carolus ipſe exercitum inſultans. Lambunt iam ſibi labia ſpe prędę petulantes Galli. Saliuam deglutiunt. victoriam in manu vt vulgo dicitur ſe habere putant, nec aliter ego quia ab ipſiſmet italis & his fortioribus immittuntur, facile nanq; arietibus Lupos in caulam vocātibus, Lupis in caulam patet aditus. Sed nec arietibus cornu impetere iugulatis ouibus, nec terram pedibus ſpargere, nec balatus miſericordiam implorās proderit quicquam, quin ipſorum ſanguis exugatur a lupis. Quis obſtare iam quibit ſublatis obiicibus? ſublatis? ymmo & in vicinos armatis. fuerunt nanq; Mediolanenſes hactenus, veluti tuta propugnacula, ne in Italiam Galli, ne germani finitimi alpibus, tranſirent, tranſitūq; tentantes eluetios, mea etiam memoria, ſepe non modo ſuſtinuerunt, ſed profligauerunt. Non pœnitus tamen Mediolanenſes accuſo imprudentia. Sentio nanq; maiori ex parte conciues meos extorqueri, cernereq; a longe futuram preteritorum exemplo calamitatem, ſed illorum ſeſſor eſt Ludouicus. Et ſi non legitimus, manibus tenet habenas, calcaribus ilia ferit eorum, inde rem perfectam putato. Alfonſus prior diſſipabitur, qui mortuo patre regni ſumpſit habenas, ſed in noſtros poſtmodum faba cuditur. Veneti quia ſic cum Ludouico conuentum, rem inſpectant, diſſimulant, quid aſtruant neſcitur. In armis & ipſi ſunt mari, terraq;. Maximiliano Regi romanorum cuncta diſplicent, nec Britano placent, patiuntur tamen animo quamuis iniquo. Turchus noſtris gaudet factionibus, arma & ipſe ſuſcitat. Hęc a tabellariis, qui volitant redeūtq; creberrimi perferuntur. Noſtros Reges icti cum Gallo fœderis, vti coniectari poſſum, pœnitet. Oratorem mittunt Antonium Fonſecam tibi amicum, armorū & ipſum, quom bella in Granatenſes gererentur, ductorem, qui Carolo ferat, meminerit eius capituli, vt Alfonſum impetere illi tunc liceat, quādo potiora eſſe Caroli quam Alfonſi iura decretum fuerit. Rem reminiſcatur, adhuc in deliberatione verſari, hic eſt eorum quę geruntur Epilogus. Ex curia quarto Kalendas Decembris. M.cccc.xciii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER SEPTIMVS.
Anno. M.CCCCXCIIII.

cxli.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

De indicis reb⁹/Almirātis vocat colonus.

QVę de bellico tumultu accidunt ad illuſtrem noſtrum comitem ſcribo, perturbari nanq; huiuſce cruētis narrationibus ſanctum animum tuū per ſupernos orbes continue incedentem, nequaq; licere arbitror. Colonum ex ea prouincia honorifica redeuntem, admiraldum oceani maris Rex & Regina Barchinonę erexerunt, ſedereq; illū coram ipſis quod eſt (vt noſti) ſupremum apud Reges noſtros beniuoletię & honoris, ob res pręclare geſtas, tributi argumētum fecerunt. De hinc claſſem illi decem & octo nauium munitam, qua regreſſus eſt, ſunt impartiti. Magna pollicetur ſe detecturū, ad occiduos antarticoſq; antipodes. Nil aliud eſt quod nūc referri poſſit, propediem complutum, quod Alcala de henares dicitur, proficiſcemur. Inde recentiores habebitis literas meas, qui propriores eritis nobis. Ex Valleoleti pridie Kalendas Februarii. M. cccc.xciiii.

cxlii

P.M.A.M. Theodoro Papiēſi Regis Galli Medico & cōſiliario.

De gallorū futura ſtrage p cōparatiōeſ. Quid pōtifex / q̄d Ludouic⁹ / q̄d veneti. Quid noſtri reges.

IN hiſpania prouintias oretaniam, vt pote atq; carpetaniam, eſſe duas, in regno quod Toletanum dicitur, velim ſcias. Has inuadunt aliquando volitantium locuſtarum agmina, veluti callidi tonſores ſegetes abraſſas ita abmittant, vt nil pręter gemitus, agrorum dominos ex calamitate reliquant. Vnum tamen dominis aſſurgit ſolatium, q̄uis tenue atq; inane, q locuſtarum maior pars ibidem corpuſcula deponant, vbi ſegetes corroſerunt. nec in alterum, ab illato damno, ſuperſtites viuant annum. Intellige parabolam, tu qui locuſtas in vicinorum ſegetes comitaris. Italiam, mortuo pre dolore animi vti nobis relatum eſt, Ferdinādo Rege Neapolitano, Galli a Ludouico Sfortia vocati, in Alfonſum, Fernandi ſucceſſorem, peruagantur, deperiturū Alfonſum ſimul & in pędam iturū regnum Neapolitanū, tali fautori putādū eſt, quom preſertim veneti rerum euētum taciti expectent, ex cōpoſito & icto federe cū Ludouico. Pontifex vero aſſentiatur, neq; enim poterit Alfonſus Rex, ſuis populis inuiſus, vtramq; potētiam ſuſtinere. Sed neq; Ludouicus tandem ab locuſtarum genuinis euadet, nec locuſtis dabitur poſt ſegetes depaſtas diu ſuperuiuere. Expergiſcentur nanq; multi, qui nunc dormitare vi

dentur, ex proximi Vcalegonis incendio, ne in ſuas domos ardens ſcintilla proſiliat verebuntur. Verum enim vero Theodore, quando te in caſtris eſſe cōtra patriam intellexi, maiorem immodum fui admiratus. pergis, quo te cūq; herus ducit tuus, inquies. Nec poſſe te obſiſtere, quin iſta eueniant, dices, vocatur ad nouum regnum, quod illi, vti ſuadent, ex iure angiouie domus attinet. In manibus illi, quod auitum eſſe videtur, conïicitur, quid faciet, talem ne occaſionem amittet? Non amittat, annuo & ego illius propoſito, laudoq; animoſi Regis fortitudinem. voticompos arbitror, tali ductore pręſertim, efficietur. Sed quin patrię doleam, quā impręceps video ne labatur, vis naturę integra nō valebit efficere. Miſerator & tu mecum Theodore ſaltem, pauliſperq; defuturam lachrimator, quandoquidem alio non licet nobis clipeo illam protegere impreſentiarum. Nil aliud pręterquam ſuſurros quoſdam de ſuppetiis Alfonſo contra herum tuum ferendis, quod Regis mei affinis ſit, ſcribere ad te poſſum. Obuiare ne deſipetur Alfonſus, pro viribus intendunt, profuturum ſit an non viderit altitonans. parū ego, aut nihil exiſtimo, quia ſero excitantur. Nunc enim ipſi cogitant, ꝙ Carolus iam fere perfecit. Alpes nanq; iam pręter greſſum, e ticino ethruriam verſus mouiſſe, ad nos nuncii detulerunt. Vale ex Valleoleto tertio Kalendas Februarii. M.cccc.xciiii.

P.M.A.M. Io. Borromeo aurato equiti ciui mediol. Comiti lacus verbani, cxliii

Epylog9 p̄teritoꝝ ⁊ negociatio duplicis matrimonij inter Cęſarē ⁊ noſtros reges/ de indis.

DEcembri menſe anni ſecundi & nonageſſimi a quadringenteſſimo ſupra milleſſimum, benegniſſime comes, triumphatorem Regem meum, fuiſſe ab inſano percuſſum ruricula, oratoreſq; deſtinatos a Gallis fuiſſe, qui noſtrum Roſilionis comitatum, in Galliæ narbonenſis viſceribus ſitum, dederēt, & Gallos de armis in Italiam ferendis cogitare, per mēſem tibi vt arbitror februarium ſequentem ſcriptitaui. Nec minus tibi (ni fallor) latentes hactenus Antipodes per Chriſtophorum Colonum ligurem fuiſſe repertos ſignificaui, ab eo die, qui ad te profecturus eſſet nuncius, ad hunc vſq;, qui alterius anni Decembris eſt vigeſſimus, nullus occurrit, accipito igitur breuibus, quę apud nos eo temporis interuallo geſta ſunt, Perpinianum adueteres dominos reges meos, per Septembrem anni tertii cum ſuo comitatu redactum eſt. fœdus cum Carolo Rege initum eſt. De re autem Neapolitana cōuētum eſt, vt aiūt, tunc liceat Carolo armis Neapolim repetere, quando potiora conſtiterit ſua eſſe q̄; Alfonſi Regis iura. Sumpſit nihilominus, Ludouico Sfortia ſtimulante, prouintiam in Alfonſum Carolus. Icti fœderis iam meos Reges pœnitet, nec vt Alfonſus Rex eorum affinis diſcerpatur, patiētur, ſi poterūt, per oratorem, Carolum monent, vt abſtineat, donec quid iuris decernatur. pergit tamen Carolus. apertius iſta, q̄; nos cernitis. a vobis igitur iſta nos expectamus. Nos autem impreſentiarum duplices excitamus hymeneos. Vnicum habet Maximilianus Romanorum Rex, marem filium Philippum. vnicum & mei Reges Ioannem, nubiles vterq; filias alterne filiis deſpondent, Ita vinculo adnectuntur inuicem duplici mira indies magis ac magis ab orbe nouo, per colonum eum ligurem pręfectum maritimum, ob res bene geſtas a meis Regibus effectum, afferuntur. Auri copia ingens, in terrę ſuperfitie reperitur. percurriſſe inquit ſe, ab Hiſpaniola rotati orbis ad occidentem tantum terrę, vt auream fere cherſoneſum ab oriente cogniti orbis termini vltimi attigerit, duas tantum horas de quattuor & viginti, quibus ſol ambiens perlabitur. vniuerſum ſe putat reliquiſſe. homines reperit humana carne depaſtos. Canibales vocat vicinia eorum, & hos nudos veluti vniuerſa eſt gens illa, libros cœpi de tantę rei inuento perſcribere. Si dabitur viuere, nil memoratu dignum prętermittam, qualeſcunq; decuſſi euadent, illorum ad te mittetur exemplar. Prębebo ſaltem viris doctis, magna ſcribere agredientibus, ingens ac nouum materię pelagus. Valete. Ex oppido cōpluto in oretania quod dicitur Alcala. xiii. Kalendas Nouembris. M.ccccxciiii.

cxliiii

P.M.A.M. Eneco Lopez Mendotio Tendillę Comiti.

Egrotat card. Hiſpaniarū pe. gōſales. Quo exercitu rex gall9 cat/ viſit rex ducē nepotē infirmū/ pcedit Carol9. Ludouicus cū coitat. Morit dux nepos Ludouic9 regredit.

PAtruus ille tuus, Comes illuſtris, in regendis tot Regnorū habenis tertius a regib9, egrotat. Guadalfagarię, nos autem agimus compluti, ab eo milia paſſuum ſexdecim. quantum id moleſtię in animis Regis & Reginę attulerit, non facile ſcribetur. Ad eum viſendum vtrumq; prope diem iturum arbitramur. Magnam ſui partem ſe putant amiſſuros, ſi tantum virum, cuius ſępe conſilio regebantur, amiſerint. Ex Italia fertur Carolum Gallorum Regem cum quattuor & viginti milibus armatorum, Florētiam vſq; in Etruriam penetraſſe ſcribitur. Exercitum viſum fuiſſe noſtra tempeſtate nullum vnq̄; nitidiorem. Et qui futuri ſunt calamitatis participes, Carolum acieſq; illius ac peditum turmas miris laudibus extollunt.

Sed italorum impenſa inſtructas, ducenta nanq; dragmarum auri milia, quas ducatos appellant, a Ludouico ſfortia ductore prębita, pro certo habetur. Impartiti ſunt & cœteri potentatus omnes, venetis exceptis, ſuam quiſq; portionem. his itaq; bellorum neruis, his miſerorum met adminiculis, fretus, vbi alpes tranſiliit, in haſta oppido inſigni ad radices alpium ſito ſiſtit pedem, datum quondam a Ioanne Galeatio primo duce mediolani in dotem, id oppidum valentinæ filiæ noui ducis Aurilianenſis auiæ fuit. Ludouicum Sfortiam, vbi vbi haſtam aduenit, accerſiri ad ſe Carolus iubet. Ludouicus, & ſi iam pœnitentia tactus, vt ſuſpitionem tolleret, ad Carolum conceſit. Procerū, qui apud Carolum erant, maior pars, vt Ludouicus caperetur conſulebant. Vetuit Carolus, non decere magnanimū Regem dolo aut inſidiis, fidentem pręcipue, quenquam circūuenire. Hoſpitii ius reliquit illeſum. Papiam igitur, quę ticinium eſt, vna proficiſcuntur. Comitem & ſecum habuit Ludouici vxorem, Herculis ſerrarię ducis filiam, ſuis decenter nimphis comitatam, e quibus vnam forma egregiam adamare in eiuſq; pulchritudine fractos oculos iacere, Carolus cœpit, vbi papiā Carolus petiuit, lecto egrotantem Ioannem Galeatium Ludouici nepotem, cuius cauſa hęc bella ſurgebant, viſit. in quartum inde diem longis iteneribus Ludouico comite ſuum iter arripuit. Placentię paulum commorantibus, mortuum eſſe Ioannem Galeatium, quem reliquerat egrotantem, affertur. Ludouicus a Carolo veniam petiit, ne quis Mediolani tumultus exoriantur. Mediolanum ſe iturum inquit, compoſitis rebus ſe prope diem rediturum pollicetur. detinēdum proceres ſecundo Ludouicum Carolo perſuadere nitebantur. obſtitit iterum eius fatum. Mediolanum igitur regreſus eſt, quid nepote mortuo moliatur, non bene intelligimus. Carolus ergo, miſſo ianuam Ludouico Aurelianenſi duce coronę Gallicę, ſi Carolo proles maſcula defuerit, herede, ad parandam claſſem, vt terra mariq; Neapolim impetat, iter inceptum proſecutus eſt, habitis in deditiōem per Petrum medicem magni Laurentii filium petra ſancta, ſergiana, ſergianella, piſiiſq; florentiam petiit. Ibi a tabellario, per quem hęc ab amicorum literis habuimus relictus eſt. Vale complutí ſexto Kalendas Nouembris. M.ccccxciiii.

cxlv

P.M.A.M. Bracharenſi & Pampilonenſi antiſtibus.

Quid cum Carolo fonſeca/ q̄d Carolus. Mittunt neapoli auxilia de m̄rimonio/ & oro nono. Fonſeca. Jo.manuel

QVę in Italia gerantur, vos aptius (quia factis propiores) aſſequimini. A nobis hęc habetote. Antonius Fonſeca vir equeſtris ordinis, & armis clarus ad Carolum deſtinatus eſt orator, qui eum moneat, ne priuſq; de iure inter ipſum & Alfonſum Regem Neapolitanum decernatur, vlterius procedat. Fert in mandatis Antonius Fonſeca, vt Carolo capitulum id ſonans oſtendat, anteq; ipſius oculos (ſi detractauerit) pacti veteris Chirographum laceret, atq; indicat inimicitias. Inſtruitur & in ſtatione malacenſi claſſis, qua militum quidam numerus, Goncalo Fernando aquilario Cordubenſi duce, Neapolim tranſportetur. Parte alta, quod forte nondum attigit veſtras aures, noſtri Reges per Ioannem Emanuelem, Ianuenſes, per Alfonſum a Silua Ludouicum Sfortiam in Carolum ni prouintiam deſerat, concitare nituntur. Periculum imminens vtriſq; opponunt. ſi Carolus Neapolitanum regnum poſſederit, reliquum ſe vſurpaturum facile oſtendunt, Venetis quoq;, vt ſuis & ipſi rebus cōſulant ſuadere faciunt. Quid a victoribus Gallis poſſint expectare animaduertant, itidem & Alexandro pontifici ſummo Hiſpano viro, dici imperant, dum iſta, mars ventilat, ex germania per tabellarios allatum eſt, prope concluſum eſſe, vt margaritam vnicam Maximiliani filiam, Ioanni noſtro principi, tot regnorum hęredi, Maximilianus ipſe deſpondeat, dedentq; illi mei Reges in nurum Ioannam, & quattuor quas habent filias, ſecundam (de nuper autem ab occidente hemiſperii antipodum rebus repertis hęc audite. Idem Colonus prefectus maritimus cum decem & octo nauium claſſe, vt in ea inſula. Hiſpaniola, ab ipſo vocitata, vbi pedem fixerat, ciuitatem condere ſtuderet, miſſus eſt, cœteraq; vt vlteriora littora percurreret, claſſis partem maiorem remiſit. Mira referuntur. hęc vt conſcribam nuncii celiritas non patitur. nec iam ſapida fore arbitror, quia non recentia, Methymne nanq; agebamus, cum ea claſſis aduecta eſt, quid noui aliud referam, non occurrit. Aſcanio meo nomine ſi diuertere a Gallis, qui eius ad Italię pernitiem implicant animum, aliquando licuerit, iſta dicetis. quandoquidem eſtis illi familiares. Et valete complutí pridie Kalendas Nouembris. M.ccccxciiii.

cxlvi

De ſaluſtio de catonis & ceſaris ſtitutis ac morib9 et eruditiōe.

P.M.A.M. Comiti Caprenſi.

A Teneris tibi gratum ſemper fuiſſe ſaluſtium, comes ornatiſſime, & tu ſecundo prędicas, atq; id ego ex tuarum imitatione ac ſtilo literarum colligo, ſed duplicatas tibi tunc fuiſſe genii vires inquis, quando propoſitum iſtud tuum laudaſſe me per epiſto

lam ad te miſſam ſenſiſti. qua vt Saluſtium tu, velut cicero Terentium die noctuq́ȝ in ſinu ha-
beres, & domi familiarem, & viæ comitem conſului, ſed vnde id eueniat, Quod de Catone
ac Cęſare clariſſimis viris, tam diuerſa ſentientibus, autor ille referat, ſummam ſibi glo-
riam aſſecutum vtrumq́ȝ fuiſſe cupere te oſtendis. Si atente vtriuſq́ȝ orationis perlegiſti, quæ
vtriuſq́ȝ fuerat natura, doctrinaq́ȝ cognoſces. Vt honeſti tamen iſti tuæ ſatiſfaciam cupidi-
tati, pauca ego, vnde ſibi quiſq́ȝ ſub diuerſa natura diuerſas induerit opiniones, ſuperaddam.
Catonem, veluti prędicant, qui eum intus norunt & in cute, clari ſenatores, natura forma-
uit honeſtum, grauem, temperantem, magnanimum, iuſtum, excelſum, deniq́ȝ ad omnia vir-
tutum genera. His fuit epithetis non ſemel in frequenti ſenatu, omnium conſenſu decoratus.
Cęſari paulominus his additis tamen clemētia & liberalitate, alienis a Catone, tribuūtur, a ma-
giſtris vero, ſtoicos ſecutꝰ, Zenonis ſectatores, Cato, ſapientem gratia moueri non debere, pec
cata eſſe paria, vniuerſa ſentire, delinquēti nullo pacto ignoſcere, oportere, mutare ſentētiam,
eſſeq́ȝ miſericordem non decere, non exorabilem deniq́ȝ, non placabilem, viuere debere, longe
aliter Cęſar, a Peripateticis atq́ȝ Academicis didici apud ſapientem gratiā aliquādo valere, pec-
catorum varia genera, varias expoſcere pœnas, viri etiā boni eſſe miſereri, ignoſcere, exorari,
placari, ſententiam pro tempore mutare, atq́ȝ iraſci interdum fas eſſe. Pręceptorum igitur iſta
varietas, diuerſa vtriq́ȝ prębuit inſtituta, nec abfuit ab vtroq́ȝ (vti vides) ſumme laudis inſigne,
quia vterq́ȝ diuerſis quamuis itineribus ad bonum tendere, videbatur. Vale compluti quarto
nonas Decembris. M.cccc.xciiii.

P. M. A. M. Pomponio Lę-
to viro inſigni amico. cxlvii

De ſecūda nauigatiōe ad indos/ & caibalibus. Recuſat ſecūdas nuptias vidua Regia filia. Quid extollat/ q̃d p̃matur emanuel rex portugalię. Laus hiſpanię.

MIrari te dicis Pomponi, q̃ in tanta Italię perturbatione, neminem videas, quem Italię
pro Italia, tanquā patria cadente miſereat. Quo tempore bonis ac fortibꝰ viris quon-
dam imperii dignitatem, & rerum rei publcę gloriam Roma deferebat, haud quaquā
ſatis multi ciues boni ac fortes reperiebantur, qui vero diſidiis ſtuderent, ad reipublicę perni-
tiem tenderent, illamq́ȝ vexarent, violarent, perturbarent, euerterenq́ȝ conarentur, innumeri.
Quid miraberis igitur hac noſtra, ſirio cane infecta, tempeſtate, qua nullus non tiranus italas
regat habenas? ſi rabidis videas affectibus, ſpumas ad interitum mandere rabidos homines,
alios in damas excitando moloſos, alios diſſimulando formidine percuſſos, vertere terga, alios
ſibi, non rei publicę Italę conſulendo, nulla vis animi iam, nulla maiorum ad libertatem tuē-
dam, Italiamq́ȝ ab exteris conſeruādam cura, nulla fortitudo, ceci omnes, nemine excepto, ſuū
dedecus, ſuam ruinam, non vident. aut ſi conſpiciunt, ſuum tamen patiuntur incommodum
ęquo animo, dum vicinorum priꝰ animas perturbēt, proſtrent, ſuffocent. Inter has Italię pro
cellas magis indies ac magis, alas protendit Hiſpania, imperium auget, gloriam nomenq́ȝ ſuū
ad antipodes porriget, a Bracharenſi & Pampilonenſi pręſulibus quęrito, quę ad illos de nu-
per altero ab occidēte hemiſperio reperto, ſcripſerim, tuq́ȝ illis hęc ſuper addita referto, quom
eos habeas (quia ſunt amatores bonarum artium) in amicorum numero. Ex nauibus decem
& octo, quas a meis Regibus ipſi Colono almirante (vt aiunt Hiſpani) pręfecto maritimo da-
tas, ad ſecundam nauigationem ad eos memini me ſcripſiſſe, duodecim rediere, ſuapte natura
referunt, qui ab eo hactenus orbe latēti redeunt, tellurrem illam, coccineas, ingentes ſiluas, go-
ſampium, atq́ȝ alia multa apud nos precioſa, enutrire. Sed pręter cœtera nō paruam auri co-
piam. Proh mirum Pomponi. In terrę ſuperficie globos reperiunt aureos, rudes, natiuos, tān
ti ponderis, vt pudeat fateri. Vnciarum ducentarum quinquaginta nonnullos reperere, mul-
to maiores ſe reperturos ſperant, vti noſtris inſinuant nutibus incolę, quom nouerint noſtros
aurum magnifacere. Nec fuiſſe Leſtrigones, vel Poliphemos, humanis carnibus depaſtos, du
bites, aduerte, & caue ne horrore tibi inſurgant ariſte. Quom ex fortunatis (quas volunt ali-
qui canarias) mouetur ad Hiſpaniolam, hoc nanq́ȝ nomine inſulam, in qua pedem figunt,
appellant, proras aliquantulum ſi verterint ad me meridiem, in inſulas inciditur innume-
ras, ferorum hominum, quos vocant caniballes ſiue caribes, hi, quamuis nudi, bellatores
ſunt egregii. Arcubus & claua maxime valent, lintres habent vniligneos, multicapaces,
canoas vocant, quibus ad vicinas inſulas mitium hominum, traiiciunt turmatim. Pagos in-
colarum adoriuntur, quos capiunt homines, comedunt recentes. Pueros caſtrant, vti nos pul-
los. Grandiores pingioreſq́ȝ effectos iugulant, comeduntq́ȝ, argumento noſtris id fuit, q̃ ap-
plicantibus ſe nauigiis, inſolita mole nauium territi, domos Caniballes deſeruere, ad mon-
tanaq́ȝ ac denſa nemora profugere. Ingreſſi domos caniballium noſtri, quas habent extrabi-

bus erectis conſtructas, ſphericas, appenſſas trabibus ſale concoctas hominum pernas, vt nos ſuillas ſolemus, & nuper occiſſi iuuenis caput, adhuc ſanguine aſperſum, atqꝫ in ollis elixandas, anſerinis & pſitacinis permixtas, eius iuuenis partes, & verubus aſſandas, igni appoſitas alias reperere. vna naui caniballicam Reginam cōmitatam filio, ſexqꝫ aliis viris deprehenſam, venatu redeuntem, apprehenderunt. Ex incolis neminem conſequi potuerunt. Triginta vtriuſqꝫ ſexus tamen ex his, quos veluti in ſtabulis cōmēdandas vitulas, ſeruabant, ad noſtros profugere, quos ex vicinis inſulis raptauerant, ab his multa didicere, quę aliquando habebis. Dic preſulibus iſtis meo nomine ſalutes, Aſcanioqꝫ ipſi, ſi a lachrymando gallorum comertio inuenerint aliquando, explicitum, eaſdem ſi velint impartiantur. Neſcio an Bracharēſis, qui Portugalius eſt, ignoret Ioannem Regem portugalię obiiſſe, coronatumqꝫ fuiſſe non Georgium, quem Rex voluiſſet, regis Spurium, ſed Emanuelem Regis ſororium, & eundem alias affinē, Biſei ducem, meis Regibus illi, quia recta ad eum attinebat, fauentibus. huic mei Reges Eliſabetham primogenitam & Ioānis Portugalicę Regis vnico filio, qui equi lapſu dum in caſtris Granatenſibus ſederemus, interiit, viduam deſpondere vellent, atqꝫ id magis cupit Emanuel, ſed ipſa virum ſe velle alium, recuſat cognoſcere, renuit ſecundas nuptias, ad hanc vſqꝫ diem, vinci nequaq̄ꝫ poteſt. Quę ſolebam ad Aſcanium, dum liber viueret, ad vos nunc alterne ſcribam. Vale iam, caue ne quibus inter iſtas procelloſas cautes ictibus concutiare. Compluti in oretania, nonis Decembris. M.cccc.xciiii.

P.M. A.M. Io. Portugallico Brigantiæ & Gimaranis illuſtri Duci diſcipulo.

cxlviii

Moralis ꝑſuaſiua vt ꝓpriis quiſqꝫ virtutibꝰ hiniet non cōtētus factis alienis. hiſtoria q̄dam.

CVm apud me verſareris, vna cum cœteris Hiſpanis optimatibus in curia Caſtellę adoleſcens, nihil magis tibi cœteriſqꝫ tuis condiſcipulis perſuadere conabar, q̄ꝫ vt a vobis ipſis per virtutes, fumoſis maiorum imaginibus parum fidentes, famam & gloriā quereretis, multiſqꝫ id vobis probare argumentis auctoritatibuſqꝫ pluribus & exemplis innumeris adnitebar, ſuorum operum prēmium vnuſquiſqꝫ ſecum, quocumqꝫ ierit, affert. Ab atauis illuſtribus, & opulentia paterna, nil preter lumen vobis inheret, quo qui ſumus inſpiciamur ab hominibus. Si mites igitur, ſi liberales, ſi prudētes fuerimus, ſi virtutibus deniqꝫ cœteris prediti, quicunqꝫ nos nouerint proſequentur. Ora hominum bonis erga nos ſermonibus implebimꝰ, corda exhilarabimꝰ, verū enim vero ſi laſciuię, ſi inhertię, ſi ſuperbię, & imperitię dabimus operam, ſi pecuniarum, non hominū theſauris inhiabimus, duo illa tanto amplius quāto maiora nocebunt, animoſqꝫ vicinorum in odium grauius & linguas in acriorem obtrectationem conuertent, volui hęc pauca abſenti tibi ad paternamqꝫ potentiam, poſt Ioannis Regis interitum, euecto, repetere, non vt ingenio tuo aut memorię diffidam, ſed vt eandem eſſe tui apud me rationem abſentis, quę fuerat prēſentis agnoſcas. Almirantus Aragonius Cardonę Ducatus heres, & Villę formoſę dux Regis ex fratre nepos, condiſcipuli tui, te ſaluere iubent. Poſthac vt ad te exercitationis gratia ſcribant, operam dabo, non licuit ipſis impręſentiarum per tabellarium tuum. Qui ad vos, iam accintus ad iter, venit. Hos tuo nomine ſalutauimus. Dioniſio fratri tuo iuniori, dici cupimus ſalutes, noſtro nomine. Et vale compluti ſeptimo Idibus Decembris. M.cccc.xciiii.

P.M.A.M. Alfonſi a ſilua Ciſontei comitatus heredi diſcipulo egrotanti.

cxlix

De morte ꝯtēnēda/ ō faſtu ⁊ opibꝰ ꝓſtchra q̄d trahāt/ ō aīe origine ac fine.

LAborantem aliquantula febri te, nudius tertius mi Alfonſe, quom adiiſſem, timore te vidi mortis perculſum, non deſti, hinc admirari, atqꝫ hinc miſereri, dolebam, ꝙ tenellas iſtas carnes tuas adoleſcētulas ardor ille febriceus vrgeret, videbarqꝫ ego ipſe capitis illa grauedine premi, qua torquebaris. Sed excidiſſe tibi de memoria, quę nobis legentibus, a philoſophis de contennenda morte didiceras aliquantulum fui tibi ſubiratus. Euaſiſti, vt cenſent medici, omne diſcrimine, ſublata pœnitus febri, propterea ſuccenſere nunc tibi abſens parum per intendo, legiſti ne crebrius quicq̄ꝫ a philoſophis repetitum, aut efficatioribus probatum argumentis, q̄ꝫ ex naturę inſigni munere datum eſſe hominibus, vt aliquando moriantur, vna ne id ratione, vno ne argumento, vna auctoritate confirmatum aduertiſti? Oh nollem tam cito Martyr, nollem adoleſcens, acerbus, ętate florida, nollem dices, durum eſt mundi huius blandiciolas, ephebum non inuitum poſtergare, nimium eſt graue delitias, quibus nos opulenti procerum filii, fruimur, relinquere. Hęc tibi naturę vis, quę reſulutioni manibus pedibuſqꝫ aduerſatur, perſuadere nititur, aſt ſi recte coniectaberis, neqꝫ opuleutiam illam, quę maiora ſecum fert incommoda q̄ꝫ oblectamenta, tanti facies, quoniam ſummo cum labore merces iſta

comparatur, cum ingēti cura cuſtoditur, vehementi cum dolore relinquitur, quoue magis ea homines implicantur, eo atrocius cruciantur, tanto minus illis, cibus, potuſq; ſomnuſq; ſapiunt, tanto leuius iter ad inferos panditur, quotquot auarus quiſq; auri pondo conicit in theſaurum, tot ſibi ſaxa congerit ad ſtruendos aggeres, quibus illi ocludatur via, quę ducit ad ſuperos. Mundi vero carniſq; illecebras, cœnoſas eſſe, fœtidaſq; maſſas, vaſti pōderis, ac dira rethia, ſcito, quę animam, ex cœleſti habitu formatam, peſſundant, aggrauātq; ita, vt e corporeo tandem carcere exoluta, attoli in altum, vt ad ethera reuertatur, nullo modo queat. Vnde fit, vt terrena fece compreſſa, ex pura, ſimplici, ſubtiliq; ac precioſa materia, mixta craſſa viliſq; effecta, ad tartareas cauernas ire preceps adigatur. Qua propter ſi te vltra ſenſeris aliquādo grauari, ad naturę beneficium fortiter amplexādum, animum diſponito. Nec adoleſcētem poſſe mori quenquam, aut puerum, putato. ſtatutus nanq; animalium cuiq; naſcenti, vltimi finis ſuus eſt dies. Quem quandocūq; attigerit, ſenex moritur. ſcito etiam hominib9 in lōgiori ętate grauiora ſurgere indies incommoda, quę ſępe faciunt vt fuiſſe natos pęniteat. Vale compluti quinto Idibus Decembris. M.cccc.xciiii.

P.M.A.M. Eneco Lopez Mendotio Tendillę comiti. cl

TE rariores a me ſuperioribus diebus habuiſſe literas meas, quam hactenus ſolebas, ſcripſiſti. proh comes. Quis ſumere poteſt calamum vir italus, quin collachrimetur? quin liquefiat, quin ſtupeat prę mœrore? Ludouic9, audita nepotis morte, mediolanum rediit. ducatus titulum vſurpauit, putāt alii interceptum veneno nepotem. Ego minime id arbitror, ſed pręreptum aſſidua febri, qua ex nimio coitu vrgebatur, neq; enim ab vxore etiam egrotus abſtinebat, ſit vt cunq;, dux eſt creatus Ludouicus. Karolus Rex proceſſit. Romam inuito pōtifice armatus ingreſſus eſt. Ferdinādus Alfonſi Regis filius, regni (ſi fata volent) hęres, qui Rome cum quadam militum copia agebat, adueniente Karolo, propere terga dedit, vis, predę, rapinę etiā Karolo vetante, ſunt, quales a vagantibus Gallis ſolent expectari. In hiſpanos quoſcunq; reperiunt irati ſeuiunt, multos trucidant, pontifex Alexander, in Adriani molem, quæ ſancti angeli Caſtellum eſt, incluſus latuit aliquandiu. Fide tandem acepta a Carolo, in palatiū ſe contulit, pedem illi Carolus eſt oſculatus. Cardinalem, Regis rogatu, Ioannem materonem Caroli ſcribam, pecuniarum ſagacem extortorem, Alexander creauit, minuta pretermitto reliqua. Ex ludouici & Aſcanii Cardinalis eius fratris conſilio, regno ſe abdicat Alfonſus Rex. Ferdinando filio regni habenas credit. In ſiciliam profugit miſer, Ferdinandum (quia vtriuſq; ex ſorore nepos erat) Ludouicus & Aſcanius tutari intendunt. Carolum, ne Ferdinandum iam regem laceſſat, proteſtantur. Fœdus eorum cum Carolo, in Alfonſum hoſtem, nō in Ferdinādū nepotem, ictum dicunt, nepotem ſe non deſerturos inquiunt. Ita in meos Reges prius, in Ludouicum & Aſcanium ſecundo, iratus Carolus, vindicaturum fremens minatur. Hiſpanos ſimul & italos rabidus, infidos vocat, ſuæ inſcitiæ immemor. proceſſit tamen Roma, regnum verſus ſecumq; Zizimum magniturcarum principis fratrem, quem Innocentio octauo pōtifici, datum meminiſti ducit. Hoc in ſtatu res italę ſunt, de cœteris quæ in Hiſpania & cū noſtris Regibus extra Hiſpaniam gerūtur, tui te familiares, quos hic habes aſſiduos, certiorem faciēt. Vale compluti Idibus Decembris. M.cccc.xciiii.

Ludouicus mortuo nepote ſe ducē facit. Nō mortuū veneno nepotē qđ multi ſuſpicantur Carolus romā proficiſcitur Fernandus iuuenis regni heres Romā deſerit Quid fugiēs pōtifex quid Carolus cum eo. Alfōſus regno ſe abdicat ac fugit in Siciliā. Proteſtatio in Carolū Carolus abducit turchi finē italis et hiſpanis minatur Carolus.

P.M.A.M. Petro Fagiardo nouę Carthaginis Domino diſcipulo. cli

QVid cauſę inſit humano generi, Fagiarde chariſſime, vt nullum vnquā in curia (vbi natus es & continuis paſſibus educatus) ad hanc vſq; vix iuuenilem ętatem, quę te verſat contentum videris, admiratus es aliquando, maiora ex tui genitoris, & gutterii Cardinenſis, qui duo proceres opulentiſſimi, primos obtinent fauores regios, q̄ꝫ ex ipſorum ſeruorum pectoribus prodiiſſe ſuſpiria, ſępe te ſenſiſſe retuliſti. In archanis & Reginam, quam totus orbis partim obſeruat, partim tremiſcit, & ad miratum, mœſtā, vt inquis, quom ad eam liber tibi ſit aditus, aliquando reperiſti, Quid cogitent, quid ſibi velint, quid cupiant, cur nō bonis quę poſſident contenti viuant, cur non fruantur fronte ſerena, percunctatus es, audi amantiſſime & a natura bene inſtitute, iuuenis, ex tribus, que in hominibus bona eſſe dicuntur, fortunæ vt pote, corporis, & ingenii, ſola quę ſunt ingenii, vera eſſe bona e reperiuntur, quę nanq; fortunæ ſunt, opes ſcilicet, honores, dominatio, beneuolentia, ea, fragilia, corruptioni ſubiecta, opes, quia non propter ſe amaturum (nullius nanq; poteſtatis per ſe ſunt aurum & argentum) honor & beneuolentia labuntur, quia ex alterius naſcuntur arbitrio, cogere nanq; poſ-

Quare impotētia cruciatus cum q̄ ſint 3a bona de tribus atende lector huic paradoxe in vigilia.

ſumus neminem, vt nos amet, vt honoret, dominatio vero, cuius cupiditas raptat homines,
in prçceps, malis venenis imbuta, quo altior tanto grauior, quanto nanqꝫ pluribus domina-
mur hominibus, tanto atrotioribus angimur ſolicitudinibus, pluribus ſubiacemus pericu-
lis, pluribus implicamur negotiorum rethibus, plures nobis hoſtes ob inuidiam, poten-
tię comitem fidiſſimam, conflamus. Robur autem, bona valitudo, & forma, Quę bona ſunt
corporis amittuntur, deciduntqꝫ breui tempore, non aliter ſubiacēt iniurię, q̄ ardenti ſoli ver-
ni flores, dotibus igitur ingenii dilecte fili, ſi de fœlicitate, quā in humanis conſequi licet (ſi qua
eſt) partem cupis ebibere, inſudato. Sed ita inſudato, vt ingenium tibi profuiſſe, quod & noce-
re aliquando ſolet, ſi eo aduerſe vtemur, gloriari nos poſſimus qui ad dextrum Pithagoreę lite
rę cornu totis viribus & omni conatu intēdimus, dirigere, Et vale ex curia decimo quarto Ka
lendas Ianuarii. M. cccc. xciiii.

P. M. A. M. Didaco Villaſcuſæ Decano Granatēſi Prouiſori Giē-
clii niēſi diuę Ioannę Archiduciſſæ Auſtriæ capellano maiori.

Subtilia theologie veteris ac noue dicta.

NEqꝫ minis neqꝫ Blanditiis elicere a te potui vel epiſtolium, Villaſcuſa ſolent, qui Anti-
ſteis gradibus proximos ſe eſſe putant, veluti ex alto puſillos homines deſpicere, ſolent
quidem, ſed inepti, ſed qui humanas potentias tantifaciunt, vt eas pro diis habeant. Tu
vero qui cœleſtia calles, penetralia, non minus q̄ quiſqꝫ hominum ſuę domus cubicula, iure
merito ſub pedibus iſta, veluti momentanea tenebis, nec inflare te ita vt hominum quenquam
paruifacias, hęc mortaliū pro diis ſimulacra valebunt. O intelligo Villaſcuſa cur forte turgeas,
theologos inquies etatis noſtrę, qui iam veri luminis ſplendore irrorantur, non decet, tāquam
cœleſtes viros, mortalium commertio admiſceri, familiareſqꝫ ſe cœterarum ſcientiarnm culto-
ribus reddere, nequaquam conuenit. Vellem a te ſcire Villaſcuſa, putes ne illos tātum eſſe theo
logos, qui clamoſis pulpitariis oratiunculis, populares ſibi aures cōciliāt? arbitraris ne & nos
ignorare vnum eſſe quid eternum, perfectum, ſuper omnia ſedētem, quod creauit vniuerſa, fo-
uetqꝫ creata? Inuiſibile, cuncta videns? cui a dextris ſapiētia cui a ſiniſtris amor inſideant? Quo-
rum armonia cuncta ſuauiſſimo ducuntur ordine? Virtutem hanc prouidentem, & mentem
illam viuificam, quę ratione cuncta producit, hominem, quem in ydea ab ęterno formarat aſ-
ſumpſiſſe, iam pueri credunt, quia id non modo credi iubetur, ſed apertis iam fere rationibus
probari poſſe videtur, ſi latentem hunc intelligentiarum ſpiritum, qui ſupernis nudus, infe-
rioribus contectus, incommutabilis ſedet, appellauit iouem antiquitas, cui in lęua ſceptrum,
in dextra vero aquilam imponebat, ſi trunca parte aliqua, quę de illius potētie perfectione nūc
agitātur, veteres theologi reliquerūt, ſi vnire eſſentialiter, ſi diſtinguere perſonaliter noſtro mo-
re neſcierūt, ęterno id cōſilio ſtatutum eſt. Seruauit ad hęc tempora velle apertius intelligi. quid
culpę priſcis impartiaris? cur eos ipſorumqꝫ ſectatores floccifeceris? vtere maluis mollibꝰ mi-
hi crede Villaſcuſa, vt turgidum ventrem euacues, nec te regius iſte fauor, ꝙ Reginę filię proxi
mus ſis, intumeſcat, ſi poeticos vis aculeos euitare. Et valebis. xii. Kl's. Ianuarii. M. ccccxciiii.

cliii P. M. A. M. Pōponio lęto viro inſigni doctrina, amico.

De orbe nouo multa.

PRę lętitia proſiliiſſe te, vixqꝫ a lachrymis pręgaudio temperaſſe, quando literas aſpexiſti
meas, quibus de antipodum orbe latenti hactenus, te certiorem feci, mi ſuauiſſime Pom
oni, inſinuaſti. Ex tuis ipſe literis colligo, quid ſenſeris. ſenſiſti autem, tantiqꝫ rem feciſti,
quanti virum ſumma doctrina. inſignitum decuit, quis nanqꝫ cibus ſublimibus preſtari po-
teſt ingeniis iſto ſuauior? quod condimentum gratius? a me fatio coniecturam. Beari ſentio ſpi-
ritus meos, quando accitos alloquor prudentes alliquos, ex his qui ab ea redeunt prouincia,
implicent animos pecuniarū cumulis augēdis miſeri auari. Libidinibus obſcœni, noſtras nos
mentes, poſtquam deo pleni aliquandiu fuerimꝰ, contemplando, huiuſcemodi rerum notitia
demulceamus. Habebis iſta igitur Pōponi, modo liceat per Bracharenſem Pampilonenſemqꝫ
meos pręſules, ad quos ſcribere iſta ſoleo, poſtquam deſii ad Aſcaniū, quem procellis vndiqꝫ
circumſeptum variis, animum curis grauibus habere peſſundatum video. Ad rem veniamꝰ,
prima nauigatione Colonus maris indici prefectus (dicitur Hiſpanice almirantus) in Hiſpa-
niola octo & triginta viros in Guadcanarilli Regis & ipſi nudo, prouinciam reliquerat, qui tellu
ris illius naturam, dum ipſe rediret, explorarent. Hos reperit omnes, quom rediit, trucidatos?
& aggeres, quos ad habitaculum illis & tutelam condiderat, ęquatis ſolo foſſis, diſcerptos, com
buſtoſqꝫ. Guadcanarillus, qui noſtris aduentantibus, profugerat, tādem repertus coactuſqꝫ de
viris, in eius cuſtodia relictis, rationem reddere, Cannaboam Regem montium, eundemqꝫ po
tentiſſimum, ipſius Regnum armis inuaſiſſe, ꝙ noſtros ſuſcepiſſet, noſtroſqꝫ eo inuito, la-

chrymis etiam obortis, & de Cannaboa conquerens (vti per ſigna colligere fas fuerat) trucid-
daſſe innuebat. Rem diſſimulare Colonus ipſe Almirantus ſantius duxit, ne inſularum ani-
mos perturbaret, in alia tempora, huius admiſſi ſceleris vindictam, ſtatuit differre. Qui redie-
re cum duodecim illis nauibus, quas ſupra memoraui, mira de regionis illius vbertate, de ſpe
reperiendarum operum, de aeris temperie, quamuis ſint proximi tropico cancri, nam ęqua eſt
illis fere diei toto anno nox, de aurea illorum incolarum ætate, de moribus referunt. Vrbem
condere Colonus, vti ad me nuper ſcripſit, noſtras ſementes iacere, animalia nutrire noſtratia,
incipit. Quid iam mirabimur, Satu nos, Cereres, & Triptolemos, noua inuenta homini-
bus prębuiſſe? Quid fœnices vt Sidona, vt Tyrū, conderent, quid tyrios ipſos, vt alias regio-
nes inhabitarent, ad alienas terras migraſſe, nouaſqꝫ vrbes erexiſſe, nouos populos formaſſe.
Miratur gens illa tubarum tympanorumqꝫ ſonitus, Machinarum ſtupet tonitruis, equorum
greſſu, curſu, ornatu muſſitat, hęret ab omni rerū noſtratiū aſpectu. Attonita pendet ore aper-
to. Ex cœlo miſſam gentem hanc putant, ſed tunc pro diis colere noſtros cœperunt, quando
captos ex itinere ſeptem canibales cum eorum Regina, qui eos comedunt, truculentos oſten-
derunt, vinctos etiam horrore ſummo cum pauore videbant. Auerſa illos facie ſpectabant.
Hiſpaniola hęc inſula, folii caſtaneę formam emulatur, aiunt e ſeptemtrione articum eleuari
polum gradibus ſex & viginti, a meridie vero vnum & viginti, ab oriente ad occidentem pro-
duci inquiunt, & elongari ſphericę longitudinis gradus decem nouem. A gadibus per occi-
duum diſtat gradus, vt aiunt, qui accurate rem dimetiuntur, nouem & quadraginta. Hęc pau-
ca nunc habeto, habiturus aliquando plura. Et vale ſcribo iſta non quando accidunt, ſed quan
do a te de mea euocantur officina. iiii. Kl'as Ianuarii. M.cccxciiii. cliiii. Paradoxa platonica.

P.M.A. M.Garſiæ a Toleto, Ducatus Albēſis hęredi diſcipulo.

TE angi cruciariqꝫ animo inquis, ꝙ a tuis condiſcipulis, & meo contubernio tamdiu ab-
ſis, tum quoniā, cœuorum ęqualiūqꝫ, ꝙ eſt naturę amiciſſimū, ita cōmertio delectabare,
vt nulla re magis, tum quia ſuſpicaris veluti rota poſterior a tergo illos quibus cum pari
greſſu in noſtro olimpo certabas, ſubſequi poſtmodum cogaris neutrum te fallit, & ſuaui cares
ephebus, naturę guſtu, tetrico patri inhęrens, longe ab ephebis. Et tui iam cōdiſcipuli, ex quo
te a nobis genitor abduxit, multa ex officiis tullii, & eiuſdem orationibus non pauca, ſuxerunt.
Noue rethorices ſecundum fere librum exegimus, Solutę nanqꝫ orationi annum hunc impē-
dere eſt animus, quom duos egerimus pręteritos vatum enigmatibus enucleandis. Quare ſi
genitorem tuum reditum ad curiam dilaturum ſenſeris, ſuplex ab eo petito, vt te remittat, prę-
cioſiora eſſe multoqꝫ meliora, quæ ex ſapientum libris colliguntur, ꝙ quę ex opimis auorum
patrimoniis, expectantur, proclamato. Eterna illa, dulcia, cœleſtia, incorruptibilia, genitori eſſe
arguito. Iſta vero mortalia, venenis malis imbuta, terrena, corruptibilia eſſe illi dicito. Cum ſit
expers literarum pœnitus hęc ignorat. quid tibi auferat non intelligit, conqueritor apd' eum,
tantam decoctionem, ne tibi filio chariſſimo pater inuideat proponito. Hęc ſi tu feceris, pater
nam forte auaritiam vinces, neqꝫ enim alia (vt arbitror) de cauſa te extra curiam tenet, niſi vt cu-
rialeș impēſas fugiat, interea vero ne deſuetudine, rubigine, ac ſitu, ingenium torpeſcat, crebras
ad me tuoſqꝫ condiſcipulos, etiam non laceſſitus, literas ſcribito. Si nanqꝫ priores literas noſtras
expectaueris, iam ex debito ſcribes, nec erit cur tibi debeamus. amoris nanqꝫ ſignum eſt illud,
hoc mercatorium, qui ſua ſponte aliquid impartitur amans eſt. Qui vero prouocatus fœnera-
tor quia, ni accipiat, dare recuſat. Et ſi nihil ſeſe offerat, ꝙ ſcribi dignum putes. id tamen nihil
ſeſe tibi offerre quod ſcribas, ſcribito. Hoc erit in lucro ſaltem, de noſtra alterne valitudine certio
res inuicem fiemus, quod non eſt paruifaciendum, viciſſim noſtras recipiendo, quantum inſta-
dio, quo tu verſabaris, tui currant condiſcipuli, vt valeant, quātum te optent intelliges. Iterū, vt
genitorem calcaribus adigas, repeto. ne te perdat, proſtratus orato. acrimoniam aliquando ad-
miſceto, conqueritor. Genitorem ſaltem delectabis, quum te ſenſerit animum habere pronum
ad virtutes. ſub acrimonia (mihi crede) putabit mentis affectum latere, ſaccaro dultiorem. ma-
ioriſqꝫ te faciet, & ſibi eleganter placebit, ꝙ talem filiū genuerit. Coetanei ſe tibi cōmendāt tui.
Vale Compluti. iii. Kl'as Ianuarii. M.ccccxciiii.

P.M.A.M.Gartiæ Lupo Caruaiallo a Placētia Hiſpana equiti. clv. De carauaiali galero.

NVper ab vrbe allatę ſunt ad nos lrę quibus ſignificatum eſt Bernardinum Caruaialē fra-
trem tuum, noue chartaginis antiſtitem, virum optimis virtutibꝰ ornatum, theologum,
ad ordinem cardineum, atqꝫ id omnibus Cardinalibus cum Alexandro ſummo Ponti-
fice aſſentientibus, fuiſſe aſſumptum. Id noſtri Reges, ob veſtræ familię in ſe fida obſequia,

* Alexandro, ſacroq; Cardinalium ſenatui, per Didacum Lupum de Haro, Regium oratorem ſupplicarunt. At tamen non paruo fuit adiumento, ad eum gradum attingendum, quod ea vigeat diſciplina, eas calleat literas, quibus homines ſuperas ędes ingenio tranſiliũt, & noſtræ fidei, ſi quid in eã perfida gens aliqua ſuis pſeudo rationibus moliri tentauerint, veritas enucleatur. In eum ordinem admiſſum collegam exiſtimamus, bene meritum, idq; ſentiunt vniuerſi, Non dubito, quin ad te quoq; literas hic idem tulerit tabellarius, ſed volui ego tãti honoris in domum hodie veſtram coniecti nuntium mittere priorem, vt noſcas me non minori refertum eſſe lętitia, q̃ te ipſum, cuia tanta intereſt. nunc, ſi recto res ordine proceſſerint, ſuprẹmum aliquando thiarę triplicis gradum videbimus (modo vixerimus) eum aſcendiſſe. Nullus nanq; in eo ſenatu, fratre tuo doctior, nullus vniuerſi decoris, nullus eccleſiaſticę libertatis, amantior. Aptus quippe ſeſſor huius ſonipedis habenas perbelle gubernabit. Peto autem a te, vt quãdo ad illum ſcripſeris, tuis me illi literis commendes, deſq; operam, vt in eo, quem fuit aliquando pollicitus, erga me amore perſtet, tuq;, dum a nobis abfueris, quid per me fieri velis in curia, iubeto, quod tibi tantoq; fratri conducat, id ego libentiſſime complectar. Vale compluti quarto nonas Ianuarii. M.cccc.xciiii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER OCTAVVS.

Anno. M. CCCC. XCV.

clvi

P. M. A. M. Eneco Lopez Mendotio Comiti Tedillę.

Diſcurſus/ Caroli. Quid galli de neapolitanis. Quid et q̃to diſq; tēpore neapoli iperauerit. Quid fernandus iuuenis. * Quid veneti/q̃d Ludouicus.

INſperata ſtrages ſubitaq; direptio, Italiam inuaſere. Quacumq; perrexit Carolus Rex, in prędam verſa omnia, q̃uis vrbiũ, municipiorũq; portę, nullo obſtante patuerint, a vi tamen & iniuriis minime cõtinuerunt. Eſſe nanq; mites inuictos, italos prędertim quos amaiorum inſtituto capitali ſemper odio ſunt proſecuti, alienũ eſt a victoribus Gallis, ab eorumq; natura abhorret. Imperat Carolus eorum rex, ne cuiq̃; incommodum inferatur. Sed quis victorum dexteras euinciet? capua illis iter fuit. Hanc Virgilius vrſinę domus Primarius, & Nicolaus vrſinus petiliani comes, eius propinquus, pręſidio ſeruabant. Hi fortunam cadentis Regni timentes, ſeſe Carolo dedunt. Capuam Carolus ingreditur, duces deditores ſecũ trahit vinctos. Neapolim profectus, a ciuibus eiecto Fernãdo iuuene, ſuſcipitur. Haud minus libere iam hoc tempore qui eſt anni quinti & nonageſſimi menſis Ianuarius, Neapolim Galli perambulant, ac ſi ab auitis eorum ſceptris nunquam diſceſſiſſet, ac ſi lugduni agerent, niſi ſolitam in Neapolitanos ſeuitiam exercerent. Iubet Carolus Rex magnanimus profecto, pena etiam capitis appoſita, vt abſtineant, aſt incaſſum. Audiunt milites edicta, faciunt aſſueta, a ſe clitellam veterẽ eiecerunt Neapolitani, vti moris eſt eorum, nouã ſumpſerunt. His Roma. cxxxv. Annos imperitauit. Germania. lxxvi. Gallia. clxxviii. Aragonia. lxxix. Fernandus Rex eiectus, in Iſclam inſulam ſeceſſit, quę neapolitano portui proxima eſt. ibi dies paucos, rerum euentum expectans, quõ omnia ire imprę̃ceps cognouit, ne claſſe Gallica obſideretur, meſſanã in Siciliam (vti relatum eſt) quo pater prius profugerat traiecit. Reliquę regni vrbes oblatis clauibus certatim concurrunt, nil relictũ eſt Aragoneis regibus, prępter paucas arces in Calabria, Veneti ſimul & Ludouicus ſfortia dux mediolani, noſtris Regibus id ſuadentibus, cum Generalem videant pernitiem, ni ſurgentẽ ignẽ protinus extinxerint, in Carolum coniurant, imponere iam leges omnibus Carolus cogitabat. Claſſem, qua ſe in turchas traicere velle aiebat, a Venetis, eorũ impenſa inſtructam, poſcebat. Veneti ſe dare leges eſſe ſolitos, non accipere a quoquam, reſpondent. Excedat lubens ex Italia Carolum exhortantur, ſi detrectauerit arma expectet veneta, cum cœteris, ad quorum natus eſt incommoda. Dum hęc a noſtris in Carolum geruntur, Ludouicus dux Aurelianẽſis, Carolo, ſi diſceſſerit ſine maribus, ſucceſſor, qui genue ad comparandam claſſem, qua mari etiam gereretur bellum in Neapolitanos, relictus fuerat, nouariam vrbem, Ianuenſi prouintia relicta, cepit, per ciuium proditionem. Hi erant Ludouico ſfortię infenſiſſimi propter grauia tributa. Se eiecturum Ludouicum Sfortiam, e ducatu Mediolani gubernaculo, Aurilianenſis, quia ad ſe pertinere dicat, minatur. Ludouicus Sfortia nil vltra dubitans, apertas in Carolum qui talia conceſſerit, inimicitias prouulgat, quoſcũq; poteſt in Carolum concitat. nouum exercitum inſtruit. Nouariam, in eaq; Aurilianẽſem ducẽ, obſidet. Veneti, Ludouico ſuppetias ferunt, Mantuę marchionem generalem eorum impera-

Neapolitanorũ ſeuitateſ.

torem cum ſuis copiis,ad obſidionem nouarienſem mittunt.Carolus de diſceſſu ſuo vt in Gal-
liam,relictis in regno aptis pręſidiis,redeat,cogitare dicit. Hęc per tabellarium,qui nuper ab
vrbe ad nos venit,ab amicis relata ſunt.patruus hic tuus rubro inſignitus galero,lux nobilium
Hiſpanorum,grauiter ęgrotat Guadalfagiarię.Nos compluti agimus,ad lapidem (vti noſti)
quintum decimum.eius euentum expectamꝰ.Medici parum ſperant,mœſti viuunt tanti viri va-
litudine reges. Vale Compluti.Pridie nonas Ianuarii.M.ccccxcv.

P.M. A.M. Pomponio Lęto viro ſingulari doctri- na amico dilecto.

clvii. De grãdis Hiſpaniolę de illarꝫ terrarũ & celi natura de mõ viuendi & de regiis domibꝰ ſũt nudi.

VIs Pomponi mi chariſſime,vt latius,vt capatioribus tibi tabellis minuta quęcꝫ de nouo
orbe recitem,non detrecto mandata tua,vir inſignis,ſed eo pedibus in iuſſa tua.Vis loco
rum tractus,vis longitudinis & latitudinis gradus,vis terrarum & gẽtium naturam. De
his omnibus non multis ante diebus ad te ſcripſi,ſed cum (vti video) intercepta fuerit epiſto-
la,aut forte,ſi portum attigit,cum hęc tua a te dimitteretur,non dum tibi fuerat in portu porre-
cta,breuibus pauca repetam.Scripſi longitudinem eius eſſe graduum polarium, decimũno-
num,latitudinem.qnto diſtare aiunt a gadibꝰ ꝑ longitudinem orientalem,gradus quadraginta
nouẽ,non recta tñ pœnitus ad occidentem,eleuatur enim gaditanis polus gradus nondum ſex
& triginta inſularibus vero illis vnum & viginti a meridie,a ſeptemtrione vero ſex & viginti,
varii tamen de gradibus varia ſentiunt,ſtellę pollaris motum errorem iſtum arbitror enutrire.
ſunt nancꝫ qui tollant,quicꝫ augeant rationem vtrancꝫ,terrę illiꝰ natura fortunatur vberrime.
Quantum pręcioſis rebus abundet ſcripſi alias.Radicali patrię illius pane veſci malũt noſtri,
q̄ꝫ tritico,ꝙ ſapidi ſit guſtus,faciliuſcꝫ ſtomacho concoquat. Vtruncꝫ ſunt experti,aiunt a no-
cte toto anno parum diſcrepare diem,nec ſphere ratio aduerſatur,nec vigere ibi calores immen
ſos,nec vlla frigora inquiunt.Id arbitror accidere propter imbres,quos aiunt cadere creberri
mos,aliter enim cum ſint ęquatori proximi,ęſtuarent acriter, arbores eſſe aiunt proceras,altiſ
ſimas,herbas in pratis ita denſas altaſcꝫ enutriri,vt pedibus aut equo nequaq̄ꝫ ad iter illas finde
re poſſint, armentacꝫ ibi noſtratia naſci corpulentiora, maioracꝫ multo euadere, propter pin-
guiora paſcua referuntur.Hortenſia ſatacꝫ reliqua,ad illos allata,mira temporis breuitate, coa-
leſcunt,cucurbite,melones,cucumeres,cœteracꝫ huiuſcemodi a iacto ſemine,intra diem ſextũ
& trigeſimum,comeduntur,lactuce,rafani,boragines cœteracꝫ id genus olera, intra quindeci-
mum.Ex vitium ſatione,ſecundo anno ſe aiunt ſuaues vuas collegiſſe, Cannas, ex quibus ſaca-
rum extorquetur, intra diem vigeſimum prodire cubitales pręedicant,vtercꝫ ſexus vniuerſa in
inſula nudus agit,pręter corruptas mulieres,quę femoralibus quibuſdam goſampinis puden
da tantum contegũt,ſuos habet quęcꝫ prouincia Reges.Domos habent ſphericas, ex diuerſis
trabibus conſtructas,palmarum foliis,aut quarundam herbarum textura, contextas, a pluuia
tutiſſimas,trabium fixarum terrę,ita coeunt cuſpides,vt caſtrenſes emulentur papiliones.ferro
carent.Ex fluuialibus quibuſdam lapidibus,fabrilia formant inſtrumenta,lectos habẽt pen-
ſiles,goſampinis quibuſdam lodicibus,ad trabes deductis funibus,lodici alligatis.Funes ex go
ſampio vel herbis quibuſdam ſparto tenatioribus cõtorquẽt.Vocor ad curiã, diſceditcꝫ tabel-
larius.Ignoſce ſi ſum breuis,& propterea obſcurus. Vale Cõpluti in Oretania.quarto Idus Ia-
nuarius.M.ccccxcv.

P.M.A.M.Fernando a Talauera Archie- piſcopo Granatenſi.

clviii. Epilogi rerũ geſtarũ nři Reges/ catholici a pontifice appellantur

QVid hoc ſit pręſul mi ſanctiſſime,vt ad Comitem Tendillę collegam tuum in iſtiꝰ re-
gni habenis gubernandis,ſepiſſimas dederim lr̃as,ad te autem raras percunctaris,acci
pitribus,quę ſunt aſperſa cruore cibaria,porrigunt,mitibus autem columbis,triticea,
vel his conſanguinea grana,ſi habunde prębuerit annus.aut cum hęc defuerint,amarę vitię ſe-
mentes,ſpargunt.Ad comitem ꝓpterea,quia auratus eſt eques,& clarus armorũ ductor, quæ-
cuncꝫ memoratu digna ex Italia ſunt allata,conſiliũ eſt ſcribere, quia illi iſtęhc audire cõuenie-
bat,quæ vero tuas aures attingere merent,ad te directa p̄ſertim ad hunc vſcꝫ diem nulla euene-
runt.Aſt in p̄ſentiarum,epilogo breui eſt animus tibi quędam ſanguine (quãuis funeſta)haud
quaquam madida ſignificare.Quantum ſit humanis bonis, quæ tu paruifacis, titulorum vt
pote ac potentiæ,illecebris,parum fidendum, Fernandus primus eius nominis in regno Nea-
politano,qui dolore animi,quom iam cerneret,duce Ludouico Sfortia,mouentem arma Ca-
rolum regem Gallorum,interiit,tibi teſtis erit. Augebunt hanc ſententiam Alfonſus eiꝰ filius,
Qui ſe impetum gallorum putans euitare,regno abdicauit in ſiciliamcꝫ traiecit,poſtremo fer-

nandus ſecundus, huius Alfonſi filius hęres, regno nuper ſpoliatus, nullo in Carolum arma capiente. Iſta latius ad comitem, qui te (vt arbitror) omnium, quę nouit participem facit. tu autē hęc quę illi verſa vice referas habeto. niſi per familiarem ſuum aliquem iſta prius aſſecutus eſt. Alexander ſextus pontifex maximus, Regem & Reginam dominos Hiſpaniarum, ꝙ maurorum ſeuitiam ex Bethica eruerint, regnum Granateſe ſuę dicioni ſubiecerint, Iudęos eliminauerint, hereticos attriuerint, fidei deniq; noſtrę terminos ſua bonitate propagauerint, ex ſuo plumbato membraneo chirographo catholicos vocat. Nouo igitur titulo poſthac illorum nomina ornabimus, catholicos appellabimus & iuremerito. Vale compluti nonis Februarii. M.cccc.xcviii.

Catholica Rex et Regina.

clix

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Mors & la9 card. Petri gonſali. Cedit Helisabeta vidua voto parētū a finitas cū Ceſarę / de antipodib9 pauca.

NOlui ad comitem iſta, quę nunc referam, ſcribere, ne ſubitus illum dolor conficeret. Accitum collegam tuum, priuſq; aduētent aliorum literę, quę ſunt in itinere (ſi illum amas) ſolator. circumito. cōmunem eſſe ſortem hanc moriendi, & neceſſariam, diſputato. Equo animo ferenda, quę ſuo natura trahit ordine, prędicato. Sapientis eſſe accommodare ſe neceſſitati, ſuadeto. Sed quorſum tendas caue intelligat, donec aperiendi quid velis tempus eſſe duxeris. Periit patruus eius Petr9 ille Gonſalus Mendotię domus ſplendor, & lucida fax, periit, quē vniuerſa colebat Hiſpania, quem exteri etiam principes venerabātur, quem hordo cardineus collegam ſibi eſſe gloriabatur. Hęc ad te mi antiſtes, ſed amarā hanc vitiam, induxiſſe tibi nauſeam ſentio, triticeum aliquid ſuaue expectas. Equum eſt candida columba. aures prębeto. Helisabetha regum primogenita, ex herede regni Portugalię vidua, quam parentes cupiunt inire nuptias cum Emanuele (poſt Ioannis regis mortem) Portugalię rege, recuſat. cedet tamen aliquando inſtant nanq; iuſti parentes. Cum Maximiliano Romanorum rege duplice prope diē aſtringemur vinculo. Filiam nanq; ipſius, filio vnico dabimus vxorem, eiuſq; vnicam, noſtro principi adiungendam accipiemus. nollet gallus. rem diſturbare per mille ambitus intendit. tātam nanq; potentiam, grandi ſibi fore periculo, a longe videt, ſed fruſtra laborat. eſt fere in tuto res. Ex antipodibus indies, magis ac magis grandia referuntur. Prętermito de opibus quę tibi ſunt paruę curę. ad Chriſtianam religionem hominū ventura multa milia ſperamus. & cū hoc ſuaui poſtico margine cœnę valeto. Compluti prope diem hinc diſcedem9 vt Burgos proficiſcamur. xviii. Kalendas Februarii. M.cccc.xcviii.

clx

P.M.A.M. Tendillæ comiti.

De morte comitis Ioānis Borromei. Vide qd ferat lōga etas. Quid ſit Italię ſtat9 oratores a venetis & ludouico veniunt.

IN dies magis ac magis, quid ſumus alienis caſibus edocemur. Ioannes Borromeus, vir ille inter Mediolanenſes optimates primas, titulo quo tu inſignitus, multorum oppidorum dominus, qui aduentanti tibi a pōtifice Inoctēio mediolano obuiam, vt te honoraret, exiuit. cōceſſit naturæ. Vidiſtin comes illuſtris hominis corporalem habitudinem, & eximiam elegantiam? ſi familiarius cum illo verſari aliquando datum tibi fuiſſet, vt mihi, qui a teneris eum intus & incute noui, meliora multo atq; elegantiora, quę latebant iudicaſſes. nil tamen illi profuerunt opulenta maiorum teſtamenta, non ornamenta titulorum, non quę potiora erant virtutum in eo ampliſſima inſignia, quin ab hominum abiret cōmertio. verum enim, ſi viri humanitas, qua in te vſus eſt, ſi bonitas, qua ſummo opere vigebat, te forte pellexit, vt illū diligeres, ſortem eius minime collachrimator. non potuit fœlicius animam ſuperis, a quibus illam mutuo acceperat, reddere, ſi nanq; diutius vixiſſet, multa indies, quę videre moleſtiſſimū eſſet, cōſpicere illum irata in Italiam fortuna coegiſſet. Quas perturbationes, quos dolores afferat longa dies, quid attrahat hominibus adueniens ſenectus? dicant non a longe neſtor, non priamus, non Pompeius, ſed exemplo priori Fernandus Rex primus Parthenopeus, qui grauante ſenecta ſolicitatos in ſe videt Italię potentatus, & Galliam vniuerſam ad ſui pernitiem, quam cum preſentaneam cerneret, vitę tedio confectus, animam exalauit. Dicat & filius eius Alfonſus, vix bene coronatus, e regno profugiens teſtabuntur, & prope diem alii cōplures, niſi verterit auerſam faciem ab Italia altitonans. Quō igitur vir hic eximius, nil dulce, nil iocundum, ſpectare vltra poſſet in vita, quia trucibus aquilonibus Itala nauis, inter diros ſcopulos agitetur, quandoquidem, ſi non exacta, matura tamen ętate viuebat. nam quinquagenario durior. optime cū illo actum, ꝙ hoc tempore ſublatus ſit, iudicato. De rebus exteris hoc habeo quod tibi impartiar, poſtquam opima illa patrui tui magni Cardinalis anima exceſſit a mortali fece, ad nitidū illum alterius vitę candorem, Burgos profecti ſumus in veterem Caſtellam. adſunt comes illuſtris deſtinati oratores a Ludouico Sfortia & dominatu Veneto, pro Ludouico archiepiſcop9

Nota.

Mediolanenſis, & Baptiſta Sfondratus ipſius Ludouici conſiliarius, literis vtriuſq; iuris clar9. Pro Venetis Franciſcus capellus & Marinus georgius, ambo nobili familia orti. Quid ferant in mandatis ſcire cupis? Fœdus cum nr̄is Regibus in Carolum. olfaciunt nanq; ſe in cecū errorem incidiſſe, ꝙ Gallos in Italiam traxerint. Cuperentq;, ſi quirent inſectā ſibi ſarcinā excutere, facti pœnitet, aſt ſero. curia ſe accingit vt ad Aragoniā proficiſcatur. Tu interea vale Burgis. iiii. nonas Aprilis. M.ccccxcv.

P. M. A. M. Bernardino Caruaialo Cardinali ex Placentia Hiſpana.

clxi. Bernardin9 carauaial9 fit cardinalis. de petro. Gōſalo cardi. de Franciſco ximenez cōfeſſore de indis/ & oratorib9/ de gallis.

RVbro te galero Alexander ſextus Pontifex maximus inſigniuit (vti ſcribis) ęquū nobis viſum eſt, vt iam tandem ex eius manibus tale aliquid prodiret, vt ſilicet virum aliquem ratione dictante ſenatui admiſceret cardineo. Quandoquidem appetitu vrgente multos erexit, quos taceбo. Gaudebimus nobis tibiq; gratulabimur, ſi eundum ſeruaueris in nos animum ex alto, quem quom ex nobis vnus eras pollicebaris, velles vt tibi quæ accidunt in Hiſpania ſignificarem, nollem cuiq̄ iniuriam facere. Aſcanio iſta quōdam, & dū vixit Arcimboldo cardinali Mediolanenſi, ſcribebam, cum vterq; mihi deeſſet, morte ita volente alter, alter a ſeipſo, poſtquam in Italiam gallos vexit, abdicatus, extorris, ſtupidus, ad alterius generis heroē Pomponium letum, cuius ego literas non minoris facio, quam cētum fortunę illecebras, & ad Bracharenſem Pampilonenſemq; antiſtites, quia dum eſſem in curia, diſcipulos mittebā, quæ de antipodibus ferebantur. Illa nunc tibi quę ſupuenient, donec habere te in curia Regia procuratorem aliquem ſentiam, ſcriptitabo. Hac lege tamen vt horum nemo prętermittatᷓ, quin per te de his quę ſcripſero fiat certior. Quę ad illos hactenus ſcripſi ab eis exigito. Nauſeā nanq; mihi ſummam incitat, idem velle repetere. Habe igitur quę ſubſequentur, de his nuper inuentis. cœtera quę ſurgunt in Hiſpania tam parui ſunt momenti, vt nec illa ſcribere ego uelim, nec deceat aures tuas rumoribus aut inanibus vel puſillis fatigare. Diuerſi nauiū ductores ad diuerſa alterius hemiſperii littora miſſi ſunt. Quę reportabunt per me ſi vixero intelliges, quid agitemus velles (vti ſcribis) intelligere. Aduertito magnus ille Cardinalis Mendotius, qui te cœteris prępoſuit apud nr̄os reges, vt iſte ruber Galerus a Pontifice petendus tuo capiti imponeretur (vti noſti) menſe Ianuario conceſſit ad ſuperos. Eo vita functo, Burgos vrbem in Caſtellā veteri tetendimus. Franciſcum Ximenez cucullatum, ordinis crepidalis, Reginę vt vulgus confeſſorem, ad eam antiſteam, vt te ſcire arbitror, deſignarunt, aiunt homines eſſe virum, ſi nō literis, morum tamen ſanctitate egregium, reipſa, qui ſit, nondum intelligo, verſatus eſt enim hactenus parum in curia, quę mutare ſolet interiorem hominem. Aduenientes a Ludouico Sfortia duce Mediolani, poſt nepotis interitum, & a Venetis, oratores, nr̄i reges honorifice ſuſceperunt dein, vt galli ſeuientis cogitatibus occurrant, quoad fieri poterit, in Aragoniam, ad habēdos in illis regnis regi hęreditariis conuentus, a quibus pecunias & arma exigant, in gallos, perrexerunt. Hic nunc agimus, comitia quotidie fatigant Aragonica, vt poſtmodum cæteris, Valentinis vt pote ac Laletanis inhęreant. Prope diem hęc perficientur, bono nanq; ſunt erga Regem animo, ad reliqua properabimus, vrget nanq; gallus ferox, & nr̄os fines, qua ſumus illi in Narbonenſi prouintia finitimi, per ſuos milites ꝑturbare intendit. Tu vale ex Cęſareauguſta iii. Idus Iunii. M.ccccxcv.

P.M.A. M. Inaco lupo Mendotio Tendillę Comiti.

clxii. Cōſpiratio i' Carolū redit Carol9/ mors zizimi de piſis / de eluetijs.

LOngo te noui Comes illuſtris experimento pollere memoria. Propterea proſequar de rebus italis, quo ad te ſuperioribus diebus ordine cæperam, nil de anteactis repetere curās. Carolus Rex, vbi ſenſit agi de ipſius ruina, quod hactenus memoraui, Ludouicum vt pote Sfortiam Mediolani ducem, ſimul & Venetos in eum conſpiraſſe, ex Sicilia nr̄orum Regum nomine arma parari, ex Hiſpania Gonſalum fernandum aquilarium Cordubenſem tibi amicum militięq; collegam, dum ſtarent Granatenſia caſtra, in Calabria cum plęriſq; Hiſpanis equitibus terram captaſſe, regni proceres factionis Aragonice, quid ſors ferat expectare, menſe maio huius anni quinti nonageſimi ex vrbe Neapoli, priuſq̄ intercipiatur, vt in patriam redeat inſtructa exercitu diſcedit. Gilibertum Bompenſerium gallicum equitem, in vrbe Neapoli proregem, obgeniniūq; virum bellis induſtrium in Calabria, ſtatuit cum pręſidiis, quę ſatis rei factura putauit. Zizinium magni Turcharum principis fratrem, quem habuerat a Pontifice, mortuum in regno reliquit. Piſis, quam vrbem tranſiens libertate donauerat, moratus aliquamdiu rex, de illa reddenda Florentinis in ſeruitutem, quibus eam ademerat, cogitauit, vt ab eis pecuniarum quandam ſummam eliceret, quę deerat ad perſoluenda militib9 ſtipēdia. Hāc

vrbem noſtri maris & multorum regnorum quondam dominam, octo & octuaginta iam an‑
nos Floretini oppreſſerāt. Ne tale facinus admitteretur, obſtiterant milites eluetii, qui Gallico
ſtipendio militabant. De ſe fuiſſe piſanos, quom illo iter facerent, ad regnum Neapolitanum,
optime meritos inclamitant, ſe nullo pacto paſſuros, vt prodantur, hoſtibuſq; ſuis infenſiſſi‑
mis diripiendi prębeantur, nec defuiſſet quippe vltimum internitium, tantum viget inter ip‑
ſos odium. Materonem Cardinalem, ipſius Regis quondam ſcribam, ſalacem numorum olfa
ctorem, rem huiuſcemodi tractantem, digladiare turmatim tractarunt. cunctaq; in eum eluetia
murmura ſurrexerunt. & vix euaſit. Eluetii, ſui ſtipendii ſolutionem expectaturos, in aliud tem
pus offerunt. ne Piſani in luporum fauces eiiciantur. hęc habemus. vale. Ex Cęſareaguſta idi‑
bus Iunii. M.cccc.xcv.

clxiii P.M.A.M. Inacho Lupo Mēdotio Tēdillę comiti.

Conflictus apud forno uū Carolū Ludouicus ſeruat.

PAucis ante diebus ex auguſta Cęſarea ſcripſi ad te, Piſis eſſe Carolum redeūtem in Galliā,
conuentu Aragonico peracto Tortoſiam nos contulimus. Hic percurſores intelligimus,
re piſana, quam tētauerat infecta, Carolum apeninum tranſiliiſſe, vbi ad radices apēnini‑
in liguriam ad forum nouum ventum eſt, Ludouici Sfortię, vna & Venetorū exercitus, duce
Marchione Mantuano, Carolo occurrunt. Relictis in obſidione nouarienſi, quantum ſuppete‑
ret copiis inſtruunt acies vtrinq;, collatis ſignis confligunt, impedimenta pręmitit, vtili ſtra‑
tagemate ex triuultii conſilio, Carolus. Ianiceri (hi ſunt equites leuis armaturę) ſeſe impedimē‑
torum predę implicant, pugnam deſerunt. tormenta multiplitia Galli ſuppoſito igni ſoluūt,
primarios in acie veneta perimunt multos, atrox pugna committitur, luctuoſus mars inſurgit
vtrinq;, multi trucidantur. numeroſa noſtrorum multitudo Gallorum tandem ſuperauit pau
citatem. profligatur Carolus. Inuitis tamen hoſtibus profugit, trāſiliit Tarrum fluuium. No‑
lens Ludouicus Sfortia Galliam in ſe concitare, intercipere Carolum (cum potuiſſet vti credi‑
tur) veritus eſt. Imo & alimenta pręberi euaſis, per ſuę ditionis terminos, imperauit. Carolus in
haſtam oppidum tandem ad alpium radices profugit. Cuncta amiſit. ſuiſq; atergo maiori ex
parte relictis, cruentiſſimam hoſtibus reliquit victoriam. Hęc impręſentiarum. Et vale Torto
ſię Kalendas Iulii. M.cccc.xcv.

clxiiii P.M.A.M. Aſcanio Sfortiæ Vicecomiti
Cardinali Vicecancellario.

Q̃ŏ mutatus aſcani⁹ ꝓteſtatio ŏ non ſcribendo/ŏc fratribus baccantibus.

COnquęreris Quod ſcribere ad te deſierim, Princeps illuſtriſſime. Putaui ſuperuacaneum
fore, truculentis bellis implicito, lucroſa pacis munera deſtinare. Scio te eſſe alienū, exulē,
eliminatumq; penitus a te ipſo, ex quo te ad Italię pernitiem, & tuę domus ruinam pro‑
pter fratrem Ludouicū accinxiſti. Non es tui iuris, minime tibi curę eſſe poſſunt, quę ſcribe‑
re quirem ex Hiſpania, cum non didicerim aerem viua voce fruſtra percutere, neq; dare dexte
ram chartæ perituræ. Diuerterunt ad liberos epiſtolę meę, quamobrem ſi de noſtris nuper in‑
uentis antipodibus ocioſus aliquando, velles intelligere, vt Bracharenſis & Pampilonenſis an
tiſtites tibi familiares, ſuas & ad Pomponium directas epiſtolas oſtendant, iubeto. Tibi vero ſi
quicquam iuſſeris reſpondebo tantum. Nollem enim importune dari meas, ne & ego impor‑
tunus earum cauſa iudicarer. Laurentium vaccam ſancti ſpiritus Segouienſis comendatarium
Hiſpanum virum, tibi familiarem, vt meis regibus commēdē imperas. Qui e cathenis & car
cere quibus iuſſu regum vinctus tenebatur, elapſus, ad te confugit, vt in gratiam redeat, vt illi
ablata domus, & detenti redditus, reſtituātur, petis, lōge ſunt ambages, viuaces cauſę cur haud
quaq; debeas conqueri. Plures latent. Iſte rem ſuam, vti ſibi putat cōducere, enarrauit, ſed ſi re‑
ges audires, ſupplitio dignum iudicabis. Intendunt mei Reges laſciuiam flaminum Frāciſco
rum cōuentualium, qui haud ſecus contrarius, faſq;, contra iuſiurandum, in opprobrium no‑
ſtrę religionis, debachabātur, vt ſolutiſſimi petulantes, reſtringere, frenare atq; in ordinem in‑
ſtitutę profeſſionis ipſorum, redigere, tuus autem iſte vacca Laurentius, ſub pretextu cuiuſdā
pontificię cōnceſsionis, qua ſe poſſe inquit cuiuſcunq; habitus religioſos, ad ſolutum ſancti ſpi
ritus habitum ſuſcipere, proſternebat omnes cogitatus eorum. Nemo erat qui nō refugeret ſui
inſtitutoris iugum ſubire, cum in hoc homine libertatis medelam reperirent. Soluebat omni
vinculo quos vincire ſuo promiſſo reges nitebantur. quę pena poſſet huic incurię digna repē‑
di? tuo tamen ego iuſſu Franciſcum Ximenez Toletanum archipręſulem, virum ſanctimonia
probatiſſimū (vt aiunt) eius regulę Franciſceę Prouincialem, vti fama eſt, integerrimum, Re‑
ginę (vt vulgo dicitur) confeſſorem pœnitentiarium, tāte rei motorem, adiui. Veniam tuo no‑
mine Laurentio vacce dêprecatus ſum. Is ad me fronte rugoſa conuerſus, inquit. Hominē iſtū
Petre martyr, qui tam ſancta regum decreta fuerit auſus commaculare, tueris? minatuſq; mihi

eſt reginę odium, ſi verbum vllum pro eo fecero. Hic vir princeps illuſtriſſime, hic eſt cuius cō ſilio cuncta nunc in Hiſpania gubernantur. Is eſt, quia viuacis ingenii, quia grauis & ſapiens, q̄a ſanctitate cœnobitas heremicolas annacoritaſq; omnes ſuperet, apud meos reges tante autoritatis eſt, vt nullus vnq̄ apud eos tantam fuerit conſecutus. Nefas eſſe putarent huius conſiliis cō traire, non ab homine putant, quę hic loquitur emanare, finis tamen eſt rerum iudex, nec aliter tu princeps illuſtriſſime, ſi tecum verſatur, de viro ſentires, ſpero tamen me aliquando illū placaturum. Si hęc de viantium fratrum reformatio deſierit ebullire. Impreſentiarum, quo acri9 inſtaremus, eo grauius in me concitaretur reges autem alloqui, hoc viro, qui princeps eſt hui9 rei gerendę non prius paccato, ſuperuacaneū foret, lauaremus laterem. Ergo vale Tortoſię. Nonis Auguſti. M.ccccxcv.

P.M.A. M. Bernardino cardinali Hiſpano generoſo. clxv.

FActurum te participē eorum quę ſcripſero meum Heroem pomponium letum, & Bracharenſem ac Pampilonenſem antiſtites, auditores quondam meos, e quorum faucib9 tu, quia potentior es, cibum arripis, fuiſti pollicitus, vidiſſe te ſcribis, que ad illos miſſa ſunt de orbe nouo, alias igitur oras, atq; alia littora percurramus. Ex hiſpaniola quam admirantus, ipſe colonus, tanti autor inuenti, offiram Salomonis aurifodinam putat, in aliam ad occidētem prouintiam traiecit, cuius initium ab vltimo hiſpaniolæ angulo, tractu diſtat exiguo, ſeptuaginta nanq; milia paſſum inquit, cuneata eſt hęc regio, quam vocant incole cubam, latus meridionale huius terrę colonus arripit, ad occidentem ſeptuaginta ſe continuos dies naturales, per eius terre littora nauigaſſe: ad me ſcripſit. reuerſus namq; eſt ad hiſpaniolam, ibiq; pedem fixit, & nuntios ad reges de ſuo regreſſu deſtinauit. curuari ad meridiem eius littora terre plurimum ſcripſit, ita vt ſe proximum aliquādo reperiret equinoctio. A leua, innumeras ſe vidiſſe inſulas narrata, b huius magne telluris littorib9 in mare, aduertit cadere flumina multiformia, frigida hęc, illa calidiſſima, dulcia plęraq; alia ſaporis alterius. In plęriſq;, piſcium ingentem copiam, alibi nulla conchilia, ex quibus vniones abraduntur, inuenit. per maria ſe tranſiſſe inquit, teſtudinibus ſcuta maioribus fere condenſata. Per vadoſa, lacteq; albiora alia, perq; torrentes inter inſularum anguſtias gurgites, iter ſe feciſſe dicit. Per etiam turbida cenoſaq; alia p̄dicat. Per inferiorem nobis terrę ambitum maiorem ſe ignoti orbis partem percurriſſe putat. Nec exiſtimat ſe duas integras ad auream cherſoneſum orietalis termini metam horas ſolares, reliqſſe. Noſti enim Reuerendiſſime purpurate, cum doctrinę omne genus optime calleas, pro incognito hactenus fuiſſe relictum, quicquid a gadibus noſtris ad auream Cherſoneſum, per inferius Hemiſperium trahitur. Hanc ergo terram admiratus iſte, ſe humano generi prębuiſſe, quia latentem inuenerit ſua induſtria, ſuoq; labore gloriatur. Indię gangeticis continentem, eam eſſe plagam contendit, nec Ariſtotiles, qui in libro de cœlo & mundo non longo interuallo diſtare a littoribus Hiſpanię indiam, Senecaq; ac nōnulli vt admirer patiuntur. Falcatis portubus regionem hanc eſſe fultiſſimam dicit. & internis grandibus animalibus plenam eſſe, illorū veſtigia quæ deſcendentibus cernere erat, indicabant, in mari vero ſtantibus, horrendi per noctem auditi mugitus, magnam eſſe plagam teſtabantur, per ſuos interprætes inſulares, quorum idioma proximum erat huius terrę idiomatibus, nullo in loco deſinere terram didicit, ꝓ certo igiť habet eſſe continentem. Nudos tamen & reperit eos incolas, veluti inſulares diximus. Paucis in locis ne morareť diſcurſu tm̄ ex p̄cepto regū, cōtentus, rediit in hiſpaniolam, vnde ſe ꝓpe diem ad reges venturum, vt late rationem de inuentis reddat, polliceť, cū amicis iſta meis conferātur. Et vale Tortoſie. v. Idus Auguſti. M.ccccxcv.

Mira d̄ orbe nouo.

P.M.A.M. Aſcanio Sfortię Vicecomiti Vicecallerio. clxvi.

PRidie Calendas Iunii huius anni quinti & nonageſimi, exaratas Romę attulit ad me quidam ignotus homo binas ab amplitudine tua lr̄as, ꝓ quarum alteram, Ioannem de Medrano familiarem tuum mihi cōmendas, vt in ipſius negotiis illi adſim, & faueam. ad hanc vſq; diem talis mihi vir nuſq; occurrit, quando venerit fungar officio fide clientis. Altera, vt literas meis regibus porrigam tuas, quarum exemplar ad me apertum mittis, quibus Petrum Ranſanum panormitanum virum, tuum (vt vulgo dicitur) confeſſorem, ſacre Theologię magiſtrum, facis ſummope apud illos cōmendatum, petis q;, vt tantarum virtutum memores, in incola ſuo preſertim, ad epiſcopatum, cuius paucis ante diebus antiſtes interiit, Cathinēſem illum velint ꝓmouere. Sero aduenerunt literę tuę, priceps illuſtriſſime. Multo nanq; prius Frāciſco pratenſi, viro orionalo, nuntio apoſtolico apud eos, antiſteam iſtam ſunt impartiti. Imo & chirographa iam membranea pontificia plumbata hic habuerat, quom tuas ad me ignot9 tu

Diuerſorū negociorū reſpōſiua & cōmēdatitia

lit literas, Regi tamen placuit audire de hominis virtutibus, protendi ego nāqꝫ ſermonem, de hominis eruditione, cœteriſqꝫ virtutibus quātum licuit. Pollicitus eſt mihi Rex, ſe pro tali viro pontifici ſupplicaturum, ſi a vobis certior fuerit in Sicilia antiſteam aliquam carere paſtore, arrigat igitur aures Petrus ipſe ranſanus. affines, propinquos, amicos, quoſcūqꝫ, excitet, euigilare faciat, nos moneat, & voti compos efficietur prope diem. Decanatus vero tudelanus cantaber, de quo alias tibi ſignificaui, meos reges facturos regi Nauarrę quę partim eſt Cantabria, partim Vaſconia, ad ipſum Ioannem Cabagnas cui tu cupis, deueniet, ſoluunt nanqꝫ manum mei reges (vti vulgo dicitur) & prouintiam deſeruerunt, tum rogatu tuo, tum quia pontificem Alexādrum nullo pacto deduci poſſe a Ioanne Cabagnas ſenſerunt. cœtera ad ocioſos. Et vale Tortoſię. xii. Kalendas Septembris. M.cccc.xcv.

clxvii

P.M.A.M. Petro Ranſano Panormitano ordinis predicatorum Theologo.

Negociatiua moralis.

QVantū diuinis valeas legibus teſtātur de te aſcanius herus noſter, & panormitana reſpublica. Quantum eloquentia, tuę literę indicant, cogunt iſta ad amititiam, animorumqꝫ vincuculum, ſed tibi ſuccenſeo vir inſignis, tuamqꝫ accuſo negligentiā. In re tanti momenti, poſt quartū ab inſcriptione menſem adſunt litere. poſt vindemias (vti eſt in Hiſpano prouerbio) coffinos attuliſti. Iam ſeneſcunt pontifitia, de illius antiſtitę electione, chirographa plūbata, In ſcrinio Franciſci pratenſis Oriolani, apoſtolici in Hiſpania nuncii, meis Regibus ſupplicantibus. Legit tamen Rex, cuia intereſt, rebus ſiculis prouidere, aſcanias, panormitanaſqꝫ literas, quantum valeas, genere, doctrina, moribus, & vitę ſanctimonia, ex vtriuſqꝫ didicit literis, ſe tuis rebus conſulturum. Rex motus tantorum teſtimoniorū relatu, de tuis meritis, ſe promiſit, modo mane ſurrexeris, euigila igitur, vt prior ſignifices, bono eſt erga te animo Rex, me autem habes, quia ſic iubet Aſcanius, tuaqꝫ virtus cogit, obnoxium. Deſiit aſcanius herus noſter, cum ſe bellis atrocibus, gallos in patriam cum fratre ducere implicuerit, eſſe liber. Propterea nulla eſt mihi cura vlterior, ſcribendi ad illum, de his quę ſolebam. ocioſis iſta, liberūqꝫ animum a fluctibus habentibus deſtinanda ſunt. Tu mi Ranſane, ſi mentem cupis explere rebus, quę nuper euenerunt, de altero hemiſperio, adi Pomponium letum, virum eruditum, aut veteres diſcipulos meos Bracharenſem & Pompilonēſem antiſtites Hiſpanos, ad quos iſta latius ſcriptitaui, Et vale Tortoſię xii. Kalendas Septembris. M.cccc.xcv.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER NONVS. Anno. M.CCCCXCVI.

clxviii

P.M.A.M. Eneco Lupo Mendotio comiti Tendillę.

De fernādi iuuenis regreſſu ð gallis de obſeſſo duce aurelianēſi intra nouariā de Carolo/ de profligatos Fernando rege ac Gōſalo fernando Hiſpano duce. Quid venetia Fernando. Quid Carolus in gallia.

RAras ire meas ad te literas, iam ſepe conqueſtus es. ac ſi camelos egiptio ſirioqꝫ more curſores, nos habere ad hoc tantū diſpoſitos, cerneres iſta, inquis. Solum tunc ad te dare literas ſoleo, quom ex Italia noui aliquid affertur. id qꝫ ſepe fieri poſſit cōiectator. Pauci veniunt, & ex his plęriqꝫ taciti, non nulli etiam literas tantum ex oratorum, qui rebus italis incumbunt, pręcepto, regias portant, nullius cuiuſqꝫ alias, deſine igitur mirari, ſi ad te non crebras mittimus, cum ad nos, vel amicos noſtros, raro perferantur. Quę nunc allata ſunt, accipe, Fernandum iuuenem Regē, cui pater Alfonſus, ex Ludouici & Aſcanii conſilio, regni habenas & nomē regis reliquerat, in Iſclam, deinde in Siciliam profugiſſe, ſupra memoratum eſt. Is, conflatis quibuſdam auxiliis, ex noſtra Sicilia, calabriſqꝫ paucis, adhuc in fide manentibus, Gonſaluo Fernando aquilario comite, quem in Calabria deſcēdiſſe, cum Hiſpanis equitib⁹ iam diximus, Obegnínium gallicorum pręſidiorum ducem, conuenit. Certamen eſt inter eos commiſſum, pugnatumqꝫ eſt (nondiu tamen) ęquo marte. profligati ſunt noſtri, vix ambo Fernandi euaſerunt. Strages a gallis in reliquos facta miſeranda. dum iſta, in regni Italię gerūtur calce, in ipſius initio, ab Alpibus graui pręmitur obſidione, Ludouicus aurelianenſis, Caroli hęres (ſi moriatur ſine maſculis) intra nouariam vrbem. ex oppidis haſta & vercellis nouarię proximis, Carolus Rex ſe aduenturum, cum ingenti eluetiorum exercitu, niſi obſidione propinquū ſuum Aurelianenſem liberauerint, acriter minatur. Ludouicus Sfortia dux Mediolani, in conſulto Mātuę Marchione, qui aderat cum ſuppetiis Venetorum belli euentum timens, hoſti pontem fecit. abire permittit, fame iam moribūdum. Ciues maiori ex

parte interierūt egeſtate. Vna Carolus in gallia Narbonēſi collocauerat pręſidia contra Perpi-
nianum Roſilioniſqꝫ comitatū, paucos poſt inde dies iuuenis Fernādus Rex, Neapolitanum
portum cum quattuor triremibus ingreſſus eſt, fere ſolus Neapolitanorum amore erga ſe, &
odio ipſorum in Gallos confiſus. Deſcēdit in terram. territus Bonipenſerius prorex, cum cœte-
ris omnib9 Gallis, in Caſtellum nouum profugit, vrbem deſeruit. In regem, nouo delectu Fer
nandus ſuſcipitur. In fide multas vrbes recipit. laboratur vtrinqꝫ vehementer. Veneti Fernan-
do ad expellendos e regno Gallos ſuppetias ferunt, pecunias mutuant. Acceptis pignori Brun
duſio, Ydrunto, ac quibuſdam aliis maritimis vrbibus. tendunt ad imperium veneti. niſi eo
rum cogitatus abſcindantur. Fernādus Gonſalus, collectis quos potuit Hiſpanis ac ſiculis, Fer
nandum regem, nunqꝫ deſerit. cōſilio & auxilio illi ſemper aſſiſtit. Ita Carolus Italiam reliquit
irretitam, vt ſe exoluere non poſſit. ipſe vero Carolus nūc in Gallia, ludis & cōuiuiis intentus,
ociatur. meis regibus ad animū infenſus, ꝙ eius cogitata deturbauerint nil de ferendis auxiliis
curans, illis quos in regno reliquerat, multa ſimul cōnexui, quia multorum menſium nuncii
penuria, recluſit nobis algentem officinam. Vale ex Alfaro. ix. Kalēdas Maii. M.ccccxcvi.

P.M.A.M. Bernardino Caruaiallo Cardinali. clxix

De orbe nouo/ cōcluſa cū ceſare affinitas / q̄d Regia Nauarrę / quō rex cat/&ad q̄d/nos laureto magna claſſe mittimus Joannā ad Filippū viru.

BReui compendio multa complecti, anguſtoqꝫ tibi faciſculo calidonias ſtringere ſiluas, in
tendo. Quę hactenus ſcripſi, colligito, quę impręſentiarū emergūt, habeto. Ex orbe no-
uo attulit Admirantus noſter colonus, ab oris quibuſdam, quas percurrit, ad meridiem,
ad gradum ab ęquinoctio ſextum, vnionum orientalium ferta plęraqꝫ, putat regiones has eſſe
cubę contiguas, & adherentes. Ita ꝙ vtręqꝫ ſint indie gangetidis cōtines ipſum, dies, & per hęc
littora, nauigauit plures, nec finem aut termini, vllum ſe vidiſſe argumentum fatetur. Pariam
ipſe tractum hunc appellari ab incolis dicit, populis refertiſſimam, habitatores carnibus Cō
chilium, e quibus vniones abradunt, cum reliquis cibis veſcūtur. Pleriſqꝫ in locis goſampinis
femoralibus, pudibunda contegunt, alibi cucurbitula includunt, alicubi funiculo pręputiū,
reducto neruo, ligant, ad mictum tantum, aut coitum ſoluunt, cœterum & ipſi nudi. Fuit ma-
gno noſtris argumento, terram eam eſſe continentem, ꝙ animalibus paſſim noſtratibus eorū
plena ſint nemora, ceruis, vt pote apris, & id genus reliquis, & ex auibus, anſeribus, anatibus, pa
uonibus, ſed non verſicoloribus. A fœminis parum diſcrepare mares aiunt, ſagaces ſunt inco
lę venatores. quoduis animal ſagittis facile tranſfigūt, ſpinteribus, tintinabulis, calculis vitreis,
& huiuſcemodi artis inſtitorię mercibus, vniones alacres permutant. Quorum ſe copiam in-
gentem collecturos, ſi reuerſuros ſe promiſerint innuebant. Hęc latius in libris, quos de his tā
tum inuentis, ſcribo, ad alia nunc deueniamus. Superiorib9 dieb9 Dertoſię agebamus, quom
a Maximiliano Romanorum rege, & Philippo eius filio Burgundo, flandrię comite, venerunt
oratores, ab vtroqꝫ in mandatis ferentes, vt Ioannam ſecundo genitam, ad Philippum mitta-
mus vxorem, accipiamuſqꝫ Margaritam, vnicam Maximiliani filiam, & Philippo ſororem,
Ioanni vnico noſtrorum regum mari filio, tot regnorum hęredi, copulandam, fœdera cōiuga
lia iacta ſunt, diſceſſerūt oratores, reges autem cōmitia quę Dertoſię pro Ialetania, hęc eſt Cata
lonia, & alterne in ſancto Mattheo, a Dertoſia parum diſtanti, oppido, pro Regno Valētino, ce-
lebrabantur, diſſoluunt. Alfarum oppidum, in Caſtellę finibus ſitum, Nauarrę, quę partim
Vaſconia, partim Cantabria eſt, finitimum, adeunt. Ibi qualiter decuit, Nauarrę Reginam, ad
reges noſtros aduentantem, ſuſcipiūt. In huius regine dotem, Nauarrę regnum cedit, paucos
ibi dies cōmorata, magnis donata muneribus, remittitur, inde nos Almazanum oppidum pe
timus, vnde in Ialetaniā, Girūdam vrbem, Gallis finitimam, vt Caroli regis, qui in Gallia nar
bonenſi magnum contra Perpinianū parabat exercitū, cogitatibus rex obuiaret, proficiſcit̄,
regina vero lauretū cantabriū ad occeanū portuoſum oppidum. Ioannā filiam, ad ſpōſum mi
ſura, ſubtriſtis, ob mariti a ſe diſceſſum, graditur. Claſſis ingens, qua duę erant onerarię naues
genuenſes (quas appellant Carracas) octoqꝫ ſupra centum alię caueate inſtruit̄, vt aiunt hominū
decem milia armatorum, quia per Gallica littora, facturi erant iter, ex cantabris & vaſconibus
montanis deliguntur, duas cum filia noctes in mari regina exegit. Vndecimo tandem Kalen-
das Septembris, Anni. M.ccccxcvi. Vela dant. Filiam aliquantulum collachrimata, quam ſe nū
quam vltra viſuram exiſtimat, Burgos vrbem ditiſſimam (quia mercatoria ſit) graditur in in-
terna, ibi nunc agimus. Rex, in Gallorum fronte pręſidiis locatis, ad vxorem, vti pollicetur,
prope diem reuertetur, expectatur ſummo cum Deſiderio. Tu vale data Burgis tertio nonas
Octobris. M.ccccxcvi.

P.M.A.M. Pōponio lęto viro inſignis doctrinę.

clxx

Quomõ ex hoibꝰ hoieſ i beluaſ mutent. Quis ſtatuſ vrbis Romę Salſea trucidatio Eccleſię ꝓcellaſ flet autor.

NAturę lex eſt, vt aduentantibus per maris inuia, maioribus, minores piſces ab eis deglutiantur, ni inceſſerint illico. Iniecit ſeſe mediũ, tactus arbitror emulatione, vir clarus iſte Bernardinus Carauaialus Hiſpanus, cardinea criſta coronatus, ſuiſq; literis a me petiit, vt quę ad vos amicos hactenus ſcriptitabam, ad eum mitterem. Non licuit viri potentis mãdata detrectare, ſe tamen cuncta quę ad illum ſcripſero, tibi noſtriſq; amiciſſimis Brachareſi & Põpiloneſi, oſtenſurũ fuitpollicitꝰ. Doctus eſt, ſummiſq; virtutibus ornatꝰ, nõ mẽtief, effectus eſt mendacis fortunę filius, inquis, haud infitior, ergo mendax vt cœteri illius filii. minime ſequit diſtinguẽdum arbitror, id eſſe puto aſcribendum, his tantum, quos ipſa extollit, quando iocari petulanter intendit, vt in eo reperies ordine pleroſq;. ſolent nanq; iſtę proſperitatis humanę blãditię, ſolent iſti honores trabeati, ex hominibꝰ, clitellatos ſepe aſellos formare. fateor, ſed ex his, quos natura hebetes, quos conſuetudo cęnoſos, porcos, aut efferos leones, vel fraudulentas vulpeculas, effecit, intelligendum exiſtimo. Hi virtutum expertes, appetitu regente, ſine literis, vitam exigunt inglorii, obſcena prębentes cœteris mortalibus exempla, hic vero, nunc euectus eſt ad id culmẽ, virtute media. atq; vtinam ſuprẹmum, qui reſtat excelſę maieſtatis thronũ, iam nobis videntibus impleret, tiphim haberemus huius nauis gubernãdę peritum, cinoſurę luciferiq; non ignarum. Portum aliquando, hęc miſera noſtra chriſtiana reſpublica, ſe viſurã ſperaret, quę iam horrẽdis propinqua ſcopulis, illiſionem tremuſcit. Quid ſentire putas illam, cũ ſe oppreſſam videat, ſtipatãq;, perditorum hoim ſordibꝰ implicitorũ, ac vento turgidorũ ſentina, qui turbines ingruũt? q̄ viget violẽtia? q̄ hora eſt in vrbe tuta cuiq; bono? quis locus eſt vlli hominũ pręterq; ſceleratis? nullũ aiunt, qui ad nos ab vrbe veniũt, nullũ, qui ad nos ſcribunt, proclamãt, ſed quorſum hęc. Quid hoc? ad ſuperiora? nil quidẽ. ſit ſatis. q̄ ad Caruaialũ de orbe nouo ſcripſi exigito. Tuq; illi dicito, gallos, qui erãt in p̄ſidiis Gallię narbonẽſis, fuiſſe adortos oppidum nr̃m, ex inſperato, in comitatu Roſilionis, in frõte eorũ, noĩe Salſas. Illud diruiſſe, ac trucidaſſẽ, propugnatores, qui inerãt, pręter paucos, quos ad exigẽdas ab eis pecunias ſeruarunt. ſeuierũt inuictos more gallico. Vale Burgis pridie Kalendas Decẽbris. M. cccc xcvi.

clxxi

P.M.A.M. Aſcanio Marię Sfortię vicecomiti Cardinali Vicecãcellario.

Quã ipiũ ſit onere im mortali pri ma bñficia.

REddite ſunt mihi literę tuę. Vt chirographa impetrem regia, contra Bartholomeũ Ruizium Bethicũ hominem, petis, quibus a poſſeſſione quorũdam vulgato verbo beneſitiorum, quę ad te dicis attinere, quia creatus pontifex Alexander, eorum tibi regreſſum fuerit impartitus, eiiciatur, cum illa, te inuito, Ruizius, vſurpauerit. Si quid ſibi iuris dictus Bartholomeus Ruizius putat ineſſe, ad camerã dicis apoſtolicam cõfugiat, vbi ęqua lance ius pręſtatur vniuerſis, tua ſum executus imperata, ad cõſiliarios me ſuos, reges remiſerunt. ab eis, cauſa tua pręposita, ſum literas regias aſſecutus, e poſſeſſione dictus poſſeſſor eiiciet. Petrus Burgẽſis Alfonſi de Cannis cubicularii tui, germanus, cum literis in bethicam ſe contulit, a qua nos millia paſſuũ diſtamus circiter quingenta, equũ ſit an non, tu videris, pleriq; nõ leuiter immurmurãt, ſuper huiuſcemodi põtificia cõceſſione, de confirmandis regreſſibus, qui ſolent per acceſſum vel deceſſum extingui, ne perpetuo pręmãtur onere beneficia, oh dices. Dominus eſt pontifex vniuerſalis omnium beneſitiorũ, ex decreto veteri. nõ negamus, ſed ſolidam conſuetudinem in aduerſum in multorũ pręiudiciũ infringere, longe eſſe a recto, & ęquo diſputant, quę petiſti tamen aſſecutus es, tu videris. Et vale Burgis quarto nonas Decembris. M. cccc xcvi.

clxxii

P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracharenſi.

De nr̃a vidua et rege nouo portugalię.

SI quę optaueris a nobis intelligere, Põponiũ letum, quem ego vt virtutis nõ fortunę alũnum obſeruo, aut Bernardinũ Carauaiallum purpuratũ & ipſum doctrina ornatiſſimũ, adibis, ad illum nanq;, poſtq; nobis Arcimboldum fata abſtulerunt, Aſcaniũq; ab animi quiete, ad procelloſos Gallorũ ſcopulos, diuerterũt, deſtinaui hactenus meas epiſtolas, tu vero, quia hęc ad te attinent, accipito. Heliſabetha meorũ regum primogenita, ex vr̃o principe portugalico, qui lapſu equi currẽtis in ſtadio Iuuenilem animã exalauit, vidua, ſe velle virum aliũ ad hanc vſq; diem recuſauit, ſobolem procreet, nepotes ipſis debitos pręſtet, parẽtes ſuadent, orãt, obſecrãt, mira fuit huius fœminę, in abiiciẽdis ſecũdis nuptiis, cõſtantia, tãta eſt eius modeſtia, tanta vidualis caſtitas, vt nec mẽſa poſt mariti mortẽ comederit, nec lauti quicquã deguſtauerit. Ieiuniis ſeſe vigiliiſq; ita macerauit, vt ſicco ſtipite ſictior ſit effecta. Suffulta rubore pturbatur, quãdocũq; de iugali thalamo ſermo intexitur. Parẽtũ tñ aliquãdo pręcibꝰ. veluti olfacimꝰ, inflectet. viget fama futurã vr̃i regis Emanuelis vxorẽ. Ita & vos ab exterorũ, quacũq; emerſura rabie, tuti viuetis, & mei reges, quia bono regi, viro miti, & placidiſſimo, aliaſq; ꝓpiq copulatã ſentiẽt, quã vnice amãt filiã delectabunt. Vale Burgis nonis Decẽbris. M. cccc xcvi.

P.M.A.M.Cardinali ſanctę Crucis. clxxiii

VNdecimo Kalēdas Septembris, Romane purpurate Ioāna e quattuor vna, quas habent
nr̄i reges filias ſecūdam ad Philippum Burgūdum, vnicū Maximiliani Romanorū re-
gis filium, nauim i occiduo cōcēdiſſe, velaq; cum ingēti claſſe dediſſe, ſcriptitaui. Burgis
adhuc agimus, anxia Regina ſeſe matrē, nō minus hoc tempore quo nūcios expectat, q̄ abſen-
te viro vxorem, oſtēdit, ymo de viro minus ſolicita, quia fixo pede Girūdę in Laletania, illum
eſſe incolumē, octauo aut nono quoq; die, per ꝓprios, qui diſpoſitis equis peruolāt hoc iter me
dium, tabellarios, cognoſcit, de filia vero cruciabat̄ vehemēter, qm̄ incerta, quid imbelli puel-
lę, rabidi vēti, quid ꝓceloſſi equoris immēſi ſcopuli, quid demū varia maris pericula, natę at-
tulerint, caribdeas illas Britani gurgitis voragines, euaſerit, an belgicas, in artoo occeano ſirtes,
libicis nihilo mitiores, traiecerit, incerta torquebat̄, non modo illa, q̄ accidere ſolēt, hoc Hiſpa
num mare percurrētibus, animo ver ſabat, ſed ſuſpiriis agitata, quęcūq; poſſunt euenire time-
bat nautas, huius immēſi occeani peritos, die noctuq; apud ſe habebat, qui venti flarēt, q̄ cauſa
more, quid arbitrarētur, incūtāter ſciſcitabat̄, ſortem ſuam cōqueſta, ꝙ hac tempeſtate mittere
filiam ad extremos belgas fuerit coacta, qua inuium eſt fere pelagus, ob vicinam hiemem, ter-
ris vero ob inimicitias gallicas occluſam habeat habendorum nūtiorum copiā, addit̄ & malo
malum, ecce, dum his curis animum fatigat, matrē quam adhuc in oppido Areualo habebat,
vita functam audiuit. eam, licet effetam, & extenuatā ſenio, collachrimata eſt tm̄. Iuſſitq; ad ma
riti Ioānis regis oſſa, qualem decuit Reginam, & matrem, honorifice, ab hac ciuitate Burgēſi,
ſtadia circiter decem, diſtās in cenobium de Miraflores, ſuperedito inſtructum colle, aſportari,
cum his ita ſtimulis quateret̄ variis, adiſſe filiam ſoſpitem, claſſemq; vniuerſam affert, pręter
ex carrachis Genuēſibus vnā, q̄ intra ſirtes illas (quas bācos vocāt) harenis implicita periit, & e
Carauellis vnam, q̄ illiſa huic Carrachę genuēſi ſciſſa prius, obruta eſt in oīm cōſpectu, reſtat
alia nūc ſolicitudo, q̄, ſi nō pari lāce illam cruciat, fatigat tm̄, Margaritā nurum deſignatā, q̄ ea-
dem claſſe importāda eſt. videre iā, atq; alloqui, & cōplecti, exoptat. Vrget hiems, Maria hęc,
frequēti Iam borea tumeſcūt, q̄ fiet intelliges. Vale Burgis. iiii. Idus Decēbris. M.ccccxcvi.

Quid occiderit nauigāti Ioānę regię filię. Quid regina/quid homines amātes rē abſentē/de morte reginę mr̄is nr̄ę reginę i Areualo de expectatiōe Margaritę Cęſarec.

EPISTOLARVM. PETRI MARTI-RIS. A.M. LIBER DECIMVS.
Anno.M.CCCCXCVII.

P.M.A.M.Comiti Tendillę. clxxiiii

ACceſſiſſe Ioānam nr̄orum regum filiam ad extremos Belgas, expecta-
ri Margaritam nurum, tui quos hic habes familiares, ſignificabūt, ab
Italia hęc habeto. Alexander ille nr̄, pōtem vt nobis ad ſuperos faceret
electus, pōtem facere filiis, quos ſine rubore oſtētat, vt ad grādiores opū
aceruos, emergāt, intēdit, Cęſarem quem, vt Cardinalem crearet, ꝓba
re nixus eſt ex legitimo fuiſſe natum matrimonio, quia matris illius vi
rum, domi fuiſſe ſuppoſiti teſtes, quum genit⁹ creditur, natalis eius Ho
roſcopo cōputato deierarūt, nunc, vt e Cardinali migret ad ſeculares ti
tulos, nitit̄, filiumq; ſibi eſſe nūc aſſerit, ꝓpterea, ſe nolle inquit, vt ſtatu-
tum infringat̄ illud, ne quis ſpurius purpura dignus habeat̄, ex trib⁹ quos habere ſe iactat ma
rib⁹ filiis, Gādię ducem, qui prior erat, ſciſti arbitror (licet ego id tibi minime ſignificauerim)
fuiſſe noctu fediſſime trucidatū, ꝓiectūq; in tiberim. Nautę cuiuſdam ductu de hinc, in ea par-
te ripę pernoctāte, fuiſſe repertum, proſtituiſſe ſe Alexandrum, nec temperaſſe a lachrimis, &
plātibus, te nō latere debet. Viget opinio ꝙ frater ipſe Ceſar hic Cardinalis, tāti facinoris, prę
inuidia, aut alii ꝑ Zelotipia, fuerit autor, quom igit̄ Alexādro ille deſit in ſeculo, quāuis ex no
ſtri regis amitina vxore, reliq̄rit ſobolem, hūc tamē Ceſarem, in aliquem fraterno ſimilem titu
lum, ſufficere eſt animus, reges nr̄os de re iſta cōſuluit, cui ſe chriſtianos principes in eum cōci
taturos, ſi tam fedum in fide nr̄a exemplum patrare tētauerit, minati ſunt, quid ſucceſſurum ſit
ignoram⁹, ſi mores eius dimetiemur, perfecturum quę cogitat, in ſummam ordinis Cardinei
dedecus, arbitramur. Significare iſta tibi hactenus non fuit cura, quia non modo fortunę ca-
chinos iſtos, ac fœtidas ſubſanationes parui fatio, ſed ſtomachum mihi ac nauſeam incitāt, au-
fugio percuſſo cane velotius, quando in huiuſcemodi ſermones me aſtante quiſquam incidit,
tu iſta exigis, tu habeto. Et vale Burgis quinto idus Aprilis. M.ccccxcvii.

De pontificis curis/de primogeniti ei⁹ Gādię ducis truculēta morte & filio ſecūdo q̄d papa cū nr̄is regib⁹ conſpuit autor i mores ętatis nr̄ę.

clxxv

De interitu eorū militū q̄ ad belgaſ Ioānā vexe runt/ de ad aduētu mar garitę ē lap ſu ab equo Alfonſi car dinēſis ⁊ ꝓ ſagium.

P.M. A.M. Cardinali ſanctę Crucis.

SCripſi ad te paucis ante diebꝰ, Regē eſſe girūdę in laletania. Ioānā regum filiā fuiſſe ad belgas cū ingenti claſſe aſportatā, Margaritāqꝫ regiā nurū ſummo cū deſiderio expectari, de his q̄ impreſentiarū habentur accipito, Girūda Rex ad dilectā cōſorte reuerſus eſt. Ex his, qui Ioannā comitati ſunt, boreali frigore cōcreti, & fame maiori ex parte cōſumpti ſunt, interclusſi nāqꝫ patrię illius ſeptētrionalis, horroribꝰ, aſſueti ſiccitati Hiſpanię, atqꝫ aeris clemētię hibernę, ferre dēſitatē illā minime potuerūt, appulſa eſt tādē optata Margarita, ad portū, qui eam ad ſoceros & pubeſcētē ſpōſum cōmittent, multi ꝓceres deſtinant. It prior magnus comeſtabilis. Is eſt apud Romanos magiſter equitū, qm̄ per eius dictioni ſubiectos iter erat factura, tres deſideratę nurui dies obuius Rex ꝑdiit. Burgos ducit, tempore tn̄ minus apto ad nuptias celebrādas, quadrageſima nāqꝫ, chriſtiano qua vetitū eſt incūbere cōnubiis. Regina intra Regiam nurū expectat, ad aperta exiit regię tabulata, q̄ corredores Hiſpani vocant. nurū ſuſcipit mira nimpharū caterua circūſepta. auro ac ſtellarū more radiātibꝰ lapillis, lactea erant Reginę, nimpharūqꝫ oim colla, circūplexa. nil defuit. Perſonis cōſona ornamenta, vbi vbi licuit, per ſacros dies, ardēs amore nr̄ ęphebꝰ, parari ſibi genialē thorū a parētibꝰ, impetrat, ad optatos tandē cōplexus deuenit, ludus troicus cœteraqꝫ ſolēnia qualia decuit in pompa regia, inſtruūtur. Sed aduerte, q̄ꝫ infauſtū fellis poculū, tātę lętitię fortuna more ſuo cōmiſcuerit, ſolutis habenis, per vrbis vias, aulici iuuenes, certatim currebāt, Alfonſo Cardenas primarii illius enſi ferorū maioris cōmēdatarii, cariori filio, ſonipes erigit in pedes, In ebullictē etate ac rerū opulētia iuuenē, a vertice equꝰ ꝓcidit, pectꝰ illi cōtudit, & coſtas ꝑfregit, quarta vix hora ſpm̄ retinuit, nec ꝓtuliſſe verbū inquiūt, huiꝰ interitꝰ, nuptialia hęc nr̄a ſolēnia, pſalēteſqꝫ nr̄os hymeneos, ꝑturbauit, ex auro intexto, ad pullas, ꝓceres vt genitorē adoleſcētis ſolarent, trāſierūt, ad īceptos tn̄ applauſus deuētū eſt, ſed minime lętos. Inopino nāqꝫ tāti adoleſcētis caſu, ſtupēt oēs, nec ſoluere iā quiſqꝫ habenas audet, haud fore diu fœlices nuptias merore oppreſſi pręſagire vident, de diceſſu ab hac vrbe ē ſermo, q̄ aūt ſimꝰ ꝓfecturi nō dū cōſtitutū eſt. vale. iii. Kl̄s. Maii. M. ccccxcvii.

Ludouicꝰ ⁊ veneti vocāt Ceſarē i florentinos.

P.M.A.M. Comiti ſuo Tendillę.

ELegātiſſima illa rerū ceca, perturbatrix, rhānuſia, flagra recētia comes illuſtris in Italiam ordit, Florētini rabido perciti dolore, ꝙ piſas amiſerint, Gallis ſunt aſtricti fœdere. Amititiā ſe velle Gallicā ſeruare, requiſiti a principibꝰ italis aſſeuerāt, Ludouicus Sfortia dux Mediolani, ſimul & veneta reſpublica, Florētinorū vires extenuare velle vident, ne qd poſſint, ſi velint. Maximilianū Romanorū Regē Imperatorē deſignatū, vtraqꝫ poteſtas vocat, vtriuſqꝫ capiat exercitꝰ ſuadēt, pecunias cœteraqꝫ ad bellū neceſſaria ſe prębituros pollicent, rē piſanā tutari velle vident. Eſt illis animus (vt referūt qui ab Italia ſcribūt) vt q̄cūqꝫ iuris antiqui piſanorū fuerāt, piſanis reſtituant, nō deſunt, qui putēt Maximilianū ſui oblitū ꝓuītiā ſumpturū, ne ocioſius viuat, q̄ fiēt intelliges. Burgis ſeptimo idus Maii. M. ccccxcvii.

clxxvi

Deſcribit Margarita ꝓęuiſa principis mors/ cōtētio inter medicos et reginam de pricipis hebetudine.

P.M.A.M. Cardinali Sanctę crucis.

SVperioribꝰ diebus ad te ſcripſi, purpurate princeps, q̄ Burgis acta ſunt, Margarita regia nuru aduētāte. Sed qualē eſſe itelligere, quia nō dū bn̄ notā, ſilētio pręterierā. Eā, ſi videris, venerē ipſam te intueri arbitraberis, qualē forma, motibꝰ, atqꝫ ętate, potuit mars deſiderare citthereā, talē ad nos illā belgę miſerūt. nullo fucco illitā, arte nulla cōptā. Orithiā e Boreę rigētis manibꝰ elapſam dices, ſed, ne iſta infœlicitatē nobis & Hiſpanię pernitiē aliquādo pariat, trepidamꝰ, pallet iā nimis, huiꝰ puellę amore pellectus, hic nr̄ ephebꝰ princeps. Hortant medici reginā, hortat & Rex, vt a principis latere Margaritā aliquādo ſemoueat, Interpellet indutias pręcātur. ꝓteſtant periculū ex freq̄nti copula ephebo imminere. qualiter cū ſuxerit, quāue ſubtriſtis incedat, cōſideret, iterū atqꝫ iterū monent, medullas ledi, ſtomachū hebetari, ſe ſentire reginę renūciāt. Intercidat, dū licet, obſtetqꝫ principiis, inſtāt, nil ꝓficiūt. Reſpōdet regina, homines nō oportere, quos deus iugali vinculo iunxerit, ſeparare, principis ab infantia naturę debilitatē arguūt, qui pulliculis gallicinis, rebuſqꝫ huiuſcemodi molibꝰ, tāq̄ꝫ inualidus ſemper fuerit educatus, nō cōfidat mariti exēplo ꝓclamāt, quē natura miro corporis robore ab vtero formauit, magnū eſſe inter genitorē, & genitū diſcrimē, repetūt, nil tn̄ auſcultat regina. perſtat in fœmineo ꝓpoſito. mulierē quā nūq̄ꝫ induiſſe hactenus viſa eſt, nūc aſſumpſit. cōſtātē illā eſſe ſemper ego pręd icaui, nolim peruicacē, nimiū cōfidit. Satis euagatꝰ ſum. Deus bn̄ vertat. Methinnę cāpi Caſtellę veteris emporio, agimus, in alis tn̄, hinc nāqꝫ ꝓpe diē diſcedemus, vt Heliſabethā regū primo genitā, q̄ ſecūdas nuptias hactenꝰ recuſauit, iā victā, ad Emanuelē portugalię regē, cui eā deſpōderūt, adducamus. Vale Methinnę Cāpi idibus Iunii. M. ccccxcvii.

P.M.A.M.Pōponio ſuo de ſuperſtitionibꝰ inſularū. clxxvii

Quid ð homine/q̄d de ſole ac luna garriant inſulares.

ERige aures Pomponi mi ſuauiſſime. legiſti, vt arbitror, quęcūqꝫ ab initio orbis ad nr̄a vſqꝫ tēpora, de diſſonis & veris cerimoniis cœleſtium ſcripta ſunt, ne te vltra iactes, cū cta vidiſſe auſcultato, q̄ nr̄i inſulares Hiſpaniolę, nudi hoīes, referant, apud eos diu nr̄i verſati ſunt, priuſqꝫ an aliud colerent, quā cœli numen potuerint intelligere, nunc autē, cū familiarius apud primores, ex prefecti maritimi coloni pręcepto, Remonus quidā heremitanus (vt vulgꝰ inquit) cōuerſatꝰ fuerit, vt nr̄o ritu regulos erudiret, noſtroſqꝫ mores illos edoceret, mire, apud plęroſqꝫ obſeruari antra duo cognouit, e quorū ꝓfundis ſpecubꝰ ſolē ac lunā ꝓdiiſſe pueraſcūt, veroqꝫ verius id eſſe autumāt, apud alios cucurbitulā ſummo eſſe in pręcio quandā, qm̄ ex ea ſcaturiuiſſe mare cū ſua piſciū multitudine fabulant̄. Ex cuius ꝓfluxu terrā illā, q̄ cōtinēs erat, innumeras aiūt, quas videre fas eſt effectas eſſe inſulas, cū ex illa ꝓdeūtiū aquarū alluuie, valles implerent̄, locaqꝫ obruerent̄, cū ſuis gētibus, & aīalibus paſſim. Magnifaciūt alii monilia q̄dam, ex auricalco, q̄ affigunt pectori reges, quia data quondā referunt inſulari principi primario, a formoſa fœmina, ad quā principē eū in ꝓfundo maris viſani inquiūt, vt cū ea coiret deſcēdiſſe, de hoīm aūt origine, pulchrū eſt audire, quid balbutiāt. E duobus nāqꝫ aliis ſpecubꝰ, ortos pręd icāt. Multa pretermitto, ne me in veteribꝰ his auiis implicē, ex libris quos de his tā tum inuētis formo, aliquādo cognoſces. Nūc vale Methinnę Cāpi idibꝰ Iunii. M.cccc xcvii.

P.M.A.M.Comiti Tendillę. clxxviii

Qualiter ī vrbe viuat Petrꝰ ꝗ aliter ſimon.

NVper allatę ſunt ad me literę ab vrbe. Aſtreā ferūt, vēto velocius, ab ea diſceſſiſſe, aufugiſſeqꝫ ad ſuperos, nec reuerſurā putāt, boue ſceptra tenente. nefariis facinoroſiſqꝫ hoībus, locū eſſe in vrbe, occluſaſqꝫ ꝓbis primorū fores, conq̄runt̄, ſi quis manu prōptus, ſi quis audax, reperiat̄, huic patere vaticanū deſpumāt, pręſentaneā eſſe mortē pecuniarū poſſeſſoribꝰ aiunt, viuit̄ hoc pacto in vrbe, quondā dn̄a, nūc chriſti ſede in terris, Petrū inquiūt ſenatorios illos colles deſeruiſſe, variis preſtigiis inſultare Simonē, atqꝫ eū pinguiſſimū, vrbē ꝑcurrere die noctuqꝫ ꝓclamāt. Cur deus iſta ferat ex alto, ſe mirari dicūt, palatiū, ſanctorū quōdam patrū habitaculū, vbi claues tollēdi, claudēdiqꝫ tā inferorū quā ſuperorū portas inſidet, nephādis pōtificiarū natarū nuptiis, atqꝫ ꝓphanę nūc veneri, patēs eſt. Nec fratribꝰ ibi parcit̄ (vt fama eſt) nec alias vt cūqꝫ ꝓprio ſanguini, qui acutius iſta elegantiuſqꝫ exercēt, hi magis laudant̄, ſtringit̄ & Valētini Cardinalis negociatio, vt aliquādo a purpurea trabea, & rubro galero, ad prętextā trāſeat, & lacernas, in ordinis Cardinei, qui regibꝰ ęquat̄ opprobriū. aiūt prope diē inauditū hoc exēplū in lucē ꝓditurū. ſtare nāqꝫ id fixū aīo, tā ceco pareti, ꝙ inſultāti filio, ſcribūt. Licere ſibi oīa putat vetulus bos. quia dei vices gerat in terris, nō debere linguā ſoluere in pōtificē quēqꝫ ſanctorū virorū monitis cautū eſt. fateor. Sed ab eiſdē primo ſancitū didici, nō decere pōtifices inhoneſti quicqꝫ nō modo patrare, Sed nec impunitū preterire, deſierint ergo pōtifices ſcribēdi materiā pręſtare, tarpeis anſeribꝰ, deſinēt & calami illorū pręd ia ſulcare. Si quod hac narratione crimē admittit̄, tibi aſcribat̄, qui cogis, vt q̄ agant̄ ſignificē, hęc ebulliūt, hęc habeto. Scriberē ego religioſiora libētius, Vale methinnę Campi, nonis Iulii. M.cccc xcvii.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Granatenſi. clxxix

De filicitate Joāne in Filippo/de Filippi natura/de felicitate regū/in ſobole/ð mutata nr̄ę vidue ſēnia. De filippo. Laꝰ filippi. Laus. Laꝰ a gn̄e.

ET ſi me nō lateat nihil ad illuſtrē iſtū collegā tuū, optime pręſul, a me ſcribi, quin illico tē participē faciat, ne minoris tn̄ putes a me fieri tuorū ſanctitatem morū, ꝙ illius equeſtria merita, hoc accipito, q̄ illi referas. Ioānā regiā natā, quā tu nō minus ꝙ ꝓprii parētes educaſti, ſcito, vt delecteris, inter belgas in amenā incediſſe, vltimūqꝫ in humanis deſiderabile ſuiſſe ſortitā, aiūt nāqꝫ iuuēculā ab illis populis magni fieri, ꝙ ſoboli aptiſſimā iudicēt, dicunt Philippo ipſius marito nihil deeſſe, quod mulieri optādū in viro ſit, etatis flos eximiꝰ, corporis habitudo mira, forma egregia, mores mites, natura lenis, aīoſuſqꝫ eſſe dicit̄. Auū in pleriſqꝫ maternū emulari prędicāt, eſt ergo tali viro copulata fœliciter, qui tot ac tātis naturę corporiſqꝫ dotibꝰ ornatus fert̄, cū pręſertim nec fortunę bonis fores occluſerit. Genere nāqꝫ qui ſit, ab innumeris/vt pote Romanorū imperatoribꝰ, magniſqꝫ alias heroibꝰ ꝓgenitꝰ, nemo eſt qui neſciat, quibꝰ vero veſtibꝰ ex vtero indutꝰ ꝓdierit, q̄ ab auo, matreqꝫ iā ſuſceperit, q̄ ve a Maximiliano Romanorū impręſentiarū rege, genitore ſit ſuſcepturꝰ (ſi fata ſuo ꝓceſſerint ordine) tu noſti, viuūt igit̄ alacres nr̄i reges, tali genero, viuūt & pręcioſa nuru, mō principi filio nō noceat, eiꝰ elegantia, quod fore dubitamus, poſteritatis ab vtroqꝫ expectant egregia nepotū monumēta, naturę paternę maximū ac inſatiabile deſideriū, triplicabitur illis (ni fallor) prope diē lętitia, tertiam nanqꝫ propaginē ad ſpem ſobolis plantabunt, quia viduę natę, durū ad ſecundos hymenęos animū, flexerūt, ad Emanuelē Portugalię Regē, prope diem eam adducemus. Virū, ſi nō

Laus Emanuelis.

corpore preſtantē,morū tamen begninitate inſignem,hęc fas eſt tibi ſignificare,quia pietate, tibi peculiari,munere referta,nullum pœnitꝰ infundum ſermonē cōtingentia, cœtera ſi voles horreum tui collegę quęritabis. Vale methninę Campi idibus Iulii.M.ccccxcvii.

P.M.A.M.Cardinali ſanctę crucis.

clxxx
De mari et cucurbita inſulariū facetia.

GArſias lupus frater tuus,ad nos in curiā nuper venit,vir eſt egregius, clarus ingenio,ſi latinas is literas fuiſſet aſſecutus,maroni forte palmā de manibus eruiſſet.Rithmos cōpoſuit idiomate patrio ſapidiſſimos,graui ſucco,ſentētiarūq; pōdere pregnātes. Placuit,nouiſſe hominē, non minoris illum facio ob ſuemet naturę dotes,ꝙ̄ ꝙ tibi frater eſt, nec me ipſe abiicit,tum quia videt me tibi deditiſſimū eſſe,tum etiam quia quęcūq; prodeūt ex eius officina,ſui ingenii viribus decuſſa,mihi oſtendit,id ſibi nec offuiſſe ſentit.Ad hęc ſcripſi quędam ad Pomponiū,ob eius virtutes hercē meū,de ridiculis inſularū ſuperſtitionibꝰ,ſcio tibi ea relaturū,aſt quid maris illa creatrix cucurbitula importet,accipito ꝓductius.Naiba regulus inſularis,quodā adamati filii,quē immatura mors pręripuit,cineres cucurbitula incluſit,mirabolano arbori,ne terra macularenť,appēdit.Is fertur,poſt aliquot mēſes,filii deſiderio motus,cucurbitulā affixā apperuiſſe,vt filii cineres cōſpiceret. Abſcede purpurate princeps,ne te deglutiant equorea mōſtra,exiit illico,cū magno aquarū gurgite, Balenarū & ingētiu piſciū magna copia,qua data ſunt mari, piſciū ſemina, quattuor dein iuuenes puerafcūt ex eodē partu fratres gemellos,cupiditate piſciū, & rei fama cōmotos,cucurbitulā,abſente naiba regulo,deprōpſiſſe,vt eius porticulā ad emittēdos piſces apperirēt,ſed ex tēpore ſuperueniente naiba,prę ſtupore cucurbitulā ſoluiſſe de manibꝰ, & cōfregiſſe,caue ne te obrruāt. Exquilias cōſcēde ſi Romę es,ne ſuffoceris aduētāte diluuio,ex cucurbitulę ſciſſuris,Maria ſcaturiūt illa,q̄ cōtinentes hactenus eos tractus omnes,aquarū per ima mōtiū profluxu, inſulas effecerūt, quas cernere licet innumeras.Ita & hortū habuiſſe e cucurbitula mare,& ex cōtinēti diuiſam in partes varias patriā,noſtri perpolite narrāt inſulares.Inūc & tibi perſuade te cuncta hactenus ſciuiſſe deerat aliquid(vti video) Vale methinnę Campi.vi.Kalendas Auguſti. M.ccccxcvii.

P.M.A.M.Pomponio lęto.

clxxxi
Quid ad ęquinoctiū Portugalēſes / q̄d ad occidētē caſtellani reperiūt / d̄ colocuto rege.
Laus Portugalēſium.

EQua lance eſt animus,clare Pōponi, eruditionē tuā cum nr̄i purpurati Caruaialli forte, metiri.Vnā ad eū nuper epiſtolā ſcripſi,de vero maris ortu & genere piſciū ꝓducto in immēſum e cucurbitula naibę,aliā accipito (quia de Zona torrida circuloq; ęquinoctiali)calidiorē. Quid Caſtellana gēs,coloni ligurīs ductu,ab occidēte repererit,ſatis ample lateq; me ſcripſiſſe exiſtimo, meridie tibi cœteriſq; viris ſapiētibꝰ Portugalēſes, maximi littorū nouorū inueſtigatores impartiunť,hi tātum ſcrutati tātūq; cū ingenti diſcrimine peruagati ſunt, vt nō minus iā vltra ęquinoctiū, amiſſo arctico,ad antarticū ꝓceſſerint, ꝙ̄ diſtet ab artico nr̄i maris fretū exiguū,quod calpe dirimit ab abila.Hoc omnes vno ore aſſeuerāt,praxū iſti ꝓmontoriū omniaq; magni Atlātis latera,oēs in mare ꝓdeūtes ab Atlāte cubitos,paulatim,ſingulis annis ꝓcedentes,ſuperarūt,ſed ipſius tamē nūq̄ littora deſerere auſi,donec ad vltimū iā quoddā cornu,quod ipſi bonę ſperātię caput vocāt,appulſi ſunt,tunc ab incolis eorū tractuū peritiſſimis nautis directi,relinq̄re terrā,atq; altū capere,auſi ſunt per medias quaſdā, paucis bene notas ſirtes,vadoſſas proras ad orientē inde vertētes,aſt in leuā a ſeptētrione pauliſper. In eas tādē regiones deuenerūt,e quibꝰ ad nos hactenꝰ,aromata allata ſunt omnia. Callequutū intra ęquinoctiū ad nos gradus veluti merœxii,per incolas nauiū gubernatores tandē ducunť. Eſt callequutꝰ ciuitas,lapideiis domibꝰ cōſtructa,ingēs,earū regionū grādiꝰ emporiū,ad quā,ex Alexādria & vniuerſa egipto,damaſcoq; & reliqua ſiria,mercatores ſemp cōfluxerūt,vt ad nos inde odoras merces aromataq;,nr̄as laſciuas pecunias,nr̄oſq; ꝓuētus habituri,importēt.Leti portugalēſes tāte rei iuēto,cū Callecuteo rege percutiūt fœdus. In terrā deſcēdūt,domos locāt,vt comertia & ipſi cū Callecuteis ineāt aſt inuidia,cōe hūani generis venenū,cito ſcidit amititiā,damaſceni nāq; & Alexādrini mercatores, incomodū ingēs ſibi affuturū ex Portugalēſiū cōmertio,olfaciūt,ſollicitāt in Portugalenſes Callequuteū populū,qui,exorto tumultu,etiam inuito Rege, domum,quam inhabitabant,ex inſperato adoriuntur.Expugnant ad vnum. Quinquaginta viros, quos in terra reperere trucidant,non pœnitus inulti,quia ex nauibus noſtris, tormentis pleraſq; naues ipſorum concuſſas , obruerunt , ne metam Fpiſtolarem tranſgrediar , paucis his te volo eſſe contentum Pomponi, cœteraq; acta ſunt , atq; ea non pauca , ſignificabo alias. Mira intelliges, quia noua, nolo te vna cœna ſaturare. Satis ſit tibi fuiſſe lautiſſimam, nollis & vberrimam, quid nanq; lautius tibi preſtare poſſum mi Pomponi,ꝙ̄ id ſignificare,quod natura ad noſtram hanc vſq; tempeſtatem,qua nos eramus naſcituri,ſeruauit incognitum.Suaui-

Caput bonę ſperātię.

bus nos his cibis, dulcibus nos dapibus depaſcit, quibus, ſi non ieiuna penitus, famelica tamē antiquitas, dies exegit ſuos, vtroſq; poſthac antipodes, occiduos ſcilicet atq; antarticos, vt ſuam quiſq; domum cognoſcemus. Inhient alii diuitiis, inhient & titulorum ſolicitudinibus alii, mi Pomponi, nos autem noſtris ingeniis has eſcas prebeamus. Et vale Methinnę campi Kalendas Septembris. M.cccc.xcvii.

P.M.A.M. Cardinali ſanctę crucis. clxxxii

Scripſi ad te nō multis ante diebus, nos eſſe in alis, vt Methinna cāpi diſcederemus, ita, vti ſtatuerāt, actum eſt. Circiter nanq; idus Septembris aduerſantibus fatis, atq; infauſtis auibus, Methinna curiam eruimus, diuerſa parentes a filio & nuru, iter capiunt. Ipſi nanq; Heliſabethā filiam, per legatos Emanueli regi Portugalię deſponſatam, ad virum ducturi tendunt. Princeps vero, ipſiuſq; thori conſors infœlix. Margarita, Salmanticam, quia vna eſſet ex vrbibus, quas e regia corona ademerant, quando principi ſignare patrimoniū, quo frueretur, vti nubentibus fieri ſolet, conſtituerant, proficiſcūtur. Quarto igitur Kalendas Octobris Salmanticam princeps ingreſſurus, a ciuibꝰ eo tibiarum ac timpanorum applauſu ſuſcipitur, vt prę letitia finderetur aer. O quales modulos cithararum, o ꝙ multiplices illi cātus, quoſue himeneos clerus aſtruxit, non latius redeūti ex india victori Bacho ſuo, non ex Hiſpania Herculi fabuloſę Thebę occurrerūt. Sed operepręciū fuit videre, inſtructas acies leuis armaturę equitum, in agro concurrere, ſonipedum phaleras, virorum ornamenta intueri, non pulcrum modo, ſed admirabile, vniuerſę opes Hiſpanię fuiſſe ibi eo die congeſtas exiſtimaſſes, puerorum, puellarūq; de conſtructis per compita tabulatis, atq; e domorum feneſtris, cœleſtis harmonię imitatores cantus, prętereuntiū animos ad ſumū demulcebant. Vluis paluſtribus, odoris thimis, reliquis & bene olentibus herbis, qua iter erat facturi ſtratę vię. viridātibus ramis, cuncti poſtes cooperti. Auleis mira Belgarum arte laboratis, domorum parietes contecti. Quid vltra? cœlum pſalentium vocibus aperitur tellus, velluti noua nupta veſtita, compta, & ornata, ridet. Lautius, atq; copioſius hęc inſtructa ſunt principi ſolēnia, quia, cum ſit hęc vrbs in qua tu purpurate princeps, operam literis ab adoleſcentia dediſti, totius Hiſpanię fons literarius, ſperabant a futuro Rege, quia literas amaret, & coleret, grande pręter cœteras vrbes, patrociniū. Heu heu, ſed quid? tertio die pręcipiti febre corripit̄. O ſeua nouerca, quid crudeſcis in eos quos filios ellegiſti? celeres equi pertractus frequentes diſponuntur, ab vrbe Salmantica Valentiam, quę diui Ioannis dicitur oppidum, Portugalię finitimum. Vbi parentes eius nr̄i reges, cum Emanuele genero Rege, qui ad vxorem ſuſcipiēdam manu parentum ad eos venerat, nuptiis incumbebant, nuncii peruolant crebertimi, qui de febris ſucceſſibus parentes moneant. Inde terius indies res proceſſit. Lōgiſſimis accurrit rex iteneribus, natum reperit, quamuis in ſummo diſcrimine, ſenſu tamen integro. Hortabatur filium bono ſit animo, ne deficiat, ſpem ſepenumero grauiter laborātibus ſalutem adduxiſſe, cōmemorat, ſentire ſe mortem pręſentaneā, filius inquit, patremq; viriliter ipſe orat, obſecratq;, ferat ęquo animo, quę deus ex alto ſtatuerit, cum pręſertim illa minime poſſint euitari, ſe non angi, ꝙ e medio immaturus tollatur, patri collachrimanti arguit, maiorum exēplo, vitę tedia minime deſiderāda enarrat, ętatem, quę ferebat, ſuperabant, nec mirum tamen. Perlegerat nanq; diuini Ariſtotelis plęraq; volumina, pręter alia q̄dam diuerſarū facultatū, miro mētis feruore patri admiranti ephebi filii ſenilē fortitudinē, cōcionabat̄, aderam & ego, qui reges vt illum cōmitarer reliquerā. neq̄ ſine lachrymis iſta recenſere. Quid plura nr̄ę fidei cardo? tertius decimus illū nobis dies abſtulit, infauſtus ille dies pridie nonarū Octobris, vniuerſam Hiſpaniā, vnico quē habebat oculo amiſſo, grauiſſimo repleuit merore. Miſer genitor, ne iſta reginę ꝑ nūcios referant̄, imperat, mittit ſolitos, qui eā fallant tabellarios, vt paulatim immēſus hic dolor ebibatur, ne ſubitus vitā reginę ſcindat, inanibus illā lr̄is depaſcit. Nūc in melius, nūc in deterius rē principis procedere, ad illā ſcribēdo. Id ipſemet interea, cōueniūt. ꝙ melius poſſunt ſeſe inuicē alterne ſolantur. O ꝙ miſerum fuiſſe id ſpectaculū, qui aderāt retulerūt. rūpebant̄ prę dolore aſtantes, nō minus infœliciū parētū, qui talē filiū atq; eum vnicū amiſerūt, ꝙ ſuemet calamitatis, ꝙ ex eius morte expectabāt. Sumūt igit̄ animū qualēcūq; dolor ſinit, & filiā, vna cū genero mittūt ī Portugaliā. Inde ad nos, tāto filio orbati, redeūt. Abulā funꝰ defert̄, pōpa funebri more patrię peracta, tota curia ſacco induta viliſſimo, ibi iacet totiꝰ Hiſpanię ſpes, lęta tibi ac dulcia referre maluiſſem, ꝙ amara ꝙ triſtia, ſed q̄ nobis crudelis illa nouerca (quā fortunā appellāt quidā) pręſtitit, illa exhibeo, lex eſt cū natura ipſa generata, vt nemo det niſi q̄ poſſideat. Hoc vnū tātū habeto, tāti naufragii relictū ampluſtre, grauidā reliquit moriēs margaritā, ſi filiū peperit, aliquā (quāuis lōgā) ſpē quia exiguā nobis afferet. Data ī villaſandio ex itinere cōplutū eūtibꝰ. xv. Kl̄s Nouēbris. M.cccc.xcvii.

Mors prīcipis Joānis quibus ſolēnibus ſuſceptꝰ fuerat a Salmātiniſ lachrymāda parētum colloquia Margarita linquit pregnans.

clxxxiii

Quomodo ferãt tãti filij mortem reges & gallis percũtibus/de pace cum eis.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

NOn defuiſſe qui tibi generalem hanc noſtram calamitatẽ totiuſq; Hiſpanie vnicũlumen
extinctum, ſignificauerint, haud quaꝙ dubito. Peregrina quę ſcribam, pauca occurrũt,
nuntius hic nullo pacto ſe iturũ ad te ſine meis literis cõtendit, hec igitur habeto paucis.
Reges tantam diſſimulare erũnam nituntur. aſt nos proſtratum in internis ipſorũ animum cer-
nimus, oculos alter in faciẽ alterius crebro coniiciunt, in propatulo ſedentes. Vnde quid lateat
proditur, nimirũ tamen, deſinerent, humana carne veſtiti, eſſe homines, eſſentq; adamante du
riores, niſi quid amiſerint ſentirent. Habent oratores in Gallia apud Carolum Regem, de pace
ſpes eſt, quãuis dãna illi nõ leuia intulerint, in re Neapolitana, cum eo relicto, vt ſuo ſanguini,
Neapolitano regi, ferrent ſuppetias, omnibus ſe principib9 italis admiſcuerint. It iam impre-
ceps omnis gẽs Gallica paulatim, quę predę cupiditate tranſiliit alpes. Locuſtarum more, poſt
ſegetes depaſtas, deficiunt. Gilbertus Bompẽſerius, quem, diſcedente Carolo, regni guberna-
torem relictũ, alias cõmemoraui, fœdus petiit. caſtella deſerit, vt in galliam redire liceat, impe-
trauit, neq; enim eſt carolo cura de mittendis auxiliis, vt namq; prouintiam hãc ſumeret queq;
eraria potuit, quaſuecumq; ſuę ditionis prouincias, explicauit. nec viros habet Bello aptos. nec
pecunię ſuppetunt (vti fama eſt) qui ergo ab eo, terga dãte in regno relicti ſunt, tum gladio, tũ
fame confecti fere omnes, interierunt, & ſi qui ſuperſunt, interibunt, tu vale interea, qui in tuto
poſitus es, & ab his fortune fluctibus liber. Compluti. iii. Kalendas Nouẽbris. M. cccc xcvii,

clxxxiiii

Cęſar venetorũ exercitũ & Ludouici ỹliurnũ ducit. deſtinatur autor ad regẽ vngarię.

Author electus orator ad Vngarię Regem.

P.M.A.M. Comiti ſuo Tendillę.

PAucula quæ ſcripſi ad ſacrum iſtum collegam tuũ, habebis ex ei9 epiſtolio, nec dum be-
ne a noſtris oculis eius nuncius ſublatus erat, quando nouas habui ex Mediolano literas.
Maximilianum Romanorũ Regem deſcendiſſe inquiunt ex germania, in Italiam vt obli
tus ſuę dignitatis, exercitum capiat, qualẽcumq; Ludouicus, ac veneta res publica pręparare
illi voluerint, in Florentinorum vires, quas hebetare Ludouicus & veneti intendunt, quoniã
a gallorum fœdere, diuertere illos minime poſſunt, niſi miſeram piſarum vrbem intra fauces
eorum coniiciant dilacerandam, nil nanq; magis cupiunt hodie Florentini, propter ingẽtem
eorum qui piſas incolebant ſtragem, quos veluti inſenſiſſimos hoſtes, in libertatem piſani ven
dicati proſecuti ſunt. Piſas igitur in libertate retinere, Florentinis non modo inuictis, ſed ea re
furentibus volunt, oppidaq; & arces antiqui Piſani iuris auferre Florentinis ſtudent. prouin-
ciam hanc ſumpturus Maximilianus aduenit. Rei ſucceſſus habebis, quando euenerint. Inte-
rea ſcito, imperatum mihi eſſe, vt me accingam ad iter in panoniam (quę Vngaria dicitur) ora-
tor, repudiat deſponſatam per oratores, beatricem Matthię inuicti quondam regis vxorem re
ginam relictam regnum gubernatricem, Boemius Rex, quia ſoboli procreandę ineptam eſſe
ſentiat, promiſſa fatetur conubia bonus vir, concubitum negat ſecutum, quod ipſa adducit in
mediũ, fatenturq; duo religioſi crepidales viri, a beatrice miſſi ad noſtros Reges oratores, qua-
les auidua prudenti honeſtaq; decuit, qui reges inducant, ne iniuriam hanc abiectę affinis ſuę
patiantur, eſt nanq; Aragonici ſanguinis conſanguinea regi Beatrix, quia Fernandi primi Re
gis Neapolitani filia, nil aliud expecto pręterꝙ nuncium, qui ab vrbe quo in ſtatu res ſint eſt re
laturus, pendet nanq; res hęc coram ſummo pontifice. Hęc tibi volui ſignificare, ne mihi po-
ſtea ſuccenſeas, ſi ad te crebro literas non dedero. Hoc nanq; fruor priuilegio, quõ abſum a cu-
ria, vt nunquam ex curia ad amicorum quenquam aut patronum literas exarẽ. Vale igitur cõ-
pluti quarto nonas Nouembris. M. cccc xcvii.

clxxxv

Quę bella inter portugalicũ & callecutcum reges vtrũq; tropicum.

P.M.A.M. Pomponio lęto viro in ſigni.

VTrũq; tropicum torridam ve Zonã, & ęquinoctialem circulum, Portugalẽſes (nobis
clauſos hactenus) ymmo & multorum iuditio inacceſſos aperuerunt, vti ſuperioribus
diebus ad te ſcripſi. Conquiro iſta diligentiſſime mi pomponi, atq; examuſim, neq; mi-
hi deeſt ad ea enucleanda copia ſatis commoda, ſum nanq; portugallico, qui hic aſſidet, oratori
familiaris amicus, veniũtq; plęrũq; non pauci ex his, qui tractus illos adnauigant. breui cõpen
dio hęc habeto. Texere longam hiſtoriam ocioſis relinquo viris, atq; his eloquẽtibus, pertur-
batus animo Emanuel Rex Portugallię, de ſuorum interintie, tria & viginti nauigia acrib9 mu
nita tormentis, viriſq; bello aptiſſimis inſtructa, vbi vbi talia ſenſit accidiſſe, deſtinauit. Caraue
las appellant. Id genus nauium, nota iam afra littora, ſui atlantis ingẽtes coſtas, vaſta illa tot ma
ria, innumeras inſulas pręter labantur, rubri maris hoſtia, ſinus perſici patẽtes portas, exupe-
rant, regionem captant tandem, aſt prius ꝙ callecutum adeant, cocini & canenori, duos in eis
littoribus reges, callecuteo infenſiſſimos, quos ibi prima nauigatione, ſtricto foedere in amici

tiam ſumpſerant, conquirunt. de inferendis Callecuteo regi, quacũq; daret̃ incõmodis, cõueniunt, ſeſe reficiunt, ad arma parant. Ex cocini & canenori nauib9, pleraſq; ſumpſerũt Portugalenſes, vt aliquãto maior claſſis fieret. Callecutei claſſem apparãt ingẽtẽ, nr̃i portũ adeũt Callecuteũ, ſeſe illi, nõ mõ tueri intẽdũt, ſed Portugalicã impetũt cũ ſummo furore, claſſe, eã pœnitus deleturi, ſi quiuerint. cõcurrũt igit̃. durũ ineũt certamẽ, miſeranda clades exoritur vincitur tandem, quamuis amplius ducentarum nauium, Callecutea claſſis, quoniam eorum tormentis parum Portugalicis nauibus oberant, quia lentis, & nullo furore emiſſis, ſunt Callecutei parũ armati, ſiue quia nequeunt ob ingentes calores id armorum pondus ſufferre, ſiue ꝙ arma non aſſequantur. Capitur eorum prętoria nauis. capiuntur, & alię plęręq;, claſſis reliqua diſperſa. vinanq; tormentorum vicinis inſpicientibus multas ex eorum nauibus in ꝓfundum miſerant, in Aſſyriorum & Alexandrinorum mercatorias naues indidere ſtragem inauditam. Non his contenti Portugalenſes, ex aduerſo in terram deſcenderunt, duaſq; callucutę ditionis vrbes magnas combuſiſſe, ingenteſq; Callucuteorum copias, manu exigua profligaſſe feruntur, direptio facta parentatum eſt, interemptorum ſanguini ſatis abunde. eſt hęc gens mi pomponi (vt aiunt) ſeminuda, fere inualida, quia intra cancri tropicum iaceat, duodecim habens vti alias me ſignificaſſe arbitror, artici noſtri poli gradus eleuatos, vti meroe, nr̃o tamen more domos habent lapidibus conſtructas, pecunias amant, voluntq; ꝓ pipere cæteriſq; aromatibus, quę ipſi aſſecuntur, a ſe ipſis & a finitimis, veluti ad nundinas concurrentibus, auri ducatos, & ſi queũt, venetos. merces alias abiiciunt, ſcribo iſta ad te mi Pomponi, qñ cadunt in mentẽ, non qñ eueniunt, ꝓpterea tu illa capito, qñ mittunt̃. & eſto his cõtentus, quia paruo labore fatigor. Cõpluti. vii. Idus Nouembris. M. cccc xcvii.

P. M. A. M. Bracharenſi & Pampilonenſi antiſtibus. clxxxvi.

Quid petat Vngarię Regina.

Beatrix Ferdinandi regis Parthinopei filia, ex Mathia rege Vngarię vobis vicinę, vidua, per oratores petit a meis regibus, ne tantam ignominiam ſibi affini inferri patiãtur, a rege Boemio, vti eñ noſcere debetis (quia vitiniores) ipſius beatricis manu regnũ adeptus eſt, ꝙ arces municipiaq; in ipſius poteſtate, moriente Mathia reperirentur. Is bonus rex ꝓmiſiſſe conubia fatetur (vt inquiunt) copulam negat, quam beatrix aſſeuerat. Coram Põtifice lis igitur, vti ſcire vos oportet veretur beatrix, ne pecunia oppugnetur, poſtulat igitur, vt oratores hanc deſtinẽtur, qui regem ipſum, regniq; proceres rei teſtes, & autores moneant, & hortentur, niſi opus fuerit, deterreant, ne repudiare Beatricem ſemel aſſumptam, velit. Arguit Boem9 ſterilitatem, nolle ſe vllo pacto inepte ad procreandam ſobolem mulieri, cõiungere iure iugali, cõtendit. cur hęc, dicetis? Ad hanc ego prouintiam orator deſtinatus ſum ab oratoribus, qui iſthic reſident regiis apud Pontificem indies nuncius expectatur, q referat quo in ſtatu res ſit. Interea accingi ad iter imperant Roma, vt iter faciam volunt. nil mihi iocundius euenire potuiſſet, numerare iam incipio dies. Longior anno eſt iam mihi quęq; hora, dũ illam expecto, qua veteres vos amicos videre fas ſit, colloqui, cõplecti, noui aliud nil emergit. Valete Compluti. vii. Idus Nouembris. M. cccc xcvii.

P.M. A. M. Comiti Tendillę. clxxxvii.

Quid cęſar / q̃d alii qñ fuerint Piſę / fluxu vẽtri morit̃. Fernãd9 iuuenis / q̃lis fuerit in ſtãt bos & vitul9 velle cõſpuere i cardinẽ gradum.

Qvę ab Italia nuper habuimus hęc ſunt. Ioannes Ruffus Forolinienſis, literis & grauitate clarus vir, nobis amiciſſimus, piſis agit, Archiantiſteę illius gubernatur. Is ad me ſcripſit hos fortunę inſultantis cachinos, has nugas eius meretricis infantiles. Maximilianum inquit Genuam, dein Piſas, cum exercitu, qualem Ludouicus & Veneti prębuerunt perrexiſſe, vt Piſanam reſtauraret remp. quę hactenus adeo potens fuit, vt idumeam vſq; ſuas vires ꝓtenderit, fueritq; octauum & octogeſimum annum fere maris domina. Ligurnũ ergo, Piſani quondam viris, Thirreni maris portum, Florentinę nunc ditionis, claſſe impetit Maximilianus propugnat, re infecta intra quartum diem Piſas rediiſſe, dehinc duodecimo Kalendas Decẽbris Piſis, vt in Germaniam rediret inglorius, exceſſiſſe dicitur, obtulit autem dominatus Venetus ſe Piſas a Florentinorum ingluuie tutaturũ. Quid ſentis bone comes, ſed audi aliud horribilius. Maximiliano Piſis agente, fluxu ventris interiiſſe Fernandum iuuenẽ regem Neapolitanum, allatum eſt. Eia confide mortalibus. o cęcos hominum intellectus. Quid iſtis inhiamus, tam paruo tempore duraturis? Nil ei ꝓfuerunt huius animi dotes, quibus erat ornatiſſimus. O quę corporis eius pręſtantia, quę agilitas. ſed quid ego hęc tibi, qui eum optime noueris? qñ ex vrbe te ad auum eius Fernandum tempore innocentii contuliſti. Periit flos agri Neapolitani. ex vrbe vero ſcribitur, fixum animo ſedere genitori, ac genito, velle in cardineum decorem conſpuere, purpureum galerum, ac ſi barbara eſſet mitra, aliquando deiiciet nuptias, ne quid

deſit ad ignominia, & principum aliquorum conſenſum ſagaci naſo quęritat, nos Cōpluti agimus, tuo natali finitimi. Expectamus indies quid margarita, quam excedens a nobis ephebus Princeps, pregnantem reliquit, ſit aliquando paritura. Compluti Kalendas Decembris. Milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſeptimo.

P.M.A,M. Archiepiſcopo Granatenſi.

clxxxviii

Quare autor neſciat i ſeceſſu viuere quid eius finis/qd ſtudium/ mꝛta platonica.

HAbui a te nudius quartus literas, bone preſul, quas honoratius tibi fuiſſet, ſopitas in fantaſia rerum origine, illas, aut in ingenii officina, vel in arcula memorię relinquere, neq̃ illas viuę voci aut calamo, vt prodirent, crediſſe. Duo inuicem oppoſita optare te inquis, delectari nanq̃ te ſummopere ſcribis, mearum epiſtolarum lectione, quas ad comitem collegam tuum exaro, ſubdiſq̃ illico optare te, vt tuo lateri inhaeream, ſuo prelato Canonicus. Poſint ne duo hec vno ſacco cōcludi, aut coherere, tu videris, qui mirus es dialeticus. Vobiſcum ſcilicet eſſe Granatę, atq̃ vna literas vobis ex curia, de his quę per vniuerſum ebulliūt deſtinare. Vtrum malis eligito pręſul optime. Ego extra an'nū ab habitis tuis literis quadrageſimum, an tibi morem gerere, parereq̃ intendam. ſi angulum elegeris reſpōdebo, tā male mecū actum a ſuperis exiſtimas, vt vlla terrę parte contentus viuere queam? quādo mihi totam aperta manu condonauerint? angulus ne mihi placebit vllus? vbi marceſcam, cum mihi liceat percurrere, quando velim, vniuerſum, & ſi corcyrios pheacum autumnos ſuperet, paruo me facis bone vir. Anguſti debes eſſe pectoris in terra, quia te ſpiritꝰ ad ęthera ſemper verſus, ac deo plenus, e terra iam diu raptum teneat. Qui iam cœleſtes illas auras exhauſit, paruo huius noſtrę fecis indiget adminiculo. Sed qui terrenus adhuc eſt, & mercurium intra pectoris fibras abſortū tenet, nulla orbis parte contentus viuit. Exuritur animo, ſi ſpatio, licet ingenti, licet ameno, includatur, ſe ipſum macerat, ſi quid ſub cœlo acciderit, quod eū pręteream. Cum igitur ad veſtrā hanc curiam, quā tu, quia ſenio confectus, vt vberius deo fruereris in ſeceſſu, reliquiſti. Ab omnibus terrarum regionibus, homines, negotiaq̃ confluant, atq̃ horum regum auſpiciis, ab omni chriſtiana potentia legati, in curiā concurrant, percurrere totum orbem videor, totiuſq̃ telluris habitatorē, me ipſum in curia cōfingo, quoniam hinc, quęcūq̃ vniuerſa tellus pariat, ediſco. En habes qui ſim, quē hactenus ignoraſti. Vale cōpluti idibꝰ Decēbris. M.ccccxcvii.

P.M.A.M. Pomponio lęto.

clxxxix

Solis regibꝰ et bouitis iſulariū medicis ꝛ ſacerdotibꝰ licet archana ſacra ſcrutari.

SCribis Pomponi amantiſſime, vidiſſe te, quę de ſuperſtitionibus inſulariū exarauerim, cōquęreris de breuitate, quae obſcuras reddit narratiōes, quid de cucurbitula quadā, velim, te nō intelligere inquis, cupereq̃ te ſcribis, quid illi de hominum origine lepidiſſime ſenſerunt. Quo pacto ex cucurbitulę, in terram collapſę rimulis, mare velint ſcaturiſſe, ſuccēſeto noſtro Caruaiallo, ad quem iſta ſcripſi productius. Is referet, habes vltionē pręmanibus, modo velis, eadem illa menſura metitor, qua tibi demenſus eſt. Quę de homine garriant, ne feceris participem. Duo eſſe ingentia in eorum montibus antra fabulantur, pręter illa e quibus ſolem & lunam prodiiſſe puerāſcūt, in quibus, ab initio rerum, genus omne hominum latitauit. In vtriuſq̃ antri foribus, alternos ſemper inſidiſſe duces, ne quiſq̃ egrederetur inſaniūt. Idq̃ pro archano habent ſacro, ſed annorum tandem prolapſis curriculis, ipſis ducibus noctu inſulam peruagare audentibus, querendarū dapum cauſa, ſole deprehenſos, nunc hos, nūc illos, intueri, nāq̃ ſolem illis minime licebat, in diuerſa mutatos, in mirabolanos arbores, vt puta, in ſaxaq̃, plęraſq̃ in res alias, efficit tamen longa dies, ꝙ obducta frōte, grauiterq̃, tanq̃ ſacrū obloquūtur, vt multi, licet ſole deprehenſi, ſeſe ſeruarent, ne verterentur. Sed hos aiunt, relictis matribus eduxiſſe paruulos infantes, vlniſq̃ illos cum per diuerſa portarēt, in cuiuſdam fluminis ripa, inſpectatis aquis, toa, toa emiſſo vagitu, infantes proclamaſſe, quod ipſorum lingua ſignificare, mama mama volūt, & in ranas mutatos aſſeuerant. Inde vocem illam ranis fuiſſe hereditariam, quo modo deinde procederēt hi homines, ſine vxorum comertio interrogati, animalia quędam per mirabolanos ſerpentia, fœminas emulantia, ſe vidiſſe balbutiunt a longe, plęraq̃ illorum inſectando, licet duriuſcule, quia lubrica, anguillę more, apprehenderūt, tūc, & cum muliebri natura carerent, admota inguinibus aue pico, vi per ſemora, manibus quorūdam, calloſas habentium palmas, fœmineam illis foſſore pico naturam effeciſſe. Ita, eia Pomponi eia, ceruicem excute, In vxores ſibi fœminas has ſuſceperūt boni viri, atq̃ inde genus hominum prodiiſſe volunt, pręedicant, inſtant, contendunt id dirum ac nephariū tante rei ſacramenta nuſq̃, pręter q̃ regibus aut bouitis, quos habent pro medicis & ſacerdotibus, patefacere, ſolum id inuentum apud Romanos, de ſacro ancili, atq̃ matute archanis exiſtimabas? ſunt & alii magnarū rerum inuētores Pōponi, licet tamē omnia populo diebus feſtis per rithmos iſta concinere, alias minime. Compluti. xv. Kalendas Ianuarii. M.cccccxcvii.

EPISTOLARVM PETRI MARTI/RIS.A.M.LIBER VNDECIMVS. ANNO.M.CCCCXCVIII.

P.M. A.M. Bracharenſi & Pampilonenſi preſulibus.

cxc.

Reginę vngarię cauſa de pdita reſtat autor ď inſulariū latria & zemibus.

NOn minus mihi ꝙ infœlici Beatrici, infauſtus aduenit nūcius. is ab oratoribus nr̃is, qui iſthic aſſident apud ſummū Pontificē, retulit fore ſuperuacaneū, ad hanc rem oratores in Pannoniā deſtinare, detrectaturū nanq; Regē, Beatricis ſpōſum, quęcūq; ꝓponāt̃ ſcribūt oratores, quia illi fixū animo eſt, nolle iugali thalamo Beatricē reginā adiicere, inclinari etiam ad regis poſtulata Pontificē Alexandrū inquiunt, malunt ꝓpterea mei reges alterū e duobus, ꝙ vtrūq; perpeti. Durum illis eſt, ſanguinem ſuū repudiatum iri, eſt nanq; regi ꝓpinqua Beatrix, quia Fernandi primi filia, aſt durius poſt naufragium perdere & naulum, demptum nanq; de ipſorum autoritate plurimum putarent, ſi eorum petita negligerentur, ne igitur ignomiā aliā perferant, ſatius eſſe ducunt, rem diſſimulare. Quare ſublatum eſt mihi iter laborioſum, ſed iniquo id animo fero, quia ſumam mihi erat delectationem pariturum. me autem accitum reges ſerena fronte gratulabundi fere, quod tantus mihi labor ſublatus fuiſſet, graue mihi fore putantes, compellarunt, ſed falluntur. nil nanq; maluiſſem egre quidem hęc fero, quia dempta mihi ſpes, quę ſurrexerat, vos veteres amicos, viſendi ſed ne fruſtra ſumpſiſſe calamum videar, hæc pauca de noſtris inſularibus habetote, quę noſtro pomponio referatis, ſi vobis ille aperit, quæ ad eum ſcribo. Nouum genus eſt apud eos latrię repertum, vidiſtis aliquando parietibus depictos lemures, cornutos, dentatos, caudatoſq; manibus aduncis, atq; ore aperto, ad deterrendos homines? Ex goſampio intexto, goſampioq; fulcta conſtruūt ſimulacra, huiuſcemodi lemures ad vnguem imitantia, noctu nanq; ipſis apparent, in illoſq; quibus aguntur, errores inducunt. Zemes appellant hęc ſimulacra, a quibus ſe pluuias, ſi pluuia indigent, dies lucidos, ſi ſolē volunt, impetrare fabulantur, a zemibus iratis, tonitrua mitti ac fulgura, & grandines putant. Inducunturq; a bouitis, quos pro ſacerdotibus habent ac ſanctis viris, meritis zemes placare muneribus, maſculos habent ex his, ac feminas. Coire maſculos aliquādo cum regum vxoribus credunt, naſciq; infantes ex illis, vario regum filiis quodam per ceruicem ſparſo tumore. infenſi iam mihi eſtis, & moleſti, qui vno vellitis ſpiritu, quęcunq; hoc noſtro orbe nouo emicant, cognoſcere ſtringite aliquantulū guttur. Et valete Copluti nonas Aprilis. M.ccccxcviii.

P.M.A. M. Suo Comiti.

cxci

Quare reuocat autor ex legatiõe vngerię Morezlauſ Caroli regiſ de fře hieronymo cõcionatore i alexandrū ſeuiente.

VNde ſint lrę interrogabis. ex curia inquio. hui tam cito ex pannonia dices. Bellorophōteo me forte vſum pegaſo ſuſpicaberis. Ymo & contractos mi aggeres, ne pirenneos trāſilirem conqueror. Ex vrbe moniti noſtri ſunt Reges, rem Beatricis reginę eſſe adeo confractam, ꝙ nullo modo reſarciri queat, ſe potius regnum amiſſurum rex inquit animo peruicaci, ꝙ ſterilem ſibi fœminam iugali vinculo ducturum. non negat bonus rex, omī laude dignā eſſe beatricē, pollere, inquit, prudentia, caſtitate, omni deniq; virtute, qualem decet inſignem fœminam ſed abnuit, deſiderio ſobolis, eius commercium. inclinatus pręterea pōtifex (vt aiūt) in regem qui rei iudex eſt futurus. Perſto igitur quod parum mihi non fuit moleſtum. Sperabā: nanq; hanc nactus occaſionem, poſſe patria (ac veteres amicos) quos in vrbe multos reliquimus inſpectare, colloqui, complecti, feramus ęquo animo, & accipe tu quibus nugis fortūa res verſet humanas. Carolus ille, ille Carolus rex pigmeo breuior, animo tipheo, vel polipheméo grandior. Ille qui totam concuſſit vno diſcurſu Italiam, qui tremere chriſtianum orbem paulo ante fecit, qui ex legibus terror erat, repentina, ſubita, inopinata morte interiit. Alii pileludo feſſum, alii in humilis porte limine, cū exire vellet ex cubiculo, vt ad luſores deſcenderet in ambaſia, vbi porticus eſt ingens pilæ luſibus apta: caput ita percuſſiſſe aiunt, vt cerebro concuſſo, deciderit illico. Vt cumq; ſit: animam illam quam totus orbis vix capiebat non fluminibus non apenini anfractibus, non vllo periculo territam, cum Italiam ſicco pede contereret, orbe ipſo inſalutato Tertio Idus Aprilis exalauit immaturam. Annum quippe ſeptimum & vigeſimum agebat. Confide, confide rebus humanis, duraturaſq; ſperato, ſi quibis Audi: audi aliud, non indignum relatu. Audiſtin Hieronymum quendam Ferrarienſem cucullatum ordinis (vt aiunt) cōcionatorum Florentię longo tempore per vrbis pulpita audaci

Quādo morit Carolꝰ.

fronte. In pontificis & purpuratorū mores & vitam iacula cōtorquentem. Florētinumq́ populum ſeducere in pontifice toto nixu fuiſſe conatum. Is bonus vir in pontificis delapſus excandeſcētiam, per iudices apoſtolicos ab Alexādro miſſos igni, velut hereticus traditus eſt, aduertito quas fabellas ordiatur, quando iocari intendit, hęc petulans rerum mortaliū domina, & expergiſcere aliorum exemplo. Non deſunt tamen, qui fratris illius doctrinam, & mores miris laudibus extollant, inuidiaq́ in eum fuiſſe, non meritis, inquiunt ſeuitum. nos quæ accepimus ab vrbe prębemus. Tu vale compluti pridie Kalendas Iunii. M.cccсxcviii.

cxci

P.M.A.M. Bracharenſi Archiepiſcopo.

Margaritę abortus/vocanẽ filia et genr ex portugalia ꝺ rebus italis ꝗ̄dam.

HEi nobis, cum ſeuire incipit tetra illa nouerca, quales rugas congerit. Peperit abortiuū, pro deſiderata ſobole Margarita. Pro eſurito puerperio, offam nobis pręſtitit collachrimandam. Reuocantur ergo, deficiente a principe optata prole, ad ingentem hanc tot regnorum molem, futuri poſſeſſores (ni deus aliter ſtatuerit) tuus Emanuel Rex, & eius vxor Heliſabetha, primogenitura̅ ſumpturi veniant, per curſores monentur. Venturos prope diem exiſtimamus. Adeant fauſto, ſecundoq́ ſidere, finem ſuę truculentię ſors imponat, ſinatq́ iam tandem Hiſpana ſuo progredi ordine ſceptra oramus. Eunt hęc aliquando ſerius ꝗ̄ eueniāt, quia raro curſores ab hac vltima terrarum meta, proficiſcuntur ad vos. Diſcedūt plęriq́ ex his, me inſcio, quia prohibentur interdum, ne vllas capiant priuatorum literas, ad vrbem ferēdas, veriti ne forte aliquid, quod regibus minime placeat, hoc tempore ſignificetur. Quid futurum ſit, mortuo iam Carolo, rerum italarum, ob ſui animi magnitudinem perturbatore, & ob Ludouici ſfortię cœcam incuriam, qui vt galli guſtarent italicam fœlicitatem aſtruxit, heſitamus. quid vos ſenciatis, nobis ſignificate. Id ſi ita eſt, vt gallicum iure ſceptrum, ad Ludouicum Aurelianēſem hereditario deueniat, vereor Ludouico ſfortię, ſed patrię doleo meę, quę, ne aliquādo eat in pręd am, extremiſco, non ꝙ gallica potentia me deterreat, ſed ſcio meis non eſſe ciuibꝯ gratum Ludouicum. Diffidere inter ſe primarios Mediolanenſes, diſtrahiq́ in diuerſa cognoſco. deus bene vertat. Tu vale compluti nonis Iunii. M.ccccxcviii.

cxcii

P.M.A.M. Suo comiti.

Quid rex Gallus/pnoſticon argumentale in Sfortiā familiā/cōtēcio ꝺe iure vtriuſq́ Ludouici.

PAulo poſt dimiſſam ad te epiſtolam de Caroli regis morte, ſuffectum eius loco Ludouicū Aurelianēſem allatum eſt, ex Gallia. Vt apertius quales ſint rerum humanarū vices, cognoſcas, pręmunt elatos, oppreſſos erigunt, iuuenes perimunt, graues etate ad vitę tedia, ad continuas erumnas ſeruant. In regno Parthenopeo Fernandū Iuuenculum, Ferdinādi primi nepotem, necdum bene fixum in Regno fata peremerunt. Federicum patruum eius, iam ſeneſcentem euexerunt, nunc eadem in Gallia (vti vides) euenerunt. Vnico ictu eum, qui ſeſe rerū dominum fore ſomniabat, vix hominem induentem ad necem percuſſerunt, vt Aurelianēſis dux pauper atq́ ſeneſcens, carcere quondam & cathenis, vt iugularetur ab eodem Carolo vinctus, in regem crearetur, creatus vnctuſq́ eſt. Ludouico ſfortię velim pauca percunctari, veh tibi Mediolanum, ſi ex pręmiſſis & pręſentibus licet augurari, arguat Ludouicus, ſi callidus eſt dialeticus, & ſillogiſmos formet. Dux Aurelianēſis, vix pane ſatur, vt ita dixerimus, potentiſſimo tibi nouariam ademit, atq́ illam vix ab eius manibus confractis Caroli viribus, cum venetę reipu. Suppetiis, extorquere potuiſti, tutariq́ res tuas, ne e ducatu Mediolani te eiiceret, totis viribus vix potis fuiſti. Quid facturum putabis galliarum regem effectum? ſcire velim Ludouice, quid tortor animi tui conſcientia, dictet? quo ve te flagro concuciat. nepotem ego tuū Ioānem Galeatium, ad quem iure paterno ducatus ſceptrum attinebat, ſublatū veneno a te (vti eſt vulgi fabula) minime exiſtimo, periit nanq́ incontinens ab vxore, quam ardebat, attamen veniet, veniet illa dies, qua, Galeatio nepote tuo moriente, ſuperſtiti filio ipſius, aut hermeti fratri propinquiori, te reliquiſſe ducatus habenas, ꝗ̄ tibi ducatus titulum ſumere, maluiſſes. Innocēti patrię doleo vehementer, ah pręuilegio inquis ſum ego imperatorio armatꝯ, quid ſibi iuris habet Aurelianēſis? natum ſe inquit ex Valentina, legitimo creata Matrimonio, a Galeatio primo duce contendit ille. Te autem ex tranuerſo genita blanca Maria ortum arguit, tua iſthec admittet, ſi conducere ſibi cognouerit. Hęc arbitror patrone mi, in Ludouicę ſfortie deliberatione vētilari, grauibuſq́ illum curis arbitror agitari. Accedit & aliud illi pernicioſum, ſtrenuos, belloq́ aptos Mediolanenſes, oppreſſos tenet, mollibus autem & imbellibus ſuas acies credidit ductitandas. Nec minori puto illi ceſſurum in commodo, ꝙ Ioannes Iacobus triuultius egregius, exercituum ductor, ſit exercitus Gallici pręfectus, hic nanq́, quoniam eſt Ludouico infenſiſſimus, ſuę factionis ciues in Ludouicum ſollicitabit. Vtinam aliter eueniant, ego iſta vereor. Tu vale compluti quarto idus Iunii. M.ccccxcviii.

P.M. A. M. Archiepiſcopo Bracharenſi. cxciii.

Gener & filia ex Portugalia venerũt in dubio ꝗd velit Aragonici.

SVperioribus ad te diebus ſcripſi emanuelem regem tuum ad primogenituram totregnorum fuiſſe accitum, vna cum vxore a ſoceris. Toleti eos ſuſcepimus, nec mēſem integrum ibi cōmorati, Aragoniam verſus, vt paterno iuri regis hereditaria regna reges recognoſcant mouimus. Comitia conuentuſq; euocantur conuenient. Sed veremur nō defuturas animi moleſtias, ſunt hi Tarraconēſes, Aragonici, vt pote, Valentini, & Laletani, pertinaces. ne ipſorū iura infringant, pedibus, manibuſq; nitunt. Ex vetuſta nanq; patrię cōſtitutione, & auitis legibus, Sancitum ſeruant, ne fœmina, regio digna ſceptro apud eos habeat, volunt maſculina ſobole deficiente legitima, ꝓpinquiorem regi morienti maſculum, cuiuſcūq; ſit filius, in regem ſuſcipi debere. Spe tamē depaſcimur incerta, pregnatem duxit Emanuel Heliſabetam vxorē, ea, ſi marem pepererit, ſublatam tibi polliceor omnem de hac re cōtentionem. nullus nanq; regi erit ꝓpinquior (quandoquidē filio caret) ꝙ ex filia nepos. Si vero femellam parturierit, habituros tamē ipſos ꝑ regnorum hęredibus, ſed non leuiter pedibus ibunt, in hāc ſententiā. Tu vale interea quę fient intelliges, nō multos poſt hos dies. Eſt nanq; partui ꝓpinqua. Datum in Cęſarea auguſta, decimo Klās Iulii. M.ccccxcviii.

P. M. A.M. Archiepiſcopo Granatenſi. cxciiii.

Iura vtriuſq; ludouici ſup ducatu mediolani armis diſcutient ius.

Ducum Mediolanenſium ſeries.

AVdiuiſſe te inquiſa me ipſo, Ludouicum aurelianenſem, nūc Gallorum regem, ex legitima vicecomitum fœminea ſtirpe genitum, Ludouicum autem Sfortiam, qui Mediolano nūc imperat, reliquoſq; illiꝰ fratris, galeatium. S. Philippum, & Aſcanium & Octauianum, ex tranſuerſo in familiam deſcēdiſſe. rei ſeriem vis apertius, en accipe. Anno a noſtra redemptione. M. cccc.ii. vita exceſſit galeatius, qui primus ab Imperatore ducatus titulum priuilegio aſſecutꝰ fuerat, lege addita, vt maſculina ꝓle deficiente legitima, ducatꝰ ad Imperatoriam rediret coronam. Is tres mares filios reliquit, e quibꝰ duo Ioannes & Philippus legitimo erant orti matrimonio, tertius vero (licet ex pellice) admiſſus tamē ęqua ſorte in legitimā, Imperatore annuente, vnicam autem filiam habuit, ſed eam ex vxore, Valentinam nomine, hanc auo huiꝰ Ludouici aurilianenſis, cum quadringentorum milium ducatorum, & haſta oppido celeberrimo dote dedit vxorem (accidit ita volente deo) ꝙ obierint quotquot habuit filios galeatius ille primus, ſine ꝓle vlla mare vel fœmina. Philippus autem galeatii ſecundo genitus, qui Alfonſum habuit regem in poteſtate, vnicam reliquit ex tranſuerſo natam blancam Mariam, ex qua & Franciſco Sfortia genero, coctunolę orſundo, inſigni bellatore, Ludouicum alioſq; nepotes ſuſcepit. En habes, vnde ſit exorta cōtentio, quę Italiam iterum concutiet. Ludouicus Sfortia, mortuo nepote Io. galeatio, galeatii, quem Andreas lampognanus pugione tranſuerberauit, filio a Maximiliano nouū impetrauit priuilegiū, refertq; nec Frāciſcū genitorē, nec galeatiū maiorē fratrē, legitimos fuiſſe Mediolani duces, quia id ſibi priuilegiū nō fuerāt aſſecuti, cū in Philippo imꝑatoria grā expirauerit, ſe vero legitimū eſſe ducē arguit ꝙ nuꝑ fuerit inducē electus, hęc Ludouicus Sfortia, aurelianenſis vero, Sfortiadas ex trāſuerſo, ſe ex legitima contendit. Eorum quę Ludouicus adducit in medium, nihil admittit. Inquit pręterea aurelianenſis, moriētem galeacium primum eiꝰ maternum auum, teſtamēto reliquiſſe, vt Valentinę ſoboles, inter legitimam hereditariam cōcluderet. Quod etiam prius dum dotis acta dictarēt, pacto ſtatutum fuiſſe iactat. Quamuis id priuilegio minime liceret. ſolue tu hęc enigmata bonę pręſul, ſi vales. Armis quippe ſoluenda (vti video) nō ſilogiſmis. Tu vale. xi. Kalendas Auguſti. ex Cæſarea auguſta. Mccccxcviii.

P.M.A.M. Suo comiti Tendillę. xcv

Rex gallꝰ & veneti cōuenitūt i ludouicū ducem Fredericus creatur rex Neapoli Ceſar borgia galerū abijcit gallꝰ repudiat vxorem.

PVgno tibi cōcludere atlantem intendo, omneſq; apinini coſtas, vna crumena colligare laboro. Aduerte quot quantaq; vno ſpiritu promo. ex Gallia fert Ludouicum aurelianēſem galliarum regem creatum, arma parare in Ludouicum Sfortiam, ꝓmiſſumq; iamdiu Io. Iacobum triuultium ducem copiarum, ciuē Mediolanēſem, Ludouico infenſum. ex in ſubribus & Mediolano, nouam pullulare aiūt inter Ludouicum & Venetos diſcordiam, quę ruinā trahet inſperatam. Cum nāq; duce Maximiliano Romanorum rege, Florentinorum vires extenuare minime potuerint, vt cæteris Italię principibꝰ Florentini cōnectant, ne ſi vis hæc extera iterum irruat, diuiſam Italiam intra ſe reperiat, Ludouicꝰ Sfortia, cui maius imminet periculum, ꝓponit reſtitui debere Piſas Florentinis, aliter enim a gallorum vinculo deduci minime poſſunt. eſt & in Ludouici animo coronato aurelianēſe ipſius hoſte infenſiſſimo, terror multiplicatus, inſtat ꝓpterea, vt om̄is Italia cōueniat, Venetis manum inieciſſe ſuper piſis bene ſapit, Ludouicus ſuum cernēs periculum, ni Florentini aduocentur in fidem Italam, frendet, veneti

labra lambunt ſuper piſis. Tutelę occaſionem naſciſcuntur. Ecce nouam calamitatem exortā rugiunt inter ſe, ruinam ſibi aſtruūt, magno alicui conſtabunt, heę Piſę. ſed vtriq; forſam pro tempore. Ex neapoli habemus mortuo Fernando Rege iuuene, qui ſibi amitam, noſtri regis ex ſorore neptem, Ferdinandi ſenis eius aui filiam vxorem duxerat, Federicum, quia Fernādus ſine ſobole perierit, fuiſſe ſuffectum eius patruū. Ex vrbe vero fertur, egregium illum Cardinalem Cęſarē Borgiam, qui excutere a ſe purpuream trabeam rubrumq; galerum, tanq̃ onerosam ignominioſamq; clitellam, nititur, pro pontifice, deſignatum ad Federici oleum, & coronam. In galliam iterum redeo, Ludouicus Rex, Ioannā Caroli Regis ſororem, reiicere cogitat, vt Annam Caroli relictam Reginam, capiat vxorem, minoris Britanię cupiditas, vt hanc ſumat, illum inducit. Eſt nanq; Annę hereditaria ea prouincia, vt vero Ioannam repudiet, Gibboſam, inualidamq;, aut proli ſuſcipiendę haud quaq̃ paratam arguit. En habes mille rerum hiſtoria dignarum vno halitu narrationem, quas noſter Simeon tibi collega, tuq; vna confricetis, vt q̃ volubilia ſint quęcūq; ſub cœlo verſantur, cognoſcatis. Hęc ſi aliquādo ad vos eūt minime recentia, ne mihi ſuccenſeatis, paruināq; facio has fortunę ſubſanationes, propterea poſt occiput ea ſępe coniicio, neq; iſta nunc habuiſſes, niſi ea exigere ame ita inſtanter conareris. Ergo vale. xi. Kalendas Auguſti ex Cęſareaguſta. M.ccccxcviii.

Fides gallica.

cxcvi P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracharenſi.

Moritur partu portugalica Regina reſtat mas filius / alia tria recitantur aduerſa regibus / notat fragilitatē rerū humanarum.

REges eſſe in Cęſareauguſta, vbi coactis Aragonicis inherent cōuentibus, iam dudum tibi ſignificatum puto. Cogit amicitia, vt ad te ſcribam, prohibere vellent rerū ſucceſſus, amicorū nanq; animos ſapido aliquo ſermone demulcere debemus, nō horrēdo criſpare. Sed quid faciam miſer? nollem ego quidem amaras tibi eſcas prębere, mallem dultia mella, illis abundamus, iſtis caremus impreſentiarū. Quas igitur ſementes Hiſpanus parturit ager, eas accipito. Poſt immenſos de barbaris triumphos, poſt innumera pręclare geſta, quattuor meos reges ictibus, quattuor in illia calcibus preneſtina concuſſit. Ex filiis, eos paulatim vertit in priuignos. Vt Rex, cum intra auita regna ociaretur a bellis, deiecti hominis dextra percuteretur, effecit. vnicum, in quo totius Hiſpanię augendi ſpes erat imperii, oculum, Ioannē principem, heredem, florente arripuit ętate. vt Margarita imperialis, ab eo relicta grauida, pro deſiderata ſobole, pareret, offam aſtruxit, non his contenta quarto nunc ipſos vulnere trans verberauit. Partu interiit tua Regina Heliſabetha, noſtra heres ſapientiſſima, quę matrem animi dotibus mire referebat, probitate nāq; & magnanimitate pollebat. Aſt corporis habitudine, magno a genetrice diſcrimine, vixit, pinguis nāq; genitrix, filia vero ita macie cōfecta erat, vt partus anguſtias minime quiuerit, quia robore carebat ob maciem, tollerare. O quales marito gemitus, o qualem parentibus ſtuporem indidit, hic repentinus interitus. Egrediente vix exutero ſobole, animam illico exhalauit. mortem ſibi ipſa preuidit, mortem ſibi ipſa ſepius, vna cū partu, affuturam nunciauit. Propterea priuſq̃ puerperii dies aduentaret, viaticum ſibi accuratiſſime parabat, religioſos homines quotquot horis accibat, ſui pectoris archana per illos chriſto detegebat. Si in errorem forte aliquē prolapſa fuiſſet, vt veniam impertiretur abortis lachrimis proſtrata poſtulabat, orabat, obſecrabat. Vnde cœleſtes in choros arbitramur admiſſam verū enimuero Bracharēſis, vt tragicus hic noſter ſermo in pſalentem deſinat Cantilenam, ordiamur. Accipe tanti mali refugium, tanti doloris grande lenimen, marem peperit filium, dempta eſt omnis de primogenitura contentio. Tu igitur, Regi non minus gratulator, q̃ doleas, qui filium genuerit tantorum (modo vixerit) regnorum Regem futurum. Et vale. Ex cęſareauguſta Kalendas Septembris. M.ccccxcvii.

cxcvii P.M.A,M. Aſcanio.

Non eſt ſui iuris Aſc. Quid futurū cū gallis ludouici ruina obduces quos habet molles & fortes abiecerit.

TVas mihi Petrus Morillus in ſardinia Archipreſbiter tui libienſis familiaris porrexit. Duo ſunt epiſtolę capita, ipſius mihi morilli negotia cōmendas. Non algētiori ego ſtudio illa complectar, q̃ ſi mea eſſent. Aſt ad te ſcribere, quę ad purpuratum Caruaialum, reliquoſue, ob eximias virtutes heroas meos, deſtino, viros beata pace fruētes, operam perdis, & tuos a manibus, per quos iſta ſcribis fruſtra fatigas, perditurum operam, & quācumq; cartā ad te ſcriberem, perituram putarem. Nugari nanq; eſt patrone mi, ei qui ſit adeo pedibus manibuſq; vinctus (vti tu es) aliena recitare, quo vultu, dic, tu rerum domeſticarum fluctuoſa procella ſubmerſus, aliena inſpectabis, dic qua fronte leges peregrina? memor ꝙ Ludouicus Aurelianenſis Gallorum ſit, Rex coronatus? nugę ſunt mi patrone, quęcūq; poſſunt ad te ſcribi, ſi quę pręmanibus habeas dimetiemur. Guſtarunt veſtro ductu fœlicem Italiam Galli? deus faxit vt magis habita ſtrage, tum fame, tum gladio, tum aliarum rerum penuria deterriti. Suis laribus

contenti viuant, ꝙ̄ vt redire, noſtrę telluris ſapore pellecti, pertentent, ne velint, orandum eſt. Si nanqꝫ voluerint, veh vobis, veh patrię, imo & velle putant, ne nos fallamus, non ne tu calles, quo nam ſtomacho viuant noſtri ciues erga Ludouicum fratrem tuum? Quid de illo ſentiant num te pręterit? minime quidem, quibꝰ pręterea ſuas credidit centurias? Dic ſi furor gallicus ingruat, quos habet ductores. molles mihi relatum eſt, diſciplinæqꝫ militaris, haud quaq̄ peritos, forte & claros, virtute bellica exercitoſqꝫ (vt aiunt) alienam virtutem pertimeſcens, reiecit, pœnitebit. Tu vale ſi per aurelianenſem licebit. Data Cæſarea auguſta. Kalendas Septembris. M.cccc.xcviii.

P.M. A.M. Cardinali ſanctę Crucis. cxcviii.

Infãtulus ꝑnceps michael debilis regina egrotat ob dolorem filię.

Emanuel archana q̄dã ſpe ſpõſꝰ dimittit.

EX noſtri Bracharenſis epiſtola, quas glomeret alapas in filios, quos mutare in prȩuignos cõſtituit rerum humanarum rotatrix intelliges. epiſtolæ calcem iocũdo nũcio depinxi. velim longe huius infantuli firmiora vitę ſigna intueri. Natus eſt hebes, tenuis & inualidus, materna illa maties, vt eneruis filius naſceret, effecit, viuit tamen. Ex alimentorum varia ſuſtantia natura forte mutabitur, vti aliquãdo accidit. ex valitudinariis nanqꝫ ſæpe videmus homines indiem verſos incolumes, ita faxit deus. Rex vero ipſe defunctę maritus, in Portugaliam ſubtriſtis ilico rediit, chara conſorte relicta, nos vbi vbi Regina, quę ex amatę prę cœteris filię (quia ſapiens & ꝓba) interitu, in aduerſam incidit valitudinem prę dolore vt cõualuerit, pactis comitiis diſcedimus, ſublata eſt ex huius infantuli, qualiſcũqꝫ ſit, natali, omnis de primogenitura contentio, ſpe (neſcio qua) depaſtum ſenſimꝰ noſtros reges in patriam generũ remiſiſſe, quid rei ſit, nõdum venit ad aures noſtras. cum attigerit intelliges. Vale interea ex Cęſar auguſta. iiii. nonas Octobris. M.cccc.xcviii.

P.M.A.M. Aſcanio. cxcix.

Tollit aſcaniõ ſpẽ hebẽdo, ꝑ auxilio rũ ex Hiſpania.

Quid ſperẽt niſi cõueniant Itali.

COmplutum regreſſi celebre oppidum in Oretania, ex Cęſarea auguſta: mei reges Hieronymum landrianum, virum omni ꝓbitate preditum, generalem humiliatorum p̃ſulem, & Petrum ſuardum iurecõſultum, ac Bartholomeum triuiſanum Venetũ oratores placide ſuſceperũt, ſed quid ſero equidem, pacem inierãt mei reges cum Ludouico rege Francorũ: priuſqꝫ accederet. Eſſe vobis auxilio, ex icto fœdere cum gallo: minime poſſunt, aut volũt. Vobis ipſis cõſulite, quid intra valeatis penſitate, quoniam extra nihil ſperãdum, ſi cõuenietis Itali potentes: ingruẽtibus forte gallorum conatibꝰ, qui vos impetere denuo cogitant obſtabitis, ſin autem diffidebitis: naufragium imminebit. Sarcinulas colligere poteritis, atqꝫ alios portus capeſcere. Vale Compluti. vi. Idus Decembris. M.cccc.xcviii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DVODECIMVS. ANNO. M.CCCC.XCIX.

P.M.A.M. Suo Comiti Tendillæ. cc.

Hiſtorialia moraliaqꝫ de põtifice: venetis & duce mediolani & turchis & quomodo gallꝰ abiicit vxorẽ & britaniã ducat Borgia galerũ excutit.

TEmpore ſituqꝫ oppreſſum martyrem tuũ iure merito tuis acribus literis perfricas, tali ſpartheo glomo fuiſſe opus ad cõceptam rubiginẽ detergẽdam, callide diuinaſti. a Iulio menſe de Auguſta cæſarea te nullas habuiſſe meas cõquereris. Quid faciam, fetẽt humana cũcta, vmbram volatilem priſci ſolẽt ſapientes: humanos titulos appellare mihi vero, neſcio quid inanius eſſe videntur. In vita: nihil magis video paruifaciendum, quia nihil video quod magis vitã fatiget, ſcindatqꝫ velocię. Quorſum hęc dices? putas terrenę fecis huiꝰ dominam anteactis in Italiam eſſe contentam? grandior aſtruitur lapſus de re Piſana: me tibi arbitror neſcio quid ſignificaſſe, creſcit ignis patrone mi. Ludouicus nãqꝫ Sfortia: reddi Piſas Florentinis, vt in fidem Italam veniant, petit, inſtat, vociferat. Veneti quibus eſt peculiare, quod ſemel apprehenderint, nunq̄ e manibus ſoluere, ſub tutelę prętextu: ſe Piſanos nolle deſerere: ꝙ ſupplices ipſorum tutelam implorent: argumẽtantur Ludouicus: formidine plenꝰ: ob ſui hoſtis potẽtiam: principes Italos cõnectere omni ſtudio laborat. In Venetos cõcitaturum Turchas, ni ꝓuinciam deſerant, minatur, atteſtaturqꝫ: execrabile malum emergit. Veneti ſe ab infero mari, ad ſuperum iter habiturum: ſi Piſas retineant, cognoſcunt. vtrũqꝫ littus Italię ſuis ſe mercibꝰ: hanc occaſionem nacti calcaturos: atqꝫ ita paulatim Romanorum exemplo ꝓpagaturos imperium ſperant, inhiantqꝫ: & bene quidem: orbis habenis Piſani: ne in Florentinorum poteſtatẽ vltra deueniãt: Saguntinorum ſibi exemplum potius amplectunt: emori ſatius putãt Ludoui-

cus: qui ſagax eſt, quo veneti tendãt intelligit, deſpumans ęſtuat. Se daturum operam: vt eos pœ
nitcat ꝑteſtatur. Genuinos hic acuit, illi ſetas excutiũt, Piſani ꝓſtrati: ne deſerant gemunt. Rugit
vterq;, arma intra ſe parat vterq;. Rex vero gallus: prę gaudio geſtit, interea deglutit ſaliuam mer
curialem. Ex illa ſimultate: ſe futurum ſui voti compotem: de facili abſorpturum vtrunq; ſpe
rat. Quid ex huiuſcemodi reb⁹ ſoleat euenire: tu te ipſe coniectator, doctus es, & quia tabrachęa
ſimmia rugoſior, longa experientia ſapiẽs: futuram pręſagire licet perniciem. Aſt ni fallor, ex
pilabitur Ludouicus Sfortia, res nanq; illi eſt cum vafris mercatoribus, qui ſemper aſtu viuũt,
multiplicesq; ſibi ſtruere cuniculos didicerunt, quibus inſectentur fugientes, & vbi fuga op⁹
ſit, euadant. Audi & aliud Gallicum in eiiſdem diebus ſtratagema. noſtri reges, pio acti animo,
Alexandrum pontificem, ne id ordinis cardinei opprobrium patraret, vt Cęſar Borgia Cardi
nalis, trabeam abiiceret purpuream, de terrere cogitarunt. Ludouicũ Regem hortãtur, vt vna
ſecum per oratores, Alexãdrum ab eo propoſito, per concilii proteſtationem deducere velit. Is
Alexãdrum ammonuiſſe dicitur, ne vereatur, fidat eius potentię, partes ſe pontificias tutaturũ
pollicetur modo per eius autoritatem liceat Ioãnam annum circiter vigeſſimum illi vxorem,
quia ſterilis ſit, ac de formis, dimittere, Annam vero Britãnam Carolo relictam ducere. Conue
niunt ergo vt Ludouico Rege fautore, noſtris Regibus labra mordentibus, ob iniuriam feda
tę religionis, rubrum Cęſar galerum abiiciat. Pontifice vero, theſauros eccleſię diſpẽſatę, Lu
douicus hanc repudiet, illam ducat vxorem. ymmo & promiſiſſe ferunt Regem, ſe daturũ Cę
ſari Cardinali, de ſtirpe ſua regia coniugem, ne quid deſit. En habes quid tempora portent. Sit
ne ſtabile quicq; inter mortales intellige atra bile iam fatigor, cum iſta recenſeo, quia diſplicẽt.
Vale Occanię tertio nonas Ianuarii. M.cccccxcix.

cci

P.M.A.M. Pomponio lęto viro erudítiſſimo.

Noua de vtriſq; antipodib⁹ occiduis. ſ. & antarticis.

AGimus Occanię, Pomponi chariſſime, inſigni a Toleto milia paſſuum viginti, munici
pio, aquarum deſtuxibus pene ſubmergimur, ſciamus quid nam apud vos humectã
tia operentur ſidera, quęue ſit ſapientum ſententia, & vulgi opinio de iterum ſurgente
murmure, ac ſtrepitu tranſalpinorum armorum in Italiam, fibrę mihi gelaſcunt abſenti, ob
amorem patrię. quid vos facietis, qui ſcintilanti iam, igni proximiores eſtis? diſſidium iſtud, in
hiantis imperio rei publicę Venetę, & Ludouici Sfortię, ſui hoſtis potentiam trepidantis, vos
trahent omnes in pręceps (ni fallor) omẽ deus auertat. Ab orbe autem nouo quid habeatur, pe
tis. Solem ſecuti noſtri Caſtellani ad occidentem magis ac magis indies progrediuntur. nudos
omnes ſola plęriſq; in locis cucurbitula in modum Braculę, qua mẽbrum, ac genitalia inclu
duntur, contentos reperiunt incolas, alii pręputium, deducto neruo, alligant funiculo, quem
niſi mictus, aut coitus gratia ſoluunt. integra tamen & alii goſampina femoralia geſtant, aurum
gemmaſq;, ſed pręcipue vniones, multis in locis reperiunt. Portugalẽſes vero, ſuum ſecuti trã
ęquinoctium, aliamq; arcton, aromatum comertia proſequũtur. Callecutenſem regem, Ale
xandrinoſq; ac damaſcenos mercatores, ad medullas extenuant. Quotquot illorum nauigia ab
alto proſpectant, impetunt, capiuntq;, aut vi tormentorum ſubmergũt. Soldano Babilonico,
magnum ex hac re incõmodum prouentorum putamus, nec venetis lucrum pariet, vt multi
opinantur. Ex ſoldani nanq; emporiis, & nili hoſtiis, ſunt a venetorum abauis prouentus, qui
bus ad eam opum deuenere potentiam, qua nunc pollent, quibus ſue brachia protẽdere (vti no
ſti) maioribus ipſorum licuit, vt plurimũ aſportati. Siderum curſus emulatur hęc noſtra curia
Pomponi perpetuo nanq; in motu eſt. alias prope diem terras (vti fertur) viſemus. Vale Occa
nię pridie nonas Februarii. M.ccccxcix.

Iter portugalenſium.

ccii

P.M.A.M. Suo Comiti Tendillę.

De venetis & Gallo contra Ludouicũ/ ꝓnoſticõ/ borgia ĩ galliã cum bullis ꝺ diſſoluẽdo matrimonio/ ꝺ turcharũ apparatibus.

ACcipe quę noua ebulliant. Quid ferueat in vaga fortunę olla. cõueniunt (vt fama eſt) cũ
Ludouico gallorum Rege veneti, de proſtrando Ludouico Sfortia duce. veh vtriq;. tra
iicit alpes Gallica gens, duce Iacobo triultio egregio bellorum magiſtro, cum reliquis
belli ductoribus gallis. Ludouico Sfortię infenſus eſt triultius, quia Sãſeuerinos alienigenas
viros, ipſi Mediolanẽſi primario pręfecerit, ꝙ illos honorifice tractauerit, ipſum autem depri
mere viſus eſt velle. Frendet Triultius, inuigilatq; Ludouici Sfortię perniciei. Potentiã incita
Gallorum in illum, Mediolani varia inſurgunt murmura, diuerſis fluctuant animis, magis v
remur ꝙ̃ ſperamus. Cum pręſertim & veneta ſit reſpublica Ludouici regis partes ſecutura, Io
ſi ita eſt (vt fertur) actum eſt de vtriſq;. Obcecauit tetra cupiditas hiantes ad imperiũ nimis pro
pere, venetos, in pręſentiarum ſternetur Ludouicus Sfortia. Quid nanq; ſperãdum eſt illi, qu
alienis ciuiũ animis, cũ legitime illis non imperet, ducibuſq; aduerſe partis ſuimet vteri viſce

ribus,duos in ſe a fronte & a tergo ſit tātos torrētes habituros?cōcitāte pręſertim Alexādro pō
tifice maximo,ſtimulāteqꝫ in Ludouicū vtroſqꝫ.Audi audi aliud ab his diſſonum.Cęſar Bor⸗
gia pōtificius ſanguis, reiecto iā purpureo galero,in nr̄ę religionis ignominiā, in Galliā dicit᷑
fuiſſe profectus,ſpe ineūdi cōiugii,tituliqꝫ ſecularis(vt vulgo dicit᷑)Ludouici regis manu vota
ſuſceptur9.Chirographa ſecū mēbranea,plūbo firmata pōtifitio,de Anna Caroli relicta ſuſci
piēda,Ioānaqꝫ priore vxore dimittēda,ad Ludouicū Regē ſecū fert᷑ attuliſſe. Ex vrbe vero Ve
netiarū allatū eſt,ī Bizātio portuthratio(qui eſt Cōſtātinopolis)parari claſſem īgētē, terreſtrēqꝫ
per vniuerſam Gręciā exercitū cogi.Quid iſta portēdāt,tu cenſeto. Et vale Madrito ſexto Ka⸗
lendas Maii.M.cccc.xcix.

P. M. A.M. Petro Fagiardo No⸗
uæ Carthaginis Domino. cciii

Vidi epiſtolā tuā latine cōſcriptā,pręgaudio mihi cor ſenſi ꝓſilire. Quātū nāqꝫ ſub vm⸗
bra nr̄a,tū elegātia morū & doctrina clarorū auctorū crebra lectione,tū romana lingua
ꝓfeceris,ea ipſa indicat,ſucco plenā phiſico,nec male cultā miſiſti,magiſtrū prope diē,
ſi dextrā inſcribendo exercueris,ſuperabis,ſed tū callidius,q̄ꝫ Perdicas a ſuo Dedalo,cauebis.
Dolor nāqꝫ ſummus ex inuidia,cū pręcipue in inglorię nr̄ę iacturam cedat,ſolet exoriri.Nec
quicq̄ꝫ naſcit᷑ in humanis,quod vehemētius illā excutiat.te Murtię eſſe ſcribis,cū noua nupta,
ſolo auito,vbi ex cōcepto erga maternū auū,tuo nomine appellatū, amore, vix adhuc iuuenē
populus ille te ſumma beniuolētia ꝓſequit᷑,obſeruat,colit.In te vnū ſpem eſſe illorū ſitā,de aui
ta virtute ſuſcitāda,q̄ illos ornabat,tutabat᷑,extollebat,ſentimus.Sed boni viri ꝓculdubio fallū
tur,tāto nāqꝫ(vti ſpero)clarior illo futurus es,quāto illo tu doctior,tu ſapiētior.Solū ille magna
nim9 in ciues iſtos,ac liberalis. neutra illi naturę dote cedis.addito igitur ad naturā,quod nr̄o
ductu tuis vigiliis addidiſti,quid fore putādū eſt imago ille,tu ſuſtātia. ille animos eorū allicie
bat,tu nutries. In illo cupiebāt,in te,qui noſti quātū ab inſomniis vera bona diſcedant,ſatura
bunt᷑.Futur9 es illis nō modo patronus,veluti maiores tui,ſed animorū excultor.Quis nāqꝫ
tibi linguā frenabit,ne,cū medius inter eius vrbis primarios ſederis, mille tibi excidāt,ſapiē⸗
tiſſima dicta,q̄ illos cogāt,vt apertis faucib9,in os tui loq̄ntis ꝓtētos cōiiciāt,pēdeātqꝫ ſolliciti,
atqꝫ mirabundi.Orpheū inter crepitantia ſaxa,frōdoſaſqꝫ arbores,cithara emulaberis.Sed ne
populares eas auras,ita abſorbebis,vt bona ipſa vera eſſe exiſtimes,didiciſti nāqꝫ,me tibi ſapiē
tū fores aperiēte,humana hęc bonorū eſſe ęternorū ſimulachra,nō vera bona.Quod ex animę
nr̄ę affectib9 cognitu eſt facillimū,q̄ his mortalibus nō modo nō ſaciat᷑ vnq̄ꝫ,ſed ipſis irretita,
cōuoluit᷑,vagatur,egrotat,cruciat᷑. Quicūqꝫ ex huius vitę bonis,egritudinis ſuę medicinā ſe
ſperat habiturū,venenum ſuſcipit ꝓ medicina.Sed quid ego hęc repeto,quę tibi ſunt proprio
ra vxore notiora?valebis igitur.Madrito tertio Kalendas Maii.M.cccc.xcix.

P. M. A. M. Alfonſo a Silua Ciſon⸗
tei comitis hęredi diſcipulo. cciiii

Eodem tēpore allatę mihi fuerūt geminę a diſcipulis epiſtolæ,hęc ate. A petro Fagiardo
nouę Carthaginis dn̄o tibi cōdiſcipulo,altera,defertis ad me q̄dā ambo de hoīm genera
li ſollicitudine,curaqꝫ & perturbatione animi,circa hęc mortalia,nec pilifaciēda iure me⸗
rito.diuerſis vtimini ratiotinationib9,ad eūdem tn̄ tēditis finē, diuerſas regiones incolitis,ille
nāqꝫ murtiā in tarrachonēſi,tu hiſpalim,in Bethica tenetis, vno tn̄ animo viuitis, eadē vos fe
cit diſciplina morib9 cōiūctos, diſtantes licet natales ſortiti ſitis,ꝓximos ſeſe inuicē ſemper vr̄
intellectus, & cōtēplatio eſſe ſentiūt,me vero Beatis ambo,qui tanti facere,quos ex meis poma
riis fruct9 delegiſtis,oſtēdere videmini,cū nāqꝫ rariſſimū ſit,in vr̄a fortuna,latinas literas,egre
gioſqꝫ mores,voſqꝫ vtrāqꝫ dotē magnifacere aperte cognoſcamus,nō eſt abſonū ab hūanitate,
vt ego auctor,opificio tāto delecter,cū pręſertim in hac vr̄a patria Hiſpania,e vr̄o culmine,q̄ſi
uiſſe quiſq̄ꝫ hactenus literas nuſq̄ꝫ reperiat᷑,ob futuras nāqꝫ militari diſciplinę,cui oēs inhiatis,
falſo veſtri maiores autumabāt.de his ſatis.Pauca hęc ad ea q̄ percūctaris,accipito,puros hoīes
in orbe paucos reperies,ſoli qui cādidis viuūt,ac nitidis mētibus, poſſunt a bono malū diſcer⸗
nere,cęcis igit᷑ ſenſib9,ī mala potius maior pars hoīm pręrūpit,q̄ꝫ in bona,quia,q̄ bona ſunt,
intelligere nequeūt,bonaqꝫ illa eſſe credunt,quę ſectant᷑,mortalia vt pote,veri boni expertes.
Quare cum vepres tribuloſqꝫ ſerant, tribulos vt colligāt,vepreſqꝫ neceſſe eſt. Cum inter ſaxa
ſcopuloſqꝫ verſentur,crebro illidantur oportet,tu vero hęc a me habeto. bona quę vnica vul
gus eſſe exiſtimat, nec bona per ſe ſunt,nec mala, ſi ad manus iſta boni alicuius viri deueniant,
in bona conuertuntur,ad bonoſqꝫ actus ſunt inſtrumenta,ſin vero in mali atqꝫ ignaui poteſta

Que ſit ymago glr̄ie/ q̄ vera glr̄ia/ q̄d virtutis fructus.

Quare viuāt hoīes cecis mētib9/ q̄ male maior pars hominū eligit.

tem deciderint, mala eſſe diximus, quia illis miniſtrantibus, ſtupra, incendia, oppreſio, perturbatio, direptio, vicinorum cędes, atqꝫ alia omnis generis flagitia, facinoraqꝫ ex cogitantur. Nec eſt quicq̄ alterius modi, q̄ ſunt ab eo emanantes effectus. Tu igitur quando, ſi te fata ſeruabūt (patre concedente ad ſuperos) eam fueris fortunæ amplitudinem, quę tibi relinquenda eſt, cōſecutus, horam memor eſto pręceptorum, atqꝫ operam dato, vt his titulis quos expectas, eaqꝫ fortuna, ad obſequium tui, non vt illis tu ſeruias, aut illis impellentibus quicq̄ admittas in decorum, vtaris. Et vale Madrito pridie nonas Maii. M.ccccxcix.

ccv

P.M.A.M. Pomponio lęto.

Quid portēdere ſoleat tibridis iuſta in vndatio de regib⁹ & bouitis in ſularibus/q̄ ſint medicinę p̄rrogatiuę q̄ reges medicā coluerint artē.

SCribis Pomponi tibrim alueos ſuos adeo ſuperaſſe, vt vniuerſam fere vrbem inundauerit, metaſqꝫ a maioribus hactenus, ad eius incrementum ſignatas, cubito amplius tranſiliiſſe, future alicuius calamitatis proximę pręſagio, antiqui aſcribebant. Id nos flocifacere iubemur, deus tamen bene vertat, vt ſedent animos interſe, concordeſqꝫ ſint itali principes, optādum eſt. De inſularibus noſtris occeanis noui aliquid velles. accipe quod nuper mihi de illis relatum eſt. Non arbitror decidiſſe tibi e memoria, quę ad te ſcripſi ſuperiorib⁹ diebus de Bouitis, qui & medici ſunt, & ſacerdotes, didicerūt noſtri poſthęc, regibus illis eſſe curę, vt a Bouitis in arte medica inſtituantur, veluti legimus quondam priſcos Reges & ſapientes, exoptaſſe, ſcis nanqꝫ, nec te id pręterire putandum eſt, egiptios, perſaſqꝫ, medicos ſimul & ſacerdotes fuiſſe, reges plures, ac duces egregios, Saborem vt puta, Medorum, Mitridatēqꝫ duarum & viginti linguarum dominum reges, medicinam, pluresqꝫ alios exercuiſſe, nec iniuria quidem, hominis nanqꝫ (cum eius gratia Peripatetici velint ac Stoici cūcta ſub orbe lunę fuiſſe creata) res eſt huiuſcemodi pertractare, quibus id aſſequamur, ſine quo nihil in vita iucundū, quid nanqꝫ prodeſt cuiq̄ niuem, ſine ſanitate: inſaniant, vti lubet, plęriqꝫ, parum diſtare incolumis ne quis viuat, an eger, garrientes, quid orpheus himno decantauerit, de ſanitate repetito, vult is inutilia eſſe hominibus cuncta ſine ſanitate. Non abſonum igitur in natura videtur, vt viri, tum ſapientia, tum fortunis pręcellentes, eam ſcire velint, eam exerceāt artem, quę vt homines viuāt incolumes efficiat. Noſtros igitur nudos inſulares regulos, ne mireris mi Pomponi, medicinā artem velle cognoſcere, poteſt & nudis natura dictare vt ingeniū ad bonas artes inducant, quādoquidem veſtibus indutum, neminem creauerit vnquam, quod mihi ſit curę plęrumqꝫ ad te ſcribere, neſcio quas agis gratias, verba ſimul, & tempus incaſſum teris Pomponi ſuauiſſime, eo tibi emito preſcio quos nondum aſſecutus es, me autem, qui iure merito tuus ſum, ne iſtis vlterius ambagibus circuito. Et vale Madrito quarto idus Maii. M.cccxcix.

ccvi

P.M.A.M. Prudenti viro iam ſeneſcenti Dominico triuiſano
quondam oratori pro ſua republica in Hiſpania.

Proclamatio in venetos/de illorū proxima pnicie poſt Ludouici ſtragem.

PRoh cœli, proh terra, vbi veſter ſenſus? vbi veſtra prudentia Veneti? quis vos, Argo hactenus multo magis occulatos, obcęcauit infelices? cupiditas forte, aiunt nāqꝫ ex compoſito vos ducatus Mediolani partem, ſi Rex gallus ducatu Ludouicum Sfortiam ſpoliauerit, habituros. Bergamo, Brixiaqꝫ ducatus membris, a vobis arreptis non contentos. O amaram ſorbitionem. ſocratica puto futuram vobis pernicioſiorem, oſſa, quę vos aliquando ſtrangulabunt cupitis inglutire. Mediolano putatis contentos fore gallos, vobiſqꝫ partem ducatus, licet nunc ſoluant, relicturos? fallimini, cuncta, quę nunc poſſidetis, & vrbem ipſam quam incolitis aquis circūſeptam, in ſummo locatis diſcrimine, neſcitis impatiētes eſſe quietis gallos, quid fore putandum de vobis, reliquaue Italia, ſi Mediolani ducatus, potentiæ gallicæ ſuppeditabitur? raddetur? quid facitis vos ſeneſcentes? quid obdormitis? veſtro vos Leone tutos eſſe arbitramini? aquaticum eſtote memores Leonem eſſe iſtum, teneroſqꝫ vngues ad tantę rei pondus enutriſſe, cum veſtrę religionis hominibus ſanguiniſqꝫ itali vt intra hominum venas ſeruetur, nō vti terram pinguefaciat, aut flumina inficiat, amatores, res fuit hactenus, propterea non ſolum vobis ex ęquo pugnatum eſt, ſed rapidas porrexit, excepto nemine, intra finitimorum omniū viſcera palmas, leo iſte, quem minaci ſimilem, toruis oculis, parietibus vbiqꝫ locorum infigitis. Diuerſo hactenus fato rem agetis. Ludouicum Sfortiam eiicire ſtudetis? Ludouicum gallorum regem virum ab ineunte etate rerum nouarum ſtudioſum, in Italiam adducitis? terga dabit, quia Mediolanēſibus non gratus, quod eſt veſtro conſilio maximum adminiculum, Ludouicus Sfortia, nec enim poterit tanto furori obſiſtere, ſed barbā (vt vulgo dicitur) veſtram, cum ducatu ſpoliatum Ludouicum ſenſeritis, madefacite. Acutior in vos nouacula pręparabitur, prandebit (vti puto) apud Ludouicum Ludouicus, apud vos, ſi vixerit, aliquando cenaturus. Vale Madrito Kalendas Iunii. M.cccxcix.

P.M.A.M.Suo comiti Tendillæ. ccvii

Iam galli Mediolani fines impetũt / galleatius Sanſeuerinꝰ parideꝰ Alexãdriã deſerit. Ludouicus dux diffiſus fugit ſequitur cũ Aſcaniꝰ fratri. Veneti cremonã capiunt.

SVperioribus diebus ſcripſi ad te, ſi memores, traiceiſſe alpes gentem Gallicam in Ludouicum Sfortiam, cepit Iacobus triultius familiaris Ludouici hoſtis, Gallici exercitus, de quattuor imperatoribus vnus, oppida duo, vnum quod nuncupatur, nonum, alterum rocham, in alpium radicibus, ducatus initium. Adortus, deinde finitima ſternit, vaſtatq; vſq; Alexandriam, hanc obſidet, fluit ex inſperato, tantus aquarum turbo, vt ſe magis obieſſos, ꝙ obſidere galli ſentirent, medios nanq; ſeſe, flumine Bipartito non vadoſo repererunt. Ita, veluti concluſi in inſula, dubii agebant, actum de gallis aiunt, ſi Mediolanenſes miſeri leones, ducem ſibi Leonem ſortiti, & non pecudem fuiſſent. Preſidio tenebat Alexandriam Galeatius Sanſeuerinus, cuius cauſa triultius a Ludouico diſceſſerat, illiq; bellum gerebat. Hic galeatius eſt magis parideus ꝙ hectoreus, magis elegans ꝙ fortis animi. ſtrenus equorum agitator tamen, ſed quid hęc, ad ductitandos ordines, veruecem ſecuti ducem infelices milites, nullo vrgente, nullo muros adhuc quatiente, immo & ſemi obrutis hoſtibus, fugam rapiunt. vrbem deſerunt. ſicco illam pede Galli capiunt. In prędam, proh facinus horrendum, datur. Galeatius profiteri dicitur in mandatis ſe habuiſſe a Ludouico domino, ne vllo pacto confligeret, ne manus cum hoſtibus conſereret, has ſue fediſſime fugæ cauſas innectit Galeatius, aſſeruitq; ſepiſſime, propterea ſecreto diſceſiſſe, vt Ludouico conſulto, pedem illico reſſerret ad milites, priuſq; abiiſſe ſentirent, aſt opinio fefellit, neq;, quin improuidus fuerit, ordine non relicto Centurionibus, admittenda eſt eius excuſatio. Ludouicus vero audita ſuorum calamitate perterritus, quicquid auri, quicquid argenti, ac gemmarum aſſequebatur, diffiſus ciuibus, quibus minime gratus erat, in germaniam pręmittit, ipſe ſubſecutus eſt, Aſcanio fratre Cardinali Vicecancellario commitante. Ioannes Iacobus triultius, reliquiue gentis Gallicę ductores, qua is erat Mediolanenſis primarius, vrbem ingreditur, Veneti autem, venditi vicini principis, pręmium Cremonam vrbem inſignem, & quicquid iacet abdua incluſum flumine, ducatus Mediolani dextrum oculum, fortunatiſſimam vberemq; tellurem, ex fœdere capiunt, recuſat totis viribus illorum iugum miſeranda ciuitas, cogitur vel inuita, ſpe recuperandæ vnꝙ libertatis amiſſa (ni veneti deciderint) colla ſubdere. Quod turchas in Venetos concitauerit Ludouicus, non vaſtum de retinenda piſarum vrbe hiatum ſuum, occaſionem ſe veneti fuiſſe nactos in Ludouici pernitiem iactant, ſed deum ſupplices Veneti precentur, ne qua illis, per apertum guttur edulum dulce demiſſum eſt, eadem quod illos perimat aconitum ingrediatur, ſatis euagatus ſum, diſces tu, qui partem habes in fortunę gremio, quibus calcibus concutiat eos, quibus longo tempore eſt blandita, quando contrahere rugas, frontemq; obducere incipiat. Domus illa, illa vice comitum, quę finitimos, cum ſeſe excuteret formidine replebat, proſtrabat, euertebat, cui quaſcumq; acies profligare facilimum erat, nunc ſine hoſtium aptis viribus, ligatis manibus, in gallorũ venit ſeruitutẽ, miſeret, quia neſcit ab iniuriis tẽperare victor Gallus, italo nomini ſemper infenſus. Vale Madrito ſexto Kalendas Septẽbris. M.cccc.xcix.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi. ccviii

De claſſibꝰ turcharũ et venetorum quã occaſionem veneta claſſis amiſerit.

COllega tuus habuit a me paucis ante diebus, flebilem Mediolanenſium calamitatem, tu vero, quę inter Venetos ac Turchas noſtræ legis hoſtes, dum illa in Italia gererentur acciderint, legito. Comitiq; noſtro referto, tricentarum amplius nauium claſſem Turcharũ, heleſponto freto, cicladibuſq;, menſe Iulio exiliiſſe refertur, Ingentes onerarias naues duas, quas Barchias appellant, cupparum capaces ſingulas quattuor millium, maritimas arces, viſu horrendas. Cõmeatibus pecuniiſq; ad ſtipendia nauli exercitui perſoluenda onuſtas in reliquę claſſis prę ſidium adducunt, tres quoq; ferunt in eſſe galeatias, cupparum trium milium, quæ ſingulę ianiceros nomine eorum milites octingentos, geſtare dicuntur, ſubtiles autem, quas appellant galeas, triremes duas aiunt & octoginta commixtas, reliquę naues ad miniſteria, peditibuſq; addictæ, peranderiæ oblongęq; vt pote, ſine pupibus, ad equos etiam importandos, vt ſolute illos in terram dimittere queant, aduehuntur, nauigiorum multiplicium, alimentis bellicíſq; apparatibus, quę grandiores circũſepiebant, reliqua erat multitudo, ſed vbi vbi claſſis illa petiit altum, tempeſtate diſpergitur, pleręq; ob ruuntur naues. ex breuioribus, collectis domum quę ſupererant, coronum inſigne ingenſq; in pelopõneſo municipium, princeps ipſe Turcharum, terra, cum ingenti exercitu, mari claſſe proficiſcuntur, nullam ibi moram traxit, viſit tantum, iterq; proſecutus eſt, ad conſpectum modoni oppidi Venetorum Colonię, portũ ingreditur, qui lõgus dicitur, atq; alias ſapientia. Turcharũ claſſem veneta claſſis ingens, duce Antonio Grimano primario viro, alias bene fortũato ſubſequitᷣ ſemper, cõferre manũ Turchę nũꝙ ſunt auſi, terrę vicina ſemper tenẽt, litꝰ aſſidue terrę ꝓximi abradũt, ad miliare duodecim

ab oppido modono, Gionziū portū claſſis Turcharū ingredit̃. Ibi ꝙ diu prę timore Venetę claſſis, quę ſemper aderat immorata, dicitur tandē pridie Kalendas Auguſti Gionzio exiliiſſe, eā impetere Venetæ naues pleręq; incipiūt. Fugere Turcha videtur claſſis, pauci primos bellatores Venetos ſequūtur ad pugnam. Andreas Loredanꝰ bello maritimo vir egregius, claſſem reliquā auxilio affuturā, ſi grandiores naues impeteret, exiſtimans, grandiori naui, qua ſtipēdia militaria portabantur adnixus, nauim ipſam ſeq; ac duas Galeras, quibuſcum manum conſeruerat, ſeſeq; Turchę Naui connexuerat, igne ſuppoſito combuſit, neq; ex cęteris tota claſſe quiſquam vnq̃ accurrit, vt ſaltem eos, qui ſe ab igne in mare deiiciebant, in ſuas naues tollerēt. Ita lauredanus, viriq; quicumq; fortes illum ſecuti ſunt, interiere, non tamen inulti, multo nanq; maius damnum hoſtibus intulit, ꝙ patrię. grandioris nauis caſu perculſi Turchæ, in terram deſcendunt, minores naues deſerunt, nec illos tamen Veneti inſecuntur. Ita per inertiam ducum, & ſortem quę ſeſe obtulerat, veneti amiſere, & reliqua Turcharum claſſis exitium imminens, euaſit. Ad naues igitur redeunt Turchæ derelictas, iterq; ſuum capiunt, eorum principe terra ducente centum viginti milium Bellatorum exercitum. Hęc habeto, quę nuper ad curiam allata ſunt. Et vale Madrito tertio nonas Septembris. M.ccccxcix.

ccix

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Quid turcha ceperit. Quid minetur. Quid trahāt chriſtianoꝝ diſſidia. It mediolanum gallꝰ.

TVrcharum principem cum centum viginti milibus armatorum exercitu terreſtri, mari vero claſſe ingenti gręca littora, ꝗ Venetæ parēt rei publicę. Infeſtaſſe alias ſcripſimus. Nuper autem a diuerſis Italię partibus, epiſtolæ ſunt allatæ, quibus a portu Gionzo & nautico illo leui certamine, quo Turcha nauis grandior, e noſtris duę Galeacęę interierunt incendio, in Achaiam Turchas adnauigaſſe mari terriſq; lepantum, ac patras impetunt, ſepiunt quatiunt, expugnantq; illico, quia imparatas reperere. Demiſſo de hinc exercitu Bizianciūm referunt, eum rediiſſe. Aſt irato animo, inquiunt, inſequentem ęſtatem ad inceptam in venetos prouintiam non minores copias paraturum. Vide quid noſtra pariant diſſidia. Barbaris datur his artibꝰ noſtrę iacturæ copia. Venetorum ingluuies, & Ludouicus Sfortia, qui Turchas in venetos ſtimulauit iracunda verſutia, totum orbem exagitant. Penas luit iam concitatę barbaræ gentis in ſanguinem chriſtianorum Ludouicus, aperiant, ſi quibunt, nunc oculos veneti, erigantq; aures aduenturum gallicarum tubarum clangorem, quando illos ſibi finitimos habent. Vt nouos ſibi mores galli induant oportet exoptent, ipſi viderint. Per eoſdem nūcios tabellarios ſcribitur Ludouicum Aurelianenſem Gallorum Regem Mediolanum vt vrbem tantam nuper habitam pacet, ſedetq;, fuiſſe profectum, more triumphantis ſuſceptum fuiſſe inquiunt. Ex animo ne, an fictis vulgi clamoribus, non eſt noſtrū querere. abſtinere vero quin doleamus, niſi galli, galli eſſe deſierint, minime noſtri eſt arbitrii. Forte aliter ſeſe gerent, in tantos ciues, ꝙ ſit inſitum illis in victos exercere. De his hactenus longioribus. hoc aliud habeto. Curia mouebitur prope diem, ne nos ex nimia ſeſſione torpor fatiget. Granatā ad vos ſumus profecturi. Ergo vale interea Madrito. xii. Kalendas Octobris. M.ccccxcix.

ccx

P.M.A.M. Bernardino Caruaialo Cardinali Sanctę Crucis.

Granatā venit Regina Neapolitana regis ſoror. Quid petat/archane concurſatiões ex galla in hiſpaniam.

NVllas a me literas iam diu te habuiſſe conquereris, fateor, id quidem. Canabem ad contorquenda ſtamina defuiſſe cognoſcito. relatu dignum nihil occurrit, quę vero popularia ſunt, tuis popularibus ſcribenda relinquo, quę ſcribere nunc queam, accipito, maderito, quod vulgus vocat madrit, in noua Caſtella, a Toleto milia paſſium trigintaſex noſtri Rex & Regina Granatam Septembri mēſe profecti, Parthenopęam Reginam Catholici Regis noſtri ex vtroq; parente ſororem, cumq; illa Cardinalem Aragonum, vti decuit ſuſceperunt. Scis huius Reginę filiam, ex Fernando primo Rege illius nominis. Neapolitano, Fernandi iuuenis alterius nepotis relictam, agere viduam. Noſtin & Federicum Fernandi primi filium, qui nunc regno potitur habito, ꝓ nullos reliquerit Fernandus iuuenis ex fratre illi nepos heredes. Filium habere, qui & ipſe Fernandus nuncupatur Calabrię ducem more familie illius, quæ ſucceſſores in regnum primo genitos, ipſis viuentibus, ducatu Calabriæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, inſigniunt, vt viduæ filiæ detur hic Fernandus adoleſcens Calabriæ dux in maritum, noſtrorum regum aſſenſu, Regina mater exoptat, querit, inſtat, noſtri Rex & Regina rem differunt, latere aliquid magnum, ſuſpicamur, non deſunt qui cogitent verſari animo Ludouici Aurelianenſis Gallorum regis, velle Neapolim a Caroli regis manibus ereptā, repetere, neſcit nanq; ſtare loco gallus, quietis impatiens, cōcurſationes quaſdam archanas ſentimus. Amanti filiæ Reginæ de cunnubio verba dantur. Expectat ſolicita, quid fata ferant. Cur Rex hęc in diem ducat, non intelligit. Tu vale Granatæ idibus Nouembris. M.ccccxcix.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER TREDECIMVS. Anno. M.CCCCC.

P.M.A.M. Cardinali Sanctæ Crucis. ccxi

Albayzinēſes deficiūt in vrbe granata/quid īde.

EX vrbe Granata ſuperioribus diebus breue ad te ſcripſi Epiſtolium, quia maioris mihi tabellæ implendæ, materia non occurrebat, menſe Nouembri reges curiā vniuerſam, Hiſpalim deportauere. Ibi agebamus quando in Albaizino Granatæ parte montana, quæ ſupereminet vrbi, bellatorum hominū populoſiſſima ſeditio, talis coorta eſt, vt prętorium militem, deficientibus telis, ſecuri impacta, Albaizinenſes peremerint. Sceptrumq; magiſtratus inſigne, quod manu geſtabat, in eum perfregerint. His auditis, ex vniuerſa Bethica, pręſidia iubent acciri militaria. Illi patrati facinoris conſcii, vt malo malum adderent, turmatim craſſati ſunt, per dies aliquot, quoſuecūq; obuios trucidabant, chriſticolæ, qui partem vrbis inferiorem incolebant, in ſummo diſcrimine verſabantur, ni duorum ſeneſcētium, Archiepiſcopi & Tendillę comitis, quibus reges vrbis gubernaculum tradiderant, prudentia obſtetiſſet, in ferrum, flamaſq; omnes iuiſſent. Albaizinū ſecernitur menibus a ciuitate, menia illa comes ita cuſtodibus muniuit, vt deficientium conatus repreſſerit. Antiſtes vero, quia ob ſanctitatis opinionem omnibus erat gratus ſeſe medium inter ſeditioſos coniecit, primorumq; animos, tum ſpe, tum metu propoſito, pacauit, penitētia igitur ducti, veniam implorant. Res hoc in ſtatu eſt, quę ſuccedent intelliges. Vale Hiſpali Kalendas Martii. M.D.

P.M.A.M. Suo comiti Tendillæ. ccxii

Galli mediolano eiiciūtur/Ludouic⁹ ſuſcipitur.

NVper ad nos celeres tabellarii attulerunt, Ludouicum Sfortiam, heluetiorum quinq; milium comparata manu, ex Germania in ducatū Mediolani proſiliiſſe, a ciuibus vocatū, qui gallorum ferre nequeunt inſolentias. Iacobum triultium rex gubernatorem reliquerat, in Galliam regrediens, hunc pati nequiuit aduerſa factio, eiectus vrbe, vix euaſit. fugantur & Galli omnes. In caſtellum ſe recipiunt multi. Ludouicus vrbem ingreditur, letis animis vterq; frater a ciuibus ſuſcipitur, vulgus fortunam ſequitur. Qui paulo ante terga vertētem laceſſebat opprobriis, modo tollit ad aſtra, nouariam vrbem adhuc galli retinent, arceſq; omnes. Veneti a fœdere Gallorum non diſcedunt, propterea non viuimus integra ſpe. noſtri tamen reges, qui nollent gallos fieri potentiores, nequeunt temperare a letitia. Huius rei euentū expectamus. Vale hiſpali tertio nonas Martii. M.D.

P.M.A.M. Suo comiti. ccxiii

Venditur Ludouicus ab eluetijs/capit aſcaniuſ gallis traditur a veneti[s]/quid errauerit in hoc veneti.

OFficio funguntur ſuo, res humanę. verſatilis hęc rota mutare naturā non intendit. oſtendit fortuna Ludouico duci, Mediolanum, oſtendit tantum, ad maiorem ipſius calamitatem. venditur miſer ab eluetiis, quos conduxerat. In galliam vinctus infœlix ductus eſt. Sed audi quonan pacto res euenerit, vt ꝗ̄ incerti ſint belli exitus intelligas. Stabant ſignis oppoſita ſigna, vt in agro nouarienſi, Ludouici & gallorum acies inſtructæ, confligerent, quando perfida eluetiorum phalanx, quę Ludouici ſtipendio militabat, e turba militum, ad pugnā paratorum, impudens crudeliſq; animo ſeceſſit. nolle ſe inquiens, gladii aciem in patria, quę ex aduerſo vexilla cernebat dirigere, Heluetios nanq;, & Galli conductos habebāt. Ita impotens effectus Ludouici globus, pugne ceſſit. Ludouicum gallis tradidere. hęc circiter idus aprilis allata ſunt. In quintum inde diem, malo malum additum accepimus. Aſcanium vt pote fratrē eius Cardinalem Vicecancellarium, fugam, Romam verſus, audita ſtrage, captantem, quamuis Alexandro pontifici, qui & ipſe gallos excitauerat, parum fideret, in venetorum manus cecidiſſe affertur. Et quod grauius eſt, gallorum metu perculſos venetos, gallis Aſcanium, tanq̄ ouem ad victimam, tradidiſſe, minitatos fuiſſe gallos, ſe bellum ipſis indicturos aſſeuerant veneti. In galliam & miſer Aſcanius ſub tuta Cuſtodia trahitur. Obcecant̄ in dies magis ac magis, vti video, veneti. Quis nam, liberatos ab omni metu gallos, o Veneti frenabit ne vos impetāt, quamcumq; cauſam nacti? liberos iam illos, tradito Aſcanio, effeciſtis, quem ſi euadere incolumē, vel diſſimulanter permiſiſſetis, obicem habebatis egregium, quo intra limites ſuſpēſoſq;

ac timidos immo & vobis ebſequentes Gallos efficiebatis. Eluetios vero aiunt ex fœdere Ludouici venditi, ſeptuaginta milium numorum aureorum prætium poſtulare. Hoc inquiunt palam & aperte fieri. Nec illos tantum facinus ea petitione fateri erubeſcere, ſed perfricata fronte, ni præmium Galli promiſſum præbuerint, illis ſe vindicaturos minitatur. Vale Hiſpali decimoquarto Kalendas Aprilis. M.D.

P.M.A.M. Suo Cardinali ſanctę Crucis.

ccxiiii

Que pena Granatenſibus. Quid alpuxarrẽſes. It ad eos rex/ q̃ exercitu & q̃bus ducibus. Quid actũ q̃d ogigiar oppidulum

SCripſi ad te alias purpurate pręſul, quid Albaizinenſes eminentioris Granatæ vrbis partis incolæ, patrarunt ob admiſſum facinus lex eſt illis propoſita, vtrum ſupplitium maſlint, an baptiſmum. Ad chriſtum conuerſi ſunt omnes, regibus id ſuadente Archiepiſcopo Toletano, ne perirent. Tu vero inquies hiſdem in ſuum mahometem viuent animis, atq; id iure merito ſuſpicandum eſt. Durum nanq; maiorum inſtituta relinquere, attamẽ ego exiſtimo conſultum optime fuiſſe, ipſorum admittere poſtulata, paulatim nanq;, noua ſuper veniẽte diſciplina, iuuenum ſaltem & infantum, atq; eo tutius nepotum, inanibus illis ſuperſtitionibus abraſis, nouis imbuentur ritibus, de ſeneſcentibus, qui calloſis animis induruerunt, haud ego quidem id futurum infitior. Hec impręſentiarũ commoditas aſſurgit, vbi fatuus illę ſeductor Mahometes colebatur, chriſti nomen, dulcibus illuſtrabitur cantibus. vbi exoſum hactenus & ſtomachoſum erat chriſti legem velle audire, ibi poſthac per pulpitarios oratores, ſublatis vocibus licebit tuto illam diſcutere, verumenimuero audi quid iſta pepererint, prima facie tremebunda. Montani Alpuxarrenſes, qui niuales montes incolunt, q̃ primum chriſti pręcepta ſubiiſſe Granatam vrbem, eius regni caput acceperunt, ne idem ipſis accideret veriti, turbatis animis, & montium etiam, qui paucis in locis ſunt perui, natura freti, deficiũt. De franciſco Ximeno Archiepiſcopo Toletano, qui ſuaſerat, vt ea Granatenſibus lex proponetur, cuncti murmurabant, eius defectionis fuiſſe cauſam iurgioſe blacterabãt. It ad eos Rex, coactis ex vniuerſa Bethica octoginta milib9 peditum, equitum autem quindecim millium, belli ſtrenuos duces, per diuerſa pręmittit, rex ipſe frontem hoſtium, montiumq; fauces, qua planitiem ſpectabant Granatenſem, aggreditur. a tergo illos, qua iacet inſigne oppidum Andaraxiũ, Lerini comes, Nauarrę, quę in cantabris eſt, Comeſtabilis (is eſt magiſter equitum) adoritur, vincit, proſtrat, ſternit, trucidat innumeros. oppidum vniuerſum diſturbat. Almeria, ciuitas eſt munitiſſima, quam ſimul & Baciam cum Guadixio ceperant, maritima eductaq; eſt in Herculei maris littore. in horum niualium montium radicibus ſita, ea in ſummo fuit diſcrimine, tum quia imparatos reperit, ſine vllo militari pręſidio, ciues iſta ſeditio, tum quia Marchenã, Alhamillãq;, duo montana oppida, vrbi vicina, iam defectores ceperant, ad Almeriam q; impetendam, iam ſe accingebãt. Aſt ex Murtia, quæ regni nouæ Carthaginis caput eſt, cum auxiliis accurrit Carthaginenſibus, Petrus Fagiardus ipſius nouæ Carthaginis dominus, qui ibi iuuenculus adhuc, agebat cum noua nupta. Is non contentus Almeriam ab impetu hoſtium poſſe defendere, ad hoſtes venientes proficiſcitur. Quatter vna die illos profligat, oppidaq; ambo Marchenam Alhamillamq;, de ipſorum manibus eripuit. Rex vero, quia ipſe fuerat caſtrametatus, vnde minime hoſtes ſuſpicabantur, exercitum per callidos ſpeculatores, per quoſdam anfractus inuios, ad culmina montium ducit, tranſilit in heſitantes, diſcurrens quędam noſtrorum iuuenum aulicorum copia, conſtructos eorum aggeres diſrumpunt, obuios quoſq; trucidãt. Langiaroꝝ eius plagę natura ac arte munitũ oppidũ, & ſi arx aliquãtiſper obſtiterit, ſeſe dedidit, baptiſmũ & ipſi, ne pereant, paciſcuntur. Ita fœlicibus auibus Rex Hiſpalim ad nos nudius quintus rediit. Eſt ogigiar ab vrbe Granata oppidum, tria tantum miliaria diſtans, mira fuit rabies oppidanorum, fere omnes interiere gladiis pugnãdo accerrime. Ex illis plęriq; inermes, cum noſtris armatis, & Cathaphratis, conſeruere, ac multos e noſtris militibus confodere, priuſq̃ ſuccubuerint qui fuere ſuperſtites, & ipſi vicinorum exemplo baptizari optauerunt, ne meritas penas luerent, ſuccinte iſta volantiq; dextra, quia petaſatum ſentio eſſe tabellariũ, tibi ſignifico, atq; eadem ſero. Vale Hiſpali. xvii. Kalendas Auguſti. M.D.

ccxv

P.M.A.M. Suo Cardinali Sanctę Crucis.

Moritur princeps michael q̃rit diſpẽſatio ꝑ alia filia dãda e manueli viduo Caterina q̃rta filia

SEdatis rebus Granatenſibus, Catholici Rex & Regina noſtri, proficiſci Granatam conſtituerunt, vt a laboribus & aſſiduis itineribus menſes aliquot ibi pedẽ fierent. Circiter idus iulias, eo aduenerunt, ſed infauſto ſidere, periit inter ipſorum manus. xiii. Kalendas Auguſti omnis eorum ſpes poſteritatis maſculinę. Infantulus inquio princeps Michael, ex Emanuele Portugalię Rege & eorũ filia nepos, q̃ in Auguſta cęſarea, ipſum Michaelẽ pariẽs, naturę cõ

ceſſit. Scis nanq; poſt Ioannē principē vnigenitū, Margaritęq; abortiuū nullum relictū fuiſſe, illis alium, pręter filias, heredem, atq; ex primo genita, infantulum hunc exortum. Expectant etiam a pontifice, vt eidem Emanueli ducere Mariam ex natabus tertiam, priſcæ ipſius vxoris ſororem liceat, noſtris nanq; legibus noſti, cautum eſſe ne duas quiſq; ſorores ſibi vxores habere queat, incōſulto pontifice. Vt variis tibi caniſtrum floribus impleam, aduertito & aliud, Catherinam de filiabus quattuor vltimam, Britanni Regis filio primario deſpōderunt. Atq; iterum aliud, ne de menſura conqueraris, accipito, Ioannam filiam Philippo Burgundo Auſtriæ Archiduci, Flandriæ in Belgia comiti, vxorem datam, cum viro, ad regnorum tantorum ſucceſſum, accerſunt, miſſi ſunt ad hoc celeres tabellarii. Huic nanq; ius regium obuenit hereditarium, cœteris qui prę erant vita functis. Huius infantuli Michaelis mors, acriter proſtrauit, vtrumq; auum. Iam non ſatis equo animo tot fortunę alapas ſentiunt. Vnde perturbatrix hęc rerum mortalium, inter tot applauſus, tot rugas contrahat, inter tot ſataleta, tot tribulos, ſpinaſq; conſerat, obſtupidi mirantur, diſſimulant, tamen tenebras mentis pro viribus, & ſeſe lucidos ac fronte ſerena populis oſtendunt, quid autem lateat non difficile coniectatu eſt. Vale Granatę. iiii. Kalendas Auguſti. M.ccccc.

datur ãglię pricipi filippus gener & Joãna filia accerſuntur ad hereditatem.

Portugalenſis duxit ſororem vxoris defunctę.

P.M.A.M. Petro Faiardo nouæ Carthaginis domino diſcipulo. ccxvi

GEneroſo te fortiq; animo maurorum conatus cum pręſidiis Carthaginēſibus, repręſiſſe, per Almeriēſium literas, qui ſe in ſupremo fuiſſe diſcrimine ſemi adhuc tremuli balbutienteſq; fatētur, didicimus. perniciem ſuam pallantes ad horam expectabāt. Hii ſcribunt eodem te die hoſtes quater aperto marte profligaſſe, Marchēnāq; atq; Alhamillam, iuris Almerienſis oppida munita, te referunt reſtituiſſe. Captum nanq; pręter Marchēnam ſolam arcem vtrumq; aiunt, res hęc tibi ſummo decori dat, mihi vero, qui te inſtitui, non paruo eſt ornamento. Cedere inquiunt, qui bene interprętant, huic tuo facinori pręclaro, ducum aliorum geſta, tum quia non minus clarum, tum quia tu adoleſcēs, martiq; nuper natus, e cunis pene exiliens te te ita geſſeris, ipſi vero veterani ſint, diuq; exercitati. Faxit deus, vti indies magis ac magis huiuſcemodi de te, ac maiora ſentiamus. Petiſti a me aliquando, vt te meis literis ad ſcribendum impellam, ne ſermo latinus, quem nō inculte complexus es, ex diſſuetudine in te pereat, obſequar tibi, moremq; geram poſthac animo libenti. Tibi egregio duci, quę ab oratoribus exteris, in curia verſantibus, de principum alienigenarum geſtis, ex eorum cōmertio, in dies magis intelligo, ſignificare intendo. Dum interea precipue Granatæ apud comitem meum Tendillæ, & Archiepiſcopum ſenes, & ipſos eruditos, ago, ad quos abſens ſcriptitabā. Ad pręſens igitur, licet audituī nō bene ſapidum, hoc habeto. Turcharum princeps heleſpōto claſſem eduxit ingētem. Ipſe vero, exercitu coacto terreſtri numeroſiſſimo, mari terraq; Modonum venetorum Coloniam in Gręcis littoribus impetit. diu obſidet, capit tandem. Sed infœlicem audi caſum miſerādumq; in fatorum nuper penetralibꝰ aſtructum, minime notum hactenus in re bellica Modonenſes obſeſſi, tormētario carebant puluere, quoniam in hoſtes innumeros proiecerant ęneos, ſaxeos, ferreoſq; globos, per obſidentem Turcharum claſſem, nauigiola, quę indigentiam venetis aperiant, dimittūtur, euadunt. O inauditum calamitatis genus, qua ſalus expectabatur afflictis, ea internities oborta, petita per obſeſſos ad vnguem importantur. Turcharū ſindūt claſſem miſſę triremes, vēto in pupim expectato. portū capiūt. Illis ad menia vectis intra portum, publico ſtatuitur edicto, vt quicumq;, pulueris eius cadum e triremibus detraxerit, auream aſſequatur dragmam, quę eſt ducatus, ſuperueniebat nanq; Turcha claſſis, vt triremes ſubſidiarias, aut caperet aut adureret, illas inſequebatur, turcharum imperator claſſiariis ducibus necem fuerat minitatus, ni triremes illas raptarēt, quas per tot nauium multitudinem tranſuolaſſe, permiſiſſent, ducum incuriæ atq; inertiæ traiectum triremium aſcribens. edicto pręcepto milites, lucri cauſa, murales deſerunt ſtationes. E muris qua turcharum exercitus deſpici poterat, pręſidiis vacuas eſſe ſtationes quidam proditores innuunt, excuſis manibꝰ, clamidibuſq; rotatis. vt facto impetu accedāt turchę parietibꝰ ſcalas admoueant, ſigna dant. Muros turchæ impetunt, deſertas reperiunt ſtationes. ſcalis innituntur, ingreditur multitudo ingens opidum capitur, fit miſeranda cedes, nullus, quin trucidatus aut captus fuerit, ductuſue ſeruus, euaſit. Letus ea victoria tumidus atq; inſolens Turcharum princeps, redit Bizancium. Ex itinere, coronum illuſtre in corinthiaca Grecię prouincia, oppidum, vicinorum calamitate, ac Turcharum minis pręteritum, ſeſe dedidit. Ita hoſtium, noſtra deſidia, vires coaleſcunt noſtræ vero hebetantur. Vale Granatę quinto Kalendas Octobris. M.ccccc.

Quã iaudito caſu modonū veneta capiatur pma grecia a turchis/capit q2 coronū municipiū. Quid parant chriſtiana diſſidia.

Liber quattuordecimus.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER QVATVORDECIMVS. Anno.M.CCCCCI.

ccxvii

P.M.A,M. Cardinali Sanctę Crucis.

Altera e filiabus emanueli deſpōdetur. Caterine dotalia parat / diuidūt inter ſe Regnū galꝰ ⁊ hiſpanꝰ ſpicatū mititur Fœdericus rex in fęlix. quare hoc fecerint rex ⁊ regina.

Fœdus contra Regem, Neapolitanum.

AD emanuelem Portugalię Regem, ductam fuiſſe vxorem, tertio regum
genitam, Mariam nomine, quam hinc pridie Kalendas Octobris ab
duxerūt, Medicus tuus tiraſonenſis doctor Carraſconus, quē hic apud
Reges habebas, eo tempore rerum tuarum procuratorem, ad te ſcripſiſ
ſe mihi retulit. Propterea mihi cura non fuit, de illis tunc mētionem fa
cere, nunc autem, quia nemine hic video ex tuis familiaribus, quę fer
ueant a me accipito. Catherinę de filiabus quattuor, quę matris vterum
vltima clauſit, dotalia parātur, ad ſponſum in Britaniā ducetur prope
diem, qualem tantorum filiam regum decebit, vti ex regiis audio pene
tralibus, dimitent. Hoc eodem tempore, vt intelligas quantum ſit rerum culmini, parum fides
dum, eia, expergiſcimini fortunę filii expergiſcimini, argumentum veſtrę fragilitatis ab hoc
exemplo colligite. Hinc miſerę Reginę, regis ex ſorore neptis, nuptię diſturbabant. Hinc ma
ter infelix, ſe fruſtratā voto reperit. concurſationes illę quas ad te ſcripſi alias (ni fallor) hoc por
tendebant. diuiſerunt ſibi partibus aiunt ęquis Neapolitanū regnum, Gallus & Hiſpanus. ſpi
catum (vt eſt in Hiſpano prouerbio) fœdericus eat, cōtumqꝫ & cucurbitam queritet, ambo icto
fœdere conſtituerunt, vt ciuitatem ipſam regni caput Neapolim, cum vniuerſa campania, Gal
lus, vt apuliam calabriamqꝫ Hiſpanus capiat, pacti ſunt. Facile factu puto, vt in fœlix Federicꝰ
regno ſpolietur. Catellus nanqꝫ ſolus, duobus famelicis leonibus, haud quaqꝫ potis erit obſi
ſtere. Hic forſam purpurate pręſul mirabere, cur affinem Fœdericū ita iri perditum patiant,
regis nāqꝫ eſt, ex Fernādo primo ipſi patrueli, minor nepos, ſed quę referāt, ne culpę illis aſcri
batur, habeto. Inquiunt interrogati Rex & Regina, ſeſe totis viribus, per nuntios, per celeres
tabellarios, per religioſos viros fuiſſe conatos actitare, ne Ludouicus Aurelianēſis Gallorū rex,
impetere regnum Neapolitanum, pararet. Inquiūt, nixus eorum fruſtratos omnes, neqꝫ id ab
eius animo diuellere vnquam potuiſſe, propoſito etiam tributo, quod ſe pro Fœderico, tanqꝫ
vades per ſoluturos, ni fœdericus annuerit, pollicitos fuiſſe dicunt. Cum igitur prudentes Nea
politanum regnum ad Gallorum manus prope diem eſſe venturum proſpicerent, quia ipſi ne
queant, quales optarent ferre ſuppetias, ꝙ maxime diſtēt. E duobus incomodis alterum aiunt
ſe minus graue delegiſſe, vt ſcilicet dimidiam ipſius regni partem aſſequātur, ne in Gallorum
poteſtate vniuerſum cadat, facilius nanqꝫ ſe ſperāt, eam partem, quam ſibi Galli ſortiti ſunt, ha
bituros aliquando, qꝫ ſi vniuerſum regnum occuparint, vt cumqꝫ ſit. arma parātur, quibus, ni
monitꝰ ceſſet Fœdericus, illata vi, cogatur abire. ex proximiori tu, qui vrbem, regno vicinam,
inhabitas, aliquādo videbis, & infœlicis regis optimi quidem viri, miſereberis. Vale datū Gra
natę. xiiii. Kalendas Martii. M.ccccci.

ccxviii

P.M.A.M. Petro Fagiardo nouę Carthaginis dn̄o diſcipulo.

Diuiſio regni Fœdericus in galiā fernādꝰ eiꝰ filius adoleſcens tarentū ſuſtinet. Rex vterqꝫ coronatur Galꝰ ⁊ Hiſpanus.

SOlent veteres moloſſi de catellorum faucibus iuuenculorum eſcas abripere, non autē an
niculus graueſcenti. Quorſum iſthęc inquies, comparatio? donec veterem nouāqꝫ Caſtel
lam, curia, cuius ego perpetuus incola ſum, tenebat, cupidum Tendillę comitis, cuiꝰ ego
ductu in Hiſpaniā me cōtuli, ingenium, crebris implebam ſignificationibꝰ, alteriuſqꝫ seneſce
tis Archiepiſcopi Granatenſis, vna demulcebam, viuūt nanqꝫ duo hęc comitis & antiſtitis cor
pora, ſub vno ſpiritu, tanta eſt, tāqꝫ efficax inter ambos amicitia. Nunc vero, cum illos habeā
ſingulis horis ante oculos, viuaqꝫ occurrāt voce, coram pertractamus, ad te propterea iuuēcu
lum, a ferę decrepitis, ſermo nr̄ poſthac conuertetur, hac tn̄ lege, ſi te nouero, rerū exterarū eſſe
nō minus cupidum, qꝫ ſis animoſus fortiſqꝫ animi. Magnanimus nāqꝫ maternum auum, tui
nominis egregiū bellatorē referens, fuiſti ſemper. capito igitur, quę nuper allata ſunt ex Italia.
Gonſalus Fernandus aquilaris Cordubenſis, tibi amicus, qui vna cū venetis Fernādo iuueni
regio nomine ſuppetias in regnum Neapolitanū quōdam tulerat, quibꝰ auxiliātibus Carolus
francorū rex, regno terga dedit, cum pręſidiis militaribus iterato miſſus in Italiam, eam regni
partem, quā noſtri reges cum Ludouico Aurelianēſi Gallorum rege pacti ſunt, amplexus eſt,
apuliam vt pote Calabriamqꝫ, Siciliæ citra farum finitimas prouincias, vrbs autem ipſa Nea
polis, cum vniuerſa Campania, Gallis obuenit, reſtitit aliquantiſper Fœdericus, ceſſit tamen

In galliam profectus eſt. Fernandus vero ipſius Federici primogenitus, qui poſt patris obitũ, regni habenas expectabat, licet vix adoleſcat, tarenti adhuc ſeſe tutatur. at cũ necunde auxilia ve⸗ tura cernat, vt ſeſe dedat: oportet. Alexander vero Pontifex maxim⁹: ad quem regni: feudum at tinere inquiunt: ex inſperato requiſitus ab vtroq; ſcilicet Gallo & Hiſpano regib⁹, regem: tali nouitate ſurgente ꝓpere, ſtupidus vtrũq; coronat: vel inuitus, veritus amborum potentiã. Hęc habeo quę tibi referam in pręſentiarum de rebus exteris. noſtratia vero genitor tuus, qui regi⸗ næ lateri ſemper inhęret, genitoriſq; ipſius familiares: tui amantiſſimi: qui te colũt & obſeruat, ad te crebro: me interdum neſcio ſcribũt. Hanc ego curam illis relinquo. Vale Granatę, tertio Kalendas Maii. M.ccccci.

P. M. A. M. Petro Fagiardo nouę Carthaginis domino. ccxix.

TEnes, vt arbitror. Quæ tibi de capta Venetorum colonia modono. ſignificaui, amiſſam fuiſſe venetorum partim incuria, partim ſuperbia: plęriq; inmurmurãt. Aiunt nãq; ob latam claſſem nr̃am, quę ſub Gonçalo fernãdo ad regni tutelã vagabatᷣ ſemiocioſa, recu ſaſſe, ne quiſq; eius glorię: quam in manu ſe habere putabãt: particeps efficeretur. At Venetos audiui, cõquerentes de nr̃orum inertia, qui acceſſum diſtulerint, vtcũq; ſit: in predã data eſt mi⸗ ſera vrbs: vti iam ſcripſi, nũc vero aduertito quę deinde geſta ſunt. In Adria magni maris Ionii ſinu, multę iacẽt inſulę: ciclades appellatę. His maiore ex parte, quia maritimo ſtudio principes omnes ſuperãt veneti, imperitant. Samẽ inſulam, Vlixis quõdam patriam, dulichio proximã, quæ nunc eſt Cefalonia, & ad Heleſpõti pœne fauces: Rodiis vicinã mithilenem: Turchę poſſi debant, vtrãq; armis veneta ſępe claſſis impetiit. At ſępius Cefaloniam. Quare Gonſaluus noſter Fernãdus, cum pręſidiis Hiſpanis: quę per ea Maria poſt regni diuiſionemocioſus du⸗ ctitabat, Cefaloniam vna cum exercitu veneto: impetiit, oppugnauit, cœpit, nõ tamẽ ſine graui noſtrorum incõmodo: ferro nãq; oppugnando multi, alimẽtorum penuria, & aeris cõtagione plures: interierũt. Venetis, ex regum mãdato, inſulam reliquit. Veneti vero Gõſalum fernandũ preclaris, qualib⁹ decuit inſignẽ bellorum ducem, donauere munerib⁹, paucos poſt dies can⸗ dem ſumpſere galli, cum venetis contra mithilenem ꝓuintiam. Multa, magnaq; vtrinq; naui⸗ gia coeunt, numeroſa claſſis inſtruitur, mithilenem adnauigãt, oppugnãt oppidum, fauciãtur multi, rem deſerũt, re infecta galli reuertuntᷣ, redeuntes maris iram experti ſunt. Qui ſanguinẽ honorifice apud mithilenem effundere recuſarũt, freto abſorti, vitam ꝓiecere in glorii intra ci thercas nãq; rupes, vniuerſa ipſorum claſſis rediens: illiſa eſt. Cum fortunis omnibus naufragio lacerata, obruta, atq; ſubmerſa interiit. ex omnib⁹, pauci ſcopulis innixi, euaſere, hęc ad te inter dum deſtino, quando ad curiam iſta per tabellarios portantur, plęumq; etiam ea differo quia nuncii deſunt, qui ad te proficiſcantur, cum ſecluſus lateas, inter Carthaginenſia promõtoria, ſcombros, cum noua nupta: vorando, vbi te vitam agere cum libris, & quãdo librorum te ſa⸗ cietas ceperit venatui indulgere te pręrdicas, quę vtraq; laude digna iudicamus. Vale Granatæ nonis Iunii. M.ccccci.

Recuſarũt claſſem hiſpanã vene⸗ ti ire modonenſi capitᷣ cefalonia mitilenę inſula fruſtra oppugnatᷣ claſſis gallica fide naufragatur.

P. M. A. M. Suo Cardinali ſanctæ Crucis. ccxx.

PHilippum Burgundum poſt Michaelis principis obitum, fuiſſe cum vxore Ioanna per celeres tabellarios accerſitum, ſuperiorib⁹ ad te diebus ſcripſi, nr̃æ religionis Cardo nõ infirme, belge illi, heduiq; bituriges, ac celte: & reliquę gẽtes qb⁹ imperitat Philippus, vt eos deſerat minime patiuntur. At oratores ab eo Ioannaq; miſſi ſunt, Archiepiſcopus Biſun⸗ tinus, qui a teneris Philippum pręceptor inſtituit, ac Filibertus de vere hos hic habem⁹, cum eis agitᷣ, vt Philippo acceſſum perſuadeãt, filiam nãq; non ceſſuram: quin maritum ſit ſecutura: non dubitãt, ſe daturos operam Rex & Regina pollicentᷣ, vt ab vniuerſis amborum ditiõi ſub⸗ ditis populis, ꝓ futuris regibus: ſi priores ipſi naturę conceſſerint, adiurentᷣ, monere oratores reges vidẽtur, ne Philippus aduẽtum differat. Difficile factu ꝓponunt, poſſe pacato vnq̃ Hiſ⸗ panos gubernari: niſi apud eos prius diu rex futurus verſetur, bono eſſe animo Biſuntin⁹ vi⸗ detur. Hominem reb⁹ cõſulturum credimus. prudens eſt & ſui principis amãtiſſimus. ſe prope diem diſceſſurum, ipſe mihi retulit, de his ſatis, ad alia veniamus. Catherinam vltimo notam: in Britanniam ad ſpõſum Britanię regem, ſeruato fatorum ordine, futurum, ex Halhambra arce regia quinto nonas Maii dimiſerũt. In portuclunio in Galezia: adhuc eſt in anchoris, ꝓſperos expectant flatus, timet a longe maris occidui minas tenera puella: regiis delitiis: intra regias au⸗ las, educata. Pollet tamẽ animo: ꝓ viribus fœmineis, viget ingenio: & prudẽtia. Matrem pręter cœteras ſorores emulatur. aliud tertium accipito: demõtanis Serrę vermegię: qui veriti ne vete⸗ ra Mahumeticę legis inſtituta deſerere cogerentur, defecerunt, & ipſi velut alpuxarrẽſes. Hi ſeſe

Oratores ꝓ philippo. Quid agitᷣ caterina mittitᷣ ad virum in britaniam. Serra vermegia rebellat. Alfõſ⁹ aqlaris ꝑmas trucidatᷣ cũ mĩtis/mauri tandẽ cedunt.

fortiter,ſtrenueꝗ diu tutati ſunt,locorum aſpera natura illis maximo fuit adiumento.Magnis noſtris exercitibus,non modo obſtiterunt,ſed & ſtructas acies noſtras profligauerũt,ferierũtꝗ ac trucidauerunt ex nobilibus plurimos. Alfonſum aquilarium Gonſali Fernandi,qui res geſſit Parthenopeas imperator egregius,fratrem natu maiorem,potẽtem,cordatumꝗ inter Hiſpanos optimates equitem auratum,primarium ducem,rei gerende, ſecuerunt hoſtes in fruſta, Ita vt vix poſtea,cedentibus illis inter mortuos dignoſci potuerit familiarium,clientũ,ac fidorum amicorum apud eum ingens copia trucidata, nulli obuio pepercerunt, captiuum ducere quẽquam aut ſeruare,haud quaꝗ paſſi ſunt,renouatis copiis mauros noſtri aſtrinxerunt,colloquium petunt,fœduſꝗ ineũt. Vt in africam eos traiicere reges ſinerent,eis nauigia,quibus tuto quirent transfretare,prę berent.ita natale ſolum,auitaſꝗ domos,linquere maluerunt,ꝗ noſtros ſibi mores induere, tãta eſt ab atauis & maiorib⁹ inſtitutionis aſſumptę vis, regib⁹ haud ingratus fuit diſceſſus.Sic expurgari,malo gramine terram, paulatim inquiunt,nil vltra reſtat quod impręſentiarũ tibi ſcribere poſſim ſignificare.Et ſero interdũ iſta tibi porriguntur,quia raro a noſtris his terrarum finibus ad vos tabellarii volitant, & mihi de manibus plęriꝗ euadunt,quos me latet fore diſceſſuros.Vale atꝗ animum contemplator meum,quando res deſit interdum Granatę quinto idus Iunii. M.D.I.

ccxxi

P.M.A.M.Suo Cardinali Sanctę Crucis.

Fit card. didacus Furtatus Mendoti⁹ philipp⁹ gener expectatꝫ mouetur autor vt ſe apparet ad Soldanum orator

RVbro decorauimus galero,beneficentia ſummi pontificis,tibiꝗ dedimus collegã,Iacobũ,qui Hiſpaniæ dicitur Diecus,Furtatũ Mendotium,magni illius Cardinalis Mẽdotii Petri Gonſali ex fratre nepotem , Hiſpalenſem Archiantiſtitẽ, ac mei comitis Tendillæ,ex vtroꝗ parente,germanum . Is eleganter ſeſe ſub purpurea iſta trabea, condit,vt non minus illam ornet,ꝗ ornetur ab ea,pollet nanꝗ preſtantia corporis,ac vultus dignitate,gen⁹, mores,literarum peritiam,atꝗ animi dotes illius tu noſti,qui familiam hanc de te optime meritam fatearis,fuit nanꝗ tibi Petrus Gonſalus huius patruus, ad Cardineũ gradum tuum aſſequendum,non paruo adiumento(vt aiunt)hunc iam riuũ claudamus. Alium aperiamus. me ininiſtin me tibi ſignificaſſe Biſontinum Archiepiſcopum Filibertumꝗ de vere Philippeos oratores,de ſuo in patriam diſceſſu mefuiſſe alloquutos! dimiſſi ſunt,nec leuiter donatus muneribus vterꝗ eſt.De philippi aduentu ſpẽ reliquit biſontinus.De ioanna ipſius vxore, nihil ambigitur,ſi maritus aduenerit.eſt nanꝗ mariti amantiſſima,licet tantorum regnorũ vtriuſꝗ parentis & aliorum,quib⁹ cum fuit enutrita,cupiditas minime moueret,ſolum viri deſiderium, quem ardentiſſime dicitur amare,illam atraheret,de me autem hoc habeo ꝗ tibi per hunc tabellarium breuibus ſignificem.a regibus moneor,vt me ad iter orator futurus accingam,prę parẽꝗ . nec dum quid velint,quo ve me ſint deſtinaturi,aparuerunt.Vale Granatę pridie Kalendas Iulii.M.D.I.

ectio ad Sol danum.

ccxxii

P.M.A.M. Petro Fagiardo diſcipulo nouæ Carthaginis domino.

Diſſidẽt hiſpani & galli & quib⁹ cauſis/itemꝗ col lachrymaꝫ/ Italię ruinã/ de leguleis/ d ſotio/ de autore ipſo.

HEri forte fortuna apud genitorem tuum prãdebam, quando ſermonẽm ad vxorẽm tibi nouercam,diriges,ſe miſſurum ad te nuncium apperuit,ſumpſi calamum illico,pauca, quę mihi ab oratoribus pontificio ac veneto , quibus ſumma beniuolentia deuinctus ſum,recitata euenerint,tibi referam.In neapolitano regno lis cohorta eſt, inter gallos & hiſpanos,fouetur nunc,veluti ſub Gallinę alis Pullus exiguus,detegetur(vt arbitror)prope diem latens ignis aliquis, qui totam denuo Italiã perturbabit, hinc emergit eorum diſſidiũ,duę ſunt in regno prouintiolæ harum altera vulgo Baſilicata,altera Capitanata nũcupatur.Ambas hiſpani,quia intra fines ipſis ſortitos eſſe inquiũt, amplexi ſunt,tenẽtꝗ, galli intra ſuos eſſe,ſibiꝗ conducere,maximeꝗ ſibi opus eſſe inclamittant.Vrbem neapolim rei frumentariæ penuria, his duabus prouintiolis amotis,ſemper laboraturam cõquerũtur.Inde nanꝗ priſci reges neapolis regiam ſaturabant.res in dubio eſt. vetera regni ſtatuta excutiuntur,cõſuetudines queritantur,intra campanię fines,an apullię fuiſſe intelligantur hactenus,reſecatur,legum enigmata cudunt.diſſoluũtur,libri vtrinꝗ a leguleis cõuoluũtur. Sed quid iri perditum labores ſuos boni viri patiuntur,vbi agendum eſt armis! quid toga aut codicibus opus eſt ! non eſt veſtrum legulei de tanta re iudicare,non ſtabitur veſtris promulgationibus,non vos magnarum rerum geſtores tanti faciunt,nollet hiſpanus tantę rei poſſeſſę manum aperire. Egre gallus quod ſibi expedire putat,deſeret,mordere ſeſe conuiciis inuicem vtrinꝗ duces incipiunt,venturos ad arma ęredimus.Hęc de noſtris rebus,quę in alienis terris geruntur,longius tendo. Ab oriẽte referunt iuuenẽ ignotum quẽdam in perſas arma ſumpſiſſe, vniuerſaꝗ iam perſiã,parthianiꝗ,

ac mediam debellaſſe, cunctis orbis principibus: inde inquiunt illum minitari. Sophium appellari iuuenem dicunt, generoſo magnanimoq; animo pollentem, hęc pauca in nube allata ſunt. Quid ſit hoc pariturum neſcitur. Si res crebreſcet: tibi ſignificabitur. Aliud accipito perpendiculum, vt legādus ad longum iter capiendum me apparem: Reges imperant, quo, quidue cauſæ iuſſit, nondum intelligo. Vale Granatę. iiii. nonas Iulii. M.D.i.

P.M. A.M. Cardinali ſanctę Crucis.

ccxxiii. Jt autor ad venetos de hinc ad ſoldanū orator

CIrciter Kalendas Iulias arbitror ſcripſiſſe ad te, me fuiſſe monitum a noſtris Rege & Regina Chatolicis, vt me ad iter accingerem, nudius tantum tertius, quid velint, quo ve deſtinent aperuerunt. Venetias primum cum archanis quibuſdam mādatis, ad tam inſignē rempublicam, mittūt ad Soldanum deinde Babilonium, Egypti, Sirię: atq; vniuerſę Paleſtinę, idumeęq; dominum: vt tranſfretem imperant. Is ſe coacturū chriſtianos omnes: vt chriſti legem abnegent, Mahumetemq; complectantur, minitari dicit̃, occaſionem nactus, ꝙ Granatenſes populi, Mahometem ſuum deſeruerint. Vim illis illatam fuiſſe putās. Id nāq; illi: Iudęi, mauriq;, atq; hęretici eliminati a noſtris regibus: perſuaſerunt, quid vltra datum ſit agitādum, longum eſſet recenſere, rem prius aggrediemur, ſucceſſus poſtmodum intelliges. Cras qui eſt dies veneri aſſignatus, Iduum Auguſti dimittor. Vtinam bonis auibus, per maris, ac terrarū graues labores, & ingentia pericula, ſim vniuerſam percurſſurꝰ Europam, Aſiamq; atq; Africam, nō intactas, ſi duces mihi celites habuero, relicturus. Fido cœleſtibus aſſummo libens ꝓuintiam, Sapidum nāq; mihi ſemper fuit, alienigenas regiones peragrare ſaturat̃ multo plenius humana mens, videndo, ꝙ̃ aut legendo, vel audiendo: hęſitat nāq; ſemper, vera ne ſint, an ficta, quę legit, aut auribus percipit noſter intellectus, quę vero corporis inſpicit luminibꝰ: lucida illi certaq; ſeſe offerunt. Vale Granatę, pridie Idus Auguſti. M.D.i.

P.M.A.M. Petro Fagiardo.

ccxxiiii. Significatiua de diſceſſu ad legationem.

PEta ſeatus (vt vulgo dicitur) pedem habens in intipode, quem vos ſtribiū appellatis: hęc pauca exaro, ad Venetam remp. ad Babilonium inde Soldanum, orator deſtinatus a Catholicis noſtris regibus iam diſcedo. Hęc eſt dies Idus Auguſti, qua deo Duce quicquid chriſtiano licet pedibus terere peragraturus ſum. Funde pro martyre tuo inſtitutore: vota, preceſq; vt incolumen illum ſeruent, referantq; incolumen. Et vale Granatę Idibus Auguſti. M.D.I.

P.M.A. M. Comiti Suo Tendillę ex itinere.

ccxxv. Quid autori acciderit intra hiſpaniam.

QVod mihi pręmium expeditionis huius, ad rei exitum cœli aſtruant neſcio. Initia nāq; laborioſa, formidoloſa, diſcriminibuſq; plena omnia, Santius, Rodericus, & adoleſcentulus Fernandus veteres mei tres, quos optime noſti, familiares, in itinere graui morbo decidere, capitis grauedine tanta ꝓmunt̃, admixtis vrgentibus febrium ardoribus, vt viui ſint, aut mortui ipſimet nō intelligant̃, peſtiferas, aiūt medici, eorum febres eſſe. In freneſim incidit iam Fernandus, quid ſentire debeam vt homo tu ipſe videto, augit non minor anxietas ex aeris cōtagione, nuſq; applico me, vbi nō peſte cōcidant. Prohibemur & multis in locis, vrbes aut villas, tanq; morboſi, intrare Barchinona vrbs, pręcæteris peſſundat̃, ſemi deſertā eſſe inquiūt fixi ego pedem propterea in eius quodam ſuburbano rure, arecto itinere ſemoto. Hæc pauca per hunc celerem tabellarium qui ab vrbe ad vos volitat, accipito. Vale ex itinere nonas Septēbris. M.D.i.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

ccxxvi. Significatiua de pturbatiōibus & de orone.

QVibus aſflicter pturbationibus ex nr̃i comitis Epiſtolio vir ſanctiſſime, cognoſces. Illa vt homo, ſentio, iuxta illud terētianum, ad hęc tamen pferenda mihi pdeſt, non mediocriter nr̃ę veterumq; Theologię pceptio, qua viro forti nihil eſſe debere ſub cœlo durum edocemur, ęquo nobis viuendum animo in mari medio, fluctuantibus ventis atq; in tuto portu, ſępe legimus, ſi in tam durę ꝓuintię prima fronte iſta ꝓueniunt, quid fore putandum eſt in ipſius rei vtero calceq;? Hęc ſi euaſero, ſecundum ſibi locum, ab Vlixeis erroribus mea hęc peregrinatio conſequet̃, tu qui deum tibi cœliteſq; omnes, ob morum ac vitę ſanctitatem familiares habere putaris, vt nos tueantur orato. Et vale ex rure Barchinonio quarto nonas Septembris. M.D.i.

P.M. A. M. Suo comiti ex oppidulo Salſas Gallis finitimo.

ccxxvii. De arce noua Salſę cōtra Gallos qd ſuſpicet̃ futurum.

NOn dubito quin meas habueris ex ſuburbano rare Barchinonio apd̃ Salſas a Gallis quōdam dirutum oppidulum, forte fortuna prandebam, Narbonam verſus ꝓgreſſurus eo die, ecce Salinas tabellarius curſor, qui diſpoſitis equis milia paſſuum cētum & interdū

amplius volitare vno die, quando deſtinatur, repertus eſt, aduenit. Interea dum ad vos pręcipita
turus equum mutat, hec habeto, munitur arx huius oppiduli muris pedum decem & ſeptem la
titudine, calceo bitumine lapidibuſqꝫ, robore miro, conſtructis, hoc, vt ſuſtinere Gallorū im
petus queant, ſi ſeſe mouerint ad Hiſpanos fines perturbādos. ibi locata degūt pręſidia. quid
futurum ſit neſcio. Ex pręſentis rei aſpectu tormentis omnimodis fore, vt obſiſtere queat, po
teſt iure merito iudicari, magnus eſt operariorum numerus, architectorum ingēs cura, ſed nō
minore opus eſſe percipio, rugiunt nanqꝫ, vti fertur, galli, fremuntqꝫ ex diſſidiis inter eorum
milites, noſtroſqꝫ in regno Neapolitano exortis, pireneorū incolę, gallis finitimi, pro certo ha
bent inſurrecturos gallos. prouintiamqꝫ hanc Roſſilionis, vt appellatis, impetituros. Rabidis
nanqꝫ fremere dentibus gallorum regem Ludouicum, aiunt, ꝙ Carolus, qui ei ceſſit, comita
tum hunc cum oppido Perpiniano ſoluerit, cauſas illi non defuturas ad bella mouenda, ſuſpi
cantur, eſt nanqꝫ a natura gallus, pacis male amator. Vale ex oppidulo Salſas quarto nonas Se
ptembris. M.D.I.

ccxxviii

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi & comiti Tēdillę.

Quid in reliq itinerī acciderit/ dux venetiarum obiit/galli et hiſpani ſein uicē rodunt in regno veneti lucruꝫ ſperāt ex diſcordia.

EX quo in celtis, qui garumna flumine & pirineis montibus includuntur, oppidulo Sal
ſas dedit mihi ſeſe obuiū, volitator ille tabellariꝰ Salinas, cui ad vos literas dedi, nullus mi
hi alius ad hanc vſqꝫ diem occurrit, quo venetias vrbem miraculo parē ingreſſus ſum. Ca
talanorum conſuli, qui hic aſſidet, has relinquo, vt eas ad vos, vbi primum per aliquem nuntiū
licuerit, deſtinet. quid ad vſqꝫ fines Hiſpanos galliarumqꝫ initium perpeſſus fuerim, lōgo vo
bis ex itinere ſignificaui ſermone. Narbonenſem deinde ſummo cum diſcrimine galliam per
curri. extra vrbem Narbonam, quia peſte flagrabit, pernoctaui. Vix mihi iumentiſqꝫ meis ali
menta reperiens. a Vinionenſes vero, qui trepidi a peregrinis omnibus ſollicite cauebant, pon
tem nobis occluſere, tranſitum prohibebant. at quū literas oſtendi veſtras, oratorio titulo mu
nitas, vt pręteriremus paſſi ſunt, neqꝫ id tamē ſine pręſtito iureiurando, an Barchinonam, aut
Narbonem vrbes infectas, vel oppidum aliud, quodqꝫ, peſte contactū fuiſſemus ingreſſi, quid
ſentire tum quirem, cum ſummo in diſcrimine, quotquot horis vitam duceremus, cōiectami
ni, vbi tutum aliquod ſperabamus, reiecti. tribus fidis familiaribus, quos habebam veteres,
morbo oppreſſis, atqꝫ a tergo relictis, nouorum hominum famulatu inſuetus, perturbabar
animo, nec ſatis mihi pleruncqꝫ fuit ad integrum ſolamen, fuiſſe Philoſophatū, legiſſeqꝫ contē
nendas eſſe ſeuientis fortunę iniurioſas alapas, Patauium tandem ego incolumis tertio Kalen
das octobris adii, vbi eum diem tantum commoratus, iumentis omnibus diſperſis, paruoqꝫ
pretio venundatis, altero die Venetias adnauigo. vbi de nouem galeaceis, quę ad orientem erāt
profecturæ, octo iam vela dediſſe comperi, eſſeqꝫ in pollæ portu in iſtria, hanc vltimam expe
ctantes didici. confeſtim igitur aduocari Senatores venetos, vt illis a noſtris regibꝰ imperata re
ferrem, efflagito, de principe, qui nuper obierat, deligendo, ſolicitos illos reperi, mandatis ex
poſitis, vt me illico exoluant, ne commodam eam quę ſe offert nauigationem, amittam, peto,
neceſſaria apparo, dum hęc ita gerūtur, feruere acriter gallorum Hiſpanorumqꝫ animos in re
gno Neapolitano didici, putant Veneti capturos arma inuicem prope diem, ſperantqꝫ his alie
nigenarum deſidiis, ſe citius rerum potituros. Valete duo miris virtutibus pręditi ſeneſcentes
Venetiis in Kalendis Octobris. M.D.I.

ccxxix

P.M.A,M. Regi & Reginę Catholicis dominis meis.

De interregno venetorū quid cū eis egerit autor/qd galli fremant.

Legatio ex itinere.

VT latine, quę memoratu digna conſpexero, retroſcribam veſtrum alter Catholici princi
pes, cum me dimitteretis, imperaſtis. Vter hęc diiudicate, ſub ridēs quę mihi dixerit al
ter, alter reminiſcatur, pars enim vr̄m ſermonē ſe callere latinū exiſtimat, eoqꝫ ſummo
pere delectatur, propterea iocos inſerens, ſe lecturum alteri, quę ſcripſero, ſenſuſqꝫ qualeſcūqꝫ
fuerint, ſe patefacturum profitebatur, Ad rem igitur ſereniſſimi catholiciqꝫ cōſortes, omiſſis
quę mihi veſtro nomine peragranti, acciderunt, quibus nō decet ſublimes aures veſtras com
maculare, ſcitote me pridie Kalendas Octobris venetias incolumen attigiſſe, atqꝫ de galeatiis,
quas hoc tempore traiecturas in orientem orator venetus vobis mihiqꝫ diſcedere iam volenti,
dixerat, vnam adhuc in portu, me, vti venetus ſenatus mihi retulit, expectantem, fuiſſe aſſecutū
ſe nāqꝫ per tres tabellarios, veſtros vt pote, ac ſui oratoris dominici piſani, qui iſtic aſſidet apud
vos, ſuam remp. referens, fuiſſe de meo acceſſu monitos fatētur. Venetos reperi catholici prin
cipes ſine duce, qui paucis ante diebus ꝙꝫ ego illos adirem, exhalarat in comitiis quotidie de
principe ſibi eligendo conueniunt, de cuius electionis ordine, modoqꝫ longius alias cum cœte
ris, quę nunc pretermitto eſt animus referre. Nunc ſciant tantum ſenatores ipſos, ne diutius in

polle portu Iſtriȩ octo aliȩ galeatiȩ, quȩ ibi hanc vltimam expectant, demorentur, acciri me illico feciſſe, audiuiſſeqꝫ animo libẽti, q̃ mihi mãdata ad eos dederitis. nõ decidiſſe arbitror vobis e memoria illa, & grata eis fuere, & exiſtimo vobis aliq̃n ꝓfutura, adſunt nãqꝫ a Ludouico rege Gallorum oratores: qui omni nixu conant̃, a vobis Venetorum animos auertere, fremere dentibꝰ aiunt oratorem primarium gallum: quia nequeat per venetorum ſuffragia cõſequi, vt aperte vobis hoſtilitatem edicant. vtqꝫ velint gallis in regno Parthenopeo contra vr̃a prȩſidia ferre ſuppetias. Quid illis de vr̃a ab atauis amicitia in eis, quid de fide, grauitatȩ, cõſtantiaqꝫ veſtris in ſeruandis ꝓmiſſis differuerim: coram, ſi viuere dabit̃, referemus, nolim intercipi meas literas, quia nequeũt iſta ſine alterius aliquãto prȩiuditio deliberari. In aliud igit̃ tempꝰ iſta ſeruẽtur: quum primum dies craſtinꝰ eluxerit, qui eſt nonarum octobrium ſexta, ſum nauin cõcẽſurus. Deus nos cõmittet̃, verent̃ multi: pelagi minas, ob tp̃s anni nautis iniurioſum. ego aũt vr̃is fœlicibꝰ auſpitiis fretꝰ, quieto animo, tutoqꝫ quaſcũqꝫ ꝓcellas facile tollerabo. Valete duo luminaria lucidiſſima. Venetiis in K̃l̃as Octobris. M.D.I.

P.M.A.M. Petro Fagiardo nouæ Carthaginis Domino.

VBiubi ſeſe nobis mane craſtinum oſtenderit, vela dabimus. Is dies erit nonarũ octobris ſexta: quo tempore interdictũ eſt nautis portubꝰ exire, quid igit̃ expectem hac mihi nauigatiõe ſucceſſurum, animaduertito, cum prȩſertim ex Europa traiecturꝰ ſim in Africam: qua lõgiſſimꝰ eſt maris Ionii tractus ducẽta quippe ſupra mille millia paſſuum diſtare ab hac vrbe Venetiarum Alexãdriam Egyptiam: quo ſumus proras directuri, Veneti mercatores inquiunt. Maria nos ꝑcurſſoros innumera, his anni temporibꝰ: periculoſiſſima referunt, Trigeſtinum ſcilicet ſinum, Illiricumqꝫ ac dalmaticum, ꝑ acroceraunias epiri rupes: facturos nos iter Vlixea nos aiũt regna omnia, Zazinton nemoroſam ſcilicet, Ithacam, Dulichiam, ac Samẽ, & Strophadum, Scopulos abraſuros, viſuros nos Butrotum, virgilianum, & ꝑpetuo gaudentẽ autumno, Pheacum patriam, & alcinoi corciram, necnõ & Archadica regna, cũ Achaicis, Corinthiaciſqꝫ littoribꝰ, p̃dicãt, ꝑ Cithercam inſulam & vicina illi mallea promõtoria, ſi ſoſpites euaſerimꝰ, ſuꝑaturos, indeqꝫ in cretam, deorum innanium & infantilium ſupſtitionum, altricẽ adnauigaturos dicũt. ex creta nos referũt, per mare Carpaticum, Rhodo reliquiſue cicladibꝰ & heleſponto a leua relictis, altum capturos, vt in Alexãdriã ȩgyptiam cœlo tm̃ & aqua per dies aliquot cõtenti, traiiciamꝰ, huiuſmodi narratiõibꝰ, a peritis artis maritimȩ cõflictatꝰ vndiqꝫ, ꝓuintiam aggredior tñ forti animo. Moriẽdum ſemel eſt homini, hodie ne id accidat, vel cras parum refert. Vt pulchrum obire ſeſe offerat, multorum iuditio eſt optãdum. hoc ſi ad rem facit, ſi ad rũbum quid hoc eſt, maximum in hac re me arbitror fuiſſe gradum cõſecutum: q fungens oratorio munere ꝓ tãtis regibꝰ, ad rem tãtam deſtinatꝰ occumbam. ne ſiſtas tu tñ diſcipulus: ꝓ martyris tui ſalute ſuꝑos votis fatigare, vt ſoſpitem illum tibi reducant optato. Lectos & alimẽta, farmacopolaria, mihi meiſqꝫ familiaribꝰ (ad ſedãdos, a ꝓcellarum ꝑturbatiõibꝰ, quas mire aiũt lȩdere pelago nõ aſſuetos ſtomachos) in penu iam cõieci. nil igit̃ q̃ꝫ vt eluceſcat expectamus, lr̃as arbitror ituras tuto ad manꝰ tuas: regiis nãqꝫ cõſuuntur, viroqꝫ dant̃ hiſpano, obſeq̃ndi regibꝰ cupidiſſimo, mittoqꝫ ad te lr̃arum regiarum exemplar, vtquȩ ad illos ſcribam intelligas. Vale Venetiis in K̃l̃as Octobris. M.D.I.

CCXXX. Uniuerſȩ legatiõis diſcurſus q̃ ſit optãdũ honorificũ mori.

legationis & itineris series.

EPISTOLARVM PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER QVINDECIMVS. ANNO. M. D. II.

in legatione maris tempestas.

P. M. A. M. Comiti Tendillȩ & Archiepiſcopo Granatenſi.

MEas vos habuiſſe literas ex vrbe mari ſepta venetiarum, exiſtimo, quæ deinde acciderit, accipite, ſexto nonas octobris nauim eius generis, quã Veneti nautæ pillotam appellant, quæ me in Iſtriam, ad pollȩ portum deportaret, cõduxi, nolui nanqꝫ, quia nimium onuſta eſſet, ob aliarum octo, quȩ iam diſceſſerant ſarcinulas poſtergatas, quas collegerat, galeaceam, in portu repertã conſcẽdere, ad milliare vix decimum, altũ ad nauigabamus, quãdo ex Anchonitanis, & Apulis regiõibꝰ, tremebũda tẽpeſtas, oboritur, tonitruis, fulguribuſqꝫ horrẽdis perterremur, ad terrã, ad terram nautȩ inclamitant, terram vix prehendimus intra fluminis cu-

CCXXXI. Fera deſcribit tẽpeſtas. Quid galeaciis acciderit ex pola maiori tẽpeſtas. Qua ȩgyptiorꝫ expectatiõe portum captauerint alexãdrinum.

iuſdam fauces, a mõtibus alpinis, qui Panoniã dirimunt ab Italia, defluentis, nos recepimus. Ecce ad veſperam tanta ventorum vis aſſurgit, vt intra horam conſperſum cinere diceretis mare vniuerſum, quia conuoluerat ab immo fundo, arenas omnes, ęſtus ille, eam ibi noctem egimus formidoloſiſſimam, teterrimamq;, & ob ingentes e cœlo aquarum defluxus, inſomnem, per quoſdam gurgites anguſtos, intra paludes maritimas immenſas, quas aquę dulces deſcendentes e montibus procreant, manufactos, polam tandem captamus. Ibi vix tutas fuiſſe intra polæ portum tutiſſimum, galeaceas, quę vltimam operiebãtur, didicimus. ibi eam vltimam, quę me diſcedente, & ipſa vela dederat, ſemiquaſſatam vidimus, ſeptẽ nos ita coniunctos, dies cõtinuos intercluſſit in Pole portu hiems. Galeaceam, quę mihi compoſitior aptiorq; viſa eſt, conſcendo. Eximus tandem, ſed fato grauiore. ad vigeſſimum ab eius portus hoſtiis, milliare, nos tantus ſtridor pelagi adoritur, vt Galeaceę, qua ego vehebar, antennam grandiorem, qua malo proxima eſt, atq; inde craſſior, perfregerit, velaq; ita diſrupit, vt in mare partẽ eorum dimidiam cum omni ampluſtre, coniecerit. Vix hominum viribus ea pars, quę nos iam ſubmergebat, attracta eſt. Spondam ab eo latere ſub aquis vidimus obrutam, actum de nobis arbitramur, tres ibi noctes intra minaces ſcopulos egimus, in horam, aut vt illideremur intra ſemeſſas rupes, rabidiſq; maris ictibus corroſas, aut obrrueremur timebamus. Vbi vbi tẽpeſtas illa cohorta eſt, in ictu oculi, Galeaceas omnes diſperdit, a noſtroq; aſpectu aſportauit, in Dalmatiã poſtmodum conuenimus, quid ibi quiſq; de ſe ſuiſq; malis narraret, longum eſſet recẽſere. Ita nauigationem hanc paulo minus tribus menſibus peregimus quam die vigeſſimo atq; interdum breuiore tempore, nauigia hęc percurriſſe ſepe numero reperiuntur, nulli vnq̃ nobis a puppi ſurrexerunt venti, a prora nunc auſtri, nunc a dextro latere Zephirus, interdum a leua furentes euri rugiebãt, qua cœteris accidit naufragium perpeti, ea nobis ſalus querebatur, ſcopulos nanq; ſemper, qui nos abundarum furoribus tutarentur, petebamus. Ex promõtoriis ad inſulas, ex inſulis ad promontoria, confugiebamus, apertum vix vnq̃ vidimus hoc tempore cœlum, qua die Alexandriam ingrediebamur, ciuitas omnis in tectis erat, nec ſtare illos ventorum fragor patiebatur, vt intra Farẽſis portus rupes, frangeremur, aut, vt ante ipſorum oculos nos mare abſorberet, pro certo habebãt, portum tandem, licet cum ſummo diſcrimine, decimo Kalendas Ianuarii capimus Alexandrinum, hunc ſole vergente ad occaſum ingreſſi fuimus. Ad ſoldanũ, vt ad eum aſcendere per nili fluenta liceat, per ipſius Chirographa expecto. Vale interea, ex vrbe Alexandria egiptia ſexto idus Ianuarii. M.D.ii.

ccxxxii

Quo die ingreſſus Alexandriã a quo ſuſceptus ſit/ quid expectet

Alexandriam ingreditur.

P.M.A.M. Catholicis Principibus ſereniſſimis Regi & Reginę.

MAre conſcenſurus Venetiis retroſcripſi. non dubito quin meas catholici principes habueritis. Cathalanorum quippe conſul, cui literas credidi, erigere criſtas prę letitia videbatur, q; ſeſe, offerret, quo vobis obſequiũ pręſtare quierit, eſt nanq; Hiſpanus vir, veſter accola, pretermiſſis igitur, in aliudq; tempus dilatis, quę mihi quantaq; aduerſa vetito tẽpore maria prębuerint, quotieſq; mihi mortem pręſentaneam oſtenderint, quę ſcire vos velle exiſtimo, habetote impreſentiarum. Decimo Kalendas Ianuarii, ſole ad occaſum vergente, portum Alexãdrinum, ſumo cum diſcrimine, captauimus, eo die poſteroq; in mari pernoctauimus. In diem vero tertium, qui chriſti natali aſſignatur, vbi per regionis illius proregem, licuit, e naui deſcendo. A philippo de Paredes Barchinonenſi viro, qui pro Hiſpanis aliarumq; gentium mercatoribus, preterq̃ Venetorum & Genuenſium, conſul ibi ſedem habet, hoſpitio ſuſcipior. Ad ſoldanum, celerem miſi tabellarium, qui de meo illum acceſſu cũ meis literis certiorem faciat, vt tuto exire Alexandria queam, ipſumq; adire liceat peto. Alexandria ſine prouinciali prorege, prodire, vel ad Soldanum, ſine ipſius Soldani met aſſenſu, pedem mouere, nemini fas eſt. Ipſius ergo Chirographa indies expecto, quę de cœtero ſuccedant, quandocumq; per nauigia in europam traiicientia dabitur, ſcribam. Obtulit ſeſe impreſentiarũ mercator quidam Barchinonenſis Valentinus nomine, qui aromatibus onuſtam habens nauim ſuam, quã dicunt Carauellam ſe indiem tertium erecturum vela (ſi venti conſurgent optati) pollicitus eſt, propterea pauca hęc volui catholice veſtrę maieſtati exarare. Valeant fœlices, ex Alexãdria egiptia ſexto idus Ianuarii. M.D.ii.

ccxxxiii

De portubus duobus Alexãdrinis & q; tẽpliſſe clinatis natura.

P.M.A.M. Petro Fagiardo.

LIterarum quas ad catholicos Reges quaſq; ad archiantiſtitem Granatenſem, & Tendillæ comitem ſeneſcentes, duos magni meriti viros, deſtino, exemplaria ad te mitto, ne mihi ſit toties id repetendum. Videbis inde quę mihi euenerint eas omnes pelagi minas conſtanti pectore ſuſtinui. nec, licet eadem poſſint accidere redeunti, ſumpſiſſe prouintiã pœnitet.

In ægypto ſum ocioſus: Soldanicum Chirographum expectans quo tuto poſſim ad eum conſcendere, dies aliquot hic agam ſcribendo plenius, quę nūc breuibus tibi reliquiſue, ad quos literas do, eſt animꝰ hoc ocium cōterere. Interea loci tñ animi cauſa vrbē hanc Alexandriā: ſępe ꝑambulaui, lachrymoſum eſt eiꝰ ruinas intueri, cētum millium atq; eo amplius domorū, vti ꝑ eius veſtigia licet colligere, meo iudicio quōdam fuit Alexādria. Nunc quattuor vix millibus cōtenta eſt focis, turturibus nūc & columbis, ꝓ habitatoribus: nidos pręſtat. Mirandus antiquarum viarum ordo, miranda facies. Structuraq; domorū anterior, portarum fornices ſaxei: qui adhuc extant ſpectandi. Ciſternas Alexandrinas, opeprecium eſt intelligere, domorū nāq; omnium fundamenta, plateęq; oēs, ac vię ipſę, ſup ciſternis manufactis cōſtructę. Hę: ꝑ aquęductos, niliaci incrementi tempore, implent vrbiq; potum prębent, diſtat a nilo Alexandria diei iter nec longa potuit vetuſtas, aut imperii mutatum caput ciſternas abolere. Portubus eſt inſignis duobus Alexandria, nouum appellant illum, quo chriſtiani negotiant̄, iſq; vergit ad ſeptemtrionem, nec ſatis tutus ſi borealis vis ingruat, de cętero ita quietus, vt etiam in eiꝰ fundo cenum ꝓceretur, viperulęq;: nauium carinas terebrantes: generentur. In eius portus faucibꝰ Caſtellum quod pharum alterius phari inſtar appellatur, erectū eſt, quo inuito nulla nauis portum ingredi impune audebit. Alium portum veterem appellāt, quem nec cōſpicere chriſtiano licet. Is ad occidētem ſpectans, tutiſſimus eſt, quia mire falcatus: tortiliſq; ſit eius ingreſſus: ab omni vētorum impetu ſecurꝰ: faciliorq; ad exoneranda mercatoria nauigia, quare nō immerito aut inepte hunc ſibi locum ad tātam vrbem edificandam in regni ſedem Alexander elegit: atq; Alexandriam a ſe voluit appellari, templa hic reperi vetuſta quędam: at a Gręcis ſacerdotibus græco ritu ſeruata, a Meroe, a Scene, ab Alexandria, a Rhodoq;, ac Roma, & Boriſtine, ac Ripheis: noſti climata ſeptem denominata, ꝓpterea cum ſit Alexādrinum in ordine tertium hirundines hic circumuolitare garriētes: hoc anni tempore video: quo viget in Europa grauis hiems, nullas hic Piramides reperi, obeliſcum tamē habet hęc vrbs vnum tantum: quare non fuiſſe Alexandria, magne molis opus ante Alexandrum vllo tempore facile coniectatu eſt. Vrbes nanq; veteres omnes ęgypti: refertas pyramidibus aiunt: & mauſoleis, ac obeliſcis arte mira cōſtructis. Quid aliud imprę ſentiarum tibi referam non occurrit. Ergo vale Alexandrię ſexto Idus Ianuarii. M.D.II.

P.M.A. M.Catholicis Regi & Reginę.

IVre merito putandum eſt meas vos ex vrbe Venetiarum & Alexandria literas habuiſſe: quare nihil eorum, quę iam ſcripſi: eſt animus hac epiſtola velle repetere. Nunc quæ ab acceſſu meo in Alexandriam ſeſe obtulerint habetote. Miſit ad me Soldanꝰ (licet ſero) chirographū tutelare, quo ad ipſum cōſcendere quirem: duoſq; palatinos equites: qui me cōmittarentur: ab omniq; iniuria ꝓuintialium: qui nos habent exoſos: tueantur per nili fluenta: ꝙ minime tuto terreſtre iter chriſtiano cuiq; ob vagantium arabum multitudinem, capere fas ſit: cōſcendo ad eam vrbem quę regnorum Soldanice ditioni parentium caput eſt. Eam Cairum vocāt, cuius: hac nr̄a adhuc tempeſtate ſuburbium: Babilon ad incolis dicitur. Argumētum fuiſſe ibi ęgyptiam quōdam babilonem, quę mihi imperaſtis ꝓpoſui, quęcunq; a Soldano petii ſum affectus. Hodie qui eſt martii Kl'as dies, Alexandriam per eūdem Nilum, iſdem Palatinis me nunq̄; deſerentibus: regreſſus ſum, eaſdem, quę me aduexerūt eſſe adhuc in portu Galeaceas: reperi quibuſdam cauilationibus implicitas, eędem in Europam ſuperis volētibꝰ: me reportabūt. Quibus apud Barbaram hāc ſeruorum gentem vſus ſim mediis, ita vt eos & placarem iratos, & ab eis: quę peterem aſſequerer imprę ſentiarum prætermittam. At ſi: veluti ſuſpicor me galeacarū mora detinuerit, copioſius a me cūcta: ne diu vos ſuſpenſos teneam: habebitis, ſi vero ſupremi Rex & Regina: cur lr̄as mittam, ego vero non idem nauigium cōſcendam, cupitis intelligere, p̄bete faciles aures. Mercatores hi Veneti: nauigiolum quoddam, Grippum appellatū cimba paulo capatius, ad ſenatum ſuumq; principem deſtinant, cur vltra ſtatutam inter ipſos legē ſuū ex Alexandria diſceſſum ꝓtrahant: illis ſignificant. Detinebantur nanq;, piper quoddam Soldanicum ex rubro mari, & mecha, Mahumetica domo, vēturum, coacti expectant. Vt illud, vel inuiti coemerent: lege quidem apud eos Sancitum eſt, ne quiſq̄; audeat in portu perſiſtere ęgyptio: vllo die extra ſtatutos ſibi ab ingreſſu ipſius, patroniſq; omnibus galeacearum: quādo ſe apparant ad diſceſſum, edicto, pœna prępoſita aperitur. Nauis igitur id genus quod ab eis veluti celer tabellarꝰ terra, diſpoſitis equis: cōducit̄ minime tutū eſt a pyratarū incurſibus minimeq; cōmodū ad cœli turbines, quia tabulatis careat: ꝑferendos. Pauca hęc ꝓpterea fuit cōſiliū ad Catalonorū conſulē Venetias dirigere. Scio eñ de his mittendis curā habiturū, nec licet plura. Valete fœliciter duo numina terrę Alexandrię. iii. nonas martii. M.D.II.

De alexandria

ccxxxiiii

Quid egerit autor cū ſoldano/ꝙ regreſſꝰ Alexādriā; cur litteras mittat ⁊ cur ipſe nō vēit.

Quid detinuit galeaceas.

Legationis exitus.

CCXXXV

P.M. A.M. Suo Archiepiſcopo & comiti.

Sancita venetorum lex quã mudaz apellant infringitur.

De reditu -

COelorum minas,pelagi rabiem,terrarum pericula,laboreſq; atq; hominum arrogantiã
barbarorum ſuperaui tãdem,redii Alexandriam incolumis.Hic,quia nulla ſeſe offert in
Europam renauigatura nauis,qua tuto traiicere queã, Galeaceas ipſas, quę me attulerũt,
in portu adhuc ſtantes in anchoris, expecto,neq; Prouinciales,illas diſcedere patiũtur, & ipſę,
quia gingiberis,cinami,piperis, & aliorum,quę ſolitę ſunt aſportare,aromatum, copiam non
repererint,qua poſſint Galeaceas onerare,ſtatuto tempore minime remeabunt.In qua re quid
accidat attendite. Cum ſuo portui patrio Galeaceę terga vertunt, a ſenatu illis dies aſſignatur,
quo vela dent,ab Alexandria,mercimonia peregerint, necne, nec vltra,diem audeãt vel vnum
ibi pernoctare, ni cadere velint in pœnam ſancitę legis inter eos ,legem illam vocant mudam ,
cum ergo vt cumq; ſit detineantur,ſiue ſponte ſua,ſiue per vicinalium vi, nauigiolium ex his,
quos veluti nos terra diſpoſitis equis paratos curſores habemus,ipſi mari mittendos inſtituũt,
vt Venetias volitare iubeant,inſtruitur,hoc nauigioli genus Grippus appellatur,tempeſtatem
vllam haud quaq; pertimeſcens,quia pugno paulo maius,cuicumq; ſcopulo paſſim inhereat,
Grippum igitur ad ſuum principem ſenatumq; veneti mercatores,qui adſunt,cum literis mit
tunt,quibus ſe comertiis Egiptiorum ita implicitos eſſe ſcribunt, vt nullo queant pacto intra
ſancitę legis terminum,ex Alexandrino portu ſoluere,dies producant triginta,legemq; ſuſpẽ
dant,deprecantur.Eo propterea nauigiolo, cui meam credere perſonam nõ fuit conſilium, has
literas ad vos,ad regeſq; alias dedi,ad Catalanorum conſulem Venetias porrigẽdas,vt inde ad
vos eant. Interea loci,ne ocio marceſcam,ſumam forte calamum, & quę mihi a mei digreſſus a
vobis initio, ſingulis diebus euenerint, quidue de his regionibus ſentiam, longiſſime repetã,
hec ſi aliquando videritis,perlegetis,ſin minus ſomno dicta putabitis,ac de me iuditium quale
libuerit,facietis,ſatis vobis ſit egregiis ſenibus,vt aliquando ſtem promiſſis,nõ fas eſt ſemper
ſi ad vnguem excutere puluerem volueritis,e tegminepilos abradetis.Valete neſtorei duo Salo
mones,Alexandria egiptia tertio nonas Martii.M.D.ii.

CCXXXVI

P.M.A,M. Petro Fagiardo.

Coſmographa qdã ac de ſofii origine ac geſtis.

Relatio de Sofi.

QVę ad potentiores te ſenioreſq; deſtinauerim,per eorum exemplaria videto. Ad te autẽ
duo tãtum rerum capita ſcriptitabo,regiones eas omnes, quas me abraſurum traiectu
rumq; nautę predixerant,peragraui.Hiemis & rupium omnium,ac ſcopulorum peri-
cula euaſi.Vaſti maris ionii,egiptiiq;,& aliarum partium ſeuientis pelagi rugoſam frontẽ mi
nus exhorreſco rediturus,quia minus rugiant, perturbentq; maria violenti ventorum flatus,
eſtate,quę nunc aſſurgit,q; hieme,quę nos hoſtiliter vexauit.Aliud emergit,quod tibi ſcio fu
turum non ingratum,quia iuuenis es ebullientis animi,ad res grandes elati,meminiſtin de ſo-
phio me tibi quędam alias ſignificaſſe?Is ex ephebis vix prodiẽs,arma in perſas excitauit,vni
uerſamq; dicitur perſiam iam debellaſſe,ad eam illum referunt potentiam deueniſſe,vt Solda-
no huic,turcharũq; principi formidoloſus inſurgat,quis nam hic ſit,qui tãta moliatur, quoue
ſatus ſanguine,ſciſcitatus ſum . Ex vſon caſſan,ideſt perſarum regis nomine Caſimbech, filia,
ortum inquiunt ſophiũ,tanti animi eſſe ferunt iuuenem,vt vniuerſi orbis principibus audeat
minitari , totumq; orbem animo abſorbeat nouas putatur eum leges , ſi voticompos efficiet,
conditurum,neq; enim vllam ex tribus legibus chriſtianam vt pote,Moſeam,aut Mahometi
cam,illum dicitur profiteri,quid velit,adhuc latet.Soldanus eius fortuna perterritꝰ publico per
ipſius ampla regna imperauit edicto,ne quis, pœna capitis iniuncta,de illo mẽtionẽ vllam aut
eum nominare,reſq; ipſius cuiq; recitare audeat.mira nanq; & inter eoſdem Mamellucos Sol-
danicos milites,murmura,inter populos maiora,iam rodebãtur,rerum nouarum ſtudioſi eri
gebantur.Scrutabor iſta diligentius,nec locus deerit,quo iſta queam ad vnguẽ perfricare.Sum
nanq; hic, vti videre videor dies aliquot moraturus. Vale igitur interea , Alexandria egiptia
tertio nonas Martii.M.D.ii.

Venetijs fungitur legatione -

CCXXXVII

P.M.A.M.Catholicis Regi & Reginę dñis meis.

Quõ principẽ reperit venetiis rediẽs / qd cũ venetis egerit regio ac ſuo nomie.

FEliciorib9 auſpitiis in Europam regreſſus ſum.Explicarunt ſe iam tandem ab egiptio
rum cauillationibus Galeacee.Decimo Kalendas Maii,ex Alexandrino portu vela dedi
mus,Venetias autem pridie Kalendas Iunii aduenimus.Elegerunt in principẽ ſibi (quo
me pretereũte carebant)veneti,Leonardum genere Loredanum,virum quippe grauem,& lõ
ga rerum experientia prudentem.Conuenimus cum vniuerſo ipſorum ſenatu,q̃ hactenus illis
ſine principe recenſueram,repetii. quę mihi ad eos in mandatis dederitis reminiſcimini, eorũ
nihil obticui,quid addiderim ſcietis aliquando,puto fore nõ inutilia veſtrę maieſtati, q̃ illis &

veſtro nomine pręponens & meo, tanq̄ Italus eorum vicinus, ſuadēs edixi, hoc tempore prę ſertim quo Rex Gallus veſtro Bethi quando ripas ſuperat torrentior, ab illis exigat, vt arma iu mant in veſtra pręſidia, quę Neapoli habetis, vt fœdera cum eo icta Veneti ſeruent, per repetitos oratores inclamitat, apertam hoſtilitatem in quoſcumq; Gallorum hoſtes ſe pactos fuiſſe vociferatur, vt Venetus exercitus in Campum prodeat, vt Gallo exercitui adiungatur, in veſtros, petunt, inſtant, proteſtantur, ymmo, ne ita fiet minari videntur, pernitiem ego venetis prępoſui, affore, ſi veſtræ copiæ ceſſerint, quid rebus eorum conducat diligenter librent, ſuaſi. At proh me miſerum, quid expectatis? quid ſopiti eſtis? mea duo numina? nullum hic habetis hac tempeſtate oratorē ad hunc impetum reſcindendum? hunc vel volitando mittite, vel quid in tanto rerum turbine velitis, mihi date in mandatis, quę mihi hactenus imperaſtis, & ſi arbitter profutura, ad tantam veſtrorum ruinam tamen, facere parum videntur, profligatos nāq; ac ex Tripalda, capitinata, & Baſilicata, vt ſuis eas nouis nominibus appellem, eiectos ſentio. In deteriuſq; res veſtras pręcipitari magis ac magis indies, Veneti autem ſi vel aduerſabātur, aut deſeruerint tantum, veſtrum exercitum, cum ſumma ignominia, iacturaq;, non citeriorem for te ſolum Siciliam amittetis. Conſulite igitur accuratim rebus veſtris, & mihi temere iſta ſcribēti ignoſcite. Valete Venetiis tertio nonas Iunii. M.D.ii.

P.M.A.M. Petro Fagiardo. ccxxxviii

Profligati & īcluſi Hiſpani/ autor interceptus mari ac terris/ neſcit q̄ tendat/ q̄ capti viatores a Gallis.

QVo inſtatu res Hiſpanę ſint, atq; vbi nam terrarum ego ſim ex incluſis regiis & Granatēſibus colligito. Deus faxit, vt a Gallorum manibus (quin veluti cœteri qui intra Gallicam ditionem vniuerſam reperti ſunt, captiuus ducar) euadam. nullum nāq; reliquerunt liberum. Ludus hic taxillaris ſeſe nobis oſtendit infortunatus. Caniculam (vt video) ſortiti ſumus, dextrumq; Galli ſibi vnionem apprehenderunt. Quid velim iſthac vmbratili figura, percunctaberis. Pręmūtur grauiter, vti per exemplaria colliges, noſtra pręſidia, ego autem interceptus mari ac terris occluſus iaceo, nec qua poſſim iter tuto captare, intelligo, quid de me cœli aſtruant, tentare compellor, Mediolanum proficiſci intendo. Affinium ſorte autoritas me tuebitur. Sunt namq; Borromei comites, noſtro generi amiciſſimi, ex primariis rerum Mediolanenſium gubernatoribus. Eſt & Io. Iacobus triultius, gallicarum ductor copiarum, noſtrę familiæ de Angleria, triuultia antiquioris, vti ipſemet inquit, ſanguine coniunctus, his fretus, ſortem experiar. Horrent prę dolore viſcera, quando in infœlices, inſontes, deprehēſos, ſiue negociatores hi, ſiue viatores, quid Galli factitent intelligo. Incidit pręter cœteros iter faciens in regnum, vt ſe noſtris coniungeret, egregius ille iuuenis eques auratus, Bello ſtrenuus, Antonius de Cardona in Gallorum vngues. Hunc ſub tuta ſeruant cuſtodia, huius, & reliquorum, quos audio cathenis grauibus coarctari, me terrent exempla, attamen experiar, confunduntur namq; eſtuantq; precordia mihi, ſpirituſq; vitales, cum veter pedibus calcare terram, & circumſeptum aquis eſſe me ſentiam, neq; dedaleas mihi pennas coaptare monſtrauit quiſq̄, vt bene cedat ſuperos precator. Et vale Venetiis tertio nonas Iunii. M.D.ii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & comiti. ccxxxix

In barleta hiſpāi ſcpti. Quis canuſiū teneat. Quid cum veneti Galli. Quid ab hoib⁹ velit deus.

MItius me fatum reuexit in Italiam, q̄ eduxerit. Paulo namq; pluribus q̄ triginta diebus, ex Alexandrino portu Venetias vſq; renauigamus, nimirum tamen. October, Nouēber & Decēber, infenſi pelago mēſes, nos aduehebāt, cū Aprilis calce, Maius integer, grati nauigantibus, reuocarunt, Venetiis ago, hic mihi ſignificatum eſt, Res Hiſpanorū procedere in pernitiem, in regno Neapolitano. Ex Tripalda naq; ſamnitum oppido, qui ſunt Bene ventani, eiectos fuiſſe noſtros a Gallis, Baſilicatamq; vniuerſam & capitinatam, diſſidii cauſam, noſtros fama eſt amiſiſſe. Canuſium, Romana clade oppidum inſigne, in Apulia, Galli adoriuntur. Id, ſi ceperint, quid ſit futurum de noſtris ambigo, puto non bene. Oppidum pręſidio tenet cum delecta manu Petrus quidam Nauarrus, vir mari ac terris Bello aptiſſimus. Is, ſi tutari ſe nequiuerit, vniuerſam deſerere noſtri Apuliam cogentur, magna ſuperum ope, ad res noſtras ſuſtinendas, indigemus, Veneti (vti arbitror) qui Gallorum mores optime callent, ruinam ſibi affuturam ſuſpicantur, ſi ex Italia, noſtros Galli eiecerint, propterea, licet Galli totis viribus minitentur, vt arma in noſtros captent, in alis ſeſe tenent. Galli, fuiſſe pactos, cum de Ludouico Sfortia ſpoliando conuenerant: ſe Gallis auxilio, in quoſcumq;, affuturos arguunt. Hinc igitur fœdus ictum, inde Gallica tum in coſtantia, tum in patientia pacis,

Venetos deffidentes quatiunt. Qua ſe vertant non intelligunt, adhuc verſantur in ambiguo. nullum hic habent noſtri Reges oratorem, qui dubios Venetorum animos confirmet, quid ego, aduocato apud eorum principem ſenatu, coram & voce viua egerim, ſuperi ſunt teſtes, puto non mediocriter rebus Hiſpanis cõducturum, ꝙ in tanta ego perturbatione rerum, hac fuerim, ex mea legatione, regreſſus attamen incuriæ id aſcribo maximæ, nimium confidunt ſuperis noſtri reges. Vt ſeſe homines adiuuent volunt ſuperi, licet ipſorum nutu omnia regantur, vtrumqꝫ meo iuditio quęritandum. Vos valete ex vrbe aquis circumſepta tertio nonas Iunii. M. D. ii.

ccxl

P.M.A,M.Catholicis Regi & Reginæ.

De vrbe venetiarũ/ ꝙd Galli preconent/Hiſpani diſperſi ꝛ ſtrati.

Ad Reges ſcribit ex italia.

ADueniſſe me Venetias, arbitror hac ora vos accepiſſe, celerem namqꝫ fidumqꝫ fuiſſe tabellarium, cui ad vos literas tertio nonas Iunii dedi Catalanorum, qui dicitur conſul, mihi affirmauit, tutumqꝫ inquit a Gallorum cura, quoniam ſub Venetorum nomine, per equos diſpoſitos curſitabat, egi Venetiis diem tertium decimũ, quoto autem die noui aliquid percurrebam. Mira dici poſſunt de hac vrbe. Miraculum orbis appellari iure ac merito quibit, nullubi terrarum domos, nullubi templa, vel plateas, ac vias licet, vti arbitror, conſpicere magnificentiores, cõmertia frequentiſſima, regimen proculdubio inauditum hactenus. Leges municipales cõmodiſſimę. Sed haud quamqꝫ, vt his narrandis intendamus, tempora patiuntur. Galli furiunt, ſeuiunt, internitiem noſtris minantur, putantqꝫ id ſibi fore facillimũ. Regem eorum eſſe in itinere, inquiunt, vt ipſe cum duplicato exercitu Alpes traiiciat in Italiam, veſtro nomini inſurgũt, criſtas erigunt in vos ſuperbiſſime, prouinciam hanc, veluti rem humilem, paruiqꝫ momenti ſe aggreſſuros pręconantur, nihil eſſe negotii eradicare, exterminareqꝫ veſtra pręſidia ex vtraqꝫ Sicilia, blacterant. Inſolenter nimis, expuendo inſultant. Qui ſint veſtri apparatus bellici non intelligo. Aiunt hebetes, hęc mihi fuit curę vobis ſignificare, vt, cum videam occluſa eſſe itinera omnia, nec terra quaq̃ꝫ pateat ad vos aditus, mari forte per veſtrum oratorem, qui Romę apud pontificem agit, iſta ſciatis. Romam namqꝫ ad illum hęc deſtinaui. hęc, ſi ab eo forſam habetis, in nube ſcripta, neceſſario erũt, & are forte diuerſa, quia ab officina vbi iſta cuduntur diſtat plurimum, nec poteſt quicq̃ꝫ, pręter concepta vario rumore, percipere, ego autem, qui inter Gallos Mediolani verſor, ſentio iſta medulitus, & vos de his certiores reddo, vt ſetas aerius excuciatis, vt ſanguine, pręconcepta ira, ſparſo per genas, fortiori dextera vibretis haſtas. Succurrite veſtris totis viribus, ſin minus, cum ingenti damno atqꝫ ignominia, cedent. Et valete datum Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

ccxli

P.M.A.M.Comiti & Archiepiſcopo.

Quid d canuſio/d apulia/de Gallis/d Hiſpanis/ꝙd principes itali/ quomõ autor euadit e Gallorũ manibꝰ it obuius Regi gallorum.

Relatio de italię rebus

NOlui, quę Mediolani perceperim, ad plenum aut ſatura lance, quia moleſta regibus, ſignificare. Galli ſe pepuliſſe noſtros ex oppido Canuſio gloriantur. Indeqꝫ ac tota fere apulia cum parua parte copiarum retroceſſiſſe Gonſalum Fernandum aquilarium, noſtrorum militum in regno Neapolitano ducem, nec partem dimidiam eorum, quę Galli referunt ſcribo, quia res ſuas extollunt, nimis. Attamen quę dixi, vera eſſe, itali omnes prędicant. Infauſto igitur ſidere, noſtri militant, putatis Gallos honorifice aliquid vnq̃ꝫ de noſtris protuliſſe, haud ſecus, ac de famelicis ſcabioſiſqꝫ catellis, feri Leones, iubas concutiendo, de Hiſpanis obloquuntur. Nullum vnq̃ꝫ vidi genus hominũ minoris facere reliquos homines, qui Galli non ſint. infantulo, vos vix ablactato, modeſtius occurretis, q̃ꝫ iſti ſe putant ituros in Hiſpanos. Solo ſe aſpectu per territuros, in fugamqꝫ illos verſuros, autumant, vereor tamen & ego ſumopere, ferus namqꝫ primus Gallorum impetus eſt, qualem ſępe legiſtis, eſt & multitudo ingens. Eſt potentia mira, principes habent italos omnes, vel fautores, vel non aduerſos, vi ne id ſit, an amore, neqꝫ eſt noſtrum querere, neqꝫ hac tendatur, vel illac refert quicq̃ꝫ, noſtræ autem vires exiguę, quia parua eſt iam manus noſtrorum, eaqꝫ in fugam verſa, quod in re bellica aduerſiſſimũ eſt, noſtrorum namqꝫ animos prę̨mit, hoſtium erigit, fortunę bellicę frons aduerſa, de me autem hoc ſcitote, Mediolani ſum. Gilibertus & Philippus fratres Borromeę domus, quę primaria eſt & potens in hac vrbe, comites ambo, me ſuſceperunt hoſpitem, hi & duo fratres ipſorum alii, mihi ſemper aſtant. Galli gubernatores quattuor, vt me apprehenderent cõſilium iniere, horum affiniumqꝫ aliorum ope, adhuc ſum liber. Taleranus ex gubernatoribus quattuor vnus, qui paternam habet in Gallia Narbonenſi, noſtro roſilioni finitimam, rurium & oppidulorum ſat commodam hęreditatem, ad me venit. Is in Hiſpania aliquando fuit orator

miſſus, & mihi profuit panem Hiſpanum illum comediſſe. Fauit noſtrę parti cum Giliberto ipſo Borromeo comite, ex gubernatoribus vno. Reliqui duo Galli ceſſerunt, vt ad Regem tamen, iam alpibus proximum, ad vos redeundi veniam petitum, recta proficiſcar, legem imponunt, mecumqꝫ paciſcuntur, ego vero, cui neqꝫ mari neqꝫ terris, patet iter vllum, ſto fœderi, dextram do. Regi obuius ibo, quid de me futurum ſit eſt in ſuperis. Vos me illis veſtris orationibus commendatum facite. Ac valete Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

P.M.A.M. Petro Fagiardo. ccxlii

NOn ſemel inter Gallos incontione de me capiendo, incidit in deliberationem, affinium & amicorum ſuaſu relinquunt liberum. Obuius eo Regi Gallo, qui iam vel tenet Alpes vel eſt proximus illis, vt in Italiam ex vrbe Mediolano copias in Hiſpanos multiplicaturus, traiiciat, ſe habere in poteſtate ſua victoriam, velut in dextera panem comedendum, credunt, ꝗ̄ incerti ſint bellorum exitus, nihil cogitant, aut verentur, in Meſanam vltra Pharon ſiculum, & vtranqꝫ Caribdeam, Silleamqꝫ rabiem, non cogitatus modo, ſed & publicos ſermones faciunt, grandia ſunt ampuloſaqꝫ illorum verba, ſed maior multo eſt noſtrorum regum incuria, niſi aliter prouideatur. Forte lotis manibus fretum ſorbebunt Galli trinacrium, nam de re Neapolitana nil ipſi dubitant, minoris rem hanc faciunt, ꝗ̄ tu faceres, ſi cum viris fortibus centum, necdum bene totidem cum capellis, tibi eſſet congrediendum, eſt tamen vnum adiumento noſtris futurum, diffidere inter ſe duces Gallos fama eſt. Partem exercitus in Calabriam dicitur Obegninus duxiſſe. Cum reliquis aiunt copiis, ducem de Nemurs Regis affinē in Apulia permanſiſſe. Ex compoſito ne, id pacti ſint, an ex impatiētia ſociali, non bene compertum eſt. Cœtera ex regiis Granatenſibus qꝫ exemplaribus intelliges. Vale Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

Rex gallus in hiſpanos diſſident galli duces/qd vterqꝫ dux/qd ſperet.

Periclitatur a Galliſ.

P.M.A.M. Gartiæ Laſſo oratori Hiſpano apud Alexandrum ſummum Pontificem. ccxliii

SCiſſe te arbitror Garſia laſſe, vir nobilis, fuiſſe me ad Venetos, ad Soldanum inde Babilonicum, a tuis meiſqꝫ catholicis regibus, dum tu in vrbe manes, deſtinatum oratorem, Venetias renauigaui, nunc ago Mediolani, inter affines & amicos, quid aliud a te velim non eſt, prętereꝗ̄, vt has literas quantotius poteris (mari quandoquidem terra non licet) ad catholicos Regem & Reginam dirigas, his, quę Mediolani pręſens ſenſerim, ſignifico, tibi nota forte, ſed per incerta vulgi murmura, quia maxime diſtes. Magna ſunt Gallorum verba, Ingentes querelę, quia ſe percuſſum a Rege Hiſpano Rex Gallus fateatur, fremitus horrendi. Se ruiturum cœlum ac terras, vel deleturum ad vnum Hiſpanos minitatur, de me autem, ſi noſcere cupis, inter ſpinas ne, aut Roſas conuoluar, accipito, Inierunt ſępe Galli diuerſa conſilia, caperēt ne an dimitterent, exploratorem putabant, miſſumqꝫ nuper, non autem a regiis redire mandatis, putabant. Et niſi fuiſſent magnæ autoritatis viri profectionem meam, ab anno ſuperiore, teſtati fuiſſent, & mihi magno nixu fauiſſent, actum erat de me. Iam compedibus pręmerer, & cathenis veluti cœteri, qui intra fines Gallicos Hiſpani depręhenſi ſunt, tu me ſuperis cōmendato. Et vale Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

Suſpectus habuerunt galli autorē ne eſſet explorator ꝓ catholicis regibus.

Relatio itineris

P.M.A.M. Garſiæ laſſo apud pontificem maximum oratori regio. ccxliiii

CVm tuas literas inſpexi ex vrbe, ſumopere ſum admiratus, vix namqꝫ meas ad te veniſſe putabam. Multa ſcribis non iniucunda. te daturum ſcilicet operam, vt ad Reges tuto literę meę perueniant, dicis namqꝫ diſpoſita te habere per mare volitantia nauigia, quibus in tanto rerum turbine, quęcumqꝫ accidunt, crebro ſignificas, per belle quidem conſultum eſt. Ex iſthac egregia prouidentia, ſedaui animum aliquantiſper, haud ingratum etiam fuit ſecundum tuę Epiſtolæ caput, quo ad ſoceros noſtros reges, ſcribis veniſſe Philippum generum ad parenteſqꝫ Ioannam filiam, futuram tot regnorum hęredem. Illa igitur cura liberi viuent, nihil namqꝫ priuſqꝫ ab eis Granata diſcederem magis optare videbantur, de Mediolanenſibus interrogas, quo nam ſtomacho iugum ferant Gallorum. Dico non ita turbide, vti exiſtimabam, Quietis viuunt animis, Aiunt mitius agi a Gallis, ꝗ̄ fuerit hactenus Gallorum mos, ſuperbe namqꝫ nimis imperioſeqꝫ ſolebant ſeuire in ſubiectos, ex regis ipſorum, quem aiunt eſſe valde moratum, & ſincero animo virum, id prouenire credunt, neqꝫ enim patitur vt quiſqꝫ impunitus euadat, qui fecerit iniuriam, prodeſt non leuiter, ad tollendam vim & iniurias repri

De aduentu Philippi generi et Ioanę filię qd Mediolanēſes/qui Rex cū eis.

iter Philippi cum ioanna.

mendas, ꝙ ſit magnus (vt Gallice loquar) Mariſcallus, cuius eſt ex magiſtratus ipſius munere, violentos punire ac frenare ſuperbos Io. Iacobus Triuultius Mediolanenſis meus cõciuis, viciniorum amator, nec male ſentio de quattuor gubernatoribus, quorũ numero eſt Comes Gilibertus Borromenſis vir ſagax prudenſqꝫ ac, vti vidiſti forte, potens primarius vrbis. Vectigalia quoqꝫ dempta ſunt a Rege multa. Ita Mediolanenſium animos iam tenet emollitos, & ſedato pectore. Ego vero Regi ipſi Gallo Iam Alpes tranſeunti, vel proximo Alpibus, obujam ibo. Tutelares literas, quibus ad Catholicos noſtros, per eius regna, penetrare queam, petiturus. Impetraturus ne ſim an non in dubio eſt. Quid noſtra ſors velit experiemur. Deus bene vertat. Tu vale & viue lętus cum intuto ſis Mediolani quarto idus Iulii. M.D.ii.

ccxlv

P.M.A.M. Catholicę Reginę abſenti a viro.

Habuit autor ſaluũ cõductũ ꝗ quo medio iuit ad regẽ gallum ꝺ incuria oratoris nõ miſſi et ꝺ ineptijs mittendi.

QVinto idus auguſti, hic eſt alter Auguſt', ab eo qui me a vobis abduxit, ab vrbe Granata, catholicum Regem tuę maieſtatis virum, in auguſta Cęſarea comitiis Aragonicis, vt exercitum paret in Gallos, Perpinianum vrbem veſtram ipſiuſqꝫ comitatũ Roſilioneum aggredi volentes, in herentem, adiui. Incolumis acceſſi. Vbi parumper a laboribus itineris quieuero, tuam ſublimem maieſtatem pronus ibo ſalutatũ, hic denuo, ignoſcat tua maieſtas, veſtram incuſaui, neſcio an audeam dicere, negligentiam, incuriam appellemus. Nondũ vos miſiſſe Venetias oratorem reperi, deſignatum namqꝫ Laurentium Xuarez Garſię laſi, qui vos refert apud pontificem Romæ, fratrem ſum allocutus, parat ſe ad diſceſſum, fateor at multis ante diebus iuiſſe oportuiſſet, nec placet ꝙ hũc elegeritis hac tempeſtate, maluiſſem namqꝫ virum, qui latinam calleret, vel ſaltem intelligeret linguam, hic tantum ſuam patriam vernaculam nouit, prudentem eſſe alias. atqꝫ inter ignaros literarum, ſatis eſſe gnarum, rex ipſe mihi teſtatus eſt. Cupiſſem ego tamen, quę dixi, neqꝫ enim poteſt quiſqꝫ ſermone non percepto ab auditoribus, aperte intelligi, latent, veluti ſub enigmate, colorum perſuadere nitentium, vires. Niſi lucida ſit & bene intelligibilis oratio. At explebit (vt arbitror) veſtri oratoris notam venetorum neceſſitas, qui pernitiem ſuam affore cognoſcunt, vti exiſtimo, ſi noſtri pellantur, ſciũt nãqꝫ Gallos minime poſſe viuere ocioſos. Pulſis Hiſpanis ab Italia, odoris naribus olfaciunt, conuerſuros arma in ipſos. Nec defuturam occaſionem. Quonã pacto Gallorum terras penetrauerim tuto, forte voles catholica Regina dignoſcere. Fauente Io. Iacobo triuultio Frantiæ magno (vt ipſi aiunt) Mariſcallo, noſtro ciue primario Mediolanenſi, vobis deditiſſimo, literas habui regias tutelares, quibus euaſi, ſe percuſſum a vobis in regno Neapolitano, Rex conquęritur, vlturum putat ad vnguem, quam dicit illatam iniuriam, minitabundus alpes traiecit, cœtera coram, interea fœlix. Valeat tua maieſtas catholica. Ex cęſareauguſta quarto idus Auguſti. M.D.II.

ccxlvi

Euadit Gallos.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & comiti.

Quomõ e Gallorũ manib' euaſerit/ꝗ traſierit i Italiã rex gall' q̄d legat' roto. magẽſis/de Regibus/ꝙ ſtrenue pe. Nauarrus in Canuſio.

IMpuliſtis ab vrbe veſtra Granata, me abſente, Reges, propterea rariores a me literas habetis, neqꝫ enim ad uos frequentes occurrent tabellarii. Maiora ſcitote mihi diſcrimina ex Gallorum coacto cõmertio accidiſſe, q̄ꝫ vel mari aut terris cum Barbaris exlegibus vniuerſis. totis viribus, omni conatu, tribus in locis deprehendere me, atqꝫ in vincula conicere, cum omni meo comitatu, Galli tentarunt. At affinium & amicorum auxilio Chirographa mihi Tutelaria ad Regem vſqꝫ ſuum, qui Mediolani pręerant impartiti fuerunt, cum vero per oppidum Aſtam, datum in dotem quondam Valentinæ primigaleatii vicecomitis ducis Mediolani filiæ, huius regis Gallorum auiæ paternæ, quo iure ſibi ducatum tenere inquit Rex, iter facerẽ, Io. Iacobum triuultium, de quo alias, habentem ibi Gallica reperi pręſidia. Is ad regem iam non per mõtem Genebrium & oppidum Suſam, cõmune iter, ſed per vrbem Salutiam, & collem qui dicitur Agener, Alpes tenentem ſe iturum dixit. Carmagnole conuenimus. Cardinali Ambaſio Rothomagenſi Epiſcopo, totius Franciæ Legato, qui me audiat cura demandatur. Iratum reperi. conuitiis non modicis noſtrorum Regum nomina lacerauit. ſapiens eſt ac ſatis grauis & doctus, latine nanqꝫ ſemper egimus, attamen parum temperauit a genuinis. Mordicus ſeuiuit. ſuaſu & rogatu triuultii, vt mihi tutelaria detur Cirographa, per famulos a manu regios, imperauit. Quęnancunqꝫ is Ambaſius legatus, in rebus Gallicis tam Bellicis q̄ꝫ alterius modi decernit, peragũtur. Ita Gallis inuitis, Gallis in me Comiteſqꝫ meos toruos oculos paſſim conicientibus, & ſaliuam ſpe lucri Mercurialem deglutientibus, eorum regna penetraui, veluti a leonum faucibus agnus euaſi. Sed vbi vbi ad Regem huc me contuli, perturbarunt mihi animum, quæ de rebus Neapolitanis audiui. Canuſium namqꝫ ſimul & vniuerſam

fere Apuliam Gallos oppreſſiſſe allatum eſt. Mira de Petro Nauarro, qui Canuſium cum preſidio tenebat, reliquiſue ipſius ſociis referuntur, q̄ vim & tormentorum & virorum oppugnantium, forti animo, q̄ pauci multos ſuſtinuerint, q̄ ſimul atrocem famem, ſitimq̨ paſſi ſint, ne ſe dederent, q̄ propugnando, multos Gallos trucidarint, attamen, quandoquidem oppidum ad Gallorum poteſtatem deuenerit, ſucceſſus deploratur. Ex Gonſali Fernandi totius exercitus ducis conſenſu, dedidere oppidum, ne perirent, minus nanq̨ dānum fore ratus, oppidum q̄ tales tamq̨ ſtrenuos milites amittere, quare habita ab ipſorum imperatore venia, cum illis auxilio eſſe non poſſet, cum Gallis paciſcuntur, vt tuto viris omnibus, per ipſorum acies armatis, ſigniſq̨ protentis exire liceret. Ita fœdus feritur, ſeſe veluti ad pugnam inſtruunt, exituri, qui ſuper erant e tanta obſidione. Per Gallorum ordines Hiſpaniam, Hiſpaniam, viuat Hiſpania ſublatis vocibus proclamando, tranſiiſſe feruntur ad ſuos. En quid ad ſuos ad Gallorum captiuos certius eſt dicere, ſi nanq̨ Galli, veluti primo impetu, ita & conſtantia bellica valerēt, ad vnum Hiſpanos omnes comſumpſiſſent. neq̨ enim ſunt pares numero. Integras habēt Gallicas vires. Italiam fere vniuerſam ſibi tenent, aut fautricem, aut ſaltem nullubi ad verſam, noſtri autem necunde, pręter q̄ ex Sicilia ſuppetias expectant, longo namq̨ tractu diſtat Hiſpania, neq̨ in Regno noſtris quicq̨ reſtat, in apuliæ parte pręſertim, pręter Barletam oppidum, vbi obſeſſum tenent Gonſalum Fernandum, cum paruis quæ ſuperſunt copiis. Illic fame, peſteq̨ premuntur. nec affluunt pecunię, quibus neruis bella geruntur. Ex germania tamen mihi Rex narrauit, ſed noſtra impenſa, cogi peditum duo milia, qui afflictis auxilio veniant, expectari. miſſos namq̨ ait, qui eos conducant. Valete ex Cęſareauguſta decimotertio Kalendas Septembris. M.D.ii.

P.M.A.M. Petro Fagiardo. cclxvi

De origine gētis anglerię, vbi nat⁹ autor, deſcriptio Aronę oppidi & verbani lacus excellentia.

AVſpicato meas ex vrbe Mediolano ad te literas diſceſſiſſe credo, geneologice nunc, coſmetriceq̨ tecum agere parumper eſt animus, & inflatis buccis gloriari. Stirps hęc ab angleria noſtra, ab auis, atauiſq̨, Mediolanenſis eſt, vbi vates ille noſter auſonius mira eſſe omnia ſapido cantat epigramate, quale genus hoc ab origine fuerit, ex libello trium quaternionum ad me cum Matriti, tu cœteriq̨ optimates, quotidie mihi domum implebatis, audituri, miſſo, potuiſtis colligere legiſtis nanq̨ circiter quadraginta ex hac familia reges recta ſe rie prodiiſſe, vaſtatamq̨, vti moris eſt rerum humanarum, quę vertūt fortunę vices, a Germanis. in ſubriam vniuerſam, gentemq̨ iſtam radicitus fere deletam, ſemilachrimans percurriſti, nonulli tame per varias tremuli latebras, donec furibundus ille Germanicus torrens, ad alueum ripaſq̨ ſuas rediret, euaſerūt. Ab his domus vice comitum a qua ſe genitum iactat ex Valentina auia rex iſte Ludouicus Gallorum Rex, emanauit. Germanorum igitur ſaciata rabie, in patriam, elatibulis, qui ſuper erant rediere, ſoli vbertas, eſt nanq̨ fortunatiſſima tellus, vt ad priſcum decorem cito rediret effecit. Hinc ſanguis noſter anglerius, hinc mea progenies, attamen, cum me vtero mater geſtaret, ſic volente patre, Aronam, vbi pleraq̨ illis erant pręDia, domuſq̨, conceſſit. Eſt autem Arona oppidum inſigne, in verbani lacus, quem iuniores lacum maiorem appellant, ripa ſitum, munitiſſimum & bene fortunatum, mœnibus in alę forma diſpoſitis, numeroſis turribus, atq̨ eminenti arce conuexa mœnibus, ab impetu hoſtium tutiſſimum, ſi qua hoſtes ingruant. Sunt nāq̨ Aroneſes, Eluetiis Germaniſq̨ proximi. neq̨ a Gallis & Haſta oppido maxime diſtant, ad ipſius etiam oppidi nundinas ſepe cōcurrunt, nundinariū nāq̨ eſt & frequens mercatorum cōmertio, equorum huc Eluetiorum Germanorumq̨ multitudo ingens, venum confluit. Lacus vero is maior cētum vt aiunt amplius milium paſſuum, duo ex alpibus decurrentia flumina conficiunt lacum. Fonteſq̨ innumeri, a reliquis montib⁹ deſcendentes. Ticinus vero nauigabilis fluuius, qui Padum amplificat, ipſius lacus aquas omnes ebibit, per q̄ vaſtas eas planities raptat, quibus & prouintia multis montanis prouentib⁹, trabibus vt pote, lignis comburendis, & calce ac marmoribus fortunatur, inſtruiturq̨, nec lacus opulentiam tacere intendo, ditiſſimus eſt accolis, turtures fluuiales nutrit eximii ſaporis, & magnitudinis tantę, vt ſexaginta amplius librarum duo doncialium fuerit aliquis repertus turtur. Vulgo librarum. xx. xxx q̄. aiunt captum ſępe fuiſſe, miræ inquiunt eſſe profunditatis lacum piſcatores, tempeſtatibuſq̨, veluti pelagus ingens, agitari, pollet etiam piſcibus, aliis multiformibus, ſed raris alibi quibuſdam. Sub aurato quodam colore, pręcinctiſq̨, quos vocant Perſacos, luciis ingentibus, ipſorum appellatione Cauedinis, Anguillis, Bottiſtryſis, ſcationibus, piotis, agonibus, tenchis, chepiis, atq̨ aliis, quorum nomina mihi deciderunt, nec latina habere cognoſco, eſt copia tanta, vt vicinia omnia, tempore piſcium Mediolanumq̨

Angleria solum, Autoris Authoris, & genus

Patria Authoris

ipſum ſaturent, vis breuibus ? dultium aquarum edulia ſapidiora nullubi, nullibi plura. Huc igitur ego ex itinere, quia ibi me mater dederat orbi, ad veteres amicos affineſq; diuerti, quotquot in hoc iacent corpuſculo ſpiritus, quotquot animantes fibræ, miro intra ſeſe titillo garrientes præ lętitia, vires conduplicarunt. Ex natalis ergo terrę complexu, ex veterum amicorum & affinium repetita vndecim dierum conſuetudine, tam longæ peregrinationis meę faſtidia, excuſſi omnis laſitudo, laboreſq; omnes ceſſerunt illico, cœtera per exemplaria, hęc autem ex itinere ad Reginam, nuntio ad te mihi ſeſe offerente volui ad animi mei oblectamentum deſcribere. Grata ne tibi futura ſint, an non parum curę eſt. Equum fuit vt mihi ſemel, cum tibi aliiſq; ſępiſſime, ſatiſfacerem. Vale. Ex Cęſareauguſta, quarto Idus Auguſti. M.D.ii.

ccxlviii

P.M.A.M. Archiepiſcopo & comiti.

Suſcipitur autor a regina cuiꝰ virtute receſentur quã pſſi fame peſteq; i barletta hiſpani/ portucarrerius mittitur.

VEni veni iam tandem veni. terrarum pelagiq; minas Galloſq; furores, euaſi incolumis. Ieci anchoras in portu, Brũduſino Carthagineſiq; tutiore. Apud catholicam vt pote Reginam, quę fœmineum vti noſtis ſexum ſuperat vniuerſum, quę non modo virum ęmulatur, ſed animo, prudentia, conſtantiaq;, quę eſt in fœmina donum incontingens, quoſcunq; illuſtres & claros ęquat heroas, & me redeuntẽ benigne ſuſcepit, quater placidiſſimo ſerenoq; vultu, multa percunctata eſt, ſublimes eius aures, rerum nouarum recitatione, demulſi, ſum ei gratior ſolito, quod vtriq; veſtrum haud ingratũ puto fore, quia me vterq; diligitis. ſatis multa de nobis. Quę autem digna memoratu, licet nõ bene ſapida, veniens repererim, audite. Iam non dubio vulgi murmure, ſed per certos tabellarios, & literas a noſtriſmet ducibꝰ, habetur, Hiſpanos, qui bella gerunt in Regno Neapolitano, laborare vehementer, vniuerſaq; apulia relicta, Barlettę, ſic enim appellant oppidũ iuniores, incluſſos fame peſteq; vrgeri grauiter aiunt. Vicina ipſorũ omnia Galli, per ducem de Nemurs, ſui Regis affinem, & proregem occupãt, noſtros quotidie magis ac magis pręmunt. Ita obſeſſi vndiq;, de relinquenda etiam Barletta, ſępius inire conſilium. Vt mari terga dent hoſtibus, ne fame peſteq; pereant, ſepe cadit in deliberationem, perſtant tamen adhuc, ſuppetiaſq; germanicas expectant in dies, quas, vt miſſi a noſtris regibus ductores, conducant, iam dicitur Maximilianus Romanorum rex admiſiſſe. Audiuimus iam eſſe aggregatos, eſt noſtris magno ſolatio, proſperi aliorum etiam Colonienſium equitum nobilium Romanorũ, magnanimitas, qui ſe includi cum noſtris & obſideri, vt animum, pręſtent paſſi ſunt. Ita mars in apulia noſtros agitat. in Calabria vero Obegninus dux alter, non parua noſtris damna intulit. Incurſionibus loca agroſq; infeſtat omnia, quia nõ ſunt noſtris copiæ, quibus apte queant aperto marte concurrere, licet vicinam habeant Siciliam, auxiliaq; ab ea etiam parentur. Ludouicus Portucarrerius Palmę dominus, ſagax (vti noſti) bellorum ductor, eſt monitus, vt ſe ad eam apparet profectionem. Is, afflictis in Calabria cum nouis, quę illi aſſignãtur, copiis, & auxiliis ſiculis, contra Obegninum ſuccurret. Gonſalus Fernandus vero huius militie princeps, & Colõnenſes, cum germanis, duci de Nemurs reſpondebunt. De philippo vero & Ioanna principibus hęreditariis, rebuſq; aliis noſtratibus, veſtri vobis ſignificabunt. Ergo valete Toleti tertio idus Septembris. M.D.ii.

ccxlix

P.M.A.M. Cardinali Sanctę Crucis.

Veniens reperit Philippũ/ diſcedendi in patriã cupidũ: de argumẽtis ſocerorũ/ morit Biſõtinꝰ Archiepiſcopus.

TE accipiſſe percurſorem, qui ſeſe mihi obtulit in itinere, ad vrbem volitans ꝙ incolumis ex laborioſa mea legatione redierim ſcribis, & vna ſignificas pati extrema noſtros qui militant in regno, prope diem diſcedet cum nouis copiis Portucarrerius Palmę dominus, prudens & fortunatus bellorum dux, qui quoties pugnauit conſeruitq; manus cum hoſtibus Granatenſibus, accidit quidem id ſępiſſime, totiens vicit. ſtrauit, trucidauitq; hoſtium copias. Is prouintię pręerit Calabriæ in Obegninum. De germanis vero, quid rei ſit, tu certius noſces, quia proprior. De philippo autem Burgundo genero & Ioanna filia noſtrorum regum, hęc accipito. Pruriunt Philippo pedum venę omnes, ebulliuntq; ſanguinis meatus, nequit ſtare loco, diſceſſurum ſe illico dicit. Innititur Regina, ne id cogitet hoc tempore, quo exercent cum Gallis capitales inimicitias, oportere etiam inquit, futuros Reges apud hos principes enutriri verſariq; diutius, ſi imperare illis voluerint. Ioannam addit, eius vxorem ſibi filiam, partui propinquam, præ dolore fœtum eiecturam, & forte ipſam interituram, quia maritum ardenter amet, ſi eam relinqueret, ſeq; dimiſſuram pręgnantem filiam Regina abnuit. Hoc pręſertim Hyemali tempore, per hoſtium terras, aliaq; huiuſmodi multa, ſapientiſſima ſocrus proponit. Ille tamen immobilis extat, reſpondetq;, prius ꝙ a patria diſcederet, ſe ſuis incolis comitibuſq; belgis, quos ſecum duxit, regreſſurũ intra annum (& iureiurando pręſtito)

fuiſſe pollicitum,nolle ſe illis,qui auitæ ſint hęreditatis,vllo pacto deeſſe,aut,vt infidum appel=
lent. Durum eſt Reginæ hęc audire,durius multo ardenti vxori,quę ſimplex eſt fœmina,licet
a tanta muliere progenita,gemit,collachrimatur.Neqꝫ his Philippus emollitur,eſt adamante
adamantior, diſceſſum parat, adducit etiam Philippus in medium, ſuorum familiarium inte
ritum, maior nanqꝫ pars eorum,ex aeris a ſeptentrione ad meridiem mutatione,atqꝫ ex vini &
ciborum varia ſuitantia,febribus conſumpta eſt. Aſt illum accerrime Biſontini Archiepiſco=
pi, ſui ab vnguiculis nutritoris,mors perterruit.Intra quintum nanqꝫ diem,ab initio morbi,
ceſſit naturę.Viuit igitur attonitus Philippus,idem,ne ſibi accidat,exhorreſcit,his nos vngui
bus natura pectit,hos carduos, tribuloſqꝫ miſcet inter fataleta,meſſeſqꝫ vberrimas.Tu vale in
terea Toleti duodecimus Kalendas Octobris. M.D.ii.

P.M.A.M.Comiti Tendillæ. ccl

QVid ſuo excuſſerit cribro,quidue pinſuerit fortuna in rebus Alexandri pontificis,Cę
Succeſſus Borgię:ab iecto galero laudat eius pſona/ fors cōſpuit aſſequitur magna.
ſariſqꝫ Borgiæ,qui eſt ipſius pontificis dexter oculus,ſcire te velle, in hac rerum turbu
lentia ſcribis,longas petis ambages,ac veteres nimiū nodos.reliquiſſem ego iſthęc pro
ioco, ludoqꝫ infantili, puto nanqꝫ ſaliceas arbores emulaturum, quę cito coaleſcunt,& cito in
tereunt,aliorum qui noſtra tempeſtate,a pontificibus (quia ſanguis eorum) erecti ſunt,exem=
pla,vt hęc autumem fore fragilia, parumqꝫ duratura oſtendunt. Iſta tamen habeto,Audiſtin
arbitror Cęſarem hunc,poſt eiectum a ſe purpureum, exoſumqꝫ galerum,in ordinis Cardi=
nei contumeliam,in Galliam fuiſſe profectum, duciſqꝫ Valentini nomen a Valētia oppidulo,
quodam alpino, ignoto cuiquā Italo,a Ludouico Gallorū Rege fuiſſe aſſecutū.Ventoſoue ti=
tulo,an potenti viderint,amans & amatus,non eſt meum querere, eſt hic iuuenis tamen eorū
iuditio,qui apud illum familiariter verſati ſunt, natura magnanimus, in ſtrenuos milites libe=
ralis,erga gratos munificus, habitudinis decore,amari digne,nec literarum ignarus. Ex pri=
mariis eſt Gallicarum copiarum ductoribus,militariaqꝫ Gallica recipit triginta milium duca
torum ſtipendia,a pontifice non minus exhaurit,q̃ꝫ pontifex ipſe aſſequitur, neqꝫ audet ponti
fex illi obuiam ire vlla in re,Forlinium quod forum Iulii & Imolam,quam forum liuii quon
dam volunt appellatas vrbes,ariminumqꝫ & fauentiam ſimul & Vrbinum,veteribus domi=
nis omnibus ſpoliatis,fauente pontifice,ſibi vſurpauit.Ducemqꝫ totius Romandiolę pontifex
cum multorum Cardinalium ſuffragiis,plumbato membraneo Chirographo,illum appel=
lari imperat.Bononiā tentauit impetere,atqꝫ ſubigere,obſtiterūt bentiuoli,fortunatus adeo,
vt nihil vnq̃ꝫ cogitare auſus fuerit,quod non ad vnguem perfecerit,pręter hoc Bononienſe ne
gotium,laboris,inedięqꝫ,atqꝫ Algoris ferunt eſſe,vbi opus ſit,pacientiſſimum,cum his om=
nibus, crudelem aiunt,& ſanguine gaudentem, in eos de quorum fide dubitauerit, vel tantil=
lum,immurmuratur.Veneno pleroſqꝫ pecunioſos Cardinales, ſub conuiuii ſpetie,intercepiſ=
ſe, vt illorum pecunias ad fiſcum deductas ipſe dehinc tolleret. Is in pręſentiarum in culmine
rotæ rotantis, pauone glorioſior, ſedet, clauum aut vacerram habeat, aut ſufflamen ſatis ap=
tum,ad retinendam,neſcio,an a ſuperis duraturi diutius applauſus, q̃ꝫ in aliis ſui generis vadi=
monium habeat, tempus rerum iudex ſapientiſſimus aperiet. Tu vale Toleti nonis Nouem=
bris. M.D.ii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti. ccli

PLacuiſſe vobis,ꝙ ſoſpes aduenerim,ꝙ ve catholicæ Reginæ poſt legationē charior ſim,
Quid veneti cogitēt qd nr̄i patiant venit Fernandus Calabrię dux q̄ affinitatꝭ ſeries cū Rege.
ſcribitis, cur id tempus in caſſum triueritis, cur perituras chartas, ſepia ſulcaueritis, non
intelligo, nulli nanqꝫ eſt aui nidificanti notior, in qua pulli iaceant arbor q̃ꝫ mihi veſter
animus erga me,ſi bene & vos valetis,nil quippe iocūdius mihi,velletis quid habeatur ex Ita=
lia,ſunt in anguſtiis Hiſpani intra Barletam oppidum in apulia portuoſum,ad ſinum adriati=
cum.Veneta reſpublica,veluti e ſpecularia turre, quid futurum ſit tuta deſpectat, neqꝫ in no=
ſtros,vti Galli poſtulant,arma capiunt,neqꝫ ſunt nobis auxilio,pēdent dubii,quo ſe talus emiſ
ſus in dextrum ne vnionem an incaniculam vertat expectant,victoribus applauſuros putam⁹.
Ita eſt mos, emergit aliud, quod vobis, licet veſtris iſta procuratoribus ſemper ſcribenda reli=
querim,quia noſtratia referre vobis ego conſtituo ꝙ ab exteris emanet.Nono Kalendas Ianua
rii,curiā eſt ingreſſus Ferdinandus Aragonius,Federici Regis infœlicis eiecti e regno, filius,
primarius,Calabrię dux,heres regni,ni fata obſtetiſſent,futurus, miſeram & infelicem de fle=
ui huius adoleſcentis ac genitoris ruinam. Adoleſcens nanqꝫ eſt & Regno, & Regio ſanguine
dignus, mire indolis, forma egregius. Egre ferre videntur Rex & Regina illorum pernitiem,
attamen, ne in Gallorum poteſtatem vniuerſum caderet Regnum, fatuus eſſe duxerunt, dimi=

diam ipſi partem paciſci ex compoſito cum Gallis. Neqꝫ enim erant Gallo Regi, quin illos regno ſpoliaret, obſiſtere potentes, neqꝫ Rex & Regina ſatis aptas quibant, quia maxime diſtant, atqꝫ ſepti vndiqꝫ a Gallis, terra mariqꝫ, ferre ſuppetias. Vos minime profecto latet Hiſpaniam eſſe vndiqꝫ, terra Pireneis, qui a gallia illam diſterminant circumuallatam, & mari ambitam includunt. Adoleſcens igitur hic Fernandus, ad patruum venire quam in Galliam proficiſci, licet pater eius in Gallia lachrimandum exilium elegerit, vtilius eſſe ratus, ad Reges venit catholicos, didiciſſe vos arbitror eſſe Fernãdo adoleſcenti, Regem noſtrum patruũ maiorem, quom Fernandus primus Neapolitanus, huius adoleſcentis auus, ex Federico genitore, & Fernandus noſter catholicus, ex duobus fratribus Alfonſo & Ioanne geniti ſunt, patrueles. Adoleſcẽtem benigniſſime honorificeqꝫ, qualem Regis filium & affinem ſuſcipi decuit, ſuſceperunt, vniuerſam illi curiam exire obuiam imperarunt, regium perſeferet adoleſcens animum, corda tumqꝫ pro ętate. Amorem ſibi patruorum cõciliaturum, ex optima natura putamus vos, quid humana fœlicitas qua ceci viuunt, atqꝫ ebriimaior pars hominum pariat, huius exemplo conſiderate. Ac valete. Madrito duodecimo Kalendas Ianuarii. M.D.ii.

clii

P.M.A.M. Cardinali Sanctę crucis.

Quales Philippus diſcedẽs vxorẽ ac ſoceros reliq̃rit de portucarrerio/morit card. Mendotiꝰ de bello Gallorum cũ Salſas.

SCripſi ad te ſuperioribus diebus, fuiſſe animo fixum Philippo Archiduci, genero catholicorum, velle redire ad Belgas, natale ſolum, auitumqꝫ domicilium. Quod animo conceperat id executus eſt. Madriti ſumus. Hinc. xi. Kalendas Ianuarii ſoceris id maxime diſſuadere adnitentibus, diſceſſit. Non profuit, ꝙ parũ ſit gallis fidendum, rebus pręſertim ſic ſtantibus, in medium illi adduxiſſe. Ni velit pręſentes inimicitias capitales, quę vigent rabidiſſimę inter eos, penſitare petunt, vti per ſororis ſuę Margaritæ ignominioſum repudium, per vxorẽ ipſius patri Maximiliano raptam, Britanię duciſſam, per Burgundiam, Picardiamqꝫ orbatæ nuper ſuę matri ademptam, atqꝫ alias maximi momenti iniurias, quanti debeat facere commertium Gallorum cõſideret, quoue nam pacto, ſit illis fidendum exiſtimet, hortantur fruſtra omnia in caſſum, & diſceſſit, ac ſe iturum recta via in Galliam, ad Regem Gallorum proteſtatus eſt, corruptos credunt multi pecuniis & largitionibus gallicis, familiares eius, conſultores, qui poſt Biſontinũ Archiepiſcopũ primas apud Philippum ſedes conſiliarias retinuere, nec vt apud eos diem dominici natalis imminentem moraretur ipſe trare vxor grauida, cum ſoceris potuerunt, quales vxorem ſoceroſqꝫ reliquerit, conſiderate. Huius tantæ rei archanum quęſitare mihi non licet concretam, frigore boreali, peruicatiam fuiſſe, hi murmurant, illi cauſas ineſſe ingentes, cur ita fieri iure merito debuiſſet, arguunt, nolo ego acutius iſta ſcrutari, ergo ſatis. Iam cogi germanos, qui ſunt in apulia futuri auxilio noſtris, maxime cõfractis, inquis, ego tibi ſignifico, Portucarrerium in portu Carthaginenſi ſuas cõuocare copias. Propediem proficiſcetur, traiciitqꝫ futurus auxilio cum Siculis, laborantibus in Calabria, cõtra obegninum Gallorum ducem, illos acriter infeſtantem ſperare te inquis mutaturam ſe fortunam noſtram in melius, dicitur nanqꝫ, vti ais, Gallos effectos turgidos ob res ſecundas, atqꝫ inde ob inſolentiam torpeſcere, minore etiam cura bellum gerere. Nollem & hęc addere, quia futurum tibi ſcio moleſtiſſimum, ꝙ huic ſtirpi Mendotiæ te plurimum fatearis debere. At quid faciemus ita ſuperis ſtatuentibus? periit Didacus Furtatus Mendotius rubro & ipſe galero inſignitus, periit huius familiæ lux. Sanguine ferunt exũdanti ſuffocatum, ꝙ medici rem non intellexerint. Defuit in tempore flobotomia, nec quando, quid opus eſſet intellexerunt, remedio locus fuit. Sparſus nãqꝫ iam erat, & inteſtina ſanguis corruperat. Quintum non amplius diem lecto procubuit. Arbitror etiam tibi eſſe cognitum, vti nouus ad furores gallorum reprimendos, qui ſe totam Hiſpaniam ab ſtirpaturos minitantur, exercitus comparatur. Arx ſalſea, quæ primos eorum impetus eſt receptura, muris ampliſſimis dicitur eſſe tormentiſqꝫ multiplicibus munitiſſima, pręſidiaqꝫ aiunt delectiſſimorum ibi eſſe, ad propugnandum locata, vt eam prius obſideant oportet, non ſicco illam pede expugnabunt. Rex cito ſe Perpinianum a Salſea arce milia paſſuum ſex, vt hoſtibus terrorem, noſtris autem animum pręſtet. Reginæ, quę meſta, viro abſente, intra belli anguſtias viuit, eſt moleſtiſſima Ioanna filia, quę poſt virum a ſe diſceſſum, neqꝫ animum exhilarauit vnq̃, neqꝫ a tellure oculos vnq̃ eleuauit. De diuitiis, de potentia, de regnis, de parentibus deniqꝫ ipſis, nulla eſt illi cura. In viro ſolum obducta fronte cogitat. De ſolo viro cura, ſtudiumqꝫ & ſollicitudo. Vbi exonerata partu fuerit, dimiſſuram promittit genitrix, ſe inani ſpe depaſci filia putat, quia maritum ardet, ſeroqꝫ id venturum animaduertit. Emittendo fetui proxima eſt. Leuabit forte hec mulier noua prole dolorem, ſi rectum pariet, nec turbine mentis obibit. Tu vale interea. Madriti pridie nonas Ianuarii. M.D.ii.

[illegible] mente Ioanna Princeps

EPISTOLARVM PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER SEXTVSDECIMVS. ANNO. M. D. III.

P. M. A. M. Archiepiſcopo & Comiti.

HAbuiſſe meas duodecimo Kalendas Ianuarii exaratas, atq; vna, ꝙ raro ſcribebam cōqueritur comes. E quę ſcribere ad vos, aut ego velim, aut ſcribi debeant: raro accidunt. Nunc autem rugoſam fortunę frontē ſcitote, in Hiſpanos emolitam aliquantiſper. Cum nanq; ſe noſtri peſte aut fame interempturos ſentirent, ferro ſatius tentare fortunam duxerunt, ſuas inſtruunt qualeſcunq; habebant acies, tormentaq; apparant. Rubos oppidum ad miliaria nouem ab oppido Barleta, impetunt tormētis (interquę quatuor erant generis eius, quod appellatur canones) menia quatiunt, diruunt, ſcalas appponūt, aſcendunt. Cum ingēti gallorum iactura vi capiūt, nec vnꝰ euaſit: capitur & dux eorum Paliza: cū nobilibus Neapolitanis Carazolis: qui & ipſi cum Paliza inerant. In prędam oppidum datur opima inde ſpolia Hiſpani referūt. Seſe aliquātiſper, a tanta ſeruitute: liberant, ſuffocatos, nāq; nr̄os iſta rubea preſidia tenebant: quia ꝓximiora, duraq; centum viginti quinq; nanq; grauis armaturę equites: quos appellant Galli lanceas groſſas, cum ſuis ꝑpendiculis: & peditibus non paucis: ibi locatos aiūt hiſpani ſe reperiiſſe incluſos. Barletam igit̃ rubis captis: copias cū captiuis & ingenti pręda reducit magnus hic noſter Gonſalus fernandus. Quid galli amiſerint cōiectemini, nr̄orum ſtrata corda, & ſopita expergiſcunt̃. Gallos hęc ſtrages deterruit, additū eſt, & aliud ſecūdum ſecūdo: & cōmodo cōmodum Hiſpanis, quędam gallorum trirremes ꝑ apula littora vagabant̃, nec mari ad nr̄os ex Sicilia quicq; importari dabat̃, multaſq; iam ſiculorū naues re frumētaria onuſtas: interceperant has, intra portum Brunduſinum: in anchoris ſtantes, Hiſpani & fregerūt & combuſerūt. Ita liberum iam habent mare, imo & ferunt portū captaſſe Barletanum, onuſtas naues ſiculas nouē: quare videt̃ iam vndiq; fortuna velle hiſpanis arridere, frontemq; mutare rugoſam. Portu carrerius ductor earum copiarum: quas in portu Carthaginenſi vobis ꝓximo, Neapolim ducendarum in naues cōiecit, in Siciliam conceſſiſſe fertur. Feſſos ibi, ex pelagi moleſtiis: milites & equos paucis diebꝰ reficiet, traiiciet, vti referūt ꝓpediem & cum nō parua manu ſiculorum ſuo nāq; regi ſe oſtendūt obſequentiſſimos, neq; pecuniis deſunt, neq; viris, aut commeatibꝰ, res tamē eorum agit̃: ne ad gallorum manꝰ tracti, veterem gallorum cędem, atq; internitiem auorum nepotes ebibant, nolo longioribꝰ, aut aptius. Vos me intelligite, natum vobis eſſe hodie: q̄ eſt decima, ſiue idus ſexta martii hora pauliſꝑ premeridiana filium ex Ioanna philippo viro grauida tot regnorum herede ſcriptum vobis fuiſſe per vr̄os arbitror ꝓcuratores. Ergo valete ex Alcala de Henares quę dicit̃ eſſe Cōplutum ſit vel ne nil mihi curę. vi. idus martii. M.D.III. ccliii.

Rubi oppidū in Apulia ꝛ Paliza dux capiunt̃ hiſpani reuiuiſcunt; triremes gallicę capiūt̃ / portu carrerius accerſit̃ Ioāna filiū peperit.

P.M. A. M. Cardinali ſanctę Crucis.

HEu purpurate. confide rerum humanarum applauſibus, vbi vbi Didacus furtatꝰ Mendotius, Madriti interiit, veluti fugiens ab infauſto loco: regina curiam mouit, diligebat nanq; virum Alcala de Henares, ad lequas inde ſex, curiam tranſportauit, addita ſunt tediis tedia, minime te latet fidiſſimos illi a fuiſſe primarios duos, magnos Caſtellæ cōputatores. Ioānem. ſ. chiaconum nouę Carthaginis dominum, & Murtię antellatum, ac Gutteriium de cardenas: quem ipſa ab imo erexerat ad ſublime rerū culmē: adeo ꝙ quadraginta amplíꝰ dragmarum auri milliam cenſum aſſequeret̃, neq; ingētes illis diuitię, neq; longa titulorū atq; honorum pagina, vel tantorum regum vmbra, ꝓfuit ad ſalutem. Ambo hic intra paucos dies interiere ſentit: licet cōſtantiſſima ſit, & ſupra fœminam prudens, has alapas fortunę ſeuiētis, Regina ita cōcuſſa fluctibus vndiq;, veluti vaſta rupes, maris in medio, vitam agit: viro foris bella gerente, gallis vndiq; in eorum potentiam dentes acuentibꝰ. Generū incōſulte, ꝓperanterq; vxore grauida relicta ipſius filia, diſceſſum elegiſſe, necdum natalem imminentem expectare voluiſſe, tribus, qui eam & quaq; comitabātur honorifice: & a curis ingentibꝰ leuabāt, quia de magnis rebus illos conſulebat: vita functis ſuperat tamē moleſtias omnes filię turbulentia, cui nil cure eſt de regnis, aut potētia: peritura ne ſint poſt parentum obitum, an ſeſe erectura: nil ſentire videtur, de viro tātum ſolicita, deſperato viuit animo, viuit obducta fronte, diu noctuq; cogitabunda nec verbum emittit vnq;, niſi ſtimulata, atq; id: ſi quando eſt, moleſtum. vbi primū ccliiii.

Moriuntur duo ꝑmarii aulici / commēdator maior ꝛ Ioan. chiacenus Adelātatꝰ murcię & regine patientia / ꝙ infelix ſuę genitrici filia ſit Ioanna.

peperit,& diſſidere cũ Gallis deſierint,diſcedendi ad maritũ copiam pollicetur,aliter nanqꝫ, minime id fieri poteſt ſe oſtendit,quia mari ac terris ſit Hiſpania vndiqꝫ a Gallis circumuallata. Id non longe abeſſe inſinuat,quin ſint fędus inituri,quieſcat animo interea filiam hortatur, rogatqꝫ nec maternis pellecta blanditiis,nec auri gemmarũue cumulis oblatis exhilaratur,infœlix arbori ſuę fructus. Infortunata ſeges ſuę telluri,eſt hęc filia,genitrici,duriſſimi eſt pectoris,nil virile,nil regium,ab ea prodiit,qua peruicax Saturnus humor trahit ea tendit. Ibi pedem figit. Vrit ſuis moribus (vt te iam ſoluam) hęc filia materna viſcera, de Ioanne principe dolor Reginę quotidie ſuſcitatur,de futuro tot regnorum gubernaculo ſollicita angitur, fœlices putat eſſe illos,quibus iſta negari cernit,& in regnis ꝙ ſit menſura malorum grandior,inceſſu,vultu verboqꝫ fatetur,nimium ſum euagatus,vale ſiſte pedem pręſul ſapiens.ignoſce parumper,hora nona Hiſpano more diurna,hęc ſcriptitaueram,quia & parari tabellarium ſenſeram ad vos. Interea loci famulum ad Regiam deſtinaueram,hic retulit laborare Ioannã partus anguſtiis nec diſceſſurum donec illa pepererit,tabellarium expectãs igitur,peperiſſe filium marem allatum eſt,hora pauliſper ante merediana,ſexto iduum Martii.claudo epiſtolam,ne ſepia cartaue pereat. Tu vale ex Alcala de Henares ſexto idus Martii.M.D.iii.

Carmina.

cclv

P.M.A.M.Archiepiſcopo & comiti.

Morit Portucarreri⁹ i Calabria. Germani a dierſit Neapoli q̃d obegnin⁹ gallorum ductor q̃d ãdrada loco Portucarrerij/pfligatio gallorũ in calabria.

VAh q̃ꝫ multa vobis eſt animus o duo magna Hiſpani orbis lumina, quia ſapientes eſtis, vno faſce prębere,caniſtros protẽdite,diuerſis illos vobis floribus,& roſis, ac violis implebo,& fulciam, Portucarrerius Calabriam apprehẽdit,& germanorum illa manus, quę indies expectabatur,adriaticum,venetis non prohibentibus,cum poſſent,tranſfretauit ſinum,incolumis. Portucarrerius vix Calabriam vidit. Febribus nanqꝫ illico preſſus periit,duces vero qui Portucarrerio ſubmilitabant,minime deiecti animo,conueniũt vnanimes,ne ſpei occaſionem hoſtibus prębeant. Fernandum Andradam Gallecum equitem primariũ,ex eius prouintię proceribus, qui parandę ſibi militaris famæ gratia, ne domi torpeſceret inglorius, eam fuerat ſecutus militiam,licet iuuenem quia cœteris potentior, deligunt imperatorem Rei gerendæ,optimi quiqꝫ ſublata omni inuidia, poſtergata ſuperbia,non inconſultius ſtudet,ac ſi de re propria familiari,vitaqꝫ ipſa,non de communi comodo,eſſet agendum,conſilium ſingulis ineunt horis, Obegninus dux gallorum,qui Calabriam infeſtabat,moræ impatiẽs,vbi vbi mortuum eſſe Portucarrerium ſenſit,diſſenſuros inter ſe duces exiſtimans, per fecialem tubicenem,ipſorum more, noſtros ad pręlium inuitat, noſtri minime detrectant pugnam,at in hoſtium fere conſpectu tumultus militaris inter Hiſpanos cooritur, nolle ſe perfricata fronte pugnare,ni ſtipendia perſoluantur inclamitant. Iuuenis Andrada,naturę ſapidiſſimę,ac mitis animi,cõuocat milites,blande illos alloquitur, Iure merito ſolui debere,ſtipẽdia ipſe met ediſſerit,venturas prope diem pecunias pollicetur, ſe interea velle de ſuiſmet bonis, quia pecunias non habeat,viritim illis.ne conquerantur, pro facultate ſuccurrere, de cœtero, patiantur ęquo animo rogat.per ſe perqꝫ vgonem de Cardona virum generoſum, ſiculorum auxiliorum,atqꝫ omnium peditum ducem,& per prudentes alios,tumultus ſedatur,torques aureos,argẽteaqꝫ vaſa omnia,quę ſecum e patria tulerat Andrada,ad ſui ornatum,perfruſta viritim militibus diuidit,ex ſemenaria,vbi ſederant in hibernis,exercitum in rus, palmam nomine, diſtans milia duo,tranſportant. Vt mutare locum ſeſeqꝫ exercere diſcant milites aliquãtulum. Inde forti animo ſe parãt ad pugnam Obegninus, vbi paratis eſſe animis ad certamẽ Hiſpanos didicit,per Philippum Burgundum catholicorum Regum generum, pacis eſſe icta fœdera noſtris enunciat. Idqꝫ in vrbe lugduno per pręcones edictum fuiſſe ſignificat, noſtri nil horum ſe habere in mandatis a ſuis Regibus reſpondent,ſero agi de pace,ferro pacem iſtam non fallaciis quęritandam,his dictis per ſuos queqꝫ acies ductores inſtruũtur, ad hoſtes eunt forti pectore,manus conſerunt,at non,qua Obegninus putabat,a fronte ſcilicet,vbi tormenta frondibus cooperta bellico ſtratagemate locata , & in inſidiis inter arbores latentes habebat copias , ſed latus eius, qua nullis erat Obegninus armatus inſidiis,noſtri capiunt,confligunt, vbi quondam obegninus ipſe Caroli Regis tempore Fernandum Regem,& Gonſalum hunc Fernandum noſtrum, profligauerat,ibidem,vel fere,ipſe ſternitur & fugatur,trucidantur,aut capiuntur ad vnũ Galli,Obegninus euadit. fugam arripit,noſtri veſtigia illius queritãt. Intra arcem de angita,milia paſſuum triginta a pugne loco,ſepiunt. Vbi recõditas aiunt illum habuiſſe pecunias,quas poſſidebat,obſident. capiunt in deditionem,ſed pacicitur vt cœteri homines, qui cum eo erant liberi dimittantur. Hęc in Calabria duodecimo Kalendas Maii in die ſignato veneri foelicibus auibus acta. Quarto vero Kalendas eiuſdem altero veneris die, ne quid deſit, Gonſalus noſter

fernandus:qui rem gerebat in apulia,minime gnarus eorum quæ in Calabria geſta ſunt:idem duci de Nemurs principi Gallorum de pace loqnti:reſpondet ſe neſcire:quid dicat de cōfecta pace per Philippum principem & generum Regum Catholicorum.armis agendum eſſe non verbis,ſe imparatum fuiſſe ab eis oppreſſum hactenus & hoſtiliter ad pernitiē vſq; tractatum fert. Vltionem prius queſiturum, ſi quiuerit:enunciat vnaq; inſtruit acies germanorum duo milia addiderat exercitui.Iter capit,quo tendere velit minime aperit, ſequanẗ tātum imperat. Per campi equora inaquoſa:inſcios quo eant duci,nullubi aquæ potui occurrebant, ex illa ſiti multi,quia erat feruida dies:animam exhalarunt.Ipſe atiem ſemꝑ a tergo ſequebaẗ.feſſos ſub-leuabat.Equorum clunib9 portari iuſſit plurimos,qui iam pre ſiti peribāt. equites auxilio eſſe peditibus laſſis iubebat,hos ſolabatur:illis ſuccurrebat: q̄ meli9 poterat, & ſtrenui militis & egregii ducis officium implebat.In cōtinuo ꝓſpectu hoſtium qui apud canuſium caſtrametabantur,cereniliam milia paſſuum a Barletta(vt aiunt)magna ſexdecim,vno ſpiritu,durū op9: cum toto exercitu,ſtructis ſemꝑ ordinibus,deuenit,parati ſequuntur illum hoſtes. ad noſtros recta cōcurrunt tormēta igni ſuppoſito excutiunt, ferrei globi in nr̄os iaciuntur creberrimi, paucos perimūt,alto nanq; volitabāt.Impedimēta nr̄orum puluere accenſo tormentario cō-buruntur.Lanceas galli tormentis excuſſis demittunt,forte fortuna vineam noſtri que aderat foſſiculis valloq; vineali ſepta,ſatis hebeti:apprehendunt.Ibi ſe communiunt catafractis : qui poſt exonerata tormēta preeunt lanceis,in nr̄os directis:non licuit per vallum & foſſas introi-re.Vertere latus in retrocedendo coguntẗ,& turmas diſturbāt.Vi equorum ſuas in gallos ger-mani plūbatas excutiunt Hiſpani balliſtas,miſiliaq; reliqua iaciunt. Multi cadunt,cadit & dux ipſe de Nemurs infœlix Iuuenis.At magnanimus.hic ſeſe geſſit in pugna fortiſſime. Hectorē aiunt noſtri non potuiſſe glorioſius pugnaſſe,abiecto equo ſeſe mediū pedes inter pedites cō-feciſſe:vt ſuis animos ad vallos hebetes diſrumpēdos,foſſamq; tranſiliendam preſtaret, noſtri-met fatentẗ,plumbata putant fuiſſe tranſuerberatum. Corpus eius honorifice(qualem decuit regio ſanguine ortum,tantiq; exercitus ducem,& ꝓ regem)humatū ſeruari voluit noſter ma-gnus Gonſalus fernandus nr̄i,ſic iubente Gonſalo duce:victoria vtuntur, Gallorum caſtra oc-cupant,ſpoliant,inuertunt.ſeſe Gallicis dapibus,& vino reficiunt. Aiūt tria milia gallorum in-teriiſſe,fugientes poſthec inſequuntẗ,nox ſuperueniens,ne maior fieret ſtrages obſtitit.Ita mu-tatus eſt in ictu oculi rerum modus,mutata eſt fortuna:quibus ſe blandam oſtenderat genitri-cem,in ſeuam eſt conuerſa nouercam:quib9 vero nouercam,parentē beneficam demoſtrauit, hæc nuper allata ſunt.hæc longioribus q̄ forte poſthac expectare quicq̄ valeatis:habetote laſ-ſa labore cadit noſtra hec manus.Ergo valete ex Alcala de Henares Idib9 maii.M.D.III. Carmen.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & comiti.

cclvi.

Dux melfis reſiſtit Neapolis capitur/Careta obſidetur / gallorum & hiſpanorum colloquia de icto fœdere a philippo.

FAlſo inconſtantem vulgus ramnuſiam appellat,ac mendacem,nil ea verius inuenio:con ſtantiuſq; Gallis:vt Hiſpanos opprimere liceret fuiſſe quondam pollicita, viſa eſt. vt fidē ſeruauerit,vt diu diſperſos ſub pedibus calcari ꝑmiſerit a Gallis,Hiſpanos, vt plagis:vt calcibus,vt dente rabido illos cōcuſſerit:relatum vobis. Vertens deinde vices:Hiſpanos iacentes:dextra ſe ſubleuaturam ꝓmiſit.Quia Galli ſibi ipſis viribuſq; ſuis fauores illos non cœliti-bus aſcribebant:& diſſidiis ſtuderent inter ſe duces eorum, quid hactenus ad necem vſq; ꝓ re-gis ducis de Nemurs:& caſtra ſpoliata,ſuperi ſtatuerint:audiſtis.Succeſſus alios habetote.ſeqẗ victoriā magnus noſter Gonſalus fernandus,recta tendit ad vrbem Neapolim. Melfienſis prin ceps Gallicarum rerum ſtudioſiſſimus:illum dies aliquot diſturbauit,dedidit ſe tandem,& re-gno exceſſit ex fœdere, cætera omnia, veluti torrens hibernus , obuia ſternit reliqui opti-mates omnes:qui Gallorum partibus inherebant, aut vertunt regno terga: vel ſeſe dedunt, & ſubdunt colla iugo,preter paucos in ſeceſſibus agentes,ad quos diuertere cura nō fuit.Letis animis ciuitas ipſa Neapolis,que toto Gallorum tempore : fame ſemꝑ laborauit, fœdus init. Vetera vrbis ſtatuta ſeruari petit.Illis firmatis.portas aperit,Gallorum fugat preſidia. exit ob-uiam victoribus,ſuſcepit honorifice.Intra arces que tres ſtant in vrbis ambitu:noua vt puta, ſancti Vincentii.que dicitur alia,tertia cui ab ouo nomen eſt inditum,ſeſe galli recipiūt.Capuana vrbis ipſius antiqua tutela,munita menibus,ampla domus:ſeſe cum vrbe dedidit. Ibi ſunt Galli:ceu pecudes incluſſi ſeptis,circum eunt aſſidue:veluti famelici leones,obſeſſos noſtri,qua poſſit ad illos iter patere die noctuq; vigilibus oculis queritant.Ni ſuccurratur a mari, actū eſt de Gallis omnibus,eſt nanq; multitudo numeroſior,q̄ anguſtie caſtellorum patiātur quando cætera noſtris nō ſuppetant,fames ꝓpediem Gallos cōſumet,aut vt ſeſe dedāt,perſuadebit,his ita ſtantibus,Galli ſe fuiſſe a noſtris oppreſſos,ſub pacis vmbra,quam dicūt feciſſe regio noīe

Philippum generum regium,& Archiducem,Lugduni,cum rege Gallorum,& voce pręco
num edicto,per Lugdunenſes plateas prolato,conquerūtur.Noſtri,ſermones eorum dirident
futilia nanq; nulliuſq; momēti eſſe ad rem,q Lugduni per Philippum de pace fuerit actum,&
tunc pręcipue, quando Hiſpanos eſſe in armis,ad propulſandas veteres Gallorum iniurias pa
ratos cerneret.Infantilia eſſe prędicāt.Imparatos aiunt autem Galli ſe fuiſſe ab Hiſpanis inter-
ceptos,paratiſſimos autem noſtri exiliiſſe,ac manus cōſeruiſſe collatis ſignis.Nec quicq̄ quod
ad infenſiſſimos hoſtes attineat,pręter miſiſſe Gallos, noſtri probāt,ſub indutiarum aut pacis
vmbra,an viuo marte id acciderit,ipſi viderint. Exitus,qui iudex eſt rerum ęternus,loquatur.
noſtri regno potiūtur maiori ex parte.Caieta vrbs maritima,natura & arte munitiſſima,adhuc
eſt in fide Gallorum , ſunt & alia oppida quędam . & noſtri obſidionem parant Caietanam, &
Galli velle ſe Perpinianum impetere,belloq; intra proprias domos,noſtros reges laceſſere,in-
tendunt.Segouiam Regina curiam mutauit,vti vos a veſtris habuiſſe arbitror.Ex Segouia igi
tur valete tertio nonas Iunii.M.D.iii.

Caieta.

cclvii

P.M.A.M.Cardinali Sanctæ Crucis.

Quidā Pirēneis inter gallos & hiſpanos.

CAtholica Regina filię moleſtiis exagitata,vt optati diſceſſus illi ſpem prębeat, ex Alcala
Segouiam,montanam vrbem,deduxit curiam,eſt nāq; iter ad mare Cantabricum, qua
ſe putat ad Belgas,mariti patriam,traiecturam,niſi terra licuerit per gallicas inimicicias,
de quibus filię nulla eſt cura.Regina vero ſubire diſcrimen id,vt primariam tot Regnorum hę
redem filiam Gallorum fidei credat,minime capit ęqua mente,hac pręſertim tempeſtate,qua
Gallos ęquum eſt viuere ſpumoſa rabie in Hiſpanos , ob recentem totius Gallici exercitus &
multorum nobilium ſtragem,ac internitiem,agi de pace cito futurū,vt trāſmeare tuto queat,
anxia mater filię quotidie pollicetur,neq; ob filium quem nuper peperit lęta eſt magis,aut ani
mi turbulentiam ſedat.Interea,Rex eſt in Cathalonia,Gallis finitima. Exercitum cogit,Galli
duplicato furore,veluti percuſſus coluber,ad pireneorum radices oppida ſita,ſub Hiſpana di
tione,venturos ſe inquiunt.Vt munitiſſimam validis muris arcem Salſas,prius aggrediantur,
oportet,neq; enim aliunde iter eſt . Ea eſt in faucib9 anguſtis quibuſdam ab oriente, hiberno,
ſtagnis maritimis,ab occidente vero montibus inuiis, exercitui ducendo poſita, Salſas igitur
obſidere coguntur Galli , priuſq̄ progrediantur . Ibi reperturos obiices iuremerito putan-
dum eſt,quia delecta man9 mille amplius virorum fortiū,eſt ibi locata pręſidio. Vale Segouia
quinto Kalēdas Iulii.M.D.iii.

Salſas

cclviii

P.M.A.M.Archiepiſcopo & comiti.

De arcibus Neapolitanis/de iſcla de caieta.

QVas ductet fortuna choreas , quibuſue ſonis & cōcētibus agat inter Hiſpanos,& quam
toruo ſupercilio Gallos, excuſſo ſago iactitet, legere per meas fas fuit , addit vtriſq; de
cepta liberalitate ſat grandes cumulos,his ignominię,illis glorię.Iacturę Gallis,Hiſpa
nis lucri . Et ſancti Vicētii maritimam turrim,& ampliſſimum illud Caſtellum quod ſedes eſt
regia,nouū appellatum,vi armorum capta,nec euaſit quicq̄ . Id quo nā pacto ſit actum,quo-
ue modo Hiſpani per noui Caſtelli męnia obrepſerint ex inſperato,& qui met rem geſſerunt,
& qui ſpectatores fuere, minime ſe fatentur intelligere,qua volucribus via difficilis videbatur,
ea,facilem reperere.In prędam ſuppellectilia omnia data ſunt, galliq; pręſidiarii in ſeruitutē,
quibus hoc verbis enarrari queat,nemini ſuccurrit.In re, Caſtella illa duo tenet Hiſpanus,quę
poſſe capi in cuiuſq̄ prudentis animo minime cadit,tertium reſtat quod dicitur del ouo . Id eſt
ſuper ſcopulo ambeſo ſitum,qua deſpicere, calligari oculos hominibus, & horrere præcordia
deſpectantibus,inquiunt . Magnus hic noſter Gonſalus Petrum Nauarrum,qui Bithonteum
Marchionem parua manu fudit,ac cepit,quiue Canuſium contra vniuerſam Gallorum poten
tiam diu ſuſtinuit,multaq; alia pręclara geſſit facinora, cum ſatis aptis ad rem copiis, in huius
Caſtelli obſidione reliquit.ipſe vero Caietam cum exercitu reliquo,proficiſcitur. Circiter no-
nas Iulii ſepit, & quatere tormentis incipit.Iſcla & ipſa,in Baiono littore comodiſſima inſula,
per Cōſtantiam de Aualos Hiſpano ſanguine,virilis animi fœminam,cōmitiſſam accerrarū,
cui Fœdericus Rex,regno diſcedēs,inſulam crediderat.In hiſpanorum venit poteſtatem.Ita ca
dunt indies magis ac magis res Gallicę Paulo ante fœlices. Hiſpanę vero quondam obrute,re-
ſurgunt,emerguntq;. Vale Segouię quarto nonas Auguſti.M.D.iii.

Caſtel novo ... ?

reg navarreus.

cclix

P.M.A,M.Cardinali ſanctę Crucis.

Obſidio ſalſea et quid vltra.

GAlli Salſas arcem,finium Hiſpanię tutatricem ditionis,totis viribus obſident. fauces an
guſtas,quas te triuiſſe pedib9 arbitror,ſi aliquādo ex Hiſpania iter ad vrbē terra captaſti,
cum vniuerſo exercitu tranſilierunt,caſtra ibi metati ſunt, valloq; ac foſſa munita dicunt

habere miro robore caſtra, noſtri primo congreſſu damna Gallis intulere non parua, tum plũbatis & tormẽtis ex pinnis & tranſpropugnaculis, tum incurſionibus, valida namq; ſunt delectorum virorum mille amplius ſalſea pręſidia. Nunc vero, neq; digitum impune exerere licet e menibus, pinnę dirutę ſunt vi tormẽtorum vniuerſę ſagittarięq; teneſtellę omnes, machinamentis, ita Gallicis excuſſę, quaſſatęq; ſunt omnes, vt, ne qua vlterius loc⁹ relictus ſit ad vllum Gallis damnum inferendum. Incluſi, arcem ex tranſmuralibus tantum ſeruant, defenſuri ꝑ viribus, arcis interna ſi Galli tentauerint ingreſſum. Vi corporis tunc agẽdum quantum quiſq; virib⁹ & animo valeat experiendum, ibi ſtrenuiſſimus quiſq; optato dimicabat, aduerte belli cum quod accidit, Gallis minime ſapidum, ſtratagema expugnatores per grues turreſq; ligneas manufactas, caſtellum ante murale quoddam, dicunt Hiſpani Balluartem, cõſcenderũt, Minterna, vt inde tranſileant, tormentarii pulueris cados caſtelli ante murali obſeſſi ſupponunt. Qua Gallos tentaturos ſenſerunt, vbi vbi Gallorum manus ingreſſa eſt Caſtellum, igni ſubiecto, Cadi increpuere, ac vi pulueris ante murale cõcuſſum, fruſtatim per aera Gallos omnes: qui aſcenderant, cum excuſſis diuiſim diſperſimq; muri lapidibus diſiiciunt, volitare hominũ ſecta mẽbra: ſimul & ſaxa miſerãdo ſpectaculo, tam obſeſſis ꝙ obſidentib⁹: cernere fas erat. Ab hora infauſta Gallis, hac, tentare vlterius aditũ quominus pugnaturi minime ſunt auſi machinis tãtum, foſſoribus & calonibus, agitur arcis foſſas libere Galli perambulant, muros quotidie ef fodiunt. Conti męnibus ſubiiciuntur, vt ſciſſi poſtmodum contis combuſtis muri dent ruinã & collabantur. Ita patentibus aditibus, Galli multitudine freti, putant ſe nr̃os obruturos. Hoc inſtatu eſſe res Salſeas, ex vrbe Perpeniano ſcribit Rex. Ipſe vero, donec auxilia cõueniant, quæ Regina ex vniuerſis Caſtellę dotalib⁹ regnis ſuis acciri, & ad regem virum ꝑperare iuſſit, Perpiniani erit. Luciſſima ferunt a principib⁹ agmina & compoſita cõfluere vndiq; ea, ſi obſtitiſſe nr̃os: ne expugnẽtur a Gallis repererint, dabũt operam, ne vltra capiãtur. At explorator, qui demiſſus e męnibus per hoſtium excubias, quia linguam calleat Gallicam, ſummo eſſe obſeſſos in diſcrimine, retulit fore vt ꝑpe diem intereant omnes, ni ſuccurratur ocius. Santi⁹ a Caſtella, genere inſignis vir, ac bello egregius qui pręſidet arci: militibuſq; incluſis omnib⁹, mori paratos ſcribit ad vnum, priuſꝙ dedant arcem. Vt Rex tamen penſitet, quantum reb⁹ incõmodum afferret, ſi galli ea victoria elati, vltra ꝓceſſerint, enunciat. Mille amplius viros nobiles, bello egregios: ſe Rex amiſſurum cognoſcit, ſi galli arcem expugnauerint. Eſt anxi⁹ ꝑptereà, vti per eius lr̃as ad reginam deſtinatas, colligi poteſt quas famuli a ſecretis, quib⁹ creditę ſunt nobis oſtenderunt ſin donec adſint auxilia ſe ſuſtinuerint, aut re infecta galli terga dabũt aut venisse pœnitebit. Vale Segouię pridie idus Octobris. M.D.III.

P.M.A.M. comiti & Archiepiſcopo. cclx

Quę ferunt ab Italia Galliaq;, ex quo nullas a me habuiſtis: accipite. Caſtellũ illud ſup edito ſitum ſcopulo Ambeſo, inter vndas del ouo Petr⁹ Nauarrus, cui ꝓuinciam, diſcedens Gonſalus fernãdus, reliquerat, expugnauit. Arte noua illam ſtruxit oppugnationem, qua minus hoſtes putabant, cuniculos intra viui ſaxi cauernales per foſſores & calones effecit. Cadiſq; tormentario puluere ſulphureo repletis, veluti etiam Salſeis accidit, vti a veſtris vos audiuiſſe arbitror, cuniculos infulſit. Res mira, tanta fuit accenſi pulueris rabies, ꝙ ſaxeum mõtem ipſum perfregerit, ac diruerit. Cum ſcopuli latere decidit & Caſtelli pars, cum plęriſq; pręſidiariis. Tanta fragor ille formidine obſeſſos percuſſit, vt illico capti ſint qui ſupſtites fuere per ruinas namq; ab imo ſerpere nr̃i cęperunt. Rebus Neapolitanis ita compoſitis, cum copiis quas ductitabat, ad caſtra Caietana Petrus Nauarrus ꝓfectus eſt. Interea loci, dum iſta Neapoli gererentur: Caietę latus tormẽtis excuſſit Gonſalus fernandus noſter magnus Capitane⁹, & ſexaginta murales alnas iam diruerat, vt inde oppugnationem in craſtinum diem aggredetur, ſeſe parabat, cum tranſfuga noctu ad eum veniens, ſtructas eſſe horrendas pulueris defoſſi: & nouorum aggerum ac foſſarum & cuniculorum inſidias: enunciat. In quas caſſuri ſint, qui cunq; acceſſerint, & hac vel illac interituri, nouum igitur cœpit cõſilium, tum ob ea, quæ ab ipſo tranſfuga exploratore didiſcerat, tunc quia per Carracas: onerarias Genuenſes, & Galeaceã vnam: & quaſdam triremes recentes, habuerant obſeſſi, mille armatos: & rei frumẽtarię copiam ingentem. Exercitum igitur inde tollit: ducitq; in Caſtellum nomine Caſtellonum a Caieta milia paſſuum tria: vnde non minus Caietam obſidebat, ꝙ ſi apud ipſius muros tentoria teneret, quia terra illis inde omne genus alimentorum adimebat. Vgonem a Cardona peditatus quõdam egregium ducem: priuſꝙ diſcederent, fidum vtilemq; belli comitem: caſu miſerãdo ibi amiſit. Dum nãq; ambo per caſtra animi cauſa deambularent, ferre⁹ ab obſeſſis in illos baliſtę

Quid ð arte del ouo.
Quid ð Vgone a cardona ð obſidiõe Caiete ð magno Capitaneo de Gallorũ exercitu.

obſident Salſas

Caſtel st. ol expugnat

obſidio Cayete.

globus emittitur. Is furore tāto ſaxum vtriq; proximum percuſſit, vt in mille fruſta ſaxum diſruperit aduolitantibus per aera ſaxi fragmentis alterum Vgoni crus perfregit. Magnus vero Gonſalus Fernandus, tanto ſe reperit oppreſſum puluere, tantaq; vi repercuſſi aeris ſe quaſſatum ſenſit, vt ſe ſterneret pronus in terram, longeq; ſerperet obrepens, anteq̄ ſtare pedibus auderet, aut quiret, & ipſe ſe percuſſum diu putauit, & omnes qui aderāt interemptum. Periit igitur Vgo deflēdus merito, vir egregius armis, intra paucos dies illo vulnere, ſic ſtatur in armis Gallorum aiunt eſſe paratam multitudinem ingētem, ad Caietę auxilium. Imo & cito affore, quid futurum ſit rerum, autor ipſe aperiat nobis. Stragem adeſſe certum eſt horrēdam, in quorum frontem ſit hęc faba cudenda, ipſi viderint, malem chriſtianum hunc ſanguinem, neceſſario chriſtiano ferro fundēdum, in noſtrę legis hoſtes ſeruatum iri. Vos viuite & audietis hęc grandia, quę pullulant. Et valete ex Segouia decimoquarto Kalendas Nouembris. M.D.iii.

cclxi

P.M.A.M. Cardinali Sanctę Crucis.

De ſalſea oppugnatione de fuga Gallorū/de noſtrorum inertia.

REpetis ad te meas raro portari. Iterum atq; iterum dico, ſuccoſa ad hanc vſq; diem defuiſſe. nec mihi eſt curę, quę arida ſunt, & exigui pōderis, vt puta vulgaria, pertractare. en accipe ſtamina quę texere iam queas, tu Caietam in ſuo fidētem robore ſtare adhuc in fide Gallorum, mortuumq; Alexādrum & eius loco ſuffectum Cardinalem ſenenſem, Pii ſecūdi nepotem, ſcribis. Ego autem inquā Gallos qui Salſas arcem noſtrorum finium tutatricem impetierunt, maluiſſe dies actos vrgente graui autumno ſub diuo conſumpſiſſe domi, ac belli neruos, pecunias ſcilicet, quas in caſſum effuderunt, ſeruaſſe, ſuperi ſe fautores Hiſpanis oſtendūt. Obſidebant vndiq; mœnia, contiſq; ſuppoſitis ſtare penſilia fecerant, ingirum impoſito igni ſuccenduntur conti, Galli falluntur caſura in latus mœnia putarunt, vt per ruinam, ex inſperato noſtros adorirentur, & ingenti obruerent multitudine. At aliter euenit, haud ſecus integra ſederunt ſuper fundamentis leuiter, & erecta in neutram partem pendentia mœnia, q̄ ſi nulli alteri rei fuiſſet inuigilatum, niſi vt integra leniter ſuper ſtantia caderent fundamenta conciſa ſeruarunt igitur ſe inuictos noſtri, donec auxilia Caſtellana aduentarint, quę cum adeſſe Galli per exploratores intelligunt, ſatius fore prouinciam deſerere duxerunt, q̄ tot bellatorum numerum expectare. Tria nāq; milia catafractorum, ac leuis armaturę numerus ingēs, hos Hiſpani ginetes appellatis, peditum autem .xx. amplius milia, conuenerant. Octobris dies ſexta & vigeſſima, quę ſexta eſt Kalēdarum Nouembrium congreſſui deſtinatur. Galli recognita (licet validis aggeribus ac foſſis munita haberēt caſtra) nocte intempeſta tamen, diffiſi viribus ſuis, aggeres eruunt, terga vertunt, e faucibus anguſtis ſeſe ante lucem exoluunt. In plana ſole aducṫante acies iam eduxerant. Galli ſe rei bellicę eſſe magiſtros, ea die oſtenderunt, nō minore cura, non incompoſitiori ordine, acies ſtructas eduxerunt, eorum duces, ac ſi ad certamen, aſtantibus inimicis, fuiſſet eundum, quare eluceſcente die moniti noſtri de Gallorum diſceſſu ad eos, at ſero, concurrunt, Rex Perpiniani agebat, ad milia paſſuum ſex nō breuia, vti noſti, propterea ſero id actum, venit concitato curſu, at ſero, ad hoſtes itur, at ſero, cernunt hoſtium acies, at ſero, & a longe, diſtabāt iam miliaria circiter duo, ergo ſero Friges ſapuerūt, cuius hęc culpa, tu ſcrutator aliunde, mea eſt, ſi neſcis, maximam dedit ea dies, quę eſt ſi neſcis Kalendarū Nouembriū ſexta, Hiſpanis ignominiam, & aliquando iacturam illis pariet collachrimandam. Occaſionē amiſſam ex mea incuria, nepotes viuentium, minime deplorabunt. Gallis fauſtiſſima dies, ꝙ ſopitos inuenerint vigiles. Euaſerunt incolumes, cum ingenti gloria, quia ſtricta acie illos ſequi non dabatur, ſolutis ordinibus periculoſum, ergo euaſerunt, incolumes, quid ſibi velint hæc enigmata repetita vaticinator, ſi placet. Labitur dextera, ſcribere neſcio quid vellet vltra, ſed veto ne ſcribat plenius. Ergo vale Segouię in Kalendas Nouembris. M.D.iii.

galli fugiunt

Nota enigmata. atque adagium de quo erasmus in adagiis.

cclxii

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Quid Regina orarct feruēte pugnę diſcrimine.

QVę acta ſunt in Salſeis rebus, tui tibi familiares ſignificēt, hoc vnum velim a me ſcias, tu qui rebus huiuſcemodi, pietate repletis, ſumopere delectaris, erāt a Rege diſpoſitis equis parati adeo frequentes tabellarii, vt quotis, quibuſq; diebus, quattuor, atq; interdū tribus literas haberet a marito Rege, catholica Regina, propterea quę indies agebantur creberrime ſciebamus. Quare, cum ad certamen parari noſtras acies ſignatumq; pugnæ diem allatum eſt, non minore angebatur ſollicitudine de Gallis, ne noſtrorum manu interierent, ꝙ impares viribus eſſe dignoſceret, q̄ de ſuiſmet militibus, nil magis regi per multiplicatas literas, q̄ ne chriſtianorum ſtrages fieret comendabat. Daretur opera tantum, vt Galli noſtros fines deſererent ſine ſparſo cruore ſi fieri poſſet, orabat. De vindicta, ꝙ eos infeſtaſſent deo aiebat relinquendum. At quo die conſerendum fore dedicerat, cęnobia percurri vtriuſq; ſexus religioſorū vni-

uerſa,cum muneribꝰ imperauit,vt ſe tellure ꝓſternerēt omēs,vt pcibus lachrymiſqꝫ ſuperos fatigarent,ne ſpargi chriſtianum ſanguinem paterent̃:vt Gallos æthereo ſpū affiarēt, inducerentqꝫ,ne cōgreſſum expectarēt.Vt incolumes Galli euaderēt,erat maxime ſollicita perituros nāqꝫ omnes,aut vēturos in ſeruitutem:quia eſſent anguſtis faucibꝰ circumcluſi,& lōga ſtatiōe in caſtris ſub diuo graui autumno fatigati verebat̃.Eam diem cum ſuis nimphis omnibus & virginibꝰ vniuerſis,quas domi habebat,ieiunam egit,& flexis orando genibus:laborioſam. Galli duces igit̃,licet exitꝰ belli ſciant eſſe incertos:paruaqꝫ manu ſępe copias ingētes fuiſſe ꝓfligatas,ſiue ſuperis ita volentibꝰ,ſiue pnitiem veriti,pugnę fortunam nolle experiri cōſtituerunt.Exaudiuit igit̃ ſanctę Reginę religioſorumqꝫ ac virginum preces ſummꝰ altitonās.Gallis viam pbuit.Qua terga darent incolumes. De parta igitur victoria ſine multo ſanguine tu quoqꝫ ſuperis quibus charus eſſe putaris,gratias habeto.Et vale Segouię Kalendis Nouembris.M.D.III.

P.M. A. M.Cardinali ſanctę Crucis.

cclxiii.

Gallos duces hiſpani ſectantur.

Quid actū qd de pace de Alexandro et Pio ponti.

GAllos terga dediſſe ad te ſcripſi,Gallicos fines Rex ipſe cum exercitu(altero ab eorum diſceſſu die)pedibus pſſit.Leucatam,Phitorium,Palmam,oppidaqꝫ alia qdam, expugnari iuſſit:neqꝫ iniuriam cuiqꝫ hominum,vel fœminarum:inferri,aut violari,pęna capitis edicta:paſſus eſt.Res ſacras voluit ſeruari intactas,mittiqꝫ Narbonem cum ſuis quaſqꝫ ſacerdotibꝰ oppidorum,plęraqꝫ mœnia diruta:q obſtiterūt:& ſuppellectilia,ad manum(vti aiunt) repta pauca:in pdam venerūt,de cętero nil hoſtile patratum eſt.Duci captiuum, quia chriſtiani eēnt:voluit neminem,Annone copiam ingētem:& aliarum rerum ſaturādo exercitui paratarum:aceruos,ſalſarum vt pote carnium, cādelarum,olei,& vini vegetes innumeras,p Caſtella,oppidaqꝫ vicina:vel vt in horreis ſeruāda.Locata repiunt,ea in pdam militibꝰ data ſunt,nemo his ita ebullientibꝰ:in auxilium afflictis ꝓdire auſus eſt.Veniūt interea legati a Rege Gallorum:qui de pace agāt,annuit̃,nolle ſe bellum cum chriſtiano quoqꝫ(modo ne laceſſant)reſpōdetur,hoc primum,capta oppida redunt̃ omnia,vt habitatoribꝰ redire liceat venia impartit̃. Pax cōficitur.At paciſcunt̃ vt liberum ſit Gallis armis rem Neapolitanam repetere:nr̄is autē tutari,paratas eſſe nouas copias ad eam ꝓuinciam audiuimꝰ. Si tentare iterum belli fortunam Galli exercitu inſtaurato cōſtituunt vos:qui propiores eſtis meliꝰ ſentietis.De his ſatis periiſſe Alexādrum ſummum Pōtificem,& veneno putari abſumptum:inter cōuiuales epulas,in laqueoſue incediſſe,quos Valentinꝰ alteri parauerat:ſcribis immurmurari.Iſthęc nota ſatis per celeres regios tabellarios rei ſeriem pcepimꝰ,cum his quoqꝫ didicimꝰ illi fuiſſe ſuffectū Pium alterum Pii ſecūdi nepotem.Tu vale Segouię.iiii.idus Nouembris.M.D.III.

De morte Alexandri 6 Pius 3 breui moritur

P.M.A.M.comiti & Archiepiſcopo.

cclxiiii.

Qua morte morit̃ alexāder papa quo autore qd autore alexandro ſufficitur.

MAgna cogitantem animam exhalaſſe Alexādtum ſextum Pōtificem maximū:ſupioribus ad nos diebꝰ allatum eſt.Sed vos ieiuni adhuc eſtis hoc nūcio,quia nemo ad vos iturꝰ,cum in orbis angulo lateatis:ſeſe obtulit hactenꝰ.Vti ab vrbe ſcribit̃,rem accipite.Dux fert̃ Valentinꝰ Cardinales quoſdam pecunioſos:ad cœnam inuitaſſe,cūqꝫ illis amātem ſui Pōtificem,ne quid ſuſpicarent̃:duos iubet ex optimo vino argēteos impleri Henoforos.At vnum infici medicamēto lętifero.Conſcio facti miniſtro rem cōmendat,vt ex medicato:pſcriptis: ex altero Pōtifici,ſibiqꝫ porrigat̃ edicit.Sed rerum autor:qui eſt iuſtꝰ iudex,in artificem inſidias vertit,miniſtro rei cōſcio,qdam Pōtifex impat,ex a baco diſcedere cogitur. Vt alteri Pōtifex rem imperet Valentinꝰ a Pontifice petit,velle ſe vt is ꝓficiſcat̃:inſtat Pōtifex,ne in ſuſpitiōem cadat:repetere Valentinꝰ deſinit collegę illiꝰ:cura de Henoforis demandatur. Is ignarꝰ tanti ſceleris,abacco aſſidet,vina petentibꝰ alterne mutatis Henoforis:de medicato Pōtifici & Valētino Duci:porrigit,de ſalubri:deſtinatis ad necem Cardinalibus.Morit̃ ergo Alexander,qui,qm̄ ſenex:veneni rabiem ſuſtinere nequiuit. Valentinꝰ autem ſtructor facinoris re pcepta p vniuerſos inſignes medicos obſtat medicamēto.Iuuenilis etas,illi fuit adiumento,remediorumqꝫ ꝓuidentia pparata,attritus tñ eſt veneni atrocitate:atqꝫ expilatus, & cute pditus. Inter mullarum viſcera interemptarum,iacere adhuc dicit̃ obuolutus. Qualis autem Alexander ſextus hic Pōtifex maximus,vixerit nō deerunt quis vobis velint enarrare.Quę ſcripſi,ita accidiſſe feruntur.De his ſatis Regina hęc noſtra Catholica:quæ hic agit abſente adhuc marito,huius Pontificis mortem nō videbitur tuliſſe moleſte,cum vero ſuffectum eius loco Cardinalem Senenſem Pii ſecundi nepotem,qui & ipſe Pius tertius appellari voluit,emiſit argumēta lętitiæ,per vrbis nāqꝫ ſacerdotes parari ſupplicationes,populumqꝫ ad templa vocari voluit. Ibi,cum Hymnis & Canticis,& Pſalmodia,Te deum laudamus agi gratias omnipotēti effecit,

ꝙ talem eccleſię paſtorem prębuerit, optime namq; de viro Regina ſemper ſenſerat. Regē, perfecta iam re Gallica, exercitu dimiſſo, ad nos propediem reuerſurum aiūt, allatum eſt etiam nouas Gallorum acies Roma, Neapolim verſus, in noſtros Hiſpanos, iter minitabundas, feciſſe, duce quodam Mario, qui dicitur a Gallis Tramullia, quid hęc velint a ſuperis poſtulate. Vos valete Segouię quarto idus Nouembris. M.D.iii.

cclxv

P.M.A.M. Iacobo Ghimaranco duci. Portugallię Regis conſobrino quondam diſcipulo.

Quid acciderit Gallos inſequētibꝰ

QVid actum ſit in re Gallica & obſidione Salſea, puto per literas ad Emanuelem Regem tibi conſobrinum, a catholicis Rege & Regina illius ſoceris, miſſas intellixiſſe, conſulit namq; te ſepenumero in magni mometi rebus Rex ipſe. Quare illa ego pretermittam, & ſingularia quędam ad te magis attinentia recitabo. Gallos eluſcecēte iam die ſexto Kalendas Nouembris, cum terga verterent, a noſtris copiis diſtaſſe circiter milia paſſuum duo didiciſti, atq; ita ſeruatis prudenter ordinibus, proceſſiſſe, ꝙ noſtris, niſi acies ſoluerētur nullus illos aſſequendi locus erat relictus, quantum namq; terrę ſequendo noſtrę acies captabant, tantundē ipſi gradatim procedebant in diſcedendo, ſoluere autem acies, vt diſperſi milites, Gallorū terga impeterent, periculoſum erat, fuit igitur cōſilium, vt globus ſeruaretur. Rex autē aberat Perpeniani, id, cum ebulliens iuuenum generoſorum qui aderat ſanguis audiret, veluti iuuenci teneri, quibus cornuum trunci pullulantium pruritum concitant, & impetere tauros luctę aſſuetos, exoptant, inuitis ducibus ex acie ſoluunt laxis habenis circiter viginti. Ad hoſtium terga procurrunt, ac ſublatis vocibus in Gallorum aciem vltimam, tęla coniiciunt, veluti catelli rapidi, moloſſorum calcaria viatorum, mordicus infeſtant. Galli autē, quibus a tergo erat de globo ſeruanda cura demandata, cum diſtare maxime Hiſpanas acies cernerent, colla flectūt in iuuenes numero paucos, & incompoſitos, regrediuntur ad eos, ſternunt, vertūtq; in fugam. Ibi de notis, quia tibi ſub mea diſciplina fuere condiſcipuli, fato infœlici primicias ſuo ſanguine prębuiſſe dicuntur, Alfonſus ſilua ciſontei comitis primogenitus hęres, & Ludouicus ſantius generalis Regius theſaurarius, tui ambo coetanei, mille referunt cōfoſſum vulneribus vtrūq;, ac pro mortuis relictos a Gallis ambos viuos, tamē ad caſtra fuiſſe ſcutis portatos aiunt, an ſint euaſuri ambigitur. Cœtera iure merito putandum eſt tibi Regem aperuiſſe. Ergo vale Segouię idibus Nouembris. M.D.iii.

cclxvi

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

Moritur Pius pōti/q̄tū vixerit / q̄d Rotomagē ſis / q̄d aſcanius / q̄d Iuliꝰ papa electꝰ / de galloꝝ infortunio / de ſuſpēdio ferialis mutāt Galli caſtra.

DE alexandri ſummi pontificis obitu, multiſq; rebus aliis Romę actis, arbitror me vos circiter idus quartas Nouembris feciſſe certiores, heri vero qui fuit pridie idus eiuſdem, per celerem tabellarium hęc habentur. Cardinalis ille ſenēſis, qui ſub pii tertii nomine, vt patrui pii ſecundi nomē ſuſcitaret, pontifex fuerat deſignatus, vlcerato cruore laborabat, acritis ferunt chirurgis, tāta cura, vt vlcus illi paucos intra dies occluſerint, quare aſtrictus humor ille, qui, veluti e fonticulo, ſaniem aſſidue de internis detrudebat, veteri via intercepta dicitur pontificem necaſſe, vt cumq; ſit interiit, diem tantum vixit quintum & vigeſſimum, atq; id tēpus lecto ſtratus, & inutilis pontificatui. Eo mortuo noua reſurgit inter Cardinales ſollicitudo cupidos quiſq; animos exagitat, ſuffragia quiſq; aucupatur, nemo eſt ex ipſis, qui cedere ſe alteri velle inquiat. Cardinalis ambaſius rothomagēſis Epiſcopus, Ludouico regi ſuo chariſſimꝰ, ad vrbem per diſpoſitos equos, veluti celer tabellarius, audita Alexandri morte volitauerat, ſecumq; Aſcanium Sfortiam, patria extorrem, quem Galli ſub fida cuſtodia, veluti captiuum, ſeruabant ex regis conſenſu, Rothomagenſis duxit ſub ſpe habendorum ex illius induſtria, ſuffragiorum, ad pontificatum, quia fuerat Aſcanius, dum ipſius, fratriſq; Ludouici ducis, fortuna maneret, Cardinalibus cunctis gratiſſimus, quia prudens, liberaliſq; ac magnanimus. Multis magnifice fecerat, vt dimitteretur a rege ſuo Rothomagenſis impetrauit, ſi, quod ad induendum ſibi diadema triplex faciat, Rothomagēſis pręter miſit. Venturo tempore dicetur, ab his qui ex vrbe ſcriptitant, at in caſſum, tunc namq; ſenenſis ille Pius, nūc vero Iulianus ligur, ſancti Petri ad vincula Cardinalis pœnitentiarius, de ſtomacho illi pontificatum arripuerunt, hic Iulius vult appellari. Eſt igitur in Kalendis Nouēbris pontifex maximus creatus Iullianus ille Cardinalis ſancti Petri ad vīcula, Sixti pōtificis maximi nepos, qui, vt eccleſiaſtica libertas opprimeretur impatiens, exilium ab ipſo Sixto patruo, innocentioq; & Alexādro pōtificibus, maluit perpeti. Aſtus aliorum ſcidit omnes, vti video, callidior cœteris, in ea fuit turbulenta cōtentione. Craſſo ne intercuſitante, an Pōpilio, ab aliis ſcrutabimini. ſanius eſt recta credere actū, qualis euadet, talem pręd icabimus. Magni eſſe animi, conſtantiſq; eſſe virum ferunt, longaq;

Pius 3.

Iulius 2.

rerum

rerum experientia, licet ſine literis, ſapientē, cōmendatum forte gregem cōmode gubernabit, de pontifice ſatis. Galli autem, qui vt pax intra fines, Gallos ſcilicet & Hiſpanos, ſeruaretur, tantum pacti fuerant, de cœtero liberum vtriq;, in re Neapolitana prȩſertim, nouas viuente Pio tertio pontifice maximo copias ingentes, in regnum tranſportarunt, harum primarios duces habent, Marchiones Mātuanum, Saluzeumq; Italos ambos, licet Saluzeus e ſanguine regio Gallico, ſe ducere gen9 iactet, fertur Gallos oppidum nomine Rocca ſeccam totis copiis impetiiſſe, atq; obſidionem tentaſſe, aiunt Hiſpanos prȩſidiarios, Gallis inuitantibus illos, ad deditionem, magnaq; minitantibus, ni ſeſe dederent, iurgioſa multa reſpondiſſe, immo & fuiſſe nūcianti feciali proteſtatos, iureiurando patibulum, ſi redire vlterius auderet, non terreri verbis Hiſpanos, reſpondetur, rediiſſe fecialis dicitur, tunc, vt de detione Galli deſperarent, ab arbore in oculis hoſtium fecialem ſuſpēderunt laqueo, ne ſacrum iuris iurandi miſterium lȩderent, ſe fecialem immolaſſe Marti victimam, garriebant, deſeruere Galli obſidionem illam, quia ſenſerunt aduentare noſtras copias, ad Gallos namq; noſtri veniebant, ad fluuium Lyrin qui Garilanus caſtra mutauere, hoc inſtatu res ſunt, non videntur Galli prouinciam aſſumptam ſecūdis cœpiſſe auſpitiis. Quādoquidem a primo, quem impetiere oppido, re infecta diſceſſerunt. Vos interea valete, & viuite, maiora in dies audituri. Segouię idibus Nouembris. M.D.iii.

Rocca oppidum obsid. a gallis.

fecialis gallus suspenditur

P.M.A.M. Cardinali Sanctę crucis. cclxvii

A Nobis quid poſſis impreſentiarum habere, prȩter leuia quȩdam, nihil eſt, ea tamen habeto. Ad methinnam campi, Caſtellȩ veteris nundinarum emporium, catholica regina Ioannam filiam miſerat ex Segouia, ſeq; ſecuturā, vt ad maritum inde illam dimitteret fuerat pollicita. Ibi, a Philippo viro, Regina adhuc tenente Segouiam, literas habuit, quibus vt ad ſe quacumq; vellet, mari aut terris, proficiſceretur, edicebat, ſe nāq; tutelares a Gallis, de ſuo tranſitu literas, impetraſſe ſcribebat, literis perlectis, ſuppellectilia colligi, ſarcinas aptari, vt ſui ſe familiares accingant, ſeq; ſequantur inconſulto nemine imperat, atq; vna prodit e cubiculo nil expectatura. Ioannes Fonſeca Burgenſis Antiſtes, qui parentum imperio fuerat Ioannȩ gubernator deſtinatus, in tanta perturbatione angitur, ſi vetat, futuram ſibi Reginam in ſe concitat, ſi dimittit, vtriq; illius parenti fore moleſtum, nec ſe boni gubernatoris officiū impleturum, intelligit. Hoc primum egit, per volitantes tabellarios rem aperit, emergentē rei ſeriem enunciat. Interea Ioannam adit, ſuplici, qualem decuit fidum incolam, voce hortatur, vti futuram ſibi reginam orat, ne ita repente, ne impetu percita, diſceſſum agrediatur. Venturā illico reginam re cognita promittit, atq; voti compotem ipſam effecturam, diſtat namq; dierum iter duorum tantum, vti tua maieſtas nouit. Irrita omnia, ad arcis portas egreſſura tendit, obſecrat Cordubenſis, vt deſiſtat. Ioanna inſtat ſe ituram, prohibiturum proteſtatur Cordubēſis, fortem animum ſumit, licet illi necem fuerit minitata, portas arcis (in arce namq; ſedem habebat) claudi iubet. Illa vero, tanq; punica Leena, in Rabiem accenſa, ſub diuo noctem eam, in arcis pomœrio, egit, nec bene ſcio an reliquas, donec Regina aduētaret, quȩ de re facta certior properanter venit, ſolari nititur, ſe illico paraturam claſſem, qua traiiciat pollicentur, ſedatur parumper, diem protrahit ex die Regina, more cauſas innectens varias, ob diſſidium Gallicū, ſi vero, quid Philippus Burgundus Archidux eius maritus, a ſoceris properāter diſcedens egerit cupis intelligere, ſacri natalis diem Segontię tenuit. Quam tu, quia eius vrbis Epiſcopus, poſſides. Inde cœpit iter in Galliam, vtroq; ſocero, id moleſte ferente, tanta eſt conſultorum, quos Gallicis putant largitionibus eſſe corruptos, vis, vt ſui iuris eſſe non videatur, eſt namq; ipſe mitiſſimus, & natura facilis ſuis neceſſariis, nec profuit illi per oratores inter eūdum repetiiſſe Margaritȩ repudium, nouercȩ Britanicȩ raptum, ab eius genitore. Burgundiam, Picardiāq; ac reliqua ab eius matre orba ſublata, atq; alia, quȩ a Gallis contumelioſa paſſa fuerat eius familia, proceſſit, tutelaria impetrauit, at vix a Gallis Chirographa, ad curiam Gallicam recta profectus eſt, dies multos ibi egit. Ibi quȩcunq; in Regno Neapolitano accidebant, illi nunciabantur. Biſontini Archiepiſcopi mors, huic maxime offuit. Is namq; magni conſilii vir, & natura proni ad bonum & ȩquum, tantȩ autoritatis erat apud Philippum, vt nullus maioris, ſed hic eſt (vti video) fatorū ordo, vt ſi qua fœlices aliquos adextris vel a fronte faciant, a ſiniſtris & a tergo, ne ſuperbiant, crebris eoſdem ictibus turbulentis, concutere ſtatuant. Tu vale Methinnȩ campi decimo quarto Kalendas Ianuarii. M.D.iii.

Contētio de perturbatione Ioannȩ Reginȩ cū Io. Fōſeca āntiſtite Burgenſis/ & diſceſſu Philippi/ quid i Gallia egerit.

Burgēſis.

Laus Philippi.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

cclxviii De põte ad Lyri ſtructo a Gallis/de Hiſpanorũ audentia.

IN preceps ire res Gallicas indies magis,ac magis,Hiſpanorũ audentia,nuper ab vrbe alla-
tum eſt,ad Gariglia ni,qui Liris eſt,fluminis ripam,Gallorum caſtris,erãt oppoſita Hiſpa
norum caſtra,fluuio tantum interſecante. Ibi,cum ſummo incõmodo & erũna,quia hiber
no iam tempore,vtriq; caſtramentabantur,ſed grauius,cœno obuoluti & paludibus ſepti,age
bant Hiſpani,qui non elegerant exercitui ſedem, ſed ſortiti fuerant, quom ad Gallorum ſem-
per olfatum tedere ipſos oporteat.Galli peditatum inter ruinas quaſdam veteres,tutum ab im-
bribus tamen,tenebãt,equitatum vero per vicina loca, traiectum ſcilicet,ac Fondanę ditionis
oppida,rebus ita ſtantibus,ecce Galli põtem ex inſperato iaciũt,ad noſtros, Lirim traięcturi,
& ab ipſorum ripa pontis vtrumq; latus,ad eius tutelam frequentibus variiſq; machinamen
tis muniunt,in ripam vlteriorem,ad noſtros ſi diſturbaturi tranſitũ aduenerint directis, & tra-
iicere incipiunt.Salazarium quendam excubiarum exercitus noſtri ducem,profligant & inſu
gam vertunt,ſpoliantq; tormẽtorum vaſis duobus,quibus intellectis magnus hic noſter Gõ
ſalus Fernandus,belli ducibus conuocatis, periculum imminens,ſi vniuerſum tranſiret Gal-
lorũ exercitus,pręponit. Excubias diſiectas enũciat, quid fieri velint interrogat, vt diſperſim,
non acie ſtricta, inquit,ne tormentis lędantur,vt ſolutis, non ſeruatos ordinibus,eos, qui iam
traiecerant,quos paucos eſſe(ne terreantur)ab exploratoribus ſe intellexiſſe prędicat. Adoriã-
tur,animis ad interitum paratis,dentibus frendens, Hiſpanorum,atq; Italorum partes Hiſpa
nas cum Colonenſibus ſequentium,manus quędam,ſoluit. Ad pontem,irrũpit. In illos igne
ſuppoſito Gallica tormenta,fremitu aſſueto, agitantur, crus vni, lacertum alteri, paucis capita
Ferrei globi e tormentis emiſſi,per aera volitando raptabant,per ſociorum ſtrata corpora,qui
bus ſupereſſe dabatur,properanti curſu nil reſpiciendo,pontem apprehendunt,eos qui tran
ſierant diſturbant, & maiori ex parte trucidant.Salazario tormenta erecta redimunt,plęraq; ſi
mul & alia, Gallica vltra pontem vecta,cum ſuis quęq; impedimentis abducuntur, ſternitur,
quicquid erat tranſmiſſum,proſtrant animos Galli,ac ſtupent auſus inſuetos noſtrorum. Si ca-
ſum hic ſingularem,qui relatu omnium percurrẽdo in hoſtes accidit preterirem,nefas eſſe pu
tarem,ſolutorũ horum ordinum vexilifer, erat iuuenis quidam Alfonſus Parra Paſtranę op- Alferez de Paſtrana.
pidi,Toletanę ditionis municipalis.Lacertus huic dexter,quo vexiliũ ferebat,ferreus raptauit
globus,ſtratum tellure ſignum,e collegiis vnus,illico ſuſtulit. In quem mancus ſignifer incla-
mitãs,ait,nõne lacertus alter mihi ſupereſt? quo vix dicto,leua manu,de collegę dextera,ſignũ
arripit,dextro lacerto tantum inuoluto ad ſanguinis profluuium detinendum, ita ad ſtationes
ſigno ſemper ornatus honorifice,re perfecta reductus eſt. Scribitur ex vrbe Mantuanum Mar-
chionem prouintiam exercitumq; deſeruiſſe,ac fertur in patriam retroceſiſſe, ferunt aliqui va
litudinarium,alii Gallorum mores ſe nequiſſe pati, qui de principatu facile diſſentiunt, quot
capita Gallorum,pręſertim nobilium, conſtat merere in caſtris,tot duces dicit adeſſe, nec eſſe
illorum quęq; qui alteri parere patiatur.Ob Gallorum igitur diſſidia diſceſſiſſe Marchionem,
ferunt multi,cum ex diſcordia ducum ſępe ſoleãt exercitus interire. Hiſpani dixiſſe Mantuanũ
iactant,nolle ſe cum ſpiritibus rem habere,qui haud ſecus in tormẽtorum agmina,q̃ ſi eſſent
incorporei,ſeſe conſiciunt, veluti aper inter vepres cutis duritia confiſus obambulantes,quiue
ad interitum lętioribus animis percurrant,q̃ ſi ad conuiuia nuptialia ducerentur. Poſthęc ve-
ro magnus Gonſalus,ad Gallos miſiſſe dicitur ſępe numero,liberum illis fore pontis tranſitũ,
quem antea vetauerat,nuncium recuſarunt Galli,quare,ne intra paludes,& continuos imbres
milites periirẽt,ad Sueſſana rura retroceſſiſſe dicitur,a flumine parum diſtãtia,hęc a diuerſis di
uerſa feruntur. In re autem eſt,ſunt iterum caſtris oppoſita caſtra,flumine tãtum ſeparata,alter-
nis ſe mordent conuitiis. In aduerſorum internitiem die nocteq; inuigilatur vtrinq;, nequeũt
diutius morari ob temporis & locorum horrorem,atq; alimentorum penuriam, quin ſeſe in-
uicem conficiant,genuinos acuunt quotidie,pugnandum eſt neceſſario,vel cedendum alteru-
tri,interea valete.Ex Methinna campi nono Kalendas Ianuarii.M.D.iii.

P.M.A.M.Archiepiſcopo & Comiti.

cclxix Clades ad Lyrimac cepta/deſerunt regnũ Galli/ Caietã d dũt que fędera.

BReui cauea cõcluſum Elephãtem ſieneũ,intẽdo pręſtare,ſtruxit nr̃ magnꝰ Gõſalus pon-
tẽ apud Caſtellatiũ & honoratũ,a Gallico ponte milia quinq;, in ſuperiore fluminis ripa
ad hoſtes.Pugnã optat,ad ſe veniãt hoſtes, inuitat,priuſq̃ Tramuglia dux nouarũ copia
rum aduẽtaret quẽ prope iã eſſe pręſenſerat,recuſant, & pugnã detrectãt. Quinto Kalendas Ia
nuarii,quo die innocentes celebrat chriſtiana religio,tranſit ad illos.Italos & Hiſpanos premit
tit,ipſe cum germanis acie ſtructa,ſubſequit̃. Bartholomeus liuianus,maximo fuit noſtris,in
hac pugna adiumento.Is,de recenti,cum equitum & peditum copia ingenti,dimiſſus a Vene
tis,quorum ſtipendiis militabat,paulo ante certamen,acceſſerat,poſtea igitur q̃ traiectum eſt,

hoſtes impetunt, ſternunt: In fugam vertunt, mactant inſecuntur, intra Caietam ſuperſtites cum veteribus eorum pręſidiis obſident, cętera ex itinere cũcta ſeſe dedũt oppida, his ita actis, intra Caietam Galli, quibus Salutię Marchio imperitabat. In agro, noſtri pari erũna fame laborabant acri, neq; erat ipſorum cuiq̃;, vnde vel panem vnum aſſequi ſe poſſe ſperaret, coguntur igitur obſeſſi colloquium petere, & obſeſores aures prębere patentes. Per internuncios cõcurſatur vtrinq;, negociationem ineunt, pacis conditiones preponuntur, agitantur, ſtringuntur, conueniunt tandem, fœdus faciunt, & paciſcuntur, vt regno Galli cedant vniuerſo, vt Carracas Genuenſes, quę aderant in obſeſſorum auxiliũ conſcendere tuto liceat Gallis. Vtq; Hiſpani, Captiuos Obegninum vt puta, qui in Calabria Palizam, qui intra rubos capti fuerãt, reliquoſue omnes Gallos dedant, ſoluantq;. Cętera percuciuntur fœdera, de Canuſio vero, quod pręſidio tenebat pro Gallis Aloyſius aſtenſis, aliis ve arcibus quibuſdam, quę adhuc ſtabant in fide Gallorum, diſperſim per regni varias prouintias, inquit Marchio Salluceus, ſe non poſſe quemq̃; illorum cogere, cum ipſe ſit tantũ exercitus, nouus imperator. Illi vero, nec ſua manu loca teneant, ab initio bellicę perturbationis, ſe tamẽ illis, vt omnia dedant, ac ſe in Galliam conferant, per literas imperaturum paſciſcitur. En habes quanti ſint rerum humanarũ applauſus faciendi, quam parum rebus lętis ſit fidendum, quę ſint rerum vices intuere, de Gallis, qui ad bellum ducti fuerant, pauci, quin aut ferro, aut fame, vel aduerſa valitudine, interierint, euaſerunt, e populo fere nullus. Regina hęc noſtra catholica, nullo vnq̃; tempore ex huiuſce ſecundis, viſa eſt lętitiam ſumpſiſſe, immo & frontem obducebat, quãdocumq; chriſtianum fuiſſe ſparſum cruorem, quacumq; acciderit referebatur, ficto vultu hęc an ex pectore, ſcrutetur, qui in internis habitat hominum. In noſtræ legis hoſtes ſeruatum iri ſanguinem illum ſe maluiſſe cum ſuſpiriis inquit. Rex vero non continet a ſerena facie, hoſtes, quicunq; illi ſint, vt hoſtes excuti debere aperta & placida fronte, profitetur. Vos valete, ex Methinna campi pridie idus Ianuarii. M.D.iii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DECIMVS SEPTIMVS. ANNO. M.D.IIII.

P.M.A.M. Pomponio leto. cclxx

Qualis ſit Julius papa q̃ti facienda ſint regna exemplo Joannę reginę.

De iulio Papa.

Satis ample lateq; per tabellarios curſores, qui diſpoſitis equis crebre ad nos volitãt, habuimus quę ſuperioribus Paulo ante diebus, ad me ſcripſiſti de Gallorũ internitie, ꝙ Aloiſius haſtenſis Canuſium adhuc tueatur, parui fit eius aliorumq; loca plęraq; retinentium temeritas, quando quidem ſint ita ſtratę Gallorũ vires, maturius poſthac de armis in Hiſpanos ſumendis, cogitaturos Gallos putant. De ſummo vero pontifice nouo, ſpẽ inquis emergere futuri paſtoris optimi, iuſtitię predicas obſeruatorem, quieta iam omnia in vrbe, tuta omnia ſcribis, faxit omnipotens, in melius procedat indies. A nobis autem, quandoquidem pace fruimur aurea, nil ſalit, preter q̃; de Philippi & Ioanne principũ, futurorũ tot regnorũ hęredum, neutri eſt cura hęc, de regnis tanta, vt ſomnum cuiq; diſrumpat ipſorum. Ioãna vero in ardenter deſideratis iam tandem mariti iacet amplexibus, claſſe namq; illam ex Lareto cantabrico dimiſerunt parentes. In hoc ipſi oppido Methinnę campi morantur. De regnis nulla cura Ioannę, ſapientem ego iudico, ſi de regnis eſt minime ſollicita, cum nihil ſit, ꝙ magis humanos animos fatiget, q̃; ipſa regna, quo namq; potentior quis, eo maioribus ſubiacet diſcriminibus, curis & laboribus, hanc tu igitur emulator, ſi vitam trahere quietam exoptas. Reuerendiſſimo purpurato noſtro Sanctę crucis, ad quem iſta ſoleo ſcriptitare, dices meo nomine oſcula manuum, atq; iſtorum quę ad te ſcripſi vt epiſtolæ tue reſponderem, facito participem, ignoſcat, niſi ad eum nunc ſcribo, quia pedem habet in nitipode (vt vulgo dicitur) ad diſceſſum tabellarius. Ergo vale Methinnę campi quarto idus Aprilis. M.D.iiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatæ & Comiti Tendillæ. clxxi

Infeliciſſima Joãna Regia poſt aceſſum ad Belgas/de ſtatu mũdi.

Proh ſuperi, nil beatum in terris, nil quietum, liquiritiam nemini, aut dultia mella ſugere fas eſt, quin Zizaniæ tantundem vel horridi fœllis, cumulatiorem hauſtum deglutire cogatur. Quo mentis fluctu Ioanna tot regnorum hęreditaria princeps, Philippi Burgundi Auſtriæ Archiducis, & Flandriæ comitis, viri ſui amplexus arderet

arbitror vos audiuiſſe. Iuit, marito affuit, nil infœlitius illa, vbi namq; in Flãdriã adducta eſt, mariti animum ſenſit ob ſuſpitionem pellicis, a ſe alienum. Vti moris eſt fœminarum omniũ, maritos prçſertim caſte amantium, çſtiuo angue turbulentius excanduit, pellicem ſuſpectam (ea erat de nobilibus ipſius nimphis vna) corde rabido vti fertur, vultu flãmas euomenti, dentibus frendens, percuſſiſſe dicitur flauam, Philippo gratam, Cçſariem, ad cutem abradi illi prçcepit, hçc vbi ad Philippum allata, impatiens iſte preceps in vxorem dicitur, eam cõtumeliis iurgiiſq; affecit, atq; ab ea in maiorem miſerç dolorem, abſtinuiſſe aiunt. Ioanna vero puella molliter, laute, ac regiis enutrita blandimentis, animo a natura peruicaci aliquantulum, immoderato cordis angore quaſſata, male valere dicitur, vterq; parẽs, his percurſores & fidos natæ famulos, auditis, mœrore affecti ſunt non mediocri, at Regina, quç illam vtero geſtauit, grauiore id animo tulit, & iram admirata Borealem, cruciatur vehementer. Valete ex Methinna Campi ſexto Kalendas Iulii. M.D. iiii.

cclxxii

P.M. AM. Archiepiſcopo Granatenſi & Comiti Tendillæ.

Rex ⁊ Regina egrotant ſſr. ſpoliatis Gallis omnia qeta/ de nã Gallor.

PAucis paulo ante diebus, quid acciderit in Flandria, inter virum & vxorem Philippum & Ioannam, noſtrorum regum natam, habuiſtis, quid inde ſucceſſerit, accipite. Rex in febrim incidit tertianam, Regina tamen animi mœrore, ꝙ non intelligat reſarcitos generi modos in filiam, tum ex obſeruati mariti Regis ſuperaddito pauore, incidit in quotidianam. Ita vterq; lectis iacet ex phiſicorum cõſilio ſemotis, anxii viuunt alter de ſalute alterius. Vterq; ſe acrius vrgeri, alterius langore q̃; ſuo, & fatetur, & aperte oſtẽdit affectu, at Regina durius torquetur, quia Rex ad eam viſendam non veniat, vti crebro ſolebat, etiam incolumem, grauius illum putans egrotare. Maceratur, nec medicorum ſtat iuramentis, neq; fidis nunciorum familiarium credit reſponſis, quç cura febris illi magis in dies ardorem exaſperat, atq; in peius labitur, memoratu dignũ nil occurrit aliud, domitis ac ſpoliatis Gallis ſopita ſunt omnia, ſtratiq; ſunt bellorũ fremitus illis etenim armatis nulli finitimo datur otio frui, perturbant vicina omnia, neq; id ipſi abnuunt. At ex animi magnitudine euenire id predicãt. Cœteri autem ex innata illis ambitione atq; auaritia, aſſeuerãt accidere. Valete ex Methinna cãpi decimo quarto Kalẽdas Auguſti, M.D. iiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi & Comiti Tendillæ.

cclxxiii

Febri exardeſcit Regina/ de cõuenticulis procerum.

VEh Hiſpaniç vniuerſç, diffidũt medici de Reginç ſalute, ſparſus eſt illi humor per venas, paulatim labitur in Hidropiſim, nec deſerit illam febris intra medulas iam delapſa, die noctuq; perpetuum eſt potus immoderatum deſiderium, cibi vero nauſea. Serpit cutẽ inter & carnem tumor lethalis. Nubilos videmus Regis & internorũ familiariũ, vultus, quid futurum ſit ea deficiente, iam immurmuratur. Regem alii tanti eſſe momenti aiunt, tãtçq;, ob longam rerum experientiam, prudentiæ, vt fore nõ dubitent, quin partam longo tempore pacem ex vtriuſq; virtutç, ſolus ipſe potẽs ſit ſuſtinere, alii arguunt a veriſſimili, atq; aiunt heſitãtes. Regibus legitime, ac iuſte coronatis quia patriis, durum fuit ſemper hactenus regni principes domuiſſe, ac tuto habenas gubernaſſe qui fieri poterit, vt alienigenç, non vltra ipſorum regi parere ſubiiciq; patiantur, trahuntur igitur in diuerſa, magiſter rerum tempus, index erit. Valete ex Methinna campi quinto nonas Octobris. M.D.iiii.

cclxxiiii

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Cõmendatitia Moralis.

SI quotiens peccant homines, de ſede ſuperna iratus veniat, nos deus vt perimat, veh cunctis, opus eſt vt peccetur, miſericordia ne deus habundaret nec ne, minime aliter intelligeremus, quorſum? audi ſanctç preſul. Iacobus chiroa, qui te inſcio, ob reuerendum timorem, a te diſceſſit, ſe peccaſſe fatetur, peccatum fateri, ſpes ſalutis eſt, peccauit? ergo eger, egroto non ſuccurrere, contra charitatem eſt, quç nobis ad ſuperos iter aperit, medelam petit, cum ſibi poſſit ignoſci, non eſt tui moris, aut naturç, indigentem deſerere quemq̃;, immo & illi debes, ꝙ peccauerit, niſi namq; deliquiſſet, materiam in hoc qua pro mereris non haberes. Ignoſce igitur illi, ſuſcipe redeuntem ne ouis errans extra gregem, in lupos incidat. Et vale ex Methinna campi idibus Octobris. M.D.iiii.

P.M.A.M. Licenciato Polanco Regio cõſiliario.

cclxxv

De Reginç dotibus.

QVid ego de regia ſentiã deficiẽte, percũctatꝰ fuiſti heri, quũ vna ĩ regia mœſti ſederemꝰ, ne virtꝰ, ne religio, cũ ea nos deſerãt, extremiſco, q̃ ĩpa tetẽderit, eo, vt nos euocati e terra

proficiſcamur,optandum eſt.Vixit illa,omne humanum pretergreſſa faſtigium. Ita vt mori non poſſit,mortalitatem cum morte finiet,non morietur,eſt igitur nobis dolendum,at illi inuidēdum, quę duplici fruetur vita. Orbem namq; perpetua fama relinquet ornatum,ipſa vero perpetuo viuet euo apud deum in cœlis,pauca nūc hęc accipe, inter ſpem & metum,cum adhuc ſpiret,trahatq; animā,licet anhelam. plura viſurus aliquādo. Vale ex meo cōtubernio idibus Octobris.M.D.iiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti. cclxxvi

De Regina nulla ſpes/ Quid agitēt proceres. Quid teſtetur de geño.

RVit in deterius Reginę morbus,ſe miſeri torquent aulici omnes,nil ſpei relictum eſt,varia ſunt optimatum murmura,diuerſę factiones,diuerſa moliuntur,vocandum Philippum principem poſt Reginę obitum,Fernandūq; ad patria regna mittendum cenſent, at alii qui meo iuditio ſaniore viuunt conſilio Fernandum Regem retinendum,& ſi onus gubernaculi recuſauerit, precibus arcendum iudicant, ne Regina concedente ad ſuperos hęc regna deſerat, quę dilacerata,ipſe vna cum vxore diuturnis grauibuſq; laboribus reſtituerat, nec deſunt,qui iam ad Philippum iuuenem concitandum familiares miſerint, licet eos non lateat Reginam teſtamēto relinquere,vt Fernandus vir dotalibus regnis aſſideat,filia herede,aut gubernandi laborem recuſante,aut,ſi forte reperiatur inualida,donec ex ea & Philippo natus infans Carolus annum attingat vigeſſimum,nullam inquiunt Reginam de Philippo mentionē feciſſe,ſiue ꝙ non fuerit eius dictis parens,& filiam concitus ira tractauerit, ſiue ꝙ Belgicis moribus enutritus,qui ab Hiſpanis maxime diſſonant,Gallicíſq; magis affectus ſtudiis q̄ Hiſpanis,his tot regnis gubernandis minime aptus putetur.Quare optimates has nacti occaſiones rugiunt,dentes acuunt,veluti ſpumantes apri,rerum ingentem mutationem & expectantes & deſiderantes, aperte hac via,maiores ſuos, patrimonia coegiſſe auxiſſeq; ſermocinantur. Vbi enim plures de imperio diſſident,ibi lucrum ineſſe aiunt. Fautoribus tunc quiſq; ſuis magna preſtat, maiora pollicetur, res in hoc ſtatu ſunt. Vos valete ex Methinna campi decimotertio Kalendas Decembris.M.D.iiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Comendatitia. cclxxvii

Moralis cō mendatitia.

BRizegnius,quem tu ſacris initiaſti,paneq; tuo domi plures annos enutriſti,ad me,tāq; ad eum,cuius preces in ſacro tuo conſpectu gratas eſſe meditatur, confugit,decidiſſe de gratia tua,ob fragilitatem quandam humanam,quę incontinentiam tangit,quam tu ſuſpicatus es ſanctiſſime pater,ſe inquit. Veniam petit, corrigi vult,nil optat aliud, niſi ne ſis illi iratꝰ, pluris namq; ſe facere prędicat,ꝙ ab eo faciem vertas,q̄ diſſolui e vita,ſe horrore corrodi quodam,fatetur,quando animum tuum leſiſſe reminiſcitur. Sanctiſſimas igitur manus aperito,leproſum,a langore liberato, exemplum gentibus miſericordiæ preſtato, qua ex hominibus in cœlites homines conuertuntur, bonitate tua meiſq; literis confiſſus, ad te ſuplex reuertitur, decimam recuperato Margaritam. Et vale ex Methinna campi decimotertio Kalendas Decembris.M.D.iiii.

P.M.AM. Archiepiſcopo Granatenſi & Comiti de Tendilla. cclxxviii

De obitu & vita Regię/ Rex titlo ſe ſpoliat Regis.

Elisabetha moritur

ACcipite duo ſapientes, veſtro guſtui dapes minime ſapidas, cadit mihi prę dolore dextera,cogor tamen ſcribere,vt vobis pareā, qui quotidianis me literis fatigatis, ne quid de ſucceſſibus pretermittam,animam illam ingētem,inſignem, prędare geſtis opimā, Regina exalauit.Orbata eſt terræ facies mirabili ornamento,inaudito hactenus,In ſexu namq; fœmineo,& potenti licentia,nullam memini me legiſſe, quam huic natura deuſq; formauerit comparari dignam,quas namq; ſceptro pollentes,ab animi magnitudine,& egregiis facinoribus laudauit antiquitas,Semiramidem vt puta,reliquaſq; huiuſcemodi.Has aut morum intēperātia,vel neglectus religionis cultus,auere laudis gloria deturbauit,huius vero Reginæ,qualis,dum vixerit,fuerit animus in aggrediendo,conſtantia in perficiendo, ignorat nemo,qualem,vna cum viro ſe geſſerit ad extirpandas hereſes, purgandam religionem, eliminandos ex omnibus ſuis regnis iudeos,qui ſuo cōmertio cuncta fedabunt,nullus ambigit, qualis fuerit eius anxietas de Mahumeteis,exterminandis,quę bella in eos ad internitiem vſq;,cum rege viro geſſerit,prę oculis habemus.Quo intentu vitia deturbauerit,virtutes erexerit, apertius q̄ ego haud quiſq; alius,vos,qui factorū participes fuiſtis,intelligetis. Inter fœminas,vna poſt habita, quas noſtra religio diuorum in numerum per ſummos pontifices iuſſit aſcribi, quam in cathalogo mōſtrabitis,cui religionis,caſtitatis mortalis,& pudoris feruidus tenor, maiori

cure fuerit? Ipſius non modo caſtitatis Matronis omnibus vixit exemplar, ſed ipſa caſtitas iure
merito poterat appellari, propheticum illud mirum fecit dominꝰ ſuper terram, & fœmina cir
cumdedit virum, hęc ſibi poſt illam intemeratam Virginem deiparam, cuius cauſa vaticina-
tum volunt, promeruiſſe viſa eſt, ſub fœmineo namq; tegmine, ideſt ſub corpore muliebri, vi
rilem ſemper animum geſtauit. Hęc igitur, ſi accurate inſpexerimus, nobis ipſis, horum regno
rum populis, chriſtianę etiam religioni vniuerſę, dolendum iudicabimus, ꝙ virtutis ſpeculũ,
bonorum refugium, malorum gladium, qui hęc regna per tot annorum curricula vniuerſam
Hiſpaniam impetebant, a miſeritis. Illi vero gaudendum iure eſt, cuius animus, cuius verba, cu
ius opera, qualia nouimus, extiterunt, pro certo namq; putandum eſt, animam illam ad ſuper-
na cœlorum, cedentibus nouem cœlitum ordinibus, euocatam, altitonanti proximam aſſide-
re. Quare, ſi memorem veſtrum, cum illius nõ vltra corriptibili gloria, temperaueritis, ipſius
obitum, ęquiore animo patiemini, ita faciẽdum hortor, ad vos illius examine corpus feremus,
Granatam namq; ſibi teſtamẽto in tumulum elegit, hoc eodem, quo regina e terris ablata eſt
die, ſtructo in huius oppidi nũdinalis platea ingenti tabulato, publice Rex ſeipſum, regis Ca-
ſtellę nomine ſpoliauit, filiamq; & generum ſua ſponte abſentes, in reges per pręcones & ubi-
cines habendos, edixit, gubernatoriſq; ſibi tantum nomen, iuxta vxoris reginę legatum, reti-
nuit, ſapientię alii & ſummę bonitati aſcribunt, alii, rem nouam admirati, regem incuſant,
remq; arguunt non debuiſſe fieri. Vos valete ex Methinna Campi decimo Kalẽdas Decem-
bris. M.D.iiii.

P.M. A.M. Fernando Aragonio futuro ſi fata
deuſq; permiſiſſent Regi Parthenopeo.

cclxxvi

Horrida itineris d ſcriptio cũ reginem funer Granatã.

defertur la dauer Granatam.

DIſcedentibus nobis nono Kalẽdas Decembris ex Methinna campi, vbi te cum Rege ti-
bi patruo reliquimus, vt Reginę corpus exangue, ſuo impoſitum feretro, Granatam,
ipſius legato electam in ſepulchrum, deferemus, petiſti a me dux illuſtriſſime, vt quę no
bis accideret, interea, dum ego ad vos in curiam reuertor, exararem, ꝙ̃ vaſtus cœlorum hiatus,
ꝙ̃ torrens pluuiarũ delapſus, nos tunc a vobis diſcedentes emiſerit, tu teſtis qui nos extra mœ
nia iſtius oppidi comitatus es. Tanta fuit in nos elementorum inſolentia, vt neq; ſolem, aut vlla
ſidera hoc tempore cuiq̃ noſtrũ cernere licuerit, putas nos terra iter feciſſe? maris videbamur
procellis acti. In collibus & tumulis tantum tuti eramus, per valles fere natando, & planities
traiiciebamus, ſtagna lacuſq; perpetuos, habebamus obuios, luto, cœnoq; paſſim obrueba-
mur. Iam iumentis, ad euellendos e bibulis glebis pedes vires non ſuppetebant, quando per
ſata phibiti, per publica itinera proficiſcebamur, inter fœmora nobis mulę feſſæ paſſim inge
mebant, hic ſarcinę cadebant, illic pręcipites in foſſas ruebant, alibi deficientibus iam onera-
riis iumentis, relinquebantur, nullus fuerat hactenus tam exiguus riuulus, qui non Tago ſimi
lis campos impleret, qua nũq̃ hominum memoria, a quę ſpatima defluxerat, ſagitta velotior,
cum tremendo mugitu, rapidiſſimus torrens decurrebat, hei quot miſerorum corpora, quot
iumenta, torrentes illi abſorbuerũt. Iniere ſepe conſilium, qui a rege in mandatis habebant, ne
vllo pacto ſiſterent, donec funus in ſtatuto loco reconderetur, de corpore Toleti aut alibi, in iti-
nere relinquendo, donec cœlorum illa rabies in audita decideret, at vicerunt eorum, qui proce
dendum eſſe conſuluerunt ſufragia. Acceſſimus tandem, per ea, quę retuli diſcrimina, quibus
neq; maiora, neq; vllo pacto paria, ego ipſe in vniuerſo illo itinere legationis meę Babiloni-
ce, perpeſſus ſum. In quo, ab vrbe Granata, orbis angulo diſcedẽs, per Egeos, Ioniosq; rugitus,
in Africam, Aſiamq; deinde, ad maximam vrbium Cairum quę quondam Egiptia Babilon
Soldani regiam traiiciẽs, nil horridius vnquam accidit mihi, placidiſſima illa omnia fuiſſe cõ-
fector, quãdo iſta ſuccurrunt. Nonne hoc tremendum ꝙ nec miliare vnum progrediebamur,
in quo a facie mortis tuti eſſemus? ſit ſatis euagatum, cœleſtis huius Reginę corpus, orationi-
bus, vti decuit, pulpitariorum collaudatũ tumulauimus, prope diem in curiam ad vos reuer-
tar, ſi per ſalutem dabitur. Ex vrbe Granata octauo Kalendas Ianuarii. M.D.iiii.

EPISTOLARVM. PETRI
MARTIRIS. A.M. LI-
BER DECIMVS
OCTAVVS.
ANNO.
M.D.v.

P.M. A.M. Michaeli Perez Almazano magnifico Regis Secretario. cclxxx

NVdius tertius habui abſte literas. Inquis non mihi eſſe vtile ꝙ abſim a Rege, quia regibus inſitum eſt, & negotiorum mole coguntur, habere aures hebetes, oculos autem acutos, eorum tantũmodo memores ſunt, qui eis aſtant, obliuio de abſentibus, regum animos occupat, ſuades igitur vt ad vos regrediar, quid ego Regi poſſim obſequi aut pſtare, quid tibi vtilitatis, non intelligo. Cur me reuocetis ignoro, reuocatis tamen, redeũdi cupidum, nec me fata deuſq; ex Italia, rerum magiſtra, vrbeq; Roma, vbi honeſtus non deerit locus, in hanc veſtram Hiſpaniam adegerunt, vt in ſeceſſu aut ocioſus viuam. Duplex me cauſa detinuit hactenus, ne ad vos redierim, noſti, me, Regis & Reginę (noſtro incõmodo defunctę) beneficentia priorem huius eſſe metropolitanę, equum fuit morari aliquantiſper, apud ſanctum hunc virũ Archiantiſtitem, vt eius ductu ſacris initiarer, a quo onere ſumendo, pedem reduxi adhęc vſq; pluſq̃ virilia tempora, grauius mihi fore iugum hoc, q̃ in re ſit, exiſtimans, lenius quidẽ multo eſt q̃ arbitrabar. Ibo igitur ad vos quantotius potero, quia nihil eſt ingenio meo infenſius, q̃ viuere vbi ſileat ęther, vbi ſit idem in quo verſer, naturę inimicũ, quę varietate delectatur vbi non ferueat mundi olla, vbi me prętereant quę per orbis ambitum emergunt, literę tuę, ꝙ me ames oſtendunt. Id ego maxime facio, quia non ignoro, quantus ſis A Mecenate namq; qui Auguſti cor erat, neminem legi natum qui te ſapientia, probitate, aut rerum experiẽtia ſuperauerit, neminem enim audiui, cui nõ fuerit pecuniarum raptus, quacumq; ſalierit, apud reges tantum curę, aut rei domeſticæ augmentum, q̃ de harmonia, ordineq; ſeruãdis in magnis negotiis. Hęc integritas in te vt liber viuas operatur, hęc vt ingenium habeas & memoriam, in rebus maximis pertractandis, minime irritum facit. Ita, nec diſperſos in partes varias cogitationis ſpiritus poſſideas oportet. Iure igitur tuo, tibi potes nomẽ principis eorum, qui viſcera regum a ſecretis interna perambulant, aperte vendicare. Vale & me vti profiteris dilige ſaltem, ex vrbe Granata idibus Aprilis. M.D.v.

De curis regum / Almazani laquis autoris guſtus i orbis olla.

Almazani laus.

Laзan.

P.M.A.M. Suo Comiti. cclxxxi

IAm tãdem pridie idus Maii incolumis Segouiam aduení, vbi regem reperi, qui vxore Regina defuncta, Taurum ingens Portugalię Regno finitimum oppidum ſe contulerat, quę geſta diuerſis in locis inuenerim, vno ſpiritu accipite. Sumus pontifex noſter Iulius ſecundus, a Venetorum manibus quędam parui momenti loca, in ceſenate foroliuienſiq; diœceſibus, ipſis met prębentibus, habuit. Per Ioannem Rufum Foroliuienſem virum, Britonori Epiſcopum. Vrbes autem fauentia, ariminum, & cœtera magnifica oppida iuris eccleſiaſtici, moriente Alexandro pontifice, rapta, ipſi retinent, Iulio pontifice inuito, & minitante. Rex Fernãdus, quõ Tauri moraretur, ſenſit in Belgis apud Philippum generum, omnia perturbata. Ioannem Emanuelem, qui orator erat pro ipſo & vxore Regina apud Maximilianum Cęſarem, audiui, Regina moriente, ad Philippum, animo corrupto, Rege in conſulto, conuolaſſe. Ibiq;, ne ſocer & gener conueniant laborare pro viribus. Emanuelis & familiarium a proceribus miſſorum conſilio, Philippus gener Fernando ſocero ſcribit, vt in Aragoniam, & hęreditaria ſua regna ſe conferat. Caſtellam ſibi vxoriq; Ioannę, ad quam illa pertinet, liberam relinquat. Fernandus vero ſocer, qui vna cum vxore regna hęc diſturbata, diſperſa, dilacerata, e luporum faucibus aripuerat, generum monet, vt ſe iuuenem eſſe conſideret, regnis his gubernandis minime exercitatum, quę aliter regi oportet, q̃ ipſe inter Belgas, ab Hiſpanis moribus diſſonos, potuit didiciſſe, ſe non negare quin gener ipſe Caſtellę ſit Rex, quandoquidem Ioannæ eius & Heliſabeth filię maritus, ac ſe ipſum ſua ſponte regis Caſtellę titulo ſpoliaſſe, neq; aliud ſe velle nomen in Caſtella, quam gubernatori, licet ius, nullum regium ei nomen ſemel acquiſitum, tollat, propterea, vt ad ſe veniat, per legatos genero ſuadet, vxoremq; Reginam ſecum ducat, ne delatoribus, futuris inter vtrumq; ſtipitibus accenſis, aures pręſtet, hortatur, miſit vna ad filiam qui ei a ſecretis obſequatur, Lopem de Conchillos, iuuenem Aaragonium bonitate pollentem, & induſtrium, ac fide in Regium ſanguinem probatiſſimum, deperdita is cuncta reperit. Quę ſuccedent habebitis. Valete ex vrbe Segouia Montana Kalendas Iunii. M. D.v.

Quid a veneti põtifex

Quid iter ſocerũ ⁊ generum.

Quid Io. Emanuel.

Quid ſecretarius Conchillus.

Conchillos, á quo plures guzmanij.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

cclxxii VT poſt hac de tuis tuorumqꝫ capitularium negotiis, curam geram, tuæ mihi literæ im-
perant. Nequeo a mandatis tuis retrocedere. fore mihi cęlites infenſos omnes, putarem,
ſi tibi diſplicerem, eſt & mihi vtilis futura iſta negociatio, ex prioratu iſtius tui Collegii,
membro nō humili, quem regio tuoqꝫ munere poſſideo, durum eſt, ab his computatoribus
dragmarum auri milia decem, quę vobis ex regia beneficentia, & pontificio aſſenſu quotānis
debentur, exigere, iſtius namqꝫ Archiantiſteę tuæ decimales redditus, exigui ſunt, quid tamen
tempora paritura ſint experiemur, de Regiis autem negotiis, hęc habeto, quę vna tu Comeſqꝫ
meus illuſtris, tuę dimidium animę, conferatis, hic ſunt a Maximiliano Cęſare Andreas Bur-
genſis vir Italus cremonenſis, non ineruditus, & a nouo Rege Philippo Philibert⁹ cognomi-
ne de vere, Burgundus, miſſi ad negotia inter vtrumqꝫ ſocerum & generum pertractanda ora-
tores. Ioannes Emanuel, ſpe predę, Theſiphoneum torrem, in has ſegetes dicitur conieciſſe, ſo
uet apud Philippum miſſos ad res perturbandas a proceribus, nuncios. Philippi familiares
neceſſarios inter nos hortatur, monet, ſtimulat, vt cum eo conueniant, vt vna Regi Philippo
perſuadeant, ne vllo pacto pacem aut fœdus vllum cum ſocero ineat, neqꝫ illi locum in Caſtel-
læ regnis aſſentiatur, ni malit ſocero eſſe ſubiectus, q̄ ſolus imperare, grandia illis lucra prepo-
nit, futurum oſtendit, vt maximas ſibi quiſqꝫ opes ſit congeſturus, ſi Fernandus ſocer, ad regna
patria cogatur abire, verſor ego aliquando apud hos oratores Andream & Philibertum, ab
eis nil aliud extorquetur, niſi vt Fernandus Philippo cedat. Ita infectum, irrethitumqꝫ magna
nimū & benignum Philippi ingenium tenent, qui apud eum verſantur, vt nullo modo ſuam
& horum regnorum pernitiem futuram, ſi Fernandus ceſſerit, intelligere queat, pullus indo-
mitus eximii moderatoris habenas velle pati recuſſat, ruent igitur omnia, ſi Fernandus ceſſe-
rit, cuius amor in hęc regna, quę ad ipſum hęreditario iure ſi ei⁹ vxor ſine prole defeciſſet, quia
ſanguine propior eſt maximus, cuius prudentia potens vnica omnium iuditio ſub orbe lunæ
regni proceres domare, populos regere, pacem, hactenus in Hiſpania non cognitam, ſuſtine-
re, finitimos Reges, ne pinguia hęc impetant ouilia, quod ſępius alias attentarunt deterrere, hi
ſunt fluctus, hę procellę, qua ſit ingēs oneraria nauis itura, portum ne, aut letheos ſcopulos pe-
titura, expectamus. Vos interea valete Segouiæ quarto nonas Iunii. M.D.v.

Capit autor curā rerū gerēdarum in curia pro ſuo plato et caplo Granatēſi vbi p̄ or ipſe ē oratores a Cęſare ac philippo venīūt ꝺ torre Theſiphonco mr ta ꝺ regib⁹.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Grana-
cclxxxiii tenſi & Comiti Tendillæ.

NIl eſt quod patētius extet, q̄ deum eſſe memorem iuſti & iniuſti, qui & alicui Regi & Ve
netis fuit aliquando formidoloſus, qui appoſtolico rectori legē imponebat, qui Gallum
ſuę petulantis ambitionis fautorem habebat, qui vtroqꝫ iuuante, totam armis perturba-
bat Italiam, Cęſar Borgia, pōtificius, vt ipſe fatetur, ſanguis, abiector honoris Cardinei, dum
mularum viſcera in habitaret veneni tabem temperans, fuit omnibus, quę vi rapuerat, ſpolia
tus, Arimino vt puta Fauētia, Ceſena, Imola, Forliuio, & reliquis inſignibus oppidis a nouo
pontifice partim, partim a Veneto dominatu, exercituſqꝫ illius ſparſus in diuerſa. Vbi primū
valuit, Neapolim aufugit, hunc, ne vltra diſcerperet, ne vltra diſcordie in Italia ſeminaria ſpar
geret, magnus noſter capitaneus Gonſalus Fernandus cepit, miſitqꝫ in Hiſpaniam vinctum.
In arce Medine campi ſub fida ſeruatur cuſtodia, ęqua lance miniſtratur hominibus, ea eſt ho
minibus moneta in operum mercedem parata, in futurum, qualia ſunt opera pręſentia. Vos va
lete Segouię vndecimo Kalendas Iulii. M.D.v.

Borgię galeri contemptor; ruina & carcer pulchre moralia.

Cęſar Borgia

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

cclxxxiiii SEntio Philippum Regem cupiditate regnandi actum, cum Rege Gallorū Ludouico Au-
relianenſi, fœdus iniiſſe, vt ſuppetias ei ferat in Fernandum ſocerum ni ſponte ceſſerit e Re
gno Caſtellę. Proh deus, ſi verum eſt, quę cęcitas iuuenē inuaſit, q̄ male regnum patitur
duos. Noui ego Philippū, & mores eius examuſim ſcrutatus ſum, quādo in Hiſpaniam Mi-
chaele paruulo hęreditario principe defuncto, ſe cōtulit principatum aſſumpturus, eram nāqꝫ
illi familiariſſimus, nil benignius, Philippo in terris, nullus inter orbis principes animoſior,
inter iuuenes pulchrior, inter viros virtutum omnium amantior, mira eſt in Philippo cor-
poris habitudo, forma gratiſſima, ſapidiſſima lenitas, at ſceptri fames anhela rationis hebetat
pręrogatiuas, non ſentit infœlix quo in diſcrimine verſabitur, ſi ſe regia rabidis Emanuele,
& reliquis, ad eum ignem exagerandum ſtipitibus miſſis, ingens malum emerget, quia ſi ar-
matus venerit, vti minitatur, non deerunt, qui ad eum volitent ex proceribus rerum nouarum
ſtudioſis: ſub occaſione præſertim ſumpta ꝙ rex ſit, ſed eorum intentus ad propriam ten-
dunt vtilitatem, ſperant a Philippo noua: ſi opem illi tulerint: patrimonia. Rex Gallus ſaliuam

Quid philippus cum Gallo ꝺ philippi natura/quid proceres/ quid Gallus/moralia.

Laus Philippi

Mira laus Philippi.

deglutit:ex hac diſcordia. Fructum ſe ſperat cōſecuturum,ſi ambos in cōfuſum coniecerit, ex aduerſo ipſis ambobus inter ſe cōfractis,dirigit oculos in formoſam Parthenopem,Fernandū regnorum miſeret:quę videt dilaceranda a lupis,in Philippum ipſe edoceat:quo pacto ab iſtis ſit cauendum,nec regium ſibi Caſtellę nomē vltra ſumpturum ꝓmittit,quod ſemel depoſuerit,& diſceſſurum pollicetur.ſi Philippus ad ſe venerit filius,non hoſtis: vbi ſua manu genero in dexteram regni porrexerit habenas,nolle ſe pati vt gener: veluti Pheton peruicax, regendi phębei currus inſcius:pręcipitetur.Quid ex his expectetur vos videbitis, Segouię tertio idꝰ Iulii.M.D.V.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Granatenſi.

cclxxxv

De lr̄is Reginę Ioannę ꝑditę viro/de ſecretario Conchillo/quid rex Philippꝰ/qd Gallus ⁊ negociatiua pro eccl̄ia Granatenſi.

DVo vt e Regio Fiſco priuilegia tibi exigerem imperaſti:ſecundi decimam,quē dicitis excuſatum,antiqua in his terris cōſuetudine,cuiuſq; templi Cathedralis fabricæ,additum ex vniuerſa decimali maſſa,ex quaq; tribu,quam appellatis parrochiam:eductum vnū, alterum detollis e Fiſco redditibus a ſectanis quondam Mahometeis,ſuis templis aſſignatis:in quem domitis & ſtratis ipſis Barbaris:auari queſtores illos coniecerant,id primum per hūc tabellarium accipito,duriuſcule hoc ſecundum extorquebimus,multi nobis in hoc aduerſant̄. Fiſcales ꝓcuratores deberi Fiſco quicquid ab hoſtibꝰ alienę legis lucrifit,nos autē a ſacro minime tolli poſſe arguimus.Quod ſacro ſemel dicatum eſt,licet ex legum Mahometheorū dona grata deo minime putanda ſunt,munera tn̄ eorum ſacro dicata vident̄, quę ad ſacerdotum, quos Alfachi,& pręconum quos vocat lex Mahomethana almuhedanos, ſuis lithuis populū ad ſacra vocantium:alimenta atq; vna ad fouendas oleo templares lampades: aut cereas faſces emendas:legata ſunt,contendimus, diſceptamus.Regis animus in argumenta nr̄a, licet in ſuæ crumenę diſpendium,pendet,videt nāq; non decere in ꝓphanum vſum cōuerti,quę oberrantes in lege:ſe deo pręſtare arbitrabantur,de tuis ſatis. Quid de regiis habeatur audito. Ioanna Regina:licet ſui nō bene compos,ſentiens maritum a ſocero & ſibi genitore diffidere, ſuaſoribuſq; vt ſocerum,e Caſtellę regnis eiicere conetur:aures pręſtare,lr̄as ad genitorem per Lopē de Conchillos a ſecretis,fide ꝓbatiſſimum iuuenem,cuidam antiquo familiari Aragonio credidit,quibus,ne e Regnis:quę ipſe vna cum matre eius vxore tāto labore ſedauerat: vllo pacto diſcedat,ne ſe filiam deſerat hortat̄ orat,Aragonius autem ille Ferrera nomine, ſiue timore correptus,ne ſi dephenderet̄ pœnas lueret,ſiue dolo id fecerit,ad captandam cum Rege Philippo beniuolentiam,incertum.rem detegit,lr̄as ad Philippum defert.Is ira cōcitus,miſerū Lopem de Conchillos a ſecretis:dandarum lr̄arum autorem,in tetrum carcerem,ac ſi nefandum aliquot facinꝰ patraſſet,trudi iubet.horrore carceris aiunt infœlici iuueni capillos omnes deciſiſſe,capitiſq; ferūt ei virtutem intabuiſſe:reliquos vxoris familiares a parentibꝰ:vt natę obſequerentur traditos:remiſit partim,paucos lege prępoſita:ne quid in Hiſpaniam eo inſcio ſcribant retineri paſſus eſt,ſtat vero rupe immobilior Philippus,vt cedat Fernandus ſocer vxore tacente.Iam ſtringit cum Gallis artius,atq; arctius indies fœdꝰ in ſe ipſum: forte aliquando intelliget,quantum interſit:a tali ſocero dirigi ad portum,aut a rerum nouarum cupidis in male fidas trahi ſtationes hi ſunt fortunę ſclopi,his fruamini ſi bene ſapient.Segouię pridie nonas Auguſti.M.D.V.

Conchillos.

P.N.A.M.Archiepiſcopo & Comiti.

cclxxxvi.

Contra ducē Geldrię Philippꝰ/qd Hiſpani qd Galli/q̄ rerū mutatio.

PHilippus Rex bello Gueldrico implicitus eſt,ex auito nāq; titulo quodā parto,pēr tranſuerſum ius habere ſe in ducatum illum arguit,hi ſunt ſicambri.ſtrictis illos vrget obſidionibus,duriſq; oppugnationibꝰ eorum quatit mœnia.At non ſentimus mutatum eſſe a ꝓpoſito amplexandi regis Galli ſuppetias in ſocerum, ni libens cedat. Rex vero Fernandꝰ diſcrimen cernens ex ꝓcerum regni Caſtellę ſimultatibus & ſtudiis rerum nouandarum,veritus non modo ne in filiæ ſuamq; pernitiem Caſtellæ regnum deſere cogatur,ſed & Neapolitanum cœteraq; auita patrimonia vna poſiturum ad pręcipitium ſi Philippus gener armatus Gallica potentia adiutus:acceſſerit,filiaq; pręſertim loqui nō audente,cum rege Gallo p nuptias fœdꝰ inire velle videtur ſi Philippum generum Gallus deſeruerit,ita ſoceri generiq; regum diſſidia potentiam Hiſpanam turpiter minuunt,Gallicam vero pauloante per ſtrages Neapolitanas iacentem,ſuper ſidera erigunt.Gallis ex eorum diſcordia criſtę inſurgunt,proceres Hiſpani titillo prurieti animos fouent,corrupti apud Philippum conſultores:quæ toto pectore cupierūt, perficere ſperant,bonorum corda ſternuntur, miſeranda rerum immutatio pertimetur, qui pacem cuperent,formidine quatiuntur,& gemunt cupidi & ambitioſi pſallunt,noua expectātes,aut vetera,vt augeantur hac turbulentia,patrimonia,vti e cęnoſo fluuio piſcatores,hic eſt rerum ſtatus.Salmāticā rex inquit ſe prope diem profecturū,Segouię idibus Auguſti.M.D.v.

cclxxxvii

Cõmendatiua Moralis.

P.M.A,M. Archiepiſcopo Granatenſi.

QVid faciam neſcio, an vtile fuerit Chiroam & Brizenium per meas literas bonitati tuæ cõmendaſſe, vt illis ignoſceret, mea forte apud te auctoritate fretis minori curæ tuis ouibus erit inuigilare, ne labantur, decidit in laqueum ſathanę per fragilitatem Frãciſcus Ramirus petiit & ipſe opem ac medelam, per nũcios & literas ad me datas, nequeo medicum, pro Hidropico aut leproſo, ſi ſe mihi cõmendauerit non ſollicitare. Vt animum places tantum in eum peto. nõ vt pœna delicto quadrans remittatur, ad aliorum exemplum efflagito, id & ipſe libenti ſe animo ſubiturum pollicetur, modo in paſcua ouis famelica reſtituatur, ciathum porrige ſicienti, & da miſero collapſo dextram, vehementioribus vterer prętibus, ſi mihi rem fore cum ſaxo mole, non cum agno mitiſſimo, ſi cum fuluo leone, non cum innocẽti edulo arbitrarer, ſit igitur ſatis, cœtera per Epiſtolã cõem habebis. Vale Segouię idibꝰ Auguſti. M.D.v.

cclxxxviii

Dicit Goldrẽſem ducẽ Philippꝰ ſe parat ad Hiſpaniam q̃ ſpeſ data Philippo q̃d ſocer.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

EX belgis nuper allatum eſt, Philippum regem eſſe iam exolutum & explicitum e bello, quod in Sicambros, quos noſtra etas vocat Geldrenſes, gerebat, duris confectos pugnis & obſidionibus iam tãdem habuit in deditionem, vna cum eorum duce, quem ſecum ait ſeducturum, in Hiſpaniam, ſub fide, aliter liberum, & cum ducatus parte illi relicta, ſub nomine tamen ſubiectionis & quaſi feudi, ferturq; claſſem parari ingentem, qua in Hiſpaniam armatum ſeſe traiecturum, ſtimulatoribus Theſiphoneis, addito iureiurando pollicitus eſt. Procerũ ei auxilia magna ex parte offerunt. Populos, illi ſuadent, quacumq; proceres eos direxerint, ituros, quia mobilior marino fluctu populus. Quacũq; flat aura conuoluitur. Sed Hiſpanos pręcipue arguũt eſſe a natura ſui, pronos admotus, & res nouas concitandas, propterea factu facile fore repetunt. Andreas interea Burgenſis, a Maximiliano Cęſare ac Filibertus de vere a Philippo legati, vt ſocer diſcedat, inſtant, primates ſubornant, & ſeducunt pollicitis. Rex Fernandus, quęcumq; verſant atq; ordiũtur ſentit, diſſimulat & animos omnium tacitus ſcrutatur, ſperans fore vt gener Philippus aliquando ſapiat, atq; intelligat, quãto fœlicius veniet, ſi, vt filius erudiendus a patre, q̃ vt hoſtis certaturus, acceſſerit, quantoq; tutius tantę regnorum molis habenas ſit gubernaturus eo duce, q̃ talibus ſe credere ſuaſoribus, qui ad propriam vtilitatẽ, acerbe hiantes, ipſius aſtruunt pernitiem. Ita fortuna videtur, luctuoſos aliquos ludos velle cõtexere, quid futurum ſit nouit omnipotens Segouię tertio Kalendas Octobris. M.D.v.

cclxxxix

Parata claſſis Philippi q̃d perturbatores ſperẽt Fernandus iuit cũ Gallo affinitatem.

P.M.AM. Archiepiſcopo Granatenſi & Comiti Tendillę.

IDem venti res Hiſpanas Belgicaſq; agitant. Scillam inter & Caribdim fluctuant. Philippũ inquiunt Tabellariorum literę, de fluuialibus patrię aggeribus, per ſcluſam ſui cõtinentis fauces, in occeanam inſulam nomine Gelandriã a ſcluſa e Regione milia duodecim, claſſem armatam eduxiſſe, ſtareq; in anchoris apud villam littori adiacentem Ramuam, oppido Medelburch ſuburbanam, inde vella in Hiſpaniam daturum, vt quid fortuna in ſocerum ſtatuat, armis adiutus incolarum, experiatur ſaturaturos ſe ſuos ſperant appetitus rerum perturbatores, Philippus quidem rex, vti alias vobis aperui, ſincerę, mitis, atq; optimę naturę eſt, ſed in fœlix triticum, loliis, tribulis, ſterilibuſq; auenis, circumſeptum, vim ſuam amittit. Per rupes ſcopuloſq;, pręceps trahitur. Interciclades & maris Ionii mugitꝰ oberrat, Carthaginẽſem tutiſſimũ in ſocero portum, qui ſeſe protentis auide lacertis, offert, captare recuſat, Gallicis etiam confiſus auxiliis, quia pręcipue Claudiã ipſius Galli regis Filiolam vnigenitam, Carolo Philippi & Ioannę Regum primario hęredi, deſpondere ſe Galli inquiunt velle. Fernãdus vero Rex, potentiam formidans in tãto turbine Gallicam, quia pręſertim audierat Gallum regem a ſuis incolis iam ſcutorum ſalarium, qui ſunt fere ducati aurei, nuriadas, quas Hiſpani dicitis quẽtos, ad Neapolitanam denuo prouintiam aſſumẽdam, quinq; coegiſſe, dubitans etiam de fide ducum, qui Caſtellani regnum Neapolitanum Caſtellanis non Aragonicis armis de Gallorũ manibus eripuerant, oratores in Galliam mittere decernit, ad id Ioannem a Silua Comitem de Cifuẽtes, atq; illi collegam Thomam malfelitum, virum quem noſtis balearem, Aragonici ſenatus principem, iuris vtriuſq; profeſſorem, deſtinat, vt pacis autorem Regẽ ipſum Gallum efflagitent, ne alterutri ſuppetias ferat in alterum, vt ius matrimonii, fœdera ſtringant, a prouintia ſumenda in regnum Neapolitanum Gallus deſiſtat. In mandatis hęc afferunt. Valete Segouiæ octauo Kalendas Octobris. M.D.v.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

ccxc

SAlmanticę agimus, nondum in melius mutari res videmus, conueniſſe Philippum regē cum rege Gallorum fertur, vt ipſe Caſtellę regna impetat, Gallus autem regnum Neapolitanum, & eas vna partes quę Cataloniam comitatumq; Roſilionis ſpectant, adoriatur. Hinc ſi ita eſt quātum ſit malorum conſultorum vis, colligere poteſtis. In ſua met viſcera cruētam intendit Philippus dexteram immitere. In ſuaſmet ſegetes opimas ignem ſtatuit iniicere. Res arduo in loco ſitę ſunt, Fernādus vero ſocer, iā quid cōſilii capiat neſcire videtur, ſi namq; hinc gener cū regni armis eorū, qui ad res nouas intendunt, illinc vero potentia Gallica ipſum oppreſſerint, imparem ſe ſentit ad rem armis aggrediendam, neq; hoc quidem cupere dignoſcitur, etiam ſi ſe victurum ſciret. Cōqueritur, dolet, gemit, generi peruicatiam admiratur, cui nil profuit grandia lucra fuiſſe cum ſumma laude prępoſita. Conatus namq; Fernandus Rex eſt, genero illiuſq; genitori Maximiliano perſuadere, vt vna Burgundię ducatum, cœteraq; auiti ipſius Philippi patrimonii iura repeteret a Gallis, facile factu oſtendens, vt accepta a Gallis damna reſarciantur, ſi tres conuenerint de bello Gallis vna inferēdo, ni ablata reddiderint, eademq; via fore vt iniuriarum in vtrumq;, ex dimiſſa vxore Margarita, & ablata a Maximiliano Cęſare Britanię duciſſa, Gallos aliquādo per vindictam pœniteat, obtuſas habet, atq; hebetes ad ſoceri monita Philipp⁹ aures, pronas autem ad aliorum pernitioſas ſuaſiones, Gallus vero Rex vt rem ſuam conficiat his gaudet ſimultatibus, fouet inter vtrumq; diſcordiam, vtriq; verba dat, videtur tamen, vti per oratorū literas comitis vt pote Ciſontei & Malfiliti balearis colligitur, Fernandi cupere amititiam, ſi neptem ex ſorore ſuam nomine germanam Fernādus Rex ducere voluerit vxorem, atq; vna in regnum Neapolitanū angiouinos principes eiectos, Gallorum cauſa, ſuſcipere, patrimoniis in integrum cuiq; ipſorum redditis, damnoſa ac turpia quę Galli a Fernando Rege fœdera conantur extorquere, vti fertur, pactum fœdus, adhuc nullum eſt, ſunt in controuerſia res, agitātur vtrinq;, eo in ſtatu res ſunt, vt neceſſario prope diem hac vel illac illidendum ſit. Vos interea valete duodecimo Kalendas Nouembris. M.D.v.

Pacta philippi cū gallo cōſilia ſoceri genero qd Gall⁹ ef ferat.

ccxci

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

QVid actum ſit in re pecuniaria, & in exigendis ab his computatoribus veſtris decēmillibus auri dragmis, quę tibi capitularibuſq; tuis e fiſco, annua ratione, debentur, nuncius referet, qui tuus eſt. En computatorum tabellas ſignatas, vos e queſtoribus, & exactoribus illas, ſi quibitis, extorquete. & ſatis. De rerum autem ſtatu, e Gallia nuncii attulerunt, Ciſonteū comitem & Malfelitum oratores corruptiſſimas reperiiſſe Ferdinandi regis partes, & ad bellum Neapolitanum reſumendum, quinq; fere ducatorum miriadas a populis Gallos extorſiſſe, cogitareq; mortua regina, cuius dotalium regnorum armis, pecuniis, & viris, ſtrati profligati detruſiq; nuper fuerant, de bello inſtaurando, regio propterea Ferdinandi nomine, a quo miſſi ſunt, erūnoſas ac fędas pacis cōditiones cum Gallis ſubiere, eſſe namq; actum de regno animaduerterunt, aduerſantibus Philippo genero, eiuſq; genitore Maximiliano Cęſare inter ipſius met regni ſimultates, & Caſtellę regnorum diſſidia. Accipit Ferdinandus Rex ſibi vxorem, Galli regis ex ſorore neptem Germanā nomine, duo deuiginti annos vt creditur natam, dotalia pacta, vt Rex Gallorum iuri cedat Neapolitano, at capite addito, vt germana deficiente ſine liberis, eam regni partem, quam eiecto Federico Rege ſortiti fuerāt. Galli ciuitatem, vt puta, ipſam regni capud cum reliquis vrbibus atq; locis regni vniuerſis, pręter Apaliam & Calabriam Gallica reſumat corona, grauius aliud audite, vt ab his ducibus, quorū ſparſo ſanguine regnum deuictum eſt, & e faucibus Gallorum cum ingenti iactura ereptum, vrbes oppida ſtatuſq; tollantur, quos in laborum vigiliarum, diſcriminum & vulnerū mercedem fuerant aſſecuti, ad Angiouinos Aragonū hoſtes infenſiſſimos, atq; inde ipſius met Ferdinādi Regis inimicos, cuncta illis ob defectiones ablata iure belli, reuertantur. Angiouiniq; ipſi principes omnes, in regnum & principatus, auita patrimonia, recipiantur. Ita duo ſibi ignominioſa damnoſaq; contractus capita in hoc vno coactus eſt annuere, ex fidis namq; & obſequentibus infenſos facit Hiſpanos, & vt in caulam rabidiſſimos admittat lupos, qui quācūq; occaſionem naſciſcantur, naturam ſequentur, atq; animi ſui affectus ſunt namq; Angiouini e Gallorū ſanguine creati, neq; in ipſorum arbitrio eſt aliam induere opinionē, aut mutare ſentētiam, addo aliud. Pactus eſt etiam Fernandus ſe Gallo regi quingēta ducatorum milia decēnio ſe prębiturum, annua vt pote quinquaginta milia, donec decennium expleatur, pacis pernitioſas conditiones has, gener iuuenis, ſenem ſocerum coegit inire, hęc afferuntur, hęc habetote forte aliter. Salmantice tertio nonas Nouembris. M.D.v.

Pacta dotalia cū Gallo ꝓ germana eius affine regi dan da/pacta ignominioſa/ dānoſa q;. De reditib⁹ mēſarū granatēſium archiepiſcopi dicoꝝ capl̄i.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ.

ccxcii Auditur a Gallis Philippus/ quid ſocer et gener alterne ſe arguunt.

AB andrea Burgenſi & Filiberto de vere oratoribus,accepi Philippum Regem confuſo eſſe ſpiritu,ꝙ ſe aperte illuſum a Gallis videat,ac ſocerum cum Gallis, contra eius cogitata,cōueniſſe. Conquerēti de ſocero reſpondet ſocer,filiali amore emollitus,nil eſt quod mihi ſuccenſeas fili,qui pacem cum amico tuo atq; conſocero inierim, quandoquidem cum is rex,apertus mihi hoſtis eſſet,atq; idem occulte,pernitioſior tibi,amititię vinculo,in te ipſum atq; in me illius opem auide quęritabas, nullam tibi ego fili attuli iniuriā,tu vero tibi mihiq; & ignominiam maximam, & iacturam non mediocrem ex Galli Regis ſimultate vafraq; , vti nunc conſtat, amititia conſtruxiſti,ex ſuo namq; cōmodo non ratione tui tecum contrahebat, vt inuitus ſecundas inirem nuptias,ius vt mihi armis quęſitum in regno Neapolitano hebetarem,hoſtes meos Angiouinos eiectos reciperē,ſtatus eorum,iure belli ablatos,eis in maximū & mei & meorum incōmodum redderem,vt quingenta milia ducatorum me ſoluturum iure iurando promitterem, tu me fili coegiſti, ſit ſatis fili peruagatum,redi in te,ſi filius non hoſtis acceſſeris,his non obſtantibus,vti filius amplexabere,magna eſt paternę vis naturæ,ſi me conſulueris, qui proceres populoſq; hos optime calleo, bonis auibus accedes,ſi vero cum eadem pertinatia,illis te crederis,qui ſuo intenti cōmodo te impręceps trahere ſtudent,in apertas calamitates deturbaberis. Hęc bonus Fernandus triumphator de hoſtibus fidei maximus, rerum experientia ornatiſſimus,per literas,per nūcios,per amicos nititur ſuadere,ſi auſcultauerit necne,aliquando ſcietis. Valete Salmanticę idibus nouembris.M.D.v.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DECIMVS NONVS.ANNO.M.D.VI.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Grannatenſi & Comiti Tendillæ.

ccxciii Pacis editū inter ſocerū & generum.

EX quo literas a me non habuiſtis,rerum facies inter ſocerum & generū reges,aliquātulum videtur immutata,de concordia nunciū habemus, pacti ſunt vt non alterne ſed vna gubernent, ſignentq; rerum gerendarū in Caſtella tabellas, vterq; propria manu,nec Regina excluditur,cuius hęreditaria ſunt regna, modo ipſa velit,vētuium igitur, Philippū, vt ſoceri cōſiliis inhereat,poſitis armis inquiunt,proſilire pſalereq; pacis amatores,tali nuntio ceperunt,ſeditionis autem cupidi diſſimulanter cœteros ſequūtur. Ludis multiplicibus harūdineis,vt pote ac tauris in ſepta productis,primus Ianuarii dies inſtructus eſt. Cęſareum oratorem equeſtria rex tanq; huius pacis auctorem,inſigniuit, doniſq; pluribus ornauit, poſtea ꝙ Philippum aliquot annos hęc regna moderari rex inſtruxerit,ſe diſceſſurū in auita regna pręidicat aſſidue,deus faxit vt dextro pede pax iſta optatiſſima coaleſcat. Salmanticę tertio Nonas Ianuarii.M.D.vi.

P.M.A.M. Suo Comiti de Tendilla.

ccxciiii Laus ſacrę inquiſitionis ſʒ de Luzerio non laus. (*manu:* Luzerius aut Lucifer)

AVdiui eſſe Cordubę ſacrę inquiſitionis hęreſeos aſſeſſorem iudicem quendam nomine Luzerium,ſeuerum aiunt & iracundum a natura,iudaico nomini & neophitis infenſiſſimum,pręclarum quidem inuentum, & omni laude dignum opus,vt omnis e religione labes tollatur,ſed quid ſentio comes illuſtris. Comentum fuiſſe crimē illud in Archiepiſcopum noſtrum,tui dimidium,virum ſanctiſſimum,fama eſt,totāq; domum eius tum aſtu,tum ſuppliciis,adactis teſtibus,cōmaculaſſe. Quo me vertam non intelligo,ſanctiorem iſto antiſtite puto neminem poſſe reperiri,qui talia confingat creditu eſt difficile,quid tu,cui eſt iſte Antiſtes noſter intus atq; incute ex longo cōmertio notiſſimus, de hac re ſentias cupio dignoſcere. Vale interea Salmantica tertio nonas Ianuarii. M.D.vi.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi ac Comiti.

ccxcv De Philippi diſceſſu ex Flādria & eius naufragio euaſit dux geldrię quē captiuū trahebat.

NVper allatū eſt claſſem Philippeā,quę ſtabat in anchoris in inſula Gelandria,Scluſæ oppoſita,prope oppidum Medelburh & Ramuam villam, ſoluiſſe e portu quarto idus Ianuarii,paccatoq; an imo Philippum ad ſocerū venire, licet ad ſui tutellam,ſi quid in mari exoriatur piraticum,& ad regium ornatum(vt ipſe ait)mille ſecum habeat ac ducentos armatos. Reginam ducit Ioannam vxorem grauidam,ea libens maritum ſequitur, quacumq; ierit, aiunt & Geldrię ducem venire pręſtito fidei iuramēto,ne quid de fuga moliatur, aperite aure-

ſapientes viri, attolite mētem, audiſtis aliquando & ſępe audiſtis arenoſas in ea Regione Belgica litas eſſe intra fluctus Borealis Occeani Sirtes quaſdā, nauigantibus pernitioſas, Quas vicinia totiuſq; chriſtianus orbis vocat Banchos flandrię, earum periculoſos tractus & fretum iā Caleſium, qui Galliam dirimit a maiore Britania, quę eſt Anglia quōdam Albion inſula, euaſerant. Mare, quod nautę appellant Hiſpanum, iam ſe illis offerebat, quando volētibus vt ſe reficerent, captare terram, placidi ſeſe delitioſiq; venti, ac lenes in pupim obtulerunt, fruēdum eſſe ventis vitro oblatis, vicit ſententia. Vela in altum tendunt gaudentes, a tergo vniuerſam fere Angliam iam relinquebāt, nec longo inde tractu blanda illos aura deſeruit, & Malacia ſuccedēte, quietum illico ſine vllo prorſus murmure ſtetit aer, ac mare paccatiſſimum. Ex ſucceſibꝰ, in claſſem, ventos omnes coniuraſſe, inito conſilio, didicerunt experimento, tantam enim aiunt, ex ea tranquilitate tempeſtatem exortam repente, vt maiore nullus actus fuerit, vnq̃ aut ſimili, quin interierit, ſub atra nocte claſſis vniuerſa diſperſa eſt illico, plęręq; naues ſummerſe cętere ſine ſpe vitę, aut ſe inuicem plangebant, aut ſolabantur, Regia nauis, maius ſubiit diſcrimen, a pupi namq; ignis accenditur, tota nauis piſceo fumo, ſuffocata, conflagrabat, venti furētes flāmarum vim agitabant, parte alia verſo latere nauis eadem ſpondarum alteram vidit obrutam, vndis horride in latus quaſſabatur, findi a ſummo in ſintinam ſentiebatur, de vita, nulla iam colloquia, attoniti ac muſitātes, quādo nauis aut obrueretur, aut verteretur in cineres, expectabāt, ne cuiq; dabatur eſſe de altero ſollicitum, de ſe quiſq; ſemianimis cogitabat. Quando iuuenis quidam ſtaturę procerę, grauiter obiurgando vniuerſos, proſiluit in medium, manibus, non lachrimis opus eſſe proclamans, e naui ſe deiicit in mare, vela, quæ ruptis retinaculis, in mare lapſa, nauim ſuo pondere inuertebant, complectitur ſemiobruta, huius exemplum ſecuti natatores reliqui, proſiliunt in aquas & ipſi, vela trahētia nauim impreceps, amplexātur, ſtringūt, in voluūt. Ita e mari nantes egregii, cęteris e naui adiuuantibus velorum partem abſorbtam, reſtituerunt, nauis in faciem erigitur, atq; vna hominum induſtria nuſq; ſperata, ignis extinguitur. Inter hęc diſcrimina, triduum ſemper ab alto, veriti ne ſaxis illiderentur, veriati ſunt, de vita nunq̃ ſecuri. Regreſſos tādem vi ventorū actos in Angliam ad Porlani caput, iuſta quod Cęſariana quondam claſſis quaſſata pene legitur interiiſſe. Fernandus Rex, nobis obortis prę lętitia lachrimis, ꝙ euaſerint enarrauit. Ipſe vero Rex, vbi ſenſit Gelādria claſſem fuiſſe ſolutā, mouerat & ipſe Vallemoleti verſus, vt venientibus proprior eſſet, vbi nunc agimus, quid futurum ſit apertis faucibus, tanq̃ famelici operimur. Interea vos valete, ex Valleoleti quarto idus Februarii. M.D.vi.

P.M.A.M.Archiepiſcopo & Comiti. ccxcvi

Ab vrbe Roma, cœteriſq; orbis extra vos partibus, quid habeatur cupitis intelligere, raro ꝙ ſcribere me de his, quę ad alienos ab Hiſpania tangunt, dicitis, ſcribo quę occurrunt, veniuntq; ad nos, ab vrbe nil fertur aliud, niſi ſublatam eſſe vim omnem, boues, vitulos, & vaccas iſſe in preceps. Valentes & valētinos in carceres & vincla furores ſuos depor taſſe. Ex Iulii vero noſtri Maximi pontificis ingenio, & probitate, ad iuſtum prona, quieta eſſe aiunt omnia, omnia tuta. Itinerum rupturę, predę, rapinę, homicida obdormiunt. Is neq; af finibus, aut amicis, de patrimonio pōtificio, non modo quicq; non impartitur, at animo eum verſare, intendereq; totis viribus, ad premendos patrimonii vſurpatores, tirannos, vtq; ad pōtificiam tiaram de perdita reducantur. Venetis (vti fama eſt) multiplicibus nunciis proteſtatur, vt amice, ariminum fauentiam, cęteraq; iuris eccleſiaſtici municipia, quę rapuerant Alexādro pontifice moriente, ſub occaſione ſumpta, ꝙ Valentini ducis eſſent, non eccleſię reddāt, inſtat, grauibuſq; illos verbis vrget, ac minatur niſi vna Rauēnam & Ceruiam ablatas vrbes iam dudum, remittant. Veneti autem, in Cęſaris Borgię Valentini ducis Alexandrini ſanguinis tirāni, fortunę cedentis, poteſtate, iſthec noua loca reperiſſe ex cōpoſitoq; a populis ea, nō ab vllo pontifice, ſuſcepta inuaſiſſe, aiunt. Propterea iniuriam arguunt ſe nullam intuliſſe pontifici, ad abradendam a ſe tamē tirānidis notam Veneti, ſenatus ſufragiis, eſſe ſtatutum, vt in feudi rationem tributum perſoluatur eccleſię, quale decuerit. Pontifex, rem ſe habere velle cum eorū potentia recuſat, nolle ſibi vicinos, aut feudatarios homines aperte ad orbis imperium inhiantes, cedant iterum, atq; iterum agit, hęc inter eos. Pontificem vero aiunt virum eſſe iuſtum, ęqui amatorem, atq; ita cōſtantem, vt dimoueri aſſumpta vlla cauſa metu vel amore queat nullo pacto. Venetis autem, ab innata illis ambitione, & cupiditate, inſitum eſt, nunq̃ ſoluere, quod ſemel apprehenderint, dentes habent Crocodrillares, habent etiam infenſiſſimum Cęſarem Maximilianum, ob plęraſq; vrbes & regiunculas, nec eſt illis Rex Gallus amicus, ob Brixiam & Borgomum, Cremonāq;, ac cętera ducatus Mediolanēſis loca, calumniis, aſtubꝰ, & dolis vſur

Quid Julius pōti. cogitet / quid Venetis ꝓteſtet / quid reſpōdeant multa contradictoria.

pata,quid illis debeat Rex noſter Fernandus,ex Brunduſio,Hidronto,Trane,multaq; pręterea
regni Neapolitani loca,ſub nomine pignoris,a Fernando iuuene,cum pręmeretur a Gallis,ha
bita colligetis,caueant ſibi Veneti,caueant,nimis oneroſa eſt hęc tantorum regum moles,ſi cō
uenerint,forte ſuccumbent. Ex Valeoleti.xvi.Kalendas Martii. M.D.vi.

ccxcvii

P.M.A.M.Archiepiſcopo Granatenſi.

Quid Fernād⁹ ꝺ naufragio Phi
lippi ſēſerit
quid Philipp⁹ ꝺ germana/ꝙ amarum panē comedit Granatēſis eccleſia cōputatorum manu.

EXactores tui ſcripſerūt ad me tuo nomine,ſe nequiuiſſe a queſtoribus regiis,iſtius regni
Granatenſis,pecuniarum quandam ſumam,quę mille ducentos excedit aureos nūmos,
exigere. Ex eis,arguere hunc aiunt,portuario & reliqua tributa,ob annorum inclemen
tiam,quia penuria populi vrgentur acerrima,colligere non potuiſſe illum,quia Iudęus,pecu
niarum tenax,pauperiē fingere,milleq; ſuplicia prius expectare,q̃ obolum ſoluat e manib⁹,
alium ex re,ficto,alium decoxiſſe,recepiſſe vero ſe in tutum,ad cœnobia,ſacra ve templa ple
roſq;,ne iuditia ſubeant,conqueruntur.Ad quid hęc lamenta reuerendiſſime.In caſſum lugēt,
mittant ad me teſtimonia,quibus iuridice oſtendant queſtores a vobis ſuo fuiſſe ordine requeſi
tos,neq; in eorum domibus rem vllam familiarem fuiſſe repertam,tūc apud Fiſcales compu
tatores,agemus,vt aliunde vobis e fiſco,veſtra merces perſoluatur,mercedem appello,quando
quidē diuerſo a cęteris iniciatis & ſacroſantis ſacerdotibus,ordine panis iſte prebetur.En quid
vir ſanctiſſime!En quid!tu tibi tuęq; paſcuę ouibus tāti cauſa mali fuiſti,ſoli in vniuerſo,alie
na manu cibum ſumitis,quem & liberum & vberrimum,ſi tu,quādo regum lateri cum aucto
ritate ſumma perpetuus aſſidebas,id voluiſſes,voluiſti & victum tenuem,& eum ex fiſco an
num,quando & amplum & intra vrbem ipſam,quam incolitis,aſſignatum habere potuiſti,ti
bi ipſi ſuccenſeas,pœnitebit indies magis ac magis,nil namq; hodie infœlitius,q̃ computato
rū dextera pecunias deſiderare,atq; in deterius res in dies labitur,ſibi ſuiſq; neceſſariis ſtudent,
cęteri muſitant,ſatis deſpumatū ſit,ad alia quę nos minus cruciant deueniamus.Germana Gal
li regis ex ſorore neptis,ducitur in vxorem regi Ferdinando.Id Philippum eius generum lę
dit ad intima. Videt enim accidere poſſe,vt ex ea ſobolem ſocer procreet maſculinā,cuius cau
ſa,licet non Regna Caſtellana vxoria poſſit,ſi profatis vixerit,amittere poterit,de Aragonico
Neapolitanoq; deſperare,quę ab hac regnorum maſſa tollentur,ex patrię Aragonię inſtitutis,
ſi Rex marē filium habuerit,Philippus in Angli adhuc regis eſt poteſtate interceptus,necdū,
quę ſuperſtites a tempeſtate naues fuere in integrum reſtituit.Rex vero Fernandus,eius ſocer,
vbi de illius & filię iactura certior factus eſt,nouam illico ad eos claſſem,quę confractarum lo
co amiſſarumq; nauium e naufragio ſufficiatur,generoq; per nūcios dicit,bono ſit animo,re
ſarciturum ſe prope diem incōmoda,quę paſſus eſt,modo veniat incolumis,ſe nāq; illi regna
hęc relicturum Caſtellana promittit,vt patriam Neapolitanūq; regnum reuiſat,hęc & multa
pręterea,quę longum eſſet referre.Valete ex Vallcoleti quinto Kalendas Martii.M.D.vi.

ccxcviii

P.M.A.M.Archiepiſcopo Granatenſi.

Quę ratio abſcōū quę nulla eſt.

COmputatores hi veſtri Regii mirantur,ꝙ miremini,incertos eſſe redditus vobis in que
ſtores regios aſſignatos,gemunt,ſuſpirantq; ob famem peſtemq;,deuaſtatos populos,
exactores omnes vectigalium decoxiſſe conqueruntur,hinc bene agi vobiſcum,ex alio
rum peiore damno arguunt,ꝙ male poſſitis diuinis,vti decet,attente incumbere pane deficiē
te,ꝙ parare vobis aliunde victui neceſſaria nequeatis,ꝙ tecum agatur,vti moris eſt,cum abſen
tibus,omniaq; tempore mutari lamēteris,decies repetitum eſt,ꝙ nulla vel ſaltem parua,de ab
ſentibus,in regiis pręcipue domibus mentio fiat,certo certius eſt,eſt in natura ſtatutum,vt no
ua pręſentiaq; placeant,diſtantia vero,vel inuidia corrodantur,vel obliuioni comēdentur.At
in ſera duraq; ſolutione,teſtis & ego quanta ſit rerū hoc tempore anguſtia.Laboramus & nos,
qui curiam nunq̃ deſerimus,annua nobis male ſtipendia perſoluuntur,dabitur tamē aliquā
do ſolutioni modus.Vale,ex Vallcoleti in Kalendas Martii.M.D.vi.

ccxcix

P.M.A.M.Comiti Tendillæ.

Cum fortuna mutātur animi/eſt in anglia Philipp⁹ vt nō liber dat regi āglo ducē de ſuffulch

MIratur iſte noſter Antiſtes,tibi cor alterum,mutatos eſſe in eum abſentem,animos ho
minum,laborareq; ſe,gregemq; iſtum ſacerdotalem inedia,nec ſacris aut choro atten
te quenq̃ incūbere famelicum.Hęc illi meo nomine recitabis,tenuis eſt portio,ſi alie
na manu puſillum id ſumendum,ſi ſero exigitur,atq; truncatum,eius aſcribunt incurię.quō
namq; in ſummo rerum cardine apud reges agebat,qui nec digitum ab eius conſiliis diſcede
bant,potuiſſet ampliſſima ſibi ſuper eminentiq; emina redditus iſtos conſtituere,exanguſtauit
ſe ipſum,gregemq; ſuum.Vellet nunc,vt reſarciretur error hoc tempore,differt ab illo in im

menſum,alię ſunt rerū vices,de illo,aut alio quoqꝫ abſente,mentio nulla eſt.Non audeo ita aper
te ad eum iſta ſcribere,ſi aliquando viderit ab his,quos putat amicos, literas blandientes,eun
demqꝫ aerem afflantes,quo pręſentis aures demulcebant,credat eſſe aerem,qui,quacūqꝫ vetus
vrgeat vllus,vti puluis,euaneſcit,temporibus ſe accomodet,vel ratione cōſulente, vel neceſſita-
te vrgēte oportet.De reliquis ſcitote ambo,Germanam Regis ſponſam aduētaſſe,tantam rerū
mutationem cuncti admirantur, durum omnibus videtur nouas cernere tam repēte nuptias,
in Caſtella pręſertim, eius dotalia regna, quę vixit nulli par,cuius oſſa gens omnis non minus
veneratur,ꝙ colebat viuentem.Philippus Ioannaqꝫ Reges adhuc Angliam tenēt,tanta fuit eo
rum direptio in tempeſtate,ꝙ refici vix queāt. Rex Anglię,honorifice eos ſuſcepit,at in hoſpi
tii munꝰ petiit,a Philippo Rege,ducem de Sufulch ipſius regis ex quarta Duarti Regis filia cō
ſobrinum, quem inter Geldrenſes fugitiuum depręhenderat, nomine Emon dela Pula, petiit,
atqꝫ impetrauit. Fama eſt,deditum eſſe,habebat eum Philippus in poteſtate,Catherina,Ioan
nę Reginę ſoror,ex primo genito Angli Regis vidua,ſorori ſemper aſtat,ſororē amplectitur,
ſolatur,comitatur. Ioanna vero Regina,blanditias abnuit vniuerſas, tenebris gaudet,ac ſolli-
tudine,fugit omne cōmertium,varia ſunt de ſucceſſibus murmura. Ex Valleoleti pridie no-
nas Aprilis. M.D.vi.

Philippus quē ſub fide tenēbat i ſuo ſtatu Regiſ Angli affinē ſuſpectū qd Ioanna Regina dili gat.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ. ccc

QVantus eſt appetitus iſte tuus. Inſatiabile iam tibi comes illuſtris imbibiſti deſideriū.
Vis vt ſcribam quę non aguntur. Vt ſcilicet quid habeatur extra res Hiſpanas per ter-
rarum orbem,ex Hiſpania,quid intra lares quiſqꝫ ſuos agant,minime datur intelligere,
extra fores autem,nullus eſt rotantis fortunę alumnus,qui hac tempeſtate rebulliat,aut fulgu
ra detegat,enſe nudato, ſummus tamen potifex Iulius ſecundus, auidus repetūdarū rerum ad
pontificiā thiaram pertinentiū indies magis ac magis in Venetos accenditur, & dentes acuit.
Rex Gallus labra in eos vna contorquet. Ipſi vero vniuerſam videntur principum potentiam
negligere.Maximilianus Cęſar,caprearum venatu per montium anfractus inuigilat. Rex An-
glus vir ſagax, qui pacatiſſimꝰ in vberi regno inter maris Occeani fluxus & refluxus ocioſus
degit, theſauris cogendis ſine vlla iam ſollicitudine,poſthabitum a Philippo Rege, ducem de
Sufulch incumbit.Thurcharum Princeps,confectus graui ſenio,atqꝫ inualidus ſortem ſuam
lecto iacēs tranſigit,Sophius iam Perſarū,Medorum,Parthorumqꝫ regnis habitis,inter Phi
loſophos receptus, nouas velle cōdere leges dicitur,adiſtantibus regionibus, lōgę ambages.
Soldanus babilonius,ad quem ego quondam orator,cotentus poſſeſſis intra ſuos limittes,ve-
neri.Bachoqꝫ(ex Mahometica lege)non inimicus,ſe continet,de futuro minime ſollicitus,de
regno Neapolitano ducatuue Mediolani, prouintiis celeberrimi s,quid vis referam, ſeruiunt
qui quonda domini ac potētes,nil vltra,ſponte ne,an inuicti,vos colligite. Valete ex Valleoleti
ſexto Kalēdas Maii.M.D.vi.

Quid vniuerſꝰ faciat orbis/quid ſentiat Gallis ſpoliatis

P.M.A.M. Idem Archiepiſcopo. ccci

STatueram nolle vlterius aures tuas optime pręſul,effundendo preces pro labentibus,fati-
gare.At noua me ratio mouit,vt vertam ſententiam in ſuplices, delictum ſenſi nō eſſe gra
ue. Romerius in abbatē Albazini tuę Granatę vrbis tribꝰ mauis parrochia, verba ſoluit
non decentia. Minus illum reuerenter ac debuit,allocutus eſt,ſcio abbatem ipſum licēciatum
de Frias,non eſſe ita hircanum,vt carere velit fructu,qui ex benigna ſolet clementia colligi. In
ſecundo eſt Romerius gradu ſalutis,qui erubuit,& veniam ſibi porrigi exoptat. Aerea fuit a vē
tis illico rapta, huiuſmodi temeritas.Ignoſcatur igitur illi,benigniſſime pręſul,& in priſtinū
ſacri tui pectoris amorem recipiatur, ipſiqꝫ abbati reconcilietur. Vale ſanctiſſime antiſtes mi,
legioni,quam dicitis Hiſpani Leon,nonis Maii. M.D.vi.

Cōmendatitia Moralis.

P.M.AM. Licenciato Frias Abbati Alba-
zini Montanę Granatę regionis. cccii

ANimi eſt non trucis aut immitis a lapſu ſurgere cupientē,ſerena fronte ſuſcipere dextrāqꝫ
illi porrigere maior nāqꝫ vti,profeſſio tua theologica fatetur, inter Angelos reſurgētes
a caſu animę cenſetur eſſe lętitia,ꝙ de nunqꝫ corruptis mille.Romerium igitur ad te cum
rubore metuqꝫ reuerenti venietem (licet inania ſuperbaqꝫ verba in te protulerit) ſuſcipito tum
meo rogatu,tum vt ignoſcēdo fructum a miſericordia benignitateqꝫ merearis,a nobis autem,
vti hactenus a literatura,ita nunc ab humanitate laudaberis. Vale legioni nonis Maii. M.D.vi.

Cōmendaticia Moralis.

P.M.A.M. Comiti de Tendilla.

Liber decimus nonus.

cccIII Appulſus ē Philippus Rex/ ſuſpitio an ſit ſeruaturus pacta cū ſocero.

OPtati iam tandem gener & filia Ferdinādi Regis ad Hiſpana littora, Cluniū Galetię portum ampliſſimū, aduenerunt. Rex vbi portum attigiſſe intellexit, repente mouit ex Valleoleti, Palātiamq; vrbem petit, Carriono inde poſt Sahagonio, & Manſilla oppidis inſignibus, legionem, regni caput Caſtellę veteris, proficiſcitur, per diuerſa diuerſi proceres ad Philippum Ioannāq; reges venientes, relicto Ferdinando conuolarunt, pleriq; aſtant Fernando Regi, neſcio quid hodie noui immurmuratur. Philippum fama eſt pacta non ſeruaturum, ſi armis procerum, ac ſuis, ſuperiorem ſe ſenſerit, magnus fouetur ignis, quid futurū ſit ignoramus. Inter vtrumq; tabellarii curſitant frequentes, vt deus bene vertat orate. Valete legioni in nonis Maii. M.D.vi.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

cccIIII Diſſident ſocer & gener q̄d Regina/ ſit autor Philippo oſtenſurꝰ maleſanū eſſe diſētire a ſocero Nota vſus. Laus Philipp.

VOs duo viri optimi, vaſto hiatu pacis amatores, vobis conſulite, ſunt verſa in obſcurū omnia. Iam Zephirus, Boreaſq; truces ſtimulantibus vnum torribus accenſis, cōfligere velle videntur, praui conſultores nouarumq; rerum ſtudioſi proceres, Philippū Regem ducunt perſuaſum, ne vllo pacto ſocero credat, ne auſcultet, ne illum audiat, ne Ioannam Reginam filiam genitori tantum oſtendat, ne ſoceri iugum patiatur, ſolus regnet. Iſtis aſſentitur, & non intelligit, quibus veniat irretitus laqueis, iuuenis eſt licet mitis, bonæ & magnanimę naturę, non eſt rerum experientia pollens, pręſentes illum ſuſurri aſtringūt, ac pręcipitāt. Abſentium ſana conſilia excutit, velut aper acuto genuino deſpumans, ſtare ſe nolle fœderibus ictis, aperte iam profeſſus eſt, ex Aſturica vbi nunc agimus, illum cras adibo, libere illi pādam quid ei conducat, quidue ſit nociturum, quid ab albido nigrum differat, quid a portu placido male fida ſtatio, aperiam, credet arbitror meis dictis, quandoquidem ſeſe mihi oſtendit mitiſſimū, quando Regina eius ſocru viuente, princeps hęreditarius ob vxorem, ſe contulit in Hiſpaniam. Magno me amore proſequebatur. Interq; familiares internos, admittebat, & audire plerumq; a me delectabatur. Nullum ei queo, in tanti muneris benignitate, cōgruētius obſequiū pręſtare. Meo fungar officio, deus faxit, vt proficiā. Ioāni Fonſechę, Palentino Epiſcopo, qui regis Ferdinandi latus nunq̃ deſerit, conſilium hoc meum aperui. Me ſummopere apud regē laudauit a propoſito. Regi, vt hoc exequar, ſummopere placet, huius ad bonū prona eſt voluntas. Arma ſumere nullo pacto ſtatuit. Quamcūq; ſortem mauult experiri, q̃ armis in filios agere, gemit, luget, dolet, generi cęcitatem, ꝙ ſe adire nullo pacto vellit, niſi armatus, & tanq̃ capiſtro raptatus. Ioāna vero vxor, vt inualida, pręgnans ducitur. Vt elinguis tacet, cōfuſa ſunt omnia. Nemini datur intelligere, vnde tan grande malum ſcateat, licet vnde ſcateat intelligatur, ex impacientia namq; ſocietatis in ſceptro. Scribo quę feruant, ſi aliud cupitis, aliunde quęrite. Ex Aſturica idus Maii. M.D.vi.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

cccv Nō ſtatur fęderibꝰ q̄d pceres/ q̄d autor cum Philippo. Laus Philippi.

INgemuiſſe vos, ꝙ ſocer & gener non conueniant, ſcribitis, timetiſq;, ne ſi forte ſocer ſuccubuerit, omnia ruant in preceps, nō quia Philippi diffidatis ingenio, ac bonitati, ſed quia nō bene queat dignoſcere, ex parua rerum experientia, quibus frenis, quibuſue calcaribus, ſit hos proceres indomitos gubernaturꝰ, qui regibus inter eos natis & enutritis, rabidas ſępe verterint, euerſis calcibus, clunes, atq; ab eis vel inuictis regios aliquando cēſus, extorſerint. Arguite vt vultis. Nil video deſiderabile, ſuperioribus literis, me iturum ad Philippū regem fui pollicitus, ex Aſturica Ponferratam in Galitię faucibus ſitum oppidum inſigne, me contuli triduum ibi, an aliqua emergeret in melius immutatio expectās, commoratus ſum. Labi rem inde terius ſenſi, ad Philippum igitur per Villafrancam, Zebreriumq; mōtem, tranſito Minio diutiſſimo flumine, Compoſtellam profectꝰ ſum. Inde Clunium, vbi Philippꝰ Rex, cum fornacibus accenſis Emanuele, ac reliquis diſſidia cupiētibus, pedem fixerat. Adiui. Philippū Regē, ſalutaui. Is putauit, me ad ſe iuiſſe, eadē labe infectum, qua cœteros, hinc ſeſe mecum (preteriti amoris in me non immemor) in ſeceſſu abdito, amotis teſtibus, recluſit, fores cuſtodiente Claudio de Silli, quem cōſilii mei feceram participem, quia recti erat iuditii, ne quis mihi ſermonē ingrediens diſcinderet, tunc ſic exorſus ſum, Philippe Rex. Vtinam bonis auibꝰ te deus, ex tot maris ac terrarum diſcriminibus ereptum, ad hęc dotalia regna perduxerit, eſto memor, quanto me fauore, a legatione mea Babilonica redeuntem, anno quo tu princeps hęreditarius hic eras, ſuſcepiſti, qua me benignitate ſępenumero compellaueris. Nefas eſſet me obliuioni tradidiſſe, quanti & ſcripta, & res meas alias feceris ſculptum corde habeo, quę mihi fueris pollicitꝰ, modo viueres, animo fixum ſedet. Debeo hinc quantum nec facultatibus, aut vita ipſa, minime rependi queat, perſoluere cupio, precium tibi mi Rex, vtilius futurum, ſi mihi auſcultaueris, oblaturus aduenio. Loquendi quę vellem copiam dedit, foreq; ſibi grata quęcumq; dixero

profeſſus

profeſſus eſt. Tunc ego, vniuerſum terrę ambitum mi Rex, ſub tuis ſentire videor pedibꝰ fluiturum, ſi ſoceri tui conſiliis inheſeris, ab eoq; te regi patiaris, ſi namq; tua magnitudo animi, cum iſtis & ingenii dotibus, & iuuenilibus corporis viribus, illius immiſcebitur prudentiæ, nil erit ſub orbe lunę, quod vobis obſiſtat. Quom tot pręcipue iam regna vterq; poſſideatis. At ſi ab his raptari malueris, qui tibi nunc diſſidium hoc perſuadere nituntur, rebus ſuis, non tuę ſaluti conſulendo. Non intelligo qualis ab eorum famelicis faucibus, ſis euaſurus cruentum, & in mille fruſta lacerandum, puto regnum, quod vxorio tibi iure habiturus es. Conſule tibi mi Rex, dum licet, quales in iſtorū manibus priſci reges vixerint, qui ſe ab eis paſſi ſunt gubernari, in quas illos erumnas coniecerint, ſciſcitator. Aliorum exemplo aperito oculos, hęc ego, & multa pręterea. Audiuit attētis auribus, auſcultauit, mihi gratias egit, plura q̃ ego dicere conſtitueram, percunctatus eſt. Modo perſtet, non incaſſum laboraſſe, me arbitror. Interea valete ex oppido Clunio pridie Kalendas Iunii. M.D.vi.

Ꝯ Fo autor ad Philippum.

P.M.A.M. Ludouico Santio Regio generali Theſaurario diſcipulo. cccvi

AGebamus paucis ante diebus ex itinere in Galeciā, in vrbe Pallantia, meridie, fere ocioſi, quando in ſermonē incidimus, de varietate deſideriorum in rebus humanis, a te ipſo coniecturam feciſti, qui omni ſtudio, nixu, opera, rem aliquando quęſitaſti, quæ parta nauſeam tibi poſtmodum non minorem excitaſſe, q̃ pulliculorum elixorum epulum, febre laborantibus ſolet afferre, quando ſub magni genitoris tui ductu, adhuc adoleſceres, grandia poſſe, qualia genitor, pertractare negotia, te intemperanter optaſſe, fateris. Nunc autem paucorum annorum intercapedine a patris interitu, quibus quicquid magni eſt, per te agitur, ab ea te cupiditate non minus diſtare inquis, q̃ diſtet ab albido nigrum. Vnde in mortalibꝰ, tanta ſcateat animorum varietas, percunctatus es. Accipito quę ſentiam, & hoc primum, in humanis nil grande, quia nil immortale. Nil toto conatu optādum, quia nil incorruptibile, quia breui, qualecumq; ſit, interiturū, nil tam dulce, quin in eo lateat cumulatior acrimonię menſura. Rerum incōmoda, priuſq̃ iſta, quę optabilia videntur, aſſequamur, minime diſcernimus, latentes inter Florentia prata colubras, non intuemur, vepribus circum ſeptas eſſe roſas, nō intelligimus. Quare primo rerum aſpectu pellecti, apertis faucibus, hiatu vaſto, ad illas procurrimꝰ. Quando vero allata guſtamus, ad interna ipſorum per cognitionem deſcendentes, ab exiguo cōmodo, magni pōderis incōmodum, ex ſuaui amarum, ex tranquillo laborioſum, & erumnoſum, ex lętitia mœrorem, ex bono deniq; quod querimus, malum prodire, ad nos inſilire, impetere, perterrere, perturbare mentis quietem, ſentimus. Ex illis namq;, inuidiæ, terrores, ambitio, quo magis creſcūt, maior auaritia, fluctus, procellæ, quaſſationes animi, pullulant indies magis ac magis. Quare illarum cōmertio laſſi, oſcitamus, ructamus, euomimꝰ, faſtidium, veluti repletis crapula, aduehūt. Hinc rugoſa nobis ipſis fronte ſeneſcentes iraſcimur. Hinc animꝰ, qui ſe derelictum, ſui mancipii cauſa, cognoſcit, ſuſpiriis agitur, gemit, conqueritur, ſe hac mole corporea circumſeptum dolet, tetro ſe videt, ac cenoſo incluſum carcere, nec ſpes vlla ex veternata iam, durefactaq; vitiorum conſuetudine, libertatis ſi namq; paluſtribus, ſeſe illis ſinubus, exoluere conabitur, veluti cathenis & compedibus arctatus, ſi rumpere vincula contenderit, in deterius, ex concepta labe, corruet multo grauius premetur. Tu ergo dum per iuuenilē licet ętatem, mentem ita fluctuoſis iſtis negotiationibus, quibus iam te ſatuum eſſe prędicas, implicator, ne te mergant in profundum, ne te corporea belua peſſundent, ne immergant, vti cœpiſti a teneris procedito, ſuis aſſiduis dapibus animum cibato, & vitam protrahes nitidam, iucundam, nulla oppreſſam moleſtia, vti moris eſt tui, libris inter negotia, doctorumq; familiaritatibus inhereto. Quicquid tibi temporis a latere Regis, qui te diligit, honorat, de rebꝰ grauibus conſulit, ſupereſt, Id omne, de virtute ſermocinādo, diſceptando, illius fœlicem guſtum exorbendo, conterito, vti te facere mihi profeſus es. Mihi inde gratulabor, qui talem ſim diſcipulum, & amicum aſſecutus, tibi gaudebo, qui, ſi beata hic frueris tranquilitate, multo beatiorem futuram expectas. Hęc pauca nunc a ſemi otioſo me, quom iam apud Philippum Regem deliberata peregerim, accipito. Plura, ſi vixerimus, ad ingenii tui elegantis ornatum habiturꝰ. Vale ex oppido Clunio pridie Kalendas Iunii. M.D.vi.

Cur nil grāde in humanis / cur nos occupet rerū ſatietas.

Nota.

cccvii

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

HEu heu quid vltra ſperādū! ex Ferdinādi Regis benignitate erga filiā, generūq;, tanta in Philippēſes immanitas, ac petulātia emanauit, vt Regem ſocerum inermem, ſenem, triūphis onuſtum, venire ſemiſuplicē ad generū armatū iuuenem coegerint. Hęc eſt rei ſum

Conueniunt ſocer et gener Reges / diſcordes abeūt per diuerſa / fęda ꝺ q̄buſdam proceribus.

K

ma.Ipſius nunc ſeriem habetote,Philippus,ex vaſtarum voraginum conſilio,ſocero in Villa
franca Gallecię expectanti fieri obuius obuiumq; vltro veniente ſocerum ſuſcipere neglexit,
Vt ſoceri congreſſum vitaret,alio diuertit. Ex Cōpoſtella nāq; diui Iacobi tumulo, per Riua=
dauiam lemoſq; & montium,pene inuiorum,anfractus,iter cœpit.Fernādus vero, Pōferratā
Amicitia ſceleſta. regreditur.Id vbi Aſturicæ Marchio,& Beneuētanus comes, per quorum ditiones venturū ſe
putabat,intelligunt,redeunti Aſturicæ,ac Beneuēti portas occludunt.O q̃ fœde fortunam ſe=
cuti ſunt,aperto ſua per oppida edixere preconio,ne quis ex incolis Fernādinū quēpiam ſuſci
peret,nec alimentis iuuaret.Horrendum dictu,atrox viſu,per villulas Fernandus Rex,heri(vt
Horrendum cogitatu. ita dixerim)fere omnipotens in terris,cum paucis hodie viſus eſt errabundus incedere,nil prę
ter filiæ,generiq; congreſſum ex poſtulans poſt multas tabellariorum cōcurſationes, oratorū
varios contractus,multiplices itinerum diuerſiones,conuētum eſt tandem,vt in aduerſis Gal=
letiæ faucibus,qua Philippus & vxor veniebant,inter Senabria rura cōgrediebātur. Ex popu
la Senabrię munito oppido Philippus, ex villa cāpeſtri nomine Rio negro latine riuus niger
Hiſpana Ambitio exculata. Fernādus mouent. In infœlici ruris exigui Agello,nomine Remeſſal conueniunt,precedunt
Philippum in conſpectu ſoceri,compoſitis ordinibus,armati Belgę circiter mille.Fernandū
Eadem præceſerat dum de ſucceſſione Eliſabethæ diſceptabatur. ſocerum,ac ſi capere illum,abducereq; vinctumq; vellet,circūſepiunt,apparet tādem Philip=
pus,mouent alterne,it obuius genero armato,ipſe inermis,collocūtur. Aſpere,hoſtiliterq; vi
ſus eſt a longe ſocerum gener compellaſſe,ex generi motib⁹ id colligebam.In populam Sena=
brię, gener,ad Rium nigrum,& Aſturianū oppidulum ſocer,corruptis animis regrediuntur,
pacti ſunt,vt regnis Caſtellæ Fernandus abeat,nec datū eſt filiam videre. Ita iactabundi redeūt
Philippenſes,q̃ ſui voti compotes ſint effecti,lugentes autem & ſemianimes in tanto facinore
Ferdinandini,vt malum malo addatur,eadem veſpera nuncius ad Fernandū mittitur,qui pe=
tat ab eo ne impediat loca per quę venturus eſt Philippus gener,cedatq; ipſi venienti. Ita Phi=
lippus Beneuentū,Fernādus ad Villafafilam digrediuntur. Quid vltra petitis?Hiſpana quies
videt vos velle deſerere. Neſcit hic iuuenis, neſciet quo ſe vertat,hinc auaris,illinc ambitioſis,
atq; vtrinq; vafris hominibus circumſeptus alienigena,bonę naturę, apertiq; animi, trahet
in diuerſa,perturbabitur ipſe, & obtundetur,omnia coufundentur. Vtinam vana predicē. Ex
his arboribus neſcio fructus alios colligere. Vos valete.Ex Villafafila diui Iacobi comendata
ria.xii.Kalendas Iulii.M.D,vi.

ccc viii

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

Secũdo cõueniũt & diſſentiũt / q̃d Regina pro ſit/miſta horrenda.

VT aliquanto minutius vobis hęc fercula regia ſcindam imperatis,quo ſatilius digerere
illa poſſitis.Quid petitis?niſi Ioāna,licet inutilis,quia inualida,viueret, media,vel Phi
lippo genero redeundum ad Belgas fuiſſet,vel Pharſalica ſtrage cruentior eſſet, iſta con
tentio.Certarunt Cęſar & Pompeius,quia non vltra ſocer & gener ſublata Iulia, hic ab armis
temperatum eſt a Fernando, quia paternus amor tot opprobria ferre coegit , ſperauit ſemper,
Philippum intellecturum quantum diſtaret ab eo regi , aut ab autoribus ſtigiis precipitari.
Vega laudatur. Fernandum a Vega Galletiæ proregem,vita,moribus,& doctrina,clarum vterq; veſtrum no
uit.Is orator,atq; vna Ramon a Cardona Fernandi Regis affinis,ad Philippum miſſi,Philip
po ſalutis fores aperirent,& mihi,vt ea Philippo referrem quę ad vos me relaturum ſcripſi,cō
ſuluerunt.Ipſis namq; in oppido Clunio,priuſq̃ Philippū adirem,pectus aperui,quę me cau
ſa traheret,edixi, neq; Fernandi a Vega profuit ſapientia, neq; vtriuſq; prudentia potuerunt,
vt Philippus ſuam vellet pernitiem intelligere,ita ducūt irrethitum ex Belgis Theſiphoneus
Emanuel. Et cœteri ipſius interni neceſſarii cum negotiatoribus optimatum,ad res perturban
das miſſis,capiſtratū trahunt infœlicem. Aliud audite truculētius,en ſtatutum,vt a regno Fer
dinandus diſcedat,quod ipſe maluit,q̃ armis agere in filios.Datur Emanueli mādatum,vt pa
ciſcatur inter vtrumq;.Is non venturum ſe ad Fernādum,niſi dux Albenſis loco ſui obſes ad
Philippum mittatur,qui dux Fernandum pene ſolus de tot affinibus,& de ipſo bene meritis,
Dux Albę. nunq̃ deſerere decreuerat.Mittitur dux pro eo obſes ad generum,venit ipſe ad ſocerum,plura
illi ex concordia Fernandus Rex, maioraq; pollicetur cōmoda,q̃ ex diſcordia ſperare queat.
Vt eam perturbationem omittat,vt vtrumq; reconciliet,quādoquidem ita eſt,vt eius apud ge=
nerum ſit auctoritatis, & hortatur, & monet, omnia in caſſum , nil agit , preterq̃ de diſceſſu.
Fernando a Vega eius amico veteri , vt det operam, ne Philippus gener eat contra icta fœdera,
conſulenti,& ex reconciliatione vberiorem vtilitatem amico oſtendenti, reſpondit,nolle ſe be=
neficium vllum,aut gratiam ab Aragonico Rege recipere. Ita perfricata fronte,re infecta,nul=
lo ſe pacto aſſenſurum,inquit,vt in Caſtella moretur. Diſceſit.Immanē eius animum ratione

vlla frangere non potuerunt. His ita ſtantibus, Rex vterqꝫ Vallemoleti verſus, pedem mouit.
Tudellam oppidulum a Valleoleti octo milia paſſuum diſtans, ad Meridiem, Fernandus habi
tat, in villa Muzientes, ad miliare tertium a Valleoleti ad Septemtrionem Philippus pedem fi
xit. Quia Ioanna Regina & vxor progredi recuſauit. Sic ſtatur, ſucceſus habebitis. Valete ex
Valleoleti pridie Kalendas Iulii. M.D.vi.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti. cccix

Scripſi ad vos, in villa Muzientes Philippum & Ioannam, Fernandum vero in oppidulo
Tudella cõſediſſe, a Septẽtrione alter, alter a Meridie habent vallemoleti, pactum eſt, vt ſe
inuicem reuiſant, ſocer & gener. Eſt ab Oriente ipſi municipio Vallis oleti villula nomine
Renedo, ad miliaria tria, dicunt vicini lequam. In eius villę Sacello iterum cõueniũt intra ſacrũ
incluſi (proceribus, innumeraqꝫ vtriuſqꝫ Regis familiarium multitudine, foris, rei euẽtum ex
pectantibus) circiter horę dimidium collocuti ſunt, generum reperit a cõſultoribus ita inſtru
ctum, ꝙ neqꝫ ab eo ſaltem potuit extorquere filię (priuſq̃ diſcederet) cõſpectum. Durior cauca-
ſea rupe, paternum nihil auſcultauit, minus benigne vt multis viſum eſt egit cum eo, qui ei tot
regna cum ſummo diuturnoqꝫ labore vna cum vxore parauerat, nil egit, niſi vt iter iam capiat
ad hereditaria regna, pacti tamen prius fuerant per internũtios, ne illi Philippus diui Iacobi,
Calatraue, & Alcantarę, Magiſtratus, dimidiamqꝫ auri inſularis partem perturbet, nihilqꝫ cõ-
tra eum in Neapolitano regno moliatur. Quando, ne icta fœdera rumpat, nec ſe obiiciat ſoce-
ro, qui eum ęque amat vt filium. Quando tutiores eſſe paternos amplexus, q̃ ignominioſam
iſtam oleſectionem, ſub promiſſę pręſertim concordię nomine differebat. Quando libenti ani
mo ſe diſceſſurum a Caſtellę regnis pollicebatur, modo filiam, ipſumqꝫ bene inſtructos cum
regni proceribus relinquat prius. Aſpidis illi, ſurdas, obtuſſaſqꝫ aures prębebat. Ita rebus ma
le concluſſis ad vxores ambo, Tudellam Ferdinãdus, Muzientes Philippus, regrediũtur. Fer
dinandus Rex ſe propediem abiturum dicit, apud Ioannam eius filiam ex ipſius mandato ma-
nebo. Quibus agitanda ſit fluctibus iſta nauis, non intelligimus, & hoc vnum accipite. Eunti
bus ex Tudella Muzientes verſus, continuis tribus diebus, primo noctis crepuſculo a frõte cri
nita ſeſe offerebat noua ſtella, quę ſimul cum reliquis Stellarum orbibus fixarum, rotante cœ-
lo immobilis occidere cognoſcebatur. Fere ſub Artico eſt, ad Zephirum tamẽ apparebat pri
ma veſpera, de hinc occidens in dexteram aſpectantibus vergebat, ex oppido Tudella ſtellam
proſpiciẽtibus perpẽdicularis villę Muzientes videbatur imminere. Cometes eſt, non caprea
ſaltans. Quid portendat nouit altitonans. Valete. Ex Valleoleti inter vtrumqꝫ Regem nonis
Iulii. M.D.vi.

Male concluſum iter reges d no uo comete.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti. cccx

Mirabimini forſam, cur ita crebras ad vos iam literas dem, exigit regula temporum, vt
modo raras, modo frequẽtes, ſcribamus. Eſt ne torpori locus hac tempeſtate? liceat ve-
ſtrę huius Caſtellę imminentem calamitatem collachrymari? cui non tantum debeo,
quia non mihi natalis terra, vt vel vnicũ verbum eius cauſa cogar a vero detorquere, vixi libẽs
in tuo gremio Caſtella, dum illa terrarum luciđiſſima lampas Regina Heliſabeth, huius vxor,
dumqꝫ is tibi Rexit habenas, nunc inuitus, mœſtus, ac de abſceſſu cogitans. Fernandus tibi cũ
vxore, ignotam hactenus pacẽ pepererat. Is partam ſeruare potens erat ſolus, pace aurium Phi
lippenſium dictum velim, non benignitas, non ingenium, non animi magnitudo, Philippo
deeſt, rerum caret experientia. Redibis o miſera Caſtella, redibis ad priſtinam cõfuſionem tuã.
Quandoquidẽ tuam abs te animã abieciſti, tanto turbine conflictaberis, vt quo te vertas igno-
res. Proh rerum humanarũ fallax poſſeſſio, triginta atqꝫ amplius annorũ cõmertio, ex his qui
Fernandi Regis cauſa, cum eius coniuge, tum auxere patrimonia, theſauros conieſſere cumu-
latiſſimos, tum ſanguine propinquis, nullus illum nõ deſeruit, pręter Federicum Albę ducem
ipſius conſobrinũ, & Bernardũ Roies denię Marchionẽ. Cœteri partim metu, partim cupidi-
tate, permiſere Fernãdũ incomitatũ diſcedere. Huius diſcordię ſatores, in Sillam puto caſuros,
qua ſe Caribdeã voraginẽ vitaturos putarũt. Iuſti nãqꝫ atqꝫ iniuſti deum memorem eſſe ſcimꝰ,
qua lucrum expectarunt, iacturam forte conſequẽtur. Ducem hunc Albę, ac Marchionẽ nul-
lus eſt qui nõ extollat miris laudibus. Qui fortunę malũt ſe, ſuaqꝫ omnia comittere, q̃ fortunã
ſequi. Marchio vero ſe, quacumqꝫ Fernãdus eat iturum pollicitus eſt: in Aragoniã Fernandum
comitaſ. Lugemus oẽs, qui ſentimus quid parere queat iſta rerũ mutatio, in Valleoleti ſumus.
Ex Muziẽtes nãqꝫ Villula, huc ſe Philippꝰ & Ioãna Reges, poſt Ferdinãdi abceſſum (ſed Ioãna
de genitore ignara) contulerunt. Vos valete. Ex Valleoleti ſeptimo idus Iulii. M.D.vi.

Autoris collachrymatio ſuper Caſtella ob diſceſſũ Fernãdi Regis multa moralia.

Laus Philippi.

Dux albę laudatur.

Laus.

Liber decimus nonus.

cccxi

Quid philippuſ/quid fautoreſ/auferūt Galli/claudiam a principe Carolo quā dſpōderāt de arciū pfectiſ de nocte acta per Reginam i agro muzientes.

P.M.A.M.Archiepiſcopo & Comiti.

TV midi, tanq̄ꝫ ex alto, cœteros homines inſpectantes regnū Philippēſes perābulant, ꝙ iā Fernādus eorū ceſſerit cōſiliis gloriabundi. At in Philippo neſcio quid turbinis videor inſpicere. Is cōqueritur, ꝙ ex tot regnorū mole, cēſus nō dent̄, vnde ſuis, quos ex Belgis aduexit perſoluere ſtipēdia queat. Quicquid haberi pecuniarū poteſt, inter ſe cōſultores patiūtur, nec minus vndiqꝫ tūditur, quatit̄, expugnat̄, vt manū aperiat. Multa iā abalienauit, vxore incōſulta, cuius dotalia ſunt bona, nihil minus ſibi regii cōſultores capiūt q̄ꝫ poſſint. Segouianā, Gieniēſemqꝫ, ac Placētiā arces Emanueli iuſſit Philippꝰ obſignari. Cœteras eodē ordine a veteribꝰ pręfectis ereptas, ſuis prębuit. At cū in Valleoleti moraremur, a Rege Gallorū miſſus orator, Philippo Regi publice nūciauit, claudiā ipſius Regis filiam, quā Carolo vr̄o principi hęreditario deſpōſatā, aliquādo vobis memorauimꝰ, fuiſſe a Carolo Principe oblatā, occaſione ſumpta ꝙ dominus de Angulemā ſit futurus Rex Gallorū, niſi filius Ludouico Regi maſculus aliquis naſcat̄, ꝓpterea fore ęquius, vt Claudiā is habeat vxorē, ne Gallica potētia per minorē Britaniā iꝰ ad Claudiā matre deficiēte pertinēs, minuat̄. Hoc nūtio de diuortio ſuſcepto, ex Valleoleti Segouiā proficiſcebamur, vt ex Marchionis Moię, & eiꝰ vxoris Boadillæ manibꝰ, illa tolleret̄ arx, quādo in Villulę nomine coxezes, agro aperto, Regina Ioāna perſtitit equo infidēs, ſuſpicata ne in eiꝰ Villulę Arce, quā habebat munitā, relinqueret̄. Sibi nāqꝫ id ſiue ex ingenio ſuo, ſiue ex delatoris alicuiꝰ verbis, perſuaſerat, vt ſcilices vir, & cōſultores, quos oderat, arce aliqua eſſent eā incluſuri. Integrā in agro egit noctē equitās, nec pręcibus aut minis adduci potuit, vt Villulā ingrederetur. Poſtero die placuit, vt Burgos vrbem peteremus. Ciuitatem hanc celebrem ſeptimo idus Septembris ingreſſi ſummus. M.D.vi.

Viuebat Andreas Cabrera anno. 1506. et tutatus est arcem Segob.

cccxii

Diſcedit ex Hiſpania Fernanduſ Rex/febricula Philippū occupat penitenti eſt aio Philippꝰ/ꝙ ſocerū amiſerit.

P.M.A.M.Archiepiſcopo.

DE his quę attinēt ad calamitoſum panē iſtū a quęſtorū manibus quotānis extorquendū, Hieronymo matritēſi, quē tu capitulareſqꝫ tui ꝯſtituiſtis Yconomū, ſcribā. Poſthac, quā doquidē ipſe tuo capitulariqꝫ noīe, quid facto ſit opus mihi ſignificat, & ſapidior eſt interdū, ac moleſta minus viua vox, q̄ꝫ epiſtola. De ſtatu rerū vultis, vos qui duo vnus eſtis (ne cadat a cultura dextera) certiores faciā, vti ſoleo. Fernādus Rex ſuū iter Neapolim verſus ꝓſequit̄. Barchinonę cū valida claſſe mare cōſcēdit. Onerariis pluribꝰ, & multiformibꝰ, aliis nauibꝰ, fluctꝰ nauigat. Ipſe tn̄ ſibi, familiaribuſqꝫ internis, trirremes ſubtiles elegit, vt captare terrā, pernoctareqꝫ in terra ſit arbitriū. Philippꝰ vero Rex laborat febricula, ex ludo pilę, quo delectat̄, exortā putāt, ad ſudorē nāqꝫ acrē, nudius quartꝰ luſit, nec, donec pori recluderetur, & imbiberet̄ ſudor acurate ſibi ꝓſpexit, intēperāter & ad ſedādā ex labore cōceptam ſitim, potaſſe aiūt pleriqꝫ. Animi etiā ferūt nōnulli dolore pręſſum, ꝙ ſtipēdia perſoluere nō queat ſuis Belgis, quos per varia rerū diſcrimina ſecū aduexit, hęc a Loyſius Marlianus Philippi & fidus medicꝰ, & prudēs cōſiliarius, addiditqꝫ ſe vidiſſe in penetralibꝰ Philippū, oculos cum his verbis in cœlū tetēdiſſe. Veh miſero mihi, quis in hāc me cōiecit erūnā, vt ſub magni Regis noīe meis deſſint ad victū neceſſaria? quibꝰ Flādrię ſolū Comes, diuitias, opeſqꝫ ad cultū, ad copiā, ad elegātiā impartiebar. Nec deſunt qui putēt, actorū cū ſocero pœnituiſſe. Neſcit nāqꝫ ſe de moloſorū faucibus ceruus mitis exoluere, vt cūqꝫ ſit eger eſt. Cœteri medici parui faciūt eius egritudinē, at eximiꝰ hic Marilianꝰ, qui eſt inter Philoſophos, & Medicos lucida lāpas, qui & Philippi arcana nouit radicitus, ſe vereri ne curę Philippo noceāt, mihi ꝓfeſſus eſt. Sum nāqꝫ illi (quia & ipſe Mediolanēſis) amicitia deuinctus. Interea dū quid hic morbulus pariat videamus. Valete Burgis. xi. Kalēdas Octobris. M.D.vi.

Marlianꝰ.

Marlianuſ laus Mar.

cccxiii

Quid agēdum vt nos honorēt homines.

P.M.A.M.Ludouico Mēdotio ſui comitis Tēdillę hęredi erudito.

CVpiſti ſemꝑ vt hoīes te honore ꝓſequant̄, huic & bn̄ viuere credāt, ꝙ ſi vixeris vti ſētis, & cōſulis, ſi naturę igniculū habueris vitę ducē, ſi te ipſum audiueris, vti ab aliis tua vis auſcultari, q̄cūqꝫ optas aſſeq̄ris, & de te bn̄ ſentiēt hoīes. Et a cunctis honoraberis. Sin aliter, Sābucā emulaberis, q̄ alioꝝ aures ſuo ſono demulcet, ipſa vero cōcētus ignorat ſuos. Nō mordemur mō ſed etiā a tergo cōſpuimur ab auditoribꝰ, qn̄ nos aliter prędicare, viuere aliter, aīaduertūt. Memini, cū adhuc puer eſſem, audiuiſſe a parētibꝰ, accidiſſe Mediolani rem huiuſmodi memorādā, fœneratorē ferebāt q̄ndā pulpitarios corrupiſſe ſermocinatores, qui pp̄lo ꝑſuaderēt, nequis, vicinos vſuris premeret, ne pecunias magnifacerēt, ne ſe vinci a pecuniis paterent̄, pauperibꝰ, orbis, viduis, ſuccurrerēt, auxilio eſſent dei miniſtris indigētibus, pecunias ꝓfunderēt. Quom vero ad vnguē radicituſqꝫ reſecata res eſt, dilacerator ille, duo nephāda ſcelera, ſub eo tectorio honeſtatis pietatiſqꝫ cogitaſſe, repertus eſt. Ex aliorum ipſe liberalitate, callido olfatu, qua pecunię prębebantur intelligens, aſtu, dolo, fraude, ab innocētibus illas hac vel illac ex

torquebat. De hinc cum cœteri pulpitariorum, minis, eterni damni, pœna prępoſita, ab vſuris deterrerentur, ſolus ipſe per vſuras quicquid auri, quicquidue argenti, in tota vrbe reperiebatur (ſed inglorius, ſed ab omnib9 fama dilaceratus) abſorbebat. Erimus & nos infames, & per hominum ora odioſi volitabimus, niſi orationi noſtrę conſonę operationes reſponderint. Sic igitur operator vt ſentis, vt aliis conſulis, & glorioſus viues. Vale Burgis vndecimo Kalendas Octobris. M.D.vi.

cccxiiii

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Belecenſi.

Quid medic9 cũ egrotũ dbeat obſeruare.

Laborare te febribus, & capitis anxia grauedine renunciatum eſt. Nihil eſt quod magis diſpliceat, angit me quidem langor tuus, at cum eſſe apud te intelligo Loayſiam medicũ eximium, leuor omni cruciatu animi, ſpero fore vt cito ab vtroq; morbo liber euadas, quia preditum ſcimus ornamentis omnibus, quibus eximius conſtare poteſt medicus. Ingenio vt pote, literis, & experiẽtia, grauem etiam ac diligentem audio, deliberare mature, exequi non pręcipitanter, quod agendum ſit in prębendis remediis, periculoſum namq; eſt obuiare illico naturę operanti. Interroganti etiam mihi de ordine ipſius, per pharmaca ne, an ciborum accomodatã obſeruantia, morbos regat, abſtinere illum a prębẽdis pharmacis, quoad fieri poteſt allatum eſt. Laudatiſſimus eſt in medico modus iſte. Cõſiliũ proſequatur illi ſuadeto, & agẽti credito, & liber eris prope diem. Vale Burbis. xi. Kalendas Octobris. M.D.vi.

cccxv

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

Moritur Rex Philipp9/ proclamatio autorũ/ & ſorte humana cũ Philippi laudibus.

Eya agite ſapientes duo, cõfidite blanditiis, & magnis rerum humanarum pollicitis, eya, referam ne? an conticebo? periit Philippus Rex. Philippus ille, qui iam ſibi animo totũ orbem abſorbere videbatur, maternum emulans auum. Octauo Kalẽdas Octobris animã emiſit, ille, iuuenis, formoſus, pulcher, elegãs, animo pollens, & ingenio, procerę, validęq; naturę, vti flos vernus euanuit. Nil profuit genitorem, auumq; Romanorum imperatores habuiſſe, tantorũ regis ac Reginę generum ſuſtulit e medio, tenuis febricula, ex inſperato in ictu oculi obiit. Regina illi laborãti ſemper affuit, ſiue immoderato dolore prępedita, ſiue q2 iam nõ ſentiat quid ſit dolor, lachrymam vel vnam emiſſit nunq̃. Mortuum familiares eius more Belgico noctem integram ſuper ſtructo in ingẽti aula tabulato, pręcioſis veſtibus ornatum, & aureis circumſeptum, ac ſi viuus in regio throno iaceret, ſeruarunt. His & nos Reginę familiares affuimus, Innumera religioſorum diuerſi habitus, aſtante caterua, quę ſacra per noctis vigilias flebilia decantaret, ſole aduentante, abſtulerunt e tabulato cadauer, vt illud euiſcerarent, & cõdirent aromatibus. Ita duobus accitis chirurgis, ab immo ad ſummũ aperuerũt vniuerſum, ſuras, femoraq;, & quicquid erat in eo carnis, vulneratim, vt emuncto ſanguine ſerius putreſceret, execuerunt. Cor euulſum, ferunt ſe in patriam ad oſſa maiorum eius, aurea pixide incluſſum, allaturos, diſſolutis compaginibus capitis, educto cerebro, & ſciſſo vtero, ereptis inteſtinis, cadauer poſtea (ſed calce prius, & aromatibus fucatum, deficiente balſamo) conſuerunt, vitiſq; lineis ceratis, membratim aſtrictum, per ſingulas comiſſuras, in Pheretrum locarũt plumbeũ, lignea caſſa ſuperaddita. Id exangue corpus, in cenobio de Miraflores, ab ipſa vrbe Burgenſi ſtadia circiter quattuor Cartuſienſis profeſſionis, nunc eſt ſub nomine depoſiti reconditum, ſed teſtamento legauit, vt iſtic apud vos Granatę cum Regina Heliſabeth ſocru tumuletur. Valete Burgis quarto Kalendas Octobris. M.D.vi.

cccxvi

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

Quid ſtatuat ſocer generi audita morte de Gibraltaro mũicipio cũ duce ſidõio de regni regimie/quid pceſs/valẽtin9 euadit e carceribus.

Diſtuli ad vos ſcribere, quia defuit nuncius, qui poſt Philippi Regis obitum ad vos proficiſceretur. Nunc quid curę habeam9, accipite, eſt in mari Liguſtio a Genua vrbe circiter viginti milia paſſuũ, portus, qui dilacerato nomine ab incolis portufi dicitur, latine portus delfini. Ibi in anchoris ſtanti Fernando Regi, pridie nonas Octobris, nuncius de Philippi generi morte, allatus eſt, percurſorem miſſum ab Aloyſio Ferrerio viro Valentino equite grãdeuo a Fernando, cum diſcederet, relicto, apud generum oratore. Indoluit nõ parum, aut indoluiſſe viſus eſt, gener erat, amatę filię maritus, ceptum iter tamẽ proſecutus, Neapolitanum in Kalendas Nouẽbris captauit portũ, cum ingẽti applauſu populi ſuſceptus eſt. Scribit, ſe illic ad regni ſtatum cõponendũ, creãdoſq; nouos magiſtratus, ac regni leges reformandas, dies aliquot moraturum, ſe tamen de reditu in Caſtellam, eſſe ſolicitũ. Nobis autem, noua vox exorta eſt, audito Philippi obitu, Medinę Sidonię dux, Gibraltarũ in coronę Regiæ dedecus, armat9 obſidet, quatereq; tormentis parat, a Regina, chirographa petuntur ſignata, quibus vicinis imperetur vt laborãtibus Gibraltareſibus ſuccurrant, ducemq; illum ſoluere obſidionẽ cogãt, regiam iniuriam propulſent, ab ea, neq; chirographũ, neq; verbum vllum extorquetur. Ex ſe-

neſtella, Toletanum Archiepiſcopum, cœteroſq; principes remedia poſcentes audit, at nō illis
auſcultat, nulli adhuc tabellę manum impoſuit, preterq̃ de ſoluendo cātoribus belgicis ſtipē-
dio, quos ſolos admiſit ex Philipēſibus in familiam, muſicis namq; modulis delectatur, quā
artem a teneris ipſa didicerat. His ita conſideratis, ſumpſere regimen vniuerſum in ſe cum Tole
tano Archiepiſcopo, magnus Comeſtabilis, alteri veſtrum amitinꝰ, & Naiarę dux, factionum
Hiſpanarum, Ognez, & Gamboa, primaria capita, vti apud Italos inſanę, deteſtabiles, ac tarta
reę appellationes Ghelforum, & Ghebellinorum. Hanc vrbem, vna pari greſſu percurrerunt
ambo, Toletano domi relicto ob auctoritatē ſacram, ne quis tumultus oriatur, ſtuduerūt. In-
nania hi quędam ſtatuta cōfingunt, neq; enim de proceribus quiſpiam eſt, qui alii parere, ſubi
ciiq; patiatur. Sic viuitur, beneficium expectamus diuinę prouidentię. Fernādus apertis viſce
ribus a bonis deſideratur. Is, niſi redierit, ruent omnia, eſt aliud quod vobis ſignificem, licet ex
tra aleam ſit hanc, Cęſar Borgia dux ille Valentinus fratrum Alexandri pontificis nepos, qui
vniuerſam aliquando Italiā ſuis armis, & petulātia deturbabat, ex arce Methynnę campi, vbi
captus tenebatur, euaſit. Solutum prefetus illum ſeruabat, a mœnibꝰ arcis, per funes ſe demiſit
ad Beneuentanū primo comitē confugit. Inde tranſiliit in eam Cantabrię partem quę Nauar
ra dicitur, ad Regem ipſius Nauarrę, cuius ſororem, viuente propinquo eius Alexandro pon
tifice, cum titulo ducatus Valētini, abiecta rubra tiara, in Cardinei honoris dedecus, vxorem
fuerat aſſecutꝰ, nil aliud feruet in hac olla. Valete Burgis. Decimo Kalēdas decēbris. M.D.vi.

cccxvii

P.M.A.M. Michaeli Perez de Almacā magno Ferdinādi Regis Secretario.

Io. Reginę vita/quid đ antiſteis va cātibꝰ/quid đ Rege Fer nādo.

SCio innumeros eſſe, qui tum adulandi, tum alio tendendi gratia, ſcribūt quotidie ad Regē,
quę libeat, propterea fuit conſilium, ad omnem aſſentationis ſuſpitionē tollendam, hęc ad
te pauca, non ad Regem, exarare. Haud aliter Fernandi Regis aduētus ab Hiſpanis (paucis
exceptis ſeditionū amatoribus) deſideratur, ac ſicca tellus dicitur a Philoſophis, imbres appe-
tere. In preceps eūt omnia, niſi properatis ad nos venire. Miſeret filię Reginę, quę grauis vte-
ro vidua relicta, minime negotiis, vt ipſe pater nouit, exercitata, vitā ducit infœlicem, tenebris
& ſeceſſu gaudens, dextra mento infixa, atq; ore clauſo, ac ſi eſſet elinguis, nullius cōmertio dele-
ctatur, omne preſertim fœmineū genus, & odit, & abiicit, a ſe, vt viro ſolebat viuente, vt Chi-
rographo, tabelluę vlli, ad rerum gubernationem, dextram imponat, nullo modo poteſt ad-
duci. De ſede vacuis antiſteis, placentina vt puta, Segouienſi, Ouetana, pluribuſq; aliis nō par-
ui momenti rebus, quando vrgetur, vt ſummo pontifici ſupplicet, quos velit aſſumi. Reſpon
det ſe genitorē expectare, qui merita nouit ac mores hominum, repetentibus, vt coniectet, exo
riri ſolitos mille errores, multaſq; animas deperire, niſi cuiq; gregi paſtor aſcribat, inquit gra-
uius fore arbitror, ſi paſtores gregibus regēdis minime aptos elegero. Nil vltra poteſt ab ea ex
torqueri. De ſolo patre mentio, hunc cupit, hunc viduitatis, & inualitudinis, ſuę futurum ſola
men, expectat. Vt ad patrem ſcribat inuitata, nolle ſe tātum laborem genitori preponere dicit,
vt terrarum mariſq; tam vaſta diſcrimina ſui cauſa ſubeat. Huiuſcemodi ſunt eius colloquia ra
ra. Venite, & regna hęc de luporum faucibus, qui iam rabioſis dētibus dilacerare cuncta cœpe
runt, eripietis. Valete interea Burgis tertio Kalendas Decembris. M.D.vi.

cccxviii

P.M.A.M. Catholico Regi Ferdinando.

Significatiua de ſtatu rerum.

STatueram tuas aures Catholice Princeps meis literis non fatigare, quia tantarum rerū pon
dere preſſum Regem, lecturum attente quę ſcriberem minime poſſe putabā. At aliquorū
ambitio, aliorum ad aucupandā gratiam adulatio, varięq; in hoc tanto rerum turbine opi
niones, in quo alii fabellas innectunt, alii ſub ſpecie recti venena conſpargunt, plęriq; non quę
rei conducunt, ſed quę ſapiunt operātur, vel negotia inuertentes aut de neceſſariis aliqua prete
reuntes, mutare conſilium, me coegerūt. Quare mea erga tuam maieſtatem integritas, ei notiſ-
ſima, illam a longe hortatur, vt tāq; a rabida peſte, a plęriſq; caueat, qui preter cœteros errores
in quos cadunt, hoc peſtiferum immiſcent, vt ſe rei proficere arbitrentur quando argumētis ſe
velle oſtēdere inquiūt, horū regnoꝝ regimē ad maieſtatē tuā attinere. In ambiguū hiſce cauilla
tionibus locāt, id quod eſt ſole clarius, & aere patētius. Quid opus eſt in cōtrouerſia ſtatuere de-
beat ne Fernādus Rex, an Maximilianus Cęſar hoc ſibi ſumere gubernaculum? quis tā iners
eſt? Quis tā hebes ingenio? qui nō intelligat quātū diſtet, a patre, an a ſocero, pupilli patrimo
niū debere gubernari? nō modo hiſce motoribus nō agat, aut referat gratias, immo imperet
(ſi bene cōſultū iri rebus exoptat) vt hęc agitare deſiſtāt. Eſt ius tribuere, eſt arguēdi cauſam prę
bere maliuolis, eſt i dubio ponere qđ dubio caret, ſi (vti ſepe retuli huic Ludouico Ferrerio vi-
ro ꝓbato, qui tuā hic apud filiā maieſtatē refert) inanes horū diſſidētiū cogitatꝰ derideret. Si catel

lorum latratus flocifacerent, conatus omnes eorum infringerent, & a ſemetipſis a cęcitate qua merguntur, rubore ſuffuſi deciderēt. Scio quid me moueat, cur hęc audeam non inuitatus ſcriptitare, audio, video, ſentio quāta ſit aliquorum temeritas. Vidi tuę catholicę maieſtatis literas, quas oſtentant gratiarum actiuas. Pauci ſunt ad quos iſta ſcribi mereantur. Arbitror enigmata hęc tuæ maieſtati fore non obſcura. Patentibus valuis fores omnes aduentanti tuæ maieſtati aperientur, non portæ, non mętnia, non ianua, non oſtium obſtabit, quia nullum eſt aliud dare medium, quia ſolum in tuę maieſtatis aduentu remedium, a bonis qui pacem exoptant, a malis quos neceſſitas diſidiorum cogit eſpectatur, q̄ꝫ libere ſemper tuam ſum allocutus viua voce maieſtatem, tam libere nunc ſtatui abſens calamum ſoluere. Plęraqꝫ ſcripſi ad eum, qui tuę maieſtatis nouit archana, Almazanum dico, ille maieſtati tuæ recitaſſe arbitror. Propterea nō ero longior, ne fœliciſſimas iſtas aures longiore faſtidiam oratione. Ergo valeat tua Maieſtas Burgis ſeptimo idus Decembris. M.D.vi.

P.M.A.M. Suo Comiti Tendillæ. cccxix

Res noſtrę in vepribus habitant, nil mutantur in melius, Regina pręgnans relicta, & vidua, & inualida, Solitudinis amica, domum ſemotam ab hominum cōmertio campeſtrem dela Vega dictam adiit. Quā ad ſtadia circiter decem ab hac vrbe Burgenſi pater huius Comeſtabilis amitini ſui ad ęſtiuas ſibi delicias, inter ſata nemora conſtruxerat. Ibi moratur, vt prouideat, ne regna hęc hęreditaria ruant, monetur, rogatur, oratur, ab optimatibus quietem optantibus. Iri perditum omnia, perturbari, accendi proteſtantur, ipſa vero arguit ſe ex viri amiſſione, ex pōdere ventris, ex valitudine, ex patris abſentia nequiuiſſe hactenus negotiis incumbere, at operam daturam, in poſterum, vt rebus vna cum ipſis, conſulatur. Inquit propterea, patrem venturū, qui & ſciet, & volet cuncta dirigere, ad hęcuſqꝫ verba, integro videtur eſſe ſenſu, at, ꝙ ad genitorem ſcribat, ꝙ dextram vlli Chirographo infigat, abſurdum eſt, ac ſuper vacaneum inſtare. Se non audere ad patrem ſcribere, vt propria regna deſerat, aliena gubernaturus, vt a quietis paccatiſqꝫ veniat ad perturbata, & ira direpta, vt nullo pacto ſine magno labore iam queant reſarcirii, ſe nolle inquit cum reuerenti pudore genitorem fatigare, vt proceres tamen, ſenatuſqꝫ a ſe ipſis id ſcribant ad regem, ſupplicentqꝫ illi vt veniat ſuadere videtur. In his verſamur, longa pacis conſuetudo, atqꝫ hinc ſpes, inde timor, efficiūt, ne vndiqꝫ confli ctemur, a Rege autem, crebro literas recipimus per tabellarios, qui diſpoſitis equis freqentes eunt, redeuntqꝫ, propediem ſe venturum pollicetur. De ſummo Pontifice Iulio ſecūdo, fertur neſcio quid, de repetēda Bononia, Bentiuoliſqꝫ eiiciendis, ꝙ iam non ſint dicto parētes, pontificiaqꝫ abutātur autoritate. Gallorum Rex ſuppetias pontifici ſe laturum in Bentiuolos fertur promiſiſſe, moueriqꝫ iam vtriuſqꝫ exercitum, ad prouintiam capeſſendam fama eſt. Cauſuram domum illam Bētiuolorum florentiſſimam, peregiſſeqꝫ iam curſum fortunæ ſuæ arridentis, multi ſuſpicantur. Interea dum quę ſuccedent, aut iam apud eos Succeſſerūt habeamus. Vos valete Burgis Decimo quarto Kalendas Ianuari. M.D.vi.

Quid reſpōdeat iter rogata regina / qd pōt/ qd Gallꝰ p Bononia / Pronoſtico de Bentiuolis.

P.M.A.M. Alfonſo Troyę Protonotario & Subdiacano Apoſtolico amico. cccxx

Ex vrbe Bononia ſcribis parum defuiſſe quin Gallorum exercitus funditꝰ interierit, ſoluto per Bononienſes Rheno fluuio, qui Bononiā interluit, per planitiem vrbi adiacētem, vbi caſtramentabantur, data fuit illis gratioſa diſcedendi venia, ſcripſiſti vna Ludouicum Aragonium Cardinalem mihi, dum in Hiſpania verſatꝰ eſt, diſcipulum, omnē operam ſuam ſi quid rei acciderit, ꝙ mihi ſit conducturum fuiſſe pollicitum, tunc generoſi Principis offitio functum prędicabimus. Quando dictis ſuis, meiſqꝫ in eum obſequiis facta reſpōderint, quod haud aliter fore exiſtimo. Vale ex Burgis .xi. Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

Indiſcrimine Gallus exercitꝰ in agro Bononieſi & pmiſſis Cardi. Aragonij.

P.M.A.M. Ludouico Aragonio Cardinali. cccxxi

Alfonſus troya ſubdiaconus apoſtolicus, ſcripſit ad me ſublimitatum tuā animo eſſe erga me, qualem decet erga fidos aſſeclas, regio ſanguine ortum potentemqꝫ principem, nil non meditatū, aut noui retulit, ꝙ ſummus noſter Pontifex Iulius ſecundus de quattuor oblatis ſupplicationibꝰ pro benefitio Renerę Toletanę diocœſis, eāqꝫ meo nomine ſuæ fuit ſanctitati porrecta, ferri ad datariū iuſſerit, cœteris reiectis, gratię ſunt eius ſanctitati agendę. Obnoxium ab hac die perpetuoqꝫ dicatum dum vixero ex ea de me opinione ſua ſanctitas comparauit, Burgis .xi. Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

Gratiarum actiua.

P.M.A.M. Suis Archiepiſcopo & Comiti.

ccxxii

Quid Rex cũ angiouinis i regno ꝺe Regia ꝺ pricipe/qui pceres aduerſi regi ꝺ Cęſare.

VIx bene terga verterat cum meis literis ad vos tabellarius, quãdo a Rege acceſſit alter, per
quem Rex ſe vẽturũ denuo pollicetur. Plures ad eum Itali principes iuere, cœteri per
oratores illum reuerenter ſalutarunt. Seruat, quę cum Gallis iecerat fœdera, de recipien
dis in regno Angiouinis eiectis. Licet fieri id non queat, ſine ſuorum, qui de Gallorum mani-
bus regnum eripuerunt, ingenti iactura. Res hęc illum vehementer implicat. Filię vero Ioan
nę Reginę tenor eſt idem. Non deſunt qui perſuadere illi nitantur, vt vel Maximilianum ſoce-
rum vocet. Aut Carolum filium regnorum hęredem duci debere ad regnorum regimẽ, vt eã
a regendi leuent ſolicitudine, quãdoquidem vidualem velle ſeruare ſeceſſum, eſt animo fixum,
his acute, breuiterq́ verba huiuſmodi reſpõdit. Carolus hęres meus, quia e maribus primo
genitus infans eſt, nec dum regno aptus. Maximilianus vero Cęſar ſocer, ſuo implicitus, impe
rii nequit molem deſerere. Super addito pręcipue regendi patrimonii mariti mei eius filii pon
dere. At ſi venire per alia negotia liceret, regnorum tamen meorum regimen, haud quaq̃ calle
ret, quę genitori ſunt notiſſima. Qui ea mihi cũ ſummis laboribus & vigiliis comparauit par
tim, partim deperdita reſtituit. Nil diceretis eſſe hac fœmina ſapientius, ſi eius ex tẽporanea reſ
ponſa audire daretur. Sed ſi ad ſignandam vllam pro rerum ſtatutu tabellam, abortis etiam la-
chrymis ſuplices deueneritis, fruſtra laborabitis, de cœteris autem rebus hęc habetote, Hiſdẽ
fere diebus, quibus Rex Neapolim ingreſſus eſt, Bononiã ſummus põtifex Bentiuolis eiectis
habuit in deditionẽ, verũtamẽ cum Gallorum ſuppetiis, qui a põtifice in auxilii pręſtiti mer-
cedem dura quedam/vt aiunt, pacta efflagitarunt, ſex vt puta rubros galeros, Gallis Antiſtibꝰ
prębendos. Nouam in rebus Mediolanenſibus pragmaticam, qualem alias in Gallia vniuerſa
pręteriti Reges fuerunt aſſecuti, ꝙ legatio rerum Gallicarum Cardinali Rethomagenſi aſſigne
tur, dum ille vixerit. Sint a pontifice cuncta hęc habituri nec ne, nõ eſt noſtrum querere, ſit ſatis.
Bononiam pontificię tiarę reddidit. Bononienſes vt ſe a Gallis (qui iam tormẽtis a planitie vr
bem quatiebant) exoluerent, pontificẽ illico portis apertis ſuſceperunt. Hac tamẽ lege ne Gal-
lorum in vrbe quiſpiam admitteretur. Bẽtiuolus iam confectus ſenio, a dulci patria, cui tot an-
nos imperitauit (viſu miſerãdum) cum omni familia in exilium miſus eſt. Domus eius direpta
diruta, euerſa, ita viuitur in infœlici Italia. Bellis modo a prora per Gallos, modo a pupi per
eoſdem, & Hiſpanos ab vtero, modo per ſuoſmet alumnos conflictata. Vos valete Burgis duo
cccxxiii decimo Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

P.M.A.M. Suo Archiepiſcopo & Comiti.

Exhumat regina mariti corpꝰ/ q̃ mõ itur cũ feretro ⁊ q̃.

NVgis agimur, rodite nugas, ſcripſi alias ad vos, Philippi Regis corpus exanime, in cẽno
bio Cartuſienſi de Miraflores, ſub nomine depoſiti, fuiſſe reconditum. Id Regina relicta
vidua, inquit velle ſe maritum ad ſtatutum ab eo moriẽte, ſepulchrum ad vos Granatã,
adducere. It ad mariti tumulum, vt a tumulo pheretrum extrahatur imperat, obſtant cucula-
ti Cartuſienſes. Inſtat Regina velle ſe mariti corpus tollere. Superuenit Burgenſis Antiſtes. Veti
tum eſſe legibus, & Philippi teſtamento, quod ipſa velit, Reginę preponit. Intra ſemeſtre, ca-
dauer vllum moueri a depoſito nõ licere arguit. In furias illa concitatur, peruicaciſſimeq́, ſuis
familiaribus, nec ſine minis, vt ſepulchri fornicem aperiant, pheretrum educãt, imperat. Vlli
proceres, aut Antiſtes, ab eo inſtituto diuellerę illam nequiuerunt. Non vltra obſtandũ, ne for
te prę rabie, quem geſtat vtero fetum, abortum eiiciat, fuit ſentẽtia. xiii. Kalendas igitur Ianua-
rii, maritum exhumauit. Intra plumbeam capſam, lignea ſuper addita, locatum vidimus, ora
tores qui aderãt, a Põtifice, Io. Ruffus Epiſcopꝰ Britonoriẽſis, a Maximiliano Cęſare, Andreas
Burgenſis, & a Catholico Fernando Aloyſius ferrerius. Et ego cum antiſtibus quattuor, Bur-
genſi, Giennenſi, Malacenſi, & Mindonienſi, quos, aperta vtraq́ capſa, vocauit, vt mariti cor-
pus recognoſceremus, nil vidimus pręter hominis quandam formam iacentem, nec an facies
hominis eſſet, bene dignoſcebatur, vittis namq́ ceratis, inuoluta erat, & ſpiſſa calce confucata,
ex gipſo caput cõfectum inſpicere nos putabamus. Ita illitum aromatibus, & calce, familiares
eius ipſum humauerant reconditum. In curru quadriiugi (quem quattuor equi ſonipedes e fri
gia ducti, vehunt) aſportamus. Auro & ſerico Regio cultu ornatum, eminens pheretrum co-
mitatur, in Turri cremata oppido behetriali inſigni in itinere medio ad Vallem Oleti, pedẽ fi-
ximus. Proceſſura ſit priuſq́ pariat, nec ne, ambigimus. In tẽplo municipali, ac ſi hoſtes adeſ-
ſent, mœnia concuſſuri, ſatellitibus armatis, cadauer cuſtoditur. Ne qua mulier introeat a cura-
tiſſime ſeruatur, vritur namq́ miſera Zelotipia eadem, qua, cum maritus viueret, cruciabatur
ſolemnia ſacra, quotidie cum funerali pompa non inferius exercetur, q̃ ſi nuper interiiſſet. Iti-
dem qualibet veſpera fiebat, quãdo viatores eramus, nocturnęq́ cuſtodię locabantur. Hęc nos
verſant negotia. Vos valete. Ex turri cremata nono Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

EPISTOLARVM. PETRI MARTI-RIS. A.M. LIBER VIGESI-MVS. ANNO. M.D.VII.

P.M.A.M.Io.Ruffo Epiſcopo Brito-norienſi Apoſtolico Legato. cccxxiiii

Ccingis te, inquis, vt ad nos venias. Inſtitutum tuum tres tibi deditiſſimi laudam9.
Sunt interea nobis epiſtolę tuę, licet macerrimę, refugium nocturnum, ad triſte
pheretri Philippi miniſterium, cui armatis ſatellitibus commixti, per diſpoſitas
vigilias, viciſſim excubamus, perpetuo fumo funalium ardentium colorem no-
bis ethiopem coaptauimus, ſeuiret in omnes Regina, ſi a dato nobis ordine ſepien
di maritum diſcederemus. Vale, & veni, ex Turre cremata ſexto idus Ianuarii, M.D.vii.

Amica ſuaſio de triſti miniſterio funerali.

P.M.A.M.Eidem Io.Ruffo Legato. cccxxv

MAlacenſis ac Mindonienſis Antiſtites, & ego, qui Reginę aſtamus, videmur nobis ſi-
ne ſpiritu, animaqꝫ viuere, quia hic oppidamur ſine te. Quid Burgis incomitat9 agis?
cui nihil otio, ſolitudineqꝫ horribilius. Aeris forte, qua vrgemur, intemperiem exhor
res. Non opprimit hęc, tantę dignitatis viros, contagio. Plebem tabes hęc, ſicco pede perābu
lat, hoſpitium tibi habeo per metatos prębitum, oppido vbi agimus conſonum, non neglig̃e
dum tamen. Suboppidanum pręterea rus tuę meęqꝫ familię ad ſupplemẽtum, lectorum aſſi-
gnatum, habemus, huic eſt nomen Cordubilla, non diſtãtius ab oppido decem ſtadiis. De am
bulatorium, amenum, inter amnes duos ſitum, Arlancam & Alarconum, Proh ꝙ ſapidas flu
uiorum ripas, ꝙ vmbroſa delectabilia ilicea, nemora, & venatu apta, & quo lignatum noſtri
proficiſcuntur muliones, eo animi gratia, diuertemus aliquãdo, cõſtans namqꝫ fama eſt. Reginã
hic pedem fixuram, quoad fœtum emittat, & ſe a partus anguſtiis reficiat. Virentia hic etiam ti
bi prata, benignis irrigata fluminibus, offerimus. Coeunt namqꝫ paulo infra Cordubillam,
prędicta flumina, & Turrim crematam vno alueo, perlambũt, violis, prateiſqꝫ aliis diuerſis flo
ribus inter dumos paſſim iam hoc Ianuario menſe colligimus. veni ergo & nos tuo cõmertio
beabis. Vale interea ex Turri cremata ſecundo idus Ianuarii. M.D.vii.

Suaſiua d̃ aduẽtu ⁊ p̃poſitio oblectationũ honeſtarũ.

P.M.A.M.Eidem Io.Ruffo Legato. cccxxvi

DIanam auxilio, magis ꝙ fauore Mineruã, tibi affuiſſe inquis, quia perdices ex tuo captu
ad nos miſeris ſaginatas, epiſtolam autem dederis incomptam, Sphingeum enigma nõ
capio, Aedippo eſſe opus, cœleſtiũ penetralium indagator Malacenſis, Mercurio Min-
doniẽſis acutior, atqꝫ vna Martyr tuus, obtuſo plumbo hebetior, adiudicamus. Volucres nãqꝫ
dianeas quas polliceri videris, nullas, epiſtolam vero cultiſſimam, ſed ęquo Gallatii Alcantare
ſis magiſtri, viridem apicem ſomniantis, ſtrigoſiorem habuimus, nil eſt illo ęquo macilẽtius,
nil tuo epiſtolio breuius. Quid autem palato noſtro guſtãdum prębeas, non intelligimus, ni
forte Mindonienſis ingluuies immoderata, illas fuerit ſuffuratus, rapto namqꝫ viuit. Suſpectũ
nobis illum, quidam ſubtecti riſus faciunt. Valete, te ipſum iam non Dianeas volucres nobis
preſtrato. Ex Turri cremata idibus Ianuarii. M.D.vii.

Iocoſa de muſis ⁊ fuſratis perdicibus.

P.M.A.M.Eidem Io.Ruffo Legato. cccxxvii

EX duobus cuculatis fratribus Miraflorãnis Cartuſienſibus, qui Reginę iuſſu, nobiſcum
exanime Philippi corpus comitantur. Alter a priore eſt leui ſicco folio leuior, licet aqua-
liculo ſexquipede matone corpulentior, & terentiano milite glorioſior. Is Reginę, vt gra
tiam eius aucuparetur, propoſitum de celebrando perpetuo mariti funere laudauit. Is ſe legiſſe
inquit, poſt quartum decimum ab interitu annum, Regem quendam a tumulo ſurrexiſſe Spe
rat Regina huius vani hominis verbis infantilibus perſuaſa, rediturum ad ſuperos virum Re-
gẽ, ita blacteronis cucullati ſermo, illius inſedit pectori. His agimur nugis, & vna vigilanter bu
ſto (quod extra nugarum eſt aleam) aſtamus. Vale ex Turri cremata, idus Ianuarii. M.D.vii.

Uan9 frat Reginę ſuſcitaturum aliqñ Phi lippũ.

impostura Monachorum & ambitionem.

P.M.A.M.Eidem Io.Ruffo Legato. cccxxviii

EX trium viratus tui mutata ſententia, nullo pacto ad nos venias, aut ſiſte. Aut ſi propior
nobis eſſe cupis, Palantiam te confer. vel ad caſtrum Cęſaris vicinius. Peſtilẽtia falcem in
nos iam tendit iracundiorem. accenditur indies magis. nec mendacis cucullati, qui mor-
tuos Reges ſuſcitat, farcimẽta, nec noſtri Malacenſis, cuius eſt apud eam autoritas blanditię, vel

Duos ep̃os et ſe vocat autor triũuiratũ nedũ Regina di-

uelli a loco tabido & grui peſte.

Ludouici ferrerii, qui Fernandum Regem patrem refert orator, & rector conſiliũ, quicq; ope-rantur. Hinc euelli haud quaq; poteſt. Illi atq; nobis vna timemus. Toletanum Archiãtiſtitem, Comeſtabilemq; cœteroſq; proceres diſceſſum e tabido loco ſuadẽtes, nihili pendit, nullius viuentis verba auſcultat. Quid ſors latura ſit expectamus. Latronẽ tuarum volucrum deprehendimus, has Mondonięſis vaſtus hiatus inglutiuit. Iocoſum ſe fuiſſe, lepidũq;, ꝙ nos tuo munere ſpoliauerit gloriat̃, nos latrocinio arguimꝰ. Ex Turri cremata. xv. Kl's Februarii. M.D.vii.

CCCXXIX

P.M.A.M. Eidem. Io. Ruffo Legato.

De lepore ab aqla interempto/& a paſtore capto/iocoſa & aluſiua ad Papã paſtorem.

NVllum vnq̃ donum hoc tuo fuiſſe lepidius ſcribis, quia permultas excitauerit turbulas, non ortigiis volucribus tuis, quę ad noſtrum, vt inquis, oblectamẽtum, capi putarunt, ſed Mondonienſi ingurgitationi omnes gratię debentur, qui ſibi natus, nunq̃ partitur amicos. Tu vero a me pro verbis, palato ſapidam quadrupedum, Bilbilitano vate iudice, gloriam, accipito. Hanc Iouis ales ętherea plaga delapſa, vno alarũ verbere ſtrauit, necdum diſcerptam ex vncis vnguibus, ſemianimem oblatus Opilio, rapuit, tibi ergo qui mortalis Iouis, paſtorum Principis, refers poteſtatem, iure merito ſeruatum, paſtoris auſpitio glorioſum pecus habeto, vt ſpatio dierum ſeptem, licet ille Marcus Marcialius non ſis, formoſior efficiare, ꝙ te Pallãtiam, vbi agunt & regii, & inquiſitionis hereſeos ſenatores, iturum putes, laudamus conſilium. Proficiſcar & ego illuc prope diem, quia maiori indies obruimur diſcrimine, ob lethalem peſtem, quę coaleſcit. Vale ex Turri cremata. xii. Kalendas Februarii. M.D.vii.

CCCXXX

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi, & comiti Tendillæ.

De diſſidiis procerum Ognezię et Gãboa in curia de ſpe aduẽtus Regis/& Rege Nauarrę et comite lerini.

SI forte aliquos armorũ ſtrepitus audiuiſtis, ne perterreamini ſedata ſunt omnia. Vtriuſq; factionis ſcilicet Ognezinę, & Gãboinæ principes dux Nagiarę, magnuſq; Comeſtabilis, tumultum excitauerant, verba inter vtrũq; grauia interciderant, arma capere incipiebãt, confligere inuicem in hoc, vbi Regina moratur, oppido, parabant. Ita pręcipites ira trahebãtur. Miſſi a Regina plęriq; ſenatores, qui forte aderant, Marchioq; Villenæ, Vrueñę, etiam comes, ſeſe medios iniecere. Vtrumq; adierunt priuſq̃ certarent, paccarunt eorum animos. De negotiis autem nulla mentio. Reginę digiti eodem concreti ſunt torpore, ſignare quicq̃ recuſat. Arguit nolle incipere, vnde cogatur proſequi, ad genitoris aduẽtum cuncta remittit. Rex vero ſpe nos inani replet. Scribit namq; ſe venturum quotidie, ſalutiferi aduentum medici deſideramus. Venturum tamen vt Reginę laboranti, regniſq; his prope ruentibus ſubueniat, in quibꝰ eſt enutritus, multi arbitrantur. Alii magna ſuorum veterum, & Neapolitani recentis regnorũ mole pręſſum, implicari putant, nec rediturum vltra credunt. Ipſe tamen, poſt filię partum, quę decimo nono Kalendas Februarii natam peperit, inter gratulandum in hęc verba de aduentu ſuo ſcriptitauit idiomate veſtro. Quãdo nõ meditabimini, vobiſcũ erit tabellarius, qui vos de meo diſceſſu certiores faciet. Accipimus quę dedit, nequimus aliud. Extra hęc, ſcitote Regem Nauarrę, quę pars eſt Cantabrię, cõſtituiſſe funditus euertere Lerini comitem, vt regni perturbatorem, arma iam in eum mouit. Incurſionibus ſe inuicem proſtrant, quę inde referẽtur habebitis, allatum eſt etiam genuẽſes nobilibus eiectis a Gallo Rege deffeciſſe. Sibi ipſi ruinam aſtruit miſera illa ciuitas, hic laboramꝰ aeris intemperie, peſtis horrida nos vrget, nec vllo poteſt hinc pacto Regina dimoueri. Deus bene vertat, eius dextra, quę nos tueatur, indigemꝰ. Vos valete ex Turre cremata. xii. Kalendas Februarii. M.D.vii.

CCCXXXI

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Quõ vehatur Philippi corpꝰ/diſperſi familiares/quidpiam cõſultores/imitatio ſtatus.

SAlomonem, qui ſibi antonomaſice ſapientis nomen vendicauit, ſua fefellit opinio. Interrogatus namq; quid eſt quod pręſens eſt, quodq; futurum. Reſpondit, idem eſſe, quod fuit hactenus, fuiſſe hactenus, quod nunc ipſi pertractamus, habemuſq; ante oculos, nuſq̃ legi, nuſq̃ me audiuiſſe memini. Cadauer de tumulo raptũ, quadriga circũuectum quadriiugi, funerali pompa ſeptum, cum iniciatorum turba lugubre cõcinnentium, nulla ętas meo iudicio vidit. Triumphãti pene ſimilem, duximus ab vrbe Burgenſi, quattuor ſonipedum ordine quadrigam trahentium, nocturnis itineribus, & huc aſportamus, obſeruamuſq;. Hoc igitur meum niſi ſolueris prępoſitum, aliaſq; rem huic ſimilem contigiſſe oſtenderis, tu qui Salomoni ſapientia propior es, in tuum iſtum Salomonem os aperiam. Ad cœtera Philippo, e luce ſolis ablato, familiares eius, Sortes de villa, fulanus de Aues, Filibertus de vere, ac reliqui huius bonę farinę, inter ſocerum & generum ſparſę, piſtores, ſibimet cõſcii, per Galliam in Belgas iter feciſſe aiunt. Cõmendatitias a Regę Gallo ad Regem Fernandum, vt ſibi magiſtratus redditusq; a Philippo prębiti reintegrentur, petiiſſe feruntur. Regẽ aiunt illis reſpondiſſe. Apud Fer

nandum Regẽm, ſe iuxta eorum futura obſequia in eum, interceſſurum. Reginales autem res, eundem ſeruant tenorem, de his, quos falſo grandes vulgus (cum ſint mille ſeruorum ſerui) appellat, meretricis fortunę filiis; hęc habeto, quę Comiti noſtro, multorũ ex eis affini, referas, circũſepti ſatellitibus armatis, frendentes inuicem, vt ſe conficerẽt, perambularunt hactenus. Nunc vero, pręter Palatinos milites circiter centum, qui diſpoſiti per noctis dieiq; vigilias, & Philippęo ſemper adſunt cadaueri, & pręſto ſunt, ſi forte tumult9 aliquis exoriatur, nullos habemus ſatellites. De regnis, labantur ne, an coaleſcant, Reginę nulla cura, peſte premimur atroci, ſtat immobilis tamen, eſt Saturno adeo peſſundata, ꝙ aut mutare ſe, aut ſi ſemel ſederit ſurgere loco, neſciat, aut velit. Do quod habeo, ſi aliud cupis aliunde quęre, Vale meum lumen. Ex Turri peſte cremata. Quarto Kalendas Martii. M.D.vii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo. ccxxxii

QValis erga te ſim, reſq; tuas omnes, & ſororẽ, atq; eius ſobolem in carcere cõiectos Cordubę, tuus alumnus a teneris, Canonicus Gonſalus Cabezas, quem hic habes ad hęc tantum negotia, tibi ſignificabit. Is mihi teſtis eſt qui mei ſint, & quanti de tua bonitate, ſapientia, & ſanctitate, ſermones. Quam falſo putem te, tuoſq; Luceriũ (quẽ iuſtius Tenebrerium appellari cenſerem) inſimulaſſe, quibus artibus, vt figmentum probaret, teſtes fuerit aucupatus, & ſingulis domi foriſq; & cõcionatim aliquando, iudicibus ediſſero. Interdum & cũctis cęlitibus euocatis, preſtitas fuiſſe ad tam grande facinus aures, ira concitus conclamo, incuſo, redarguo, non dubito, quin hęc tibi late ſignificentur, per aliorum literas. Ergo ſatis, ne tibi videar ſi quę ſit erga te opera mea, recenſendo, exprobare. Vale ex Turre cremata nonis Martii. M.D.vii.

Luceri9 inꝗſitor Cordubẽſis archiepiſcopi familiã tarathęreſcoſ ꝗd autor ꝓco.

De Luſerio, aut Tenebrerio.

P.M.A.M. Ad ſuum Comitem Tendillę. ccxxxiii

SAepius illuſtris Comes iã ad me ſcripſiſti, vt ſumma cura & diligentia nauem operam iſti noſtro ſapienti, alteri Salomoni ſanctiſſimo, alteri Hilarioni Archiepiſcopo noſtro, ne patiar quo ad ſatis mihi autoritatis, ac virium fuerit, vt in tanti viri famam, quis frangat genuinũ, predicem eius innocẽtiam, tuear nomen, quod perditum iri ex Lucerio in Tenebreriũ mutatus ille conatur. Quid retulerim in re, referãq; ſępiſſime, mihi teſtis altiſſimus. Viſus ſum aliquando iudices ſenſiſſe (apud quos agitur cauſa) perſuaſos, quando pręcipue ſic arguebam ab experientia, quę mater rerum eſſe perhibetur. En agite ſacro ſancti iudices, huic tantę rei addicti, per quam facultates, fama, vita deniq; ipſa, multorum in propatulum trahũtur, octogenarium ne agnoſcitis eſſe iam Archiepiſcopum Granatenſem? nouimus inquiunt, ſanctos ne appellamus alios pręter eos, quorum doctrina, moribuſq; cuncti mortales elucidãtur. Quorum opera ſunt charitate refertiſſima. Ex ſaluatoris quippe ſentẽtia, nullos quidem alios, ꝙ̃ eos, qui ſanctę fecerint, & docuerint, ſanctos licet appellare, ſi hoc annuitis, negare nãq; nephas eſt, cuius vnꝙ̃ doctrina ſanctior? Cuius opera ſanctiora? Cuius vita modeſtior? temperãtior? aut contitentior? quem Antiſtitum integritate morum, charitate in pauperes, feruore in veteribus chriſtianis erudiendis, nouis alliciendis, huic antefeceritis. Ego ego acerrima accuſſatione in eos inſurrexiſſem, ſi ex multorum annorum cõmertio, quibus apud eum, & genus ipſius ac familiares verſatus ſum, quicꝙ̃ alienum a fide operatos, aut locutos fuiſſe animaduertiſſem. Cum his aſſenterentur, non defuere aliquando, qui taxare cordis archana fuerint agreſſi. Ad hoc ego, neminem arbitror deum ſibi tanta conſanguinitate aſtrinxiſſe, vt ſcrutari corda hominum ei cõceſſerit, quia ſibi propriam hanc ſeruauit pręrogatiuam, id hominum quiſꝙ̃ audet velle profiteri, quo nec Angelorum vllum participem adhuc effectum fuiſſe intelligimus, in hominum penetralia deſcendere nemini datur. Eſtote igitur ſacroſancti iudices ſaluatoris chriſti mandato contenti, qui a verbis, & ab operibus debere homines iudicari nobis legem dedit, quiſquis vltra tetenderit, eundem in laqueum nimium trahendo ius incidit, in quem & ignaui iudices incidunt, nimium iura remittẽdo. Legatus apoſtolicus, cui eſt a pontifice cum cœteris ad ſacroſanctam hanc inquiſitionem electis, hoc onus demandatum, hęc optime capit. Multi pręterea ſane mentis viri, propterea elucinatum iri aliquando, atq; obtenebratum tenebrerium iſtum qui luciſſimam iſtam lucem libico leone immanior extinguere aggreſſus eſt iureputamus. Sit ſatis iam nimium, prerumpo pręanimi turbatione. Nolui ad eum iſta ſcribere, ne vel adulationis, vel exprobaationis notam ſubiiſſe iudicarer. Vale iam ex Turri cremata in nonis Martii. M.D.vii.

Qualis ſit archiepiſcopus Granatẽſis, quam male ſit cõtra tales viros moliri, ꝗdꝙ̃ aduerſi de Luzerio tenebrerio.

Et de Archiepiſcopo Granatenſi laudes.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

CCCXXXIIII

Q uăgraui peſte curia vigeat / q̄d opatur autor pro Granatē. q̄d aſportēt a Regina qui eā adeunt.

QVinto nonas Martii manu tua exaratas habui literas, bine ad te meę proficiſcebantur, quando has mihi nuncius a vobis porrexit, harum alterę vix bene domo exierant. De pecuniariis negotiis nulla eſt impreſentiarum ſpes, expectandum eſt, vt tempora mutētur, interea ferte veſtram & vos ęquo animo cum cœteris turbulentiam, fluctuſq; quibus agimur, donec redemptor Fernandus Rex aduentet. Nullus expectatur ordo rerum, vt valeamus interrogas, dextera ſua nos ſeruat creator, ſine qua nemo iam noſtrum viueret. Peſtilentia degimus circūuallati, intra Reginę atrium iam flagrat, puellam ſeruitio addictam ipſius oppreſſit. A fronte, & a lateribus leuo dextroq; mei hoſpitii, tres ſunt iam infectæ domus, intra hoſpitiū deſpōſatę puellę intumuit, ſubalaris fouicula, at ſine febri, malacēſi Antiſtiti (tuos aprime redolenti mores) octo iā rapuit familiares, quo in diſcrimine verſemur colligito, pręe pudore nemo noſtrum audet Regina manente diſcedere. Speramus aliquando ſuadentibus, vt hinc abeat creditur am. Tu vero ſanctę pręſul iſtas a legato apoſtolico literas accipito, quibus intelliges, quid de te ſentiat, qualiſq; ſit erga te animi perſuaſum illum habemus, in re tua qualiter expedit, & quales egeris octoginta annos latiſſime tenet. Idem vt ſummus pontifex intelligat, per eius literas laborabimus, magni erunt momēti, quia non paruę eſt apud ſanctitatem ſuam auctoritatis. De ſtatu rerum iam ſatis ample certiorem te feci. Reginam multi adeunt. It namq; ad maritum crebro, ibi datur fandi copia publica, hos depaſcit lętis verbis, illos triſtibꝰ alloquitur. Abeūt hi frōte obducta, ſolo fixis occulis, & criſpo ſupercilio, illi alacres, & lętitia imbuti, fructꝰ ęqualis. Andreas Burgēſis a Maximiliano Cęſare, & infante Carolo principe regnorum hęrede orator, ſpe nutrit inani multos mortales, venturum Cęſarem his, illis Carolum blacterat, magna pollicetur, fouet ſeditioſſorum cōuenticula. Literas a Flandria a principe e Germania a Cęſare ſpargit, is mihi eſt notiſſimus, & amicitiam profitetur, interrogatus a me, ſperet ne non iri perditum hęc regna, ſi alia ꝗ Fernandi Regis manu gubernentur, fatetur non alia, cur igitur tribulos, cur infelix lolium iaciat in has ſegetes percunctatus, imperata ſe exequi oportere reſpondet, ait ſeſe in mandatis habere, vt quoquo modo poſſit, ſiue id iure, ſiue iniuria fiat, aduētui obſtet Fernādi Regis. Et a Cęſare, atq; vna ab his qui principem Carolum infantem circūueniūt, qualia ſint horū pectora iudicatu facile eſt. Vale ex Turri cremata. quarto idꝰ Martii. M.D.vii.

CCCXXXV

P.M.A.M. Suo Comiti.

Deſcriptio moralis de loco/modo & tpe mortiſ Valētini ducis/de pontifice/de Cęſare/de comeſtabili/& duce Nagere/de Rege Nauarrę/& lerino comite.

Mors Valentini

COrolarium accipito, quo extra Caſtellanarū rerū aleam palatii nouo guſtu demulceatis. Nauarrę Regē in Lerini, comitē, Regni eius Comeſtabilē arma cepiſſe, iā ad vos ſcripſi, is habebat exercitus pręfectum ſibi ſororium Cęſarem Borgiam rubri galeri contēptorē Valētinum ducem, qui ad eum ex arce Medinnę campi, quo poſt obitum Alexandri pontificis, cuius ipſe fratris nepos iſſe dicebatur. Ex vrbe Neapoli vinctus fuerat aſportatus, corruptis quondam cuſtodibus e muro demiſſus profugerat. Dum exercitus, dum belli munia pararentur, leuibus pręliis intra vtroſq; certatum eſt, Lerinenſes cōſulto, terga verterunt, nimiū effuſe dux illos Valentinus adoritur. Primus ex acie hoſtes Valentinus cōſequitur. Ex inſidiis proſiliunt Lerinenſes, telis Valentinum conficiunt, ex aliis paucos aſſecuti ſunt, inſidiis nāq; intellectis, priuſꝗ in eas inciderent, receperunt ſe in tutum. Ita perturbatricem illam animam cūcta obuia (quondam pontificia Gallicaq; potentia armatam) ſternentem, caſus inoptatꝰ rapuit, neq; enim nouerant interfectores, quem confoderent. Quam ſint diuinę archana prouidentię animaduertite. Quem ſolutis habenis, immo e effrenem tanto tempore vagari dedit omnipotens, huic abiecta morte ſattellitum dextera, quo anni die tanꝗ ignominioſum aliquid in Cardineum decorem dicitur conſpuiſſe, reddere ſpiritū ardentem ex alto deus imperauit. Sed quo in loco percunctamini. Intra Pampilonēſis Epiſcopatus ditionem, quem & primū fuerat in fano titulum aſſecutus, & profanus futurus primum abdicauerat, iſta dicuntur accidiſſe, hęc de Valentino extrema feruntur. Quem quondā populus (dum fortuna fuit) ad aſtra ferebat, nūc fortuna cadente, probriis laceratur, vltori deo factorum pœnas dicitur repēdiſſe. De Valentino ſatis ſuperq;. Rex autem Nauarrę Lerinum vrgeri intendit comitē, eiiciet e regno, fert Regi ſuppetias Magnus Caſtellę comeſtabilis tibi amitinus. Comes autem Lerinus, quia ducis ſit Naiarę ex ducis filia ſui filii vxore affinitate deuinctus, hoſtem habet tuum amitinum, Naiarę duci infenſum. Ceſſit pręterea Naiaræ dux impotens obſiſtere aduerſario. Ex Turri cremata, abiit cum Ioannę Emanuelę, viuimus iam quieti. De Maximiliano Cęſare diuerſi diuerſa ſentiunt, alii Flandriam verſus moturum putant, alii ad Italiam, vt coronetur a pontifice, ſummus autem pontifex, ex recepta Bononia Romam tendit, palmarum diem in vrbe ferunt celebraturum. Valete ex Turri cremata. Quarto nonas Aprilis. M.D.vii.

P.M.A.M.Bernardino Mendotio Illu= ſtriſſimi Infantacii ducis filio. CCCXXXVI

Negociatiua bēnficia lis.

PRoſit mihi illuſtri genere orte Bernardine, vt parrochialem Renerę quam mihi(ſi non re
ſeruata) Toletanus Archiepiſcopus ordinarius prębuit. Si reſeruata legatus apoſtolicus,
liberam linquas, ſenſiſſe quāti venetis dixerim te eſſe momenti, quando ex legatione Ba=
bilonica me redeuntem Venetiis reperiſti. Domūq; tibi, mea opera, in qua ego te biduo habui
conuiuam, a Veneto ſenatu mihi oratori pręſtitam. Idem ſenatus permiſerit, Alexandri ponti=
ficis exeſis iam eius oſſibus vis tu ſpectatiuam alicuius eſſe momēti vel efficatiæ. Qua fretus rē
occupaſti nil tibi iuris eſt in hac cauſa, quia pręcipue de quattuor ſupplicationibus nouis, vti
optime noſti, inter quas & tuo nomine vnam Pontifex ſummus. Iulius ſecundus, iam tertius a
tuo Alexandro meo nomine porrectam ſolam voluit ferri addatarium expediendam. Cur igi=
tur hominem tibi deditum, tu amice ſtudes ammittere? ſperans me litigādo fatigaturū, quod
es aliquando periudicum edicta facturus id tua ſponte pręſtes. Diſcedā a mea poſſeſſione tui ar=
mati ſatellites, qui templum irato in te vehementer Archiepiſcopo Toletano prophanant, pro=
curatorem familiarē meum armis abiecerunt, quid opus eſt vi? quid caſtellare (vt vulgo loquar)
prodeſt? legibus non armis agendū eſt. Sis igitur memor tui ipſius, ne te trahant in pręceps pra
ui conſultores tui. Moueant etiam te Comeſtabilis patrui tui literę, quibus tantopere te roga=
tum facit, ne me perturbes, in re pręſertim, quę tibi magnanimo locupleti generoſo tenuis eſt.
Vix namq; annuas ſexaginta auri dragmas, ideſt ducatos cenſus eius exuperat. Parū tibi eſt rē
auctura familiarem. Vale ex Turri cremata quarto nonas Aprilis. M.D.vii.

P.M.A.M.Theologo fratri Mauro Hiſpano. CCCXXXVII

Congratulatiua & ſua ſiua.

DEſunt mihi verba, quibus ſcribere queam, qua nam ſim lętitia affectus, quando Ludoui
cus montalunus cōterraneus tuus mihi retulit, paternitatem tuam ex vrbe initiali noſtra
Hieruſalem vbi aliquot, annos Guardianus cum vice pontificis ſummi in orientali pla=
ga fuiſti, rediiſſe in Caſtellam tibi patriam, & natale ſolum, hoc tuum Conchenſe oppidum in
ſigne iam tandem perueniſſe, at tamen ꝙ ad me non dederis literas(quandoquidem ſeſe talis nū
cius obtulerat) iniquo tuli animo. Iucundę quidem mihi fuiſſent literę tuę, at multo iucundio
rem ſpero futurū aliquando congreſſum, ſi te ad nos contuleris, vti per huius nuncii verba pol
liceris. Proh quales amplexus, quę colloquia, quantum nobis gaudii afferet illorum tempo=
rum ſecura recordatio, quibꝰ vna mecum vaſtam illam vrbē Egiptii, Sirięq;, & Idumeę caput
Cairum dies aliquot incoluiſti. Nil beatius q̄ꝫ extra omne diſcrimē, atq; in tuto portu amicis,
quibus cum intra vaſtas procellas, & ſumma pericula fueris aliquando iactatus, occurrere, cœ
tera coram. Vale ex Turri cremata quarto nonas Aprilis. M.D.vii.

P.M.A.M.Suo Comiti. CCCXXXVIII

Mouet Regina d̄ pheretro apto Philippi/ vbi ſiſtatur/ quid d̄ ſenatoribus cuꝫ Regina/ q̄d de progreſſu.

ANcoras e peſtifero Turris crematæ fundo, velut a ſtatione malefida tandem eruimus. At
e Silla nos hęc noſtra Regina in Caribdim, vt eſt in ꝓuerbio ſummerſit, in Villulā nos
duxit ad miliaria inde duo nomine fornillos, Magalium eſt. Forte octo & viginti, ibi
eſt condita cōmoda ſatis domuncula quędam, hac ipſa contenta eſt, quia ſui tantum capax, pro=
ceres qualia poſſunt domicilia incolunt. Toletanus Archiepiſcopus, & Amitinus tibi Comeſta
bilis primas vices gerunt. Fernandum & cupiunt, & expectant. Plęriq; aliter optarent, ne. ſ. re
diret, nos patitur ſolos Malacenſem, Mundonienſem, & me, ſibi adeſſe ſedendo. Maritum vult
eodem quo diximus modo ſeruari, honorari, comitatum iacere. Extat lapideus inſignis pons
traiciendus Furnellos e Turri cremata tendentibus, vbi pontem tranſimus, monacharum oc
currit illico cenobium. Ibi deponi feretrum, repēte imperat, atq; in nudo campo, iuſſit, fratrū
exiſtimans. at vbi ſenſit eſſe fœminarum domum, raptari feretrum repente imperat, atq; in nu
do campo ſub diuo(facibus vix lumē ſeruantibus, pręventorum vi) nocte namq; attolli corpꝰ
iuſſit, per fabros ad id accitos aperiri capſam vtramq; ſcilicet plumbeam, ac ligneam, viri ca=
dauer aſpectat, primariiſq; accitis ī teſtes, iterū claudi iubet, attolliq; humeris, & fornellos aſpor
tari. Iam poſt primum Gallicinium nouam ſtationem captamus, poſt paucos vero dies, quō fi
gere pedem illam animaduerterēt proceres, vt Pallātiam, aliam ve vrbem aliquam curię capa=
cem adeat, hortantibus, reſpondet. Viduam non decere per ornatas vrbes, aut oppida magnifi
ca proficiſci. Magnus quidem eſt in ea caſtitatis ſeruandę vigor, propterea ſibi perſuaſit, villas
tanq̄ꝫ ſeceſſus, eſſe quęritandas. Ex Pallātia vbi maior curię pares inhabitat, iuſſit accerſiri ſe=
natores, quos a parentibus nouit quondam electos retinuit, cœteros a viro conſcriptos dimiſit,
eat quiſq; aliam ſibi ſedem quęſitum imperat, vt quenq̄ꝫ ex nouis admitteret precibꝰ, monitio

nibus ve, potuit haud quaq̃ dimoueri. Electis, vt gubernent donec pater veniat edixit. Ita ſub vrbalibus tectis, & ſcenis a nobis ipſis conſtructis caſtrenſi fere more pedē nos cum ea fiximꝰ, cœteri Pallantiam vrbem rediere. De ſacroſancta inquiſitione hęreſeos hoc habeto, quod noſtro referas alteri Salomōi, qui capti teſtes a Tenebrerio (vti fama eſt corrupti) ſolui ſunt iuſſi, Tenebrerium putant aliquando inuenti facinoris inauditi, pœnas luiturum. Vale ex villa Fornillos in Kalendas Maii. M.D.vii.

cccxxxix

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi & Comiti.

Simultates Methinnę câpi Genuēſes ſubiciũtur a Gallo. de Gallero Toletani.

SAlutiferū ſit nec ne, ꝙ Fernandus Rex veniat, ex emergētibus colligite. In Methinna campi emporio Caſtellę, tanta eſt inter oppidanos exorta contentio, & ſimultas vt ſeipſos mutuo furore cōficiant. Perempti iam ſunt in ipſa oppidi platea plęriq; ab vtraq; factione dimicādo, oppidi Abbatia: quã ſua morte Segouienſis epiſcopus Io. Doctor de Methinna alteri veſtrū collega Romę in oratorio munere de hinc ſucceſſor, vacuam relinquerat moriēs, in Hãc oppidanos traxit ruinam. Per ipſiꝰ nãq; Abbatię diſcordes iniciatos, electores, ad quos eligere Abbatem pertinet, directa in diuerſos ſuffragia, in hoc diſcrimē oppidum adduxerũt, hi nãq; ſortem, illi Platonem optabant, neutrum dignoſcitis, propterea neutrũ nomino, nec dignos calamo iudico eos, quorum ambitioſa cauſa, nouę in vrbibus factiones exoriuntur, immo & tollendos penitus e medio mallē. De his ſatis, ſuperq;, quia ſunt odioſa. A longe trahamus quid vltra feratur, Genuēſes, qui nobiles paucis ante menſibus pepulerant ex vrbe, Rex Gallus magno exercitu comparato, ducibus ipſis nobilibus adoritur, non magno fuit opus certamine. Imperatore miſeri carebant, tanq̃ oues ſine canibus tutoribus, ſine conſultoribus ſanis, ſine ordine diſſident, illico ſicco ſe pede Regi dediderunt. Ita iugo Gallico ſubdiderunt colla Genuēſes, non minꝰ iam coronę Gallicę ſubiecti, q̃ Pariſius, aut Lugdunum. De Rege vero ſe in dies ſtrictius vēturum pollicetur, rebus Neapolitanis compoſitis. Negociatur interea cum ſummo Pontifice Iulio ſecundo de Galero rubro mittendo Archiepiſcopo Toletano. Valete ex Villa Furnillos nonis Maii. M.D.vii.

cccxl

P.M.A.M. Archiepiſcopo.

Vide ſupſticionē exortã

Bernenſium Dominicanorum ingens facinus. Vide epiſt. 401.

IN berna vrbe Germanię, nouas quaſdam pullulare ſuperſtitiones, inter Cenobitas concionatores allatum eſt. Et de illorum numero ellegerunt Ioannem cognomine Ietzer, is cerdo quōdam innocens, correptum ſe fatetur, quodam expiato ſpiritu antiqui eius Cenobii ſubprioris, Pariſius actis iam annis centum ſeſaginta, a nocturnis petulantibus iuuenibus occiſi, qui extra gregem (obedientię impatiēs) errabat, quom iam ſubprioris ſpiritus a torquētium ipſum demonum poteſtate fuiſſet ereptus, quia recti, iuſtiq; pręter impatientię crimen, cultor eſſet. Ioannis Ietzer ſibi pectus habitandum elegit, ex huius purgati ſpiritus ſuaſu, Ioannes Ietzer fertur, populo protuliſſe, virginem deiparam Mariam ſine macula originali cōceptam fuiſſe, quod vbi ſenſerũt Cenobitę primarii, ſunt veriti pernitiem, ſi tot annis pertractata materia, tot ſillogiſmorum argutiis in Franciſcos ſuſtentata dilueretur. Ioanni Ietzer innocenti perſuadere pręſtigiis conati ſunt, eum aduerſe a certo intellexiſſe, ne id populo patefaceret, vt facinꝰ id optatum aſtruerent. Ex conſilio fratris Magiſtri Stephani concionatoris, duorumq; aliorum, ſubprior cognomento Franciſcus viſth ſimulata virgine nocturnis Ietzer colloquiis ex feneſtella fallebat, originali maculę virginem fuiſſe obnoxiã, pręponens, ac ſuadens, vtq; placidius innocentem ad votum traheret, pręſtigiis, & arte magica ſine autore accendi faces in templo, lampadeſq;, ac pulſari campanas, & ſudore repleri, quoddã virginis ſimulacrũ, & plęraq; alia, & tonitruis etiam repleri domum horrendis, ad extremam vſq; Cenobitarũ omnium formidinem per magicas artes, vt e cœlo ad fratrem innocentem deſcendere cum maieſtate virgo deipara putaretur, de ſe ipſa notam originalem profeſſura. Hęc nuper allata ſunt, vna cum literis ad Andream Burgenſem Cęſareum oratorem quę ſequentur habebitis. Ex Furnellis. Pridie idus Maii. M.D.vii.

cccxli

P.M.A.M. Archiepiſcopo.

Soluti e luceri manibꝰ affines archiepiſcopi. philoſophica plęraq;.

Tenebrerius ſycophanta.

DE canum & germanas eius cum genitrice tibi ſorore, reliquoſq; tuos familiares innocentes, quos peſtifera pectoris contagione reſperſus ſub religionis ſpetie Tenebrerius tetro carcere concluſerat, eſſe iam tãdem ſolutos, & lętor, & gaudeo, hęreſis illos, teq; arguerit Tenebreriꝰ nequęo pati ęquo animo, huiuſcemodi facinus, nuſq̃ memini me legiſſe, vt qui legem, & doctrina, & opere ſtudioſe profiteatur, iſſe contra legem arguatur. Proh ſcelus, tantum ne potuit acōitum e tartareis exhaurire ſpeluncis, immanis iſte Cerberus, vt ſummũ etiam pōtificem, & ſacrum Cardinalium ſenatum fere infecerit, ſpero equidem fore, vt ego aliquando in

Tenebrerium iratos cœlites omnes, ac terreſtres cōmotoſqꝫ ad vindictam tāti ſceleris videam.
Sed quid? dices rependet ne paſſerculus impudens tot tantarumqꝫ aquilarum etiam ſimille ani
mas effunderet, iniurias, non quippe, at quid fiet? prouerbium inoleuit. Dei non eſſe, quin fue‑
rit quod iam euenerit obſtare, ſolum eſt ad haſce procellas remedium patientia, altera de Philo‑
ſophię columnis, eſt ſapientis equanimiter aduerſa ferre, proſperaqꝫ. Vale ex Villula Fornillos
duodecimo Kalendas Iunii. M.D.vii.

cccxliii

P.M.A.M. ſuo Comiti Tendillę.

De arce Segouię/ď Pōferrata ď bononia ⁊ Bētiuolꝭ/ď magno capitaneo de Toletano.

QVę ad Reuerēdiſſimū Antiſtitē meum pertinent, ad eum ſcripſi. Cœtera quę vna conſe
tatis, tu habeto. Marchioniſſa Moſeſis viro valitudinario, virili animo fœmina, vbi pri
mū Philipp⁹ Rex exceſſit e vita, Segouianā arcem ab ea ablatam, quę. Ioānis Emanue‑
lis nomine ſeruabatur, armatis militib⁹ circūſepſerat cuniculis, tormentiſqꝫ aliquibus illā prę
ſerat. Aliquādiu illam vi armorum, quę hominum iuditio inexpugnabilis videbatur, idibus
Maii cœpit, tenetqꝫ, ſaluis tamen eorum, qui inerant facultatib⁹, pullulant indies magis ac ma‑
gis Hidrea capita. Comes (qui dicitur delemus) Gallecus princeps, Pōferratā inſigne oppidū
in Gallecię ſitū faucibus aggreſſus eſt, occupauit tenetqꝫ. Ita paulatim, ignis protenditur, qui
totam exuret Caſtellam, niſi malorum extinctor propere Ferdinādus ſuccurrerit. Ex Italia fer
tur miſerum Bentiuolum Bononiam natale ſolum armis tentaſſe, at a pręſidiis pontificis pro
fligatū re infecta miſſerrimū rediiſſe Mediolanū, vbi exul degit, cum vxore ac filiis, vno & vi‑
ginti, tum ex legitimo natis matrimonio, tum ex tranſuerſo habitis. Magnum tibi amicū Gō‑
ſaluum Fernandum capitaneum noſtrum pontifex, & Veneti cupiunt, & ſtudent Imperatorem
ſibi habere exercituū. Ab vrbe Roma fertur, ad Cardineum erectum honorem, Toletanū Ar‑
chiepiſcopum, inquiſitionis vna hereſeos illi prouintia demandatur. Valle ex Villula Forni‑
llos duodecimo Kalendas Iunii. M.D.vii.

Bentiuolij miſeria, et fecunditas.

cccxliiii

P.M.A.M. Comiti conſolatoria pro
morte Archiepiſcopi collegę.

Archiepiſcopi Granatēſis mors ⁊ collaudatio ⁊ vita.

PRoh deus, infenſos iam nobis eſſe arbitror ſuperos, qui tantum ab orbe terrę virum ſub
ſtulerūt, obiit Fernādus a Talauera primus Granatēſis Archiepiſcopus, ex quo, de Mau‑
rorum poteſtate Granatę regnum ſublatum eſt: obiit! vas iſtud pręcioſum, confractū eſt,
ignoſcāt, qui ſuperſunt Antiſtites, Dictum eorum pace velim, obiit, aut ſaltem eſt diminutus
ſub orbe Lunę in pontificibus dexter charitatis oculus. Prudentię clarum lumē extinctū eſt,
& prius eum exceſſiſſe, q̄ aduerſe valere audiuimus, repentinus fuit eius interitus inquis? quid
in octogenario dici poteſt repētinum, ad eum ego putans bene valere, paulo ante ſcripſeram,
actum eſt. Piget, pœnitet, crutior, tantum nobis virum ſublatum e medio, cuius virtus, cuius
ardor, fidei omne humanū ingenium ſuperabant. Hic erat meo iuditio qualem deus deſidera‑
re videtur, ſine macula, ſine auri cupiditate, ſine theſauri aceruo. Hic ita profuſus in pauperes
vixit, vt nec ſibi quidem ſeruaſſe vnq̄ reperiatur, vnde vel menſem, ſi neceſſitas vrgeret, parare
ſibi quiret epulas, & quales, quantaſqꝫ epulas? vno tantum ferculo arietino, diluto leni vino, pa
neqꝫ cōtentus cōmuni. affini cuiq̄ nihil vnq̄ pręter victum impartitus eſt. Nolle ſe pauperib⁹
portionem tollere inquiens. Veh igitur miſeris. Veh viduis, & parētibus orbatis, quid refugii
deſolatis reſtat? quę ſpes auxilii? video ex illius obitu, abſciſſum tibi eſſe dimidium animę. Era
tis anima (ſi fieri poteſt) in duobus corporibus vnica. Inter amicorū rara in terris paria comme
morādi, noui non infirmā tui te corporis partem amiſſiſſe. At ſi tuum incōmodum cum eius
cōmodo penſitaueris, ęquo animo feres iacturam tuam. Ego autem, ſi ad te conſolatoriam dare
voluero, ſi ad id natum vt moreretur arguere intēdero, ſi tunc mori cœpiſſe, cum naſceretur, ſi
maſſam illam ex diuerſis compactam, neceſſario ad ſui primordia redituram diſputare intende
ro, ęgrotus ego agricola incolumi Sculapio cōdire medicinā pręſumpſero. Memini nāqꝫ ex of
ficina tua fabrefactas quondam, licet ſermone patrio de tui fratris Iacobi Furtati Cardinalis
obitu, qui veſtrę familię ſpes integra videbatur, conſolatorias geminas. Sed tūc pręcipue, quā
do tu cuia magis intererat maiore indigebas cōſolatione, collegiſti ad ſororem vtriuſqꝫ germa‑
nam Menziam, quę nec Apollo ipſe, aut quiſq̄ e iunioribus ab eo cumulatius potuiſſet. Sit di
ctum ſatis ne noua recordatione dormiens forte ſenſus excitetur. Valle ex Villa Furnillos pri
die Kalēdas Iunii. M.D.vii.

P.M.A.M. Doctori Franciſco Fer‑
rera Decano Granatenſi.

cccxliiii Conſolatoria & laudatiua.

V Ite ducem auũculum iſtum tuum Archiepiſcopũ fateor amiſiſti. At ſolare illius ſolatio, laborum iam mercede ipſe fruitur. Nephas arbitror aliter quenquam iudicare, ſi quales egerit annos octoginta ſcrutari oblocutores voluerint, boni omnes hoc idem ſentiũt de viro vobiſq; illius proſapia, quod & nos ſentim⁹. Quũ vna dierum Licenciati Vargas Telluſq; pleriq; etiam alii ſenatores regii vna ſederemus, de illius obitu eduxit in mediũ negociator quidam, quod ab eo de reddita valitudinariis incolumitate miracula prodiiſſent, reſpondit ſublata voce, Tellus ſe nihil horũ de tali viro dubitare. Vargas addidit, nil ego miror ꝙ a tali heroe miracula prodeant, ſi e lenone diceretur, aut feneratore, heſitarem. E tali fonte, tales latices expectãdi ſunt. Quid hic vnq; debuit Hilarioni heremite, quid diuo Hieronymo? vita, moribuſq;, hii atq; alii preterea ſermones, de auũculo tuo. Hi debent animũ tuum ad eius mores imitandos, quoad fieri poteſt excitare. Digito moſtraberis poſt hac mi decane. En illi⁹ ſacroſancti viri propago eſt, en ſanguis dicent homines, literarum quibus mihi Hieronymus matritenſis quondã iconomus auũculi tranquillum, atq; fœlicem eius obitum pulchre diſerebat exemplaria, Romam ad ſummum Põtificem, varioſq; Cardinales legatus apoſtolicus direxit, vt ex eorum pectoribus a tenebrerio ſeminatum virus abradatur, totis viribus innititur. Longioribus ad comitem ſcribo cum hoc eodem tabellario. Tu vale. Ex villula Fornillos pridie Kalẽdas. Iunii. vii.

cccxlv

P.M.A.M. Ad ſuum Comitem.

Qualis ſit vbiq; rerũ ſtatus & de Archiepiſcopo q̃dã.

Q Vod Vbedę cuncta ſint perturbata, ꝙ ſe inuicem diuerſę factiones Molinenſis. S. & de la Cueua, mutuis cedibus conficiant, ac deleant, ꝙ hi arcem occupent, illi ciuitatem, hi Principem infantẽ Carolum, ſui ſtomaci captatam occaſionẽ, ſe expectare inquiant, illi Fernandum vnicum ſalutis remedium fore proclamãt. Quibus appellationibus pluſq; ciuili inter ſe contentione diſceptent, noui refers, cõmunis eſt tempeſtatis noſtræ contagio, generale malum, nil leuius alicubi. Si namq; ſcires, quibus furiis agatur Toletum, quibus Abula, cœteręq; vrbes, de Vbedę fluctibus minime mirareris. Veniet aliquando qui cuncta ſedabit. Collegam tuum vita functum nemo bonus eſt qui nõ miris extollat laudibus. Ego profecto illius famę defenſſor accerrimus ſum, ſicuti prius fueram. Salutis cuius, aut familiarium, aut propinquorum. Si ego mentem corruptam aliquando ſenſiſſem, ſi a doctrina, & operibus diſſonare animum intellexiſſem aliquãdo, aduerſatus ego ipſe tãq; inteterrimas vulpes profecto fuiſſem. Integro in chriſtum ſpiritu arbitror ipſum genuſq; illius omne perpetuo vixiſſe. Vale ex villula Fornillos. Sexto idus Iunii. M.D.vii.

cccxlvi P.M.A.M. Didaco de Mendoca illuſtri duci infantati.

Negociatiua.

A Lfonſus Carrillus per literas me certiorem fecit, tractaſſe te cum Prothonotario Bernardino, tibi ex vtroq; parente germano, ne mihi fructus vſurpet parrochialis de Renera, quandoquidem nullum ius Bernardinus ſibi quęſitum habeat, ex iam conſumpta eius Alexãdrina ſpectatiua, mihi vero fuerint parrochialem impartiti Archiepiſcopus Toletanus, ſi nõ ſit reſeruata, ſi vero reſeruata, Legatus apoſtolicus. Ad firmiorẽ titulum pro vtroq; ſummus pontifex, qui de quattuor porrectis ſupplicationibus. Inter quas & Bernardini nomine vna, iuſſit poſt haberi cœteris pręter eam, quę meo nomine ſupplicabat, quam iuſſit ore proprio ad datarium deportari, peruicacis eſſe ingenii, ſcribis fratrem iſtum tuum, nec tuis parentem dictis, tibi tamen debeo licet nihil peregeris. Ipſe vero aliquando cedet, quia debilibus hebetibuſq; armis rem aggreſſus eſt, ſuo iuri iam ale cruraq; deciderunt. Tu autem illuſtris dux vale cui me cõmendo. Ex villula Fornillos. Sexto idus Iunii. M.D.vii.

cccxlvii P.M.A.M. Didaco Furtato a Mendocia infantadi duci.

S Vm recenti ex cauſa iſti tuæ familię deditus ob amicitiam cum Ioanne Fernãdez, tuo procuratore, in hac noſtra labefactata curia ꝙ vrbanus ſit ac lepidus & omnium qui curiã pro optimatibus ſequũtur ſagaciſſimus ꝙq; genitorem habuerit doctorem Alfonſum Fernãdez Matritenſem. Qui vos Hiſpanos nobiles ab errore quo cœci viuitis putantes literas obeſſe armis, deiecit, ſi oculos intellectus aperueritis, potuit. Audiui quippe doctorẽ ipſum literis eximium fuiſſe nec eo min⁹ armis clarum, quis nãq; eo tempore quo Alfonſus Carrillus Archiepiſcopus Toletañ. & pleriq; alii proceres regnum fere vniuerſum Toletanum in fide Portugalenſium ſuſtinebat, ſeſe magnanimus oſtentauit? nõne is primus pro regibus Fernando & Helisabeth in villa viridi vna tantũ munita domo & fidis familiaribus fretus patẽtia in proſpectu pręſidii vniuerſi Matritenſis, quod Portugalenſiũ partibus ſub Marchione Villenę fauebat, vexilla erexit? nõne contra vniuerſam procerum potentiam forti animoſe tenuit, donec prim⁹

tuę

tnę gẽtis, dux aṽus tuꝰ eodẽ noĩe ꝙ̃ tu furtatꝰ Mẽdociꝰ nũcupatꝰ cũ magnis copiis aduẽtauit, & doctore liberato madritũ obſedit cœpitqȝ tãdẽ, vnde robur ſumpſerũt Rex & Regina regnũqȝ vniuerſum Toletanũ cõfractis aduerſariorũ viribꝰ receperũt. quõ ſit ergo Io. Fernãdez a tali viro ꝓgenitꝰ qui vobis oſtẽdit armis lr̃as non obeſſe quõ ꝙ ſit ſuauiſſimũ eiꝰ cõmerciũ & prudẽtia polleat innata, virũ amo nõ mediocriter tibiqȝ gaudeo ꝙ talẽ ſis tibi cõſecutꝰ familiarẽ ab cuiꝰ ore ſuſpẽſi pẽdẽt vbicũqȝ cõcionet̃: auditores, ex villula Fornillos. vi. idꝰ Iunii. M.D.vii.

P.M.A.M. Eidem Duci infantati. cccxlviii

EAdem veſpera Qua die mihi porrectę fuerunt literę ab Alonſo carillo Petrus Beles tuus in curia ꝓcurator, alias mihi tuas dedit cupere tete inquis dux illuſtris, vt interea dum rebus ordo aliquis exoriatur, dũ obdormiunt negocia, proficiſcar ad te, Simqȝ tecũ interea vt otio fruamur liberali, & Martinũ quẽ prę filiis (quos habes plurimos) amas, in lr̃arias delitias ĩfigere dẽtes, & p̃guſtare his diebꝰ oſtẽdã. neutrũ ego recuſarẽ, ſi mihi eẽnt ſopita negotia, nullo vnq̃ȝ tempore negotioſiorẽ me reperi, tum quia pręter tres Malacẽſem, Mindonienſemqȝ, Epiſcopos, & me Regina patit̃ nemĩnẽ ſibi obſequi in cerimoniis, tũ quia meis humeris incũbit quicquid panis, quicquid reliqui victus eſt habiturꝰ, Granatẽſis clerus, qui a regiis pẽdet cõputatoribꝰ. Initiatũ regina vult adeſſe, nemĩnẽ p̃ter Belgas, q̊s a viro elegit vocinatores. Horũ armonia demulcet̃. Horũ cõcẽtu lenit vidualẽ, Saturniãqȝ turbulẽtias, nec poſſũ Archiepõ Granatẽſi vita functo, ſuoqȝ generi vniuerſo deeſſe, quibꝰ Luzeriꝰ quẽ ego tenebreriũ ęquius appellauerĩ, ĩſidiatꝰ eſt, eos hęreſeos crimine arguẽs. Si forte me aliquãdo ab his curis exoluero, tibi, mihiqȝ ipſi ſatiſfaciã. nunc vale Dux illuſtris. Ex villula Fornillos. xv. Kl's Iulii. M.D.vii.

Rogatꝰ autor a duce infantati dat cauſas q̃re neq̃at a curia diſcedere.

item Luſerius.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccclxxi.

SCribis Comes illuſtris, iri perditũ cũcta Granatẽſis regni littora, hoſtiliter ab Afris infeſtari. Diurnos nocturnoſqȝ latrones itinera cũcta intercipere. nemĩnẽ domo tuto egredi. tpa rediiſſe cõfracta priſcorũ regũ ignauia, quia militibꝰ quibꝰ, tibi ꝓregi datũ eſt, ad regni regimen imperare ſtipẽdia nõ ſoluant̃. nõ ſtare illos ita famelicos dictis imperatoriis conquereris, & deſperatis animis diſceſſiſſe multos ſine imperatorio cõmeatu inquis, te fere ſolũ cũ tua familia penuria rerũ peſteqȝ circũuallatum (talis nãqȝ eſt hic annus, & peſtifer, & calamitoſus alimentorũ ęgeſtate) ingemis, qualis eſſe debeas a nobiſipſis cõiecturã facimus, & ab his quę quotidie ab vniuerſis Hiſpanię vrbibꝰ ſcribunt̃. prępoſui tuas querellas cõputatoribus regiis corã Toletano Archiepõ, magnoqȝ Comeſtabili amitino tuo in quorũ nũc manibꝰ eſt, ſumma rerũ, reſpondent et ipſi iſdẽ de cauſis prouinciis oppreſſis vectigalia, portuariaqȝ regia depdita exactores, queſtoreſqȝ oẽs decoxiſſe, adiecit tamẽ comeſtabilis ſtimulis a me actus, vt aperte qd tibi vellet reſpondeã. Scribito inquit Comiti, vt ipſemet regni eiꝰ redditꝰ exigere iubeat, neqȝ cõputatorũ expectet remediũ, ꝓuideat ne regnũ iſtud qd detrimẽti quicq̃ȝ patiat̃. Intereaventurũ, qui rebus ordinẽ ſtatuat. recẽtes nanqȝ lr̃as a rege habuerunt, quibꝰ denuo ſe ꝓpe diẽ vẽturũ pollicet̃. tu vale interea ex villa Furnillos. iiii. Kalendas Iulii. M.D.vii.

Quod con fractificſi redditꝰ: et de lr̃is regis.

P.M.A.M. Suo Comiti. cccl.

IAm trãq̃lla dies laxis aduẽtat habenis, lętare comes illuſtris. Iã ſe exoluiſſe a regni negotiis Rex ſcribit. Diẽ aſſignauit p̃ lr̃as nobis q̊ ſit mare cõcenſurus, ſeptimũ Kalẽdarũ Iulii. Immoderatum pene fuit corũ qui ſano viuũt pectore gaudiũ. ne lr̃as vltra expectemꝰ priuſq̃ȝ e claſſe inquit. Regina vero q̃ vt vlli ad regnorũ regimẽ chirographo manum imponat induci nũq̃ȝ potuit, ab Ludouico Ferrerio (q apud eã gẽitorẽ Regẽ orator & gubernator refert.) ſuaſa vt ꝓ incolumi pr̃is aduẽtu ſupplicatiões, ſacraqȝ fieri cũ debitis cerimoniis, rñdit ĩtegro ſenſu. id ĩperaturã. Aſt rẽ eẽ tãti p ſeipſã meriti ĩ gẽitore, q paccata ꝓpria regna deſerere cõſtituat, vt aliena pturbata cõfractaqȝ gubernaturꝰ aſſumat: paruis ĩdiget q tãta charitate rẽ ita arduã aggredit̃, hominũ apud deũ precibꝰ. Deꝰ eũ reget ac tutabit̃. Ingẽio pollet & mẽoria hęc nr̃a regina. Quęcũqȝ nõ ad fœminã mõ, ſed ad magnũ attinẽt virũ, accute ſentiat. caret diſtĩtina, executiuã abiicit, qualẽ nobis Belgę remiſerũt, talẽ habemus, modo ſpe nos ꝓximę incolumitatis replet modo eneruat ſic viuit̃. Incomitẽ delemꝰ, & Ponferratã mittit̃ exercitꝰ. Duces eũt dux Albę & beneuẽtanꝰ Comes. Quid hoc portẽdat iudicate. Huius villulæ tẽplũ incẽſum, & cõbuſtũ eſt. Vix Philippẽſe pheretrũ eſt igne liberatũ. Hęc fuit vnica reginę eo tpe cura, multi p̃terea ſe vidiſſe cometẽ errantẽ faſſi ſunt. Vale ex Furnillis tertio nonas Iulii. M.D.vii.

Qui ſpes de aduentu regis reginę affectus

P.M.A.M. Suo Comiti. cccli.

FOelix & q̃ȝ tibi fœlix Hiſpania dies illa, lapillo tibi candidiſſimo numerãda. Ex recẽtibꝰ regiis literis habemus, Regẽ e portu Neapolitano flantibus in pupim ventis ad nos vela dediſſe. Nullubi ſe inquit moraturũ, pręter q̃ȝ vnicum Sauonæ (in liguſtici maris littore

De diſceſſu reg: ex Neapoli: cũ Gallo rege ꝓuc

nſet/pōtifex ad hoſtiā ti berinā pro= ficiſcitur/pro fligat̄ i afri ca domicilo rū p̄fect⁹.

ſite) diem, vt ibi Ludouicū Aurelianēſem chriſtianiſſimū Gallorum regem affinem cōueniat. Pontificem aiunt ex vrbe ad hoſtiam ſe contuliſſe tiberinā. Sperat Regem eo deſcenſurū e naui bus, vt vna ſe cōſpiciant, colloquātur, de cōmunibus agant rebus. Suoſqꝫ oculos auguſtiſſimū noſtræ fidei ducem, cui ipſe inſidet cōtemplando depaſcat. Comes Regi venit noſter antono maſice, Magnus Capitaneus Gonſalus Fernandus qui patriā virtute bellica tot tropheorū cu mulis ornauit. eius loco ad regni Neapolitani gubernaculum Comes Riuagorzan⁹ Regis ex fratre nepos ſuffectus eſt. Ad propiora veniamus. Nil dulce, quin amari acrimonięqꝫ aliquid immiſceatur. Scribere nequeo, quo mœrore cōfecti ſint hi proceres omnes, qui Regínę aſſidēt, quando ex tuis literis profligatum in Africa fuiſſe cum iactura trium milium militū domicel lorum pręfectum, qui noſtro exercitui in Africa pręerat. Sors hęc eſt martialis, vt nunc hoſtes premamus, nunc vrgeamur ab hoſtibus. Quid ſentiatur de rebus Vbedę cupis intelligere (ſi verū vis fatear) tu es apud primarios ſuſpectus, ꝙ factioni faueas, ex Granata, Molinenſiū, ꝙqꝫ hoſpitio ſuſceperis Antoniū Mārricū Vbedę gubernatorē, qui Fernādo Regi aduerſat̄. Teqꝫ fœdus cū eo in archanis iniiſſe murmurat̄. Sit necne, tu videris. Scribe quid vis reſpōdeā, ne le ui rumore moueātur, eis pſuadere nitor. Vale īterea ex villula Furnillos. Idib⁹ Iulii. M.D.vii.

cclii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Quare pō tificem Rex nō adierit / in Sauona Rex quid ꝺ magno Ca pitaneo.

A Rege & internis eius familiaribus literas habemus. Romanę ſtationis male fide periculū ſibi, claſſiqꝫ timēs, eſt namqꝫ procelloſa ab hoſtia Tiberina abſtinuit. Nō deſunt qui ex induſtria pręteriiſſe putent. Diſpliciuiſſe id aiunt ſummo Pontifici, qui illum auide ope riebat̄. Sauonā vrbem. v. Kalēdas Iulii captauit. Aderat Rex chriſtianiſſim⁹. Si quibus cōple xibus, colloquiiſqꝫ, vna cōgreſſos fuiſſe alterne, ſcribatur, ſi quibus tantum hoſpitē Rex tātus ſuſceperit modis, ſi quo apparatu, qua elegantia, qua copia rerum ſcribere tētauero, nimis lon ga texetur oratio. Ergo breuibus. Quo tantus ſuſcipi a tanto decuit, ſuſceptus eſt. Hic ſi vir tu tis pręmiū, laus eſt, ſi honor, ſi gloria, bellicę virtutis ſuæ. Magnus noſter Gōſalus Fernādes pręmiū eſt aſſecutus. Rex nāqꝫ chriſtianiſſimus, deſcēdentē illum, ęque ac ſi Rex alter, & allocu tus, & cōplexus eſt. Eadem qua Rex vterqꝫ, ac Regina Germana, diſcubuit mēſa. Admirabun dus Rex Gall⁹, toto cōuiuii tēpore, fixos oculos in mactatorē ſuorū exercituū dicitur tenuiſſe. Indefeſſo virum intuitu ſemi abſorbebat. Tollebat virū pręſentibus cōuiuis ad aſtra. Non col loquiis, nō proſpectu ſaciabat̄. Tāta eſt virtutis etiā in hoſte vis, vt nihil de vera laude illi abſtu lerit. Hęc ex Sabona ſcribūtur. Tu vale ex Furnillis villula decimo. iiii. Kl's Aguſti. M.D. vii.

ccliii

P.M.A.M. Suo Comiti.

eſt in littori b⁹ his pāis rex/dd ꝺ pō ferrata.

QVam nobis ſerenat frontem diuinus amor! beatiores nos indies magis ac magis facit. Curſores de aduētu ſuo ſecutus, Rex iā ad Hiſpana littora dicitur perueniſſe. In portu quē de Cadaches i Laletania dicūt īcolę, iecit anchoras incolumis ſalua claſſe vniuerſa. Quid Beatius comes illuſtris! Comes de Lem⁹ vbi ſenſit Regem certo venturū, vi etiam armo rum territus, iā emolleſcit. Se facturū Regis imperata vbi venerit profitet̄. Hęc eius excuſatio nō admittitur. Itur in eū aperto marte. Vale ex Furnillos nono Kalendas Auguſti. M.D.vii.

cclíiii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Prędones mauri cum nauib⁹ nau fragātur/de hoſpitis au toris morte.

SI rarę interdū, aliquādo crebrę ad te meę literę perferunt̄, rari aut frequētes ad te mouētes ſunt in cauſa tabellarii. Proiecta tēpeſtatib⁹ in littus Berramedæ, ac ſanctę Marię portuēſis infra Malachā vnū & viginti piratarū afrorū nauigia nuper nobis ſignificaſti, circiter ſex cētū prędones armatos inquis ea pręda captos, nauigiis oībus ex naufragio confractis, id fuit gratū audiiſſe. Licet ad nr̄am ſub pręfecto domicelloꝝ iacturā ſit parum reſarcitū. Pēſatū eſt tn̄ aliquātulū. Nō diu ea Mauri victoria ſpero gloriabūtur. Pœnas pēdēt arbitror ſeptecuplexes, ꝙ autē Bachalari⁹ iam nr̄æ Metropolitanę Canonicus hoſpes meus interierit, doleo tibi mi hiqꝫ. Amiſimus nāqꝫ tu obſequētē magnę prudētię virū, ego amiciſſimū. Ergo quid! Comes illuſtris feram⁹ ęquo aīo naturę neceſſitatē. Rediit vnde venerat. Idē nos aliquādo iter aggredie mur. Elemento cuiqꝫ prior ipſe q̄ꝫ nos impēdit, quod mutuo acceperat. Vale ex villula Forni llis. Pridie Kalendas Auguſti. M.D.vii.

cclv

P.M.A.M. Gometio a Toleto ducis Al bę affini Granatenſi Canonico.

Significati ua et Mora lis.

INſtas vt tibi ſignificem, quid de te ſentiā, in fortunę rota, rotabis propediem, creaberis Epi ſcopus, hinc arguo. Affini tuo Albenſi duci, animo fixum ſedet, ne quandoquidem placen tinum Epiſcopū fratrem Guterriū amiſit, Epiſcopatus vna exeat e familia. Is, licet quinqꝫ

legitimos habeat filios, pluresq; fratres, neminē tamen ſacris iniciatum iri intēdit. In te vnum oculos conicit, quia proximior ei ab illis es. Inſidebit iſtis humeris epiſcopalis abolla vertici Galerus. Nil tibi apud Toletanum iam electum ad purpuream criſtam, defui, cœteroſue, quibꝰ erit, Regi iam proximo, ſuadere, quibus antiſteę impręſentiarum vacuę debeāt impleri viris. Pręter cœteras in te ingentes virtutes, vtilem eis peruaſi te fore concionibus pulpitariis exercē dis. Quod maxime in paſtore deſiderandum eſt. Quod eſt inter generoſos, alba cornice rarius. Vale Furnillos pridie Kalendas Auguſti. M.D.vii.

P.M.A.M. Hieronymo Matritenſi Canonico. cclvi

Ero cum Phrigibꝰ ſapuiſti, ſerę fuerunt literę tuę, quibus velles Magiſtrum Alfonſum Campos fore tibi collegam, poſt obitū vtriuſq; amici Rami, canonici, in ſub collectoria apoſtolica per legatum. Id munus Archidiacono veſtro Granatenſi legatus ipſe, iam prębuerat. Si manus, noſter comes prorex, ad ſtipendia, militibus ſoluenda, impoſuit, redditibus archiantiſteę vacantis, prouidebimꝰ ne tollat quicq̄. Sunt namq; pontificia bona. Nec ipſe aſpernabitur legati literas, quibus eum rogat, ne ſe in pontificiis vectigalibus implicet. Vale Furnillos pridie Kalendas Auguſti. M.D.vii. Negociatiua.

P.M.A.M. Suo Comiti. [cclvii]

Vo proprius accedit Rex, eo ſuauius auras vitales exorbemꝰ, obbibimꝰ, & recreamur. E valentia Tarraconenſi, regno ipſius hęreditario auito, tertio idus Auguſti orſum iter cœpit. Temperatis ad nos proficiſcitur itineribꝰ, quia multis proceribus obuiis impeditus. Vellet ipſe, ob filiæ deſideriū, longis. Noſter Petrus Fagiardus Murtiæ pręfectus, vt vulgo dicitur Adelātatus, vbi Regem ſenſit Valentiam attigiſſe, ipſius dominatui proximā, quingentorum amplius equitum caterua comitatus, ad Regem pręuolauit. De illius ornatu, elegātia, & copia, comitumq;, mira referūtur. Largos illius ſumptus Valentini oriolaniq; ciues, ſtupent. Nil pręedicant aliud, q̄ de iuuenis benigna, liberaliq; beneficentia. Quibꝰ lachrymis prę gaudio fluentibus, quibuſq; ludis, himnis, & cantibus, apparatibus etiam, Regem ſuum, ab exteris redeūtem terris, Valentini nobiles, & populus, viri ac fœminę, ſucceperint, calamo minime licet aperire, de noſtris hęc. Ab exteris, Maximilianū Cęſarem ferunt in conſtantia vrbe conuentus germanos coegiſſe. Ibiq; pro contione orationem luculentam habuiſſe, qua cōtumelias, iniurias, damnaq; a Gallis Regibus duobus, Carolo, & Ludouico Aurelianenſi, tum dolo, tum vi, receptas, percenſuit. De Britanię minoris duciſſa. coniuge rapta. De Margarita filia repudiata, Burgundia filio vſurpata, & multis id genus, poſtulans, vt ſibi ad vindictam auxilia ferant, quādoquidem imperii membra ſunt, In deterius labi res germanas indies, niſi pręteritis prouideatur, congemit. Suę famę glorięq; multiplici nota commaculatę, reiq; familiari tum ſuę, tum filii, ſiue Caroli relicti ab eo Archiducis deperdite miſereātur, magis rogare, q̄ imperare nunciatur. Siue id ita fieri ſoleat in imperio, ſiue q ipſe Cęſar benignus ſit. Eſt profecto benigniſſimus, hac via cum germanis, & proceribus, & vrbanis, egit, auxiliaturos arbitrātur multi. Margarita Cęſarea, futura (ſi fata deuſq; dediſſent) veſtra Regina, quia primogeniti veſtri quōdā coniux, Carolū infantē curādū ex Flādrię cōſilio ſumpſit. Magni eſt ingenii fœmina, ſubiacēt nō inuiti eius Belgę imperio. Vale Furnillos ſexto idus Auguſti. M.D.xxvii.

Quid imperator/ i cōuētu ō Margarita Cęſarea ex Valētia Rex ſcribit Fagiardus ad Regē/ qua pōpa. Pe. fagiardus.

P.M.A.M. Suo Comiti. cclviii

Vdito patris aduentu, Regina ad limites vſq;, Aragoniā a ſua hęreditaria Caſtella dirimētes, properaſſet, ni genitor, per literas obſtetiſſet, paterno imperio benigne parēs, vt locū vicinū eligat, vtriuſq; curię capatiorē, nocte fere media, nono Kl's Septēbris, poſt iterū apertū viri feretrū, quadriiugi plauſtro funerali pręcedēte, mouit ex Furnillos villula, in oppidū noīe Tortoles, ad miliaria quīdecim. Exoriēte Sole, pedē fiximꝰ, noctu ſemper gradit̄. Nō decere viduas (ſole maritali amiſſo) Solis vltra lucē, in itineribꝰ pręcipue (ne conſpiciant̄) in tueri. Hic Regē expectaturā arbitramur. Ex Germania Andreas Burgēſis mihi retulit. Cęſarē in Italiā in Gallos deſcēſurū, vt eos Mediolano eiiciat, cū ingēti exercitu, nec addidit, ſi quibit. Genuēſes mercatores, augere dicunt̄ & ipſi numerū armatorū, vt ſe, deſcēdēte Maximiliano, ī libertatē vēdicēt. Margarita, rei familiaris Flādriæ, Caroliq; infantis gubernatrix, in Gheldrię ducē (ea eſt Sicābria) cogit exercitū. Is nāq; dux poſtq̄ ex Britānica Philippi Regis tēpeſtate, cō tra ictū fœdus, euaſit, duro infeſtat Flādrēſes bello, crebris incurſionibꝰ, vaſtat obuia cūcta, immo & expugnare iā velle videt̄ aperto marte oppida, propicus tuus, infantati Dux dicitur iſſe Regi obuiam. Almazanū vſq; municipiū, & vrbem Oſoniam. Mei capitulares cōqueſti ſunt, quod aliquid de decimalibus eorum redditibus ſumpſeris, ad militum ſtipendia. Ex his pręci

It obuiam genitori Regina/ Cęſar in Gallos/ ō Geldrēſibꝰ/ ō negotiis.

pue,quę ad ſedem pertinent vacantem,id legatus apoſtolicus ſe non paſſurum inquit. Abſtineto propterea(licet te neceſſitas vrgeat)pecuniarū. Ex regio quęratur.Non licet polluere ſacrū.
cclix Vale ex oppido Tortoles ſeptimo Kalendas Septembris.M.D.vii.

P.M.A.M.Capitularibus Granatenſibus.

Petitiua.

VElim vt Collegam,qui meę ſit erga vos mentis,meorumq; laborum,& operę teſtis,mitteretis, non erit mihi gratum veſtris rebus ſecus intendere. Mallem ſarcula,vel ligones exercere,q̃ pecuniariā rem vllam cum his computatoribꝰ regiis tractare, his pręcipue corruptis,& annorum egeſtate,ac peſte,deficiēteq; moderatore,temporibus.Pro viribus interea ſtudebo,vt vobis quoadfieri poterit ſatiſfiat. Valete ex oppido Tortoles ſeptimo Kalēdas
cclx Septembris.M.D.vii.

P.M.A.M.Aloiſio Marliano.

Accuſatiuus.

NOn tibi fuit ſatis Marliane,& conterrane,& amiciſſime,ex Turricremata nobis inſalutatis diſceſſiſſe, quin etiam ad hanc curiam ad quoſdā literas dediſti, ad me vero nullas. Inte,an in iſtam Philoſophiam tuam, quę te arripit a mortalibꝰ,ſtupidumq; reddit,aliquādo,culpam coniiciam,non intelligo.Vale ex oppido Tortoles ſeptimo Kalendas Septembris.
cclxi M.D.vii.

P.M.A.M.Petro Fagiardo Marchioni Bellecēſi Antelato Murcieſi.

Quid ſit viuere/& quis viuat/quo modouiuit.

VIuere vitam velles,ꝙ pauci aſſequūtur. De grege te populi,ac ſtultorum exolue,& vitā viues.Sapiens namq; ſolus eſt,cui datur vitam viuere. Sapientes pauci,in paucorū te numerum vendica,& vitam viues. Qui aſſequi id poſſis,percunctaris,ne te ipſum fallas,ne tibi mentiaris oportet.Mentimur nobis,quia nos eſſe ſapientes,nobis perſuademus ipſis,& fallimur.Abeſt namq; tantum a ſapiente,qui ſe vinci,perturbariq; a cupiditatibus ſinit,quantum diſtat ortus ab occaſu.Sapiens incerta non complectitur pro certis. Incerta,ac fragilia,ſuperuacaneas opes,titulos,ac honores eſſe cognoſcimus. Illis tamen ſemper maior pars hominū inhiat,licet vana eſſe intelligat.Omni tamē nixu illa quęritat,quibus obuoluta,veluti pulliculus inter ſtupas ſemper exeſtuat,gemit ſub pondere ſemper. O vos miſeros,qui fœlicitatē in ſummā locatis infœlicitatē opulēti. Nil aliud vos eſſe cōperio,q̃ nūdinarios fortunæ aſellos, qui anxii per cruciatus & tormenta,quod ocioſi ſectatores veſtri comedant, veſtiant, luxurientur,coaceruare quęritatis.Mulos vos eſſe lignorum portatores inuenio diuites,quos ad nemora,ſiluaſq;,lignatum vos(vt ipſi calefiant)veſtri ſectatores impellunt. Vos autem,lęti ſub ſarcina cœteris mulis grandiores,ſub onere tādem,quo maiori premimini,aut obruti cœno per pluuioſam hyemen,aut puluere ſuffocati ęſtu,procumbitis. Animāq; miſeram, quę nec horā vixit,dum viueret ab ipſiſmet,in Quorum cauſam miſeri vixiſtis,derelicti exhalatis.Tu autē, qui conſilium vis exemplo aliorum deterritus edocetor. Deſine ſperare,ſaciari,tuum poſſe appetitum rebus,quę ſaciare minime poſſunt. Quicquid namq; ſub orbe iacet lunę,ſub vna cōgeſtum crumena ſaciare haud quaq; animā vnam ſufficit.Quia ipſa vniuerſo precioſior orbe. Humanis igitur his bonis vtere,vt ſeruis,ad neceſſitatem nō adaſſuētiam. Illa tibi habeto,nō illa tibi,vt moleſtos ſeſſores,dorſo coniicito. Bonis autem animi cōfidito,atq; inhęreto in deū, & vitam viues.Et vale Quinto Kalendas Septembris.M.D.vii.
cclxii

P.M.A.M.Suo Comiti.

Conuenit Rex & filia/ pulchra cōgratulatio/ & duce Nalarę & Emanuele.

IAm tandem venit optata dies,lux tibi tua rediit. Quam amiſeras Caſtella,qua latēte in obſcuro prope diem ruitura iacebas, e fletu,& mœrore, ob diſcrimē, quod iam imminebat, in gaudium proſilito.Paternos complexus,Quarto Kalendas Septēbris in oppido Tortoles obſeruatrix filia Regina tua Ioanna ſubiit.Rex prę lętitia nō temperauit a lachrimis.Regina vero licet immobilis extiterit,quia neſcit a deprehenſa pellice Belgica ob doloris atrocitatē, quid ſint lachrimę,non leuiter tamen animum aperuit in lętitiam. Inſtiterūt ad multam noctē alterne,contenderuntq; vter locum eligeret,ad quem cōmodius curia duceretur. Tu regni domina,licet filia pater inquit,tuū eſt deligere quid aut quo malis proficiſcamur.Regina vero perpetuo genitores a natis obſeruatū iri debere arguit.Paterna vicit reuerentia.Eſt ab vrbe Burgēſi oppidum ingēs annona omnis generis vberrimum, ad ſex lequas nomine ſancta Maria del campo,eo ab Rege appellato, quo ſolemꝰ more,Rex vbi eluxit,Regina noctu viri Buſto comitata tetendimus. Letheam Rex quadrigam tollere, licet monſtrifica res inaudita,non audet,ne illam perturbet. Hinc igitur cum pręſidiis ab Emanuele diſcordiarum inter ſocerum & generum ſatore,in arce Burgenſi locatis,quam Emanueli Philippus Rex tradiderat,ne iracundiam malint Regis experiri, quam Arcem dedere. Emanuelem in Tutelam dux Naiarę aſſumpſit.

Ferdinandus ex italia in Hispaniam.

Emanuel ille ... contumax

De Emanuele, quãuis tantorum fuerit cauſa malorum, ea eſt ratio, quę generoſo leoni de mure exiguo. Arcem tantum ſolui a pręſidiis imperatur. Comes Petrus Nauarrus, cum peditatu delecto, & bellicis ad muros quatiendos machinamẽtis iubetur accingi, vt niſi ſteterint imperatis incluſi arce peruicatię penas luant, ſe namq; arcem dedituros incõſulto Emanuele recuſant. Dux Naiarę receptor Emanuelis, ab Rege vocatur ad curiam, ſaluum petiit conductum, tutelares de regreſſu pro libito literas, quędamue ſibi pacta fieri. Irriſit Rex viri audatiã, iuſſit per nuncium ab eo interrogari, anſoleant proceres leges a regibus exigere, qui licet Regio ſe nomine libens Caſtellę ſpoliauerit, ius tamen integrum Regis habeat. Veremur ne ducis magnanimitas eum inpręceps trahat, ſuperat vires animus. Vale ex ſancta Maria campi in nonis Septembris. M.D.vii.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccclxiii

Serę ſunt hę literę, ſero nuncius occurrit. Quę ſiunt accipito. Idem buſti regii cuſtodes in huius oppidi templo, hę edẽ iniciatorũ cerimonię, ac ſi nuper conclamatum eſſet. Vetuit ſibi Regina rubrum Toletano Archiepiſcopo Galerum imponi, qui cum Rege allat⁹ eſt, aulea iuſſit, cœteraq; ornamenta deportari. Non oportere lœtum quicq;, aut iucundum exerceri, vbi ipſa lugẽdum mariti corpus habeat incluſum. Ad ſtadia igitur duodecim, diſtat oppidulum aliud nomine Mahamut. In eius oppiduli Sacello Rege pręſente, ex ſummi pontificis Iulii ſecundi mãdato, Cardineo ornatus eſt Toletanus Galero decimo nono Kalẽdas Octobris. Actis rite ſolemnibus ſacris, eodem die Comes Petrus Nauarrus ex obſidione arcis Burgẽſis ſcripſit, ſe habere tormenta machinamentaq; omnia ſtata iam, & depoſita, ſexdecim horarum ſpatio ſe diruturum e mœnibus quantum ſat ſit ad immittẽdos expugnatores, niſi aliud imperetur, cœpturum ſe vbi primum eluxerit, ſoluere tormenta in obſeſſos. Incluſis ni ſeſe illico dederint edixit internitiem. Ciuitas, quę ſeſe obtulit in pertinaces, iuſſa eſt quieſcere. Vale ex ſancta Maria campi quinto nonas Octobris. M.D.vii.

Daf in Mahamut Galerus Toletano/cur nõ in curia.

P.M.A.M.Suo Comiti. cclxiiii

Vix domo ſuperiores literas emiſerã, quando allatum eſt. Obſeſſum in arce Burgenſi pręſidium pro Emanuele ſeſe, cũ necunde auxilia ſperaret dediſſe. Vim tormentorũ iraq; Regiam veritum. Andreas Burgenſis, ne vltra diffidentium animos vanis concionibus foueret, dimiſſus eſt ex Hiſpania, donatum tamen & honoratum remiſit Rex. Ita iam nullę vepres, nulli tribuli, purgata omnia. Regina patrem mira colit reuerentia. Ex Germania fama eſt conſtans. Maximilianũ, qui Paulo ante armatus dicebatur, iam depoſuiſſe arma. Pacemq; initurum cum Rege Gallo, vt vna omnes in turchas ſeſe expediant. Ab Rege tamen Catholico noſtro ſuaſi cuius animus fuit ſemper in noſtrę fidei hoſtes pronus. Vale quarto nonas Octobris. M.D.vii.

De Arce Burgẽſi/de diſceſſu Andreę Celārij oratoris.

P.M.A.M. Gometio a Toleto. cclxv

Gometi nunc frater, quia tu eiuſdem metropolis canonicus cuius ego prior, future prope diem patrone ſalue, quod hiatu optas vaſto aſſequeris, fies Epiſcopus, neſcio an Placentinus, an Segouienſis, an Ouietanus. Hic tuus affinis dux Albę tibi ſoli ſtudet. Scribis, vt canonicatus tuus Hieronymo detur matritẽſi a Rege cuius ſunt patrimoniũ omnia iſtius regni beneficia. Vtq; illius portio Vianę quõdam Archiepiſcopi a ſecretis, vtrũq; placet, quia vterq; vir bonus, ſupplicabimus, dicito cõcapitularib⁹ noſtris. Tria & viginti ea benefitia quę petierunt, ad vnguem a Rege illis initiatis conceſſa, quos ipſi prępoſuerunt. Vale ex ſancta Maria cãpi quarto nonas Octobris. M.D.vii.

Negociatiua.

P.M.A.M.Suo Comiti. cclxvi

Qvando crebros habeo nuncios, frequentes ad te literas do. Si raro, raras. Paccatis reb⁹ Burgenſibus. Rex natam compellauit, vt ex ſancta Maria campi in amplam vrbem aliquam curia duceretur. Annuit patris mandato, diſceſſimus quiſq; ſuo more, matutinis Rex, nocturnis Regina itineribus. Suoq; ferali curru, & duobus filiis, mare Fernando, Cathanina fœmina infantibus in Hiſpania natis comitata. Arcos villa eſt itinere recto ad vrbem Burgenſem ad ſtadia quidecim, ea iter faciebamus, quom Regina ignara prius quo duceretur, progredi recuſauit. Nolle ſe Burgos vrbẽ vltra viſere, dumuixerit. Quia ibi marito ſit priuata inquit. Fiximus ergo pedem cum ea nos eius comites. Aloiſius ferrerius pro Rege, vir iam ſenio confectus prudenſq; Malacenſis, Mindonienſiſq; Epiſcopi, & ego cum Franciſcorum, Cartuſienſiũq; de Miraflores iniciatorum multitudine. Rex Burgos cum reliquis tetendit. Sic diuerſi agimus. Septimo iduum Octobris in hanc nos villam coniecit. Vale ex villa Arcos quarto idus Octobris. M.D.vii.

De mutatione curię.

ccclxvii

De aduētu Reginę germanę/ d̄ nouerca ꝛ priuigna.

P.M.A.M. ſuo Comiti.

VBi ſedeamus, iam alias ad te ſcripſi, nunc quę volitent accipito. Rex Germanam, vxorē, Reginam, Valentię ad nos veniens, vt expeditior proficiſceretur reliquarat, eam iuſſit acceſiri. Iuanna Regina a genitore petiit, vt vxorem, ſibi nouercam ad ſe duceret vidēdā. Duxit, conuenerunt, vti proprię genitrici aſſurrexit, manūq; petiit oſculandam, quali decuit filiam reuerentia ſuſcepit. Ipſi vrbem incolunt, nos ruramur. Valle ex villa Arcos nonis Nouēbris. M.D.vii.

ccclxviii

Moralis.

P.M.A.M. Gometio a Toleto.

DE fortunę gremio, in quo ſedere anxiꝰ optas, nil noui. Rex neminē adhuc elegit, tu emerges, ne verearis. Scio quibus agam fundamentis. At, ne tibi cupido maius onus, q̃ honor paretur, ſtudere incipito, dorſum ſępe grauāt hę ſarcinę, trahunt in pręceps animos, niſi euigiletur. Spero te futurum loco dignum, caueto preſertim ab adulatorum aucupio. Vale ex villa Arcos in nonis Nouembris. M.D.vii.

ccclxix

Quid Luzeriꝰ ſuper proceſſibus q̄d cęteri arguant.

P.M.A.M. Suo Comiti Tendillæ.

SAcro ſanctæ inquiſitionis hęreſeos ſenatores quibus prę́ſidet Toletanus noſter iā rubro inſignitus galero, Fraudem dolumq; in Luzerianis promulgationibꝰ interceſſiſſe ſuſpicātur, aſtu partim, partim cruciatibus creditur a teſtibus in damnatos accuſationes extorſiſſe. Alii neophitas ipſos iſta confixiſſe, vt quo latius crimen pateret, eo euaderet impunitius, quia prouerbiū inoleuit, Multum dimitti, quicquid a multis peccatur. Et ſub occaſione potētum (potentes namq; iam cōmaculabant) qui hęc aſtruxerint, veniam ſe coſecutoros ſperarūt. Neq; hi Luzerium immanitate liberant, qui apertis & patentibus figmentis in tātam prodierit feritatem, vt chriſtum voce publica, operibuſq; profitentes, erroreſq; quibus taxabātur, ſe admiſiſſe negātes, ignē tamen traderet. Luzerius autem ipſiuſue collegę, iuxta legum pręcepta ſe proceſſiſſe aiunt, allegata ſcilicet & probata. Quibus argumentis vita hominum agitetur, ac fama (quod eſt ipſa morte deterius intellige) prope diem iſta detegentur quę nunc latent. Veh interea miſeris ademptis. Tu vale Arcos pridie idus Nouembris. M.D.vii.

ccclxx

Cedit Regi dux Naiarę

P.M.A.M. Suo Comiti.

SOlet magnanimitas egregiis bellorum ducibus gloriam (nec iniuria) parere. Duci autem Naiarę pernitiem videbatur aſtruere. Pertinax erat. Rex imperat, vt omnes ſui patrimonii dedat arces. Ibat exercitus interim deleturus funditꝰ omne patrimonium eius, niſi eſſet dicto parens. Subiecit collum iugo, Naiarenſem illi arcem tantum Rex reliquit, nec abſtulit redditus, nouis arces eius regio nomine pręſidiis muniuit. Hęc pauca, quia noui amicū tibi ſemper ducem hunc bellorum tropheis inſignē fuiſſe. Vale Arcos. x. Kalendas Decēbris. M.D.vii.

ccclxxi

Quę petiīt aſſequūtur.

P.M.A.M. Decano Granatenſi.

CApitulares habui veſtras literas, quibus petitis, vt vobis liceat trimeſtri otio frui, vt cœteris cathedralium eccleſiarum iniciatis, vtq; liceat matutinas horas primo noctis crepuſculo propter male ſalubrem nocturnum rorem ob imminentes vrbi niuales montes, & nocturnos craſſatores nuper ad legem chriſti tractos, quorum eſt maior in ea vrbe, quam veterū chriſtianorū numerus. Velletis etiam, vt iniciatorū numerus ad duodecēniū in ſingulos ordines (quod redditus nō ſuppetūt ad ampliorem) reducatur. Vt ſint, vt puta canonici duodecim, duodecimq; portionarii. Idem in cœteris. En quę petiſtis omnia cōſequimini. Literas habeo regias ad ſummū pontificem, cuia eſt hęc omnia condonare, nil regi negabitur. A luzerio de ignominiis, iniuris, damnis, internitionibus illatis in miſeros innumeros mortales poſtulatr̃. Feritatem immanem interceſſiſſe iam ſuſpicantur iudices, rei euentum expectamus. Vos interea valete ex villa Arcos duodecimo Kalendas Decembris. M.D.vii.

ccclxxii

De Cęſare in Gallos/ de tenes in Aphrica/ d̄ Sophio/ d̄ Flandria.

P.M.A.M. Suo Comiti.

ADuerte quā cūcta rotent, q̃; voluitur orbis. Summus pōtifex, noua dicitur feciſſe cum Cęſare fœdera. Cęſar aūt ipſe nouū exercitū in Galli Regis potētiā cōparare. Mediolanū ſe velle inquit a Gallorū ſeruitute liberare. Ex Europa nil aliud habetr̃. Ex Africa vero tenesius Regulꝰ per oratores Regi nr̃o ſe, ſuaq; offert omnia, abhęre datū ſe inquit a Rege tremeſenio, eiectūq; ab illo, ab vberi Mauritanię regno ad maritima, legationē huius nō magnificare videtr̃ Rex. Sophiū aiūt Veneti cū Turcharū principis exercitu manū cōſeruiſſe. Duobuſq; certaminibꝰ ingētē ex eorū copiā trucidaſſe. E flādria Gallos q̄ſdā q venerāt in Geldrēſes ducis auxiliū, fuiſſe perēptos allatū eſt, nil noui aliđ. Vale ex villa Arcos pridie Kl's Decēbris. M.D.vii.

P.M.A.M.Magiſtro Alfonſo Cāpos eximio Theologo. cclxxiii

FVrtatus Mendotius Abbatię Sanctę fidei Granatēſis oppidi mihi eſt amicus. Is mihi pollicitus eſt, me inſcio cum nemine contracturū. Moretus Canonicus noſter quędam interiecit argumenta, ſurripere nobis negotium diſſimulanter conatus eſt, cauet a me, ſcit obſtiturum ratione tui, quem maioris facio, quia ſanioribus viuis inteſtinis, diſtatis in immenſum, & literis & moribꝰ. Propterea dabitur omnis opera, vt eam tibi ſedem paremus, tu vide vnde ſis redditus, quos impenſites habiturus, cœtera nobis erūt curę. Queris vbi ſiſtamus vbi nullum, aut vnquam eſt ſiſtere, ſiſtimus, in curia ſcilicet, nunc apud Reginam in villa Arcos, nunc apud Regem Burgis ad miliare ſextum. Vbi negotiis intenditur, vtraqꝫ in curia contuberniū habemus, te ſatis laute, ſi ad nos aliquando venires, vtrobiqꝫ hoſpitabitur. Vale tertio nonas Decēbris. M.D.vii.

Negociatiua et oblatiua.

P.M.A.M.Dionyſio Profeſſori Poeſis & oratorię Toleti gutture capto & linguam ob elephantiam. cclxxiiii

DVplici me cōficit iſte morbus tuus męſtitia, doleo amici doloribꝰ, angor, ꝙ vas liquore plenū pręcioſo, ita fortuna concluſerit, vt latere in tenebris cogatur, neqꝫ prodire queat ad cōmunē hominū vtilitatem in publicum, eras namqꝫ cōmodiſſimus iſti vrbi, dum licuit inſtrumento vti, triſtor, atqꝫ iterū angor, quando iſta conſidero, interclusum tibi guttur, linguam corroſam, fœditate vultus ex Elephantia maceratum. At quando ſapientum mecum ipſe ſententias euoluo, permitti ab altitonante iſta, vt in clientes cadant ſuos, reperio. Vult nāqꝫ, per ignem, & aquā, per terrores, & pœnas, per anguſtias & calamitates parari ad ſuperos iter. Macerari, torqueri, cruciari debere ſeruum, ne ſeuiat in dominū, ſanxit. Ex incolumitate nāqꝫ, otio ac cœteris fortunæ illicebris, ad animæ aiunt pernitiem impedimenta pullulare. Vt igitur te ipſum fortitudinē amplexando ſoleris, & hortor & rogo, te ipſum, ideſt animi prouidentiā, complectitor. Et videbis te ad idem natum, ad quod & nos, vt ſcilicet aliquādo hīc diſcedamus, quo venimus. Et vale Burgis tertio nonas Decembris. M.D.vii.

Mira cōſolatoria / exēplū Platonis.

lepra mira.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS PRIMVS. ANNO. M.D.VIII.

P.M.A.M.Ioanni Iacobo Triuultio equiti Mediolanenſi primario Marchioni Vigleuani Franciæ magno Mariſcalo. cclxxv

IOannes Antonius Anglerienſis nepos meus, qui ſtipēdio ſub tuis vexillis militat Gallico, ad me venit decimo Kalendas Ianuarii, tuas mihi literas porrexit. De comitatu Belcaſtri cauſam tuā Regi prępoſui catholico Domino meo, qua fraude Frācauillę Duciſſa Comitiſſa Accerrarū Conſtantia de aualos, tibi comitatum illum vſurpet, aperui. Quanti ſis faciendus & bello & pace, quātus ſis, Regi ſignificaui, talem ſuaſi virū, qui ductandis regendiſqꝫ exercitibus, nemini par ſis, non eſſe abiiciendum, quia pręſertim ius ſibi ſeruatum iri petat, nec aliud quicqꝫ, quod nec hoſtibus ſolet negari. Quę tu in Marchionatu ſalutię in Alpibꝰ ſitæ, Carmagnolę redeūti mihi e legatione Babilonica, dixeris, repetii, te ſcilicet nullo pacto arma in Aragonum quenquam Regem ſumpturū, quia ſis apud eos fere enutritus Neapoli, honoribus auctus & auctoritate. Propterea de te, domum illam benemeritam aſſeuerabas, addidi pręterea te (quō apud Carolum Regem de militari ab eo ducato ſumendo ageres) primum cum eo fædus iecisſe, ne tua vteretur opera in eam domū, licet magno te Mariſcalatu (vt aiunt) Galli, ornauerit. Comitatum vero iſtum Belcaſtri, tunc a Rege Fernando primo, ex Aragonica domo Neapoli regnante, aſſecutum propoſui, quom ab Inocentio octauo pōtifice maximo, bello vrgebatur, proceribus regni, paucis exceptis, deficientibus, vt e regno Fernandus eiiceretur te nāqꝫ cum duabus & viginti cathafractorū turmis, nō infirmis auxiliis, a Ludouico Sfortia miſſis, Fernādo ſuppetiis, iuiſſe in regnū, Regi nūciaui. Tuis laboribꝰ, tua vigilantia, diligētia, opera, cum ea parte exercitus, Fernando fuiſſe robur non paruifaciendum diſſerui. Tua igitur virtute bellica cōmitatum fuiſſe iſtum tibi a Fernando condonatum, non aliunde partum.

Super comitatu Belcaſtri negociatiua.

Cognatio Authoris

Qui ſi fortis & prudentis imperatoris officio, functus nō fuiſſes, deturbat⁹ e regno, forte Fernandus Rex fuiſſet, tanti obſequii premium, ne tibi tollatur, regem oraui. Senatoribus igit̃ regiis demādatū eſt, vt vtriuſq; partis iura ſcrutētur diligēti cura. Suū cuiq; tribuat̃, imperauit, q̄ ſequētur intelliges. Vale interea. Burgis quarto nonas Ianuarii. M.D.viii.

cclxxvi.

De cęſare/ & Gallis/ q̄s impator ſit Galli/ & Veneti exercituū. Triuulcius prīam vēdidit Gallis.

P.M.A.M. Suo Comiti.

PAucis ante diebus, venit ad me nūtius a Ioanne Iacobo triuultio noſtro cōciue magno Franciæ Mariſcallo. Is pręter patroni negotia, Maximilianū refert Cęſarem, ex Alpib⁹ tridentum vſq;, imperii vrbem Epiſcopalem, deſcendiſſe in Italiæ fines, cum magna impedimētorū & machinarum copia. Sed addidit, paruam eum & peditum, & equitum habere coactam manum, ꝙ deſint facultates ad ampliorem comparandam. Formidat ipſius acceſſum tamen Rex Gallus. Formidant & Veneti, qui ne in Italiam ingrediatur armatus, vna cū Gallis obſtare parant. Sunt ex Germania in Italiam Cęſari tria itinera, ab Eluetiis per comēſem lacū, vnum & qua benacus, Gardę nūc, lacus alterum quę ambo ex Alpinis iugis deriuant̃. Tertius ex rethicis montibus per vallem Cadobrēſem, in prouintiam quę forum eſt Iulii, nunc friuolum appellatū a Venetis. Cuius prouintię caput vrbs eſt Vtinum, a foro Iulii Venet⁹ agit in Cęſarem exercitus, ab vtroq; lacu radices occupāt Alpium, copię Gallico merentes ſtipendio quadripartitę, Vaſconū fama eſt, ineſſe milia decem, totidem Italorum, duo Eluetiorū, quos Suizios dicit noſtra ętas. Hiſpanorū milia tria. Diuerſi, diuerſis obiecti anguſtiis alpium. Catafractorū mile octingentorū habet exercitus Gallus numerum. Catafractum vocat Gallus lanceam groſſam. Amborū eſt electus exercituum imperator, cōterraneus meus, Ioannes Iacob⁹ idem Triuultius, qui, niſi propria raptatus rabię in Ludouicū Sfortiā, patriam Gallis vēdidiſſet, cunctis mortalibus gloria belli pręcelleret, quem noſti quando Mediolano in Hiſpaniam iter faciebamus. Hi ſunt noui belli apparat⁹, quę ſuccedent intelliges. De ſophio autem perſa, inquiunt Veneti, nō minoris ſe facere illius proſperos ſucceſſus in incōmodum chriſtianorū, ꝗ̃ ſi Turchę illum ſternerent, magni eſſe animi aiunt virū, magniq; ingenii, atq; vna philoſophię ſectatorem, amatorēq;, cuius illi puero. Pater moriēs erudimenta reliquerat, naturę amicus, quę naturę ſunt cōſona fouet. Libertatem populorū, vt animos alliciat, ſe quęritare prędicat. De turcharum principis ſobole filium aiunt, ad ſophiū cōfugiſſe, ſtimuliſq; ſophium vrgere, vt in patrem progrediatur, qui iam ſenio marcidus, eger iacet, vni deditus e filiis, quos habet plurimos, cui omnia regna relinquere, cœteroſq; exhęredare cogitat. Vale ex vrbe Burgenſi quarto idus Ianuarii. M.D.viii.

cclxxvii

P.M.A.M. Magiſtro Alonſo Campos Eximio Theologo Canonico Granatenſi.

Suaſiua/ neq̄s inani vēto crucie t/ ne mutato loco mutet animus.

FVrtatus Mēdotius noſtræ Granatēſis Sanctę fidei abbas, noſtro ſe rogatu annuit abbatiā tibi prębiturū. Sed redditus petit ęquantes abbatię cenſum. Tu nōne Canonicus? nōne mercede frueris annua quadraginta nūmorum milium? vt quid irretire te cupis cum incōmodo? ſi, quid iſte velit pēſitaueris, de tuis quadraginta, potius aliquid eſt tollendum, loci te anxietas mouet, video. Prior me ſedebit fortes? prior plato, en vir bone, miſero ſunt iſta Popello quęritāda, qui aliter iaceret, niſi talibus adminiculis, attomo leuioribus, inniteretur. Viro autem egregio, ſecus. Is locum honorat, adornat, nō locus ipſum, quid tibi, hic an illic ſedeas? qui doctrina mortalem ęquas quēq;, qui ſapientia ſidera vincis? futilis eſt igitur hęc ratio, & ſi contenderis, aliena tibi manu, rete quęrito. Nolo ego talem mea dextera virū gratuito cuiq̃; ſubiicere, & implicare. Matritenſem Canonicū amicum vtriuſq;, procuratorē meum, per Legatum apoſtolicum Bachalariū creauimus, & Licenciatum, ab illo tuſtrenam exigito gratulabūdam. Non ſcribo ad eum, ne videar collatum velle beneficium exprobare, quod probro par eſt. Nunc apud Regē ſum Burgis, quo veluti Caſtor & Pollux dimidiū tempus diuerto, reliquū in villa Arcos ad ſtadia forte. xv. apud Reginam. Vale ex vrbe Burgenſi quarto idus Ianuarii. M.D.viii,

cclxxviii.

Negociatiua.

P.M.A.M. Capitularibus Granatenſibus.

QValis mihi fuerit, cum regii fiſci cōputatoribus, ſuper taxatione frumentaria peſtilentis anni ſexti & quinquageſimi cōtentio, referre nequeo pertinaciter, quo pręcio feneratores redactum in coctum panem triticum famelicę vendunt plebi miſere, eo intētarunt pręcio nos in eadem decimali vndecima quę nos tangit onerare. Dilatus eſt in aliū diem cōuentus eorum, quid ſtatuetur intelligetis, pedibus, manibuſq; (vt vulgo dicitur) enitar, ne nos opprimat. Valete Burgis quarto idus Ianuarii. M.D.viii.

P.M.A.M. Io. Iacobo triuultio medioſ. Mar⸗
chioni Magno Frantię Mariſcalo. cclxxix

IN belcaſtrenſi re tua infenſos habes curiales omnes, non ꝙ tibi ſint qui te nō norunt inimi⸗
ci, ſed quia ſint aduerſarię competitrici, & vxoris tuę ſorori duciſſę Francauillę, quam Nea
poli nouerunt amici, mulierem a literis, ab elegantia, a forma cōmendant, at virtute bellica
tollūt ad ſidera. Niſi hęc mulier Hiſpano ſanguine progenita Hiſpanis Iſclam inſulam, quam
ditione tenebat, quę fere in faucibꝰ iacet Neapolitani portus dediſſet, quo tēpore bellum atrox
inter Gallos & Hiſpanos ingruebat, quid de Hiſpanis interrogāt, ſalutem Hiſpanis, Gallis ve
ro pernitiem hanc fœminā peperiſſe contendunt. Ex ea inſula ferunt Hiſpanos vires in regnū
collegiſſe. Duras pręterea fuiſſe paſſum obſidiones propugnādo, trucidatos coram, vidiſſe ſtre
nuos nepotes duos. Hęc & multa pręterea vna voce arguūt, omni propterea gratia, omni fauo
re dignam dicunt. Quid pręmii tantæ fidei, fortitudini, conſtantiæ tribui poteſt inclamitant,
his ego, tantę mulieri, quam Herculem ſuperaſſe vultis tam bene de vobis meritę dimidiā ſal
tem regni partem deberetis iuremerito impartiri. Sed de veſtris, non de alienis facultatibus illi
ſatiſfacite. Quid, ſi hic qui Gallicam in noſtrum exercitū imperaturā recuſauit, in regnū Nea⸗
politanū, in quo ab annis teneris arma exercuit, vias, paſſus, plana, montes, anguſtias, patētes
campos, flumina, mores deniqꝫ hominū callet, tantum inermis domi manens promeruiſſe vo
bis probetur, quātum illa totis viribus innixa, Galli duces in vos miſſi furore Boreali perciti,
rerum Italarum ignari, laborum, vigiliarum, algoris, atqꝫ eſtus, & inedię impatientes, prudē
tiæ, magnanimitatiqꝫ iuremerito magni Gonſali Fernandi imperatoris noſtri facile ceſſerunt.
Teſtem vobis magnum eundem habetote, quanti reliquos illius exercitus aduerſi fecerit, quā
do Triuultium nō venturū intellexit in eum, opimiora inquit, ſpolia ex hoſte referemus, quo
plures in nos venerint. Solus hic Triuultius animum illi in diuerſa trahebat, cū pari rem ſe ha
biturum argumētabatur. Sed quid ego hęc? ſua petit integra fide, immenſo labore quęſita, no⸗
lite igitur tantum virum a Regiis obſequiis tollere, nequeunt molleſieri, conceptam ſeruant per
uicatiam. Rex tamē literas tibi Sauonę quom vna duo maximi catholicus & chriſtianiſſimus
conuenerunt, prębitas, iubet corroborari, affirmariqꝫ prope diem ad te Ioānem Antoniū cū
his literis remittam. Si quid vltra emerget, integro tibi animo, vt patrię principi obſequar. Va
le Burgis tertio Kalendas Februarii. M.D.viii.

Triuultii et Frāca villę merita/ ſup cauſa Belcaſtri.

is Authoris nepos.

P.M.A.M. ſuo Comiti. cclxxx

MAximilianum Cęſarem inter tridētum & munitam Venetorū arcem nomine Rouo⸗
redum caſtrametantē nouo ſummus pontifex titulo inſigniuit, loco nāqꝫ aureę ſecun
de coronę Imperatorē electū pōtifitio chirographo nuncupauit. Rouoredi expugna
tionē tentaſſe dicitur, ac re infecta diſceſſiſſe. Validis namqꝫ reperit illam pręſidiis & machina⸗
mentis munitā. Poſt hęc relatum eſt circiter idus Maias per Venetos milites, germanos cōplu
res, qui forte pabulatum & frumētatum ab exercitu ierant, fuiſſe trucidatos damna potius reci
piunt germani q̄ inferant. Io. Iacobus triuultius vtriuſqꝫ ductor exercitus, caſtra habet oppo
ſita hoſtium caſtris. Cito taratantara clanget, nec loci natura, nec alimētorū penuria ſtare diu pa
tientur, quin cōcurrant, ad vos illico mittam qui referant rei exitum. Sophium perſam ferunt
in hiberna ſeceſſiſſe, nec laceſſere quenq̄. Proxima inquiūt proditurum ęſtate. Cœteri princi⸗
pes dormitant. De nobis quid pace fruimur aurea, ſub Fernandi Clipeo Regis tecti, quod vero
Aphri piratæ Granatę littora perturbēt, chriſtianoſqꝫ abducant captiuos, pœnitebit illos, nō
poſt multo luent pœnas, viuat Fernādus, indecuplū ſoluent. Mos eſt vti noſti bellicus, vt hinc
rapiamus, inde ſpoliemur. Viribus agit mars Burgis. xii. Kalendas Martii. M.D.viii.

Cęſar apōtifice impa⸗toꝛ electꝰ a⸗pellat/quo mō Germanꝭ ſuccedat ꝺ Sofio/ꝺe Afris feſtā tibꝰ Granatam.

P.M.A.M. Aloiſio Marliano Philoſo⸗
pho vatiqꝫ ęgregio conciui. S. cclxxxi

CAleſii te freti procelloſas rupes & Belgicas quas vocāt Bācos, Sirtes Flandrię euaſiſſe ſcri
bis. Margaritam rerum Caroli principis Infantis adminiſtraticē, adiiſſe inquis. Letamur
qui tibi bene cupimus, quia pręſertim dicis eūdem te locum apud eam Carolumqꝫ prin
cipem retēturum, quem Philippo viuente fueras aſſecutus. At te iterum armatum inquis & mi
litaturum Maximiliano ęlecto imperatorę in Italia, quē ais ex ducatu Mediolani vtriqꝫ noſtrū
patria Gallos eiecturum, quid ſentiam intellige, ꝙ incolumis euaſeris, ſiſqꝫ in tuto, nō aliter mi
hi gratum q̄ ſi meę dimidium animę fluctuantis ſeruatum renūciaretur. De bello autem, ſi cō
ſilium amici vis, bella gerant bellatores, Philoſophis inhęreat lectionis, & cōtemplationis ſtu
dium, qui fieri poteſt vt bello aptus, vrgēte ſenio reperiatur, qui a teneris vnguiculis perpetuo

Conſultiua ꝛ cōgratulatiua.

libros,arma nunq̃ exercuerit?ſi electus imperator voticōpos efficietur,liberum tibi erit in pa triam redire. At ſi duros repererit obices,duplici Gallos iracundia inte liberoſq̃ tuos,& fami liam concitabis,qui toto Sfortianus es pectore.Expectato igitur ſub tecto,nō ſubpellibus re rum euentus.Et vale Burgis in Kalendas Martii.M.D.viii.

cccLxxxii

P.M.A.M.Decano & capitularibus Granateſibus.

Negociatiua.

PEtitis vt veſtrę menſę capitularis portio ab Epiſcopali,nunc vacua ſecernatur Rege inco ſulto.Id haud quaq̃ fieri eſt ęquum.Regi rem prępoſui. Simus noſtra ſorte cōtenti reſpō dit,donec paſtorem nobis dedet. De pecuniis quę nobis in Salinis aſſignatæ in exactorē fiſcalē decoctū inciderunt Chirographū accipite.De cœteris creditoribus,neq̃ volunt neq̃ ab ęquo iuſtoq̃ diſcedit,ne ordinem peruertant,citentur,inquiratur in eorum prius facultates iu ridice,& iuxta legum ſanctionē,tunc mutabitur in aliud Fiſcale membrum,quod deerit.Abi ces redditus quondam a mauris ſuo Mahomete dicatos includere in ordinaria,veſtra ſtipendia tentarunt,obſtiti.Computatorū diſieci pertinacem cōtentionem.De cœteris quę petitis,in or dine initiatorū ruralium,& parrochialium tribuum,ne cui amplior q̃ duodecim numorū ve ſtrorum,quos marauedinos milium ſuperet,ne ve addatur quis adſignato iam numero,fiet vti cenſuiſtis,quod veſtro priuilegio addicti cenſus precedāt cuiuſcūq̃ alterius preuilegii ſolutio nem. Reſpōdetur multorum eſſe particularia,veſtrum generale,nec tolli poſſe quod alicui in lo co ſignato conſcriptum ſit,vt generali tribuatur. Valete.In Kalendas Martii.M.D.viii.

cccLxxxiii

P.M.A.M.Suo Comiti.

Imperator gurriciā/ tri geſtū ꝛ exer citū aiunt amiſiſſe/ǝ gal lis quedā.

CAeſari ęlecto Imperatori ſatius fuiſſet,vt video,pace media vixiſſe,q̃ bellum queritaſſe, quādoquidem impar duobus tantis hoſtibus,multi putant prouintiam ſumpſiſſe con ſiſum republica Veneta,quę iam ęgre ferebat Gallorum viciniā.At ſero ſapuit.Ita mul tis ante diebus cōuenerat,ſed electi mora prębuit Veneto neceſſitatem,vt cum Gallo fœdus re integraret,ne in ſe Gallicum furorem converteret,ſoluſq̃ ſarcinam leuaret cunctante Cęſare. Si tunc e Germanis deſcendiſſet mōtibus in Italiam,quando a Venetis accerſebatur in Gallos, forte fortuna Gallorū cantus rauco ſonaſſet gutture.In hac amiſit lucta imperator electus Gur ritiæ comitatū amiſſit,& vrbem illuſtrem trigeſtum cum omnibus trigeſtino freto oppidis adiacentibus. De ipſius autem exercitu quid,per exploratores Hiſpani generis milites caſtren ſes factus certior,Triuulti⁹ Imperator aduerſę partis iacere Germanos in caſtris,nō ea cura,vi giliis diſpoſitis,quam exigit regula martis,proſiluit noctu,ad eos cōpoſitis ordinibus,qua no cte,dominicam obſeruamus reſurrectionē,germanorum adoritur caſtra,Pallantes oppreſſit. Subita formidine diſperſit,vicit,profligauit,atq̃ in fugam vertit.Sauci qui cedi ſuperfuerūt in Germaniam redieret.Eſſet Cęſarea maieſtas in caſtris necne,nondum intelligimus.Vale Bur gis,in Kalendas Martii.M.D.viii.

cccLxxx iiii

P.M.A.M.Decano Granatenſi.

Luzerius vt racionē det de pceſſib⁹ accerſitur.

CArdinalis hic noſter Hiſpanus Toletanus Archiantiſtes a quo ſacrę inquiſitionis hęreſeos ſumma depēdet,vna cum eius ſenatu,ad ſe Luzerium,vel quod rei aptius,Tenebreriū ac cerſunt,teſteſq̃ adduci iubent,quos iſte creditur,tum aſtu,tum cruciatibus,circūuentos,vt in ficeret religionem falſis dilationibus,immo & fatuis,ineptius namq̃ cōfingi quicq̃ poteſt,q̃ q̃ virgines quę a vicinis probantur,paterna domo nunq̃ exiſſe,ibiq̃ viſę perpetuo,dicantur Hiſpaniam vniuerſam peragraſſe,vt recutitam legem veterem prędicarēt,chriſti autem dogma ta ſterneret.Quid doctrinę ſperatur in recluſis virginibus? quid animi?ad maternas delitias de ſerendas? vt per orbem incompoſitę proficiſcerenť.Et vt bachanales aſtruxit,pro equis hircq rum tergorib⁹ vſas & temulentas. Huiuſcemodi multa,quis potuit iudicum hiſce fabellis nō tam infantilibus,ſed tartareis aures pręſtare?vt hinc fundamentum caperēt,ad damnationem & infamiam totius Hiſpanię.Senatus igitur hic,vnde tanta contagio ſcrutatur? proceſſus forma tos lectitant.Iuditia tot crematorum,totq̃ taxatorum quotidianis inſpectent cōſiliis.Vale Bur gis tertio Idus Martii.M.D.viii.

cccLxxxv

P.M.A.M.Io.Iacobo Triuultio delite Belcaſtri.

Negociatiua.

SOroria iſta tua & aduerſaria Francauillę,duciſſa coram ſenatu Neapolitano,tuæ litis iudi ci,prępoſuit literas,tibi Sauonæ prębitas,nullius fuiſſe vigoris,atq̃ hinc ſurreptitias quia ſecretarii Almazani dextera minime fuerint referēdatę(vt aiunt)ego autem,Regem denuo adiui,hortando,monendo,orando,a Rege petii,ne tantum virum, qualis tu es,velit a ſe abalie nare,qui comitatum illum, non tanti facias quanti duciſſæ ipſius verba incompoſita, quibus

gloriā tuam, quę ingēs eſt taxare cōmaculareq́ꝫ videtur. Quia te aduerſaſſe arguit Regi, quod
in eius auxilium in regnum non veneris contra Gallos, qua fraude illi a te ſororio comitatū cre
ditum, a Fœderico Rege iam ſpoliato ſub data Caſtelli noui cū diſcedente Yſcle Fœderico cō-
ſcriptum ſit preuilegium impetrauerit. Immo a miſero Rege hoſpite qui exul in Galliam di-
uertebat, extorſit, quando ipſa infami tectorio quo fraudem ſuam velat, te nō veniſſe in regnū
inquiēs. Regi ego non minus te fuiſſe Regi obſecutum ꝙ nō veneris q̃ ipſa fœmina (licet Her-
culeo eam multi vigore inſigniant) potuerit promereri, nec quin ipſa bene ſe geſſerit ad nega-
mus, addidi Regi ne patiatur, ꝙ in eius curia, tanto viro quiſq́ꝫ aduerſetur, quem ſi amiſerimꝰ,
quid lucri conijcire poſſimus in crumenam, non intelligo, iuſſit propterea Rex (illis inuitis li-
teras propria dextera ſubſignatas, expediri. En illas tātopere deſideratas, vtinam voti compos
efficiaris, quādoquidem tanta te vrget anxietate huius Belcaſtrenſis comitatus poſſeſſio, ꝙ pri
mum fuerit tuę bellicę virtutis pręmium. Vale Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

P.M.A.M. Triuultio Epiſcopo Comenſi ſcaramuſię magni triuultii nepoti. cclxxxvi

Narratiua laudatiua/ et ſucceſſiua.

MAtthęus malfelitus vir Balearicus Aragonici ſenatus vice Cancellarius, qualis quan-
tuſq́ꝫ ſis mihi rediens ex Gallia orator pro catholico Rege meo retulit, qualem genere
talem te literis prędicat, & ingenio pollere, nullā tibi naturæ dotē ex his deeſſe, quas
(quō ſe beneficam in quēquā oſtendit) ſolet impartiri. Io. Antonius Anglirienſis nepos meus,
qui ſub tui patrui vexillis męret, ſecundo ad me miſſus cum literis regiis a patruo petitis, ſup
lite Belcaſtrenſi reuertetur, velim profuturas, officit patruo tuo Francauillam e nobili genere
Hiſpano eſſe ortam, & affines, & amicos, hic habet quotquot Regis adherent lateri. Tuus autē
patruus neminem, me excepto, quia illam omnes, patruum nemo nouerunt, nomine tantum
notus eſt, illa & ſanguine Hiſpano cara, & meritis grata, de illius fœminę morum elegātia, for
ma, literis, & eloquentia, quicūq́ꝫ Neapolim Regi catholico fuere comites, mira predicāt. At de
fortitudine (ſuſta) Nezarinam quidem ſacearum, aut Hipolitem Amazonem bellaciſſimas cla
riora belli Facinora geſſiſſe ratiocinātur. Semiramidē tantum excipiunt, quia inſulam Iſclam
Hiſpana mulier, Hiſpanis nō Gallis dederit, obſideriq́ꝫ ſe atq́ꝫ oppugnari paſſa fuerit, ęgregie
quidē ſe geſſit, ſed nil ſupra homines, vt iſti volunt, his agimur procellis in primarios omnes,
nitemur tamen contra rotantium ſpherarū impetum, de rebus autem meis, per eundem intel-
liges, quid velim officio fungere nobilis & magnanimi viri, ſi quid erit, in quo apud iſtos Gal-
los, quorum ſenatus princeps eſſe diceris, opus fuerit opera tua. Cardinali Rotomagenſi Lega
to meas impartitor literas. Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

Fœmina præclara.

P.M.A.M. Georgio de Ambaſia Cardinali generali totius Gallię Legato. cclxxxvii

Quale ſit patrię dſideriū/ quibus cauſis coga mur amare illam/ inter reges nego ciatiua/ remuneratio/ de ſtudio.

QVanta ſit ſoli natalis vis in natura, nemo eſt, qui ambigat. Dulcis amor patrię, dulce ſo
lum patria eſt, attritum eſt prouerbium. Degenerarem igitur ab vniuerſo, non modo
humano, ſed ab omnium animantiū genere, niſi & ego mihi benecuperem in patria,
Niſi mutatam ab ea elementorum particulam corporalem hanc, ſuſtantiam redditurum credi
toribus aliquando ſtatuere, en & qualis anxietas ſpiritus eſt. Qui per illos cęli meatus, in hanc
molem peſſundatā infuſus, cupit illo trahere materiam iſtam, qua recluſus eſt, ac ſi nulla ſpera-
ret alia, via hinc prodiens, q̃ illa cognita ad ſuperos poſſe remeare. Magno me purpurate affeci
ſti beneficio quō redeūti mihi ex legatione Babilonica, Carmagnolē Marchionatu ſalutię, vo
bis Alpes traſeūtibus, cum chriſtianiſſimo Rege ad rem Neapolitanā, tutelares a Regis a manu
imperaſti literas, quas dicitis ſaluum conductum, atq́ꝫ etiam gratis impartiri, quibus ducibus,
ego & vniuerſus meus comitatus, tam fractis bellorum tēporibus, prouintias omnes Gallicas
traieci ſecurus, & honoratus ab incolis quacūq; pedem tuli, acta placuit recēſere preſul optime,
vt in memoriam tibi reuocem magnanimi eſſe, quem ſemel in patrocinium ſumpſerit, eundē
cumulatioribus indies augere benefitiis. Beatorū Gratiani philini carpophari, & fidelis, oſſa
in Abbatia aronę Borremeorū ab vrbe Mediolano milia circiter quadrigīnta iacēt, ex abbatū
crudeli incuria, contēpta, in angulum abiectum cum ſuis quodq; capſulis proiecta iacēt, & mi
ſerando proſpectu Abbatię ipſius templum dirutum in id me oppidum genitrix vtero porta
uit, & peperit tantam impietatem, inde tranſiens, vt locum natalis viſerem, fui collachrimatus.
Voui, me totis viribus daturum operam, vt quacūq́ꝫ daretur Abbatiam aſſequerer. Voto addi
di, redditus illos vel maiorem illorum partem, ſi voti compos efficerer, me in illius templi re-
ſtitutionem, & corporum illorum, qualem deceret tumulaturā exhibiturū. Hinc, vbi iam in-

Pietas ... in Patria, ... ossa materna, et templa.

ter Hiſpanos & vos Gallos arma ceſſiſſe cõcordiamque interceſſiſſe vidi, meis apud quos multos iam annos verſatus ſum, Regi & Reginę, rem prepoſui. Vt a vobis abbatiam impetrare conarentur ſupplicaui, annuerunt meę pietati. Ad Chriſtianiſſimũ, teque, alioſque omnes quos apud vos alicuius eſſe momenti ſenſerunt, literas precarias dedere. Ad oratores ſuos, imperatiuas, ex oratorum incuria, nil actum eſt ad hanc vſque diem. Rex autem catholicus, qui nunc vobiſcum eſt affinitate adiunctus, fretus amicitia, & ſanguinis vinculo, fretus & amore tuo vir illuſtris, erga catholicam ſuam maieſtatem, per literas non modo ſignatas ſed propria manu ſcriptas, ad oratorem ſuum Io. de Albion, chriſtianiſſimũ Regem Reginę vxoris eius auũculum, & te legatum, cũ ampla pontificali poteſtate, rogatos facit, vt Rex iubeat, tu Pręſul ampliſſime prębeas illius Abbatiæ poſſeſſori tantundem alicubi reddituũ aliorum. Abbatiam iſtam ſoli natalis mei dirutam, nobis relinquat erigendam. Id tibi clariſſime legate, modo velis, facillimum erit. Hac tibi opera deum propitium, cœlites illos, quorũ corpora honoratũ expoſcunt ſepulchrũ, patronos, Regem catholicum amicum, me obſequentiſſimũ comparabis. Benignis igitur auribus Reuerendiſſimũ Comẽſem Epiſcopum conciuem meum, & familiarem quem ad id negotii miſi cum literis regiis audito, manumque beneficam aperito. Et vale Burgis vbi curia eſt Hiſpana, pridie nonas Maii. M.D.viii.

cccLxxxviii.

P.M.A.M. Comiti Miſochi Magni Triuultii filio hęredi.

Congratulatiua/ſuaſiua/et donatiua.

Non legitimo

SOlent homines, a notis patribus, in ignotos filios amorem dirigere. Paterna cauſa te magnifice comes obſeruaui hactenus, poſt hac autem, quia delatum eſt te omni ornatum virtute, atque inniti vt pręclare geſtis & bellicis tropheis onuſtũ genitorẽ, emuleris, te ipſum vt illum obſeruabimus. Hęc pauca redeunti Io. Antonio nepoti meo, licet ex tranuerſo nato, ſub tui genitoris Mariſchallatu ſtipendio Gallico militãti, ad te dare cõſtitui. Duos is ad te meo nomine canes Gallicos ex Hiſpania ducit, & equeſtria Hiſpano more calcaria totidem, pignus noſtri amoris erga te, ętati tuę munera non diſſona, ęquo etiam illum donauimus Hiſpano curſore, militari. Cõmẽdatũ habeto iuuenem. De patriis negotiis ad patrem ſatis late. De his ad te nulla ſit cura, licet iſta tibi omnia parentur. Vale Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

cccLxxxix.

P.M.A.M. Fernando Hiſpalenſi familiari ſuo in Gallia.

Inſtructiua/et ſuaſiua.

IO. Antonius noſter Anglerienſis, quę velim referet. Puto legatum iſtum Rothomagenſem Cardinalem catholici Regis noſtri, literas (manu propria pręſertim) exaratas, non neglecturum, daturum operam arbitramur, vt voti compotes efficiamur. Andreas Burgenſis Imperatorius, in iſta Gallica curia orator, duram inaceſſamque rem iſtam facit, quia cum Gallis res ſit. Quos ipſe ait extra ſe ipſos, neminem putare augendum eſſe benefitiis. Dic iſti meo nomine, Gallos eſſe hoĩes, qui & ipſi ratione vinci queant. Ita barbaros aut inhumanos haud quaquam fore arbitror, vt rem ſint huiuſcemodi tanto Regi affini negaturi. Res hęc, nec ſtatũ, nec auctoritatem, aut gloriam, vel, quod illi durius eſſe credunt, crumenã tangit. Eccleſiaſtica hęc, ignauis hominibus, atque iſdem inertibus, ipſos videmus quotquot horis plena manu effundere, de ſidibuſque aqualiculos, iſtis dapibus farcire. Pręterea Rex noſter catholicus, morem Gallis geſſit ſępiſſime. Ipſi autẽ vices non reddiderunt vllas. Dic ei meo nomine, vigilet, laboret, ſtudeat qua capiendi ſunt Galli. Scio eum nouiſſe, modo expergiſcatur, maiorem me in eo ſpem habere ꝙ iniſto oratore Regio albiono, ignaro literarum, & a natura ſibi nato. Daturum, oſtenſurumque literas regias Albionem credo, ſed ſecuturum Leporẽ fugacem diffido. Valete ambo Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

cccxc

P.M.A.M. Iacobo Albiono viro Laletano Regis oratori in Gallia.

Raciotinatiua et rogatiua.

HAbes orator amice, quod petiſti. Literas. S. catholici Regis tui, propria manu cõſcriptas, in amoris fidem erga me ad Rothomagẽſem iſtum, vniuerſę Gallię legatum, gratiarum actiuas ꝙ tibi benigne reſpõderit. Seque Regis noſtri poſtulata impleturum promiſerit, quia pręcipue nõ nobis, ſed ipſius met Abbatię dirutę reſtitutioni, redditus eius optam9, vbi iacere multa ſanctorum corpora tibi alias ſignificaui. Fungere amici offitio, & tui Regis mandata exequi curato. Hęc eſt noſtro pectori vnica rerum humanarum cupido, ex multiplicibus namque ambitionis titulis, cumulatiores moleſtiarum prodeunt acerui, ꝙ delitiarum, has vnciatim ex tumido fauſtu excerpimus. Illas omni modiorum & eminarum menſura nobis fortuna miniſtrat. Habebis me tibi perpetuo deditum, ſi enixe huic meę rei ſtudueris. Scio quãta ſit muneris oratorii vis. Vale Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

P.M.A.M.Suo Comiti. CCCXCI

Sit qualis fortuna vide Comes inace,magnus dux ille,ac ſapiēs, poterit tibi dicere,quid ſit
nouercę rabies,ſpumas vbi mandere cordi eſt.Princeps ille,ab orbis principibus vniuer
ſis prudens habitus.Quem finitimę potentię formidabant,turcharum Princeps magno
faciebat, qui reges Neapolitanos deturbauit, Gallos in Italiam, Maximilianūq; Imperatorē
affinem adduxit, Venetos,quacūq; ſederet animo,aliquando trahebat.Is exul,in anguſto,ſub
Gallica ſeruatus cuſtodia,periit.Quali dolore animam illam exalauerit,tu iudicato, ab illo vi-
ctus,captus,in vincla coniectus, qui & ipſe Ludouicus,pauper quondā,& carcere clauſus,ca-
pitis reus eſt habit9,ab eo,quem ipſemet nouarię ſeptum duriſſima fregit obſidione,deditūq;
cepiſſet,niſi obſidionem inuitis etiam fœderatis Venetis,ſoluere properaſſet,veritus Gallicam
potentiam in ſe concitare,en fatorum ordo.En fortunę conſtantiā,vt celſa ruant,vt ſtrata reſur
gant.Tu vero ſcribis Petrum Aquilarium Plegii Marchionē mihi diſcipulum,ne iudex a Re
ge miſſus, ſeditioſos quoſdam Cordubę,debitis afficeret ſupplitiis,obſtitiſſe.Et quod incon
ſultius,iudicem ipſum curię prętorem,ad oppidum auitum ſuum Montillam vinctum,ſatelli
tibus ſeptum,ductum iri iuſſiſſe.Maiorem mihi immodum id diſplicet.Pœnitebit Marchio-
nem,reiq; participes omnes. Proderit fortaſſe vxorem habere Regis amitinam,Magniq; Gō
ſali Fernandi patrui auctoritas,quę maxima eſt apud Regē.At vereor,ne Regi nuper ad Regni
habenas redeunti,expediat,nullo pacto tale facin9 impunitū,relinquere,ne a cœteris poſtmo-
dum contemptui,& riſui habeatur,vereor,ne in eius caput faba cudatur talis,vt eius exemplo
cœteri deterreantur.Prę ira video Regem flamas euomentē,nil hinc boni ſperatur.Petrus au-
tem Gerio,comitis vrenię primogenitus,qui & ipſe literaria mea ſuxit vbera,temperātius ſe
habuiſſe prędicatur,licet & ipſe Regem aliquantulum perturbauerit, quō namq; Rex illi iuſ-
ſerit edici,vt Medineſidonię ducis tutelam,quam ei ducis pater moriens reliquerat,reſpondiſ
ſe dicitur,ſe affectum ingenti moleſtia,ꝙ nequęat dicto eſſe Regio parens,ſine graui deſerti pu
pilli nota.At ſe ſuaq; omnia Regi eſſe obnoxia.Creditam retinuit inuito Rege tutelā. Sed nul
lam ſoluit exore labem ,nulla in regium quemꝗ̄,ſparſit conuitia,ne modo iniuriam ingentē.
Me miſeret Marchionis,ne in calamitatem aliquam trahatur dubito.Ludouico heredi tuo cō
ſule,ne in regiā inſurgat coronā vnꝗ̄.Et valebit.Ex villa Arcos quito nonas Iunii.M.D.viii.

Carie deſle t hoc erorꝭ diū de morte ducis mediol. Quid marchio plegi in pretorē curię qd petrus Gerio cōtra Reg.

Misere moritur Ludouicus Galeazus.

P.M.A.M.Suo Comiti. CCCXCII

Paulatim enatat aflictorum innocentia.Archiepiſcopi,qui fuit quōdam animę tuę dimi
dium,accuſationē tartarea deſputam rabie,patet latiſſime. Soluti ſunt vinculis omnes te
ſtes,quorum dictis,tum inanibus & fatuis,tum iniquis & pernitioſis,tenebrerius inhe-
rens,occaſiones raptauit,quibus tot corpora confligeret,animas perturbaret,familias innu-
meras infamia repleret.O miſeram Hiſpaniam,tot virorum fortium genitricem,tam nephan
da labe,contra ius faſq; cōmaculatā.Ductus eſt Tenebrerius in Burgēſem vinctus arcem. Prę
fectoq; arcis imperatum vt ſub fida ſeruetur cuſtodia.Sed quid?morte ne ſua Terſites,mile pēſa
bit Hectorum erūnas?leuabit miſerorum curas?cordis anxii preſſurę medebitur aliquantulū,
ſe iniuria damnatos,ſe ſub iniquo iudice cauſam habuiſſe, patefieri . Sit ſatis de hac tempeſtate
tractatum comes Illuſtris . Rex Cordubam verſus , filia in villa Arcos relicta , in male con-
ſultū Marchionē de Pliego,mouit . Deus bene vertat . Timeo Marchioni diſcipulo meo quō
dam.Veh prębentibus ęqualibus exemplum.In valle agimus oleti.Ex itinere,fama eſt Petrū
Nauarrum comitem,bellorum magiſtrum,impetiiſſe,expugnaſſe,cœpiſſeq; promōtoriū in
faucibus Veles dela Gomera in Africa,vnde Hiſpana littora piratę aphri ſępe ſpoliant,fauen-
te illis regulo bellecenſi,quem aiunt vino venereq; ſepultum viuere.Comodiſſimā fore ſtatio-
nem noſtris poſt hac rupem illam inquiunt . Vocant promontorium id pegnonum . Vale ex
Valleoleti in nonis Auguſti.M.D.viii.

Luzeri9 capit/diuinatio ꝺplorat/teſtes Luzerij ſoluuntur/Rex it ad marchionē plegij capit in Africa pegnonū

inferius carceratur

P.M.A.M.Triuultio Magno Mariſcallo Marchioni. CCCXCIII

Tu ſcribis regias tibi literas in lite Belcaſtri parum profuiſſe.Duciſſa vero Francauillę,ti
bi ſororia,atq; eadem aduerſaria,tonitruis ingētibus curiam repleuit.Affines autem &
fautores eius,vocibus intonant horrendis huiuſmodi.En?contra Frācauillę duciſſam?
quę in regno tātum eſt Regi obſecuta?quę affuit,propugnauit,bella geſſit,nepotes amiſit,fau
ces Neapolitani portus Hiſpanis aperuit,pragmaticis abrogabitur illius cauſa,qui vrgente ne-
ceſſitate deſeruit,cum hoſtibus fuit,in Hiſpanos conſuluit?eſt ne iſta tantorum obſequiorum
merces?contra literas tibi a Rege mandatas me inſcio impetrauit,per affines & fautores,quib9
vt vtrumq; pragmaticę Regię caput ſeruetur edicitur. Id tuę cauſę conducere minime inquis.

Duplex pregmatica i regno/quid ꝺ vtroq; litigāte ſuper belcaſtrēſi lite.

Tu autem quid petis? vt pragmaticę Regię tua cauſa infringantur? ſuſtineri leges conditas minime iniquum eſt. At, ſi latentē in re fraudem, pēſitauerimus, nil eſt in quo duciſſę fiat iniuria. Primum namq; pragmaticę Regię caput, hunc habet ſenſum. Si qua inter poſſeſſores rerū ab Alfonſo primo Fernandoq; illius filio habitarum, lis exoriatur, nobis inconſultis, noſtrę ſanctę clarę in regno ſenatus, quęſtionem diſcutiat, deliberet, decernat. Alterum ſi de rebus ab Alfonſo Fernandoq; ſecundis & fœderico Regibus elargitis, quid emerſerit, ſanxit Rex catholicus, ad ſe rem deduci, vt meritis & qualitate perſonarum inſpectis, ſuo regio nutu res procedat. Hęc eſt vtriuſq; pragmaticę medula, primum tibi caput expedit, quia tuis meritis Fernandus primus comitatum impartitꝰ eſt. Secundum vero, cauſam implicat tuam, quia fœdericus rex, licet regno diſcedens, duciſſam tuo donauit comitatu, pręcium hoſpitii, quia illum in Iſcla extorrem, in Galliam ſpoliatum proficiſcētem, ſuſcepit. Te vero, non modo aiunt, fautores duciſſę, non affuiſſe nobis indigentibus, verum etiam & cum hoſtibus fuiſti. Tibi, vt cœteris, qui affuerunt, abſtulimus. Quid quęreris? annuit tamen Rex, te magni eſſe faciēdum, cupereq; ſe, vt tibi mos geratur. Sed neſcit qua tendat. Omnis opera impenditur. Non dormiemꝰ. Interea vale Burgis ſexto idus Auguſti. M.D.viii.

P.M.A.M. Scaramutiæ Triuultio Magni
Triuultii nepoti Epiſcopo Comenſi.

cccxciiii

Autoris cō tētio cū Reges ſup bel caſtrenſi negotio q̄d regi ferat de vtroq; litigāte/q̄d de ipſis aduocati. dicāt indicio

PRoficiſcēte nuntio ad patruum tuum, qui labentis Italię ſolum eſt lumen, & ſpes ſolatii, fuit conſilium, ad te quoq; pauca dare. De re Belcaſtrēſi, ad illum late ſcribo. Tu vero, hęc accipito, quę illi ocioſo referas. Quātum publico debetur laudem pręconi, tantum vos Francauillę cupiditati, doloſiſq; tectoriis debere cognoſco. Coacti nāq; fuimus, patrui tui merita, virtutumq; aceruos ingentes, & bellorum illuſtria geſta, Regi, vniuerſęq; Hiſpanię patefacere, quę apud eos ſopita iacebant. Quanti ſit iſte tuus patruus merito faciendus, iam didicere, qui hactenus eum ignorabant. Ipſa vero, ſi laudi ſuę conſuluiſſet, eam, qua ſororium falſo cōmaculare eſt conata, hoſtilitatis notam contexiſſet. Sororiū inſignem, clamide (vt aiunt) coperuiſſet. Se ipſam, horrida ſecuri percuſſit. Competitorē extulit ad aſtra. Oportuit nāq; ad infringendas duciſſę prępoſitiones, vtriuſq; opera, quid vterq; valeat, quid promereatᷣ educere in medium. Qui de fœmina illa illuſtri, honoratiſſime ſentiebant, re intellecta mutantur, quādo pręſertim aduocatorum allegationes, quarum hic exemplar habemus, inſpectant. Horum, hic rapaciſſimā in publico ſuggeſtu, & contione, coram regio ſenatu Neapoli, vocat. Ille nil intactū relicturam, alius, manus habituram promptas ad omne nephas, proclamat. Quandoquidem perfricata fronte in tantum ſororium auſa eſt id facinus. Iudicibus, omnes publice ſuadēt, ne iſti fœminę aures pręſtent. Nec deſunt, qui ſe probaturos profiteātur, diu illam hęſitaſſe, Gallis ne, an Hiſpanis Iſclam eſſetereditura. Sed maiore ſpe lucri compulſa, Hiſpanos dicitur admiſiſſe. Immo & in proditionis notam, pręcipitem aiunt decidiſſe, quom namq; in Galliam, exul iam extorris regno miſer Fœdericus Rex, in Iſcla ipſi, duciſſę homagio credita in pręfecturā, ſe accingeret ad iter, vt Gallis non Hiſpanis inſulam traderet, quo minus grauiter ſe Galli victores premerent. Pinguius dicitur, famę oblita, pignus elegiſſe, quom iſta Regi refero, nec datur iſta conticere, obmuteſcit. Triuultium fuiſſe maximo Hiſpanis cōmodo, ꝙ in eos exercitū nō ductauerit Gallicum, negat nemo. Hęc & multa pręterea, quę lōga eſſent narratu, ſperamus tamen rem aliquando conſſecuturos. Nunc vale ex Hiſpana curia ſexto idus Auguſti. M.D.viii.

P.M.A.M. Ludonico ſancio Regio
Generali Theſaurario.

cccxcv

Ratio quare pauci fruanᷣ poſſeſſis ꝛ quomō vita viuaᷣ.

PAucos eſſe homines, qui pręſentibus fruantur, & ſi per facultates liceat, ſępe numero te audiuiſſe, ſenſiſſeq; experimento, inquis. Velles pręterea cur id mali accidat, intelligere. Non leue namq; malum eſt, quia dum animus ad futura diſtenditur, obliuione ſui, velut vermiculus inter vepres, deperditur, ita vitam quiſquis de futuro ſollicitam trāſigit, infœlix viuit. Nec viuere dici poteſt, quia ſemper, vt vita labatur, optare videtur, qui enim ad craſtinū oculos intellectus protendit, vt cras iam tandem veniat anxie cupit. Dum vero mentem implicitā, atq; irretitam habemus, viuere hodie deſinimus. Ita diem ex die protrahens maior pars hominum miſerrime vitam perdit. Nec vita fruitur vnquam. Vnd eautem tanta calamitas mortalibus exoriatur, aduertito. Ex inſanis rerum cupidatibus, iſta proueniunt. Si contenti pręſentibus eſſemus, nil vltra expetentes viueremus, ex abſentium igitur & futurorum cupiditate, vita hominum fit miſera. Si ſapiens igitur fueris, finem impones cupidiati, & vita frueris. Quia ſibi ſemper pręſens ſapiens eſſe reperitur. Stultus vero, cupidus ſemper a ſe eſt alienus, & alteri ad

dictus. Eius namqꝫ rei ſeruus eſt quiſqꝫ, quam toto animo concupiſcit, & queritat. Inutilem ni
timur de paſcere beluam, corpus vt pote, cœleſtem autem dominum intellectum, fame confici
mus, curis, ſuſpiriis, ſollicitudinibꝰ, exagitamus. Ambitione animũ Sortes cruciat, diuitiarũ
cupiditate perturbat Marcus, luxu mareſcit inuolutꝰ cœno lutius, gaudet vicinorũ incomodo
luridus Antonius, ſimultatibus aſſidue ſtudet publius. De animi trãquilitate nulla cura. Viuũt
ergo miſeri, qui ſub huiuſce perturbationũ pedibus ſtrati, iacent. Nec vita fruunť. Veh infœlici
bus, q̃ futuram expectant? qui talem tranſigunt: tu vero, quandoquidẽ doctrina polles & inge
nio, ita hiſce fluctibus te implicator, vt fluctibus obſiſtas, illiſqꝫ ad tranquilitatis portum, pro
placidis vẽtis vtare. Id eueniet, ſi tu illis dominaberis, pręſens tibi, ſi hoc obſeruaueris, ſemper
reperieris. Futuris ergo ita prouideto, ne te, quin paſcas animum ſtudioſis operibꝰ, diſtrahere
valeant. A pręſentibus, & vita frueris. Quod cœleſte munus paucis eſt hominibus a ſuperis im
partitum. Vale ex Hiſpana curia ſexto idus Auguſti. M.D.viii. cccxcvi

Moralia.

P.M.A.M. Eidem generali theſaurario.

SEquẽs ab ea qua Regẽ, teqꝫ in eius cubiculo ſalutaui dies, ilibus, renibuſqꝫ, maceratũ pręcipitem dedit Martyrem tuũ, diebꝰ, noctibuſqꝫ ſeptem, quales ſint tartareę pœnę didici. Ignotum mihi tormenti genus hactenus. Audi pręterea pauca que familiaris meus referet. Ne irrita facias rogo. Vale ex Hiſpana curia quarto idus Auguſti. M.D.viii.

Significatiua. Quãdo ceperat autor pati renũ et iliorũ paſſionem.

P.M.A.M. Fernando a Vega Ciceroniano
viro Conſiliario a Secretis Regio Co-
mendatario maiori Caſtellæ. cccxcvii

VErum ſe toto nixu quęre amicus ille noſter de primatibus Hiſpanis vnus, quom tecum ille egoqꝫ vna domi tuę meridiaremur, obloquitur. Qua verum excuti queat, ea ſe tendere ingeniũ, die noctuqꝫ predicat, et repetit, nil ſibi vltra ſedere animo, ac placere, q̃ vnicum id quod eſt verum. Quid ſibi hac ratiotinatione velit, nõ intelligo. Noſti enim tu, qui oratores omnes, ac vates egregios eſuxiſti ad vnguem, philoſophiam percurriſti, doctores noſtrę religionis examuſſim cõplexus es, ſolum id eſſe verax verum, quod eſt deus. Nullus hominũ, quorum nos ſanctiones, & auctoritatem obſeruamus, poſſe deum aliter queri q̃ inuentus iam diu ſit, monumẽtis reliquit. poſſe queri? balbutiui, immo & igne cremari eos videmus, quotidie qui ſibi volũt aliter queri poſſe perſuadere. Lex ſtatuta nobis eſt, a qua diuertere nephas eſt, atqꝫ impiũ. Verum igitur hoc, iam repertum eſt. Quo tẽdimus vltra? ab hoc autẽ vero, quod veri totius ſemen eſt, cœtera manant vera, veluti a bono ſemine, bone ſegetes prodeunt, diſpergunť per vniuerſum. In his, tanq̃ ſegetibus, licet hominibus ſeſe inuoluere, in his verſari, hęc pertractare. Icareę nobis alę cremabunť, & pelago merſi deglutiemur, ſi altius tẽtabimus euolare. Si vero, vt ex pendentibus veris, quę veriora ſunt elicere queat, libris ſolum ſe inhęrere profitebitur, cur ab vbere verorum omnium, poſt illud verum, in quo nemini licet vltra ruminare diuertit, philoſophia? Qui Adamante vel Piropo iam effoſo, quid querat effodiendo interrogãtibus, ſe Piropum vel Adamãtem quęrere reſpondet, Draconem forte in ſubterraneo ſpecu latẽtem, qui eum abſorbebit, pro Adamãte vel Piropo reperiet. Contẽti ergo tu & ego, viuamus his quę ſuper terra ab antiquis effoſſa videmus. Et tuti Adamãte fruemur, eius tu pendentium verorum genitricis lacte nutritus, vitam hominibus vtilem, Regibus ſano cõſilio directariam, tibi tranquillam eglomeras, quia finem ſequeris qui ſolus eſt finis optandus, virtutẽ. Quę vnico tramite graditur, veluti ad vnicũ ſagitta ſignum dirigitur. Hinc eſt ꝙ vitiis imbuti ſtupeant vagantes, quia extra finem procedunt, cum vitiis pateant lata equora campi, quibꝰ inuiis vagi per errent. Propterea ſemper fluctuant, animis nunq̃ cõtenti, cupiditatum ſectatores. Vale iam ne te nimis longa oratione, tibi nota fatigem, pridie idus Auguſti. M.D.viii.

Paradoxa qua colligitur q̃ ſit verax verum, primariũ et quid ſucceſſiuum.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Bellecẽſi diſcipulo. cccxcviii.

QVi fiat, vt fœminas viri, magis q̃ fœminę viros appetere videantur, cum & experimẽto, & Ariſtotilis ſententia, qui dicit non infirmius fœminam appetere virum, q̃ ſicca tellus deſiderat imbres, e cõuerſo accidere cõſtet, velles intelligere. Nemini dubium eſt, quin ardentior, inſatiabiliorqꝫ ſit fœminę appetitus in venerem, q̃ viri, quom fœmina ex viri ſemine pingueſcat, exhilaretur, valeat, vir autem, ex fœminę cõmertio, hebetatur, languet, deficit. Vnde igitur tam diuerſa tendãt, auſculta. Eia age ſi tibi exciderit ex anulo precioſus lapis, liceat aſſueto careat lapis ornatu, minime ad te redire curabit, tu autem precioſum lapillum, omni ſtudio amiſſum quęritabis. Senſatũ accipe exemplum. En, dic. Si e ſtabulis ſaginatus equus

Quid virilẽ, q̃d fęmineũ apetitũ vigeat.

fęminę et Viri, in venere discrimina.

rupto euaſit capiſtro, liber ad paſcua, cui nam acrior erit cura? equo ne redeundi ad aſſuetas ſtrā
gulorū ordei nitidiſſimi, ac fœni purgatiſſimi, & ſcalpentis ſtrigilis delitias, aut equi dn̄o de re
ducēdo? Domino profecto maxima, equo vel nulla, vel nō eadem, ne redigatur in ſeruitutem.
Quorſum hæc inquis? ex Adæ coſta fœmina excidiſſe, vult noſtra religio, liberam ſe fœmina
ſentit a viro ſeparata, viro autem coniuncta mancipium ſeſe aliquando, ex naturæ inſtitutione
cluſam fuiſſe virili coſtę diuinat. Vnde, ne in eam iterum regrediatur, ſemper ſuſpecta videtur,
quod maxime appetit non quęritare, virūq; vt ad ſe proficiſcatur, expectare. Licet regula ſæpe
numero patiatur exceptionem. Videmus nāq; guſtato viro plures fœminas ſeſe dediſſe pręcipi
tes viri amore, q̄ e conuerſo, tu credito quę voles et vale. Idibus Auguſti. M.D.viii.

cccxcix. P.M.A.M. Fernando a Vega conſiliario
a ſecretis regio aurato equiti.

Philoſophia oſ̄dit ad ſuperos iter.

ARtes alię vir magnifice, poſſunt ab humanorum ingeniorū officinis, dici excuſſæ atq;
inuentę. Genitrix autē illa fœlicitatis humanæ, ſi qua fœlicitas reperitur, de qua tibi pau
cis ante diebus diſſerui; philoſophia, nullam ſibi originē aliam, q̄ excelſa ſede tonātis, ha
bere profitetur. Si ex deo igitur recto venit tramite philoſophia: vbi ſperant homines extra hu
ius prędia, poſſeſſiones, ac fundos, ſuę peregrinatiōis viaticum ad promiſſa virtutum pręmia,
poſſe reperire. cum cętera ſint omnia ad bene recteq; viuēdum ſub deo iacentia: huic veluti for
tunatis agris, vberrime ſegetes obnoxia. Ea enim eſt, per q̄ deus verus inſtituit religionē, qua
tranquillitas animi, qua iter ad ſuperos patet, qua deo coniungimur. Eſt inter deum et homi
nes fidiſſima interpres. Dux amantiſſima. Ea nobis per elementorum ad mirandam, vtilemq;
diſcordiam, per ſyderum curſus, per eorum in terras afflatus, a quibus variarum rerum genera
tio prodit, quanta ſit rerum autoris vis, quanta ſapientia, quantus amor, oſtendit. ea in terris ani
ma dicitur eſſe ciuitatū, quia ex diuinis, ſuperiſq; legibus, humanas, quibꝰ rite gubernamur,
elicuit. Ea militarem diſciplinam, vrbium, domorumq; ſtructuram, ciuium cœtus, agricultu
ram advictum, medicinam ad ſalutem docuit. Hęc tandem ab hominibus, qui eam complectū
tur miſeriam detrudit, animi perturbationes expellens, fœlicitatem parit, quia ſcire vti rebus,
quas poſſidemus, ita vt ipſarum nos domini eſſe ſciamus, non illarum nos ſerui, ac ſi porrecto
digito indicaret, oſtendit. Iam ſatis. Vale. xii. Kalendas Septembris. M.D.viii.

cccc. P.M.A.M. Fernando a Vega equiti aura
to a ſecretis conſiliario Regio.

De duobꝰ rōnis aurigis ⁊ de bonis ꝑfectis.

ALbenſem ducem iſtum tuum, cui te inquis annorum triginta cōmertio deuictum, maio
rum heri bonorum eſſe poſſeſſorem, q̄ tu poſſideas ratiocinatus es, oportere propterea
te illi familiarem eſſe fateri, non ęqua lance inuicem intima familiaritate cōiunctos. Si p
poſitionē tibi maiorē ſatis apte confutauero, nil detractum de illius amplitudine ac fortuna a
core aperta fronte profiteri licebit, ꝙ vos intima eſſe deuinctos familiaritate, immo et neceſſitu
dine recenſuerim, maiorum inquis eſſe bonorū poſſeſſorem. pedibus, manibuſq;, quia vtrūq;
non infirme cognoſco, negandum id iuremerito probabo. Is nāq; maiorum eſt poſſeſſor bo
norum, qui deo propior per virtutem eleuatur. Ille beatior inter homines vocitatur, qui ani
mæ vires ad diuina ſępius erigit. Duas animæ beluas immanes, iraſcibilem et concupiſcibilē
(inter ſacra dei penetralia ratione fabricata) proſternit, calcat, lacerat, depellit e p̄cordiis. cordis
ac iecoris vires rationi, veluti equi duo aurigę: vt illi pareant, quacūq; illa velit proficiſcātur, ad
dictæ ſunt. hos quicūq; bene domitos reget, res humanas tanti faciet, quanti oportet fieri. Is ho
ſtiū internorū victoriā aſſequitur. quod eſt, q̄ totum orbem vincere, glorioſius, & recta patebit
huic iter ad ſuperos. Is fragilia quę adeptus eſt, liber poſſidet. illis vel vt inſtrumētis vtitur, non
vt ſeſſoribus paret, ad neceſſitatem ſeruat, ad exigentiā diffundit. Is petulāti beſtiæ appetitui. ſ.
corporeo, quæ conueniunt feræ beſtię impartitur, ad animum vitæ cauſam tribuens, & vitam
ratione duce componēs. Qui per hęc vaſti maris ęquora ſuam nauim ita gubernabit, raro vl
lius ægebit, raro (vt maior pars hominū ſemper) dolebit. De re ſatis multa Adaptemus iā tandē
Iſte tuus, quia ſeipſum non poſſidet, nihil poſſidere dici poteſt, quia ſeruis homini datis in ſer
uos, ſubiacet & duci qua velint patitur. tu vero, licet ī fortunę gremio ſedeas, quę ī fortunę ſūt,
De fortunę aceruo ſumpta intelligis. tantiq; illa facis, quanti debent. nec pateris vt te relegent,
a teipſo, aut diſturbent. De virtute nāq; maior tibi cura eſt, q̄ de diuitiis, aut veneris, & bachi
conſuetudine, Quantum igitur ad noctiuaga phebe diſtat crinitus Apollo, tantum a diuite
longa titulorum pagina circūuoluto, diſtat animi bonis ornatus. Quare tibi factam (Si qua
interceſſit) iniuriam exiſtimo, non illi. Quia, ſi te fortunę ſuperat blandimentis, illi tu pręcel
lis intra

lis intra virtutis amplexũ. nec plura his. Vale ex Valleoleti in. viii. Kalẽ. Septẽbris. M.D.viii.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccccl.

ANno ſuperiore ſcripſi pullulantẽ in Berna vrbe Germaniæ, ſuperſtitionẽ inter cõcionatores ad Archiepm tibi collegam. Quę poſt hęc euenerint accipito. Veriti cœnobitę cõcionatores, rem hãc de cõceptione beatę virginis, fore ipſis pernicioſam, Si eorum argumentatio, tot annos pedibuſq; ſuſtentata, infringeretur, cogitaſſe feruntur. De veneno in cibo ſemel, in potu, ſecũdo: in euchariſtia tertio, fratri illi Ioanni Ietzer innocenti, prębendo: Is nulla fuiſſe tactam originali macula beatã virginẽ perſuaſione ſani ſpiritꝰ, edicebat. Id, quõ minus proceſſiſſet, fruſtrati ad magicas artes cõfugiunt. E cœnobio, viri quattuor, quorũ vnꝰ clarus fuiſſe dicitur cõcionator, magiſter frater Stephanus Subprior. Alter nomine Frãciſcꝰ Vlſeh, chirographa ꝓprio ipſorũ quattuor ſanguĩe inſcripta, ferũtur dęmõi ſub ſpecie æthiopis porrexiſſe. Dęmon is: ad eorum poſtulata, cũ ſociorũ cœtu, aderat eorum opera, nemine accendente, in tẽplis accenſę faces repertę ſunt, pulſariq; auditę ſunt cãpanę, trahente reſtes nemine, cœnobium ipſum ingentibus fremitibus noctu ſemper cõcutiebãt. Sed tunc pręcipue, quãdo fallere innocentẽ Ietzer ſtatuerant, cõcuſſis namq; cellę ipſius foribus, ſub beatę virginis habitu fœmineo, per feneſtellã Subprior apparebat, fratrẽ Stephano inſpectante, Gabrielẽq; archangelum diſſimulante, vt fratri innocenti perſuaderent, ne ſine originali nota genitam beatam virginem, putaret. ne id vltra populo ediceret. Innocentis dehinc opera vſi, in manus illi acri quodã puluere infecto ſtigmata Chriſti plagas ęmulantia, figebant, & prębito ſopifero poculo ad eſtaſim diſtrahebãt. per aliud poculũ in ſe rediens experrectus, populo mirante, quæ fratres aſtruxerant, veluti fanaticus enarrabat. Ita decepti Bernenſes aliquot menſes, fraudem cõtextam patefecere. per iudices pontificios deprehenſi quattuor huius facinoris ſtructores, damnati pridie Kal. Iunii anni huiꝰ. M.D.viii. publico incẽdio abſumpti, in Araris fluminis ripa, fuiſſe dicuntur. Hęc habui ab his quę ad curiã veniunt ex Germania oratores, ab inclito Cęſare Maximiliano electo imperatore. hęc habeto & vale. iiii. Kal. Septẽbris. M. D. viii.

In Berna vrbe germanię cõfuſio iter fratres de cõceptione Vgis: q̃ ꝛ vbi cõbuſti.

stigmata ficta, et alia nefanda a monachis Dominicanis Bernensibus. Vide supra ep. 340.

P.M.A.M. Capitularibꝰ Granatenſibus ſede vacante. ccccli.

NImium vobis e blandimini. Inſtatis anxie, vt vobis alia. ſint tempora, ac reliquis iſtiꝰ regni eccleſiaſticis. Almerienſes, Malacenſeſq; initiati, vix anni pręteriti chirographum, quod dicitis declaratoriam, exigendorũ redditũum ipſorũ ſunt aſſecuti. Vos autẽ illã & pręſentis anni alterã habuiſtis, neq; adhuc ſedatis animos, obolum vos dilatũ deploratis? multi aureum ablatũ patiunt̃. nonne animaduertitis q̃ calamitoſa, peſte, fameq; tẽpora fuerint? putatis vos eſſe ſolos quibus reditus implicentur? nec vobiſcũ agitur vt fiſcaliũ reditũũ decoctio exigeret. ne ſitis adeo teneri, vt liquefiamini. durũ vobis videt̃ pedũ plantã madefacere, vbi vicini veſtri mergunt̃. De re autẽ frumentaria, quam anno ſexto & quingẽteſimo ad pragmaticę preciũ habuiſtis, ſatis cõtrouerſum eſt. panẽ illũ datũ fuiſſe pauperibꝰ ab Archiepo, ꝓpterea fore impiũ rẽ hanc vlterius in mediũ trahere, vt maiore precio, poſt illiꝰ obitũ vobis cõputet̃. In os tamẽ Colchici draconis aureos pulueres cõieci, qui res huiuſmodi e ſubterraneis meatibus effodit. puto diſſimulatum iri, ſilentioq; pretereundum. Valete Cordubæ pridie Idus Septembris. M.D.viii.

De tẽporis anguſtijs.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Antelato. cccclii.

VIdiſſe perpetuos in curia negociatores tuos fecit, ne ad te literas hactenꝰ dederim. exiſtima vui nãq; Pachiecũ pręcipue tuũ, qui maximꝰ eſt rerũ indagator, nil pretermiſiſſe de quo te certiorẽ non fecerit. nũc aũt quia neminẽ hic tuo noĩe video, noua præſertim ea ſuperaddita, q̃ Tendillę Comes ductor meꝰ in Hiſpaniã ad nos in Curiã venit, qui a me iſta exigebat Quę apud Regẽ accidẽt a cuiꝰ latere nunq̃ diſcedo, ad te ſcribã. hoc primũ tibi minime dulce futurũ, habeto. Rex vbi intellexit cõdiſcipulũ, coetaneũq; tuũ Petrũ aquilarẽ Marchionem Plęgienſem, curię pretorẽ ſub tua cuſtodia captũ, miſiſſe Montillam, obſtitiſſeq; nereos plecteret, percitus ira (longis ex vrbe Burgenſi itineribus) per infenſos ęſtꝰ, huc ſe cõtulit. Cordubã. vii. Idus Septẽbris ingreſſus eſt. per Senatores Regios leges, ac iura citant̃ quotidianis cõſiliis. eſſe Marchionis Vxorẽ Regis amitinã, quia Enrrici auunculi Regis filia ſit, forte a mulcta tẽperabitur. Sed vereor, ne durior, q̃ tu egoq; vellemus, faba in illũ cudat̃. Regi conducit, ſi velit imperare cęteros procerę huiꝰ exẽplo deterrere. noſti quales aĩos in reges ignauos ac deſides, vos regni principes habere ſoliti ſitis. timeo ꝓpterea vehemẽter Marchioni nr̃o. Quę ſtatuẽt in eum intelliges, Vale Cordubæ pridie Idus Septembris. M.D.viii.

Petri aq̃laris plegi Marchionis executio in curię ptorẽ q̃ die Cordubę fuimꝰ

Septimo Idꝰ ſeptẽ. i. Corduba.

Caso del Marques de Priego y su prision.

cccciiii. P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Antelato Murcienſi.

Qua mulcta Rex in marchionē plegi proceſſit ob ꝓtorē violatum.

MOerens gemenſq; ſumpſi calamum. Proh q̃ vtilius fuiſſet Marchioni noſtro Plegienſi febribus eo die laboraſſe, qua prę nimia benignitate in conciues ſuos, & amicos Cordubenſes, pręſidem illum miſit Montiliam ſub cuſtodia. audi qua fuerit ex legū ſanctione iactura peſſundat⁹. Montiliana illa atria, quę vidiſti aliquādo, multo auro, multoq; ebore compta, ornataq;, proh dolor, funditus dirui ſunt iuſſa, quia priuati carceris, in curię pręſidem pręcipue, miniſterio ſint functa. Indicta eſt inſuper illi viginti miriadum (Dicitis Hiſpani contos) mulcta. arcis, & iuris dicendi pręfecturam Antecherӕ oppidi inſignis, abſtulerūt, aliaſq; arces omnes auiti patrimonii. Interdictum etiam illi eſt, ne Cordubam dum vixerit, ne Vandaliā vniuerſam decennio adeat. Ita ſua impenſa & incōmodo, legem cęteris proceribus ſtatuit, qua viuant, quod nobis male gratum. De cęteris ciuibus qui Marchioni adhӕſerāt, partim ſupplicium ſumptum, partim abdicatos a magiſtratibus exilio mulctati ſunt. His actis iā accingimur Hiſpalim profecturi. quę ibi acciderint per me habebis. Vale Cordubę. decimo quarto Kalendas Nouembris. M.D.viii.

ccccv. P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Belecenſi.

Pe. Giron abducit in Portugaliā ducē Mitinę ſidōię.

VEnimus Hiſpalim acciti, pupillus Mithinnę Sidonię Dux, & tutor illius Petr⁹ Giron, tibi ſub noſtro ductu cōdiſcipulus, Vrenię Comitis hęres primarius. Alter ne tutor & pupillus, licet nō coeui ſororib⁹ cōiugati, ſuis vxoribus cōtenti viuunt, q̃ q̃ per ętatem nondū ſit Duci nota copula, ducē. Rex tibi ex nepte Cęſarauguſtani Archiepiſcopi filia, captare affinē voluiſſet. tū vt eā ſibi familiā in Andaluzia, quę eſt Vandalia, potentē in futuros euentus deuinciret, tū etiam ne duę domus iſtę Vrenia. ſ. ac Sidonia colligatӕ, inſoleſcerēt prӕ potentia, turbarentq; aliquādo pacē aureā. ſi tēpora tulerint, vt Philippea paulo prius accidit tempeſtete. Acceſſit vterq; Petro Gironi, vt Ducis tutelā ſoluat Rex imperat. Magnorū ꝓcerū tutelā ad Regē, ex regni cōſuetudine, Rex arguit attinere. Reſpōdit Giron a Ducis genitore ſocero ſibi, tutelā teſtamēto relictā, cū moreretur. Nec poſſe pupillū geminato sororiū, ſine inſigni nota deſerere. Rex inſtat, vt ducalis domus, familiaribus ipſius gubernandę rei ducalis curam linquat. Renuit Giron, e curia Gironē Rex iubet diſcedere, manere Ducē. E ſuburbanis Hiſpalenſibus villis, equos diſponit curſores Giron, noctu cōfractis exilii terminis, vrbē Ducíſq; atriū per ſcalas ingreſſus, e lecto iacentē pupillū educit. In Portugaliam tranſportat. miſſi a Rege curſores celeres, qui deprehenſos traherent, neutrum ſunt aſſecuti. Quid vltra fiet habebis. Vale Hiſpali, viii. Kalendas Decembris. M.D.viii.

ccccvi. P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni. Belecenſi.

Obſidetur a Mauris Arzilla nie bla oppidū daĩ in ꝑdā. Conueniunt Papa Gallus & Hiſpanus reges in Venetas et Cęſar. Fonſeca.

POrtugalię Regem habere in Africa vrbes, vt nouis vtar vocabulis, Tangiar, Arzillam & loca pleraq; alia, quę ditionis fuere quondā regni Fezenſis in Mauritania. Arzillam tumultuario bellatorū cētū miliū ampli⁹ exercitu cōparato, Rex ipſe Fezenſis, cęteris Africę regib⁹ potētior, adort⁹ eſt. vrbē illico cœpit. obuios mactauit, Portugalēſes cędi ſuperſtites, in arcē ſeſe receperunt. Ad id anguſtiӕ deuentū eſt: vt triduū tantū ad deditionē pacti fuerint. genero Regi Portugalię implorāti opem, ꝓpere miſit auxilia ſocer Rex noſter. curiales oēs Duce Antonio Fonſeca ęgregio equite amico tibi, accingunt. Iam traiicere in miſerorū laborantiū auxilium parabāt, quādo illorū calamitati, comite Petrum Nauarrū claſſe maritima, quam per ea littora ductitabat, allatum eſt ſuccurriſſe. E nauib⁹ nāq; vi tormētorū hoſtiū caſtra aperto in littore ſedētia, ita cōcuſſerat, vt ex obſidione diſcedere coegerit. Mira eſt eius viri fortuna in re bellica. Mauris igitur indefugatis, ſeruatiſq; arcis pręſidiis, vrbe tamē a Mauris diruta, noſtri rediere. Iſdē fere dieb⁹, quibus iſta in Aphrica gerebant, ad pręfectos arciū Methimnę Sidonię Ducis, nuncii a Rege mittuntur. dedent arces, oppidaq;, de iure regni edicit. Veh oppido Nieblę ęgregio, diuiti. Mandata regis detrectant oppidani. expugnatur oppidū, pręconis voce monitū, ne vim expectaret. dat in prędā. nec uiris parcitur, nec mulieribus. Primarios oppidi viros octo curię prӕſes noīe Mercat⁹, qui aderat cū exercitu, e Pinnis mœniū ſublimioribus, laqueo ſuſpendit, defectiōis ſuaſores. formidabili exēplo perterriti cӕteri dedunt omnes. Regiis arcibus locatis pręſidiis, diſceſſum paramus in veterē caſtellā. Audio de conuentu Pontificis, electi imperatoris, Galli, & noſtri Regum, in Venetos neſcio quid immur murari, nil aperte habetur. Vale Hiſpali. xii. Kalendas Ianuarii. M.D.viii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS SCVNDVS. ANNO. M.D.IX.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Belecenſi.

cccc vii.

De cōuentu Cameracēſi cōtra Venetos & turchas. quid quiſq; petat ab eis.

EX quo die Iduum Decēbris quinta Hiſpali ad veterē caſtellā ſturi, terga dedimus, quo cū ad te ſcribere quiuerim, ad hāc vſq; pridie nonarū Februarii, nullus occurrit, qua Reginā ibi degentē viduā eius filiā ſalutaturus, in villā Arcos, ſe Rex contulit. quom in itinere natalē Chriſti celebratur⁹ diē, Rex ī inſigni municipio noīe Caceres pedē fixiſſet, ꝑ celerē e Gallia miſſum tabellariū habuit. In vrbe Germanię īferioris nomine Cābrai, per oratores quēq; ſuos, Pōtificē Iulium ſecūdū, Maximilianū Cæſarē electū, Ludouicū Chriſtianiſſimū Gallorū Regē, & catholicū noſtrū, de bello in Turchas vna gerendo, qui potētiſſimi Chriſtiano nomini minitantur, cōueniſſe. Addito capite in fœdere, vt e Venetorū poteſtate ſua quiſq; prius extorqueat. Pōtifex vt puta Rauenā, Ceruiam, Ariminū, Fauentiā, & multa præterea iuris eccleſiaſtici loca. Maximilianus Veronā, Paduā, Vicentiā, Triuiſſum, Friuoli Prouintiā, Trigeſti ciuitatē, & maritimū ſinū vniuerſum: Gorricięq; comitatū, diuerſis vſurpata temporib⁹. Rex autē Gallus, Brixiā, Bergamū, Cremam, & recenter habitā, in venditi vicini Ludouici Sfortię Mediolani ducis, preciū Cremonā cū adiacētibus. Rex vero noſter in Neapolitano regno, portuoſas vrbes Brāduſiū, Tranē, Iodrontū, vt iuniorib⁹ vtar vocabulis, & multa pręterea, ſub occaſione pignoris a Fernādo ſecūdo rege, ad ſe tracta oppida, cum ſuis quęq; pedibus in Apulia. Magnū, ſi tēpus tulerit, occupādi Regni totius momentū. Ictū eſt in fœdere, ne quiſq; e collegio ſe queat exoluere, ſuis etiam receptis ni fœderatorum quiſq;, prius quę ad eū attineat aſſequať. Veh potentię Venetę, ſi vna oēs in eos ſe cōuerterint. male reſtituros ſuſpicandū eſt. Aliis nunc artibus agendū eſt, quę cū res eorū, qui ſunt Itali, cum Italis gerebantur. Vale ex villa Arcos pridie nonas Februarii. M.D.ix.

Conuentus contra Venetos Cameraci.

P.M.A.M. Gometio a Toleto Ducis Albenſis Conſobrino.

cccc viii.

Cōgratulatiua & exhortatiua moralis.

EN habes, quod te hactenus macerabat, torquebat, cruciabat Epiſcopus es Placētinus deſignatus. tecū habita, qñquidē literas calles, theologiciſq; es imbut⁹ doctrinis, quib⁹ homines iter ad aſtra queritant. curato, ne te fortuna iſta frons læta, ab inſtituto primo diuertat. Vtere iſta potētia, quę annuas duodecies auri dragmas ſuperat millies, tanq; inſtrumēto ad tēperatius viuendū, & beatā viues vitā. trium tibi iā ferorū animaliū imminent diſcrimina, a quibus hactenus liber eras. Ambitiōis vtputa, auaritię, atq; ocii illiberalis. ab his. Si tu caueris bene tibi cōſultū fatebor. In illa ſi decideris e fortunato fies infortunatiſſimus, & e Granatenſi canonico, in pinguem antiſtitem emerſiſſe aliquando penitebit. Vale ex villa Arcos pridie nonas Februarii. M.D.ix.

P.M.A.M. Eneco Lopeztendillę Comiti Regni Grannatenſis proregi.

cccc ix.

Mutať Regina. apta ī venetos adiuratio. quare Medio lanēſes oderint Venetos.

MEæ a te literę (quia corporibus pręſentes eramus in curia) diſceſſerant. Iubes vt reuertantur, hoc eſt iniuriam Fagiardo meo inferre, ad quē iſta cœperā abſentē dirigere, tibi ꝓſit eſſe illo ſeniorē exēplarib⁹ ille contentus erit. modeſtus eſt, nō ſuccenſebit nobis quāta ſenib⁹ reuerētia debeať nō ignorat. ergo ad te reuocati redeam⁹. Reginā Ioānā iā tandē, tū artifici patiētia, tū blāditiis, minis etiā cōmixtis, ac ſi ꝓcerā vlmū, ad cētū vſq; radicatā, cōuulſiſſet, ex villa eruit arcos, infortunata cœli tēperie Rex. Regina ī itinere in villula Renedo, a Valleoleto ab oriente tres diſtanti lapides morāte, cū quadriugi maritali buſto ſolito, Rex ad vallemoletū cōceſſit. en aperi aures. Ibi .iiii. nonas Martii Antiſtite Palētino celebrāte, inter diuina ſacra, admoti altaribus in populi cōſpectu, affuerūt oratores ꝓ Iulio ſecūdo pōtifice Maximo, Ioannes Ruffus Britonorus Epiſcopus apoſtolic⁹ legat⁹, ꝓ Cęſare duo illi oratores quos Monzonū veniſſe pro imperatore, Germanus alter, alter Italus. Mercuri⁹ de Gatineria, ꝓ pricipe Carolo. Cūq; illis aderat Claudius de Cyli vir Burgūdus, tibi notus, quia diu verſatus eſt in hac curia Regia orator. Regis autem Galli nomine, Monſur dela Guixa, vna cum Rege ipſo, qui aderat pro ſe Rex, ſuiſq; regnis, & filiæ, pro dominis cæteri, altaribus & ſacro ſanctæ

Cur Mediolanenſes oderint Venetos?

Cācellari⁹ mercurian⁹

euchariſtiæ dextris impoſitis addito iureiurando polliciti ſunt, neminē e fœderatis deſerturos donec quiſqꝫ, antiqui ſui iuris facultates, ex alati leonis marini faucibus adunguem aſſequantur. Mediolanenſes hac deliberata ſanctione gaudebunt. nil namqꝫ magis verentur quam Venetorum iugum, nobilibus intollerādum, quos omnes paulatim abolere, aut de medio tollere, De quacunqꝫ ciuitate nituntur. propterea, nobilibus exoſſi Rabidi viuunt in illos Mediolanenſes, qui pręter Brixiam, Bergamum, Cremam, & Vicentiam Ducatus crura & lacertos ablatos quondam: per nuper in precium ſui Ducis venditi, Cremonam cum Abduaglarea, viſcera & iecur ipſius vrbis Mediolani, abreptam terrarum fortunatiſſimam glebā, Dextrū Ducatus oculum, ad mœnia fere vaſtę illius ciuitatis applicati Veneti, iam labra lambere & deglutire ſaliuam ſuper ea videntur. Vidit, vidit miſerando intuitu Venetorum orator quæ agerentur aderat & ipſe. Qualem ei ſtomachū hęc fercula præbuerint, tu colligito. et, Vale ex Valleoleto In nonis Martii. M.D.ix.

ccccx. P.M.A.M. Suo Comiti.

Pars Venetiarū cōburitur Romę fulgur. Alexādrinꝰ cardia. iuſtꝰ morit. Regina ducit tordeſillas.

SI licet prodigiis aures adhibere Venetis prodigia minari videntur ruinam nono Kalēdas Aprilis ab vrbe relatum eſt, inaudito caſu, Venetorum naualia, tormentario puluere ſuccenſo, combuſta. Sed audi nouum inopinūqꝫ euentum. Scripſi ad te alias eſſe Venetorū naualia munitam vrbem, per ſeipſam, ab vrbis eorum corpore ſemotam, in quibus, nauigia fabricantur omnia, & fabrilia cuduntur, ad rem maritimam cuncta, vniuerſus ibi tormētariꝰ puluis conficitur, tam ad terreſtrem, quam ad maritimam rem bellicam. ex puluerariis artificibus: capſam reſartiens vnus, malleo clauum in ea ſuffigēs, ignem e clauo excuſſit. In pulueris aceruum tranſiliens fauilla, illico ſuccendit cameram, atqꝫ ex ea in aliam, in qua erat pulueris coaceruata magna moles. Fit ſtrages horrenda. tantus fuit eius incendii furor, tanta vis accenſi pulueris, vt arſanale vniuerſum labefactarit. columnas plures marmoreas, quæ tabulatū ſuſtinebant, eruit, & per aera volitando deportauit in diuerſa. multi cremātur, vniuerſa vrbs concuſſa eſt. e vicinis domibus, extra nauale ruerunt nonnullæ feneſtrarum vitrearum valuę, quibus ad decorem, & arcendos algores, caloreſqꝫ, vrbs Veneta pollet, ad rupturam vſqꝫ quatiebantur. terręmotum, qui rem ignorabāt, vrbem ſumerſurum arbitrati ſunt. In vrbe Roma iiſdem fere diebus, cuiuſdam Cardinalis atrium fulguræ ictum exarſit. paulo inde poſt, obiit Cardinalis ille Alexandrinus, Chriſtianorum principum pro eccleſiaſtica libertate accerrimꝰ propugnator. Is in Rotę ſenatu ſeuerus ſemper habitus, a recto pontificē quenꝗ vllius principis cauſa frena ſoluere, nunꝗ quo ad potuit paſſus eſt, a nobis hęc habeto. Reginam Ioannā filiam, in oppidum Tordeſillas in Doriæ fluminis ripa ſitum, eminēti. Iam tandem Rex genitor perduxit. ibi acturam putamus, quicquid ei ſupereſt vitę ſaturnia ſolitudine contentā. Vale ex Tordeſillas. tertio Kalendas Aprilis. M.D.ix.

ccccxi. P.M.A.M. Io. Baptiſtę Anglerio fratri.

Cabāillas Valētinus et orator p Albiono.

IOannem Albionum Catholicus Rex hęrus meus, e Gallia reuocat, quem, in rebus noſtris minime operoſum reperiſtis. nouum mittit oratorem. Is Hieronymus Cabanillas nomine, eques Valentinus & generoſus, mihi eſt amicus. Speramus alio ſtudio in rebus noſtris mandata ſui regis executurum. Viua nāqꝫ illi Rex Catholicus voce imperauit, vt Chriſtianiſſimo Francorum Rege ſuo nomine regio, abbatiam quam (quia natale nobis ſolum) tantopere cupimus, poſtulet enixe ſibi dari, non alteri, Rex efflagitat, pēſatū iri alibi Rex pollicet. Fernādū familiarem a teneris meum, ad id cum oratore ipſo remitto. Illi famulabit & obſequetur, vt auidius orator noſtris rebus intēdat. nil prętermittimus quod ad hominem attineat. Superi ſtatuāt in meliꝰ. vos aūt inuigilate, vt a vobis, ſi quid emerſerit, fiat orator illico certior, puto non defuturū, tū quia nobilis, tū qa ī curia ſim ego ipſius abſentis rationē in eius negociis habiturus Vale ex Hiſpana curia. vii. Idus Aprilis. M.D.ix.

ccccxii P.M.A.M. Suo Comiti.

Cisneros

Apparatꝰ Cardinalis Toletāi ad rē oranēſē.

Expeditio contra Mauros grani.

CRepidatus hic noſter Cardinalis Hiſpanus, cuius animus in noſtræ legis auerſos pronus ſemper fuit, ſtimulis Regē agitauit, licet eius rei cupidum, vt in Oranū vrbē, quādoquidē arcē eius Mazalchibir, & magnū portū poſſidemꝰ, prouincia caperetur, ad id ſe pecunias mutuaturū obtulit, eſt nāqꝫ vti noſti Craſſo Romano pecunioſior, quia theſauris cogendis inhiauerit. res ſtatuta eſt, cū ſit rex grauioribꝰ nūc implicitꝰ negotiis, ipſemet exercitū ſequetur. aſſignauit illi Rex e fiſco regio, vn̄ ſit quoſcūqꝫ numos ad bellū pbēdos, exacturꝰ. Iā cōpata eſt militū manꝰ. Carthaginē nouā ſūt coueturi, vt īde traiciāt. Duces habēt ęgregios magiſtros a lōga rerū expiētia, primariꝰ eſt ei ductor, Petrꝰ ille nauarrꝰ Comes, mari, & terris bellicę glię

fama illuſtris, Acceſſos, vt pro prętores, Rodericū Moſcoſū virū Gallecum, Comitem altomirę, mirum & animi dotibus & corporis agilitate iuuenem, in hoſtes noſtræ fidei feruentem turmarum Ductores pro Centurionibus, ſtrenui & bello exercitati, Sequūtur Ioan. Spinoſa multis vulneribus pugnando acceptis inſignis animo, integerrimus, in Mahometanos pręcipue. Duo preterea inter amicorum paria numerandi, Petrus Aries Segouienſis cognomine Iuſtator, & Gonſalus Aiora, non minus armis quam literis clarus. ęgregii ambo, & morum præſtantia, & corporis habitudine. multi deinde, quibus integri exercitus cura credi libere poſſet. Quorum mihi nomina, nec forte tibi, nota. His circumſeptus crepidalis frater Franciſcus decore Cardineo inſignitus, carthaginem petiturus eſt. quę ſequentur habebis. Vale ex Valleoleti tertio Kalendas Maii. M.D.ix.

P.M.A.M. Suo Comiti. cccxliii.

Ruptura cũ Gallis / de Turchis / & Sophio : it Gallus in Italiā : q̃d Anglus : regia germana filium peperit de Cęſare.

IActam eſſe aleam intra fines Venetorum intelligimus. Intra terminos eorum, hoſtili acie Galli Franciam Franciam inclamitantes, Abduam fluuium traiecerunt, fugaci curſu. Inde regreſſi ſunt, quia furtim parua manu, vt belli tantum indictores, fuerant ingreſſi. propinqua Venetorum pręſidia Gallos inſecuta, terminos & ipſa Gallos ingreſſa, vt Mediolanenſes audito nomine libertatis incitarent, libertatem, libertatem ingeminabant. Ita iam ignis excitatur nou9, cum miſerrima Italię calamitate. Sero extinguetur. Iam Laguixa Gallus orator diſceſſit ad Herum. Venetis dimittetur propediem, ne illius mora fœderatos in ſuſpitionē inducat. Is miſer: qua profecturus ſit, quia mari, terriſq; concluſſus eſt ignorat. Quot quot petit a Rege tutelares literas, impetrat ſe tamen minime tuto euaſurum credit. Claudius de Sili, qui pro electo imperatore ac noſtro principe, hic aſſidet, Cæſarem magna parare in Venetos mihi retulit. Ex Flandria inquit, ad eum miſſa in auxilium armatorum decem milia turcharum princeps in Sophium Perſam, grandes mittit copias. Formidoloſus ei eſt, populos Turchę ditionarios cum exercitu infeſtat ingenti. Rex Gallus, ipſe ipſe, vt militibus animum augeat, copias in Venetos ductitabit. Iam iter cœpit in Italiam Rex Anglus coniugiū differt promiſſum eius filii, & Catherinę noſtri regis filię, Iam dudum illi poſt alterius viri mortem deſponſatæ. Renuit pecunias dotales. Eſt opinio ſponſum primū, qui noui frater erat, intactā: (quia eſſet inualidus ętate, non matura) reliquiſſe. Regina vero germana, ex Rege noſtro viro, quinto nonas Maii acto meridie, circiter horę dimidium, quo pūcto Saturnus filiorum deuorator cum ſigno Virginis Orientalem ſpectabat Horizontem, marem filium peperit. Is non integram vixit horam. Spem tantum nouę ſobolis Regi pręſtitit: Miraberis tam diuerſas, tā q; multiplices vna me tibi arca ſegetes contriuiſſe. habebis aut nulla, vel pauca alias, vt noſtra munera penſitentur. Vale ex oppido Tordeſillas pridie Idus Maii. M.D.ix.

P.M.M.A. Suo Comiti. cccxliiii.

Mors regi Anglię gallus in Venetos exercitu tripartito. Quid Mediolanēſes. quid Cęſar. q̃d Turcha.

VArias tibi meſſes, paucis ante diebus, vno aceruo prębui. non minores, tibi nunc in horreum intendo conii cere. Rex Anglus regum omnium auro ditiſſimus, conceſſit ad ſuperos (ſi ad ſuperos concēdere diuitibus datum eſt) periit inquio, Rex Gallus in Maii Kalendas Mediolanū ingreſſus eſt triumphans. feſtiuis ſuſceptus eſt canticis a meis ciuibus. Quia in Venetos exercitum ducturus, Ducatus Mediolani paulatim voratores. meis ciuibus formidabiles iam intra viſcera recepti, ob Cremonam, atq; Abdueglareā, Tripartito iuſſit Venetorum fines infeſtari. Alacu de Garda vulgo, per Marchionem Mantuanum ſtipendiariū ſibi, per Chiamonum Ducatus gubernatorem, a Caſſano oppido in Abduę ripa eminenti ſito. per Palizā veteranū ducem alibi incurſitatum eſt. quo die certabitur ſignis collatis, Mediolanēſes in primam ſeſe offerunt aciem prodituros tantum eſt de Venetis conceptum odium, magnaq; formidine premuntur, ne ſub eorū iugo aliquando corruant, qui alienę ſunt nobilitatis hoſtes acerrimi, ſibi ſuiſq; mercatoriis nobilibus nati. Veneti magnificis apparatibus exercitum habent in Gallum inſtructum. miro tormentorum numero munitum, Comite Petiliano Duce Nicolao Vrſino, a teneris in armis educato, partem ductat copiarum Bartholomeus Liuianus animo & viribus pollens, atq; multis pręliis inſignis, tenues habent in Pontificem Veneti copias. propterea pontificii milites, vallem, quę dicitur De Lamon, profligatis Venetorum copiis, & eorum duce capto in ditione Fauentię, receperunt. Summus vero Pōtifex aqua & igni, & oī hominū cōmercio Venetis interdixit. Deditq; ꝑconio publico in ꝑdam ipſos eorūq; facultates, & anathemate, ab eccleſia ſumouit, tanq̃ putridū, & vicinis oīb9 iniurioſorū mēbrū. Imperatorē electū fertur venturū, at ſero, amota, ſcilicet menſa, cęteriſve conuiuis iā cœna repletis, thoros q̄ritantibus, Turcharū princeps, ne iſta xp̄ianorū inundatio ī ipſū

conuertatur, timet. Licet ſenio confectus, & inualidus, lecto ſemper morībundo ſimilis iaceat. Dat tamen operam, vt pręſto ſint eius milites in armis, ſi qua opus ſit facto. Heri curiam a Gallo rege nouus orator ingreſſus eſt, dictus Monſur de Miraponx, Gallię Narbonenſis, ſub Carcaſſone Mariſcalli nomine, gubernator. Sit ſatis vna pugna compręhenſum. Vale ex Valleoleti. M.D.ix.

ccccxv, P.M.A.M. Suo comiti.

Venetorū horrenda ſtrages.

MAius ex benigno & placido a natura in tetricum, furibundum & pręcipitem, hoc anno conuerſus eſt, ex ſolita ſerenitate gradiui, ſoliſq; cōmercio (qui vigeſimo tauri gradu in ipſius Kalendas coire,) turbulētiam parturiuit obſcuram. Caſſanum in Abduę ripa ſitum eſt eminens municipium. ibi exercitus vterq; Gallus. ſ. ac Venetus, fluuio interſecāte (ad baliſtæ ictum tormentarię,) caſtramentabatur. Imperatori Petiliano & Duci Bartholomeo Liuiano, & prouidetoribus (vt ipſorum vtar vocabulo) ab inclito ſenatu Veneto, ex ſuffragiis vniuerſę nobilitatis imperatum eſt, ne vllo pacto manum conſererent, victoriam ſe in cunctatione in manu habituros Veneti arbitrabantur, atq; ita omnium iudicio ceſſiſſet, ſtare nāq; diu Galli illic nequiuiſſent. at ſuperni regis ſententia, que mutari raro ſolet, occaſionem ruinę quęſiuit. Pontem inſtruit Gallus inſpectantibus hoſtibus. partem exercitus infirmiorem pręmittit ſtructa cataphractorum acies, nemine turbāte tranſitum ſubſequitur. A tergo, agmen agens Rex ipſe, traiecit. en habes in agro fortunatiſſimo Cremonenſi, gemina caſtris oppoſita caſtra. pernitiem ſibi alternæ minitantia. Spectaculum horrendum, atrox & tormentorum ferali mugitu, & criſtatorum militum armatorum numero, & magnitudine fere paria. Ductitabat Gallus cataphractorum, groſſas, Dicunt Galli, lanceas duo milia, leuis armaturæ equitum, Duo milia quingenta, peditum tria & viginti milia. Venetis vero, cataphractorum, Duo milia merebant leuium armorum equites tria milia, peditum tria & triginta milia Veneti mutandi locum, vt Riuoltam proficiſcantur, qua venturi Gallis iam tranſmiſſis erant commeatus, Conſilium capiunt. Siue per exploratores id Rex Gallus intellexerit, ſiue perniciem ſuam ſentiens, ni riuoltam prius ipſe occuparet, idem conſtituit, qua hora exercitum Veneti mouent, eadem fere & Galli, greſſum eadem dirigant via. Anteſignana Gallorū acies, quæ Mediolanenſium Maiori ex parte fuerat, in Bartholomeum Liuianum, qui a tergo, cum equitibus ſeptingentorum, & peditibus duo milia agebat agmen, ex inſperato incidit. ſiue bellandi cupidus, ſiue, quod ita cogeret occaſio oblata, Bartholomeus Petilianum Imperatorē, Conſultoreſq; qui pręibāt agmen incedēs, De rei ſtatu per celeres nūcios, certiores facit. eunt redeuntq; ter nuncii. Imperatorē, & hortatur & monet Liuianꝰ p̄ſto ſit. Illi ſuccurrat, neceſſario eſſe pugnandum, neq; vitari, neq; differri vltra certamen poſſe, nunciat. Diſtabant in immenſum, quia progrediebantur medii, cum machinamentis multiplicibus. cōmeatibuſq; plauſtrorum & redarum ordines, tractum in menſum occupantes. Impetit, ſtringitq; prima Gallica manus, deſertum a ſuis vltimum venetę globum. Liuianus certare cogitur. It pręceps in primam hoſtium aciem. ruunt & ipſius milites animo forti. tanto in hoſtes furore prorumpit, vt cedere illos coegerit, multoſq; trucidauerit. Sed cum parua copia, nequiuit miſer, immenſę multitudinis impetum, ſuſtinere. Rex namq; ipſe, qui non longe aberat, primam videns aciem ſuorum deturbari, ac flecti, ſeſe ipſum cum vaſto cataphractorum cuneo, in paucos coniecit, detruſit, confregit, diſiecitq; Liuiani ſtrenuorum aciem. Horum nemo euaſit, quin aut equorum incurſu calcatus fuerit, & cōtritus, aut trucidatus. Bartholomeus ipſe multis vulneribus confoſſus, ſed vno præcipue haſtę ictu in faciem, viuus capitur, Incertum an victurus ſit. petilianus autem Comes audita Bartolomei Ducis anteſignaui exercitus ſtrage, vna cum Venetis conſultoribus, in fugam (relictis impedimentis omnibus, ſe conuertit, terga dantes Galli inſequuntur. Sexdecim, inquiunt, milia hominum illo certamine periiſſe. In agro Venetis fatali, de Carauagio, vbi quondam Franciſcus Sfortia, Ludouici nuper capti, & Aſcanii Cardinalis genitor, illos ad interniciem profligauit. infauſtus vero decima ſexta dies, pridie fuit Maii Iduum quo a Venetis defecturas, vicinas cōflictui, ciuitates, audita exercitus Veneti ſtrage, ſuſpicamur. Interea, dum quid tanta formido pariat intelligamꝰ. Vale. Ex Valleoleti. v. Kalendas Iunii. M.D.ix.

ccccxvi. P.M.A.M. Hieronymo Matritenſi Granatenſi Canonico.

Conſultiua et ſignificatiua moralis.

TRāquillo viue aīo, cupiditatibꝰ iam finē impone. Quod tota mente deſiderabas, aſſecutꝰ Pontificia plumbata chirographa, vaſto a te hiatu expectata, tandē aduentarunt, ex

canonico, Abbas ſanctę fidei, vrbiculæ Granatēſis dioceſis, effectꝰ, & honorē & locū mutabis. caue ne teipſum mutes. vixiſti hactenꝰ: qualiter virū decuit laude dignū, Solent homines pin⸗guiori paſtu torpeſcere, honoratioriqꝫ ſede inſoleſcere. Quod te facturū minime credendū eſt. Conſumati namqꝫ viri iā mores imbibiſti. Volui ego iſta: nō vt diffidā, ſed vt amice me ſemp tecū egiſſe cognoſcas. Vale ex Valleoleti. v. Kal. Iunii. M.D.ix.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccccxvii.

Orana expugnatio.

TAbellariū habuimus ab exercitu cui pręeſt in Africa, crepidatus hic noſter Cardinalis e Carthaginenſi portu. Decimoſeptimo Kal. Iunii, Chriſtiana claſſis vela dedit, Angu⸗ſtum tractum illū biduo peregere. Magnū portū. ſine obiice incolumis eſt īgreſſa. Arx Mazalchebir Chriſtianis munita pręſidiis, deſcenſum e nauibus tutum noſtris prębuit. Car dinalis poſt cōpoſitos ordines, Moyſem orando immitaturus arcem ingreditur. Duces exerci tus in littore, nil cunctati acies inſtruunt. Diuerſa: montē qui portum ſepit aſcendere incipiunt. obuiā tutaturi mōtē Mauri, equo pedibuſqꝫ numero ingenti occurrūt. tormēta nr̄i baliſtaſqꝫ progredientes paulatim in hoſtes ſoluunt, atqꝫ vna irrumpunt. Vertitur Maura manus in fu⸗gam. noſtri profligatos properato curſu (ne vires reſumāt ne ſe iterum conglobent) inſecunt Deturbant mactant permixti hoſtibus ad vrbis mœnia trucidando aduenīūt. Nulli hoſtium. data eſt copia recipiendi ſe in vrbem. portas Oppidani claudūt. Qui hoſtium cedi ſuperfuere, per colles diſperſi pallantes fugiunt. Martis afflatum fœlicem noſtri ſecuti, & prędæ cupidita⸗te accenſi, per ſcalas admotas, perqꝫ lanceas oblongas, quas picas vocat militaris ordo, oppu⸗gnare incipiunt. deficientibus bello aptis propugnatoribus, aut paucis aſtantibus, muros oc⸗cupant noſtri. E muris in tecta proſiliunt. Interea dum pauci rem peragunt, cęteri ingrediun tur. Duarum horarum ſpatio vniuerſa vrbs capitur. captiuorum fuit & ſuppellectilium pręda opima. Mercatoriū namqꝫ nundinale emporium Aphricę fuiſſe Oranum longa annorum curricula, ob portum antonomaſicę magnum, fuiſſe audiuimꝰ. Hęc impręſentiarum Vale. Ex Valleoleti in nonis Iunii. M.D.ix.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccccxviii

Quę Venetoꝝ internicies Papa & Cęſar ſua recupāt quod Galli regis periculū i pugna.

DIes pridie Iduum Maii, Venetis infortunatus, qualis fatorum ſit ordo, quid prouideat altitonans, oſtendit. rem publicam mari terraqꝫ cunctis gentibus formidoloſam, annis mille amplius coaleſcentem, quamuis a Turcharum exercitibus plęraqꝫ damna ſuſtule rint, breuis hora, fere radicitus, contriuit. Audita ſtrage Betiliano comiti cæteriſqꝫ terga vertē⸗tibus hoſti, clauſę fuerunt vrbium portę. Sequitur victoriam Gallus Rex, Cremona, Brixia, Bergamum, Crema, vniuerſaqꝫ Mediolani quondam iuris oppida, & pendices Gallo ſeſe de⸗dunt. Miſit & portarum claues Venetis dimiſſis Padua miſerunt & Verona, ac vincentia. pro cedit Gallus exercitus. Peſquera oppidum eſt in Gardę lacus faucibus, qua Mintius fluuius qui Mantuam interluit, lacus ipſius aquas ſuſcipit. Veneta Peſcharię pręſidia furori Gallico reſtiterunt. Ex arce atqꝫ ipſius aggeribus tormentorum ictibus pauco ſe Gallis peremerunt. Sed pręcipue nobiles, & rei bellicę conſiliarios, qui conuenerant in oppidi templo, De rebus dilibefaturi. Duarum machinarum in templi muros coniectarum ictibus ipſius templi mu⸗ros tectaqꝫ inconſultantium caput diruerunt, atqꝫ ita viui, contra morem noſtrę tempeſtatis, ſe⸗pulti, in ſacro iacuerunt. ea iactura iratus Rex admotis machinamētis omnibus, tum ſuis, tum in caſtris repertis, hoſtium arcem quatit, atqꝫ vna ſcalas et omne genus machinamentorum iuſ ſit apparari. muri diruuntur. cōſcēdit Eluetia phalanx, qua muri patebant. Subſequitur vni⸗uerſi exercitus peditatus. Capitur Arx quingenti milites, qui pręſidio aderant, ad vnum truci⸗dantur. Nec præfecto arcis qui vitam multo auro redimiſſet, quia e nobilibus Venetis opulen tus eſſet, nomine vir clarus ignouerunt. Nobiles cæteros tum in pugna, tum in deditis vrbi⸗bus captos. Mediolanum Rex miſit captiuos. Ipſe adhuc eſt in caſtris Paduam, Veronam, Vi⸗centiam Imperatori electo. (quia iuris eius eſſent) aſſignat. Oratores Cęſareos, qui erant in ca ſtris ad ea miſit loca vt Imperatorio nomine leges caperent, & pręſidia. Summus Pontifex & ipſe Rauenam, Ceruiam, Fauentiam, Ariminum, Arce excepta recuperauit. Cęſar ipſe, mediꝰ tridento, & his Pruch cum parua manu ſicco pede ſua ſumpſit. Petilianus Comes, cum reli⸗quiis exercitus, Triuiſium ſe recepit. Id ſolum extat in Italia, in Veneta fide municipium, ſcri⸗bitur a rerum bellicarum peritis, Gallum Regem, vna cum exercitu vniuerſo, in diſcrimine bis verſatum vltimo. ſtat ſententia, in pontis iacti a Gallis tranſitu, Gallos implicitos, & tur⸗matim, non agmine denſo, traiicientes, colla in Venetorum poteſtatem, Si concurriſſent, ſubieciſſe, tranſmiſſam namqꝫ exercitus partem, facile diſturbaſſent. Nec altera tranſportatis,

auxilio eſſe potuiſſet. Si prçterea comes Petilianus illorū imperator, Liuiano ſucurriſſent: eo impetu quo ſuis laborātibus Rex Gallus ſubuenit. De Gallis & eorum rege omnium iudicio, qui rem intelligunt, abdua reditum prohibente: actum fuiſſet. Hęc eſt rerū humanarum ſors. Petilianus Comes in prouedetores ſibi datos, vt pupillo tutores, culpam conijcit. neq; aliter credendum eſt. Egregius nanq; bellorum ductor eſt, & Venetis, ab eorum veteri inſtituto, inſitum eſt detrectare pugnam. Artibus, quam viribus fortunam malunt gubernare. Tu Vale ex Valleoleti. iii. Kalendas Iunii. M.D.ix.

ccccix. Cu multis exort⁹ Venetiis / que spes Venetor / Quid cum Gallo / rex Hiſpa. nōdū ſua recepit in regno / Toletan⁹ ex Orano rediit / quare.

P.M.A.M. Suo Comiti.

Vix e manu priorem ſolueram epiſtolā, cum ex Italia nūcius alter, et tabellarius ad te iturus occurrit: qñ frontem vertere aut oſtēdere rugoſam filiis, inimica quietis fortuna: donec ad oſſa illos trahat, nūq̄ deſiſtit. fama eſt ad augendam calamitatē, Venetiis tumultuatū inter ciues, auditas aiūt fuiſſe voces, Galli hoſtis nomē pferentes geminato. Alii populū in patres & nobiles iurgiis agere, de ſeceſſuq; a nobilibus, locutos populares nonnullos. Fert pterea ſenatū ipſum, oratores ad regē Gallū miſiſſe, qui de cōcordia tractarēt. Regē ad hęc non licere ſibi, nec velle ipſos audire, ſine cōfederatorū oīm cōſenſu, atq; ita meſtos dimiſiſſe. Proh Comes illuſtris qd ſentis iā tādē? Quid devolatili rerū hūanarū ſtatu? Quis putaſſet vnq̄, tā pcerā arborē iſtā vno ſpiritu potuiſſe interire? Non interiit tamen. Radices adhuc habet validas, vrbē ipſam natalem, & Triuiſium in Italia. forte aliquando reuiuiſcet, quia prçcipue Creta illi, Corcyra, Cypruſq; reſtent incolumes, fœlicia quondā regna. vires reſumere inde quibunt. Sed ingēs fuit hæc ruina, res Neapolitanas, Rex noſter nondum recepit. Paratur exercitus qui manu poſtulabit, niſi ſat erit petere. Ex Aphrica vero crepidatus noſter Cardinalis, capta vrbe Orano, Carthaginem dicitur illico rediiſſe in Hiſpaniam. Sunt qui ferant tumultu perterritū militari, quia non prçberet ſtipendia, quę promiſerat, licet ex regio fiſco habenda. Alii ferūt vt relictis in Aphrica nouis ſuccurratur auxiliis cum Rege acturum rediiſſe. Varia ſunt hominū dicta. Tu Vale & cape quę ſentias. Ex Valleoleti. In Kalēdas Iulii. M.D.ix.

ccccx. Nuptię galli Regis qd Cęſar & Gallus in Orano familiariter ſe tractant Chriſtiani et Afri recuperant a Venetis oppida regni.

P.M.A.M. Suo Comiti.

Aperi crumenam, & collige, nec raras ire meas conquæraris. Rex Anglus patre mortuo Chatarinam Regis noſtri filiam, illico ſibi iugali vinculo copulauit, quo die Io. baptiſtę natalem colimus. e Gallia Regi noſtro ſcribitur, Imperatorē electum & Gallum Regem Chriſtianiſſimum, Veronę conuenturos. ex Aphrica fertur Arabes (quos Hiſpanum ydioma vocat Alaraues vocabulo corrupto) quę gens eſt vaga exlex, ſub diuo agēs: aut caſtrenſibus tentoriis, quæ ſua ſuoſq; camelis geſtant, quacūq; proficiſcuntur, ita frequentia cum noſtris qui Oranum prçſidio tenent, cōmercia exercere, vt a centeno videantur anno fuiſſe familiares inuicem. Armenta, gregeſq; venum ad noſtros important, altiliaq; ac cæteras res venū, haud ſecus ac rurales ad fora ſolent vrbana. Allatū vna eſt ex Italia, Venetos tum ſtrage hebetatos Gallica, tum noſtri exercitus iam gradientis formidine, Brūduſium, Tranem, Otrontem, & reliquas pendices, quas in regno poſſidebant, ſoluiſſe, noſtriſq; regiis ducibus dediſſe. ſero repululabunt in regno. crepidatus noſter Cardinalis, inſuetos ſibi labores bellicos tēperaturus, & reſumpturus vires, in Alcala, oppido iuris Toletanę antiſteę, quod putatis cōplutum eſſe, regreſſus eſt. Ibi moratur Academię, quam conſtruit, intentus. fore rem inſignem arbitramur, ſi vti cœpit in eius fabrica redditusq; illi adnectendos proſequetur. Vale. Ex Valleoleti. uqarto nonas Iulii. M.D.ix.

Cognatus Authoris

ccccxi.

Congratulatiua et negociatiua.

P.M.A.M. Suo fratri Io. baptiſtę de Angleria.

Ex quo profligatum fuiſſe Venetum exercitum (in quo tu aderas) neceſſario quia ſub Petiliano Comite Nicolao Vrſino Veneto ſtipendio militabas decurio) animo vixi ſemper anxio, veritus ne in gladiū incidiſſes. Ab hac me ſolicitudine Io. An. noſter. Anglæ. exemit. Scripſit nāq; te incolumē euaſiſſe. Meaq; grā Io. Iacobū Triuultiū magnū Frāciæ Mariſcallum dediſſe operam, vt tibi vxori, natiſq; tuis, quos Brixię habebas. Saluis etiam facultatibus ignoſceretur. gratię iſti patrono debentur, nitar & ego totis viribus, ne illum beneficii pœniteat. Rex catholicus hęres meus denuo ad oratores ſuos, qui Romę agunt, & in curia Gallica, vt a Pontifice et a Rege chriſtianiſſimo exigam literas, quib⁹ ne vltra differatur poſſeſſori Abbatiæ tantopere a nobis deſideratę, quia noſtri natalis locus eſt) qua recōpenſatio prębeatur, literas mittit. Deus faxit, vt iam tādem nauis iſta portum optatum aſſequatur. vos me cogitis (ymo verius patria) vt inſaniam in huius rei petitione viuere ęquo tranquilloq; animo;

[illegible] Vide ep. 266

quia nil deeſt, meꝗ; Rex tantus amore nõ mediocri proſequatur, ni vos in patria angeretis. Vale, & meo nomie illuſtri, magno Triuultio, affinibuſꝗ; omnibꝰ, & propinquis ſalutes impartitor, ex Hiſpana curia, quarto nonas Iulii. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxii.

Piſas recuperat Florẽtia. Quid Gallꝰ et Hiſpanus Reges cũ Florentinis.

NVper allatum eſt Florẽtinos fuiſſe aſſecutos a regibus, Gallo, & noſtro, vt Piſanos deſtituant, moneantꝗ; ne Florentinorum detrectent iugum. vterꝗ; Rex a Florentinis (diuidẽda in partes ęquas) ducatorũ milia centũ recepere. Ita miſeri Piſani ciues deſerti, qui annuas agrorũ populatiões, qui obſidiões horrẽdas, qui & oppugnatiões hoſtiles fuerãt aĩo inuicto ob libertatẽ ꝑpeſſi, fœminis etiã virilit̃ ꝓpugnãtibꝰ ceruicẽ ĩperio Florẽtinorũ ſubiicire cogunt̃. hoc Florẽtinis laudi aſcribit̃ afflictorũ miſerati calamitates, quas Piſani niet pacis cõditiones voluerunt, eas Florentini ſanxere, ne viris fortibus ciuitas dereretur. Tum etiã vt tanto bello iam tandem finem imponerent, quo & ipſi exhauſti iam ex diuturnitate. Imprimis, lege ſtatutum eſt, ne Florẽtino cuiꝗ; liceat vllo tempore iniurias, aut illata damna, quę fauente Karolo Rege Chriſtianiſſimo tranſeunte Neapolim. cũ Piſani rebellaſſent a Florentinis repetere. vtroſꝗ; ſapientes iudico, vt Piſanus ciuis tã fractis rebꝰ fortunę iam tandem cedat. Florentinꝰ vero, ne vltra fortunã experiat̃. Tu vale ex Valleoleti Idibus Iulii. M.D.ix,

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxiii.

Cur nõ conueniãt Cęſar et Gallꝰ in pactis.

SVperioribus ad te ſcripſi diebus conuenturos Veronę Maximilianum Cęſarem, & Regem Gallorũ. Liquefacta eſt illa pactio, cauſas innectunt varias. Defuiſſe Cæſari cõmeatũ imperatorię maieſtati cõſonũ inquiunt aliqui, plęriꝗ; non confiſum putant. Sit vtcunꝗ; neuter alterum adibit vltra. vale ex Valleoleti. xv. Kalẽdas Auguſti. M.D,ix.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxiiii.

Recuperãt Veneti Paduã de Germanis q̃dã.

LIteras habuimus circiter Kalẽdas Auguſti ex Italia, quibus allatum eſt, Petilianum Comitem: Triuiiii cũ reliquis exercitus Veneti receptum, Paduam recuperaſſe, trucidatis imperatoriis Germanorum pręſidiis (octingentorum amplius hominum) ſeſe in vrbe ipſas obſidionem omnẽ, quęcũꝗ; emerſerit, cũ duodecim militum delectorum milibus expectaturũ incluſiſſe, Aiunt Barbaros Germanorũ mores ab Italis longe diſſonos, Paduanos ciues nequiuiſſe pati. propterea defeciſſe, dediſſeꝗ; ſecreto hanc operã. Sed Miſelli, a Charibdi vorabunt̃, qui Sillę ſcopulos putauerũt euadere. Non paſſuros namꝗ; cõfederatos, paduam a Cęſare tolli arbitramur. quę hic eueniet habebis. Vale ex Valleoleti. In nonis Auguſti. M,D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxv.

Iterũ i Venetos itur capit̃ a Venetijs lignagũ oppidũ caput. & Mãtuę Marchio Gallꝰ liberat Mediolanẽſes a vectigalibꝰ Quid ciues reuertit̃ in Galliã Rex

QVod Veneti Paduam receperint, ſummus Pontifex labra mordet. Cęſar, & Gallus rabidi rem ſentiunt. grãdes parãt exercitꝰ ad eiꝰ obſidionẽ. Additur & aliud fortunatum Venetis. Marchio Mantuanus Venetis infenſiſſimus, ob lacus Benaci, Gardia dictus oppida, municipiaꝗ; a Venetis maioribꝰ abrepta ipſius, Lignagum oppidum pręſidio tenebat, quia ſtipendio Gallico merebat. Veneti leuis armaturę, quos vocant ſtradiotes equites, tertia vigilia ex inſperato adoriunt̃ oppidũ. Marchio Gallos eſſe, quos expectabat, vt vna in Venetas copias craſſarent̃, eſt arbitratꝰ, q̃n copias aduẽtare ſignificatũ eſt nouas. Sit necne, videãt alii, in re, oppidũ ſtradiotę ingrediuntur. Pallãtes Marchionem, & milites ipſiꝰ repererũt. Ex ea in curia, ſiue ex Oppidanorũ ꝓditione capit̃ Marchio, ex ipſius militibus, qui reſtitere, trucidati ſunt, cœteri cũ eo vinciunt̃. Venetias ipſe ductꝰ eſt. eſt & aliud referẽdũ Rex Gallus ſeptimo nonas Auguſti, ex Abiagraſſo Ducali oppido, ęgrotus in Galliã ꝓfecturꝰ, diſceſſiſſe dicit̃. ꝓfuturũ ei patriũ aerẽ medici pollicent̃. Mediolanẽſes ex Brixia Bergamo, Cremona, & Crema, cũſuis pẽdicibꝰ, primariis Ducatꝰ mẽbris reſtitutis, reliquit lętabũdos, quia ſe vidẽt a venetorum ingluuie tutos, qui paulatim ex principum diſcordia, illos exedebant, vt populi etiam animos diſcedens captaret, e portuariis, & vectigalibus, affortiadis impoſitis, partem non exiguam deduxit, liberiores reliquit. Primariis vero, penſiones annuas opimas aſſignauit. Chriſtianiſſimi Regis in ciues ſuos & ſubiectos, (quia maternus eorum ſanguis) animus integer eſt, & mitis cupitꝗ;, vt cum eis benigne agatur, modo cæteri, quibus de gubernando Ducatu Prouintia relinquetur, a iurgiis contumeliis, & iniuriis abſtineãt. Ambitio illa borealis, & in quodcũꝗ; genus hominum ſuperbia innata Gallis, ſuſpicari me cogunt, non laturos diu Mediolanenſes Gallorum iugum, ni forte natiuos mutauerint ſe temperando mores. Vale. Ex Valleoleti decimoquinto Kalendas Septembris. M.D.ix.

P.M.M.A.Suo Comiti.

CCCCXVI. Mille morbis laborat Rex/ Gall⁹ Cęſar obſidet Paduā qui obſeſſi quid ſperet

E Curia Gallica fertur, Chriſtianiſſimū elephantia, podagraq; laborare. ex Italia inquiūt, Cęſarem electū Imperatorem, obſidione graui Paduam premere, cōfœderatis omnib⁹ ſuas copias in exercitu eius habentibus, quadraginta hominum milia coacta, eſt opinio, At ſi forti animo, rem obſeſſi cōplectentur, durā ſe prouinciam obſidentes amplexatos fuiſſe cognoſcent. eſt namq; triplicibus ſepta muris vrbs illa. difficilis eſt ad eius mœnia acceſſus ob foſſas vallos, & ante muralia munitiſſima. Magno pręterea cedet adiumento Petiliano Comiti, propugnationis Duci, ciues omnes armis inneptos, fideiq; Venetę ſuſpectos emiſiſſe. Incluſorum, nullus eſt iam, qui pati extrema non mallit omnia, q̃ ſeſe dedere, quia pręſertim vti fama eſt, primariorum Venetorū filii centum amplius inſint cum ſingulis quiſq; decem fidis clientibus, ad necem potius ſuſtinendum paratis, qui animū firmant ſtipendariis. ambiguus igitur eſt huius rei euentus tu Vale ex Valleoleti pridie Idus Septēbris. M, D. ix.

P. M. A. M. Suo Comiti.

CCCCXVII. De quadā beaticula & eius cauſa diſcordāt cōcionatores fratres. q̃d Rex & reliqui ſentiāt.

Beaticula. Dominicana.

NOuum audi genus latrię, quod nunc pullulat. Fanati cuiuſdam ruſtici Abulen̄. dioceſis filia, ab vnguiculis primis in oppido quod vulgo dicitur Piedra hita ſalmāticæ enutrita ex genitoris inſtituto, intēta cōtēplationi, corpus fertur cibis adeo tenuib⁹ aſſueſeciſſe, vt ſtomachus eius iam vix eſcam ferat. habitum hæc grandiuſcula concionatorum ſumpſit. nūc vatinatricem Sibillam ſe facit. Deum ſe habere familiarem nutibus geſtib⁹ & colloquiis. Seq; deum corpore his videre luminibus ſtringere cōplexibus, & in amore eius liquefieri p̄fitetur. quando ſe Deo plenā eſſe prędicat rapta in extaſim veluti mortua protentis in crucifixi Ieſu formam lacertis, iacet. cōcretos illi nodos diriguiſſe, omnes in Sicci batilli ſpeciem, multi ſpectando publico faſſi ſunt. excitata, mira de diuinis proloquēs, ignara literarum fœmina, ſapientes æquare theologos dicitur. Sacerdotem ſacra tractantem interdum ęmulata, veluti de ſapientia Salomon, amatoria in Chriſtum verba audientiū corda frangentia promit. Se Chriſtum nunc habere Comitem, nunc ſe ipſam Chriſtū eſſe dicit. Interdum ſe Chriſti ſponſam profert palam. Attonita plærunq;, Deiparam confingit virginem adeſſe, cum ipſa de honore ac dextera, veluti cum ſui nati ſponſa contendentem, in propatulo illam aduerterunt. Quando per anguſtum ſit præcipue prodeundum, ac ſi corporaliter præſentem ſocrum inſpectaret, vti pręerat repetens alloquitur, veluti dicenti ſocrui, Decet tanti filii ſponſam pręcedere, nemīe quicq; aliud audiente, aut vidente, reſpondet, niſi tu virgo Chriſtum peperiſſes, Chriſtū ego ſponſum non aſſequerer, ſponſi mei genitricem, oportet omni honore dignā iudicari. his veluti fanatico ſpiritu oppreſſa, inuoluitur. Nugę ne ſint an cœlite afflata mente iſta proferat, in dubio eſt. ex ipſis met cōcionatoribus fratribus, Dominicis, hi rem derident, abſcindendam ſuperſtitionē exorientē inanem arguunt, cōtendunt, inſtant, alii tuentur beaticulam, hoc nāq; nomine Hiſpanus ſermo veſter moniales vagas appellat. Ex deoq; prodire quęcūq; illa promat conantur ſuſtinere. Altercatio inter eos orta eſt non mediocris, quę non facile abluetur. ad ſummum pontificem res delata eſt. Legato ipſius Ioanni Ruffo Foroliuienſi viro, Ep̄o Britonorienſi, & Burgenſi, ac Vichenſi antiſtitibus theologis ęgregiis ambobus eiuſdem regulæ concionariis viris, vt vna tres ipſi rem ſcrutenť, demandatum eſt a ſummo pontifice, ſcindātq; ſurgētem leuitatem, ne ſcādalum pariat, ſi fœmineam læuitatem eſſe repererint. Rex, Qui ſani eſt animi ſano pectore iſta fieri putat, vt rem ſanctā ſuo acceſſu ad beaticulam fouet. crepidatus noſter Cardinalis, beaticulam laudat. Infuſam in ea diuinam ſapientiam, arguit. Ita in diuerſa trahuntur. tēpus rerū iudex ſagaciſſimus, quę ſim ego crediturus mihi aperiet. tu vale. ex Valleoleti pridie nonas octobris. M. D. ix.

P. M. A. M. Suo Comiti.

CCCCXVIII Soluit obſidio Patauina Chriſtianę trirremes a Turchis fęde capiūtur. De miſeria Vicentię.

MAximilianus Cęſar electus Imperator, Paduanam fruſtra oppugnationem tentauit. propugnatores, intra vrbem triplicibus turritis mœnibus, vallo foſſis, & machinamentis munitiſſimā, ſe viros ſtrenuos oſtendere. longę abeſt. vt vi capi queat, niſi concluſſis animis defuerit. longa forſan poterit obſidione deficientibus alimentis capi. Retroceſſit ergo hyematum, ad miliaquinq;, loci aquoſi, & algentis iniquitate coactus. In ſtatiuis Verex pectaturum aiunt, vt aſſentiente anni tempore, regrediatur Vicentiam, gleba fortunatam vrbem, amœnam, & opulētam, mœnibus nudauit, eius vrbis primarii cum familiis & ſuppellectile Venetias cōfugerunt, prius q̃ Germanorū inundatio aduentaret. Ex vrbe Roma fertur, ī mari Adriatico, qua ſpectat Apulia montes Epiros, Gallearum Trirremium Pontificis, & noſtrarū claſſem, cum Camalio pręedone pyrata, Magni Turchi ſtipendiario, pręfecto maritimo eius artis perito duce, cōcurriſſe. & noſtros pugna nauali cōmiſſa, tres trirremes cum vniuerſis

qui inerant amiſiſſe ferunt. Ex noſtrarum galearum prefectis in Turcharum claſſem vnum temerarie, non vti regula Martis exigit, incurriſſe, noſtra claſſe a longe reliqua ſubſequēte, vnde copia fuit Camalio, qui cōglobatam claſſem integram trahebat adoriri, capere, ſternere preeūtem, noſtra claſſe hebetata, regreſſum eſt. Hac elati victoria Turche, ad vſq; Syracuſſas, ſiculū infeſtaſſe dicuntur littus, vniuerſamq; inſulam formidine repleuiſſe. Ita in hac alea Venerē aliquando, interdum & caniculam reperimus. Vale ex Valleoleti Idibus Octobris. M.D.ix.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccccxxix

PEr tabellarium ab vrbe habemus, terremotu Coſtantinopolim fere mediam corruiſſe, nec ſophie templo, illeſo hactenus, quin ſcinderetur peperciſſe. Pōtifex vero, ad Regem a magno magiſtro Rodio ad ſe datas miſit literas, quibus ſignificabat, ſophium de chriſti lege ſumēda cogitare. Is adhuc verſat in Ambiguo, neq; Mahometes legem colit, neq; moſeis adheret inſtitutis, neq; chriſtianam adhuc religionem complexus eſt. Summus pōtifex agit Viterbii, ab vrbe dici iter diſtātis. Ibi galerum rubrum Albigenſi Epiſcopo alias promiſſum, recuſauit prebere, quia ſit Rothomagenſis Cardinalis legati ex fratre nepos, cui eſt pontifex iratus, ex ſuſpitione Mali animi aduerſus ſe. Obſcuro vultu frōteq; obducta ſuſcepit Albigēſem, quia precipue nuper legatus ipſe vaccantes quaſdam in Mediolani ducatu abbatiarū & Epiſcōpatuū deturbauerit, nec pontificio Chirographo plumbato, adſignatos admitti paſſus fuerit. Eadem volunt Galli frui pragmatica in inſubria (quam occupant) qua in Gallia, non cogitātes, an ipſi, vti maiores eorum, periclitanti ruentiq; eccleſie ſuccurrerint. Quibus auxiliis preſtitis & chriſtianiſſimorum nomen ſunt aſſecuti. Vale ex Valleoleti duodecimo Kalendas Nouembris. M.D.ix.

Ingens terremot⁹ Cōſtātinopoli/ de Sophio de Papa cū Albigēſ Epo de legato et Gallis.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccccxxx.

DE externis hactenus, de utriſq; nunc ſermo reſurgat. Turdeſillas oppidum, eternam Regine Ioannæ ſedem futuram, Rex eius genitor, adiuit, vt ingruente hyeme in hac vaſta Caſtellæ veteris planitie, que a pireneis montibus non longe diſtans, frigida eſt, ab eſtiuis filiam cubiculis, dorio fluuio imminentibus, ad apricas in eodem atrio, & blandimento regali ſtructas, abducat cameras. Eſt Saturno adeo plena, mot⁹ inimica adeo, vt a lethalib⁹, ad vitales ab aeris, & ventoſis ab omni intemperie tutas ſtationes concedere recuſauerit, neq; profuerunt paternæ blanditiæ, neq; minis (quas inmiſcuit interdum) cōmota, genitori paruit. Quē alias obſeruat, veneratur, colit. Patentes tamen aulas, quas inhabitat, ſteriis conſtratis & auleis, parietibus contectis ea ſemi inuita fecit habitaculum filiæ componi, ſatis apte, ne frigore torpeſcat, his actis, ad vallem doleti regreſſus eſt. Ibi per tabellarios audiuimus, Poloniæ Regē Turcharumq;, copias terreſtri certamine conflixiſſe. In quo aiunt Turcharū quinquaginta milia, Polonorum triginta trucidata. De beaticula Abilenſi, eſt etiam quid referam. Apoſtolicus legatus britonorienſis Epiſcopus, & reliqui duo Epiſcopi Burgenſis & Vichēſis, impunitam ſolui debere ſanxerunt. Siue ꝙ ſimplici mente agitari fœminā ſenſerint, ſiue ꝙ res eius probauerint, aut de huius infantilibus actis curandum minime putent. Vtcumq; ſit liberandam cenſuerūt. Ex Valleoleti nono Kalendas Nouembris. M.D.ix.

De Regina Jo. de Polonis/ & turchis: de beaticula.

P.M.A.M. Decano & capitulo Granatenſibus. ccccxxxi

IOannes Lopez Regine vita functæ teſtamenti examen, & cura, me allocutus eſt. Statutū eſſe inquit in regio ſenatu, cui eſt onus iniūctum, de exequendis Reginæ legatis, ne vltra differātur illorum quinq; & viginti milium ducatorum aſſignatio, qui inualium montiū fabricis eccleſiarum debentur, ex pontificis decreto, qui redditus eos decimales, hac lege Regibus addixit, vt vbi nouis opus eſt eccleſiis illas erigant. Vbi vero, ex Meſchitis Mahomethanis, eccleſie mutantur, quicquid dirutum male compoſitum reperiatur, reſarciendum fore Reges obligantur, neq; nouas erigere, neq; collabentes reficere hactenus curarunt. Decimales autem redditus, ad vnguem fiſcus exegit. Satiſfiet igitur prope diem. Vos vero tum dabitis operam, ne tēplorum ſtructure defraudentur. Que ad religionem attinent, diligenter, accurateq; amplectemini, ne, diuino incompoſite cultu exercitato, noui chriſticolæ nuper in fidem recepti malo exēplo perturbentur ſtudete, & valebitis. Ex Valleoleti nono Kalendas Nouēbris. M.D.ix.

De regis obito ad fabricas eccleſiarū Alpuxarreſium.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccccxxxii

FAma eſt Madritum nos propediem ituros, vt ad veſtram veſtro vocabulo Andaluziā proficiſcamur. Sedet animo Regi, claſſem ingētē, qua traiiciat ipſe ipſe in aphros Mahomethanos parare, iiſdem diebus allatum eſt, Venetos, e claſſe, quam in Pado fluuio ad Ferrariæ

Rex ad aſros capiſſe tirremes venete i pado ꝗdvencti retineāt aiati rex hiſ. & Ceſar.

damna ductitabant, triremes quindecim cum ingenti hominum, & machinamētorū iactura, amiſiſſe, quod graui Venetis cedit incōmodo. Paduam tamen, Triuiſiū, & Vicentiam ſuſtinēt. Vnde ſperant aliquando ſe vires reſumpturos. Aduerſis hactenus animis, ob res Caſtellæ, Cęſar Imperator electus, & Rex noſter (vti noſti) viuebant. Nunc per internuncios fœdere aſtricti ſunt, atq; amici. Iam ſentit Imperator, vnicū eſſe in Fernando conſocero, Regendę huius Machinę Caſtellanæ remedium, nil aliud occurrit. Vale ex Valleoleti quarto nonas Decembris. M.D.ix.

Spes venetorum.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS TERTIVS. ANNO. M.D.X.

cccc xxxiii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Quę fiunt in vniuerſo qd i pugna contra mauros comes Altemira Gallecus.

ACcipe, quę a diuerſis orbis partibus habeantur. In Europa Cęſar Maximilianus, Rex Gallus, & noſter, ſecundo in Venetos conuenerunt, animis, fœderibus, & armis, vt Paduam, & reliquas Italiæ terras ab eis tollant, quę Cęſarei iuris eſſe reperiuntur. Conqueritur namq; ſe extra cōfœderatorū aleam decluſſum, cū aliorum ſua quiſq; receperit. Ex Aſia vero, Aſięq; vicinia ſcito. Selimſachū Magni Turchi ſecūdo genitum, qui Aſiæ Minori pręeſt, pro genitore ſimultatibus agere cum fratribꝰ reliquis. Studereq; vt aut interfecto, aut deiecto fratre, grandiore, Imperium ipſe vſurpet ſuum etiam patre viuente, qui decrepitus lecto confectus ſpiritum vix dentibus retinet. Ex hac diſcordia, ſi chriſtiani principes in Turchas conuenirent, facile Turcharum Imperiū rueret. Ex aphrica nuper habuimus Comitem Petrum Nauarrum ęgregium bellorum Magiſtrum, ex eoliis inſulis. Sicilię ſuburbanis, claſſe ibi munita per dies aliquot Bugiam Regni caput Africani vnius, adiuſſe in proſpectu vrbis ob vētos in proram illi a terra flantes in nonis Ianuarii velificādo moratus eſt horas quinq;. Data eſt Bugianis ciuibꝰ ex hac circuitione copia emittendi in fœminis, & ſenibus bello inutilibꝰ, pueros & ſuppellectilia, armis apti capiēdis cū ſuo Rege parati animis ac telis ſuſcipere noſtros, neue deſcēdant impedituri ad littus prodeunt. Ex turritis vrbis mœnibus ducentorum amplius tormentorum omnis generis lapideos, ferreoſq; globos in noſtras naues coniicere. Siue ꝙ ex alto mitterentur, aut magiſtrorum imperitia, ſiue, ꝙ verius puto, noſtrorum fidem chriſtus ex excelſo ſuę deitatis trono deſpectaret, fere nullam percuſſere e noſtra claſſe nauē. Iactura igitur exigua minime territi cōpoſitis ordinibꝰ in terram nr̄am detrudendo Aphros deſcēderunt. Rex eorū decem milibus peditum, equitum vero ſatis apta caterua ſeptus, montem, qui adiacet vrbi, captat, vt e culmine facilius in noſtros ruat. Noſtri radices montis occupant ęgregie cuneati. Paulatim per acliuem ſerperūt. Sagittis, & plumbatis e ſcopetis emiſſis ab imo ad ſummū Aphros perturbant, gradatim aſcēdunt. Proh, quid Iudicii fuiſſe cenſebimus apud ſuperos! bonus ille ſtrenuus miles militum rector egregius naturę dotibus pręcellens, lenitate morū, agilitate corporis eximius Rodoricus Moſcoſius, comes Altemirę vir Gallecus nulli viuentiū inferior omni virtute, pietate, erga chriſtum, & chriſti fidem feruore mirādus, venenata a ſuiſmet, qui eum ſequebantur, ſagitta, infœlici euentu tranſfixo fœmore vulneratus eſt ad necem, quom nāq; baliſtis armatis mōtem peditatus gradatim aſcenderet, ipſe autem pręiret inuito baliſtario, qui ad hoſtes tantum oculos intentos habebat, baliſta ſoluitur in Comitem ipſum, ſagitta peruolauit ab immo, quando ſeſe vulneratū ſenſit, erectis in cœlum oculis gratias fertur egiſſe altitonanti, qui quod ipſe vehementer optabat, ei fuerit impartitus. Vt ſcilicet contra mauros pugnando liceret occūbere. Hoc illi reſtat ſolamen ampliſſimū, ꝙ nō illico deciderit. Forti animo cœteros exhortans procedit. Aphri truduntur. Hi verſis primo veſtigiis retrocedebāt ſenſim. At vbi cominus ventum eſt vbi haſtis multiplicibꝰ, enſibuſq; agi cœptum eſt, propere terga vertunt in fugam. Vna hoſtibus commixti noſtri, ad vrbem peruolant, vrbem capiunt. In prędam dat. Rex eorum cum paucis euaſit. O laude dignum facinus. Nil iam Hiſpanis arduum, nil aggrediuntur incaſſum. Aphricam formidine repleuerunt. Vale ex Madrito quo Mutauit Rex curiā, ne ocio ſub tectis diu agentes, torpeſcamus decimo Kalendas Februarii. M.D.x.

P.M.A.M. Suo Comiti.

ALger vrbs eſt in Aphro littore,nō longe diſtans ab vrbe Bugia, ea,vicinorum damno ccccxxx-
edocta,ne in eandem incidat Caribdim,vt in prędam eat:oratores ad Regem miſit.rece- iiii.
pta eſt in deditionem,nouam ibi arcē condidere,noſtriſq; pręſidiis munierunt.Iſdem fe-
re dieb9 ab Italia ſcriptum eſt.Veronam in Gallorum veniſſe poteſtatem,ſub occaſiōe pigno-
ris,recuperandarum aliquando pecuniarum,quas Maximiliano Cęſari Gallus Rex, ad belli-
cas impēſas mutuaſſe arguit.Eſt igitur Verona Gallicis fulcta p̄ſidiis.Ita ſibi paulatim Gallus
non Cęſari,res a Venetis abreptas.imperatorio nomine vſurpat.Aiūt pręterea Nicolanū Vr-
ſinum Petiliani Comitem Venetorum Imperatorem, ſenio,laboribuſq;,ob duram obſidio-
nem confectum, vita functum.eius tumulo Veneti,Ennianum illud de Fabio,a Virgilio ſum-
ptum,vnus hic nobis cunctando reſtituit rem,inſcripſiſſe feruntur.A nobis autem hęc habe-
to.Rex,cum videat paucorū militum Hiſpanorum,ſub Comitis Petri Nauarri ductu fœlices
euētus arguit, a fortiori.Si tanta formidine incolas Aphros omnes,paucorū ad eos acceſſus re-
pleuit.Quid fore putandum eſt ipſo ipſ̄ cum exercitu valido, traiiciente? Subiugum ventu-
ram Aphricam vniuerſam,iuremerito credendum eſt.Inſurrexit igitur animus Regi ad Aphri
canā prouinciam totis viribus capeſſendam.Propterea nunc ſtatuit,in Auita regna ſe confer-
re,vt Aragonium, Valentinum, & Cathalanum conuentus cogat,ad exigēdas ab eis pecunias
quibus augere poſſit,ad rem tantam,facientes copias.Ad illa igitur noſtro mari adiacentia re-
gna,vbi primum feſtos Reſurrectionis Dominicę dies egerimus,proficiſcemur.Interea vale
Madrito.xvi.Kalendas Aprilis.M.D.x.

[Margin: Deditur in africa vrbs alger. Gall9 Veronā recipit p ipenſis p Cęſare. Comes Petiliani moritur. de reb9 Africanis.]
[Handwritten margin: Alger — Rex Ferdinandus in Aragoniam.]

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxxxv.

TErtio nonas Aprilis Madrito diſceſſimus,cum ex itinere in Cęſarea Auguſta, quā vul-
gus dicit zaragozam, moraremur,ex Anglia Albion inſula,Regi nunciatum eſt.ei9 in-
ſulę Reginam ſibi filiam,partui proximam eſſe,quia nono grauetur mēſe. Monzonum
oppidum,in rapacis Cingę fluminis planitie ſitum,trium regnorū fines contingens, Rex ad
conuentus excitandos elegit.Huc.v.Kalendas Maii peruenimus.ex Gallia ſenſimus iterū cō-
ueniſſe confœderatos,vt in mare Venetos nitantur detrudere.Italia dimiſſa Veneti Paduam,
Triuiſiumq; adhuc ſuſtinēt.ita fultas & munitas,vt duriorem forte prouintiam ſint reperturi,
quam exiſtiment. Duobus his locis in Italia, licet Vicentiam, & Lignagum teneāt, fortunę
rabiem ſtatuerunt ſuſtinere, donec mutet ſententiam. Sciunt namq; eſſe inconſtantem. Nil
præterea illis de maritimis quæ poſſident regnis ablatum eſt. Cretæ vtputa, Corcyræ, Ci-
priq; intacta adhuc retinent,Scribit Cabanillas orator noſter in Gallia, non inferiorem ex-
ercitum parari ad Venetos eradicandos ab Italia, q̄ȝ is fuerit,quem Rex ipſe ad eos infringen
dos anno ſuperiore ductitauit.Scribitur pręterea Ab vrbe Pontificem & curiam vniuerſam,
hymnis,canticis & nocturnis per vrbem ignibus, eum diem exornaſſe, quo ipſis allatum eſt
Bugiam vrbem,de Maurorum ereptam fuiſſe poteſtate.Aiunt vna, ducem determines Nea-
politanum principem,copiarum noſtri Regis ductorem,cum valida militum manu,e Neapo
li laturum Maximiliano ſuppetias in Venetos,iam diſceſſiſſe Monzon.vi.nonas Maii.M.D.x.

[Margin: Iterū i Venetos. quid Veneti. qd Papa & roma fecerint ob captā bugiā dux termenēſis in venetos mittit philoſophica qdā Mōzonum imus Regina Anglię paritura. De ſpe Venetorum.]

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxxx-
vi.

FŒliciorıbus in dies magis ac magis euentibus, deus Duce Petro nauarro Hiſpanos p-
ſequitur ex Bugia,Quam virtute militum paulo prius cœperat,per exploratores Nauar
rus ipſe intellexit,Regem eiectum,comparata vicinorum equitum et peditum manu,ca
ſtris poſitis ſub diuo eſſe,in herbida planitie quadā,ad milia a Bugia quindecim. Vnde ne ali-
menti genus vllum importaretur ad noſtros itinera cuncta intercipiebat.rem licet arduam,cō
plecti ſtatuit.Prima noctis vigilia Cuneos militum extra vrbis Mœnia,nemine gnaro quo du
cerentur,inſtruit.Vt ſe quiſq; cibo potuq; recreentur,edicit.Parētq; pedes ad laborioſum iter,
animoſq; capeſſant ſollicitos,hortatur.noctem eā,quę aderat fore cunctis glorioſam, & aliorū
pręclare geſtorum ornamentum,fauente deo,cuius cauſam gerunt enunciat.Illa dies erat Ve-
neris ſignata.decimatertia Kalendas Maii.Pergunt viam pululante aurora Regis Bugię caſtra
in proſpectu habuit,taciti ex ducis mandato, agmine compoſito,ad latus vſq; caſtrorum gra
datim procedunt.Inſanus quidam timpaniſtres ſignum dat extemporaneum,ſopiti iacebant
hoſtes,nil tale timentes,excitantur.arma capiunt attoniti. noſtri citato curſu ad caſtra profici
ſcuntur,obuios trucidant,caſtra occupāt.Rex cotū primariis aut peremptis aut captis, raptim
e lecto,lintea tantum texta coopertus,trāſiliit.equum, qui primus oblatus eſt, nudo reſiliens
dorſo pręhendit,aufugitq; percuſſo cane velotius,euaſiſſet nemo de vniuerſo Regis exercitu,
ni timpaniſtra properaſſet. grauatos nāq; ſomno oppreſſiſſent omnes.Sexcentos e pręfectis

[Margin: Rex Bugię profligatur.]
[Handwritten margin: Bugia]

artium,& primariis eius Regię Aulicis, trucidarunt.caſtris ſpoliatis,quadringentorũ boum, camellorum autem ducentorum,armenta in prędam abduxerunt multa boum, camellorum etiam capita,tubarum & tympanorum ſtrepitu, ac militum clamoribus perterrita, in diuerſa euaſerunt,quę non fuit conſilium vltra perquirere,quia ſciebant ſuperuenturas illico Maurorũ turmas.audita incurſione illa inſperata,tum quia longo itinere & labore,noctis quã duxerant inſomnem feſta noſtrorum phalanxs eſſet,in cuiuſdam fluminis ripa vicina,turba hoſtiũ quæ confluxerat noſtros ſtringit,tentauitq; bello pro viribus.Sed vbi immobiles fortibuſq; animis conſiſtere noſtros animaduertit,ea multitudo quę ingens erat, tranſitum facile paſſa eſt. plumbatis nãq; ac ſagittis,accedentes tranſuerberabantur.Quia ſemi ſunt inermes. Cũ pręda igitur ad vrbẽ noſtri regreſſi ſunt incolumes.Tu vale ex Monzono.v.Idus Maii.M.D.x.

CCCCXXXVII.
De cõuentibus & ex toribus Aragonicis.

P.M.M.A.Suo Comiti.

DIſtamus a vobis & ſepti ſumus ,ac ſi Alpinis aggeribus ſecluderemur. Quia nemini licet ab his regnis ſemel ingreſſo referre pedem,quin in cuiuſq; regni finibus,labra rabidus confricare cogatur,ob auaros, crudos,& truculentos exactores portuariorum:& vectigalium,qui ad textam vſq; interiorem,viatores exeuntes denudant, vt ſcrutentur an pecunias exportent,nulla ratione habita,an illas ad viaticum reditus importauerint, ſi quę ſuperſint.Iumentorum clitellas,equorum & mularum epiphia,& phaleras,vt ſi latentes in eis pecunias repererint,abripiant illas,reiq; auctorem mille conficiant moleſtiis.reperti ſunt aliquãdo ſcidiſſe,nec licet viatori veſtem vllam aut lineam textam efferre,non indutam, quindecimã eius valoris partem eorum arbitrio taxatam,relinquat.putas fore horum ingluuiem immoderatã, regiis parcere ſuppellectilibus? nouis pręſertim?quin eius a cubiculariis, quando hinc exitur, exigatur portuarium?regnicolarum nãq; ſunt hęc,nõ Regis intoleranda tributa. Quorſum hęc dicis?ob has efferas necubi terrarum aſſuetas extorſiones,pauci ad nos veniunt, rariores ad vos regrediuntur.Ab hac frequentia, niſi cogat ſumma neceſſitas, abſtinetur. habes hinc non crebras a me literas. Quę autem nunc agantur, accipito.A quinta Kalẽdas Maii,qua huc ſumus ingreſſi,ad diem vſq; Iduum quartam,variis inter Catalanos & Aragones quęſtionibus,tempus conſumptum eſt. propoſitio tandem ex compoſito, lingua dictata eſt Catalana. Reſponſum vero Aragonica. contentiões inanes re ipſa bonorum ſunt vſi officio incolarum. Petiit Rex ab eis vt e facultatibus publicis ſubueniatur ad parandum in Chriſti hoſtes bellũ: Reſponſum eſt,laudari propoſitum,libentiq; animo imparituros.at quędam prius e republica prępoſituros.Hę ſunt horum ambages,qui liberi patriis legibus nil imperio Regis gubernantur.Tu vale ex Monzono per eundem tabellarium per quem ſuperiores dedi,qui triduum poſt eas pręb itas,moratus eſt.Pridie Idus Maii.M.D.x.

CCCCXXXVIII.
Mors & vita Cardinalis. Legati Galliarũ & Gallis & venetis:moritur Cęſarinus Cardinalis: Vicentia et Lignagũ: capiuntur.

P.M.A.M.Suo Comiti.

GEorgius Amboſius Cardinalis Rothomagenſis,vulgo Ruanus Gallię legatus vniuerſæ cuius nutu,Rex Gallus gubernabatur,vaſto hiatu põtificatus cupitor, quam ob cauſam & pontifici ſemper aduerſatus eſt,& Cardinales ſeducere unq; deſtitit,e Gallia ſcribitur,ad ęterna premia euolaſſe qualia ſint ipſe referat. caſte vixiſſe hominem fama eſt,at non ſobrie.vino namq; minime parce fruebatur, licet medicorum cõſilio auerſum, quia podagra laborabat crebro:podagraq; interiit tandem,quę illi ad cerebrum protenta eſt.Ita corporis arce occupata,reliquum mors habuit in deditionẽ,laudanda erant de pontificatu hominis colloquia.aiebat enim ſe optare pontificatum,vt eccleſię mores,vt clericorum vitam,reformaret & exactiones moderaret.Loquebatur optime reuerendus pater,quid autem ſentiret,ſcrutatori animorum patebat,neq; ambitione,neq; auaritia,moueri putandum eſt, Quandoquidem id ipſe de ſe ferebat.De cadauere ſatis ex Italia dicitur in ea prouincia,quam Poleſenum appellatam,in Padi fluminis ripa iacentem,aquoſam,hominum induſtria vberem, Veneti quondã a duce Ferrarię rapuerãt, belli cauſas in eum quęritando, Gallorum ſimul & Venetorũ acies, ſe inuicẽ perturbare incurſionibus.Alterne ſe(leuibus tamen prœliis)conficiũt.Integro agmine concurrere neutri ſtatuunt.Ab vrbe Roma Cardinalem Cęſarinum inopinata morte raptatum inquiunt.A nobis ſcito proximos eſſe ab imperatore vnum,a Margarita Flandrię principiſq; ipſius Caroli moderatrice,alterum,oratores. Quid ferãt neſcimus. Habetur aliud ex Italia.Galli Vicentiam a Venetis abripuerunt.at fere deſertam,& peſte vexatam,captũ eſt & Lignagum oppidum,quod ad huc in fide Venetorum,ex quo ibi Mantuanum Marchionẽ appręhenderant,Seruabatur. Monzoni pridie nonas Iunii.M.D.x.

De oratoribus pricipis.

P.M.A.M.Suo Comiti.

ccccxxxix.

Opinio de Tripoli vrbe i Africa & Petro nauarro. Galli9 exercitū dimittit. Pōtifex cogitat liberare genuā. Cardinalis Narbonēſis capitur.

EX quo a nobis literas habuiſti: ex Aphrica relatū eſt Comitem Petrum Nauarrum velificando nunc hac nunc illac, tanq̃ erabundū per aera miluū, ſuorū militum claſſem Siciliam inter & Libiam, diſſimulanter peruehere. neſcio quid, clauſis immurmuratur labellis, impetiturum ex tempore Tripolim Barbaricam vrbem, vrbium maritimarum tū arte, tum natura munitiſſimam. quid verſet animo vir iſte miramur vehementer. omnia putat ſe facilia reperturum, ex quo ita ſicco pede Auranum, & Bugiam validas turritis mœnibus vrbes, depopulati ſunt, & bellica virtute cœperūt. ex Italia ferūt, Gallos maiorem ſui peditatus partem dimiſiſſe. Paduanamq; prouinciam deſeruiſſe. nolle ſe pro aliena re inquiūt, vires ſuas hebetare. ſatis Cęſari factū videre debere, quando ſemel in eius manus Paduam, cęteraq; coniecerunt. Rex tamen catholicus noſter, tercentum cataphractorum lanceas, cum duce Termenēſi ad Cęſaream mittit maieſtatem. At ipſum in itinere ſtitiſſe pedem ferunt, audita galli peditatus dimiſſione, nouum expectata Rege mandatum. De pontifice pullulat nouus cogitatus, vellet de Gallorum poteſtate Genuā Sauonamq; ſibi natale ſolum, abripere. durum fore putādum eſt de tanti leonis faucibus prædam illam iri ablatum, pontificia ſolum coſta. aiunt vna Pontificem conieciſſe vinctum in Adriani molem, ſancti Angeli caſtellum, Cardinalem Narbonēſem, Legati Rothomagenſis ex fratre nepotem, patrui mores in Pontificem redolentem, quia inſalutato pontifice ad Regem Gallum profugere tentauit, De noſtris cōuentibus nil eſt quod referam, conueniunt quotidię co n cluditur nihil. Vale ex Monzono decimo ſexto Kalendas Auguſti. M.D.x.

ccccxl.

P.M.A.M. Suo Comiti.

De inueſtitura regni oratores a Cęſare & carolo pricipe

DIuerſis ad te literis habuiſti, quantum certaminis, quidue diſceptationis de Neapolitano regno. eius vt vulgo loquar, inueſtituram, nunq̃ eſt a Pontifice, cuia intereſt Neapolitanum Regem coronare, conſecutus Rex noſter ad hanc vſq; diem, nuper allatā ſcito. fuit noſtro Regi lętitię non mediocri, neq; enim legitimus illius regni Rex aliter poterat appellari, Gallo fuiſſe aiunt infeſtiſſimum. Cur hoc ipſi referant. De ſumma potentia, prius vita, q̃ inuidia tolletur. In ea pręſertim re, a qua ſemel guſtata, quis fuerit eiect9, ipſi viderint, nos iuncos i imo iacentes malumus emulari, q̃ cacumina montium incolendo, a rapidis per aera raptari Tiphonibus. a Cęſare, diebus iſdem Ioānes Schad germanus iuuenis, nobili ortus proſapia Matthęi Langę magni Cęſari, A ſecretis & Gurſienſis epiſcopi Sororius, Papię enutritus a teneris, orator acceſſit. a Margarita vero vna Mercurinus de Gatinera vir Italus meo natali vicinus, Diſtat namq; paſſuum milia tantum duodecim, a Verbano lacu Gatinera, qui lacus maior appellatur Antonomaſice, is eſt literis & rerum experientia clarus, p Carolo principe Burgundi ſenatus princeps magni nominis vir. Quid vterq; afferat in mandatis nondum intelligimus. Allatum eſt, & Aliud magnanimum dictu quidem, ſed omni iudicio arduum, durum & impoſſibile factu. Quonam pacto non par viribus, de fortis leonis faucibus agnum catell9 abripiet! Minatur ſummus pontifex noſter Iulius, de Galli Regis ſeruitute liberaturum Genuam, & Sauonam, Liguſtici maris vrbes, ſibi patriam. Nec paſſurum ciues ſuos gallico pmi iugo, qui ad hęc vſq; tēpora liberi vixerunt. corrodit, cruciaturq; animo, ppterea dentib9 frēdens trirremes, partim proprias, Venetorum partim, cum armatis militib9, vndecim ad portum miſit, ignaro Gallo Rege. Genuenſem terraq; turmas peditum plęraſq; vt vna vrbē terra, mariq; impetrent, ad defectionemq; in libertatem prouocarent. Vrbs autem Galli Regis potentiam verita, quia pręcipue ſit ob caſtellum nuper in ipſo portu ſtructum, grauiter oppreſſa a tumultu cauit, nemo ad defectionem inclamitare auſus eſt. Ita re infecta, excitato concitatoq; in iram, dormiente Gallo, terreſtres maritimęq; ſuppetię diſceſſerunt. Deprehenſum habuit tamen intra vrbem Epiſcopum quendam e primoribus Genueſibus habitu militari, qui ad defectionem ciues incitaturus aduenerat. Miſſus a Pontifice. Ita ſero miſera quieſcet Italia. tu vale qui es in tuto Monzoni Idibus Auguſti. M.D.x.

Mercurin9 de Gatinera orator.

inueſtitur Rex de Neapolitano regno fremente Gallo.

ccccxli.

P.M.A.M. Suo Comiti.

Quid Ferrarię Dux. Mirāda tripolis vrbis i Africa expugnatio. De Hiſpanorū fortitudie in ea expugnatiōe.

Ferrariæ Ducatus.

SVperiores clauſeram ad te literas, quando differente diſceſſum tabellario, acceſſit alter ab Italia. Summus Pontifex grandia verſat animo. Alfonſum heſtenſem Ferratiæ Ducem e ſtatu auito ab annis circiter tricentum, abdicaturum minatur. Cardinalis Rothomagēſis Legati qui Gallicam vniuerſam ad ſe potentiam viuēs trahebat pellicitatiōibus, & fauore fretum, inquit Pōtifex Ducem ipſum irreuerenter, temerarieq;, & locutum, & operatum in eū, decidiſſe propterea e iure feudi. eſt nāq; Ferraria (vti noſti) Pontificię Thiarę feudataria. Salinas pręterea nouas in pontificiis ignominiam ipſo inuito, monenteq; ne ius pontificii fiſci labefa=

ctaret,ne iacturam eius in ſui cõmodum quęreret,conſtruxiſſe conqueritur, per terminos cita
tus iuridicos coram Cardineo ſenatu,niſi ad põtificium Cardineumq; tribunal.de ſe rationem
rediturus,acceſſerit,in contumacẽ agetur.Ita nouę naſcũtur in Itala meſſe,vepres, noui tribu
li,pullulant.Ex Africa facinus audi minime credibile viribus humanis accidere potuiſſe. Au⸗
diſtin aliquando Tripolim vrbem Barbaricam Africæ ditiſſimum emporiũ, turritis mœni⸗
bus inuictis,mari,terraq; ſeptam,natura munitã,& arte mira(Sub ditione agentem Regis Tu
netis:Dicitis Hiſpani Tunez!Eam vrbem ex Eoliis inſulis claſſe aductus Petrus idem Nauar⸗
rus comes,adortus impetit.Ad nouę claſſis proſpectũ,ab alto incolarũ equitum peditũq; mul
titudo accurrit,ſagittariis,ſcopetareiiſq; littora complentur.Suſpicati namq; fuerãt, ea nubi⸗
la in terras eorum procellas aductura,quia per varios nuncios de copiis illis Hiſpanis,ꝙ intra
inſulas eis vicinas ſtantes egreſſum in Aphricam pararent.ſagittis globuliſq; plumbeis maio⸗
ribus etiam ęneis baliſtis,& multiplicibus tormẽtis,deſcenſum e nauibus prohibere nitunt.
E conuerſo noſtri cuius cauſam agerent, Chriſti ſi licet memores,intrepidi hoſtium ictus ſuſci
piunt,redduntq; vices eaſdem,& detrudendo Aphros in terram ſaliunt,arcent a littore cun⸗
ctos,acies inſtruunt.gradatim agmine cõpoſito in hoſtes mouent.cadebant vtrinq; pugnando
non pauci Mauris namq; patriorũ mœnium proſpectus,vxorium filiorumq; & pœnatũ ma
nes,ac proprię domus,animos præſtabãt noſtros fidei zelus, & prędę vna cupiditas, & gloria
belli accendebant.Ita certatum eſt duro.Marte in littore,duarũ horarũ ſpatio,victi tande Tri⸗
polani terga vertunt.trucidantur paſſim.Interea dum pars vna, littoralem cuneum exagitat,
pars altera euentu non infirmiore, muris innixa,per ſcalas,haſtaſq;(quas picas vocat nr̃a ętas)
aſcendit.Magna vi,propugnatores,e pinnis & propugnaculis Hiſpanus miles detrudit,e mu⸗
ris in vrbem tranſilit.portę noſtris in harena victoribus aperiuntur.Ita noſtrorũ pars vtraq;
vrbem occupat.Ibi dira belli facies,ibi luctus,ibi languidus clamor,& vagitus lachrimabilis
Quid in filios parentes,quid in vxores viri gemerent, tu iudicato.Non minus horis totidem
intra vrbẽ in vicis,plateis,domibus,forti animo ſtrictis gladiis pugnatũ eſt.miſeris tripolanis
in vxorum,& penatum conſpectu rabide pro re familiari,libertateq; ac vita certantibus,in ſtã
do,peruicaciter.tandem vulnera inferendo,accipiendo,moriendo,trucidando, cuncta ruunt.
Ingens fuit atq; opima pręda.In ſeruitutẽ vterq; ſexus ętaſq; omnis trahitur. Ita rerum vices
verſant humana.formidabiles quondam Hiſpanis Aphri, nũc Hiſpanis cedunt,quacũq; cõ⸗
currat. Vale Monzoni Idib9 Auguſti.M.D.x.

ccccxliii. P.M.A.M.Suo Comiti.

Anathema in Ferrarię ducẽ tenor anathematis.qd Sal= lus:qd elui cũ.

AB vrbe Roma nuper allatum eſt,ſummum Pontificem Iulium velle conſtanti pectore,
Ferrariæ ducem,familiamq; illam heſtenſem antiquam,radicitus eruere, Bononiam ſe
Pontifex cõtulit,vt ex propinquo rem amplexetur.In Alfonſum ipſum ducem auxilia
rioſue ſuos quoſcũq;,aut ſuppetias ferẽtes,anathema promulgauit horrendum.Aqua interdi
cit & igni. criſtæ mihi prę horrore, quãdo edictũ legi riguerunt. Ab auo ac genitore hui9 Al
fonſi,taxare incipit familiã heſtenſem,ꝙ armis fauoribuſq; perturbatores eccleſię fuerint ꝓſe⸗
cuti.Aperte Alfonſum arguit,ꝙ ſtatuerit non degenerare a maioribus.ſpecifice vero,ꝙ Rotho
magenſi Cardinali legato,de perturbanda pontificia Thiara,deq; eiiciendo ipſo Iulio pontifi
ce a Petri ſede,cupidiſſimo,ſemper inhęſerit,in eiuſq; fauorem,cũ potentia Gallica,ſuas vires
ſuoſq; conatus omnes paratos habuerit,& ſtructas ſalinas in Pontificis ignominiam, & eccle⸗
ſię detrimentum,contra ius feudi,ſtatuat exercere.Hęc & multa pręterea,Gallus autẽ Rex ana⸗
themate minime perterritus,licet fautores,auxiliariiq; in eo includantur,ſentiẽs quo Pontifex
tendat.Alfonſum heſtenſem tutari ſtatuit.Cardinales in Pontificem nititur,quotquot poteſt cõ
citare,per quos ad cõcilium cogitat vocare, aut per concilium deterrere Pontificem.Quis pa⸗
nis ex hac tam trita expectetur farina, quid tranquilli ſperet Italia,tu coniectator. Ad noſtra
veniamus per tres conuentus ſtatutum eſt, vt quæcunq; Rex petiit exhibeantur. quingenta
dragmarum auri milia inter ſe Regi prębenda,aſſignarunt,pro cuiuſq; cõuent9 facultatis por
tione.Quo die ſua concluſit Aragon comitia,quiſq; nãq; per ſe conuentus agit,eodem de tri⸗
politana victoria allatum eſt,idq; in comitiales publicos actus annotari cẽſuerunt.prope diem
igitur hinc iam peractis negotiationibus diſcedem9,ſed audi quid a Tripoli fuerint, poſt eius
excidiũ habitum.Turcharũ princeps audito Chriſtianorũ in Tripolim incurſu, diu Mauros
ad eius obſidionẽ cogitãs, quattuor deſtinauit nauigia eorum appellatione fuſtas, quid rei eſſet
exploratum ad eas e portu trirremem,(Galleam dicim9)Comes ipſe Nauarrus dimiſit. dimica
tum eſt.quattuor captę fuerunt fuſtæ,atq; vna cũ eis Carauella, qua piraticę capti quadraginta
vehebantur

vehebātur chriſtiani. Ex vrbe vero Roma ſcribitur, Pontificem, ſanctumq; ſenatum Cardina
lium ſenatum vrbemq; ipſam vniuerſam fluxiſſe in letitiam, ob Tripolim de Mahomethorū
poteſtate ereptam, quia poſſe capi virib⁹ humanis, ob eius & artis & nature robur, nullius ho
minis ſedebat iudicio. Magno cedunt hec noſtrorum preclara facinora noſtræ religioni adiu-
mento, ſit ſatis laboratum. Vale ex Monzono cinga rapaci nobilitato. Pridie Kalendas Sep-
tembris. M.D.x.

P.M.A.M. Suo Comiti. cccexliii.

PEractis ad Regis nutum trium conuentuum comitiis, terras mutauimus. In tuto iam ſu-
mus, ab efferis portuariorum, fines cuſtodientium, extorſionibus. Ac ſi Regna hec Sata
nas lemurum princeps, illa chriſt⁹ gubernaret, ſic viuitur, nullum immanius latrociniū,
ſi precipue per tyranni Siſipho Titioq; auidioris, oppidum Ariziam, iter feceris. Ibi cerberee
fauces, ibi Caribdea vorago. En quid truculētius? peregrinus ſacerdos Compoſtellam petēs,
horario veteri (quod dicimus breuiarium) armatus, Arizam pretergradiebatur. Id, quia tabu-
lis eſſet licet confractis, ſordidiſq; ex longa manuum cōtractatione, diſſutum octo & viginti Ara-
gonicis denariis redimere fuit coactus, cūq; illi deeſſet ſumma, per Arizanorum hoſtia mendi
care compellitur. Nec inde aliter datum eſt diſcedere, nec cuiq̄; tyrannidis ignaro, qui libellum
vel minimū importauerit, pro rapina libellum linquere ſi minoris ſit, permittit, argenteum co
gitur pro quolibet libello tabulato perſoluere. Idem Comes illuſtris in ceteris rebus omnib⁹
eſt tanta pluribus in locis horum vectigalium ſeuitia, ꝙ nec Regiis ignoſcāt ſuppellectibus, de
his craſſatoribus iam ſatis. Madriti tuo natali Guadalaxariæ vicini agimus. Hic habuimus per
ſtare Pontificem in ſententia ferrarienſi, euocaſſeq; in Italia ſuiciorum (ſunt eluetii) numerū in
gentem ſtipendiarium, qui Mediolani ducatum impetant, in Regem Gallum fautorem Alfon
ſi Heſtēſis ducis Ferrariæ. Eluetios vbi ſenſit Rex Gallus aduentare, impetrauit a Ceſare vt illis
imperaret, ne in feudatarium imperii arma caperēt, in feudum namq; Mediolani ducatum ſe
habere ab Imperatore fatetur Gallus. Licet namq; iugum neſciāt, aut minime patiantur Ce
ſareum eluetii, aſtricti tamen fœdere ſunt, & iureiurando, ne ipſius Ceſaris iniuſſu bellum ge-
rant vllum in imperii membrum. Imperatoris edicto regreſſi eluetii, fruſtratum ſua ſpe reli-
quere pontificem. Rex autem noſter, auxiliarios ad pontificem miſit cathaphractos tricentos,
qui fidenti animo proſequitur in Heſtenſem ducem. Tricētas has lanceas, ex icto fœdere debet
Rex noſter quotānis, quandocūq; bellum gerat pōtifex, in auxilium eccleſiaſticæ rei, cum ſuo
duce prebere, ob feudum Neapolitani regni, per quadrimeſtre, cathaphractorū dux eſt Fabri
cius colūna, vir bello egregius, Romanus eques nobilis, hec ferunt egerrime Gallum tuliſſe,
nec ſtare excuſſationibus, ꝙ ad tutelam tantum rerum pontificiatum, non in quenq̄; alium lan
ceas illas dederit. In Romania (quam dicunt flaminiā) prouintia pōtificia, moratur Fabricius.
Quo ſit eundum expectans. Pontifex iuſtam ſummere prouintiam videtur, at duram obſtāte
Gallo, qui ſic medio dux Ferrarie tollatur, genue, ceteriſq; ciſalpine Gallie, que Lombardia
vulgo dicitur, quas poſſidet terris timet, ſuo igitur magis cōmodo, q̄; ducis erumna motus, de
tutela contendit. Vale Madriti quinto Kalendas Octobris. M.D.x.

De truculēta tyrānide i Ariza i via tores.
Quid Papa/q̄d Gal-
l⁹/q̄d Elue
tij/q̄d Hiſ-
pane lance
tercentum.
De tyranni de vectiga-
lium.
Da ſeuitia q̄ exercet i Arizia.

P.M.A.M. Suo Comiti. cccexliiii

INfœlix habuimus adeoq; triſte nunciū, vt Regis curieq; totius animos acriter perturbarit.
Noſti ne federici a Tolleto Albe ducis filium, futurū, ſi ordine ſuo fata proceſſiſſent, heredē?
Iuuenem dico Garſiam, lenitate morum, & doctrina ita pollentem, vt curialium omnium
oculos in ſe conuerſos haberet. Hunc iuuentus colebat omnis. Hunc ſenectus admirabatur, in
hunc genitoris viſcera præ gaudio liquefiebant, quando tantum filium ſe genuiſſe contem-
plabatur. Regem ipſum talem fuiſſe ſortitum ſubcōſobrinū, haud equidē pœnitebat, nat⁹ nāq;
pater eius eſt ex Regis genitricis ſorore. Tot animi corporiſq; dotibus, vt paucis abſoluam, vix
alium noſtra tempeſtate de ſue bonitatis aceruo natura donauerat. Is, glorie cupidus, vt Bugiā
pro genitore, cui eſt credita in Aphricā mitteretur, omni ſtudio inſtitit. Amatæ vxoris, quam
ventris pōdere preſſam relinquebat, ac duorum licet annum vix ageret tertium & vigeſſimū,
filiorum immemor, accepta venia, Malacham proficiſcitur, vt inde traiiceret in Aphricam, ſe
quūtur illum e nobilibus complures. Interea dum e curia iter peragit, Bugiam graui peſte vr
geri allatum eſt. Per genitoris, per Regis etiam literas, ne Bugiam pergat monetur, reddeat hor
tantur. Imperantq; vterq;. In commodius tempus aliud, animi ſui gloriæ cupiditatem, ſeruet,
edicunt. De reditu, obtemperare infauſto ſidere recuſauit, nauigat. Bugiam preterlabitur, ad
Comitem Petrum Nauarrum, de hoſtibus Aphris tot Tropheis onuſtum, tendit, quo tempo-
re Comes inter ſirtes Aphricas, poſitam inſulam, quæ vulgo dicitur Gierues, erat impetiturus,

Strages in audita i iſu la Gerues.
Interniticſ lachryman da nullo p̄ſequente.
Laus Garſie a Toleto.

accedit. Eius namq; vadoſſa littora iam pridem explorauerat, eunt, in terram ſaliunt, acies inſtruunt. Ebulliens iuuenis, leo magnanimus, gloriæ raptatus cupiditate, primam petit a Comite aciem in hoſtes ductitādam, renuit. Comes quamdiu potuit. Ad veteranos eam prouintiam attinere, ſub veteranorum ducum regula rem militarem prius experiatur, ꝙ ſe tanto periculo exponat, hortatur, monet, immo &, quiſnam eſſet coniectans, orat. Variis inter eos agitatum fuiſſe argumentis fertur. At victus tandem generoſi iuuenis precibus, Comes, primam illi aciem in hoſtes, licet inuitus, permittit. Vigebat calor Aphro ſpiritu peſtilens, potus deficiebat, ſiti fere peribant. Ad ſextum intra terraum lapidem, puteos inſula tenet, magis hauriendæ

Inſula Gerues. aquæ auiditate, ꝙ conſerendi manus, ad puteos, non rite ſeruatis ordinibus, milites procurrūt, multis prę ſiti deficientibus in itinere. Puteos adeunt incompoſiti, non ſine tumultu aquę hauſtui intendebant, Geruienſes e transparietibus prędiorum, puteis vicinorum, inter palmeta latentes, id futurum arbitrati, quid fieret deſpectabant. Ad noſtros ſublato clamore ingenti, ſolutis habenis, ex inſidiis prouolant. Octoginta primū equites, palantes noſtros & lętali ſiti & ardore ſolis languidos, adoriuntur. Garſias iuuenis, licet ductandorum militū inexpertus, ſtrenui tamen militis, & magnanimi ducis vicem gerit, arma capit, Comites adhortat', vires animoſq; ex neceſſitate reſumant edicit, Hęc referēs, paucis comitatus, in hoſtes ruit. Cęteri terga vertunt partim, partim ſemineces prę laſſitudine, interfici ſe paciuntur. Garſias paucíq; illi, ab equiti-

Strageſ dō Garſię cū ſocijs. bus trucidantur. O facinus inauditum, rem tantam hoſtes ipſi admirati, verebantur, inſidias, nec libere inſequi audebant, tanta fuit fugiētium concepta formido, vt nemo faciem ad hoſtes verteret, ꝓ ſitis langore plęrique cadebant. In harenoſas voragines herbidas, prata eſſe putātes, multi viarum ignari abſorbebantur, latentibus alii ſub harena vorticibus obruebantur. Ea eſt illi terrę natura voraginoſa. Quid multa? flos noſtrę gentis amiſſus eſt. Qui hoſtium ingentibus copiis parua manu non modo reſtiterant, ſed eas ſępe ſtrauerant, fugauerant, trucidauerāt. Qui vrbes Oranum Bugiā Tripolim in acceſſas, mari terraq; potentes, natura atq; arte munitiſſimas, vi cęperant, ſpoliauerant, de populati fuerāt, qui cœlum iam ſuis poſſe capi dextris arbitrabantur, egregia illa corpora, forteſq; illas tropheiſq; ingētibus ornatas animas, in octoginta inſularū ruſticorum ſeminerminiū fauces attulerunt, vt in honeſte, truculenterq; illis abuterentur. O quam lachrimanda ſtrages, ferro paucos, ſiti plures, terræ tectis voraginibus et hiatibꝰ, ſumerſos multos aiunt, circiter quattuor milia egregiorū militum, cum ſuis ductoribus, interiere. Quid Comes ipſe, quid cęteri ſuperſtites in tāta fortunę rabie fecerint, alias habebis, nequeo prę dolore dextram vltra mouere. Vale ex Madrito in K'ls Octobris. M.D.x.

P.M.A.M. Suo Comiti.

ccccxlv

Nō cur nouis magis ꝙ veteribꝰ vtatur nominibus licet alias dixerit. CVr vetera in vrbium, locorum, & prouinciarum appellatione nomina prętermittā, quęris, ne te aut eorum quempiam, ad quos meę peruenerint, confundam, monemur vt dilucide ſcribamus, obſcureſcit ſermo incerto vocabulo interſertus, quando de ipſius loci indagatione agitur, conſentaneum eſſe iudico, vt ſua veteri appellatione promatur non prętermittendo nouam, ſi nouam induerit. At quęrentes quid naſcitur? quid emerget in rebus humanis? cur ignoto noſtra tempeſtate ſono lędemꝰ. Cordubam Tarraconem, liceat, Nolam, Capuam, quia ſunt eadem, & in cęteris huiuſmodi. Si vis etiam veteri denominatione propinqua, vt Tagus, qui nūc Taio, Cęſareauguſta, quę nūc Caragoca, ydrontem quę Otronto, Tunetū quod nunc Tunez, pro Aurano Oranū, pro Hipono bona, haud equidem diſplicet. Hiſtoriam deſiderans, ſi in eas inciderit terras, quę abraſa penitus appellatione antiqua nouam ſumpſere, quid efficiet? ſi nomine ignoto inuoluetur? turbabitur, & hęſitabit quidem, multis nāq; hoc euenit locis. Quę tum vt bellorum iniurias aut aquarum incurſus vitarent, e planis ad tumulos propinquos, aut ad montana ſublata ſunt, tum e montanis, vberioris agri colendi gratia, vel aquarum penuria, deducta, velut legimus ſępe numero, quę ad victorum arbitrium, aliam appellationem ſunt aſſecuta. Trahetur profecto in vertiginem, quicumq; de rebus Granatenſibus aliquid optat intelligere, ſi Granatam Illiberim appellauero, ſi Almeriam Abderā dixero, vt plęriq; fecere, quia pręcipue dubiū, an illa ſit Illiberis, an hęc Abdera. Quid ſi Ecigiā Aſtigiā ſi Sibiliam Hiſpalim, ſi Iaenum Menteſam vocauero? rugas in frontem cōtrahet auditor, immo & piget Guadalcheuirū fluuium, Bethim. Andaluziam, Vandaliam, aut Bethicam aliquando dixiſſe, Neapolimq; appellaſſe Parthenopem. Viuamus igitur hoc pacto hactenus, vt a tergo labore irrito ac fruſtrato, & vocabulorum omni tetricitate relicta, epiſtolarem orationē noſtrā apertam lenemq; ac patentem efficiamus, non animus eſt aliam velle nimiū curioſis rationē reddere tibi, paucis ꝓter ea, ſatiſſactū iri arbitror, hoc nr̄o inſtituto. Nil rerū nūc habes, quia nihil

habemus,ex turbulentia putrida torrida fortunę olla,quando quid ferbuerit ſtomachum tibi replebimus. Vale ex Madrito non materto vt quidam. In Kalendis Nouembris.M.D.x.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS QVARTVS. ANNO.M.D.XI.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxlvi

Veneti vicētiā recipiūt Veronā q̄tiūt/ Papa ī bētiuolos/ Bononiā it Chiamon9 Cardinales a Papa ſecedunt: Cęſar et Gall9 cis fauēt papa fere morit Chiamonus ad męnia Bononię/ Fabricius ſuccurrit/quid populus/quid Galli.

VEneti reſurgunt. Vicentiā vrbē,vrbiū & vbere et amœnitate gēmā receperūt.Sed miſerā ouē,ter Galli Germāiq; diripuere.Ad vltimū ſolatiū, Germanus illā mœnibus nudauit.Ita dilacerata,diſcerptaq; a tot vndiq; lupis,vix vrbis faciē retinet.Veronā & Veneti cōcuſſere tormētis,tētarūtq; oppugnationē,ſed ī caſſum. De ſummo Pōtifice Iulio,Sacriq; Cardinei Senatus rebus hęc habeto. Cardinaliū cœtus vniuerſus,licet inuit9,tū quia per alienas minime ſoliti errare terras, tū etiā, quia durā magniſq; diſcriminib9 referāt prouinciā, Pōtificē amplexurū cernebāt a qua precib9 aut monitis diuertere illius animū nunq; potuere, ab vrbe tamē vt ſuū Pōtificē ſequeret̄,mouit grauiora in Pōtificē,pręcæteris incuſſere murmura, rabidioribuſq; ſuſurris taxauere illū. Bernardinus Caruaiallus vir Hiſpan9 Placētinus nobilis & diſſert9 cōcionator, & Theologiæ perit9 Cardinalis: cūq; illo Cuſentin9, & ipſe Hiſpan9 e gallis,nullus erat,qui nō detrectaret.vbi Florentiā in Etruria Caruaiallus & Cuſentin9, vna cū Gallis collegis,deuenere,Mediolanū ad Regē Gallū diuerterunt.Pontificē,Gallo fauēte,nec abnuente Cęſare,vt de ſe moribuſq; ſuis rationē reddat,in cōcilium ſe vocaturos Cardinales,illi cōtendunt in Pontificē,libelloſq; formant.Pontifex,relicto in vrbe rotę ſenatu,cauſarū iudice,Bononię parabat exercitū,in Alfonſum Heſtenſem Ducis nomine priuatū anathemate, quādo in Alfonſi Heſtenſis auxiliū,Chiamonus generalis Ducat9 Mediolani gubernator, & magnus Regię domus Gallicę,ipſorū titulo magiſter,cū exercitu Gallico aduenit. ducentib9 eū Bononiā Bentiuolis exulibus,poſt vtriuſq; parētis Ioānis & Genebrę obitū,qui Mediolani animas exuerāt miſeras ex torres e patria,multis cędib9 afflictorū ciuiū Bononienſiū,ob tirannidē,onuſtas,Chiamono Bononienſem agrū perpetuis incurſionibus infeſtante,in fere lethalem incidit valitudinē Pontifex cū iam laboraret extremū actumq; de illo putarent Aulici oēs,ad Bononię mœnia copias applicat Chiamon9.Populus audito Bentiuolorū noīe, quos eorū factionarii ex longa tēporū cōſuetudine appetebāt, & Gallicū formidans furorē,cōuenticula exercebat.de deditione cogitare videbatur.Dū ita populus fluctuaret,in deteriuſq; res in dies laberet̄,neq; Pōtificię copię ad arcēdos,ſi vim īferre decernerēt,ſatis facturas viderēt,ecce trāſiliit ex aduerſo fabricius colūna in vrbē Bononiā,cū tricētis illis cathafractis nr̄i Regis, de quibus alias mentionem fecimus.Fluctantes,fereq; deficientes ciues,animo inuicto confirmat pullulātē iam ſeditionem ſedauit,vtraq; factio fabricii auctoritatem ſecuta,in fide perſtitit. Ita ex Hiſpania,pontifici vix viuo,ſenatui etiam cardineo,ſalus exhorta,ſub italo tamen duce,quā fragilis populi ſit volūtas,q̄ vento mobilior aduerte. Qui populus paulo ante iam arma capere in Gallorum auxilium,pontificēq; ſuum in Gallorum manus cōiicere parabat,fabricio duce,petit,poſtulat,inſtat,vt educatur in Gallos armatus. Se gallos ad vnum trucidaturos proclamant,qui fines eorum ſint auſi conterere, cōſtans viget opinio,ad internitiem actum fuiſſet de Gallis,ni fabricius obſtitiſſet. Vix tamē Chiamonus & eius milites euaſere,quia populi furorē frenare penitus nequiuit fabritius,cuius rei ratio ab affinitate,atq; amicitia inter ambos Reges exorta eſt.Sciebat enim Hiſpano Regi noſtro, ſedere animo tantum, ne pontifex, pontifitiaq; tyara quid detrimenti caperet. Cuius Regis ſtipendio tricentas illas lanceas ductitat. Nec longe abeſt,vt credi queat,venerat namq; chiamonus,Bononienſis populi animis in bentiuolos magis,q̄ ſui exercit9,licet egregii,fret9 virib9.Sit iā ſatis ex Madrito in nonis Ianuarii.M.D.xi. ccccxlvii

Miſeranda deſcriptio d̄ reliq̄is gernēſib9. claſſis ſoldāica pſtrat̄ a rodijs de ſtrage maurorū in Bugia.

P.M.A.M.Suo Comiti.

VAriis cōditū ferculis cœnā accipito.In ſtrage nr̄orū in inſula gieruēſi,qui cū Nauarro Comite agmē agebāt a tergo,deſertis & ipſi ſignis,pręcipites in mare ad naues diuertebant. Tāt9 terror oēs inuaſit,q̄ ī horę vt ita dixeri momēto,nullā viderint cōſtare aciē,attoniti oēs,q̄ furor & formido trahebāt,ea diſp̄gebāt̄,q̄d fugerēt,q̄ue tēderēt,ignari,clades horrēda,

nullo cladem exercente. fuga ſuper omne dedecus ignominioſa, nemine inſequente. Et quo miſeri irruebāt? Si qui euaſere: ad naues, in quibus nullus vini erat, aquę nullus hauſtus, freti nāqꝫ terræ, quā impetebant alimentis, ſed aquę pręcipue, vacuos aduexerant cados omnes, & penu vacuū. Vis paucis cōſūpta eſt tandem fere vniuerſa decē miliū virorū fortiū glorioſa tropheis & ſpoliis opimis multitudo: cui nec validę potuerunt reſiſtere turres hactenus, nec multarum fere adamantina vrbiū, mœnia, de tam infœlici atqꝫ atroci euentu, ſatis ſuperqꝫ ad aliena curramus. Literas rex hebuit ab oriente, quibus intellexit, inter inſulas cicladas: quarū cōtexturam noſtra ętas vocat Arcipielagum, circiter mare Cilicię magni Magiſtri Rhodi claſſem ingentem aliā Magni Soldani Babilonici ꝓfligaſſe, cœpiſſeqꝫ vniuerſam, cū ingēti hominū emptarūqꝫ mertiū ꝓcioſarū copia, q̄ vna cū claſſe ipſa Soldanica, e Siria Damaſco, & Alexandria ægyptia, duobꝰ emporiis egregiis, vehebant̃, E Bugia vero fert̃. Sub vafro ſtratagemate fuiſſe Afros, a nr̃is ꝓſidiis magna ſtrage cōfectos. Audi rē narratu dignā, eſt apud Aphros genus hominū fanaticū, vocāt ipſi Morabitos. his fidē pręſtāt, afflatoſqꝫ diuino ſpū arbitrant̃. Amorabitis perſuaſi cōuicini oēs, quia ſuis ſe oratiōibꝰ tormētorū oīm nr̃orū, vim cōpreſſuros daturoſqꝫ operā, ne ſolui queāt a tormētis globuli, vires etiā Chriſtianorū hebetaturos coacto ingēti cuneo Maurorū Bugiā impetūt nr̃i, per exploratores re intellecta, taciti rē expectarūt; ſubterraneos manu factos ad id cuniculos extra mœnia, lichnis e cuniculis ad īterna deductis, nr̃i puluereis farciuerūt cadis. Mauri, vbi ſilere oīa ſenſerūt, vera eſſe q̄ Morabiti ſacerdotes eorū diſſeruerāt arbitrati ad mœnia, oppugnaturi, turmas applicāt. noſtri vna baliſtas & vniuerſa tormētorum genera, ſuffixo per lichnos latētes igne, in applicatos hoſtes ad mœnia diſcutiūt. hinc per aera, cū excuſſa tellure, cadiſqꝫ cunicularibꝰ, & horrēdo fragore, Maurorū multa corpora volitarūt Illinc fruſtatim diſcindi, reliqua, & per cāpos patētes a ferreis lapideiſqꝫ aſportari globis cernebat̃. Ab Italia ſcribit̃, Venetos adhuc ſuſtinere Gallicū, Germanicūqꝫ furores. Vicētiā retinēt. Veronā cōſequi nequiuere, quia pręſidiis eā repererint, pręter Cęſarea munitā Gallicis. ſitqꝫ vrbs ipſa pręſe arte ſumma expugnatu difficilis, Sūmum etiā Pontificē, reuixiſſe aiunt, nulla vitę ſpe dies quattuor laborauit extremū. nulli ſunt eius firmiores, q̄ꝫ de recuperanda Ferraria, Belloqꝫ in Gallos gerendo, ſermones eiecturū ſe Gallos ex Italia minat̃, palāqꝫ hoc ſępe dicere inquiūt. q̄ fiet habebis. rē omniū iudicio arduā cōplectit̃. tu vale & viue magna auditurꝰ Hiſpalim ſumus prope diē profecturi, ne Scitharū mobilitatem. quos hęc noſtra curia emulatur, dediſcamus Madriti Idus Ianuarii, M.D.xi.

tſ. miracla morabitarp.

ccccxlviii.

P.M.A.M. Suo Comiti.

Dc huiꝰ anni varia calamitate q̄ ſpes ꝺ Afri Moralia q̄dā ꝺ Gallo de Papa ꝺ rerū euētu; ꝺ duce Ferrarię.

Horrida hyems.

1511.

De pecudū interitu.

Traiectꝰ in Aphricam.

AB idibꝰ Ianuariis ſeptimis, quibꝰ Madrito diſceſſimus, ad vſqꝫ fere mœnia huius vrbis gelatū niuibuſqꝫ perpetuis albicās iter, peregimꝰ. ix. aūt Kal's Februarii, ſumus Hiſpali ingreſſi, inſuetā nulliꝰqꝫ hoīs memoria inquiūt incolę medii tā horridā hyemē ſe fuiſſe perpeſſos. raro niuibꝰ, gelu rariꝰ regiones medię vexant̃. hoc aūt anno viſu miſerandū, greges maiori ex parte cōſūpti, balātes circū exhauſta matrū vbera, catulos fames & frigus vna cū matribus perimebant paſſim. nulla dumeta, arbuſtula nulla, nō circūſepta edis, agniſqꝫ mortuis, vel iam exhalātibꝰ animulam. Hyrūdines tamē ex Apricis terris trāſuolaſſe reperimus. Solitā hic aeris tēperiē inuēturas putātes & ꝓperaſſe pœnituit. Ex hac vrbe valido exercitu cōparato Rex in Africā ſe tranſiecturum inquit. Iuremerito credendum eſt: licet euentꝰ belli ſint incerti: vti per Gieruianā ſtragē liquet colligere, collū Hiſpano iugo Africā, formidine trepidantē ſubmiſſurā. Varię ſunt rerū vices ſtrauere quōdā Hiſpaniā ſubiecereqꝫ traducti (Duce Comite Iuliano, Mauri. noſtra vero tēpeſtate vobis Hiſpanis, ad vniuerſam Aphricam domādā facilis via pāditur. captis iam per veſtros duces, nec multitudine mira Orano Bugia & Tripoli ditiſſimis Emporiis & munitiſſimis vrbibꝰ mutari nō poteſt rerū ordo: quin ęterno motui ſit obnoxiꝰ at vereor ne noſtri Regis conatibꝰ, vaſta Galli Regis ingluuies occurrat. Scripſit namqꝫ ad me Hieronymus Cabanillas Regius noſter apud Gallum Regem orator, mihi amiciſſimus ſedere animo Gallo ipſi velle in Italiam proficiſci, vt exercitu coacto in Pontificem, ſub pretextu tutandi Alfonſum Heſtenſem, gerat bellum. hāc ſi prouinciā Gallus amplexabit̃ nr̃o Regi minime cōducit alienis ſe terris bello implicare. Si nāqꝫ Gallus aut detrudet e ſede Pōtificē, vti minatur: aut vicerit vel ad votū traxerit Neapolitanā ſumpturū ilico expeditionē nullus eſt qui nō ſuſpicet̃. nil nāqꝫ verſat aīo magis vti, ꝑ appertas colligit̃ cōiecturas, q̄ꝫ vt ſuſceptas ī ipſo regno cōtumelias, iniurias, damna, iacturas, cędes, ſtrages, & internities aliquādo reſartiat. Pontifex autē, in cōcepto ſtat ꝓpoſito, vt priuatū iā noīe Ducis Alfonſum Heſtēſem, familiāqꝫ illam veterem irreuerentem extinguat, quas roſas ex his ſpinetis expectemus: tu videris. Vale ex vr-

be Sibilla dicat Hiſpalim curioſus nimiū.pridie Kal's.Februarii.M.D.xi.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccccxlix.

De obſidione Mirādulę a Papa. & Imola et Cardialib9 priuandis. de duce Vrbini de Papienſi Cardinali & alia diuerſa.

EX vrbe Roma paulopoſt miſſas ad te priores literas, habuimus, ꝙ Summ9 Pōtifex, ipſe ipſe, licet eā exagitet horrida hiems. Apenino ꝓximā Regionē, ad Boreā verſam, exercitum ductitat. Mirandulā oppidū inſigne, ꝗa ſit fœdere poſſeſſor ei9 Alfonſo Heſtenſi aſtrictus, obſidet. tormentis quatit. foſſas oppidales aiūt gelu cōcretas. oppidani ſeſe tuentur. e muris in caſtra ferrei globi ex tormentis iaciuntur. De pontificiis tentoriis, ab eius latere raptatos fuiſſe fruſtratim ferunt familiares aliquot, a diſcuſſis tormentis ipſum tamen ſtare imperterritū. ſecum habet ex fratre nepotē Vrbini Ducē, ſub imperatorē exercitus. Bononiā vero Cardinali credidit Papienſi pręſidio, viro ab ipſo Pōtifice ad ſummū erecto faſtigium. Is ſe iactat ab antiquis Ymolę dn̄is ortū, atq; inde nobili ꝓgenie. nec deſunt qui putent ad eius vrbis ſceptru tendere, quod mutationi crebrę eſt obnoxiū. Veteres nāq; dn̄os, comes quōdā Hieronym9 Sixti quarti Pontificis Maximi nepos, viuētis Cardinalis ſancti Georgii frater, abſtulerat eius filiis orbis genitore, viuente matre, Cęſar Borgia, Valentinus Dux. Alexandri ſexti ſemen Valentino, Iulius ſecūdus Alexādro ſexto vita functo. Rex Gallus Lugduni agit. De tranſitu ad Italiā cōtra Pontificem cogitat. Magna tēpeſtas exoritur. Pontifex autē animo fixum tenet, velle honore Cardineo, & reliquis fortunæ ornamētis priuare Bernardinū Caruaiallū Hiſpanū, Renatum de Prie, & Gillelmū de Briſonec Gallos, atq; vna Federicū Sanſeuerinum Neapolitanū, Sciſmatis eos auctores, & ſciſmaticos ſuis ſcriptis appellat. Rex vero nr̄ alio tendēs animū edicit quęcūq; nauigia in Hiſpanis reperiantur littorib9, ſeſe apparent ad ſuſcipiendas exercitus in Africam traiiciendi, copias. Latinas & ego ipſe literas plures, habita vulgari materia, a ſummo Secretariorum Almazano, conſcripſi ad omnes ſingulatim Chriſtianos principes, ad Suizìorum etiam duodecim. reſpublicas, quas ipſi Cantones appellant: quia in Saboiæ Ducē arma capere intendunt, veterem quandam nacti occaſionē, ꝙ plæraq; florenorū milia teſtamēto iam pridē moriens Dux quidā reliquerit. Pontificē orat, Gallū Regem rogat, cęteros hortat̄, vt cōueniant arma inter ſe deponant. ne ſint ei ad Aphram prouinciam in noſtrę religionis augmentum, impedimento, Sed pręcipue Regi Gallo affini, & fœdere aſtricto ſuadet inſtanter, vt ab incœpto in Pontificem deſiſtat, non decere filios in vniuerſi Chriſtiani generis parentem, arma capere. Liceat Pontifici ditionarios ſuos effrenes, domare. Inhertes calcaribus agitare, vt libuerit ne obſtet iuſte agenti ſuadet, hortatur, monet, rogat, vnitatem in ecclesia quęritat, ac foueat diſſenſionem, ſub concilii particularis pętextu abdicet, tollat, quia præſertim gn̄ale cōcilium Pōtifex ſe habiturū ordine recto pollicet̄. Ita diuerſi Chriſtiani principes diuerſa diſcutiūt. q̄ ſuccedēt habebis. Interea valę. ex vrbe Sibilla dicat Hiſpalim curioſius. v. No. Februa. M.D.xi.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Bellecenſi. ccccl.

Papa capit Mirādulā. Papa cōpurgat Venetos. qd in hoc Cęſar. qd Gallus. Morit Chiamon9 Gallus Mediolani gubernator.

HAbuiſti hactenus literarū, quas ad meū tēdillę Comitem Exarabam. exemplaria. habebis primaria poſt hac. præſentem nāq; illū habemus in curia. per exemplaria proxima Pontificē Iuliū, ex pacifico Martialē effectū, ductitaſſe acies inttellexiſti, horrēda frigora perpeſſus eſt. Mirandola tamen ſeſe dedit. nec paſſus eſt dari militibus in pędam. per murorum rupturas, qua tormētis via patebat, perq; gelatas foſſas, pedibus nō per patētes aut equo portas ingreſſus eſt. pre ira in turbatorē Gallum, nutrire barbā cingulotenus dicitur. quid ſit Pōtificis ardor iſte pectoris pariturus, non intelligimus. grandia ſunt que verſat animo Chriſtum, cuius ſe cauſam ſuſcepiſſe proclamat, viam inuenturum, qua & Heſtenſem familiā diſpdat, & Gallum ſciſmatis, & Heſtenſis fautorem, puniat, ſermōe roborato affirmat, Cœlites inquit proprias cauſas, modo qui eis patrocinetur aſſurgat, nunq̄ deſeruiſſe Venetos in amicitiam & fœdus admiſit, Cęſari hoc Galloq; Regi moleſtiſſimū. Gallo, quia Venetos purgatos & expiatos anathemate reſurrecturos ſuſpicatur, Cęſari, quia ex Cābrenſis cōuentus pactione, ſua ſe non poſſidere arguit. Pontifex ſatis putat factū ad eius partis rationem, quādo Paduam Veronā, Vicentiam, & multa pręterea, in eius poteſtatem coniecerunt, cęteris quę ſupererant ad ad eum attinentibus captu facilibus, extenuatis Venetorum viribus, in ſtrage Carauaiēſi. Nil eſſe ait Pontifex, cur illi debeant ſuccenſere. Si pacta per confœderatos tueri Cæſar nequiuerit, cupere ſe pędicat, Italiam iam tandem placare, ne perpetuis bellorum iacturis conflictetur. Rex noſter animo cruciatur, pacem inter eos totis viribus quæritat. Ad Aphricanam tamen expeditionem ſeſe accingit. Eſt aliud quo claudam epiſtolam. Chiamonus ille Mediolani gubernator, & Gallici ductor exercitus, febri correptus Mediolani periit. Deſcendiſſe illam animam ad cœlos autumāt homines, & tartareas viſitaſſe cauernas, quia pontificem quondam

Bononię, Alcharōteas iam iam perambulātem fabuloſas ripas, non pingui minerua lęſerit, & quo tempore ſpiritum naturę redidit pontificem haberet iratum. Barbatum Petrum piſcatorem hominum, paradiſi claues ea die abſcondiſſe, Romę, inter iocoſa dicteria, curiales obloquuntur. Tu vale. data Sibillæ, nolo vltra Hiſpalim hanc vrbem, nolo reliquas veteribus appellare nominibus, ne te aut cæteros ad quos ſcripſero, rē non ſonū quęrētes, vocabuli carioſa heſitatione confundam. Idibus Martii. M.D.xi.

cccclí. P.M.A.M. Suo Fagiardo

Triuultius gubernat ī loco Chiamoni Conuētꝰ Mātuanꝰ. q̄d p̄ponat Cęſar. q̄d rn̄deat Papa. q̄d concluſum.

CHiamono Gallo vita functo, curam exercitus, quam ille gerebat, & ducatꝰ Mediolani gubernaculum, magno noſtro Triuultio Rex Gallus credidit. Is niſi Ludouici Sfortię inimicus Gallis patriam vēdidiſſet, primum inter ęgregios Heroas, locū aſſequeretur. Pontifex, equo inuectus candido, Sed Barbatus Bononiam regreſſus eſt. De pace agi placet. Mantuę conuentus habetur. Matthęus Langa Cęſari a ſecretis, & Charꝰ Gurſenſis epiſcopus, pro hęro ſuo, pro Rege noſtro Catanienſis epiſcopus, genere Aragonius, & Hieronymus Vicus Valentinus, hic apud Pontificem, ille apud imperatorem electum agētes, oratorio munere cōuenerunt. Affuit & Pariſienſis antiſtes Gallici ſenatus Princeps. Ibi ſtatutum eſt inter eos, vt Gurſenſis noſtriq; ambo, Pōtificem adeant, quę acta ſint relaturi, Pariſienſis rei euentum expectet a Pontifice, Langa Gurſenſis poſtulat, vt Venetos non modo deſerat, ſed Cambrarienſia pacta reintegret. ſe nullo pacto deſerturum Venetos pontifex edicit. Si quid inobſeruanter admiſerint, pœnas luiſſe Venetos, non abſonas crimini arguit. De fœderibus autem Cambracenſibus, nil eſſe cauſę cur vltra debeant nouari. quandoquidem ad vnguem expleta, nec confœderatorum quempiam eſſe, cui non ſatiſfactum fuerit. Si autem de manibus ſibi decidi permiſerit Imperator, in manus illi coniecta, quę ſui iuris quondam ſuiſſe arguebat, pręter Triuiſium, confœderatorum neminem dignum accuſatione pontifex Gurſenſi placide pręponit, nolle ſe perpetuo fluctu Italiam, Chriſtianumq; nomen in pręceps trahere. Gurſenſis autem Langa, fruſtra de pace ſermones fieri aliter, ira concitus Germanica: dicit. Dataq; terga Pontifici. nec ſuaſionibus, nec precibus, moueri potuit, vt conſultius ageretur, vt hęrus ipſius Cęſar vt Catholicus Rex noſter, de prępoſitionibus conſulantur, vt expectet, quid ad hęc ipſi reſpōdeant, vt res in deliberatione ſiſtatur, vt vtrinq; rationibus agatur, minime potuit detineri. re infecta diſceſſit. nullum poſſe medium reperiri, quo Cęſari ſatiſfaciat, hac dempta de deſerēdis Venetis ratione, turbatiora, q̄ veniēs repererit, reliquit omnia, nō deſunt qui ſeductū a Gallo Rege veniſſe ſuſpicentur. cuia videtur, ne pax iſta ſortiatur effectum, intereſſe. Sub nāq; rupti fœderis Cambracenſis occaſione, belli cauſas nāciſcitur in Pontificem. proq; ſciſmaticis agit & Heſtenſi familia. Ita procelloſis agitur Petri nauicula fluctibus. Tu Vale data Sibillę quarto Kalendas Maii. M.D.xi.

ccccliı. P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni

De cōcilio & cōciliabulo. ſtant Gallorum caſtra oppoſita pōtificijs et Hiſpāis caſtris. q̄d velint alterne

VIx bene ſuperiorē ep̄l'am emiſeram, quādo alius ad nos curſor ex vrbe Roma peruenit. Is affer turbata eſſe omnia. Cęſar & Gallus de particulari concilio agentes per Cardinales a ſuo Pontifice alienatos, in cōciliū Piſas, in Septēbris K'l's Pōtificē citauere. At Pontifex e cōuerſo, publico edixit p̄conio, gn̄ale cōciliū in Lateranēſi palatio, Pōtificia ſede, ad dn̄icę reſurrectiōis p̄ximę diē celebrādū. Armis agere Gallꝰ ſtatuit, ſi ratiōibꝰ nequerit. Stāt nāq; iā caſtris oppoſita caſtra, Gallicis Triuultiꝰ, pōtificiis Vrbini dux, & bello ęgregiꝰ ductor Fabriciꝰ colūna, tricētorū catafractorū, quos Pōtifici Rex nr̄ ex cōpoſito debet, Impator, p̄ſunt. In Padi ripa caſtrametatꝰ vterq;, Ferrariā petiturꝰ pontificius, ne Ferrariā petat Gallus obſtiturus. quid hinc queat ſcaturire colligito. Iterū Vale & geminas accipito, aliquādo nullas habiturus. Ex vrbe Sibilla tertio Kal's Maii. M.D.xi.

cccclííi. P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Quid Pōtifex. q̄d gallus. q̄d Hiſpanꝰ. q̄d fabritiꝰ colūna cū tercētū lanceis Hiſpanis. magna ꝯtrouerſia.

VAh q̄ importuna eſt hęc gēs Gallica. A prouincia in Pōtificē Rex nr̄ nullo pacto poteſt Regē Gallū diuertere. p amicitiā initā, p affinitatē, p & mile cœlites, a nr̄o Rege Rex Gallus efflagitat, vt ad infringēdā Pōtificis iracundiā, Pontificē aliquantulū linquat cōquerit nāq; Gallꝰ, ex nr̄i Regis fauore, Pontificē eū ſibi animū induiſſe, vbi paccatū ſenſerit, ſe futurū illi obſequentē filiū pollicet̄. Id facile factu dicit, ſi ſe deſertū ſenſerit. Rex igit̄ nr̄ vt a Gallo tollat omnē diſſoluendę amicitię occaſionē, peracto quadrimeſtri, quo in Pōtificio tenetur exercitu tercentum lanceas ſua pecunia ſuſtinere, fabriciū iuſſit, cū cathafractis ipſis, redire Neapolim. ex regni nāq; feudo, ita pactū eſt, vt quotannis ad rerum eccl'ię tutelam, Rex noſter ad Pontificē, ſi exercitum cogat per quadrimeſtre mittat. non contentus his Gallus vt claſſem in

Africam traiecturam, ſoluat, rogando precandoq; efflagitat. In aliudq; tempus rem differat, per literas, per oratores, per Reginam Germanā ſibi ex ſorore neptem, noſtri Regis vxorē orat, vt ſibi morē gerat. ſe hoc pro ſupremo habiturū beneficio. quia pōtificem arbitretur credere ad ſui auxilium in ipſum claſſem parari eam, non contra Mauros, & Africam vniuerſam, propterea ſuperbire ad eo pontificem, Gallus immurmurat. hęc & multa prӕterea in hanc ſententiam. Rex autem noſter dentibus prę rabie frendens, q̄ a tanto incepto diſtrahatur, perſuadere Gallo Regi nititur; ne talem ſibi peruicaciam inbibat: ne contra ſummū noſtrę religionis pontificem omniū animarum parētem, cui cœlorum claudere atq; apperire portas datū eſt. leues nactus occaſiōes, arma ſumat prę ponenti Gallo pontificē ſtudere, vt e Mediolani ducatu poſt electos Heſtenſes e Ferrariā, ipſum detrudat, idq; minatū fuiſſe, Rex noſter Vadimoniū offert, ſe tutaturū eum. in auxiliūq; venturum, ſi Pontifex huiuſcemodi rem tentauerit, quia ſe pontifici debere in eccleſię tutelam, non in affinium & amicorum incōmodum ſuorum pollicetur. Iterum inſtante Gallo, nec vlli rationi cedenti, repetit Rex, vt exemplo ſui edoceatur, quo ſtomacho poſſit pontifex, quoue animo ferre, ſi quiſquam ei obſtet, ne ditionarios inobſeruantes eccleſię domare queat, per ſuum oratorem Hieronymum Cabanillas imperat Rex interrogari, quid ipſe Gallus ſentiret, ſi dextram quis illi minacē in Borboni peccantem Ducē, aut alium quempiam procerum: ipſius apprehenderet, vel ſuppetias deficieti ferret, addidit inſuper repetito Rex noſter, meminerit Gallus Chriſtianiſſimum ſe nomine inſignitum, q̄ eius maiores eccleſiam complexi ſunt fluctuantem, paccauerunt, & ſedauerunt exorientia ſciſmata diſcriminoſam abſonamq; tanto nomini fore talem oſtendit prouinciam. a ſuo pontifice Cardineos viros eccleſię poſtes ſeducere, in diuerſa tendentes ſuſcipere, vt diſſidium in eccleſia ſerāt fouere, turpe graue, atq; obſcenū eſſe, hęc ante oculos mentis ratione aduocata Rex noſter Gallo Regi obiiciat, hortatur, monet, rogat ſeq; patiatur vires explere Hiſpanas, in hoſtes noſtrę religionis, & Africā vniuerſam, quę iā formidine trepidās, ob abſciſos per Hiſpanos Duces lacertos, collum videtur Chriſtiano iugo ſubiicere. Ad hęc omnia Gallus aures plumbeas porrigit. obtuſas calce lapidibuſq; obſeratas, velut fanaticus fabuloſoq; Tioneo tirſo verberatus, cruciatur animo. repetit argumenta priora. iureiurando aſſerit, ſe nil aliud petere, niſi vt irā pōtificis infringat. conducere hoc honori gloriӕq; coronę Gallicę, ne parue pontificie vires ſe ſe iactent, immenſas ipſius repreſiſſe. Hӕc referens Granoblum vrbem, ſitam in Alpibus, iturus in Italiam proceſſit. Ibi pedē ſiſtit, ſtant tamen caſtris oppoſita caſtra in Padi ripa, quid ſit futurum ignoramus. Vale Sibillę tertio nonas Maii. M.D.xi. ccccxliiii

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

VBi primum Fabricius columna cum lanceis Hiſpano ſtipendio merentibus tricētis terga vertit, ad tollendam Gallorum pendi fœderis omnē occaſionem, quā nō inuiti Galli querītant, quando conducere vtilitati arbitrantur, pontificii vires exercitus hebetatę ſūt. Pontifex turbatus, Rauennam conceſſit. Triuultius conciuis meus, chiamono ſuffectus, in Pallantes pontificios, cum exercitu Gallo irruit. profligat. Impedimentis omnibus ſpoliat. Sparſi pontificii, fugientes, per diuerſa tendunt. obſtitit namq; Triuultius trucidationi pro viribus, quia Italus Italo ſanguini parcere ſtuduit, quo pinguefacere campos Galli oblectantur. Rauennam ad pontificem effugientibus plӕriq; tetenderunt, Vrbinatem ſecuti Ducem, alii Vrbinum, multi, Florentiam verſus, Marchio Antonio columna duce iter cœperunt. Bononia, belli euentū ſecuta, portas victis pontificiis clauſit. Triuultio victori apperuit. Gallo Rege imperāti bentiuolios Triuultius immittit, in patrios auitoſq; lares locat. Cardinalis ille Papienſis pōtificium vimen, pingui ſolo enutritum euictum ad immenſum rerum culmen, cui Bononia credita, ſimultates prę inuidia cum Vrbinate Duce pontificis nepote exercebat. Solet hoc parere potentum Regia. Is apud homines ſuſpectus, eam putatur dediſſe operam, ne Vrbinas pōtificii exercitus ductor admitteretur. adauxit ſuſpitionem, quod illeſum magniſq; opibus onuſtum Galli abire Cardinalem permiſerint. Bononia vētiuoliis relicta:. Triuultius victoriam ſecutus oppidum, Mirandulӕ conuicinum, cum Gallicis copiis petiit, cœpitq;. Idem prope diem de Mirandula futurum arbitramur. Ad eam quippe reddituram, a quo illam pontifex abſtulerat, quia p̄cipue Triuultii gener ſit. Licet potiora eſſe alteri9 illi9 fratris iura multi iudicent, Gallū Regē prę gaudio frontē leniſſe, auditis huiuſcemodi ſucceſſib9, aiūt. nec tēperaſſe a motibus prę ſpe futurorū verſat nāq; aīo, vti colligit̃, īperiū Italię. Rex vero nr̃ vidēs Gallū alas p̄tēdere, atq; inſultare nimiū ſoluere, arguit a fortiori, qñ in Chriſti vicarium, cōtra ius phaſq; Gallus ſęuit, qñ facultatib9 eccl̃iam Chriſti ſpōſam nitit̃ ſpoliare, aperto conſtat argu

Pontificij exercitus ſternitur a Triuultio Bononiā capit. Triuultius claſſis Hiſpana ſoluitur. q̄d agitēt Gallus & Hiſpanus Reges. pręſidia amittūtur Neapolim.

mento, nemini viuentium ignoturum. Claſſem igitur exercitumqꝫ traiecturum in Aphricam dimiſit, ne ſe reperiat implicitum alienis terris, Gallo nudante vlterius enſem. Vna iterum per oratorē ſuum Cabanillas Gallum monet, vt ſibi ſatiſfactum fuiſſe cogitet, pōtificis eccleſięqꝫ rem, ita labefactaſſe, Bononiam reddat. E tyrannorum poteſtate liberet, ſitqꝫ pontifici liberum ius ſuum, cum heſtenſibus exercere. Iuſtę pōtificis querelę Rex futurum ſe participem preponit, qꝫ pontificem tali tempore dimiſſis tricentum lanceis ad ipſius Galli Regis poſtulata deſeruerit. Hęc repetito agitantur, quid ſit Gallus reſponſurus tempus loquetur, ne tamen inſperato queat Gallus, ſi qua vltra moliatur, Neapolitanum adoriri regnum, e delectis militibus, ad regnum mittit tria milia, qui ſeſe Gallis obiiciant, primoſqꝫ illorum impetus ſuſtineāt, donec fortiores aduenēt copię, ſi opus fuerit, atqꝫ vna literas deſtinat ad Regem Anglię, generum ſuum, vt ilico virum mittat, cui magna credi queant tractanda, ſignatqꝫ ac petit Ioannem quendam aſtilem, generi manuxerium (vt eorum vtar vocabulo) regii cubiculi cuſtos, quod alīs catholica Regina viuente, pro ipſo Rege Anglię venerit Hiſpaniam, ſitqꝫ pręterea cœteris Britanis pręſtantior, & iam noſtro Regi notus, vt ſuo Regi fidus. Aliquid grande parituras has literas arbitror. Harum ego exemplar aſſecutus ſum. Ex Sibilla ſexto idus Iunii. M.D.xi.

ccccLV

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Rex tremeſenius maurꝰ ſubdit ſe Hiſpano regi de angelis & portento friuolāo.

EXterna tibi ab hominibus duo, e cœlo tertium eſt animus referre. Rex tremeſenius alter per eum e proceribus Hiſpanis, quem Alcaidem Donzellorū vos appellatis, cui Oranū, & Marzalquebir magni portus arx credita ſunt pręſidio, potentiam formidans Hiſpanam vela demittit, vt eſt in prouerbio. Annuum paſciſcitur tributum duplarum aurearū, quas vocatis Zaienes, ducatuum quadrante circiter ſuperantiū milia terdecim, in eadem ciuitate Orano queſtoribus Regiis prebendarum, dicionarium ſe futurum poſt hac Hiſpanię coronę iureiurando pollicetur, munus ſe quot annis miſſurum promittit ad regem, dignum regibꝰ, ad curiam quācūqꝫ terrarum inhabitet. Illo anni tempore, altero capite, vt quęcūqꝫ reperiantur chriſtiana mancipia in eius regni incolis libere omni excuſatione ſublata dedantur, neue cōmertiū patiatur vllum in eius regno, preter qꝫ in vrbe Orano. Aliud iactum eſt fœdus, vt ſcilicet Rex tremeſenius hoſtem ſe futurum cuiqꝫ noſtri Regis hoſti profiteatur. Sitqꝫ aſtrictus ad Regē ipſe ipſe venire manu armata ſi traiiceret Rex. At ſi per ſuos duces rē agere in Africa ſtatuerit, vt familiam militeſqꝫ ſuos ad imperatorem regium mittat, tutaturū pręterea ſe ab omni cuiuſuis africę potentię iniuria noſtra pręſidia, quę Oranum ſuſtinent, & ſi quę damna in ſegetes, aut agros vagi Arabes intulerint, ſe reſarciturum illa paciſcitur. En rerum vices, quæ vos quondam ſtrauit Aphrica, nunc veſtro iugo collum ſubiicit, ſi per Galli Regis impatientem quietis animum licebit, prope diem habebitis vniuerſam. Venerant ex Anglia (dicitis Inglaterram Hiſpani) ea fuit Albion inſula atqꝫ alias Britania duomilia nobilium propria pecunia armatorum, quia bellū eſſet cum noſtræ legis hoſtibus gerendū. Hi gloriæ cupitæ inexpertes, dolore animi cruciati, rabieqꝫ accenſi, in Regem Gallum in patriā redierunt, quia illius cauſa ſolutam claſſem dimiſſumqꝫ exercitum reperere. Tertiū erit portētuoſum oſtentum. Eſt in Italia prouintia, quę dicit vulgo friuoli, alpibꝰ a germania vicina, Cęſareę quōdā, nūc Venetę ditiōis vrbs nōie Vdena, in huiꝰ vrbis cāpanaria cœnobii Frāciſcorū turri, per diē apertū vniuerſo id ſpectante populo aereiduo viſi ſūt angeli ſtare alati, nudis, paratiſqꝫ ad feriēdū erectis enſibꝰ, noctu vero ad vſqꝫ intempeſtam eadem (quę angeli per diem) acceſæ faces loca tenuerunt. Quid iſta pręnuncient, ſi viuere dabitur intelligemus. Burgos tendimus in veterem Caſtellam, quę Pireneorum adiacet radicibꝰ, vt inde velut ex ſpecularia turre, quid generis humani perturbator Gallus aſtruat inſpectemus. Tu vale ex Gazalla oppido exitinere, quia hic ſeſe nuncius obtulit quarto nonas Iulii. M.D.xi.

ccccLVI.

P.M.A.M. Dieco Villaſcuſæ Teologo eximio Epiſcopo Malacenſi.

Laudatiua

DOmum habebas in vrbe Granata tua emptam pecunia, domū ipſam dono dediſti germanæ, neptibuſqꝫ ex ea Archiepiſcopi primi Granatenſis, cui viuenti charitate in homines, pietate in deum nullus fere par. Quid de te ſentiā, nequeo promere, reliquit ille nudas, ne a pauperibus tolleret, quod cœteri ſolent, aut in theſauros cōgerere, vel affinibus impartiri, diuo illas cōmendauit. Tu non tegete, non magali, ſed cōmoda contexiſti domo. Quā tibi putas ex iſto charitatis offitio ſedem apud ſuperos conſtruxiſſe? gēmis quidem ornatā, auroqꝫ, ac lapidibus pręcioſis cōpactam, vel diuina ſunt verba in caſſum prolata. Noſti nāqꝫ ſolo charitatis amęno hauſtu, proximos diuinæ menti mortales fieri. Ad eum qui eſt viua charitas hoc

vno tramite patet acceſſus. Quibus enim aliis depaſcere deum dapibus aptius poterimus? q̃ illis quibus ipſemet conſtat? Quia igitur ipſe ipſe ſit ipſa charitas qui charitate præcelluerit, in deo ſibi Hoſpitium adamantino robore coedificatum preparat. Tibi ergo gratulor, ꝙ huiuſmodi charitatis exemplo deo proximam tibi ſedem comparaueris, mihi gaudeo, qui talem ſim ſortitus patronum, & in eiꝰ amicitiam admiſſus. Vale ex Guadalupeo cœnobio ex itinere pridie nonas Iulii. M.D.xi.

cccclvii

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

ALium ab Italia tabellarium habemus. Ad pontificem Rauēnę agētem, Cardinalis ille Papiēſis (quo tenente preſidio Bononiam) Gallis aditus in eam patuit, veniebat cētum equitibus circūſeptus. In media ipſius vrbis platea, dux vrbinas dentibus in eum frēdens inſilit per medios cētum equites viginti tantum a pedibus famulis comitatus, nudato enſe Cardinalem adoritur transuerberat vno ictu. Famuli domini exemplum, arbitriumq; ſecuti, multis Cardinalem vulneribus ad necem confecerunt. Centum eius equites auctoritate ducis (qui fuerat paulo ante ipſorum imperator) attoniti, rem inultam reliquere. Pōtifex nepotis deteſtatus temeritatem fere ingemuiſſe narratur, tum quia Cardinalem illum apud ſe nutritū diligebat, tū etiam quia pōtificiam videbat auctoritatem pollui, niſi pœnas nepos dux vrbinas atrocis facti lueret, quia precipue nullius hominis memoria trucidatum eo pacto fuiſſe Cardinalium quemq̃ reperiatur. Vniuerſus purpuratorū ſenatus ſtupore repletus, magnos edidit conqueſtus fœdatam eam dignitatem lamentātur. Dux autem in ſui excuſationem ſe proditorem egregium trucidaſſe non Cardinalem arguit, ꝙ in ſui omniūq; chriſtianorum parentis, & domini pontificis, atq; in totius eccleſiæ pernitiem, Bononiæ portas pōtificiis retrocedentibꝰ non fugatis, quia non fuerat manu conſertum clauſerit. Gallis vero inſequentibus apperuerit, cuius rei cauſa & trucidati plęriq; fuerūt, & ſpoliati omnes, & amiſſa Bononia. Nil igitur eſſe, cur illi debeant ſuccenſere, qui tantorum cauſam malorum de medio tulerit. His per nūcios pōtifici Cardineoq; ſenatui relatis ipſis inſalutatis, Vrbinum ſe contulit. Pontifex autem Ariminum, cum ſummo animi angore relicta Bononia bentiuoliis conceſſit, vt inde Romam proficiſcatur. Rex Gallus Grānobli in alpibus, ob ſurreptam pontifici Bononiā geſtiens agit. Sed arbitror in amarum fel, dulce mel iſtud aliquando verſurum vices, ſi namq; ſapient chriſtiani principes, pullulanti ipſorum ſeruituti ex talibus Gallorum ſucceſſibus obuiā ibūt. Quia precipue faueat Rex ipſe Gallus particulariis concilii excitatoribus Cardinalibus, qui iā ſub ipſiꝰ Regis vmbra Piſas, ad Septembris Kalendas aduocarunt pontificem. Pontifex concilium nō reiicit, ſed quale coagregari ſoleat, offert in Lateranēſi, vt pote Baſilica Romæ, nō Piſis ad chriſti domini reſurrectione, non ad proximas Kalendas Septembris. Pontifice vocante non deſertoribus ſui corporis membris. Gallo Regi Cęſar ob iram in Pontificem, quia de Venetorum poteſtate, quę Cęſarei ſolebant eſſe iuris, non aſſequatur, adhęret particulari aſſentitur concilio. Quæ ſcabies dominicum gregem circumeat tu iudica. Et vale ex Guadalupe octauo idus Iulii. M.D.xi.

Dux vrbinas Papiēſem Cardialem trucidat/q̄d Papa Vrbini patruꝰ q̄d Cardiales/q̄d interfectoꝛ/quid Gallus pro noſtico ꝺ concilio ⁊ conciliabulo.

cccclviii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

CLauſa domi ſeruabatur ad te itura ſuperior epiſtola, nuncium operiens, qui ſe diſceſſurum huius diei primo diluculo fuerat mentitus, quando eodem hoc die diuerſos tabellarios, e Gallia, & ab vrbe Rex accepit. Pōtificem ſcribunt ingreſſurū vrbem quo die chriſtiana religio beati Petri ante ſolemne colit. Florentini cōtra Senenſes arma capiunt. Reddi mōtem Pulchianum mauis Pollicianū oppidum, Florentini iuris quōdam querunt. Gallus hos ignes in Italia fouet. Florentinis auxilia mittit, ſub hoc pretextu propius accedit ad vrbem, & conſilia de mutando vel trahendo ad votum Pontificem, quę verſat animo paulatim exequit. Ni cæteri principes ilico conuenerint, ad coaleſcentem iam nimis ignem extinguendum, ſero ſapient. Gallo cogentur cedere, puto ſentire quid eis immineat. Daturoſq; operā ne vlterius vagetur ardens flamma. Rex Gallus villam nunc inhabitat Rodano adiacentem, quę Valentia dicitur in radicibus Alpium ſitam. Egeſtatem ſuſtinet cum curia, ibi ob viciniæ ſterilitatē immēſam, vt e propinquo rebus Italis intendat ibi moratur. Summus pōtifex ad vniuerſos chriſtiani orbis principes, nūcios miſit, quibus ad reſurrectionis diem proximam, ſeſſurum ſe in Laterano ad concilium generale celebrandum edicit. Principes hortans monenſq; vt aut veniant, aut oratores mittant, cum quibus de cōmuni omniū chriſtianorum cōmodo, agi poſſit. Deſertorū Cardinaliū actionibꝰ derogauit, aereas illorū cōgeries (vti de gigantibꝰ eſt in fabulis) pro nichilo pendi iubet. Anathema in eos promulgat. Sex aliorū Cardinalium ipſi oſtēdunt ſignatas, quibus ſe vna futuros polliceri videntur. Accuſati vero falſo conſcriptas arguunt, coque

Florentinis Gallus fauet i Senēſes / vbi ſit Gallꝰ ⁊ cur ibi.

runtur blaſphemiis confictores inſequuntur. Se nil tale vnq̄ cogitaſſe adiurant, vt fragilem quam amplexi ſint cauſam, huiuſmodi figmentis roborent, ea ipſos chirographa conſcripſiſſe proclamant. His preſtigiis agitur Chriſtiana religio. Deus bene vertat. Tu vale ex Guadalupe octauo Idus Iulii. M.D.xi.

cccclix.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni.

Curię ɔgregatio Burgiſ ex vniuerſa caſtella. & Locoꝝ nomina in curiis habētia ſuffragia.

QVid in conuentu vocato Burgos a Rege ex vrbibus et municipiis quibus eſt datum habere ſuffragia in curiis ſit actū cupis intelligere. Quę ſint vrbium & municipiorū nomina petis. duo ſibi capita ſtringit iſta congregatio. cauſarum ad arma trahentium Regē vna erit narratrix, de pecuniis ad bellum ſuſcipiendum & alendum altera. Mouendi belli cauſas, ſuis quaſq; tēporib⁹ in Gallicis actionibus annectemus vrbium autem atq; oppidorum ſuffragiis curialibus fruentiū nomina ſunt hęc. Burgos, Legio quam dicitis Leon, Granata, Toletum, Sibilla quæ eſt Hiſpalis, Corduba, Murtia, Gremium quod vos dicitis Iaen, Cōcha quā Cuencā dicitis, Guadalaiara, Soria, Taurū dicitis toro, Zamora, Auila, Valedolitā dicitis Valladolid, Madritum. Hiis eſto cōtentus donec aliud habeamus. Vale. M.D.xi.

cccclx.

M.A.M. Petro Fagiardo.

Quid d cōciliabulis rūs de mōte Pulchiano oppido Florētinoꝝ De Gallis Hiſpanis: Papa Ceſare Bononia.

NOſtrum iter Burgos mercatoriam vrbem Pyrenneis, qua Ocean⁹ Hiſpaniam & Gallia Aquitaniam quatit, vicinam, proſequebamur, quando in Medina campi me circiter Id⁹ Iulii tertiana febris ardentiſſima corripuit. Semilanguidus Tordeſillas, vbi Regina Ioāna, Regnorū caſtellę dña ſedet, eternoq; ſeſſura eſt. Suo Saturno peſſundata. profect⁹ ſū. Ibi ſūptū Farmaco manna Calabrū, valitudinē reddidit. per Vallemdoletum, deinde inſigne oppidum, Burgos venimus. hanc vrbem futuram nobis diuturnam ſedem, ob turbidos Galli Regis cogitatus, contra veſtrę curię morem, quę ſemper vti ſcite vagatur, arbitramur. vbi vbi ad quintum decimum Kalendas Septembris acceſſimus percurſores intelleximꝰ, Summum Pontificem, Cardinales citaſſe concilii excitatores, eo incōſulto ſpe Gallici fauoris impulſos, quinquaginta illis dies aſſignauit, quibus edicit: vt rationē reddituri, Pontificio adſint, Cardineiq; ſenat⁹ tribunali, pernitiem, in dictis auſcultauerint, eis ſua Cardinaliumq; Sanctione, minatur. Inferniſq; manibus per anathema, ipſos dicaturum quid conſilii capient neſcimus. Papiæ a Mediolano milia viginti agunt. Veh, ſi peruicaces. veh & forte fautoribus. exercituum nāq; dñs, & potentiam aliquando parua manu proſtrator deus. Florentini ex noſtri Regis conſilio, cui auſcultat Pandulfus Senenſium tyrannus, montē Pollicianū oppidum, a Senenſibus extorſerunt, & pax inter eos icta. id noſtro Regi gratum Gallo ingratum. Ille namq; pacem, iſte deſidium in Italia ſtudet enutrire. noſtro Regi de Bononia conquerenti, ꝙ Bononiam vſurpauerit, Reſpondit Gallus Bononiam non ſuo, Sed Bētiuolorum nomine captam. ſibi nil rei eſſe cum Bononia. Pontifex, vt quid animo Bononienſibus ſederet experiretur, atq; vna terreret, Reginum Cardinalem legatum a latere cum exercitu Bononiam verſus miſit. id vbi Rex Gallus intellexit, quingentos quinquaginta iuſſit cathafratos. Dicunt lanceas groſſas, in auxilium Bentiuolorum, contra Legatum proficiſci, qui vna cum Bētiuolis adortum noctu legatum ſtrauerunt. Ita diſperſos, Legatum & Pontificios magna ex parte tum peremptos, vulneratos & ſpoliatos, penitus, quia nil ſuſpicabantur, audito pręſertim Galli reſpōſo, de Bononia Galli reliquere. Legatus ab eorum vix euaſit furore. Ex his nugis quales Galli ſint cogitatus colligito. Is retroceſſiſſe ad vrbem Nundinariam Lugdunum Leonem dicit vulgus Cęſar imperator electus, exercitu coacto, tum ſuo tum Gallico auxiliario, Paduam cogitat obſidere. Tu vale Burgis nono Kalendas ſeptembris. M.D.xi.

cccclxi.

P.M.A.M. Magno Triuultio Comiti.

De abbate Aronę homicida. De vi ſoli natalis. de anno xxiiii. de rebelcaſtreſi. de Gallo et Hiſpano regibus.

AVobis nuncius ad nos tulit Abbatem iſtum Diui Gratiani Aronēſis, Iuuenem Petulantem, Generalis theſaurarii Ferrerii filiū, De Gallicis militibus cathaphratis, peremiſſe vnum, quam ob cauſam Abbatiam, legū pontificiarum Sanctione, priuatus, tolliturq; ab eccleſia iure ipſo. Hoc meo Regi catholico ſignificato, ad Summum Pontificem Iulium ſecundum, non cōmuni ſcribit commendatione, vt optatam, quia natale ſolum, Abbatiam nobis impartiatur, Si ablatur⁹ eam ab homicida ſit. Putamus, modo dentur opportuno tēpore Regię lrę, non negaturū. e Gallia vero Hieronym⁹ Cabanillas Valētinus eques orator nr̄ cui⁹ ego negocia exerceo apud Catholicū vtriuſq; Regē ſcribit Regē ſcribit Gallum graui addicto iureiurando fuiſſe pollicitū, e primis reditibus ad eius nutum attinentibus, eam nobis prębiturum portionem, vt permutatione media, cū quouis abbatię poſſeſſore: noſtri voti cōpotes

fieri poſſimus. hęc illuſtri tuę dignitati ſignifico, vt ſi ab ambobus, aut ab alterutro principũ ad vos chirographa venerint, detis operam vt iam tãdem deſideratam in terris vnicam rerum fragilium humanarum portiunculam conſequamur. cogit vis ſoli natalis, vt eo ſemper oculos animũqꝫ direxerimus. hic nobis apud Regem tantum, a quo diligimur, vnde ſatis honeſte vitam agamus, minime deeſt. at paternus trahit aer, per quem hic ſpiritus, e ſuperis ſedibus, vbi formatus in tetrum hũc corporeum carcerem iter fecit. Satis velim fuiſſe vagatum per alienas terras, alienos flatus abſorpſiſſe, aquas potaſſe alienas. raptor immodice veſtri, propinquorum coęqualiumqꝫ, atqꝫ Alpinarum aurarum deſiderio: quę noſtram inſubriam ęſtiuo tẽpore, placido flatu incurſitant, vtqꝫ, ſi ad eam quam quartus & vigeſimus annus ſupra quingenteſimũ a milleſimo a Chriſti natali. aquarum colluuionẽ a Deucalione vel Noe futurã inęqualem, vixerimus, recipere nos in tutum ad alta montium cacumina valeamus. Sit prolapium ſatis de tuis autem Belcaſtrenſibus negociis, profuerint, ne patentes Regię ad Senatum ſanctę Claræ Neapolitanũ, vt rebus tuis conſulant, conſcriptæ nil ſcribis, puto velle te expectare (quia prudens es) quid ex pullulantibus nouis diſidiis, inter principes Chriſtianos, tempora ſint allatura. Iſte Rex tuus Chriſtianiſſimus, abſorbere quęſitis variis occaſionibus, totam Italiam velle videtur. meus autem Catholicus, Gallicę cupiditatis non ignarus, eccleſię cauſam forte amplexabitur. ipſi viderint. tu, qui ſola reſtas rerum bellicarum accenſa lampas in Italia, rebus Italis iam conſule, & vale Burgis. x. Kalendas Septembris. M. D. xi.

De aq̃s anni. xxiiij.

cccclxii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Quid Papę familiares eo laborante. qd cõciliabularij. qd Vrbias

ADuerte quanti ſint iſti noſtrę fortunę Sclopi faciendi. Summus Pontifex, vti per diſpoſitos equos qui ad nos ab vrbe decem interdum, nouem dierum ſpatio volitant, vti ab internis Palatinis habetur, ad extremum vitę marginem acceſſit. quartum nullo pacto inquiunt diem victurum. ad hoc rei ventum eſt, vt familiares eius intimi pro iam functo vita deſeruerint. Audi facinus horrendum dictu: ariſtę mihi dureſcunt recitando. Qua hora breui ſpiritum exhalaturum Pontificem dominũ miniſtri putarunt. ad prędæ curam conuerſi omnes, dominum deſeruiſſe feruntur, neqꝫ opimis inhiaſſe ſpoliis tãtum, aut ſe pręcioſis polluiſſe rebus, ſed ne interiorem quidem textam lineam intra ipſius cubiculum reliquiſſe ſcribitur. Iſta vbi Dux vrbinas Pontificis ex fratre nepos intellexit, qui adhuc domi (licet in vrbe ob interfectum Papienſem purpuratum, propter Bononiæ deditionem, ipſi ignominioſam, & exercitui ęrumnoſam) ſe retinebat incluſum, ruptis priuati carceris legibus, in Vaticanũ, vbi palatiũ extat tranſiliuit patruum repperit Pontificem adhuc ſpirantem, medicos acciuit. Horũ nemo ſpem de vita Pontificis retinuit: pręter iudęum quendam, qui a longa experientia notiſſimam Pontificis habet naturam. Poſſe Pontificem reuiuiſcere ſolus ille contendit, In hoc ſtatu ſunt res, ſi rebus ſic ſtantibus inter Chriſtianos Principes perierit, noua exoriretur contentio. nouis inhiabitur conuenticulis. Cardinales vocatos in iudicium horrendũ, qui Papię agebant, Romam verſus ferunt ilico per diſpoſitos equos mouiſſe, quę ſequetur habebis. Vale Burgis Idibus Septembris. M. D. xi.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

cccclxiii.

Papa reuixit: quõ ſe habeat cũ cõciliabularijs & Florẽtinis & Piſanis. quid Cardi. ſãctę crucis. quid ſuꝰ Rex cũ eo.

ALtero (a miſſa priore ad te epiſtola.) die, nouũ ab vrbe tabellarium habuimus. Summus Pontifex reuiuixit, in acerrimam inimicorum eius, ſed pręcipuæ Galli Regis, & Cardinaliũ e grege collegarum errantium rabiem. valet optime. deuii Cardinales, audita Põtificis confirmatione, a properanti curſu ad vrbem, eum ſummo animi langore pedẽ fixerunt Pontifex in eos libellos format. Ipſi in pontificem peruicacibꝰ animis indurueru nt. Rex Gallus Epiſcopos omnes, Abbateſqꝫ, Primarios, quiqꝫ initiali polleant aliquo valido magiſtratu Gallos, ad particulare cogit concilium Piſas proficiſci. quam vrbem Florẽtinis, ſub quorum ditione vrbs illa degit, ob Galli Regis potentiam recuſare non audentibus, ad concilium aut vti pleriqꝫ aiunt conuenticulum elegerunt. Ad Florentinos Pontifex de Rotę auditoribus vnũ Simonetam nomine miſit oratorem, vt a diuinis interdiceret. Anathemaqꝫ in eos promulget, ſi conuenticulum patientur. Florentini a Pontificis edicto, ad futurum conciliũ, rem duci oportere arguunt. Bernardinus Caruaiallus tituli ſanctę crucis Cardinalis, ſe huius nauis tiphim, huius currus Autumedonem, profitetur. Caruaiallum Rex noſter monet, vt a ꝓuincia huiuſcemodi diſcedat, annuit, ex plombino traiecturum Neapolim cum Regiis trirremibus per nuncios pollicetur. at multi verentur, ne illum ambitio diuertat a promiſſis. eſt namqꝫ elatiſſimus a natura, ſibi ſueqꝫ doctrinę, licet eruditus, nimium credit, nimium facere ſua merita videtur, neſcit ſtare loco. Ex Germania relatum eſt, nullum Põtificum, aut alias initiatorum pręſulum,

Cęſareis mandatis, de particulari concilio ſtare velle. Nemo ex Germania pedem ad id mouit. E gallia Britaniaq; minore, Gallo dotali adeunt, at inuiti, minis illos Gallus adigit. Vale Burgis. xii. Kalendas Octobris. M.D.xi.

cccclxiiii

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

In auditũ hacten9 prodigiũ i agro cremẽſi / de fruſto vni9 ſaxi delapſi ab aere.

PRodigiis miſera vndiq; exagitatur Italia, nec dum ceſaſſe iram cœlitũ in illam pręſagiũt. Eſt Brixię Bergamoq; ducat9 Mediolani vrbib9, ex adriaci leonis faucib9 nup ereptis inſigne municipium nomine Crema vicinũ. fama eſt nõ vulgaris, ſpectatum pauonem immenſum, pridie nonas Septembris circiter meridiem in aerea cremenſi plaga fuiſſe viſum, cum vniuerſorum incolarum ſtupore, miraculum in conniue ſuſpicientibus, pauo viſus in pyramidem conuerti, adeoq; celeri ab occidente in orientem raptari curſu, vt in horę mométo, magnam hemiſperii partem, doctorum inſpectantium ſentẽtia, peruolaſſe credatur. Ex nubiũ illico denſitate, tenebras ferunt ſurrexiſſe, quales viuentium nullus vnq̃; ſe cognouiſſe fateat̃. Obſcuriorem ſe vidiſſe noctem intẽpeſtam nullam, quicũq; ſenum aderat, referebat. Per eam noctis faciem, cum formidoloſis fulguribus, inaudita tonitrua regionem circũſepſerunt. Fulgurum fuit adeo perlucens rabida flama, vt apertius ex Bergamo ſita in mõtibus vrbe, planitiei cremenſi imminenti, cremenſem agrum deſpexerint montani bergamenſes, ꝙ per claram queat deſpectari diem. Ex horrendo illo fragore, quid irata natura in eam Regionem pepererit, percũctaberis, ſaxa demiſit in cremẽſi planitie (vbi nullus vnq̃; ęquans ouum lapis viſus fuit) immenſę magnitudinis, ponderis egregii. Peremptos in fluminibus piſces, interfectas in aere volucres, trucidatas in agris pecudes, ferunt innumeras. Decem fuiſſe reperta centilibralia ſaxa ferunt, inter vineas cremenſes plęraq; decidere, quę ſuo impetu & põdere terram eleuauere cõcuſſam, ad quindecim hominum ſtaturas, vineaſq; ſubmerſiſſe cremenſes aiunt non paucas. E ſaxis grandioribus, Mediolanum vnum allatum eſt, librarum Mediolanẽſium quę octo & viginti conſtant vnciis, centum decem. Id religioſe a meis ciuibus, rei miraculo percuſſis, ſeruatur. Ex fruſtis diſruptorum, ad me affines vnum pugno paulo grãdius miſerunt. Regi, pręſente Magno capitaneo Gonſalo Fernando, illud oſtendi nudius quartus. Saxi totius magnitudinem, ex noſtro relatu & huius fruſti pondus colorẽ & odorem ſunt admirati. Pondus auro nõ leuius, color eſt ſemiglaucus, odor ſulphureus. Margaritam emulatur metallariam, mira ſuper hiſce prodigiis conſcripta fanatice, phiſice, theologice, ad nos miſſa ſunt ab Italia, quid portendant, quomodoq; gignantur, tibi vtraq; ſeruo, ſi aliquando ad nos veneris. Nunc vale Burgis ſexto Kalendas Octobris. M.D.xi.

cccclxv.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Pronoſticõ ex pręſentib9 diſſidiis ꝙ conuerſatio iter Galliũ & hiſpa. Reges / ꝗd Scot9 / ꝗd Anglus et alia multa.

PEtis ex tanta rerum turbulentia, quę inter Pontificem & Cardinales illos peruicaces verſatur, Gallo Rege virus, & pullulans diſſidium fouente, quid ego ſentiam, arbitrerq; futurum. Bella horrida, calamitoſos nõ diuino ſed uideo, ſucceſſus, pręteritis grauiores imminere neceſſario. Rex noſter, multiplicibus nunciis, per oratorem ſuum, Gallo Regi & affini & fœderato, vt Bononiam pontifici reddat, nititur perſuadere. Ne põtifici tollat arbitrium, in rebelles dictionarios eccleſię, quin liceat ei dictis non parentes frenare. Satiſfactũ fuiſſe velit ſatiſq; ſęuitum, aberrantes a ſenatu ſacro Cardinales deſerat, hortatur. Breuibus accipe, quid vltro citroq; actum ſit. De concilio particulari reſpondet Gallus, ſe non fauturum vltra conciliariis in põtificem, modo pontifex bentiuoliis Bononiã linquat, modo Alfonſum heſtenſem reſtituat. Repetito Rex noſter illi prępoſuit, victoris, legem victo dãtis, eſſe poſtulatum huiuſcemodi, nõ ſuo pontifici parentis, ne tali conſilio regatur, cõcordiam in eccleſia, non procellam ferat. Ius põtifici ſinat exercere, exemplo ſui edoceatur monet, quam ęgre pateretur, ſi volentem lęſę maieſtatis crimine tactum, e ſuis incolis, aut feudo obligatis, aliquẽ debitis afficere pœnis, e trãſuerſo quiſq̃ turbaturus inſiliret, neq; his auſcultat, aut rationibus vllis terretur. Cum oratore noſtro Hieronymo Cabanillas Valentino equite, ab Anglico Scotoq; regibus miſſi oratores, vna Gallum monuerunt, vt prouintiam deſerat, ne põtifici molęſtus vltra eſſe velit, ſe nullo pacto eccleſiam deſerturos aperte profeſſi ſunt. Se rem habiturum cum vniuerſis, iniuriam fore cõmunem animaduertat, non cadit ab inſtituto Gallus. Se, neq; Bononiam neq; Alfonſum Heſtenſem deſerturum, ſe vſq; ad pernitiem pontificis, ni annu erit vtriq; poſtulato non ceſſurum. Stimulaturum Cardinales errabũdos a ſuo grege, deſpumãs minatur. Vna lege cum ſtatu Mediolani cumq; cęteris omnibus quę poſſidet, hęc ſe habiturum reſpondit. De aberrantibus Cardinalibus ſurreſiſſe Gallum Regem ſcribit Cabanillas, noſter orator, & rem ipſorum appellaſſe figmentum inane, occaſionemq; ſumptam ab eis, vt pontificem deterreant, appellauit ipſe Rex farſam. Huiuſcemodi ſunt Galli Regis conatus, noſtro Regi molęſtiſſima ſunt hęc. In

Aphricam vellet vires experiri ſuas. Pontificem eccleſiamq; ſine inſigni nota nequit deſerere,
cũ affine fœderatoq; Rege pacem exoptat. Quo Gallus tẽdat intelligit. Anceps eſt, neſcit quo
ſe vertat, rex noſter. Puto pontificis cauſam ſuſcepturum, tum quia pium, tum quia de cõmuni
omnium agitur libertate. Si namq; pontificẽ Gallus ſtrauerit, ſub pedibus ſe ſperat vniuerſam
Italiam habiturum, legeſq; daturum vniuerſis chriſtianę religionis principibus, quales libue
rit. Repetito tamen iterum atq; iterum, per literas, per oratorem ſuum, hortatur rogatq;, libret
Gallus diligenter, ꝙ a gloria humana, ꝙ a conſcientia ſit alienum bella gerere in eccleſiam no
ſtrę legis initialem. Quid ſi e vita dum his agitur fluctib9, euocaretur, animo verſet. Quo ſpe-
ret euolaturam eius animam, vt mitibus verbis ipſum Reginam eius vxorem, vt conſiliarios
omnes Cabanilias alloquatur, vt agant apud Regem ſuum de pace dat in frequentibus manda
tis. Vale Burgis quarto nonas Octobris. M.D,xi.

P.M.A.M. Suo Fagiardo. cccclxvi

SOlet ardentibus in venerem hoc menſe ceruis, Rex nemoroſas perluſtrare conualles, vt in **Pacta fę-**
ter dumeta latens, prętereuntes, prę nimio fœminarũ deſiderio ſui oblitos, tranſfigat vene **deris inter**
natis ſagittis ceruos. Arandæ Dorianæ, ac Lermæ & Vẽtoſillę ſiluas venatui aptas, per erra **Hiſpanos &**
bat Rex, ecce duo ad ſunt, ab Italia vnus, e Gallia alter tabellarii. Ego autem qui Regem fueram **Venetos cũ**
ſecutus, ne me ruralia frigora macerarent, Regi tamen proximus in Arãda Doriana celebri op- **papa/qbus**
pido, vti noſti, permanſeram. Fœderatos in Gallum cũ põtifice ferunt, & noſtro Rege venetos. **q̃ſq; militi-**
Iſti autẽ fœderis leges edictę ſunt, vt Rex Venetiq;, pontifici aſſint, ad recuperãdas de cuiuſcũq; **bus agat.**
iniuſte poſſidentis poteſtate, facultates eccleſiæ, ne quiſq; eorum pedem e fœdere referat, niſi re-
bus eccleſiæ ad vnguem ſit conſultum prius aperte in Gallum, licet nomine ſignetur nemo, cõ
uentum eſt, quandoquidem is eſt, qui tutari profitetur eccleſię tirannos. Putamus Anglicũ Vn
garũq; Reges fœdus inituros, quia vtriq; ſit iam Gallica potentia infenſa, ſeq; fidos eccleſię eſſe
profiteantur. Tertio nonas menſis huius, põtifice rem diuinam in templo diuæ Mariæ de po
pulo ĩ tybridis ripa ſito, celebrãte, pulpitaria fœderatos oratione laudauit, & pacta fœderis po-
pulo patefecit, Egidus Auguſtinę regulę ꝓfeſſor generalis, in quibus voce ſublata quas quiſq; **Egidius** *Augustinian*
copias ſit paraturus enumerauit. A põtifice capturos arma Cataphratorum lanceas ſexcentas,
peditum millia decem, leuis armaturę ad euẽtus rerum. Rex noſter in auxilium offert Cataphra
torum lanceas mille ducentas, leuis armaturę mille, peditum milia decem. Veneto ſenatu fe-
runtur promiſiſſe, Cataphratorũ & peditum totidem copiæ, leuis armaturę Albanenſium ſtra
diotorum ampliorem pollicentur numerum. At quadraginta ducatorum milia noſtro ſe Regi
prębituram, quoto menſe vtraq; potentia pacta eſt ad Hiſpanum exercitum in Italia, ad ipſos,
ſub ſpecie eccleſiæ Amplexãdę, tutandos, alendum. Pręſentanea namq; eſt vtriq; pernities, ni
ſi Rex noſter adiuuerit. Vale Burgis in Kalendas Nouembris. M.D.xi.

P.M.A.M. Suo Fagiardo. cccclxvii

PIſis, qui tribus aſtant Cardinalib9 Galli Epiſcopi, ſeſſiones admittunt. Sũmus põtifex ana **Quid piſis**
themate Florentinos taxauit. Florentini de interdicto a diuinis pontifici parent, clauſas tẽ **cõciliabulũ.**
plorum ſeruant fores. Agi tamen Piſis particulare concilium patiuntur. At inuiti, Gallicã **Quid põti**
veriti potentiam, nec lanceas qudaringentas, vt vulgo loquar, quas Gallus in conciliabuli tute- **fex/qd Flo**
lam mittebat, admiſerunt, rationibus nõ armis agendum eſſe arguẽtes. Ad chriſtianos omnes **rentia.**
principes, legatos pontifex deſtinat. Ab ſingulis per membranea breuia chirographa apoſtoli **Quibus cõ**
ca, in Regem Gallum auxilia petens, tanq̄ acriter a filio pater verberatus, ac proinde, ac ſi pane **q̃ſtib9 Pa-**
priuaretur, ſe cõtorquet, omnium vires in Gallum implorat, incitat, efflagitat, degenerare Gal **pa imploret**
lum a ſuis maioribus, qui chriſtianiſſimorũ nomen, ob tutelam eccleſię pręſtitam, ſunt cõſecu **auxilium et**
ti, cõqueritur, quod illi iure merito ſuę regię familię pepererũt, hic nititur denigrare, abiicere, **Gallo male**
abolereq; veluti rabidus labia mandens, ſpumas euomit. Videtur ac ſi eſſet a viarum graſſatori **dicat.**
bus oppreſſus, miſericordiam ab omnibus petere. Iſta latius ex breuium literarum exempla-
ri, quod ad te mitto, colliges, quas attulit Guillermus caſadorus de rotę iudicib9 vnus, vir Bar
chinonenſis, legitq; publice Rege principibuſq; multis ſpectantibus, inter ſacra diuina, e ſug **Caſadorus**
geſtu eminenti, lingua latina, qua conſcriptę literę ferebãtur. At ex eodem poſtea ſuggeſtu, ma
terna oratione, Ouientẽſis Epiſcopus, orator pulpitarius, eloquentia inſignis, literarũ ſenſum,
populo ab eius ore pẽdenti, vehemẽtibus verbis aperuit, ꝙ fœde a Cardineꝯ ſenatus gremio,
Cardinales illi deſciuerint, ꝙ nepharie Rex Gallus illos ſeduxerit, foueatq;, ꝙ ſacrilege ponti-
ficias acies in agro Bononienſi Rex idem ſtrauerit, & Bononiam vſurpauerit ac teneat, ꝙ tiran
nice Ferrarię tutelam in eccleſię dedecus ac iacturam, fuerit amplexatus, ꝙ ignominioſe chri-

ſtianiſſimi nomine abutatur, ꝙ obſcene ablaturum ſe, dilacertaturum, voraturūq; reliquas pontificii patrimonii vrbes, vt ſuum proferat imperium, niſi qualem ipſe dederit pacem pontifex ferierit, cęteris omnibus chriſtianis principibus excluſſis minetur, eleganti ſermone diſeruit his, multis prẹterea, in hanc ſentētiam recitatis, ad Regem orator ipſe pōtificius Caſadorus, graditur. Quæ ſcripta viderit, legerit, audiuerit, exequatur pontificio nomine poſtulauit. Rex autem his intellectis, ſe ipſum bonaq; omnia propria, filięq; & affinum atq; amicorum, in auxilium eccleſiæ ſerena fronte obtulit. Bono ſit animo pontifex Caſiodoro dat in mādatis. His actis e ſacris nos domos quiſq; noſtras petimus. Caſiodor⁹ ſe ad Regem Portugaliæ idem perſuaſur⁹ accingit. Quod antefecerat apud Regem Nauarrę ex itinere ad nos. Vale Burgis xv. Kalendas Decembris. M.D.xi.

ccccclxviii

Galli ꝓdūt inimicicias capiūt Galli viatores Hiſpanos / Anglus cū Hiſpāis / ꝗd ſup hoc gall⁹ / ꝗd card. ſ. crucis cū rege ſuo.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

TRes aduentarunt duorum intercapedine dierum tabellarii, ad oratorem Gallum qui nōdum dimiſſus eſt, vnus. Ad Regem ex Italia, & Germania duo, quid afferant habeto. Galli iam produnt inimicicias, curſores viatoreſq; quoſcumq; Hiſpanos, capiunt. Literas apperiunt, tranſire neminem patiūtur, diſidii clarum argumētum. Curiam ferunt Gallicam nobilibus eſſe vacuā, ad patrias quiſq; domos ad futurum bellum paraturus conceſſit. Angliæ maioris Britanię Regem noſtri Regis generum, ſperamus ex cōſilio ſoceri, cauſam eccleſię vna ſuſcepturum. Suſpitio hęc eſt Gallo moleſtiſſima, chriſtianorum namq; principum Galli neminem magis verentur. Experti namq; anglorum vires, & Belli regulam, triplicato exercitu concurrere, cū anglis, minime audent Galli. Sperat pręterea Rex anglus ſe ex hoc diſidio guiānæ ducatum, in quo eſt Burdegalia, vergens ad Hiſpaniam, & ad ſeptētrionem, ad Belgas Normandiā prouinciā, antiqui iuris anglorum, de Galli Regis poteſtate poſſe ſuſcipere q̄. Prouintię Caleſio freto adiacent. In cuius maris littore in continenti Gallico, is Rex, vrbem adhuc ſuſtinet nomine Cales. A qua fretum Caleſiū eſt appellatum. Ad cōciliabularios iam nos dextera trahat, quę res tanti eſt momenti, vt de diſidio religionis agat. Cardinalis Sāctę Crucis Bernardinus Caruaiallus noſter Hiſpanus, ſui ipſius, religionis quam profitetur, & fœderis cū ſuo Rege pacti oblitus, Piſas, quando putabamus Neapolim, profectus eſt. Ipſe ipſe ornatu pōtificio diuina exercuit officia, & oratione pulpitaria ſtudioſe concocta, ab anathemate pōtificio, Piſanos prius, & Piſis agentes, abſoluit. Gallum de hinc Regem, ꝙ pontificis errores corrigere ſtatuerit, eccleſiamq; informen reformare decreuerit, ſummis laudibus extulit. Pōtificem criminibus acuto genuino taxauit. In fœderatos cū pōtifice vehementi ſermone conſpuit, ꝙ ſanctos Regis Galli cogitat⁹, reſcindere ſtatuerit, fœderere darguit, animo ſint fidēti omnes ſuadet, Imperatorem namq; ait, Galli Regis conatus, & eccleſiæ cauſam amplexurum, hęc noſter Caruaiallus ſtruxit, agitauitq;. Noſter autem exercitus duce Ramono de Cardona Neapolitani regni pro rege, it viam agmine compoſito, vt ſe pontificio, venetoq; coniungat Bononię. Is Ramonus nobili genere ortus eſt, natura vrbanus, mitis, elegans. At neſcio an ad tantum exercitum gubernāndum. Hęc ſatis ſint, mallem exercitatiorem. Tu vale Burgis in Kalendas Decembris. M.D.xi.

Anglus Rex

ccccclxix.

Priuantur Cardinales Cuſentin⁹ card. priuat. moritur / ꝗd Mediolanū in conciliabularios ꝗd Gallus in eos / & Cilice predone ac Turchę filio.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

SAt cōmodis auibus Bernardinus Caruaiallus & collegę conciliarem prouinciam complexi ſunt. Summus pōtifex illos & honore priuauit Cardineo, & ſenatu fratrum collegarū, & bonis omnibus ſpoliauit beneficialib⁹, & accerrimo grauauit anathemathe. Quoſcūq; illis fauentes, dat pro hęreticis, putridaq; vocat membra, iure merito a catholicorum eccleſia abſcindēda. Antiſteis omnibus, & cęteris redditibus, quos Caruaiallus & Cuſentinus in Hiſpania regnoq; Neapolitano poſſidebant, alios Rex noſter, ex nutu pontificis, pręfecit familiares. Sat lucroſe nundinarūt, ſed pręſertim Cuſentinus, qui ex orto in piſano lupanari tumultu, inter ciues & conciliabolorū famulos, in quo de familiaribus eius nōnulli trucidati fuerūt, trepido pauore perculſus, & animi dolore ꝙ priuatus eſſet, animam repentino interitu ſuo reddidit creditori. Formidine preſi collegę, atq; vtroq; territi caſu, Mediolanum aufugerūt. Eiicere illos populus conatus eſt, peſtem contagioſam appellans. At Rex Gallus, qui eorum dux eſt, vt recipiātur imperat. Illi renuūt, facultates, filios, & quicquid illis fortunarū eſt offerunt, vt animas deo ſeruare liceat orant ſupplices. Gallus rabidus accenditur, nihilo cadit ab inſtituto, vberioribus replet cōciliabularios redditibus, maioraq; pollicetur, perſtēt in propoſito hortatur. Noſtros tamen tabellarios quos vinctos habebat, dimiſit, prępoſita ſupplicii pœna, ſi deprehenſi vltra fuerint. Noſtrum oratorem adhuc apud ſe morari ſuūq; hic eſſe Galli patiuntur. De his iam ſatis. Ad extera tēdamus. A magno Rhodiorum magiſtro, Rex habuit literas, e Cilicia ſophianę

ſectę quēdam ait ignotum hominem circiter triginta hominum millia coēgiſſe in Turcharum
principem, & exercitum Turcharū ingentem diſturbaſſe, ſcribit vigere inter magni Turcha-
rum principis filios, diſidium atrox, & ſecundo genitum arma in patrem ęgrotum, cōfectum
ſenio, ſumpſiſſe. Quare hortatur Regem ne tantam ſinat occaſionem fluere, facile factu arguit,
Turcharum vires validiſſimas, poſſe hac tempeſtate confringi, ſi diſcordes potens aliquis ado-
riatur. Sophium ſcribit, circa montem Amanum viuere incluſum, putāt aliqui ociaturū poſt
hac, alii vt vires, coactis ad futura bella theſauris, colligat intendere arbitrantur. Exiſtimāt alii
leges nouas in ſeceſſu ad naturam condere, promulgaturūq́ aliquādo ferunt, perſe Parthi Me
diq́ leges eius iam feruntur induiſſe, nec de ſunt qui Turcharum primogenitum, qui Aſię mi
nori preęſt, ad conciliandum ſibi in fratrem, cuius animū formidat, Sophium, Sophianaq́ in-
ſtituta fuiſſe amplexatum. Vale Burgis idibus Decembris. M.D.xi.

Cilix Turcę rebellis.

cccclxx

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

QVam apertas haberet Rex noſter Aphricę portas, ni Rex Gallus vires noſtras in ſe auer
teret, ex his quę referam licet colligere. Omnia dederentur, ſed nequit Rex vtramq́ ſi-
mul gerere prouinciam, pōtifici vt puta eſſe auxilio, vim a Rege Gallo ſibi inferri pro
clamāti, & eccleſię tirannum, laceratorem, diſcerptorem, voratorem, ſciſmatum autorē, appel-
lanti, atq́ vna exercitum in Aphricam trāſmittere. Vt ab alterutra ſe exoluat oportet, ſed ad in-
ſtitutum deueniam⁹, a Tremeſenio Rege Aphro adſunt, atq́ a Teneſio regulo legati, a tiranno
vna potente quodam nomine Cadihamet, qui & ipſe partem Africę occupat, nulli Regum pa
rens, capturi leges, quaſcūq́ Rex noſter dederit, acceſſerunt, ſecumq́ iudeos octo ad pacta ferei-
da, de cōmertiis pertractādis in vrbe Orano ab ipſius Tremeſeni Regis poteſtate nuper erepta,
adduxerūt, munera vero, quę alias pacti fuerunt, afferunt. A rege Tremeſenio equos decem &
cum illis equeſtria Afro more laborata ornamēta, totidēq́ cetras (dicitis Hiſpani Adargas) acci
pitrum (dicitis falcones) numerum eundem, & minuta pręterea, tapetes coriaq́ adephipia (di-
citis ſillas ginetas) mauro more conſtruendas, & palmarum fructibus mulos onuſtos. Teneſius
Regulus, ſex miſit equos, accipitres, & ipſe, cetraſq́ deq́ aliis, facultates dimenſus ſuas. Idē Ca
dihamet, rem ſuam librans, geminos miſit equos, & leonem domitū, cum tapetibus & cetris
ex errantibus arabibus pleriq́ vna venerunt. Litterarum, quas a dominis ferebant, ſenſa hęc
audito latine. Mullei Baudalla attabiti Rex tremeſenius, ſtratus in tuo conſpectu Rex admiran
de, me ipſum & quicquid eſt fortunarū, publice priuatimq́ tibi ſubiicio. Ab hac die, qua me
tibi dedo, cęteris omnib⁹, maurę legis Regibus, pręcello, virtutis & imperii tui magnitudinē
coniectans. Inter vitę dies minime auſim illos numerare, quibus a te vixi alienus. Deus faxit vt
hęc mea fœlicitas indies magis ac magis coaleſcat. Munera quę ſunt, non qualia tanto Regi nu-
per in dominum aſſumpto, mitti debuiſſent, ſint monumentū & pignus noſtri animi, ſint alia
rum omnium, quæ reſtant facultatum oblatiua, vna cum chriſtianis in vniuerſis dictioni meę
ſubiectis regionib⁹, repertis, quos religioſum decuit Regem imprimis petere, ne tibi ſim mo-
leſtus multa prętermitto, quę adulatoria nimis parumq́ memoranda exiſtimo. Literarū autē
illarū data, hoc ſonat. Ex Tremeſenio quarto die de Rageu anno ab eorū ſeductore. D.ccccxvii.
noſtra computatione. M.D.xi.xii. Octobris. In eadem fere ſententia cęteri diſeruerūt oratores.
Vale Burgis.xii. Kalendas ianuarii. M.D.xi.

Quę pontifex dicat in Gallū / quō nos impetat Gall⁹ / q̄ qualia q̄ta q́ ſint affrorū regulorū munera.

Munera ab Regib. Afris.

cccclxxi

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

QVam varii ſint in terras cœlorum afflatus aduertito, ex his quę nobis puto & tibi acci-
derunt, acres ab ęterno ſolent Hiſpali Maio Iunioq́ menſibus vigere calores. Decēbri
Ianuarioq́ mēſibus horrenda Burgis frigorum tempeſtas. Aprilem Maium & Iuniū
egimus Hiſpali, dicitis vrbem illam Hiſpani Sibillam, omitto menſes reliquos perturbationi-
bus aptos, illis menſibus, ſubitis aliquādo, ſed paucorum dierum eſtubus vrgebamur, maio-
ri ex parte repentinis aſtricti frigoribus ad ignem applicati, aduerſo tempori medebamur. Po
pulus incola in temperiem admirabatur inſuetam, ęſtiuę volucres ciconię vt puta & hyrundi-
nes, quę loca quęritant aprica ante Kalendas Februarii, quo tempore nos Sibillam ex Caſtella
profecti fueramus, e tranſmarinis regionibus tranſuolarant, eandem putantes reperturas tem-
periē, quam ſuperioribus annis eo anni tempore ſolebant reperire, acceſſiſſe pœnituit, e conuer
ſo, poſt hęc Burgos vrbē veteris Caſtellæ caput, vbi nec olea nec vinea in qua matureſcat vnq̄
acinus, viſitur, in habitantibus Decembri Ianuarioq́ menſibus, vernus tepor eblanditus
eſt. Muſcas e latilibulis ad faſtidium vſq́ prandentium, prodiiſſe vidimus, qui pręcipue ad me
ridiem feneſtras habemus fluuialem planitiem ſpectantes, vbi muſeum ego ſorte ſum aſſecut⁹

De tēporū varietate / & Eluetiis et Cardiali ſedunenſi.

hoſpitium,ex metatorum benignitate,meo guſtui ſapidiſſimum.Inter hęc habeto quę ex Ita
lia ferantur.Summus pontifex in Italiam Eluetios vocat, dicitis vos Suizios hos incitat cōgre
gat,ac ducit Cardinalis quidam Eluetius ſub dunenſis,appellat eum populus de ſiō.De nume-
ro,quoue tendat,aut vbi ſint impręſentiarum,quidue velint,nondum habemus. Vale interea
Burgis tertio Kalendas Ianuarii.M.D.xi.

EPISTOLARVM PETRI MARTY-RIS. A.M. LIBER VIGESI-MVSQVINTVS.AN-NO.M.D.XII.

cccclxxii

Afroꝝ lętitia i ripa fluminis Burgēſis verba regis ð rerū vicibus pulchra/ðe Eluetijs mīta et q̄ ſit Italię gemitus

P.M.A.M.Suo Fagiardo.

PRoh q̄ꝫ mira ſunt diuina miſteria, q̄ꝫ variæ ſunt rerum vices. In Kalen-
das Ianuarii,abnepotes Afrorum,qui vniuerſam quondam diſipaue-
rant Hiſpaniam, vidimus Burgis in fluminis ripa, lętitię ſigna exerce
re diuerſa,ꝙ ſub iugum venerint noſtri Regis. Solutis habenis numidi
co veteri more,cuneatim modo, modo diſperſi in alios alii incurſitan-
tes,inſequendo interdum,interdum terga vertendo,clamores ad ſidera
tollebant.Rex aderat principibus elegantibuſqꝫ iuuenibus curię comi
tatus. Afris & noſtri mauris equis inſidētes,mauro more phaleratis,im
miſcebāt,nec ſibi Rex pepercit. Vltro citroqꝫ ſolutis & ipſe loris,aſtan
te cum nimpharum choro Regina, calcaribus equm, cui inſidebat,agitauit,vbi ceſſit e curſu
parumper anhelans,in proceres qui aderāt verſus,ſemiobortis pręgaudio lachrymis,hęc ver
ba in cœlum attollens oculos,protulit.Oh deus omnipotēs,quas grates tibi referre poterim⁹,
qui hodie quo die abhinc Anno.xx. de Granatę Regno Mahometæ ludibria deturbauimus
a radice,in huius vrbis fluuialibus pratis, ab eorum domibus ſemotiſſimæ ludētes cernimus
Afros,eorum ſobolem,qui noſtros quondam maiores ſtragibus horrendis confecerant.In eu
ropam redeamus ab Aphrica,per mercatorem Mediolanenſem,qui ad nos veluti celer tabella
rius venit ob ſua cōmertia,intelleximus Eluetiorum.xv.milia in Italiam deſcendiſſe,eſſeqꝫ in
radicibus Alpium,vt Mediolani ducatum contra Gallos adoriātur,a pontifice vocatos putāt.
Nil enim prętermittit,quod ad Galli Regis perniciem faciat.Infauſtæ noſtra tēpeſtate me miſe
ret Italię,e tam barbaris carbonariis, opilionibus,& ſubulcis,aut quādo honoratius vacariis
bubulcis,alpeſtribus,horrore mōtano toruis,quid expectari aliud poteſt,niſi erūna & calami
tas?ſi namqꝫ vuarum & ficuum dulcedine,vti aliquando Galli,pellecti,Eluetii, ſemel terrā gu
ſtauerint,haud facile,qui quotānis redeāt,obſtabit. Vale Burgis tertio id⁹ Ianuarii.M.D.xii.

cccclxxiii

Supplicio Galli afficiunt oratorē Eluetioꝝ. Quid eluetij/q̄d Mediolanū/q̄d Hiſpani tēplū Hiſpālē ſe corruit.

P.M.A.M.Suo Fagiardo.

EOdem die quo nūcium expectabat iturum ad te,ſuperior Epiſtola,tabellarius acceſſit ex
Italia.Quę afferat habeto.Duodecim illa,aiunt alii terdecim,Eluetiorū municipia,quæ
vocant ipſi cantones,oratorem ad Pontificem mittebant,ſolo tantum viæ duce itineribꝰ
exercitato comitante. Iter ambo facientes per Mediolani ducatus vias,a Gallis deprehenſi, tri-
plex lignum & laqueum perpeſſi vitam finiuere ignominioſam,hanc iniuriā vlturos inquiunt
Eluetii,deſcendiſſe in Italiam,licet vna vocentur a Pōtifice. vt cumqꝫ ſit,miſera patietur Italia
ſed ea regio pręſertim,quę me genuit,quid ſint iſta nubila paritura,ſollicite expectam⁹,refert
idem,vrbem ipſam Mediolanum acri laborare penuria.Scribitur ex vrbe Roma,allatam Ra-
uenam,ad noſtri exercitus munimentū,per Ariminenſem maritimam regionem,alimētorum
rei frumentariæ,ex regno Neapolitano,tormentorumqꝫ bellicorum omnis generis,copiā in-
gentem.Ex vrbe veſtra Sibilia nuntius acceſſit alter,per quem dicitur auguſtiſſimi illius tem-
pli partem meliorem,corruiſſe,die nonarum huius menſis vltima. Quadraginta ducatorum
milium aiunt dāno rem accidiſſe,ſed quia hora crepuſculana,Hiſpano more ſeptima poſt me-
ridiē,caſus euenerit, ſola templi iactura deploratur,deprehenſus nāqꝫ nemo interiit. Vale Bur-
gis tertio idus Ianuarii.M.D.xii.

Quo die corruit templū Hiſpalenſe.

cccclxxiiii

Hiſpani cōtra Gallos/moritur dux ē menēſis/q̄d cōciliabula ri/ð Gallia de Flādria.

P.M.A.M.Petro Fagiardo.

TAbellarium ex Italia Rex habuit,quo ab vrbe diſcedente,noſtrę acies ex itinere ex ſeno-
gallia Imolam verſus,a Bononia ſitam millia paſſuū.xx.faciebant iter. Imolæ pedem ſi
gunt. Copiæ vero Gallicæ,per propinqua Bononiæ loca in ſtatiuis,noſtros expectant.
Ad Eluetios,lāceas miſit dux de nemurs alias Monſur de Foys exercit⁹ Imperator Gallici,nr̄ę

Afri adulantur Hiſpaniis

Reginæ

Reginę Germanę germanꝰ, quadrigētas. Ipſum aiūt ſecuturū. Allatū eſt aliud nobis triſte nun- *Phebus de Fox*
ciū. Eſt ī regno Neapolitano vrbs noīe Termenes, eiꝰ dn̄s Ducali titulo ꝑditꝰ, regi nr̄o affectiſſi-
mus īcola, armoꝝ ductor egregiꝰ, pōtificii exercitꝰ ductor erat. In hoc ſita erat ſpes rei bene ge-
rēdę, qa rei bellicę pitior, & exercitatior nr̄o ꝓ rege, ętateqꝫ maturior. Is ab vrbe Roma dimiſſꝰ
a pōtifice, vt ad nr̄os cū pōtificiis ꝓficiſceret̄, febricula laborabat. At alii putāt ſorbitiōe aliqua
Socratica ob iuidiā, poſthabiti ꝛb Viatis, vt cūqꝫ mortuꝰ eſt ī oppido Ciuita caſtellana. vt iunio- *Vrbinatis*
re vtar vocabulo. ſemirabidꝰ ſeipm̄ cōtorquēs, & a canibꝰ viſcera ſibi diſcerpi ꝓclamās, animā
egregiā exhalauit. Mediolanēſes adhūc vſqꝫ diē obſtāt, ne ſciſmatici corruptas eoꝝ ſentētias exe-
quant̄. Clauſis viuūt, vt pōtifici pareāt, foribꝰ tēploꝝ. ſibi qſqꝫ cardialiū priuatorū honoribꝰ, in
pōtificis cōtēptū, ſacerdotē hn̄t initialē, ꝑ quē ſacra exercēt diuina. At archane, clauſis hoſpitiis,
neqꝫ audēt apte vrbē perābulare. E Flādria fert̄ hiſpanos plures in oppugnatiōnē vniꝰ oppidi
Gueldrēſis fuiſſe baliſtis & tormētis interēptos, reqꝫ infecta ꝓuīciā deſeruiſſe, Interēpto p̄cipue
Fernā gomez Dauila viro apd̄ eos primario, gn̄e & opibꝰ īter Hiſpanos ꝓceres (vti noſti) nō in-
fimo, rerū bene geſtaꝝ pluriū glr̄ia inſigni. E Gallia vero heri acceſſit Fernandꝰ Hiſpalēſis domi-
meę enutritꝰ a paruulo, quē ego Cabanillę oratori nr̄o, dederā mutuo familiarē quo rebꝰ meis
de abbatia pr̄ia intēderet ex mādato Regis nr̄i apud Regē Gallū. Is more curſoris, ad regē miſſus
eſt, archanoꝝ pticeps, equū eſt, vt regē priꝰ alloquat̄, habet nāqꝫ res in mādatis. q̄ ſcribi nequnt,
quādo q̄ afferat habebimꝰ, tibi ſignificabimꝰ. Vale Burgis. xii. Kal̄. Februarii. M.D.xii. cccclxxv

P.M.A.M. Suo diſcipulo Duci Guimaraneo & Bergantię.

ES regi tuo Portugalię cōſobrinꝰ, te ꝓpterea decebit, eritqꝫ tuum, illi cōſulere, vt referente *Suaſiua in*
Guilelmo Caſadoro de Rotę ſenatoribꝰ, poſtulatis obtēperet pōtificiis, De auxilio ecclīe *Gallum de*
p̄ſtādo in regē Gallū. qui, vti pōtifex conq̄ritur, ecclīę pr̄imoniū opprimere, & religionē *Galli apte*
Chriſtianā cōfundere, & pturbare conat̄. Rex noſter catholicus, apud quē tu es a teneris ad ado- *cupiditate*
leſcentiā vſqꝫ enutritꝰ, tui regis conſobrini ſocer, pōtifici eccleſięqꝫ non defuturū pollicitus eſt, *qui pūceps*
quia p̄cipue, quo tendat Rex Gallus intelligit, claris nāqꝫ cōſtat argumētis, ad vniuerſum inhia- *fuerint ad-*
re. Subacto nāqꝫ pōtifice, aut ad votū ꝑ vim tracto, quis potis erit ardēti eiꝰ cupiditati reſiſtere? *uerſari ec-*
Nō icaſſum iſta: tibi p̄pono. non deſunt ex nūdinariis Gallię piperariis cōmertiis, qui tuū Re- *cleſię. quid*
gem ſuſpicent̄ Gallo, ob eas merces aſtrictū, adhęſurū. eſt nāqꝫ mercatoꝝ ſaliua mercurialis ſa- *lucri pariat*
pidiſſima, ſuauiſqꝫ cuiuſcūqꝫ lucri ingurgitatio. Tu ergo qui ex noſtra officina lr̄as mediocres *appetitus.*
exhauſiſti, quid ex ſtudioſa veterū autorū lectione repereris, ecclīæ deſertoribus accidiſſe, cōſo-
brino Regi, ſi videris ancipiti edicito. Ruiturum credat Regem Gallum, niſi deſtiterit. Iterūqꝫ
in pręceps, ſi vniuerſi Chriſtiani orbis parēti nitet̄ aduerſari. Exēplo edoceat̄ Rex tuus Alfonſi
Portugalię & Ioānis caſtellę regū/quos Gregoriꝰ decimꝰ Pōtifex maximus graui mulcta cōfe-
cit. quid Rodulpho impatori a Martino. iiii. mulctato acciderit enarrato. An Petrū Regē Arago- *Qui reges*
nū pœnituerit Bonifacio. viii, calces vertiſſe: illi oſtēdito. Philippꝰ & Ladiſlaus Pānonię, q̄ Vn- *fuerit ex re*
garia dicit̄. Reges, qui. iiii. Innocētio & Alexādro. v. nō auſcultarūt, regno deiecti ſunt, Fœdericꝰ *bellione in*
impator, Gregorii, viii. ſenſit irā. in eius potētiā pernitiē. caueat igit̄ Rex tuus, ne Gallica illū cō- *Papam.*
tagio labefactet. Et Vale Burgis. vi. Kal̄. Februarii. M.D.xii. cccclxxvi.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

NOn memini an alias ad te ſcripſerim, narraſſe nō dubito, ex Galleatio Sfortia, cuiꝰ relicti *De abbatia*
paruuli noīe Ludouicꝰ Sfortia patruꝰ, Ducatꝰ Mediolani gubernaculū moderabat, filiū *Marmote-*
ex Alfonſi ſecūdi regis Neapolitani filia relictū fuiſſe, qn̄ ſub ſuſpitiōe veneni exceſſit e vi- *ria et morte*
ta, licet multi ex vxoris, quā ardēter amabat, incōtinētia defeciſſe putēt, valetudinariꝰ nāqꝫ ab il- *filij Galea-*
la minime abſtinebat. Is puer huiꝰ Galeatii filiꝰ Io. Maria noīe, a Gallis Mediolanū īpetētibus, *tij nepotis*
a maternis raptatꝰ amplexibꝰ, matre auxiliū fruſtra cœlitū implorante in Galliā deportatus eſt. *Ludouici.*
Hūc vt ſpes ſobolis, quę perturbare aliquando Gallis ducatꝰ quiret poſſeſſionem, cœnobitam *De ſpe Gal*
Ciſterciēſem coegerūt initiari, ſub honoris abbatialis de Marmotier p̄textu. Is nuꝑ obiit. Galli *loꝝ ꝓnoſti-*
ſe liberos eſſe om̄i ſuſpitiōe amittedi vltra ducatū arbitrant̄, qa p̄cipue īpator nouā illis p̄buerit *cō Eluetij*
ex priuilegio iueſtiturā. Sz forte ꝓdibit aliūde, q̄ minime rebunt̄, veſptilio ꝑ diē exprectꝰ aliqs, *ciues Me-*
q̄ ſuo morſu petulātes eoꝝ reſcidet cogitatꝰ, Si pſtiterit ī ea, q̄ nūc agunt̄ ꝓuicatia, miris nāqꝫ mo- *diolāi. Dux*
dis ab alto Deꝰ res verſat hūanas. & florētia ſceptra diſturbat ex abſcōdito, relatū quoqꝫ adhuſqꝫ *d Nemurs*
ſuburbia mediolani, Eluetios q̄s ab alpibꝰ deſcēdiſſe mēorauimꝰ, acceſſiſſe, vaſtaſſeqꝫ oīa ex itie- *d rege Gal-*
re, quacūqꝫ ꝓfecti ſunt. In pręda, in ſtragē, in internitiem verterūt oīa. tantus terror ex barbaro *lo & Hiſpāo*
illo icurſu, Mediolanēſes inuaſit, vt colligere ſarcinas ad diſceſſū e pr̄ia multi cœperit, alii ꝓprias *Nota.*
munire domos validis p̄ſidiis, de publico nil ſolliciti. Nō em̄ Galli vt pp̄ls arma capet paſſi ſunt,
ne in ipſos, q̄ ſunt a natura īmites & iniurioſi, arma cōuerteret, murmur ingēs, exortū trepidatio
grauis feruebat ī vrbe, Dux de Nemurs impator Galloꝝ, & cœteri ductores obuiā inſtructi ex-

eũt,(Eluetii ſagittis plũbatiſq; ſcopetalibꝰ, Gallos excipiũt. ſtrīgũt ordīes ex eoꝝ rĕgula. Ad eos minime audēt Galli ꝓgredi. vulnerati a lōge Galloꝝ pl'es, nec dux ipſe impator, & cũ eo Moſſur eorũ appellatiōe, dela Paliza partis exercitꝰ ductor, īmunes euaſerunt, vulnerati ambo plũbatis fuerũt, a iã feſſis, ꝓp̃tea leuiter. Deploratꝰ tñ Nemurs a ſorore Regina nr̃a, qa ꝑ incertos auctores fama viguerat, ꝑemptũ. Donec eã Fernandꝰ meꝰ tuuſq;, acceſſit e Gallia. Is eã ſolatꝰ eſt, qa viuere īcolumē attulit. Ita ſũpta in cētuplũ (de oratore ſuo laqo mulctato) vidicta cōtra inſontes, iacturã ſuperãte, tercētũ miliũ auri dragmaꝝ extimatiōnē, ſpoliis miſeroꝝ īcolaꝝ onuſti, Eluetii redierũt qa nr̃os nōdũ veniſſe Bononiã, vti pōtifex illis futurũ p̄dixiſſe fert̃, intellexerũt. Actũ penitus erat de Gallis' Si vna Bononiã nr̃i, & Eluetii Mediolanũ īpetiiſſent. Hęc mora nr̃orũ, Gallis ꝑepit ſalutē, qa collectis viribꝰ nō diſꝑſis ī diuerſa, certare illis datũ eſt, Eluetiis terga dãtibꝰ, Bononiã nũc Galli reuertunt̃, vt ītegri nr̃is aduētantibꝰ obſiſtãt. Ita horrida videmꝰ exoriri bella, q̃ ſine multo ſanguīe ꝑfici neqbũt. Deꝰ bene vertat. Vale Burgis. pridie Kl'. Februarii. M.D.xii.

cccclxxvii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

NOn multo poſt ſuꝑiores lr̃as, domo dimiſſas, habuimꝰ nr̃m exercitũ Bononiã aduēniſſe, cũ ꝑte peditatꝰ Comes ille bellator īſignis Petrꝰ nauarrꝰ, ex trãſuerſo baſtidã ī padi fluminis ripa ad flumīs Tutelã, ne qua vis naualis ī Ferrarīēſes agros aſcēdat, ſtructũ municipiũ exiguũ, arce valida munitũ petiit, qngētoꝝ militũ p̄ſidio tormētiſq; pluribꝰ tenebat̃, adoriunt̃ nr̃i locũ. Incluſſos, hortat̃ Comes ad deditionē, recuſant ſe dedere. per obſeſſoꝝ tormeta ſuos comes, Nauigiolis ꝓuicialibꝰ traductꝰ, ad muros applicat. Ip̃emet ſequit̃, Decē e nr̃is ꝑimunt̃, traiiciũt tñ. Sua locat tormēta comes, muri parũp diruit, ꝑ ruinas partim, parti ſcalis applicatis, nr̃i aſcēdũt, locũ vi capiũt. Pręſidia nos trucidãt ad vnũ. Locũ pōtificiis aſſignat militibꝰ, & Bononiã ad exercitũ Comes reuertit̃. nr̃ę pōtificięq; acies Bononiã ſepiũt, aduerſo licet tp̃e. Venetę nō adſunt, cauſam ignoramꝰ, cũ & ip̃i exercitui adituros ſuas copias pacti ſint. Spe defectiōis aduerſę ꝑtis, a Bētiuolis putamꝰ talē ſumptã fuiſſe ꝓuinciã, alias nãq; duriſſimã, agere ſub diuo, in Appœnini radicibꝰ ad Boreã verſis hac tēpeſtate, moleſtiſſimũ eſt, cōſtãs p̄terea fama viget, Bētiuolios qſcũq; ſenſerũt eorũ cogitatibꝰ aduerſari, iugulaſſe, ꝓp̃tea ſpes debilior, nec aduerſę ꝑtis ꝓuulis ꝑpeciſſe putant̃. Deꝰ bene vertat. ex ducatu Mediolani ſcribit̃ Gallos fregiſſe tēplorũ fores clauſas: aut vi apuiſſe, coegereq; Mediolanēſes, ne anathemati pōtificio pareãt, conciliũ vult fieri ꝑticulare, vi & armis in ſacro agit̃, tutaturos aliqñ ſuꝑos cauſam ſuã, q̃ nũc fluctuat putandũ eſt. Reginã dicũt Galloꝝ ꝑpiſſe marē pueꝝ, ſpē optatã ſucceſſiōis, ne īfantis īnocētis aĩa p̃r̃nę ꝑuicatię pœnas lueret, illico baptizatꝰ exceſſit e vita, Sũt q ferãt, a regīa grauida audiuiſſe dictũ ſępiꝰ marito Regi, ne ī pōtificē arma exerceret, ne labefactaret eccleſiã, ne diſſidiũ foueret. Fixũ aĩo ſe hr̃e, nō diu eo fœtu, quē vtero geſtabat gauiſuros, niſi maritꝰ ī gratiã redeat pōtificis, vniuerſi chr̃iani gñis parētis, nil fortũati poſſe chr̃ianũ quēquã expectare, q a ſuo pōtifice q̃rulo, ſit anathemate taxatꝰ, q filiꝰ a p̃r̃e maledictꝰ viuat, oĩa ſe vereri aduerſa, ruinã timere lōge maiorē q̃ cogitare q̃at, ab ortis lachrymis diſeruiſſe aiunt. Surdas p̄ſtat illis aures maritꝰ. ipſa iam de filio vates fuit. Cętera vētura eſſe credendũ eſt. niſi ab ſe Rex ille detruſerit, excuſſeritq; pectoris iracũdiã in pontificē. Tu vale, Burgis. Kal'. Martii. M.D.xii.

cccclxxviii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

MAgnitudo rerũ q̃ nr̃a ꝑturbãt tp̃a, facit vt crebros habeamꝰ tabellarios, licet ſimꝰ vndiq; ītercluſi terra. Diſpoſuit rex nr̃ Barchinonę velocia nauigia, dicitis carauellas/q̃ vicē eqrũ pelago gerãt. Baſtidã oppidulũ Ferrarię Dux reaſſũpſit, bellico ſtratagemate. Ip̃e ip̃e, cũ quingētis eqtibꝰ Baſtidã verſus iuit. tercētũ ex illis in inſidiis noctu locatis, cęteros ad Baſtidę muros q ad certamē īcluſos īcitarēt, p̄miſit. exeũt pōtificii, vertũt ex cōpoſito terga Ferrarīēſes. In īſidias cadũt pōtificii, ſepiunt̃, trucidant̃. repētino curſu adoriunt̃ locũ. & vi capiũt, redeuntq; vices eaſdē. Ad vnũ perimerũt pōtificios. Rex Anglię ſuaſu nr̃i Regis ſoceri, in fœdus aliorum venit confœderatorũ, hac lege, ne pax cum Rege Gallo fiat, priuſq; ipſe Guiãnę ducatũ, a Gallis anno abhinc ſeptuageſimo vſurpatũ recipiat. Quadragita mittit in Angliã Rex nr̃, Hiſpana nauigia, quibꝰ angli traiiciãt ad nos, Cęſare ferũt inducias cũ Venetis feriiſſe, quo tutũ queãt ꝓmiſſum in fœdere exercitũ mittere. eã eñ nacti cauſam diſtulerunt ſtare ꝓmiſſis. Rex vero nr̃ in Gallũ ſe apparat, ad eã vltra Pyrēneos trãſmōtanã ꝓuinciã, q̃ dictionis eſt Hiſpanę, cuiꝰ caput eſt oppidũ noīe Fonterabia, tormēta p̄mittit, Duodecim eo trahunt̃ vaſa grãdia tormētaria. Anglis aduētãtibꝰ: cōueniēt illico ex vniuerſa Hiſpania, quotqt ſtipēdio viuũt regio milites, atq; inſuꝑ egregariis, numerꝰ ingēs. Ex Flãdria ꝑ mercatores habet̃, bellicos nr̃orũ euentus in Geldrię duce, infœlices ꝓcedere. Multi e nr̃is ꝑimunt̃ a Geldrēſibꝰ. nil ꝓficiũt. habeto aliud ſingulare. Attonita eſt vniuerſa curia ex magni Caſtellę Cōmeſtabilis interitu. non q̃ periit, ſed qm̃ dolore ſtomachi nudiꝰ tantũ tertiꝰ a die lunę p̄ſſus hora circiter meridiana eo lunę die ꝑiit. Re⸗

Capit̃ Baſtida Ferrarię oppidũ: obſidet̃ Bononia: quid bētiuoli: de vi Galloꝝ quid regia Frãcię: orit̃ filius: moritur ſtatim.

Amittitur Baſtida: Rex Anglꝰ Galloinſenſus: q̃re Veneti non ſteterint ꝓmiſſis: quid rex cũ eis: Flãdria. de morte repētina cōmeſtabilis caſtellę.

pētimus hic caſſus proceres terruit. Vale Burgis.ix.Kal̃.Martii.M.D.xii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo, cccclxxix.

EAdem hac hora, qua priorē epiſtolā exarauerā, e Gallia tabellariꝰ alter aduenit. ſtrictiꝰ res agit̃. Regū iam neuter incurſitare patit̃ nūcios incomitatos alterne. Cardinalē Sāſeuerinū cū cardinei Senatꝰ ſanctione priuauit pōtifex, quia ſequeret̃ alioꝝ aberrantiū inſtituta. Bononiā nr̃ exercitꝰ tormētis concutit, muri pars diruta. ꝑ muroꝝ rupturā ex Hiſpanis quidā ingreſſi, repagula reperc interiꝰ ſtructa, mœnibꝰ ipſis munitiora. Traxere Hiſpani ad caſtra duos ex obſeſſis. q̄s inter vtraq; munimēta dephenderūt, ſigniferū & tubicinē. Per cuniculos etiā manufactos, Petrus nauarrus puluereis cadis immiſſis, muroꝝ tētauit diſiectionē. Sed muri tenuitas, & foſſalis humor hebetās, obſtiterūt. ad interna ꝓruptꝰ puluis ſemimadidus, murū qua ſupꝑ poſitꝰ erat, ſtare paſſus eſt. Viuūt igitur nr̃i ſub diuo, & loci & tēporis natura grauati. Deficit noſtris indies magis habendę Bononię ſpes, q̄ obſidet̃ ab Apenino tm̃, a planitie vero liberos habet ingreſſus. qua Galli cū ſuo Duce de Nemurs ad lapidē caſtrametant̃ quartū. Intus aūt pręſidio tenēt vrbē pręter habitatores, Galloꝝ peditū tria milia, cathafratoꝝ lāceę quingentę. Nr̃o exercitui aiūt coacta cathafratoꝝ duo milia, peditū ſeptē decē, armaturę leuis vix mille. Recētioribus ꝑterea copiis indies augent̃ obſeſſi. Sic agitur Bononię, feruntetiā Cardinalē Strigoniū vngarū, ad pontificē Romā fuiſſe profectū, cū ornata, numeroſaq; comitū caterua. hunc aiunt e collegio diſceſſiſſe qua die in Sanſeuerinū cardinalem promulgata fuit priuationis a rubro galero ſententia. Tu vale. Burgis.ix.Kal̃.Martii.M.D.xii.

Suſpecti inuicē Reges Gallꝰ & Hiſpanus Bononia q̄tit̃. Sāſeuerinus cardinalis ꝓuat̃. labores Hiſpanoꝝ ſub dio. & ſtrigonio cardiali

P.M.A.M. Suo Fagiardo. cccclxxx

COeno ſemiobruta & niuibꝰ horrēdis, atq; Appenini frigoribꝰ cōfecta gens nr̃a, eq̄s algore deficiētibus & media, & militibus in diuerſas valitudines, cadentibꝰ q̄rere tecta cōſtituit. rei cernēs difficultatē, quia ꝑcipue ꝑ trāſfugā intellectū eſt, ingreſſum fuiſſe vrbē noctu latēter, Ducē de Nemours impatorē, cū vniuerſis, quas foris habuiſſe diximꝰ copiis, hūc aiunt neceſſitate cogēte, per Brixiā a Venetis arruptā. belli fortunā tētaturū. Sequēti nocte in nr̃os id cōſilii capere fuiſſe coactū. Dū nāq; īplicitos cū nr̃is Gallos Veneti cernerēt, Brixiā imparatā adoriri cœperāt. Nr̃is igit̃ obſidionē Bononię relinq̄ntibꝰ q̄ ſe in tuto, ītegro exercitu, & facta priꝰ hoſtibꝰ pugnādi copia, receperāt, in oppidū a Bononia milia circiter duodecim, ſancti Petri nomine dux ip̄e Nemurs, ꝑſidio relicta cuidā Gallo duci Mōſieur de Lautreth. cū reliquo exercitu lōgis itineribꝰ Brixiā petiit. Arces adhuc eiꝰ vrbis a Gallis ſeruabant̃. Per colles igit̃ arcibus munitos qua patet in vrbē via, deſcendūt Galli. Venetoꝝ militū & ciuium ꝑmiſcue facta cędes. Vrbs dat̃ in pręda. Veh miſerę inſonti. nec ſupſtitibꝰ, qua tegant̃ veſtis vlla, non quo ꝓcūbant relictꝰ lectꝰ. Solitā exercuerunt in victos crudelē ſęuitiā, His actis Bononiā reuerſus eſt. Res hęc Venetis alas abſcidit in imēſum particulare Venetoꝝ cōmodū, & ſuas & fœderatorū vires labefactauit. Si nāq; ſuū nr̃o cōiunxiſſent exercitui, actū ad vota fuiſſet. Sic nūc ſtat̃, Mediolani rabidis viuit̃ in Gallos animis. tū ob Brixię vicinę īmanitatē & vim illatā de conciliabulariis, tū ob eorū Ambitionē & ſupbiā inſolentē. cuidā Gallo ductori, cōſpuēdo appellāti ꝓditores vniuerſos Italos, cū de crudelitate ī Brixianos plęriq; conq̄rerent̃, Theodorꝰ Triuultiꝰ magni Triuultii ex fratre nepos. rn̄dit oblo q̄nti, vr̃a temeritas Galli, veſtrū nihili pēdere om̄e genꝰ hoīm, trahit, vt nemo q̄at veſtrū nō mō iugū ferre ſed neq; familiaritatē aut amiciciā veſtrā ſeruare, Theodorū aiūt ſui memorē: ſupbe mēdacio arguente Gallū. pugione impetiiſſe, pimerit necne adhuc latet. Galli viderit, q̄s puto nr̃a ętate trāſſlituros Alpes, nō placido paſſu, licet illis fauere in ꝑſentiarū fortuna videat̃. Quia ꝑſertim Nudiꝰ quartꝰ, publico in illos ꝑconio Rex noſter arma capi iuſſerit, licet Gallū nomē taceat̃. Sonat enim edictum arma capienda in pontificis & eccl̃ię irritatores, & bona vſurpantes. Tu vale. Burgis.iiii.idus Martii.M.D.xii.

Hiſpani ſoluunt obſidionē. Bononię. dux de Nemurs/ Bononiā intrat de infęlici Brixia/ q̄ dat̃ in ꝑdā de venetis/ q̄d theodorꝰ triuulciꝰ in gallū ducē petulātem.

P.M.A.P. Suo Fagiardo. cccclxxxi.

MAuri Tremeſemii, cōpoſitis cū Rege ſuis rebus, regreſſi ſunt in Aphricā. Ex vrbe alia Littorali q̄ dicit̃ Alger, a Bugia parū diſtanti, nuꝑ venerūt oratores, ſuopte ſtudio ſeſe nr̃o Regi dedidit veritā clades finitimorū arbitramur. Cardinalis noſter Hiſpanus crepidatus toletanus Archiātiſtes, & Dux Albenſis ituro in Gallos exercitui creatꝰ Impator, rem familiarē cōpoſituri. Suas domos ꝓfecti ſunt, vt parati redeāt actis dn̄icę Reſurrectionis ſolēnibus. Ex Italia monſtri allatū depictū ſimulachrū Rauēnę ortū, ex coniugata, hoīs eſt figura, ſed capite, vultuq; planiſſimo, torue Leonē ęmulans, facie capilliſq; a Leoninis non diſſimilibꝰ. Erectū habet in fronte cornu, ſed carneū. Siniſtrā, Luna & Littera ypſilon, monſtrat̃ habere mamillā ſignatam. Dexterā vero. t. Littera, pectꝰ lr̃a. b. crux habet dextrū virile, lene ſiniſtrū ſquamoſum. Dextro genu videt̃ habere oculū, pedes efferos, vt griphis cōfingūt pictores. Hæc demonſtro, cuiꝰ imaginē ab vrbe allatā vidimus, ſit nec ne mōſtrū ip̄m ita genitū nil curo. fictū putāt aliq̄,

Diſcedunt mauri. Tremeſemij. Ueniunt ex Alger. Eunt ſe pa tū dux & cardinalis. De mōſtro Rauēnę.

A pōtifice aiūt, nouū cogi exercitū, qa gallos ītelligat ſuū duplicato augere. Ferꝛ ex Gallia, ſeptē vrbes, Sīgulas cōſtruere naues ingētes, ꝗbus claſſes nr̄as putāt poſſe īpetere. Terra vero īquiūt, ad iā paratū exercitū, quē agūt ī Italiā, nūeroſiores peditū ꝑcipue Germanoꝝ & Vaſconū miſſuros copias. Ita horrēdꝰ inſurgit belloꝝ fremitꝰ. Stare loco neſciūt Galli. Eadē ꝙ venerit hora ſup addictus grex militū, certamē ꝗritabūt. Ad nr̄os ꝓficiſcenꝛ. Recuſare pugnā, nec nolēt nec poterūt nr̄i, licet nūero pauciores, ꝗ obſidione Bononię ſoluta, ī Hiberna, ꝑ varia Bononiēſis ditionis & flaminię loca ꝓfecti ſūt. Sine ſtrepēti pluuiaꝝ lapſu. Sineq̃ accerrimis grādinibꝰ, diſſolui nequeūt hęc nubiloſa tonitrua, Deꝰ bene vertat. Vale. Burgis, xiii. Kal. Aprilis. M.D.xii.

cccclxxxii. P.M.A.M. Suo Marchioni bellecenſi.

NVbila deſcripſi grauibus ꝑgnātia nimbis. Quid peperint accipito. Galli poſt militū, ꝗs opiebanꝛ, aduentū, fere triplicato, Pōtificios & Hiſpanos ſupabāt. Hiſpani atq̃ Itali Duces catholici Regis ſtipēdia merētes, certamē ꝓ viribꝰ vitabāt, qa ꝑ ꝑtorię cohortis ꝑfectū, ꝑ diſpoſitos eqſ ad id miſſum, noīe Valdeſiū, a Rege in mādatis habuerāt ne vllo pacto cū Gallis cōſererēt manꝰ, ſed rē ꝓtrahēdo & cūctando, fame illos abſumerēt, ne rē tutā in diſcrimine locarēt, moniti fuerāt. Galli eſurie ꝑſſi, & triplicata fere militū copia freti, atq̃ recēti ſtrage Brixienſi elati, trahere in apertū pōtificios & Hiſpanos nitebanꝛ. Noſtroꝝ veſtigia vagi per hoſtiū terras, pōtificias dico, ſeqbanꝛ. Proptea magis ac magis indies cōmeatꝰ illis deficiebāt. Noſtrorū autē apta erāt oīa, quia ꝓ pōtifice res gerebaꝛ. Mora Hiſpanis erat ſalubris, Gallis aūt pernicioſa. Neceſſitas igiꝛ Gallos coegit remediū ꝗrere, ne fame perirēt. De obſidēda Rauēna vrbe, quondā ab vrbe Roma primaria cogitarūt, Sēſerāt em̄ incluſa ibi eſſe ad noſtrū exercitū alendū magna cōmeatuū horrea. In ſacris diebꝰ ſacras ſtatuūt exordiri opationes. In cœna dn̄i, quę fuit hoc anno iduū aprilis ſexta, ſeſe applicāt ad muros, Ea nocte, ſeqnti ve toto paraſceue die, infœlicis & inſontis Rauēnę mœnia quatiūt. Pręſidio Rauenā, & ipoſitos cōmeatꝰ tenebāt Marcꝰ Antoniꝰ Colūna Romanꝰ, & don Petrꝰ de Caſtro Hiſpanꝰ, eqtes, ambo rei bellicę periti/ cū ſingulis eqtū centuriis, & cū duorū milliū peditū turma Ludouicꝰ Dētecꝰ Neapolitanꝰ nobilis. Per nocturnas excubias nuncios hi demittūt de mœnibꝰ, ꝗ Ramonū a Cardona ꝓ Regē, & reliqs duces faciāt de piculo certiores, moueantq̃, ſe ꝓpe diē ad manꝰ hoſtiū vēturos, ni ꝓpere ſuccurrāt. Sabbato, reſurrectiōis dn̄icę ꝓ feſto, re itellecta nr̄ aduētat exercitꝰ, ad milliaria duo a Rauēna caſtrametanꝛ Duces, & de loco ꝓpiꝰ capiēdo cōſiliū ineūt. Suffragiis multoꝝ, Italorū pręcipue, ꝑoccupandū eſſe cēſent collē quēdā in Rauēnę ꝓſpectu atq̃ ibi inſidendū in ſumā hoſtiū moleſtiā. Sed vt ineuitabilia ſunt Dei iudicia, ſubdereq̃ oportet colla ſtatutis cœleſtibꝰ, aiūt Comitē illū Petrū nauarrū trophęis bellicis ornatiſſimū, Ducibꝰ equitū & ipi Impatori de loco ea nocte mutādo annuere minime voluiſſe, fieri aliter haud quaq̃ potuit, ꝙ eſſet Comes ipē in vniuerſi peditatꝰ ꝑfectꝰ, in ꝙ nō minor victorię ſpes ſita, ꝙ̄ ī eqtibꝰ erat. Inter vtroſq̃ iacet vaſta planicies, ꝗ Rauēnę Claſſis dr̄, ad cuiꝰ latꝰ extat ſylua Stabia abluūt planiciē Rōcus & Sabiꝰ duo exigui ac Vadoſi fluuii, Sūt & foſſę manu factę, ꝗ ſupfluas pluuiarū tpe inducāt aquas ad fluuios ne ſata ſubruant. Galli priores/ fluuios & foſſas trāſiliūt. Locū occupāt ab Hiſpanis atq̃ Italis Ducibꝰ qui equitū ducebāt ordines, delectū. Hic Hiſpanoꝝ clades, hic illuſtriū Italorū internicies. Hic ſublata victoria, quā licet nūero ipares in manu tn̄ ſe habere arbitrabanꝛ. Pria luce diei Reſurrectionis dn̄i, ſunt in ꝓſpectu acies, fugere quin cōcurrāt nō daꝛ vltra. Regis catholici mādatū ſterniꝛ. Loci cōmoditas dedit Gallis, vt machinas oēs & bellica tormenta quibus pugnę tēpore vtūtur ad votum ſiſterēt. Hiſpanis cōtra nō licuit ſua cōmode in Gallos figere, Ab alto namq̃ Hiſpanus ad imū, ex imo Gallꝰ leniter ī altū ad Hiſpanas eqtū acies ſuos plumbeos aut ferreos globos iaculabaꝛ. Proh miſeros. Stetere diu immobiles, cōtra tormentorū vim Gallicorū. Heu infœlices. maiori ex parte oīs equitatus diſcerptꝰ eſt. Quia in aciem Hiſpanā tormentū aliquod ruebat ꝙtcꝗt eqtes habebat obuios dimēbrabat, caput illi, huic humeros, alii corpis dimidiū infruſta raptabat. Iacebat interea ſoloſtratꝰ cū vniuerſo peditatu comes ipſe Nauarrꝰ qui pręerat, donec tormētis iā excuſſis Galli de more ſuo manū cōſererēt, Gallorū nāq̃ cōſuetudinē callebat. Ruunt Galli. horrendus clamor exoriꝛ, aer finditur. haſtis concurrūt pedites. cędes fit imanis. Aufugit interea Ramonꝰ pro Rex, fugiūt eo diſcedēte qui ſuperāt, paucis exceptis, equites. Peditatꝰ pugnę intētus deſeriꝛ. Gallicū fere totū peditatū trucidant Hiſpani. Stratagemate vſus eſt inaudito hactenus in ea pugna Nauarrꝰ comes. dū lōgis haſtis ab altis humeris certarēt vtriq̃, delectos iubet quoſdā pedites, rei bellicę peritiores, ſolo ſub lōgarū haſtarū vmbra icuruari, curtis enſibus Hiſpanis accintos, qui, vti ex inſidiis, certātibus Gallorū militibꝰ crura ferirēt. Cadebāt inſcii qua malū veniret, cōducti Germani cadebāt & Vaſcones. Ad quindecī millia peditū aiunt fuiſſe ab Hiſpanis interfecta. Gallꝰ eques, vacua vidēs oīa, Hiſpanis equitibꝰ, fugiētes inſequiꝛ predę ſtudio. Pedes noſter Galloꝝ occupat caſtra, in tormētoꝝ vaſa quidā inſiliūt & ſuę pr̄ię ſimbolū multipli

Rauēnę clades.

Relatio Prelij Rauenn.

cato ꝑmunt elatis clamoribꝰ. Pauci pedites Hiſpani ad hãc vſq; horã interierãt, ſed quõ ſe ater
go deſertos ab equitibꝰ circũſepiunt, ꝑmunt vndiq;. Strenue ſeſe quoad fieri potuit tuent, nec
ſeſe dedũt Gallis hortãtibꝰ ne mallĩt ad vnũ trucidari, & ſtãt imobiles & mori magis ſeuelle di
cunt q̃ vinci. Circũ it globũ Hiſpanorũ deſertũ tanq̃ leo rabidus Gallorũ impator Mõſieur
de Foex & dux de Nemours Regię nr̃ę Germanę frater. Iuuenis annos natꝰ nondũ quattuor
& vigĩti, & magnanimi ducis & ſtrenue militis officio fungit, delectã nobiliũ manũ iureiurã
do aſtringit, vt aut mortẽ petãt aut cũ eo globũ nr̃orũ diſturbent ac trucidẽt. Ruite in hos pau
cos hoſtes o milites ruite. Quid moramini? Proh pudor, ſine ſpe auxilii, ſine vllo p̃ſidio ſemi≠
mortuos veremini. His dictis ſeſe nobiliũq; manũ iuuenũ totius Gallię florẽ conĩcit p̃cipitẽ,
in mediã, dicã, falangẽ, Hiſpanorũ. trucidat ipſe & quicunq; illũ ſequebant, quibꝰ comitibus
cuncta cõcutiebat. perimunt. delapſus in agmen infœlix iuuenis, ꝓclamaſſe dr̃ alta voce ne me
perimite o Hiſpani ne trucidate. veſtrę reginę frater ſum. Si me ſeruaueritis: veſtro regi gratum
erit, q me diligit vti filiũ. Nil impedites ſupplicatio ꝓfuit. Mille fuit vulneribꝰ cõfoſſus, & viri≠
dem adhuc animã magna parantẽ exhalauit. nocte nãq; ſuperiore, inter iuueniles iocos, publi
ce fert, cũ talos e manu dimitti pararet in tabula, dixiſſe. vel ꝓ Neapoli ſenio, vel pro Medio≠
lano canicula, vulgo, vel octodecim ꝓ Neapoli, vel hazarũ ꝓ Mediolano, & ĩde parabolã dicit
aſtãtibꝰ ipſum fuiſſe comentatũ. hoc eſt luce craſtina, vel ſtratis Hiſpanis Neapolim proficiſce≠
mur. vel profligatis Gallis Mediolanũ amittemꝰ. ex forte octo millibꝰ Hiſpanorũ peditũ, pau≠
lo nãq; plures fuiſſe, fama eſt, ꝓ tãtis agmine cõpoſito vexillis quinq; millia euaſiſſe feruntur.
Quia iperatori nobilibuſq; & maiore ducũ parte ꝑemptis, q ſup fuerãt minime auſi ſũt illos
inſequi Ramonꝰ a cardona ꝓ rex, nuſpiã ad eã vſq; horã qua tabellariꝰ hic iter ad nos cœpit re≠
perit. Dominã cardonã ſolet noſtrũ ꝓ regẽ Iuliꝰ ſummꝰ põtifex appellare, q̃ magis elegãs & ꝑ
politꝰ q̃ egregiꝰ impator ſit. Hac vna in re catholicꝰ rex, oĩm iudicio elegit aduerſe. Bonꝰ q̃de
ſemꝑ fuit & placidis moribꝰ imbutꝰ, comiſq; inter aulicos elegãtes, ſed minime durꝰ, aut ex≠
ercitatꝰ in re bellica. Putant aliq nec de grege quidẽ familiariũ, Regis filiũ eſſe, ꝓpterea voluiſſe
tãtos illi honores tribuere. Cęſos fuiſſe aiũt aut captos, ex Italis & Hiſpãis ducibꝰ, quos vertere
terga pudor ꝓhibuit, plęroſq; paucos tñ ex Italis. Cardĩale de medicis legatũ & Fabricũ co≠
lũna gubernatorẽ exercitꝰ, Marchiones autẽ Peſcarę, Padulę, Telę, Bitõti, Comitẽ ppli. In eo
cõflictu captos ferũt. Don Io. a cardona fortiſſime ſe geſſit, rebꝰ tñ ꝑnitꝰ cõfractis ſeſe dedit,
Raphael etiã pacis, Don Fernandꝰ daualos aquinas, Don Io. de acuña prior meſſinas Siculorũ
dux militũ. Aluaradꝰ & Pomarꝰ Hiſpani peditũ p̃ſtites egregii, Don Hieronymꝰ llores laleta≠
nus, plęriq; etiã alii non obſcuri Cẽturiones, partim fortiter dimicãdo ꝑempti partĩ capti. Ex
Gallis trucidati ſũt primariꝰ ip̃e Impator dux de Nemours & Foex Muſſures alegrus cũ filio,
Grota, Chiatilenꝰ, Clęta, Gramons, Molart, Bouet, Mongiron, Baldeſarleo, plęriq; etiam alii
quorũ noĩa me latent, ad numerũ vſq; octo & viginti, militũ ductores e nobilibꝰ, gradus infe≠
rioris, ad nũerũ vſq; ducentorũ, e Germanis vero ducibꝰ trucidati ſunt quattuor, quia nec plu≠
res erant cũ Germanis quater mille, Iacobꝰ & Philippꝰ fratres vnanimes, Gaſpar tertiꝰ, Quar
tus Fabriciꝰ, Germanię futuri maximo luctui, Iuuenes forma cõſpicui, honeſta familia orti,
& bello ſtrenui. Franciſcꝰ maria dux Vrbini, Summi põtificis ex fratre nepos. Prefectꝰ vrbis,
Senogalię dñs, põtificii p̃tor exercitꝰ minime fuit ꝑemptꝰ, aut captus a Gallis, ſibi militibuſq;
creditis callide cõſuluit, q̊ nãq; tpe cõſeruere manꝰ ambo exercitꝰ, in tutũ ſe recepit, vt ex mõti
culo q̃ fierẽt inſpiceret. Galli ex cãpo fugatis Italis & Hiſpanis Rauenã denuo q̃tiũt. Auxilii ſpe
ſublata pręſidiarii paciſcuntur, vt eis liceat ꝓtentis vexillis & acie cõpoſita diſcedere, neue quid
mali Rauenates innocẽtes patiant. Ingredit Gallus, omnia eunt imprędam. nemini parcitur.
Eam perpeſſi ſunt crudelem calamitatem miſeri Rauenates, quã paucis ante diebus Brixiẽſes.
His actis, victores Galli diſſident, progrediendũ eſſe Sanſeuerinus Cardinalis cõciliabularius,
pontificis auerſus, & quidam alii proclamãt, ſatis actum, ſatiſq; ſanguinis ex auſtum ſufragant
alii. Romã eundũ deinde Neapolim Sanſeuerinus catholici regis inimicus quia factionis An≠
giouinæ in regno vociferat. Circum curſitat, educe in ducem, vt prouinciã pręturę capiat, e du
cibus ſuperſtitibus aliquis rabide negotiatur, Ferrarię ducẽ adit Leutrecũ mille vulneribus in
faciem leſum ſtimulat, eius rogatus abiiciunt omnes. Palizam virum rei bellicę peritum cõſu
lit quid factoſit opus. Captãdam eſſe amplexãdamq; oblatam occaſionem dominatus vniuer
ſæ Italię p̃ponebat. Hinc Paliza cęteris Gallis ducibꝰ exercitatior, qui & freno indigere prę≠
torem ipſum de Nemours aiebat, reſpõdit, Sãſeuerinum redarguens a crudelitate ac petulãtia.
Parcendum eſſe ſuperſtitibꝰ, feſſis, vulneratis & ſemi mortuis, ſeruãdum eſſe quod partũ erat,
finem imponẽdum crudelitati, ſat ſanguinis ſparſum eſſe vtrinq; dicebat. Inſolẽtiam ſępe vi≠

ctorib9 peperiſſe pernitiem, Eluetios eſſe pontifici fœderatos, qui ducatui Mediolani finitimi
ſunt, & nobis infenſi poſſe illos atergo nos impetere, ducatuq; ſpoliare, ſi lōgius profectos eſſe
ſenſerint, atq; de hinc nos intercipere. Vicit palizæ pietas, ſepeliēdis mortuis & ſaucis curādis
ccccLxxxiii inuigilant. Hęc allata ſunt, hęc habeto. Et vale Burgis nono Kalendas Maii. M.D.xii.

P.M.A.M. Ad eundem Marchionem belleceñ.

Gallia plena luctu. QValis, & ꝗ varia, ꝗ luctuoſa vtrinq; fuerit Rauenę pugnę, vrbiſq; ipſius ꝗ miſerāda
ſtrages, ſuperioribus diebus adte ſcripſi. Quę nūc afferantur accipito. Galli ſuperſtites,
Mediolanū regreſſi, mœſti viuunt ob affinium propinquorū & amicorum internitiē,
Victoria Luctuosa. vniuerſa eſt plena luctu Gallia. Ramonus prorex e fuga nunꝗ retroſpexiſſe dicitur, donec An
chonem venit. Ibi, adhuc atonitus & ſtridore, ſclopiſq; tormentorum hoſtilium tremens ſe pa
rat ad regnum militibus deſertum iturum, reliquias ſuperſtites nō expectat. Ex vrbe ſcribitur,
peditum certamine durāte, Carauaialum dominū oppidi Xodar vandalum, e pręfectis equi-
tum ſat ſtrenuū, & bello vtilem hactenus, vi tormētorum perterritum, pugnam deſeruiſſe, &
volitādo Romam appulſum, tanꝗ leporem canibus inſenquētibus. timebat etiā ruſticorum
ſęuiciam, propterea die noctuq; celeri curſu curabat euadere. Solent boni habitatores eius ter-
De crudelitate ruſticorum. rę, ſpoliorum cauſa, in victos crudeliter vim exercere, nemini parcunt aflicto, profligato pręcipue. Pōtifici retulit Carauaialus, ad vnum interiiſſe noſtros, ſeq; vix euaſiſſe, vt ſuæ beatitu-
dini rem ſignificaret, quo ſibi ſuiſq; rebus cōſulere quiret, affore prope diem Gallos victores.
Turbatur Papa. Turbauit hęc prima delatio magnū pontificis animū. Sed audita Gallorū internicie, quę nr̄o-
rum iacturam Triplo ſuperabat, reſumpſit ſpiritū. auditu pudendū eſt de Hieronymo vico re-
gis oratore, viro Valentino, nullam ſcribitur fœminā eneruatius vnꝗ timuiſſe mortē. Ad pri-
mos famę afflatus, in nauiculas pręcipitāter detrudi iuſſit quicquid poſſidebat, inſcius quo tē-
De Hieronimo vico. dere vellet, Neapolim dicebat, motus eius formidine fract9, quia regis catholici auctoritatē re-
Quid veneti. ferebat, totā vrbē cōcuſſit. Senatus venet9 illico, Gallorū victoria intellecta, veritus ne in eos fu
ror Gallicus ruat, perterrefactus eſt, ſuppetias ſuperſtitib9 Hiſpanis, pecuniarū ſummā miſit,
Quid Gallis oratoribus. obtulitq; vires ſuas in eorū auxiliū. Gallis oratoribus pacē petentibus reſpōdit pōtifex. Chri
ſto illatā fuiſſe iniuriā, non ſibi, Chriſtū cōpellēt nō defuturū eccleſię ſuę chriſtū ſe ſperare, ſeq;
pacē nolle cū chriſti hoſtib9 inquit, niſi prius ad chriſtū reuertant. Bononia reliquis etiā eccl̄ię
ccccLxxxiiii vrbib9 & oppidis reſtitutis, hęc ſcribūtur. hęc habeto. Vale Burgis pridie Kl̄s Maii. M.D.xii.

TAbellariū habem9 Villaraſa a Hieronymo Cabanilla, valētino eqte, nr̄i regis ī Gallia ora
tore. Ad Gallū regē chriſtianiſſimū veniſſe ab Eluetiis ait oratores octodecim, cū tabellio
Octodecim oratores. ne ac mādatis huiuſcemodi. Rex chriſtianiſſime, ſolebāt tui maiores tuq; illorū veſtigia
Oratorum orō ad regē Gallum. immitādo, annua francorū octodecim milliū Eluetiis prębere ſtipendia, quibus ipſi ad ſterilita
tis patrię leuamē partim vtebātur, partim viduis orfaniſq;, quorū genitores & mariti pugnan
Exprobratio cruda. do veſtro nomine obierāt, pro qualitate perſonarū, ſucurrebat. Tu nobis ea ſtipēdia abſtuliſti.
A te omnis Eluetia per nos percuntat, quid cauſæ inſit cur, parto tibi paccatoq; nr̄o ſanguine
ducatu Mediolani, duplicataq; tibi fere Cum eluetiorū fortitudine, tua potētia, de pane iſto exi
Quid rñdeat Rex Gallus. guo illis tollēdo cogitaueris. Eluetiorū mandatis expoſitis, cauſas innexuit confictas, veras co-
operſēs, de occupata Bilinzona, & pleriſq; locis aliis ab Eluetiis in eorū finibus, ſitis in pignus
ſeptuaginta millium ducatorū ipſis promiſſorū, in venditi Ludouici ducis Mediolani pręciū
Rationes q̄re abſtulerit Eluetiis ſtipendia. apud Nouariā, tacuit, Exauſtū eſſe Gallicę coronę ęrariū, ob cōtinuas bellorū impēſas, propte
rea nequire ſe in pręſentiarū eas Eluetiis prębere pecunias. His auditis, e cubiculo exeūdi, con
ſultū quid Reſpōdere cōueniet, veniā petiit. Facto cuneo in aulæ amplioris angulo, a deābulāti-
bus aulicis ſemoti, ſummiſſo inter ſe ſuſurro, deliberāt. Tabellioni reſpōdendi cura demādat,
Repetitio oratoris. regreſſi ad regem ſunt. Ad oratores tabellio dexterā vertens, his paucis regē cōpellat. Hi orato-
resEluetiorum Rei. pu. noīe reſpōdēt. Solere deū ſępe numero, quos premere cogitat, in altum
Minant regi Gallo. tollere, vt poſtmodū, quo grauior ſit caſus ad eorū ſuperbiā, quę in cōſpectu dei fœtet infringē
dam, ab humilib9 & abiectis inde deiiciant. Vale vt valere cupis Eluetios. His dictis terga ver
Varia conſilia de corrigendo. tunt, Se gallis pernitiē parituros inſinuātes ea parabola. Fuere ex auditoribus qui verberādos
eſſe cenſerent ob tā inſolens reſpōſum, temeritatē in auditā appellātes. Vetuit Rex. Oratorib9 li
Quare faueat cōciliabulariis. cere inquit mādata cuiq; principi referre, hęc de Eluetiis. Scribit idem orator noſter ſe conque
ſtum fuiſſe apud regem Gallū ꝙ cōciliabulariis faueat cōtra pōtificē. Sub ridendo inquit regē
Reſpōſum Regis. reſpōdiſſe, laruā eſſe ac iocoſam declamationē illorū cōſilia. Se tātū iſta fouere vt pōtificis animū
auerſum attrahat. A nobis hoc accipe. Oratorē habemus nouū a rep. Florētina Franciſcū Gui
Orator florentinus. zardinū nomine, honeſto loco natū, eruditū. Ab eo, rerum quę in Italia gerētur, verum eliciē-
mus. Sum illi familiaris. Vale Burgis quarto nonas Maii. M.D.xii.

cccclxxxv.

AB vrbe ſcribitur quinque millia peditū & grauis armaturæ lanceas octingentas eſſe coa
ctas ex reliquiis exercitus e pugna Rauēnate. Senatus venetus ſeſe oſtendit noſtris amicū
& ſuppetias offert noſtris in Gallos. Sedunenſis Cardinalis Eluetiorū primas, Eluetios
mittitur in Gallos prouocare. Is ſedunenſis fuit a iuuentute Cęſaris capellan9, viuax homo &
Gallorum hoſtis, eius opera Cęſar magnis rebus vſus eſt, quicquid creditum illi fuit bene geſ
ſit, propterea paulatim ad id culmen euectus eſt. E finibus Gallorum a prę ſidiariis noſtris habe
mus britānos arma iam in Gallos mouiſſe, quinq; nautū claſſiculam in calidoniam dico ſcotiā,
Rex Gallus cum pecuniis ad ſtipendia Scoti prębēda mittebat, bellorum namq; temporibus
conducere Scotos Galli ſolent, ſed votum interceperunt Britāni. Claſſiculā adorti Britāni, par
tim tormētorū vi ſubmerſerūt, partim ceperunt, euaſiſſe nullam dicitur. ſororii ſunt Scotus &
Anglus Reges, Anglici Regis ſororem habet Scotus vxorē, ſunt tamen a maioribus diuerſi ani
mis & ſuos quiſq; fines validis tuetur pręſidiis, nec magno tractu diſterminātur ambo. Regna
ſunt contigua, anguſtiq; tantum riui fluxu diſterminātur. Sed eſt Scotia ſeptētrionalior & hor
ridis montibus fulta. Anglia vero meridionalior & planitie vberi gaudēs, frugibus & pecore
atq; metallis abundans. Turcarum principem aiunt mari ac terris exercitum parare. Qua ſit
directurus neſcitur. Summus pōtifex per breues membrāas, more ſuo, nō deſinit chriſtianos
principes hortari & monere, vt cōueniant animis, ne diſcordes reperiātur ſi qua vis infidelium
ingruerit, ſed a Gallo Rege pręcipue petit vt res eccleſię reſtituat, quo poſſint omnes vna coire
ad vim hoſtium, ſi vim tentauerint, repellēdam. Ab anglico rege noſtri regis genero, habem9
oratorem poſtulatum alias a noſtro rege nomine. Io. aſtil ſui regis manuxerium cerimoniarū
magiſtrum. Conuenturos ſocerum & generum in Gallos putamus. A nobis hęc habeto. Regi
na germana miſſa eſt Monzonum a viro rege, conuentus illuc vocatura, Valentinum, Arago
num, & Ialetānum pecunias petitum ad Gallorum furorem reprimendū, ſi qua bellum tētaue
rit in fœderatos longo nāq; probatum eſt experimento, Gallos ſtare loco neſcire & pacis inimi
cos neq; ſtragibus aut contumeliis deterrētur vnq̄, aut pedem ſiſtunt ab infeſtandis finitimis.
Galli ſe tumultibus & ſeditionibus fatentur gaudere, ſed magnanimitatis eſſe aiunt ipſi. Qui ve
ro cū eis negociātur, & notos habere putant, ambitioni aſcribunt & auaritię. Aliud accipito,
quod epiſtolam claudat. Magnus noſter Gonſalus Fernandus, Gallorum ſtrator, eſt monit9 a
rege vt ſe apparet ad res Italas denuo capeſſendas. Vniuerſa appetit illum Italia. Craſtinū cita
uit ad reſpōſum. Noctem egit in ſancti Franciſci cęnobio inſomnē. Poſtero die expletis omni
bus ſacris & expiatus ſacra eucariſtia, ad regem reuerſus ſeſe obtulit regi. Prope diem diſcedet.
Tremunt Galli audito eius nomine. Vale Burgis. xii. Kalendas Iunii. M.D.xii.

Veneti nobis amici. De ſedunēſi trahēte eluetios. Quis fuerit ſedunenſis. Britani claſſen Gallicā prehendūt. Quid ſit Scotia. De Britanię prerogatiuis. De turcarū apparatu. Papa hortat ad vnionem. Orator anglus petit. De gallorū impaciētia. Magn9 capitane9 ad Italiam.

cccclxxxvi.

DIes agitur ab aduentu tabellarii vndecimus ex vrbe. Non licuit prius per nūcios quę re
ferat ſignificare. Quarta nonarum Maii lateranenſi concilio edicto per Iulium ſummū
pontificem, initium dedit. Ea prima ſeſſione, pulpitariā habuit orationē frater Egidius
Auguſtinæ inſtitutionis generalis, vir eloquens & eruditus. Orationis eius ſeries bipartito acta
eſt. Laudato ſynodorum conuentu, debere pōtifices orationib9 nō armis agere res ſuas argu
mētatus eſt. De hinc, quo regem Gallum ab inceptis deterreret, multorum principum regū &
imperatorum e regnis deiectorum exempla promulgauit. Federicū, A gregorio octauo, & ab
Innocētio quarto Rodulfum imperatores, ob inobſeruantiā erga pōtifices fuiſſe deiectos ab
imperio dixit. Io. Caſtellæ atq; Alfonſum Portugalliæ reges a Gregorio decimo, & Martino
quarto Petrum Aragonum, A bonifacio octauo Philippum, & ab Alexādro quinto lactis laū
pamioniarū reges fuiſſe depulſos enumerauit. Per tabellarium eundem ſcribitur vnum e filiis
magni Turcarū principis, qui apud ſocerum tartarum, vt vulgo loquar, regem, vitam egerat,
armata manu Conſtantinopolim fuiſſe profectum, & patrem decrepitum e regno fugaſſe, fra
tremq; natu maiorem, ac propinquos omnes eieciſſe cum ianicerorum fauore. Hi ſunt equites
leuis armature, quia magnanimū eſſe ſenſerūt. Selim ſach9 appellatur, chriſtianę legis inimic9.
Nec dum bene fix9 in imperio eſt & iam bella chriſtianis illaturum minatur. Quid futurum
ſit paccatis tot Aſiæ atq; Europæ regnis tu iudicato. Ad nos veniamus. A pontifice ac ſenatu
veneto & reliquis Italiæ principibus, faucibus apertis deſideratur magnus noſter Gōſalus Fer
nandez a Rege catholico iam dimiſſus eſt. Heri ad veſperam quinto Kalendas Iunii die ſignato
veneri cepit iter. Vniuerſa illum nobilitas intēdit ſequi, nil horridū, nil durū ſibi quiſq; veret
ſub tali duce. Generoſis iuuenibus Hiſpaniā ſpoliauit. Mira eſt huius viri apud omnes autori
tas. Se infamē victurum & ludibrium populi futurum intelligit qui permanſerit. E ſanguine
quoq; regio Villæ Fermoſæ dux regis ex fratre nepos ſub eo militaturus ſe parat. Ei pariturus
vt regi patruo. Vale Burgis quarto Kalendas Iunii. M.D.xii.

De concilio lateranēſi: Oratio i cōcilio p Egidiū Card. Orationib9 non armis agendum. Qui reges deleti ob inobſeruātiā. Turcus fugat patrem. Fratres delet oēs. Nomē turci ſeccanij. Minat chriſtianis. Deſiderat Magnus. Diſceſſit Magn9. Laudes magni. Infames q̄ manſerint.

Gonſalui fama.

cccclxxxvii

Claſſis anglica nonagita nauiũ.
Lipuzca quõdã bardulia.
Nobiles anglici ⁊ Regi affines iſũt
Pacta d diuiſione Galliç.
Quid cum Rege Nauarrę agat.
Inter flammam ⁊ prunas hic rex.
Quis orator p ſuo rege.
Dux albę p̄tor.
Quo tẽdat dux albę.
Gallicũ mediolañ.
Eluctij deſcẽdũt cõtrã Gallos.

QVinto idus Iunii die A mercurio denominato perlatum eſt regis Britani claſſem nauiũ nonaginta cum pugnatorũ octo millibus Britanis omnibꝰ appulſam eſſe in Hiſpaniã Bermeũ portum vi ventorum appulſam cum paſſagii portum maluiſſent qui ad res gerendas & comeatus ſuſcipiẽdos comodio eſt & hoſtibus vicinior. In cantabriæ pireneorumq; montium regione quę Lipuzca dicitur, a maioribus bardulia nuncupata portus hi iacent, centum aiunt primarios pręſtantia corporum & elegantia pollentes iuuenes qui militibus pręſint ſub generali duce Marchione de orſet: Regis propinquos traieciſſe, duos etiam regi coniũctos ſanguine, pecuniis & comeatibus bene fulta claſſis aduenit. Sunt qui dicant, noſtris etiam militibus prębenda eſſe ſtipendia Britanica, quoniam pacti ſint ſocer & gener, Burdegaliam, Britanici quõdam iuris, ad priſcam Britaniæ ditionem redituram, ſi res procederet ad votum, cum rege Nauarrę agitur, eſt in cantabris hoc regnum, vt arces quę ſunt in pirenneis mediæ, in poteſtate noſtri regis deponat, quo tuto queat noſter exercitus cum anglico conuenire ac tuto traducere comeatus & impedimenta. Male fidendum eſt huic regi, quia Gallus eſt, domini de Nebrito filius, & dotale eſt illi regnum, nõ hęreditarium. Neſcit qua ſe vertat. Inter ſcylam laborat & caribdim. Si regi noſtro adhęret, hoſtem ſibi parat regẽ Gallum, ſub cuius ditione natꝰ eſt, & paternos habet reditꝰ pinguiores. Si verſo regi Gallo, locat in diſcrimine regnũ, quod eſt in Hiſpania citra pirẽneos. negociatur apud noſtrum regem primarius eques Nauarrę Mariſcallꝰ factionis Agramonteſię primas, quę factio regem ſuum ſequitur, Viamõteſię aduerſa, cuius eſt caput lerini Comes, & ipſius regni comeſtabilis. Federicus a Toledo dux albę, Regis, vti noſti amitinus, pręfectus exercitus deſſignatus, iam diſceſſit, Iulii Kalendas decima octaua circiter meridiem. Ad ſalua terrã Alabenſe oppidum proficiſcitur vt inde, velut e ſpecula, eligat qua tãdem cõueniat. Ex magna vrbe Mediolano, per diſpoſitos equos, venit familiaris quidam Cardinalis medices Florentini, qui captus fuerat legatus pontificis, in Rauẽnæ pugna. Sui heri nomine attulit, Gallos vniuerſam deſeruiſſe romandiolam, aufugiſſeq; Mediolanum, nec illic ſedatis viuere animis. fere nulla reliquerũt Bononiæ pręſidia, quia ſenſerũt ex alpibus magnos deſcendere cuneos Eluetiorum, inclamitando ex agro veronenſi Cęſar Cęſar, maurus maurꝰ. Hoc eſt Ludouici Sfortiæ ducis quondam ſimbolum. depereat Gallus quiſquis Italiam tenet. Quę hinc euenient habebis. Vale Burgis. xi. Kalendas Iulii. M.D.xii.

cccclxxxviii

Galli turbati in Italia cogitant cã deſerere cõciliabularij aufugerũt: d vita ⁊ moribꝰ btę oppidi de Piedra hita.

Beaticula Ciſneros.

SVperioribus ad te diebus ſcripſi, in certa fama relatum eſſe, Gallos in Italia poſt Rauenatẽ victoriam ita quaſſatos eſſe, vt perturbati viuant. Per extraordinarias cuiuſdam Barchinonenſis iuuenis epiſtolas, qui taurini ad radices alpium in Italia bonis artibꝰ operam dat, ſcriptas ad genitorem, in ea vrbe virum primarium, hęc referũtur, ſcis namq; terra mariq; nobis it & a Gallis interclusum, propter ea curſoribus nõ eſt via. Gallos inquit epiſtola in fugam poſitos, Mediolanum & confinia deſerere. Genuam verſus cum pręda & captiuis iter multi capiebant. Sed intercepti a mãtuę Marchione diuerterunt ad Haſtenſe oppidum, ibiq; eſſe valde trepidos, & magis de tranſitu alpium in Gallias q̃ de reditu cogitãtes. Id ait, ex pallore ipſorũ, & ſuſurris triſtibus ac demiſſa facie colligi. Scribit idem, Cardinales conciliabularios pedibꝰ ſibi conſuluiſſe, vt cęteros, nuſpiã ait neque taurini fuiſſe ſuſceptos hoſpitio, ſed tripidando haſtem & ipſos aufugiſſe. Ex Gallia fertur Regem Gallorũ audito Britanicę claſſis aduẽtu in Hiſpaniam, quadringẽtas catafractorũ, lanceas reuocaſſe in burdegalliã. Ex mercatoris literis fertur in Regno Neapolitano paratas eſſe noſtrorũ militum non negligẽdas copias, peditum puta millia ſeptem, catafractorũ lanceas octingẽtas, vt ſe coniungant Eluetiis. Britani caſtra mutarunt in Gallos fines, noſtros expectant. Conſerere manũ cupiunt & Baionã impetere. Sed durã puto fore prouinciã, periculoſamq;, & turritis mœnibꝰ & validis virorum fortium pręſidiis, fertur eſſe inexpugnabile oppidum, vt frontem hoſtilem decet, a marte parumper ad religionem trãſeamus. Audiſti vnq; de muliercula quadam in oppido de Piedrahita nutrita minimo contenta cibo, ad curiam deducta eſt & Rex & Cardinalis Hiſpaniarum primas vna & reliqui proceres eam viſerunt, multitudo ingens ad eam cõfluit. Beatam apellant, rapitur inextaſim, rigent illi membra, vt arboreos truncos eſſe, lacertos eius & crura, eſſe putes digitoſq;, ſine neruis, & ſine articulis, ſine vllo colore viuẽtis, experrecta, fanatico ſpiritꝰ, vt de Sibillis legit̃ ſe oſtẽdit afflatam, chriſtum alloquitur, vti pręſentem & ſibi comitem, ac ſponſum, dei param interdum compellat virginem, ſi qua per anguſtum hoſtium ſit tranſeundum, deiparam inuitat in tranſitu, & confingit, virginem tanq̃ filii ſui ſponſam, velle ipſam cogere, vt prior tranſeat, ait beaticula tunc audientibus cunctis, ego chriſti ſponſa eſſe nequirẽ, niſi tu maria virgo illum mihi peperiſſes, hinc te procedere decet. His & huiuſcemodi colloquiis (fere dixi nugis) totam tenet curiam atonitam, de hinc familiariter chriſtum alloquitur, & vti ſponſa cum chriſto verſari

videtur, nihil videntibus his qui admittuntur. A cardinali hereſeos maiore inquiſitore, ac reliquis ad id miniſterium cum eo addictis, ad examen aſtricta. Quę gerat probare videntur, quādoquidem impune dimiſſa eſt. E ſcti dominici fratrib9, cuius ipſa inſtitutionē atq; habitū profitetur. Multi rem increpant, & alii beaticulam ſectantur, & ſanctitatem eius extollunt ad ſidera, diffident acriter. Tollendam eſſe de medio ſuperſtitionem hanc, pro clamāt hii, fouendā eſſe illius ſcrimoniam vociferant illi, a dęmone deceptam aiunt aliqui, ab angelis & chriſto viſitatā argumentantur alii. Ex ea diſcordia populo riſum cōcitant. Regis & Cardinalis auctoritas, qui puellæ mores ſcrutati ſunt, nec damnarunt, facit vt ei ſectatores non deſint, credantq; diuino plenam ſpiritu. Iam ſatis euagatur ſuper beaticula puella. Tu vale Burgis quinto Kalendas Iulii. M.D.xii.

ccccLxxxix DE fuere nobis hactenus tabellarii, mari & terris a Gallis intercepti. Nunc ingētem paucorum dierum ſpatio perduxerunt venti, pelago vectam tabellariorum cateruam. Ex vrbe pridie nonarum Iulii vnum dedit, ex Neapoli alterū quarto nonarum eiuſdem. Ex Genua tertium, iduum ſeptima ipſius Iulii. Superiora repetūt omnes. Gallos ſcilicet in fugam verſos. Audito eluetiorum & germanorum deſcenſu ex alpibus, qua veronę imminent, Cęſare impellente ac pontifice vocante, Galli diffidunt. Qui caſtrametabātur in Papię viridāti ſilua venatib9 ſeruata, quā Parcum appellant, applicatis ad Papię mœnia Germanis & Eluetiis, incōpoſiti fere, fugam rapiunt Galli, ad fluminis magaroni pontem, maiorem peditum partem & lanceas catafractorum ducentū Galli amiſerunt, ponte rupta tormentorum pondere, obrutoq; bombardæ tertiæ vaſe, duas namq; traduxerant. Interceptos trucidarunt. Mediolanum & ducatum vniuerſum deſeruerunt. Arces tenent. Genuenſes premūt obſidione caſtellum in eodem portu, ſuper vaſta rupe a Gallis erectum, quo ſtāte Gallorum ſerui ſunt, neq; Gallis inuitis licet Genuenſibus portu ſuo vti. Durū eſt illis iugum ea molles, & intolerabile frenum. famæ oportet, non vi armorum, ſtringere preſidium eius ſtruis. Eluetii Mediolano incedunt liberi, Cardinali Eluetio duce. Iulius pōtifex Eluetios nouis titulis exornat. Principum domitores & eccleſiæ reparatores appellat. Ad hanc prouinciā eliminandorū ex Italia Gallorum. Conueniūt & Veneti, Magnus triuultius, prima huius labis & perniciei cauſa, ꝙ barbari torqueant Italiam, vna & duo Galleacii primarii ciues, vicecomes & parauesinus, fugam rapuere cum Gallis. Gelforum Gebelinorū inſana fatuitas, miſeros exagitat. Alterne ſibi mortē & calamitates aſtruunt. Hi Gallis vocatis, factionis aduerſæ principes, eiiciūt. Illi ſtimulatis Eluetiis & germanis, vt in patriam redeant, & inimicos expellant, iterum Gallos deturbāt, nulla ratione habita patrię innocentis & populi, dum modo ſuas animorū turbas expleāt. In Haſteſana regione, Villam nouam elegātem & frugib9 bene fortunatam, populoſiſſimam & reliquas eius ſtatus villas atq; oppida, cōbuſſerūt, partim, aut diruerūt incolæ ipſi, ne Gallis hoſpitiorum aut comeatuū ſuperſit cōmoditas in Italia. Res Nauarrę differuntur, quid cauſæ inſit non intelligimus. Mariſcalus qui pro ſuo rege negociatur, apud me conqueſtus eſt, maiora pluraq; peti q̄ deceat. Rex autem noſter tuta vult itinera, quacum q; exercitibus ſint deportanda neceſſaria. Vale interea Burgis tertio idus Iulii. M.D.xii.

Gallorū fuga & ſtrages
Tenent arces.
Genua ſanternā quatitiugū eſt.
Aufugiunt & ciues Mediolanēſes.
Inſanā peſtis factionū.
Dāna prīę ob factionarios.
Deploräda depopulatio.
De Nauarrę negociatione.

ccccxc AD regem Nauarræ miſſi ſunt oratores. Antonius acugna Zamorenſis Epiſcopus a noſtro rege. Ab anglico exercitu alius, vt itinera faciat ſecura, deditis arcib9 mediis petunt. Interea, literarum quoddam exemplar fuiſſe repertum fama eſt, quibus conſtare videtur Regē Nauarræ cum rege Gallorum fuiſſe pactum contra Hiſpaniam. In regis ſecretari crumena, ab vno ſacerdote Pompiloneſi, nomine Dō miguel, in ſuæ pellicis cubiculo interfecti literas aiunt inuentas, ad regemq; noſtrum beniuolentiæ captandæ cauſa, Michaelem initiatum eas miſiſſe. fœderis capita hęc feruntur inſcripta. Rex Nauarræ, bellum Caſtellæ indicet, & Caſtellæ fines armatus inuadat, cum potentia Gallica, q̄ndo regi Gallo videbitur. In facti prēmiū rex Gallus, regi Nauarræ, terras, oppida, & villas quę hactenus fuerant domini de fox germanæ Reginę Aragonū fratris, ducis de nemurs, & ducatum ipſum de nemurs ſe prębiturū pollicetur. Hęc, perempto in pugna Rauēnate duce ipſo reginę fratre, ad coronā redierāt Gallicā, iure an iniuria factum ſit, regina ducis ſorore, viuente, non eſt meum querere. Caput alterū eſt, vt ablata domino de nebrito, Regis Nauarrę patri, multa oppida reſtituantur. Caput aliud, vt Rex Gallus conſona perſonis ſtipendia regi ipſi Nauarro, & eius genitori ac filiis prębeat, deinde vt Rex Gallus quicquid virium aſſequitur, exponat in recuperandis omnibus terris Caſtellæ, quę iacent mediæ ad vſq; villulam quę dicitur Gamonale, ab vrbe Burgenſi milliaria duo tantum, quę quondā Reginę Nauarræ maioribus dicuntur paruiſſe. Literis pręlectis, per oratores prędictos regi Nauarræ proteſtatū eſt, vt ilico Regi Gallo bellū indicat, ſim min9 habe-

Oratores ad Regem Nauarrę.
Literę repertę de fędere cū Gallo.
Sacerdos Michael portauit literas.
Capita fęderum cum Gallo.
Quos ſtat9 polliceat Gall9 i prēmium.
Vſq; Burgos promittit Gall9 nauarro.

Proteſtatio Regi nauarrę. Quid rñdeat nauarrus Rex. Mouit albę dux exercitum.

bitur pro herętico,qui cōtra hereticū regem arma mouere recuſet,& tanq̄ in herętieū ſbitur. Reſpondet,ſe nihil habere in mandatis a pontifice,neq; pontificem ei quicq̄ iubere,quia nouit ſe nihil poſſe,ſunt nāq; Nauarrę redditus tenues.Nauarrę ſitus,ꝙ in pyrenneos limites,radices & anguſtias pyrenneorum vtrimq; occupet , formidoloſior eſt Nauarra Caſtellę,q̄ eius regis potentia.Armato namq; Gallo eſt in eius arbitrio prębere iter in Caſtellam . Interea dux albę mouiſſe dicitur ex Saluaterra,vbi regis imperium expectabat.Nauarram verſus Regina, cuius dotale regnum eſt,cum filiis traieciſſe pyrēneos in bearnum dicitur.Tu vale Burgis.xv. Kalendas Auguſti. M.D.xii.

Aufugit regia cū filijs.

CCCCXCI

Dux trāſit. Occurrunt rōcalēſes. In planiciē dux ꝓdit. Ducis edictum de ſeruādis bōis. Comes lerini exul pręcedit. Viamōteſij ad comitē veterē dñm. Aufugit rex Nauarrę. Proteſtatio ciuium. Proteſtatio de deditione. Octauo kalendas Auguſti vrbem capit dux. De turci ſeliſachi aīo. De aſtu ſelimſachi parricide. Cōtra pr̄is voluntatē it Conſtātinopolim. Fra⁹ ſelimſachi. Pecunias dat filio pr̄. Fugat patrē perfid⁹. Caput imperiū fugat fratres. Obtruncat quotq̄t aſſequitur.

AVdi,quid noſtri egerint.Dux albę pręfectus,& exercitus ſub eo militans,die tertiadecima Kalendarum Auguſti,Pompelonem,regni Nauarrę caput, per valles borundę ac Liziamberę ad Anguſtias venit,quę portus ſtrictus dicuntur . Obuii prodeunt armati ſexcētum roncaleſii pedites,cęteris Nauarris bellicoſiores,trāſitum prohibituri ſi poſſent, ſed noſtris aduentantibus paruo negocio anguſtias deſeruere.In planicie, quę vulgo Pompelonēſis Conca dicitur,deſcendunt noſtri,edicitur in villarum proſpectu,nequis miles pœna prępoſita,ſata deſtruat,ne cuiq̄ inermi damnum aut iniuria inferatur. Pręcedit,vt pręſes exercit⁹,dō Loiſius Viamōteſius,lerini comes,Nauarrę comeſtabilis, domo extorris ob ſimultates cum rege,quia ſit Agramōteſius,alterius factionis caput,ab ea quę regi dedita erat.Comitem lerini, ducis Nagiarę filius eius ſorori⁹ cum catafractis regiis ſeptingētis comitabatur. Viri omnes fęmineq;,ſuæ factionis Viamonteſię fautori,prodeunt obuiam,nec manib⁹ vacuis cum ſūmo ſuſcipitur gaudio. Audito nūtio ꝙ noſtri ſtricti portus anguſtias tranſierint,ex Pōpelone diſcedit Rex,& Sangueſam oppidum munitum in Vallis Roncalis faucib⁹ ſitum proficiſcitur, nec bene validus. Regi diſcedenti proteſtati ſunt ciues ſe tutaturos vrbem cum eo,ſi permanſerit, ſed ſi deſerere vrbem ſtatuat, ne proditionis arguātur ſupplicāt, ſi cum hoſte ad vrbē ſe applicante paciſcentur. Veniam prębet infœlix rex.Dux albę cū exercitu Pōpelonem tendit,caſtra locat,fœdera petunt ciues,nullius generis negotiatio admittitur,vt ſeſe catholico regi libere dedent expoſcitur,niſi malint in prędam dari. Veriti ciues,ne ſi vim expectarint, penitus euertantur,in deditionem veniūt dominico die Kalēdarū Auguſti , octaua ſunt vrbem ingreſſi noſtri, arcem & templorum turres pręſidiis dux albæ munit.Hęc de rebus Nauarræ ab exercitu.Ab vrbe autem ſcribitur Magnum Turcarum principem Selimſachū , maiores ab otomano eius familiæ fundatore,cui ſelimſachus eſt decimus hęres magnanimitate ſuperare. Audi quonā pacto,patrem decrepitum deceperit. Is ſelimſachus patre conſentiente ab adoleſcētia nupſit filiæ magni regis tartari, vt vulgo loquař,ad fines thratię.Apud ſocerum vitam agēs,ſępe numero miſit nuntios ad genitorem,vt bona venia liceat ei Coſtātinopolim venire, patrem priuſq̄ hominem exuat,ſalutatum . Pater autem iuuenis filii noſcens animū,ꝙ ferus eſſet,aduentum renuit,diem protrahebat ex die,veritus id ꝙ accidit,ne ſenectutem ſuam & fratres,omnes ſibi filios ac nepotes perturbaret.Selimſachus,patre ignaro,capit iter,fauēte ſocero. Itinere fere medio,de aduentu filii certior factus genitor,nuncios mittit,qui ſelimſachū hortentur,ne armatus veniat,ſed reuertatur . Reſpondet,ſe,licet inuitum,patris imperio pariturum . Sed ne tumultu exorto,a ſuis perimař,qui ſe deceptos cōquererētur,ſi terga verterit,ſupplex orat vt pecuniarū aliq̄ ſummā comitibus prębēdam pater impartiatur. Iugulum in manu filii poſuit pater,pecuniarū aceruū filio miſit,militibus diuiſit & nouos ſuperaddidit. Recta Coſtātinopolim proficiſcitur,patrem e regia fugat.Fratres & eorum filii propinqui etiam omnes aufugiūt. In Aſiā traiiciūt , Imperium,fauentibus bellatorum ducibus,capit.Baſanos,quorum conſilio cūcta regebantur,obtrūcat,ex quorum nece, magnos pecuniarum ad futura bella cu fratrib⁹ maiore natu pręcipue,ad quem imperiū attinebat,cumulos congerit. Magna dicitur animo verſare. Deus noſtra cuſtodiat.Tu vale Burgis ſexto Kalendas Auguſti.M.D.xii.

P.M.A.M.Marchioni bellecenſi Petro Fagiardo.

CCCCXCII

De curijs Monzonēſibus. Regis hortat⁹ nc producant.

CRebros iam habemus ex Italia nuntios,propterea crebras ad te mitto literas.Nullus fere pręterlabitur dies,quin Pachiecus tuus in hac curia negotiorum geſtor ame petat vt ſcribam. Diſpoſitos ait impenſa tua pedites habere.quo frequēter queas rerū ſucceſſus intelligere, Accipito igitur quę in pręſentiarū emergunt. Ex Monzono oppido,in quo Aragonicū Valentinum & laletanum conuentus,apud reginam loco regis,coacti ſunt,ſcribitur rem in lōgum protrahi.Conſuetis grauaminibus omnia confundunt.Si quis aliquid ſibi contra ius illatum putat,aut a regia corona queq̄ deberi exiſtimat,nūq; diſſoluūtur cōuentus,donec cōquerenti ſatiſfiat,neq; regib⁹ parere in exigēdis pecuniis,ſolent aliter.Regina quotidie ſcribit,ſeue

xari eorum petitionibus, nec exoluere ſe quire, quod ſe maxime optare oſtendit. Rex imminē-tis neceſſitatis bellicę vim pręponit, vt in aliud tempus querellas differāt, per literas, pernun-tios, per miniſtros, cōuentū, pręſidenteſq; hortatur monetq; & ſummiſſis fere verbis rogare vi-detur. Omnis interea bellorum vigor Caſtellæ incumbit. Ex vrbe ſcribitur Iulium pōtificem Eluetiis fauere. Mediolanū ſedunenſis Cardinalis & Eluetiorum oratores atque vna pro Cęſa-re Andreas Burgenſis gubernant. Vellent ſuum Mediolanēſes ducem, Ludouici quondam vi-ta functi in vinculis Gallorum filium, qui Maximilianus appellatur. Pōtifex nil magis cupere videtur, ꝙ Gallorum exterminiū ex Italia. Bononia, & quę ſunt eccleſiaſtici iuris cętera, recu-perauit. Parmam & Placētiam egregias ducatus Mediolani quondam vrbes tiarę intendit vē-dicare pontificię, membra fuiſſe quōdam exarchatus Rauenę inquit, quę vrbs poſt Romam primaria eſſe ſolebat, imperatorum ſedes in Italia. In Kalendis Auguſti. M.D.xii.

Qui Mediolanū gubernent. Vellēt ducē ciues nō Germanos. Bononiā recuperauit papa. Parmā vſt & Placētiā.

ccccxciii

Collachrymatio ď ſuis cōciuib9. Pci9 ē eis cū Eluctijs ꝙ cū Gallj. Sęuitia ſęuiores Eluetij. De barbara Eluetioꝝ natura. Extorſiōes a miſeris ciuibus. Quā ruſtici elucru ſit. Oia ďflēda. Non alieni ſꝫ ipſimet ciues cā malorum. Quę pernicies ex hac peſte factionum. Pkchrū ꝓuerbium.

PRoh miſeros conciues meos Mediolanēſes, proh infœlices. Calamitoſos appellare ſolem9 viros, qui ex caribdis voratu, in ſcylleam cadūt rabiem. Quo titulo erūnoſos appellabi-mus Mediolanenſes, qui & rabie ſcyllea, & caribdeo hyatu a multis iā annis cōtinuo tra-ctu cōcutiuntur, eiectis Gallis meliores ſperabāt ſucceſſus. In deterius magis ac magis res eorū ruūt. Eluetiorum millia quidecim Mediolani agunt, ſe Mediolanū a Gallorum ſęuitia tutatu-ros inquiūt, & ſęuitia ipſa ſęuius ipſi male fortunatos ciues excoriāt. Quid humanitatis a ſilue-ſtrib9, mōtanis, barbaris, carbonariis, ferrariis, bubulcis poteſt emanere? Quid particulatim in hoſpitiis gerant contra inermes armati, vſus & conſuetudo rei bellicę dicat. A nobilibus, ſi pręcipue tantillo Gallicę coronę deditos intelligūt, ad oſſa vſq; pecunias extorquent mulctę nomine, a republica exigunt quotomenſe tributa intollerabilia. Nec matrū gemitus nec infan-tum vlulatus, dura ruſticorum corda in hoſpitiis emoliunt. Neq; totius vrbis ab ipſis toties alias, a Gallis ſępe, a germanis aliquando expilatæ, paupertas ad vllam primarios eorum miſe-rationem mouet, neq; in religione pietas, neq; in profano humanitas eſt. deflenda ſunt omnia. Quod malum non Galli, non Eluetii, nō teutonici trahunt, ſed ipſimet ciues inter ſe diſcordes, ob atrum ſemen & tartareum venenum ab immundis inter eos ſatum ſpiritibus Gelforum & Gebelinorum. Qua peſte neque vos Hiſpani liberi eſtis, diffidetis & vos, licet noīe diuerſo, O-nez & Gāboa, & alterno vos odio ꝓſequmini. O ingēs malū, o pnicies cōtagioſa, tāta eſt meo-rū cōciuiū cōcepta in aduerſos aīorum perturbatio, vt ex igne flāmato ſe ſe inuicē detrudant in prunas, & e prunis ardētibus in flagrantes iterū flāmas pręcipitent. Miſer interea populus ino-cēs ſuo ſudore ſibi familięq; ſuę victū quęritās, inter has primatū procellas, quaſſat9 conterit. Nequeo ſine horrore, ſine mœſtitia nequeo iſta referre, quia pręſertim ſtrages iſta fratres, & pro-pinquos meos nō leuiter macerauit. Vale igitur Burgis quinto nonas Auguſti. M.D.xii.

ccccxciiii

Auguſtus rex ipſe traiecit i Galliā. De aīo regis Anglię. Oppidū baionę diſcruerunt. Mouet nr̄ exercitus. Ex ſāgueſſa rex ifęlix nūtios mittit ad ducē. Ut diſcedat e regno dux ait. obiectio lr̄arum. Rex diſceſſit a regno. Tudella et Stella nō ďduntur. Maia & ſcti Ioā. ď pede port9 ďdūt ſe. ꝗs locauerit i pſidijs dux.

COelorum influxus Gallis mala multa minantur. Magnanimus & belli neruis abundans, pecuniis dico a patre relictis, Rex Britanus, ſiue mauis anglicus, obſtrepit, fremitq; in anti-quum ſuę domus hoſtem, regem Gallum vndiq; traieciſſe ipſum in Galliam fama eſt, ad oppidum inuincibile dictū Caleſium, a quo fretum ipſum dicitur Caleſium, in littore Gallico ſitum, & ſemper ſeruatum a maioribus in Gallorum oculis. Mira feruntur de iuuenis regis ani-mo, deq; exercitu comparato, vt ab eo latere Gallos impetat. A nobis autē Britani qui ad nos traiecerunt, noſtro exercitui ſtimulos ingerunt, vt conueniant, quo poſſint vna Galliam adori-ri, & vaſtare. Miſſus a rege noſtro Calderonus quidam, regiæ domus metatus, qui Baionā ho-ſtium frontem & ſcutū diligenter exploraret, reuerſus eſt, ait partim eiectos, ſua ſponte partim oppidanos Baionam deſeruiſſe, pręſidia ait ineſſe valida, trementia tamē, ob aduētum Anglo-rum. Rex infœlix Nauarrę, audita vrbis primariæ deditione, mouēte pręſertim exercitu, miſit duci albę obuiam famulum aſecretis, cum quattuor ſenib9, ex oppido Sangueſſa, quo ſe recepe-rat de pace tractatū. Renuit dux fœdus vllum ſe velle inire. Vt e regno diſcedat, ni velit obſide-ri, & capi vbicūq; pedem fixerit in regno reſpondit. Debuiſſe fœderibus inhærere ꝗ̄ndo fœde-ra offerebantur. Obiecit regi literas, inſui aſecretis familiaris perempti crumena, adon Michae-le ſacerdote in Pompelone repertas, de pacto cum rege Gallorum contra Caſtellam. per vallem igitur Roncalem miſer per pyrēneos mōtes traiecit in Bearnum, auitam regionem, in Galliā. Deduntur cętera rege iubente, ne ruinam expectent, pręter Stellam & Tudellam, eius regni op-pida primaria. Dedūtur etiam in pyrinneorū vertice arx ſita nomine Maia, & trans pyrēneos egregium ſancti Ioannis de pede portus oppidū, ad cuius pręſidiū cum fortibus militib9 pręmiſit dux, ſecuturus ipſe poſtmodum, Gonzalum Doual ſtrenuū equitem, in primario Pom-pilonis templo turrito Ioannem locauit de prato Medellini oriūdum. Hoc inſtatu res ſunt. Tu vale Burgis quinto idus Auguſti. M.D.xii.

ccccxcv. Hiſpano exercitui alendo partim habebãt hactenus, quędam millia ducatorũ, Pontifex & ſenat⁹ Venetus. Gallis ꝑ Eluetios & Germanos eliminatis ablata ſunt, Male actum fuiſſe cõqueritur pro rex quãdoquidẽ ſub ea ſpe, nulla ꝓpria neceſſitate impellente, collegerit quotquot Hiſpanos per Italiã vagabantur, paratuſq; ſit, quacũq; fœderati ſtatuant, proficiſci. Nec ſiſtere tutum ſit, donec ex Italia pœnitus Galli eradicent̃. Arces nanq; adhuc ſunt in Gallorum poteſtate, Alfonſus Heſtẽſis Ferrarię, ſi Pontifex permittat, Dux, ſub tutellaribus põtificis litteris & Fabricii colũnę fide Romã profect⁹ fuerat, ſpe ſedandi põtificẽ erga ſe iratum. Petit ab Alfonſo heſtenſe Ferrariã põtifex. Tutellares citat pontificias lr̃as Alfonſus heſtenſis. Suę perſone reſpõdit Pontifex datum eſſe chirographũ eũdi redeũdiq;, non Ferrarię. Põtificis animo detecto Fabricius, Alfonſum heſtenſem ex vrbe deducit, veritus ne contra fidem a Fabricio datã, pontifex Alfonſum capiat. Neapolim ſe contuliſſe dicunt̃. Mediolanẽſes ruminant, & murmure aſſiduo rodunt̃, ꝙ dare illis promiſſum ducẽ fœderati differant, ſuſpitio eſt in Italia, Imperatorẽ & regẽ noſtrũ, dare velle ducatũ alterutri e nepotibus, Carolo. f. Hiſpaniarũ principi, aut Fernando, vt veſtro more dicã, infanti, Eluetios aiũt repreſiſſe Venetorum cogitatus de Brixia, Bergamo, Verona, & reliquis ducatus Mediolani quõdam mẽbris. Patauio ac Treuiſio contentos eſſe volunt. Montis ferrati Marchio, qui ſtatum ſuũ habet in alpiũ radicibus in Italia, ex fœderatorũ decreto vrbem tenet Haſtẽſem. Salutię Marchio & ipſe in alpibus ſedem habens ab Italię latere, fœderatis ſe coniunxit. Sabaudię vero dux Gallicas partes ſequit̃. Fœderatorũ fit conuentus in vrbe Mantua, quę decernent intelliges. Noſtrę fidei hoſtes, magnus Turcarũ princeps, & Perſarũ rex Sophius, ac Soldan⁹ Babilonicus, pace nũc fruuntur. In preſentiarũ dormiunt, chriſtianorũ ineptias, ſtrages ac diſſidia derident. Demutãda curia Rex cogitat lucronium ibimus, quo ſimus rebus gerendis in Gallos propiores, & ſtellam Tudelamq; pertinaces perterreamus. Vale Burgis Idibus Auguſti. M.D.xii.

Conqueſt⁹ ꝓ regis de ablatis. Dux ferrarie romę. Anim⁹ papę ↄ̃ ducem Ferrarię. Aufugit dux. Mediolanũ ↄquerit̃ de ſuo duce nõ dato ↄfęderatis. Quid cueltii ↄtra Venetos. Haſta vrbs ĩ nr̃a manu. Salutię Marchio nobiſcum. Cõuentus Mantuę. Barbari ꝑncipes pacifici. Deridẽt nos barbari.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi

ccccxcvi. Paucis ante diebus Pachiecho tuo litteras ad te dedi, Tudelam, Stellamq; Nauarrę oppida primaria nolle ſe dedere inquiunt, niſi regi catholico preſenti. Auguſti die duodecimo Lucronium profecturus Rex diſceſit. Lucroniũ peruenimus, In oppido Tudella tumultus exortus eſt ſeptima Kaleñ. ſeptẽbris, Dedendũ eſſe oppidũ nec ruinã expectandã, ex oppidanis hi pręponũt, non dedendũ & in fide ſui regis ſiſtendũ alii cõſulunt. ad arma ventũ eſt. Regem oportet. Si Tudelã voluerit Tudelã ſe cõferre. Ibit vt arbitror: ne oblata e manibus delabatur occaſio. Dixi alias Antoniũ çugnã çamorẽſem ep̃m miſſum a Rege noſtro oratorẽ ad Nauarrę regem, ab ipſo rege captus eſt in Saluaterra bearni, & in Galliã ductus. In ſui excuſatione inquit Rex, nõ habuiſſe a ſe veniẽdi litteras Tutellares ſineq; ipſi⁹ bona venia fines ſuos ingreſſum. Credimus regẽ, ius oratoriũ violaſſe: quo ſuſpitionẽ Gallis tolleret, ne putarent. Si oratores admitteret, fraudem ineſſe. Bearni regio Gallicis eſt plena militibus, illuc Galli cõueniunt nr̃is oppoſiti. Ex vrbe Roma plũbatę ſunt mẽbranę a põtifice allatę bullę. Regẽ Nauarrę anatematizantes, ꝙ arma ſumere cõtra Regẽ gallum quem pro excõicato põtifex ꝓmulgabit, recuſet. In vniuerſis Nauarrę finibus publicabunt̃ per ꝑcones & pulpitarios oratores. A veneto ſenatu habem⁹ oratorẽ Ioannẽ Baduarium genere nobilẽ, claris moribus ornatũ. Ab eo, quę in oriente gerent̃, apertius ac verius intelligem⁹, Veneti nãq; ſuis oratorib⁹ apud quemcũq; Regem aut alias principem agant, res oriẽtales ſignificant, quo illas principibus enarrẽt. Ex vrbe ſcribunt, mortuũ eſſe fratrem Paſchalẽ dominicę inſtitutionis profeſſorẽ, ep̃m Burgẽſem, qui Romã ſeſe cõtulerat Lateranẽſi cõſilio affutur⁹. Is viuens ita redditus ſuos indigẽtibus ex chriſti regula diſtribuebat, licet opimos, vt pauper & ære alieno peſſundat⁹ obierit. Legatis eius, ſummus Pontifex illius aĩaduerſa bonitate, ſedis vacantis fructus elargitus eſt, ad debita perſoluẽda. Taurini ad radices alpium in Italia mortuus eſt etiã vnicus magni Triuultii filius comes Miſochi. Huius genitor magn⁹ Triuultius Frãcię mariſcalus, cõtra Caleſium, quo aiunt regẽ Anglię deſcendiſſe miſſus eſt, Magna eſt hui⁹ viri rei bellicę peritia. Hac eadem die qua hęc ſcribo mihi Rex Faſſus eſt viua voce, Gallos infeſtaſſe Roſſillionis comitatũ, & multa pecorꝫ capita fuiſſe deꝑdatos ex agro, dũ interea cõuent⁹ Aragones Valẽtini & Laletani ſuis cauilationib⁹ ꝓtrahũt, iterũ ab vrbe ſcribit̃, ſedere aĩo ſummo põtifici velle Ferrarię ducatũ, ꝓ Vrbini duci ſuo ex fratre nepote vrbis ꝑfecto, hoc inuidioſe forſan dictũ, cũ ſit Iulius pontifex eccl'ie ſpõſę ſibi creditę magis amator q̃ propinqꝛũ. Vale Lucronii, v, Kal', ſeptẽb. M.D.xii.

In Tudela diſcordes d deditione. Zamorẽſis ep̃us capit̃. Quare ius violauerit oratorum. Bearnũ occupatum a gallis. Rex nauarrę excõicatur quare. Baduari⁹ venet⁹ orator. Veneti ſcribunt orientalia. Ep̃s burgẽſis obiit in vrbe. Morit̃ pauꝑ lꝫ diues. Papę liberalitas in epiſcopum. Comitiſ miſochi mors. Incurſitarũt galli roſſillionum.

ccccxcvii. Superioribus dieb⁹ ad te ſcripſi magnũ Gonſalũ Fernandũ a Rege dimiſſum vt in Italiã proficiſceret̃, Is dũ ſeparat & ab diuerſis Hiſpaniarũ partibus egregios rei bellicę peritos

militeſ expectat, triuit in caſſum tēpus, quo properare debuiſſet, Interea loci, relatū eſt ab Eluetiis & reliquis Italię viribꝰ, eiectos fuiſſe Gallos, neqꝫ iam Galli vlliꝰ, eſſe in Italia veſtigiū, preterꝗ̄ in pręſidiis arciū. Fruſtratur ſuo deſiderio magnꝰ noſter. reuocat͛ a Rege, nō iam opus eſſe ipſiꝰ opera monet͛. Fuit hoc nunciū illi amaro felle amariꝰ, fuit illi aco dolore grauiꝰ. Mori maluiſſet, vt aiūt, qui magnitudinē animi eiꝰ bene norūt. In oppido Metinę cāpi nūdinario, implicitus, quicquid auri intexti, aut argēti, quicquid ſericeū aut alias ꝑtioſum illuc fuerat a mercatoribꝰ deportatū, coemit, militibꝰ nobilibꝰ pręcipue, diuidendū, ſub fide data mercatoribus, neqꝫ em̄ pecunias aſſequebat͛ ad id pōdus, profectiōe ceſſante, in manꝰ eius oīa deperierūt. Multi vt eū ſequerent͛ facultates oēs, pr̄imoniis etiā detrūcatis, abſumpſerāt in apparatus bellicos. His quicquid poſſidebat auri atqꝫ argēti, ſupellectiliū etiā, pro qualitate pſonarū impartitus eſt. Loxia celebre oppidū in regno Granatenſi datū eſt illi dum viuat in habitationis ſedem, cū vxore ac filiabus, marē habet nullū, ſe recepit loxiā, in ſeceſſu illo victurus, donec ex redditibꝰ propriis, ſua virtute bellica, partis creditoribus ſatis fiat. Sūt ei cenſus quadraginta forte miliū ducatorū, ſed in vaſto pelago ſunt aquę Vrceolus. eſt animo gloria inexplebili. Neſcit tamen priſcā illā maieſtatē qua italię, volentibus Italis, legem dare videbat͛ deponere. Qui eū adeunt ſalutādi vel negotiandi gratia, nihilominus auctoritatē eius ſtare loco inquiunt ꝗ̄ quādo ſublimiꝰ calcabat obuios hoſtes, & poſt eiectos ex Neapolitano regno Gallos de magno capitaneo. Ad res Nauarrę veniamꝰ. Mariſcallꝰ qui ꝓ ſuo rege hic negociabat͛, ad Regē catholicū ſummiſſus venit, vna & comes oppidi ſcti Stephani, regni illius primates. multi pręterea nobiles, iuratū deditionē venerunt. Se poſt hac fidem noſtro Regi ſeruaturos polliciti ſunt. ex quo Rex ſuus eos deſeruit, quē pontifex Regis titulo priuauit ꝙ ſit Regi Gallo amicus. Ioannem de nebrito nominandū iubet. In Gallię finibus tres ſunt electi gubernatores, dn̄s Longavilla, Dux borboni, & la Paliza, Vtrū cōcordes futuri ſint, dicat natura Gallica, quę ſtomacos eorū ſemp fluctibus agitat. Stella & Tudella iugum adhuc recuſant, Perioānes, Galli regis ꝑfectꝰ maritimę, cū magnis quattuor armatis triremibꝰ ad occeanū tēdit. In ſunt tyremibꝰ baſiliſci tres in ſtrage Venetorū habiti, machinę genus qđ vno ictu potis eſt nauim vnā, ꝗcūqꝫ illa ſit perterebrare, atqꝫ diſcerpere. Vale Lucronii. iii. No. Septē. M.D.xii.

Reuocatur Gōſalꝰ Ferdnādus magnus.

Loxiam ſe recipit.

Cēſus magni.

Nota mirā eius laudē.

Mareſchalꝰ nauarrę ad regem.

Veniūt nobiles ad regem.

iij. Galli duces contra nos.

Perijoannes pyrata in oceanū.

Basiliſcis.

ccccxc viii.

Apud me adhuc iacebat in Pluteo ſuperior Epiſtola, ꝗ̄ndo ad Regem duo venere volātes tabellarii. Ab Albenſi duce pręfecto alter, ab interiore Betica, Andaluziā, vocatis, alter. Qui ab exercitu venit, tranſiſſe pyrēneos in Galliā ad oppidū ſancti Ioannis pedeportum noſtrū vniuerſum exercitū, cū impedimētis, machinis, & tormētis om̄ibus refert. Ad exercitus Anglici duces & pręfectos Rex noſter nūcios miſerat, ſignificatū durā fore prouinciam, ſi ab ea parte, quā Baiona oppidū portū Galliæ cuſtodit bellū inchoabit͛, quia validioribꝰ ſit ꝑſidiis munitū, & mœnibꝰ turritis, ac frequētibꝰ pinnis, & repagulis circū ſeptū, vti periculorū frontē decet. neqꝫ pinnā aut repagulā in eſſe ait vllum, quod nō ſit variis tormētorū generibꝰ fulctū, ꝙ in id oppidū, quicquid viriū Galli aſſequunt͛, icluſerint, ꝓpterea Rex noſter, tāꝗ̄ bellorū callidus magiſter, Anglicos hortatur & monet, vt ſeſe noſtro exercitui coniungāt in ea Gallię parte, qua ſunt inermes, & incautę ciuitates & oppida. Baionā eſſe hoc pacto obſidēdam, a longe, ſcilicet, & ſine periculo, captis a tergo eius, oppidis, & vrbibꝰ, nō irrūpendo ad eius muros. Reſpondent Britāni ſe veniſſe, vt primo impetu Baionā adoriant͛, neqꝫ aliud ſe habere a ſuo Regi in mādatis, eat noſter exercitꝰ ad ſe inquiūt, nole ſe a ꝓſpectu Baionę mutare. Inſtat Rex, vt peruicatiā deponāt, ſibi eſſe curę de mādato ſui generi Regis ipſorū, & repetit ꝑ legatos recētes, ꝗ̄ periculoſum ſit armatū hoſtē velle in faciē ferire, morituros eſſe vi tormentorū quotquot opugnationē tentauerint. Stāt immobiles illi. Neſcimꝰ quid ſtatuēt. Animū Regis fixum eſt velle a tuta parte hoſtes impetere, non qua vim expectant. Interea loci ne ocioſi viuāt Britāni irrūperūt in eā Cātabrię partē quę Lipuzca dr͛, ferro atqꝫ igni tumultuarie loca quędā vaſtarūt Kēteriā appellāt. Qui ex Betica curſor venit. Granatę vrbis ait vniuerſum regnū tremere, ꝙ gens vaga, Gandules dicunt, totū incurſitent regnū, neqꝫ vrbē ipſam immunē euadere a rapinis ſinunt, noctu ciues ab hortis, a mœnibus, ab ipſius vrbis viis trahunt͛ in pręda, ex vrbe ipſa credunt labem oriri, quia needū Mahometicas nuper cōuerſi ſuperſtitiones exuerūt. Eſt & timor alius, Turcarū & Maurorū pyratę littora illa perturbāt, ex inſperato variis in locis armati deſcēdūt, & villas in totas oppidaqꝫ, niſi ſint valde munita, in pręda trahunt. Multa iam loca ſunt depopulati. Si quis pyratarum Ducū in interna proſilire nunc auderet. Rege in Gallos occupato, deficerēt nuper cōuerſi. omnia ruerēt. veteres nāqꝫ Chriſtiani numero pauci ſunt, & eius vrbis inquilini. Inter Chriſtianos veteres nuꝑ exorta eſt ſeditio, ob ſimultates Marchionis çenetēſis & Ducis archēſis, qui ambo iuuenes ſeſe cōuiciis

Noſtri ſūt i ſcto ioāne.

De baionę munimētis

Monet rex nr̄ Anglos vt veniāt ad noſtros.

Recuſāt britāni baionā volunt.

Diſcrimina ꝑponit ſi baiona petat͛.

Vt belli magiſter ſibi conſulit.

Renteriam Britāni vaſtarunt.

In regno Granatę ꝑdones multi

Pyratę turcę ac mauri

Periculū defectionis cōuerſorū.

Marchio villę formoſę obſtat ne vulneraret̃. De archiepiſcopo cęſarauguſtano.

momorderunt & nudatis enſibus, niſi affuiſſent medii, ſe cōfeciſſent. Tertius iuuenis Ludouicus Mendotius Tēdillę Comes vallis formoſi Marchio, qui pręſidio Alhābram tenet & regni cuſtodiēdi prefecturā, illico accurrit, & exortū ſedauit tumultum. vtriq; rixanti eſt ꝓpinquus, & prudēs ipſe atq; animo ingēs. Ad Nauarrę veniamus rē. Archiantiſtes auguſtę cęſarę regis expellice filius, vir magnanim⁹ & bello egregius & pace, cū tribus milib⁹ peditū & ſexcētum equitibus Aragonicis, eſt Tiraſonę, Tarazonā vulgus dicit a Tudela parū diſtante Tudelam inuadet, ſi parere diſtulerit. Vale Lucronii in Nonis ſeptembris. M.D.xii.

CCCCXCIX

Rex portugalię fauet gallie.

Liſcan⁹ in piioannem.

Selinſachi ferocia.

Tudella et ſtella ↄdūt ſe.

Angli ꝑtinaces.

Quid in cōuētu mātuę ſtatum.

Cōtra florētinos vt mutetur ſtat⁹.

Prata oppidū i ꝑdā.

Eiiciunt̃ ſoderini a florentia.

Familia medica itro mittitur.

Pręſidiarij ꝑtenſes capti.

NOn auid⁹ aut freqn̄tius ad floridas vepres, & roſida dumeta Thymoſq; bene olētes cōuolitant apes, q̄̃ ad nos, a notis oībus orbis partibus hoc tēpore ꝓperant curſores. Portugallię regem Emanuelē noſtri Regis generum inquiunt, Nō modo deturbaſſe a ſuis littoribus Periioannē Gallorū pręfectū maritimū, iam in occeanū cū triremibus delapſum, per fretum herculeū, ſed quaſſatas naues ei refeciſſe, fulſiſſe etiam cōmeatib⁹. Liſcanus noſtrę claſſis cuiuſdā prefectus, Periioanē inſequebatur, vt deprehēſum in mari noſtro, aut ſterneret aut ipſe vinceret̃, ab eo incluſum intra portus Portugallicos pertranſiuit Liſcanus, neq; vſpiā vltra ſeſe repererunt. Euaſit ergo Periioanes pyraticam in occeano cōtra claſſes Hiſpanas exercitaturus. Io. Baduarius orator Venetus, habet ab illuſtri ſua republica litteras. Mira ſcribunt̃. de Selinſachi Turcarum principis ferocia, ſęuitiaq; in fratres & propinquos oēs. Aiunt traiecturum in Aſiā in pernitiē Corcuti fratris maioris & filiorum eius, quib⁹ primam geniturā arripuit. A nobis q̄ gerātur accipe. Tudela Nauarrę ſimul & Stella ꝑtinaces hacten⁹, ſubdunt colla iugo, die huius menſis octauo fidē obſequētię preſtiterūt. His dieb⁹ Anglis renitentib⁹, reſponſum eſt vt aut ſeſe nr̄is coniungant militibus, vel diſcedant, vtrum malint eligāt. Nolle ſe Rex catholicus, qui egregi⁹ eſt bellorū magiſter, inquit, tā ancipiti fortunę ſuum, generiq; ſui exercitum credere, vt hoſtē velit, qua cautus eſt & paratiſſimus a frōte, cum poſſit ab incauto & in parato latere, adoriri. Ex cōuentu Mantuano fert̃, ſtatuiſſe fœderatos, ſed pręcipue pontificē qui rabidus in Gallos, toto conatu nititur excerpere ab Italia Gallorum nomē, vt ſtatus Florentię mutetur, quia nequeunt pręſentē ſtatum ab amicicia Gallorum diuertere. Ad rē peragendā Vrbini, Dux ſummi Pōtificis nepos, cū copiis eccleſiaſticis mōtana occupat. Planiciē Ramonus a Cardona pro Rex cum Hiſpanorū manu valida quatit. Pratā oppidum inſigne a Florentia diſtantē miliaria decē ꝙ reluctauerit, vi captum in prędā dedit Ramonus, Florentiā tendunt vtrinq;, populus nouarū ſemꝑ rerum ſtudioſus arma capit, tumultuat̃. Eiicitur confalouernis, & factiōis ei⁹ Soderinę ac Pacēſis, quicūq; imperabāt. Medices familia ex torris immittit̃, cuius eſt hodie caput Cardinalis Laurētii medices filius, qui ſub ciuili toga vniuerſos Italię primates ſua prouidentia moderabat̃. Lucas ſabellius cum equitib⁹ quinquaginta, peditibus autem conductis centum Pratam pręſidio tenebat, capti om̄es aut perempti fuerūt, Vale Lucronii. iii. Kal. Octobris. M.D.xii.

CCCCC.

Ducem dāt̃ mediolani.

De reb⁹ ferrarię.

Regiū & mutina tollunt̃ duci.

Exercitus gallic⁹ contra nos.

Delfinus ꝑtor exercit⁹.

Ad ſtellę arcis pręfectū litterę.

Defecit iacob⁹ velec ante tēpus.

Fuga mareſcali.

Un⁹ comes anglus ad curiam.

MVltos rerum aceruos vno tibi cōcludā faſce. Mediolano fœderati decreuerunt ſuum prębere ducem, Maximilianū Ludouici Sfortię filium primariū, per Eluetios reponetur ꝙ ſint viciniores. Alfonſus Iſtenſis Ferrarię ducis nomine priuatus a pōtifice. in Bruciis eſt in regno Neapolitano. Res Ferrarię in priore ſtatu ſunt, abſciſis tn̄ duobus primoribus mēbris Regio ac Mutina, quorū alterum ſibi retinere pōtifex intendit Regium dico, alterum, inquio Mutinā, imꝑatori eſt impartitur⁹, ꝙ ſit imꝑialis. Ioannes nebriii titulo & ipſe priuatus regio in Pyrēneoꝝ radicib⁹ qua Galliā ſpectant cum vniuerſo Galli Regis exercitu eſt, Duce Frāciſco de Angolemā delphine, herede Galliarum cui aſtāt finium tres gubernatores, rei bellicę peritiores, Paliza, Borbonus, & Longavilla, regnum Nauarrę parat⁹ impetere. Patentes miſit litteras ad arcis p̄fectos, ſed p̄cipue ad Iacobum velez Stellę pręfectum arcis, quia maioris momēti ſit Stella, Iacobuſq; ipſe fuerit regio ſuo pane a teneris enutritus. Errata ſe traditurum obliuioni pollicet̃, modo ipſo aduentante deficiant a noſtro rege. diē ſui aduētus cum exercitu Kł. aſſignat Nouēbris. preoccupauit mādatum Iacob⁹ vellez, defecit. Diſtulit acceſſum herus quōdā ei⁹, rex priuatus. Rex noſter deditam ierat ſuſceptum Tudelā. Audita Stellę defectiōe, Lucronium rediit illico. Nauarrę Mariſcalus qui data fide curiā loco carceris habebat, aufugit. Vniuerſum Nauarrę regnum cōcitaturus. Ad regē catholicum venit e prefectis Anglorum nobilis quidā Comes, ellegans ꝑfecto iuuenis, Baionę Gallicę diſficultates illi Rex aperuit. Reuerſus, nequiuit Marchioni de Orſet exercit⁹ pretori perſuadere tranſitum Britānorum ad nos, qua tutior erat Galliā adoriri. nuncios habem⁹ qui abiiſſe Britannos inquiunt die huius menſis ſeptima, ſine boni Regis nr̄i aut ſui venia. Baduarius orator inquit magnum Turcarum principē decrepitum a filio electum obiiſſe in oppido Thracię

a Cōſtātino poli diſtāti tria, noīe Andrinopoli, Seliſach9 vſurpator īperii, ad fratres & ꝓpinq̄s *Quid pro- mittat Se- linſachus.*
de ipoꝝ more pullatas miſſit veſtes, & ingētiū ſtipēdioꝝ ꝓmiſſa, modo ad ſe veniāt ſupplices,
tāꝗ magno prīcipi parituri. Rex aūt nr̄ vidēs Gallos eſſe paratos in Saluaterra bearni, vt Na-
uarrā impetant, & intelligēs Sangueſſam & Lūberiū in faucib9 vallis Runcallis oppida, qua *Gallus ex- ercit9 venit.*
Gallus exercit9 erat trāſiturus, vna cū Stella defeciſſe, turbat̄ animo, diſtrahit̄ in diuerſa, neſcit
quid cōſilii capiat. Antoniū fonſecā equitē rei bellicę, vti noſti, a teneris exercitatiſſimū, qui ſi *Deficiunt multa in re gno.*
memores regi Carolo ad regnū Neapolitanū ꝓficiſcēti, ante oculos, laceratis fœderū capitib9,
inimicitias eſt auſus indicere, ad ſe Rex vocat. rem aperit. vniuerſas Gallorū vires, eſſe coactas, *Fōſeca mit titur a rege.*
& paratas ad ingreſſum, diſcrimē eſſe ingens, Sed tamē Fōſecę inquit fidere prudētię atq; in-
duſtrię, cui primū tribuit, a magno capitaneo, inter Hiſpanos belloꝝ duces locū, Fonſeca ſub *Offert ſe Fonſeca.*
ridens fronte ſerena, ſe prouinciā ſumpturū offert, Regi animū pręſtat, ſe ꝓpulſurū pollicet̄ im- *Sequūtur Fonſecā cu riales.*
minenti periculo deo fauēte, nil aduerſe timere ſe inquit, ſub tali rege, cui ſemp propitiū fuiſſe
deū omīpotentē cognouit. His dictis domū proficiſcit̄, propere ſe accingit, huius mēſis die vi
ceſimo diſceſſit, quotq̄t in curia erāt nobiles illū ſequunt̄, ſub eo tanꝗ ſub egregio bellorū ccccc.
pręceptore millitaturi. quę fient intelligēs. Valle Lucronii octobris. xxiii. M, D. xii. xviii.

FOrmidoloſa ſunt quę afferuntur. Delphin9. Borbon9. & Lōgavilla Delphini collegę
in exercitu, retroceſſerūt. Pallizę ſeniori & rei bellicę peritiori preturę datur, ducēte Re-
ge, ſpoliato & nomine priuato. per vallē Roncalis Pyrēneos traiecit in Nauarrę regnum
Palliza. In vallis faucib9, ſeſe obiicit Valdeſius pretorię cohortis p̄fect9, alias in Italia a Rege *Palliza p̄- tor exercit9 in regno.*
miſſus, Duces monitū ne cum Gallis cōfligerēt licet incaſſum. Quadringētos habebat ſecū
milites, qui tumultu facto ſeſſerāt ab Albę duce, ꝙ ſtipendia deficerēt, Erat itineri ꝓxima tur-
ris humili circūſepta muro. Loci defendēdi prouinciā ſumpſit Valdeſius. Palliza pretor exer
citus hoſtium, Valdeſio notus, illum hortatur & monet ne Germanorū & Vaſconum condu-
ctorum furorem exſpectet, ne ſit peruicax in re tan perdita. Stat animo fixus Valdeſius, tormē
torum Duces acciri iubet Palliza. temporis teritur aliquantulum. Ecce tormenta. muris ap-
plicantur. nō cadit a propoſito Valdeſius. Paruo negocio caſtellum & turrim diruunt. Valde-
ſius & qui cum eo inerant ſtrenui milites, a Germanis per tormentorum ruinas ingreſſis, for *Trucidat̄ Valdeſius.*
titer pugnādo, trucidantur. pauci euaſerunt. Progreditur Gallus exercit9, Serius tamē (ob Val
deſii fortitudinē) ꝗ pręfectis arciū per patētes litteras promiſerat, rex nomine regio priuatus.
Quare Antonio Fōſecę, data fuit occaſio exercēdi prudentiā qua pollet. ipſo aduētante cū no-
bilibus curię ac pręſidiis Nauarrę Lōberiū oppidū ſeſe cū arce dedidit. Tafalla arx oppido
dedito recuſauit. operā dat Fōſeca, tanꝗ rei bellicę gnarus, ne quiſꝗ Tafallę fines intret qui ar
cis pręfecto q̄at, de aduentu Gallorum ſignificare. Itinera imperat intercipi omnia. ad muros
arcis ſeſe applicat, ſe diruturū arcem, & pręfectū illico trucidaturū, cum vniuerſis eius pręſidia *Fōſecę ſtra tagemata.*
riis minat̄. animum ex neceſſitate carpit. per crebros nūcios, p̄fecto pſuadet, a Gallis ſe dece- *Arx Taffal lę deditur*
ptum eſſe, ac reliquos omnes incolas, neq; venturos, neq; ſi velint licere, ꝙ noſtri valida manu
ſint illis in valliū anguſtiis oppoſiti. quare pręfectus de auxilio Gallorū deſperatus, tum blan- *Excuſatio- nes Mari- ſcalli.*
ditiis & pollicitationib9 pellectus, tum minis deterritus, arcē dedidit. Mariſcallum Nauarrę ad
ſe Fonſeca vocauerat, venit. In ſui excuſationē ꝙ e curia tacitus aufugerit rupta fide, Fauore ho
ſti ſuo aduerſę partis via Mōteſię, principi datum a Rege, nequiuiſſe pati arguit. ad curiā re- *Iterū aufu git mareſca lus.*
uertitur. datur magno Caſtellę Cōmeſtabili cuſtodiend9. Audito Gallorū tranſitu iterū aufu
git, ſuę partis populos irritatur9. Interea dux Albę pretor exercitus laborat, apud Mōgello- *De caſu Mōgelloſi loci.*
ſum, villulā vltimum Bearni terminū, cum ſancto Io. pede portus, Galli noſtros profligaue
rant Duce Delphino, prouocaueratq; Delphinus Albę ducē ad certamē, cui dux reſpōderat, *Delfin9 p̄- uocat ducē.*
ſe habere in mandatis a ſuo Rege catholico tantum vt fines illos tueatur, nō vt confligat. Miſ-
ſurū ſe ait ad Regē petitū vt parere Delphino liceat. Interea mutuis ſe per vini vtres munerī- *Quid dux reſpōderit.*
bus ſalutant, Hiſpano, Dux albę vino Delphinū, Delphin9 ducē Gallico,. Dum iſta gerebant̄
& alterne per nuncios ſe alloquerent̄ Dux Albę qui poſt Britanoꝝ diſceſſum imparē ſe Gallo *Munera in uicē mittūt.*
exercitui nouerat, milites tacite monet vt addiſceſſum ſeſe apparent. pręſidiis & cōmeatibus *Dux albę noctu diſce dit.*
oppidum ſancti Io. munit. per noctis ſilentia tacit9 Pyrēneos conſcendit, vt Pōpelonē redeat,
per mōtium culmina, in quibus extat vetus cœnobium Roncíſuallis. hęc habem9 hæc habe-
to, Vale Lucroni. xxvii. octobris. M. D. xii. ccccxix.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

DVm Rex per nūcios cum Britānis ageret, vt qua tutior eſſet ingreſſus, Galliā adorient̄,
Hiſpanis cōiuncti, Britanū eorū regē ſibi generū, ꝑ diſpoſita nauigia certiorem facit, de
ſuoꝝ ducū Britanoꝝ reluctatu a ſuis cōſiliis, feciales illico mittit rex gener: vt vbicunq;

Imperium Regis ad ſuos vt catholico Regi parcant.

Fruſtra impauit.q: diſceſſerant.

reperiant̃ retrocedant,imperat,catholico Regi ſocero ſuo colla ſubdāt, quacūq; iuſſerit proficiſcant̃. Ne audeant in patriam redire,neq; patriā appellare Britaniā, ſi catholici Regis mādata detrectauerint. Hęc incaſſum,abſceſſerāt eñ. Ad regem vero ſocerū ſcribebat, ne illis nauigiorū impartiret̃ ſupplementū,vt renitentes oēs iugulo mulctaret̃, fruſtra oīa, occeanꝰ illos receperat,quid ſit Rex Britanꝰ in ſuos animaduerſurꝰ,quādo adierint,Si occeani minas euaſerint neſcimꝰ.Martinū muxicā Rex ad generū miſit oratorē, quę referet habebis. De Britanis valde Rex cōqueritur,ꝙ ſolus relictus ſit & fere imparatꝰ Britanis fidens,cōtra Gallicā potentiā.Egregie ſumus laboraturi cū Gallis,qui iā Nauarrā ſunt ingreſſi Pyreneis ſupatis. Dux albę in tuto eſt.vti ferunt.

Mors Valdeſii ꝓfuit.

Valdeſii peruicax animꝰ fecit, ne dux & quicunq; illū comitabant̃ in itinere detinerent̃. Dum nāq; Valdeſius Gallos detinuit,fuit duci copia trāſeundi mōtes,fuiſſet alias forte interceptus,ſi recta,nō impliciti cum Valdeſio Galli ad Rūcis vallis anguſtias tetendiſſent Pōpelonē dux cōceſſerat.Interea vnū habeto,gratū,vt arbitror,futurum,Lumberiū & Sangueſſam aiunt oppida in fluminis Aragonii ripa eſſe ſita,quare arbitror ab hoc flumine ductam fuiſſe Aragoniā prouinciam,non a Tarracone,vt multi volunt,ſicut Hyberiam antiqui ab Hibero flumine denominarunt.

Aragonia ab Aragonio flumie.

Diuiſio Hiſpaniarum.

Admiratꝰ etiā es cur Emanuelē Portugalię non Luſitanię,vt plęriq; nō in eruditi, Regē appellauerim. Qꝫ fueris admiratus,miror de te.Nōne,cū lacte meo litterali nutriebaris adoleſcēs, Hiſpaniā in tres partes a noſtris maioribꝰ coſmographis fuiſſe diuiſam ſępe numero itellexiſti? Terraconēſem ſcilicet,Luſitaniā,& Bęthicam.Nōne ſępius tibi cōdiſcipuliſq; tuis aliis proceribꝰ aperui,Tarraconēſem Doria flumine ac nr̃o mari cōcludi, Luſitaniā autē Doria & Anna fluminibꝰ diſterminari, & ad occeanū tēdere.Fluminibꝰ his ambobus in occeano deriuātibꝰ. Bęthicā vero duplicē eſſe diximꝰ, interiorem, qua Anna & Bęthi ſtrīgitur,exteriorem qua Bęthis eam ac mare amplexant̃. Si ergo quicquid iacet mediū inter Annā & Doriam dicit̃ Luſitania, quomodo Luſitanię regem appellabimus,eū qui quotę partis Luſitanię dn̄s eſt,Cum in Luſitania ſint locatę multę vrbes & oppida multa Caſtellanę ditioni ſubiecta, interq; regnū vniuerſum fere Toletanū regnum & in Caſtella veteri Methina cāpi.Segouia,Salmantica,Abula,& multa pręterea. Vale Lucronii pridie Kal̃.Nouembris.M.D.xii.

Quare nō Luſitanus Rex portugalię.— ccccciI.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

DEtinuit nuncium heri procurator tuus,propterea geminas nunc epiſtolas habeto,nullas habiturus aliqñ,per Viamōteſię factionis exploratores, cū iam Pōpelonē Fonſeca pręſidiis Lōberii ac Sangueſſę relictis,deueniſſet, Gallos per Tahoiſum, Vrozū,Artiedam,Aiancem,Runcalis oppida & villas veniſſe intellexit. Callido ſtratagemate Fonſeca vſus eſt. Pręſto ſint oēs milites in armis imperat,in manu ſe habere pręclarā occaſionē profligandorum hoſtiū priuatim,publiceq;,inter amicos promulgat,per crebros pręcones iubet ne quiſq; per noctis tenebras aut alia quacūq; cauſa excuſationes innectat. dū hęc agitant̃ per frequentes curſores vt propere gradiat̃,ne vſpiā moretur,aut caſtra locet ducē monet (vt ipſe ait) de Gallorū rebus certiorem facit, & vna ipſe arma capit, Tympanorū reboatu & Tubarū clāgoribꝰ vrbem replens egredit̃,ac ſi Gallos numero militū ſuperaret,ſpem rei bene gerendę ſimulat.

Callidum Fonſecę ſtratagema.

Fōſecę prouidentia.

Galli timuerunt.

Finem ea nocte ſe daturū bellis, frōte ſerena, pręd icat. per Agramōteſię factionis exploratores Gallorū amicos,Galli de Fōſecę actibus & ſermonibꝰ edocti,noctē egere in armis trepidi,nunciis frequētibus eos exagitantibꝰ,ꝙ Fonſeca ſe apparet,ꝙ ad arma ſit conclamatū ꝙ vrbē ſit egreſſus,magna militū copia ſtipatꝰ,ꝙ recta tendat ad eos, ꝙ ſe victoriā in manu habere profiteat̃,varii exploratores enūciant.Ita deluſi Galli a Fōſeca dicunt̃. & Pōpelonē dux incolumis cū ſuis militibus ea nocte deuenit.negat Dux ſe vllos habuiſſe a Fōſeca nūcios, aut eius monitu properaſſe,ſed coactū cōmeatuū inopia non fixiſſe in agro pedē, & laborem eum ſumpſiſſe,ne vna cum militibus equi perirēt,licet feſſi vaſtatus eñ erat ager medius, neq; pēſi quicq; erat incolis.

Quid puplicet Fonſeca.

Dux negat fuiſſe monitum ſed defectu ciboꝝ ꝓperaſſe.

Stellę arx deditur.

Dum hęc gererent̃,Damicelloꝝ pręfectus rebellē Stellę arcem tormentis quatit. Iacobus vellez arcis prępoſitus,eam,ſub ſpe aduētus Gallorū tuetur. Differunt Galli dies aliquot a promiſſis, tranſire Pōpelonē veriti ſunt Galli,ꝓpter noſtrū exercitū, ne a tergo lędant̃,ꝓpterea defectu aquę Stellę arx dedit̃,per aquatores nāq; Iacobꝰ vellez ad vſq; ſignatum ab hero ſuo Rege priuato diem, ſe tantum munierat.His in Nauarra ſic ſtātibus, in curia, Philippus copula Neapolitanus eques, honeſta natus familia, miſerum don Fernandū Aragonium Calabrię,priuſq; fortuna ſuę domꝰ caderet, ducē ſeducit.vt ad Gallos tranſfugiat,regem patruū derelinquat perſuadet.proditio detegit̃,Filippus, & alii plęriq; participes cōſilii deprehenſi capiunt̃,& dux ipſe ſub fida cuſtodia ducitur Atiezam: quę ſuccedent intelliges. Vale lucronii.In Kal̃,Nouembris.M.D.xii.

Copula ſeducit Calabrum.

Copula raptatus.

Dux cuſtodit̃ in Atieza.

Vale Lucronii: in Kal'.Nouēbris. M.D.xii.

P.M.A.M. Marchioni bellecenſi. ccccc.iii.

FEra bella parantur, Gallorū exercitus iam iam occupat Pampelonis planiciē, quæ Cōcha dicitur. noſtri ſe obſideri, cū ſint Gallis impares: patientur. Ex Gallia nāq; octingētos eduxerāt cataphractos: leuis armaturæ plures, peditū autem Germanorū: & Vaſconum, ac Bearneſium millia duodecim. Ingreſſis Nauarram, ſuper additi ſunt, primo Agramonteſii ſexcies mille: de hinc ex diuerſis Regni partib9: ſui Regis amore cōmoti quater mille. Noſtri autem erant extenuati, ob relicta multis in locis præſidia, & multorū ex Sancto Ioāne Pede portus, duce in conſulto, furtiuos diſceſſus: incōmoda belli fugientium. Tormētorū præterea Galli multitudinem trahunt. Noſtri autē, vt nil tale Rege timente, tormentis: & machinis carent. Duos tantū habent falconetos, & ferream bombardā, quæ neq; bene verti poteſt, neq; apta eſt ictui tormentario. Præterea nequaquā abundant puluere, aut globis diſcuciendis. Turbatum video Regis animū: non ſuppetunt vires ad hoſtes inde propulſandos impreſentiarum, obſeſſis timemus: finitimi Caſtellæ Principes: vt armati properent rogātur. Rebus ſic ſe habentibus, Fernādus Aragonius: Calabriæ Dux appellatus, ex Atienza prope diem, ad Xatiuæ caſtellum, optimatū Regibus Aragonicis infenſorū: receptaculum ducetur, accuratius cuſtodiendus. Miſeret infœlicis iuuenis, præclaris moribus: vt tam bene natum decet: ornatiſſimi. Vide quantū poſſint praua conſilia: multo deteriorem apud Gallos vitam egiſſet, quandoquidē Galli: extra ſe nihili penitus faciant vllum genus hominū, neq; ſubiectis, aut ſupplicibus ignoſcere didicerint. Non longe indigebat miſer exempla querere. Quales erga patrem eius Federicum: & generoſam genitricē fuerint, debuiſſet edoceri. Malignus Filippi Copulæ aſtus: quo ipſe Gallis ſe conciliaret, iuuenem incautū fefellit: ſed tanti facinoris pœnas luit: cum facti participibus, per curiæ prætores faſſi ſunt coueniſſe, vt ſopitos ateclam Ferdinandi ducis domus rectorē: & comendatariū Cōchillum cubiculi cuſtodem, a Rege duci datos, iugalarent. De hinc intempeſta nocte, quæ diem Octobris ſextum: & vigeſimū erat ſecutura: ipſi ad Regiam profecti, ignem aqua ineſtinguibilem, quem vos Hiſpani dicitis Alchitranum, in Regiam cremandā coiicerent: dumq; igni extinguendo populus: & curiales intenderent, per diſpoſitos equos: ad Gallorū exercitum, Filippo Regente, dux aufugeret: Hiberum fluuiū traiiciens: qua vadoſus erat. Fuere Filippus: & conſortes ad equorū caudas, primo raptati, de hinc mēbratim diſcerpti ad aliorū exemplū, ne ipſe glorioſius vitam finiret, quā eius genitor: qui & ipſe fuerat a Rege Ferdinando, primo huius Fernādi Ducis auo, ob inſidiam iugulatus. de his ſatis. Ad hoſtes veniamus, aduerte præclarū facinus. Per mōtes Pyrēneos, ad eius vrbis: quæ dicitur Iaccha iuris Aragoni, agros vaſtandos: & vrbem ipſam infeſtandā, cum equitibus paucis: ob montiū arduorū in ea parte aſperitatem: peditibus autē tribus millib9 traiecit Bearni gubernator, pro Rege depoſito: villam primā adoriūtur, quæ dicitur Valdebrot. Aufugiunt incolæ, pedē figunt hoſtes: in ea villa. Per ſacerdotes vicinia cōcitatur. Noctu Gallis ex itinere feſſis, & iam ſopore grauatis, ei9 Villæ ſacerdos: vocatis e proximis duabus villis, conſociis duobus, manū coegit iuuenū, forte quinquaginta: Villam incendunt, fumo deturbantur Galli. Flāma duce pallantes ipſi ſagittis hoſtes cōficiunt. Ob cæcati fumo Galli, qua tanta labes veniat ignari, ſe ſternunt, & cōfundunt, perempti maiori ex parte, quinq; illic tormentorū vaſa: & vniuerſa reliquere ſupellectilia cum impedimentis omnibus. eſt fama, ex omni numero euaſiſſe quingentos tantū, per noctis ſilentia: & montium amphractus latitantes obrependo. Vale Lucronii. vii. M.D.xii.

Margin notes:
- Obſeſſio Pōpelonſ. Cepiç obſidentiū.
- Hoſtes fulcti tormētis: nr̄i non.
- In magno: diſcrimine res eſt.
- Auxilia petuntur.
- Ducis Calābriç laudes.
- Galli: non ignoſcūt miſeris.
- Quid aſtrueret Copl'a.
- Igne alq̄trano regiā cōfundere.
- Qua pęna luerint commiſſa.
- Itē Copula iugulatur.
- Agreſſio agri Iacchę.
- Valdebroti villa.
- Pręclar ſacerdotis facinus.
- Nouū ſtratagema.
- Sternūt ſe Galli ꝯfuſi.
- Trucidati maiori: ex pte.

P.M.A.M. Marchioni bellecenſi. ccccc.iiii.

CVrſores Pachiecus tu9 nimiū fatigat, meq; adigit ad ſcribēdū, neq; iniuria quidē, emergūt nāq; ſingulis dieb9, epl'a digna negocia. Ab exercitu Gallorū Pōpelonē obſidētiū, pleræq; peditū: & equitū turmę ſolutæ fuerūt. Eſt a Pōpelone oppidū Pons Reginę nūcupatū, milliaria duodecim paulo ampli9, A lucronio: vbi moramur triginta circiter. Id oppidū Galli ſunt adorti, nr̄a prę ſidia diſturbaturi, ſi quiſſent. Reiecti ſunt a nr̄is cū ignominia: & iactura, terga vertētes Gallos nr̄i ſunt inſecuti. Fugiētiū Gallorū qnquaginta nr̄i pemerūt, ſeptuagīta vinctos habuerūt ad man9. Altera pte qua Pyrēneos Occean9 quatit, Borboni dux erat, cū alio exercitu Britanis oppoſit9, vbi primū Britanos diſceſſiſſe cognouit, vacua vidēs eſſe bellatorib9 illa cōfinia, q̄ Britani deſeruerāt, Lipuzcā Pyrēneorū regiūculā aggredit̄. Villas Rēteriā, Airū, Aiarzū: & Arnaniū ferro, atq; igni vaſtauit. De hinc Sācti Sebaſtiani oppidū Turritis mœnib9 munitū, in Occeani litore ſitū, adit. Oppidani metu hoſtiū pculſi, ruinā: & externiniū veriti, dedere oppidū cogitabāt, vti fama eſt. Inerāt forte fortuna expectātes nauigia, qb9 in Flādriā trāſfretarēt ad Carolū Pricipē, dō Ioānes Aragonū Ceſaraguſtani Archiā

Margin notes:
- Reiecti Galli: a nr̄is.
- Perēpti. 50 Galli. 70. capti.
- Lepuzcam: male tractarūt Galli.
- Quç ſeruauerūt ſctm̄ Sebaſtianum.

Diſturbāť Galli: a ſancto Sebaſtiano.
Fugiūt Galli.

tiſtitis filiꝰ: & eiꝰ nutritor pedagogꝰ Ioānes Lanuza comēdatariꝰ ſpatēſis: Artieta, etiā vt vulgo loquar Biſcainꝰ: Maritimꝰ bellator egregius: Nauis vnius dn̄s: qui ad oppidanos e naui deſcendit: Horū: & vniꝰ iuuenis Germani, qui ſolitus erat ductare, in exercitu Britanorū, Germanorum peditum turmas, fauore: oppidani animum ſumpſerunt. Tribus his ducibus arma capiunt, applicantes ad muros Gallos diſturbant. Reiiciunt e muris circiter octoginta, cū globulis tormentorum peremerunt. Interea de ingreſſu hoſtium, in prouinciā vicinia fit certior. Armati procurrunt: ex omni montium latere habitatores terræ. Moniti rumoribus exercitatorum incolarum Galli: ne in anguſtiis montium ignotis intercipiantur: fugam rapiunt, eſt opinio fuiſſe Gallorum temeritate auxilio ſuperos: nam ſi diutius paulo: moram in montibus protraxiſſent, actum fuiſſe de Borboni Duce: ac militibus omnibus eius comitibus, ad vnū fuiſſent omnes capti, aut pererēpti. Mira de illorū mōtiū anphractibus, & rupibus inuiis, qua Galli fuerāt auſi traiicere, referūtur. Vale Lucronii. viii. Nouēbris. M.D.xii.

Borboni dux i picķo.

P.M.A.M. Marchioni bellecenſi.

ccccc.v.

Nūcius ab Obſeſſis.
Vocāť ꝓuocatione hoſtium.
Bona ſpes pꝛębetur.
Dux Naiarę pꝛętoꝛ fit.
Quare naiara erit ſolicitus.
Copię Ducis Naiarę.

HOdie qui eſt dies Nouembris quartus decimus: dimiſſus ab obſeſſis e mœnibus nuncius ad Regem venit. Gallorum excubias noto idiomate fefellit, forti eſſe animo incluſos inquit: piſtrinis manualibus farinam conficiunt, ſublatis exterioribus. Duo tantum fluuialia ſeruant adhuc illæſa: quia ſagittis: & ſcopetis e mœnibus proximis illa tuentur. Laceſſunt hoſtes noſtri, leuibus præliis aliquando: ſed vetari a duce: ne id crebro fiat. Machinas: & impedimēta cis fluuium: vrbem verſus Galli trahunt. Tentaturos oppugnationem arbitramur, licet bona ſpe Regis aures obſeſſi repleant: ſolicitum video Regem: tamen Britanorum aduentu confiſus: parū diligenter Caſtellæ vires aduocauerat, ſero ſapit: tunc ſe ſummerſum nouit: quando vix prouidere quiuit, ne cuncta ruant. Dux Naiaræ: bellorum egregius magiſter: cogendi nouum exercitum: quo abigat hoſtes: electus eſt. Interea dum cæteri aduentent: ſuæ familiæ arma colligit e vicino. rem vigilanter tractabit, tum quia gloriæ cupidus eſt: tūc etiam quia generi ſui, Lerini Comitis, res agatur: eius genitorem Rex Ioānes deleuerat. Ex Naiara ſui Ducatus capite: & eius membris manum coegit, peditum, trium millium, ſeptingentorum equitum: leuis & grauis armaturæ quadringentorum. Aduexit vna tormentorum vaſa quinq;: generis eius quod Rebaduchines apellant: bigis impoſita: adducta etiam ex Fonte Rabia: Baionæ Gallicæ finitimo municipio: ſunt vaſa octo: culubrinæ duæ: cannones totidem: ſacres: & falconeti quatuor: eiuſdem generis ex Methiña campi decē aduecta ſunt: veniunt & gradatim aproceribus equites: ita paulatim reficimur: & ſperamus: ſi expectauerint, cum ignominia fugituros hoſtes. Dux Albæ, de obſidione deq; Regis cura ſolicitus: vnum poſt alium nuncios deſtinat, pauci euadunt. Salazarius Regiæ domus metator: lingua fretus Gallica: fefellit hoſtes. Naiaræ Ducem obſeſſorum nomine hortatur ne properet: Rem ſuam ſtudeat animo trāquillo bene componere. Ne quicquam præcipitet. nil obſeſſis timeat. Idem attulit ad Regem obſeſſos nihili facere Gallorum cogitata. Læta fronte ſuſceptus eſt a Rege Salazarius: cum literis obſeſſorum. Octoginta ducatorum annuorum ſtrenam Rex illi aſſignauit. Remittitq;: meliore pręmii ſpe præbita: pro periculis ſubeundis. In ponte Reginæ oppido: eſt Dux Naiaræ. Viſit caſtra hoſtium ſæpe: alonge tamē ſeſe oſtentans: neq; audet eos adoriri: donec procerum ſuppetiæ aduentent. Gallos intelligimus laborare inedia: & frigore. Germanos aiunt ſtudere ſeditionibus: quæ vltra fient habebis. Lucronii. xiiii. Nouembris. M.D.xii.

Apparatꝰ ex Caſtella.
Salazarꝰ: fefellit hoſtes.
Obſeſſi nihili faciunt hoſtes.
Pręmium Salazarii.
Viſit aliqn̄do: caſtra hoſtiū dux.

P.M.A.M. Marchioni bellecenſi.

ccccc.vi.

Regis Ioānis: & Pallizę colloq̄a.
Regꝭ Ioā. ꝓpoſitio: & poſtulatum.
Rn̄det Palliza.
Cruda Pallizę v̄ba: in afflictū.
Q̄ūo venerit: i auxiliū.
Quid ſtatuat Palliza.

AVditu gratū eſt: q̄a ſpem affert rei benegerēdæ, q̄d Palliza Gallici Prætor exercitus Regi Ioāni de oppugnatione inſtāti edixerit. Pallizā Rex priuatus Regno hortať: ne fruſtra Rex Chriſtianiſſimꝰ vires, & potentiā ſuā in ipſiꝰ auxiliū miſiſſe videať, vt muros tormētis diruat: quādoquidē ꝑ obſeſſos illi copia applicādi, ad muros tormēta prębeť: vt Vaſcones: vt Germani, Chriſtianiſſimi Regis cōducti, ſtipēdiis, ꝑ murorū ruinas immittāť, ad expugnādū ſuadet: ciues illico defecturos, & interna præſidia trucidaturos affirmat, ita cōuētum eſſe inquiēs. Ad hęc Palliza bellis aſſuetus reſpōdiſſe diciť, in hūc modū. Decepiſti Rex Chriſtianiſſimū Regē herū meū: decepiſti vniuerſum Nauarrę, tibi hactenꝰ parēs: regnū: vbi primū Gallicas acies Pyrēneos traieciſſe ſenſiſſet, ꝑtes ſuſcepturū tuas, & a Caſtellanis defecturū ꝑſuaſiſti. tuis fretꝰ verbis, ſuas copias me prætore, in tui auxiliū miſit: lege præbita, vt ab Hiſpanis exercitibꝰ te tueamur, vt apte: ſi ſors tulerit: tuo nomine cōfligamꝰ: nō vt fortunæ: tam ancipiti Galli Regis exercitꝰ credať. Nolle ſe caſui ſubiicere ſuū, ſuiq; Regis honorē ait, q̄ cū nihil eorū videat: quę Rex infœlix ꝓmiſerit de incolarū deffectione, cętera putat eiuſcemodi ſucceſus habitura. Pręcedat ipſe Rex cū ſuis factionariis, & obſequētibꝰ exulibꝰ: quorū res

agit:ſe cū Germanis, & reliqs militib⁹ atergo ſecutoꝝ pollicet̃. Noui ego, inquit Palliza, quā ti faciēdi ſunt viri Caſtellani, q bella geſſi lōgo tēpore, in eos, in Regno Neapolitano. Quā forti animo expugnent Rubus oppidū a Barleta diſtans milliaria octo, vbi ego, & valida mecū mœrentia præſidia capti fuimus, vrbiſq; ipſius Neapolis Caſtella, quæ nullis humanis viribus poſſe capi credebantur, multaq; alia in Regno loquuntur. Si ergo expugnatores egregii ſunt, multo valentiores propugnatores erunt, quia illud muris obſtantibus, hoc muris tuentibus, Omne genus hominū ſuperant Hiſpani, patientia laborum, inediæq; ac ſitis, algoris præterea, & caloris, aut vigiliarum ſupra quā credi poteſt. Sunt vna omnes laudis a deo cupidi, vt mortem auidius petant, ſi honoris alia qua portio ſeſe offerat, quā viuere velint in gloriı. Si pro nomine tantillo, ſi pro fama, quantulacūq; ſit gregarii etiam Caſtellani milites vitam proiiciunt, vt rem, ſine gloria, non neceſſariam, quo animo putas, intra hos muros nobilitatem, quæ ineſt, cuius eſt magis propriū gloriam optare, ſapiētia mœnia defenſuram? Præter Albæ Ducem eorū Prætorem, & Fōſecam illum, qui nos paulo ante ſuo ſtratagemate deluſit, multi optimatū filii, multi propinqui, vt nomē aliquod inter vicinos aſſequātur, ſeſe obſidione claudi paſſi ſunt, furorem puto fore, talibus viris, hæc mœnia tuentibus, non fortitudinem, ſi expugnationem tentaueris. Pallizę verbis motus, Rex infœlix, ſe primam periculi frontem aggreſſurum offert, ſe ipſius terga ſecuturum Palliza pollicetur. Is dictis tormenta iubet applicari, ac ſiſti ad muros, vt altero die quatere, ac diruere muros incipiat, quę ſequētur habebis. Vale Lucronii.xxiii. Nouembris. M.D.xii.

La⁹ Hiſpanoꝝ: hoſtili voce.
Fatet̃ ſuā capturam Palliza.
Mira laus Hiſpanorū.
Alia laus a patiētia.
Alia laus.
Cōcluſio.
Probatio fortitudinis.
Cōcludit.
Tormenta trahūtur ad muros.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti. ccccc vii.

STella oppidum ate habitum in deditionem, gaudio curiam repleuit. Verebamur ne Stella iſta peruicacia ſua magnum nobis, aliquod incommodum portenderet, hoſtibus a deo vicinis. Nil minus dete ſperabatur, quod ateneris in bellica, ſis educatus diſciplina, & exercitatione, ſub auis, a genitore, Patruoq; tuo Comite Caprenſe, quo bellorū ſocio, in adoleſcētia tua, mauros magna manu equitum, ac peditū, fines tuos auſtos incurſitātes, profligaſtis, & Regem ipſum Granatenſem, cum vniuerſis eum ſequētibus Granatæ primoribus ad manus habuiſtis. hæc ſuo loco latius. In præſentiarum eſt quid ate petam. An tibi, ſit notus Aluarus Gometius villa regalis, enutritus meo lacte literali, magni ducis infanti gener: Non intelligo. Iure merito notus eſſe debet, quia ſit ingenio ſublimi pollens, & acquiſita doctrina inter doctos, non indoctus, valeatq;, tam verſu, quā libero pede gratia dicendi, tumq; ſemper fueris, quia literarum, non ignarus, huiuſcemodi virorum, e procerum ſtirpe præſertim, amator. Is eſt incluſus inter obſeſſos Pompelone. Qualis eſſe debeat parentum eius animus, coniectator, de tali præcipue oculo dextro, futuroq; illorum ſenectuti Baculo. Iſtum, qui tibi meas dabit literas, ad me nunciuum, vterq; parens Gometii miſit, vt hinc ego dem operam vrbem ingrediendi ad obſeſſum filium, cum eorum literis rogant, arbitror, & cum pecuniis, licet hoc taceant, gratum, & parentibus, & mihi præceptori, ac tā to iuueni, & rem hiſtoria dignam facies, ſi tuo ductu, & induſtria, quandoquidem eunt, ac redeunt ab obſeſſis, ad te aliquando nuncii, voti compotes efficiemur. Audio nanq; obſidionem minus præſſam eſſe, aut ſtrictam, quam arbitrabamur. Latera eſſe vrbis aliqua hoſtibus vacua inquiunt, cum non audeant caſtra diuidere ob Nagiaræ Ducem vicinum, neforte diſperſos adoriatur. & quia futuræ oppugnationi magis intenti ſint, quam ſingularium nunciorū cura ſolicitet, quādo rebus, vti ſperamus bene geſtis: ad nos diuerteris: amplā ate rerum rationem exigemus: quo tractim ad poſteros nomen tuum nr̃is annalibus remittamus. Si per nuncios interea: licuerit ad me, quæ accident, ſcribito, tuis literis ſummopere delectabor. Vale Lucronii die.xiii.Nouembris. M.D.xii.

Artis Stellę deditio.
Regis Granatę: ac procerꝝ ſtrages.
Comēdatitia Aluari gometiī.
Laus Aluari gometij.
Plęraq; vrbis: latera patent.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti. ccccc viii.

MAgna cape, ac multa: & paucis confecta diebus. Salazarius idem Regius metator: fœlicibus auibus ad obſeſſos iuit: redituq; ad Regem incolumis quarto Kal. Decembris. Pallizam Gallorum exercitus Prætorem ſcripſi admouiſſe Machinas, & omnia tormenta, vt Pompelonis mœnia dirueret: tribus diebus Mercurio: Ioue: ac Venere: continuis tormentorum ictibus mœnia percuſſit: ac circiter centum viginti cubitorum ſpacium diſiecit. Interea dum ab oppugnatoribus muri quaterentur: foſſis, & aggeribus propugnatores, interna muniebant. Cuppis ligneis tellure repletis: & ſaccis lana refertis validiora conſtruebant repagula. Quacunq; patebat a ditus, materia ipſa murorum diruta, ſtrues interiores hoſtibus occultabat. Ad muros applicati Gallorum feciales, hortabantur, & monebant noſtros, vt ſeſe dederent, ne vim paratam expectarent. vitam, & equos, ac ſu

Tribus diebus q̃tiut̃: a tormētis.
Muniūt ſe: dēfenſſores.

Fecialium ad monitio. Deriſio noſtrorũ i Gallos. Quid ſit reſpõſum fecialibus. Trucidãtur:q̃ ſcalas aſcẽderant. Quid i caſtra retulerint deiecti. Deſerit oppugnatio. Nauarri diſcedunt. Neſciunt Germani:q̃ ſit fugiẽdũ.

pelleđtilia fore indemnia, ſi fores apperuerint intra diem tertium. ſi diſtulerint, vitæ ſolum
ducis, prætoris, & paucorum parcituros, cæteros autem omnes ſe trucidaturos minantur,
Derident noſtri Gallorum oblata. Iactantiam abiiciunt, & ſuo fungantur officio reſponde
tur, tubicinibus, & fecialibus imperatur ne vlterius veniant, niſi malint ſagittæ, vel ſcope
tæ tranſuerberatu pœnas luere temeritatis. Die ſabbato, mauis Saturno, ſeſe ad oppugnatio
nem Regis Ioannis obſeruatores accingunt. Scalas admouent. aſcendunt. diſiiciuntur, tan-
quam pecudes ab internis. deiecti amuris, conſociis in caſtra referunt, quam forti animo,
quantaq; ferocia, & quam accenſis vultibus propugnatores, ſtare loco viderint. De foſſis,
de repagulis horrenda prædicant. Inſuperabilia eſſe omnia enarrant, vniuerſus deterretur
exercitus. occubituros, quotquot adierint, repulſi affirmant. Tanta illos formido inuaſit,
vt neq; pudor, neq; ſui Regis Imperium, quenquã impelleret. Ita oppugnatio deſeritur.
Mille ducentum, aiunt, ex hoſtibus primo illo congreſſu fuiſſe, tum peremptos, tum vul
neratos. E noſtris ſolum tres inquiunt. De diſceſſu, ſcribunt obſeſſi, cogitare Gallos, &
Prouincia deſerenda. Per tranſfugas habetur, Nauarros omnes iam caſtra dereliquiſſe,
Germanos autem, & Vaſcones, ac Piccardos manere, quia ignorant, qua ſit iter ad Fugam,
quæ in dies gerentur, in dies habebis. Vale Lucronii. xxix. Nouembris. M.D.xii.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti.

Incolarũ cupiditas. Decepti redierunt. Quid ſperabant exules. Periculũ nroꝝ: a ciuibus. De ciuiũ cęcitate. Quid diſſecerit: & expulerit hoſtes. Fugiũt hoſtes. Varia cõſilia: de inſequẽdo.

cccc c.ix. RIdiculum eſt, Narratu tamen dignum, quæ Pompelonis conchæ, ideſt planiciei ha
bitatores ruricolæ Nauarri egerint. audita oppugnatione futura, certabant inuicem,
quiſnam eſſet pręda incluſſorum ditior rediturus, aduectis in caſtra, bigis, quadrigiſq;,
ac iumentorum, quicquid aſſequebantur clitellatorum onuſta ſe reuecturos quæcunq;, inſul
tando garriebant, demiſſo capite, vultibuſq; triſtibus, ſpe ſua decepti redierunt. Agramon
teſiæ factionis præcipue Pompelonenſes exules, quibus diebus tormentis agebatur in mu-
ros ſparſim, & perconuenticula, ſuos quiſq; Caſtellanos incluſſos hoſpites verbis inanibus,
inter ſe diuidebant, ſeq; cum vxoribus, & natis in diem, proximum dormituros putabant.
His ambagibus ſeipſos miſeri deluſerunt. Germanos, & Vaſcones, quibus præde partem pol
licebantur reliquos, ve Gallos milites inani ſpe depaſti ſunt. Fuit Caſtellanis obſeſſis tamẽ,
inter hæc fortunæ ludibria, non leuius a ciuibus, quam ab hoſtibus periculum. Suſurri, &
murmura, non ignauius per vrbem, quam in Gallorum caſtris vagabantur. Non inferio-
re cura, non minore ſolicitudine ſeruanda erant a ciuibus terga, q̃ ab hoſtibus frons. Præſens
malum obſeſſorũ hoſpitum, quorum cauſa tot erumnas patiebantur, ciues exagitabat. Quã
ta ſit expugnantiũ, Germanorum præcipue, ſęuitia, quanta crudelitas in victos, immemo
res, leuiorem calamitatem, quæ ante oculos erat, ingemiſcebant. Plæriq; tamen, & Viamõ
teſi præcipue, qui Regis Ioannis fortunæ fuerant aduerſati, grauiorem ruinam, tum a victo-
ribus, tum apriſco Rege inimico, proſpectantes, noſtris auxilio erant, & vna mœnibus tu
endis aſtabant. Quid tandem dices. Hoc tandem accipe, ſitis, fames, frigus, anni tempus,
vigiliæ, rerum omnium neceſſariarum penuria, & Hiſpanorum militum, nota conſtantia,
Gallos pepulit ab obſidione pridie Kal. Decembris. Per noctis ſilentia Papiliones, & tento-
ria incompoſiti eruerunt. per Vallem roncalis, qua venerant, haud quaquam auſi ſunt, ob
Lumberii, & Sangueſſæ, Oliti, ac Tafallæ munita, in itinere oppida, quę noſtra tenebant prę
ſidia. Qua inter Pyrẽneorum culmina ſita eſt Arx, nomine Maia, ceperunt iter. Dux Na-
ieræ ſecutus eorum diſceſſum Pompelonem venit. Diſſident inter ſe duces. diuerſis in hæ-
rent conſiliis, terga hoſtium ſtimulari debere, ſoluendoſq; leuis armaturæ equites, atq; agi-
les pedites, ad hoſtium veſtigia, hi dicebant, pontem argenteum fugientibus eſſe conſtruen
dum, ex Iulii Cæſaris ſententia, ferebant alii. Horum ſuffragiis adhæſerunt reliqui. torpu
erunt. fremebant dentibus præ rabie multi e centurionibus, & cohortum præfectis. paren
dum fuit Imperatoribus. Ita euadunt hoſtes, qui forte ad vnum, aut iugo caput, aut gla-
dio iugulum ſuppoſuiſſent. Vale Lucronii. iii. Decembris. M.D.xii.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti.

Mõtani veniũt: ad fugientes.

cccc c.x. NVncius ad te iturus me coegit, vt ſtrictius, q̃ res exigeret, Gallorum diſceſſum deſcribe
rem. particularia quędã accipito. Varias eſſe, inter Pyrẽneos, regiũculas noſti. Alaua, &
Lipuzca, ſunt Nauarræ propiores. Harũ incolæ, audito Gallorũ profugio, duce Ioan
ne, a Silua illarũ gubernatore, accurrũt ad numerũ triũ milliũ bellatoꝝ. Circiter qnquaginta
iuuenes agiles, & gnari viarũ, qũo cernerẽt agmẽ lẽto gradu cũ duce pcedere, occulte a ſocioꝝ
cuneo diuertũt. Inerti ſequit̃ paſſu Ioãnes prætor eorũ. Pręſtites illi pauci anguſtias occupãt.
Pars exercitus hoſtiũ iã trãſierat. Germanos, qui atergo cũ impedimẽtis agmen ſeq̃bãtur,

intercipiūt. Nil reluctātur, frigore, fame, vigiliis, & laſſitudine, languentes Germani. Per mō tium amphractus impedimētis derelictis ſpargūtur, ignari qua tenderent. Pars maior, tum gladio, tum rerum penuria extincta eſt. E tormentis, vnum grandius, & magnæ molis deiecere præceps in profundum vallem. Decem alia in Lipuzcanorū poteſtatem deuenere. Ioannes a Silua, magis parideus quam Achileus, aut Hectoreus, maiorum ſuorum gloriæ bellicæ male æmulator, pygrius quam regula Martis exigat, ſeſe geſſit. ſero ad rem venit. Opinione omnium neq; vnguicula hoſtium ex vniuerſo exercitu euaſiſſet, ſi pręmiſſis ferre ſuppetias properaſſet, quin aut capti ad vnum, aut peremptí fuiſſent. Michael dictus dona Maria, Nauarrus eques auratus primas, Viamonteſius cum paucis familiaribus armatis, pręſto in auxilium paucorum anguſtias occupantium, aduenit. ſuper venerunt, & aliunde paulatim plæriq; alii. Quare non licuit Gallis, licet ante ipſorum oculos iſta fierent, ad impedimentorū, aut ſubſequentium militum laborantium fauorem vertere faciem. In Galliam ergo mœſti, ac ſpoliati cum dedecore, qui euaſerunt, regreſſi ſunt. Retroceſſit etiam male tractatus Borboni Dux, qui occeanum verſus Renteriam, & loca quædam alia in cauta, & nil tale timentia, ferro atq; igne vaſtauerat. Ita Nauarræ regnum, quod hactenus in Gallorum poteſtate poſitū, Hiſpaniæ naſum torquebat, & frendere præ ira faciebat, ad coronam deductum eſt Hiſpanam, quæ vlterius accident habebis. Vale, Lucronii.ix. Decembris.M.D.xii.

Germanorū ſtrages in montibus.
Tormenta capta ſunt.
Deſidia ptoris euaſerūt multi.
Cēturio do ña Maria.
Nō potuerūt ſuccurrere afflictis.
Borbonus ipſe redijt alia pte.
Nauarra iā Caſtellana

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti. ccccxi.

FRequenter nunc ſcribo, quia frequentes mittit procurator tuus nuncios. Antonius Fonſeca die decimo Decembris, ad curiam rediit. honorifice ſuſceptus eſt. Dux autem ipſe Albæ neceſſaria relicturus præſidia permanet. In regno nuper capto nouis oportet artibus vti, donec nouorum animi ſubditorum, noua ſtudia, veteribus exutis, induant. Damicellorum præfectus deſtinatus eſt prorex Comarenſis Marchionis illum titulo Rex ornat, quo ſit locus, & magiſtratus honoratior. Eſt Comares in regno Granatēſi oppidum. Accipe nunc quid extra noſtram aleam acciderit. Magnus Caſtellæ Comeſtabilis, & Beneuenti Comes, neptis ex fratre ipſius Comeſtabilis maritus, iurgiis, & contumeliis ſeſe inuicem laceſerunt, ſuper dotalibus Comitiſſæ oppidis, & patrimonio. Ceſſiſſe iuri Comitem, & Comitiſſam eius vxorem, in vita functi Comeſtabilis fratris ſui Comitiſſæ genitoris, Comeſtabilis arguit, ſe nequiuiſſe id facere Comes inquit, neq; vxorem velle pacto ſtare. Patris reuerentia, vel timore, ſi quid annuerit, non ſponte, ſua inquit Comitiſſa, alterne ſibi Comeſtabilis, & Comes indixerunt inimicitias. Comitem adduellum Comeſtabilis prouocat. Non detrectat Comes. Locus extra Lucronii pomæria ſolitarius aſſignatur. Ad Regis aures delata eſt res. proſcinditur ſimultas. In amicitiam, Rege id volente, redeunt. Nouis pecuniis redemit Comeſtabilis ſuæ neptis Hæreditatem. Nudius quartus Dux Naiaræ ad curiam regreſſus eſt. Eodem illo die nunciatum eſt, reuecta fuiſſe Pompelonem vaſa tormentaria raptata a Gallis. Quattuor aiunt ineſſe validos canones, & colubrinas, & nouem id genus, quod ſacres, aut falconetes appellant. De diſceſu ex hoc oppido, iam ſermo eſt. Burgos vnde huc profecturi diſceſſimus regrediemur, non tamen ibi diu moraturi, vti Rex ait. Ex vrbe fertur Pontificem, & Cæſarem noua fœdera inituros. Quid cauſæ recentis inſit, non habemus. Vale Lucronii.xviii.Decembris. M.D.xii.

Rediijt Fonſeca.
Dux Albę pmanet.
Pro rex Damicellorū pręfect⁹. Marchio appellat.
De Comeſtabilis Beneuēti rixa.
Quid vterq; alleget.
Quō cōcluſum.
Dux Naiarę ad curiā.
Quętormētā Gallica.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS A.M. LIBER VIGESIMVS SEXTVS ANNO. M.D. XIII.

P.M. A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio. ccccxii.

SIc viuitur. Raras modo, modo crebras ad te literas do. defuit nuncius. Quæ poſt ſuperiores meas acciderint, accipito. Die vigeſſimo quarto Decembris natalis Chriſti profeſto, Burgos venimus. Dux Albæ ad nos venit relictis in Regno Nauatræ aptis præſidiis. Ex Italia per diſpoſitos equos Betrianus quidam iuuenis a Petro de Vrrea, oratore apud Cæſarem, venit. Concluſiſſe refert Cæſarem cum Pontifice, publicisq; per vtriuſq; vrbes, aut oppida edictis, eſſe promulgatum, fore ſucceſſus cōmunes. Status & perſonas alterne obtulerūt ſibi, hoſtes hoſtib⁹, & amicos amicis futuros polliciti ſunt. Cæteris Chriſtianis principib⁹ edicitur, vt idē liceat intra mēſes duos fœdus inire. Venetis quinq; ac viginti dierū termin⁹ aſſignatur. Lege Venetis prębita, vt Pōtifici auxilio ſint ad Ferrariā Pōtificię thiarę reducendā.

Fœdera iperatoris ꝛ aliorum.

Dux Mediolanꝰ ſuo populo.
Papa dat munera duci.
Quare amet ducē.
Fauet duci Papa.
Inundationes magnę.

Imperatori autem brixia, & quæcunqꝫ alia Venetis ablata manu teneantur. Per fœderatos Mediolani dux electus, Maximilianus nomine pro Pontifice, Cæſare, Catholico noſtro rege ac Eluetiis, a Matthæo Langa Cæſareo a ſecretis Epiſcopo Gurſenſi, & Ramono a Cardona pro rege Neapolitano, trium exercituum Pōtificii, Cæſarei, Hiſpani, Imperatore, & oratoribus Eluetiis, Mediolanū ducetur propediē. Is dux eſt palmæ: oratores ſpectans. Sūmus Pontifex per ſacræ Rotæ auditorē nomine Campegiū, preſtantibꝫ donat muneribus Maximilianum, equorū ſcilicet, ac ſirecearum, atqꝫ intextarū aurotellarum, ad veſtes & ſupelectilia domus cōficienda. Sfortiā progeniem eſſe deſe bene meritam inquit, ꝙ patruo ſuo Sixto quarto Pontifici Maximo, ad Pontificatū adipiſcendū, Sfortiæ domus oratores ſuis ſuffragiis auxilia præſtiterint, vnde & ipſe Cardinalatus apicē, patruo prębente, nūc Pōtificatum ſit aſſecutus. Iuueni duci fauebit pro viribus. Burgis, quādo iſta ferebātur, eramus. Inde huc die quinto Ianuarii, alterius iā anni, ſerius ꝙ itineris inter capedo exigeret, peruenimus: quia nos: vniuerſam dico curiam valide fluuiorū inundationes, & torrentes, triduo in oppido Palenzuela fere obſeſſos detinuerunt, obrutis proluuio pontibus: nō diu moraturū, hic Regē arbitrabamur, nō tamen quo ſit conceſſurus & adhuc aperuit. Vale ex Valledolito die ſeptimo Ianuarii. M.D.xiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

An. 1513 ccccxiii.

Signa futurę ꝓbitatꝭ in Carolo duodecēnio nr̄o ꝓncipe.
Quid d̄ ꝓncipe futurū ſentiatur.
Principis mirę dotes.
Tēperās.
Redarguit itēperātes.
De grauitate.
Perfecta oīa a natura.
Quid ſperet ab educatione.

QVæ annus duodecimus a quingenteſimo ſupra milleſimum a Chriſti natali, meo iudicio memoratu digna, pepererit, vidiſti. Tertii nunc decimi accipito initia. Quid de Carolo principe puero adhuc: omniū Regnorū hærede, quę diuus Fernādus Aragorex Catholicus, eius auus poſſidet, aut gubernat: ſentiatur incuria, cupis primum intelligere. Mira de illius primordiis referuntur. A natura emittit animi excelſi argumenta, pullulare aiunt in eo, iuſti, & recti, præclara ſigna. Eſt in ætate puerili adulationi: & mendatio non modo non fautor: ſed aperte inimicus. ab huiuſcemodi abhorret hominibus. ſobrietatem inquiunt illi ſummopere placere. Si quem e domeſticis intemperanter crapulatum ſenſerit, Toruo illum inſpectat vultu: & abiicit. incraſtinum redeuntem accerrimis inſectatur iurgiis, quam fœdum ſit cuiquam nobili vinci ebrietate, ſenili quadam obiurgatione oſtendit. De grauitate Caroli: vltra quam ætas ferat, multa ſcribuntur. In riſu, motu, geſtu, & reſponſis, modeſtiſſimus. Nil denicꝫ in eo magis in preſentiarum deſideratur, quā natura illi fuerit elargita, vnde ſperamus inclarum Principem, & tot Regnorum benemeritum Regem euaſurum. Hæc ab vtero & genitura. Ab eruditione autem credimus mores optimos ebibiturum. Neqꝫ altrici naturæ inſtitutores officient. Nutritium ferunt Guillelmum de Croy dominū de Xebres lōga eſſe rerū experientia pollentē: qui ſit modeſtus: tēperās: & grauis admodū, A quo nullū inquiunt notabile viciū prodiiſſe vnquā. Præceptorem vero, ne quid deſit, aſſecutus eſt a teneris vngniculis Ludouicū Vaccā nobili ſanguine ortū, Hiſpanū & literis, & claris moribus egregiū benignū: & virtutū omniū clarū exemplar, mox grādior effectus præceptorē adiūxerunt Belgæ. Adrianū traiectinū, qui nec literis diuinis inter tranſmōtanos, neqꝫ ſanctitate morū in Chriſtiana religione habeat ſuperiorē, Louaniæ principē Academiæ, ac ipſius vrbis Decanū. Horū exempla credūtur ad ingeniū pueri Irrigandū, vt coaleſcat, amplificeturqꝫ, profutura. Quantū inſtitutio ad naturā, vel in male natis moderandam, vel in bene afflatis expolliendā poſſit prodeſſe, ſæpe tecū alias. Ex ferro videmꝰ villi metallo, vectes fieri ac ſeras, inſtrumētaqꝫ alia proſpicientiū oculos ſua pulchritudine ad ſe trahētia, ſi ad argutimanus artificis cudēdū deuenerit ferrū. Ecōuerſo accidit auri maſſam iacere incultam oppificū negligentia. Fruamur ergo Fernādo ſene illius auo, dum per eiꝰ ætatē licuerit, & diuina illū nobis prouidentia præſtiterit, & in puero Carolo, magni futuri Regis initia præ ſe ferente gaudeamus. Vale data in Valledolito idibus Ianuarii. M.D.xiii.

ccccxiiii P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

Quę ſit exēplo regię Ioānę ſūma fęlicitas q̄ nihil curat de regnis.
Deſcriptio Turdiſillarū.
Pr̄ ad filiam.

HIſtoria digniſſimam, quia vitæ nunc magiſtra erit, audi rem. Tordeſillas noſti eſſe oppidum in Dorii fluminis ripa ſitum, ab hoc municipio diſtās lequas quinqꝫ, neqꝫ te latet, Reginam Ioānam Caſtellæ dominam, Fernandi Regis filiam illic eſſe incluſam ſpōte ſua, æternumqꝫ permanſuram, dum vixerit. Ad filiam genitor tetendit, ſecutus ego ſum. grandius nanqꝫ exēplum vidi nullū, aut legi, quo magis deberemus, quæ ſit rerū humanarū inſania, prędiſcere. miſeret amici Ludouici Ferrerii valētini nobilis equitis, qui talis volucris cuſtos eſt deſſignatus. Quo riſu agitemur, ꝙ vanis affectibꝰ raptemur, mulier iſta nobis aperit. Hiſpaniarū, paucis angulis exceptis, & Inſularū nr̄i maris, ac regni Neapolitani, orbis etiā

noui, non minoris facīedi ꝙ̄ cogniti hacten⁹, dn̄a eſt parti, parti heres indubia. Quid iſthac circuitione velim interrogabis. Audi & diſce viuere. Anguſtis contenta cameris nihil penitus hęc omnia facit. Neq; a patre, ab inſalubribus illius atrii, quod magnū eſt, & cōmodū, cubiculis, ad paratas regio more aulas diuelli potuit, neq; lecto ꝓcūbere vult molli, fultoq; lodicibus, neq; veſtibus indui, vigente frigore, pelliceis, aut aliis ad anni tēpus aptis, priuatis vtit̃ ſupellectilibus. In ſummēdo autē cibo extra ordinarie vagatur. triduū aliq̄n trāſigit ieiunū, neq; ſupplicū familiariū precibus flecti vnq̄ potuit, vt eſcam ſummeret vllā, aut potū, Saturno peſſundata eſt. Hęc nihil ad rem priorē de contēnendis mortalib⁹ auris īperiorū. Eſt huic maximę Reginę de regnis aut opibus cura penitus nulla, de nugis magna. Hinc multo beatius viuit, tranquilioreq; vitā tranſigit nō incolumis, ꝙ̄ qui ſibi viuāt incolumes, qui regnorum ambitione populariū importunis votis afflati, perpetuo macerant̃, mille ꝓcellis, & fortunę ictibus quaſſati vndiq;, Hęc a nobis. Ex Italia ſcribit̃ Maximilianū ducem ſuaſu fœderatorū prebere Eluetiis, quo in fidem Italię detineant̃ contra Gallos, annua ducatorū quadraginta millia. Populus Mediolanēſis miſit obuiā ſuo duci venienti, ducatorū auri millia centū vigīti, quib⁹ ſe ad ingreſſum ornaret. Hiſpani milites Treciū oppidum, quia pertinax eſſet in fide Gallorum, dederunt in predā. Arx nouarię vrbis, nomine fœderatorū manu tenet̃. cetere arces, Mediolani dico, Genuę & Cremonę, adhuc pręſidiis tenentur Gallicis. Cardinalis ſedunenſis Germanię, Gurſenſis ep̄us Inſubrię legati pro pontifice, ac Cęſare, pro Catholico autem rege Ramonus pro Rex, & Petrus Vrrea orator, nouum ducē gubernāt in pręſentiarū. de cuius ducis moribus ad te alias ſcribam. nunc vale. ex Valledolito, xvii. Ianuarii. M.D.xiii.

Quę ſit reginę regia. Conſiliū q̄ viuatur. De vita reginę. Saturno peſſundata. De opibus cura nulla ꝺ nugis ſic. Quę ſit vita tranq̄lla. Quę ſint ꝓcellę potentum. Eluetiis a duce ſtipendia. Qui gubernēt ducē Mediolani

ccccxv.

METHINNĀ campi venatus gratia ſe Rex contulit, Sequor illum ego quocūq; tendat, ſenatus regius in Valledoleto permanet, vno contextu hinc accipe non pauca, Magn⁹ ille Iullius Pōtifex maxim⁹. Alta meditantē animā, & magni gerentē, xx. Februarii nocte intēpeſta emiſit. Quantū eccleſię patrimoniū addixerit ſuis locis habuiſti. Rauennā forum Liuii, forum Iulii, quod dicitur Imola, Cermā, Ariminū & multa pręterea depoſſidentium manibus ereptas vrbes ſponſę ſuę eccleſię addixit. affinibus neq; villulam vnq̄, vt ſolebant ceteri pontifices, impartitus eſt. Redditibus propinquos eccleſiaſticis ornabat. Quid de Bononia dicā, Bonarum artium altrice, quam de Bētiuoliorū vetere tyrannide liberauit, Parmam pręterea, Placētiāq;, Ducatus Mediolani egregias quondā vrbes, ad ſe traxit. Exarcatus Rauēnę fuiſſe ambas inquiens. quęcūq; tandem vel armatus vel inermis adeptus eſt, ſpōſę reliquit ſuę amantiſſimę, quadringentos millies auri nūmos reliquiſſe aiunt, futuroq; pontifici teſtamento legauiſſe, ne ſi pauperem hoſtes eccleſiam reperierint, ſęuire denuo temerarie incipiant. Beati petri in vaticano molem ſacram, arte mira & murorum robore ſtructam reliquit inceptā. Vixit annos nouē & ſexaginta, ſeptuageſſimū tetigit. Anno. M.D.iii. in Kal̃. nouembris, quo die Conclauim fuerunt ingreſſi Cardinales, ſuffragiis omniū qui erant. v. ac. xx. creatus eſt. Coronatus autem eiuſdē menſis die. xxvi. Fuerit in arcanis a venere ac vino ab horrens, aut aliter, arcanorū eius participes diiudicent, nos ab opibus eius noſtros ſumus exorſi actus, quę illum ab aliorū pontificū alea ſegregarunt. De Iulio ſatis. ad alia veniamus. hęc in pera tabellaria tulit curſor, quę autē ore refert accipe: Ciſmaticos ait Cardinales eſſe in Maſſilia vt trāſfretent ad vrbē. Rex Gallorū per curſores crebros, perq; ſuos oratores hortatur, & rogat, ne collegium pontificē creaturū cōueniat, donec Gallici Cardinales abſentes adeāt, quo electioni futurę queant intereſſe. quid ſtatuent habebis. Dominū de Tramulla Gallicū primatē ſcribunt eſſe inter Eluetios, vt eos magnis pollicitationib⁹ in fidem Gallorum totis virib⁹ trahat. Fuit a fœminis eiectus e templo, tanq̄ excōmunicatus. vix popularem euaſiſſe furorē dicitur. Reſponſum tandem illi eſt. Eluetios fore Gallorum amicos, modo nil contra Mediolani ducem moliantur, aut in pōtificem. Nudius tertius, qui fuit Martii dies vndecimus, Rex noſter catholicus parumper ęgrotauit. Heri quicquid comederat euomuit. viuido tamen eſt animo. Vale Methinnę campi. xiii. Martii. M.D.xiiii.

Mors Iulii Papę q̄ acq̄ſiuerit eccleſię parmā ⁊ Placētiā q̄d dat eccl̄ię ⁊ q̄re ꝺ fabrica ſancti Petri: q̄ tū vixit. quo die coronatus: quo die mortu⁹: ſciſmatici vbi tramula cū eluetiis q̄d reſpōderit. rex ęgrotat. Laus Iulij ſponſam amātiſſimā eccleſiam. De vita et bone. cle. Quid dn̄s tramulla cū Eluetiis. Quid Eluetij reſpōderint. Rex noſter ęgrotat.

ccccxvi.

AD regem ex Gallia venerunt a Regina Galliarum, quę amica pacis eſt, caſta & prudens duo Frāciſceę inſtitutionis fratres. Venit & pone illos ex ipſius Reginę familiaribus Hiſpanus nomine Iaches, & arces tutandas, & ſuæ domus fida obſequia credit Hiſpanis viris Regina illa. Litteras ad Regem omnes attulerunt: De pace putamus. Remiſſi vtriq; fuerunt illico. Quid reportent nec nos intelligimus, neq; ipſimet ſciunt, litterę pro litteris datę ſunt. Catum referunt in pera, vt eſt in prouerbio. Lipuzcanos viros, ob rapta Gallis fugientibus impedimenta, apud Velatem & Lizandum oppidula in anguſtiis montium, & quia ſeſe in propulſando Borboni Duce forti animo geſſerint, quando vaſtans omnia, fines eorum

Laus regię Gallicę. Oratores reginę Gallicę. Habet charos Hiſpanos. Lrę ꝓ lrīs datę.

Que ſtemmata lipuʒcanis data. Germani pierunt. Bene munita nr̃a pręſidia. Parat̃ exercitus Gallicus. Triuulcius magna molitur. Dux guimaraneus pemit vxorē. De dō Petro girone. Quid arguat ꝓ ducatu ſidonio.

incaute inuaſerat, Rex catholicꝰ honorificis donauit ſtēmatibꝰ. Vaſis puta tormētariis. x. quę geſtare poſthac in vexillis queant, centū vna millibus Marapetinis, vt more veſtro loquar, annuis, lęti gratia diſcedunt Lipuʒcani, Horū exemplo multi eriguntur. Qui vero ſe negligēter geſſerunt, erubeſcunt, Epiſcopus Illerdēſis cōchillus, Reginę Gallicę nuncios ſecutus eſt. longis itineribus in Galliam tēdit. ad pacis aliqua fœdera tractandū putamus, Ex Gallia intelligimus Germanos, qui euaſerūt e Pōpelone, fere oēs ex conceptis prę frigore & egeſtate morbis periiſſe. Fertur pręterea ſancti Ioannis pede portus oppidū, intra fines Gallicos, quia vltra Pyrenneos ſitū, foſſis & aggeribꝰ a deo eſſe munitū, vt iam nr̃a pręſidia nil vereant̃. Aiunt quoqꝫ cogi magnū exercitū in Gallia, & magnū Triuulciū, Francię magnū Mariſcallū eſſe in vrbe Taurino bonarū artium altricę in Italia. Magna moliri debet. Artes q̄rere, quibus patrię reſtituatur totis viribus conabit̃. quieſcet nūq̄ aliter, dum vixerit. Nouū audi aliud, dictu horrendum. Dux Guimaraneus, condiſcipulus tuus apud me, Portugalenſis, Pręzelotipia vxorē propriam, & ſuſpectū ephœbum, iugulaſſe dicit̃. Proh durum facinꝰ. Quid dicā de altero tibi eodē modo condiſcipulo. Petrus giron, Vruenię comitis hęres, audita Henrici ſororii ſui Methinę Sidonię ducis morte, prouinciā ſumpſit, ducatus ipſius apprehendēdi. Spurios eſſe duos Hērici ſororii ſui fratres arguit, neqꝫ hęreditati aptos. Ad vxorē vero ſuā iure merito, ſtatum illum peruenire, neſcio an ſit fauorem in Rege reperturus. quæ ſuccedent habebis. Vale. Data Methinę campi. xx. Martii. M.D.xiii.

cccccxvii

Leo papa annorꝫ octo & triginta. De affectibus cardinalium. Ignota febri laborat Rex. Eſt in meliorata Rex Recidiuauit Rex. Freneſi laborauit. Copię Anglorū cōtra Gallos.

MArtii ſeptimo & viceſimo die, per incertā famā eſt allatū a Burdegallia, & finibus Hiſpaniarū vltra pyrēneos, creatum eſſe pontificem, Cardinalem Laurentii medices filium Florentinū. Vix credere id poſſumus, quia ſit annū natus nondū octauū, & trigeſimum, ſoleantqꝫ ſacrę ſedis Romanę Cardines, potius decrepitos q̄ ętate virentes delligere, quo domitis iam carnis & mundi affectibus, rerum experientia pollentes, quid agendum ſit, liberiꝰ & callidiꝰ intelligāt. De ſpe autē illorū ac deſiderio crebrę mutationis illius oneris. & cur id cupiāt, pręteτο. ipſi viderint. corā ęterno iudice huiꝰ pūcti ratio ab eis exiget̃. De Rege noſtro hoc ſcito. In deterius labitur, febri laborauit ignota. Modo nāqꝫ in tertianā, in continuā modo proſiliuit. Noſti, quoniā a paruulo es educatus in curia, veteri ſuo more receſſiſſe quotānis a ſclaribꝰ negociis ad cœnobiū aliq̄d ſemotū, vbi hebdomadā agerent ſanctā, Regē & Reginā. vxore defuncta, pręter miſit nunqꝫ Rex cōſuetudinē illam. Semifebricitās ſe cōtulit Rex ea ſecūda feria Melioratā, Hieronymorꝫ fratrū cœnobiū, ab Vlmeto municipio miliaria duo, cōualuerat aliquātiſper. nocturnis, pręter medicorū cōſiliū, voluit ſacris intereſſe. Nocturnis aeris intēperies illū recidiuauit. eo die, qui reſurrectionē dominicā ſecutus eſt, pharmacū ſumpſit. Nocte ſequente febris illū eſt ardentior adorta. Prima ſequenti luce putarunt emblēmate medici laboranti ſuccurrere. creuit illico febris, & fere factus exanimis eſt. Verba ꝓtulit freneſi admixta, turbati eo caſu medici diffidere cœperunt. Hæc de Rege. ad Britanos trāſeamꝰ: Iuuenis ille Rex Britanus, animo pollens, ac belli neruis abundans, Gallos intendit dura ſtrena ſalutare. Terra inquiunt trium & viginti milliū bellatorū numerū coegiſſe, maritima vero claſſe millia decem. Incredibile memoratu eſt de machinarū & tormentorū copia. Vale ex cœnobio Meliorata pridie Kal̃. Aprilis. Addo aliquid. expecta parūper. Diſtulerat abſceſum nūcius. ſuperiore nocte procubuerā. ecce Guizardini oratoris Florētini familiarem, crebris ictibus portā hoſpicii mihi concutit. e ſomno excitor. Heri ſui oratoris noīe mihi ſignificat, ſe habuiſſe litteras ex Florentia de creatiōe Medices cardinalis cōciuis ſui, gręce ac latinę, habemꝰ pontificē eruditū, ſed muſicū, & qui cantorū collegiis & frequēti corona delectet̃, pacis eſt ſuapte ſtudio amator, minime Martialis, mitis admodū, ſuorū & affiniū, & familiariū ęquo amātior. qualis futurꝰ ſit pōtifex, tēpus loquet̃. iiii. Nonas Martii Cōclauim ſunt igreſſi Cardīales, p̄ſentes, nullā de abſentibꝰ rōnē habuere, intra diē ſeptimū ab ingreſſu rē pegerūt. Interea dū nunciꝰ morat̃ bene rex valuit. liber eſt febri. & tu vale ex Valledoleto. xx. Aprilis. M. D. xiii.

Medices ē papa. De moribꝰ Papę. Quādo in cōclauim. Rex liber a febri.

ccccc xviii.

Papa dicitur Leo. x. Leonū tpa turbulēta. De Lanterna caſtello.

AB vrbe vnum, a Forentinis alterum habemꝰ tabellarios. ad portum qui Liurnus dicitur ait viua voce curſor appulſos eſſe Cardīales a Iulio dānatos Carauaiallū ſcilicet Hiſpanum, & Sanſeuerinū Angiouinę factionis in regno Neapolitano ſeditioſum, & quietis male ſtudioſum. quę autem in pera tabellarius ferat habeto. ſcribit̃ ab vrbe, nouū pontificem Leonis decimi, ſibi nomen ſumpſiſſe. Fallat vtinā. pręſagio neſcio quid ex huius noīs pōtificibus. Pauci ſua tēpora egere tranquilla, ſine aliqua Italię erūna raro vitam finiere, ſepe Italiam illorum ętate Sarraceni perturbarunt. Deus omē auertat. Ex Genua fertur, caſtellū illud in Genuę portū, ſup vaſta īminenti portui rupe, a Gallis in Genuēſiū & iugū opprobrioſum & iacturā ingētem conſtructū, laborare pœnuria Rex omniū, Lanternā caſtellū id nomiānt.

Ibat onuſta cõmeatibus nauis vna Gallica in obſeſſorũ auxiliũ, quo illos reficeret, inualidoſq; abduceret, & eorũ loco ſufficeret incolumes. A claſſe Genuenſe, in qua incidit, capta eſt ea nauis, qua re ſperant breui Genuẽſes a ſe diſcuſſuros eam ſeruitutem. Intolerabilis eſt hoſtilitas. Amicum tuũ Ioannẽ ruffum foroliuiẽſem Cuſentinũ archiepm̃, pro ſede apoſtolica ſub Iulio, Leo.x. põtifex cõfirmauit honorifice. Vix reperio, quem huic viro ęquẽ, inter ſui ordinis prȩlatos. Galli exercitũ nouũ cogunt, magnus Triuulcius, bellorum ille magiſter egregius, & noſtri regis iudicio nemini par in regẽdis exercitibus, toto conatu Gallos excitat, monet vt in Italiam redeant, & impellit. Amor patrię facit, vt ſua ſapiẽtia & induſtria patriã modo perturbet, modo laceret. Nõ ſaturã eſſe fortunã erũnis Italię ſuſpicamur. Sophius Perſa ex amaro monte, qui aquarũ diuortio Ciliciam diuidit a Siria, in turcas inhiat, Seliſachi paricidę fautores. Corcutum maiorẽ Selinſachi tiranni fidem eiectum & accinatum Corcuti, ſi bene relatum eſt, primogenitũ apud ſe Sophius habet. Illorum fauore putat ſe debellaturũ Selinſachũ vſurpatorem imperii, qui p̃cipue ob humanitatẽ Corcutus a patris militib9, & populis amet̃, Selinſachus autẽ ob ſui ferociã, & crudelitatem odio habetur. Veneti cum Gallo rege in recẽtem Italię, perniciem cõuenerunt. Quando illis futura pernicies poſt vicinorum ruinã p̃ponitur, excuſationes inneſtunt, Cęſarem eſſe in cauſa, qui eos cogat iſta moliri, qui ꝓ Verona recuſet ducatorum millia tercentum, & ſeptingẽta petat, & Veneciarũ ſeruitutẽ. Has atq; alias mihi cauſas Ioannes Baduarius orator Venetus adducit. cur Veneti ſeſe dedẽt pręcipites, qui toties Gallorũ inſidiam ſint experti. Et addidit. mea res publica quacũq; via nititur in pręſentiarũ a Cęſaris, & illius conſultoris epi Gurſenſis, auaricia ſe exoluere. de futuris, fidem ne ſint, ac ne Galli ſeruaturi, Deus nouit, & ni ſeruauerint, forte aliter q̃ hactenus futuros rerum euentus. Nil nobis poteſt infœlicius euenire, q̃ Cęſaris poſtulata ſuſcipere. Hęc Veneti. Tu Vale. ex Valledoleto. In Nonis Maii. M.D.xiii. ccccc xviii.

Laborãt egeſtate magna.
Laus Cuſentini confirmati.
Triuulcii prudẽtia patrię nocius.
De ſophio & ſeliſacho.
Perſequit̃ Ioãnes ꝓpinquos.
Veneti conuenißt cum Gallo.
Magna ꝓponſit Veneti.

RE cẽtes habem9 ex Italia, paucorũ dierũ inter capedine, tres curſores. Sãſeuerinũ & Carauaiallum, a Iulio põtifice, rubro gallero priuatos, aiunt eſſe Florentię bene ſperãtes de recõciliatiõe, ad cardines recuperãdos ſperant, Sancta ✠ & Seuerin9. Eſt em̃ Leo papa paterni aſtus, & prudentię, vt aiunt, expers. ſuapte natura mitis & benignus, facilis & pronus in collegarũ cardinaliũ beneficencia. Nidũ reperit hic noſter Leo põtifex plumis multo magis fultum, q̃ alius pontificũ repererit vnq̃. Dixim9 quid Iulius papa moriẽs reliquerit. Addita eſt inſuper huic Florentina potentia, ex fœderatorũ cõuẽtu aduerſę factionis viris eiectis. Tempus, rerũ index veriſſim9, aperiet quid in eo Biantis dictũ, magiſtratus virũ oſtẽdit, operaturũ ſit. Duce Florẽtinarꝝ copiarũ Antoniũ a Cardona Padullę Marchionẽ deſtinauit Ioannes Haſtil Britani Regis orator, mihi retulit magnanimũ Regẽ ſuum Britanis proceribus, & nobilibus cõuocatis in Galli Regis perniciẽ adiuraſſe, necdum tranſfretaſſe, vt fama fuerat, ſed circiter Maii dimidiũ, aut quo ſerius finẽ tranſmiſſurũ exercitũ per Caleſiũ fretũ in galliã, mariq; ac terris eam impetiturũ. Triuulcius ille cõciuis meus, patrię nõ ſecus amator, q̃ de caſtore legatur, qui prę nimio amore filiorum capita comedit, in plano inſubrię Gallicas tenet copias. Eluetios & ipſe, quorum eſt mẽbrum, ob Miſochi comitatum in alpib9 inter Eluetios ſitũ, ſeducere nititur. De illorum conſtantia dubitatur, licet contra Gallos ſe feroces oſtẽdant in pręſentiarũ. Sunt qui pręđicent, & filiũ aliquãdo vendituros Maximilianũ ducẽ, qui Ludouicum ei9 patrem apud Nouariã Gallis vendidiſſe credunt̃. Ad nos venio. Murmur eſt exortum in curia ob Petri Quintanę repẽtinũ, tacitũq; diſceſſum per diſpoſitos equos. Is eſt Almacam ſectetarii cõſobrinus, & archanorũ particeps. qui iudicio pollent, & rerum experiẽtia, putant a Rege miſſum ad pacis fœdus aliquod feriendum, fœderatis inconſultis, cũ Rege Gallo. Hic ludus Ioanni haſtili oratori minime placet, licet Almacanus interrogat9 hoc apte neget. Rhodii caſtellum habent in continenti gręci, trans heleſpontũ ſancti Petri nomine. Id obſideri dicitur a Turchis. Formidant Rhodii magis ac magis in dies Turcarũ principis ferocẽ animũ qui ſit inquietus, & bellicę glorię cupidiſſimus. quem etiam conſcientia ſcelerum exagitet, ob per ludentes in eius facie genitoris, & propinquorum interfectorum animas. ex Valledoleto. xix. Maii.. M.D.xiii. cccccxix.

Tres curſores habemus.
Papa mitis.
Potẽs papa.
Dictũ Biãtis.
Adiurauit in Gallum Anglus.
Cõpoſitio Triuulcii cũ Caſtore.
De vẽditis principib9.
Quintana ad Cęſarẽ.
Quid ſuſpicetur.
Turci obſident caſtellum ſancti Petri.
Inquietus Turcarum princeps.

SEnatus Venetus ad Ioannẽ Baduarium litteras miſit, in quibus hęc de Turcarũ principe referũtur. Selinſachũ aiunt Turcarum principẽ obſidionẽ ſoluiſſe a ſancto Petro Rhodiorum arce munita, tranſfretaſſeq; ipm̃ in Aſiam, filio in Cõſtantinopoli gubernatore relicto, quia ſenſſerit accinatũ maioris ſui fratris primogenitũ ex Amano Taurimõtis horrẽti iugo, cum ingẽtibus Sophii Regis Perſarũ copiis in Magneſiam, eam iuniores Amaſiã appellant, deſcendiſſe. Curcutũq; patrẽ a Tergo maiora parantẽ ex Anguri Aſię prouincia. Turbari

Turcus in Aſiã relicto filio gubernatore.
Seliſach9 ſtringitur.

Ad Rhodios cõmeatus.
De rhodio magiſtro.
Claſſis gallica deiecta
Magnę Genueñũ pturbationes.
Eiicit gẽs adorna.
De potẽtia & lapſu Genuę.

animo & ambigere incipit Selinſachus parricida, qua primũ ſe vertat, ad fratrem nẽ prior, aut nepotem inſcius. Interea dum trans Heleſpontũ iſta geruntur, in Cõſtantinopoli ea eſt Bizãtium, eſt exorta inter Ianicerorũ primarios Duces ſeditio valida. Quare coact⁹ eſt Selinſach⁹ per Legatos rem Aſiaticã tractare. Bizanciũ regreſſus, maioribus ſe reperit negociis implicitum, q̃ Rhodon petere. Amatur Circutus ob humanitatem, & vim a fratre illatã habeť odio Selinſachus ob parricidium & tyrannidẽ. Ex Sicilia annuẽte noſtro rege, rei frumẽtarię ingẽs copia portatur ad Rhodios, qui per frequentes curſores magnum magiſtrũ, qui eſt in Gallia, vexant, vt paſtor ipſe properet ad gregẽ ſuum, ab imminenti fero lupo, tutandum. Scribitur etiam ex Genua, claſſem Callicam, quę Lanternę caſtello, ferre ſuppetias tentauerat, non ſine iactura fuiſſe a Genuẽſe claſſe reiectã. laborant ſumma inedia incluſi. Excutiẽt propediẽ iugũ, id infeſtiſſimũ Genuenſes, niſi dira labes factionũ obſtiterit. Exortus eſt in vrbe ipa Genua ſuperioribus diebus acer tumultus, Ioannẽ adornũ ipſorum ducem Laurẽtinus tituli comitis inſignitus, e gente Fliſca, dicitur adiiſſe conſulens vt Galli, quos armata manu aduẽtare ſignificauit, admittanť. Inſiliuit in Laurentinũ dux Adornus, Iurgiis Laurẽtinũ Fliſcũ lacerat, patrię proditorẽ appellat. Aufugit Fliſcus, e palatio prodeũtẽ Adorni ducis frater interficit. Fliſca factio in ſui Laurentini vindicta arma capit. Eiicitur Fliſca ex vrbe. Adorni extra vrbẽ Fliſcos inſequunť. Aperto Marte crudelis, pluſq̃ ciuilis, exoritur pugna. vicunť Adorni, & ab vrbe radicitus fuganť. In Bergantinum ſe fugiẽs dux Adornus coniecit, vix ea leui nauicula euaſit, in Corſicã inſulã ad claſſem Genuẽſem tranauit. Ita vrbs illa, mutuis armis. extero nullo vrgente hoſte, ſe conficit, & quę quondã noſtri maris duci eſſe ſolebat, nũc in teſtinis odiis, & rabida peſte inimicitiarũ exagitata, e ſeruitute labitur in ſeruitutem. Ex Valledoleto in Nonis Iunii. M, D. xiii.

CCCCCXX.

De mirãda Gallorũ ſtrage ad nouariam.
Qui gallorum duces.
Mediolanũ fluctuat.
Obſeſſis i caſtello ſuccurritur.
Eluetii accurrunt.
Nouariam ingrediunť Eluetii.
Nouaria concutitur.
Conſilium Triuulcii.
Tramuglię iactantia.
Heluetiorũ inuitatio.
Recuſãt pugnã Galli.
Exeunt ad gallos Eluetii.
Trucidant Germanos
Strages Gallorũ.

PArua manu ſępe legiſti Romanos hinc, Atheniẽſes inde, maximas hoſtium copias profligaſſe. Nil vnq̃ memini me legiſſe in re bellica maius q̃ in pręſentiarũ inter Gallos accidit, & Eluetios. Deſcẽdiſſe Gallos in Italiam retuli, ducibus Triuulcio, & Gallo primate Tramurglia, Nouariã petũt, cataphractos duxerũt mille & trecentũ, leuis armaturę maiorẽ copiam, peditum autem millia quattuordecim. Mediolanũ, audito Gallorũ aduentu, Triuultii, factione populũ ſtimulante, tumultuať. per ſpuriũ Triuulcii filium obſeſſis intra caſtellũ cõmeatibus, ſuccurritur. Laborabant enĩ ad extremã eſuriem. Dux Maximilianus, quẽ aiũt eſſe non ea prudẽtia vel animi vigore, quo oporteret, Mediolano exiuit, Nouariã tetendit Gallis obuiam, ſub ſpe auxilii Eluetiorum. Vires ſuas in eius tutellam Eluetii offerunt. conuentus frequentant Eluetii, quibus magis expedit vitã, q̃ ducatum amittere, aut ſinere, vt ad Gallorũ manus deueniat. Quater mille pedites dux ſecũ habebat. properãter millia quattuor Eluetior̃ accurrũt, noctu furtim Nouariam obſeſſam ingrediunť, Duci ſpem rei bene gerendę prębẽt. Ad muros Galli machinas applicant, quatiuntq̃ hoſtiliter. Triuulcius Tramuglię Gallo collegę ſuo ſuadet, ne tempus hoc innane obſidẽdi Nouariam teratur, incaſſum eſſe iſta. Mediolanum rei caput eſſe petendum, populo vocante proclamat. inde faciles fore ſucceſſus reliquos aiebat. Tramuglia, ſiue q̊ ſic ſtatutum eſſet in fatis, ſiue ne videretur alterius conſilio res geri, ad Triuulcii conſiliũ faciem dedit nunq̃, ſe ibi habiturum ad manus filiũ. vbi genitorem Ludouicum habuerat. & his dictis per litteras Galliam replet vniuerſam, propediem ſe miſſurũ Maximilianũ filium, vt eodem carcere moriať, in quo Ludouicus genitor, ſibi oĩa tribuebat, de collega Triuultio nulla mẽtione facta. Dum his Tramulla nugis Galliã, ſeq;, depaſcit, Eluetii numero pauci, pediteſq̃ tantũ, neq̃ enĩ fas fuit equites obſidioni credere, portis patẽtibus Gallos ꝓuocant. ignominiis laſſeſſunt, ac iurgis hoſtes. effœminatorũ eſſe, minime ſtrenuorũ tormentis agere, vbi copia certandi prębeatur, viri concurrant viris, portas pollicentur apertas, detrectãt Eluetiorũ oblata Galli, noctem illam, quę Nonas Iunii ſecuta eſt, in ſomnem Galli transgerunt, veriti, quod elucеſcẽte aurora illis cõtigit. refectis cibo, exiguoq̃ ſomno militibus Eluetiorum duces, primo diluculo taciti educunt turmas. Agmine compoſito, qua machinas Germani, & impedimẽta cuſtodiebãt, primum ruunt. Sternũt, ac trucidant ad vnum. equites in fugam vertunť omnes. Fit ſtrages inaudita, faciem in Eluetios nemo vertit vltra. Ramonus a Cardona pro Rex vocatur ex Placẽtia, vt in auxilium Eluetiorum veniat. Super Pado ſe cõſtruere pontem, quo traiiciat, reſpondet. Hęc allata ſunt. hec habeto, & Vale. ex Valledoleto. xviii. Iunii. M.D.xiii.

SI memor es, ſcripſi ad te alias in Philippi regis naufragio, Enrichũ Anglię Regẽ vita functum, ab hoſpite Philippo, cõſobrinũ ſuum, quẽ Philipus habebat in poteſtate, priuſq̃ ex Anglia diſcederet, quo tẽpeſtas illũ appulerat, exegiſſe. quis is eſſet, quibus artibus ad

Philippi Regis manus deuenerit, quâve ſortem aſſecutus fuerit, accipito. Emon de la Pulla dicebatur. dux erat Suffulchenſis e primariis Angliæ principibus, ex quarta, vt aiunt, Duarti Regis filia ortus. Habitum in deditionem Enrichus rex in arcem concluſit Londrenſem, ſub fida cuſtodia. prodigus erat, ære peſſundatus alieno, Iudiciū veritus aufugit, in Burgundiā prius. Reuocatus fide præbita, creditoribuſqꝫ, regis amore dilatione ſolutionis debitorū annuentibus, rediit, ſed priſtinā profundendi naturā reſumens, ſeſe iterum grauauit ad extremum. aufugitqꝫ denuo ad Siccambrorū ducem, qui noſtra tempeſtate Geldrēſis dicitur. Illū de victo duce Geldrenſe Philippus calamitoſum, & omniū rerū egentē ad manus habuit. Ex compoſito, neqꝫ enim aliter ex Anglia Philippus diſceſſiſſet, Suffulchenſem ducem regis cōſobrinū Philippus tradidit, icto tamen cum iureiurando fœdere, ne illū Rex aut perimeret, aut male tractaret. Ita ſucceſſit, viuēte Enricho promittente. Sed Enrichus iuuenis ſucceſſor, iugulari Emonem in Lōdrenſi caſtello iuſſit, quia cum fratre vna fugitiuo Gallicæ claſſis præfecto, Richardo Pulla, de cōcitanda in regem Anglia per literas agebat. In Angli nāqꝫ regis iniuriam hunc rex Gallus fouebat. ſperans aliquādo fore, vt huius Richardi opera æterno hoſti ſuo regi Anglo perniciem queat aſtruere. Idem. Io. Aſtil orator Anglus mihi retulit, latronum quandā copiam, in plauſtra pecunias ex municipiis ad regē vehentia, ad Bellorū auxilium inſiluiſſe, Aſillorū fretos receptubꝰ, quos ait eſſe in Anglia plures, ad quos genus omne facinoroſorū, præterquā criminis hæreſeos infectorū, cōfugiens tritum eſt, etiam ſi deciderint in crimen leſæ Maieſtatis. Ex his habuit rex ad manus octoginta, priuſquā ſeſe reciperent in Aſillos, laq̄o illis facti premiū pſoluit. Aſillos huiuſcemodi Frāchias appellāt regnicolæ. Ex Italia fertur Eluetios, Maximiliano duce regēte illos, fugatorꝫ Gallorū veſtigia ſecutos, Vercellis vrbi egregiæ quindecim ducatorū milium tributū impoſuiſſe, dediſſeqꝫ in prædā Sancti Germani oppidum nobile, quia parum obſtiterit, ſuper veniēte demū Proſpero Columna cum cataphractis equitibus, ex Haſta ciuitate, Gallis, qui ſe fugientes in eam receperant, eiectis, vrbem diripuerunt, Taurinum autē bonarū artium altricē, valida pecuniarū ſumma mulctarunt. Vale ex Valledoleto quinto Iulii. M.D.xiii.

De duce Suffulchi.
Iugulatur Suffulchꝰ.
Frater Suffulchenſis pretor.
Artes Galli & Anglū.
De pdōibꝰ.
De Aſillorꝫ libertate.
Latrones ſuſpenſi.
Aſillos frāchias vocāt.
Sequūt victoriā Eluetij.
Vercellę at Taurinum mulctātur.
Haſtacapit

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

EX Italia, ex Angliaqꝫ, & Portugalia paucorū dierum inter capedine, Tabellarios habemus. Ex Italia ſcribitur in bellorum crepitāte ſchola tartarea, Peſcariæ marchionē Neapolitanum principē, ſtipēdio Regis noſtri militantē, Hiſpani peditatus prætorē Genuā tetendiſſe, cum vniuerſa Hiſpanorū, & quorundā cataphractorū copia, militū furorem nō expectauit, Genua ſeſe dedidit. Rediens Albianus Venetorū Imperator de ſtrage Gallorum, Veronam auſus eſt obſidere, Genuenſi re perfecta, ſeſe Peſcariæ marchio, cum Proſpero Columna pro rege coniunxit. Acceptis in vnū omnibꝰ militibus, ad Albianū tendunt, ex itinere Peſcariā, in Benaci lacus faucibus, qua Mintius labi incipit, oppidum, Brixiam quoqꝫ ac Bergamū recipiunt. Recta proficiſcūtur ad Albianū. ſoluit obſidionē Albianus. Patauiū ſe recepit. circūuicina omnia noſtris, ne in prædam veniant, deduntur. Ab vrbe dicitur Leonem Pontificē Maximū. Eccleſię recōciliaſſe Cardinales depoſitos, Sāctę crucis, & Sanſeuerinum, Chriſtianis principibꝰ incōſultis, reſtituiſſeqꝫ illos ad gradus priſtinos, demiſſo tamē vultu, & ſupplices paulatim fuiſſe ingreſſos, capitibus detectis, abolis induti curtis, & moratis non purpureis, ſuos errores in Iulium, & Sedē apoſtolicam profitētes, peruicaciāqꝫ ſuam, appellantes opinionē, lemureoſqꝫ ſuaſus fuiſſe, qui ſe impulerint nō ratione, publice veniā petētes, admiſſi ſunt, nō candidati ad rubros galeros, nō tamen ad ablatos redditiū titulos. Anglus, & Eluetius Cardinales adeſſe noluerunt, Pōtificis ſententiā dānarunt. aperire portā ad huiuſcemodi facinora patranda, ſpemqꝫ veniæ poſteris mōſtrandam, inquiunt eſſe id benignitatis, & irati Roma diſceſſerunt. Ex Portugalia laudabilius nunciū habemus. In Africam traiecit dux Gimaraneus, cum haſtatis octo milibus, ſcopetariis tribꝰ, & baliſtrariis, cataphractis ſex centū, calonibus tribus, velitibus bis mille. Quid ex Anglia feratur habeto. Galliā calcat ille Rex Anglus magnanimꝰ. Teruanā morinorū caput obſidet. patiūtur Galli eam ignominiā. Suū non audent exercitum Anglico obiicere. vti ſolet accidere in re bellica dānum paſſus eſt Anglus, leue tamen. plauſtra quadrigata miſit, e caſtris ſignatū decem & nouē ad Teruanæ foſſas implendas, quo dirutis per tormēta muris, facilior fiat oppugnatio. In Gallorū præſidia inciderunt. certarūt acriter, e Gallis ducibus tres vi armorū fuerunt perēpti. victi tamē Angli fuerunt, qui loco mœniū plauſtra in gyrum locauerūt. lōge aberant a caſtris. defuit propterea illis auxilium. obſidio ſtringitus. mœnia perpetuis tormentorum ictibus concutiuntur. Vale ex Valleoleto. vi. Kal. Auguſti. M.D.xiii.

ccccxxii
Peſcarię Marchioni Genua dedit.
Albanꝰ Venetorū dux: Veronā obſidet. eiicit
Papa Cardinales: a Iulio eiectos: reſtituit i priſtinū gradū q̄ Cardinales ob id irati: dux Bragātię i Africam cū magna manu.
Anglꝰ obſidet Teruanam.
Confeſſio Cardinaliū
Petūt errati veniam.
Anglus in morinis.
Anglorum plauſtra pdita.
Stringitur Teruana.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

cccc xxiii.

Rutenus ꝯ Polonum.

Dux Mediolani laborat febri.

Collachrymatur: ſup mediolanū.

Ciuiū rabies: nō exteri vaſtant.

Exēplo Gothoꝝ timor.

Himbres diſturbarunt foſſas.

Cęſar i Angloꝝ caſtr.

Mutātur caſtra.

Quid Rex Gallus.

Proſtātur Gallica Cęſare.

Duces: ꝛ vexilla capiūt.

SCithias, Sarmathias eſſe duas, ad Septemtrionem citra Euxinum Pōtum, & Meotidem
Paludem verſam vnam, in Europa, in Aſia trans Heleſpōtum alteram, ſæpe intellexiſti.
Citeriorem incolunt Ruteni, qui & Ruxii, & Tartari dicūtur. Hi contra Polonū Regem
armati venerunt, Regni partē vaſtarunt. Petit a Pōtifice ſuppetias, vt Chriſtianos Principes,
in ſui auxiliū hortetur, orat. Sunt nāq; Tartari, licet nomine Chriſtiani, a Chriſtianis moribꝰ
deuii, Barbariſq; reguntur legibus. Ab Italia calamitoſa, fertur, Eluetiorū eſſe Mediolani
quinq; milia. Miſeram vrbem quotidianis infeſtant exactionibus. Maxilimianꝰ dux in Haſta
oppido febribus laborat, qualis eius infœlicis vrbis, ſit fortuna, proh dolor, ex prædictis col
ligito. Neq; arbitreris peſtem illam, ab Eluetiis, aut Gallis, neq; Germanis, vel Hiſpanis ema
nare. Qui omnes ad eius patriæ internicíem petulāter inſultāt. Rabida vindictæ ſitis ciuium,
in ciues, infœlicem vrbē, & vicina omnia exagitat. Si concordi viuerent animo, tuti eſſent ab
omnibus exteris incurſibus. Alterne ſibi viſcera dilacerant. quibus diſſidētibus in Sontes po-
puli dantur in prædam paſſim. Mediolanum mittit Rex oratorē Diecū de Aquila Calatraüę
comendatariū, virum prudentē, literis pollentē. Fluctuauit, & ipſe intantis fortunæ motibus.
Veremur ne tot ſucceſſibus elati Eluetii, aliquādo latius, Exēplo Gothorum, alas protendere
cogitent. Rex Anglus cuniculis effoſis Teruanam, in ſummo tenebat diſcrimine, niſi perpe
tui dierū octodecim Himbres mole facta tellure Foſſas diruiſſent, dum hæc, ita geruntur, Cæ
ſar Imperator ad Angli venit exercitum, erant locata maiori, ex parte caſtra ad Septemptrio-
nem, qua Galli erant venturi, nuda fere, aut paruo tuta præſidio. Cæſaris cōſilio ad alterum
Teruanæ latus ſunt Caſtra mutata. Rex Gallus, licet æger, ex Pariſio curru vectus, in apertum
cum exercitu prodiit. Suarum copiarū robur, cum delectis ducibus miſit, vt cōmeatibus ob
ſeſſos iuuarent. Eunt obuiam Cæſar, & Anglus parua manu Germanorū, & Anglorū, in
gentes Gallorum copias proſtrant, & in fugā vertunt. Plauſtra, iumētaq; oneraria, cum cōme
atibus, & maiorē ducū, & vexillorū partem capiūt, Galli Regis vires hebetant. Hæc fama tu
lit quando particularius, quæ ſint acta, intellexerimus, particularius ſignificabimus. Vale
ex Valledoleto. xiiii. Septembris. M.D.xiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

ccccc xxiiii.

Captoꝝ q̄litates: ꝛ numerus.

Dedit Teruana.

Quę Angloꝝ copię.

Cęſaris ſūt lrę ad regē.

Eluetij Deuinionem.

Tremit tota Gallia.

Scotus in Angliam.

Scoti monitio: ad ſororium.

Quid rn̄derit ſororio.

Laus Reginę Anglię.

Reginę orō ad pceres.

In Scotū Angli.

HAbemus quæ acciderint, in certamine cui Cæſar cum Anglo Rege interfuit. Capto
rum ducū nomina mihi Rex enumerauit. Dominū inquit longæ villæ, ac Rotholini
Marchionem, cum centum nobilium cui pręerat manu, dominū etiam Laclete, Baiar
tūq;, omnes egregios bellorū magiſtros. Pallizam quoq; Gallici prætorē exercitus, in Pom
pelonis expeditione, fuiſſe vulneratum, ait captūq;, ſed ſub fide militari, fuiſſe dimiſſum Ter
uanēſes obſeſſi. Vbi captos Galli exercitus, tot primarios duces intellexerunt, ad eorū nāq;
conſpectū ducti ſunt, & qui rerum omniū penuria laborabant, ſeſe illico dediderunt. Ita cū
ingenti damno Gallorū, & ignominia, Rex Anglus, fines Gallicos infeſtat. Angli Regis gene
ri ſui Rex noſter, ait ex quindecim Germanorū milibus, & Britanorū, Anglorū dico, quattu
or, & triginta exercitum cōſtare, præter eos qui machinarū, & impedimentorū curam habēt,
quorū eſt ingens numerus. Cæſaris, & Angli literæ, ad Regem ſunt dimiſſę Auguſti menſis,
die vigeſſima tertia, quem Teruanæ deditio præceſſerat. Eluetii Burgundiā parant impetere,
qua munitum oppidū Deuinio, id nunc Degiunū dicitur. Florentinus orator, qui eſt apud
Regem noſtrū, a Lugdunēſibus mercatoribus cōciuibꝰ literas habet. Cōtremere, iam in vni
uerſa Gallia ad Eluetiorum motus. cuncta eſſe formidine plena prædicant. Fertur etiam Sco
tum Regē cum quadraginta bellatorū millibus, in Anglia contra ſororiū Regem Anglum,
fuiſſe profectū. mouerat prius, & hortatus fuerat Scotus Anglium ſororium, ne Gallo Regi
amico ſuo bellum inferret. Vt regrediatur per crebros nuncios perſuadere nixus fuerat. Alio
quin ſe Angliam aggreſſurū minatus fuerat, nequire ſe tam veteri amico, vrgente neceſſitate
deficere. Ad hæc Anglus animoſe reſpōderat. Se quādo prouinciam in Gallos complectaba
tur, de inſidia ſua non dubitaſſe. Se nō deſtiturum ab incepto, eat, eat. præſidia ſe reperturū reſ
pondet, qualia forte non putabit, & forſan ipſum pœnitebit. Regina Catherina genitricem
Heliſabetham æmulata, patriſq; animo imbuta, ad Regni regimem abſente viro relicta, du-
cibus Britanis, qui ad Regni præſidium relicti fuerant, conuocatis, quæ emergunt, egregia
oratione patefacit. Vt ſeſe ad fines proprios tuendos apparent, hortatur. Meminerint deum eſ
ſe propicium iuxta tuētibus, neq; obliuiſcantur Anglicū robur præcellere cunctis gentibus.
Patriam amplexātur ab hoſtibus, & quod deterius eſt a finibus, qui eam tueri deberent, con-
tra ius faſq;, nos turbare nitētibus. Reginæ monitis accenſi proceres eunt in Scotum, iam fa

nes Angliæ calcantem, Scotum ſternunt, proſtrant, perimūt, quotquot, in Angliam trāſmiſ-
ſi fuerāt. De Rege ipſo nil certi habetur, creditur inter mortuos iacere trucidatus, quādo intel
ligemus, intelliges. Vale ex Vallēdoleto die.xxiii. Septembris.M.D.xiii.

Trucidat. Scotus: et ſui oēs. Nō reperit: rex perēpt⁹.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

PRoh tempora, Proh Chriſtianorum, proterua rabies. Mille feruent vndiq; fortunæ lu ccccxxv
dibria, mille calamitates, quæ geſta ſint, in Italia, & radicibus Alpium Nouariæ, Ver-
cellis, Taurino, Haſte. ſan cto Germano, & reliquis infœlicibus locis, alias habuiſti. Co
nantur Hiſpani detrudere Venetos in Mare, terris ablatis continētibus, quadringentas deſti-
nauit Summus Pōtifex, cataphractas lanceas, in exercitu Hiſpano, ſub noſtro prorege. Pata
uium infeſtare conantur, vbi valida ſunt Venetorum præſidia, ibi ſuas vires omnes Veneti
coegerunt. Applicare ſe ad muros minime audent, foſſas inhabitabāt aquoſas noſtri, prę ma
chinarum timore, nulla eſt turris, nulla pinna, quæ non ſit fulta tormentis. Arbores omnes
tulerūt e medio Veneti quo pateant campi, & libere diſcurrere queant proiecti, in hoſtes tor
mentarii globi. Laborant penuria rerum omniū noſtri, qua vrgente, & foſſarum, in cōmo-
dis aſtricti, relinquere prouinciam ſuſceptam, cito cogentur. Vuis, & fructibus tantūmodo ve
ſcuntur. Cætera deſunt. Veneti ſolitam fortunæ inconſtantiā ſe profitentur expectare, putant
ſe paulatim cunctando laſſare fœderatos. Pacientia omnia vinci didicerunt. Ab Eluetiis autē
fertur, eos in Burgundiā deſcendiſſe, obſidereq; Deinionē. Iureiurando pacti ſunt inuicem,
in Gallorum perniciem, niſi tria, ſibi a Gallis fœderum capita concedātur, vt ducatus Medio
lani arces dedent, quas adhuc retinent, vt veteribus dominis Burgūdiæ loca reſtituant, vt im
penſas ſua cauſa expoſitas perſoluant, Annuit his omnibus Palliza Gallici exercitus Pretor,
quo tempus intereret, ad fatigandum Eluetiorū impetum, conſulendi Regem ſuū popoſcit,
inducias, præbentur. Eluetios fefellit. Digiunū interea dum eunt, redeuntq; nuncii muniuit
adeo Palliza, vt haud quaquā vltra poſſit expugnari. Nil voluit eorum, quę Palliza promiſit
explere rex. Ad Anglum diuertamus. Captam ſtrauit Teruanam, diruitq; penitus. Torna-
ceum, Neruiorum caput, adiuit. Seſe cedunt Tornacēſes, ne agrorum vaſtitatem, & expugna
tionem patiantur. Quadraginta millia ducatorum Regi Anglo præbuerunt. Inde ad proſ
pectum Ambianæ vrbis caſtra mouit. Ibi Rex Gallus inſiderat, cum triginta millibus bella
torum. fama viget Franciſcum de Angulema Delphinum hæredem Regni Frāciæ, leui prę
lio tentaſſe Anglos, fuiſſeq; vulneratum. Eſt his pro Rege inualido dux exercitus Gallici.
Aſtat Regi Anglo Cæſar, Gallorū, ob ſuſceptas, non leues iniurias, hoſtis meritiſſimus. Ab
Vngaria, quæ Pānonia eſt inferior, inquiunt eum Regē quattuor mille Turchas equites tru
cidaſſe, qui fines Vngaros fuerant ingreſſi. In vrbem ob eam victoriam læticiæ ſigna publi
ce ſunt inſtaurata. Quibus fatis Chriſtianā relligio concutiatur hinc colligito. Vale ex Valle
doleto.xvii. Octobris. M.D.xiii.

Hiſpani ꝯ Venetos. Munimēta Patauia. Vaſtatio agri Patauini. Cūcta deſūt Hiſpanis. Venetorū prudētia. Eluetii: ſug Deinionē. Quid petāt Eluetii. Fraudat Eluetios. Teruana ſternitur. Tornacum deditur. Qua merce Tornacēſes: redimerint ſe. Delphin⁹: p̄tor exercit⁹ Cęſar adeſt In Turchas: Rex Vngarus. In vrbe: ſigna lętitię.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

NOn ceſſat vndiq; fortuna quaſſare rem Chriſtianā. Placidis Anglo Regi palmis eblan- ccccc
ditur, Gallos horrenda premit rugoſa fronte. Quid de futuro cogitet, futura tempora xxvi.
dicent. In Galli Regis auxilium multi capacem ſtruxerat Scotus Rex nauim. Ad ſup-
plementum claſſis quinq; aliis additis, maiorem vim tormentorum, Angli diſcerpſerunt, de
miſereq; in profundum, reliquas cœperunt, prehēderunt vnam Daccarum Regis, qui Dina
marca dicitur, aliam, & ipſam ingentem, ea vt Scotæ claſſi iungeretur, in Anglicam veheba-
tur. hæc friuola, tenuiaq; ſunt, vah quid dices, profligatos fuiſſe Scotorum, cum ſuo Rege mil
lia quadraginta, ſcripſimus, trucidatus & ipſe fuit pugnans inter cōfertas acies viriliter. Ait.
Io. Aſtilus orator Anglus, ne quid ad pręſentem ſui Regis fœlicitatem deſit, veniſſe ad eius ma
nus Principem Inſulæ Hyberniæ, qui maiorem inſulæ partem alienam ab Anglo ipſo ſuſti
nebat. Ruteni redeunt, & inſultant in Vngarum, & Polonum Reges, Sūmus Pontifex ex affi
nibus, & familiaribus quattuor erexit Cardinales, in Acrem eius ordinis inuidiam, & que-
rellam, qui dum illi ſuffragarentur, ne Cardinalem vllum crearet, donec ad minorem nume
rum gradus ille Cardineus reduceretur, pepigere. A Venetis, fertur. Bernardinum Valmō
tonum e ducibus eorum vnum, captum a Germanis fuiſſe, in prouincia Friuoli, quam dicūt
Forum Iulii. Ad eam Hiſpani tendunt, in fauorem Cæſaris. Liuianus curam habet tutandi
Patauium. Iulianus Pōtificis frater, Romanus a populo Romano creatus eſt Pontifex, licet
hoc alieno, ſit loco, Vbi primum creatus fuit Romano populo, a plaudenti, & gratulanti, ri
pæ, tiberinæ, tributa dimiſſit, ſeq;, fere lachrymando, præ læticia, res populi Romani ſolici-

Strages claſſis Scoti Regis. Hybernię p̄nceps ſubditur. Ruteni iſultant iterū. Qui Cardinales creati. Veneti ſolum: tuētur Patauiū.

Mutata oia: i Rege. Quę obſtát:ne cõualeſcat. Quo têuſ: Rex ſit.

ta cura proſpecturum, eſt pollicitus. Rex noſter eſt, in abatia Valbona, ſex a nobis lequeas diſtante. Ceruorum venationibus intendens: ſemitriſtis, ex aduerſa valetudine venit. Nõ idem eſt vultus. non eadem facilitas in audiendo. non eadem lenitas. tria ſunt illi, ne priores reſſumat vires, oppoſita: ſenilis ætas: ſecundũ nanq; agit, & ſexageſimum annũ. Vxor, quam a latere nũquam abigit: & Venatus cœliq; viuendi cupiditas, quæ illum in ſiluis detinet: vltra quam iuuenili ætati: citra ſalutem: fas eſſet. Vale ex Valledoleto. xxv. Octobris. M.D.xiii.

ccccc xxvii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

Quę duc: Mediolani ſocietas. Deflet Mediolani afflictatio. Pactaq; quę petũt Eluetij. Inter patruũ: & nepotẽ chartis: q colloqa. Jo. Curſius orator laudat. Toletanus: ager fortunatus.

Vates egregius ille Auſonius: de Mediolani dignitatibus epigrãma confecit. Carminis initium eſt. Et Mediolani mira omnia. Conuerte nunc, & verum fatebere. Mediolani dira omnia. Iuuenis ille Maximilianus, in omni viciorum genere putridos familiares dicitur incidiſſe neceſſarios. horumq; cõmercio delectari, & eorum regitur conſiliis. Primatũ retinent Ioãnes Gonzaga: & Manfredus Corrigia. Miſerum: infœtidam omniũ flagitiorũ piſcinam obrutum tenent. Proſcribendis ciuibus: & bonis miſerorum raptandis inuigilatur. Hinc in explebili Eluetiorum fame: duce ab huiuſmodi profanis gubernato inde: infœlix vrbs vrbiũ gẽma magis, ac magis: it præceps. Eluetiorum ibi reſtiterunt: quinq; millia Galli: & Eluetii conuenerunt his pactis fœderibus: vt Gallus Rex ducatus Mediolani arces: cum incluſis munitionibus: & machinis duci dedet, vtq; infra diem quindecimum Eluetiis Galli præbeant ducatorum ducenta millia. Circiter idus Nouembris totidem. Ne ve Gallus arma capiat, in quenquã auxiliarium Eluetiorum, Ne Gallus vllo tempore tentet membrũ aliquod Eluetiorum locare ſtipendio: cæteris inconſultis. Ipſi vero ſe diſceſſuros: ex Dauinionis obſidione, ac educturos incolumes ex arcibus præſidiarios earum: donec Ducatus terminos tranſierint. Hic idem curſor attulit. Selinſachi: Principatus vſurpatoris: Accinatum nepotem: ex fratre Corcuto maiore natu perempto: Aſiæ cum triginta millibus pugnatorũ ſectæ Sophianæ: ex Armenia: per Taurum montem: in Aſiam minorem deſcendiſſe contra patruũ vſurpatorem. Selinſachus nepoti: per oratores pacem ſuadet: magna pollicetur modo arma deponat. Reſpondet Accinatus nepos, ſe quia pater morte perierit: vitam finiturum, aut patris necem vlturum: & vna progreditur. Scripſi alias nos hic habuiſſe apud Regẽ oratorem Florentinum, Franciſcum Guizardinum. Is propediem diſcedet: miſſus nanq; alius fuit Ioannes Curſius græce ac latine eruditiſſimus: ab his ac reliquis oratoribus, quid extra noſtros lares Hiſpanos agatur elicio. Scribunt nanq; ad eos ſui principes, aut res publicæ: quicquid emergit: in vniuerſo. De diſceſu ad oppidum Matritum trans montes iſtos Segouianos: vt vulgo loquar, ad Meridiem, ſermo eſt: ſcis nanq; magis apricam eſſe regionem illam Regni Toletani. vbi eſt ager oleis: & vinetis fortunatus. olea nanq; ob horrorem hyemalem: citra hos montes nulla coaleſcit: vel rariſſima: niſi forte ſub monticuli alicuius latere demiſſo: a Borealibus tuto flatibus. Dum hæc ita ſcriberem: veniſſe intellexi ad horam hanc Garciam Brizuelam noſtri proregis equitẽ familiarem: per equos diſpoſitos: a prorege miſſum. quando quid deferat habuerimus. quid affert, habebis. Vale ex Valledoleto tertio Nouembris. M.D.xiii.

ccccc xxviii.

P.M. A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

De teſticulis Tauri. Quur q̃reret: habere filios. Inter ſocerũ: & generũ iracũdia. Quid vterq; arguat. Facile diſcordant Reges. Ad Carriõzillum Rex.

Audiuiſſe te inquis, cum de Regis valetudine ſermo fieret: de tauri teſtibus neſcio quid. petis, vt quid de hoc ſentiatur, aperiam. Ab initio rei ad aures meas deuenerat. Deſtiti hactenus, ne autor ego dicerer: donec paulatim ſerpens rumor: per podia circumactus: populorum aures, & conuenticula repleuerit. vti feratur, accipito. Catholicus Rex habendæ prolis: maſculinæ pręcipue: cui hæreditaria ſua Regna paterna queat relinquere: tanquam hęredi propinquiori: quã nepos Carolus ſit: eſt cupidiſſimus. Iure ne an iniuria genero prius Philippo: & mox ex eo nepoti Carolo ſuccenſeat: & an ſuccenſeat: ipſi iudicent. repletas querellis vtrinq; prępoſitis aures habeo hactenus fatigatas. Non fuiſſe dicto parẽtem generum arguebat ſocer. cupiditate Regni Caſtellæ captum ſocerum, ſe male habere gener conquerebatur. Perſuaſores, qui ex diſſidiis amborum rem propriam augere ſtudebant, fouere inter ipſos odium nitebantur: neq; calido nimis opifice opus erat, cum de imperio res ageretur: quod non patitur collegam: licet de vniuerſo contentio ſit. Quid ex ea diſcordia ſucceſſerit: late ſuis locis. Nunc ad tua poſtulata reflecto habenas. In Metinna campi Caſtellę veteris emporio: Rex & vniuerſa curia Martio præterito morabantur. Eſt ab eo municipio villula diſtans milliaria quatuor, nomine Carrionzillum: vbi Regis pater Rex Ioannes natus fuiſſe dicitur. Amenis eſt fulta nemoribus villula, & venatibus apta. Seceſſit in eam Rex vxore Comiti. Sumpſiſſe ſibi dicitur Cibaria quædam ad venerem facientia. Putauit, eo medio fore: vt

vxor graui daretur: Eo inſcio: conditi Taurini teſtes, in eſcam fuerunt expoſiti ad rem optatam: & manu Coci Reginæ: qui Gallus erat. quid hoc fuerit, quid ſimplex, aut quid mixtum me latet. In re hoc eſt. Regem adeo dapes illæ perturbarunt: vt ineſcatus: Velut hamo: ſalutē nunquam ſenſerit vltra. Hinc illi vomitus. Hinc illæ febres: Neq; arbitrantur medici conualiturum. Durus eſt illi Halitus: & grauis admodum. Anhelum vix trahit ſpiritum. tecto & muris odit claudi: vellet ſub aperto ſemper eſſe cœlo. Inde ſiluas frequentat ſubtriſtis: negociis iam auerſus. Vale ex Valledoleto idibus Nouembris. M.D.xiii.

Dur⁹ halit⁹ Regi.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio. CCCCCXXIX.

Petis quid habeatur ab orbe nouo. Maiora indies: hactenus latentia deteguntur. De vaſta quadam tellure, quæ ſeſe offert nautis, in lęuam ab Herculeo freto ſe vertentibus: ad Meridiem, latam fecimus alias mentionem. In ea tellure prouincias eſſe varias, Pariam puta: Curianam: Cuchibacoam: Cauchietum: Saturniam: Caubanam: Vrabain: Zaraboroam Beraguam: & multas præterea diximus. Magnæ illius terræ litora peragrantes: Chriſtophorus Colonus primus tantæ inuentor magnitudinis, dehinc illum æmulantes Hiſpani: varia reperere flumina, tum ingentia, tum, parua: & mediocria, præter cætera in vnum incidere latitudinis adeo immenſæ, vt incredibile: ſit poſſe id in natura fieri. Octoginta milliarium amplius aiunt, & flumen eſſe aſſeuerant: non marii ſinum: q dulcium ſit aquarum: q fluat in Oceanum, & inſulis refertum ſit: neq; fluxum patiatur: aut refluxū in internis. Quadraginta plærīq; lequas, cum carauellis aduerſo: eo flumine adnauigarunt. Et diuerſos accolarum regulos ſalutauere: mutuiſq; muneribus ſeſe inuicem amicicia deuinxere: licet ab initio reicere hoſpites conarentur. Regulos Chiacones appellant. flumini eſt nomen patrium Maragnonus: ſub ęquinoctiali locant linea plerīq; nautæ fluminis eius fauces: trans lineam alii conſtituunt. Se ibi polum arcticum amittere fatentur omnes. Linguarum eſt in illis tractibus: & nationum magna varietas. Animalium: volucrum piſciumq;, ac monſtrorum diuerſitas eſt ingens. mores varii. vbiq; auro ſcatent. vnionibus abundant: vbiq; regiones illæ: quarū ſub eodem eius terræ diſcurſu ęquinoctio plæręq; ſubſunt: aliæ citra, trans aliæ. Eliſias mille atq; iterum mille prouincias fouent illi tractus: ſteriles etiam alias harenoſaſq;, ac horridas natura ſoli. Caribium ſiue Canibalium humanarum carnium eluonum: & venenatis ſagittis aduenientes hoſpites excipientium: altrices alias: Mitium & hoſpitalium incolarum alias: frondeſcūt ibi arbores maiori in parte toto anno, & prata vireſcunt. Vere tantum, & autumno fruuntur incolæ. Hyemis horridæ, aut æſtatis moleſtæ: expertes. Qui colles, & decurrentium fluminum ripas inhabitant, beate viuunt. In elatis montibus Alicubi perpetuæ Niues conſpiciūtur. In profundis autem vallibus: ob rorantes, ad ima e montibus ſolares radios calor ingens, quia vel ſub linea: vel propinqui lineæ, ſint ęquinoctiali. Coloniæ ſunt in ea terra Duę deſtinatæ. In Vrabe magno ſinu: per Alfonſum Hoiedam vna, per Diecum Nicueſſa: in Beragua altera, ad Beraguam ſeptingentorum hominum claſſe Nicueſſa peruexit. Ad Vrabā quadringentorum Hoieda, cui datus eſt Comes. Io. Coſſa egregius: & exercitus eorum litorum nauclerus. Sed infœlici omnes fato, & ſiniſtris auibus periere tres ipſi Primarii, & Comilitonum pars maior variis adacti caſibus. Particulares aliquando de his inuentis ædemus libros, quæ meo iudicio maiora ſunt, & mirabiliora, quam quæ ab antiquis deſcripta Coſmographis. Iam vale, ex Valledoleto. xviii. Decembris. M.D.xiii.

De reb⁹ idicis: ſʒ pcipue de fluminis Maragnone latitudie.
Linguaruʒ ądrupedū: & volucrū varietas.
Moia regionū: varię regiones.
De Margnono: flumine.
Reguli Chiacones.
In ęquinoctio: fluui⁹.
Arctic⁹ pol⁹
Linguarū varietas.
Aurū: & vniones.
Varietas terrarū.
Tēperies: in mēſa.
Niues alicubi.
Cur aliquādo calor.
Duę Colonię.
Hoieda: nicueſſa, Io. Coſſa.
Tres Duces periere.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio. CCCCCXXX

Ex variis orbis regionibus varia referuntur. Rex Anglus, cum Gallis pepigit, ne Tornachum repetant, neue Teruanam ædificent: & vrgente iam hyeme rediit in Angliam, Scotiæ Res compoſiturus, eius Rege: qui ſororius Anglo erat, interempto: vtq; Scotæ Reginæ ſorori ſuæ viduę ſuppetias ferat, in Principes Scotos, ſi opus fuerit. Filium reliquit Scotus, in cunabulis. Rex Gallus frequentes mittit: ad nos nuncios, humilitatē præ ſe fert. Vulpinam eſſe putamus: nec defuturum, quin caput erigat occaſione qualibet ſurgente. Ad vrbem dicitur ſeptem Epiſcopos miſiſſe, qui ſe, Gallicanāq; Leoni Papæ offerant Eccleſiā. Miſſi: & a Cæſare ſunt, & Maximiliano Mediolani duce oratores, Dux Bari eius frater, cum equitibus duobus Mediolanenſibus. A Cæſare autem Matthæus Langa Gurſenſis Epiſcopus. Huic rubrum præbuit Pontifex Galerum. Venetus vero, qui Gallo eſt fœderatus, inſtat vt Gallus tranſmittat exercitum: quod ni fecerit, intra paucos dies initurum fœdus: cum Cæſare, ac reliquis Italiæ Principibus, non poſſe tantum pondus vltra ſuſtinere proteſtatur. Ad hæc Gallus fremit, videt Venetis a ſe diſiunctis, claudi ſibi viā traiiciendi Alpes in Italiam, ſtimulat quoq; Gallum Triuultius e patria exul. Cæſar ex Gurſenſis, vt aiunt, conſilio: ni-

Pacta Galli: cū Anglo.
Rediīt Anglus.
Galli humilitas eſt: vulpina.
Miſit ſeptē Epos: ad Leonē.
Miſerūt: & reliqui.
Dat Gurſēſi Galer⁹.
Proteſtatio Venetoꝝ

> Gallum ſtimulant Veneti. Deſpati: cũ Cęſare Veneti. Nota: ð Venetis. Prouidẽtia Venetorũ. Dux Mediolani: expilatur. Turchꝰ inhiat Italię. Supat ſuos: maiores ferocia.

mis premit Venetos. Conditiones: ab eis petit nimis duras, in vltimam deſperationem illos traxit. Vereor ne funiculus iſte, vti eſt in prouerbio, ex diſtentu nimio frangatur. Mallunt Veneti cum tributis, quæ petuntur bellum protrahere, quam gratuito, ſe tantæ ſeruituti obiicere. Fortunam: quę mutari ſolet, & quid cœli aſtruant, in rebus ſuis experiri ſtatuunt. Dum cũctantur, aut fœderatorum aliquem moriturum, aut e cuneo diſceſſurum, lõga bellorum moleſtia feſſum, ſperant. Gallus quandocunq; dabitur poſſe traiiciet Alpes, ne tanta Venetorũ occaſio labatur e manibus. Maximilianus dux ab Eluetiis expilatur adcutem. Ingentem pecuniarum ſummam: ob ſtipendia non ſoluta, iure merito petunt, quia ſuo cruore Gallis eiectis ducem fecerint, ſed ad explendam eorum ſitim, & ad ea perſoluenda, quæ merentur: Craſſi Cręſſiq; opes nõ ſufficerent. Turcharum tyrannus: qui ferocitate animoq; omnes maiores ſuperat, accingere ſe in Italiam cuperet, & iam perfectum eſſet, ni Sophius Perſa, illius nepoti, ex fratre maiore natu, ſuppetias ferens immineret a tergo. Vale ex Valledoleto nono Kal. Decembris. M.D.xiii.

P.M. A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio:

CCCCCXXXI.

INter Hiſpanorum: & Venetorum exercitus, in aperto certamen contigit. huic, Brizuela proregis familiaris, quem paucis ante diebus, per equos diſpoſitos, miſſum diximus, interfuit. Rei ordinem huiuſcemodi fuiſſe mihi retulit. Gallis: ex Italia fugatis ab Eluetiis,

> Liuianus dux Venetorum. Reicit Liuianꝰ: a nřis. Quę oppida dedãtur noſtris. Liuianꝰ: includit Pataui. Tormẽta iaculãtur Venetias. Loca data: in prędã. Aurata palatia exurũt

Bartholomeus Liuianus Venetorum dux, ad Patauina ſua rediens ſtatiua, Brixiã, de hinc Veronam obſidere auſus eſt. ab vtraq; reiectus a noſtris fuit. Secutus nanq; illico eſt eum prorex noſter, cum exercitu cataphractorum mille, armaturæ leuis ſeptingentis velitibus, peditibus vero ſeptem milibus, Bergomum quoq; noſtris deditur: ex itinere. Reſtitit arx, quæ Capella dicitur. Expugnatur tandem, nobilibus quibuſdam machinarum traiectu peremptis. Peſcaria quoq; in Benaci lacus, qua Mintius fluere incipit faucibus poſita, capitur. deditur, & Lignagum municipium. Fixere pedem tandem, incluſo intra Patauium Bartholomeo Liuiano, in oppido iuris Veronenſis dicto Aluere, in Atheſis fluminis ripa. Liuiano incluſo libera datur noſtris vagandi poteſtas. Iam Octobris nono Kalãrũ peruenerat. tranquilli: & sereni, præter eius terræ naturam, temporis cõmoditate vſi noſtri, ad litus, qua Venetias proſpectare licebat. Caſtra locant: tormentorum globos in vrbem iaculantur. Formidine quatitur vniuerſa plebs, inſueto tonitru ſalutata. Villas Montagnanam, Heſtem, Monceleſum in prędam datas ſternunt. Bubulentam in amœni fluminis Bachilii, quem Bataglionem vulgus appellat, ripa, palatiis Regalibus: & amœnis viridariis fultam, funditus euertunt. Aurata miriſq; modis laborata, pictaq; atria comburunt. Vah Hiſpani, vah Germani, quid vobis ad delitias ſtructi parietes iniuriæ attulerunt, quam minime generoſum eſt in ſilentes, inermes, auratas aulas ſæuire.

> Exclamatio: i ſenos exuſtores.

Eliſio illic tractui debuiſſetis ignoſcere, qui neq; in vos tormenta iacebat, neq; inde latentes inſidias, aut iacturam expectabatis. plebem Sachi Oppulentum oppidum: & meſtrum ipſius vrbis Venetiarum forum nundinarium, depopulati ſunt. Ingentes miroq; artificio ſtructas ad naues proiiciendas e ſinu Adriatico ad fluuium vulgo Brentam: & Ebrentam in ſinum, machinas, dicunt Zafuſinas, ſe iactat Brizegnus, ipſe ex proregis Imperio, cum in feſta militum manu diſieciſſe, quibus diruptis Venetiis ab eo latere cõmeatus tolluntur.

> De Zafuſinis dirutis.

Ad Redeuntes ab ea ſtrage noſtros Bartholomeus Liuianus e Pataiio traſilit, quã preſidio tenet, noſtros intercipit. Pugnatũ eſt acriter apud Ciutatellam. Sternitur Liuianus. Patauium multis e militibus ammiſſis, regreſſus eſt. Sunt qui credant nõ longe affuiſſe Marcum Antonium Columnam, ducem: & ipſum Venetorum, cum ſuis cohortibus vocatum a Liuiano ex Treuiſio, potuiſſeq;, ſi Liuianus parumper rem diſtuliſſet, pugnæ intereſſe. Id ſi accidiſſet, forte qui victoria potiti ſunt, corruiſſent, ſic res Italias fortuna conquaſſat, Tu vale. & lætus viue quandoquidem in tuto es. Ex Valledoleto in Kal. Decembris. M.D.xiii.

> Sternitur Liuianus. De Marco Antonio Colũna.

EPISTOLARVM PETRI MAR TYRIS. A.M. LIBER VI GESIMVS SEPTI MVS. ANNO M.D.XIIII.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

HEſterna nobis dies plures dedit curſores. Suſcepit Sūmus Pontifex: a cccccxxxii.
Maximiliano duce: legationē: vti a duce Mediolani. Ad hæc. Galli Re-
gis orator: frendens: fremens: ſpumans: labra mordens in Pontificem Papa ſuſcepit a duce oratores.
verba iecit querula. Chriſtianiſſimū Regem ſuum inquit, verum & le-
gitimum eſſe Mediolani ducem: non alium quenquā. Nullius eſſe ro-
boris Pontificis eam ſuſceptionem proteſtatur. Nequire ſe aliter in prę-
ſentiarum facere: Pontifex reſpondet. Maximilianum: annuente Cæ-
ſare Imperatore huius rei iudice: dicit ſe reperire ducatus poſſeſſorē. Quid dicat Papa.
Nil eſſe cur debeat quis ſuccēſſere. Leone ferocior diſcedit Gallus ora-
tor. Cæteri ſuo fungūtur officio. Rex Anglus Scotiæ gubernationē tentauit. admiſſus mini-
me fuit a Scotis proceribus, immo & Reginā: ꝙ ſit Angli Regis ſoror, exauctorarunt: & filiū
ei abſtulerūt infantem Regē. Multo maiores quā nunq̃ alias parat Anglus copias in Galliam
traiiciendas. A Pōtifice. viii. die huius mēſis Ianuarii curiā ingreſſus eſt ad Regē nūcius Galea
tius Butrigarius. vir Bononiēſis: egregius quippe & litteris: & animi bonitate pollens: nobi
li ortus familia, cōponēdę inter Principes Chriſtianos paci Pōtifex inuigilat: tum ex officio,
tum ob imminentē Turci ferocis potentiā formidoloſam. Dixi alias, ni fallor: electū fuiſſe mit
tendū ad Nouū orbē Petrū Ariē: virū a teneris in Regia nutritū domo: in re bellica exercitū:
cū militibꝰ mille ducētū: quo vi armorū: elatere putati cōtinentis Septētrionali ꝑ mōtes inter Paci ſtudet Papa.
iacētes: ad Auſtrale traiiciat: fama notū pelagus, Secūdo flumine Bethi cū claſſe traiecit in Oc
ceanū: vxore comite: quæ paternas abiiciēs delicias octo filiorū prole relicta: ad incogniti or
bis tractꝰ forti animo ſequi maritū: vt ſuū Hypſicratea mitridatē ſtatuit. Fert e Gallia Reginā
Gallicanā vita functā. Vixit ſub inſigni caſtitatis & prudētiæ noīe. Sublata eſt e medio altera
Iulia: inter vtrūqꝫ Regē Fernādū Catholicū: & Ludouicū Chriſtianiſſimū. pacis fuit cauſa in-
ter eos ſæpe numero. Pōtifex vellet in noſtri Regis affinitatē cōnecti, ꝑ Iulianū eiꝰ fratrē: pro Papa vellet affinitatem cum Rege.
pterea cū Butrigario nūcio miſſit Florētinū quendā ciuē noīe Ioānem Veſpuciū qui de matri
monio cū aliqua Regis ꝓpinq̄ tractet, q̄d fiet intelliges. Vale ex Valledoleto. x. Kal. M.D.xiiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

ACcipe nūciū: quo delectaberis. Vngariæ fines Turcarū incurſitauit iterū multitudo eq̄- cccccxxxiii.
ſtris. Fuerūt ab Vngaro Rege profligati Turcæ. ad quater mille trucidati ſunt. Lętata eſt
ob id nunciū Roma vti anno ſuperiore. Venetis durū euenit incōmodū. Eſt primaria
vrbis eiꝰ via ditiū receptrix merciū: Rialtū vulgo dicta. Cōbuſta eſt vniuerſa cū ſumma vrbis Quatuor mille Turci ſtrati.
ſtructura, neſcitur vnde ignis emerſerit. Conſternata eſt eo caſu ciuitas: qui die decimo Ianua-
rii accidit. Sed pronoſtico magis terretur. Suſpicantur ob id portentum res eorum proceſſu
ris indeterius. Mediolani aiunt eodem tempore tres viſas publice lunas fuiſſe. Eluetii Caſtel
tenent adhuc Mediolani: & Cremonæ: & vna ducem in Caſtello ſeruant. Nil eſt, vt verum De portentis Mediolani.
fateamur: quod non mereātur a duce ob eorū cōſtantiā in Gallos: quos ex vniuerſa pepulerūt
Italia, graue tamē eſt onus. Ex Gallia fertur Gallicanā Eccleſiā vniuerſalē cū ſuo Rege fouere
Cardinaliū a Iulio Pōtifice mulctatorū opiniones deſiiſſe: ſanxiſſeqꝫ leues fuiſſe motus eorū.
Ex Vādalia Andaluzia dico: allatū eſt: claſſem, qua Petrus Aries tendebat ad Indos cū mille
ducētū militibus fuiſſe tēpeſtatibꝰ quaſſatā, rediiſſeqꝫ ad littora Gaditana ſemicōcuſſam. Ho-
die qui eſt dies Ianuarii. v. Catholicus Rex elegit in Principē Senatus (dicitis præſidentē Hiſpa
ni) Antoniū de Roges Archiepiſcopū Granateſem fautorē poſthac habebimꝰ Regiū ſenatū,
quādoquidē aſſequuti ſumꝰ. tu affinē: ego prælatū: cū ſim Metropolitanæ ſuæ ſedis prior. vir
integer: iuſti amator: rigidus facinoroſorū: & ſceleratorū ꝑſecutor: bene ſperādū eſt. Catho
licus Rex noſter in Galliā miſit oratorē quendā inſtitutionis dn̄icæ contionatorē noīe Bernar Meſa orator i Galliā.
dum Meſam: honeſto natū loco: Toletanū ciuem: Inſulæ Cubę deſignatū Epiſcopum: quid in
mandatis ferat non intelligimus. Tempus omnium rerum eximius præco: aliquando nobis
aperiet. In Scotia: Regis Angli conſilium non admittunt. Eius Regni proceres puerum Re

gem patre nuper orbatum: & Regni habenas ſuſcēperunt. Rex autem Anglus ſe magnifice
præparat in Gallos: ſed vereor ne pacis deſiderium in noſtro Rege, cogitatus eius proſcindat:
nequit iam Rex noſter ferre bellorum moleſtias: ob graueſcens iam ſenium: & ægritudinem:
quæ illum vehementer in dies magis ac magis languefacit. Vale ex Valledoleto, ſexto Febru-
arii. M.D.xiiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

ccccc xliiii. MEmores, qui ſit ille Ioānes Emanuel, diſſidii fomes quondam inter ſocerum & ge-
nerum Reges. Margarita noſtri Principis Caroli & amita & rectrix, illum cōiecit in
Emanuel captus. carceres. Quid cauſæ inſit neſcitur: creditur pertinaci animo ſolutam habere linguā
in Fernandum Regem, quem Margarita vti patrem obſeruat. Rex Anglus febribus labora-
uit ardentibus: adeo vt medici timuerint: in puſtulas: qua vulgus viruelas appellat, morbꝰ
deſiit: & iam valet: ferox & minax in Gallum ſurgit electo. Sed fruſtra vt arbitror: publice
nancꝫ edictæ ſunt induciæ vnius anni: per Petrum Quintanam Almazani ſecretarii patruelē
tractatæ: quem alias diximus ad Cæſarem: & Gallum Regem ſecreto fuiſſe miſſum: quid tunc
afferret in mandatis nunc detegitur. Vix Cæſarem ad eas traxit inducias: traxit tamen vna &
Ratiōes Regis de pace optata. Pontificem. Multis probat rationibus Rex noſter ſe debuiſſe pacis fœderibus auſcultare. Pri-
mo ne forte iterum ab amicis deſeratur: quando magis amicorum auxilio indigeat: vti conti-
git: quando ab Anglis deſertus: relictus fuit ſolus & imparatus in vniuerſæ potentię Gallicæ
Petit Gallus pacem. faucibus: cum ſummo diſcrimine. Neqꝫ bellicæ rei labores: & incōmoda ſe poſſe vlterius tol-
lerare: contra Chriſtianos præcipue Principes: ad quorum diſcordiam inuitum ſe fuiſſe ſem-
ſimper falſo per tractum ediſerit. Addit quoqꝫ Regem Gallum fere ſupplicem, pacis munia, poſtulare:
fœdumqꝫ ac in humanum fore: Regi tanto præſertim: pacem petenti: pacē negare. Ait etiam
cupere ſe paucos hos vitæ dies: qui ſuperſunt contra hoſtes noſtræ fidei exercere. Nil horum
admittit Rex Anglus: labra mordere, ac ſpumas mandere fertur: nequiſſe tamen aliorum ſen-
tentiæ contraire. Ioānem Haſtilem Angli Regis oratorem adibo: quid de hac re ſentiat ſcru-
tabor: & tibi ſignificabo. Vale ex Valledoleto quinto nonas Martii. M.D.xiiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

cccccxlv. IOannem Haſtilem nudiuſtertius conueni. Regem ſuum inquit in Catholicum Regem ſo-
cerum verba promere grauia: ſe proditum conqueritur: tantam fuiſſe domandæ ſuper-
biæ Gallicæ occaſionem, interciſſam dolet: gemit: ferre non poteſt: in ſocerum his ver-
Quę dixerit Anglus cōtra ſocer̄. bis inuectum eſſe dicit. Quid me ſocer ocio beato viuentem, vt arma caperet in Gallum Re-
gem: excitaſti? Sat mihi erat ad mei gloriam Imperii tributarium habere Gallum: pace fru-
ebar aurea: cur fontem mihi nitidum ſocer perturbaſti? Pontificemqꝫ Maximum Chriſtia-
norum Regum parentem: vt me ad arma moueret ſtimulaſti. Illius hortatu: & conſilio tuo
ſocer in Gallum Regem bellicos apparatus mari ac terris: quales nullus forte Regum ab an-
nis mille: coegi: per caleſium fretum copias ingentes: cōmeatus immenſos: pecuniarum acer-
uos innumeros tranſuexi: horrendas & vt ita dixerim: cœlo formidabiles machinarū ſtrues
tranſmiſi: Gallica littora admiratione ac timore repleta concuſſi. In Galliam de hinc ego ego
ipſe deuectus Teruanam caput Marinorū munitiſſimā vrbem in ſumma Galli Regis ignomi-
nia obſedi: concuſſi: cœpi: & ne me diuidere meas vires cogeret: ſolo æquaui. Cæſarem vtriqꝫ
noſtrū ſanguine coniunctū euocaui: mea pecunia iuui: qui putans affore tēpus: quo de Gallis
ſibi domuiqꝫ ſuæ perpetuo iniurioſiſſimis vindictam ſumere poſſet: ſuæ ſerenæ Imperialis
oblitus maieſtatis: aduenit: vna florentes copias Gallorum obſeſſis opem ferre aggrediētes:
parua manu fudimꝰ, trucidauimuſqꝫ ꝑtim, duceſqꝫ Gallorū: artis bellicæ peritos: fere oēs cū
vexillis eorū cœpimꝰ: Tornacū de hinc Neruiorū vrbē illuſtrē & oppulentā Gallis abſtuli: ꝗ
ne meā experirenť potētiā, multorū aureorū tributo ſeipſam mulctauit: deditione libera obla-
ta. In Ambiani demū proſpectu: vbi Rex Gallus hoſtis caſtrametabať, in vniuerſæ Gallię ter-
rorē Caſtra locaui. Regē Caledoniū Regū omniū: ob generis vetuſtatē illuſtriſſimū: mihi ſoro-
riū: cū vniuerſa Scotorū nobilitate: clariſqꝫ illiꝰ Regni proceribꝰ: ꝑ meos duces intra meos fi-
nes trucidaui. Sororē amantiſſimā effeci viduā. Nepotē incunabulis tāto parēte orbaui. Regē
ipſum Gallorū Principibꝰ omībꝰ infenſiſſimū hoſtē: ad extremū iam exterminiū præcipitē
trahebā. Tali tp̄e, ſocer ad indutias raptor, eo dico tp̄e quo ſtratꝰ hoſtis ſub tuis iacebat pedibꝰ:
quæ te neceſſitas coegit ſocer? quis vigor in hoſtē? actū eſt: nemini vltra fidendū. Has ſui Re-
gis fuiſſe querellas: hos ſermones inquit orator Haſtil', ſe vero nil horū traxiſſe Regē noſtrum
ad has inducias, ait arbitrari, ſed ſperaſſe, ait Regem Gallum tanti beneficii memorem: ꝙ eum
Quę cauſę Regē mouerunt. a præſentanea pernicie liberauerit: nunquam ei defuturum: timuiſſe quoqꝫ ait ne gener An-
glus adeo grandis effectus inſoleſceret: quia ſecundis rebus etiam filios in parentes: aliquan

do inſurrexiſſe didicerit. Nepotis quoqꝫ Caroli Principis viſus eſt etiã habuiſſe rationẽ: ne Fi lippi genitoris eiꝰ exẽplo: ſit pro tempore grãdior effectꝰ: de ſe iterũ a Caſtellæ Regnis eiiciẽdo cogitaturꝰ: hæc Ioãnes Haſtil: illa Regis iterni a ſecretis neceſſarii: ſi qd ego credã a me cupis extorqre: vtraqꝫ dicã meo iudicio cõſonare. Vale ex Valledoleto. viii. idus Martii. M.D.xiiii.

Suſpicio coegit Regẽ

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. ccccc xxxvi.

APrilis quarta decima die: exceſſit e vita Almazanꝰ: Regis animę ſolus integer p̄ticeps: grauia qꝫ in illũ Rex exonerabat: haud ſecus: ac in alterũ ſeip̄m: fidiſſimꝰ & Archanorꝫ gnarꝰ cuſtos: ac lõga rerũ experiẽtia prudẽs: & incorruptꝰ erat: a capiẽdis muneribꝰ abſtinuit: veluti ab anguibꝰ venenatis. Suffectꝰ eſt patruelis ipſiꝰ Petrꝰ qntana ſecretorũ: & ipſe p̄ticeps ſub Almazani ferula. Fuit huiꝰ familiaris a manibꝰ interitꝰ moleſtiſſimꝰ Regi: addiditqꝫ illiꝰ ægritudini moleſtiã nõ mediocrẽ. Interrogãti Fernãdo a Vega diui Iacobi de ſpata Cõmẽdatario Maiori Caſtellæ qd a Rege pro filiis: aut vxore cuperet, Reſpõdit Almazanꝰ morti p̄ximꝰ: ſupremo Regi me cõmẽdato: terrena oĩa in manu Regũ poſita: vana nulliuſqꝫ momẽti: ſunt erũnoſa potiꝰ qꝫ fœlicia. Addita eſt & alia Regi anxietas: ex Africa traiiciũt in Hiſpana littora Mauri ſæpe numero: littoraleſqꝫ Villas vaſtãt: & abducũt captiuos ĩ prædã: & vti piratę aufugiũt. Callos iã videtur ſtomacho effeciſſe: Rex: laborẽ patitur ex ægritudine: q̃ illũ: aquore lambẽte medullas: & aſmate fatigãte ſpiritum: ex halitu graui vehemẽter angit: ea minime ferre ſolebat. Ad portum tamen Deniæ Ciuitatis aiunt appulſas eſſe Triremes vndecim: vigintiqꝫ alia Nauigia. Quid hæc claſſis operabitur ſentiemus. Baſtida familiaris Proregis noſtri vir primarius ad Regem venit: Venetos inquit nolle cum fœderatis vllo pacto pacẽ: in Verona: Brixia: Bergamũ cũ reliquis pẽdicibꝰ ablatis reſtituãt: inſtant ipſi, vt Rex Gallꝰ Alpes trãſeat: Gallus aũt ſpe illos depaſcit. Forti animo ſint p crebros nũcios hortat̃: ſe cũ valida manu p̄pedic̃ auxilio vẽturũ pollicetur. Nr̃i interea ſimul & Põtificii quicqd iacet mediũ inter Pauiũ: & Venetias ſternũt: quo egeſtate cõpulſi: & Patauiũ dedatur: & ipſi Gallorũ fœdera deſerere cogãtur. Ciutadella oppidũ valde munitum a Patauio diſtans milia duodecim: cum ſuis pręſidiariis ducibus, & primario Bernardino Valmõtono: noſtri cœperunt. Ad Belgas tranſeamus: auditur Angli Regis ſororẽ noſtro Principi Carolo hac lege deſpõſatam: vt eam Carolus ducat vxorem quum primũ annũ foras eiecerit quartũ decimum: inſtat Rex Anglus, vt pacto ſtetur: quandoquidẽ die vigeſimo quarto Februarii præteriti maturam fœderibus egerit ætatem. Auus autem Caroli vterqꝫ, Cæſar ſcilicet ac Rex Catholicus: differẽdas eſſe nuptias cẽſent: quia ſit Carolus robore corporis nõ egregie donatus a natura, Quãtũ debilibꝰ fœminæ copula nocere ſoleat, multis exẽplis edocentur. Periere nanqꝫ nõ pauci ex his qui habenas in huiuſmodi culturæ agris ſoluere voluerunt: inter quos Ioãnes Princeps horũ Regnorũ ſi vixiſſet Rex futurus. Aegre, fert Anglus morã: ſe cũ Gallo initurũ amicitiã minatur. Vale ex Valledoleto. vi. nonas Iunii. M.D.xiiii.

Mors Almazani.

De piratis Mauris.

Veneti nolunt pacẽ.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. ccccc xxxvii.

AB orbe nouo nuncios habemus. Vaſchus Nuñez Balboa manu promptorum fauore inuitis Magiſtratibus a Rege deſſignatis: Imperium ſibi vſurpauit in Darienenſes Hiſpanos: eiecto gubernatore Nicueſſa: & Baccalario Anziſo in carceres coniecto. Is erat iuris dicundi Prætor. Balboa facinus adeo ingens aggreſſus eſt: ac perfecit: vt læſæ Maieſtatis non modo veniam fuerit aſſequutus: ſed titulis honoratis inſignitus. Fama didicerant: qui eas incolebant terras eſſe trans Montes altos in ipſorum proſpectu iacentes: Mare aliud Auſtrale: margaritis & auro ditius: medios tamen Reges ſui iuris acres eſſe deffenſores: mille propterea opus eſſe armatis hominibus ad illorum Regum potentiam infringendam: Mittebatur: ad eas vias ferro aperiendas: Petrus Arias: de quo ſupra cum ea bellatorũ manu. Interea dum ſeſe apparant in Hiſpania: dum coguntur milites: dum armãtur: dum nauigia conſtruũtur: Vaſchus Nuñez ille Balboa tantæ rei fortunã tentare conſtituit: Centum nonaginta viros ex Darienenſibus coegit: in Kalendas Septembris anni ſuperioris. M.D.XIII. iter capit: ferro partim: partim blanditiis: & noſtratibus donis Regulis pacatis: Montes ſuperat: mare ſalutat: Petro Ariæ ac ſociis ſuis: laborem illum atqꝫ vna tantæ rei famam: & gloriam ſurripuit. Mira ſcribuntur: quando certi aliquid habebimus: ſcies. Ex Anglia ſcribitur Regẽ illũ eſſe Cæſari ac nr̃o Regi iratũ, nuptiarũ morã repudiũ appellat. Regi Gallo deſpõdiſſe ſororẽ fert̃: nec placere hæc ſuis Regnicolis. In Panonia: Vngaria dico: eſt & alia Panonia q̃ Auſtria dicitur: tumultus exortus eſt: ob Cardinalem Strigoniũ: qui ex cruciata illis conceſſa in Turcas a Pontifice: magnos dicitur coegiſſe cumulos pecuniarum, neqꝫ Vngaros ducat in Turcas: tali ſeſe occaſione oblata: Turco implicito cum Sophio Perſa: ad quem traieciſſe Taurũ dicitur in Armeniã, portis Caſpiis æquatis, ita vt plauſtris curribuſqꝫ cõmeatus: & machinas tra-

De rebus Darienis.

Balba vſurpat Imperio.

De mari Auſtrali.

Millia bellatorum.

hentibus pateat iter, Ducentũ aiunt tranſmiſiſſe bellatorũ millia, certi adhuc nihil habemꝰ: ſcies quãdo ſciemus. Ex Italia fertur Senenſes a diuerſarum partiũ factione pulſatos: ex torres: tẽtaſſe reditũ in patriã, ſed ſua ſpe fruſtratos: mœſtos in exiliũ rediiſſe. Non deſunt qui credant quod fauente Põtifice eam ſint prouĩciã agreſſi. Sẽtiunt nãqꝫ alieno viuere põtificẽ animo in Pandulfos: vrbis eius Tyrãnos. Vale ex Valleoleto.x. Kal. Auguſti. M.D.xiiii.

Papa Pandulfos odit.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

ccccc xxxviii.

QVanta ſit, quæqꝫ futura nobis aliquãdo formidoloſa Selinſachi magni Turcarũ Principis ferocitas: hinc licet colligere. Patrẽ Regno pulſum coegit animi dolore perire, tres fratres ad necem traxit, ex nepotibus & ſanguine cõiunctis, quos potuit habere, trucidauit. Reſtat ex maiore natu fratre filius, huic Sophius Perſa Patrocinatur: & fauet in Selinſachũ: tãto ſanguine madidũ. Selinſachus cõſciẽtia ſcelerũ: & innata truculẽtia ſtimulatus, cupiditate quoqꝫ Tyrãnidis agitatus: ac donec nepos illi vixerit, minime ſecurus: Sophiũ adoriri cõſtituit. Iam Heleſpõto traiecit in Aſiam. Ex vniuerſa Græcia Thraciaqꝫ vnũ coegit exercitũ, ex Aſiaticis alterũ: Taurũ tranſibit. In cãpo Cotio in Armenia maiore, Caſtra locaſſe Eufratre ſupra fontes ſuperato, dicitᷣ: in vrbis Tauridis proſpectu: ea eſt Armeniæ maioris caput, putant aliqui Sophiũ, modo voluiſſet, prohibere tranſitũ potuiſſe, ſed fretũ exemplo Cãbiſſis, qui penuria rerũ in illis mõtibus vniuerſum amiſit exercitum, conſulto ceſſiſſe. Fraudẽ Selinſachus fraude intexuit, ſecũ enim mille octingentorũ miliariũ ſpacio per eas ambages: & loca inuia, per anfractus mõtiũ, per inacceſſas rupes, per valles: ſyderibus ipſis abſcõditas, & ferientia cœlum culmina, præteruexit: quicquid alendo exercitui bellatorũ ducentum amplius millium ſat fore arbitratus eſt: ex Cõſtantinopoli, veluti rabidus torrens præmiſit obuia quæqꝫ. Ad neceſſaria comportãda. Græciam vniuerſam, Traciamqꝫ, ac minorem Aſiam plauſtris, curribus, & iumentis onerariis, pene ſpoliauit. Quæ vltra ſuccedent, habebis. Rex noſter, Venatus eam iterũ Valbonã Abbatiã petiit ſuccintus: cura hic relicta. Ex Gallia fertᷣ Gallũ Regẽ ad oppidum Albauillã nomine, nouã nuptã Anglicam in ſui perniciẽ expectaturũ, conceſſiſſe. Quid Galli de ſuo Rege ſene: valetudinario: elephantia grauato, ex nouo octodecennæ puellæ formoſæ giganteo concubitu ſentire queant: colligito. Et vale ex Valleoleto quarto nonas Octobris. M.D.xiiii.

Coegit Selinſachꝰ patrẽ tres fratres: & propinquos perire.

Gallus nubit: & morietur.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

ccccc xxxix.

TEſtes aduoco ſupos oẽs: Rex noſter niſi duobꝰ ſeſe ſpoliauerit appetitibꝰ dabit animã autori rerũ: & terræ corpus ꝑpere. Sexageſimũ iam agit, ac tertiũ annũ, & vxorẽ a latere nunquã dimittit. Non ſatis eſt illi vna, pectoris dico: anhelatio: exercere nititur vltra vires & vxoriã. Altera quæ illi vitã eſt interceſſura cauſa, eſt Venatus cupiditas. Iã hyems eſt in manibꝰ: regio hæc frigoribꝰ vrgetᷣ: nequit vt ille ait a Ioue frigido: & a ſiluis abſtinere: appetitus hic, illũ arctiꝰ raptat, quã quãdo per ætatẽ licebat iuuenilẽ. Legionẽ vrbẽ mõtanã, ait ſe petiturũ: quia Vrſos audiat illic vagari quoſdã, neqꝫ (qđ ꝑnicioſiꝰ illi futurũ eſt,) Reginã patitᷣ alicubi ſiſtere, tanqꝫ ſui pectoris coſtã ſine qua diſſoluẽdę ſint reliquę, ſecũ illã trahit. Vna cauſa, propediẽ duos traducet Caron ſua cymba potẽtes Reges, niſi ambo a lãguẽte cauerint Venere. Gallus ſuæ ſpõſæ: futuro ſuæ vitæ gladio: vti ſpõſum decet, ornatus exiuit obuiã: ſonipede falerato Hiſpano inſidens elegãtiſſime, ſemiceuens: labra lãbens: & ſaliuã deglutiens, aduenientẽ ſuſcepit: qđ pulchra ſit ſine fuco, natiuo tantũ colore cõpta, Hymeneos dicitᷣ celebraſſe. Ad languẽtis Veneris incitamẽtũ medicatas eſcas ſumpſiſſe creditᷣ: quia quinqꝫ ſe lãceas primo cõgreſſu fregiſſe iactitauit: quinqꝫ ſibi ipſi ligonicas foſſulas effecit. Si Vernos ipſe anni ſequẽtis flores odorauerit: autuños tu tibi quingẽtos poteris polliceri. Nil magis vitã præſcindit interſe vtqꝫ citius, quã voraginis illiꝰ Baratreæ ꝑfoſſio, in qua vir quicqd viriũ: & ſubſtantiæ vitalis aſſequitᷣ: amittit. agitatione lateris calor vitalis extinguitᷣ: radicalis humor exſiccatur. De bello tamẽ: & Italia iterũ cõcutiẽda cogitat bonꝰ Rex: a Venetis vrgetur, vt ꝓperet: neqꝫ deſunt præſentanei ſtimulatores alii: Triuultiꝰ patriæ ticio, & exules alii, crebris illũ hortatibꝰ adigũt: Germanos habet ſtipẽdiarios octies mille. Satis tibi iã ſit vno cõtextu duos habere Reges ad interitũ longis itineribꝰ, & properanti curſu tendẽtes. Vale ex Valleoleto idibus Nouembris. M.D.xiiii.

Quæ ſit ætas Regis.

Adagiũ.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

cccccxl.

AVdi bellorũ vices vide rerũ humanarũ incõſtãtiã. Venetorũ duces in Rouigo municipio hyemãtẽ Proregẽ nr̃m Ramonũ a Cardona ſunt adorti, aufugit Ramonꝰ: militũ facta eſt diſꝑſio. Suppelectillia impedimẽtaqꝫ amiſſa. Brixiã ſe cõtulit Ramonꝰ: Bergomũ ſeſe dedit Venetis, confide ſecundis rebus. Rex vero contra Medicorũ omniũ: & Senatorũ ſententiã, ad vrbẽ Legionẽ ſe cõtulit, hãc vos Hiſpani Leõ appellatis, plura paſſus eſt incõmoda quã ſi ab Euri Boreæqꝫ tẽpeſtatibus, aut Africi naufragus euaſiſſet. Imbriũ fuit & vẽtorũ

Aufugit Prorex.

vis tāta, & aquarū innūdationes adeo ingētes: vt qſqꝫ riuulꝰ ſupbo lapſſu magna q̄qꝫ flumina
æquaret. Iumēta raptarūt oneraria multa: hoīes quoqꝫ nō paucos: Regis & Reginæ pleræqꝫ
ſarcinæ ſunt depditæ. Inde labit̃ Rex ex cōceptis humoribꝰ in deteriꝰ. Negocia ſequi, & q̄rere
ſolebat, a negociis nūc abhorret. Hæc de Rege Catholico: ad nō Catholicū reuertamur. Nos
dormitamꝰ. Selinſachus Turcarū Princeps euigilat. Is ad magnū Magiſtrū Rhodiū: & Ragu
ſeos tributarios ſuos lr̃as miſit, amicos appellās: quibꝰ ſe iactat diruiſſe Sophiū, oīaqꝫ illiꝰ Re
gna ſuo Imperio ſubdidiſſe, lr̃arū exēplar ad nos miſit. Pugnæ tp̄e inquit ſe ſuas acies triparti Iactantia
to cōſtituiſſe: vno cornu Europeā ſe dicit locaſſe manū, altero Aſiaticā, mediā ipſe cū Phalāge Turci: de
Macedonica ſuiſqꝫ fidis neceſſariis tenuit. Sophiū ait duas tantū acies inſtruxiſſe: quarū alteri Sophio.
Mahometē Vſcancii filiū egregiū bellorū Magiſtrū: alteri ſeipm̄ præfecit. Mahometæ ſorti Inſtructio
obtigit Aſiaticus exercitus: Europeos Sophius ſtrauit, Aſiatica Turci manꝰ Sophii Prætorē Cuneorū.
debellauit Sophiꝰ Europeū, trucidauitqꝫ ad vnū quotquot ſe obtulerūt. Quadragīta inquit
millia Selinſachus fuiſſe eo cornu deſiderata e ſuis. Iā præcipitē trahebat Sophiꝰ hoſtilē exerci Quadragi
tū, niſi Turcꝰ ipſe laborātibꝰ ſuis cū valida manu affuiſſet: Sophianos feſſos, & iā lāguidos, ta millia tru
recētes copiæ profligarūt. Sophiꝰ victus eſt: licet cruētā reliq̄rit hoſti victoriā. fatet̃ Selinſa cidata i vno
chus ꝑ ſuas literas trucidata e ſuis fuiſſe in eo certamine cētū quinq̄ginta hoīum millia. Tyrā cornu.
nū: & dei cōtēptorē Turcus appellat Sophiū, atqꝫ alieni vſurpatorē, ac ſi nil vnq̄ꝫ ſceleris ipſe Cētū q̄dra-
ꝑpetraſſet: & puras ab omni macula manꝰ haberet. Magnꝰ Rhodiꝰ Magiſter futurā deplorās ginta millia
calamitatē Pontificē hortatur, rogat: orat, vt Chriſtianorū cōcordiæ totis viribꝰ innitatur: nā hoium ami
a Sophio Selinſachus expeditꝰ, ſuā in nos potentiā exercebit, tu vale & dole Chriſtianorū di- ſit Turcꝰ.
ſidiis. Ex Valleoleto. xiiii. Kal. Decembris. M.D.xiiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. cccccxli.

DE chriſtianis rebꝰ parū habet̃: q̄d relatu dignū ſit: præterq̄ꝫ Regē Gallorū morbo: æta
teqꝫ ac lateris agitatione grauatū lecto iacere, nec deſiſtere ꝓpterea quin exercitū paret in Iacet lecto
Italiā trāſmittedū. Neqꝫ illo eſt Rex noſter validior, ī peiꝰ ꝑgit eiꝰ aſma, humorqꝫ Tur Gallus.
geſaciēs. Anglꝰ Rex ad Pōtificē ſcripſiſſe dicit̃, ſe Gallo Regi hoſti capitali, ꝑ ſororis matri-
moniū cōiūxiſſe, quia ſe deſertū fuiſſe ab oībꝰ fœderatis, in faucibuſqꝫ hoſtis ſolū relictū,
quo tp̄e generalē hoſtē ipſe iā ſtratū habebat, repudiatāqꝫ a Carolo Hiſpaniarū Principe ſoro
rē eandē ſuā, q̄ Gallo eſt Copulata: vtroqꝫ auo Caroli (Paterno. ſ. Cæſare ac materno Fernādo
Aragonio) aſſentiētibꝰ. Nulli præterea ſororē ſuā poſſe honoratiorē aſſequi titulū q̄ꝫ ꝙ Regi
na Frāciæ nūcupetur. Vngaros aiūt a ſeditionibꝰ deſtitiſſe. Ab hoſtibꝰ fidei, quorū diſenſſio:
nr̃am differt perniciē: nō a ſuſpitione liberat: neqꝫ tutos facit, ſcribitur Selinſachū Turcarū
Principē adeo debilē & cōfractū ex pugna remāſiſſe, ꝙ ſe inde mouere nequerit, donec cū re
cētibꝰ copiis Sophiꝰ illū ſepeliēdis mortuis: & fauciis curādis intētū, adortꝰ profligauerit. In
Aſiā aiūt mœſtū rediiſſe, neqꝫ Cōſtātinopolim audere ob pudorē ꝓficiſci, quia vtriuſqꝫ ꝓuin
ciæ: Aſiæ dico, & vniuerſæ Græciæ: florē reliq̄rit trucidatū, ferūt alii ſua ſpōte rediiſſe: nec ꝓfli
gatū, ſed quia veritꝰ ſit ne frigore, aut eſurie reliquias, hyeme aduētāte, amitteret exercitꝰ: volūt
alii ſeceſſiſſe ab eo plures copias, vt obuiā irēt cōmeatibꝰ: quæ a Cōſtātinopoli trahebātur,
quia famæ peribāt. Qui Sācti Petri Caſtellū in Aſiatico littore præſidio tenēt Rhodii milites,
triſtes & capite demiſſo viuere vicinos Turci pp̄los, neqꝫ in Cōſtātinopolitanis oris læticiæ
ſignū videri vllum, ſiue ꝙ ſæua Tigride Tyrānū crudeliorē: ſint malo fato ſortiti: ſiue ꝙ ami
cos, & ꝓpinquos amiſerint, aut Principe fugato nepoten eiꝰ, fauēte Sophio: cū recētibꝰ militi
bus ꝓpediē in eos vēturū arbitrētur: ꝙ patruo paruerint, licet inuiti. Ab orbe nouo ſcribit̃,
Petrū Ariē cū integra claſſe ad fluminis Darienis ripā appulſū icolumē, lætis animis ſeſe inui
cem habitatores, & hoſpites ſalutarunt. Vale ex Valleoleto. v. Kal. Decēbris. M.D.xiiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. cccccxlii.

EVariis orbis ptibꝰ varia referūtur. Apto Marte Poloni Sarmathæ cēſiti hæretici ab Ec
cleſia, in ſuū Regē deducere illos ad Pōtificis e dicta nitētē: arma ſumpſerūt, & bis ad Bo
riſthēnē fluuiū collatis ſignis in eū certarūt. Cōceptā ab atauis ſupſtitionē exuere cū vi Heretici
ta volūt: vtrinqꝫ iactura ingēs oblata ē, licet alterne ſe cōtriuerint ſuis tm̃ limitibꝰ antiq̄s viuūt. Boemi: cō-
Angliæ Regina peperit abortiuū, ex cōcepta moleſtia ob diſcordiā viri & genitoris Regū, præ tra ſuū Re-
nimio dolore in maturū fert̃ eieciſſe fœtū. Exprobrabat innocēti Reginæ vir p̄ris eiꝰ deſertio gē tertio cer
nē: & cōqueſtꝰ ſuos in eā expectorabat. Ab vrbe ſcribit̃ Iulianū fratrē Pōtificis vxorē duxiſſe, tarunt.
Sabaudie ducis ſororē. Diſtulerūt nr̃i ꝑ Ioānē Veſpuciū ad cōtrahēdū nobiſcū a Pōtifice miſ
ſum rem cōcludere: ſero ſapimꝰ aliq̄n. Ab orbe nouo fert̃ habitatores Darienis ægrotos eſſe
maiori expte, eo ꝙ ſedē in cœnoſi Darienis ripa primi elegerint, atqꝫ circūpſeti mōtibꝰ: ſintqꝫ

Darien pere æquinoctiũ

proximi æquinoctio: diſtant nãq; gradus tantũ ſeptem vnde Meridianis perpẽdicularib9 fere, mõtaniſq; Rotantibus ad ima radiis feriuntur. Si colliũ tamen culmina vel montiũ latera elegiſſent qua a vẽtis deſ᷑ p flare aerem in alicui9 nitidi fontis, aut fluminis vicinia, Eliſię ſunt terræ illæ: ſi præſertim Occeanũ ſpectent. Aegeſtas primos coegit ibi figere pedem: quia illuc applicati pagum reperere ditem, & cõmeatib9 patriis refertũ. Cemaco loci Regulo vi armorum eiecto, pagum ipſi occupauere: neq; de loco mutando vnquã iniere conſilium. Eluetii ſe totis virib9 Tutaturos Maximilianũ ducem: Gallis fœdera petentib9, reſpõderũt. Inter noſtros milites, & Venetos in agro Patauino quædam ferũtur poſt fugatum a Robigo Proregem accidiſſe, ſub lingua immurmurãtur: parum igitur, aut fere nihil eſſe debet, aut noſtris damno cedere, quandoquidẽ non aperte loquũtur. Rex noſter putans locorũ mutationem ad ſui morbi leuamen profuturã, ex Valleoleto Metinam conceſſit, curia in Valledoleto relicta, ſequor illum ego quocũq; proficiſcatur, proceſſit in hidropeſim, neq; motu, neq; quiete ſerpens malum minuitur. Vale ex Metinna Campi pridie Kal᷑. Ianuarii. M.D.xiiii.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS OCTAVVS. Anno. M.CCCCC.XV.

ccccc xliii.

Morit᷑ Rex Gall9: ⁊ qñ ꝺ Turci du cib9 qño diſſiderunt.

Ludovicus. 12.

Franciscus. 1.

Adagiũ de Gallo.

fides Gallica

AVdi, Audi, & diſce: an fortunæ illecebræ: quas falſo Vulgus bona eſſe dicit, proſint ad mortis habenas, aut vertẽdas vel moderandas. In Kalendis Ianuarii emiſit Ludouicus Chriſtianiſſimus Gallorum Rex animam illam, Italia ſanguinis effuſſione ac Imperii cupiditati inſaciabilem. Suffectus eſt Franciſcus Angulemã Iuuenis annos Natus vigeſimus ſecundus. Qua ſit animũ directurus, facile iudicatu eſt, paratum reliquit ei Rex vita functus: Germanorũ exercitũ quindecim millium: Lancechneches vocant, id peditum genus: pugnæ ſtatarię aptiſſimũ, immobile: quid cogitet propediẽ intelligem9: magna credim9, quia magnanimũ eſſe aiũt. Ad Catholicũ Regẽ noſtrũ, & Germanã Reginã affinẽ ſuã ſcripſit literas benignitate refertas: fore ſe filiũ vtriuſq; dicto parẽtẽ pollicetur, ita futurũ arbitramur: Gallico tñ more. i. quãtũ ſibi rebuſq; ſuis cõducere ſenſerit. Rex Catholic9 nr᷑ nil verbis fidit: In Nauarrã nup habitũ Regnũ, terdecim delectos miſit peditũ ductores: cũ ſingulis ducẽtorũ peditũ turmis: qui Pyrẽneorũ anguſtias: ſi qua vis ingruat tueant᷑, ſagax eſt, & lõga rerũ experiẽtia ſapiẽs. Nollet ſurgẽtis hui9 Chriſtianiſſimi Regis adeo armati impetũ Imparat9 expectare. De Selinſachi mœſto reditu ab Imperio Sophiano varia retulim9, licet a priorib9, hæc parũ diſtent, vario tamẽ cõtextu rẽ accidiſſe intellexim9: his dieb9. Cõmeat9 ex Tracia, & vniuerſa Gręcia lõgiſſimis tractib9 vehebãtur. Aſia nãq; eo ãno frugib9 caruit: neq; Armenia illi poterat vel eminã frumẽti præbere. Vaſtauerat Sophi9 eo aduẽtãte vicinia oĩa de aduẽtu cõmeatuũ per Tauri mõtis anguſtias fama vagat᷑, ne fama pereãt, Imperatore incõſulto, multę militũ turmæ tendũt aduenĩetes re intellecta. Selinſachus p celeres nuncios cõmeatuũ præſidiarios monet de defectione ſuorũ, vt ſe ab eis tueãtur: neq; ſinãt de cõmeatib9 qcq̃; minimi donec ad ſe veniãt, reuocare quẽquã nunq̃; potuit, ad plauſtra ꝓficiſcũtur, crudeliſſimo cõcurſu certarunt inuicem: & ſe alterne acriter trucidarunt præſidiarii, & ab Imperatore ſeccedẽtes. Selinſachus autem a ſuis deſertus: & Sophiũ cum recẽtibus copiis aduentaturũ ſuſpicans Tauridẽ relinquit, quadringẽtas totas Armeniorũ familias primarias ſecũ duxit, & p iter breui9: q̃ qua venerat, p Tauri iuga, difficili9 tñ & aſperi9 viã capit, totũ exercitũ & Caſtrẽſia ſuppellectilia cũ impedimẽtis amittit, reliqas inſecut9 Sophi9 in anguſtiis Tauri trucidauit, pauci euaſerũt. Ita qui totũ orbẽ vno ſe pugno cõcluſurũ vno die arbitrabatur: cũ ingẽti dãno: & ignominia nunc in Propontidẽ deiectus in Trapeſundę Regna latet: rubore atq; animi moleſtitia fultus, quæ ſuccedent habebis. Vale ex Metinna Campi. iiii. Idus Ianuarii. M.D.xv.

ccccc xliiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

Vlmeti rex. Papa vult. Parmã cc. De Eluctio rũ culmine: ludibriũ fortũę: q ſoror Angli Regis nupſerit famulo.

DE ãtiquo more ſanctã actur9 Hebdomadã Ieronymoꝝ cœnobiũ noĩe Melioratã, ſe Rex cõtulit, a Metinna diſtans milliaria quinq;: ab Vlmeto municipio duo tñ. Inde licet inualidus Vlmetũ ipm petiit, de hinc Arãdã dorianã, vnde Reginã miſit in Aragoniã, ad eos cõuentus in Monzonum conuocandos. Ventoſillam exiguam paucarũ domorũ Ruſticanam villam tenet, ſiluas frequentans ceruorum cauſa. Ab vrbe ſentitur ancipiti animo eſſe Pontificem: Gallo ne: ſi quid accidit: ob Gallicæ fœminæ ductæ a Iuliano in vxorem: contractam affinitatem, ſit adhæſurus: an noſtro, qui contrahere per propinquum aliquãdo diſtu

lit. Parmam petit Pontifex, & Placenciam vrbes, ducatus Mediolani primaria mẽbra: quæ Iulius eius præ deceſſor: fuiſſe quondam exarcatus Rauennæ brachia, dicebat. Eluetii in ſuis conuentibus: quos crebro celebrant ſuper hoc Pontificis petito, deliberant. Quæ illi ſtatuent facere oportebit: in fortunæ rotæ culmine nunc ſedent, clauum figant ne rota labatur. Inter Gallum & Anglũ Reges (fama eſt) ridendũ quoddam accidiſſe ſtratagẽma, familiarem ſuum quem ex imo loco Rex Anglus euexit & ducem effecit nomine Charolus Brandon in Galliã repetitum ſororem viduam miſit: cum literas ad Regem Gallũ velle ſe nuptui dare ſororem, iſti eidem familiari ſcribens: creditur iſta mimine ſcripſiſſe: quo fierent, ſed Rex Gallus verba non animũ Regis Angli librans, ne ſi vidua hæc ad potẽtiorem aliquãdo Principẽ deueniret, formidoloſum aliquid pariat: ſui Regis literas oſtendi iubet his ſuſpectis: vt hinc & fratris, inde domini mandata exequãtur ambo, imperat: Rex genialem parari Thorũ iubet, deſpondet, & vna vt coeant datur opera ne diſſolui vlterius queat matrimonii vinculum: ſi forte pœnituerit ea ſcripſiſſe. Ita inter Reges viuitur, artes artibus deludunt. Ab orbe nouo ſcribitur, Petrum Ariam ad auſtrale pelagus miſiſſe Gaſparem Moralem familiarem ſuũ, quo ad inſulam tenderet ex litore a Vaſco Nuñez Balboa primo illius pelagi repertore viſam, ſed nõ aditam ob tẽpeſtuoſum anni tẽpus, quam vnionibꝰ abũdaret proximi continẽtes Reguli profeſſi fuerant, Iuit, renitentẽ Inſulæ Regulũ armis debellauit. Centum armatorum peditum habebat Gaſpar manum, contra inermẽ, licet ferocem: non fuit opus magno labore. Mitis effectus Regulus noſtros hoſpitaliter ſuſcepit. A tria dicunt eſſe, domos eius Rege digna, Fortunatiſſima eſt, Arboribus, & frugibus: ac ſilueſtribus Animalibus, & volucribus inſula. Vnum tulit vnionem, nucem æquans mediocrem, is ad haſtam poſitus inter Dariẽnẽſes precio mille ducentorum Caſtellanorum fuit venditus. Vale ex Aranda doriana. iii. nonã. Aprilis. M.D.xv.

Adagiũ de fortũę rota.

Ridicula frans.

Artes Regũ inter. c.

cccccxlv.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

LOcum crebro mutamus: Burgos vrbẽ incolimus, proſequitur Leo decimus inceptũ a Iulio concilio Lateranenſe. De huiuſmodi ſeſſionibus nil ſcripſi hactenus, quia nil arduum tractaſſe conciliarios audiueram. De mutando Kalendario aiunt agi: & anno reducendo ad rationem certiorẽ, ex quo namqꝫ per Cæſarem Iulium ſolaris hic annus in quinqꝫ ac ſexaginta ſupra. ccc. dies: & ſex horis additis, diſtinctus fuit, aberrare per dies vndecim reperitur, diſcutitur, nil tamẽ ſtatuũt. Aſtronomicę Artis periti quicũqꝫ ſunt in Chriſtiana religiõe a Pontifice monentur, vt quiſqꝫ per ſua ſcripta de hac re ſententiã dicat. proxima ſeſſione ſancitum eſt, & meo iudicio ſanctiſſime ne veterata inter Franciſcos: & Dominicos fratres de conceptu Virginis diſſenſio vltra vagetur: æternum eſt vtriqꝫ impoſitum ſilentiũ, pie id credere: non eſſe impium, iudicatũ eſt. Statuerũt etiam proſcindendã eſſe pragmaticam Galli Regis de præbendis ad Regis votum Eccleſiaſticis beneficiis, ſed Regis Galli orator ab eo ſtatim appellauit, neqꝫ poſſe impræ ſentiarũ Regem ſuũ, probos viros deſtinare oratores ob ingruentia bella, interea ſe vſſurũ antiqua conſuetudine proteſtatur. Reſeruas omnes Pontifex reuocaſſe, fœduſqꝫ cum Cæſare ac noſtro Rege: & Eluetiis iniiſſe, contra Gallũ Regem, magna parantem: vt Alpes in Italiam traiiciat armatus. Parmã & vna Placenziam vrbes: Pontifex a fœderatis accepit, Cæſarqꝫ Bergomũ Venetis ablatum, a noſtris habuit. Multi dubitant de animo Pontificis: colligere ſe aiũt a coniecturis aliter eum ſentire, q̃ profiteatur, ſed hac præcipua (quã referre eſt animus.) Octauianꝰ Fragoſus eſt Genuę dux, Gallicis rebꝰ hic ſemper inhæſit, neqꝫ trahi vnquã potuit ad Maximiliani ducis amicitiam: Genuam in fide Gallorũ ſuſtinet. Eluetiis Genuam in Fragoſum petierunt, in Fragoſi auxiliũ copias duxit Florentinas Laurẽtius Medices Pontificis nepos: & familiæ caput: collige hinc quid ſit credendum. Et vale Burgis pridie nonas Iunii. M.D.xv.

De cõcilio: q̃d agitẽ. ſententia: vt taceant ad oia: ꝛ Frãciſci de cõceptione.

Sic de Conceptione in Concilio Latera[ne]nſi.

cccccxlvi.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

NEqꝫ horrẽdis frigoribus, aut ęſtu tabido curſores deterrẽtur: cutẽ habẽt teſtudinea cõcha duriorẽ: formicis horrea parãtibꝰ crebriores eunt redeũtqꝫ volitando. Nõ ſatis in Italiã ſæuiuit hactenꝰ fortuna: lachrymoſiores pullulãt erũnæ. Gallicũ eſt publice ꝓclamatũ nomẽ in vrbe Genua, q̃ ad ſui pnicię ciuilibꝰ odiis ſemp inuigilat. Põtifex ſecreto creditur fouere Fragoſum ducẽ Genuẽſem. Veneti ſtãt in armis: Gallũ Regẽ opperiũtur ad excidiũ Italiæ, ſtimulãt p frequẽtes nũcios Gallũ: vt ꝓperet, ipſe autẽ nil cupere magis videt. In Eluetiorũ cõuentibꝰ ſancitũ eſt Maximiliano duci ferẽdas eſſe ſuppetias, at tamẽ eſt aliquãtulũ duci timẽdũ, diſſidẽt iã inter ſe Eluetii, ſata eſt inter eos diſcordia, ſimultatibꝰ ſtudẽt, ſunt qui nolint arma eſſe ſumẽda in Regem Gallũ. Sunt & qui parere primoribꝰ eorũ recuſent, licet ſuffragiis cõmunibus ſit ſtatutum: vt eatur in Gallos: inuiti trahuntur multi, corrupti a Gallis vt aiunt, Anguſtias Alpium occupant Eluetii, qua venturos putant Gallos Pinarolum in Alpi-

De variis Italię cõflictibꝰ aiorũ. Veneti: vt Gallus trãſeat inſtãt.

bus, & in Alpium vicinia, Nouariam, & Alexandriam tenent. Prorex noſter ſe iturum inquit in Eluetiorum auxilium cum exercitu ſuo equeſtri pedeſtriq;, ſi Galli trāſierint. Liuiano Venetorum Duci iacturam, dicitur Prorex, neſcio quam; intuliſſe in accepti in Rouigo damni vindictam, leuis debuit colaphus eſſe quandoquidem non concutitur aer tonitruis. Laurētius Medices apud Proregem Ramonum pontificias ducit copias. Signa inquiūt a Laurentio prodiiſſe ꝙ prono ſit animo ad Gallos, ne pugnæ tempore, ſi pugnandum fuerit, aut ſecedat, vel aliquid deterius machinetur, timent. Cæſar eſt in Vienna Panoniæ Auſtriæ cū vndeceñæ puella, viuentibus fœminis vt aiunt formoſiore, Vngari alterius Panoniæ Regis filia, dicitur celebraturus Hymeneos. Id autem nuncium quod ad nos tu ſcripſiſti Regis & aulicorū omnium animos perturbauit, quod noſtrum ſit mare Pyraticis a deo refertum libycarū, & Turcarum claſſium, vt nemo audeat ex vllo portu Europæ exerere caput. Qꝫ Sardiniæ primariū vrbem oppugnauerint, ꝙ Gibraltarum ad Herculeum fretum tormentis auſi ſint concutere, ꝙ vna Baleares inſulas fuerint depopulati, ꝙ quæq; obuia nullo obſtāte rapiant, & infeſtēt omnia maritima, cenſeto quid ſentiamus. Regis ægritudo effecit ne contra eatur, deſidem illum tenet ac mœſtum, nequit iam tollere caput, breues arbitror futuros dies eiꝰ. Tu vale Burgis idibus Iulii. M.D.XV.

ccccc xlvii.

P.M.A.M. Ad Ludouicum Mendocium Marchionem, & Comitem.

Conſolatoria d morte Comitis Tēdillę: de Regis repētino caſu in lecto: qūo fuerit adiutus cū iam expiraret.

PAtrem tuum, quo ego duce in Hiſpaniam veni, obiiſſe intellexi. Viuere is nūc incipit, non mortuus eſt, ſed eſt in tuto a fortunæ viciſſitudinibus liber. Quid de octogenario poterat aliud expectari, niſi vt naturæ mutuum redderet? Inter illuſtres Heroas pręclare geſtis, & inter cœlites vita & moribus inſignes charitate feruidus cohabitat. Ora reliquit hominum de ſe plena laudibus, bello & pace ſummā eſt gloriam aſſequutus. Nouū tibi Marchioni titulum adeptus eſt, patrioſq; cenſus multiplicatos, & in iſto Granatenſi Regno gubernando regulam præbuit: qua futurus es: & tu regibus Charus, habituſq; in precio. Satis cum eo bene actum eſt: quandoquidem in graui ætate datum illi fuit talem habuiſſe ante oculos: cū abiret, & facultatum & laudis hæredem. Mœrorem igitur nos abiiciamus: & illi magis, ꝙ tantis laudibus tolli mereatur, inuideamus: ꝙ̄ quod obierit miſereamur. Demus operam ne quid in vita: quæ afflatu ſolo breuior eſt, nobis occurrat animi perturbatiuū, quoad fieri poterit. Ad te poſt hac noſtræ literæ: vti ad illum hactenus: dirigentur vti petis. Quid de rege deus ſtatuat cupis intelligere: labitur indeterius. Huc repentino motu exagitatus conceſſit: quia in vrbe Burgenſi noctium proxime præteritarum vna, fere ſuffocatus dormiens eſt: ex catarro & ſincopi cordis fibras concludentibus. Senſit Gurgitantem, ac ſtertentem horride vnus ex his, quos Spinoſæ Monteros vocatis, quibus regis nocturna creditur cuſtodia: cuſtos is per aulam deambulabat, ex ipſorum more cæteris collegis dormientibus: vicibus nāq; vigilant, interq; ſeſe excubias diſpartiunt, ad ſtrepitum fere iam euomentis Regis animam accurrit. Cubiculum ingreſſus: Regem reperit inclinato extra lecti ſpōdam capite ſemiexanimē: proclamat miſer. cubicularii aduentant, Regem eleuant: membra eius cōfricant, corpus totum concutiunt: torquebat ſine voce oculos ſui inſcius, frigida vultum irrorant aqua: rediit tandē. Hinc inſperatus hic diſceſſus, æſtiuo tempore: imorari vlterius illic recuſauit: ne idem accideret. Locorum mutationem ſibi fore ſalubrem putat: de Rege noſtro ſatis. Quid claſſes Pyratarum Cilicum: & Numidarum in noſtro mare cum ſumma noſtra ignominia operentur, tu plenius intelligis qui propior es, & illorum litorum Prorex. Deſunt tibi ad illorū vim infringendam vires inquis: quia regiis opus eſt auxiliis, arbitror te vera dicere. Neq; rex eſt incuſandus, nequit enim cum validis morbis: & vna cum hoſtibus certare. Vale ex Aranda doriana. xv. Kal. Auguſti. M.D.xv.

ccccc xlviii.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris.

Auguſto mēſe gelu. d libellis miſſis ad Papā: de orco nouo ſignī: qd Papa nos fraudet.

AVdi quam varia ſyderum ſint conſilia: quis hoc crederet, regionis huius vineta. xv. Kal. Auguſti concreta gelu ſunt omnia: vuæ deperditæ. Vis vt quę ab exteris habeantur, vti patri tuo quondam, tibi ſignficem: Non abnuo quandoquidem illius loco te ſum habiturus: ſuxeriſq; tu & meas literales mamillas: hoc primū ad vrbem Romam familiarem meū: Orduniæ: capillati mei, qui tibi aliquando porrexit ientaculum adiſcenti: apud me fratrem: iuris peritum: qui me a Romanuſculis cauillationibus tueatur, miſi: Litigioſæ quædam mihi contentiones exortæ ſunt. Habebis egregium procuratorem: ſi quid tibi negocii acciderit in vrbe. Dicitur Licenciatus Aguiñiga. Ad aliena pergamus, In Laurentino Pontificis nepote, qui patrui copiis præeſt: apertiora in dies apparent diuerſi animi a noſtris ſigna. Inde colligunt Pontificis animū alium eſſe quā polliceatur. Per licenciatum illum meum ad Pontifi

cem direxi de orbe nouo pauca: habebit aliquando plura. De particularibus hiſce inuentis libellos cudo: prodibũt ſi vixerimus. Eluetii Lamparoſam vallem in alpibus occupant, ea putant Gallos tentaturos tranſitum. Aiunt perempta fuiſſe Vaſconum & reliquorum militum Gallorum millia decem, qui ſubſequenti exercitui, vt viã aperirent, tutaq; redderent itinera, pręmiſſi fueraut. Forti aio tenẽt Eluetii auguſtias illas alpiũ, propterea quęſituros putãt Gallos, aliunde traiectũ. Deterrẽt ab his inceptis Galli regem ſuum, difficultates, & pericula, maiorumq; ſuorum exempla illi proponũt. argumẽtis eũ diuertere ab hac prouincia nitũtur. Triuultius autem, & reliqui extorres a patria, patrię ipſi calamitoſi ciues, iuuenẽ regẽ ſtimulis adigunt, laudis & ſupinę illi glorię munia enarrãt, retrocedere oſtendunt eſſe ignominioſum, difficultates non eſſe eas quas meticuloſi putant. Fęderatos nunq̃; cõuẽturos, ſuſpectos eſſe alterne omnes, Eluetios non eſſe vti ſolebant vnanimes, Galli regis exercitum potentem eſſe ad infringendas totius orbis vires, iuueni regi perſuadent. Ita trahunt iuuenis animũ in diuerſa, proceſſurũ putamus, quia magnanimus eſt, & glorię cupidus. Ita pręinteſtinis odiis Gelforum & Gebellinorum ſata ſemina tartarea, ex barbaris in barbaros, Italiam ipſimet Itali, dilacerandam coniiciunt. Rex noſter non is qui ſolebat, eſt conuerſus ex phębęo alacri & placido in irabidum, ob infirmitatẽ, q̃ illum indies magis ac magis grauat. Reuocatũ ex aragonicis cõuentibus ſuum vice cancellariũ, cum ſumma iuſſit ignominia capi, ac duci ad oppidum Simancas, a Valledoleto lequas diſtans duas, quid cauſę alias, nunc vale. Ex Arãda. xvii. Kalendas Septembris. M.D.xv. ccccxlix

Eluetij anguſtias Alpium occupãt: qđ Galli cõtra ſuũ Regẽ ne in Italiã eat.

Multa diuerſa.

REpentino motu, Arãda Segouiã venimus, repentiniore diſceſſimus, & lõgis itinerib⁹ Calataiutũ cõceſſimus. Hic ab Aragonicis vult rex aliter agi ſuper iuſticię obſeruãtia, q̃; hactenus. Vt aragonũ ſtipendiis dux eligatur cum militibus quingentis, qui homicidas, ac ſceleratos quoſq; inſectetur, quacũq; profugiant proceres, in quorum oppidis, tãq; in opacis, & montanis abditis nemoribus, aut aſylis, tumultuarii, & ſicarii quiq; recipiũtur, Regis aduerſantur ſententię, populi fauent, proceres antiqua oſtendunt preuilegia de huiuſcemodi tutella, quia reges ipſi quondam elegerint, non ſortiti fuerint, A rege petunt ipſi proceres, vt ordine ſuo per conuentus tractetur, ne preuilegia infringat. Rex, qui eorum callet mores cauilloſſos, populis prouidere ſtudet, qui ex huiuſcemodi procerum receptaculis prẽmũtur. Hic ſumus. Finis loquer. Ex Italia & eius calce, Neapoli dico, fertur, noſtras triremes profligaſſe ac cepiſſe terdecim turcharum nauigia, fuſtas dicit populus. An tempeſtatibus actas, ad ea littora, an certamine nautico nondum habemus certi quicq̃;, ſecundum eſt & fauſtũ nũtiũ, vtcũq; ſit. A femore autem ipſius infelicis Italiæ, ex Inſubria dico ſcribitur, regem Gallorum ſui eſſe ductorem exercitus. Per Argẽtariã vallem nulli vnq̃; turmę peditum hacten⁹ peruiã, ne modo exercitui, per horrendas alpium coſtas, per famem, per ſitim, & magna diſcrimina, per immenſos labores traiecit exercitũ, via impedimentis aperta, mõtibus equatis, nequiuit aliunde, ob eluetios reliquas alpium anguſtias occupãtes. per exploratores Proſper Columna equitatus maximiliani ducis pręfectus, qua Galli venirent, intellexit. Longis itineribus cum quadringentis cataphractis ad eam partẽ procurrit, primos tranſeũtes ſe profligaturum, & reliquũ exercitum inter illas horrendas valles retenturum donec inedia periret, arbitratus. Pręuertit fortuna conſilium. Villafranca in vallium Argẽtarię faucibus ſita eſt, ſiſtit ibi proſper, feſſos recreat milites, equoſq;, proditur ab oppidanis interea, qui Gallorum primam aciem, quę iam tranſierat monuerunt, de Proſperi & ſuorum militum laſſitudine. Per vada extranea & deuia traducunt Gallos. Proſperum & milites omnes adoriuntur, capiuntq; ad vnum, Tuto Rex Gallus, & vniuerſus exercitus ad plana deſcendit, in regiucula dicta Mõferrat⁹ habet caſtra, in oppido dicto Cuni, ab eluetiis alias oppugnato, ſed minime capto, quę ſuccedent habebis, ex Calataiuto. xiiii. Septembris. M.D.xv. ccccl

De ſtatuto regis i Calataiuto cõtra procerũ p̃uilegia de captis turcharũ nauibus trãſit⁹.

Captura p̃ſpi colũne.

PAucis ante diebus ſcripſi Gallicum exercitũ alpes cum ſuo rege ſuperaſſe, Proſperũq; Columnã captum a Gallis cum equitatu. His auditis Eluetii qui omniũ rerum penuria in alpibus laborabant, ſpe ſua fruſtrati, alpes deſerunt, Montiam proficiſcuntur, ibi diffident inter ſe, deſerendam eſſe prouinciam hi ferebant, quia pecuniis aut cõmeatibus illis minime a fęderatis ſuccurreretur. Qui ſaniore conſilio viuebant, tollerandas eſſe quaſcũq; difficultates, & potius moriẽdum prędicabãt, ſe Italiæ propediem dominos fore, ſi durauerint, aliqui e prudentioribus arguebant. Prębitos a pontifice tantos honores, neq; pro vita eſſe amittendos. Lituratũ iri quicquid præclare geſtum eſt hactenus, cũ gemitu pleriq; ferebant. Hęc aliquibus incaſſum. Albertus Bernenſium Eluetiorum dux a vicinis ſeceſſit, & patriã verſus iter cepit, cum Eluetiorum phalange decem milium. Ex itinere fit obuius dux Barri

Cõfuſio Eluetiorũ diuerſa tendẽtiũ poſt captũ p̃ſperũ.

Maximiliani ducis frater, cum recentibus Eluetiorum copiis ad millia viginti, cum mãdatis ab vniuerſo Eluetiorum cõuentu, ne quis retrocedat, bonorum, exilii, ac vitę pœna prępoſita, ſiue ſtipendia perſoluantur a fęderatis ſiue non, eſſe ferenda extrema omnia cẽſent, vel vincendum, vel omni Eluetiorum multitudini moriendum ad vnum, vẽturos qui domi ſuperſunt, ſi aduerſi aliquid acciderit. Siſtunt pedem, qui diuerterant, animo tamen auerſo, Gallorũ prępoſitis & promiſſis aures prȩſtant, ingentes pecuniarum aceruos Galli pollicẽtur Eluetiis, modo redeant. Non defuere, qui annuerit. Galeratum vſq; municipium cum ducatorũ millibus quingẽtis & valido pręſidio profectus eſt Leutrecus, e primoribus ducibus, vt Eluetiis pecunias impartiretur. Galli aiunt ſe ab Eluetiis fuiſſe proditos, ꝙ cum eis iecerint fœdera, & tumultuarie Galeratũ venerit, per vim ablaturos pecunias, neq; fidem ſeruaſſe. Ramonus prorex noſter hęc ſentiens, pedem ſiſtit, non audet ſe credere diſcordãtibus Eluetiis, ne medius intercipiatur a Gallis & Eluetiis, quia pręſertim neq; Laurentio medices fidebat. Suſpectas inquiunt a pontifice reperiſſe membraneas breues literas. Cardinalis Sedunenſis laborat, ſudat, cruciatur vt conueniant Eluetii, nũc hac, nunc illac incurſitat, ad pro regem profectus, illum vrget, vt ſeſe iungat Eluetiis, futuros illico concordes ex eius aduẽtu, tanq̃ alatus Mercurius quieſcit nunq̃. Rex interea Gallus ex Boſſallora villa ĩ Ticini fluminis ripa ſita, milliaria forte ſexdecim ab vrbe Mediolano progreditur, ſperat ſe cum ſolis Eluetiis, & his paucis rẽ habiturum. Sentit fęderatorum diffidentiã de Eluetiis, & animorum inter ſe ſuſpitionem, q̃ ſuccedent intelliges. Nequeunt iſtæ claſſes fluctuantes, niſi ad vaſtas rupes elidi. Tu vale ex Calataiuto. xii. Kalendas Octobris. M.D.xv.

ccccclı

De varia fęderatorũ conflictatione. qd ſpeſt autor vbi dux/ꝓ quo pugnãdum eſt/ſit inclus. et Rex Gallus preſens. Eluetij diſcords. Genua cõtra nos.

SVnt horum temporum adeo crebrę nuntiorum curſitationes, vt nullus fere dies prætereat, quin noui aliquid habeamus. Gallum regem in ſummo eſſe diſcrimine referunt hi. Adeſſe tempus aiunt, quo Gallicum nomẽ extinguetur, euadere nullo modo poſſe regẽ ipſum, aut e ſuis militibus vnũ, quin aut trucidet, aut capiatur. Ex cataphractis trib⁹ fere millibus, & peditibus ſex & triginta millibus, leuis etiam armaturę nõ paucis, neminẽ excipiũt. Irridentalii, qui ſunt rerũ experientia ſapientes. Putãt iſthęc Eluetiorum diſſidia, proregiſq; noſtri ſuſpectione de pontificiis & Eluetiis, Ludouici Mediolani ducis exemplo, aliquid magnum infortunę gremio paritura. Addunt etiã Bartholomeũ Libianũ tenere pręſidio Laudem vrbem, a Mediolano millia diſtantẽ viginti tantũ, cum exercitu recenti venetorum, eſt & medius inter proregem & Eluetios, quia Placentiam prorex occupabat a Mediolano millia quadraginta. Interſecat igitur Libianus proregis iter. Etiam fama eſt promulgata, ſiue id Gallicum fuerit ſtratagema, de quingẽtis millibus ducatis aureis per Lautrecum cum quingentorũ cataphractorum pręſidio Galeratum Eluetiis prębendorum, ſiue id acciderit, deterrentur eo nuncio Hiſpani, neſcio & an pontificii. hęc varia varii. Ego autem, qui bellorũ euẽtus eſſe haud quaq̃ certos legi ſępe, audiuiq; noſtra tempeſtate, quiue parua manu ſcio profligatas fuiſſe aliquãdo magnas aduerſorum copias, caſui rem reporto. Maximilianus dux, ſiue ꝙ iners ſit ac deſes, ſiue ꝙ patris edoctus exemplo, perfidiam timet Eluetiorum, ſeſe intra caſtellum continet, Gallis de deditione magna pollicentibus reſpondiſſe inquiunt, ſe velle mori ducem, neq; vereri quicq̃ ſub talibus parentibus quales Eluetii ſint. Putãt aliqui trium viratum illum, de quo alias mentionem fecimus, ex elegãti iuuene in Sardinapalum ducem cõuertiſſe. Caret cõſilio ad horum temporum exigẽtiam. Ergo vbi Eluetii, aut ex fœderatis nemo viderit quenq̃, pro quo ſit pugnãdum, contra, ſuum Galli regem pręſentem habẽt animoſum, elegantem, potentem, tractabilemq; cuius res agitur, quid ſperãdum eſt? Neq; parũ offuturam exiſtimo Proſperi Colũnę, ac ſuorũ militum capturam. Genua die octauo Septẽbris Ramirum Nuñez Guzmanũ oratorem noſtrum emiſit, publiceq; ſunt erecta Gallica vexilla. Iacob⁹ Aquila noſter orator apud ducem vir prudens eſt, & literarum gnarus, ſed parũ profutura credimus eius conſilia. vt exeat die noctuq; ducem hortatur, vt Eluetiis ſeſe oſtendat, vt intelligant cuius eam ſint vitam abiecturi, nequire deteriora pati, q̃ quę a Gallis expectat, incaſſum omnia, manet inclusus. Tu vale, & aures prępara patentes ad audiẽdum ſucceſſus. ex Calataiuto ſexto Kalendas Octobris. M.D.xv.

ccccclii

Dux Geldrię germanorum prętor cũ Gallo remittitur/cũ triultio ad Mediolani portas icurſitauit.

AFluctuante Italia fertur regem Gallorũ, ducem Gueldrię retromiſiſſe per equos diſpoſitos, quia ſenſerit ab ea parte ob Cęſarem, pullulare quoſdam motus. prętor erat vniuerſi germanorum peditatus, fratrem eius ſuffecit rex. Ex Boſſalora & Mazenta, quę diſtat a Mediolano milliaria forte quindecim, cuncta vaſtans Gallicus exercitus proceſſit. Ne quid incõmodi patiantur incolę ſemper iubet magnanimus rex edici, ſed fruſtra, belli eſt regula, vt quacũq; magnus ducatur exercitus, eant in prędam cũcta. Primam frontem gradien

tis exercitus Triuultio, ſuę meęq; patrię gladio ancipiti, tradidit, tãq; viarum gnaro, & qui vigilantiore cura rem ſit acturus, ne ſenio confectus viuat vltra extorris. Ad Mediolani portas inquiunt eum, & cum peditibus quibus prçeeſt, Petrum Nauarrum ſeſe applicuiſſe. Ex aduẽtu ſuo ſperauit excitare tumultum in vrbe, reiectos fuiſſe inquiunt cum ignominia. Eluetiis deeſt equitatus, pugnaturos tamen credunt. Id ſi fuerit magna erit Chriſtianorum ſtrages, dum ram amplectentur prouinciam, Quid ſolus peditatus diſcors cõtra germanorũ robur, qui ordinem ſeruant eundem in prçliis, & contra Gallicum equitatũ validiorem, q̃ nunq̃ hactenus. Proh quanta ſanguinis imminet effuſio. Sedunenſis contionator inter Eluetios effectus eſt, vt conueniant hortatur, ne partam velint gloriam amittere, ne prçclaros apontifice datos çorum bellicç virtuti titulos deturpari patiantur. Tantam occaſionem oblatam ne ſinãt e manibus labi rogat. Diem adeſſe illis inquit, quç proſtrata potẽtia Gallica, Eluetios vniuerſis totius orbis populis & gentibus ſit prçlatura. Proh quantam nobis quietem, quantum nomẽ & quam çternam famam, atq; glorioſam eſt nobis iſta dies paritura, tũ orando, gemẽdo partim, & lachrymas effundendo, minando etiam pleriſq;, ac exilium, & ſui generis exterminiũ in patria prçponendo ſe macerat. Gallorum eſt vir infenſiſſimus hoſtis. Nullum ponit in victoria dubium, ſi vnanimes ad rem gerendam progrediantur, ſed ſi recuſauerĩt ſe tamen belli fortunam, cum dicto parentibus experturum. Emori ſatius eſſe concutiendo ſe dicit, q̃ cum tanta ignominia redire victos in patriam, vbi cõcluſi inter horridorum mõtium aggeres vitam ſint perpetuo miſeram, & calamitoſam acturi. Hçc & alia multa Sedunẽſis, ſed parũ pro futura creduntur. Tu vale tertio Kalendas Octobris. M.D.xv. cccccliii

De crudeli pugna heroicũ poema quodã/ repẽtino afflatu Platonico ocpacũ ex tpe.

Proh facinus crudele, atrox dictuq; nefandum.
Fulgure deterius ſçuo, tonitruq; tremendo,
Certarunt acies, campos tinxiſſe cruore.
Quid te Galle iuuat rex inclite? quid tibi
Eſt nunc plus ſolito? guttur ne tuum ſuauioribus eſcis.
Propterea implebis? precio maiore parabis.
Proh dolor, optatas veſtes, lecto ne recumbes.
Conſtrato melius? meliora ve pocula ſumes?
Haud equidem, ambitio eſt, tituli ſub nomine quodam.
Quç genus humanum raptat, vertitq; quatitq;.
Peſtis dira nimis, tetro ſata ſemine auerni.
Hçc fuit, hçc vaſtum tibi cor concuſſit, vt amplum.
Imperium imperio iungas, ſubdaſq; popellos.
Qui leges ſeruare tuas, tua iuſſa recuſent.
Feciſti miſeros multos, miſer ipſe futurus.
Iudicis ante pedes iuſti, mihi crede pigebit.
Cladibus his tantis cauſam, ſtimuloſq; dediſſe.
Ex nece tam ſçua, vacuaſti templa, deoq;.
Cærataſq; faces, & thurea dona tuliſti.
Innumera, & luctu, & lachrymis, gemituq; repleuit.
Compita, tecta, vias, vrbes, atq; oppida multa.
Hçc tua tam feruens ſceptri immoderata cupido.
Certe hoſtis noſtrç legis furibundus & acer.
Turcharum princeps, fœdatus ſanguine fratrum.
Et patris, & reliquç ſtirpis, turbçq; nepotum.
Proſtrari exhauſtu potuiſſet forte minore.
Sanguinis, & fatui Mahometç iura periiſſe.
Sit monſtraſſe ſatis qui ſis, memor eſto q; ille es.
Cui datus eſt ſuperans titulus de nomine chriſti.
Arma cape in Turcas hoſtes, placeatq; potentes
Exercere tuas vires ſub nomine tanto.
Sat generoſe heros iuuenili ardore citate.
Sat tecum. Facti ſeriem referamus amicis.

Quis fructus effuſionis ſanguinis.

Quid vtilitatis cõtra infideles.

¶ Heroo exorſus pede ſum tantæ ſtragis initium, nouo quodam ſufflatus inſperacto furore, venerunt in buccam repente, nolo laborem irritum fieri, prçcedãt ergo, & ordo pugnç liberiore ſubſequatur oratione. Ad milliaria quinq; ad vrbem illam Mediolanũ maieſtatem fere

Hic eſt crudeliſ illa pugna prope mediolãu;.

cœleſtem ęmulantem, nobilitate refertam, decoram, ditem, fortunatiſſimā applicauit exercitum chriſtianiſſimus rex, pulchris, vti fama eſt, naturę dotibus ornatꝰ, annum natus vix tertium & vigeſſimū. Mediolanū ex Montia Eluetii ſe contulerant, paucis tunc ad certamen hortatiuis his verbis ad pugnā paratos, Sedunenſis Cardinalis alloquitur. Fœlicitas veſtra o ſocii, niſi animos reſumpſeritis, & vincere ſtudueritis, in ignominiam, & calamitatem inſignē cōuertetur. Memores eſtote cōmilitones egregii, ꝙ facile ꝙq; leuiter, octo vix Eluetiorum millia ad Nouariam tantūdem virium Gallorum ſtrauerint, ac fuderint, & ex vniuerſa, cum noſtri filii Maximiliani ducis paucis equitibus Italia fuderint. Prȩclarior, vtiliorq; nunc ſeſe nobis offert occaſſio. Regem ipſum, ipſum Gallorū, ni diffidere perſeuerauerimus, cum ipſius Gallię totis viribus, ad manus ſumus habituri, & finem bellorū inter Chriſtianos populos, cū ſumma laude noſtra impoſituri. Si hodie o ſocii victores euaſerimus, quis vltra contra nomen Eluetiorū audebit exerere vel digitum. Hos hortatur, illos monet, aliis eblanditur. Sed fama eſt ſurdis dici omnia. laudis ęmulatio vicinorū trahit pręcipites Eluetios. Sūt per conuentus diſtributi, Inferioribus eſt maiorum conuentuū moleſta inſolentia. Baſilei, Bernenſeſq;, atq; alii, de principatu gloriantes, minorum iudiciis, nimiū ſibi tribuere videntur, cum effuſio ſanguinis, & pericula bellorum cōmunia ſint, Hebetiores id ęgre ferunt. Hinc exorta diſcordię peſtis, Sedunenſis autem, his dictis, quę ſupra memoraui, exit, ruitq; cum ſuo comitatu in hoſtes, ſequitur illum acies prima. Vaſcones, Normādi, Picardi primi veniunt in occurſum, trucidantur maiori ex parte. Eluetii tanq; vrſi aduerſa venabuli haſta in vulnerātem venatorem, foſſas tranſiliunt, qua tormenta in eos parata erant Gallica, pertinaci ſpiritu cadendo, moriendo, mactando, ad tenebras vſq; pugnatum eſt. Totam egerunt noctem ſemiobruti inſomnē Eluetii. Gallorum exercitꝰ iam diſcindebatur, & ni rex ipſe, pyrro animoſior, acies circūcurriſſet, actum erat, nunc a fronte, a tergo nunc, circūditans, hos pudore, illos metu ad cuneos reducebat. Viarum ignorantia, & noctis horrenda formido, maximo fuit regi adiumento, ſtetere nanq; multi, qui aufugiſſent, ſi qua forſam iter ad fugam illis patuiſſet. Et clari ducis & ſtrenui militis officio, ea nocte functus eſt rex. Horas octo & viginti ſine cibo ac quiete dicitur conſumpſiſſe, ab ocrea & crepida vſq; ad clipeum armatus, iiſtendis etiam ad Eluetiorū latera tormentis inuigilauit, vt, vbi primum, eluſceceret, Eluetiorum illia machinarum globis emiſſis trāſuerberarētur, ita ceſſit, rabide certatum eſt vtrinq;. Sed a ſociis male adiuti pauci, qui ſuperfuere ſtrictis ordinibus, & protētis ſignis diſceſſerunt, ducibus omnibus in fruſta per aera raptatis a pilis ferreis aut plumbeis. Bartholomeus etiam liuianus venetorum dux cū vna cataphractorum acie recenti a tergo improuiſus aueniens, Eluetiorum phalāgem in Gallos inſultantem cōterruit. Is ex laude tempore pugnę affuit. Hęc ſuccincte accipito, ꝙ dolatius rē intellexerimꝰ, latius ſcribemꝰ. Vale ex Calataiuto pridie Kalēdas Octobris. M.D.xv.

Que cauſa trahat pręcipites Eluetios.

Eluetiorū inaudita audacia.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiarſi.

ccccclv

PRopere nuncius a te mearum literarum reſponſum attulit, de ſtrage apud Mediolanum ꝙdo id acciderit, quidue inde ſucceſerit cupis intelligere. Septembris idus pugnę hora ante occaſum ſolis tertia fecit initium. Poſtero die eluceſcente repetitum eſt certamen, & acriter pugnatum, ſed nequiuere tantam equitum & peditum copiam, eo ordine pugnātium quo ipſi, diutius ſuſtinere, ſoli pedites Eluetii a fœderatis omnibus deſerti, neq; intra ſe cōcordes, pro certo habetur primo congreſſu Gallorum agmen retroceſſiſſe diſiectum, impedimētaq;. Papiam verſus, quę ſtabat in fide Gallorū iter cœpiſſe, putaturq; regis ipſius virtutē, & animi fortitudinem tanto diſcrimini pręſtitiſſe medellam. Neq; offuit Liuiani venetorū ducis aduentus, vti aiunt pleriq;, ex tranſuerſo. Ceſſerunt tandem Eluetii, minime tamē vti ſcribitur victi, ſed laſſi & pre inedia & vigilia languidi, ducibus omnibꝰ & ſociis maiori ex parte deſideratis. Mediolanenſes benigne ſuperſtites illos exceperunt, & cibis ſanos recrearūt, ſaucios curarunt, figere tamen pedem noluerunt, mille incolumibus in ducis & Caſtelli cuſtodiā relictis. Comum verſus ipſi, quę ciuitas eſt in finibus eorum, inde in patriā profecti ſunt. Spe duci relicta, ſe cum ſociorum numero maiore in eius auxilium redituros, bono ſit animo ſuadent. Reliquias eorum non eſt auſus rex proſequi, aut ducem mittere in abeūtes, deſperatis liberum reliquit abſceſſum. Rex ipſe victor Papiam conceſſit. Noluiſſe Mediolanum fertur donec maiori exercitum parti det commeatum, ne ſub ſpecie tumultus alicuius detur in pręedam. Varii ſunt in curia hominū affectus, inter exteros ꝓcipue. Neapolitanos, Florētinos, Genuenſes, Gallorū parti ſtudent pleriq;, qui regi glorię non inuidēt hanc fuiſſe ſui ſeceſſus cauſam ab afflicta vrbe Mediolano prędicant, alias, alii excitant, honoratiori adhęreamus. Cōtendūt & nonnulli Eluetios omnes, nemine a ſociis diffidente, confixiſſe. Omneſq; cum in Mōtia

Solus rex fuit cauſa victorię.

eſſent, prępoſitis Gallorum conditionibus, annuiſſe, diſceſſiſſeqꝫ omnes a fide pręſtita. Varie iſta referuntur varie accipito. A bartholomeo ſaliceto põtificio, a ſecretis, viro erudito literas habemus, quibus ait Romã ſuam ingemiſcere futurã calamitatem, ꝙ non habeat tanto ponderi ſuſtinendo duces. Oportebit Romã leges accipere, quas victor ob victoriam, & ardentẽ ętatem dare voluerit. Contractationes, & longas ad ſtatuendum deliberationes de copiis auxiliaribus pontificiis & Hiſpanis ad Eluetios Mittendis deplorat. Quid in tanto rerũ conflictu diuerſe ſentiatur intelligis. Locus autem tãta clade famoſus ſanctorum Donati & Luliani planicies appellatus, iacet is ager medius inter Marianũ oppidum, & calamitoſum Mediolanũ. Vale ex Calataiuto quarto nonis Octobris. M.D.xv.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris. ccccclv

REx neſcit qua tendat, aut quid velit, ex ingraueſcente morbo. Peractis, quę ab Aragonibus petebat, ex Calataiuto Buitragum venatibus aptum oppidum peruenit. Quę autem ab Aragonicis exegit, contra vetera illorũ ſtatuta geſta ſunt. Vt ſcilicet tributa colligãtur, ad ſtipẽdia quingentis militibus perſoluenda, qui ſiccarios, & ſceleſtos homines quacũqꝫ proficiſcantur quęritẽt. Habent nanqꝫ procerum oppida pro aſylis, adquę criminibus cõmiſſis confugiant, populis id actum eſt annuentibus, proceribus inuitis. Non bene fortunatus Buitragi ſiluas peruagatus eſt, licet ibi ceruos non paucos repererit. Inde faſtiditus repente receſſit, in Siguenca curſorem habuimus nouum, Quę reliqua de notabili pugna ſcribantur audito. Regem ipſum iuuenẽ chriſtianiſſimũ fertur Macedonis Alexãdri more adeo cominus pugnaſſe, vt longarum haſtarum, quas piccas vocant. fuerit ictibus percuſſus ab hoſtibus, calibei thoracis temperatum robur, ne tranſuerberaretur, effecit. Saguli ſuperinduti pertuſos & thoracis cicatrices gloriabundus oſtentat. Nobiles, qui aderant, regem ſuum in tãto diſcrimine cernentes, relictis equis inter confertas pugnantium hoſtium turmas, eũt pręcipites. Strenue pugnando fere omnes occubuerũt. Clari populorum domini ſunt inter eos trucidati, Vmbercorꝰ, Buſius, Ambaſius, & Maugioronus, pleriqꝫ alii, quorũ nomina ignorant, qui ea ſcripſere. Repleta eſt luctu Gallia, licet victor rex eorum euaſerit. Mediolanũ triũfans ingreſſus eſt rex. Caſtellum, in quo dux eſt obſeſſus cum Eluetiorũ pręſidio, die noctuqꝫ tormentis quatitur. Octoginta id genus, quod appellant cannones, ad muros dicitur locaſſe Petrus Nauarrus comes, intra paucos dies ſe mœnia dirſuturũ pollicetur. Maximilianus dux audit de deditione nuncios. Noſter orator Diecus Aquila vt forti ſit animo, ne ſeſe dedet, hortatur & monet. Eluetios ilico redituros, & fęderatorum exercitus venturos edicit, ita nãqꝫ cum ſuperſtitibus conuentum fuiſſe inquit. Gonzagam & corrigiam ac Manfredum veteres deliciarũ magiſtros & callidos opifices, miſer vitulus habet ad aures. Surdo p̃dicat noſter Aquila, deiectum ſentit animum eius, nec ſibi ipſi fidere, neqꝫ ad imperii pondus aptum. Magnis Gallorum promiſſis credimus caput ſummiſſurum. Breue tempus huius latentis anguis vibrãtem linguam aperiet. Attulit idem curſor. Bartholomeũ Lybianum poſt pugnã iter facſe tem ad Brixię ac Veronę obſidionem periiſſe rabidum in lecto, cum in certamine maluiſſet, quo tempore ſperabat Veneto ſenatui, qui eum euexerat, ablatas vrbes, cõfractis hoſtium eorum viribus, reſtituturũ, auferri e medio pati non potui. Hernicoſſus erat, geſtabatqꝫ bracuſlas ſuſtinẽtes herniã. Pugnę autem tempore, quo ſolutior & agilior atqꝫ expeditior eſſet braculas ademit, in ſui perniciem. hinc pręnimio labore defluxit illi tabes, neqꝫ vltra remediũ adinuenit. hęc habemus, hęc habetote. Et vale ex Siguenca. xxviii. Octobris. M.D.xv.

Venatꝰ cauſa Buitragum Rex q̃ modo ꝓ iuſticia exercẽda cõfregerit proceribus priuilegia.

Asyla.

Dux auſcultat Gallos.

Qui duci nocẽt cõſiliis.

Fractꝰ aïo dux obſeſſꝰ.

Perijt libianus.

Quid peremerit libianum.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris. ccccclvi

MAtritum oppidum quinto Kalendas Nouẽbris nos ſuſcepit. Ex Scyla in Caribdim rex labitur, in deterius dico. Qua ſit eundum, ad proximã hyemem ferendã conſulit medicos. Deligent Placentiam vrbem, vti arbitror, quę ſita eſt in valle latente, afflatibus Borealibus tuta, nec ibi diu morabimur aut alicubi, donec rex vel torquentes morbos excutiat vel naturę concedat, irrequietus vitam agit. Ab Italia ſcribitur Eluetios frequentibus inhęrere conuentibus, vt ferant Maximiliano duci ſuppetias. Dux autem a tanto illos labore liberauit, dedit Caſtellum, ſeqꝫ ipſum magnis Gallorum pollicitis, in Galliam conceſſit, ibi veluti redemptus a graui ſeruitute ociatur. Melle ſuauius ei ſapit is vitę modus. Triginta illi ducatorum aurea millia deſignarunt. perbelle cõtentus eſt. Vti exoneratꝰ graui ſarcina delectatur, & gaudet. Iuuenis minime natus ad imperium, imperii moleſtias ferre nequiuit. Forte tantũ ſatius, Italię populis, nam ſi Eluetiis fortuna fauiſſet, oportebat Italiam a ruſticis Alpeſtribꝰ leges ſuſcipere, quas dictare illis libuiſſet, q̃ꝫ ſapidum id eſſe debeat tu iudicato. O durũ eſt & Gallorum imperium, fatemur, ſed durius arbitror montanum. tenuiſſent Eluetii ducem ſub

Regis deterior ratio.

Quare eligaur Placentia.

perpetua pedagogica ferula ſubiectum, ſub amati filii nomine, pro arbitrioq; ſuo numerare paſſus, & verba promere, perpetuo illum coegiſſent. Nos hęc ſentimus, hęc dicimus, tu ꝓ libito iudica, & vale ex oppido Matrito, quod Mantuam eſſe carpentanam coſmographorũ calculis computatis exiſtimo. Sexto nonis Nouembris. M.D.xv.

Gonſalui vita et mors.

ccccclvii

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris.

De morte ac vita Gõſali Fernãdi magni capitãei legit papa libellum d orbe nouo multa de aere Darienſis iam ſalubri. Laus magna. Qua morte. Medici nocuerunt.

VEh tibi veh Hiſpania, vita functus eſt Gonſalus ille Fernandus Aquilaris a Corduba, magnus Imperator, antonomaſice ac iure merito appellatus, qui nomen tuum primꝰ hac tempeſtate ſuper aſtra locauit. Latuiſti hactenus Hiſpania, & tuorum virtus militũ ſopita iacebat. Eo alumno tuo, duce, o Hiſpania famam ęternam conſecuta es. Is eſt a facie terrę ad ſuperos reuocatus, qui more torrentis obuia quęq; ſternebat. Quę geſſerit, quãdo bellorum turbinibus implicabatur Neapoli, ex meis, ad te varioſq; tuę conditionis principes, epiſtolis licet colligere. Quartana illum rapuit in Kalendas Decẽbris. Medicorũ properata diligentia finem eius maturaſſe creditur. Regi nuncium vehementer fuit moleſtum, aut fuiſſe viſum eſt, ſcrutator cordium deus eſt ſolus. Fuit nanq; viri eius magnanimitas aliquãdo regi ſuſpecta, viuere propterea illum in ſeceſſu ocioſum patiebatur, de hoc ſatis licet nunq̃ ſatis. Ab vrbe gloriabundum neſcio quid de me ſcripſit procurator meus Licenciatus Martinus de Aguiñiga Orduñę Cantabrię oriunclus, quem in vrbem impenſa met mea ſuſtineo, ad litium tempeſtuoſas procellas. Pontifex quo die ſancti Michaelis ſolemne agit, ſorori cõuiuę Cardinalibuſq; pleriſq; ipſe ipſe libellos quoſdã ex mea officina emiſſos, de orbe nouo recitauit, cum ſumma laude de me ꝙ eam ſumpſerim prouinciã, ne tã pręclara inuenta in rapacis obliuionis fauces collabantur. Ab orbe nouo magna feruntur, maioraq; indies eſpectãtur. Apulſo Petro Aria, miſſus eſt ad inſulam ditẽ ad auſtrale pelagus per Vaſcũ Nuñez nuper repertum, Gaſpar Morales Petri Arię familiaris, cum peditibus ſeptuaginta, iuit, cum regulo quater pugnauit, amiciciã, vicinis eam petentibus, inierũt. Dies egerunt ibi lautos quoſdã abundat nãq; leporibus & cuniculis cęteriſq; ſilueſtribꝰ quadrupedibus & volucribus inſula, iure merito diues appellata. Mutuis ſe muneribus colligarunt, noſtratibus calculis vitreis & tintinabulis, aliqua etiã forte ſecuri regulum donarunt. Cõpenſat regulus muneribus munera, centum decem vnionũ libras octunciales noſtris impartitus eſt, fecitq; ſe iubẽs regi noſtro tributarium annuarum centum librarum vnionum. Res de vnionibus famam ſuperat. Diuerſi etiã centuriones per diuerſas eius vaſtę telluris regiones tetenderũt indagatum. Quę afferent habebis. Darienis aerem effectum eſſe aiunt ſalubriorẽ, ꝙ nemora ſiluaſq; adumbrãtes oppidum diſciderit, ſuffocatam nimium & opacam vallem arborum denſitas detinebat, neq; flatibus ventorum aerem purgantibus, locus erat vllus. Vale ex Madrito quinto nonis Decembris. M.D.xv.

ccccclviii

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

Putat rex locorũ mutationẽ profuturã inde ex Placentia ꝑ villas. venit Adrianꝰ Louanię Decanus orator a ꝑncipe cardo. Abhorret a tecto Rex. Dotes Adriani oratoris.

PEr illuſtre oppidũ Talaueram, de hinc Oropeſſam Caſataiatã & Valparaiſum poſt Torillum & Malpartitã peruenimus Plaſentiam, cum horrido ventorum & tonitruũ procelloſo nimbo, qui nos ex inſperato repente inter Torrillum & proximũ flumen delas barcas appellatum, adortus eſt. Alia via venando rex paulatim aduenit. Non citius venit q̃ cito diſcedere cogitauit. Loca eſſe valitudinis ſuę cauſam imaginatus. Seceſit ad ducis Albę villam, quę dicitur Abadia, ſub pretextu ceruorum inſectandorũ, ſub dio eſſe cupit ſemper, abhorret a tecto. Ibi ſuſcepit libens a noſtro principe nepote ſuo Carolo venientem oratorẽ, is Adrianus traiectinus dicitur, vir grauis prima ſenecta venerãdus, principis ipſius pręceptor. Salutaui hominem, tractaui nõdum. Bonum eſſe, ac literarum diſciplina egregium audiueramus. Quantum licet colligere vtriuſq; dotis & probitatis & doctrinę argumenta pręſefert. Cuius & q̃ti ſit ponderis tempus deteget. De principe iam quindecen̄e quid ſperandum ſit ſcrutabimur. Louanię eſt hic orator academię princeps, quem decanũ dicunt. Ab exteris fertur Eluetios animo peruicaci, vt Galli pellantur viuere. Cęſarem hortãtur vt prouinciam ducatus ſumat. Triginta millia Eluetiorum ſuamet impenſa conuentura offerunt, modo velit ipſorum poſtulatis annuere. haud ſecus, ac ſi Cęſareo ſtipẽdio eſſent merituri, ſe obtemperaturos Cęſari pollicentur. Galli regis oratores audiunt auſcultant minime Guilielmus bauarię dux, imperatorio nomine cum ignominia venetorum copias e veronenſi agro repulit. Cęſaris eſt is dux ex ſorore nepos, egregius animo iuuenis. Rege adhuc in ea villa moram trahente miſerunt ab orbe nouo Darienenſes nũcium Enrrichum Colmenarem de quo alias, ſtemata petitum, quibus noſcat poteſteritas, primos eius terrę incolas honoratos titulos prometuiſſe. In ſcuto viridi Caſtellum auratum, cum depictis in eo adextris leone, a ſiniſtris autẽ

Qui ſit dux Bauarię. Petiit ſtemata Darienenſes. Quę ſtemata data ſijt.

tigride ſcutum ſuſtinentibus, illos ornauit rex. Circumeunt autem ſcutum quattuor ſagittarũ, totidemq; arcuum manipuli. Rex autẽ, vti aiũt, qui ad nos veniunt nuncii Palatini, delectatus eſt venatus fortuna ſecunda. Ceruos nãq; plures inquiunt, regia manu, ſagitta tamẽ fuiſſe trãſfixos. Vale melius quam rex valeat Placentię pridie Idus Decembris.M.D.xv.

P.M.A.M.Leoni Papę decimo. cccccl ix

QVom incidiſſent in ſcripta quędam mea, Galleatius Butrigarius, hic pro tua ſanctitate, & Ioannes Curſius pro ſua Florẽtina republica oratores, de orbe nouo, placitura tuę ſanctitati, ſi quando ad eius manus deueniet, mihi ſignificarunt. Eo ſuaſu calamũ reſumpſi deſidem effectum, perſuaſoribus vt ea colligerem deficiẽtibus. Noſtri agelli primicię ad te Petri viccarium in terris deferebantur, cui rerum omniũ decimę, ac primicię debẽtur, intercepit eas Gallus, vna cum viatoribus, & latoribus ipſis. Succeſſiua illis habuit tua .S. per meum familiarem licentiatum Aguinigam, quem iſthic mea impenſa teneo contra tuę ſanctitatis curię litigioſos perturbatores. Ea relatum eſt .S. tuam ipſam ipſam Cardinalibus pleriſq;, & amata ſorore aſtantibus, amota menſa, ſerena fronte, ad laſſitudinẽ vſq; legiſſe vniuerſa. Licet anguſta dextera, tua .S. mecum egerit, catholici regis poſtulata de me reiiciens, in reſeruarum ſupplicatione, nuncio tamen eo delectatus, archetypis rerum earum e latebris ſcrinialibus extractis, tranſcribere illa feci, & quo intercipiẽtium iniurias vitarent, quo ve late iſta vagentur, quę noua ſunt, & miranda, imprẽſſorũ typis cudenda commendari permiſi, id ita pertinaciter mihi perſuadente Antonio Nebriſſenſe Hiſpano, viro erudito, qui Bononię literalia ſuxit vbera, ſi quid in his quę ex noſtra prodeunt officina, reperietur guſtui doctorum ſapidum, tuę beatitudini gratię debentur, cuius cauſa labor ſumptus eſt, licet prima rerum frons ideſt e tribus decadibus prima, diuerſos nacta ſit autores, temporũ curriculis id exigentibus. Vadit vna Babilonica legatio mea, ad .S. tuam pręfatione pręeunte, per quam intelliget, an creditum mihi talẽtum in religione noſtra ſuffoderim, an duplicauerim. Valeat beatitudo tua ante cuius pedes ſacros, animo, ſi nequeo corpore, ſtratꝰ me illi obnoxiũ perpetuo futurum polliceor. De catholicis regis aduerſa valitudine nil ſcribo, quia ſentio Reuerendum Archiepiſcopum Cuſentinum legatum tuę ſedis apoſtolicę, late cuncta ſignificare ex Guadaluppe ſeptimo Kalendas Ianuarii.M.D.xv.

De lectura libelli de orbe nouo per ipſũ met papã corã cardinalibus & ſorore inuitatis.

cccccl x

P.M.A.M.Matthęo Languę Gurſenſi Epiſcopo, Cardinali electo.

SOlet grandiũ negotiorum moles, de magnorum principum memoria, paruí põderis, & momẽti res detrudere ſolentq; obliuioni tradere cliẽtum obſequia, propterea eſt animus nõ vt exprobrem, immo vt magis me deuinciam paucis repetere, quę mihi animũ pręſtant ad ſubſequentem petitionem. Quantum tuo ſororio Ioanni Schad Cęſareo in Hiſpania oratori aſtiterim, quantũq; in rebus tui Epiſcopatus Cartaginẽſis tibi a rege catholico prębiti, a pontifice negati, laborauerim, ſororium ipſum teſtem aduoco, cito etiam Mercurinum de Gatinaria Burgundi ſenatus principem, vna pro Cęſare & Carolo principe oratorem. De hinc ſi in filium aduenĩetem Maximilianũ iuuenem Germanũ tuum a ſecretis ſuſcepi, ſi hoſpicio ac mẽſa longo illum tempore collegi, ſi direxi, ſi iuui necne, ipſum arbitror retuliſſe. Quod nullum ego fructum ex hac ſatione collegerim, ꝙ catholici regis literę ĩ meam comendationẽ nihil apud te hactenus profuerint, vaſtis occupationibus magis q̃ ingratitudini aſcribo. Nunc autem cogor aperturbatoribus cauilloſis excitare ingenium, & a te petere, vt vrgenti ſtimulo prouideas. Per regium indultum fueram aſſecutus vnum, vt vulgo, beneficium, in vrbe Lorca tui epiſcopatus Carthaginenſis dioceſi. Petiit a te rex catholicus per literas vti acceptationi huiuſcemodi annueres. Chirographũ prębuiſti, dediſti & alteri, meũ inquiunt non admitti debere in Romana rota, quia ſit ſecretarii tantũ non notarii, & teſtium autoritate expeditum. Peto vt ilico noua prouiſio veniat, eo quo petitur modo, ſi minus cibus mihi arpiarum vnguibus abrripietur. Id ſi acciderit, nę me tibi fuiſſe obſequentẽ fruſtra poſſim conqueri. oportebit, vt vicario tuo Carthaginenſi iubeas aſſignatum iri mihi tantũdem reddituum, quãtum mihi tua cauſa auferetur, & ſi menſuram exceſſerit, non tibi propterea ſuccenſebimus. Vale ex Guadaluppe tertio Kalendas Ianuarii.M.D.xv.

Cardinali gurſenſi nõ bene grato.

Mercurinꝰ pro vtriſq;.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi. cccccl xi

QVę habeãtur ex Italia legito. Bononiã ex vrbe profecturus pontifex, ſiſtit Florentię. Adibit illum Chriſtianiſſimus rex Gallus victor, ex vrbe Mediolano iã paccata. Bononię conuenturos aiunt. hęc de illis. Fernãdus Rex ſocer, & Enrrichus Rex Anglus gener, fœdera renouarunt. Heri autem, qui fuit huius menſis dies.xiiii. edicta eſt ea pax per pręcones, & compita, ſenatu regio pręſente. Hęc niſi coniunctio durauerit, nunq̃ deſinet victor

Papa Bononię ſuſcepit Gallum regẽ: Anglꝰ et nr̃ cõueniũt ꝯtra Gal

lum de apparatu Selimſachi turcę/ qd dicat ſuper habēda Roma et oibꝰ Chriſtianis. breues noſtri regis dies.

Gallus inſultare,elatus tanta victoria,forte ſeſe hoc freno temperabit.Et qui prudentia pollēt ob longam rerum experientiā,& qui tremunt Turcarum potentiam,inquiunt parari claſſes ingentes in Thracia Bizācii,& pleriſq; in Gręcię portubus aliis. Irridere Turcas aiunt Chriſtianorum diſſidia,mutuis & noſtris cędibus gaudere,ac ſaliuam deglutire pre deſiderio impetendi Chriſtianū nomen.ſe Troianorum dicit Selimſachus eorum princeps eſſe hęredem, qui Romā cōdidere,Conſtantiniq; ſucceſſorem, qui caput imperii tranſtulit in Thraciam,ſibiq; deberi quęcūq; Cōſtantinopolitano quondam imperio paruerūt regna,& principatꝰ. Sperat fore quādo nos adoriri aggredietur,vt paruo negocio vires noſtras ſit proſtraturus iā quaſſatas.Paratū habebam hoc epiſtolę caput,diſtulit tabellarius diſceſſum ad te. Nouū habemus curſorem a pontificia curia,cōuenerunt Bononię pontifex & Chriſtianiſſimus Rex, quid in arcanis pacti ſint paucis patet,lęticię ſigna vtrinq; viſa ſunt.Rex autem noſter mortē queritans peragrare nunq; deſinit.Ex Abbatia villula,deteriorē aliam petiit,fugere hominū cōmercia videtur,ea eſt dicta Corchuiela,magaliū quinque. Inde petiit validum municipiū caſtri Cęſaris,vulgus Xericiū appellatum. Se iturum Hiſpalim publice profeſſus eſt,mox Granatam,hęc ait.Sed addere debuiſſet,ni ſtamē Lacheſis abſcindere properauerit,hęc regis verba Granatenſem Archiepiſcopū,& e ſenatoribus regis quoſdam,vt Hiſpalim ꝑirent,impulerunt.Ego Guadaluppem,vbi deiparę virginis noīe celeberrime colitur,inſigne Iheronymorū fratrum cœnobium conceſſi. Hic regē,qui ſe hac trāſiturū profeſſus eſt opperior. Breues timeo futuros eius dies,tu vale interea,dum quid fata velint detegatur. Ex Guadalupꝑe pridie Kalendas Ianuarii.M.D.xv.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS NONVS. ANNO. M.D.XVI.

cccccclxiii

P.M.A.M.Marchioni Mondeiaris.

De Adriano pricipis oratore cū rege.de pactis nomine Caroli pueri.

SCripſi ad te ſuperioribus diebus, eſſe apud nos Adrianum traiectinū, pro Carolo noſtro principe oratorem.Is regem adiuit,regi per extremos iam vitę margines deambulanti : quędam annuit fœderum capita:dato aduentu Caroli principis hęredis:vt ei ſatiſfaceret. Ea permiſſione de regnis diuidendis , aut ſaltem de magiſtratibus diui Iacobi, Alcantarę ac Calatrauę, de regia corona tollendis conſilium abraſit. Proſpiciens nanq; rex auus nepotem Carolum auitis ſuis mādatis nō obtemperanter auſcultare:licet non adoleſcentis: ſed moderatorū potius culpa id accidere videatur:irato viuebat in nepotem animo.

Laꝰ Adriani.

Paccauit ſua prudentia regis ſtomachum Adrianus: quęcunq; rex petierit affirmans Caroli nomine. Pacta vero hęc fuere: ꝙ Carolus ilico veniet: non armis ſeptus vti pater eius rex Philippus : ſed ſuis tantum familiaribus,& miniſtris comitatus: eatq; Fernandus eius frater , qui claſſe non deſcendat : niſi prior Carolus ſuam aſcenderit:in Hiſpaniam venturus.

Pacta cū Rege ꝺ Carolo.

Caſtellę gubernaculum regi permittat Carolus: donec vixerit:etiā ſi acciderit Ioannam reginā Caroli matrem regis filiam: Caſtellę dominam e vita migrare.Ne fœdus aliquod rex feriat cum vlla potentia:Carolo aut Cęſare inſciis,ac fœdus non annuentibus.Vt ex Caſtellę prouentibus quadraginta Carolo ī Andarpiam:quę Anuerſā dicitur:ducatorum millia.Fernando autem infanti, quando Flandriā tenebit,millia viginti,ſe procuraturum rex pollicetur :

Magiſtratus viuiti.

ne magiſtratus a corona regia tollantur,hac tamen lege prębita,vt ſi acciderit ſe moriturum,tantundem reddituū Carolus infanti Fernando aſſignet,quantus eſt minoris magiſtratus valor , neq; ab infante Fernando Carolus quicq̄ eorum tollat,quæ ad eum pertinent, Cæſare deficiente.

Promiſſa Regis.

Promiſit quoq; rex ad Caroli poſtulata,ſe Caroli familiaribus,quorum antiqua fides fuerit probatiſſima,de comēdis magiſtratuum,& beneficiorum partem aliquam impartiturum. Vtq; infanti Fernando in Flandria ſtanti,gubernatio illorum ſtatuum prebeatur , ſi ciuitatibus eius terræ placuerit abſente Carolo,addito prudentum conſilio , quorum vult principes fore dominam Margaritam amborum amitam,& vna dominum Bergenſem. Additum eſt vt Hiſpani omnes,qui ad principem,rege inuito & inſcio,confugerunt de curia pellantur principis,ad tollendum omne odii ſeminarium. Si tamen leſæ maieſtatis quiſq; reperiatur,non ſolum e curia,ſed etiā e terris omnibus cogatur abire.Poſtq̄ autem princeps in Hiſpaniā peruenerit,vt rex cōuo

catis principibus omnibus, & vrbiũ ac municipiorũ ſufragia habentiũ procuratoribus, det operamut Carolus nunc hęres poſt matris obitũ ab ipſis iureiurando aſtrictis pro legitimo rege Caſtellę habeat, & ab Aragonicis ac reliquis hęreditariis, aut partis a rege, regnis, poſt regis abſceſũm e vita. Rex quoq; ius terrarũ, quę ad principatũ pertinẽt libere Carolo admi= niſtrandũ ſoluat, & redditus exigere permittat. Si tamen reginã Ioannã obire contigerit, plu res Carolo de redditib9 colligere pecunias ad bonorũ arbitriũ patiatur, quo viuere illuſtrius Carolus queat & magnificentius, qualem tantũ decet principẽ. Iurabit in Flandria Carolus hæc obſeruaturum corã domina Margarita, cęteriſq; Flandrię principibus, & ſex urbium primariarum procuratoribus aſtantibus, iuramentaq; confirmantibus corã commendata rio Ioãne Lanuza oratore regio, in auguſtiori terrę templo, quo tẽpore ſacra interſit euchari= ſtia. Itidem Rex cõuocatis Hiſpaniarum proceribꝰ, & procuratoribus ſe facturum, habito ꝑ literas ita peractum in Flandria fuiſſe, promiſit. Additum eſt in calce capitũ fœderaliũ, imu= nem ab hoc uinculo futurũ, qui pacta ſeruauerit ad unguẽ. ſi uero illorũ alter abierit, aut ſtare promiſſis recuſauerit, nunq; ab hoc debito ſe ſolutũ intelligat. Mouit & conditiones alias rex quibus obſtitit pro uiribus Adrianus, ſuis efficacibus argumentis, regis poſtulata refellens. His autem annuit hac lege, ut principi placeat ire pedibus in hanc conſtitutionem, placitura vero quęcunq; rex voluerit profeſſus eſt, regi ſuadens nunq̃ ullũ fuiſſe amato genitori filiũ adeo dicto parentẽ, qui Carolum ſuperet erga regem auum obſeruantia. Alia ex parte Adria= nus vti prudens tantę nauis fluctuãtis gubernator, principẽ admonuit, ne cuiq; rei a rege prę poſitę ſeſe obiiciat, immo per celeres nũcios regi ſcribat, ſe quęcũq; imperata libẽti aĩo ſuſce pturũ. De vitę regis breuitate ob graues morbos ętate iã marcida, qui robuſtos etiã iuuenes ꝓ ſternere facile quirẽt, doẽldũ eſt. His ita peractis, Adrianꝰ orator acerbũ regis aĩm ita ſedauit, vt cõceptũ erga nepotẽ odiũ in ſummũ amorẽ cõuerterit. Rex autẽ ad vitę finẽ ꝓperat, neq; vt ar bitramur pacti reſpõſum viuꝰ expectabit. Tu vale ex Guadaluppe. xxii. Ianuarii. M.D.xvi. Lanuza orator. Laus principis pueri.

EPISTOLARVM PETRI MARTIRIS.A.M.LIBER VIGESIMVS NONVS. ANNO.M.D.XVI.

p.M.A.M. Ad Ludo. Marlia. affinẽ Ep̃m Tudetẽſẽ Caroli prĩcipis Phiſicũ & Cõſilia. cccccclxv

OCcaſio non ſinit vltra vagari, quid opus eſt circuitionibus. Proh cun= ctis mortalibus exemplum inauditũ, non ꝙ exceſſerit e corporeo car cere regis anima, exceſſit nanq;, mirandum eſt, hac enim & ipſe natus erat lege, qua cęteri homines, vt moreretur, ſed quo illum traxerit diui na volũtas moriturum, eſt horridum auditu. Madrigalegiũ villulam, tibi alias deſcripſi. In meritoria eius domũcula inculta interceptus re ſtitit. Inſpice q̃ parum ſit fortunę applauſibus, & ſęcularibus fauori= bus fidendum. Tot regnorum dominus, totq; palmarum cumulis or natus, chriſtianę religionis amplificator, & proſtrator hoſtium Rex, in ruſticana obiit caſa, & pauper contra hominum opinionem obiit. Vix ad funeris pompam, & paucis familiaribus pręben das veſtes pullatas, pecunię apud eum, neq; alibi congeſtę, re= pertę ſunt, quod nemo vnq̃ de viuẽte iudicauit. Nunc qui fuerit, q̃ larga manu dederit, q̃ fal ſo theſaurizantis cum crimine taxauerint homines, aperte intelligitur. Proh Hiſpania, proh chriſti dogma, quẽ oculum, proh Carole princeps, quẽ regnãdi magiſtrũ amiſiſtis. Pollens in genio tu quidem, & cęteris pręclaris naturę dotibus ornatus es, vt audio Carole, ſed adoleſcẽ tulus ex ephebis nondũ euaſus, q̃ ętas moderatoribus indiget. Non deerũt boni cõſultores in quiet aliquis: nõ deerũt opinor, ſed huiꝰ artis opificẽ, argutũ adeo, & tãta rerũ experiẽtia pru= dentẽ, raro legimus a natura fuiſſe orbi terrarũ cõdonatũ. Eo duce multo faciliorẽ ad erectos Hiſpanorũ animos tẽperãdos viã reperiſſes, ſi eo viuẽte tãtę molis habenas ſuſcepiſſes. Qua= lis fuerit, paccata vna tñ cũ vxore Caſtellę regna, Granatẽſe de hic regnũ de maurorũ manibꝰ ereptũ, Gallica mox potẽtia toties, cũ ingẽti iactura ꝓſtrata, docebũt. Quod egregius regẽdi artifex fuerit, beata pax Hiſpanis regnis vna cũ Heliſabetha vxore, p̃bita, & poſt cõſortis obi tũ ſuſtẽtata, cuiꝰ neq; nomẽ Hiſpania ſenſerat vnq̃, teſtis aduenjat. Bella geſſit in Chriſtianos aliq̃n, fateor, qđ forte aliqs inuidꝰ dãnare cogitabit, geſſit fateor, ſed ĩuitꝰ, ſed tractꝰ aliorũ inſo= lẽtia, & regni cupiditate. In chriſtianũ quẽq; enſem nudauit nũq̃, explicari vexilla nũq̃ libẽs ĩperauit. Nil ęquę a puericia ad extremũ vſq; vitę terminũ cogitauit, q̃ de bello ſolũ ĩ hoſtes religiõis nr̃ę ĩferẽdo, qd vltra dicemꝰ, ſi tãti regis vniuerſa merita ꝓſeq Marliane ſtuderẽ in ĩfi nitũ ꝓtẽderet oro. Ergo vale, ac tuũ aliq̃n dñatorẽ orbis ãnuẽte Ioue Aſcalaphũ, hoc gẽmato

Catholici regis obitꝰ & vita.

Pauper obijt, loco obſcuro an. 1516.

Laꝰ Caroli

monili de tibi dedito rege Fernando Catholico perornabis. Curſor ad vos ſe prępărat iturꝰ: Ego vt mortuo debitum pręſtem, quod viuēti obſequiū pręſtiti, corpus eius exanime Granatā, ſepulchro ſedem deſtinatam, comitabor, quia pręcipue illius initiatorū Collegii prior ego ſum, cui magiſtratui antiſtite abſente (vt abeſt) cleri regimen, & parandę funeralis pōpę onus, incumbit. Tu vale Guadaluppę iam ſuccinctus ad iter. xxiii. Ianuarii. M.D.xvi.

ccccclxvi

P.M.A.M. Ad Marlianum.

Qua pōpa Corduba & Granata funus receperint. Dō Pe. Giron mouet bellum. Fonſeca in eum.

SCripſi ſublatum e medio regem Catholicum. Exanime corpus eius Granatam ex ipſiꝰ legato detulimus. Corduba, qua fecimus iter, tranſeuntes buſti comites honorifice ſuſcepit. Magnificentiſſima pompa regem proſecuta eſt, pullata vniuerſa ciuitas exiuit obuiam funeri, ſpacio nō breui, Admixti rectoribus vrbis prīcipes finitimi Plegi marchio, & Caprę comes, cęteriq; nobiles omnes longa trahētes ſyrmata, flebilibus modis, e cāpo aperto ad templum vſq; primarium pheretrum geſtantes tractim, comitati ſunt. Itidem & Granata, Marchione Mōdeiaris Tendillę Comite regni Granatēſis pro rege, cęteriſq; nobilibꝰ pheretro ſub euntibus effecit. Eodē quo Miranda Heliſabetha, eius vxor, iacet ſepulchro, cōdidimus. Peractis vti moris eſt ſolēnibus, obortis lachrimis diximꝰ, o gloria digniſſime rex extremum vale. Madritum, id eſt in Carpentana regione municipium, quod pleriq; Mantuā volunt eſſe Carpetaneam, ego me cōtuli, vbi ſenatus regnorum moderator coactus eſt, fratre Ximenez vna relicto gubernatore. Sereniſſimum principē apertis lacertis & cordibus anhelantibus expectamus. Ne differatis. de diſſoluenda pace tranquilla principes Hiſpani cogitāt hac enim via maiores eorum patrimonia conſtruxerunt, auxeruntq; iuniores. In Vādalia vulgo Andaluzia labes eſt exorta. Don Petrus Giron Vruenię comitis primogenitꝰ, magni animi nec hebetis potentię iuuenis, repetere ducatum Methinę Sidonię armis intendit, non negligendum cogit exercitum. Spurios eſſe arguit ducem poſſidentē & fratrem eius, ꝙ ex propinqua illos Ioannes dux vita functus, vxoris ſuę genitor, ſuſceperit, neq; in diſpēſatione pōtificia clauſulas quadrantes illi matrimonio cōſcriptas eſſe, ꝙ ſub repticia fuerit ſupplicatio & ſubuelata. Dum hęc ita moraretur epiſtola, per curſores habemus Petrum ipſum Gironē obſeſſum grauiter tenere Gibraltarum in Gaditani freti faucibus ſitum municipium, & quatere tormentis, ita paulatim ſpinę carduiq; veſtras has ſegetes niſi properaueritis ſuffocabūt. Per pręcones tamen edictum eſt, vt maieſtatis reus habeatur quicunq; Gironi fauerit. Ad eū debellandum it Antonius Fonſeca, vir ab adoleſcentia ad ętatem vſq; maturam in re bellica continuo curſu exercitatus, quę ſuccedent habebis. Vale ex Matrito quinto Kalendas Martii. M.D.xvi.

Cisneros Gubernator a morte Regis Ferdinandi:

Lis inter Gironem et Guzmanum.

ccccclxvii

P.M.A.M. Ad Marlianum de Carolo principe venturo:

Quō regem voluit appellare principem abſentem varias dicit ſententias.

CAroli principis vehementer cupitum aduentum pollicemini. Beatis Hiſpanorum animos quanto properatius ſtabitis promiſſis, tāto dulcius erit. Sed audio vos abſentem & populis inconſultis Hiſpaniarum regem appellare velle, Regina matre viuēte, neſcio an intempeſtiue. Contra mores & veterem horum regnorum conſuetudinem rem tētabitis. Hęres eſt fatentur omnes, ſed regium nomen negant dari ſolitum, poſſeſſore adhuc viuente, ſiue mas is ſit, ſiue fœmina, vel abſenti pręcipue, aut pręſenti comitis regnorum non vocatis. O dices inualidę matris loco gubernaturus eſt, & id quidem annuunt populi, ſed ſub legitimo ſuo principis titulo poſſe inquiunt. Ad euitandam inuidiam Fernādus rex Catholicus, vxore vita functa, Caſtellę regis adepto nomine, ſe ſpoliauit, quom iure nequiret. In adoleſcētem vos qui eum regitis, inuidiam, ſi hoc feceritis excitabitis. bene natum eſſe inquiūt & a vobis educatum egregie, culpa vobis aſcribetur, ſi aduerſi quid euenerit. Quicquid a Caſtella petieritis aſſequemini, didicit nāq; nil aliud q̃ parere ſuis regibꝰ, ſi rite rexerint, vt eſt regis officiū, ſed inuitos uideo nouitatē admiſſuros. Audita principis natura diligitur, obſeruatur, deſideratur ore aperto, legum peruerſio, amorem ſolet in odium conuertere. Veniat auita ſecuturus veſtigia, & fœlices guſtabit ſucceſſus, ſi diuerterit, Hiſpanorum animos elatos, licet nunc, ob partam & longo tempore a catholicis eius maternis auis nutritam pacem, dormiant, expergefaciet in aliquē errorem, quod deus auertat. Solent enim, etiam inertes equi calcaribꝰ ſtimulati, calces in dn̄m aliquādo excutere, cui gentiū hoc ſoleat magis accidere q̃ Hiſpanis non intelligo. Expedit igit̃ vt ordine ſuo iſtius magni pullulātis herois res dirigatis ſi cupitis vt fortunę frons leta, ſuccedēte tēpore coaleſcat in lętiorē. Iuſtius quippe regis noīe fruetur electꝰ, q̃ regni legibꝰ vetātibus. Aragonios audio ac Laletanos & Valētinos, qui ſunt Caſtellanis liberiores, neq; ſuas leges municipales infrīgi vnq̃ paſſi fuerūt, abhorrere ab hac fama, publiceq; profiteri negatiuā ſi poſtulabit̃. In his tibi recēcēſendis qui Carolū a lacte educaſti mihi

ſatiſfacio. Placebit, ſi gratias a vobis pro animi impellentis qualitate recepero, ſi aduerſe pon-
derabitis conſilium, pigebit. Vale ex Matrito pridie Kalendas Maii. M.D.xvi.

ccccclxviii

P.M.A.M. Ludouico Mendocio Marchioni
Mondeiaris, Granatę pro Regis.

PRimicias accipe a principe noſtro Carolo, relicto tot regnorum hęrede, ipſius dextra ſi-
gnatas habemus literas ſub data quintę decimę Kalendas Martii. Ad Fernandum fra-
trem ac Reginam auiam nouercalem, ad proceres & antiſtites & Cardinalem fratrē Frā-
ciſcum Ximenez Toletanum archiantiſtem, relictum vna cum regio ſenatu tātum guberna-
torem, vt parte aſuis auis maternis paci ſeruandę inuigilent hortatur, donec ipſe adeat, quod
prope diem futurum pollicetur. Qui apud principem uerſantur tam Hiſpani ꝙ Belgę, Bel-
gica eſt enim Flandria, mira inquiūt de illius moribus & pręclara indole. Sex decenis eſt, gra-
uitate tamē aiunt pollere ſenili, nec deſunt qui tantam in adoleſcente autoritatem imperitiam
& naturę defectum appellent, ſed abſint interpretes maligni. Audit atente, reſpondet breui-
bus & per interpretes, linguam nondum callet Hiſpanam idyomati adiſcēdo ſtudet. Eſt doci-
lis, optime ſperatur ab his qui eius interna cognoſcunt. Dicunt magnanimū eſſe ac liberalem,
iuſtiq; ac veri amatorem, cum adulatoribus & intemperatibus ſecus. Adrianus traiectinus ei⁹
apud nos orator, qui diu principem erudiuit, eadem profitetur. De nobis ſatis, ad Gallos pen-
nam dirigamus, Gallorum rex magnum fertur exercitum comparare. An aut Nauarram im-
petat, an vt Mediolano ſuccurrat, neſcitur. Puto ego vt tutius queat noſtri principis negocia-
tores fallere. Sunt nāq; apud eum dominus de Xebres nutritor, & magnus Cancellarius de
pace agentes. Tentarunt Gallus & Venetus exercitus Brixię oppugnationē, fuerūt ab Hiſpa-
nis pręſidiis cum ignominia & dāno repulſi. Mediolanum & vniuerſa inſubria mihi patria,
ex calamitate in dies magis ac magis cadunt in calamitatem, de prouincia tot bellis conflicta-
ta vndiq; quid ſperatur? Vniuerſa fere data eſt in prędam, nil reliqui eſt, quo, ſi quid ſuper eſt,
dilaceretur latius, Maximilianus Cęſar, electus Imperator, validas & ipſe Germanorū copias
cogit, atq; vna Hiſpanorum & Eluetiorum, putat extrudere Gallos ex Italia. Eunt & auxilia
noſtra Neapolitana, duce Fabricio Colūna. Rex Anglus Cęſarē ſtimulat, auxilia pecuniaſq;
contra Gallos pollicetur. Vale Matriti ſexto nonis Martii. M.D.xvi.

De principis dotib⁹ & Adriāo domino Cardinali. de repulſa Venetorū a Bruxia cū Gallis.

De Galli regis apparatu.

ccccclxix

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

VNo contextu varias accipe fortunę colludentis nugas. Rex Gallus itinera intercepit,
quoſcunq; nuncios ad principem euntes aut redeuntes ab eo, intra Gallicę ditionis ter-
minos gubernatores finium depręhendunt, ex ſui regis mandato capiunt. Extorquere
ab eis etiam per tormentorū minas nituntur, quid afferant reportentq;. Soluiſſe aliquos e pri-
mis dicitur Burdegalię gubernator. ſed lege prębita ne Gallicū terere pedib⁹ ſolum audeāt
vltra capitis pœna prępoſita. de hoc ſatis. Rex Ioānes, vxorio Nauarrę ſpoliatus regno, audi-
to Catholici regis obitu, defectionem a corona Caſtellę ſperauit, familiariū, factionariorūq;
ac gregariorū militum cogit exercitum. Sancti Ioannis pede portus oppidum adoritur, op-
pidani ſe ſe dedunt, Arx ſtat cōtra. Pręſidio inerat pretor quidam dictus Auila ſignatus occu-
lo euulſo in certamine, ſtrenue ſe tutatur. Inuitati ad deditionem cum promiſſis, ad vnū reſ-
pondent, Caſtellanos eſſe ſe, vitam propterea potius prębituros, ſuo fungantur officio. hæc
pridie Idus Martii. Hiſdem fere diebus, facinus euenit egregium, quo ſublata eſt miſero regi
ſpes omnis. Dum ipſe huius arcis expugnationi intendit, Nauarrę Mariſcalus factionis Agra-
monteſię caput, qui regi electo adhęret, cum vniuerſę factionis extorribus, collectis peditib⁹
circiter mille, paucis equitibus, ob inuios montium ſaltus per valles Pireneorum, Roncalē,
& Iſannam, Nauarram ingreditur. Re per exploratores aduerſę factionis Viamōteſię, quę no-
ſtris partibus fauet, intellecta, ſtrenuus & rebus bellicis, variiſq; duellis exercitus a iuuentute
Villalua, dux peditum noſtrorum, vna & Nauarrus eques auratus Dōna Maria dictus, egre-
gius & ipſe bellorum magiſter, alii pręterea quorum nomina piget neſcire quandoquidem
omnes validiſſime ſe ſe geſſerunt, per aſperas pyreneorum ſemitas & per ruptos anfractus,
montium, latus capiunt fere inuium, niuibus mergebantur tenus genu, neq; victui neceſſaria
ſuppetebant, difficultates tamen omnes & duros labores ſuperarunt. Iam ſine calceis, & in-
ter vepres ac latentia ſub niuibus acuta ſaxa, laceratis caligis, & ſagulis truncatis, ad hoſtes lō-
gis itineribus ſe applicāt. Hoſtes, prius quam ex montium anguſtiis ſe exoluerent, adoriun-
tur, profligant, capiunt ad vnum primarios, Mariſcalum ipſum, & Don Petrum eius affi-
nem, Comitis etiam Sancti Stephani filium, & Iacobum Bellez qui quondam fuerat Re-
gis Ioannis alter occulus, ac Stellæ oppidi primarii in eo Regno præfectus, dominos quoq;

Gall⁹ capit pricipis nūcios/ꝛſcidit itinera. Rex nauarrę excitatur. ſācti Ioānis oppidū dedit

Mira & hiſpanis.

Qui capti cum Mariſcalo.

Garri,Gamboę,ac Vicani,oppidorũ,qui & ipſi exules factionis Agramonteſię nobis aduer
ſę, in patriam redire nitebãtur. Ad arcem Atienzæ ducti ſunt,ſub fida ibi cuſtodia ſeruantur.
Perempti ſunt in pugna e vulgo pauci,capti octingenti amplius. His auditis malefortunat9
rex obſidionem arcis ſancti Ioannis pede portus ſoluit.Diſcedentem ex arce,Aulla prętor in
ſequitur,ſubſtitem eius aciem pertubauit,ſtrauitq;.victores redeũt nr̃i & oppidum recipiũt.
De Nauarrę generali prętore diligendo nunc conſulitur,quando promulgata fuerit electio,
tibi ſignificabitur. Ab vrbe habemus pontificem eſſe Florentię,iturum ad vrbem aiunt ad
palmarum ſolemne.Tu vale Matriti tertio nonis Aprilis.M.D.xvi.

ccccclxx P.M.A.M.Marchionib9 diſcipulis Belecenſi & Mondeiaris.

Quid Cęſar Mediolãi/q̃d Galli/deſuburbijs cõbuſtis/dreditu Cęſaris:quid Eluetij dicerẽt:de Papę natura & moribus/de morte regiſ Vngarię/de pmiſſis principis / dux Naiarę fit pretor.

APrilis vniuerſo parit orbi florum ac fructuũ ac virentiũ herbarũ varios proſpectus, ita
& in fortunę incõſtanti gremio,varios hic Aprilis pariet effectus multis gentibus.Ex
Alpib9 Cęſar ad portas fere Mediolani,cũ exercitu vniuerſo,profectus eſt.Audito eius
deſcẽſu ad plana Inſubrię, Galli egregia quędam ſuburbia,& magnifica plura palatia, ne ve
nienti nidum pręberent,vbi pedem figeret,cõbuſſerunt.Voluiſſent cumanũ & Papienſe ſu
burbia pari ordine diruere,manu armata ciues vetuerunt.Suburbiis miſerando viſu cõbu
ſtis, ciuibuſq; cum vxoribus & filiis ærumnoſe dimiſſis.Galli tremẽtes ad viridariũ Caſtelli
ſeſe receperunt,magis de fuga cogitãtes,q̃ de pugna cum Cęſare. Ceſiſſet ad votum Cęſaris,
ſi exercitũ Cęſar ad mœnia ſolũ admouiſſet. Diffidebãt Galli ſibi & ciuib9,quos male tracta
uerant.Sed ſortem ſecutus ſuam Cęſar,quam in manu habebat,amiſit:non tamen ſua vt aiũt
culpa,ſed Eluetiorũ militum tumultuantiũ & ſtipendia poſtulantium tali tẽpore. Seditionę
territus,verituſq; ſeſe credere Eluetiorum fidei,quã aliquando videntur nõ ſeruaſſe,maluit re
trocedere,quõ belli nerui iam deficerent,quibus non ad diem prębitis,& germani & Eluetii
terga vertunt locatoribus.Multi tamẽ voces ad cœlum efferebãt,procede Cęſar procede,nõ
tibi deerimus donec res perficiatur,ſtipendia in cõmodius expectauimus tempus,abiit exer
citu dimiſſo.Imprędam data ſunt oppida multa,ruunt omnia in pręceps.Plangẽtium genas
& pectora lacerantiũ, gemitus atq; vlulatus languentium cõciuium & propinquorũ meorũ
ab his vltimis oris exaudio.Hinc raptarum virginum ſparſos capillos,hinc confixa in viſce
ra innocẽtiũ tellorũ vulnera, ploratuſq;, videor ſentire. Pœnituit exercitę crudelitatis Gallos
poſt Cęſaris diſceſſum, ſed quę medella infortunatis, ſuper quos ſors ignita cecidit horrida

Muſicus ẽ Papa.

Refecturos ex portuariis ipſis vrbanis dãna pollicent̃,crede ſi libet,de his ergo ſatis ſuperq;.
Noſtras iam calamitates leuemus,per alienos agros ſulcũ trahendo.Sũmus pontifex,palma
rum pro feſto vrbem ingreſſus eſt ex Florentia. Bonum aiunt eſſe hunc virum,minime autẽ
ſceptro dignum,propinquis & familiaribus nimiũ indulget,ab illis regitur. Harmonia ipſe
muſica ſumopere delectatur,vocalium muſicorum,& citaredorũ coronę,comertiaq; illi ſunt
gratiſſima.A grauibus abhorret negotiis,quis nã ſit e duobus fœlicior, neſcio iudicare, ipſe
ne,aut Rex Pãnonię, Vngarię dico, q̃ duodecimo die Ianuarii dicit̃ obiiſſe. Fœliciores ego
illos exiſtimo qui abſentib9 iam fruũtur auris claro de ſe aliquo relicto nomine, q̃ inerti ani
mo viuentes.Carolus princeps noſter reiterato ſancti Ioãnis diem ſuo aduentui aſſignat,fiet
ſi velent venti oceanuſq;. Ex Affrica ſcribitur pyratam illum Enobarbum vulgo Barba Ro
xam tentaſſe Tabracã,Bugiam dico,ab Hiſpanis pręſidiis repulſus eſt. A nobis nil aliud niſi
q̃ Naiarę dux Nauarrę vicinior cęteris proceribus,generalis illorum cõfinium eſt prętor ele
ctus. Vale Matriti Idibus Maii.M.D.xvi.

ccccclxxi P.M.A.M.Marchionibus diſcipulis Belecẽſi & Mondeiaris.

Priceps fit rex. defuncte factorregi auo d põpa Heſeſtionis: de Cęſare:d Gallo:d Anglo:d Venetis.

CAeſaris eſt reges creare.Carolum pricipem eius,ex Philippo rege nepotẽ, regem iubet
appellari. Qui Caſtellam incolimus,regem poſthac nuncupabimus. Aragones cũ ſuis
pendicibus non admittent,niſi per ſuarum curiarũ ſuffragia pręſens eligatur. Sapidius
forte Caſtellanis etiã foret expectaſſe parumper. maturos mallem ędere racemos, q̃ intempe
ſtiuos & acerbos,de meo guſtu loquor,& forte multorum.Qui conſiliũ prębuerunt ipſi vi
derint.In Flãdria q̃ Belgicę pars eſt Glacialis oceani.& oppido Bruxeles,Carolus rex catho
lici regis aui funeralem pompam inſtrui pręcepit,qualem vix vlli vnq̃ principi ſtructam le
gerim. Etiam ſi Alexandri Macedonis curam in honorãdo ſui familiaris Heſeſtionis buſto,
regis nr̃i familiares miniſtri adhibuiſſent,haud quaq̃ potuiſſet ornatius copioſiuſq; parari.
Si phaleratos equos ſi tabulatorũ & pulpitorũ ſtructuras,ſi ãtiſtitũ & ſacerdotũ fratrũq; reli
gioſorũ,de hic nobiliũ & magiſtratuũ agmina,ſi ordinẽ,ſi faces, ſi vexilla pullato cũcta coho
pta colore,ſi cętera particulatĩ ad me ſcripta ſtuduero recẽſere,modũ epl̃ę ĩ infinitũ excederẽ,cõ
tent9 ergo ſis hoc epilogo.Magno regi auo materno,magn9 rex nepos hęres,huiuſmodi põ

pam funeralē condonauit, & ſatis. Nouas habemus literas, excuſatiões Rex innectit quare nequiuerit ſtare promiſſis, de ſuo ad nos aduētu mēſe Iunio, Auguſto pollicetur, ni diuina voluntas obſtiterit, ore aperto deſideratur ab omnibus, vt fauſte faliciterq;, occeanū prębendat ſupplicant omnes. Conuentus interea cum Gallis agitur, quo libere queat ad nos venire, opus eſt vt vel pax fiat, vel ſaltē fœdus aliquod iaciatur, terra nanq; ac mari ſumus a Gallis circūſepti, multa petunt Galli, nec tolleranda quidem, cum regem videāt Carolum hac neceſſitate vrgeri, dabuntur pauca, ſi fieri poterit, tempori eſt ſeruiendum. Habemus & ex Italia literas, quibus fertur Ceſarem redeuntē, exercitu ſoluto, munitiones & impedimēta reliquiſſe, Brixiāq; ad Venetos defeciſſe. Veneti Veronam tentarunt obſidione, auxiliantibus Gallis, Cardinalis Sedunenſis prȩerat Veronēſibus Hiſpanis & Eluetiis prȩſidiis, obſidentes eiecerūt cum iactura. Rex Anglus, ꝙ Gallus rex, cōtra fœdera Teruanȩ, mœnia reſtituerit, bellum Gallo indixit, & ſe apparat. Vale Matriti pridie Kalendas Iunii. M.D.xvi.

P.M.A.M. Ad Marlianum. cccccclxxii

De malis exorientibus ni rex venerit. de fratre gubernatore. & genuensibus Carthaginē concutientibus.

NI properaueritis ruēt omnia, neſcit Hiſpania parere nō regibus, aut nō ligitime regnaturis. Nauſeam inducit magnanimis viris huius fratris, licet potētis & rei publicȩ amatoris, gubernatio. Eſt quippe grādis animo & ipſe, ad ȩdificādum, literatoſq; viros fouendum natus magis q̃ ad imperandum, bellicis colloquiis & apparatibus gaudet. In portu nouȩ Carthaginis facinus euenit grauiſſimū, & vrbi Carthaginis ȩrūnoſum, & coronȩ regiȩ pudendum. Stabant in anchoris onerariȩ naues, Genuenſes Carrhachas dicūt, tres, lanas ſtipantes, ex Hiſpania nanq; ad diuerſas orbis partes lanarum ingens aſportatur quotānis copia. Bellico inerant apparatu ſociȩ tres aliȩ, quȩ pyratā quȩrebant Hiſpanum Ioānem Rio. Is cū vna naui dicta Galeono dāna intulerat Genuenſibus mercatoribus, vti prȩdonem hūc inſequebantur, ſupplicio affigendum ſi reperiretur. Ecce ad portum regia claſſis aduenit, comitem vehit Galeonum naue pyraticā. Claſſi quattuor Galearum, maius triremium, prȩerat Laletanus quidam nomine Berengellus dñs: iners animo, balbutiēs lingua, ducebat & fuſtas vna nouem. Per nuncios cognitum petunt Galeonū & ipſius poſſeſſorem Genuenſes, vt prȩdarum pœnas luant. Renuit Berengellus, repetūt debere ſibi, ex fœdere cum Hiſpanis regibus, fieri de Galeono dominoq; ipſius poteſtatē, male reſpondiſſe dicitur Berenguellus. Bellicȩ naues Galeonum quȩrentes, Galeonū tormentis diſcutiunt & ſubruūt. Imprudenter Berenguellus Incarrachas mercatorias inſontes iaculatur machinas. Genuenſes ea iniuria concitı tres demittunt e nauibus ſcaphas, binos locant in eis canones tormentarios, vnā e melioribus triremibus dilacerāt & ſubmergūt, cōquaſſant aliam. Berenguellus prȩtor claſſem illico deſeruit, terram captauit in tutum, dat operam vt ex vrbe Genuenſes naues moleſtia conficiantur, iaculantur ex littore ad naues. Iaciunt ad vrbem ex nauibus ferreos ingentes globos, eminentiores diruunt domos, tecta concutiunt. Per aulas & penetralia cum ingēti iactura & totius vrbis terrore volitabant globi, tum ferrei, tum lapidei. Nil hoſtilius poteſt a Turcarū ſȩuitia, miſera ciuitas expectare. Quid prȩfectorū imprudentia ſoleat parere, hinc colligito. In paccatos & amicos ſeſe voluit hic bonus vir oſtentare, qui nihil vnq̃ egregium ſex annorū intercapedine geſſit in Mauros, Hiſpana littora & ante ipſius oculos ſingulis horis infeſtātes, ergo venite vt emergētia ſcādala regio noīe ꝑſcindatis. Vale Madriti idib9 Iulii. M.D.xvi.

P.M.A.M. Ad Marlianum. cccccclxxiii

Marlian9 fit epiſcop9/ de Barbarroxa.

AVdio rem nouam, maluiſſem tuis q̃ alienis fieri certior literis. Tudetenſem aiunt te creatum antiſtitem, ex obitu boni viri magiſtri Azpetiȩ inquiſitoris herȩſeos. Martialē, & mille fulctā ȩrūnis, egiſti hactenus vitam exul, extorris, inops, ob Gallorū in exhauſtam imperii cupiditatem, quieſces tandem, & quod annorū ſupereſt viues beatus. Mundo ſatur ex legitima vxore liberos elegātes, patri ſimiles effigie, ſpero & virtutib9, procreaſti. Nūc vt mundo fruaris alio, priore ſeculari amiſſa vxore, ſenio properante, nouam duxiſti ſpōſam: proſit Marliane. Sed mutuo ſumptȩ amicȩ loco, is tibi datus eſt epiſcopatus tenuis, dabitur prope diem pinguior in legitimam coniungem, quandoquidem regi tāto, tam carus es, & in remerito cito tranſilies. Eſt tamē nō macer agnus, ſi Epiſcopatus Italos cōmunes dimetieris, valoris eſt ducatorum duorum millium amplius, ſed ſi Epiſcopatus alios Hiſpanos inſpexeris pauper, ditiorē aſſequeris. proſit igitur natiſq; tuis, qui me auū appellant, quia tu patrē, fauor iſte regius. Ad aliena dextrā feramus. Intellexiſti arbitror Enobarbū quendā vulgo Barbarroxā e pyrata cōuerſum ī terreſtrē perturbatorē in Africa, ſeduxit ꝑ maurorū Morabitos, hi ſunt eorū ſacerdotes, maritimȩ partē Affricȩ. Per Morabitos ꝑplis ꝑſuaſit, eodē quo alias Mahometes in Romanos aſtu, vt a Chriſtianis defficerēt nephas eſſe inquiens fœlicis Maho-

metes ſanctos aſſeclas, Chriſtianis, eius legis hoſtibus, eſſe obtēperātes, & ſubiectos. Se capiāt in regem, qui ſit eiuſdem legis obſeruator, a Chriſtianorum iugo ſe liberaturum, & ſeruatu-rum indemnes pollicetur. Morabitis tantā pręſtant Mauri fidem, vt pro ſemidiis illos colāt, crediderunt Enobarbo Morabiti, crediderunt & Morabitis populi. Enobarbo ſe multi dedi-derunt. Alger municipiū pręcipue, non longe diſtans a Bugia, quę Tabraca eſt, in regem ca-pit Enobarbum, regem ſe iam Enobarbus nūcupat in Africa. Turchas habet ſecum circiter tercentum, arcubus, & tellorum omnis generis inſtrumentis hi bella gerunt acerrime, mariti-mis terreſtribuſq́ pugnis frequētibus aſſueti. Re intellecta Cardinalis hic noſter gubernator

De Dieco de Vera.

octo millium armatorū cogit exercitum, iam ſunt ad diſceſſum parati, de ſucceſſibus non iu-dico. Huic militum copię non meo guſtui aptum elegit ducem, Diecū quēdam de Vera tor-mentorū pręfectum, deus bene vertat, is magis loquax eſt, & iactabundus, q̄ ſtrenuus. Va-le, & venite Madriti pridie Kalendas Auguſti. M.D.xvi.

ccccclxxv

P.M.A.M. Ad Marlianum.

De peruicacia vt iſtruātur milites. de inobſeruantia erga mandata q̄rūdam / q̄d fecerit Valdoletuȝ / q̄d alii.

NOnne diuinaui alias Marliane, cum dixi fore, vt iſtę nouę, huius noſtrę tēpeſtatis, fabri-cę peruicaces, eſſent aliquando tumultus, ac turbas excitaturę? Nil niſi armorū motus optatur, ſunt qui labra lambunt pre dulcore, q̄ñdo bellicum facinus aliquod coram eis accidiſſe narratur, pręcipue geſtiunt quando grauia interceſſerint aliqua vulnera. Sed de inſti-tuendis armatis tironibus in vrbibus aut municipiis, itur contra dicta eorum. Burgēſis, Sa-lamantina, & Legionenſis primarię ciuitates, ſimul & inſigne oppidū Valliſoleti, huiuſmo-di homines & eorum figmenta execrantur, parere recuſant, ſupplicāt, quia nollent rebellione taxari, non audiūtur, ſtāt immobiles in ſentētia equo ligneo ſtrigoſiores. Rationes, quibus de-beat huiuſcemodi mandatum reuocari, adductas in medio non admittunt. Ex armorū captu in pacatis vrbibus, arguūt incōmoda, ſcandalaq́ innumera prouentura, ſub eorum libertatis pretextu, liberos nanq́ volunt, & ab oneribus immunes tributiſq́ forc eos, qui cenſebunt, ſurdas pręſtat aures. Repetunt latrones, ſicarios, nocturnos graſſatores, & bonorū oppreſſo-res, inde creandos iri (& quod non flocifaciendum eſt) fabri mechanicarū artium ſua exerce-bunt inertius miniſteria, terſorum fulgure thoracū pellecti, & haſtarum agitatione, aut ſco-petarum, & ſcorpionū, balliſtas dicit vulgus iactu ad ſcopon aſſueti, tempus terent incaſſum, quia facilis eſt a quottidiano labore ad inanes ludos traiectus, de rixis & ſimultatibus, ex hu-iuſcemodi exercitio in vrbibus exorientibus, multa proponuntur, obtuſus & plumbeus pa-ratur ad hęc omnia ſtomachus, iubent inſtrui cuneos, pauci legem annuūt, & hi inuiti. Valleo-letum cum ignominia miſſos aprędictis decuriones, iuuenes electuros, eiecit. Si vim eorū tem-tauerit, armis tutabūtur ſe. Plebs inſtituit iam tribunos nouos, qui noctu cum delecta iuuenū manu perluſtrēt oppidum, & per diſpoſitas cuſtodias reuiſant mœnia, ne occulte quiſq́ ingre-diatur. Ex oppidanis, & regiis magiſtratibus, quoſcūq́ viderunt huius cōmenti fautores, eie-cerunt. Itidem & alię facient vrbes iam cōmotę, ſi perſtiterit. Fraterno ſe fœdere coniūxerūt populi multi ad obſiſtendū, ergo venite, vt veſtrę cum prudentię ligonibus poſſitis, pullulā-tes has ſpinas a veſtris pręddiis eruere. Si differetis, coaleſcēt, & ſegetes has veſtras lętas ſuffoca-bunt. Vale Madriti quarto idus Auguſti. M.D.xvi.

ccccclxxvi

P.M.A.M. Ad Marlianum.

Xeure. ſe prodit.

De Xeure rectore pricipis. genueſes trudūtur in carceres ob concuſſam cartaginē / ō ſrustris Turcaꝛ captis.

DIffertur aduentus veſter, ſubtriſtes incedunt boni omnes Hiſpani. Occeani forte vagan-tis dura conſilia vos detinent, qui vero cupiunt, ex amoris natura, in deteriorem partem accipiunt moram. Non deſunt, qui iudicent exquęſitis occaſionibus corū, qui regem guber-nant, id accidere, tum vt pecunię ad eos mittātur, quas ſine labore ac periculis coaceruant, ab hoc gubernatore ad vos miſſę, ſub parādę claſſis p̄textu. Neſcio quid inurmurat̃ de iſti⁹ ve-ſtri magni cubicularii, & vna nutritii auaricia, id ſi ita eſt, veh regi, veh regnis ab eo regendis, niſi ſeſe ab huiuſcemodi profundo puteo exemerit, omne malum ex aurorum cōſiliis, vti no-ſti prodit. Inuida forte fama hęc ventilat, quod deus faxit. Quod te Tudetēſem rex creauit au-diuimus, & vna Dertoſenſem hunc noſtrū Adrianū, furibundę naturę quorūdam ſua mode-

La⁹ Adriani oratoris.

ſtia temperatorē, regium, oratorē veſtrum, hic vir eſt omni celſa ſede dignus. Promotus eſt & magiſter Mota cōcionator egregius, ad Pacēſem, neq́ hoc alienū a recto & ęquo, eſt enim pru-

La⁹ motę.

dens, & linguarum copia inſignis, & rerū experientia pollens. Veterē autem Pacēſem epiſco-

La⁹ Alfonſi Mārrichi

pum Alfonſum Manrrichū, genere nobilē, ac virtutib⁹ & claris moribus ornatū, in Cordu-benſem mutaſtis, omnia laude digna. Atq́ vtinā ſtet Catholicus noſter rex perpetuo fixus in hac ſentencia, vt bene meritos erigat. Nullum cœleſte numen ei deerit cum his & ſimilibus conſiliis. Ad alia, edictum eſt gubernatoris & ſenatus nomine, vt quicū Genuēſes terram terūt

Hiſpanam, trudatur in vincula, facultateſq; deponantur, donec iure an iniuria noſtrã Carthaginem Hiſpanam, tormentis auſi ſint concutere, domoſq; diruere. De pyratis autẽ, quatuor ſunt capitę Turcarum triremes pyraticę a noſtris, cui certamini Berẽguellus interfuit, acris fuit vnius diei fere integri pugna, dubia diu, licet contra quatuor illas, nouem eſſent noſtrę, triremes quattuor (& vt vulgo) fuſtę quinq;, ad vnum fuerunt tandem capti, aut perẽpti Turcę. Vale & regem ducite. Madriti. xvi. Kalendas Septembris. M.D.xvi.

De Berenguello & fuſtis.

P.M.A.M. Marchionibus. ccccclxxvii

De pugna & morte Soldani a Turcis / de pactis cũ Gallo. p. d. de Xeures et magiſtro Cancellario de Leone / & Iulio põtifi. ſpoliat duc Urbinas.

TAbellarium habemus ex Italia, quę ferantur habetote. Ab oriente ſcribitur magnum Turcarum principem Selimſachum, Amano Tauri montis iugo ſuperato, cum exercitu valido fuiſſe adortum Egipti, Syrięq;, ac Paleſtinę, dominum. Magnum Soldanum Babilonicum, imparatum reperiſſe illum inquiunt, dimicatum tamen eſſe acriter, fertur, ſed victum Turcarum multitudine Soldanum fuiſſe, mortuũq; in prętio aiũt, hęc in pręſentiarum per incertã famam allata ſunt, quãdo apertius intelligemus quid acciderit, apertius ſignificabimus vobis. Id ſi ita eſt Turcis iter aperitur ad Italię moleſtiam. Quãdo nanq; tutum ſe ab aliis lateribus tergoq; ſenſerit, furorem in Chriſtianos conuertet natiuũ, ſed pręcipue ſi paternę potentię, Soldanicam addiderit, quę ingens eſt. Quid facturum ſperamus hominẽ, ad crudelia natum bella, & ſanguinem gaudẽtem imperii cupiditate raptatum? Ex Flandria literas habemus, vereor ne diutius regis aduẽtus differatur ꝗ oporteat, vel ſaltem oportere putetur. Tenues vident, qui apud regem ſunt Hiſpani, claſſicos apparatꝰ, & hyems aduenit, prope diem erunt ſyrtes illę, quas Bancos vocãt, inacceſſę, Borealeq; pelagus illud diſcriminoſum. Pecunias mittit quottidie Cardinalis gubernator innumeras ad ſuſtinẽdam claſſem. Regis nutritius dominus Xebrẽſis camerarius, & magnꝰ regius Cancellarius, negociatores apud Gallos ad Regem regreſſi ſunt. Pacem aiunt afferre, ſed quibus condicionibus nondum intelligimus, veremur ne grauibus. Ab vrbe ſcribitur, Leonem põtificem propinquorum, & internorum familiarium eſſe amãtiorem ęquo. Longe diſtat a Iulio prędeceſſore ſuo, vt fama eſt. Chriſti eccleſiam Iulius ſponſam appellabat ſuam, ſponſam ornare monilibus, & ſponſam quocũq; modo poſſet ditare ſtudebat ille, nulla propinquorũ aut neceſſariorum habita ratione, hic Leo vti fertur, nullam de ſponſa curam habet, liceat ne ac nõ liceat propĩquos nititur extollere. Vrbini ducem, Franciſcum Mariam, vrbis prefectum, Iulii nepotem, ſub prętextu, ꝙ Cardinalem Papienſem peremerit, ſpoliauit, ſpoliaſſe liceat, ſed cur eccleſię fundum nepoti eſt impartitus? nepotem nanq; Vrbini ducem nominat, iam valete nequeo vlterius, Madriti. xiii. Kalendas Septembris. M.D.xvi.

De Iulio.

P.M.A.M. Marchionibus Mondeiaris & Bellecenſi. ccccclxxviii

Quę mors Soldãi / qd illius exercitus reliquię quid Turcꝰ dicat d Chriſtianis.

A Summo pontifice adſunt literę, direptionem potentię Soldanicę fatentur, & Soldanũ ipſum dolore animi, cum ſuos videret profligatos, decidiſſe ab ęquo exanimem, interiiſſeq; ilico, erat quippe iam ſenio cõfectus. Is idem regnabat Campſous Gaurus, quẽ ego catholicorũ Fernandi, & Heliſabethę regũ nomine orator adiui, anno primo poſt quingenteſimum a milleſimo, de quo late in legatione mea Babilonica, vergebat in grauem tunc ętatem. Exercitus reliquię Damaſci dicuntur cõueniſſe in Syria, nouum Soldanum electurę. ſunt Mamalucci Soldanorum equeſtres milites Chriſtiani a natura omnes, per fora, & nundinas empti, veluti pecudes, quorum opera, ſi euadant in viros armis pertractãdis aptos, vtuntur Soldani, tam in regendis regnis, quam in re bellica, ſed abnegato Chriſti noĩe, Mahometeas ſectãtur inſanias, recutiti. Si regna Turcharũ princeps Soldanica poſſederit paccato, veh nobis, ſunt illius quotidiani ſermones elatiſſimi, Chriſtianos facile debellatũ iri blacterat, ꝙ Chriſti mandata nõ ſeruent. Ait intelligere ſe, Chriſtũ pręcepiſſe, vt ipſius amici ſequaces, mites incedant, atq; humiles, bonorũ fortunę ſint abiectores, egenis ſuccurrãt, laborãtibus animi, aut corporis ęgritudine miſereãtur, nil proprium retineant, honeſte, ſobrie, caſteq; viuãt, ne ſint auari, ne ſuperbi, ne ambitioſi. Coſtantinopoli, & intra principis regiã Chriſtiani verſantur multi, negociorũ cauſa tum ẽt a diuerſis potẽtatitibꝰ oratores, Veneti pręcipue, ac Genuenſes totius orbis hoſpites, ſunt cubiculariis & neceſſariis internis ipſius principis domeſtici, ꝗ in eius penetralibꝰ agitentur, facile diſcunt. Sunt quippe ſagaces arcanorũ indagatores alienorũ. Et domũ & poſtes, & cardines, Chriſti dogmata nõ obſeruari cognouit, oppoſitam agere vitã illos didicit a Chriſti moribus, cogendis theſauris inhiare, nullum luxurię genus, gulę nullum pretermittere, anguſta manu egenis ſubuenire, velle non diligi, non amari, non obſeruari ſolũ, ſed coli, vt dii, atq; adorari, propterea Chriſtũ nõ futurũ illis auxilia apte ac repetito inquit, quid coniectandum ſit vaticinemini. Madriti. vi. Kl's Nouẽbris. M.D.xvi.

Rationes ꝗ reputet ſe facile dbellaturũ Chriſtianos.

Non ſeruãtur mãdata Chriſti.

Nota Chriſtiane.

cccccclxxix

P.M.A.M.Marliano Epiſcopo Tudetenſſi.

Quo genere Barbarroxa q̃ aufugit a Selimſaco: & ęma giui turci ad Rhodũ magiſtrum.

BArbarroxa pyrata quõdam, nunc ferox terrę perturbator, quaſſat res Africanas, late iã vagatur, vnde hic habeat originẽ, velles intelligere. Cilix eſt, ſub huiꝰ Selimſachi, Turcarum principis violẽti genitore, militauit in Selimſachum ipſum, quando patrem ſenio grauatum expulit e regia Bizanzio, quę eſt, vti noſti, Coſtantinopolis. Diffiſus inſidię ſelimſachi ſanguinarii, licet honorifice velle illum tractare videretur, aufugit, cõmeatu non petito. Sed audi quo ſtratagemate compyratas deluſit ſuos. V bi primum defigendo pede in terram cogitauit, quaſcũqꝫ naues aſſequebatur, combuſit, ad tollẽdam illis omnem fugę ſpem, aut pyraticę artis vlterius exercendę cogitatum, cum tercentum Paulo amplius cõſociis hęc aggreſſus eſt, in propediem obuietur, creſcet contagio. Reperit in populis mauris fauorem, eo ꝙ legem ipſorum profiteatur ore, re autem prędonis animũ geſtat. Alias me iſta ſcripſiſſe ſcio, ſed an ad te nõ reminiſcor, ſatis tamen. De ſtrage Mamaluccorũ, & Soldani morte ſcire debetis, nuper a pontifice, Turcarum principis ipſius, habemus literarũ exemplar, in hunc ſenſum e gręco in latinum traductarum. Soldanus ſelimſachus, Conſtãtinopolis, & cęterorum imperiorũ maximꝰ imperator, Perſię, Aſię, Arabię, Europęqꝫ rex, magno magiſtro Rodio Fabricio caretto ſalutem. Proſtrato Sophio infideli hoſte, cane, qui legem noſtrã fœdabat, nouo exercitu comparato, ad illum penitus delendum, gradiebamur, Soldanus autem Babilonicus, noſtrę fidei caput, a nobis rupto fœdere, ad Sophium partes ſuas direxit. Soldanũ per oratores hortati ſumus & monuimus ne faueret hęretico, renuit, petitis noſtris, non auſcultauit. Itinere vnius diei armatus cõtra nos venit obuiam. In valle vbi propheta noſter Dauid ſepultus eſt, cõtra nos ad pugnã ſe accinxit. Ex dei & noſtrę legis inſtituto, quam ad vnguem nitimur obſeruare, noſtri ſapientes repererũt hęretici fautorem Soldanũ grauiter debere puniri. Mouimus in illum nr̃as acies vigeſimo quarto Auguſti, ab hora diei tertia, multis vtrinqꝫ cadentibus, ad veſperam vſqꝫ dimicatũ eſt ancipiti victoria. Ipſum & e primariis eius principibus duodecim trucidauimus, eius regna & imperia occupauimus omnia. Hęc vobis tanq̃ꝫ amico, vt nobiſcum gratulemini ſignificauimus, ex regia noſtra curia, in campo Alepi. vigeſimo ſexto Auguſti. Eſt eius narratio longior, prętermiſi ambages, collegi ſuccum tantũ, quo intelligas an dormire nobis expediat. Sperat ex noſtrę religionis aduerſa obſeruatione

Literę Turcę & Soldani.

& ex Chriſtianorũ principum diſſidiis, facilem ſe viam habiturũ ad Chriſtianorũ perniciẽ, ait enim Chriſtianis non fauebit Chriſtus eorum deus, ꝙ ab eius moribus & pręceptis longe vagentur. Vale, & venite iam tandem, Madriti tertio nonis Decembris. M.D.xvi.

Quid Turcus contra Chriſtiãos.

cccccclxxx

P.M.A.M.Marchionibus Bellecenſi & Mondeiaris.

De Cęſare / de Papa / de rege / q̃ modo Turcus i Soldanũ & pactis Sophy & Soldani dilatis

AB vrbe ſcribitur pontificem ſummũ iturum Florentiam, natale ſolum. Ex Flandria vero ꝙ Imperator electus audit nuncios Veronam repetentes, ſuſpicãtur multi auſcultaturum, quia neruis careat bellicis. Inſtat vt ſibi Veronam ſumat tutandam nepos rex noſter, dixiſſe aiũt iturum ſe ad nepotem in Flandriam, iureqꝫ iurando aſſeruiſſe non diſceſſurum inde, niſi prius nepotem viderit iam vela feciſſe ad nos. Aegerrime fert eius moras, vt qui quanti facienda ſit Hiſpania bene calleat. Multi de altoribus & conſultoribus conqueruntur, multi eos taxant inſidia, eo ꝙ dubitent de pręſentis auctoritatis ſuę lapſu, ſi ad nos venerint. Neqꝫ enim erit ęquum vt Borealium Belgarum conſiliis res Hiſpanę gubernentur. Longe abſunt eorum ingenia atqꝫ educatio a moribus Hiſpanis, illorũ deus eſt voluptas, Hiſpanorum ſobria quędam mentis elatio, ad honores directa, temperatiores facit. Rex tamen a natura crapulonibus & bibacibus hominibus dicitur eſſe infenſus, quia ipſe temperatus. In aliis tamen ſunt in inſula Gelanda, quę eſt in Batauis & oppido Medialburcho. De ſophianis Soldanicis & principis Turcarum rebꝰ, habuiſtis exemplaria directa originaliter ad eximiũ philoſophum Ludouicum Marlianum, Tudetẽſem epiſcopũ, noſtri regis medicum, internum & archanorũ omnium participem, vos habetote pauca de iiſdem ſuperaddita. Sophius perſa & Soldanus Babilonicus, Selimſachi potẽtiam & inſaciabilem cupiditatem formidãtes, per nuncios alterne negociabantur, vt ſi in alterum ipſorum ſelimſachus mouere arma tentaret, auxiliaretur alteri opprimẽdo. Prius q̃ꝫ paciſcerẽtur dum in ambiguo eſſent, Sophius aduerſę legis ab vtroqꝫ (nil enim putat eſſe deum aliud quam ſolam naturam, regiqꝫ omnia debere iuxta naturę igniculos) de Soldano dubitabat, ne vrgente neceſſitate cũ ſuę legis ſectatore conueniret in eum, ita dum illi hęſitarũt, Selimſachus expedite ſoluit in Soldanum, nõ plene paratũ ad eã vim repellẽdã. Reſtat illi ſola cũ Sophio expeditio, de hinc ĩ nos, deſides & minime concordes, vtram ſit partem electurus, nouit qui cũcta videt. In manu eius eſt, ſtare loco neſcit, nec tyrãnico magnanimoqꝫ viro cõuenit. Valete Madriti. v. Idus Decẽbris. M.D.xvi.

Laꝰ Hiſpanorum.

Laꝰ regis.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS. ANNO. M.D.XVII.

Ad Marlianum Epiſcopum.

cccc lxxxi.

ADrianus Traiectinus Dertoſenſis Epiſcopus: vna cum Cardinali: & Regio ſenatu: Regnorum moderator: quod nondum adſint literæ Regiæ ſtipendiorum meorũ confirmatiuę, mirantur vehementer. Scripſit nãq; non vulgares ad vtrumq; iſtius veſtræ nauis temonem: dico nutritore & magnum Cancellarium: ad te minime: quia operam illius non putaui apud te fore mihi neceſſariam. Nunc ad te ſcribit: tibi fient omnia plana: quãdoquidẽ tam iuxta peto: ac tam debita: quæ nõ Iudæis, maurisq; etiam potuere negare neuter auus noſtri Regis: ſi quando tuliſſent obſequia: quæ ego ipſe tuli: & feciſſe fatentur.

Sublata ſtipẽdia petit autor reſtitui: ꝛ heroica ſunt mixta carmia & morte fratris.

Et quorum ſunt nota tibi non pauca: gelaſcunt
Et plectrum & cordæ in manibus ſi forte camœnis.
Bacchus & alma Ceres deerunt. Tibi dentur honores.
Et tituli & bullæ: & candor rubeuſq; galerus.
Nos panem petimus veterem: ne noſtra ſenectus.
Dicatur triuiſſe ſuos tam turpiter annos.
Vt iam declinans Cererem ſibi deeſſe queratur.
Me curſor iubet eſſe breuem: volat. ergo valebis.

Tale habes epiſtolii decus, quale tui Martyris affinis conciuis eſt ingenium: & quale ſpaciũ ſcribendi. Cætera Fernandus familiaris meus: quem Filippeo tempore: tenero quodã amore in Hiſpania Fernandicum appellabas: illum ad te mitto: quo calcaribus tua quatiat illia: ſi torpentem in mearum rerũ expeditione repererit. Miſiſtis ex cubiculariis Regiis Mos de Laxao: acutus homo eſt & ſagax: magis aptus ad riſus concitandos: & iocos mouẽdos, quam ad ſuadendum vbi ſit opus grauitate ac ſeriis. Parum ſolamini cum his nunciis Hiſpanos animos: ſuum Regem cupit Hiſpania: alieno neſcit nomini parere: ergo venite. Dum hæc ſcriberem flebile mihi ex patria nunciũ allatum eſt. Ioãnes Baptiſta ex vtroq; parente mihi Germanus: & animæ meæ dimidium: ob ſingulares eius virtutes magis quam propinquitate ſanguinis: cõceſſit e vita. Brixianas fugiens ærũnas: vbi domum & prædia ſibi parauerat: & honeſtas facultates: Mantuam ſe contulerat: cum vxore & quattuor filiabus ſine vllo mare. Ecce additũ mihi onus familiæ alienæ: opus erit: vt miſellas ego poſthac foueam: quibus bellorum furiæ quicquid ſuppellectilium aſſequebantur calamitoſæ raptarunt. Vale Madriti ſexto nonas. Ianuarii. M.D.xvii.

Obitus, et filij fratris, quem flet Author.

Marchionibus diſcipulis.

cccc lxxxii.

EX Flandria ſcribitur Cæſarem auum: eſſe apud Regem nepotem: in diuerſis tamẽ municipiis, quia vtriuſq; capax curiæ neutrũ ſit. Alterne ſe viſunt: it ad auum nepos: ad nepotem ſemel tantum Cæſar. de nepotis ſolicitus mora. Quanti momẽti ſit Hiſpania nepoti præponit: ne tantam occaſionem omittat, hortatur & monet. Cupit & pollicetur Rex ſe optemperaturum. Hebetes tamen Maritimos apparatus vident noſtri: occaſiones innectũt Regis a ſecretis. Mallent: cum eo Leonis vertice: lucrifacere a longe: quom ad Regem innumeræ mittantur ab hoc noſtro fratre gubernatore: ſingulis horis pecuniæ: quam locare in diſcrimine auctoritatem: qua fruũtur apud eum: quem vti pupillũ tutores impellunt trahuntq; quocunq; libet. Eſt quippe adoleſcens & ſuauis naturæ: illorum præcepta imbibit & ſorpſit a cunabulis: adeo vt neq; vertere ſe audeat: nutritore magnoq; ſuo Cancellario inconſultis. Hos ambos aiunt regreſſos eſſe in Galliam, concluſum de pace: quo tuto queat Rex venire: mari nanq; ac terra circunſeptus eſt a Gallis: quom ad vtrumq; mare: noſtrum dico & Occeanum: extra Pyrẽneos media occupet littora. Fama eſt: traditam eſſe Gallis Veronã Italiæ portam & aggerem inuictum. Galli ex pacto Venetis illam dediderunt: quod Gallis fuerint auxiliati contra reliquas potentias confœderatas: ad recuperandum Mediolani ducatum. Sero de alati Leonis faucibus redimetur: proh quantũ aliquando pœnitebit. Occluſerũt ipſimet ſibi

Eſt apud Regẽ Cęſar qd ei ſuadeat: qd nutritores: amiſſa ẽ Verõa.

La9 Regis.

portas: ne deſcendere queant vlterius in Inſubriam. Inſubriæ caput eſt Mediolanum natale meum. Vndiq; a multis annis quaſſata fuit bellorum calamitatibus ea Prouincia. Valete &vt veſtra pax duret optate. Madriti in nonas Martii. M.D.xvii.

ccccc lxxxiii.

P.M.A.M. Marchionibus.

Nouus Soldanus: quõ prius Mamalucchi fugauerãt Turcas: de pditione cõtra Soldanũ.

TAbellarios habemus plures. Ab Orientis horis profligati Soldani exercitus Mamaluccorum reliquias aiunt nouum creaſſe Soldanum: Turcarumq; copiam ingentem: cum Arabum vagantium auxiliis proſtituiſſe, hæc dederunt, hæc damus, Inquiunt nouũ aliud de Turcarum Principis: & Soldani pugna, Soldanum ſcribunt primas Turcarum frõtes, & primas acies, primo impetu ſtrauiſſe, cœperant, vti fertur, Turcarum copiæ terga vertere. Defecit a Soldano e primariis eius principibus, armorum magiſter, & bonæ partis exercitus Prætor. Alepi erat hic Prorex, eſt Alepum ciuitas in Damaſcena Syria a Damaſco prima. Huius Alepani Principis fratrem germanum Soldanus iugulauerat, maieſtatis crimine deprehẽſum, in fratris vindictam dicitur, is dominium perdidiſſe, victoriã is hoſtib9 tribuit: quæ in dubio erat. Ab vrbe ſcribitur Pontificem erexiſſe in Vrbini ducem Laurẽtium ex Petro Medices maiore natu ſibi nepotem. Petrũ hunc ex naiuculæ inuerſione Liris ſorpſit, quãdo Galli ab Hiſpanis profligati, Caietam verſus aufugiebant, Lirim dicit noſtra ætas Gaiglianum fluuium. Fecit & vna præfectum vrbis, in exilium miſſo vetere Vrbini duce, Is Mãtuã elegit exilii ſedem, fremit dentibus, turbulas aliquando excitabit moleſtas, eſt rabidus, puſillus corpore, animo elatus, Præfecti vrbis intereſt Imperatores coram Pontifice coronare tertio diademate, quo Auguſti queant Cæſares appellari. Duos ergo Vrbini duces habemus, eiectum & electum. Solet iſte ſanguis Pontificius liquefieri, vti ſaccarũ, aut ſal mordens, aqua ſuper iniecta, quando ex Pontificium illicita beneficentia tollitur aliquid de Chriſti Eccleſiæ fimbria, ad illorum ornatum. Expectet Laurentius Medices non diſſonos ſucceſſus ab aſſuetis. Vos valete Madriti idibus Martii. M.D.xvii.

ccccc lxxxiiii.

P.M.A.M. Ad Marlianum Epiſcopum.

De villa frades: iniuria ſenatui Valdoletano illata: ab Vreniç Comitis familia.

PErgit fortuna ſuas artes exercere, niſi veneritis confundentur omnia. Eſt in Caſtella veteri, Villa, Villafrades appellata, lis eſt diu agitata inter Vrueniç Comitem & particularem quendam ſtrenuũ æquitem auratum nomine Gutierre Quixadam. Vallcoletanus magiſtratus, cenſuit ad Quixadam attinere ius loci. Miſſos executores, Vruenienſes in magiſtratus ignominiã male tractarunt, ſtare nolunt ſenatus æditioni. Sunt præterea vrbes multæ pertubatæ, ob noſtræ tempeſtatis ſtratagemata de armis exercendis inuenta. Alterne ſe incitant: & inuitant ad vnionem, ſe nolle huiuſmodi mandato parere proteſtantur. Valliſoleti municipium quale noſti: vrbibus egregiis nihilo humilius, nocturnas vicatim agit vigilias, ne noctu ex inſperato vis aliqua mittatur a gubernatore, ac ſi Turcas ad muros haberent obſidẽtes, tutelæ inuigilant. A vobis relatum eſt Veronam vos e manibus ſoluiſſe. Aggeres ſibi Cæſar: & Rex nepos: & portas adamantinas, iter ad Italas regiones concluſuras, conſtruxerunt, ſi quando acciderit opus fore. Si anguſtiæ illæ Scluſanæ inter vaſtas rupes ſitę, munitis arcibus, inacceſſæ fuerunt hactenus, quid fore putandum. Præteritis edocti periculis Veneti, triplo illas roborabunt: ne vltra illis inuitis, aditus cuiquam Tranſalpino Principi pateat ea parte in Italiam. Vt verum tamen nos fateamur, forte ſanius Italiæ. Sunt Itali, quã vis ſui tantum ſanguinis amatores, & nullius exteri ſuſceptores, ad vllum decus, Veneti: ſunt tamen Itali, mitiuſq; bella gerunt, quã barbara gens illa Germana, ferox: in domita. Deus hæc agitat, deo curam ſinamus. Dimiſiſtis e Verona vos præſidiarios milites, illos Vrbinas dux eiectus, in vnũ redegiſſe dicitur, quo Vrbini ducatum repetat. Si id ita eſt: veh iterum Italiæ, nouus ignis paulo ſopitus excitabitur. Hiſpanos aiunt eſſe quater mille, armis exercitatiſſimos: & pronos ad omne facinus, Germanos ſeptingentos, Vaſcones autem e dimiſſis tercentum, vna inquiũt eſſe Hiſpanis admixtos. Manus eſt militaris non negligenda, ſub deſperato præcipue ſpoliatoq; Imperatore. Pro contione ſtans medius in agmine, illos affatus eſt, opem ſuam & facultates proprias: & alienas pollicitus illis eſt, ſi ei vellent auxiliari, ad ſtatus patrios recuperandos. Fidum illi omnes obſequium obtulerunt. Cito quid hoc tonitruum ſit pariturum, intelligemus. Vale Madriti.xv. Kal. Aprilis. M.D.xvii.

ccccc lxxxv.

P.M.A.M. Marchionibus diſcipulis.

Veniã ipetrarunt Genuenſes: de Carthaginis cõcuſſu.

DE Vrbinate eiecto reſuſcitante, deq; aliis exteris caſibus habuiſtis exemplaria, Genuẽſes: veniam admiſſi contra Carthaginem noſtram a Rege in Flandria impetrarunt: & impetraſſe meriti ſunt, quia vbi primum res acta eſt oratores miſerunt, qui Regi referrẽt fuiſſe id ſuis ciuibus moleſtiſſimum, licet noſtræ claſſis præfectus Berenguellus elinguis, cau

ſam dederit vrgentem. Quod id ægerrime tulerint, conſtat ex euentu. Ilico fuit edictũ vt capi
tis rei haberentur: quicunq̧ nauibus illis imperabant, punirẽtur: ſtatuerantq̧ vt rei partici
pes omnes quamprimum fuiſſent appulſi ad portum. Sed abſcidit & executa eſt latam eorum
fortuna ſentẽtiam. In anchoris erant naues illæ armatæ quæ rem patrarant in portu Villafrã
chæ Nicenſis. Inſperatus ſuperuenit turbo: concuſſas & conquaſſatas: in girũq̧ ruptis ancho
rarum vinculis raptatas, vna cum viris tercentũ amplius: tum nauticis, tum militaribus ſum Infauſtũ
merſit, nullus euaſit, maluiſſent Genuenſes vti aiunt, ſua quam fortunæ manu ſontes ſtatuta naufragiũ.
pœna afficere. Cardinalis tamẽ gubernator a Regis benignitate diſcedit, non ita leuiter illis
ignoſcendum inquit. Quæ ſuccedent habebitis. Audite nunc: audite quæ ſunt huius fluctuan
tis orbis inſaniꝫ: Vrbinas eiectus, ex vrbe Mãtua, vbi extorris ocioſus agebat, ſomno rupto
expergefactus eſt: taliter vt cum Hiſpanorum Germanorũq̧: ac Vaſconum ex vrbe Verona a
Venetis etiam dimiſſorum: exercitu: repentinus in ducatum Vrbini primo inſiliuit: paruo
negocio Papales expulit: ciuibus veterem dominũ optantibus: in eccleſiæ de hinc terras, Vr
bino habito, ſæuiuit. Dies tantum octo in eo quieuit: ne ſegnes efficerentur milites, ne ve ſta
tum ſuum ad oſſa roderent, Papæ impenſa ſtauit exercitum alere, qui præcipue ſenſit Pontifi
cem ſuas vires cogere: & alienas implorare contra ſe. Implorat auxilia Leo maximus cõtra Ca
tellum labefactatum: qui deriſus hi ſint attendite, ne veſtris applauſibus confidatis. Exit Vrbi Moralis.
no tanquam furibundus torrens. Comitem habet bellorum egregium magiſtrum Federi
cum Gonzagam de ſtirpe Mantuanorum Principum Bozeni municipii dominum. A Vene
tis quorum ſemper fuit peditatus mille hominum ductor: & ipſe dimiſſus, cum duob⁹ præ
fectis læuis armaturæ æquitum Epyrothicorum: Andrea Bugiaro: & Franciſco Zucca. Ter
centum hi velitibus imperant. Federici Gonzagæ Vrbinas conſilia ſequitur. Fama eſt vaſtaſ
ſe iam plures terras Pontificias: dediſſeq̧ multa in prædam, quo ſibi milites fidos faciat. Vale
te Madriti. xii. Kal. Aprilis. M.D.xvii.

P.M.A.M.Marchionibus. cccccxxxvi.

QVo palpabilius cognoſcatis vos qui ſedetis in crudelis nouercę gremio: p̃ ſtatus a ma
ioribus relictos, qui nam ſint eius ludi iociq̧ aduertite. Dixi Leonem ingentem potẽ De fortunę
tiſſimum a Catello hebete perturbatum iri: adeo vt parum ſuis viribus fretus Leo, ludis: Leo
auxilia implorauerit Chriſtianorum Principum in Catellum. Proceſſit Catellus in immen Maximus
ſum vagans per Pontificias terras. Fanum: eſt ciuitas Papalis egregia: expugnare illam tenta auxilia iplo
uit Catellus Vrbinas eiectus: non perfecit. Agrum eius & diocœſim vniuerſam diripuit: de rat aliqua i
ditq̧ in prædam. Exercitum aluit Fanenſium impenſa dies octo. Fanenſibus exhauſtis. Piſau Catellũ he
rum: dicit vulgus Peſarum tetendit: eius terminos ſeptimo Kalendas Februarii occupauit, betem.
Quindecim in Piſaurenſi agro dies omnia vaſtans moratus eſt: Candelariam & Nouelariam
iuris Piſaurẽſis oppida, hoſtiliter infeſtauit. Exercitu bene de paſto ditatoq̧: miſerorũ inſon
tium ſpoliis, turmatim diſtribuit milites hibernatum per ea Piſaurenſia loca, quæ hinc eueni
ent habebitis. Interea loci ne tempus terat incaſſum, quo ſe principibus: quę nam ſit, apertius
oſtendat fortuna: in ſummũ Pontificem inſidias parauit: nec patrari tantũ facinus paſſa eſt.
Cardines quidam dicuntur ſuam domum voluiſſe diruere. Chirurgo cancreum vlcus vetera
tum inter nates pontifici curanti, perſuaſerunt: vt inter medicamina venenũ immiſceret, pro
uinciam amplexatus eſt Chirurgus rei perficiendæ. Cardinalis Senenſis, quia Pãdulphã ſuã De Cardi
familiã Pontifex eiecit ab ea vrbe, in qua Pãdulphus eius genitor abſolute imperitabat, Prin nali Sene
ceps huius machinæ dicitur fuiſſe. Dentibus frendens in Pontificem, tyrãnum, crudelem ap ſi autore.
pellans: verba paſſus eſt ab ore decidere, quæ ſanius tenuiſſet. Res delata eſt ad Pontificios neceſ
ſarios: mox ad ipſum Pontificem de cuius vita agebatur. Abſens erat ab vrbe Senenſis. voca
tur. ſenſit detectum eſſe cõmentum. recuſabat. datur illi fides, vt aiunt, tutellaris. ſub data fide.
vel non data videat ipſe, venit ad vaticanum: ſedem Pontificiam. capitur. in Sancti Angeli ca
ſtellum, Adriani molem mittitur. Capiuntur vna Sancti Georgii, & Genuenſis Saulus Car
dinales: quod ſciuiſſe rem dicãtur, tacuerintq̧. Adrianus & Volterra Cardinales, re intellecta,
fugam rapuerunt, quo tetenderint non ſcribitur. En ludos: en iocos: en deriſus rotæ rotantis:
& rotare tamen cupimus in ambitionis ſclopis. Rotent quicunq̧ volent, ego tutus in imo ſe
dens quietus viuo Madriti in Kalendas Aprilis. M.D.xvii.

P.M.A.M.Marchionibus. cccccxxxvii.

AD egregiam vulgi fabellam de Vrbinatibus eiecto & electo, eſt omnis ſermo verſedus: Admirati
nil enim hac noſtra tempeſtate feruẽtius ebullit, in pernicioſo procelloſoq̧ ambitionis ue hic mita
& auariciæ cacabo. Quid hoc rei ſit me trahit attonitum, ad iudicia dei non comprę hẽ narrant de mundi ludi briis.

ſibilia remitto ſentēciam. Iulius ſecūdus, huius noſtri ſacri Leonis prędeceſſor, exauſtum ab
Alexādro ſexto pōtificatum ingreſſus eſt, tenuē & depauperatū inuenit. Tacitus ab initio the⸗
ſauros coaceruauit. Refectis viribus Gallicam ſtatuit potentiam, & Venetam rēpublicam Iu
Quid Julius Leoni reliq̄rit. lius confrigere, ac perfecit. Leoni ſucceſſori ſuo, ex reſtitutis, Bononia, Rauena, multis pręte⸗
rea ciuitatibus & municipiis, duplicatum fere reliquit imperium, nec theſauris vacuum. Flo⸗
rentina eſt reſpublica ſuper addita pontificatui, ob Medicę familię primatū in ea vrbe. Quæ
Cauſę admirationis. nam admiratio eſt hęc, omnē ſuperans admirationē? Inops, exul, miſer, extorris, nobilis Frā
ciſcus Maria roboretus, id eſt eiecti ducis Vrbini nomē, ducatu & vrbis pręfectura priuatꝰ,
per alienas terras vagans, viā inuenit, qua tantū pōtificē fere triplicato principatu, Iulii Gal
Catellꝰ Leonē ꝑturbat. lorū & Venetorū ſtratoris ſucceſſorē, faſtidio moleſtiaq; ac mœrore repleret, qua, regem regū
& Cęſarum auguſtorum creatorem, ignominiis, cōtumeliis, iurgiis, iniuriis, iacturis & dam
nis ingentibus conficeret. Sed veh miſeris inſontibus populis qui prędas, incendia, rapinas,
virginum & nuptarum crudelia ſtupra paſſi ſunt. Venit contra Vrbinatem eiectum Lauren
cius Medices electus dux Papalis exercitus, ſed quibus viribus, audite. Cū Gallicis cathaphra
Magna potētia in exiguam. ctis quadringentis, Hiſpanis tercentum, pontificiis reliquis ad numerum mille ducētorum,
vt fama eſt, velitibus equitibus leuis armaturę, duobus millibus, peditibus quindecim milli⸗
bus. It ad eiectum, confligere nunq̃ electus eſt auſus cum eiecto. In Carthachitofanenſi oppi
do caſtrametabatur eiectus, caſtrametatus Laurētius electus ad miliaria tria. Incurſionibus ſe
inuicem infeſtarunt diu. Mondainum Fanēſe oppidum in Laurentii fere conſpectu dedit in
prędam eiectus, occaſionem nactus ꝙ hoſti Laurentio commeatus prębuerit, hęc in preſen⸗
tiarum, cętera poſthęc. Valete Madriti tertio nonis Aprilis. M.D.xvii.

P.M.A.M. Marchionibus.

ccccclxx xviii

Multa de vtroq; Urbinate electo & eiecto.

CRebros habet ab vrbe tabellarios Ioannes Ruffus foroliuieſſis Cuſentinus antiſtes apo
ſtolicus, legatus in Hiſpania. Labra mordet pręmoleſtia pontifex, non minus ob ſuorū
militum & nepotis Laurentii deſidiam & inertiam, q̃ ob eiecti Vrbinatis petulantiam.
Caſtra locarunt ambo in monte quodam ab Vrbino non multum diſtanti. Dierum quinde
cim intercapedine alterne ſe infeſtabant. Caſtrorum munitionibus tuti erāt ab incurſibus re
pentinis ambo in caſtris, ager incurſitabatur vtrinq;. Vrbinati eiecto, fuit illis diebus cōmo⸗
dior copia cōmeatuū, quoniam atergo veteres habebat obſeruantes incolas, Laurentio ſecus.
Exiguus pręterea Vrbinatis eiecti exercitus facilius alebatur, q̃ tot millitū armatorū multi
tudo ſub Laurentio electo militans. Dum ſic ſtaretur, Laurentius iuſſit ad ſe quędā duci mu⸗
De pda ſublata Laurentio. lorum impedimenta, cum quibus precioſę illius veſtes & ſupellectilia multa portabantur. Di
ximus duos eſſe in Vrbinatis eiecti caſtris epyroticas equitum ductores, Franciſcū Zucā, &
Andreā Bugiar, hi prędis & latrociniis aſſueti, neſciūt ſtare loco, tercētū velitibus quibus im⸗
perabāt ad ſe vocatis, quid intellexerint de aduenientibus onerariis iumētis aperiūt, paratos mi
litū animos inueniūt, itinera occupāt, in veniētes ad Laurētiū incidunt, adoriuntur, ſternūt,
pręda potiūtur, diuites ad ſua caſtra redierūt. Tanto facinore turbatꝰ Laurētius inde diſcedit.
Fanum vrbē cuius viciniā oēm iam Vrbinas eiectus dilacerauerat, petit Laurētius electus.
Ludibria fortunę. Sequitur eiectꝰ veſtigia illius. Sic luditur in luſoria fortunę tabula. Vertit aciē electus fuſam,
Brunum verſus. eſt id oppidum celebre, Vrbinatis iuriſditionis, pręit, re intellecta per explo
ratores, eiectus. Per pontes electus, per difficilia vada eiectus, tranſmittunt fluuio copias. In
proſpectu erant, ſigna dat Laurentius ad pugnam, ſe cataphracti Papales apparant, Gallearū
Se parant ad pugnā. feneſtellas demittunt, haſtas manu capiūt. Altera parte Fœdericus Gōzaga Bozeni dominꝰ,
cuius cōſilio, quia veteranus militum gubernator, Vrbinas eiectus regitur, Hiſpanorum cu⸗
neos properanter inſtruit. erant ex trāſitu fluminis madidi ſemiq; ſparſi ad huc. In ictu oculi
globus efficitur. Stringunt vna ſecum alienigenas milites, ita parati animis in colle vicino
Nō auſi ſūt papales cōfligere. quid ſors latura ſit expectant. Papalis autem multitudo, illorum ferociam cernens a congreſ⸗
ſu abſtinuit, ſic luditur in rota rotante rerum humanarum. Vos valete Madriti quarto Idus
Maii. M.D.xvii.

P.M.A.M. Marchionibus.

ccccclxx xix

Quod cruciatibꝰ affligatur papa vulneratur Laurētius. Mōdolfum

POntifex mille anguſtiis circūſeptus, neſcit qua ſe vertat. Hinc paratę per Cardinales inſi⸗
dię, quo perimeretur veneno, illum terrent. graues bellorum impenſę inde fatigāt. Per⸗
ſeuerantes eiecti Vrbinatis incurſitationes & rapinę cruciant, quę in ſummū eius dede⸗
cus & ignominiā cedunt. Propinquorū & familiarium, quibus ſubeſt inexhauſta petendi vo
rago moleſtiis mille conficit. Hę ſunt timpaniſtrię fortunę chorizātis in alto throno chorę.
ſunt perpetui principatus affectantium ludi. Nullo pacto a Catello, non latrāte ſolum in Leo

nem, ſed Leonis calcaria remordente, diſcedendum eſt, donec quo ſit tandem caſurus intelligamus, nequibit enim diu tantum onus ſuſtinere. Eſt Mōdolfum inter Fanum & Senogaliā Vrbinati eiecto cum vrbis pręfectura ereptū, oppidum. In fide adhuc Vrbinatis eiecti ſtabat Mondolfum, Vrbinas electus Mondolfum petit, obſidet, quatit tormentis. Scopetarius, e latebris tranſmurum, latus occipitis Laurentii globulo percuſſit. Anchonē pōtificiam vrbē ſemimortuus dicitur eſſe delatus. Creſcit in papalibus ducibus, qui ſub Laurentio merent in obſeſſos ira. Quęrunt omni conatu oppidum expugnare, per cuniculos ſub terraneos oppidum tādem capiūt, in percuſſi ducis vindictam, dant in prędam, oppidanos pręter fœminas ad vnum trucidant. Ignotum eſt etiam pręſidiariis militibus. Combuſſerunt demū vniuerſum. Proh miſeranda ſtrages, quid miſeri meruerāt inſontes. Vt malum malo addatur Vrbinas eiectus Montēbrochiū, & ipſum valde munitum iuris pōtificii municipium adit, quatit, expugnat, dat in prędam, municipales ad vnum trucidauit, in vindictā Mondolfi combu rit, proh dolor, fœminis & ipſe, pręſidiariiſq; militibus pepercit. Prodierūt nunq̄ in auxiliū papales. Admontē imperialem ſic appellatum, ob palatium ibi ſtructū, imperatore dignū, ſe recepit papalis exercitus. Eſt is mōs Piſauri viridarium, vinetis & fructetis omnifariā, hortiſq; recentibus fultus omnem amœnitatē ſuperans. Fama eſt eiectum ilico papalium veſtigia ſecuturum, quę ſuccedent habebitis. Valete Matriti nonis Iulii. M.D.xvii.

Oppidū exurit & diſſipatur Vrbias eiect⁹ in vindictā: cōtra montē Brochum: eadē exercēt crudelitatem.

Ignoſcitur tm̄ fęminis & militib⁹.

P.M.A.M. Marchionibus. CCCCCXC

A Belgis habemus literas. Noſtri iam regis Caroli. Auo Cęſari data eſt fides de aduentu. Naues conducuntur de recenti. Magnum regis Cancellariū aiunt eſſe paratum ad iter terreſtre, vt pręerat. qualis ille ſit, quando venerit, ſcrutabimur, auarum & ſui amātem cōmodi fama pręcedens refert. Scribitur Aragōnes, & Laletanos, dicitis Catalanes, nuncios miſiſſe ſalutatum regem, ſed non vt regem, recuſant regem appellare, donec in eorum conuētibus pręſens per publica ſuffragia recipiatur, cenſeaturq;, an regem liceat, matre viuente, nominare. Nullis Caroli regis mandatis auſcultant, literas regias, ſi quę mittantur, ſeruant clauſas. Statuta patria inquiunt ſeruatū iri debere, obtemperaturos, quando in regem fuerit admiſſus, aliter minime. Ad vrbinatia fulgura in ſummū pontificem iaculata petulanter, donec diſſoluantur, reuertamur. Dixi paucis ante diebus papalem exercitum cum ſuo duce Laurentio iam valido, montem imperialem Piſauro imminentem occupaſſe, ſecutus eſt Vrbinas eiect⁹. In Giniſtreto a Piſauro milia diſtanti ſex tantū, ſiſtit. Papales per Hiſpanos Cēturiones incurſionibus fatigat. Ex inſperato vna noctium papales pręſtites in ſtationibus ſub monte imperiali adoriūtur Hiſpani. In Germanorū & vna Hiſpanorum cuſtodias incidunt, trucidarunt ad vnum vtroſq;, vaſtatis quibuſq; obuiis, abductiſq; viris pluribus in ſeruitutem ex itinere, Gineſtretū redierunt incolumes, paucis e ſuis deſideratis. Erant in exercitu papali quater mille Vaſcones, hi vidētes papalium ducum inertiam, & illorū male fortunatos euētus, quodq; audirent pinguibus prędis diteſcere milites, qui Vrbinatē eiectum ſequebātur, electo Vrbinate relicto, ad Vrbinatem eiectum seducti tranſfugerunt, tormentaria vaſa ſurripiunt duo. Aucto exercitu, eiectus Piſauri relinquit electū. Ne ſegnes effecti milites torpeſcāt, certareq; deſueſcant, Etruriam verſus mouit exercitum, id Peruſiū, ab vrbe tanta caſtrametatur ad milliaria duo. Compoſitis ordinibus, & vexillis protētis Peruſiū luſtrat, Fciales mittit, agri & villarum ſtragem minatur ni dicto pareant, cōmeatus, & pecunias petit. Cōmeatus, & pecuniarum ingētem ſummā prębuit infœlix Peruſina ciuitas, quo ſe redimeret a latronū furore. A decurione Hiſpano nomine Maldonato dicitur repertas fuiſſe literas in caſtris ad pōtificē, quibus Hiſpanorū ſeceſſum ab Vrbinate eiecto polliceri videbatur. Datus fuit reliquis Hiſpanis cum ſex aliis facti participibus, vt mulctarētur, publico illos ſpectaculo haſtis longis infixerunt, hic ſiſtit opus, Vos valete. xiiii. Kalendas Auguſti Madriti. M.D.xvii.

Parat aduētus regis Aragōes et Laletāi nolunt regem appellare: de magno Cācellario. De dānis illatis ab Vrbinate. tributum exigit a Peruſinis.

Hiſpanorū audacia.

De inertia Papaliū.

P.M.A.M. Ad Marlianum. CCCCCXCI

QVanti conſtet, Leonē pontificem ſummū, ſpoliaſſe Vrbino & vrbis pręfectura Franciſcum Mariam roboretum, Iulii nepotem, elegiſſeq; in ducem ex fratre nepotē Laurentium medices, non autem eccleſię ſtatus illos reddidiſſe prędeceſſoris exēplo, aliūde quęrite. De his, quę apud nos accidunt, eſt mihi cura tibi ſignificare. De contemptu comitis Vruenię, erga ſenatum Vallelotanum regium, ſuper Villaguterro quixadę per ſenatorum ſentēcias addicta nomine Villardefrades, vt miſſos executores male tractauerint, intellexiſti, bene autem eſt. Sed audi rem nouam. Iacobum Villaeſcuſam concionatorē egregiū, epiſcopum Malacitanū, huius Valloletani ſenat⁹ principem, optime noſti. Plures enim annos egit apud vos cum regina Ioāna. q̄ eruditus, q̄q; modeſtus ſit, ac penitus ab omni ſtrepitu Mar-

De vidicta Villafradę iuſticię miniſtri ſuſceperſit ignominiā / de pſidente valdoletāo regia Portugalię obiit octo natos liquit.

tiali alienus calles ad vnguē.Mutatus ab illo eſt in immenſum, tempori ſe accōmodauit,vlctu rus regium id dedecus,& vim illatam iuſticię miniſtris,prętorias cohortes,reliquos etiā quo quomodo ſtipendia merentes regia iuſſit acciri.Coactis militaribus pręſidiis ipſe ipſe mediꝰ, equo vectus ſonipede armatus iter cepiſſet,preęuntibus tubarum bellicarum clangoribus, & protentis vexillis villam dirupturus,& ſale ſaturus vt proditricem,niſi Comeſtabilis reſtitiſ ſet. Villę inerant,eam defenſuri comitis ipſius Vruenię filius don Rodericus ſecundo genitus & gener don Beltranus a Cueua, Alburchechi ducatus hęres,plęriq; etiam nobiles alii idem, quod don Rodericus,diſcrimen expectaturi.Cucurrit ad ebullientes iuuenes magnus Come ſtabilis eorum propinquus.Iuuenes temeritatis accuſat,prouinciam deſerant ſuſceptam mo= net,fiat ſenatui regio adminiſtrandę iuſtitię copia,cōſulit.Parent veterani principis rerum ex perientia ſapiētis dicto,iuuenes eduxit,ſine vi armorū,ſine vllo bellico vlterius ſtrepitu. tuus Malacitanus antiſtes arma ſumpta depoſuit,ad Abolam,& Epiſcopalē togā rediit. Villa ſuc= cenſa eſt,non tamē eſt vniuerſa combuſta,ad aliorum exemplum ſatiſfactum eſt, paccata ſunt omnia.tuto iam venire poteſtis,& debetis , erigere criſtas poſthac nullus audebit . Portuga= lię reginam dōnam Mariam noſtri regis materteram ſcito eſſe vita functam,bene filiatum re= liquit maritum, quattuor illi mares peperit filios , fęmellas totidem . Vale,& venite Matriti duodecimo Kalendas Auguſti.M.D.xvii.

ccccxcii

P.M.A.M.Marchionibus.

Dux Vrbinas efrenis i Papam. Heſa ciuitas it in pręda.

AD ſomnia non ſomnia reduco arundinem.Solutis habenis Vrbinas eiectus,tanq̄ e fre nis equus,omnia calcat,& conterit.Quom in agro Peruſino caſtrametaret,ſenſit ſuos hoſtes Vrbinū verſus velle diuertere. Tributo a Peruſinis accepto,carpit ipſe Ancho nem verſus iter,miſſo Vrbinum cōmodo prę ſidio, dat in prędā ciuitatem Heſam, quę cum Anchone de pari certabat,imo & iam velle caput extollere in illam videbatur. Anchonitanū minatur ſe velle depopulari agrum,& quicquid in eo eſt villarum . Anchonē deinde ipſam, niſi quęcūq; petierit illico prębuerint,militaria petit omnifaria tela, ſcopetas, ſcorpiones,ha ſtas longas,& cōmeatus gratuito,nil defuit,omnia emiſit miſera ciuitas. Ita furentis muſtellę, quę Leonem habet naribus deprehēſum venenatos euaſit genuinos. Ariminū de hinc pro= ficiſcitur. Arimini ſuburbium Eluetii tenebant mille quingenti,vt relatū eſt,Noctu per Hiſ panos omnes trucidati,aut capti fuerunt,licet ſuburbium illud eſſet validis mœnibus circū ſeptum.Fœdericus Gonzaga Bocanēſis pro Vrbinate dux eius exercitus, ſcopetario globo in ea percuſſus expugnatione.Fama vagatur,ꝙ iā Vrbinas eiectus aures apperiat pontificiis

Vrbinas ciuitas auſcultat nūcios.

nūciis. Aegidium viterbienſem,Auguſtinę profeſſiōis cōcionatorem Cardinalem,in ea pro uincia legatum,audiuiſſe dicitur eiectus in Ariminēſi agro . Hinc Hiſpani diffidere cęperūt. Audiunt & ipſi nuncios a rege ſuo miſſos,hortantes ne contra pontificem bellum gerant.nil eſt concluſum, cito mutabuntur hęc nubila. Ex Flandria fertur nutriciū de Xebres, & magnū Cancellarium duras pacis cōdiciones,quo tuto rex venire queat annuiſſe . Primo vt anniculę Infanti Galli regis filię nubat, rex noſter vxorio certamini,iam maturꝰ quo ſero ſobolē pro= creet. Vt centum millia ducatorū tributum pendat pro regno Neapolitano. Vt Angiouinos ęternos noſtrorum regum hoſtes in regnum rex noſter admittat, ſtatibꝰ eorum reſtitutis ad vnum. Super Nauarrę petitione reſponſum eſt,vt ab illo rege ſpoliato veniāt in Caſtellā ora= tores.ſatiſfiet illis pro viribus in pręſentiarum nequire quicq̄; promittere regem abſentem, viuente matre pręſertim,ſic viuitur. proſtrant Hiſpani paſſim Gallos,& vt victi tributa pēdēt, quid hoc rei ſit non intelligo.Puto non potuiſſe aliter fieri,quādoquidem ita factum eſt. Hęc ſero ſcribo licet, iam diu hęc allata ſint ex in curia delatum eſt. Valete Matriti , decimo Kalen= das Auguſti.M.D.xvii.

ccccxciii

P.M.A.M.Marchionibus.

De ſtrage olandię. de artibꝰ Galli contra regem de Sicilię generalibꝰ motibꝰ

SPes eſt de aduētu regis, in inſula eſt Gelādia,& oppido Medialburecho,nil expectat,prę terq̄; ventorum flatus aptos. Infœlix eſt illi allatum paucis ante diebus nuncium.Olan= dia eſt alia in oceano diues inſula,a qua telę ſubtiles candidę, Olandę vocantur, munitis oppidis,& pulcherrimis villis fulcta eſt . Eius partem & maiorem ac meliorē in pręda m de= derunt,ſoluti quidam milites ad numerum quinq; milium,duce,vt aiunt,Geldrię,ea eſt Sicā bria,tiranno.Data opera dimiſſos a Gallo rege inquiunt. Putat his cōmentis & aſtubus regis noſtri aduentum deturbare Gallus. Vires collecturum regem noſtrum paccata Hiſpania,qui bus illatas tot iniurias in eius Auſtrię familiam vlciſci queat aliquando,ſuſpicātur,Galli pro= pterea proſcindere illius aduentum totis viribus innitentur.ad fortunę petulātiam facies ver= tenda eſt.Quod pacifice Sicilię regnū hactenus Hiſpani regēs poſſederit cognouiſtis.Neſcio

quid fuerat per famam incertã delatum. Nunc audite quid rei ſit. Catholico rege vita functo, Panormus ciuitas fere regni caput iugum excuſſit. Don Vgum Moncadam proregem, poteſtate regia exequendi iuſtitiam ſpoliant, qui ſaniore vigent conſilio aliter ſentiunt, nil immutãdum eſſe perhibent, donec a Carolo iam rege nouę literę veniant, nil profuit, excitarunt proceres populum ad ſeditionem, ne Vgoni pareatur, contendunt. In vrbe termino cõueniunt regni gubernationi ipſi prouiſuri, Marchiones Iraquii, & Legodię, vt vulgaribus vtar vocabulis, comites Goliſani, & Cameratę, barones cum his petreprecię, chinnię, Caſtelli vitrani, alii quoq;, ex ſe ipſis gubernatores creant. Vgonem eiiciunt, ad Meſſanenſes nuncios mittunt, vt ſuo conſilio inhęreant, ſuadere nituntur. Renuerunt Meſſanenſes. Vgonẽ inuitant, illi pariturí vti proregi, haud quaq̃; poſſe a magiſtratu abdicari niſi a rege, cuia intereſt, erigere, tollereq; magiſtratus arguunt. Irati proceres Meſſanẽſibus Vgonis fautoribus cõmeatus intercludunt, fame laborant Meſſanenſes ob eam cauſam, hęc habemus in pręſentiarum. hęc habetote, ac valete Madriti tertio nonis Septembris. M.D.xvii.

P.M.A.M. Marchionibus. ccccxciiii

PArticularius habemus res tumultuarias Siculorum. Vno alitu famę, nõ prodeunt rerũ nouarum puncti graues omnes. Crudelius audiſtis nunq̃ facinus, Caſtellum in quo ſenatus ſacrę hęreſeos inquiſitiõis ius dicebat, ppli furor aggreſſus eſt, oppugnare illud cœperũt, trucidare iudices intendunt, potentum bonorum auxilio fuit opus, vix e populi ſęuientis manibus illos potuerunt eripere, in tutum eos abduxerunt. Aſt aliud maius, q̃do in Vgonem ſtatuerunt inſurgere, cum tormentis eius domum adierunt, oppugnarunt, iam ex cuſſis muris aditus patebant, Iam Vgoni proclamabãt interitum, moriatur Vgo, Vgo moriatur, ſublatis vocibus ęthera rumpentes vociferabant. Ceſſiſſet ad eorum votum niſi domũ Vgo in littore, littoriq; proximam ſtantem in anchoris nauim propriam habuiſſet. Ad nauim ſe recepit per poſticum, ita crudelem populi furentis cogitatum euaſit, Mellachum primum conceſſit, inde Meſanam, vti diximus, ſe contulit. Dum hęc agerẽtur, a rege Carolo literę deferuntur. vt paccati viuant Panormitanis iubet. Aſe Vgonem Moncadam ad regni regimẽ electum ſcribit. Dum literę in ſenatu legerentur, vox elata eſt rabida procacis populi dicentis, viuat regina Ioanna, viuat princeps Carolus, ſed Vgo Moncada moriatur. Non his cõtentus inſanus populus, ſed creditur in ſufflantibus a tergo a proceribus aliquibꝯ, pręτoriũ adit. Senatum vniuerſum, iam vt regni rebus prouideret, coactum trucidat, nemini parcit, fit ſtrages inaudita. Proh truculentum facinus, ſenatum integrum fuiſſe a ſedicioſo populo interfectum legi nũq̃, ſic viuitur in fortunę gremio. In regno etiam Neapolitano turbulę quędam erant excitatę, Don Ramonus a Cardona, illius regni prorex, longa rerum experientia prudens illas ſedauit. Sed abſcindere illi fimbriã regis nutricius dominus de Xeures Gallice, latine capra, in benefactorum pręmium ſtuduit. Triremiũ, quibus Ramonus prorex diu pręfuit ad Tutellam regni deſtinatarum, ſibi petiit Caper imperium, quo abſens illarum ſtipendiis frueretur. Renuit prorex illas velle relinquere, niſi prius impẽſę debitę ſoluãtur, erat ſumma ingens, propterea deſtitit a poſtulato bonus vir, liquidioribus intendit. Aiunt eſſe auarũ, ſibiq; magis natũ, & ſuę q̃ regis vtilitati, Veh nobis ſi vel ita eſt, vel ſi ab huiuſmodi hominibus ſe rex gubernari patiatur. Iuuenis eſt, neſcimus qua ſit temonẽ directurus, tempus loquetur. Vos valete Madriti tertio Idus Septembris. M.D.xvii.

De Vgone et ſenatu inquiſitionis interficiendis populari tumultu quo modo euaſerũt vtriq;.

Crudelia omnia.

De moribꝰ Xeuris.

Vaticiniũ.

P.M.A.M. Marchionibus. ccccxcv

AD procacis fortunę petulãtiam regrediamur parumper. Videns Leo maximus nequire ſe vi vlla catellum a ſua excutere ceruice, aut muſtellam a naribus diſiicere, artibus iã innititur. Vgonem illum Moncadam Sicilię proregem, fama eſt, ex Meſſana traieciſſe fretum, iuiſſeq; ad Hiſpanos, eiecto Vrbinati, fauentes. Credimus rogatum pontificis, ex nr̃i regis mandato. Seduxit illos Vgo, vt in regnum Neapolitanum concedãt, imperatũ eſt. Aiũt & Hieronymũ vichum oratorem noſtrum partem habere in hac ſeductione, qui & ipſe fuerit primarios Hiſpanorũ pręfectos allocutus ſecreto. Parent imperio regio Hiſpani. Nil eſſe cur iure debeat eiectus eos taxare duabus rationibus probant. pactis ineſſe aiunt, ne ab illo diſcedant donec in Vrbini ſtatu reducatur. Reductum eſſe. ergo ſolutos a iureiurãdo, ſeq; liberos eſſe dicunt, propoſuiſſe pręterea illos quando conueniebant exceptionẽ a ſui regis imperio, cui neſciunt Hiſpani non obtemperare, ſe a ſuo rege inuitari ad tuendum regnum Neapolitanum, ergo non debere corripi. Eſt aliud tertium, quod in faciem eiecti proiiciũt. Audiſti tu inquiunt a pontifice legatum & nuncios pręterea, ſcimuſq; te cũ põtifice agere nobis inſciis de pace. nec a conqueſtu aut perfidię appellatione deſinis? ſi quid eſt inter nos errati multo ma-

Prorex vgo ad Hiſpãos Vrbinates: deſerũt Vrbinatẽ Hiſpani ſed iure.

ſus eſt crimē tuum, q̃ Hiſpanorum, quibus nō licet aſui regis mādato refferre pedem, quicq̃ promiſſis ſteterunt ad vnguem, vt cunq; ſit, Hiſpanis abeuntibus, cum pōtifice iam paciſcitur eiectus. Eunt redeuntq; medii frequētes negociatores, a Chriſtianiſſimo, & Catholico noſtro regibus, horum auctoritas regum, cōmendabilem reddet pontifici eiectum. concluſum eſt nihil, q̃do fuerit habebitis. Valete pridie Idus Septembris. M.D.xvii.

Steterūt ꝑmiſſis Hiſpani.

cccccxcvi

P.M.A.M. Marchionibus.

De conuentu cleri contra decimam poſtulatam. xxxi. Cardinales creati.

Decima in Eccles. quo[?] ſoluere tenuerunt iuuante Cardinali Ciſneros:

INtelligere cupitis, quid ſibi velit vniuerſus Hiſpaniȩ clerus in hoc oppido coactus. Ab vrbe ſcriptum eſt, pontificem, ſub prȩtextu aduentus Turcarum, decimā beneficialium omnium reddituum velle ab Hiſpanis petere. Ad rei tantȩ obiicē conuenerūt. Affui huic ſinodo & ego, quia prior ſum Metropolitanȩ Granatenſis, electus a capitulo. Statutū eſt vt ſupplicetur. Si pōtifex inſtiterit parere renuemus, quia neſcitur legitimam eſſe cauſam ad exactionem adeo nouam, nuſq̃ in Hiſpania auditam hactenus. tam inuſitato iugo peſundari eſt graue, quia prȩcipue ſit per generalia ſancitum concilia, nequis pontifex decimam vllam exigere conetur, niſi forte ſenſerit alienȩ legis potentem aliquem in Chriſtianorum terras prius irruiſſe. ſic ſtatur. Cardinalis hic noſter gubernator laudat propoſitum noſtrum. ſe nobis fauturum pollicetur. patrauit & aliud larga manu pontifex generoſum facinus. Vnum & triginta Cardinales ſimul menſe Iunio creauit, contra veterum Cardinalium cōſilium. Labra mordēt omnes prȩ rabie, vt pecunias cogat factum creditur. Vileſcit iam gradus ille purpuratꝰ, Cardinalem ſancti Georgii veteranum centum quinquaginta milium ducatorū ſumma mulctauit pontifex. Cauſam a prȩbendo per chirurgum veneno captans, quia conticuiſſe ſcitum cōſilium dicatur. Reliqui Cardinales conſilii participes, irati leonis vngulas formidātes, pedibꝰ conſuluerunt. Fertur & aliud horridum auditu. Intra Rhodon eſt Franciſcorum fratrum cœnobium mœnibus inhȩrens, cuniculos aiunt fuiſſe repertos per quos Turcarum copiis darentur aditus in vrbem. Cogitati ſceleris autores pœnas dederūt. periculo prouiſum eſt, cum paucorum ſupplicio. hȩc feruntur hȩc damus. Valete Madriti Idus Septembris. M.D.xvii.

Vendit galeros papa.

cccccxcvii

P.M.A.M. Marchionibus.

Rex in mari. Cardinalis gubernator & ſenatꝰ Arandȩ expectabunt.

TAbellarius ex Flandria, literas afferta rege in hūc ſenſum. Septimo Septembtis die nauim ſum ingreſſus. Mea claſſis vela fecit. deum orate, vt fauſte fœliciterq; ſuccedat. Non deſunt, qui credant nutritoribus & intimis conſultoribus inuitis, qui maſſam ad ſui libitum pinſebāt. Vereri aiunt illos ne Regem oporteat aliter gubernari, aliiſq; artibus, q̃ ab eis fuerit educatus. gubernator hic noſter mouet in veterem Caſtellam. Ego Matriti reſto valitudinarius. ſequar vbi per ſalutem dabitur. In Galleciȩ portibus arbitramur deſcenſurum regem vti Philippo eius genitori accidit. Arandam doriandam celebre oppidum, vti noſti, & rerum victui neceſſariarū abundans, tenebunt interea gubernator & ſenatus regius. In Flandriam vocauit rex e proceribus Siculis regni ſeductoribus in Vgonem proregem quoſdā, ſecum aduehit in Hiſpaniā, donec Siculȩ ſedentur ſeditiones. Ad eos tumultus paccandos Diecus aquila, quōdam apud Maximilianum iuuenem Mediolani ducem orator, miſſus eſt. Prudens eſt, & literarum nō ignarus, ſucceſſus ſunt incerti. Valete Madriti ſexto Kalendas Octobris. M.D.xvii.

cccccxcviii.

P.M.A.M. Marchionibus.

Cardinalis gubernator ȩgrotat. grauiter regē optat.

CArdinalis gubernator Matriti febribus ȩgrotauerat. Cōualuerat. Nūc recidinauit. Eſt natus & enutritus in horum montium Segouianorum latere meridionali aprico. Septētrionalis alterius lateris aer illum perturbauit non leuiter. Breues fore dies illius medici autumāt. eſt octogenario maior. ipſe regis aduentum affectu auidiſſimo deſiderare videtur. Sētit ſine rege non rite poſſe corda Hiſpanorum moderari, ac regi. ſub regio nomine ſperat multa perficere, quȩ nunc ſupprimit, quȩ ſancita ſunt in diuina prouidētia, illa eueniēt. Ego febribus laboro Madriti, neq; per eas licuit curiam ſequi, ſi curiam ſine rege poſſumus appellare. permanſit & regina vidua nouercalis regis auia. Ad illam ſcribuntur vniuerſi ſucceſſus. inde nos illos elicimus. paroxiſmū, vt medico vtar vocabulo, expecto, propterea manu aliena epiſtolā accipite, his paucis contenti. Madriti. xiiii. Kalendas Octobris. M.D.xvii.

cccccxcix

P.M.A.M. Marchionibus.

Quo ſit apulſus Rex de regis & ſororis cōſtāti pectore in tempeſtate.

REgem habemus. Leonoram ſororem natam maiorem ſecum aduehit. Ambos ferunt magno fuiſſe animo imperterritoq; in ferendis concutientibus & fere inuertētibus naui, qua vehebantur, fluctibus, tempeſtatem nanq; perpeſſi ſunt grauiſſimam, reliquos nautas & familiares omnes euomuiſſe ad viſcera vſq; aiunt. ipſos autem ſtomacos indemnes ſeruaſſe. Validȩ naturȩ argumentum. Vnda rapax nauim regiam impulit quo noluiſſent. Ad

mōtes

montes Aſturum horridos, huius menſis die decimo nono ſtationẽ præhẽdit non bene tutã, claſſe diſperſa, Tazones vulgo locus dicitur, vicinum Gigionis portum nautæ, illorũ littorum gnari, optabant: non licuit per aduerſantes ventos. Villauicioſam nomine oppidum petiuit Rex, ibi Regem reliquit incolumem curſor, laude hic dignum facinus euenit: videntes ad eorum littora inſuetam claſſem aduentare, Gallicam arbitrati hoſtilem aſtutiã, properanter arma capiunt, fœminas pueroſq; ac ſeneſcentes cum ſupellectilibus ad montana detrudẽdo in tutum miſerunt. Quotquot erant armis apti capiendis, tela omnifariam, grandia ſcuta, galeas acutas, patrio more raptim ſibi accingunt. Colles mari imminentes occupant, conueniunt animis parati ad repulſam, o pulchrum ſpectaculum. E regia naui proclamatum eſt: Hiſpania, Hiſpania. Rex noſter catholicus, Rex noſter. Audito ſimbolo, ſcuta, lanceas, haſtas longas, miſſilia, enſeſq; demptis etiam galeis & quidquid telorum attulerant, in terram tãq̃ res male ſumptas, proiiciunt, ſuperq; genua flectunt, ac tollunt uoces ad ſidera præ gaudio. Regiã nauim, viſis Hiſpanis vexillis, proni adorãt, littus inermes iplent. Regẽ qua decuit reuerẽtia ſalutãt, familias & facultates e mõtibꝰ reducunt. In oppidum læti Regẽ ſuſcipiũt. Nunc ſatis. Valete Madriti. vndecimo Kalendas octobris. M.D.XVII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.

Nouam & incogitatam audite rem. Vbi primum curſor acceſſit regius, Cardinalis gubernator Arãdæ oppidi portas claudit, prætoriam cohortem quæ Infãtem Regis fratrem comitatur, & noningentos ſuæ cuſtodiæ, duce Spinoſa claudo, milites iubet eſſe preſto in armis: quid rei ſit mirantur omnes. Prodit in lucem grauidi montis fœtus ilico. Petrum Nunium Infantis cuſtodem nutritorem a cunabulis, a catholica Regina Eliſabetha ad id miniſterium electum. Calatrauæ religionis commendatarium maiorem, & Epiſcopum Aſturicenſem ipſius infantis bonarum artium præceptorẽ, genere nobili ambos, vti noſtis, e curia iubet ex mandato Regis exire. Populi curialis ſeditionem, ſi forte recuſaſſent, veritus eſt: ſunt enim & amicis & redditibus potentes ambo, propterea vi agẽdum eſſe duxit, ſi vim tentaſſent. Eant quocunq; velint, edicitur, vt his quæ aſſecuti ſunt, fortunæ bonis iam tranquillo fruantur, paruerunt, libenti an inuito animo, vos iudicate: abſtulerunt & omnes amborum affines ab Infantis latere, quos ambo locarant in Infantis familiam. Coetaneum puerum Altemiræ comitem, Epiſcopi nepotem, fuit Infanti duriſſimum amittere, non ſine fletu diſcedentem inſpexit. eſt is miræ indolis puer, corpore agillimus, ingenio ad quamcũq; rem ſpectantibus gratam eleganti & prono, cum illo erant Infantis exercitia vniuerſa gratiora, ſiue pertractandis armis, ſiue ſeriis, ſiue iocoſis ludis intenderetur, ad literarum ſtudia ſuis temporibus diuertebant inuicem, comitis patruo Epiſcopo dirigente, amborum eruditore. Repentina mutatione hac vniuerſa curia dicitur eſſe attonita, cauſa latet adhuc, quãdo patebit intelligetis. nunc valete Madriti. ſeptimo Kalendas Octobris. M.D.XVII.

Petrus Nunius & epiſcopus Aſturicenſis pellitur e curia.

familia Fedinandi mutatur

P.M.A.M.Marchionibus.

Dci.

A Rege frequentes incurſitant nuntii, per horridos montes Aſturum. cum ſumma equorum & iumẽtorum penuria. Renoſam de Campo, vt vulgo loquar, petiit: magnam quoq; paſſi ſunt ægeſtatem, terra nanq; illa propriis incolis eſt, frugibus & reliquis victui neceſſariis, ſatis abundans, peregrinis minime, quia remotus ille ſeceſſus inacceſſarum iupium, raro ſolet hoſpites cognoſcere. Annales conſtruxerunt Aſtures ad nepotes transferendos. ꝙ ad eos primum Rex fuerit appulſus, beatæ rei loco acceperunt omen. Sancti Vicencii municipium Rex tenet. equos mulaſq;, quibꝰ queat familiam educere ab arduis illis Pyreneorum iugis expectat. deſunt & oneraria iumenta pro aſportandis ſupellectilibus, neq; enim eſt montanis illis denutriendis equis aut mulabus cura. Caſus præterea, proh dolor, accidit regi horrendus, vix tempero a lachrimis. In omnium cõſpectu ex regia claſſe vnam e primariis nauibus in alto pelago ignis conſumpſit, qua centum amplius inerãt regii familiares, ac plures nobiles, equorum ſtabula in ea vehebant. Nil ſeruatum eſt. Magnus Caſtellæ Comeſtabilis ſeſe magnum eſſe oſtendit. Commeatibus itinera omnia, qua Rex venturus eſt, muniuit. Cum ſeptingentis ipſe familiaribus equitibus & propinquis Regem iuit ſalutatum, rediitq; ilico præpoſitis oblationibus obſeruantiæ, ne hoſpitia impediret, quæ pauca & humilia ſũt vti ſolet accidere in locis huiuſmodi, neue annonam ad regios allatam abſumeret, vetitum eſt ne procerum quiſq̃ Regem adeat, donec ab illis montibus explicet ſe. Valete ex Aranda quo me contuli pridie Kalendas Octobris. M.D.XVII.

Comeſtabilis munificentia.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.iii.

Male ſucceſſit i Africa. Enobarbꝰ Tremeſſeniũ ō bellauit regem.

INtelligimus ex Africa cui vos eſtis viciniores, res noſtras male ſuccedere. Turca ille vulgo Barbaroxa protendit alas. Tremeſſenſium regem obſequentem noſtrum adortus eſt. Morabitos, hi ſunt Afrorum ſacerdotes, ſeduxit, non eſſe parendũ regi, qui Chriſtiano cuiq; ſubſit, pulpitariis orationibus Morabiti pconati ſunt. Enobarbo Mahometicæ legis conſeruatori credendum eſſe, populis facile perſuaſerunt. Regem eiecit illorum fauore adiutus Enobarbus. hæc repente allata ſunt, cætera quando euenient habebitis. Ad regem tendamus vela. Turdeſillas ad Reginã matrẽ paucis e ſuis met comitãtibꝰ petiit, comite duxit Leonoram maiorem natu ſororem. Regina, licet non incolumis, filiorum proſpectu delectata eſt, veſtes ſumpſit nitidas, quod raro ſolet, viduitatem ſordeſcere oportere docet: filios gratis donauit muneribus: de regnis nulla eſt Reginæ cura. Ruant an coaleſcant tantundem eſt in eius gremio. Dum ore aperto Cardinalis gubernator regem ad ſe venturum expectaret, in Roa municipio quo venerat ex Aranda propior futurus Regi, eſt interceptus & omni ſpe fruſtratus Regem viſendi. Iniuſtus dicitur calicem illum bibiſſe. Cæſar Auguſtanus archiepiſcopus catholici Regis naturalis filiꝰ, & Reginæ frater, audita Toletana antiſtea vacatura cõuolauit Turdeſillas: iam Caſtellam erat ingreſſus: vetitum eſt ne ingrediatur oppidum, vt Reginam ſororem videre, vt regem nepotem ſalutare liceat, inſtanter petit, Negantur omnia, vt ſe iungat ceteris proceribus, illi edicitur, repetitur idem. Ex antemuralibus Turdeſillanis dimittitur deſpumans. Aduerſe actum immurmuratur: inurbane atq; impudenter fuiſſe id Regi conſultũ per omnium ora peruagatur. Sed durius aliud cõtra regni leges & conſuetudinem emergit, quod forte aliquando turbulas excitabit. Nutritorem dominum de Xebres aiunt regi Toletanum archiepiſcopatum petiiſſe puero cuidam nepoti ſuo Caramacenſi iam epiſcopo pbendum. Regemq; illius poſtulatis annuiſſe. Nemini hæc rerum initia placent/quid ſucceſſurum ſit ex his ſeminibus tempus dicet, aiunt proceres quoſdam autores fuiſſe, Regiq; ſuaſiſſe vt alienigenæ illam præberet potentiam, ne aliquando, vti aſſolet, in regiam inſoleſcat coronam indigenam: ex inuidia putandum eſt, ne forte ad aliquem eorum nõ amicum deueniret, ſi ab alienigenæ manibus tanta moles euaderet, ecce iam apertum aditum, quo innumeræ diſtrahentur ab his regnis pecuniæ, auarum nanq; eſſe aiunt homines hunc regiæ nauis temonẽ. Deꝰ bene vertat, ex Valleoleto quo Rex cito venturꝰ eſt. q̃rto idus Nouẽbris. M.D.XVII.

Cisneros

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.iiii.

VNo contextu multa capite. Nouembris dies decimus octauus, regem dedit huic municipio egregio, qualem decuit regalem pompam tale oppidum parare, diligenter, eleganter & copioſe parauit, triumphales arcus & currus triumphales cõſtruxit, ager tamen extra mœnia fultus, & viæ omnes intra, populi cuneati concurſu erant preſſæ: in ſextum inde diem Adriano fuit oratori allatus purpureus galerus. Aſtante Rege boniſq; omnibus præbitus illi fuit, & ſolennibus conuiuiis dies ille conſumptus. Pontifex eſt Viterbii ab vrbe miliaria viginti. Fugit a moleſtiis negociorum, gaudet uenatu & vocali muſica. Habemꝰ a Venetis oratorem a quo intelligemus quæ in Orientis oris eueniẽt. Illuſtris enim illa reſp. ſuos monet oratores, de ſucceſſibus rerum, quo queant eas regibus, apud quos illos habent, ſignificare. Franciſcus Cornelius is appellatur vir nobilis, neq; enim e populo quemq̃ Veneti ad vllũ honorem admittunt. De Vrbinate eiecto dicitur eſſe concluſum cum Pontifice vt relictis ſtatibus iterum eat in exilium, particularius alias habebitis de hac turbula tonante

De Aragonũ cõſtãtia.

Ab Aragonicis oratores adſunt. Carolũ tanq̃ principem non autem Regem ſalutarunt. Eat ad ſe hortantur & orant. Non licere illum appellare Regem, niſi prius in regno ſe illorũ priuilegia ſeruaturum iurauerit. Sic viuitur. Caſtella potens ſubdit colla iugo nil hæſitãs, tenuia illa regna dicere audent nolle ſe Regem admittere ſine ſtrictis condicionibꝰ. Hæ ſunt artes quibus res humanæ reguntur. Vallete ex Valeoleto. nono Kalẽdas Decẽbris. M.D.XVII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.v.

De Barbaroxa altero catello contra nos.

INter fortunæ familiares ſunt & ſatellites, quorum opera vtitur ad perturbãdas res humanas, quo ridiculas eſſe aut erumnis fultas magis appareat. E duobus, quos in alea exercet, iam alterum ſtrauit, Vrbinatem eiectum dico. Is põtificis admiſit fœdera, pecunias illi eſt pontifex impartitus non modicas, It ex compoſio Vrbinum, currus, plauſtraq; ac oneraria iumenta opibus onuſta raptatis, abduxit. Mantuam iterum exilii ſedem ſtatibus relictis, cõceſſit. Ibi ociaturus donec noui conſurgant venti aliqui, huiuſmodi ſcintillarum ad tempus

ſopitarum, excitatores. Sperat aliquando repetere, quod nunc deſerit, inſufflante a tergo potẽtiore aliquo principe, vt fieri ſolet, ac moris eſt in rotæ rotantis aſtubus & cõſiliis. Cur de tam tenui negocio tam multa ſcripſerim, interrogabitis forte. Magni ego penſi rem hanc eſſe iudico, in qua pigmeus gigantem tanta confecerit moleſtia, totq; ignominiis ingentem cuniculus leonem onerauerit, paſſerculus aquilam. Ordo fatorum eſt, latentia Dei iudicia ſũt, quę me in has trahunt phreneſes, non res ipſa, excuſſit tandẽ e collo, ceruicem illi dilacerantẽ catellum leo maximus, ad rabiem præ animi dolore perductus, quis hæc non mirabitur. Satelles alius Enobarbus a pyraticis ad terreſtres turbas conuerſus, Mauris Tremeſſeniis fallacias extruxit egregias eiecti regis nepos a patruo ſub fida cuſtodia ob regni zelotypiam ſeruabatur carceribus. Per Morabitos populo perſuaſit Enobarbus vt vinctum ſoluerent & regem crearent, quandoquidem ſit Mahometicæ legis obſeruator, ſe nil aliud cupere niſi vt regi pareant, qui a Chriſtianis abhorreat, neq; regi chriſtiano ſit obnoxius, figmentis crediderunt. Solutum iuuenem ilico Enobarbus peremit, & ſe regem nominat Tremeſenium, hi ſunt ludi, hæ nugæ. Valete ex Valleoleto, quarto Kalendas decembris. M.D.XVII.

Cõparationes admiratiuę.

Quid autorem trahat in phreneſim.

P.M.A.M. Marchionibus. Dc.vi.

CVpitis de Selim pſacho Turcarum principe frequentes narrationes, & qualis eius habitudo corporis ſit, intelligere. Accipite primum quod poſterius petiſtis. Venetus orator hæc habet ab illuſtriſſimo ſenatu ſuo. Puſillo eſt corpore, ſuffuſcus, nec alioquĩ formoſus. Sedentem aiunt aut equitantem ſat commodi eſſe aſpectus; monſtruo autem ſimilẽ ſi ſtet pedibus, ventroſus eſt, breuiſſimuſq; cruribꝰ. cœlo dicunt illum ſub tentoriis, magis q̃ ſub tecto gaudere. Rei bellicæ deditos ſummis afficit honoribus. Hiſtoriarum perpetua lectione delectatur. Alexandro inuidet ꝙ breui tempore ſubegiſſe orbem cum parua manu militum dicatur, cum duobus enim & triginta ſolum peditum millibus, equitibus autẽ quatuor millibus ex Macedonia mouit in Perſarum regem potentiſſimum. Se autem cum multiplicatis viribus, niſi prope diem ꝙ orbis ſupereſt ſubegerit, erubeſcere. Væ igitur Chriſtianis omnibus, niſi conueniatur ilico. Hebetant vires ſuas, ſe inuicem dilacerant. Quando prementur ballantes ſuccumbent, vtinam euadam mendax, cum hoc ſuſpirio annum claudo decimum ſeptimum a quingenteſimo & milleſimo. Quæ octauus decimus pariet, habebitis. Reſtat ad huc puſillum. Audite, deſcribuntur milites qui tranſfretent in Africam, in Barbarubram, vt latine loquar, qui, quales, quãtiq; ac quot ſint futuri, nondũ ſcimus. Ex Gallia orator acceſſit. Eques eſt auratus nobilis, dominꝰ dicitur de la Rocha. Nauarram vellent Galli, vt Nebritenſibus. Io. regis eiecti filiis reſtituatur petunt. Sero aut ſaltem ægerrime patientur Caſtellani Pyreneorum anguſtias abalienari & Gallo ſanguini præberi, eſt enim, vti noſti, citra Pyreneos in Hiſpania regnum illud, magni quippe momenti ob locorum ſitum, licet exiguum. Aragones a rege requiſiti vt conuentus regni cogant, reſpõderunt nil debere illius imperio agere, quia nõ ſit rex, ſed princeps tantum hæres. Eat iuretq; legum regni obſeruãtiam priꝰ: dehinc in regem erigetur ſi matre viuente fas eſt regem dici, per ſuum interea iuſtitiæ præfectum conuocari oportere aiunt regnicolarum curias. Hæc volitant per cõfuſum aerem, hæc habetote ex Valeoleto, tertio Kalendas Ianuarii. M.D.XVII.

De Selim pſachi habitudine/de animo & verbis.

Coguntur milites in Enobarbũ.

Gallꝰ orator petit Nauarrã.

quã audacter Aragones negarunt mãdata Regis.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS PRI‑ MVS ANNO. M. D.XVIII.

Dc.vii.

P.M.A.M.Marchionibus.

Deappara tibꝰ Turca rum inValona.

AB VRBE SCRIBITVR PONTIFICEM CVM SV
is purpuratis collegis tremere, diſtāt ab Apuliæ littoribus paruo fre
to interſecante, ſinu ſcilicet Adriatico Epirus & Dalmatia. E regionē
Idrontis dicit vulgus Otiontum Turcarum receptus eſt dictus Vallo
na. Ad Idrontis fora & nundinas traiectu breui Vallonenſes tranſue‑
hunt commerciatum. Quæ igitur per vniuerſam agitētur Græciam
facile intelligitur. In Vallona, inquiūt, magnos bellicos apparatꝰ et
tormentorum & commeatuum coaceruari, publicis per omnes regi‑
ones edictis denuntiatum eſſe aiunt, ne quis audeat alio commeatus ul
los vehere, præterquam ī Vallonam. Gallorum Rex ad eam ſe expeditionem, ſi oportuerit,
iturum cum vniuerſa Gallica potentia pontifici pollicetur, pacti & ſunt idem Cæſar, Anglꝰ
et Pannoniarū reges, nec Portugallicus tergiuerſatur. Rex noſter a Pontifice per frequentes
literas, perꝗ varios nuncios monetur ne obdormiat. Neapolitanum regnum eſſe in tanti lu
pi faucibus meminerit, ſeſe apparet, hortatur. Decimam ab Hiſpanis initiatis exigendam aſ
ſentitur Pontifex. Conuenit negaturus clerus Hiſpanus omnis, ſeipſos ſuaꝗ omnia expoſitu
ros conferunt, quando neceſſitas ingruerit, in præſentiarum minime, quia non ea ſentiant eſ
ſe vera, quæ Papa promulgat. occaſiones eſſe quæſitas, non præbitas, quibus ſub iuſti nomi
ne pecunias extorqueat. Hæc de clero, de ſæcularibus autem hæc habeto. Ab vrbibus & mu
nicipiis habentibus in curiis & regnorum conuentibus ſuffragia, procuratores a rege voca
ti veniunt. quæ ſtatuentur, habebitis. parata ſunt in Barbarubram traiectura millia peditum
octo, cataphracti ſexcenti, velites leuis armaturæ quadringenti. Audite quæ naſcātur vepres
in veſtris ſegetibus, bonꝰ ille frater Ximenez Cardinalis gubernator theſauros ad Vbelgas
Cisneros. tranſmittendos coaceruauit. Licenciatus Vargas theſaurarius vobis notus ad afferēdas quaſ‑
cunꝗ pecunias ab illo congeſtas Complutum (en Alcala) miſſus eſt. Glaiaclis Occeani acco
læ ditabuntur, veſtra expilabitur Caſtella. Nil rege liberalius, nil eius comitibus conſultori‑
bus rapacius. Deus bene vertat. Valete ex Valleoleto pridie nonas Februarii. M.D.XVIII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.viii.

CAſtellæ procuratores acceſſerunt, die quinto Februarii primum in cœnobio fratrum
Dominicorum ſancti pauli, quid fieri debeat conſulturi, conuenerunt. Sint ne Regem,
Rex Tur carum po tentioꝛ effe ctus inſole ſcit: nouum Soldanū et ſectato res mactat moꝛe carni ficis. an ſolum principem appellaturi Carolum, iam regem a longe vocatum viuente matre
diſputabunt, quæ concludentur, habebitis. Repetitur ab vrbe Turcarum principem eſſe
ipſa ferocia ferociorem. Inſolētemꝗ ac ſuperbiſſimum effectum, ex Soldanicis regnis priſcę
potentiæ ſuperadditis, Aegypto dico / Siria & Paleſtina, cum Arabiarum parte, conſcientia
ſcelerum agitatur, verentur eius eruptionem, qua non putatur. Ex præcepto legis Maho‑
meticę aiunt non proditurum ad lunam vſꝗ Iulianam. Secum habet obſides, vxorem et fi‑
lios eius principis Mamallucorum, qui dominus erat Alepi, magnæ ciuitatis in Siria, & pu
gnæ tempore defecit a Soldano cum ſuis militibus in Soldanum iratus, eo quod fratrem eiꝰ
Soldanus iugulaſſet huius principis tranſfugæ proditio victoriam Turcis præbuit, pri‑
mo enim congreſſu Mamalluci primas Turcarum frontes perfregerant, victoriaꝗ potie‑
bātᷣ, ni prīceps ille ī hoſtiū fauorē ab his diſceſſiſſet. Facinꝰ aliud patrauit priuſꝗ̄ regrederetᷣ
Conſtātinopoli Selipſachꝰ Turcarū prīceps, Soldano mortuo, vt iā diximꝰ, ex caſu equi: ſe
cutꝰ victoriā aptis p̄ſidiis ī Siria Damaſco relictis, Mamallucoꝝ reliqas Cairū vſꝗ lōgis itine

ribus perſecutus, certauit ad eius magnę vrbis muros, & intra vrbis vicos quater, cum ſuper-
ſtitibus Mamalluchis, quia eo confugerant, & nouum Soldanum creauerant. Vicit tandem
Selimſachus, & vrbe potitus eſt, dimidia fere illius parte tum diruta, tum cõbuſta. eſt in Aegi-
pto prouincia, aduerſo Nilo in eiꝰ ripa, nomine Saetũ. fugati Mamalluchi ad millia duo pau-
lo amplius, cum nouo Soldano in eam ſe receperunt. data fide ne quid detrimenti paterentur,
illos vocat Selimſachus, veniunt. ad vnum obtruncat. Soldanum ipſum per vrbis illius vias
aſino prius vectum, ſuſpendi patibulo iubet. hę ſunt artes Selimſachi Turcę. quid ſperãdum
ſit iudicate. Ex Valleoleto quarto Idus Februarii. M.D.xviii.

Dc.ix.

P.M.A.M.Marchionibus.

REgem iam re ipſa habemus, ſicut prius nomine. Octauo huius menſis die in regẽ fuit
a procuratoribus erectꝰ, iurauit & ipſe Caſtellę priuilegia ſe ſeruaturum indemnia, diſ-
cordarunt procuratores aliquãdiu, pleraq; voluiſſent a rege petere, vt puta ne pecunię
aſportarẽtur a regno, ne magiſtratus, & beneficia darẽtur exteris, & quędam pręterea, ſed Hiſ-
pani duo magiſter Mota concionator Pacenſis epiſcopus, & dõ Garſias Padilla Calatrauę co-
mẽdator procuratorum cogitata ſuis circuitionibus tum minis, tum pollicitis, & rhetoricis
argumentis confuderunt. Simpliciter & de plano res acta eſt. Quo ad regem nil eſt quod poſ-
ſit vltra deſiderari. Eſt a natura omni egregia dote pręditus. de his autem, qui eius inhęrent la-
teri, ab axe gelido aduectis, hoc dici poteſt. Ac ſi apud ſuperos nati, altiq; eſſent, nunc vero in
abſtruſis & deſertis locis aut rupibus horridis vitam agerent, ita cupiũt ad Boreales flatus tan
ꝙ ad beatos portus, veluti e ſcopulis infœlicibus hinc euadere. Tanta eſt ſoli natalis vis. Tem-
periem fatentur Hiſpanam. Nec negant quin in patria viuant maiorem anni partem, pręcon
creta glacie miſerrimi. Rapiuntur tamen illarum partium deſiderio. Sed crumenas auro fulci-
re prius inhiãt. Huic vni ſtudio inuigilant. Nec detrectat iuuenis rex. farcit illos, quacũq; poſ-
ſe datur. non ſaciat tamẽ. Quę qualis ve ſit gens hęc depingere adhuc neſcio. Inſufflat vulgꝰ
hic in omne genus hominũ non arctoũ. minoris faciunt Hiſpanos, ꝙ ſi nati eſſent inter eorũ
cloacas. Rugiunt iam Hiſpani. labra mordẽt. Submurmurãt taciti. fatorum vices tales eſſe cõ-
queruntur, ꝙ ipſi domitores regnorum ita flocifiũt ab his, quorum deus vnicus (ſub rege tẽ
perato) Bacchus eſt cum Citherea. Ita regitur terrarũ facies, & quicquid eam perambulat. vt
motu ac lumine agitatis elementis, modo imperent aquilonibus auſtri. modo contra. Annue-
runt regi procuratores ex epiſcopi Pacenſis, & Garſię Padillę vafris & callidis ſuaſſionibus,
circiter ſexties centena millia ducatorum per annos tres diſtribuenda. Solebant reges catholi
ci, quando id petebant tributum, quadringenta ſolum petere. nouo regi ęquum eſt aliquid vl-
tra ſolitum condonaſſe, modo in ipſius regis commodum cedant. Iam ſatis ſuperq;. Vos vale-
te ex valleoleto pridie Idus Februarii. M.D.xviii.

Rex creat in curijs/ õmota rõ hãrſia/ de Belgarum deſiderio abeũdi ex Hiſpania.

Mira laus regis.

Studẽt crumenis i plẽdis.

Alemani nos ſpoliant, ſeu flandri.

Laus regis de ſuis alii.

Dc.x.

P.M.A.M.Marchionibus.

POſt exacta ad regis votum comitia, quę cortes dicitis, dimiſſis procuratoribus Regni,
ſtructum fuit a Flandricis regis familiaribus, more ſuo Belgico haſtiludiũ paucis admix
tis Hiſpanis, & ipſis nobilibus Regiis elegantibꝰ. Armati prodeunt, in huius oppidi pla
tea ingenti equites ſexaginta, hinc triginta, inde totidem per apertum concurrũt, ac ſi hoſtes
eſſent inuicem dimicaturi. horrida viſu fuit pugna hęc. haſtis alterne concuſſis, ex equorũ cõ-
flictu maior pars cecidit. Illico equi ſeptem interiere. ex militibus nullus periit, aut confra-
ctus membra fuit. Sunt illa, quibus teguntur ad id miniſterium, arma, arte adeo mira fabrica
ta ac robore tanto vt corpus geſtantis ab omni caſu tutentur, licet equis lapſi cõculcentur. Rex
vero ipſe diem huius menſis ſeptimum decimũ illuſtrauit haſtiludio, ſed non atroci nec in va-
cuo. metas habuerunt medias, dicit Hiſpanus telam. mitto haſtiludentium admiſſorum,
neq; enim ſine iudicum aſtantium venia quiſq; audebat in ſtadium prodire. numerum, & ele
gantiam procerum regem comitantium, & ornatus, pręcioſaſq; veſtes omitto, populi mul-
titudinem inauditam, & erecta tabulata, viaſq;, ac plateas regali luxu comptas prętereo, Re-
gem ipſum fuit pulcherrimum videre incurſitatem, a planta pedum ad verticem armatũ, vti
conuenit in exercitatione tali, totus albo coopertus prodiit, clipeũq; raſum candidum hoc tã
tum adagio inſcriptum attulit. Nondum. Inferre volens, ſe nihil adhuc pręclarũ geſſiſſe. Ma-
gno ſtabulario ſuo licuit in eum haſtam dirigere. quater ad metam cucurrit in aduerſum, tres
perfregit in eum haſtas. cum ſummo populi applauſu lãcearum fragor excipiebatur. Nemo
fuit non admiratus, tantum, in rege ex ephebis nondum egreſſo, animi vigorẽ, eo nanq; die
octauum decimum nondum attigerat annũ. natus enim eſt huius mẽſis die quarta & vigeſima

De tormamẽto ſãguinario / deq; haſtiludio regis.

Uidere regẽ pulchrũ fuit.

Nondum.

anno quingenteſimo ſupra milleſimũ, mira erat ſub armis eius dexteritas, mirus decor. Signa prodeunt ab eo futuri regis tot regnorum bene merentis ſucceſſoris, niſi auarorum aut ambicioſorum beatam eius indolem proſtituent mala conſilia. Valete ex Valleoleto vndecimo Kalẽdas Martii.M.D.xviii.

Dc.xi.

P.M.A.M.Marchionibus.

De mõſtris apõ Verdelũ in Bergomenſi agro viſis vt ſcribitur.

NAturę portenta fortunę fabellis immiſceam⁹. De Rauenate mõſtro ex vrbe ad nos miſſo, priuſq̃ Gallorum ſęuicię Rauena ſuccumberet, vidiſtis ſuo tempore. Nunc accipite, quę nuper prelis formata chalcographorũ, & ſparſa per vniuerſum emerſerũt, aut emerſiſſe dicantur. Sunt nanq; qui fictum fuiſſe monſtrum illud, q̃ vis illico Rauenę pernicies fuerit ſubſecuta, forte & hęc, illa tamen, prout allata ſunt, legite. Eſt in Bergomenſi agro in Inſubria, quę vulgo Lombardia, nobile vicina ſilua oppidulum, nomine Verdelum. peditum turmas publico ſpectaculo Decembri menſe viſas fuiſſe plures ad ſiluę limites cataphractorum ſtructis aciebus, & leuis armaturę equitibus intertextis ad numerum ingentem, & grauium, leuiumq; tormentorum copiam non exiguam, ſuis curribus locatam, ad opus paratã. Auſos proprius, q̃ ex diſtantibus collibus viſendi cauſa procedere vis quędam flaminis mortuos in terram ſubito lapſu diſiiciebat. ex monticulis igitur proſpectantes, per latam planiciẽ aduentantem alterum ex oppoſito exercitum videbant, aut videre putabant. atergoq; preire cernebantur egregii bellorum duces. nuncii de pace agentes circuncurſitabant inter vtraſq;. mox lacertũ excutere primorem ex aduenis, quaſi prępoſita fœdera detractaret, apparebat, proiicere demum in altum manicam ferream in indictę pugnę ſignum, hoc ſigno dato, tubarum clangores, & excuſſorum tormentorum tonitrua, fumoſaq; fulgura vidiſſe, audiuiſſeq; teſtantur. Concurrere demum acies tanto furore, vt clamores audirentur animos ad pugnam excitantium, & quaſi moriẽtium gemitus, ac feriẽtium telorum fragorem. Itaq; dimicatum eſt, vt nullus ad veſperam toto agro vltra cõſpiceretur. porcorum poſt hęc ingens multitudo grunientiũ, & eiulatus, vti rabidi canes, emittẽtium, dicitur in ſiluam irruiſſe. Altero die populi concurſus, pugnę locum reuiſens, nil penitus preterq̃ equorũ curriumq; veſtigia, & orbitas terramq; illam, quam triuerãt, in minutiſſimũ puluerem reddactam reperiiſſe dicitur. ſiluam ingreſſi, attritam adeo inuenerunt, & confractas illius arbores, ac ſi grandinem horrẽdam atrox nimb⁹ in illam demiſiſſet. quid ſibi velint hęc prodigia iudicate. Vera ne ſint, an ad populi cibum cõmẽta, effectus peperiſſe ſemper ęrumnoſos experimẽto compertum eſt. Valete ex Valleoleto.xxiii.Februarii.M.D.xviii.

P.M.A.M.Ludouico Marliano Epiſcopo Tudetenſi, cuius filii pranſuri erant apud autorem, quem Marlianus patrem ſemper appellat.

Dc.xii.

Marlianus doctus.

Ituri quo ſunt nati, pater ipſe rogamus.
Pranſurus veniat, viuere ſi optat auum.
Si nos hoc dono ornaris, ſignare lapillo.
Hanc lucem ſtatuo candidiore niue.

De culicib⁹ cum longis tibiis õ quibus videnẽ Hiſpani vaticinati.

TEtraſtichon extorſſerunt filii tui, mihi nepotes, ſi tu mihi filius, vti ludis. Accipe, vah q̃ hic fabulentur Hiſpani quidam prophetiis dediti, ſic vatum omnia dicũt. Ex veſtris tenus genu curtis veſtibus neſcio quid diuinant. ex prophetis aiunt ſe carpſiſſe ꝙ Hiſpania tunc ſeditionibus vrgebitur, quando ad eam venient longarum tibiarum culices imperaturi, longas appellant Regis & familiarium aduectorum tibias, eo ꝙ ex veſtium breuitate tibias oſtendant, aiuntq; ſe timere prophetię ſucceſſum, ꝙ regem videant ab exteris gubernari, nec Hiſpanorum amicis, & proprii, non regis commodi ſtudioſis. Conſule igitur tu, qui bonus es, & regem obſeruas, vti decet, vt multorum regnorum & bellicarum gentium ſe regem eſſe meminerit, vt ab auaris & ambitioſis conſiliis caueat. de ipſius facilitate in dãdo iſtis aduectis in Hiſpaniam, & de ipſorum inſaciabili cupiditate, neſcio quid immurmuratur. Super his, quę nunc vident, vaticinia proferunt de futuris. Quod ſit liberalis, laude dignum quidem, ſed quod ita prodige profundat, vt nihil ſibi relinquat, detq; Hiſpanas opes exteris, ęgre ferũt. puteos vocant in exhauſtos veſtros Magnum. Cancellarium, & iſtum nutritorem Mox

De puteis iexhauſtis.

Xeures.

Xebrem, ceteroſq; circum ſtantes, nec virtutum ſed obſequiorum leuium rationem haberi apud vos, cum ſuſpiriis obloquuntur, cętera, pluraq; coram alias, quãdo ad nos venire te vetat acceſſus ad regem. nunc Vale ſeptimo Martii, ex Valledoleto. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi. Dc.xiii

Germana vidua ducit a Rege. de Oriola re-uocanda.

GErmanam viduam, Regis noſtri auiam nouercalem, rex ipſe a cœnobio Franciſceo di-co Abrogio adduxit. Eſt mitiſſimus rex, & prębendi honores cupidus. ac ſi mater eſſet, hanc obſeruat. Ad te ſolum attinet, tu ergo ſolus hęc habeto, quod nunc referam. Fer-nandus meus a teneris, qui tibi dum puer eſſet ientacula ſępe miniſtrauit. & condiſcipulis, quando literalia mea ſuggebatis vbera, miſſus eſt ad pontificem. Supplicauit regis nomine, vt ea gratia de tollenda Oriola, vrbe Valentini regni, a iuriſditione Carthaginenſi, a Iulio cō ceſſa, reuocetur. quia non licuit Fernando regi Catholico in Caſtellę prędiudicium, cuius non rex tunc, ſed tantum erat gubernator, id apōtifice poſtulare. Irata eſt Caſtella vniuerſa ob eā ſemotionem, quę a noningentis annis epiſcopatui paruit Carthaginenſi, quę afferet, habe-bis. De Turcarum principe fama eſt in eo Gręcię portu, qui dicitur Valona, magnos bello-rum apparatus, & cōmeatuū copias ingentes cōgerere, quo rabiem ſuam velit explere neſcit. Vale ex Valleoleto pridie Kalendas Martii. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi & Mondeiaris. Dc.xiiii.

Hiſpane loquit Rex. q̄ pceptores / Xeures & be ure inimici. q̄ iurgia inter eos. &c.

REm audite, qua delectabimini. Rex iam callet Hiſpanam linguam, & promit, ac ſi eſſet inter vos natus, & enutritus. Repente videtur vt in Parnaſſi iugis ille ſomniator, aut Ar cadicus alter greges cuſtodiens inter dumeta didiciſſe. nec mirum quidem pollet natu-rę dotibus ipſe, indieſqꝫ magis in eo ſigna Regis bene meriti repullulāt, apud ſe Hiſpanos ha bet magiſtros, inter quos & Motam quo nemo eſt natiuę linguę copioſior, aut elegantior. ab eo putamus & a magiſtro Ludouico cognomine Vacca, regem imbibiſſe ydioma. Epiſcopꝰ eſt Pacēſis hic noſter Hiſpanus, Mota primorum erudimētorum pręceptor alter. Apud re-gem ſunt aduecti primarii duo Belgę, mos hic de Xebres, Capra dicitur gallice Xebres. Ca prum ergo poſthac hunc appellabo, vt latine loquar, dicitur alter mos de Beure, hic eſt maior œconomus, aduerſe ſenſerūt ſemper in cōſiliis. ꝙ Tolletanam antiſteam ſibi Caper acceperit, male ſenſit hic œconomus, ſiue pręinuidia, quę ſemen eſt tartareum, & hoſpes ęterna in regū domibus, ſiue ꝙ videat Hiſpanorum animos turbatos ob eam rem, & multos pręterea in re-gem, qui neſcit ab huius magni Capri voluntate vel pūcto diſcedere, verba iecit in Caprum iurgioſa, proditorem appellauit, ſui non Regis commodi ſtudioſum, tracturūqꝫ ſuis artibus, & auaricia pręcipitem regem, quem in dies magis ac magis reddit Hiſpanis odioſum, ꝙ om nia ſibi, & conſociis raptet, nulla de Hiſpanis viris egregiis, quorum hę ſunt opes, habita ra-tione, œconomi dictis cōtumelioſis, contumelioſe Caper camerarius maior, & Regis laqueꝰ reſpondit, eſſe mentitum. Ad manus venire optabat, vti ait, œconomus, ni probuiſſent pręſen tes, Caper autem ab his ſaltubus aſtute cauet, vafer eſt & ingenio ſagaci patiētiſſimus. rem ſuā curat, neqꝫ a propoſito coaceruandi quicq̄ꝫ illum diuertit, modo vaginę ſuos retineant hoſpi tes. nullus apud regem verſatur in penetralibus aut cubiculis, qui ſit ibi aliena, q̄ꝫ capri ma-nu locatus. nil poteſt regi ad aurem dici, quod illorum aliquis non percipiat. ad Caprum cun-cta referunt. hinc eſt rex Capro adeo parens, vt pupillus tutori nullus vnq̄ꝫ fuerit ſubmiſſior. Ab Hiſpanis cauēt hi omnes tanq̄ꝫ ab hoſtibꝰ infenſiſſimis, pauci admittunt ad arcana cubi-culi, & ſi quis forte. protentis oculis Caprenſes illum continue inſpectant, ſi quid regi dicant. Magiſter ille Mota Epiſcopus aditus habet apertiſſimos, ſed aiunt Capro eſſe obtemperātiſ-ſimum. Motę conſilio caper regitur, ꝙ ſit Mota ſagaciſſimus, temporiqꝫ ſciat per belle ſerui-re. Si cęptis artibus inhęſerit, emerget ad rerum culmē, & iure merito. eſt enim & eruditus, & multarum gnarus linguarum. Sed vereor illius ſapiētiam patrię ſuę fore nociuā, ſi Capri cu-piditatem fouerit. Valete ex Valleoleto Idibus Martii. M.D.xviii.

Mota.

Adagiſi.

xeurus caper

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xv.

De Catheria regia abducta et reduta ad matrē: quid mr̄ egerit filia p̄uata. &c.

CAtherinā poſthumam infantem, vt veſtro vtar vocabulo, qui regum non primogenitꝰ vtriuſqꝫ ſexus infantes appellatis, iuſſit, inſcia Catholica regina illius matre, rex adduci ad ſe, ne in tanto ſeceſſu enutrita, non regio ſanguini conſonam induat educationem. tā ta fuit reginę matris eius filię, quam ex tanta natorum copia ſolam habet, ſuę ſolitudinis leua-mē abſentis moleſtia, vt a cibo poſt id abſtinuerit triduo. ſtatueritqꝫ nil comedere, donec redu catur. Matri eſt reddita, ſecutuſqꝫ illam eſt rex, Tordeſillas matrem ſolaturus, ſorore relicta re-greſſus eſt, & Aragoniam petiturus ſe iam apparat, recuſant illa regna velle aliter vocare regē aut eius edictis parere. pceres Caſtellanos ad ſe vocauit, vt ſeruādę paci ſtudeāt hortatꝰ eſt. Ma gnꝰ Caſtellę Comeſtabilis, & Admirātꝰ, Duxqꝫ Albę ac cōpoſtellanꝰ archiepiſcopꝰ aderāt.

Catherina ... fuit Reg.a Angliæ.

Quiſqꝫ de his regnis gubernandis,aliter ſcilicet q̃ꝫ ceptum ſit,ſuam dixit ſententiā,inſinuarunt.neqꝫ deſtitit aliquis eorum ab hortatu,ne tanta ſit regis proluuies in diffundendo alienas opes,in inſatiabilia ſuorum aduenarum guttura,de mittendo in Flandriam Infante Fernando ſermo eſt exortus, inde ad beati Franciſci portas effixum eſt chirographum perturbatiuum,ita inquiens. Veh tibi Caſtella,ſi abduci Fernandum Infantem patieris, hęc Hiſpano ydiomate,fuerunt populi varia murmura,nil tamen vltra.Publicis,non iam archanis ſermonibus taxantur Regię nauis magiſtri,prętcr Caprum.Fama eſt magnũ Cancellariũ nulli lucro parcere,quacũqꝫ veniat.fama miſcet,ac profana, iuſtum ne ſit an iniuſtum, modo aurum afferatur,eſt diſcrimen nullum,vti aiũt,& aperte licet in multis cognoſcere, gladius eſt hic biceps cum ſuis legibus,eſt nanqꝫ iure conſultus, Regis famã, & honorem auaricia ſua degluttiens.Sunt & rapaces lupi plures alii,quos in pręſentiarum tacere intẽdo, hi & ipſi quęqꝫ obuia deuorãt,minuta tamẽ vti de paruis quadrupedibus in Lybię vaſtitate, leones venatores ſequentibus legitur,quę de pręde reliquiis paſcuntur, mẽbrorũ carnibus a leonibus adeſis.

Libertas pcerum indicendo.

De Cancellario.

De familiarium voracitate.

Ad turcarum principem veniamus.dicitur in Sophium arma parare.Commentum eſſe putant aliqui,vt nos incautos reddat,quo tutius nos queat adoriri.res nanqꝫ bellicę in gręco littore in Apullię proſpectu longe abſunt a Sophianis finibus.Fallar opto.noſtrę religioni timeo,quia pręcipue miſcet in quotidianis ſermonibus ſe noſcere Chriſtianum dogma,audiſſeqꝫ non ſeruatum iri Chriſti leges a membris,& a capite Chriſtianis,vnde ſperat Chriſtũ nõ futurum auxilio Chriſtianis,ſi prouinciam in eos ſumpſerit.hęc aliquãdo latius,multa enim audiui ab eo dici,quę me perterrent,nunc valete. Paramus diſceſſum,ex Valleoleto decimo tertio Kalendas Aprilis. M.D.xviii.

Quid Turcus d Chriſtiãis dicat.

Dc.xvi.

P.M.A.M.Marchionibus.

Infans abducit beure ſub ſpecie honoris et cum eo.

De capri aſtutia.

Adagiũ de ſperatum.

PEdem fiximus in Auguſta Cęſarea. Sed quid ex quo Valleoletũ deſeruimus,acciderit, habetote,in Arãda Doriana moram traximus diebus aliquot. Ex eo municipio proceribꝰ,qui aderant,nõ prohibẽtibꝰ,Fernãdus Infans dimiſſus eſt.Sublatis ei familiaribꝰ Hiſpanis maiori ex parte.boni regis rectores hoc aſtruunt,ne quid reſtet eorum cogitatibus aduerſum.Regni ſuſpicio, & zelotipia male ferunt ſocium.Quanta ſit huiꝰ magni Capri verſutia hinc colligito.ſub honoris ſpecie cum rege tractauit,vt competitor eius Mons de Beure oeconomus, Infantem ducat in Flandriam,eiuſqꝫ domũ gubernet. licet oeconomi filius maneat ſub genitoris titulo.Iuuenis eſt.neſciet,aut audebit in Caprũ,vel in quęq̃ꝫ ex Capri pendicibus emutire.ergo libere,ac ſolute,per hęc pinguia Caſtellana paſcua Belgę Galliqꝫ vagabuntur,& ad votum inter greges & armenta deligent,quęcũqꝫ oculis placebunt,quãdoquidem Caſtellani proceres,vt rem ipſi ſuã curent,augeantqꝫ, lupis conniuentibus cõfuſioni tãti aſſentiant,diſſimulareqꝫ intendunt.e populo nemo potis eſt tantę diſſipationi, quanta per hos corde Gallos,Hiſpanis inimicos paratur,qui regem trahunt,quacũqꝫ volunt, ſeſe obiicere hi,ac ſi per tartarum incederẽt, Sperarentqꝫ ſe ad Eliſeas regiones profecturos,ita cupiũt ſeſe ab his terris exoluere,ad concretas ex frequenti Borea,& longis noctibus hyemalibꝰ moleſtiſſimas regiones redire.Neqꝫ aliter cupere regem ſentimus.ergo,quandoquidem,per veſtrorum inertiam dabitur,guttura veſtro ſanguine implebũt. Auguſta nos Cęſarea tertio nono Maii ſuſcepit.eſt in atrio rex dicto Algiaferia,donec Regia ad ingreſſum pompa pararet. ibi expectat, nos in ciuitate ipſa iã ſumus hoſpitati.Ab Italia quid feratur accipite. ob Turcarum formidinem pontifex ipſe pedibus laborioſam celebrauit ſupplicationem. dicitis proceſſionem. Admixtis lachrymis preces Chriſto, ſuperiſqꝫ fudiſſe dicitur, vt ab hoſte rabido fidem ſuam tueatur,& audiat cõqueſtus genitoris, fratrum, & propinquorũ a Selinſacho principe interemptorum,ob imperii tyrannidem,& in tãtorum ſcelerum vindictam expergiſcatur.orauit ipſe, ac ſacer Cardineus ſenatus. Valete ex Auguſta Cęſarea pridie. nonis Maii. M.D.xviii.

Dc.xvii

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

Reuocatio oriole/d ſcãdaro mauro & noſtris in Africa/d quinquẽnali pricipum fędere cõtra turcas viſo apparatu.

FErnandus meus tuuſqꝫ,ab vrbe rediit.quod optabatis attulit,plumbo firmatã dico mẽbranam pontificiam.quęcunqꝫ Iulius ſecundus in Carthaginẽſis antiſteę iacturam, de Oriola ſeparanda,reuocauit Leo decimus.habetis quod toto animo tu tuiqꝫ Murcieſes petebatis.Labra mordebunt prę rabie Orioleſes,titillo ſcalpenti prę gaudio pſallent Murcienſes.ſic viuitur frons eſt fortunę variis tenoribus.his lęta,illis moleſta.Tu autẽ,qui Aphricę teris limina,ex anguſto pelagi diuortio a nobis ad me ſcribis, Regem Tremeſenium exulem cũ noſtris auxiliis,a Comarenſi Marchione pro rege in Aphrica prębitis,obſediſſe Enobarbi duces militum,in oppido munito dicto Alcala,ſed Argotũ nobili genere ortum Cor

dubenſem, noſtrorum prefectum precurriſſe, nec ſine diſcrimine, prius q̃ꝫ rex ſe applicaret, caſtra in oppidi proſpectu locaſſe. Argotum nanqꝫ Scandarus dux primas, noctu feſſos ex itinere milites noſtros adortus eſt. Imparatos, & nil tale ab incluſis timentes deprehendit. tres e noſtris interfeciſſe dicis. Sed Argotum ſumptis propere armis, furorem Scādari repreſſiſſe, fugaſſeqꝫ, ac peremiſſe Scādarum ipſum cominus pugnantem. Ais regem exulem his actis superueniſſe, obſidereqꝫ, noſtris iuuantibus, Scādari reliquias. placuit vniuerſe curie nunciū iſtud. habemus & nos per celeres tabellarios eadem, que tu ſcripſiſti. Dabit vti ſpero ſue temeritatis debitas cum ſuis militibus pœnas Enobarbus. Ab vrbe ſcribitur Chriſtianos principes conuenire animis, viſa Turcarum potentia, & bellico apparatu, quinq̃nalia iunxere fœdera. in templo Minerue, aſtantibus Pōtifice Cardinaliūqꝫ cœtu, Sodaletus vir eruditus orationem habuit luculentam in huius vnionis laudem. De imperandi cupiditate principis Turcarum mira retulit & animo illius elato, ſed de crudelitate, qua impulſus, querit noſtro ſanguine paſtum, ea prepoſuit que ſummā in aſtantibus genuit formidinem. Ex Gallia fertur natum eſſe Chriſtianiſſimo regi marē filium, Delphinē appellat Gallia regni heredem. Primo noctis crepuſculo quinta hora diei octaue & vigeſime menſis Aprilis, ꝓdiit in lucē. Ad vrbē redeamus, quatuor pōtifex deſtinauit legatos de concordia ſuaſuros ad Ceſarē, Gallū, Hiſpanū & Anglū. Noſtrū aiūt eſſe Auguſtine profeſſionis virū eruditū, Aegidiū Viterbiēſem cōcionatorem egregiū, Cardinalem, diſceſſiſſe illum inquiūt ab vrbe vt ad Hiſpaniā veniat. Eſt aliud quod referam in vnius Cardinalis domo propinqui pontificis, mula peperit crinitum caudatūqꝫ animal equo ſimile. Vale ex Auguſta Ceſarea ſexto Idus Maii. M.D.xviii.

Quādo natus fili⁹ Galli regis.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi. Dc.xviii.

EA qua cōuenit regia pompa Ceſarauguſtana ciuitas Regem ſuſcepit die nonarū Maii. Iurauit rex ſeruaturum ſe patrias eorum leges & inſtituta. Regem nondum ipſi appellant. An, viuente matre, rex debeat nuncupari, adhuc dubitāt, dubitabuntqꝫ donec per vniuerſa totius regni comitia cenſeatur. Sororē ſecū duxiſſe Regem natu maiorē Leonorā nomine, dixi alias, ea eſt nimpharū venuſtiſſima, elegās. cum rege Portugalie audio tractari matrimonīū. Mallent qui puellam diligunt, cum primo genito herede iuuene. etas etati eſſet commodior. Si tertium florem in vna progenie, poſt duas puelle materteras ſorores inuicem, bonus ſenex giboſus rex abſorpſerit, iactanter poterit in curru Veneris principatum efflagitare. Concludetur arbitror, quia per Regis legatos aperte oppugnatur puelle caſus largitionib⁹, his duabus primariis voraginibus promiſſis, quo regē fallant, explicare qui ſint nō eſt opus. pro explicatis illos habetote, cerdones & caulium venditrices, pannoſe vetule, in triuiis digito traſeuntes ſignant. ab illis intelligetis quacunqꝫ pecus balent. de torquēt leges & iura omnia. Puella calamitatem ſentit ſuam, ſi annoſo cogetur deſpondere, filiis onuſto, nec fallitur in hoc, neqꝫ enim plures habet q̃ꝫ octo, vnde ſi quos illa pepererit victum aliunde quærere cogetur. Scribis ex Aphrica peremptos ab hoſtibus fuiſſe ducentum pedites e noſtris, equites autem fere totidem. ſunt bellorum vices. Mars propterea dubius appellatur, modo ſerenat ob nubilat modo frontem ſuis ſectatoribus, reſumptis tamē viribus. Per curſores habem⁹ obſeſſum eſſe Enobarbum in arce Tremeſeni, peremite noſtris ex arce in oppugnatione pleroſqꝫ ſtrenuos milites, preter ceteros prefectum nomine Collatium bellorum egregium magiſtrum ſed quandoquidem ſeptus eſt, equo animo feramus ſuſceptas iacturas. dabit deus quandoqꝫ finem. cras qui erit huius menſis dies vigeſimus, thronum ab Aragonicis paratū aſcendet rex, vt inde ad conuentus citentur curie. que in eis agentur habebis. Vale ex Auguſta Ceſarea decimo quarto Kalendas Iunii. M.D.xviii.

Pōpa Ceſarauguſtana in ſuſcepitu Regis.

Leonore ſpondebitur portugallo.

Laus Leonore infantis.

Adagiū de pricipatu in curru veneris.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi. Dc.xix.

PRridie q̃ꝫ rex orationem haberet ad populum Ceſarauguſtanū, ad te ſcripſi, quia nūcius eo ad te die diſceſſit. Nunc quid vltra contigerit accipito. In populi procerūqꝫ corona, regi in ſuggeſtu alto ſedenti, per Protonotarium Aragonium, vti moris eſt, elata voce, oratio eſt ſermone recitata vulgari, per non oratores nec Rhetores quidem formata. Iudicata eſt nanqꝫ magis ad habendarum pecuniarum cupiditatem facere, q̃ꝫ ad regnorum rite gubernandorum deſiderium. Ea in hunc ſenſum, pretermiſſis ambagibus, eſt habita. Sereniſſim⁹ rex, relictis veterihus ſuis ſtatibus atergo, ad vos hec regna gubernatur⁹, venit. ſe habere auū Romanorū Imperatorum. Vngarum, ac Daccarū, dicit vulgus Dinamarcā, reges ſororios duos, Anglum, Portugallicum ex materteris auunculos. Pontificem inquit rex ſe habere ſui amantiſſimū. quare ſub tanti regis ductu ſperare poteſtis, beata vos pace fruituros, quod eſt ſingulare ac diuinum munus. hortatur igitur vos vt expedite, quod veſtris regib⁹ prebere ſo

De oratione habita i his quid reſpōderit Archiepiſcop⁹ Ceſarauguſtan⁹ curiarū nomine.

letis,donatiuū,deſignetis.Neq; manū reſtringatis vos,ad quos ego, poſtergatis tot principatibus cum ſummo Flamingorum mœrore,ac lachrymis ob meum ab eis diſceſſum,libens veni.Octingenta millia florenorum ſibi dicit rex ſereniſſimus oblata ab illis derelictis, quanto liberalius equum eſt vt vos animos paretis ad eius obſequium.Moueant etiam vos ad beneficentiam,horrida bella quę geruntur in pręſentiarum,gerendaq; ſunt in hoſtes fidei,quę ſine pecuniis,belli neruis,geri nequeūt,ad hęc,vniuerſi cœtus nomine,Cęſarauguſtanus archiepiſcopus reſpōdit.Aragones fuiſſe regibus fidos.cętera fore vti per curias ſtatuetur.His actis ex aula ducitur rex ad deſtinatum regibus locum,vbi pro tribunali ſedere ſolent in conuentibus.hos ipſi curias vocant.ſuffragia ibi ſuſcipiuntur.iam ſatis.Valę ex Auguſta Cęſarea decimo Kalendas Iunii.M.D.xviii.

Dc.xx.

P.M.A.M.Marchionibus.

De diſceſſu Infantis.& quiete animorū Neurenſium.

AB oceano canthabro Don Fernandum Infantem conſcēdiſſe claſſem allatum eſt, qua vectandus erat ad Glaciale fretum.defuit illi Dacarum regis nauis ingēs,quę in ſicco littore dum reſtauraretur,combuſta eſt.Iam tutum dormitabunt regii Belgę ac Galli rectores.Sublatus eſt illis metus,ſublata eſt Caſtellę adipiſcendę valitudinis ſpes. in proceribꝰ eſt exigua.ſtupidi regem ſequūtur.ſibi ſtudere videntur,tanta eſt iam vis in huius Capri cornibus, vt illi proceres obſeruantius aſſurgant q̃ regi. Ergo valeat Caſtellę ſpiritus anhelans. Aragones,reſpectu Caſtellę pigmei, figunt pedem in primo aſſumpto propoſito , ne regem appellent,ne ve obolum impartiantur,viuente matre.vel niſi matris aſſenſſum oſtēderit, aut non eſſe ſui iuris probauerit. Regi Anglo ſtructas fuiſſe a Gallis inſidias per noſtrumq; regē detectas,primus regius Cancellarius mihi rettulit.fabulam puto.eſt nāq; vaffer hic vir ad cogendos auri globos inhiat . priuſq̃ accederet de reditu cogitabat , ſed non ſtrigoſa crumena. Vaſtus eſt & eius gurges.deus bene vertat.iam ſunt oīa venalia . miſera Caſtella mille modis depauperabitur.nos hic ſuis cauillationibus Aragones detinebunt. hoſpitiorum eſt caritas immenſa.Rerum victui neccesſariarum ingens penuria,duplo multa, triplo amplius alia coemuntur,q̃ in Caſtella,neq; aliunde curia ſperat vniuerſa vel numū,pręterq̃ ex Caſtella. Spōgię ſunt multę paratę ad Caſtellę ſuccum exhauriendū. Vale ex Auguſta Cęſarea quarto Kalendas Iunii. M.D.xviii.

De Auaricia Cancellarij.

Deploratio in Caſtellā.

Dc.xxi.

P.M.A.M.Marchionibus.

De morbo Cancellarij q̄tum expediat inquiſitioni q̄ non ſurgat/& vēditiōe Leonorę Pcatu Gallę.

VIx e manibus abierat prior ad vos epiſtola.quando in febrē decidiſſe audiui primū Cācellarium, auguratur ſibi obitū,ex duobus eius familiaribus in eius cubiculo vita functis intra paucos dies, tertio ſuffocato in hiberi fluminis alueo.Sacrę inquiſitionis hęreſeos expedit vt maiores viſat ſuos.Viginti publice millia illi ducatorū Neofitę promiſerāt, e quibus decem receperat,quo regi conſuleret & perſuaderet publicari debere teſtes,de hęreſi deponentes dicta,q̄q; in publicis includerētur carceribus.Niſi Antiopos eius filum diſruperit,ſacra proſtrabitur inquiſitio & miſeri regis fama ſternetur,qui ſe patitur a talibꝰ Arpiis gubernari.de puella Leonora cum ſeneſcente rege concludetur : infelicis nanq; puellę venditores,fore honoratius vt ilico regina vocet,q̃ hęredis vxor,illi nituntur perſuadere. plorat illa tamē,& iuuencula iuuenculum mallet expectantem,q̃ vetulum iam longis itineribus ad lœtum recedentem,ex Auguſta Cęſarea pridie Kalendas Iunii.M.D.xviii.

Dc.xxii.

P.M.A.M.Marchionibus.

Apulſꝰ eſt Infans/de varietate poſtulatorū curiē/q̄d Egidius Cardi. Legatꝰ regi ſuadeat & minetur.

ILluſtriſſimus Infans Don Fernandus,ſuperatis oceani tumoribus , in Flādriam apulſus eſt incolumis.eſt amabilis naturę pronus eſt in benignitatē erga venientes ad ſe, colunt illū Belgę Flamingi vulgo . In curiis Aragonicis eſt conuentum,vt pars vtraq;,Rex puta regniq; vrbes & municipia parte altera,iure conſultos deligant,qui leges & iura pertractent,ſtatuantq; an queat, ſine regni labe, rex appellari abſolute, vt ſaltem addatur ſine reginę matris eius iniuria,quam ſe iuraſſe in Reginam,patre moriente,arguunt.Rex autē inſtat ne aliter verba ſonent q̃ in Caſtella fuerit pronuntiatum,vt ſcilicet corregnans dicatur.Ad alia legatū habemus alatere fratrem Aegidium Viterbienſem,Auguſtinę profeſſionis concionatorem eximium Cardinalem.Regem ſalutauit.vt ſe excutiat,vt oculos aperiat,vt vigilet,vt Neapolitanum regnum in Turcarum faucibus eſſe meminerit,vt claſſem apparet, feruida petit efflagitatione.Ad Afros tendamus vela.Neobarbus,videns noſtrorum perſeuerātiam,ſentienſq; ſe diu nequire pati quin omnes eſurie pereant,laborabat nanq; omnium rerum egeſtate,de fuga clandeſtina cogitauit,per captiuos Chriſtianos muri partem, qua minime noſtri cuſtodiebant,diſiecit,ea qua ſine incōmodo,pateret exitus equitatui. diſrupto muro Chriſtianos omnes trucidauit.equites habebat centum circiter. Ad diſceſſum dat ſignum. Sub nocte ſilente

prodit in apertum, in equorū clunibus quidquid aurū argentiq; ac gēmarū e tēplis & domibus rapuerat alligant. Ingentē aiunt eam fuiſſe ſummā, ſed in ſui perniciē illa coegerat, aufugit, inſequuntur regis eiecti equites noſtris admixti primo diluculo, neq; enim prius ſenſere dolos ad milliaria circiter quadraginta continuo curſu, macerātes calcaribus equos, Enobarbum tandē intra nemus quoddā aſſequūtur, acies vtraq; rē geſſit ſine peditibus, aliq̄diu pugnatum eſt atrociſſime, quadringenti erant noſtri equites, peditatus acceſſit hiſpanus victus eſt multitudine tandē Enobarbus, ſed cruentā dedit noſtris victoriā, peremit pleroſq; vulnerauit multos, erāt enim delecti milites omnes & ſtrenui, qui ſequebātur trucidati ſunt ad unū & prẹda potiti ſunt noſtri. Enobarbi caput, haſta infixū, allatū eſt ad vrbem Tremeſeniū cū ingenti maurorum & noſtrorū lẹticia. Ita turbulentos dies exegit ſuos Enobarbus, pyrata, cilix, qui ſua magnanimitate auſus eſt ſuis viribus impares prouincias amplexare, ex Auguſta Cẹſarea quarto Nonas Iulii. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xxiii.

Mors Cancellarij.

Cancellarij vita.

PRimus hic regius Cancellarius, quē ẹgrotare alias vobis ſignificaui Belga homo, iurecōſultus, ad egregios noſtri regis mores peruertēdos natus, qui priuſq; ex Flādria moueret, venalia cœperat facere omnia, qui ſenatores adauxit, qui ſecretarios ad numerum circiter quadragenū, metatos numeros, lictores quos dicitis alguaziles multos, precio creare a rege, poſſeq; id ex legū ſancione fieri perſuaſerat, qui iā in inquiſitiōi hẹreſeos, ſacrā maieſtatem precio diruere ſtatuerat, iam ſine precio traiecit Acherontē, neq; trietem ſecum quē porrigeret nautẹ detulit. Iam coaceruandi & hẹc regna ſternendi redeundiq; ilico ad flatus horridos Boreales deſiderio finē impoſuit, iam cẹcitati ſuẹ. trahendi prẹcipitē miſerum populū q ſe, ipſi cōſortiq; ſuo Capro credidit, lora iniecit. hic ſi diu vixiſſet ad rabiē vſq; vniuerſā traxiſſet Hiſpaniā, quādoquidē rex monit9, vt ab horū pniciosis cōſiliis caueat, minime auſcultat. E plurib9 ergo hydrẹcapitib9 vnū exciſum eſt, ne ſeptē renaſcant̃ orādū eſt. Ab his qui penetralia illoꝝ callēt, p certo mihi relatū ē has Caribdeas voragines, nil minuſq̄ vndecies cētena millia ducatorū iā a miſera Caſtella miſiſſe in Flādriā, excruciata partim, q ad bellū hoſtile tantū a pontificibus eſt conceſſa, ex ſacra inquiſitiōe partim, aqua nō ſolū de iā cōdēnatis crimine hẹreſſeos, bona ex regis cōceſſione aſſecuti ſunt, ſed eorū q ſolū capti nondū iudicū ſubierant ſentētias, ex archiepiſcopatu Toletano iam pluſq̄ centū decem millia, ex magiſtratibus prẹturis, prẹfecturis, multiſq; aliis huiuſcemodi rebus venditis, numer9 eſt innumer9, veluti ad haſtam venduntur quẹcūq; vacare contingit, quẹ & qualia quantaq; ꝙ a publicanis & neophitis quẹſtorib9 moniti, noua excogitata tributa, de qbus alias erit ſermo lōgior, ſubſidia cōceſſa, & donatiuū quod dicitis ſeruiciū prẹuenderunt, ſub graui fœnore vt pecunias haberent prẹſentes, nulla de Regis fama, nulla de regis fiſci diſſipatione habita cura, pauperē ſe eſſe rex conqueritur, & fatetur verum, corroditur ad oſſa, neq; ſe poteſt a tanta illuuie liberare. Iam valete rumpor prẹ dolore, nil vltra ex Auguſta Cẹſarea tertio Idus Iulii. M.D.xviii.

Quot ducatoꝝ miſerit i flādriā.

Unde pecunias tot habuerint.

Collachrymatio ſuper rege deuorato a ſuis.

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xxiiii

Leonora eſt iam regina Portugalię.

IAm res acta eſt de puella Regina Leonora, vetulo regi Iulii die.xiii. illam deſpōſauit. Regia corona ornata prodiuit in publicū. honoratius eſſe regi, q̄; principi nuptā perſuaſa. Vnū & viginti millia ducatorum, prẹciū ſanguinis virginei, per Galuanum Senēſem mercatorem trapezitam Valloletanum iam municipalem, a multis annis, in Flandriam, vt Galuanus ipſe mihi retulit, Guillelmus de Croi dictus Xebres, mauis latine Caper miſit. hẹ fuerūt pecuniẹ ab oratore Portugallico publice numeratẹ. quid de miſſis in archanis! de Capro educatore ſatis. Ab Indis noua multa ferūtur, ciuitates repererūt Hiſpani, ab inſula Cuba, q̄ Fernandina dicitur, diſcedentes ad occidentem meridionaliter tamē in quibus viuitur legibus, mercimoniaq; tractentur, & induuntur, libros habent, interiectis lineatim Regum & idolorum imaginibus, vt apud nos videmus calchographos hiſtoriales, ſiue fabuloſos ornare figuris codices, quo magis emptores alliciant, vias ſtratas, ex lapidibus & calce cōſtratas domos, & atria magnifica, templa etiam egregia vbi cemibus, nocturnos lemures emulātibus, litāt humanis victimis. Pueros Puellaſq;, ſeruos etiam precio emptos, quotānis iugulant innumeros. Ad particulares, de his inuentis, narrationes cẹtera remitto. Ex Putato continenti ferūtur vnionū ſẹpe numero cumuli. ſunt iam edocti publicani omnes quẹſtores neophitẹq; de horum Gallorū & Flamingorum familiarium ſtudiis in rapiendo. vti ſagaces odori canes, quacunq; quid emergat, olfacere inuigilant. cum quid detegunt ad Flamingos & Gallos hos, certatim procurrunt, de his quẹ cognouerunt faciunt certiores, partem de prẹda illis pollicent̃. Si a rege rem illam impetrarit. ad regem res defertur. facilius aſſentitur, q̄; ipſi poſtulent. Sūt

Regis facilitas in dando.

Regē ipſiuꝫ expilant.

arpiarum apud infœlicem iuuenem verſantium adeo rapaces vngues,ꝙ neqꝫ ſuccum aut medullam illi relinquant.cur hęc tam longa oratione protulerim audite. Libras vnionum,dicitis perlas centum ſexaginta. vti fertur,attulerunt ab Indis noſtris occidētalibus oſtūciales,de regis quinta collectas.

Multitudo vnionū raptata.

Xebrica vxor per odoros neophitas monita,priuſq̄ portarentur,impudenter illas popoſcit.poſtulatas rapuit,neqꝫ regi videre tantum illas licuit,neqꝫ nubenti ſorori vel vnam ex illis vnciolam ſeruauit.Sub hoc tenore cuncta procedunt, Valete ex Auguſta Cęſarea.xii.Kalendas Auguſti.M.D.xviii.

Dc.xxv.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

Profligatio maurorꝫ ⁊ ingēs pda p Marchionē comarenſem/ō Aragonū in obſeruātia erga regē ſup iuſtitia.

TV ad nos ſcribis quę in Africa gerantur,nos ad te noſtra.Placuit vniuerſę curię audiſſe ꝙ nouus iſte Comarēſis marchio Ludouicus a Corduba ſeptem decim maurorum villas fuerit deprędatus,cum ducentum hoſtium captorum & interemptorum iactura, armenta boum & camellorum quę abduxit vti ais,innumera,corda militum excitabūt.Sunt nanqꝫ Hiſpani vti noſti vitę prodigi,quando predę alicuius,ſpes occurrit. Vgonem Moncadam regię claſſis prefectum, inquis,poſt negociū a Comarēſi peractum,superueniſſe,diſceſiſſeqꝫ in Bugiam quę Tabraca eſt.Arago eſt libertatis tantę vt magis audeat q̄ honeſtum ſit. In Regiam autoritatem multa patrant in obſeruanter.Nec regios permittūt magiſtratus punire ſceleſtos & facinoroſos neqꝫ ipſi perſequuntur. Vice Cancellariū qui vices regis habet in curiis,redeuntem,primo noctis crepuſculo, laruatus quidam adortus eſt, vt illum occideret. obſtiterunt comites qui erant plurimi,domū illum reducentes ex curiis. neqꝫ vti tale facinus merebatur perquiſitum eſt,neqꝫ ſi repertus fuiſſet, in alicuiꝰ primarii equitis atrio luiſſet penas. naturę beneficio viuunt ſine iuſticia.

De Peraſano Riberapretor.

In Africam traiiciamus,Peraſanus vir nobilis qui Tabraca pręſidio tenet,dico Bugiam,dari ſibi milites petit,quibus ſe mauris magna illaturū damna pollicetur,ſi prębeantur.Sed fruſtra.triginta potius Tabracas & Africas ſeptem iri perditum patientur,boni regis conſultores interni,quibus creditur,quam decem aureos duplices per lucidos de manu ſoluere velint.

Adagiū de pecuniis.

Ad legatum venio. hic noſter legatus tertio Kalendas Auguſti cum ſumma regis & vniuerſę curię attentione cōcionatus eſt, & rem diuinam celebrauit.Ea veſpera iurarunt Aragones regem vt corregnantē. iam curię procedēt ad negocia,neqꝫ enim hactenus actum eſt quicq̄ aliud,quam cauillationibus protrahere tempus ſuper modo iurandi.

De cauillationibus.

Cōcio motę

quarto nonis Auguſti concionatus eſt Pacēſis epiſcopus,magiſter Mota incuriis.Iuſtitiam e cœlo miſſam ait.Infauſtas eſſe terras,inquit,in quibus iuſtitia deeſt.hortatꝰ eſt ad eā reuocandam,cum ab his terris aufugerit,ſed fruſtra, mores mutare non cogitāt hi proceres. Latronum ſpelunce ſunt eorum oppida. aſyli ſunt facinoroſorum.

De pcerū ſpeluncis.

Valete ex Auguſta Cęſarea pridie nonis Auguſti.M.D.xviii.

Dc.xxvi.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

De nece filij Ludouici Borromei comitis/q̄d Leutrocus ⁊ Triuultiū/fautorē homicidę.cap ęgrotat.

TVrcharum principem allatum eſt fuiſſe a Sophio in Syria profligatū, nec reperiri, fabulam puto, quia per famam incertam non a Venetis aut Raguſeis vel Genuenſibus,a quibus certa ſolent afferri de rebus orientalibus. Mediolani autem caſus accedit ex his qui ſolent inter fortunę ludos accidere.Ludouicus Borromeus comes apud Lautrecū Mediolani gubernatorem filium habebat adoleſcētem,Iacobi Triuultii magni bellorum magiſtri propinquus quidam,adoleſcentem peremit.fauit homicidę propinquo Triuultius.nequiuit Leutreccus de homicida facere iudicium. adoleſcētem amabat Leutreccus,ideo tulit egrius patratum fuiſſe crimē fauore Triuultii. Conqueſtus apud herum regem Chriſtianiſſimum Leutreccus a rege impetrauit Triuultii facultates, poſt eius obitum, quo familię ſuę nomen poſt eius mortem extinguatur, meritum eſt laborum pręmium.ter patriā hic ſubdidit Gallis.fuitqꝫ huius cauſa,grauibus bellis Italia longo tēpore conquaſſata, vt in Gebelinos diuerſę partis factionarios iram expleret ſuam.

Xeures laborat.

Ad nos veniamus. Caper hic,vulgo Xebres regis educator mauis deuorator,fluxu ſanguinis laborat.formidat exemplo ſui collegę magni Cācellarii.De illius ſalute medici hęſitant.Ad alia. Annuit rex legato de paranda claſſe,ea enim eſt legati,nomine pontificis eflagitatio.

Populuſ p Garceſiū excitatur.

In hac vrbe populi ſeditio eſt cohorta.Garceſio iure cōſulto vna cum ſocero ſtimulantibus.Iuſtitiam exerceri debere poſcit populus.Nil immutandum de veteribꝰ ſtatutis aiunt proceres. petit populus vt cuiqꝫ liceat annonam & cętera victui neceſſaria importare,primoris vrbis prohibent.ſe de id curam habere aiunt.Inde tanta eſt caritas rerum.Eſt in paucorum poteſtate triticum vniuerſum,nec aliunde importari patiuntur.

In obſeruātia erga regem.

Viſa eſt regi iuſta petitio.poſtulata conceſſit.primarii contra regis edictum inſurrexerūt. ſiſtūt curias.Rex ei edicto coactus eſt abrogare.denuo populus primariis ciuibus ſubiicit. Libertatem appellant hanc ſui regis inobſeruantiam,ꝙ nequeat,ſi ius petatur,ius exercere,ſuis le-

gibus viuere malunt antiquis, licet nociuis, q̄ pati ꝙ regis arbitrio quicq̄ fiat. Vale ex Augusta Cęſarea Idibus Auguſti. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcxxvii

NOuos habemus Gennuenſes oratores. Gallo regi q̄uis pareant, Hiſpaniam tamen optant ob frequentia cō mercia ſeruare amicam. Ab Africa fertur Vgum Moncadam Regię claſſis prę fectum, apud Alger cum militibus vix mille quingentis, in terram deſcēdiſſe. Viginti aiunt hoſtium millia confluxiſſe, qui formidant, augent hoſtium numerū multitudo tamen fertur fuiſſe ingens equitum ac peditum. In vnius mōtis latere noſtri expectāt venientes hoſtes. ordines pro militum numero componunt. Hortatur Vgo pro tempore milites, aut cum ſumma gloria vincendum, vel ad vnum cum ſummo dedecore, moriendū pręponit. meminerint ſe eſſe Hiſpanos monet. q̄ ſępe parua manu, copias ingentes Hiſpani fuderint ante oculos ponant ſuadet. deum eos habere propicium, ne vereantur conſulit. his dictis ruunt in hoſtes. Cliuum aſcendentes, ſcopetarii prę miſſi, viam haſtatis aperiunt. primę frontis Mauros trāſuerberant. ſubſequentes fugam rapiunt. prorumpunt a tergo noſtri. multos trucidant non dant reuertendi locum. ad radices vſqꝫ montis victoriam ſecuti ſunt noſtri. Vlterius ad plana non ſunt auſi progredi, ne ab equitibus prę meretur. Sed quid? paucos inde poſt dies ſuis eſt vſa moribꝰ fortuna. turbo veniens a Borea claſſem ita cōcuſſit vt fere vniuerſam diſcerpſerit. ad quater mille ſunt obruti: octingenti capti in littore ab hoſtibus. o infœlix naufragium. Iam verſa eſt Hiſpanis in nouercam hęc infauſta Ramnuſia quę diu blāda mater extitit. Inſula quę vulgo dicitur Gerues, e Sirtibus vna, Hiſpanę calamitati dedit initiū. Ad extera tēdamus. Sophius Perſa qua venturos Turcas ſuſpicatur latam vaſtauit regionem, quo ſi tētauerint aggredi Perſas, fame pereat exercitus. Turcarum autem princeps in mandatis dediſſe ſinſū p̄fectis fertur vt pacem tentēt cum Sophio, modo non ſit ignominioſa, quācūqꝫ annuēt, admittet. regreſſus nanqꝫ ipſe eſt Coſtantinopolim. Ibi iā dicitur magnas copias terra comparere. Qua ſit irrupturꝰ nemo eſt qui diuinare queat. eſt eius magna vis in ſecretis poſita. Veh iudicantibus. quicunqꝫ audet ſuper ipſius machinamentis emutire, aut opiniones promere, trucidatur illico deprehenſus. Vale ex Auguſta Cęſarea decimo ſeptimo Kalendas Septembris. M.D.xviii.

Oratores Genuenſes. Agonij mōcadę p̄fecti Claſſis cōcio & victoria contra multitudinē. & dehinc de naufragio de Turca et Sophio multa.

Naufragium.

Petit pacē Turca.

P.M.A.M.Marchionibus. dcxxviii.

AVdito Turcarum principis e Syria in Traciam reditu, magniſqꝫ illius bellicis apparatibus intellectis, quibꝰ ſummus. Pont. perterritus, eā inſtituit ſupplicationē quam ipſe pedes, Cardineo ſenatu comitāte, celebrauit, de mittendo ad illum oratore ſermocinantur conſultores regii, quo ſub ſpecie ſalutationis, quod vicinus noſtris ſit regnis, & congratulationis victoriarū, exploretur quid animi habeat, qualeſqꝫ ſint eius copię. Inuitor ego ab eis ad hanc prouinciam. putat, quia legatione functus, apud Soldanum Babilonicum, catholicorum regis & reginę vita functorum nomine, poſtulata impetraui, fore vt facilius, quę ipſi ſub camino cogitāt a Selimſacho, ſim ego q̄ alius aſſecuturꝰ, fallunt̃. Neqꝫ Selimſachus is eſt qui decipi queat argumentis, eſt nanqꝫ aſtutus & vafer, neqꝫ ea ſunt tempora, deeſt etiam mihi robur illud ad labores perferendos, quatuor & quadraginta tūc annos agebam, octo decem ſuperadditi, vires illas hebetarunt. Annorum lapſus, qui ſolutis habenis & volante colūba celerius euadunt, membrorum ſecum rapiunt vigorem. Attamen ſi honoratam mihi pararint legationem, forte onus cōplectar, ſed longe arbitror iacet hic lepus. Pecunia opus erit ad alēdos comites. Soluere de manibus pecunias, eſt his regiis quartana grauius, eſt eorum auri fames adeo immoderata, ꝙ ſtare hoc loco minime queāt res, niſi mores ipſi mutauerint, quod durum eſſet, mutabuntur tempora. Maior eſt tamen in proceribus culpa, qui venientibꝰ in regis & regni gubernaculo ceſſerunt. publicanorū & q̄ſtorum eſt altera, qui manibus ambabus clauſos innocentum oculos aperiunt, his Belgis & Gallis pecuniarum aceruos offerūt. De vacantibus aut vacaturis faciunt ilico certiores, quo ipſi partem aſſequantur. Ita paulatim ad prædas illos aſſuefecerunt. Regi etiam perſuadendo, vt ſuos, qui patria relicta eū ſunt ad exteras nationes comitati, ditefaciat. Eſt ergo intus malū quod patitur miſera Caſtella. Iam ſatis expectoraui, epiſtolam iocoſo claudam ludo. Caſtellani nobiles, qui adſunt, gratum populo ſtruxerunt haſtiludium, pars vna cupidinem citat, ſuſpendi ac mille cruciatibus torqueri debere poſtulat, a iudicibus ſuper alto tribunali ſedētibus in metæ medio, tuetur illum pars altera. Stultorum eſſe iuuenum, non ipſius cupidinis culpam, ſi vulnerari ſe patiuntur, arguit. Suo illuſtrius tunc fungi officio probant, quando plures nobilioreſqꝫ ſecum trahit vinctos Cupido, cauendum eſſe reiiciēdumqꝫ ſi venerit armatus, inquiunt, nolentē vulneraſſe nunq̄

Legatur Author ad Turcam. Se excuſat.

Deſignatur orator ad Turcā. inuitatꝰ autor ad id renuit ob ſenectā. de auaritia quorundā & de citatiōe Cupidinis ad haſtiludiū. Quātū volent anni.

Belgarum regina.

Eſt itꝰ malū nō extra

reperietur, quid ergo mali facit artifex, qui ſuam perbelle artem exercet? Spectaculum eſt placidiſſimum, qui viciſſe a iudicibus cenſebuntur, cupidinem ex ſententia tractabunt. diſcedit nuncius, vos valete ex Auguſta Cæſarea. quinto idus Semptembris. M.D. XVIII.

P.M. A.M.Marchionibus.

Dc.xxix

Vbi ſit Selimpſachꝰ: vbi pater eiꝰ obijt.

Turca.

AB externis ſumat initium epiſtola. Selimpſachus Turcarũ princeps eſt in ciuitate Andrinopoli, a Conſtantinopoli trium itinere dierum ab Antimaco, vbi Selimpſachi pater obiit, milliaria tria, magna molitur parricidia Selimpſachus, dentes acuit, vti a canibus laceſſitus aper, inter ſiluarum feras feriſſimꝰ. Qua ſit primũ directurus nouaculam neſcitur. eſt eius diligentia in archanis actionibus tanta, vt ſit difficillimum quid conſilii meditetur indagare. Ad Gallos vertatur oratio. Pridie Kalendas octobris deſpõſata noſtro regi primogenita regis Chriſtianiſſimi obiit. fama eſt Gallos operam dare vt cum illius ſorore vix anicula deſpondeat, quo ſero procreet ſobolem. Ad nos reiteratus eſt ſermo, de me ad Selimpſachum deſtinando. Burgenſis epiſcopus, cui ſum familiaris, mihi fuit in conſilio abſenti propitius, non eſſe mihi dandam tantæ peregrinationis moleſtiam conſuluit, tum ob ætatẽ iam graueſcentem, tertii nanqꝫ iam & ſexageſimi calcem anni percurro, tũ etiam quia me ſæpe uidit prę iliaco dolore gementem, quid ſtatuent, ignoro. Ad mei commodũ arbitror, quia niſi honorificum præbuerint comitatum, ſuperuacaneum erit inſtare, nec nolentem cogent neqꝫ ab ſe tam lucidum tanqꝫ dulce metallum, vti eſt aurum, virgineun pręſertim volenta ſuis pectoribus eruere. Intra cordis penetralia illud arreptum ſuffodiunt. Ad Belgas portandum, nulli rudentes, funes nulli, ab illis vnciolam extorquere ſufficient. Ad alia. Eſt ab hac vrbe diſtãs milliaria quinqꝫ villa, nomine Popula, ſæpe ad illã diuerto animi cauſa, ad me ſe cõtulit Romam rediturus Dirachenſis epiſcopus ſacriſta pontificius. Venerat legato comes cærimoniarum magiſter late ſeſe mihi obtulit, quia & legato ipſi & reliquis eius comitibus fuit, vt ipſi aiunt, vtilis in eorum expeditionibus, vt ſe medio a Põtifice aliquid peterem inſtãter poſtulauit, nil aliud a me potuit extorquere, qꝫ vt pontifici diceret me eſſe beato Pontifice beatiorem. Me nullius fortunæ blandimentis eſſe indigũ. Si vos ergo, qui fortunæ illecebras magnifacitis, a Pontifice cupitis alicuius beneficii gratiam conſequi, pronum vobis offero Dirachenſem archiepiſcopum Pontifici gratiſſimum. Ex Auguſta Cæſarea idibus Septembris. M.D.XVIII.

De Epiſcopo Burgẽſi

De ſcalegatione retractatur

Belgarum regi

Modeſtia Authoris.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.xxx.

Turca.

Vaſtauit Vngariam Turca ſub diſſimulatione pacis.

De Magis deprehẽſis et cõbuſtis

Magi

CHriſtiani principes dormiunt, Selimpſachus uigilat ſolus, & vicina perturbat. Vafro eſt vſus ſtratagemate. Rex Pannonius, Vngarũ dico, miſerat eum ſalutatum cõgratulatãqꝫ victoriam per oratores, ꝙ non tulerit in mandatis de amicitia ineunda, ſe moleſte tuliſſe diſſimulauit, ſuaſitqꝫ oratori vt hoc ſuo regi conſulat, datqꝫ literas ad pacem & amicitiam inuitantes, quo ſecurum reddat regem, vt imparatum queat adoriri. Interea per celeres tabellarios præſidiariis confinium præfectis imperat, vt incurſionibus Pannoniam infeſtent. Heri mandatum executi ſunt pręfecti. Septem dierum itinere terram vaſtarunt, in prædam quidquid fuit obuium dedere. Apud Brixiam eſt vallis altis circumſepta montibus, ex craſſis illiꝰ vaporibus, ob ſolis carentiã, eſt opinio generatum iri ſpiritus varios: ſi de necromãtia quid eſt credendum, dæmonũ opera putantur eius vallis incolæ vti ad veneficia. Magos Magaſqꝫ depħẽderũt multos, octoginta combuſſerũt. Infantes peremiſſe innumeros, aerem terraſqꝫ turbinibus & nimbis inſolentibus ſæpe in regionum pernitiem commouiſſe cum grandinibus & horrendis Tiphonibꝰ confeſſi ſunt. putant hac dira contagione infectam eſſe prouinciam vniuerſam. Ad nos. In noſtro ſenatu regio de rebus Indicis cõcluſum eſt debere mitti claſſem quæ inſulas aromatum genitrices perquirant: duobus tranſfugis Portugalenſibus a ſuo rege diſcedentibus, qui vicinas earum terras longo tempore tractarunt, eſt prouincia credita. In Collocuto, Canenoro, Cochino & Mellaca quam putant multi auream eſſe Cherſoneſſum, horum alter ſeptenio verſatus eſt, ad quarum vrbium nundinas & fora venum ab illis inſulis aromata comportantur, quattuor & viginti millia ducatorum ſunt ad claſſem hãc inſtruendam deſtinata. Si fauſte res ſucceſſerit, Orientalibꝰ & Portugallo regi commercia intercipiemꝰ, aromatum & gemmarum, animos hominum effœminantium. Fernandus Magaliaues eſt primario nomen. Rodericus Falerius alter, hic aſtronomiæ peritiam profitetur. Ad alia. Mortuo magno cancellario, ſuffectus eſt Mercurinus de Gatinera vir eruditus & iureconſultus longo tempore Burgundi ſenatus princeps, & anno. M.D.X. ad Catholicũ regem Fernandum pro Maximiliano Cęſare, proqꝫ Rege noſtro Carolo, dum puer eſſet orator. Iuſtus eſt & integer. Spero quæ proſtrata inter Sillam iacent & Caribdim, huius conſi

Moluccæ inſulæ.

Illis reſuſcitatum iri, modo viam inueniat, qua de huius claſſis rectoribus ſciat, euadere ne ab eis ſuffocetur, tempus loquetur. Valete ex Auguſta Cæſarea. XV. Kaledas. M D.XVIII.

Dc.xxxi

P.M.A.M.Marchionibus.

EGregia nympha Leonora Regis noſtri ſoror eſt Regina, huius mēſis die quinto iter cœpit ad maritum Portugalliæ regem. Albæ dux ad limites vſq; Portugalliam a Caſtella dirimentes, eam comitabitur Don Alfonſus Manrrichus Cordubenſis epiſcopus illã ad maritum ducet. It comes Arpiæ celerior curuis vnguibus Xebrenſis vetula, marito in rapiendo nihilo melior. Vniuerſam Porugalliam ſi vniuerſa præbeatur deuorabit. Magno cōſtabit amanti Regi tenerum illud intactum inguen, ſeductis tot venditoribus. Ad nos. Audiſtis forte aliquando a Tolletanis ciuibus & vna Hiſpalenſibus ex aliis quoq; vrbibus miſſos fuiſſe ad Regem nuntios, ſupplicatum ne tam crudeliter velit Caſtellam a ſuis Gallis & Flamingis excoriari, ne tam aperta manu Caſtellanas opes inter illos profundat, ne tã impie q̄q; vacantia vendantur, ne tot pecunias contra regni leges a regno ab his, quos ſecũ aduexit, trãſportari patiatur, commercia confundi omnia, aurum iam in Caſtella nõ reperiri, & quod deterius eſt Regem premi ære alieno, neq; ex tanta auri alluuie regiam propterea domum eſſe ditem, ne Caſtellana beneficia, ne magiſtratus, ne præfecturas alienis impartiať. Caſtellanas res Caſtellanis dari debere poſtulant. Flamingas Flamingis, reminiſcatur: hęc iter capere ad odium a ſumma obſeruantia & amore, quibus eius aduētus deſiderabatur: hæc & multa prętерea Regi dixerunt, ſed fruſtra, regitur, non regit, incidit in latrones, repulſi ſunt nũtii a Caſtellanis met interpretibus & actoribus patriæ titionibus, quo rem ſuam perficiãt hi Caribdeas Capri ac reliquorum eiꝰ collegarum voragines & fouent & illis prædas monſtrant digito, qui ſunt aliunde quærite. Iam ſatis. Mercurinum a Gatinera cancellarium electum prope diem venturum: dicunt iam eſſe in Hiſpania, ſumus & amicitia ex quo Monzonum venit orator, & vicino natali coniunctiſſimi, Gatinariæ nanq; ipſe, in Arona ego inſigni municipio, ſitu in lacus maioris ripa, nati ſumus ad milliaria duodecim, vtinam liberum illi fiat poſſe ſua natura & animi bonitate vti. Valete ex Auguſta Cæſarea ſexto Kalēdas Octobris. M.D.XVIII.

It in Portugaliã Leonora regina.
Adagiũ de inguine tenero.
Tyrannis Belgarum in Ecclesias super hoc Legatio.
Gatinara compatriota Authoris.

Dcxxxii

P.M.A.M.Marchionibus.

RAras mitti nunc epiſtolas conqueremini, rari eunt tabellarii, neq; ſe offert quicq̃ niſi tragœdia dignũ. Video trahi p̄cipitē a ſuis met ſecũ aduectis Regē a natura egregie donatũ, q̄ magis illis guttura replet eo latiꝰ ipſi guttura pãdũt, neſcit illis negare qcq̃: ſed noſtrorũ eſt primaria culpa. Ad curias veniamꝰ. verbis ſe prope diē expedituros Regi pollicēť. Re autem parum expeditur. Iurgioſis inter ſe clamoribus dies conſumunt totos, concludũt nihil, ſimultatibus agitati tendunt in diuerſa, hoc vno concordes, ne Rex quicq̃ imperet a ſuis legibus alienum, hi iuſtitiam exerceri vno modo præponunt, vetãt alii. Ne ſiccarios & homicidas proceres admittant, poſtulatur a populis, eunt contra proceres, tolli de libertate ſua inquiunt, ſi quicq̃ immutetur. Sic nos trahunt attonitos, & crumenas nobis rerum penuria euacuant. Sed grauius eſt & aliud poſtulatum. quæ cuicq̃ debentur pecunias vocant greuges, id eſt grauamina. A veteribus ſcriniis educta corroſa portant multi diplomata & extra hominum memoriam aliqua, contracta eſſe debita illa cum ſuis maioribus a Regibus antiquis debita, deberi ſibi ſtipendia dicunt alii: Alualanes, vt Aragonice loquar, oſtendunt alii multorũ annorum a Regibus p̄bitos, nec ſolutos, alii a potentioribus ſua vſurpari conqueruntur. Curias non paſſuros perfici niſi ad vnguen cuiq; ſatiſfiat: eſt nanq; in cuiuſuis grauati poteſtate curias impedire, licet humillimæ ſortis, ne cõcludantur. Eſt huius regni donatiuũ librarũ ducenta millia, libra vero ducato vndecima parte minor, ducenta millia opus erit, vt Rex illis ſuperaddat, ſi greuges omnes ſit ſoluturꝰ, & quod ridiculum eſt iam Caper & collegæ, a fœneratoribꝰ donatiuum illud, dicunt ipſi ſeruitium, exegerunt & conculcarunt ĩ corbanas: fœneratoribus parte non exigua deſignata, quo pecunias prænumerarent. Itidem et de Caſtellano donatiuo fecerunt, paſſerculum manu tenere mallunt q̃ volantem perdicem expectare, ita & Rex & fœneratores ſe deceptos in fine ludi reperiēt, quia ſi quod Aragones præbuerint in ſuos ipſimet greuges quicquid erit diſpartientur, vento plenas ab eis dexteras Rex aſportabit, ære alieno peſſundatus. Valete ex Auguſta Cæſarea decimo tertio Kalendas Decembris. M.D.XVIII.

De dilatione cartarũ. De nulla iuſtitia. &c.
Reges confundunt omnia pro auaritia.

Dc.xxxiii.

P.M.A.M.Marchionibus.

DE.I. Iacobo Triuulcio Mediolanenſi ciue, q̃ egregius bellorum magiſter, quanta ſciret creditos exercitus arte gubernare, q̃ aſtutus, quamq; ſagax eſſet in explorandis ho

ſtium conſiliis,illiſq; obices opponere,puto vos a me ſæpius habuiſſe.Is animi tædio conf
ctus diem obiit exul,huius menſis quinto in oppido Galliæ dicto Diarities,ab vrbe Pariſio
duorum itinere dierum.Merita ſuſcepit obſequiorum tantorum a Gallis præmia, ter Gallis
patriam pede ſicco præbuit,nunc iam quieſcit a turbulentiis ab eo ſatis in Italia. Hic eſt or
do fatorum,vt qui vitam agunt in humani generis perturbationē,turbati & ipſi moriantur.
Funeralem eius pompam aiunt fuiſſe qualem non Regi maximo pararint vnq; ſucceſſores.
Mediolano prope diem ad me illius ordo portabitur.Ad exteros. Gallus & Anglus reges cō
ueniunt: per oratores Anglos Pariſii factum eſt fœdus. Tornaccum,ea eſt neruiorum caput,
Gallis reſtituitur,expoſitis prius impenſis omnibus tam bellorum quā in vrbe ipſa factis. ne
quit Anglus tantum pondus in alienis terris ſuſtinere. Chriſtianiſſimus autem Rex ad pro
uinciam in Turcas ſuſcipiendam, Pontifici offert peditum millia quadraginta, cataphracto
rum tria.Rex noſter ſuam parat claſſem,vt expeditior ſit cæteris regib⁹ expedit,quia in fron
te hoſtem habeāt. Ad me venio,poſtulatis annuerunt meis hi regii conſultores,quieſcere me
iam ſinunt a laborioſa ad Selimpſachum legatione. Ad id onus Garſiam cognomine Loay
ſam ſancti Ioannis commendatarium elegerunt: per diſpoſitos equos Neapolim vſq; volita
bit,inde a prorege īſtructus comitibus traiiciet in Græciam.Egidius Cardinalis legat⁹, nul
la vſus eſt, prohibente Capro,apoſtolica facultate.In perā,vt eſt in prouerbio,quidquid at
Comparatio feneratoris. tulerat de theſauris eccleſiæ reportabit intactum,neq; obolū habebit ex vniuerſis,de ſua tol
li crumena, bon⁹ Caper quidquid ad alienas manus venerit,arbitratur. Caſtellæ miſeret hic
miſericors,mille modis exhauſtæ, fœneratorē imitatur Mediolanēſem,qui pulpitarios hor
tabatur vt quā deteſtabile ſit crimen vſura,q; Deo male gratum, q; proximo pnicioſū, quāti
ſint fœneratoribus apud inferos cruciatus,quæ tormenta parata proclamarent, pio putabāt
zelo moueri bonum ciuem. At ille cōmentis his vtebatur,quo cæteris metu pœnarum per
culſis, ſolus ipſe vſurariam artem quiret exercere. Ne pecuniis Hiſpania ſpolietur arguit hic
temperans,quo ſolus ipſe illas queat abſorbere, proh Hiſpani proceres, qui tam deuoratorē
colubrum & fertis & fouetis,quo vſq; iam tandem ſtertitis,nolo vltra, quia quo longius eo
magis excandeſco,decimum octauum claudo annum. Hiſpaniæ præſetem & futuram dete
riorem, niſi Deus auerterit,calamitatem ingemiſcendo,vtinam fœlicioribus auſpiciis ſequē
tem incipiamus ex Auguſta Cæſarea.tertio Kalendas Ianuarii.M.D.XVIII.

Xeuris Vorago prohibet ſumptus ne a ſe diſtrahantur pecunias.

EPISTOLARVM

PETRI MARTYRIS.A.M.LIBER TRIGESIMVS SECVNDVS. ANNO. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc. xxxiiii. De laſſitudine Regis in curijs. cōſultatio ſup Nauarrā a Gallis petitam.

CAtholicus Rex Aragonum cauillationibus faſtiditus ſe diſceſſurum
curiis non peractis minatur, paucorum dierum petunt intercapedi
nem Aragones,conuenturos prope diem pollicentur,ſuper modo
regendi iuſtitiam eſt maior difficultas,licet grauaminū ſit valde im
plicata negociatio,plura ipſi ſingulatim ſibi deberi præponunt, q; i
genere per vniuerſum regnū ſint præbituri. Nudius terti⁹ Rex pro
ceres Caſtellanos,qui eū ſunt comitati,accerſiri iuſſit. Gallorū efflagitationes de Nauarra reſtituenda illis aperuit, quid faciendū aut qd
reſpondendum ſit illos conſulit,negatur & reiicitur petitio,dilata eſt
tamen res. Ex Barchinona,quam prope diem petemus, oratores in Galliam mittentur ad rē
de iure diſcutiendam. Ex Caſtella,cui eſt annexa Nauarra,legum interea periti accerſuntur,q
altercationi aſſint de iure arguturi contra legis peritos Gallos,ſuis iſta locis dicentur. Vnū ad
Caſus Regis in Cortinis. uertite quid fuit vniuerſæ curiæ moleſtum: dum diuinam rem Rex audiret in Cortinis, deci
dit exanimis,ilico tamen rediit. Ex non temperata cœna præcedenti partim id accidiſſe aliq
prædicant,non deſunt qui putent eam cerebri vertiginem a Venere prodiſſe,hac enim intē
perie Philippus Rex pater eius obiiſſe creditur a prudentibus, plures nanq; fœminas ad eū
neceſſarii lenones perducebant,quarum ego duas nobilibus ortas familiis agnoui, non autē

Lenones prope tranquillant Regem Venerea mini tranſes.

ea morte

ẽa morte quam iſti Galli & Belgæ Regi tenero nituntur perſuadere, quo illum trahāt in Hi-
ſpanorum odium, tāq̃ & Regis & Hiſpanorum inimici, ne id quidem ſecreto ſed palam & ſi
ne rubore, cum obiectione quadam barbara profitētur, hæc ego tacuiſſem ni Caſtellam ab
ea labe nitidiſſimam labefactarent rabidi. Turcarum princeps nunc voluptatibus indulget,
imperat tamen vt militaris quiſq; pręſto ſit ad tubæ clangorem. In curia neſcio quid immur
muratur de Germana Regina vidua, ꝙ de ſecundis nuptiis audiat nuncios, fœmina eſt & pin
guis ac bene pota: quis dubitat quin titillo medullitus mordeat. Ab vrbe ꝑ nouum nunciũ
Franciſcum Chiregatum iuuenem eruditum petit pontifex a Rege vt Tripalda municipiũ
in regno Neapolitano reſtituat Vrſinis, ſuis ex ſorore nepotib9, a quib9 bellorũ tēpore fuit
ablata, ſero arbitror fore vt ĩ hoc Pōtifici obtēperet, niſi forte fulgentis metalli rotulæ ꝑ ca-
prar̄ dumeta rotatę cōpulerint. Valete ex Auguſta Cęſarea pridie idus Ianuarii M.D.XIX Dc.

P.M.A.M.Marchionibus. xxxv.

De reb9 ab Indis venientib9 & priuſquam Rex illas videat rapatis.

AB Indis & putato continenti proximis inſulis, precioſi crebro afferũtur vniones. Sed
qd Regi aut Hiſpanis tāti autorib9 inuēti prodeſt? prius q̃ terrā capiāt in littorib9 Hi
ſpanis, illos hi regii gurgites, vt cętera emergentia, olfaciũt, odoris canib9 Hiſpanis plena ſũt
oīa regnor̄ loca, nil pullulat, a quo extorqueri poſſēt opes quin mille accurrāt ſatellites, arte
iam intellecta Gallis & Belgis rē ſignificantes, quo ipſi partē aſſequantur, qui primus regem
adit, is primus p̄dam rapit, facili9, quidquid petũt, Rex condonat, q̃ȝ ipſi petere audeant. Xe
brenſis vetula rapuit primo certior effecta vnionũ libras octunciales ſexaginta, plures alii di-
cunt, ſed auditu ē rabioſũ vt iā emētes ab eis & ſacra et ꝓfana, ĩ monetāq; ipſā ſpuāt, ſi duplici
b9 & q̄drupliciб9 ducatis ſimplex aliqs, vet9 p̄cipue, nitētib9 & decoris ĩmiſceat, vt ipi iocoſe
cō tumelioſeq; garriũt. De comiciis mauis curiis Aragonicis, nil ē vlt̄a ꝙ referā, pacta ſũt om
nia, peracta eſt & ſpes regis de donatiuo, grauamina illi de manib9 partē rapuerũt maiorem
ſi quid reſtitit, fœneratorum ſitis id omne corroſit, duodecies cētena millia ducatorũ, nos q
regē ſecuti ſum9, in hoc regno reliquim9. ſunt qui me ſtricte calculaſſe aiũt. quindecies ampli
us multi putāt, ex miſera Caſtella cũcta ĩportata. Aragones ditauit, ditabit & Laletanos Rex,
apud q̊s eſt rerũ p̄euria durior. In Ilerda aurato flumine Sicori, & Petrei atq; Afranii fato Ro
manorũ ducũ a Cęſare in eius agro obſeſſorũ nobili Vrbe, ſumus. hic per incertā famā rela
tũ eſt Maximilianũ Cęſarē vita functũ. A claſſe noſtra cui9 eſt pręfectus Vgus Mōcada fertur
naufragii reliquias eſſe in inſula Ebuſo. dicit vulg9 Ibizā, Salinis egregiis notā, tumultibus
ſtudēt milites. neq; obolus illis prębet̄. iā inſulam vniuerſā depopulati ſunt, fame adacti. ar
menti aut gregis pecus iā Ebuſanis reſtat nullũ, nec quid comedant aut quid ferant vti ipſi
conquerũtur. Ad Regē oratores miſerũt, quos ego lachrymis effuſis cũ animi angore audiui.
ſic viuitur cũ hac auara gente, ſub rege clariſſimo, tenebroſiſſima. Vos valete ex vrbe Iler-
da tertio Kalendas februarii. Milleſimo quingenteſimo decimo nono. Dc.

P.M.A.M.Marchionibus. xxxvi.

Inſtat legat9 d̄ claſſe. Ob ijt Aragoni9 Cardinalis d̄ pullis veſtib9. de pōpa funerali Cęſaris.

FEbruarii die decimo ſeptimo Barchinonā ꝑuenim9, hic pōtifici9 legat9 inſtat vt claſſis
mittēda p̄paret̄: repētinā Romę turcarũ timēt irruptionē. Cardinalis Aragonin9 regio
ſāguine ort9 piit. Naturali ā adiut9 morte dubitat̄, repētin9 nāq; rabid9q; fuit exit9. De
curiis ſũt hęc, de nobis vero, eadē facta ē Laletanis, Catalanes dicitis, p̄poſitio, q̄ ĩ Aragonicis
cōuētib9: ꝑ eũdē Aragoniũ protonotariũ. ĩ tertiũ īde die, ob ꝓpalatũ aui Cęſaris abitũ, pullas
ſũpſit veſtes Rex, ſũpſit & vniuerſa curia. pōpa fũeralis ĩ tēplo primario ſtructa ē, q̄lis a tāto ne
pote tāto auo inſtrui debuit. Coronā imperii ſperam9 ad regem nr̄um venturā: electorũ be-
beneficentia in eum, Legati pontificii poſtulata iam auſcultant̄, terreſtres ac maritimę cen-
ſetur Neapolim verſus mittēdę copię. Timent hi Belgę regii nō minus pontificis animũ pro
nũ in Gallos. Minat9 eſt Legat9 ſępe numero cōuēturũ Pōtificē cũ Gallo, ni claſſis ꝓperāter
inſtrueret̄: ſuſpicamur & iā cōueniſſe, aliter enim niſi neceſſitas vrgeret, ob dormirēt in pecu
niis exhibēdis. Durũ eſt illis amplexādas, & ſub ſpe apparētes, diſſoluere. de iā coactis non eſt
cogitādũ. Rex Gallus apud Anglũ inſtat vt in ſui fauore ad electores ſcribat. Recuſat Anglus
ęternũ q; recuſabit, licet aperto fœdere ſint colligati., animis tamē conueniet nunq̃ȝ: eſt inter
eos immortalis ſimultas. Nitit̄ Gallus totis virib9 a nr̄o Rege electionem imperii diuertere.
Sibi efflagitat primũ. Sed ſi aſſeq neqbit, fauebit tertio cuiuis. Laurēti9 Medicis pōtifices ex
fratre nepos, Vrbini dux, graui laborat ęgritudine, eſt ſitis impatiēs, nō paret medicis: ꝓterea
citato curſu Florentiam petiit Cardinalis Medici: eiius propinquus. Pontifex ęgre fert eius
morbum. Eſt tamen adeo bonę naturę ꝙ facile diſiiciet quicquid euenerit. Vale Barchino-
nę duodecimo Kalendas Martii. Milleſimo quingenteſimo decimo nono.

Belgæ indos euacu-
ant, inſcio Rege.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Durachenſi Papali ſacriſtæ maiori.

Dc. xxxvii. Durachenſis ad vrbē legatus ne claſſis parata mittatur efflagitat.

DVas habui abs te literas, ex quo a me ex villa Popula Auguſtę Cęſareę vicina vbi ego ſemotus a moleſtiis curialibus ociarer, mecū meridiaſti ad vrbē rediens, cur a me petis vt quid noui emergat tibi ſignificem, donec apud nos eſt Romanꝰ legatus, quē ad has tu regiones extremas comitatus es. Ingemiſcebat, vti ego tuqꝫ teſtes ſumꝰ. Legatꝰ ꝙ tepide claſſis pararetur plāgit pectꝰ nunc ꝙ ſit parata, vertit foliū, ne mittatur efflagitat: q̃ noua formido eſt hęc exorta repente, pauloante Turcharū furores tremebatis, nūc nr̄os videmini extimeſcere: ſi forte q̄d aduerſe machinati eſtis, quid vos in ſuſpicionē traxerit vos videritis. Bis mille ſūt & quingēti equites cataphracti, velites paulo pauciores, pedites aūt decies mille deſtinati Neapolim traiicient̃. Abominandū aliud quod ī ſūmum pōtificis dedecꝰ fertis emergit. Quid arbitramini iudicatū de nefādo doctore Martino Spinoſa ſacrę rotę auditore, ꝙ ſe ꝓcuratorē cauſarꝫ, cū ſit iudex, efficiat. hoc ne papa diſſimulat? hoc ne cōſentit? Quid mirū ſi Chriſtus patit̃ ꝑturbatū iri Petri nauiculā, aut ſcopulis collidi, donec putridis tabulis ab ea diſcerptis, nouis & recentibꝰ incolumibꝰ reficiatur. tale facinꝰ admittit̃ vt idē ſit iudex ī cauſis alienis & ꝓcurator, cōtra Regis familiares p̄ſertim, cuiꝰ eſt fauore ex gleba effectꝰ homo, q̃ aptus ſit ſcriptoribꝰ cāpus de quocunqꝫ mortali in vtramqꝫ partē meo nomine pōtifici aperite. Niſi Spinoſæ flagitioſas ſpinas & collegarꝫ eiꝰ amputauerit, ꝓdere ī vulgꝰ cogemur qualis pōtifici ſit patiētia. Duodecimū Ianuarii diem ais rapuiſſe Cęſarē ab orbe terræ, id iā intellexeramꝰ, dies laborauit ęgrotꝰ viginti, teneros puellæ amplexꝰ fama eſt illi ꝓperaſſe interitū fluxu ſāguinis, obiit in oppido inferioris Auſtrię, nomine Vek. Vale Barchinonę ſeptimo Kalendas Martii. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc. xxxviii. Quid repertum in Cęſaris gazophilatio.

AVditu gratioſū eſt q̄d fuerit inter archana Cęſaris ſupellectilia reptū, duas quocunqꝫ ꝓficiſcebat̃ ſecū habebat Arcas, graue iumēti onerarii geſtamē. Auro plenas putarūt cubicularii ſemꝑ ad caſus inopinatos parato. Marmoreas repererūt tabulas ſepulchrales, q̄ eas incluſerit nemo reptꝰ eſt. teſtamēto p̄terea explendo ſuę domeſticę capellę initiatos & cantores p̄fecit, neqꝫ maioris dignitatis quēq̃. familiaribꝰ nil legauit. ſui ſtudioſos ait, nō ipſi bene obnoxios fuiſſe. Mortuo Cęſare dux Bretūberchenſis e Germanis principibꝰ vnus a Cęſare dū viueret ob rebellionē priuatꝰ in impium, ꝑturbaturꝰ Germaniā Gallo Rege ſtimulis et pecunia fauēte, trāſiliuit. F lectores aūt vti moris eſt, intra ſemeſtre ſuffragaturi de corona imperii cōuenient: ſi diſtulerint, res defert̃ ad pōtificē. Qui & ipſe nitit̃ toto conatu nepoti Laurentio apicē eū imperatoriū cōparare. Magna vterqꝫ pōtifex & Gallus Rex electoribꝰ pollicētur: duros habet Rex nr̄ cōpetitores, ad eum tamē ꝙ germanꝰ ſit, magnaqꝫ & ipſe offerat, directuros animos arbitramur. Conſtabit magno. Nollēt electores fulgidos auri nr̄os nūmos, ſi offerant̃, de manibus inſufflare, ſi e Caſtella p̄cipue, vti puto fore, exhaurient̃: dulce eſt ac iucundū hoc noſtrū virgineū metallū, in venuſtas & cūctis mortalibꝰ gratas formas diductū. Ad alia, huius menſis die quinto Rex aureo ſuo vellere proceres inſigniuit, dicit vulgꝰ Fuſon. Eſt collo pendens agniculus aureus, obſequentiæ vinculo aſtringuntur qui ſuſcipiunt. Magnus affuit Comeſtabilis Caſtellæ. Affuerunt & duces Albæ, Cardonæ, Begiaris, Princeps Viſſignani, Almirantus, Aſturicæ Marchio, cuiqꝫ fuit in templi maioris ſedibus locus aſſignatus, cuiuſqꝫ ſtēmatibus a tergo depictis, fraternæ religionis eſt quoddā viculum. aderāt et veteres alii in id collegium alias admiſſi. Si affuiſſetis & vos decentem agnum veſtris pectoribus ex pulchre laborato pendentem torque habuiſſetis, abſentibus hi non præbentur honores. Vale Barchinonæ Nonis Martii. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc. xxxix. De ſolēni pompa funerali Triulcij.

DIxi alias functum vita fuiſſe magnum Triuulcium in exilio. Allatus eſt pompæ funeralis eius ordo. nulli Regum fuit latior præſtita. Mille p̄ciſo numero pueri, puellę mille, ruſtici bis mille cæreos pheretro pullati pręferebant ſingulos, vna omnes voce clamabant: he morto il patre dela patria. Sub lingua multos e conuerſo immurmuraſſe credendum eſt, nec immerito quidem: illius enim nouos motus ſemper in aduerſæ factionis ciues quæritans, animus inquietus. Italiam perturbauit ſæpe vniuerſam, pheretrum ſequebantur cataphracti equites centum, ſigniferi quinquaginta, ſcutati totidem. Triuulcii ſtemmatibus in pictis pullis veſtibus terram vertentibus. ex affinibus & amicis mille nobiles buſtum comitabantur, et geſtabant tractim. Viæ qua funus ferebatur cooperte pulla omnes. Religioſis templa omnia cœnobiaqꝫ fratrum euacuata, horꝫ fuit numerꝰ innumerꝰ: cantibus omnes

mortuo gratias agebant,quas viuo minime forte egiſſent,a mortuo nanq; cæterum quiſq; in
gentem eſt aſſecutus,quem a viuo non rapuiſſent.Hæc & inania multa, vnum ex his omni=
bus mihi elegi non tacendum.Eſt epitaphiũ viro conueniens huiuſmodi. Iacobus Triuul=
cius qui nunq; quieuit nunc quieſcit,conſonum eſt vitæ,an poſt mortem quieſcat,qui patri
am quieſcere nunq̃ permiſit,ambigo.de cõuicino meo Triuulcio ſatis,extremum illi dico
vale.Germana ex catholico Fernando vidua, ex Regina tranſformata eſt in Marchioniſſam,
Vmbratili Brandalburgenſi Marchioni nupſit.Impudice iam ſeſe oſtentat, gemmis auroq;
onuſta.Hoc Rex promiſerat, ſi verus Marchio elector huius frater ſuo adeſſet ſuffragio in ele
ctione.Nullum habuit magis aduerſum bona fœmina, de cõditionibus nil curans rem ap
pręhendit,verba non fecit irrita,fœmineum opus exegit,& vetitis diebus quadrageſimali=
bus:ardentius propterea furit,quia quo flagitioſius aut impudentius quid committitur, eo
tenacius abſorbetur.Barchinonæ decimoſexto Kalendas Aprilis.M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcxl.

VOrago hæc inexhauſta Caprenſis,quæ non ſolum Regis & regnorum eius facultates *De varijs*
expilat ad oſſa vſq;,ſed honorem & famam deuorat,cõmentũ reperit nouũ, quo ſi qd *artibꝰ quę=*
reliquiarum auri reſtat,id omne recolligat,vindemiauit Caſtellana vineta, ſagaci nũc *ſitis ad pe=*
naſo quęritat,ſi latens inter palmitum folia racemꝰ aliquis, acerbus a frontatoribus relictus *cuniarum e*
ſit,vt illũ ipſe decerpat, Regis ſupplicatu ipſo impellente impetrauit a Pontifice mandatũ ex *munctionē.*
torquendi reddituũ omniũ eccleſiaſticorũ decimã.Rem tentauit Hiſpanis inauditam,neq; ĩ
conciliis vnq̃ generalibus exigi permiſſam, niſi iam alienæ legis hoſtes irrupiſſent alicubi
contra Chriſtianum nomen,ſi patietur Caſtella id onus,erit eius exactio ingens, vndecies cẽ
tena millia miſiſſe hunc & minores Arpias in Flandriam dixi alias, duplicarunt ab eo tem=
pore forte tenacius anſam,extorquẽdi modos excogitat, quos neq; Craſſum aut Midam re=
perire potuiſſe crederetis.Non inficior,quin Hiſpani met ſint neophytę ſagaces vt plurimũ,
qui arcanos Belgis ignaris cuniculos detegant, monſtrentque digito vt prædæ partem ipſi
aſſequantur. Attamen quæ debet admitti excuſatio de Capro, cum videat his artibus aperte
iri perditum & regna & famam pupilli Regis optimæ naturæ,quem educauit,quique ado
leſcens adhuc illius fidit conſiliis & ſolam forte putabitis excoriari Caſtellam. Multo rabi=
dius mandunt ſpumas Neapolitanum Siculumq; ac regna cætera noſtri maris Hiſpano iu=
go parentia:hinc illorum ploratus & planctus exaudiuntur.Vos valete & veſtrę Caſtellæ fu
turam deteriorem calamitatẽ expectate,nequibunt nanq; Hiſpani tantam tãq; ignominioſã
expilationem diu perferre.Sed vereor ne ſero ſapiant. A Germania proximi veniunt orato=
res ad Cæſarẽ, quæ ferent habebitis.Valete Barchinonæ Nonis Maii.Milleſimo quingente
ſimo decimo nono.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcxli.

IN Francfordia vrbe Germana Imperatorum electores conuenijũt.Speratur electio in Ca *De conuen*
rolum Regem noſtrum.Super negocio autem Nauarræ quæ repetitur a Gallis ierũt ora= *tu noſtrorũ*
tores,et re infecta redierunt.Narbonę pedem fixerant,in Gallia conuentui aſſignata eſt ci *in Gallia ſu*
uitas mons Peſulanus,vulgo Mompeller.Nondum ad ſtatutum venerat locum magnꝰ Frã *per Nauar*
ciæ magiſter,ad controuerſiarum diſcuſſionem audiendam,cum Pariſienſi antiſtite, & mul= *ra.*
torum Regum a ſecretis Roberteto,ob longam rerum experientiam Gallicarum negociati=
onum ſagaci directore.Venerũt tandem Galli,adierunt noſtri: Mos ille Xebres de quo mul
ta,& Mercurinus a Gatinera magnus noſtri Regis Cancellarius vir integer,incorruptus, & *Laus ma*
Belga Iodocus argumentator egregiꝰ,cum plęriſq; Caſtellanis iuriſperitis.Res fuit diſcuſ= *gni Cancel*
ſa minime concluſa. Per vrinam egerebat ſanguinem magnus ille magiſter Gallus. Interiit *larii.*
eo morbo.Noſtri autem veriti ne ſi res ad Chriſtianiſſimum Regem deueniſſet,forte detine
rentur, ſub pretextu alterius ſufficiendi defuncti loco donec fines Gallos poſtergauerint lon=
gis regreſſi ſunt itineribꝰ.Eodẽ nr̃i iure ſe retinere Nauarrã arguebãt, quo Galli Narbonen
ſem & Toloſſanam prouincias retinent, a Martino pontifice Gallo præ inimicitia cum Hi=
ſpanis ablatas, Regis Aragonum rebus in prædam datis,ob inobſeruantiam, vt Martinus
ille Pontifex Gallꝰ formato proceſſu prædicabat.Iuratũ a Laletanis repetere oratores Ger=
mani quos diximus aduentare.Sed corregnantẽ nõ abſolute. Controuerſiis diu actũ eſt.An
matre viuẽte liceret Regẽ appellare,et an ſup additis cõditionibꝰ matre annuẽte,aut ſi mater
reſipiſcat,ſi eſt inualida,vti arguitur.Ab vrbe aũt habemꝰ mortuũ eſſe põtificis nepotẽ Lau
rentiũ Vrbini ducẽ:audita illius morte patruum põtificẽ aiunt hec verba dixiſſe. Deus illi
parcat. Si diutiꝰ vixiſſet et patrimonia vniuerſa et nos ipſos dilapidaſſet,erat enim prodigꝰ.

Boni eſt ſtomachi papa hic noſter, hoc ſublato facilꝰ erit iter noſtro Regi ad imperium. Durus fuiſſet cōpetitor. Barchinonæ idibus Iulii. M.D.XIX.

Dcxlii.

Quid idat Loayſa orator a Turca quomodo tractatꝰ fuerit. Deſcriptio magni Turcę. comparatio Peribaſſani & Capri.

P.M.A.M. Marchionibus.

A Selimpſacho Turcarū principe rediit orator Loayſa, de quo alias. Ad me venit. Amplam ſui diſcurſus rationē mihi p̄buit. In Andrinopolim curiā reperit, ea vrbs a Conſtantinopoli diſtat itinere dierum trium. ducitur, ſed ſemiuinctꝰ, ad principem: vtrūqꝫ enim illius latus familiares aulici claudebāt, ipſo per duos theſaurarios ſecretiores vtrinqꝫ aſtricto per lacertos. An genus aliquod telorum ſecum afferat latens interrogatur, ſe nullū habere inquit, totum perquiſiuere tamen, ſuſpicari videbantur. Ex patriæ vetere conſuetudine id aiunt non ſuſpicatione fieri. Introducitur tandem, ſuppoſito puluinari ſolo ſutoris more pedibus reductis ſedebat Selimpſachus, Perſice indutꝰ, ex quo Sophiū Perſarū regem ſe viciſſe prędicat, A dextris arcū, a ſiniſtris latū enſem ſtratos habebat, paruū eſſe ait & macrum, icterico fere colore, oculis ſemiuiridibꝰ, magnis, ampla frōte & pectore: aſſurrexit oratori parumper, reſedit ilico, tentauit accedere orator, vt Hiſpano more illi dexterā oſcularetur, ac ſi crimen aliquod admiſiſſet retractꝰ fuit, cū rugoſis aſtantiū frontibꝰ. Credētiales oratoris literas accepit primarius Selimpſachi educator qui aderat ſtans pedibus. Is Peribaſſanus appellatur, autoritatis eſſe dicit̃ maximæ, ac iure merito. Ad ſalutationē & victoriarū cōgratulationē ab oratore prępoſitas nil reſpōdit Selimpſachꝰ. Ita reducit̃ ab iiſdē comitibus nr̃ orator, inſcius an ſit vocalis an mutꝰ Selimpſachꝰ. In huiꝰ principis curia & regnis fama eſt magnarum rerum quas geſſit autorē fuiſſe inſtitutorē eius Peribaſſanū: hinc pōt colligi quantū vel erigant̃ vel ſternant̃ principes educatorū cōſiliis: ſua Peribaſſanus fide in pupillū ſuū, illū euexit ad ſydera, qui erat inops, eiectꝰ a patre. Trahit nr̃um regnis onuſtū p̄cipitem iſtiꝰ eſuriētis Capri auaricia. De crudelitate Selimpſachi multa ferunt̃, imperii cauſa fratres duos, nepotes quinqꝫ, p̄fectos genitoris decē peremit, & manu ꝓpria quoſdā ex his ꝙ patri viuenti conſulebant, vt foris retineret̃, ne ſereret in regno ſimultates: ſepties dicitur nō ſine vitæ diſcrimine collatis ſignis pugnaſſe. Mendax eſt & fallax, auarus etiam, iuſtus tamen, eſt omnibus formidoloſus, cupidum ſe oſtendit feriendæ pacis cum noſtro Rege. Multa pręterea mihi narrata quia non ea facio digna memoratu. Barchinonę decimotertio Kalendas Iulii. Milleſimo Quingenteſimo decimonono.

De moribꝰ Selimpſachi.

Dcxliii.

Proſper ad Regem. De Veſca duci Albę reſtituta. Pyratę Rege inſpectante p currſit & litoralia loca vaſtant. De cleri conuētu contra decimam.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris.

PRoſper Columna primas familiæ Columniæ Romanus Regem venit ſalutatum, vt is cuius familia eſt Hiſpanæ coronæ obſeruatrix, ob multa quæ habent Columnenſes i regno Neapolitano municipia honorifice ſuſceptus eſt. Quid aliud afferat neſcitur. Ad alia. De Veſca oppido in Granatenſi regno, quod ab Albæ duce defecerat, inquiunt non potuiſſe catholicum Regem Fernandum id oppidum abalienare a corona, quod gubernator eſſet Caſtellæ non Rex. Iam oppidanis inuitis eſt duci Albæ reſtitutum: erit hoc noſtro Fagiardo Marchioni ſub mea diſciplina tibi condiſcipulo moleſtiſſimum, qui ſemper ea in re duci Albæ fuit aduerſatus, oppidaniſqꝫ dedit in ducem ſuppetias. Ignominioſum audi aliud factum, veluti elegantes per aulam regiam ſolent tuto deambulare, ita pyratæ coram noſtris, curiæ dico ac Regis vultibus, in proſpectu velificant. Medium videntur oſtendere nobis vnguem: littus vniuerſum hoc infeſtant, in prædam dedere oppidum ad milliaria hinc duodecim, duxere captiuos vicinos omnes & maiora minant̃. proh dolor, proh dolor. de obolo expendendo ad hanc damnoſam ignominiam tollendam nulla mentio. De hoc ſatis Ab vniuerſo Hiſpano clero aſſunt procuratores, citor & ego ad conuentum, vt Granatenſis metropolitanæ prior. Inter Sillā verſor & Caribdim, ī Regis poſtulata dicere nefas eſt, quia Regius ſum rerum Indicarum ſenator, vt annuātur tributum graue, horrendū auditu. Ibo vocatus & tacebo, compeſcam digito labra, vel Toletanis ſuffragiis rem Granatenſem credā vnanimes omnes eunt pedibus in negatiuam, Pontificem arguunt id nequiuiſſe concedere. Conciliorum ſanctiones adducunt in medium, quæ decimam poſſe a Pontifice peti vetant, niſi iam ab hoſtibus noſtra religio re ipſa comprimatur. Ad congregatos procuratores miſſi ſunt a Rege, mauis a Regis corroſoribus ſuaſores. Cardinalis Dertoſenſis regis adoleſcentis pręceptor. Comites illi dati ſunt, Mercurinus a Gatinera magnus regis Cācellarius, Burgenſis & Pacenſis epiſcopi, Biſuntinus decanus, Belga Panormitanus deſignatus antiſtes, et Licenciatus Vargas theſaurarius. Oratorum officio male vſi ſunt, quandoquidem non reliquere perſuaſos auditores. Nil reſponſum eſt præter negatiuam. Neqꝫ libum ex hac farina ſibi pinſet bonus Caper. Vale Barchinonæ, quarto nonas Iulii. M.D.XIX.

Martyr del ... de Indias

P.M.A.M.Marchionibus.

FAuſte fœliciterq; factum optate, vno electorū conſenſu Rex eſt Romanorum nuncupatus Carolus Rex noſter, cuius ingenio, cuius indole, cuius benigna natura nil fœliciꝰ Dcxliiii. cuius genio nil infœlicius, qui teneram eius ætatem ab æducatione tyrannica nō pręſeruauit, per celeres curſores qui citatis equis volitant cum talibus pręcipue nunciis. Habemus concluſum fuiſſe quarta Kalendas Iulii in Francofordia, vbi conueniſſe diximꝰ ad id miniſterii electores, vultis electorum nomina, vt quiſq; ſuo ſuffragatur ordine accipite. Tres primis fruuntur ſuffragiis archiepiſcopi, Albertus Maguntinus, Hermanus Colonienſis, Richardus Treuerenſis. Sequitur Boemiæ Rex qui per procuratorem geſſit. Dehinc ſęculares alii optimates: Ludouicus Palatinus comes, Federicus Saxoniæ dux & Ioachimus Brādalburgenſis marchio. literarum titulus ab electoribus miſſarum hic eſt: Omnium sereniſſimo potentiſſimo principi & domino dño Carolo nato archiduci Auſtriæ, Regi Hiſpaniarum, vtriuſq; Siciliæ ac Hieruſalem & duci Burgundiæ, Brabātiæ comiti, Habſburgi Flādriæ, Tirolis domino noſtro clæmentiſſimo. Epiſtolæ calcem his claudunt verbis: Electionis ordine & ſignificatione narrata, humile, debitum, & promptum noſtræ ſeruitutis obſequium. de hoc ſatis. De claſſe noſtra parumper. Claſſi præfectus eſt Capræ comes, vir quippe aptus ad magnas prouincias capeſſendas, eſt iam ſemiparata, ingens erit. Roſtratarum nauiū ſeptuaginta, triremium terdecim: timet Gallus ne ad perturbandam in ſe Genuam, dehinc Mediolanum inſtruatur, propterea Genuenſes in remis feruntur habere triremium & leuiū aliarum nauium copiam in actu paratam. Quando vela ventis dederit particularius quæ & qualis erit habebitis. Valete interea Barchinonæ idus Iulii. M.D.XIX.

Eſt electꝰ imperator Rex, de illiꝰ genio & ingenio multa. Literę electorū & nomina, & claſſe & militibꝰ

P.M.A.M.Marchionibus.

QVid agatur in conuentu hoc Laletano accipite, quādo huc puenimꝰ, hi ciues cū lepido ſurriſu nos exceperūt dicentes: duplicibꝰ & q̄driplicibꝰ aureis nūmis Aragoniam impleſtis, nonne oportet & nos, qualis illiꝰ auri virginalis indici ſapor ſit, deguſtare? Nouē egiſtis in Aragonia mēſes, duodecim eſt æquū apud nos, putabam ioco dici, in rem cōuertitꝰ vt video, amarus hic lepos. Anni iā eſt pars dimidia trāſacta, nec cœptū eſt agi quicq̄ Dcxlv. Iuſiurandū de dando nomine Regio, lōgioribꝰ & iurgioſioribus argumentis hi diſtulerūt q̄ Aragones. Nunc eſt grauaminū cōtentio prępoſita, dicunt ipſi Greuges. Eſt horū grauaminū tāta poſtulatio vt arbitremur ad Regis ærariū neq; obolū prouenturꝝ. Balbutiens Berengellꝰ quinquaginta partita Rege ducatorum millia: de triremium, cuius fuit diu pręfectus, gubernatione: ac ſi p̄clarū aliquid multorꝝ annorꝝ intercapedine patraſſet, nec finientur curiæ, donec ad vnguē poſtulata omnia cōpleantꝰ, e veteribꝰ ſcriniis diplomata corroſa, multi producunt a Rege Martino & reliquis ſucceſſiue Regibꝰ Aragonū, audita nunq̄ admittūtꝰ tamen a curiis, cur iſta nulli Regū petita nūc petātur interrogati: Laletani reſpōdent, cernere ſe Flamingorꝝ & Gallorꝝ Regē regentiū cogitatus q ſunt ap̄hendēdi quidquid venerit obuiā vt aufugiāt, tanq̄ ex hoſtiū terra: ꝓpterea nolle ſe neq; debere, q̄ ſua ſunt, amittere, q̄ pręteritis Regibus omittebāt, quia & patres eorꝝ nutrierāt & filios ac ſe aluerāt: ſi Reges obſequiis & donatiuis ꝓſeq̄bamur, in nos ipſos & lares nr̄os cuncta reuertebantꝰ. Hi ſunt horꝝ ciuiū ſermones, hi ioci cōuerſi in effectum, ad oſſa vſq; nos corrodūt, tum hoſpitiorum conducturis grauibꝰ, tū alimētorū mira caritate. Barchinonæ decimotertio Kl'as Auguſti. M.D.XIX.

Deriſꝰ Laletanorū de futuris curys.

P.M.A.M.Marchionibus.

NOn magis vincti carceribꝰ detinentur, q̄ nos in his terris. In cōfinibꝰ quicūq; cupit ī Caſtellā redire, ter excoriatꝰ ſub uectigaliū nomine, e Laletanis in Aragoniā aut Valētiā primo, ex Aragonia in Caſtellā ſecundo, nec leniꝰ aut mitiꝰ intra Caſtellæ fines tractantꝰ a q̄ſtoribꝰ & publicanis viatores. Ac ſi hęc regna Turcis, illa Sophianis perſis parerēt Dcxlvi. ita dura eſt exactio, ex antiqua priſcorū tēporū cōſuetudine, in quibꝰ ſub Regibꝰ diuerſis, diuerſiſq; animis vixere hoc euenit, ſub vno nunc Rege accipiētia leges, inueteratos retinent tamen mores. Sed cōprehenſos nūc alia nos tenet ratio. Rex optat hinc diſcedere, Laletani ſentiunt aliter: vellet Rex ne Greuges peterentꝰ. Statuūt Laletani neq; obolū p̄termittere. Aperte dicūt ſe nil vltra expectaturos a Rege, quē intelligunt ſolo diſceſſui inhiare, ex Belgarum & Gallorum, qui eū a teneris educarūt, conſilio. De Regis indole nil ſatis dici poteſt: excellentiſſimæ naturæ ac munificæ eſt, ſed veluti capiſtratū trahunt eū auariſſimi nutritores, neq; didicit faciē vertere, aut aliud eligere, q̄ quod illi ſuadent. Quos neq; abiſſus auro farcita ſaturaret: hinc p̄ inuidia recto neq̄unt oculo Hiſpanum inſpicere quenq̄: formidant ne de ipſorū faucibus p̄dę tollantur. Callidiꝰ hos Laletani q̄ vos Caſtellani cognouerūt. Ab his neq; fur

De grauibꝰ exactionibꝰ a viatoribꝰ defenſis, de varys & oppoſitis affectibus Belgarū & Laletanorum.

furis atomũ,neqꝫ cineris fauillã aſſequentᷣ vnqꝫ, ſi forte ſolitũ tercentarum milliũ librarum quæ ducatu ſunt minores parte duodecima, donatiuum Laletani aſſignauerĩt, illud inter ſe ſub grauaminũ occaſione partientur, labra ſuper hoc mordet Caper & cæteri minores cer beri Laletani qui eos noſcunt neqꝫ timent,derident,rabie premuntur illi,ſaliuam deglutiũt hi,ſic viuitur.Valete Barchinonæ quarto Kalendas Auguſti.M.D.XIX.

Dc.xlvii. De magnis & paruis lupis multa/ quantũ exoriẽt & corrodãt Regẽ

P.M.A.M.Marchionibus.

A Caſtellanis dilacerationibus ad Neapolitanas diuertamus parumper. Quæ feranᷣ accipite. Illuſtrẽ hũc Proſperum Colmnæ familiæ caput in vrbe veniſſe ait vox populi, & forte non vulgariũ,ad Caprenſis ingluuiei famam. A miſero pupillo eſuriens educator. Soræ ducatũ in regno Neapolitano extorſit & vna maris pręfecturã. Is magiſtratꝰ dicitur Almirantatus. Audio & alia multa in illis terris,Capro ſuadẽte.Rex mutaturũ ſe Ramonũ a Cardona virũ iã longa rerũ experientia prudentẽ in illiꝰ regni gubernaculo ſæpe locutus eſt.Dedit operam per callida ſtratagemata bonus vir vt res ad proregis aures deueniret. Ramonus ne tanta iniuria afficeretur,per Proſperũ ipſum obtulit Capro cẽtũ aiũt & viginti,nõnulli centũ quinquaginta ducatorũ millia ſub nomine venditionis ducatꝰ Soræ,ac pręfecturę maritimæ,quorꝫ ſunt redditꝰ non tãti faciẽdi,puteos implet Flãdricos hic bonus Caper,& Regis pupilli domũ exhauſtã & conq̃ſtibus plenã relinquit.Ad oſſa vſqꝫ illũ corrodit. Millia ducatorũ annuit plæriſqꝫ Rex ex neceſſariis,qui centũ argenteos nunq̃ꝫ ſunt nũmos aſſecuti.Sunt de paruis lupis inter quos Timpaniſtria qui Carolũ Regẽ Francię, quando Neapolim petebat,fiſtulã pulſando ſcurrã imitatus comitabatur.Sunt e cubiculi ſeruis non pauci quibus multo plura ducatorũ millia impartitꝰ eſt Rex,ꝗ obolos vnq̃ꝫ poſſederint: ex his lupulis innumeros habet apud ſe Rex famelicos hiantes.Hi ad quater & quinquies ſexties etiam & decies millia ducatorũ fauces aperiũt. Caper aũt & ſtabularius, Brixianus etiã quidam & Beurre Marchioqꝫ ille qui Germanã ex Regina trãſformauit in Marchioniſſã, nõ aperiũt crumenę ligulas ad has tenues eſcas,depauperarũt hi & Siciliã.Ex Sardinia tentarũt Marchionatꝰ Oreſtani redditꝰ, ad exonerãda Regis Ioannis debita deſignatos,abſorbere:Sed id Aragones minime paſſi ſũt,plura dicentᷣ alias. Valete Barchinonæ K̃lis ſeptẽbris.M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxlviii EAt claſſis bonis auibus:quarto & quinto decimo huius mẽſis vela dedit in altũ. Vgum Moncadam Siciliæ quondam proregem illi pręfecerunt, recuſauit Capræ comes prouinciam cui fuerat prius demandata.Neapolim putarat fore mittendã vti prædixerant vbi ſe arbitrabatur cum ſumma autoritate futurũ generalem armorum ducem & forte proregem,ſiue ꝙ temporũ ſit alia ratio, ſiue ꝙ Ramonus alter a Cardona diu prorex aurato præoccupauerit rẽ ſtratagemate vt multi autumant.Quo ſit claſſis primum iactura ancoras neſcitur. Sicilia dicitur ad ſtipendia militibꝰ perſoluenda paratã habere pecuniarum ingentẽ ſummam,quia ſit in lupi rapacis faucibus, ambigimꝰ an eas ſit relicturus pecunias, qui nulli parcit pecuniæ. Inueteratam timemus cupiditatem. In præſentiarũ autem claſſariis ſunt ſtipendia magis permiſſa ꝗ prębita, farcita tamen diſceſſit claſſis neqꝫ deeſſe quiſq̃ꝫ dicitur ex eo numero quem ſupra memoraui.Caprenſis comitis conqueſtus acres ſunt,facultates dilapidaſſe ait ſuas, tum in filiorũ quondam ad Regem dum princeps eſſet miſſorum impenſa graui in Flandriã,vbi conuiuia & magnifica haſtiludia celebrando ingentes opes conſumpſerant, tum quia ad hanc expeditionem deſignatam ex patrimonio terdecim ducatorum millia penderit,in parandis quæ ad rem tantam erant neceſſaria pecuniarum petit iacturam reſarciri,quandoquidẽ honoris non licet. Valete Barchinonæ decimo quarto Kalẽdas Octobris.Milleſimo quingenteſimo decimo nono.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxlix. PEſte vrgemur. Badalonam a Barchinona villulam milliaria diſtantẽ tria Rex petiit.Cõtagio eſt ilico ſubſecuta,longiꝰ Rex Cæſar aufugit,oppidum a Barchinona milliaria diſtans octodecim dicunt leguas ſex inhabitat, turrim ego itinere in medio ſanctæ oliuæ quondam atrium incolo. A diuerſis Germaniæ Belgicæqꝫ Gallię regionibus oratores confluunt, eſt ingens cõcurſus. Venit principum electorum nomine comes Palatinus,electionẽ imperii ſtante fulta optimatum corona obtulit. Res viſu digna ſine oſtentatione vlla tantũ honorem ſuſcepit. Rex iam Cæſar quidquid in humanis præſtare fortuna poteſt, viſus

Quã magni animi ſit Rex & grauis. eſt nihili facere, tanta eſt eius grauitas, & animi magnitudo vt habere ſub pedibus vniuerſũ præ ſe ferre videatur. Germanorum Principum nomine ſuadet hortaturque Palatinus orator, vt ad coronam capeſcendam ſe accingat, properetque. Auſcultat libenter nuncium

natalis patriæ cupidus.Belgæ familiares domeſtici onuſti auro libentius. Sed hiatu auidio-
re ſatrapæ ipſius,quorum conſiliis regitur libentiſſime.Hiſpaniam Hiſpanis eſſe relinquen-
dam.Flandriam Flandricis eſſe commodam publice fatentur. Valentinos differt vti ſuſpica
tur conuentus. Amiſſurum ſe regnum illud prudentiores Regi ꝓgnoſticantur, ni acceſſerit.
Nil curandum auari ſuadent. Redeundum in patriam & coronam imperialem eſſe quærен-
dam aiunt, vincet arbitror conterraneorum poſtulatio,qui ſuo ſtudent commodo, & ſuo de- Xeuie[?] Predator
ſiderio optatam arguunt cauſam,de imperio ſcilicet.Sentiunt & a Valētinis neqꝫ obolū ſe ha Valentie. Vt fue-
bituros de donatiuo, quia grauaminum intelligant petendorum ſummam eſſe numeroſio- rat [illegible]
rem:dicunt & Valentini greuges, fertur pręterea triginta iam ducatorum millia ſub graui regnorum clientis.
fœnore capta,ſub ſpe donatiui eius præbendi,ſi curiæ Valentinæ celebrabuntur,ita teritur De miſerā-
comeditur,corroditur,abſumitur ab internis educatoribus,& fœnorum magiſtris. Non de- da p̄da.
ſunt qui arbitrentur & iudicent,id a ſuis met primoribꝰ agi data opera:quia Gallico ſint no-
mine affecti,ſecretaqꝫ a Gallis recipiant ſtipendia,quo miſeri iuuenis vires hebetent,nequeat
ſi forte cogitauerit caput erigere in Gallos.Hæc varie ſummurmurantur,hæc vti colligo ſu-
ſcipite & valete.Barchinonæ pridie Kalendas Decembris.M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcl.

EX Afra vrbe Tabraca,Bugia dico, venere nuncii ab obſeſſis noſtris p̄ſidiis, agreſtibus De calamī
herbis,neqꝫ illis ad ſaturitatem contentos quinqꝫ ſe aiūt menſes egiſſe,arcibꝰ incluſos, toſa eſurie
neq̄unt ſine vitę diſcrimine inde caput exerere.Ea ſe pati extrema inqunt,ne ſi ab Afris Bugiano-
dep̄hendanť,dedere arces cogantur:ſe tantū dedecꝰ nō admiſſuros,vt ſpiritu anhelāte cedant rum militū
hoſtibꝰ, remqꝫ a ſuo Rege creditam amitti patianť, quo animo id referāt memoratu dignū It autor
eſt.Bis cocti tm̄ panis ſumulā ad eſum & pulueris globulorumqꝫ tormentariorum,quo acce Ualentiam
dētes hoſtes queāt ſalutare,poſtulant ſibi & ſociis dari. Ita leuiteř ſuper ea ęrumna ſermocinā
tur ac ſi de Scaccorum ludo fieret mentio. Quanta ſit in tuendis arcibus creditis veſtrorū Hi-
ſpanorū cōſtantia hinc colligite. Ab orbe nouo ſcribitur,Franciſcū Garaium Ianiaicæ inſu
læ gubernatorē,ea eſt Hiſpaniolæ & Cubæ auſtralis, ad cultū redegiſſe talē Ianiaicā, vt in ea
colonias iā plures erexerit. Vbertate ſoli beata eſt ea inſula,in qua vix toto anno diei ac noctis
noſcitur diſcrimen,ibi tēperies gratiſſima,culturæ magis ꝙ̄ auro legendo intendūt, licet ibi
aurū reperiatur.Armentis gregibuſqꝫ referta eſt iā,cogitat Garaiꝰ alias q̄rere vicinas inſulas
ad id naues inſtruxit ſua impenſa,eſt aliud referēdū.Moneor vt me apparē ad iter Valentiā ver
ſus.Hieronymo Cabanillæ p̄toriæ cohortis pręfecto futurus comes. Irrita puto fore q̄ iſti re
gio nomine petūt, vt ſcilicet Valētini iurēt Regē abſentē & donatiuū, p̄ſenti dari ſolitū poſt
exactas curias,dat abſenti.Neutrū arbitror aſſenſuros. Audiuimꝰ Valētinū populum de inſur
gendo in proceres & nobilitatem cogitare.Nos ibimus, quæ ſucceſſerint habebitis. Valete
Barchinonæ Kalendis Decembris.M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

SCripſi alias ad reptas nouas terras,Olloā,Iucatanā,Cozumellā miſſos fuiſſe a Dieco Ve De orbeno
lazq̄z Cubæ ꝓgubernatore milites, ſub p̄tore Fernādo Corteſio. Hi vidētes eas quas p̄ uo & Corte-
henderūt terras, auro abundare atqꝫ argento gēmiſqꝫ variis, pedem figere & coloniā eri- ſio.
gere cōſtituerūt.Nulla de Dieco Velazquez progubernatore, qui eos miſerat facta mētione.
Magiſtratus inter ſe diuiſerūt,ad loci populiqꝫ ſedem optātis regimē. Nuncios ad Regē deſti
narunt.Ecce illos cū donis ingentibꝰ ex auro argentoqꝫ ac variarū volucrum pennis arte mi
ra laboratis,a regulis ex cōpoſito & rerū noſtratiū p̄mutatione habitis.Mira de terris illis refe
runť,de victimis humanis p̄cipue:de illarū regionū rebꝰ,particulares cogito cōdere cōme-
tarios:modū epiſtolæ tranſcenderē,ſi de vrbiū illarū magnitudine,de viarū platearūqꝫ ordi-
ne,deqꝫ legibus & libris cæteriſqꝫ viuendi modis,vellē in p̄ſentiarū facere ſermonē:peta ſatus
hæc ſcribo. Valentiam tendo. Valete quarto nonas Decembris.M.D.XIX.

P.M.A.M.Magno Cancellario Mercurino a Gatinera & Ludouico
Marliano epiſcopo Iudetenſi ambobꝰ Cęſareis rectoribꝰ. Dcll.

PEr horridos Carraffę mōtes & vias fere p̄cipites pelago rugiēti imminētes, qua deſpici De Ualen-
endo viſcera ſentiebā præ formidine morſu quodā perturbari, & p̄ colles Vallagerios tinis multa
latronū inſidiis,ob ſaltus nemoroſos & cōcauas rupes aptiſſimos, Dertuſiā, dehīc Va
lentiā p̄uenimus. Valētinos reperimꝰ ex recēti fama ꝙ Rex ad eos nō ſit vēturꝰ mœſtiſſimos:
ſunt in hoc regno vti in Laletano tres ſtatus,quos ipſi brachia vocant,Eccleſiaſticū,Militare
Populare. In Populari regni vrbes & oppida cōcludunť,oculum potius a quolibet ipſorū,
vt nobis præbeat extorquebitis,ꝙ̄ vt Regem nominent abſentem, neqꝫ abſenti vel obolum

præſtent, ſuperuacaneum eſt inſtare, ſe deluſos & deſpectos eſſe dicunt, niſi Rex eos adierit cu-
riaſq; veteri more celebret apud ipſos. Mechanici nobiles iam expellunt, audet nemo gene-
roſus in hac vrbe morari, feſtis diebus contra gubernatoris & reliquorũ Regis & Regni ma-
giſtratuum aſſenſũ arma capiunt, ordines inſtruunt, & pugnæ ſimulachra exercent, ac ſi eun-
dum eſſet in hoſtes. Nimium ſe oppreſſos fuiſſe a nobilibus hactenus conquerũtur, popula-
res in libertatem ſe vendicant, nemini e magiſtratibus parent. Niſi Regem ergo Cæſarẽ huc
aduexeritis cum ignominia graui, regnum hoc amittetis, & forte labes hæc veluti contagio
ad vicina regna tranſiliet, vos qui Regẽ magis q̃ Regis coſtas, quas iſti veſtri collegæ corro-
dunt, amatis: rite conſulite & valete ex vrbe Valentia idibus Decẽbris. M D.XIX.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.P.Fagiardo.

Dc.lii. Quid cardinalis petat a Valẽtinis.

DErtoſenſem hic habemus Cardinalem a Cæſare miſſum, vt Valẽtini regium acceptẽt
ipſius manu iuramentum, quod abſens poſitis ambabus manibus in euangeliis pre-
ſtitit de ſeruandis Valentinorum priuilegiis & patriis legibus, ſunt in propoſito con-
ſtantes, ne abſenti non iurato aut curiis celebratis quicq̃ tribuant. Rex autem ipſe dicit Bar-
chinona diſceſſiſſe Caſtellam verſus, nos ſequemur re Valẽtina infecta. Sed audi quid paucis
ante diebus acciderit Barchinonæ in condiſcipulum apud me tuum, Cardonæ ducem, quo
intelligas q̃ aduerſe ſentiant Barchinonenſes inferre vim tentantes: eſt in hac regione carni-
um penuria. Ex agris numerum quendam veruecum macellarii ad lanios curiæ diuiden-
dorum ducebant. Iter erat illis ad macella per ducis atrium: ducis œconomi partem arie-
tum ad ducalis familiæ vſum inuictis gregis ductoribus, ſoluturi tamen eorum preciũ, deti-
nent. Proclamatum eſt per totam vrbem aſſuetum eorum ſimbolum. Viafora, viafora. Con-
currit tumultuarie ciuitas vniuerſa, ducis domum armatus adit populus ſuũ & ducales pro-
munt ſimbolum: Cardona, Cardona, ſeditio exoritur ingens. Regis autoritas interuenit, ſe
iuſtitiam adminiſtraturum populo pollicetur, arma deponant imperat, ad ſedandum popu-
li furorem. ducem ipſum cum vxore ac filiabus, marem habet nullum, in ſe Rex capit, ducit
in palatium, domum dehinc aliam aſſignat a qua non diſcedant ſuo iniuſſu: non multo poſt
ſoluti ſunt, quia leuium familiarium culpa non imperio ducis aut vxoris exortum fuiſſe initi-
um rei compertum eſt. Valentinus vero populus crebris caracolis, vt vulgo loquar, intẽdit.
Ingentem eius atrii, quod reale dicitur, plateam replent, Zeneti Marchionem ſolum e pro-
ceribus patiuntur, ſiue quod illis benefecerit: pecunias in genere mutando & particularibus
ſeditioſis præſertim, largiendo: ſiue q̃ ipſe tumultib9 gaudeat. tria millia & amplius armato-
rum conuenere ad id ludium, aliquando ſub vexillis octodecim, augent alii hunc numerum.
Elatus eſt in fumoſam ardentem ſuperbiam hic populus, quanto ſit tempore hoc mõſtrum
duraturum nouit Altitonans: ne ſerpat hæc labes orandum eſt. Vale Valentiæ. decimo tertio
Kalendas Ianuarii. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

Dc.liii. TVo condiſcipulo Marchioni Mõdeiaris, regni Granatæ proregi hæc nota facies: cur-
ſoribus ad eum eſt iter per iſtam tui ſoli vrbem Murtiam. Leo Decimus Põtifex poſt
ſui nepotis ex fratre obitum, Vrbinum & Senogaliam Frãciſco Mariæ Roboreto a-
dẽptas in eccleſiæ patrimonium cõcluſit. Sero iam Vrbinas eiectus terras illas recuperabit.
Duriores habebit poſthac competitores. Aliter ſub eccleſiæ nomine fautores expergiſcẽtur,
ſi motus euenerit, q̃ Pontificis ſanguinis cauſa, longo conſtat experimento cœlitibus omni-
bus pontificiam eſſe progeniem exoſam, nemo diu fruitur eccleſiæ bonis a Põtificib9 præ-
bitis, vti fum9 e palleis euaneſcũt. Vbi ſub Sexto quarto comitis Hyeronimi Fauſt9? Vbi Frã-
De comite Hyeronimo & Franciſcheto. ciſcheti ſub Innocentio octauo? Quid de Alexandri Sexti multiplici propagine quã ad ſidera
vſq; fortuna ludens prouexerat? qui fuerunt illorum exitus? Valentini ducis præſertim, q for-
midine Chriſtianum genus omne iam videbatur velle perturbare, qui tot cladibus Italiam
vniuerſam cum genitoris fauore fœdauerat. His edocti exemplis debuiſſent & Leo patru9 do-
nans & Donati nepotes, ab eccleſiæ patrimonio temperare. Dum hæc ſcribo, ecce tabellariũ
a Rege. Reuocamur ad curiam. A Laletanis fuiſſe male tractatum ait Regem: ex tercentũ mil-
libus libris, quæ ducato ſunt minores quarta parte, quinq; tantum & viginti Regi ſuperfuiſ-
ſe a Greugib9 fama eſt, & id reſiduum tenue fœnus conſumpſit, pluſq; quindecies centena
millia ducatorum in Laletania Rex & eius Caſtellana curia reliquerunt, neq; obolum ab eis
exhauſit, ditata eſt prouincia, depauperata Caſtella: iam gemit ſub pondere, quæ ſuccedẽt de-
us nouit. Belgarum familiarium ingluuies creſcit, qua neq; Satanæ facile eſſet neophitæ Bel-

gis artes detegunt ad extorquendas a Caſtellanis pecunias, per officiorum & exactionū venditiones e quibus partem ipſi rapiunt. Vale ex Valentia octauo Kalendas Ianuarii. Milleſimo Quingenteſimo decimo nono.

P.M.A.M. Magno Cancellario Mercurino a Gatinera & Marliano.

Dcliiii.
Diſcedit Rex. Quid de Valentinis: quid de imperio.

LIcet ſentiat Valentinus populus vos iā diſceſſiſſe, ſperat tamen vos ad ſe diuerſuros ex itinere, priuſq̃ Aragoniam poſtergetis. Id ſi non feceritis, faxit omnipotens ne aliquādo vos pœniteat: credimus Dertoſenſis, qui ſano viuit conſilio & ego, vobis duobꝰ inuitis, qui veſtri eſtis pupilli amatores. O vocamur in Germaniam dicetis forte. Occaſionē oblatam de imperio: vis ne prætereamus? non inquam præteritote, non: In aliquātula mora dicimus nō eſſe periculum. Illud in manu eſt aufugere iam nequit. Quid nam timetis? Nō cogitabunt electores facile de tollendis præbitis ſuffragiis, quia præcipue audiuimus ingētes vos pecuniarum aceruos illis promiſiſſe, quibus eos ambiuiſtis. Nollent tam ſuaues aureas oblatas eſcas amittere, & aureo p̄cipue virgineo, ſplendido, intacto, quo duplices illi & quadruplices cuduntur nummi: preterea, vt verum fateamur, dicite, quid eſt eſſe imperatorē dicite? eſt ne aliud quicq̃, quā altiſſimæ arboris vmbra. Eſt ſolis radius per feneſtram intrans, qui domum illuminet, aprehendite manu ſi poteſtis eius luminis vnciolam, quam inde auferatis: parate vobis ex ea luce, quibus induamini ſericeas veſtes, replete menſas. Neq; decentem familiam alere poteſt Imperator ex imperii fiſco. ne dicam exercitus ad illatas propulſādum iniurias, aut ſurgentes extinguere, ſi vos fallimini, multi vident quæ ſunt in re: cæteris omiſſis dicite: Nonne Germani qui ſub imperio viuunt ab Imperatore ipſo conducti ad bellum, ad hoſtes, relicto Imperatore, tranſibunt ſtipēdio deficiente? Neq; proditionis ſe putāt debere taxari, ſi ad exponentes nūmos ierint, ſi deerint Imperatori pecunię. Quid ergo regē tantopere ſtimulat, vt pulpam adeo pinguem tam deſpecte ſtatuatis abiicere, oſſa corroſa ſecuturi: quando pulpam nomino de Caſtella intelligo, de qua etiam deſerenda cogitatis, licet veſtri apud Regem collegæ, qui & vos ſua ferula deterrēt, eam fere denudauerint. & mille modis expilauerint, Caſtella tamen eſt omnibus rebus abundans, a quibus reſarciri queunt illæ dilacerationes, ergo ſanius quam illi, ſuo innixi commodo, ob id pupillo credito pernicioſi, conſulunt conſulite & valete Valentiæ. ſexto Kalendas Ianuarii. M.D.XIX.

Quid ſit imperium Germanicum. Titulus ſine re, vmbra ſine corpore.

Laus Caſtellę.

p.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

Dclv.
De nouo Magno Cācellario et Marliano probatis viris.

TVa me petitio fatigat, de populorum conqueſtibus multa enarras, conterraneo mihi Magno Cancellario & philoſophorum maximo affini Ludouico Marliano nunc Iudetenſi epiſcopo. Regis noſtri ſemi animis collateralibus culpā impingis, culpa quidem aliqua digni ſunt, licet a culpa liberari mereantur. Aures habent Regis apertas, ſcio repletas eſſe amborum ſanis ſuaſionibus & monitis, parum tamen ad rem vt graue onus piorum educatorū excutiat. Si acriter inſtiterint vt oculos aperiat, ne ſe ab voraciſſimis lupis, Capro cæteriſq; ſuppoſitis a Capro cubiculariis regi patiatur. Rem ſuā in diſcrimine locabūt: ibūt excuſſo ſago ad nubila, exerere audet nemo linguæ cuſpidulam in illos, de cruciata raptata, q̄ ad ſolum hoſtilem vſum conceſſa eſt: de tributis, quæ ſeruitia vocatis: de mutando alcauale tributo, qua mutatione vniuerſorum Caſtellæ regnorum agricolæ, negociorumq; tractatores a queſtoribus excoriabuntur, vti fieri alias ſolebat, per mille fraudes & cauillationes. De venditis magiſtratibus & iuſtitiæ lance, viuente illo vaſto raptore Magno Cancellario, quem Auguſtæ Cæſareę diximus obiiſſe fœdata, de corruptelis ab innocentibus vel minima q̄q; petentibus a Rege magna feruntur, quid faciemus? aut quid illi facient? obtuſæ ſunt omnibꝰ Regis aures, illis exceptis quos a Borealibus ſecum abduxit flatibꝰ, neſcit ab illorum ſuſurris diſcedere. Aperiet aliquando, vt ſperamus, & bonis conſultoribus. Grauis eſt & perſpicacis ingenii. Curiam prope diem petemus, ibi ſagaci naſo ſcrutabor quid fieri poterit. Sed aut viuentibus aut a Regis latere non diſcedentibus prioribus Arpiis: vereor ne irrita ſint futura quæcunq; ferentur in Regis agello. Sero excitari ad prudentiam inquiunt multi genus hoc Burgundum. Rex autem adhuc tener eſt neq; pollet rerum experientia. Veniet cū pilis, deo fauente, æquo animo ferenda ſunt interea quæ accident. Claudo annum decimum nonum hac circuitione, vtinam fœlicioribus incipiam ſucceſſibus vigeſimum. Vale Valentiæ pridie Kalendas Ianuarii. M.D.XIX.

Laus Regis.

EPISTOLARVM

PETRI MARTYRIS.A.M.LIBER TRIGESIMVS TERTIVS. ANNO. M.D.XX.

Dclvi. De receſſu Maris Valentię.de pgnoſticāte ciuitate.Inſoleſcit populus Valentinus nō parent magiſtratibus

De rebus Valentię. et ſeqq.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

MEas vos optare dicitis literas dum abſum. Illas habetote. Nouo archano conſilio naturæ. Eſt annus incipere vigeſimum a quingenteſimo ſupra milleſimum. Stupet hæc ciuitas. Aliquod ſibi diſcrimen vēturum ominatur,pontem in littore ligneum habent,grauum appellāt. Quod ſit ibi mare ad ſpaciū ingens vadoſum,ex nauib9 in alto manētibus per lintres & oblongas cimbas merces ad pontem illum deferebantur. Ex ponte calonum humeris ad terram, ad vrbem mox cū rhedis & onerariis iumentis portabātur.Retractum eſt mare. In ſicco eſt pons paſſus forte viginti.Eſt ea res huic ciuitati valde incommoda ſtatio enim vulgus dicit plaia: hæc eſt malefida & harenis male tenacibus ancorarum periculoſa.Concutitur ventis omnibus,prætercp̄ Borealibus , a quibus erecti a tergo ciuitatis colles tuentur.Quoties ab Euro vel Auſtro furiunt venti,naues ibi ſtantes in ancoris quatiunt, & ſæpe ſubruunt.Sed miſera ciuitas omnium vrbiū noſtræ tempeſtatis amœniſſima it præceps,iam ſuo pondere premitur,populus inſolens imperat,nobiles ab vrbe diuerterunt ad villas patrias.In ſeceſſu vitam agunt. Pugnæ ſimulachris diebus feſtis omnibus vulgus intēdit.Nulli iam paret regio magiſtratui: ſunt artes mechanicæ octo & quadraginta. Ars habet ſingula binos iudices,appellant ſindicos.Illis vocantibus conueniunt,aliter minime.Quid hinc ſperatur coniectemini. Valete Valentiæ ſexto idus Ianuarii.M.D.XX.

Dclvii. Quid autor alleget Valētinis turbatis qꝫ Rex eos deſerat.

P.M.A.M.Magno Cācellario.

EX Illerda quam vulgus dicit Leridam,curſorem habemus a vobis.Itineribus longis ait vos tendere in Caſtellam vt inde Hiſpania vniuerſa relicta traiiciatis ad Belgas. Non deſinunt Valentini ſperare aduentum veſtrū, putant vos diuerſuros ad ſe prius qꝫ Aragonios poſtergetis fines:his accidit quod de animalibus lœthei fluminis,ripas perambulātibus fabuloſe recenſetur: ſciunt ſe diſceſſiſſe ex corporibus: ſperant tamen ſe poſſe redire, quod maxime cupiunt.Ego autem qui ſum Regis Cęſaris obſeruātiſſimus, adduco illis in medium,quibus vrgeamini neceſſitatibus.Illis præter Imperialis coronæ decus aperio magni eſſe momenti rem alteram,quæ populo latens emergit, Gallū inquio & Brittanū reges circiter idus Maii conuenturos.Multo intereſſe aio , ſi perſuaſus a Gallo ſemel diſceſſerit Anglus. Eam ſe amiſſurum occaſionem,vt prior Anglum compellet, ſi in veſtris ſe conuentibus implicauerit, Aragonū & Laletanorum exemplis edoctus properat coactus. In aliud ſe temp9 veſtra differre ſe dicit,non negligere vti conquerimini. Excuſationem admittunt Valentini nullam.De his ſatis,ad vos redeo.Repetito hic fama eſt veniſſe nuncios ad Cæſarem Regem Barchinonam,ex quo ego a vobis diſceſſi,ab vrbibus Caſtellanis, ab inſigni Tolleto, quæ primatum tenet pręcipue,audio ſupplicaſſe ne Caſtellanas infringat Rex immunitates a maioribus conceſſas, vt iuramenti de ſeruandis præſtiti in Valleoletanis conuētibus reminiſcatur & patrias corū leges,non a populis ſtatutas,vt Aragonicas & Laletanas: ſed ab ipſis met Regibus compactas & in volumen ſeptem partitas dictum, redactas.Non fuiſſe auditos imo & cum ignominia fuiſſe iurgioſe repulſos nuncios fertur. Coacta ſolet patientia in rabiē trāſformari. Nullus eſt tam ſegnis aſellus qui vehementer ſtimulatus in dominū aliquando calces non excutiat,quanto magis leones,quales Hiſpani ſe bellorum temporibus oſtendunt. Valete & quoad poteritis iuueni Regi Cæſari benigniſſimo ſanis veſtris conſiliis ſuccurrite Valentiæ duodecimo Kalendas Februarii.M.D.XX.

Dclviii. Quid Cardinalis egerit cū euangeliis.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano epiſcopo.

CArdinalis Dertoſenſis a vobis Rege dico miſſus ad nos venit. Euangeliorum attulit volumen,ſuper quo Rex dicitur de ſeruandis horum ſtatutis & priuilegiis iurando manus impoſuiſſe. Valentinis rem propoſuit, librum oſtendit,iuramenti locum aſſignauit:vt ſint hoc promiſſo contenti nomine Regis hortatus eſt.Nequire vllo pacto Regem in præſens

tiarum venire arguit. Regem & ipſi iurent abſentem ſuaſit, fruſtra omnia: torſere naſum aliqui, ſurriſere alii. Rabie conciti plæriq; adagia vomuere diuerſa. Sed vnum audite a Dō Frāgello equite aurato apud catholicum Fernandum Regem a teneris educato deprōptū. Is ad me venit tum ridendo tum gemendo inquit, quid de nobis Rex veſter noſter futurus ſentire videtur? putauit ne Valentinos a Chriſti dogmate tam alienos vt euangeliorū libris careamus, euangelia mitti ad nos opus fore credidit? habemus euangelia & fidem preſtamus euangeliis vt veniat, neq; nos tam paruo faciat opus eſt: hi ſunt & huiuſmodi deſertorum ciuium ſermones. De Valentinorum animis erga vos ſatis. De ſeditionibus & tumultibus exortis parumper. Præter quotidianas ſimultates, inſolentis populi aduerſus nobiles egregia vna cohorta eſt, die quinto & vigeſimo Ianuarii. Eſt inter nobiles Don Rodericus Giofredꝰ nomine, iuuenis elatus animo. Eſt & inter artes mechanicas vna conficiendorum cucullorꝫ ad rem maritimam & agreſtem commoda, dicit populus hic cucullos capotes. Don Roderici Giofredi familiaris eam artem ſtatuit exercere, artis illius ꝑpoſitis, quos appellāt ſindicos, inconſultis, minime licet vllius artis tabernam aperire in hac vrbe alias. Inuitis artis præfectis tabernam aperuit ille, cum heri ſui fauore capotalem & publice capotes cœpit conſuere. Ad arma conclamatum eſt, vim inferri capoteis ſindicis, conqueſtū. Artes aliæ in huiꝰ auxilium concurrunt, in ictu oculi ad quindecim armatorum millium cōuenit multitudo. Verita eſt vrbs vniuerſalem predam: ſunt nanq; in vrbibꝰ tumultuum excitatores vtplurimū petulantes, quibus nihil penſi eſt, occaſiones ad hos optant ſaltus, vexilla e domibus ea ſeruātium, etiam inuitis ſeruatoribus, raptant. Vulgus ſequitur, Giofredi domum ſe combuſturos aiunt. Abſcidit malum hoc iam coaleſcens, occurrēs forte fortuna doctor Figuerola gubernatoris aſſeſſor vobis amicus. Tabernam capotalem tironis illius adiuit, facultates oēs eius in publicam plateam eductas comburi iuſſit. Ita ſedatus eſt ea vindicta populi furor, Paratus tamen eſt ad quamcunq; leuem cauſam pullulantem excitare nouos ardores, ni veneris actum erit. Valete quarto nonas Februarii. Valentiæ. M.D.XX.

P.M.A.M. Magno Cancellario & Marliano. Dclix.

Quid de Cardinali. de vicecancellario/ de Garſeſio/ & Carpentario & cerdone oratoribus.

CRebros habemus a vobis nuncios ad Cardinalem Dertuſenſe afflictū in agro illi a vobis credito laborantem, fruſtra & in caſſum omnia: laterem eſt lauare, ac e ſicca rupe fōtem excuti poſſe contendere: de recenti vicecancellariū Aragonium ad nos miſiſtis, addito in collegam iureconſulto illo Garſeſio Aragonico excitandis popularibus tumultibꝰ aptiſſimo, qui nobis cum Rege Cæſaream Auguſtam tenentibus in nobiles vulgi ſeditionē cōmouit. Eadem quę nos aſſequentur, ſunt Valentini vrbani ac bene morati. Nollent Hieronymo Cabanillæ pręfecto ꝑtoriæ cohortis ſuo ciui primario mihiq; ꝑmiſſis aut Romano Cardinali ſubſecuto tantam in frontem fabam cudere, tantaq; nos ignominia conficere, vt nobis negata, reliquis annuant, momenti non altioris. Deriſū fortunæ ſecum vicecancellarius cum Garſeſio attulerunt, qui ad vos ierant a tumultuante populo miſſi nuncii duo: Faber Carpentarius alter, calceis conficiendis cerdo alter, ſe a vobis quæcunq; petierint impetraſſe contra nobilitatem iactitant, vicecancellarium & Garſeſium afferre aiunt in mādatis vt huius rei ſint iudices executores. Aduentantibus per ſindicos artium qui habenas regunt imperatum eſt, vt ſiſtant in itinere ad diui Antonii ſacellum ab vrbe Valentia diſtans milliaria duo, vſq; ad noctis crepuſculum per cerariorum tabernas faces quotquot reperiuntur quęri iubent, lætitia ingens exorta eſt, voces ad cælum elatæ, cōuenticuli coacti. Ignari gnaros percunctantur, quid cauſæ ad eam petulantiam emergat: Inquiunt qui rem intelligunt cum excandeſcentia. En amentes & inepti rem tantam ignoratis? Noſtri aduentant oratores. Quidquid populus optabat aſſecuti ſunt a Rege Cæſare: vicecancellarium Aragonium & doctorem Garſeſiū cum nr̄is oratoribꝰ ad nos mittit Rex qui a gubernatore cæteriſq; regiis magiſtratibus de adminiſtratione iuſtitiæ rationem exigant ad vnguem. Illataſq; nobis iniurias vlciſcantur. Iam nobis ſerena dies aduenit: iſtorum nobilium inſolētium, qui nos reſq; noſtras ita ſuperbe tractarunt hactenus, & iugum excutiemus. Aequum eſt vt oratoribus tantis rei publicæ tam vtilibus & honorificis ſuſcipiendis a ſummo ad minimum inuigilemꝰ. Hæc & huiuſmodi multa populus ampulloſe promit, ample quidem verbis, ſed re ampliſſime. diſcedit curſor: quæ ad noctem fient cras ſcribemus. Idus Februarii. M.D.XX.

Marlianus cognatus [illegible]. Vide ep. [illegible]

P.M, A.M. Magno Cancellario & Marliano. Dclx.

De inſania Valentinis adaucta ob ꝯceſſionem Regiam.

INter fortunæ ludibria non eſt exiguum hoc de inſolenti Valentino populo, cui vos alas, vti formicæ volare cupienti accidit, impoſuiſtis: ex conceſſione votorum eius perniciem propriam concupiunt, pernicie annuiſtis. Duæ ſunt illis hoc impetratu exortæ alæ, qbꝰ

per aera illos ducentibus vel fame labentur cito p̄cipites,vel in rapacium volucrum vngues
incident.Aerem prȩhendit habitandum quiſq; mechanicꝰ, qui a miniſterio, cui eſt addictꝰ
ad arma tractanda ludoſq; exercendos ſe confert, deſides & ocioſi fiunt indies magis ac ma-
gis hac noua ſibi raptata laſciuia,quam ipſi vocant libertatem, vt feſtis diebus appareant ele
gantes,qui cuculo aut paño vili contenti erant,nunc quidquid aſſequūtur peculii,magno la-
bore parti,in toracibus ſericeis & calligis purpureis expendunt,& vagant̃, peſſundantq; ſe
alieno ære,ac laborant domi inedia. Ala eſt altera quæ illos trahet propediem ad extremam
egeſtatem.A nobilibus & diuitibus ciuibus ad eſum & veſtitum ſibi vxoribuſq; ac familię
neceſſaria conſequebantur,quis nobilibus electis ab eis emet magni precii materias adorna-
tus? quis ſutor? carpētarius faber quis? aut aliarum artium opifex, obolum iam ex induſtria
miniſterii ſibi comparabit? miſereor his tam perdite errantibus ouibꝰ ſine paſtore, in lupo
rum fauces cadent ilico. Ad paratam nudiꝰ quartus inſanam pompam de ridiculis a populo
appellatis oratoribus,veniendum: neq; ſilentio prȩtereundum vt intelligatis vos qui Regi aſ
ſidetis quonam pacto gladium locaſtis in manu furentum & ex inſanis inſaniores feciſtis.Ec
ce illo die noctis crepuſculum,ad ſuos oratores eūt mechanici ad diui Antonii ſacellum: vię
plenæ quæ mediæ ſunt,ager refertus, faces exeunt accenſæ ſupra ducentum equitum nume
rus ingens. Qua erat tranſeundum per vrbem,ſenum,fœminarum,puerorū cumuli prę-
De trium- ſiſſimi,lignarii ſuum,cerdones calcearii ſuum,collegas vti patriæ liberatores, plenis buccis
pho inſani & obortis lachrymis præ lętitia ſalutabant. breuibus accipite. Regio ſunt ſuſcepti comitatu
populi. cerdo calcearius & faber carpentarius. Inſolētia eſt illis ex hoc munere adaucta: quæ hinc eue
nient intelligetis. Valete Valentiæ quarto idus Februarii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cācellario & Marliano.

Dclxi. VIx abierat curſor qui ad vos meas attulit de ſuſceptis ab inepto vulgo ſuis nunciis, ſub
Q̃uę autor libertatis nomine miſeram Valentinis ſeruitutem afferentibus,quando ecce alterum
egerit cum vt ilico ad vos properem nomine Cęſaris imperatis. Nil differo, donec oneraria mea
Valentinis ſumenta pararentur veniam petitū a Romano Cardinali Dertoſenſi profectus ſum. Aegre
quid illi ad tulit repentinum diſceſſum meum,ſuam ſolabatur mecum calamitatem, meum optaſſet co-
ducant in mitatum,quum & ipſe nil aliud expectet,quam vt reuocetur, nil eius mora operabit̃, viuit
medium. anxius hanc inſpectans confuſionem populi. Nobiles priuſq; hinc populi furentis rabiem
timentes,diſcedere aiebant, ſe nequire & ſi vellēt vna cum ſacerdotum brachio regiis poſtu
latis annuere, vrbium aliarum quæ in curiis habent ſuffragia deficientibus. Allocutus ego
ſum ex illis p̄ſentibus plures, & perſuadere conatus ſum, vt Regis Cęſaris excuſationes ad-
mittant,quæ ſunt vrgentiſſimæ, coguntq; properare ob cauſas paucis ante diebꝰ ad vos ſcri
ptas de imperio,deq; Regum Galli & Angli ſuſpecto conuentu. Addidi tertium his verbis
eos appellans. Quam acer fuerit in imperialis coronæ petitione Regi noſtro cōpetitor Rex
Gallus,arbitror Valentinos vos intellexiſſe,durus quippe fuit. Is ſeducere totis viribꝰ electo
res,ni Rex properat,conabitur: hæc & multa in hunc ſenſum. E præſentibus mea dicta plæ-
riq; admittebant. Cum excandeſcentia negabant alii, ſedem illam imperialē non modo his
regnis ſed & Regi ipſi commodam fore negabant, immo & futuram incommodam argue-
bant. Hiſpaniam inquiunt quę libera erat & ſuis fruebatur prȩrogatiuis, ſub titulis imperia
libus in prouincialem calamitatem eſſe vertendam. Turgentem appellant ambitionem & in
anem ventum imperiale nomen. Ad quid noſtro Regi gratulabimur,ſi tam exigui ſunt red-
ditus imperiales vti fertur? ſi germanum aſſequetur nullum ad bella gerenda ſine ingentibꝰ
pecuniis? ſi Germania ſolis indigenis ſit,ob horrenda frigora habitabilis? vtinam ad Gallū
vmbra iſta deueniſſet. Nos pace ac noſtro Rege frueremur. Gallia vero quæ nos patimur pa-
tiemurq;,ni deus prouiderit,grauius in dies ipſa ſentiret. Irriguo indiget alieno ager ille fu
moſus imperialis ac ſterilis. Noſtri fontes exhaurientur,& campi areſcēt, fame nos peribimꝰ
vt alienæ terræ noſtro pane ſaturentur, his deſertorum ſunt Valentinorum cum gemitibus
ſermones. Videte quales reliquatis & valete. Ad vos eo. Valētiæ idibꝰ Februarii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

Dclxii. INuidiam,ambitionemq; & auaritiam aiunt ſapientes eſſe peſtiferas & humano generi p
Multa de nicioſas,quia turbatos trahunt animos hominum in diuerſa,vitia ſunt quę a bono, iuſto
adulatoribꝰ & recto diuertunt,fateor. Adulationem ego in Regum atriis pernicioſiorē eſſe hoſpitē cen
dicit autor ſeo. Nocent illa poſſeſſoribus,nocent & vicinis: hæc in penetralibus Regū habitat, quoduis
nolle adula præclarum ingenium,ſi contagioſi adulatores auſcultentur, prȩuertunt. Quorſū hæc, per-
ri. ꝺ gratitu cunctabimini: quia nimis acriter iſta quæ nunc eueniunt carpere me dicitis, credendum eſſe
dinę erga
Caſtellam.

tempori creditis, vel obſequendum vel tacendum exigit iſta dies. Quid a me optatis? vt ſor-
didum adulationis fimum tractem. Eſt id miniſterium a mea natura diſſonum. Nullius bo-
ni viri officium eſt adulari; parit odium veritas inquitis, pariat & necem reſpondeo. Caſtella
me honoribus affecit, & ſūmo amore proſequitur, ſuxerunt literalia mea vbera Caſtellæ pri-
cipes fere omnes: debeo igitur immenſum Caſtellæ, perſoluere opus eſt. Reſtat nil aliud mi-
hi niſi vt Caſtella ſentiat, me illius tāta ruina ſummopere dolere, gemo vna & collachrymor
ſuper fortunatiſſimo Carolo Rege, quem ab eius inimicis internis cerno trahi præcipite. Alie-
no ære audio eſſe grauatum adeo vt erigere caput miſer nequeat. ſi hæc ita ſunt, ſi vti Peribaſ-
ſanus Selimpſachi magni Turcarum principis educator, pupillum ſuum, Selimpſachū in-
opem & extorrem euexit ad ſydera: hic veſter Caper educator ſuū ad orbis imperiū deſigna-
tum voracitate ſua præſſum tenet. quid fieri poteſt aliud q̄ cum plāctu labia mordere præ ra-
bie, inciperecq́ de vobis male ſentire, qui non mortem potius eligatis, q̄ ea præferre quæ ocu-
lis cernitis, licet integerrimas vos a tanta labe manus ſeruetis, non eſt ſatis. Ne me putetis dicē-
di modum mutaturum, niſi mores apud vos mutentur. Valete ex Valleoleto decimo tertio
Kalendas Martii. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo.

P.M.A.M.Magno Cancellario. Dclxiii.

De vocandis Cōpoſtellam curijs. & de petitione donatiui.

HAbui ab excellentia tua literas. Quod ſim in Valleoleto inquis tibi placere, vt hic ex-
pectem ſuades, expecto quidem quia p̄cipue ais vos propediē huc venturos. Sed quid
hoc mali eſt, quacuncq́ iter facio reſonat aer maledictis. Ad quid nati eſtis? Duo ferunt
Capri & Hiſpanorum, qui apud Regem ſunt ſuæ patriæ gladii ancipites, conſilio petia Ca-
ſtella, vnum vt curiæ vocentur ad Compoſtellam, lege præbita a vobis, ne procuratores vr-
bium & municipiorum ſuffragia in curiis habentium, quicq̄ aliud ferant in mandatis, præ-
tercq̄ ſe Regis cuicq́ imperio parituros, libertatem tolli hoc dictato ſuſurrant ſeruis precio
emptis: leges huiuſmodi ſolere perſcribi immurmurant, paratos video multorū animos ad
negatiuam. Alterum eſt vt donatiuum, priore nondum exacto, quod Hiſpani dicunt ſeruiti-
um, præparetur. Ambo cudunt fabam Hiſpanis, vti video, in frontem. Quid futurū ſit am-
bigo, ſe nimium ſtimulatos hactenus arbitrabantur, ſi calcar calcaribus addetur calces timeo
Nec confidite q̄ ciuitas Burgenſis primaria ceſſerit poſtulato, corruptos fuiſſe ac ſubornatos
particulatim e rectoribus quoſdam per magiſtrum Motam conciuem, Pacenſem epiſcopū,
qui ſagax eſt & vafer, quo Regi gratum faciens & Capro, quem timet, magis emergat in rota
fortunæ: ergo vim eam eſſe non conceſſionem, ſeductionem non voluntatem populi: vulgus
id officium erga Regem appellat, tergiuerſuros ab hac petitione puto multos, vos videritis.
Ex Valeoleto ſexto Kalendas Martii. M.D.XX.

P.M.A.M.Marchionibus diſcipulis. Dclxiiii.

Quod Caſtella debeat & poſſit acriter gubernari ex opinione adulatorū. Rex ex Compoſtella receſſit.

Marlianus.

PRæſentes habeo Regis duas Iuſti columnas. Magnum Cancellarium mihi conterrane-
um & Marlianum affinem ex Marlianis fœminis in noſtrā familiā de Angleria matri-
monio traductis, propterea originales poſthac vos meas habebitis, non vlterius exem-
plaria, vti hactenus, ſcripſi fieri ſermonem de conuocandis Caſtellanis curiis in Compoſtel-
lam: ſcribo de adducendo illuc & regio ſenatu. Immurmutant populi, rem nouam eſſe inq-
unt ac duram, arbitror fore quia ignis comburens domum domi eſt. Iactant iam hi Belgæ
Gallicq́ Regem gubernantes, Caſtellam poſſe debereq́ virga regi. Verba hæc non a Barba-
ris officinis prompta ſunt, ſagaces olfatores Hiſpani, qui ſibi leporem quæritant ex his inuē-
tis, de patriæ ruina nil curantes, iſta moliuntur: vereor magnum aliquid, quia præcipue deſe-
rere Hiſpaniam ex Compoſtella Rex cogitat. Deus bene vertat. i Kalendis Martii Rex Val-
leoletum ingreſſus eſt, quæ ſuccedent habebitis. Valete ex Valleoleto tertio Nonas Martii.
Milleſimo quingenteſimo vigeſimo.

P.M.A.M.Marchionibus. Dclxv.

De tumultu exorto contra Regē exiturum ad turdeſillas

NVdius quartus ſub atroci nimbo cœli caracteribus apertis Rex equitauit exiturus Tur-
deſillas ad genitricem Reginam, vnde iter eſt capturus ad Gallecos vt in Flandriā tra-
iiciat. Vagans fama populum perturbauit, mouitcq́ in ſeditionem. Relatum nancq́ po-
pulo eſt, rectores oppidanos tributum, quod ſeruitium dicitis, alterū, primo nōdum exacto,
annuiſſe: tumultuatum eſt. Ad ſancti Michaelis campanam, qua populus ad arma vocatur, ac-
currunt quidam, campanam quatiunt, armatur populus, ad portas confluit, ne rex exeat ob-
ſtiturus, feciſſetcq́ quod optabat, niſi pluuia ingens populum detardaſſet. Iam ad portā, quā
erat exiturus rex, ſe applicuerat, quādo populi iā copia appropinquabat armata, tentarūtcq́
pauci, qui præierant, ex valuis duabus vnam claudere. Reſtitit p̄toria cohors, exiuit ergo Rex.

Contra rectores, qui dicuntur annuiſſe de donatiuo, populi eſt murmur rabidum, in diſcri
mine ſunt. Cæteræ orbis partes ſilent depoſitis armorum ſtrepitibꝰ. Noſtra vero claſſis, qu
ex littoribus Barchinonę diſceſſiſſe diximꝰ alias, in Siciliam appulſa eſt. Maria illa pluſtrat
Turcarum princeps, vti habetur ab Oriēte refertq; Don Petrus Guiuara, qui ab Hieruſalē
peregrinus regreſſus eſt, in armis habet claſſem ingētem, Galeacearum circiter centum, du
plo leuium triremium, quas dicimus galeas ſutiles, Turcas tamen aiunt a Sophio infeſtari,
ſunt qui putent præ timore noſtræ claſſis, a Raguſeis pręcipue, potius paratam ꝗ vt prodi
re audeat. Ab Indis nobis Coloacana, Olloa & Cozumella, in quibꝰ vt alias dixi viuitur le
gibus & politice, licet pecuniis non cōmercientur, allata ſunt multa precioſaq; ad Regē do
na. Rotas vidimus duas, auream vnam, argenteam alteram, octo & viginti ſpitamarū æqua
circumferentia orbiculari compactas, miris modis laboratas, alia etiam innumera tulerunt
monilia, veſteſq; ac lodices, ſcripta, galleaſq; & diuerſorum animalium ac variarum volucrū
tegmina nobis ignota, quæ tedioſum eſſet nominare: particulatim de huiuſmodi rebus alio
volumine aliquando videbitis, quod decadibus meis tribus de orbe nouo annectetur. Nunc
ſumus in alis vt Regem ſequamur, quidum hæc ſcribo dicitur ex Tordeſillis iam euolaſſe.
Vos valete nullam vlterius a me ex Caſtella habituri, pridie idus Martii ex perturbato Val-
doleto municipio. M.D.XX.

Dclxvi.
De diſcordia i curiis & donatiuo varia.

P.M.A.M.Marchionibus.

DIuerſis itineribus profecti Compoſtellam tenemus, via quæ vulgo Franceſum iter di-
citur, Rex & reliqua curia, ſenatus per Ponferratam villam Francam aſperumq; mon-
tem Zerberiū & nimio flumine nobilem ciuitatem Aurenſem. Diui Iacobi templū
mira vetuſtatis maieſtate venerandum viſimus, corpus minime oſtenditur: Conuentus pro
curatorum vrbium & municipioꝝ habentiū in curiis ſuffragia coactus aſſidet. Annuerunt
de donatiuo petito triennali, dimidia temporis parte alterius donatiui nondū exacta plęriq;,
negarunt multi. Sed Salamantina pręcipue ciuitas, cuiꝰ procuratores e curiis exploſi fuerūt,
quia tulerint negatiuam & nullo pacto tale donatiuum debere aut poſſe peti argumētati ſūt.
Onocrotali tamen voraces, quos trahit ſola cupiditas, neq; de horum regnorum ruina tędet,
quam cernunt futuram ex eorum inſatiabili hydropiſi, non deſiſtunt a calcaribus, quacunq;
via fiat modo fiat expoſtulant. Miſer agnus innocens Rex, quem educarunt, neſcit ab eorum
ſtimulis ſe exoluere. Profeſtantur, qui ſano viuunt conſilio, iri perditum hæc regna his arti-
bus, auſcultat minime. Toletum vrbs nullos procuratores ad curias, ad Regem nuncios mi-
ſit, nobiles equites primarios duos, Don petrum Laſſum & Don Alphonſum a ſilua, ſupli
catū ne tantopere regni leges infringantur. Ne inuſitata petantur, conqueruntur vna ꝙ in Cō
poſtellam ad vltimas orbis partes, contra morem maiorum, curias ire Rex impulerit, ꝙq; ſe
natum eo ſecū traxerit, relictis & regia pręſentia & regio ſenatu tot regnis deſertis. Male audi
ti fuerunt. Venit & comes Palmæ qui Toletum gubernabat magiſtratu priuatur a Rege, ꝙ i
ea vrbe non dedit operam apud ciues vt regiæ voluntati aſſentirentur. Nulla eiꝰ excuſatio ꝙ
nequiuerit admittitur: conquerenti de ablato magiſtratu reſpondit Rex, annus tibi deſigna-
tus peractus eſt, meum eſt producere in alterum, quando nobis expedierit tua vtemur opera
nil eſt ꝙ conqueri debeas. Adiuit Regem & Don Petrus Vruenię comitis hęres, qui ſe ius ha
bere ſuper ducatu Medinæ Sidoniæ, vti noſtis, prætendit. Reſtitui debere in ducatus poſſeſſi
onem, quam ſemel apręhenderat, moriente duce ſuo ſororio, petiit: non eſt aſſecutus poſtu-
lata. Minatus eſt ſe ius ſuum petiturum armis, quando iuſtitia denegetur. Reſpondit illi Rex,
ſi quid molieris Don Petre Giron in noſtram autoritatem, lues debitas pœnas. Ex Compo-
ſtella Nonis Aprilis. M.D.XX.

Dclxvii.
De motu Gallecię ſuper ſuffragiis Zamorenſibus.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi diſcipulo.

VNus poſt alterum it nuncius, vix prior epiſtola exierat domo, quando Pachiecus tuus
ſe alterum ad te miſſurum retulit, quæ poſt illas acciderunt habetote. Ea tuo condiſci
pulo Marchioni vallis formoſæ & Mondeiaris ſignificabis. Eſt vetus conſuetudo in
curiis vt Zamoræ, quam aliqui Numantiæ ſolum eſſe arbitrātur, ſed fallūtur, procuratores
pro regno Gallecíæ ſuffragentur. Neq; enim regnum illud habet in curiis ſuffragia. Archie
piſcopus Compoſtellanus eius regni princeps primarius. Beneuentanus comes, qui & in re-
gni eius faucibus & intra regnum ipſum villas & oppida poſſidet. Atq; vna comes Dō Fer-
nandus Andrada, qui Obegninum quondam Gallorum ducem profligauit, cœpitq; in Ca
labria e Gallecis & ipſe principibus vnus, diui Franciſci cœnobium, vbi curiæ celebrantur
adiuere. Petunt audiri, uetantur introire, exploduntur. Elatis vocibus proteſtati ſunt ad val-

uas,procuratoribus & duobus Hiſpanis totius molis huius autoribus audientibus, ſe pro
nihilo habituros quidquid Zamorani procuratores annuerint. Galleciæ regnum dignum
eſſe vt admittatur. Acceſſerunt & Toletani nūcii Don Petr9 Laſſus a Vega, & Don Alphon
ſus Silua, ſe pro rato non habituros niſi Toletani procuratores expectent, quos aiunt eſſe in
itinere, obtuſas illis aures prẹſtiterunt, curiarū præſides duo, epiſcopus Pacenſis & Don Gar
ſias Padilla, variis ſuſurris repletus eſt aer, murmura ſunt exorta ingētia in epiſcopū & Gar
ſiam, fungi officio ſuo erga Regem, qui eos & extulit ex imo, & elaturus eſt ad altiora, inqui
unt alii. Sancti Yſidori prẹconantur alii ſe quædam reperiſſe omina de ruina Caſtellæ quan
do curiæ in Gallecia celebrarentur. Laſſum ad arcem Gibraltarii, eius eſt prẹfect9. Silua Ne-
apolim ad ſuam centuriam, cuius eſt caput, proficiſcantur ob inobſeruantiam imperatū eſt.
Curiales Caſtellani his rebus attoniti quid futurum ſit expectāt. Vale ex Compoſtella ſexto
idus Aprilis. M.D.XX.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi. Dclxviii.

Laus portꝰ Cluniȷ. De turri & epitaphio.

EX Compoſtella Clunium venimus. Huic portui nullꝰ eſt par. Nauiū capax eſt omni
um quas maria tenent, portui turris imminet Oceanum ſpectans, qua Britania maior,
dico Angliā, Oceano. Miris eſt cōpacta artificiis, ſed inutilib9, eo ꝙ ſint interna eius omnia
tabulata diruta. Antiquum ibi fuiſſe Faron die noctuꝗ ardentem nauium vagantiū noctur
num ducem fama eſt. In leuam conuerſis vbi ad turrim quadratam eſt ventum, ſaxum ſe of
fert natiuum, non conciſum: Hoc epitaphio inſigne. MARTI. AVGVSTI. SACRVM.
G. SEGIVS. ARCHITECTVS. & quædam præterea literẹ vetuſtate corroſæ. Romano
rum fuiſſe monumentum credendum eſt. Nulla eſt apud incolas de hac mole magnifica vlte
rior notitia. Poſtero die quo Rex Clunium ingreſſus eſt, per curſores habemus vrbem Tole
tum ſtudere defectioni, ꝙ audiuerint eius ciues ſuis nunciis non fuiſſe auſcultatū, tu qui ꝓpi-
or es apertius rem intelliges, odia inter factiones capitalia non minus eſſe in cauſa feruntur
ꝗ barbaroꝵ Regem deuorantium ingluuies, ne diuerſæ factionis opiniones videantur am-
plecti, factionarii aduerſi occaſionem aduerſandi ſumunt a grauaminib9 & totis viribus po-
pulum nituntur excitare. Regem eſſe quocunꝗ modo timendum & obſeruandum arguūt
alii, diſcordes non modo familiæ in familiam, ſed frater dicitur fratri eſſe oppoſitus. e multis
Siluæ progeniei nobilibus, Fumbus inter quos & epiſcopus Segouienſis & Don Io. arcis
ipſius Toletanæ prẹfectus & illius familiæ caput, hi candidum, nigrum illi eſſe amplecten-
dum ferunt. Confuſio eſt exorta, quæ regnum inficiet, niſi aliter prouideatur. Auarẹ nec ob
id Arpiæ a ſuis poſtulatis deſiſtunt. Cupiunt veluti ab inferis ad ſuperos hinc ad Boreales ha
litus Regem trahere, neꝗ ipſe aliter deſiderare videtur. Sed veti prohibent Boreales, vbi pri-
mum ſecundi flauerint, volitabit. Audiſti de Regina quadam Maura Fecenſe, quæ Chriſtia-
ni captiui ab ea liberati arte aufugit a marito Rege, baptiſmatis lauacro heri fuit aſperſa. Re-
gem Cæſarem & Germanam ex Regina in Marchioniſſam transformatam, habuit, vos dici
tis patrinos: optandū eſt vt Chriſti ſpiritus qui illam traxerit perſeueret. Vale ex Clunio di-
ctis la Curugna, quarto Kalendas Maii. M.D.XX.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi. Dclxix.

Regis Angli oblata & Regis Dacarum. de cōuentu futuro Galli & Angli. De Eluctiȷs. & miro Comete.

CVrſores habemus. Rex Angliæ vires offert ſuas Cæſari, ſe comitaturum eum ad coro-
nam, ſi opus fuerit, licet ex Galli Regis rogatu annuerit Anglus colloquium ī vtriuſꝗ
finibus, apud Caleſium oppidū. Qui cōuentus Cæſareis eſt ſuſpectiſſimus, verentͬ ne
quid detrimenti reb9 Cẹſareis afferat illa coniunctio, ſi prius acciderit ꝗ Cẹſar Anglum al-
loquatur. Propterea ſunt aduerſi venti moleſtiſſimi, properare præuenireꝗ optarent, quia p̄
cipue hoc Anglus optare videtur. petitus fuerat a Gallis is conuentus ad idus Iunii, intelle-
cta noſtrorum ſuſpicione ad Maii finem ſtringi petierunt Galli. Daccaꝵ Rex, dicit populus
Dinamarca, Orcadum dominus, Regis Cẹſaris ſororius multa peditum millia, equitū plæ
raꝗ obtulit, ſeꝗ ipſum venturum ſuo tempore. Ab Eluetiis allatum eſt ſe a Gallis enixe req
ſitos vt fœdera ini ant. Nil concluſuros ſunt polliciti ante diui Ioannis ſolenne, ſunt Gallorū
promiſſa ingentia. De pontificis autem animo erga Cæſarem, bene ſe ſperare aiunt Cæſarei
Hẹc a magno Cancellario qui eſt archanorum Cẹſaris archiuium. Naturæ nunc audite gra-
tiem partum. Heri qui fuit Maii dies decima ſeptima, ſole ad occaſum vergente, Cometem in
ſua ſpecie mirandum inter Zephirum & Boream vidimus, in media cœli regione ſuper hoc
oppido. In zenith noſtri capitis ortus cadenſꝗ ī Oceanum perſtitit in celſa regione aeris im-
mobilis, & in globum conuerſus eſt igneum, a quo tria ſpectatu digna prodibant: viæ duæ
argentei coloris retortæ, velut ſerpentis colubri per herbida prata, quæ ad zenith tendebat

vna triginta circiter giris conſtabat. quę ad imū non plus duodecim: ab eo vero latere, quod
relictā eſpectat Caſtellā, fumus exibat nigerrim⁹, qui paulatim cometę vterū abſorbebat: ita
vt fœtū emittere pręgnās cometes videret: donec viſus ab vniuerſa curia cōſumptus eſt tandē.
Tunc q̄ ſalax aſtronom⁹ Manilius heroico de cometis tradidit carmine, ſubierūt in mentē:
Quum primū in Caſtellam profectus fuero, ex Manilio tibi carmina illa excerpam, vt inde
queas quid cometes portēdāt colligere. Nūc Vale ex Clunio. xv. Kalēdas Iunii. M.D.XX.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

Dclxx. Diſceſſ⁹ Regis & Caſtellanorū conqueſt⁹ d vēdita pte redditum ob magnas īpenſas.

EX Caſtella iam meas habebitis. Inſperati nocte intēpeſta, quam ſecundus & vigeſſimus
Maii dies ſequebaẗ, tā optati a Belgis q̄ ab Hiſpanis deplorati exorti vēti Cęſarea vela
tetēderūt. Illuceſcēte iam die cliuos imminētes Oceano conſcendim⁹ omnes. Nil ſpecta
bilius cerni poteſt. Turritis arcib⁹ & magnificis atriis refertū vidimus velificatū pelag⁹. Mœ
ſtos vidi Caſtellanorū omniū vultus, qui miſerā Hiſpaniā cernunt verſam in prouinciā, ab
Oceano glaciali gubernandā. Gubernatorem reliquit Dertuſenſem Cardinalem. Contra re
gni leges arguūt factū Caſtellani. Alienigenę vetant id mun⁹ poſſe ſaluis legib⁹ pręberi. Cō
queritur & Cardinalis tenuē ſibi relictam benefaciendi poteſtatem. Ad Belgas eat opus eſt, q
vltra patronat⁹ parua beneficia quicq̄ optauerit. Vēdita & fuit reddituū Caſtellę copia q̄dā,
quam dicits iuros. Tenues iam erunt poſt hac regib⁹ Caſtellę vires, quando quidē abalienati
ſūt cēſus. Neceſſitatē pandę claſſis pręter alias ingentes īpēſas & multarū, claſſiū tū in Afros
deſtinatarū, q̄ ad vehendū ad Belgas infantem & infantis ſororis regis Leonorę nuptias ar
guūt nec immerito quidē. Sed eſt concepta in Hiſpanis omnib⁹ opinio de illorū voracitate, q
nihil q̄nt in candidū dirigere, quū intelligant illorū eſſe inexhauſta guttura. Ad nos. Rege
ſublato ab oculis, diſceſſimus Caſtellam verſus. Ex itinere relatū ē Zamorā, quā plerię du cti
errore Numātiā credunt eſſe, Procuratores patrię proditores, q annuerint de donatiuo pro
mulgaſſe. Ni aufugiſſent in fruſta ſecti a furēti populo fuiſſent: eorū domus diruturi procur
rere, obſtitit prudens matrona Albeliſtę comitiſſa, atq̄ vna vrbis ipſius epiſcopus Don An
tonius de Acuña. Audiuimus & neſcio quid de motu Segouię. Feruebit olla paulatim in no
ſtram Calamitatem. Vale ex Valleoleto quo die ſum apulſus. iiii. Kalendas. Iunii M.D.XX.

P,M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

Dclxxi. Turdeſſillas Segouie procurator in curiis diſcerpt⁹ a plebe.

DOnec audiero in Flādriā appulſos eſſe meos conterraneū Magnū Cancellariū & affi
nē Marlianū epiſcopū Tudetenſē, ad vos ibunt meę. ad illos. tūc quia Regi relata, quę
ſcripſero, forte parturiēt aliquid vtilitatis: exemplaribus eritis contenti. Infauſtum au
dite ac monſtro ſimile facinus. Segouię procurator nomine Tordeſillas: q annuerit i curiis
de donatiuo, nec obſtiterit ne dō Fernandus Bouadilla Chincionis comitis titulo a rege do
naretur: quia Segouienſis ditionis ſtatus eius fuerint. A Regina Eliſabetha ob ingentia gen
tricis eius Marchioniſſę Moię obſequia ſemoti, & Marchioniſſę ipſiusq̄ heredibus, ſem
per appellante Segouia, prębiti: quid reportet a curiis a populo furenti interrogaẗ. Se ratio
nem eam regiis magiſtratibus & vrbis rectoribus collegis ſuis nō populo daturū reſpōdet.
Ambagib⁹ poſthabitis, paulo poſt hęc dicta, ſiue eodē ſiue poſtero die mechanici artes deſe
runt, arma capiūt. Siue apud collegas: ſiue alibi. Turdeſillā prehendunt, patrię proditorem
appellātes, trahunt raptantq̄ pręcipitē, cōſpuūt: expilant, Alapis colaphiſq̄ mille, ac mille
iurgiis & contumeliis afficiẗ. Moriaẗ moriatur, ſublatis vocib⁹, patrię proditor proclamāt.
Hinc ad ſuppliciū extra vrbem lacer & ſanguine rorans duciẗ. Franciſci fratres accurrunt,
vt confiteri ſaltem illū ſinant flexis genibus efflagitant, orantq̄. Reſpondetur non eſt vſa con
feſſione opus, plebs eum a peccatis omnib⁹ abſoluit. Ita fato natus aduerſo infœlix ſuſpen
ditur. Sanę mentis quidam verba protulit querula, q hęc ita fierent, ęqua lance tractatus eſt.
Comitem Turdeſillo dedere in patibulo. Scriba ex tranſuerſo alter furentiū nomina ſigna
bat calamo, depręhenſus eandē cucurrit viam. Quę roſę pullulent ex his vepri b⁹ conſidera
te. Nec vltimas fore arbitror, vniuerſum audio regnum perturbatū eſſe. Vale ex Valleoleto
tertio nonas Iunii. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo.

Dclxxii. De nouis rebellionib⁹ / d rabie Toletanorum quid d alcauallis/q̄d d āfiſtea q̄d d donatiuis d obſidione arcis Segouię.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi & Mondeſariis.

EX malo labimur in peius indies Guadalaiara, Cyguenza, & vicina ſtudent iiſdem moti
b⁹: nec potēs eſt Infantati dux ſedare populum ebulliētē. Infantati ſtatus, & Buitragū
ipſius ducis iuris dictio ſunt in propinqua defectione, nec audet dux emutire: plauſib⁹
& blanditiis opus eſſe magis q̄ ſęueritate arbitratur. Mātua carpentana q̄ dicitur vulgo Ma
dritum, calces concuſſit, arma ſumpſit, Caſtellum obſidet: ex licenciati Vargas regii theſaura
rii domo raptaſſe per vim dicuntur circiter ducentū integras armaturas, & de ambab⁹ eius

domibus,quas magnificas in oppido vnam,in agro alteram erexit,diruendis cogitarũt:ſuſ-
pectus eſt vulgo,ꝙ regios pertractet redditus, & vir bonus ſit,ad magna queq; apt⁹ negocia.
Toletum diſſidet pre rabie,ꝙ barbaro, inepto,alienigenę,ſuam prębuerit Rex antiſteã.Regi-
abſtulit omnem autoritatem,Magiſtratus expulit regios. Alcauallas ſe nõ vltra ſoluturos aiũt
Toletani,ꝙ fuerint ad extremam neceſſitatem cuidam veteri regi pro annis octo conceſſę tan
tum:tyrannice autem inquiunt in ordinarium fuiſſe tributum conuerſas: de donatiuo autem
aiunt,nec primum in Valleoletanis curiis conceſſum,debuiſſe peti: q̃to minus ſecundũ,pri-
mo nondum exacto.Segouia non contenta prioribus crudelitatibus,arcem obſidet,aquędu
ctum preſidiariis prębentem potum fregerunt. Agrum perpetuis ſeruant cuſtodiis,ne quid
ad obſeſſos ingrediatur. Don Iacobus cõmendator Calatrauæ Comitis don Fernãdi frater
ſe includi paſſus eſt intra arcem,tutatur vna templum maius:quod eſt arci proximũ.Deus tot
malis exorientibus ſua occurrat clęmentia.Valete ex Valleoleto Nonis Iunii.M.D.XX.

Dc.lxxiii
De acceſſu regi ꝛ quo pacto i Anglia ſuſcep⁹.De cauſantib⁹ tot mala.

P.M.A.M.Magno Cãcellario & Marliano.

OCeani furentis rabiem vos euaſiſſe,Angliam captaſſe,Conturberii ſacram beati Tho-
mæ ſedem viſiſſe. Materteram Angliæ reginam tanti nepotis amplexu delectatam,vt
par fuit,fuiſſe:Cęſarem a tanto rege ſuſceptum,vti decuit,audiuimus,nec ſine lęticia ingenti.
Sed additum eſt regem ipſum Angliæ vna & reginam Calleſium traieciſſe fretum ad Galli re
gis colloquium,iamdiu ab vtriſq; compoſitum,vos parte alia in Flandriam. Quid Gallus &
Anglus egerint nõ eſt noſtræ farinæ vltra ſolicitudinem,qua torquemur,ne Leoni noſtro lu
pi & vulpeculæ cõuentus detrimẽti aliquid ſit pariturus.Si memores eſtis neq; id pingui Mi-
nerua,vt eſt in prouerbio,ſed ex intimis viſceribus in mandatis mihi dediſtis,vt vos de horũ
regnorũ ſucceſſibus,quę turbata relinquebatis,certiores facerem. Verebamini nãq; ex pro-
digioſi Cometæ ſignificatione periculum Cęſaris vel ſeditiones ex veſtrorũ collegarum Gal
lorum & Belgarum,miſero pupillo quem educarunt inimicorũ,voracitate horridas in Hiſ-
pania ſeditiones.Proh dolor.Aperte videbant Onocrotali abſorptores & vna duo illi tantæ la
bis miniſtri Caſtellani pręſentaneam horum regnorum perniciem,cum tam intemperanter
regni leges infringerentur,clauſis tamen oculis,profunda guttura aperiebant illi.Hi ſub ſpe
cibi pinguioris patriæ immemores,tum pollicitis,tum minis & vafris artib⁹ procuratores
curiarum ſubornando,ad hos quos ſcribere me cogitis terminos rem deduxere.De Zamo-
rę Segouięq; crudelibus facinoribus,quidue Toletani ferant,deq; aliis peioris mali pullulan
tibus argumẽtis,incluſo contenti eſtote exemplari.originaliter ad marchiones duos,qui lite-
ralia mea vbera ab adoleſcentia ſuxerunt,illa dum eueniſſent dirigebam:poſthac ad vos:quia
forte prodeſſe poteritis apud fœliciſſimũ a natura,infœlicem ab educatoribus Cęſarem, hęc
illi ſignificando.Licet vereamur ęgritudinem iſtam potius in augmẽtum q̃ in ſalutem pro-
ceſſuram,donec per eoſdem medicos regi valitudinarium intellexerimus. Valete ex Valleo-
leto idibus Iunii. M.D.XX.

De conuentu Galli ꝛ Angli.

Dclxxiiii
Burgos amiſit ſuum candorẽ:defecit.Mors Giofredi crudeliſſima. q̃ritur Motę frater trucidandus.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano Epiſcopo Tudetenſi.

PLacidis mallem ſermonibus veſtras aures demulcere,faceremq; libẽtius,ſi placido nos
vultu ac materno fortuna ꝓſpiceret:ſed ſi nouercali rabidoq; nos ex Sylla diſiicit in Ca-
ribdim,& ex incendio in incendium trahit,quid faciemus?quæ dat accipite. Burgenſis illa ci-
uitas cordata ob frequẽtia mercatorum orbis hoſpitum commercia,candorem ſuum amiſit,
grauius inundauit alluuies.Duo ibi atrocia ſunt cõmiſſa.Giofredum regium metatum face-
tum illum,qui a vobis arcis laris pręfecturam,Burgenſibus inuitis, ad quos eius arcis cuſto
dia pertinebat,impetrauit:erat illis ciuibus exoſus,protulit verba iniurioſa in plebeios quoſ
dam.eam nacti cauſam Giofredi domum adit furens populus armatus, partem anteriorem
diruit diſceſſitq;.Gallum oratorem a vobis in Clunio dimiſſum,redeuntẽ comitabatur Gio
fredus:exiens iterum minatus eſt Burgenſibus:inquiens ex ſanguine Burgenſium neophita-
rum integram ſpero me domum erecturum,& hinc alia huiuſcemodi. hęc inquiẽs oratorem
comitatur abeuntem.Cogitur populus ab his qui verba hęc audierãt.Giofredum iam iter fa
cientem queritãt.Equites illum aſſecuti ſunt,euadere nequiuit:nec ſacelli,quo ſe recepit,numẽ:
nec Chriſti nomen imploratum:neq; aræ complexus profuerũt. E ſacello euulſus ad vrbem
trahitur,multo crudelius q̃ Segouienſes ſuum Turdeſillum tractarunt.mille Giofredum vul
neribus confectum ſuſpenderunt,dehinc raptandum pueris tradiderũt. Eſt & aliud multo fæ
uius quod leſæ maieſtatis crimẽ cõplectitur. Eſt Garſias Mota Pacenſis epiſcopi frater. Vnus
e rectoribus eius vrbis, & is cuius ſuffragio donatiuũ ciuitatis nomine conceſſum eſt,Garſiã

trucidandum quęrunt.latuit.Domum eius adorti comburere tentarũt:ꝙ in diſcrimine locaretur ciuitas eo igni,ob vicinas domos ligneas deſtiterunt ab incendio.domum ingrediũtur. In vicinam plateam e feneſtris quicquid intra domum repertum eſt,proiicitur,auri,argẽtiq; ac ſupellectilium copia ingens aceruatur.Proh indignum facinus:erat is Garciruizius prefectus cuſtos omnium priuilegiorum bullarumq; Põtificalium & breuium membranarum ſcripturarumq; omnium, quas cum regibus Caſtellæ pontifices regeſq; ac potentatus cęteri ab initio rerum per fœdera inita,vel alterne gratias aut contractus, cumq; illis Caſtellæ reges negociati fuerant.In ea domo ſcripturarum earum arcas habebat,quæ in egregia debuiſſent arce ſub fidis veteribus regiis cuſtodibus & pręfectis ſeruari.tradita ſunt igni & in cinerẽ verſa omnia. Caſtellæ nulla fides reſtat geſtorũ ſuorum cum viuente quoq;,qualia hinc cõmoda

Dc.lxxv. ſperẽtur,cõiectamini.ni veneritis cũcta ruent.Valete ex Valleoleto Idibus Iunii.M.D.XX.

P.M.A.M. Marchionibus.

De pdigio ſis cometis.

INtellexiſſe vos arbitror per meas literas de acceſſu regis Cęſaris ad optatum natalẽ ſuum ad Belgas.de rebus aliis exemplaria literarum quas ad magnum Cancellarium & Marlianum philoſophorũ noſtræ tempeſtatis maximũ,nec mediocrem oratorem,legetis. Vos autem,vt ſtem promiſſis, ex Manilii aſtronomi ac vatis libro primo heroica de Cometarũ portentis carmina ſuſcipite.Vt intelligatis q̃ aperte Cometes ille Cluntenſis,quẽ vobis deſcripſi, rege Cęſare diſcedere iam parante, naſcentes nunc rubos,vepres,ac dumeta ſpinoſa, ſine roſis aut moris comeſtibilibus ſignificauerit.Autorem ipſum audite.

Funera cum facibus veniunt,terriſq; minantur
Ardentes ſine fine rogos,cum Mundus & ipſa
Egrotet natura nouum ſortita ſepulchrum:
Quin & bella canunt ignes,ſubitoſq; tumultus,
Et clandeſtinis ſurgentia fraudibus arma:
Extremas modo per gentes,vt fœdere rupto,
Quum fera ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitq; trium legionum ſanguine campos.
Arſerunt toto paſſim minitantia cœlo
Lumina,& ipſa tulit bellum natura per ignes:
Oppoſuitq; ſuas vires,finemq; minata eſt.
Nec mirere:graues rerumq; hominumq; ruinas
Sępe domi culpa eſt,nec ſcimus credere cœlo.
Ciuiles etiam motus cognataq; bella
Significant:nec plura alias incendia mundus
Suſtinuit,q̃ cum ducibus iurata cruentis
Arma Philippeos implerunt ſanguine campos.

En de Cometarum portentis,que cœleſtes ignes id eſt Comete ſignificant: quorum effectus prę oculis habemus,nec ſatiſſactum arbitror,parari multo peiora video, quam acciderint ad hunc vſq; diem : multa & ſaltantium caprarum & alias cometarum genera deſcribit ſuo methaurorum libro philoſophus. Sed qualem noſtris oculis in Clunio vidimus nullum : hinc ex his pluſq̃ ciuilibus ſimultatibus vereor deteriora. Nollem hęc ſcribere ſi materia daretur ſapidior.Hęc fortuna parit,hęc dici oportet,hęc ad Cęſareos non ſcribo:quia vti ſuæ domus illorum quiſq; nouit penetralia , ita Maniliana carmina nouit. Valete ex Valledoleto idibus

Dc.lxxvi Iunii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

De eiecto ex Valentia prorege. de caracellis cõtra prore gis iuſſum: de motibus Valdoleti.

CAnicula minutęq; ſtellæ ſuas certis anni temporibus ſortiuntur vices, & cœlorum proceres Solem puta Lunãq;,ac reliqua errantia ſydera ſuis affectibus moleſtia ſolent afficere.Ita Valentinus populus poſt abactos proceres,Proregem nunc don Iacobum a Mendoça,quem paulo ante lęti ſuſceperant,male tractatũ eiecerunt.Sed qualiter acciderit,vti Reuerẽdiſſimus Cardinalis Dertuſenſis mihi retulit,habetote.Inſolens tot ſucceſſibus effecta plebs, ſolitum belli ſimulachrum die pentecoſtes exercere ſtatuerat,petiit per Sindicos a Prorege veniam.Satiſſactum hactenus ait Prorex.huiuſcemodi armorum ſpectacula regiæ aduerſantur autoritati,propterea vt ceſſarent iam tãdem ab iſtiuſmodi actibus hortatus eſt, imperare nõ eſt auſus.Iraſcitur populus.ſęuit plebecula.ſuam parat multo plenius explere petulãtiã.ſtatuta venit hora. Vias vicoſq; omnes ſcopetarũ ſclopis,tympanorũ roboatibus & clamoribus implens verſus Proregis atrium,in eius impudentiorem ignominiam dirigit greſſum . per

nuncios petiit Prorex, vt ſaltem abſtineant a ſuæ domus tranſitu, ne vxorem grauidam, quę
illos formidat ſtrepitus, locent in abortus diſcrimine. Rabidius in aduerſum tendūt. Ante fō
res atrii duplicato ſcopetas ſoluunt: & tympana quatiunt. perterretur vxor tremēs, perturbatˀ,
embrionem peperit. Poſt paucos inde dies occaſionem nacta plebecula, ꝙ Prorex nobilibꝰ
magis faueret q̃ populo, inſurgit, tumultuatur, arma capit, Proregē obſidet, ac expugnat.
per poſticas atrii feneſtras ſe demittit, aufugit laruatus. Eſt & huius oppidi Valdoleti vulgus
elatum, conuenticulis intendit. De diruēdis procuratorum domibus ſermones mouet. Heri
Franciſcę regulę frater vnus Alburcherchi ducem Frāciſci dela Serna curiarum procurato
ris hoſpitem, adiuit: ſecreto monuit vt ilico ab ea domo diſcedat, ī ſummo eſſe periculo ſi mo
retur: audiſſe in eius cęnobii angulo, quadrillas iniſſe conſiliū de domo illa diruenda, ipſoq;
duce perimendo cum vniuerſa familia, ſi obſtare niteretur per belle ſatis compoſiteq; labun
tur hęc veſtra regna quę deſeruiſtis. Valete ex Valledoleto decimo Kalēdas Iulii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cācellario & Marliano. Dc.lxx vii.

Relatum eſt mihi: nomine Cęſaris veniſſe mādatum vt Valdoletanis de promiſſo dona
tiuo dimittatur obligatio, vtq; nundinis & mercato fruātur liberis, & libera piſcium,
tritici, atq; ordei ſit venditio, ſine vllius tributi ſolutione. Sero ſapuiſtis. placatus eſt tamen hac
beneficencia populus aliq̃tiſper: optandum eſt vt conſtet. Segouia eſt inter ſe diſſidens, clerus
ac nobiles a populo diſſentiunt. Arcem tenet populus obſeſſam, & in ea comitem ipſum don
Fernandum, ipſius arcis nomine regis pręfectum. In Areualo regię conueniūt cohortes, Se
gouiam ituræ, duce curiæ prętore Ronchillo, vt ſi fieri poterit tumultuū excitatores luant ſuæ
crudelitatis pœnas. Toletum cum ſolemni pompa don Petrum Laſſum ſuſcepit, & patriæ li-
beratorem appellat: ꝙ in Clunio ſit aperte locutus regi de regni grauaminibꝰ. Malo viuit ſto-
macho vrbs illa, fomes eſt futura ingentiū malorum. Cęteras nititur ſeducere ciuitates: Pacen
ſem Epiſcopum magiſtrum Motam creaſtis & Palentinum cum alterius Epiſcopatus reten-
tione. Licet Hiſpanus ſit, duabus tamen de cauſis parum eſt Hiſpanis ſatiſfactum. Eius ductu
& conſilio ſuſpicantur omnia fieri quęcunq; contra regni leges & ſtatuta emergunt, quo ipſe
fortunales ſibi ſarcinas augeat: cum Capri fauore. Altera eſt cauſa ꝙ eius cōſenſu penſionibꝰ
grauentur Antiſtes in alienigenas: quibus modis hęc regna pecuniis euacuantur. Hęc ſunt in
vſu, hęc habetote & valete ex Valledoleto Kalendis Iulii. M.D.XX.

De bñficencia ī Valdoletū de Segouia diſcorde. Toletuʒ dō Pe. Laſſuʒ ſuſcepit honorifice ꝙ negauerit ð Mota promoto in Palētinū.

P.M.A.M.Ad Ludouicum Vaſquez. Ioannis
Vaſquez Murciæ rectoris filium eruditū. Dc.lxx viii.

Peregregiū rectorem iſtius vrbis patrem tuum, qui nec prece nec precio diuerti potuit,
vt de nouo donatiuo annuēdo aſſentiretur, intelliges quæ hic acciderint, quāq; turbulē
ta ſubeant tempora. Tuum de imperii electione heroicum tulit poema, ſucco plenū eſt, & ele
gantia. Nil ęque ob veterem cum genitore tuo amicitiam me potuit delectare, te filium mul
to magis ob innatas & acquiſitas tuis vigiliis virtutes, admiratur: q̃ vi naturæ coactus amet,
quum amet ardēter. In humanis actionibus habes virtutū omnium in patre ſpeculum: quæ
in egregio ciue poſſunt deſiderari. A deo autem, & natura, quæ dare viuentium nemo poteſt,
iam inſtrumenta es conſecutus: quibus ab iniuria obliuionis te genuſq; tuum queas vendica
re. Turbida hęc noſtra tempeſtas: materiam ingenſis pręſtat ſatis amplam: licet calamitoſam:
qua poſſis ex homine in heroē trāſformari, ac lethargi tetras cauernas euadere. Viues poſtq̃
viuere deſieris, modo deſidiam excutias, nec laborem amplecti recuſaueris. Vale & conſilio ad
hęre huic meo. ex Valledoleto: Kalendis Iulii. M.D.XX.

De carminibus filiū Jo. vaʒqueʒ rectoris Murcię ꝗ nunq̃ annuerit de donatiuo.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano. Dc.lxx ix.

Fame, Flāma, Ferro, Regna Ruunt Regia: cum equitibus quadringentis, peditibus duo
bus millibus, prętor ille Rōchillus Segouiam petebat, in ſeditionis autores. ſenſit infœ
licem ciuitatem electis bonis omnibus eſſe in plebeculę ſęuiētis poteſtate. Siſtit in ſancta Ma-
ria de Nieua itinere in medio. Adortus eſt Segouienſis populus cum exercitu octomillium pe
ditum equitum paucorum pretorem ipſum. Inſilit illis a tergo cum vna equitū centuria Dō
Ludouicus dela Cueua, peremit quoſdam, cœpit ſex e primariis inter quos rectorē vrbis eius
Peraltā. It poſthęc ingens multitudo populi, Ronchillum e loco vbi ſiſterat fugere coegit, li-
berum reliquit Segouienſibus oppidum, vbi conſederat. Contra regias cohortes mittit Tole
tum ſuppetias Segouienſibus, duce Ioanne Padilla iuuene nobili, ſed earum ſeditionum au-
tore, ob aduerſæ partis familiæ de Silua, odium inteſtinum, vxore doña Maria Pachieca Ten-
dillę comitis vita functi filia ſtimulante, elati aiunt animi eſſe fœminam illam, & mariti ma-
ritum. Trahunt etiam Toletani Archiepiſcopatus loca in ſuæ vrbis ius & obſeruantiam.

Ronchilluſ Segouiam Segouia illū pellit e ſegouianis ꝗdam perimuntur & alij capiunt.

ipſius vrbis arcem & portas ac pontes & vias præhenderunt,nobilibus multis eorũ opinio ni aduerſantibus.Regios magiſtratus abdicarunt.Dux Infantati Guadalaiaræ fere dominus: tumultuãtem iam ciuitatem illã:iugulato e ſeditioſis vno primario,nomine.N. de Coca,quẽ populus ſequebatur ſedauit .Sedduci aduerſum aliud contigit.Comes Saldaniæ primogeni tus eius heres inobſeruanter patrem tractauit.enſe euaginato intra patris hoſpitium tucidan dum quęſiuit don Rodericum fratrem vnicum,eo ꝙ Rodericus adoleſcentem quẽdam comi tis famulum percuſſerit alapa.Indignatus Dux pater:filium Comitem exilio mulctauit.Pro Burgenſi populo venit ad Cardinalem & ſenatores Salinę Comes,veniam petitum præterito rum cum ſummiſſione humili ei9 vrbis nomine,non impetrauit,timeo deteriora. Vos Va lete ex Valeoleto tertio nonas Iulii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

Dclxxx. De facultate corrigẽdi clericos.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

IVſta petiſtis quando impetraſtis a Põtifice ,vt regii ſenatus princeps quiret ſacerdotum er rores corrigere, ſed cauſa fuit id breue pontificium durioris in his regnis acrimonię tri bulos addidiſtis in veſtris ſegetibus.Appellat clerus,Toletum conuenit vniuerſus. Currẽ tibus addit ea ciuitas iam diu ſæuiens calcaria. Rem adeo nouam,licet recti faciem monſtret, non patientur, eſt his artibus conceptum in veſtros collegas odium augere, indies magis ac magis excandeſcunt & creſcit contagio.Salmantica regnorum Accademia nobiles & ipſa diſ cuſſit ab humeris.petulantem iuuenem don Petrum a patre Maldonatum a matre Pigmen tellum populus ſibi ducem elegit. Clodium imitatus ad populum a nobilitate tranſiliuit: eſt Beneuentanii Comitis nepos ex ſorore. Auræ vulgaris dulcedine pellectus eo fauſtu gaudet. Itidem & Auila quã latinus Abulam appellat heffecit,vicinę ſũt,facile conſociantur. Reddi tus regios ambę colligunt,exactoribus iectis & queſtoribus eliminatis. Medina Campi iã ſequitur illorum veſtigia.Cardinali & ſenatui tormenta Regia,quę ibi ſunt depoſita,petenti bus vt Ronchillo prętori dentur negauit, nolle ſe inſtrumenta præbere quibus ſuis nũdinis vtiles vicinos & amicos Segouiẽſes torqueant.Rogate Medina vt a conſilio delẽdi Segouiã ab ſtineant,nequire ſe non ferre talibus vicinis ſuppetias ,ſi inſtiterint, proteſtantur. petit idem & iam ructat murmura,& hoc oppidum Valdoleti.Conca & ipſa palpitat,fomes omnium ma lorum Toletum,ob ſuam antiſteam Barbaro inepto ſtirpis eius hoſtilis prębitam, præter q̃ rellas alias: mugit vti iaculis taurus vulneratus.per literas, pernuncios , quibuſcunq; modis poteſt,ſecum trahere vniuerſum Regnum nititur. Murcia vnius regni caput calces excuſſit, Magiſtratus eiecit, prętorem curiæ Leguizamum virum nobilem a ſenatu ad ſeditiones ei9 pullulantes miſſum , adortus eſt furens populus , ſub occaſſione ꝙ in vnius nobilis & plebei controuerſia dixerit aliter eſſe agendum cum nobili aliter cum plebeio.Ergo tu factionarius es inclamat vulgus,& occidendũ q̃ſierunt.Euaſit ſeminudus,fugiẽs ad milliaria nouem am pli9,ſecuti ſũt ei9 veſtigia,latuit,mœſti ꝙ Giofredi Burgẽſis exẽplo careãt,regreſſi ſũt.ſed du as accipite roſas iã tãdẽ iter tot ſpinas ſpirãtes:a vobis vnã:a fortuna alterã:pacabiť forte mul torũ animus de tot auerſis ex hac quam miſiſtis beneficencia, de donatiuo nõ exigendo licet multę vrbes annuerint. Quę vero a fortuna eſt. A claſſe noſtra e littoribus Laletanis dimiſſa, nuncii venerunt,ituri ad vos ꝑpe diem. Inſula Gierues e Syrtibus vna,noſtrorum quondã ſepulchrum,quia noſtras copias ſępius ꝓfligarunt, ſeſe dedidit. Cęſari obſeruãter parebit, ſubdidit colla iugo, Tuus œconomus Carolus ſcripſit hos motus Cęſareę detraxiſſe Maieſta ti plurimum apud vicinos reges.vbi nam ſit culpa tu intelligis,intelligant & tui familiares,ne odiũ vertãt in immeritos.Attamen cito diſſoluentur hæc nubila:neq; deerunt aquæ tantum ignem nunc flamantem extinturæ Vale ex Valdoleto decimo Kalendas Auguſti.M.D.XX.

Dclxxxi. De couentibus Cęſaris & Angli de ſpe aduẽtus Cęſaris Conuentuſ communitatis in Abula.

P,M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

AVobis ꝙ rex Anglus traiecerit fretum & Cęſarem vna cum regina Cęſaris matertera intra Cęſaris fines viſerit, e conuerſo Cęſar Calleſiũ petierit : delectamur vehementer laudamusq; conſilium veſtrum ꝙ totis viribus retinere Angli regis animum ſtudeatis. Iturum dicitur prope diem in Germaniam ad primam coronam Cęſarẽ,quo liberiores eſſe poſſitis ad reditum inquitis. Rite fiet,qua nãq; hora ſentiet Hiſpania vos ad ſe faciẽ dirigere,ſe dabitur. Duris aliter & amaris dapibus depaſcemur. A nobis quid noui emergat audite.ci uitates & oppida quæ diximus querula eſſe in Auila,inuitis Cardinali & Senatu,cõueniunt per procuratores, queq; duos aut ternos deſtinat. Ne conuentui intendant: aut ſi aliquid ve lint vna cum eis a Cæſare petatur aiunt, ſe fauturos eorum poſtulatis pollicentur . Surdas pręſtant aures , citant & reliqua Regni membra, vt de communi commodo conſultura

veniāt ad ſe. Valdoletum confricat humeros. ſanguis huiꝰ populi ebullit, crebros cogit con
uenticulos. Senatus aut prætor curiæ quiſq; prę hēdere neminem audēt. Antonius Fonſecca
relictus a rege generalis militum regiorum dux, edicebat ſtipendia, vt pedites quoſdam coge
ret, curabatq; velle ex oppido tormentarium puluerem aſportare. vetuit populus tumultuās,
& conqueſtus eſt ꝙ in ſuos vicinos iſta molirentur. petiit vna vt prætor Ronchillus & copiæ
Segouiam infeſtantes, diſſoluantur: aliam petunt queri viam qua tumultuum autores puniā-
tur, q̄ eius vrbis excidio: de militibus & puluere annuerunt, de tollendis armis a Segouien-
ſibꝰ conſulendi tempus in diem tertium Cardinalis & ſenatus petierunt. Antonius Fonſecca
his ita ipſo inuito conceſſis, Areualum petiit. Regias, quotquot poteſt, cohortes accerſit. Medi
nam Campi ante lucem adoritur. Regia petit placidis verbis tormenta, ibi ad hos caſus emer
gentes a Catholicis regibus depoſita. Vetuerunt cōtra vicinos Segouienſes educi. Ad viarum — Pugna in Medina.
fauces locant e tormentis quędā, ad defenſionē ſe accingunt, ad manus ventum eſt, vim ten-
tat Fonſecca, affines & aſſeclas plures intus habebat, in eis cōfiderat, fefellit eum opinio. Sol-
uunt inuolentem ingredi tormenta Medinenſes: perimunt quoſdam. Gutterius Quixada tūc
oppidi gubernator erat, generali regis armorum duci machinas traddi debere cōſuluit, per-
uicaciā oppidanorū cernens, ſceptrum cuiꝰ auctoritate regebat, ad eos proiecit, nolle ſe ea po
teſtate vti contra Regios duces ait, exiuitq; ad Fonſeccam. vt paucis abſoluā, ad ignem procla — Horrida cōbuſtio.
matum eſt. Incendium, de quo poetę fabulantur, Troianum non puto fuiſſe crudelius. incē
ditur nundinarium illud oppidum, ubi a diuerſis orbis partibus mercatorię ſeruabantur fa-
cultates. Combuſtum eſt diui Frāciſci cœnobium ad medullam, adeo vt ibi fuiſſe vnq; quic
q; ędificatum negares. miſeranda ſtrages, q̄ in Octobris nūdinis a venditione ſupererant mer
ces, ad Maias alteras in eo cœnobio colligebant omnes. Tam atrox tamq; repetinus ſuper-
uenit turbo igneus, vt exportari nihil potuerit. Quicquid precioſum inerat in cinerem con
uerſum eſt. Tercentum millia ducatorum amplius aiunt id incendium abſtuliſſe mercatori-
bus. Raſa iam eſt platea ingens illa, raſę & vię omnes nundinales. In lateribus paucę domus
euaſerunt: oppidani autem, licet facultates vniuerſas abſumi cernerent, a pugna tamen nūq;
deſtiterunt, donec Fonſecca re infecta prouinciam reliquerit. Ingreſſum tentauit in Tordeſil
las, vetitum eſt a Marchione Denię Reginę relicto cuſtode, populo id exigēte, qui & ipſe mo-
tus erat petebatq; per Reginam rerum dominam gubernari debere regna. Areualum ſe con
tulit Fonſecca. Ita paulatim imus pręcipites, ibimꝰq; in dies magis ac magis ni properatis
ad hęc regna venire. Valete ex Valedoleto decimo ſeptimo Kalendas Septēbris. M.D.XX.

P.M.A.A.M. Magno Cancellario. — Dclxxxii.

DIſtulit curſor diſceſſum, Vno proterea contextu duas habeto meas. Circiter idus Au-
guſti decidit e cœli regione concretum ros, gelatæ ſunt in vineis vuę. ſperant reconua,
lituras ſi ſuperuenerit imber. pro portento habetur, quia nunq; alias. ex hoc nouo natu — De gelu Auguſto miſſo e pro noſti ſcō. De caſu pupularis motus. De motu Gallecię ac ſeruato p cōpoſtellanum Archiepiſcopū Pro rege.
rę officio pronoſticantur, prope diem fore vt gelentur populares. hę alluuies, ſine alis volitant,
ſine ducibus certant. Gallecię quoq; regnum eſt in armis, perimendum quæſiuit furēs popu-
lus Fonſalitę comitem proregem. Archiepiſcopi Compoſtellani don Alfonſi Azeuedi, cuiꝰ
eſt in eo regno auctoritas primaria, ſeruatus eſt opera. Audita vicini oppidi Medinę campi
iactura, Valdoletum turbatum eſt, Nulla ratione habita de Cęſarea in eos beneficentia: de nū
dinis & foro liberis, deq; tritici, ordei, & piſcium venditione ſine vllo tributo, tumultuantur
oppidani, Inobſeruanter furiunt, de Cardinali & ſenatu iam nulla mētio: Fonſeccæ relicti a
Cæſare militum ducis domum adeunt magnificam, comburunt & funditus euertunt, petūt-
q; a Cardinali vt a Fonſecca tollatur execitus: populi rabiem timentes Cardinalis & ſenatus
per precones Fonſeccam militibus ſpoliant. Audito edicto Fonſeccam deſerunt milites. His
perculſus caſibus Fonſecca fugam rapuit, aufugit & frater eiꝰ Burgenſis epiſcopus. Rōchillꝰ
vero regię curię pręfectus nuſq; viſus eſt vltra: Fonſeccam arbitramur fuiſſe comitatum: per
pręcones promulgati ſunt ab inegta plebe debacchate hoſtes rei publicæ, quo tetenderint eſt
incertum. Poſt Fonſeccæ dirutam combuſtāq; domum, ſolutis habenis iam vagatur igna-
ra plebs: Petri Portilli procuratoris municipalis, qui dicitur annuiſſe de mutandis Alcaualæ
tributis ab ordine priore, domum adeunt, & depręedantur. Is eſt opulentus mercator, com-
burereq; cœpūt, & feciſſet, niſi pars maior obſtitiſſet, ob vicinia, quæ vniuerſa flagraſſet illa i
cenſa. Sunt & in Frāciſci Sernę atriū, eo ꝙ procurator in Clunio annuerint Regi de donatiuo
ſeperarūt ab incendio ne ſerpens iginis oppidū ſterneret, p̄da contenti & parte domꝰ diruta
diſceſſerūt, Ne ſint oīa ſtomachoſa, vnū accipito ſapidū: Tres illi populi, q mōtes īcolūt Cāta
bros & bellis apti vulgo Biſcaini: Aſtures et Lipuzcani ſe vēturos advnū offerūt in Regię co

ronę auxilium ſi vocētur, Roderici a Rua computatoris: equitis Aſturis, honeſto loco nati, diligentia & induſtria retenti ſunt Aſtures in fide. Labimur in deterius indies magis ac magis ni properatis. Vale ex Valdoleto decimo tertio Kalendas Septembris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dclxxxiii. *Cur tantũ vaget iſta labes et q̃rum cauſa. quid annuerint trementes Cardinalis ⁊ ſenatus inſolẽti vulgo.*

NOuas habemus a vobis literas: quod ſitis Hiſpanis per turbationibus perturbati. Nō miramur, veſtra res agitur: ſi ammiſeritis hæc regna, veſtrę coronę gēmas & lacertorum vires perdetis. Excoriarunt iſti collegæ tui Caper & conſocii cerberi ad oſſa vſq; Regna hęc. Vnde obolum poſſint habere ad ſtipendia militibus perſoluenda, quib⁊ obſtare tātę labi queant, non reperitur. Propterea diſſolutis cohortibus populo ſubdere capita coguntur Cardinalis & ſenatus: ad quos ab huius populi conuenticulis venere nuntii, multaq; inſolenter petierunt. Nil negatum eſt, nec ſe tutos arbitrantur. De mittendis Abulam procuratoribus ad eos qui ab aliis vrbib⁊ & municipib⁊ illic ſunt congregati, ſermo eſt inter eos agitatus. Beneuētanus comes & Oxomenſis epiſcopus municipales & ipſi debere curias illas huc vocari, non autem mittēdos eſſe procuratores a tanto municipio ad illos, ſuffragati ſunt. ſuſpecti ſunt populo. Iam Cardinalis gubernator & ſenatus quādoquidem prohibere nequeunt quin conueniant, ad ſe illos trahere conati ſunt. Nil minus q̃ ipſi poſtulent, ſe regnorum vtilitati conſulturos pollicentur. Recuſant aduentum qui Abulæ negociantur. Volūt (uti ſuſpicamur) imperare. Sūt in hoc oppido terdecim tribus, dicunt perochias, ſingulis cōueniūt diebus. Inſultant ignari plebei iam in primarios, veluti vulpes in leonem, q̃do cathenatum & quartana preſſum leonem ſentit: tortos in comitem & Epiſcopum, reliquos etiam nobiles omnes iam dirigit oculos petulans plebecula. Imperatorem ſibi elegit quē ſequatur infantem Granatę conuicinum virum regia ſtirpe ortum & ſanguinem regium redolentem, omni virtute prędituū, licet aduerſe a populo ſentiat, nō auſus eſt recuſare, quinq; illi addixerūt populares legatos, quorum conſilio gubernetur oppidum, nocturnas exercent excubias, verentur ne ruat ex inſperato militum aliqua manus ſub nobilium fauore. Vagos omnes, qui ſinę artibus aut ſine domino agunt, eiecere. Ita cohortibus regiis diſſolutis et ſpe dempta, ne cogere queant vllas copias, Cardinalis & ſenatus vt implicitum gregem ſine tutoribus melampis ſe eſſe reperiunt. Sęuibunt in eos lupi ad libitum. Toletum habet in curiis Abulenſibus primatum. Toletanarum copiarum præfecto Io. Padillę Medina Campi tormēta regia illi oppido credita præbere ſtatuit: quid cogitent tempus loquetur, nil proſperi emergit. Communitatis nomen coaleſcit, regium labitur in deterius. Vale ex Valdoleto quarto Kalendas Septembris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

Dclxxxiiii.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Quid Conchenſis epiſcopus. q̃d Alora hiſtoricus in conuentu plebeio.

SAepe accidit, vt mittendi curſores diſceſſum producant. Datus eſt locus vt priori adderē pleraq;. Ad ſedandos Valdoletanorum animos ex Cardinalis & ſenatus nutu Conchenſis epiſcopus huius princeps Canzellerię Valdoletanorum adiuit conciliabulum. Iure iurādo pręeunte aſſeruit: Cardinali & ſenatui Medinę calamitoſā ęrumnam fuiſſe moleſtiſſimam, ne velint eius ruinę cuiq; ipſorum culpā impingere. Exhortatusq; eſt Valdoletanos eorum nomine, bono ſint animo, fore ipſos regnorum cōmodo fautores & hic multa, & ſuggeſtum conſcendit Gonſalus Alora, regi⁊ hyſtoricus, lingua diſert⁊, de monarchia, de democratia, de ariſtocratia quędam, quid vtilius, quid tutius. Romanorum principatum aliorum exemplis edixit, vt Romani coaluerint concordia durante, vt ruerint diſcordia pullulante, diſeruit.

Oratio Alorę

Quid vterq; profecerit tempus dicit. Video paulatim iſta venire ad ineptorum poteſtatē: quibus nihil penſi eſt. Ad ſubulcorum manus per mare tempeſtuoſum regendi naues certo trahi miniſterium, depulſis artis maritimæ naucleris. Nudius quart⁊. Regina catholica acerſiri iuſſit Conchenſem epiſcopum veterem ſuum capellanum maiorem, & e ſenatoribus antiquis Zapatam, Polancum, Aguirrum: Iuris peritos. Redierunt nulla re, quæ momenti ſit alicuius, acta: viuit eadem Saturnia grauedine peſſundata, a negotiis abhorrens. Ruat cœlū an noua procreet ſydera, illi tantundem eſt. Eodem die Burgenſis populus vt crimen crimini addat, in Burgenſis epiſcopi prouiſores ſęuiuit, eiecitq; inde facto impetu. Oppidum epiſcopale nomine Villa Fruel properanter adeunt. Epiſcopum trucidandum quærunt, ociabatur nanq; ibi, quid inſolentia vulgi eſſet paritura expectans. Aufugit: dedere oppidum in prædam & vna epiſcopi ſupellectilia omnia. Quęſiuit & Palantinus populus epiſcopi ſui fratrē Garſiā Ruiziū Mottā, peremiſſet repertū. Latuit. Sæuiuit & idē popul⁊ in clerū, eo q̃ poſſeſſionem epatus liberam magiſtro Mottę Paceſi epo dederit: putās Eq̃um ipũm apud Regē

Cæſarem, vt Capro aduletur, malorum autorem. Hæc fiunt hęc habeto ex Valdoleto tertio Kalendas Septembris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dclxxxv.

Boadilla plebeius refert Medinę dominiũ & crudeline ce rectorũ Medinę de ſup biſſimo Boadillę dominatu. &c.

MVltiplicato huius hydrę capita renaſcuntur. Quis tãdem ſit futurus tot malorum finis ambigimus. Boni torpeſcunt omnes & e patriis laribus eliminantur. Siccarii, lenones, prędis & latrociniis aſſueti eleuant capita. O dictu miſerandum. In Medina campi combuſta. Vilis pannitonſor, nomine Boadilla, manu promptis & petulantibus coactis oppidi vſurpat autoritatem. In pretorio coram ceteris rectoribus oppidi eorũ collegam Aegidium cognomine Nepotem, ipſius Boadillę quondam herum, enſe nudato trucidauit, nec emutire quiſq̃ eorum auſus eſt, per pretorii feneſtram dehinc ad pueros cadauer eiecit. trahitur miſero raptu per cœnoſas oppidi vias, & diſcerpitur. Hoc perempto quærit Boadilla ſequentibus digladiatoribus rectorem alium nomine Loppe de Vera, repertum eadem lege ſectũ in fruſta tractauit. In Chriſtophorũ quẽdã librorum paginatorem, ꝙ dicere auſus fuiſſet debere tradi ducibus regiis machinas regias, equalem exercuit ſęuiciam. Ita lanitonſor rerum illius oppidi regendas ſibi vſurpauit habẽas: ſtatq; illius dicto. Primariam ſibi domũ in pretorium elegit, dat leges pro libito. Accerſitos in concilium oppidi primores, ſedere iubet ſi grati ſint, reliquos ſtare patitur: audet erigere caput contra illius torrentem nemo. tributa quibus alatur exercitus contra regios magiſtratus, imponit. Senatum quo duce imperat & executores miniſtros ſibi eligit. Laruam hanc inter ceteras fortuna excitat. Cito cadet quia cito ſine fundamentis ſurrexit. Malum interea ingens eſt. In hoc autem egregio municipio Valdoleto vicatim exiguntur ſub mutui nomine pecunię, quibus excubię alantur. Mille militum elegerunt numerum, qui preſto ſint ad emerſuras occaſiones. Quid ipſi velint non intelligunt. Alatam imitantur formicam per aera vagantem, quo tendat ignaram.

Quã ſuper bc imperet Boadilla.

Eſt huius oppidi conciuis Alfonſus Nignus, vir nobilis, ꝙ eum ſenſerunt ſuis cogitatibus auerſum, licet iuſticię ſit prefectus, quem dicunt Merinum alias alguazillum maiorem, odio proſequũtur. turrim eius egregiam in agro mœnibus vicinam cõbuſit vulgi furor. Viridariũq; ingẽs adherens mœnibus, arboribus, vinetis, roſetiſq; erutis, muros etiam circunſepientes diruerunt. Ad conuẽtum Abulenſem a cardinali & ſenatu miſſus Cõmẽdatarius Hyneſtroſa: ſuaſũ ne illa fierent, ſenatu regio inconſulto, quia precipue ſint vna ipſi fautores futuri in his omnibus quę ad regni cõmodum & honorem faciãt, neq; auditus neq; admiſſus, regreſſus eſt. ſũt hæ artes quibus fortuna exagitat hęc regna.

De rebus Alfõſi Migni.

Intelligimus etiam Madritenſes arcem illam q̃ñ dicunt Alcazar obſidere, vt a regio arcis præfecto Frãciſco de Vargas noſtri theſaurarii Vargas nepote auferant: & populo dedant, petiiſſeq; ad id onus a Toletanis auxilia. Sed audi deterius aliud. Senatus princeps Granatenſis archiepiſcopus & ſenatorum pars maior, magnꝰ etiam Caſtellę commendatarius Fernandus a Vega: de turbati populi aduerſis conſiliis facti certiores, latenter ab oculis hominum euanuerunt, quo diuerterint ipſi dicent aliq̃ do. Sapienter egiſſe iudicati ſunt. Re tamem a populi primoribus intellecta, ſupplices a Cardinali petierunt vt illos accerſiret, præbita fide tutellari reuerſi ſunt: Granatenſis & qui cum eo ierant ſenatores, vt conſtanti ſint animo populares optandum eſt. Volubilitatem formido. quia precipue. Io. Padilla Toletanarum Copiarum dux, a Turdeſillanis Deniæ marchione reginæ cuſtode inuito, cum bis cẽtum militibus ſuſceptus eſt intra oppidum, a quo Fonſeccam Regium generalem exercituum ducem deturbarunt. Altero die Padilla vocatus a Regina, multa de regnorum ruina diſſeruit: ad eiꝰ præſentia dicta præſtitit aures sereniſſima Regina, dixitq; ſe prouiſuram: ſed ſua priſtina valetudine peſſundata operatur nihil, recuſatq; diplomati cuiq; imponere manum, ꝙ ſi faceret actum de noſtri Cæſſaris eſſet autoritate, viuente matre præſertim. Dum hæc ita ſcripſiſſem & diſceſſum tabellarius differret: audiuimus. Madritẽſes dediſſe in p̃dã egregiũ illud nũdinale oppidũ, dictum Torreiõ. Io. Arię municipiũ eo ꝙ. Io. ip̃e Aries eius dñs cum equitibus ducentum, peditibus autem quibuſdam veniret contra in prefecti arcis obſeſſi auxilium, ſataq; omnia vineaſq; ac arbores omnes eius oppidi viciniæ extirpaſſe. Vnde reiectis venientibus auxiliis ad obſeſſos, ſuſceptiſq; mille peditibꝰ Toletanis, arcem tãdem expugnarunt. Eſt ea iam in populi poteſtate: cum armamentis omni fariam illic a Catholicis regibus incluſis. ergo noſtras vires hebetat, ſuas adauget, hæc communitatis inſolentia. Se deleturos quot q̃t proceres a corona Regia qcq̃ poſſideant, aperte prædicãt. Coronam ſe ditaturos regiam inquiunt. quid iudicem ambigo. Vbeda etiam ac Baizia & Gienium in Vandalia fremunt. Complutum quod eſt Alcala de Henares leuauit ab onere gubernandi archiepiſcopatum Toletanum. Don Franciſcum Mendozam eius antiſtęe guber-

natorem ,poteſtatem illi ademit. Vale ex Valledoleto idus Septembris. Milleſimo Quingen teſimo Vigeſimo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dclxxxvi. **De tranſitu cõuẽtus Abulenſis ad Turdeſillas de marchione Denig.**

HAbui a te literas quibꝰ duo capita continent̃: narratiuũ vnum: alterum interrogatiuũ. Sed audi priꝰ quo in ſtatu res noſtrę ſint. Procuratores Abulenſes marchione Denię cũ vxore ac vniuerſa eius familia inobſeruanter eiecto, Turdeſillas petiere. ibi. Io. Padilla ſomniat ſe magnũ eſſe magni exercitus pretorẽ. Centurionibꝰ ac tribunis circumſeptꝰ comedit ac negociatur, omnia confuſa. In Caprũ veſtrũ, quẽ aiũt ſua voracitate tot malorũ cauſam fuiſſe, maledictis inſectant̃ hęc regna. Zamorã in fide regia ſuſtinet ad hũc vſq; diem Comes Albeliſtę, illius vrbis epiſcopo eiecto, qui ebulliens & noua ſemper moliens cõmunitatũ vires implorat in hoſtem ſuũ. Saturninꝰ eſt & Martialis hic epiſcopꝰ, veremur ne aliquid ſiniſtrum pariat. Petrus etiã Giron Comitis Vrenię primus hęres, feruet inter hos motꝰ. Sperat hac via tumulturia, ſe ius quod petit de Medinę Sidonię ducatu cõſecuturũ. Audi q̃ ſit populo fidendũ. Sub prębita fide Granatenſis archiepiſcopus princeps ſenatus & qui eũ ſecuti ſũt regreſſi, denuo aufugerũt noctu & clam, quia per exploratores moniti fuerunt de vulgi murmure ĩ eos. Satuiſſe plebẽ domos eorũ ea nocte impetere, per amicos fuerũt moniti. en quibꝰ artibus nobiſcũ agat̃. Eſt gladiꝰ in manu furentis, populo poteſtatẽ prębere. Ad vos tãdem. Cęſarẽ ais paratũ eſſe vt in Germaniã proficiſcatur, nec animo decidere ꝓpter hęc aduerſa: viri eſt ea magnanimi & fortis natura, vt neq; ꝓſperis extollatur aut premat̃ aduerſis. fumi ſunt hi palleares, qui licet naribꝰ ſint moleſti quia fœtidi, ad capitisq; apti grauedinẽ, propere tamẽ diſſoluũtur. Interrogatiuo nunc alteri epiſtolę tuę capiti reſpondeamus. Vt quid iſti ſeditionum excitatores petant tibi ſignificẽ cupis: primaria illorũ poſtulata, quę dicunt legibꝰ con-

Regnorum petitiones. tineri ſunt hęc. Primo petunt vt rex veniat, nec tam parui putet eſſe momenti hęc regna que poſſint abſente ſuo rege gubernari. Petunt vt iã nubat ad horum regnorũ voluntatẽ. Quod Catolicę reginę matris eius, ad quã viuentẽ ſpectant regnorũ redditus, decenti muniat̃ familia. Quod nõ alienigenis beneficia vel officia prębeant̃: neq; in pretorias cohortes ad mittãtur, & ſuam inſtituat domum auorũ maternorum exẽplo. Quod auferãt̃ miniſtri additi poſt obitum catholicę Reginę in regia domo: nec ſtipẽdio fruat̃ vllo quiſq; abſens a curia. Quod nulli procerum pars vlla detur in actione reddituum regiorũ. Quod gubernatores abſente rege: ſint regnicolę: detur q; illis ampla prouidẽdi poteſtas. Vtq; tollatur de hoſpitibus cõſuetudo. Id negãt lege fieri. Inde iacturas, damna, ſtupra, iniuriasq; aiunt exoriri hoſpitibꝰ innumeras.

De damnis hoſpitiorũ. excipiunt in itineribꝰ, in quibꝰ ſex dierum dicũt ſe paſſuros id incõmodũ. Vltra id ſpaciũ ſoluat̃ a curialibus hoſpitii premium, quale magiſtratus loci aſſignauerint. In ruribꝰ autem vt regię cohortes & reliquę cuſtodię ſine precio ſtatiuas habeãt, patiunt̃, Sed in vrbibus aut oppidis, vbi curia pedẽ fixerit, ſexaginta tantum hoſpicia regi prębeant: de cõmuni ęre neceſſariis miniſtris deſtribuẽda ſenatoribꝰ aut huiuſmodi iuſtitię vel cẽſuum miniſtris minime. Quod alcaualę tertięq; ac reliqua tributa reducant̃ ad ſumã quę catholica Regina viuente colligebat̃, aut illiꝰ teſtamẽto relictã. Quod exteris nulla detur naturalitas & datę reuocent̃. Nẽ donatiuum quod dicũt ſeruicium det̃ vllo tẽpore. Ne locus det̃ vt debita decẽnio ſopita: quę vulgꝰ appellat Albachias excitent̃, ob exactorum extorſiones. Vt ad curias eãt delecti ex omni ciuitate vel oppido ſuffragãti tres viri. Eccleſiaſticꝰ vnus, e nobilibus alter, e populo tertius, ad impẽſam prouideat̃, eccleſiaſticꝰ a capitulo, cęteris ab ipſo mittẽte loco: de propriis redditibus loci. Neue rex quicq̃ huiuſmodi nunciis promittat vel impartiat̃, aut ex eis quẽq̃ nominet aut chirographa mittat limitibꝰ ĩcluſa: ſed liberũ ſit ꝓcuratoribus iuſtis annuere, ac negare quęcunq; contra regni leges aut ſtatuta prępounãtur, poſſintq; in curiis procuratores conuenire, ſine alicuius prędidentis a Rege ſtatuti pręſẽtia, poſſint q; iuris peritũ eligere, cũ quo liceat de regni legibꝰ conſulere. Quod ab rogetur beneficiis datis aut promiſſis procuratoribus regni in Clunio. Quod ſuffragantes vrbes & oppida queant ſingulis tribus annis conuenire, conſultum de communi comodo. Quod pecunię non aſportentur e regno. Vt monetę cudantur tam aureę ad ſcutorum Gallicorũ valorem, q̃ argẽtcę. Vulgaresq; numuli ad exterarũ monetarum penſum: nec illis decuſſis appareant vltra tarię vel alię alibi decuſſę: aurum quippe Hiſpanum purum prodit ac naturale ad varias orbis partes, diteſcunt alibi fabri monetales & eorum domini in magnam Hiſpanię iacturam, exteras admittendo viles monetas, exportãdo perfectas. Petunt vna vt greges & armenta non educãtur e regnis Caſtellę, Ne frumenta, ne coria, ne lanarum pluſq̃ pars dimidia, reliquam tollant ab emptoribus, ęquo precio lanifactores regni. Ne ſenatores fauore vel precio eligant̃, ꝙq; ab eis miniſtratę rei exigat̃

ratio ſingulis quatuor annis, ne poſſit eorum quiſq̃, aut bis ĩ eadem cauſa ſuffragari, vel ſecũ
dę alicuius litis diſcuſſioni bis intereſſe. Idem de reliquis regni iuſtitię miniſtris qui non ſint
ꝑpetui. Ne qs in regia domo fruatur ſtipendiis aut locis duobus. Ne referendarii ſint camerę re
gię, ne quiſq̃ petat affinib⁹ aut amicis: quia fiũt ſub ea occaſione fraudes innumerę. Quod
liceat a curię pręſidib⁹ ad regiũ ſenatum appellare, ne ciuitatum aut oppidorum correctores
poſſint prorogari vltra annum, niſi locus ipſe ſupplicauerit. Itidem de reliquis ab illis pen=
dentibus, ſoluanturq̃ illorum ſtipendia, de fiſco, non de ciuitatum redditib⁹: neq̃ illis quiq̃
aſſignet̃ ſuper fiſci pœnas, ab eis pręcipue cõdemnatis: quia eſſet prębere illis gladium in vi=
cinos. Quod nemo cogatur inuitus bullas indulgentes accipere: nec pecunię inde habitę in
alios vſus conuertantur, q̃ in hoſtes fidei: ſiq̃ a rege ſit alicui facta de ſimilibus gratia, reuoce
tur, deponanturq̃ illę pecunię in eccleſiarum ęraria: vnde ad vſum ſtatutum extrahantur: di=
ligẽtibus ſuper ea re deſſignatis inquiſitoribus. Ne cuiq̃ aſſignentur Indi ad obſequia effo
diendo aurum, & ſiqui ſunt tollantur a poſſeſſoribus. Ne domus contractationis rerum Indi
carum alio mutetur. Ne rex cuiq̃ pecunias non viſas per chirographa impartiatur, ni prius
ad cameram venerint. Ne de bonis accuſati alicuius fiat gratia, in prius res tranſierit in rem iu=
dicatam, et præbitæ reuocentur a rege decepto a ſuis voracibus gurgitibus. Vt gratię poſt ca=
tholicę Reginę mortem factę per regem reuocentur, donec an in bene meritos ſint exhibitæ
cenſeatur: quia ex conſilio malorum ſunt multi recepti non neceſſarii, in multis officiis fauo
re vel corruptela & ita ſtatutum legato catholica Regina reliquit. Vt priuilegia nobilitatis et
alterius modi regno nociua, niſi aperte conſtiterit recipientes fuiſſe optime meritos, reuocen
tur: de reſeruis ſpectatiuiſq̃ ſuper officiis et beneficiis. Quod miniſtri Regii fraude depręhen
ſi deleantur e libris, fiantq̃ inhabiles: Abiciiantur quicunq̃ pecuniis aut corruptelis aliqui=
bus reperiantur officia ſibi comparaſſe vel beneficia, et ſi qui forte emerunt morte mulcten=
tur, ſi tentauerint exercere poſtq̃ fuerint moniti. Vt prælati maiorem partem anni cum quę
ſuo grege reſideant, qui ſecus amittant redditus. Vt aboleatur membranea breuis põtificia, q̃
iuriſditioni regię ſubdebat eccleſiaſticos. Nec vrbium aut municipiorum rectores ſtipendia
queant ab vllo procerũ recipere, ſim aliter aboleantur e magiſtratu. Vt a morte Reginæ ca=
tholicæ quicquid ablatum eſt reſtituatur. Ne in bene geſtorum premium quicq̃ de corona
regia dematur: pecunię officia & beneficio tribuantur. Quod regii cenſus appellati iuros, de
Regiis redimantur redditibus. Ne procerum cuiq̃ dentur arcium præfecturæ, & ſi quas
habent vt tollantur. Ne panni ab exteris partibus aduecti ſint his quæ texuntur in regno dete
riores. Vt vrbes, oppida, villęq̃ a Regia corona tranſmiſſę ad proceres in tributis et cenſib⁹,
cum Regiis ęquis contribuantur portionibus. Cętera quæ ſeruari poſtulant pauci ſunt mo=
menti. Hæc autem aiunt a noſtri Cæſaris maioribus fuiſſe ſancita, in volumenq̃ dictum ſe=
ptem partitas, redacta. Cur magis pati debeant ſuarum legum & ſtatutorum dilacerationem
q̃ Hiſpani reliqui, Aragones puta Valentini & Laletani q̃ Belgæ: q̃ Germani Cæſarei, per
cunctantur. Mi Magne Cancellarie, vt verum fateamur, ſi ablata paſſione turbante rationem,
penſitauerimus rem, non longe a iuſto vagatur in ſuis poſtulatis miſera Caſtella. Sed quid? ad
dementem temeritatem et ſiccariorum petulantium manus res deducta eſt, qui cum nihil
penſi habent bonis inuidentes, ſui generis ſceleratos extollunt. Imperat hac tempeſtate ac ſæ=
uit in nobilitatẽ uulgus ignarum. Hinc facile eſt vaticinatu, ſeditiones has cito ruituras, quia et
conſilio et ducibus carent. Nequeũt multa quę petiiſti velle te intelligere paruo eſſe contenta
ſpatio: iam tandem claudatur exundans riuus. Tu Vale ex Valleoleto Idibus Septembris.
Milleſimo. Quingenteſimo. Vigeſimo.

Cclxxxvii.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

De ſermone don Petri Guiuarę Frãciſco regi ſuper tumultib⁹ aſuis lateralib⁹ cauſatis.

A Nobis relatum eſt don Petrum Guiuarã Spatenſem comendatarium a Cardinali et ſe
natu ad vos dimiſſum, libere regi locutum, coram Capro et conſortibus, clementiſſi=
mi principis lupis rapacibus: de horum malorum ob cõmoda particularia ſeminibus
nec erubuiſſe Caprum aut pœnitentis vlla ſigna oſtendiſſe. An profutura ſint ad remedium
eius dicta expectamus: quod fiet ſi deuoratores nouerit ſuos ſub ſpecie ac nomine nutritorum
rex, et aures prębere deſtiterit illorum perniciosis conſiliis. Miſſus eſt Rodericus Nignus
Toletanus eques nobilis: Regi dicturus Cardinalis et ſenatus nomine, quid expediat ad tan=
torum malorum leuamen. Is ſi auſcultabitur putamus vtile fore. Sed ſi excoriatores horum
regnorum obſtiterint, labemur in peius. De ciuitate illa vero tradita magno ſtabulario, vt eã
oblatis triginta milibus ducatorum vendat, regnum id ſenſiſſe grauiter audimus. paratos au
dio ciues illius vrbis ad defectionem, obſtiturosq̃ ne vendant. Cæſarẽ vero dicunt repetiiſſe

Verba Regis in fauorem Stabularij.

vt res fiat,nec appellationem ciuium admittere,ſcripſiſſeq; dicitur Ceſar in hunc ſenſum. Solent grati obſequiorum Reges , neceſſarios aliis donis ornare: propterea æquo animo ferratis oportet.Hęc Stabularii conſortes ſibiq; non Regi ſtudentes: aiunt . Nos qui extra illam ludimus aleam,dicimus ęquum eſſe,vt his maioribusq; donis ditetur Stabularius,quia maioris ſunt multo momēti quæ pręſtitit regi obſequia Stabularius,q̄ magnus ille Capitaneus qui toties Gallis eneruatis deletisq; liberum reliquit coronę Hiſpanę Regnū illud Neapolitanū:cū deuicerit Stabularius pinguiora Regna et Turccarum copias deleuerit,quibus meritis pręberi ſolent ducibus autoribus huiuſcemodi pręmia.A nobis ſcito, Valdoletanas tribꝰ tractare iam nil aliud in ſuis conuenticulis , q̄ de diruendis rectorum domibus deq; radicitꝰ extirpandis omnibus potentibus,quo liberius ipſi queant has pultes conuoluere. Beneuentanum comitem & Oxomenſem Epiſcopum,Paulo ante ſuos heroas eliminarunt. Zamorę antiſtes Antonius Acugña contra Comitem Albeliſtæ petit auxilia cōmunitatis, aſſequetur vt arbitror. Valentię Regnum tendit ad ruinam in dies magis ac magis. In dominos quæq; oppida erigunt criſtas, populari aſſentiuntur deffectioni ,ampliorem hinc ſperāt libertatem, & falluntur,neſciunt nanq; ſine paſtoribus oues qua tendant ad neceſſaria paſcua.Burgenſem cordatam ciuitatem:prouincia quę dicitur Meridates,ad ſeditionem inuitat nouam. Literas detinuit gladiarius quidam Faber ſediciosorum primas , ex Comeſtabilis ſuaſu,prouincia duplicauit, & bellorum ducē creauit Saluaterrę Comitem, Ampudię Mariſcalum.Ad tribus delatę ſecundę illius prouincię literę.in Comeſtabilem detentorem &Fabrū gladiariū inſurgit populus Burgenſis,Fabrū petūt,ad Comeſtabilē ſe recipit tremens, non eſt auſus obſiſtere,ne trucidaretur.viuit Comeſtabilis ī ſummo diſcrimine.Facto impetu a furēti populo ,intra ſui atrii ſedē obſidetur et oppugnatur.Satius eſſe cedere q̄ vim tētare: paciſcitur cum eis & ignominioſe pellitur.

Pellit Comeſtabilis.

Vna cū vxore ac natis et familia,cuius ęrūnoſo,caſu audito ſui ſtatus oppida defecerunt ab eo: Viā reliquis oſtendit harū ſuę vetuſtę domus municipium comitatus caput.Tremunt et alia regna.Laletanum ſilicet ac Aragonū quæ licet Caſtellā ex hauriendo diſtis,deſperatis tñ animis viuunt ob iuſticię fugā . De vtraq; idē audimꝰ Sicilia, nr̄iq; maris inſulis aliis. Confuſe viuit̄ vbiq;. Vos Valete ex Valleoleto poſtridie ab incluſis, M.D.XX.

Dclxxxviii. P.M.A.M.Magno Cancellario.

Coſultationes de tollendo Regio nomine matre viuēte/de Naiara ⁊ multis alijs locis deficictibus a dominis.

NImium protenditur iſta lues mi magne Canzellarie. Quid iam audeant habeto.poſtq̄ Turdeſillas occuparunt:electo Denię marchione,relicto a Cęſare in cuſtodiam catholicę reginę ſuę matris ac ſereniſſimę ſororis Catherinę poſthumę, curiarum cōmūitatis procuratores:catholicam Reginam hortari ac orare ſupplices nō deſierūt , vt ipſa velit literis et diplomatibus manū imponere :dicentes regna hęc , dum ipſa vixerit ſua eſſe non filii :neq deſtiterunt a colloquiis de tollendo Cęſari nomine regio, non potuiſſe ipſum regiū nomē aſſumere matre viuente. Audi rem nigro extincto carbone nigriorem :adeo temerarię rem tētarunt vt ad ſuffragia ventum ſit,deq; terdecim ibi ſuffragantibus urbibus et oppidis,maiorem aiunt partem iiſſe in eam ſententiam vt Regiū nomē Caſtellę : iam prębitum per generales curias,Cęſari toleretur . Obſtitit pars minor nec paſſa eſt vllo pacto ſermonē vltra fieri de re huiuſcemodi . Sub horū fauore Naiara et oppidum Duegnas ab hoc municipio diſtans lequas ſex deffecerunt a veteribus dominis,idem & cęteri populi facient niſi aliter hi proceres excutient pēnas. Comeſtabilis tamē ſuū vetus Hari oppidum reduxit ad priſtinum ſtatū primariis plęriſq; tumultus excitatoribus affectis ſupplicio.Hoc municipiū iam tendit ad perniciem:Regio magiſtratui qui dicitur Corrector poteſtatem et ſceptrum ademit ,occaſionē nacta q illius conſenſu Fonſecca Regnorū a Cęſare relictus imperator exercitus,puluerem tormentariū contra Segouiam expendendum ex oppido tentauerit aſportare: qq; ſtipendiarios colligi milites aſſentiretur. Iam ad conuenticula tribuū res deuenit.Cardinalis et ſenatus ocłātur nec ſine periculo vitā agunt. A vobis autem audimus Gallorum Regē itinera vetare nr̄is curſoribus,neue Hiſpanus quiſq̄ tutꝰ poſſit eius fines calcare,quin depręhenſus capiatur :ergo inimicitias indicit,cito igit̄ emerget vnde Cęſaris e Clunio diſcedentis iuſiurandū expleatur: qui cardinali Dertuſenſi fore vt Gallus Cęſare abſente Nauarram ſit impetiturus ſuſpicanti: reſpondit hoc non eſt tuę inquiſitionis ,ad me hoc attinet cardinalis,vel me ipſe vel ego illū radicitꝰ delebo: ſi deus eſt:ad primum eius motū erga res meas. Vale ex Valeoleto Sexto decimo Kalendas octobris.Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

Cclxxxix. P.M.A.M.Marchionibus Diſcipulis.

De noua ſecta Lutheranorum apud Germanos exorta.

QVuæ in Regnis gerantur, Vos non latent, Ex his quæ ab exteris habemus, legiſte prodigium horrendum mihi ab Alfonſo Valdeſio magnæ ſpei iuuene, cuius patrē Fer-

dinandū de Valdes Rectorē Cōcheñ.Noſtis. non minus fideliter, q̄ ornate deſcriptum cuius epiſtola ſic habet.

Alfonſus Valdeſius Petro Martyri ſuo.S.

¶ Quod ex me ſcire cupis, qui fuerit ortꝰ, atq; progreſſus Lutheranorum ſectę nuper apud Germanos exortę, ſi non ornate, diligenter tamen ſcribam, ea bona fide referens, quæ a fide dignis accepi. Audiſti (opinor) Iuliū Secundū Pontificē Maximum: templū in Romana vrbe Apoſtolorū Principi dicatum, incredibili ſumptu, atq; non viſa hactenus magnitudine ædificare cœpiſſe: īdecorum (vt arbitror) ratus, in humili templo Apoſtolorum principem habitare: præſertim quum ex omnibus mundi partibus, religionis cauſa illuc homines confluerent, conſumaſſetq; inſigne opus vir maximus, magnanimusq;: ni in ipſo curſu mors eum e terris rapuiſſet. Succeſſit huic Leo Decimꝰ, cui quum tanto ſumptui pecuniæ non ſuppeterent, miſſis rpe vniuerſum Chriſtianum orbem, largiſſimis condonationibus (quas indulgentias vocant) his, qui eleemoſynam pro eius templi ſtructura conferrent, ingentem pecuniarum vim ſeſe hinc corraſurum exiſtimabat, pręſertim a Germanis, qui ſingulari quadā religione Romanā Eccleſiam venerabantur. Veruntamen quū nihil ſit in rebus humanis tā firmum, atq; ſtabile, quod, nō temporis iniuria, vel hominum malicia corruat, huiuſcemodi condonationibus factum eſt, vt Germania, quæ nullam non Chriſtianam nationē religione ſuperabat, ab omnibꝰ ī pręſentia ſuperetur. Nam Vuettembergæ (ea ciuitas eſt Saxoniæ) quum Dominicanus quidam concionaretur, Pontificisq; condonationes, vnde et ipſe non aſpernandum lucrum venabatur, populo obtrudere conaretur, Proſiliit Monachus Auguſtineñſis, cui nomen Martinus Lutherus Saxo, et huius tragœdię auctor, et Dominicani fortaſſis inuidia motus, nonnullos articulos typis excuſos emiſſit, in quibꝰ aſſerebat Dominicanum longe maiora tribuere ſuis condonationibus, quam vel Romanus Pontifex conceſſiſſet, vel concedere fas eſſet. Dominicanus perlectis articulis, in canduit in Auguſtinem. Adeoq; inter Monachos tum conuitiis, tum argumentis incruduit pugna dum alius concionem, alius articulos defendit, vt Aguſtiñ. (quę eſt malorum audacia) condonationes Pontificis prope irridere cęperit: diceretq; nō ad ſalutem populi Chriſtiani ſed ad ſacerdotum auaritiam explendam ad inuentas eſſe, atq; inde inter Monachos de Romani Pontificis poteſtate diſputari cœptum eſt. Habes primam huius tragœdiæ ſcenā, quam Monachorum odiis debemus. Dum enim Auguſtineñ, inuidet Dominicano, et Dominicanus viciſſim Auguſtineñ. atq; hi etiam Franciſcanis, quid quæſo poterimus præter grauiſſima diſſidia ſperare? Nunc ad ſecundam ſcænam veniamus. Audierat Federicus Dux Saxoniæ ad Albertum Cardinalem, et Archiepiſcopū Moguntinum, eius in Romanis imperatoribus deſignandis collegam quo cū haud recte illi conueniebat, magnum commodum ex huiuſmodi condonationibus venire. Sic enim inter ipſum, & Romanum Pontificem conuentum erat, dumq; occaſionem captat Dux qua Moguntinum eo commodo priuaret: nactus Monachū ad quoduis facinus non minus audacem q̄ impudentē, qui Pontificis condonationibus iam bellum in dixerat: omnem pecuniā ex huiuſmodi condonationibus per vniuerſam ditionem ſuā collectam, e Cōmiſſariorum (quos vocant) manibus eripuit, dicens ſe velle proprium hominem Romam deſtinare, q eam pecuniam in fabricā templi Diui Petri exponeret, videretq;, in quem vſum reliquę pecuniæ, quę ab aliis partibus ferrentur, Romæ cōſumerentur. Pontifex vero, cuius eſt eccleſiaſticam libertatē tueri, nec permittere, vt prophani Principes ſe his immiſceant, quæ ad vnum Romanum Pontificem ſpectant, monuit ducem ſemel atq; iterū tum literis amanter ſcriptis tum nunciis ad hoc in Germaniam deſtinatis, ne tantam iniuriā Apoſtolicæ ſedi inferret: ſed interceptam pecuniam reſtitueret. Quod dum ille obſtinate negaret in ſuaq; ſentētia perſtaret, Pontifex ad extrema conuerſus, hominem a fidelium conſortio ſemotū pronuntiat, Tū Auguſtinenſis, Ducis fauorem captans, magna audacia aſſeuerauit huiuſmodi ſententiam, vt iniquam, non ligare: nec poſſe Romanū Pontificem quenquam iniuſte (vti aiunt) excōmunicare, cœpitq; multa, grauiaq; in Romanum Pontificem, et Romanenſes typis excuſa emittere, quæ per vniuerſam Germaniam facile peruolarunt. Hortabatur præterea Lutherus Ducem Saxonię, ne huiuſmodi terroribus ab ea ſentētia, quam ſemel animo infixiſſet, ſeſe diuelli pateretur. Intumuerant dudum Germanorum animi, videntes Romanenſiū mores pluſq̄ prophanos, cœperātq; de excutiendo Romani Pontificis iugo clam p cuniculos agere. Quo factum eſt, vt quum primū Lutheri ſcripta in vulgum prodiere, mirum quāto applauſu ab omnibus ſuſcepta ſint. Ibi Germani geſtire, et conuicia in Romanenſes iactare: peterecq; vt generalis Chriſtianorum omnium conuentus indiceretur: in quo excuſſis his quæ Lutherus ſcribebat, aliꝰ ordo in rebus eccleſiæ ſtatueretur. Quod Vtinam factum fuiſſet. Veruntamen

dum Pontifex ius ſuum mordicus tuetur.dum timet Chriſtianorum conuentum dum(vt li bere loquar) plus apud eum valet priuatum cõmodum,in generali ſynodo forte periclitatu-rum,quam Chriſtiani populi ſalus.dum cupit.Lutherana ſcripta,nondum diſcuſſa e medio tollere.Legatum a latere ad Cæſarem Maximilianum mittit, qui inter alia curaret, vt Cæſa-ris,atq; vniuerſi Romani imperii autoritate,Luthero ſilentium indiceretur.Habebãtur tum imperialia comitia in Auguſta celeberrima Germanię Ciuitate, Cęſareoq; decreto Lutherꝰ venire iuſſus, Auguſtæ comparuit, ſua ſcripta fortiter propugnaturus: ob idq; cum Caieta-no(id enim nomen erat Legato)in harenam prodíturus:Caietanus aſſerebat Monachum nõ audiendum,qui tot blaſphemias in Romanũ Pontificẽ ſcripſiſſet.Status imperii viciſſim cõ-tendebant iniquum eſſe hominem inauditum damnare compellereue,vt quæ ſcripta ſe pro pugnaturum aſſeuerabat,niſi conuictus reuocaret. Quod ſi Caietanus ipſe vir (vt noſti) in ſa cris literis eruditiſſimus,Lutherum conuincere poſſet:paratos eſſe tum Cęſarem, tum impe rii ſtatus,ſententiam in hominem pronuntiare. Caietanus itaq; videns ſe nihil proficere poſ-ſe niſi manus cum Luthero cominus confereret:idq; quum ſemel tentatũ, male homini ſuc-ceſſiſſet,re infecta diſceſſit. Lutherus vero maiori cum gloria dimiſſus, q̃ admiſſus,quaſi par ta victoria geſtiens(vt ſunt hominum ingenia ad malum procliuia).Ducis Saxonię præſidio fretꝰ,nouo feruore noua dogmata ab Apoſtolicis inſtitutis diſſidẽtia, et ſcripſit,et emiſit. Tũ Pontifex videns ſe nec blanditiis nec monitis tantum efficere poſſe,vt Monachꝰ ille blaſphe-mus meritis poenis plecteretur,ne venenum,quod impune,longe,lateq; ſpargebat,latius ſer peret,orthodoxoſq; viros in partes ſuas pertraheret, quo hominem vt hæreticũ et ſchiſmati-cum declaratum omnes fugerent, ſæuiſſimam Bullam (vt vocant) in Lutherum. Lutheriq; fautores emiſit. Quo facto,non tam cõmotus,quam in rabiem verſus Lutherus,ipſum Pon tificem Maximum(o impudentia) hæreticum et ſchiſmaticum pronuntiat: libellumq; cui titulũ fecerat de captiuitate Babylonica Eccleſiæ, emittit,in quo(Deum immortalem) quibꝰ machinis. Conciliorum, ſummorumq; Pontificum decreta atq; ſtatuta oppugnatꝰ aſſeuerat q; Ioannẽ Hus in Concilio Conſtantieñ. iniq̃ damnatum, ſeq; omnes illiꝰ articulos, damna tos vt orthodoxos, defendere velle. Nec his etiam cõtentus, quotquot Vuitembergæ nactꝰ eſt iuris Pontificii libros,publico igni tradidit : dicens eos Chriſtianam pietatẽ peruertiſſe, atq; inquinaſſe: ob idq; e medio tollendos eſſe.Horum itaq; fama per vniuerſam Germaniã ſparſa,adeo Germanorum animos in Apoſtolicam ſedem cõmouit, vt niſi Pontificis prudẽ-tia,pietaſq; aut Cæſaris nr̃i fœlicitas cum generali Synodo his malis occurrat:vereor,atq; ite rum vereor,ne hoc malum latius ſerpat,quam vt poſtea illi antidotum adhibere valeamus. Hæc ad te ex tempore ſcribere viſum eſt : tu ea boni conſule.Et Vale.Bruxellis pridie Kalen-das Septembris.M.D.XX. De infido Cucullato ſatis: multa ſunt in eius confutationẽ a peritis et grauibus viris ſcripta,quæ ad manus veſtras facile deueuient. Valete ex Valeoleto decimo quarto Kalendas Octobris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

Dcxc.

Prodigꝰ e Papa. de ſuis mutabilitatibus. Turcus diſſoluit claſſẽ & quare.

P.M.A.M.Marchionibus.

TAbellarium habemus a mercatoribus qui ex pacto ſingulis menſibus vnum deſtinant ab Italia. Pontificem ſcribunt eſſe magis profuſum q̃ auarum: propterea licet dupli-cato pontificatus cenſu ex additis Florentia et Bononia ſuiſq; pendicibus magnos pe cuniarum redditus aſſequatur:neceſſitate tamen vrgetur ęterna.inde inconſtanter facile reſer-uas et expectatiuas aſſentitur expediri, mox reuocat. Turcharum princeps claſſem diſſoluit ſuã præ formidine nr̃ę claſſis,quam ad orientem miſimus, q̃doquidem non vltra ſuam aluit, q̃ noſtra conſtiterit:quę de ditione Geruẽſi,iam et ipſa dimiſſa eſt,aliud audite:Cardinalis et ſena tus vnum e ſenatoribus Regiis ad Cęſarem miſerunt nomine doctorẽ Guiuaram, cui manda ta dederunt de procelloſo rerum Caſtellę ſtatu.quo nam pacto ruant omnia in deterius ni vene rit Rex. Contra Zamorenſem epiſcopum breue Pontificium delatum eſt cõtraq; ſediciosos initiatos omnes producere illud, ne acrior exoriatur ſeditio,non audent. Ex Gallia fertur co-mitem Petrum Nauarrum in Rauenate pugna captum a Gallis, carceris im patientem:vt li-bertatem aſſequeretur Gallo regi fidem de obſequendo prǽſtitiſſe.coacta claſſe aiunt illum pe-tiiſſe altum mare:quo tendat aut quid moliatur ignoramus Galli præſides ex Narboneſi Gal lia lenones et vagos omnes ad remos conceſiſſe dicũtur ab exteris nil vltra occurrit,ergo Val lete ex Valleoleto in Kalendis octobris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

Dcxci.

Adagiũ de caſtellę morbis

P.M.A.M.Magno Cancellario.

AD hos vſq; dies in cruribus et pedum articulis podagram Caſtella patiebatur. Iam ad cubitos humeroſq; paulatim ſerpit, et ceruicẽ. Noua machinãtur populariũ motuũ

fautores. de abroganda ſenatui regio poteſtate, nouiſq; creandis magiſtratibus: deq; redditibus regiis in ſe recipiendis loquuntur: nec paſſuros vt Cardinalis vicem gerat Regiam, ꝙ ſit alienigena, licet illũ obſeruent quia mitis eſt. Proceres coronæ Regię vſurpatores & gregis regii lupos apellant: quare ſe deleturos omnes blaterant. Sed maiore illos odio proſequuntur ꝙ voraces Capri & complicum cogitatus non modo nõ interceperint, quõ facile potuiſſent, ſed vt gratiam eius captarent, poſtergata Regis mentione, fouerunt. erigere nanq; in Hiſpania caput non auſus Caper fuiſſet: ꝗ̃to minus Toletanam ſibi vſurpare contra regni leges antiſtiam: aut reliquas vuas de famelicorum Hiſpanorum faucibus ex Hiſpana vinea decerpere: ex qua neq; acerbum quidem racemum relinquere ſtuduit, quin aut in ſuum inexhauſtum gurgitem illum detruderit: aut in facinorũ conſcios immerſerit: vnde q̃ nunc ſentitis emergunt. ꝙ periculoſius eſt, e proceribus multi per literas cum eius popularis conuentus primoribus de concordia tractant, ne in ſuos ſtatus ruant, aut eorum ſubditos ſemiebullientes ſubornẽt, formidantes. Si morabimini forte reperietis vtroſq; ſeductos. De nouis autem gubernatoribus regnicolis Comeſtabili & Almiranto, quos legibus conſonos elegiſtis, bene quidẽ vos: ſed nõ admittuntur. aiunt enim Iuncteri conſultores: Regem abſentem, ſaluis legibus, nequire gubernatores eligere. Lupus Furtatus nobilis vir quem ad nos miſiſtis cum ſpe veſtri aduẽtus, eos qui ſano uiuũt animo ſolatus eſt: non tamẽ alii deſinunt ſuas ineptias exercere. Nuncios ad Cardinalẽ et Senatum Iuncta Turdeſillana miſit. Nequid agant in Regni negociis audet imperare ac minari, ad ſe veniant ſenatores, rationem de ante actis prębituri: iubent quo ſi quis prece aut precio vel amore aut metu contra leges aliq̃do conſuluerit, tali pœna mulctetur, vt cęteri illorum exemplo futuri deterreantur. Spectaculum atrox in Regiam autoritatem fœdum ac deteſtabile. Reſponderunt ſe audiuiſſe neq; vltra quicq̃. per notarium ac teſtes dicta colligit Franciſcus Agnaia, iuuenis bene compoſitę hactenus Salmãticę: non bene cõpoſitꝰ procurator. Cardinali autem per cucullatum fratrẽ quẽdam concionatorẽ ſediciosũ lingua promptum: dominicæ profeſſionis dictum Alfonſum de Medina: tria imperat Iũcta quam ſanctam temerarius apellauit: vt inquiſitionis hęreſeos primo tantum exerceat miniſteriũ. ſecũdo vt gubernatoris inſignia deponat ac nomẽ: tertio ne cuiq̃ ꝓcerũ ĩhæreat, qa inde ſcãdalũ poterit exoriri, ſi vero hinc exiri libuerit: Sanctam dicit Iunctam: ad quẽcũq; regnorũ locum eligerit ad ſui morã vt obſeruanter tractetur ſcripturam. Inde ad ſenatores cõuerſus impudenter, hortatur ne differant Iũctę ſanctæ parere: ni mulctari cupiant. Ad hęc ſenatores reſponderunt: ſe niſi coactos aut per vim tractos huiuſcemodi mandata impleturos. Cardinalis autem ſe a Cęſare creatum gubernatorem iure medio: quia ſit eius vaſſallus: ꝙq; non ſit vitæ inhoneſtę, aut ignarus ad id onus exercendum, & ſit recti cupidus, nec minꝰ horum regnorum commodi ſtudioſus, ꝗ̃ ipſimet: qui hoc profitentur: potuiſſeq; Cęſarem ſaluis legibꝰ eligere quia ſit vigenario maior, ſeq; apud proceres vnguentum fore: ſi ad eorum quẽq̃ diuerterit: non autem ſcandalum vti ipſi aiunt. Altero die cucullatus hic buccinator: ad tumultꝰ populares excitandos eloquens: e ſuggeſtu tribus conuocat. eas appellant quadrillas. Padillam ait ſanctæ Iũctę Imperatorem, manu venturum armata, Valleoletanos obiurgaturum: ni vtriq; ſanctę Iunctę mandatis paruerit. Caſtagnedam ſigillorum, licenciatum Ximenez regiſtrorum, Rodoricum Ruam & Chriſtophorum Xuarez computatoriorum voluminum Regiorum reddituum cuſtodes: cum ſuis quenq; oneribus ire ad ſe coegerũt: de cęteris Regiorum negotiorum miniſtris idem. Reginam Catholicam iuſulſę Iunctę procuratores ſunt allocuti longo ſermone, largis effuderũt buccis de regni dilacerationibus poſt Catholici patris eiꝰ obitum. Taxaruntq; filium ꝙ ſibi Regis nomẽ ſumpſerit: ea viuẽtẽ. De re vtraq; ſe nihil ſciſſe ad eum vſq; diem profeſſa eſt. ad tertium aiunt reſpondiſſe, prouiſurã ſe poſt hac ne regna ruãt ſignaturãq; ꝓpe diem chirographa quæq; ad gubernationem facientia fuiſſe pollicitam. In præſentiarum tamen nequire ob aduerſam valetudinem. His elati ſermonibus ſanctæ Iunctę naucleri, qui nauim aſcenderunt nunq̃, aut mare proſpectarunt, non intuentes maritum aut genitorem ab ea id potuiſſe aſſequi nullis precibus. Ludum Troicum: qui cannarum dicitur inſtituerunt. Vicos viaſq; omnes: plateas etiam atrii Regii. inſpectantibus ex alto Regina & Dona Catherina infante eius filia: ſolutis habenis laſciuis impleuerunt ſtridoribus pre letitia. Eſt eorum iam turgida adeo ſuperbia vt miſſos a Cardinali duos epiſcopos Lucenſem & Ouetenſem cum mandatis de concordia, inauditos neq; admiſſos in oppidum remiſerint. Iam pudor & timor ſtrepentibus alis abierunt. Ex aula quoſcunq; Reginę aut filiæ miniſtros, cõtra illarum inanes ſtructuras ſentire ſuſpicantur pepulerunt. nec ſereniſſimę puellę infantis lachrymis crudelem ſententiam flexerunt, vt puellas paucas cum quibꝰ eſt enutrita relinquerẽt,

Senatꝰ & cardinalis tolliſſit autoritatem. qd ꝯ ꝓceribꝰ dicãt plebei. ꝯ Caꝑ. voraces nouis gubernatoribꝰ. de iũctę nũciis.

De ꝯcordia procerũ vulgo.

Tria impata Cardinali.

frater Dñicanus ſeditioſus Titio.

Cardinalis Reſpõſum.

Laſciuia Iũcterorũ.

Acri ſcopa tanq̄ fœtidas ſcobes ſexus vtriuſq; miniſtros ex atrio verrerūt. Reginę Catholicę
placere iſta dicunt. Alfonſum Quintanillam Medinenſem equitem, vna cum vxore, Deniæ
Marchionis & vxoris eius loco ſuffecerunt. Fama hic viget tantorum autores malorum, qui
apud vos ſunt, hanc magnanimi Regis Cęſaris ingētem iacturam nihili facere, quod non pa
rum indignationē auget populorum. Argumento eſſe inquiunt ꝙ ridēdo iſta ſuſcipiant au-
ſcultētq; neq; ob id a ludis ac iocis & ſympoſiis magis abſtineant q̄ ſi virtute ſua Regi addidiſ

De incuria Luporum apud Regē.

ſent pacifica ſuis regnis hęreditariis alia Regna. Ad hanc vſq; metam epiſtola quæ iam epiſto
læ modū tranſilit, morā faciēte ꝙ rari iam curſores eant redeantq; ob intercepta itinera: quæ
acciderunt interea ſuſcipito. Quattuor e Iunctæ ducibus militum Padillam ipſum fortunæ
nunc palponem ab inepto populo habitum pro Hanibale: cum nulla polleat rerū experien
tia Ioannem Brauum Segouienſis exercit⁹: Suerum Aquilanum Abulenſis: Ioannē Zapatā
Madritenſis, ſtulticię duces, veniſſe ſcito ad Cardinalem: Comite fratre illo loquace Alfonſo
Medinæ: lethali ſtimulo huius incendii. Reddere voluerunt cauſas cur epiſcopos reiecerint in
auditos. Redarguit illos Cardinalis ꝙ ſuos recuſent nuncios audire de pace acturos, quib⁹ me
diis eos hortabatur vt pacifice, non ſumptis armis, in ſuum regem peterēt regni cōmoda: eo-
rum ſe futurum procuratorem promittens, vt quæcunq; petierint aſſequantur, ſuarum
cicatricum fore ſe chirurgum & valetudinis medicum, modo vt ſubditi non vt hoſtes ſalu-
tem quęrant, vt accepturi a rege, non daturi regi leges videantur. In ſediciosum dehinc cu-
cullatum conuerſus, q̄ facinoroſum illi ſit indumento, ac profeſſioni eloquentiam in populo
rum exagitationibus exercere: prędicauit. Incaſſum omnia, ſūmerſi iam ſunt & obruti pela-
gi profundo. Venerāt hi, ſenatores apręhenſuri, Valleoleto non obſtante, quod oppidū iam
pręceps & ipſum lapſum eſt: cordatis viris & potentibus eliminatis. Sed ab exploratoribus
moniti ſenatores aufugerant partim, veteres pręcipue. Noui autem plęriq; tum prece tū pre
cio in ſenatum admiſſi: vt honoratam ſenatorum famā hac via conſequerentur, capi voluerūt
cum non ſeceſſerint. Armata manu illos in huius oppidi fœdam ignominiam abduxerūt, di
miſſerūt mox ex itinere Turdeſillano. ipſi vero ad regnorum arcem Turdeſillas Reginæ ſedē
regreſſi ſunt, quę audit auſcultatq; illorum nugas: exequitur nihil. Cardinalis vero diſceſſum
tęntauit ſępe. Neq; illi parent: neq; vt exeat patiūtur, retroq; illum traxerunt oppido armato
ex ponte fluuiali: tibi noto: diſcedentem in Kalendis Octobris cohors prętoria que Cardi-
nalem vt proregem comitabatur: confringere portas a cuſtodibus occluſas voluiſſe: aut con-
fluenti populo in pontis faucibus obſiſtere. dedit ſe medium don Petrus Giron populo gra-
tus. Suaſit Cardinali reditū. Inuitus rętroceſſit. Pice nigrius audi aliud. Ex inſula Geruenſi re-
dierunt equites quorum halitu dedita fuit. circiter milliaria viginti diſtant a nobis, nititur Iū
cta illos ad ſe reducere. Reginam inquiens velle gubernare, Reginęq; ſuę adeſſe debere. Parte
alia Comeſtabilis: vti Prorex: idem ſummo ſtudio quęritat: cui adhęſerit illa moles armato-
rum: tutiorē videbit rem ſuam. offert etiam Petrus Giron ſe iturum ad eos nomine Iunctę ſe
ducendos. quid fiet habebis Vale ex Valleoleto quinto Nonas Octobris. M.D.XX.

Dcxcii.

P.M.A.M. Marchionibus.

Ociāt Turchę Soldan⁹ & Sophius. nos fluctuam⁹. papa laborat corpore viget aio indādis & tollēdis cenſuris.

QVæ a diuerſis orbis partibus referātur accipite. Turcharum princeps ociatur. Solda-
no de bellorum fremitu nulla eſt cura. Sophi⁹ Perſarum Armeniorum ac Medorum
dominus dormitat, ſoli nos fluctuamus, Pontifex tertiana laborat febri, corpore in-
ualidus eſt. in dandis reſeruis ad pecunias colligendas: mox abrogandas validiſſim⁹. Ex Flā-
dria fertur Cordubenſem epiſcopum & Villafrancæ marchione ducis Albę filium: fuiſſe
monitos die Septembris decimo quarto vt præſto eſſent, huc per equos diſpoſitos venturi,
nomine Cęſaris, promiſſum aduentum eius & legum obſeruantiam: quo regnorum turbu-
lentię ſedarentur. Quid interceſſerit, qui auerſi conſultores fuerint moliti: non intelligimus.
ea nubes candida diſſoluta eſt. mutata eſt ſententia. perſtant illi. laboramus nos: vti per litera-
rum exemplaria videre licet quas ad Regis intimos do. puto nāq; vos: licet Hiſpani ſitis: nec
extra Hiſpaniam pedem habeatis: multa latere: cum ſitis vos in tranquillo, harum populari-
um ineptiarum expertes. Per Luppū Furtatum nobilem Hiſpanum ad plæroſq; primates

Quid Lupus Furtatus afferat.

eblandiendo excuſandoq; ſe, cur Comeſtabili & Almiranto, non antē ipſis gubernandi onus
prębuerit: benigne hortando illos: vt regnorum inuigilent tranquillitati, pollicetur aduen-
tum: quē credim⁹ longiorem caudam habiturū q̄ oporteret. miſſus eſt & don Aluarus Aya
la Marchionis Aquilaris gener a Cęſare cum literis ad Senatum & gubernatores, idem polli
centes & vt forti ſint aio exhortantes. Ex Italia dicunt Cardinalem Medices, Leonis papæ ne

poſe ex fratre Florentiam petiiſſe. Florentinæ princeps eſt rei publicæ, aduerſę factionis primariis expulſis. Valete ex Valleoleto quinto Nonas Nouembris. M.D.XX.

P.M.A.A.M. Magno Cancellario. Dcxciii.

Quid proteſtet Burgos Iūcteris & Valdoleto. quid Comeſtabilis promittat Burgēſib⁹. tentāt mutare Reginā. Geruenſes diuidūtur.

Iam prata floreſcere incipiunt: caniſtrum prępara quo iam tandem pullulantes e tot ſpinis, roſas, paucas tamen, queas carpere. Ciuitas primaria Burgenſis per procuratores ſuos Iūcteros incuſauit, ꝙ auſi fuerint ſæuire in Senatores, admittereq; ſermones de Regio nomine ſemel prębito debitoq; Regi tollendo. Si de ſolis regnorum grauaminibus & patriarum legum obſeruantia velint deliberare, ſe fore fautores: ſed ſi de vendicanda ſibi autoritate gubernandi cogitauerint, alienos ſe ab eorum nugis futuros proteſtantur. Scripſeruntq; ad Valdoletanos, vt reſipiſcerent: ſi remediorum conſocios habere velint Burgenſes, paucis a Rege impetratis ſe fore contentos profitentur, quę ad regni commodum faciant. Adquę Comeſtabilis operam nauaturum ſuam apud regem pollicitus eſt: deditq; obſides filios vt paulatim aſtu vafro diſpergat ea fulgura popularia. fama eſt etiam tentaſſe Iuncteros educere Reginam e Turdeſillis, Toletumq; traducere. Re ſuſpicata, Valleoletani nuntios ad eam miſerūt ſupplicatum vt ad ſe veniat, ſi mutare ſedem ſua Maieſtas ſtatuit. Se nil tale cogitaſſe, facturāq; illos de ſua voluntate certiores reſpondit Regina. De Geruenſibus bellatoribus partē Comeſtabilis aſſecutus eſt: Petrus Girō partem, ſua impenſa ſeductam: ad Iunctam duxit, q̄ illū ſuarum copiarum Imperatorem creauit. Hac electione Toletum turbatum eſt. Suū voluiſſet Padillam, qui & ipſe diſceſſerat ex Turdeſillis Toletū, re intellecta ſuos reuocat Toletum milites: & Padillam retinet. Soria vero, Guadalaiara, & Zamora, Burgenſes imitati, Iūcteros deſeruerunt. Zamorę autem epiſcopus, Albeliſtę Comite recepto in ciuitatem, vagatur armat⁹: Iuncterus totus effectus, excitat ſcandala & tumultus. Iuncteri duos ad ſe cauſidicos Iuris peritos doctorem Olmedillā & licenciatum Bernardinum, ſub ſpecie libertatis, effecti reges ad ſe ire iuſſerunt: vt iuridice dicent q̄ ſint a rege pro legum obſeruantia petituri, præponunt. Cardinalis autem nil prętermittit quod ad tantę valitudinis aduerſę faciat ſalutem. eūtib⁹ ad Iuncteros Iuris conſultis: dedit in mandatis vt Iuncteris operam ſuam polliceantur & ſi op⁹ fuerit ſe iturum in Flādriam ſupplicatū Cæſari vt eorum annuat poſtulatis aduerſus prauos conſultores, qui aſſident eius lateri. Bernardinus vero de cauſidicis alter Cardinalē iturū Turdeſillas dixit, ſi opus eſſet, non in Flandriam: quo errore decepti Iuncteri, ad Cardinalem nūtios mittunt in hanc ſententiam. Permittit Sancta Iuncta vt Cardinalis ad ſe veniat, quatuor tamen rebus ſeruatis. Ne cum inſigniis aut nomine gubernatoris vt prętoriā cohortem quę illum vt proregem comitatur dimittat. Vt aſſignatam domū ingrediatur adueniens, ipſis inconſultis inde non exiturus, relaturos aiunt ſe quæ ipſi ſtatuerint per ꝓprios nuncios. Ne qd ſcribat ad Cęſarem ab eis nō viſum. Renuit conditiones Cardinalis dixitq; protuliſſe nunq̄ ſe verba huiuſcemodi. Iturum ſe in Flandriam ad Cęſarem ait dixiſſe nō autem Tordeſillas ad tumultuarios. ſi ſanari velint a tanto morbo, apud regem poſſe medelā reperiri. apud ipſos minime inquit. Poſtero die don Petrus Giron Iuncterus ob cauſam omnibus notam effectus, ad Cardinalē venit, ſuaſitq; vt Iūctę poſtulata ſuſciperet, eā eſſe viam, inquiens, ad concordiam. Gironis præpoſita reiecit. Iuncta poſt hęc miſit ad oppidum Fonſeccę dictum Alahegium, obſident, tormentis ab oppido Medina prębitis, qui Cęſareo recuſarunt ꝑbere imperatori: quatiunt. ab internis pręſidiis multi obſidentes eſcopetis & ſagittis perimuntur, incluſis ipſi parum nocent. En aliud. Cardinalis tāta inſolentia ſatur: Nocte fere ſolus. Ad Riuū ſiccū Almirātis oppidū nūdinale, ſupellectilib⁹ & familia relictis, aufugit. Ego permaneo, neſci⁹ q̄ tędam in medio igne flammato: q̄to humilius potero quid futurum ſit, expectabo. Iā ſatis ex Valleoleto decimo. Kalendas Nouēbris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

P.M.A.M. Fernando a Vega Cōmendatario maiore Caſtellę.

Dcxciiii. Moralis & fęlicitate nō nota.

Ex quo tibi tuiſq; rebus conſulens ad amatam vxorem & dulces natos te contuliſti furtim, mauis ſęuientis populi furorē, timens aufugiſti: nullus ſeſe mihi obtulit qui ad te profecturum diceret, neq; vbi nam lateres intelligebam. Nunc autem hoc tuo nuncio a me literas exigente: quid de te ſentiam accipito. Quid in te lateat adeo cœleſte vt deum naturamq; meliorem tibi tam propitios habeas, ambigo. Excedit omne meritum humanū. Nolenti beatum tibi ocium tribuerunt. Quietem Eliſeam tergiuerſanti pręſtiterumt. In tranquillo iam rure ac tuo quieſcis. Neſciebas cum hic eſſes ad eam fœlicitatem iter inuenire. Fore id fœliciſſimum, ſi accideret ſermocinabaris mecū ſæpe. Id optabas, deliberabas, prędicabas, eligebas minime. Quum hoc ſentires, in mari tamē & procellas inter Palatinas fluctuabas. licet portū aſpiceres ī quē protentis velis tuā nauim reducere quires, te nunq̄ recipiebas

inter ſcopulos & ambeſas tamē rupes morans excutiebaris. parato igitur ſuperis grates immenſas, & ne turbida iſta tempeſtas mutetur optato. ſi nāq; ſerena tempora refulſerint ad priores velis nolis tempeſtates raptaberis. caue interea tibi: tranſuerſatū te geſtant ſuis gutturibus hi Iuncteri timentq; ne tua illos prudentia det aliq̃ do precipites. Ego autem qui nec focum habeo. neq; vineam in Caſtella, quo tendam inſcius: hic in pelagi turbati medio rugitu expectabo quid fata ferant: puppim ad ſtantes ventos interea pro neceſſitate temporis, obuoluam. cito nanq̃ concrepere deſinent hæc tonitrua. Tu Vale ex Valleoleto quo die Cardinalis ante lucem, nobis inſalutatis, vno tantum cubiculario comite tacitus euolauit & Iūcta dicta Sancta paulatim diſiungitur decimo Kalendas Nouembris. M.D.XX.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dcxcv. De ſuſpenſis Barbitōſore ac Birretario. De trib⁹ nūciis ad Iunctā. Poſtulata Burgenſiū. De recidiua Valdoletanorum.

PAucos poſt dies a Priore mea noua emerſerunt multa, Iunctę inſanæ diſiunctionem augurantia: per infantē Granatę tribubus ita volentibus, cum ſit eorum pretor barbitonſor & pileorum opifex, temerariæ plebis agitatores, media in platea patibulo ſunt ſuſpēſi, latuerunt alii plures eo territi exemplo. Eo die ſequentibus etiam quatuor aliis viſum eſt oppidum quiſcere aliq̃tiſper. Oppidani ad Iuncteros miſere nuntios tres: ſani vnum conſilii nomine Georgium de Ferrera, & prauæ mentis duos. ex ordine vnum equeſtri, nomine Sarauiam virum ſemicatilinarium, ſui profuſum, alieni appetētem, e mechanicis alterū Frenariū nomine Alfonſum Verā. Georgius, iunctę proteſtatus eſt vt reſipiſcant. Ne Gironē, ne ſcandalis aptum ferendis fratrem Alfonſum concionatorem: Ne Zamorenſem Epiſcopum ad ſe vltra mittant. Grauaminibus intendant ſolum demendis, de cętero nil curent. his actis regreſſus eſt. Inſani duo rerum nouarum ſtudioſi cum inſanis perſtiterunt. ad ſui cōmodū tendunt: de Republica nil curant. hęc de Valdoletanis. Burgēſem dixi ciuitatē, viſa Iuncterorū demētia, ſeceſiſſe cum pleriſq; aliis. petit hęc ciuitas pauca ſibi a rege prębere.

Poſtulata Burgēſiū.

Vt de hoſpitibus tollatur conſuetudo, ne pecunię de regno exportentur, ne alienigenis officia vel beneficia præbeantur: vt Alcaualle ad priſtinam exactionem reducantur, ne petatur donatiuū, contentus ſit rex veteribus auorum tributis: & pauca p̄terea. Comeſtabilis ſe a Cæſare impetraturum illa pollicetur, gubernatoriaq; poteſtate non vſurum donec illa ferantur. obſides dedit filios populo: ne defraudari ſuſpicetur: ſed quid? dum hęc ita ſcripſiſſem. ecce ignem, qui extingui videbatur, repullulātem, recidiuauit Sarauię ac Verę impulſu Valdoletum. Infantem & Oxomenſem epiſcopum eorum medicos egregios expulerūt quadrillę. per ſedicioſos res agitur. Cardinalis & Senatus in Riuoſicco agunt timentes. nō arbitrantur ſe tutos ibi eſſe. oppidani met illi ſemipalpitant in ſuum dominum abſentem: quia adhuc eſt in Laletania. optare videntur & hi nouos motus, vt audio, nec dicere deſinunt: ſi Iuncterorum exercitus ad ſe venerit: q̃ Cardinalem & ſenatores admiſerint, nō expectaturos vim. Comeſtabilis q̃ Geruenſium militum partem aſſecutus eſt quicquid argenti cælati poſſidebat, in monetam decuſſit, ad ſtipendia illis perſoluenda, neq; obolum de fiſco reperiunt. tanta fuit veſtrorum Onocrotalorū vorago deglutiens: vt ad oſſa vſq; ceruices horum regnorum excoriauerint. Scribis Toletanos cum Gallis agere vt in Nauarram traducant exercitum: quo plenius queāt ſeditioſos animos

Andaluzia ſtat fidei.

ſaturare. Immenſum eſt in veſtros Capros odium & a Capro inſertos pampinos: apud fœlicem a natura, īfœlicem ab educatione Cæſarem. Andaluzia tamē, quæ Vandalia eſt, in tranquillo manet. Non deſunt a murmuribus illi populi: ſed erigere caput nō audent. Hiſpalim ſuſtinet in fide Medinę Sidonię Ducīſſa: Regium redolens ſanguinem, quod Catholici regis Fernandi ſit ex Cæſaraguſtano archiepiſcopo neptis: de viro eius nulla mentio, eſt mortoni ſimilis, penitus iners, dux autem Archenſis aduerſæ factionis princeps: vrbem illam ſeducere vt aiunt, conatur: ob inimicitias veteres ſuæ domus cum Sidonia. De Granatę regno deſideratis intelligere. Baza nobis excuſſit calces. Regios perturbauit magiſtratus: Ludouicus Mendotius Tendillę Comes & Mōdeiaris Marchio: quē reliquiſtis ei⁹ regni generalem armorum ducem & Alhambrę regii Caſtelli præfectum: regiis eius regni cohortibus accitis: ad Baccēſem conuolans vrbem cū fauore bonorum: facile ſeditioſos domuit. horum principes affecit patibulo. Conuicini autē, qui iam motibus intendebāt: Baccenſium exemplo territi: criſtas erigere deſierūt. fuit cęteris eius regni habitatoribus id præclarum facinus, vtile, Gienium, Vbeda: Bayzia iam confricabant humeros. profuit ad id ſedandū Gabrielis Merini bari archiepiſcopi, & legionis Hiſpanę epiſcopi præſentia: qui vt matrem viſeret adhuc viuentem: Vbedam fuerat profectus: eſt nanq; Vbedanus. Extat inter eos tamen odium inteſtinum q̃ don Iacobus Carauaialus: in agro venientem Vbdam verſus: Dō Ludouicum de la Cueua cum quo particulares exercebat inimicicias: trucidauerit. Scribitis & vos adeſſe tempus quo

Cęſar

Cęſar ſit ab electoribus coronam ſuſcepturus placet Hiſpanis, quia liberior erit poſt id ad capiendum iter ad eos. Audi nunc quæ apud nos noui emergunt, ſpem ſalutis afferentia. Caſtellani proceres ex hac populari ſeditione iugulum vident paratum, in eos nanq; ſcabiem hanc ſcalpendam eſſe Iuncteri blatterant, vt ad coronam eorum terras ablatas reducant. Hoc veriti expergiſcuntur qui alias his motibus gaudebant, ſperantes inde lucrum, vti ex turbido flumine piſcatores. Beneuentanus comes & Aſturicæ Marchio cum validis armatorum copiis equeſtribus peditibuiſq; ad riuum ſiccum ad Cardinalem & ſenatum tetenderunt, huius mēſis die vigeſimo ſeptimo hic, vigeſimo octauo ille. Almirantus vero eius oppidi Riuiſicci dominus aduentare iam dicitur ex Laletania, vbi ſtatus habet non negligendos ſexto idus Nouembris. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo.

P.M.A.M. Marchionibus. Dcxcvi.

Marlianꝰ dat ratiōes quare debeat Rex etcæſaris libera ria querelj

MArlianus philoſophorum ętatis noſtrę maximus nec inter oratores vltimus, a me ſtimulatus, ꝙ eorum cauſa qui cum rege venerant tot ſint exortę inter ſegetes regias vepres, vicięq; ac tribuli, frumēta ſuffocantes, regem excuſans, reſcribit magnas fuiſſe cauſas expenſarum, quæ regem coegerint cum hic eſſet quęrere pecunias, literarum ipſius exemplar habetote, ſenſa videbitis, callide diſerteq; compoſita, ſed a propoſito alienum eſt reſponſum, neq; enim vnq̄ incuſaui Cęſarem in quo nil taxādum reperiri poteſt. eſt a natura ſere diuinus. credidit, vt par erat illi ętati; fœlix alias eius genius. nō tutatus eſt eum ab educatione voraginoſa, his omiſſis Marlianum audite.

Ludouicus Marlianus Tudetenſis epiſcopus conterraneo & affini Petro Martyri Cęſareo Senatori.

¶ Plures habuimus tuas ex Hiſpania, de rerum iſta perturbatione, turbati quippe ſumus, ſed audi quibus cauſis auſim ego Cęſarem ab ea labe, qua incuſatur, liberare. Quum ad Valdoletanos perueniſſet, querelas agitari ſentiens de pecuniis e regno tranſmiſſis rebuſq; aliis quibuſdam, pretoribus ac ſenatui rationem dedit in hunc ſenſum. Et ſi nulla ſit populis reddenda conſiliorum a regibus ratio, tam apertam tamen eſſe illis rerum ſuarum non rationem tātum ſed neceſſitatem, vt nec eam tacere vellet nec poſſit. Viderent ꝙ cōueniret delatum ad eos orbis imperium ſocordia amittere, & ad alios transferri. De coniugio vero, ſe coniugium optare inquit, verū ſaluis humanis diuiniſq; legibus fieri non poſſe niſi alieno, quod ſummopere quęrebat, conſenſu. Nec ſe, nec ſuos ſuperbe imperaſſe Hiſpanię. ſe negare nolle quin aliqua eſſent & liberalitati ſuæ & nouitati regni condonanda in eos qui eum educauerant. Ne aurum ex prouincia exportaretur. Non ſuperaſſe magnā auri vim, ſi cenſerent Hiſpani, quantū ſenatui, quātū pretoribꝰ, arcis prefectis, ipſi deniq; regno deberetur. Animaduerterēt autē hi qui diligētius res iudicant alienas, quantū auri contra Enobarbum, quē vulgus Barbaroxā appellat, Africę peſtem, fuerit expoſitum, ꝙtumq; ſibi claſſes inſtructę pecuniarum exhauſerint. prima quę in Africa naufragio fere tota deperiit, dehinc in reſtituenda, alia etiam claſſe, qua ipſe Cęſar vehendus erat in Hiſpaniam, quaq; frater Fernandus ad Belgas ductus eſt. tertia quæ contra hoſtes ad orientem & Geruenſes miſſa fuit nauim roſtratarum ſeptuaginta, triremiumq; terdecim cum octingentis grauis armaturę, leuis autem quingentis equitibus, peditibus vero decem millibus, quæ claſſis iam per annum alitur, cum pontifex & rex Gallus atq; vna Genuenſes, vix per ſemeſtre viginti triremes ſuſtinuerint, quin illas reliquerint, vti cadauera deſerta pręſidiis. Emiſſas pręterea duas claſſes alias, ad orbem exterum, cuius tu pręclara inuenta tribus decadibus collegiſti. aromata quęſitum vnam, ad aurum iam repertum alteram. Animaduerterent pręterea locatam eſſe regi Portugalliæ ſororem, ſed quod grauius eſt, librare ſecum debererent, ꝙta contentione, pollicitis, oblatis ac latis largitionibus fuerit a Gallis in imperii petitione oppugnatus. Non fuiſſe partum gratis imperium, vt mala prope infinita auerterentur, quæ ſi ad Gallos Imperium deueniſſet ſubſecuta fuiſſent. Illudq; reputare Hiſpanos debere, non mediocrem auri iacturam, ex tam diuturna & neceſſaria apud Celtiberos & Laletanos facta mora. Donatiuum autem non exigēdi gratia petitum eſt, ſed vt hic ſuus diſceſſus plus autoritatis apud finitimos haberet, ſe autem inquit triennio tantum afuturum. De fratre ablato ex Hiſpania, quem regno Auſtriæ prefecturus erat. longe maiora, ꝙdo illum mittebat cogitaſſe. De Toletana vero dignitate prębenda, eam ſe curam habuiſſe vt illius gratia daretur, cui ſecundum a ſe locum crediderit. Nulli debere maiorem curam eſſe regni ꝙ Regi. Ad quatriduum aut paulo longius coronatum habebimus Cęſarem, quanto

Oratio Regis ad ſenatum.

De tribus claſſibus.

De locata ſorore Portugallo.

De prima coronatiõe.

cius licuerit poſt id ad vos iter expediemus. de iſtorum regnorum commodis, quæ ſua maieſtas tanti facit q̃ ti çquum eſt fieri debere, tractabitur. Interim tu vale ac apud tuos Hiſpanos, quandoquidem non vulgaris es apud eos opinionis ac nominis, tui noſtriqꝫ regis Cęſaris rationem tuere, noſtraſqꝫ illis cauſas pręponito. ex Aquiſgrano vrbe Germaniæ vbi poni pam paramus coronationis Octobris die vigeſima. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo. Vos autem hoc exemplar habetote ex Valdoleto idibus Nouembris. Reſpondi nondum, q̃ do acciderit videbitis q̃ tum ipſe diſſonet a meis ſignificationibus, de cauſis tot tantorũqꝫ malorum. nullus eſt enim qui conqueratur de rege neqꝫ emergit cur poſſit quis regi ſucceſſere aut dicere contra impenſas quas Marlianus recitat. de voraginibus Regem adoleſcentem deglutientibus, ſub ſilentio, forte illorum pertimeſcens genuinos, pręteriuit. de hoc aliàs. Vos valete. Milleſimo quigenteſimo vigeſimo.

Dc.xcvii

P.M.A.M.Marchionibus.

Coronatus eſt Rex. Quo tempore mutata eſt imperij ſucceſſio De confluxu ad Iuncteros. De Comeſtabili ſuſcepto Burgis.

TAbellarium habemus a Rege. Iam coronatus Cęſar eſt Aquiſgrani vrbe Germaniæ, loco a maioribus aſſignato ad Imperatorum Coronationem, ex quo Gregorius Papa Quintus & Imperator Otho tertius, anno ab hinc quingẽteſimo ac vigeſimo, Ambo Germani affines conuenerunt, ne vltra per ſucceſſionem Imperatores aſſequerentur Imperium. Rei ordinem nondum habemus quia emiſſus repente fuit hic tabellarius, vt rem nobis ſignificaret. ad nos amici prope diem conſcribent, vti res acta eſt, ad vos ego. Mira de electorum potentia refert & elegantia ac ceremoniis. Octobris pręteriti dies vigeſima tertia fuit eo actu nobilitata. de me autem hęc habetote. Aufugiſſe latenter noctu Cardinalem intellexiſſe vos credẽdum eſt. Nequiui ego illum ſequi, commodius tempus expectaturus. Manſi ergo maneboqꝫ in hoc oppido, in igne medio, donec violentis acta verticibꝰ Regia claſſis vel portum petat, vel, quod deum auertat, illidatur. in magno quippe diſcrimine vagatur. Ad Iuncteros confluunt vndiqꝫ ingentes copię. Comeſtabilis deſignatus gubernator in Kalendis Nouembris a Burgenſibus honorifice ſuſceptus eſt, ꝙ illis promiſerit ſe non vſurum poteſtate gubernatoria, donec a Rege illorum poſtulata impetrauerit. Sub perpetua tamen cuſtodia ſeruatur vna cum filiis Ioanne Touaro & Bernardino Velaſco, quos ibi reliquerat obſides. Almirantus vero ex auitis & dotalibus terris quas habet in Laletania veniens, auditis Valdoletani natalis ſui ſoli, motibus, ex itinere in Ceruera oppido ſiſtẽs parumper, quia eſt inualidus, Epiſtolã ſcripſit ad Valdoletanos vulgarem, dicendi copia pollentem & ſententiis vtilibus refertam, cui ſi Valdoletani crediderint, a graui, quo laborant morbo, reualeſcent. qua hora aduenisſe dicitur, eadem ad vos ſcribo. Valete ex Valdoleto pridie Kalendas Nouembris. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo.

Inter Morales.

Dcxcviii

P.M.A.M. Fernando a Vega Cõmendatori Maiori Caſtellæ.

Amiſit oblatam ſortẽ. dat cauſas auctor cur nolit ſequi fugientes.

HAbui epiſtolium tuum elegans profecto, meis reſpõdens, quibus ego, te inuito factum a ſuperis fœlicem fuiſſe te dicebam, ſortem tibi e manibus euaſiſſe video. ad immanes rediiſti ventorũ turbines, nec peractis tempeſtatibus inter Scylleam iterum rabiem & Caribdeam voraginem lembum agitandum credidiſti. dolendum tibi potius q̃ inuidẽdum arbitror, qui quod optabas deſerens, quod fugiẽdum fore arguebas, repetiiſti, q̃ do ad ſemi obſeſſos in Riuoſicco te contuliſti, ego autem tuis conſiliis inhęrens, & a tuis actis abhorrens eam mihi vitam elegi quam tu tranquillam, fore ſi eueniſſet, prędicabas. Auratum Cõmendatoris Riberę atrium, qui exul eſt a patria, ꝙ inter cordatos enumeratur, inhabito. Cõmendatorem ipſum, ſuis ineptiis auerſum, habent odio tumultuarii, cum ſit e Rectoribus vnus, licet non ierit ad curias Gallecas, quodqꝫ transeunte don Petro Girone per villam quę dicitur Moiados, cum Geruenſibus ſeductis, vnius centuriæ partem illi ſurripuerit, cuius ipſe pręfectus erat, & per vicepręfectum gubernabatur, ac volanti greſſu ad Riuũſiccum perduxit, quod facinus a Cardinali & Senatoribus magni factum eſt, & iuremerito quandoquidem ex philoſophorum ſententia, facti dimidii dicitur ille gratiam promereri, qui facto principium dat. Hanc ergo domum, licet de illa diruenda ſermonem ſępe ſeditioſi moueãt, eius amœnitate pel

lectus, incolere ſtatuo, donec veſtra claſſis fluctuans extra male fidam ſtationem anchoras pro-
feciſſe intellexero. Ad vos tunc proficiſcar. Ero, vti arbitror, ab ebullienti populari cacabo, &
colubrorū morſibꝰ ſecurꝰ, ꝙ nō ſim veſtri ordinis ſenator. Vobis nāqꝫ ſoli inuident facinoro
ſi. Manent & vna mecum e duobus magiſtratibus duo iureconſulti, e veſtris tribus ordinibꝰ
quorum tu princeps es. Licenciatus Varrentus, vir vti noſti cum iureconſultura non vulga-
ris orator, & ſacræ inquiſitionis hereſeos doctor Manſus Metropolitanæ Granatenſis deca-
nus, cuius & ego prior ſum, ſed in domibus illi ſecuris quia popularibꝰ, in ſuſpecta ego, quia
poſſeſſoris inuiſi eſt. donec illos pedem figere videro quieſcet in me ſpiritus ab acribus inui-
dorum genuinis, qui forte veſtras implebunt ſuſurris aures incuſantes noſqꝫ moram traha-
mus in loco tanta contagione polluto. Vale iam ex Valleoleto decimo tertio Kalendas De-
cembris. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo.

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xcix.

AVdite narratu pulcherrimum. Totum ordinem Coronationis Cęſareę deſcripſit Val-
deſius, cuius epiſtolæ exemplar ad vos mitto. Valdeſium igitur loquētem audite.
¶ Alfonſus Valdeſius Petro Martyri ſuo ſalutem dicit. Quod fauſtum, fœlixqꝫ ſit, habemus
Cęſarem noſtrum in Romanorum Regem coronatum, tanta pompa, tantoqꝫ omnium ap-
plaſu, vt omnes Romanorum triumphos hic vnus (crede mihi) quam longiſſime ſuperarit.
Quod ſi & militum, & equitum legiones, quibuſcum Cęſar Aquiſgranum ingreſſus eſt, ſi
omnium ordinum Aulicorum magnificos apparatus, ſi Germanorum armatas acies, ſi tur-
barum clangores, ſi tympanorum bellicorumqꝫ inſtrumentorum ſtrepitum, ſi auri, argen-
tiqꝫ, ac gemmarum ornatus, ſi ipſum deniqꝫ ingredientem Cęſarem deſcribere tentarem, &
mihi eſſet difficile, & tibi forte ingratum. Quapropter quæ ſcitu tantum digna iudicaui, his
tibi literis impartiar. Principio rumor erat Aquiſgranum, vbi huiuſmodi ſolennia celebra-
ri ſolent, peſte laborare, ob idqꝫ agebatur de alio loco ad hoc deſignando. Cęſar vero (vt eſt ani
mo intrepido) contempta morbi ſuſpitione, noluit alibi, quam Aquiſgrani coronari, ne anti-
quiſſimæ ciuitati iniuriam inferre videretur, Louaniiqꝫ Infanti Ferdinando vale dicto, recta
Aquiſgranum verſus proficitur. Electores autem, qui Coloniæ Cęſaris aduentum pręſtola-
bantur, vbi Cęſarem venire audiunt, Aquiſgranum & ipſi veniunt, de cerimoniis, aliiſqꝫ re-
bus neceſſariis tractaturi. Coronationi itaqꝫ dies. xxiii. Octobris indicta eſt, tametſi eſſent qui
contenderent niſi in die feſto Cęſarem coronari non debere, nec fas eſſe. Hic tamen ſcrupulus
e medio ſublatꝰ eſt autoritate Epiſcopi Leodieñ. in cuius diœceſi ea ciuitas ſita eſt. Iuſſit enim
vt deinceps in ea prouincia dies ſancti Seuerini, quo ſolennia celebranda erant, feſtus habere
tur. Omnibus tandem rite diſpoſitis, tres Archiepiſcopi Electores, Moguntinus, Colonieñ.
ac Treuereñ. Ciuitatis ſenatui (vt moris eſt) decretum electionis exhibent, quo venturum Re-
gem rite electum eſſe ſciant. A meridie autem Archiepiſcopi Electores vna cum Electore Pa-
latino cum magna pompa venienti Cęſari obuiam prodeunt, alii vero Electores, Rex videli-
cet Bohemiæ, atqꝫ Dux Saxoniæ, necnon & Brandēburgeñ. Marchio, licet non aderāt, ſuos
tamen Deputatos cum ampliſſimis mandatis, qui coronationi intereſſent, miſerunt. Cęſare
itaqꝫ, qua tenentur, reuerentia ſalutato, immiſcent ſe ordini, ita, vt Colonieñ. dextrum, vtpo-
te Conſecrator. Moguntinus ſiniſtrum latus Cęſaris clauderent, Treuereñ. autem vna cum Pa
latino, & oratore Brandēburgeñ. pręcedebat ante Cęſarem. Et Zodus Papeñ. Imperii Sub-
mareſchalcus nudum gladium pręferebat, Cęſarem ſolus in ordine ſequebatur Orator Bo-
hemiæ, poſt quem Cardinales Seduneñ. Saltzburgeñ. & Toletanus incedebant. Nam reliqui
Principum oratores adeſſe noluerūt, dicentes eorum loca ob Electoribus occupata eſſe. Dum
introeuntium ordo a Domino de Iſelſtain diſponitur, Ciuitatis Senatores iuſiurandum ſoli-
tum a Cęſare recipiunt. Ibi exorta inter Iuliacenſem, & Saxones contentio, hoc modo ſedata
eſt, vt Iuliacenſis tanqꝫ illius prouinciæ Aduocatus, primus intraret, rectaqꝫ Ciuitatem per-
tranſiret. Saxo vero ceu Imperii Mareſchalcus in Ciuitate maneret, exercituiqꝫ pręeſſet. In
ipſa porta Ciuitatis armatus Cęſar Crucem adoraturus, caputqꝫ Caroli Magni deoſculatu-
rus, ex equo deſcendit, quem cuſtodes portæ ſuo iure capiunt. Inde Cęſar ad templum vſqꝫ
Deiparæ virgini ſacrum, vetuſtateqꝫ inſigne ducitur. Album enim equum conſcenderat Cæ-
ſar, qui Mareſchalco Colonieñ. ex more ceſſit, non tamen abſqꝫ contentione, ſacrificis ipſum
equum ſibi vendicare conantibus. A templo Cęſar in Regiam ſuam ductus eſt. Die ſequenti
Coronatio hoc ordine celebratur. Ab archiepiſcopis Electoribus Cęſar in templum intro-

De corona tione Caroli Ceſaris & Romanū Regem.

ducitur,pręcedebat Colonieñ.velut Conſecrator canens cum choro TE DEVM laudamꝰ. Qui & miſſam(vt vocant) incepit.

Antequam euangelium caneret Diaconus,proſtratis omnibus,Chorus Diuorum ſuffragia implorabat.Deinde Colonieñ.Cęſarem in hunc modum alloquutus eſt.

Vis ſanctam fidem Catholicis viris traditam tenere, & operibus iuſtis ſeruare? Cui Cæſar. Volo.

Vis ſanctis Eccleſiis, Eccleſiarumq; miniſtris fidelis eſſe tutor, atq; defenſor? Reſpondet. Volo.

Vis Regnum tibi a Deo conceſſum ſecundum iuſticiam prędeceſſorum tuorum regere,& efficaciter defendere? Reſp. Volo.

Vis iura Regni, Imperiiq;,ac bona eius diſperſa iniuſte,conſeruare, & recuperare, ac fideliter in vſus Regni, Imperiiq; diſpenſare? Reſp. Volo.

Vis pauperum, & diuitum, viduarum, & orphanorum ęquus eſſe iudex, & pius defenſor? Reſp. Volo.

Vis ſanctiſſimo in Chriſto Patri Domino Rom. Pōtifici,& ſacrę Romanę Eccleſię ſubiectionem debitam, & fidem reuerenter exhibere?.R. Volo.

His dictis. Moguntinus,& Treuereñ. Cęſarem ad ſummū altare ducūt.in quo Cęſar omnia quæ dixerat,ſe pro virili pręſtaturum iureiurando pollicetur. Tunc Colonieñ.ad populum conuerſus,tum latine,tum Germanice dixit. Vultis tali Principi,ac Rectori vos ſubiicere,ipſiuſq; Regnū firmare,fide ſtabilire,ac iuſſionibus illius obtemperare? Clamant omnes. Fiat, fiat,fiat. Ibi Colonieñ.vnxit Cęſarem,dicens. Vngo te in Regem oleo ſanctificato,in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti Amē. Vnctum Regem Moguntinus,& Treuereñ.in ſacrariū ducunt,eumq; rurſus Cęſareis ornamentis Caroli Magni indutum,e ſacrario educunt. Cui ſedenti,tres Archiepiſcopi ſimul,enſem Caroli Magni tradunt,dicentes. Accipe gladium per manus epiſcoporum,vt per eum ęquitatem exerceas,iniquitatem deſtruas, Eccleſiam protegas,ac falſos Chriſtianos oppugnes. Deinde ſolus Colonieñ.dedit Cęſari aureum anulum,regiamq; veſtem,atq; ſceptrum dicens. Accipe virgam virtutis,atq; ęquitatis,qua intelligas diligere pios,& terrere reprobos. Poſt hęc tres Archiepiſcopi ſimul Regiam Coronam aureā, non(vt vulgus autumat)ferream,capiti imponunt,dicentes. Accipe Coronā Regiam. Et tandem vnctum, & coronatū Regem ad ſedem lapideam Caroli Magni magna religione ſeruatam ducunt,in qua quum ſederet, Archiepiſcopi Electores Regiam dignitatem Cęſari congratulabantur. Principes autem prophani,& nobiles quotquot aderant,equeſtris ordinis inſignibus a Cęſare donabātur. Quibus peractis,peragitur & ſacrum,quo durante,Cęſarea Inſignia in hunc modum ſeruabantur. Limburgeñ. Comes Imperii Subpincerna Coronam. Comes Palatinꝰ Archidapifer globum orbis. Et Zodus Papeñ. Imperii Submareſchalcus enſem. Comes in Zorn Imperii Subcamerarius ſceptrum. Peracto ſacro,Cęſarē Imperialibus indutum,in domum Senatoriam Vrbis ducunt. In qua pro ſingulis Electoribus,etiam abſentibus,ſingulę menſę paratæ erant, alięq; pro aliis Principibus Germanis, proq; Colonieñ. Franckfordieñ. Nurembergeñ. atq; Aquiſgrani Senatoribus aliæ item menſę,in eo autem cōuiuio Electorum quilibet munia ſua exequitur. Lymburgeñ. Comes Imperii Subpincerna primum poculum Cęſari propinat. Comes Palatinus ceu Imperii Archidapifer primum cibum menſę Cęſareę miniſtrat. Et Zodus Papeñ. Submareſchalcus cū baculo in manu Archidapiferum pręcedebat. Conuiuio magnifico,ſumptuoſiſſimoq; peracto, Cęſarem in templum Diuę virgini ſacrum, deindeq; in Aulam ſuam reducunt. Habes & vnctum,& Coronatum Cęſarem. Tu viciſſim ſi quid boni apud vos euenerit,ne graueris nobis impartiri. Vale, Aquiſgrani.viii.Calendas Nouembris. Anno.M.D.XX. Scribuntur,& alia multa, quæ quum non ſint ad rem neceſſaria,prętermittuntur. Valete ex Valleoleto. xiii. Calendas Decembris.M.D.XX.

Dcc.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

De vicecomite Valdorna ⁊ licẽciato Spinoſa miſſis ad Cardinalẽ. De Sarauia ꝑturbatore.

FOrtuna hęc Valdoletana ſuo ad vnguem fungitur officio. Die huius menſis ſexto miſſi ſunt ab huius oppidi procuratoribus ad Cardinalem ad Riuūſiccū nūcii, don Petrus Bazanus Valduernæ vicecomes & vna doctor Spinoſa inter cauſidicos clarꝰ. Mādata de pręponēdis paucis ad legū regni obſeruātiā capitibus attulerūt, prętermiſſis quæ ad rē minime faciebāt,fidē pręſtitit Cardinalis a rege impetraturū ſe illa,vt Iuncteri aſſentirētur Turdeſillas ierūt.ſe nil horū a Valdoletanis habuiſſe Iūcteri fatetur,imo e contra. Vti mutabiles ſunt pela

gi procellę,ſic vulgus ineptum. Id ſtruxerat vaniſſimus ille ordinis equeſtris Sarauia,pauper ex ditiſſimo apud quadrillas. ſicariorum eſt vagorum inquilinorū concitator, putat hac via ſe adepturum aliquod excelſum rerum culmē.falletur arbitror. Regreſſi ad oppidum, Vice comes & Spinoſa aduerſe ſuſcepti ſunt.quadrillas nil tale intellexiſſe aiunt. Iunctæ Turdeſillanæ parendum eſſe proclamant.pereundum ſi contradicatur.ergo die ſexto cōualeſcebat,egrotum prius hoc oppidum,a quo regnorum pendet ſalus,nouo autem recidiuauit,ita volentibus nefariis,putāt hi Caſtellanę molis ſe fore architectos. In comeſtabilem & Benauentanū Comitem alioſq; proceres adagia iactant,ſuper ſtatus eorum. Ante collectas ſegetes mēdicaturos hi blacterant,ante nouum muſtū alii. Sarauia pręſertim & eius ponderis cucurbitę,regiā inquiunt coronam ſe velle ditefacere ab eorum maioribus vſurpatā rapiendo a proceribus. Nec longe abeſſet, vti colligere fas eſt,ſi regnum cerneret,ad regni cōmodum prębitam ab ineptis poteſtatem,eos exercere. Turres ſine fundamentis ędificant.cadent prope diem. Murcia & ipſa mittit ad Iuncteros. nō deſunt qui putent Marchionē Bellecēſem illius regni principem & Adelantatum fautorem huius turbulentię.forte illum neceſſitas coegit quom ipſius oppida cœperint caput erigere. Salmāticā dicitur ad Iūcteros miſiſſe pedum circiter duo millia, duce don Petro Maldonato, alias Pigmentelo, Benauētani Comitis nepote,petulans iuuenis eſt,petulanter procedet vt arbitror. Merindatum prouincia, peditum dicitur decem millia coegiſſe in Comeſtabilem. Confluūt vndiq; ab vrbibus & oppidis magnę copię,ni proceres ſetas excuſſerint,actum erit de illis,nimis dormiunt,alterq; in alterum oculos iactat & expectat quid fata ferāt. Cardinalis,e rectoribus Medinenſibus vnum miſit,nomine Franciſcū Diaz,ſuaſum Medinenſibus vt Alahegii ſoluant obſidionem,fere hominem trucidarūt,ſeruatur auxilio paucorū,ad Iuncteros cathenis vinctus raptatur. Rex Portugalię dicitur ſuas vires in regis fauorem proceribus obtuliſſe. Quinquaginta petunt mutuo ducatorum millia,quę fient habebis. Vale interea ex Vallcoleto.xxvi.Nouembris.M.D.XX.

De petulāte Pigmētelo.

P.M.A.M. Licenciato Bernardino cauſidicorum clariſſimo. Dcc.i.

At ſoluat nuncius auctoris capt⁹ ſub ſuſpicione.

PRęſtantiſſime. Audiui demandatā tibi eſſe portarum huius oppidi curam,ne quis exeat introeatq;,vobis inſciis. Ad nunciū apoſtolicum qui eſt apud Cardinalem in Riuoſicco mitto tractatum quędam negocia Camerę apoſtolicę quia ſumus arbitrarii iudices Reuerendus Conchēſis Epiſcopus veſtrę Cancellerię princeps & ego, inter camerā ipſam & Mindonenſis epiſcopi hęredes,miſerā vnum e meis familiaribus, regredientem prohibent ingredi cuſtodes,peto vt mittas e tuis aliquem qui eum introducat. Nil aduerſi poteſtis a mea expectare familia. Quantum ego ſim pacis amator,noſti. Crucior ego multo magis q̄ vos ipſi,cū videam nauim hanc veſtram in tanto diſcrimine fluctuare,vt iſta nubila iam tandem cōuertantur in ſerenum opto.horum a te turbinum primarias cauſas intellecturus ad te ibo, cum primū per morbū grauedinis cuiuſdam rheumaticę liceat. Tu mihi huius nociuæ nucis nucleos enodabis ambigenti. Sonus quidem primarius horum motuum ſanus,vt leges regni ſeruentur indēnes.ſed meo iudicio aberratur in proceſſu. Supplicatu,nō armis, agēdum eſſe credere ſatius. Vale ex atrio Cōmendatoris Riberę hoſpitio nunc meo,cadēte meridie. xxviii. Nouembris.M.D.XX.

Judicium de motibus populi.

P.M.A.M. Eidem Licenciato. Dcc.ii.

Male reſpōſum comiti Benauentano & Almirantii.

VEniens ad me Fernandus Rodoricus meus, te gratias,inquit,promeruiſſe in colore rei, non minus q̄ in re ipſa. ait enim introductorem tuum ab eo veniam petiiſſe de mora, excuſaſſeq; portarum cuſtodes, ꝙ meum retinuerint.nō licere illis aliter facere. functi ſunt officio ſuo.nil eſt cur illis ſuccenſeatur. Audio ad veſtros quos dicitis deputatos, miſſos fuiſſe nūcios ab Almirante ac Benauentano Comite, vires oblatum ſuas & induſtriā ad pacem & concordiam,nec fuiſſe reſponſum ſapienter.forte non ſic,vti relatū eſt.timeo tamen aliquid,quia vulgus veſtrum vult ſapere,vt deſipiant principes, quod eſt futurę tempeſtatis argumētum. Cętera coram. Ad te ibo capitis dimiſſa grauedine. Interea vale ex hoſpitio meo ad veſperas die Nouembris.xxviii.M.D.XX.

P.M.A.M. Ludouico Marliano epiſcopo Tudetenſi. Dcc.iii.

Reſpōſiua ad Marlianum de excuſatione Regis.

HAbui elegantem & ſucco plenam epiſtolam tuam in excuſationem Cęſaris mitiſſimi. Qui Cęſarem incuſet nullus eſt. Qui neget tot claſſiū totq; militum copias ſecum attuliſſe ingētes impēſas,nemo eſt qui neget. ꝙ Aragones & Laletani ſuis cauilloſis occaſionib⁹ Cęſarē tanto tēpore detinuerint,vnde miſera Caſtella fuit ea intercapedine tēporis exhauſta, licet iacturā ſenſerit intollerabilē Caſtella, quia ex depauperatione ſua ditata ſunt ea regna, nō

ſunt hi cõqueſtus|tñ,neqꝫ impẽſam pro ſereniſſima ſorore Portugallico Regi prębita ĩ vxo-
rẽ,exprobrãt.Nil horũ tumultus exortos excitauit,quia iuſta oĩa,quia fieri aliter non debuit.
Ab vno epiſtolę tuę capite initiũ capiũt,vbi dicis.Nec ſe nec ſuos ſuperbe imperitaſſe Hiſpa
Laus Regis. niæ.Illud nec ſe,aſſentiũtur,quia nil benignius vel mitius aut glorioſius Cęſare.Illud autem
nec ſuos,incuſant,& dictum a vero diſſonum aiunt,addunt alii dictum a te illud,ſuperbe,iux
ta recti tenorem,quia non ſuperbe ſed ſuperbiſſime temerarieqꝫ ac inſolenter fuerunt a veſtris
Hiſpani tractati.A rege culpam tollunt,quia nondum ex ephebis erat elapſus,ſed quid ſuper
bius q̃ illos ęquo animo pati,ꝙ Hiſpani crudis afficerentur pœnis ex venialibus erroribꝰ in
Belgas,neqꝫ in Belgam auderet quenq̃ curię pręfectus vllus iuſtitię,manum imponere,licet
Quę cauſę motuum in Hiſpanum aliquem,iniuriam atrocem admiſiſſet.quas ego ipſe ignominias vidi?quoſqꝫ de
riſus a viliſſimis ſtabulariis & ſordidiſſimis coquinarum ſcopariis inferri nobilibꝰ Hiſpanis?
quid fœdius q̃ paſſos fuiſſe voraces eos qui tempore illo miſerum adoleſcentem abſorbebãt
vt in foribus atrii volentem ex curiæ pręfectis vnum digladiatorem tumultuariũ ad carcerẽ
trahere,pręfectꝰ ipſe violenter & ignominioſe raperetur a Belga illo,qui dicitur Pręuoſtes pa-
latii,vnde territi pręſules alii abſtinuerunt poſt id a corrigendis erroribus. Addunt adhęc,ex
illorũ prauis educationibꝰ Cęſarem nihili penitus hęc regna feciſſe,immo & ab eis falſo per
ſuaſum,quo facilius illum fallerẽt,vt Hiſpanos odio haberet.Hæ ſunt artes,ſunt hæ Marliane
mi obſeruandiſſime,quę vepres has inter ſegetes Cęſareas ſeminarũt.Caper veſter & a Capro
pendẽtes cerberi,Regis infœlicis,ad orbis imperium nati,familiares hęc ſemina reliquerunt.
Ad ſydera voces prodeũt,ꝙ regem Caper ad hęc regna traxerit eo animo,vt ſub regis vmbra
quiret poſt collectas vuas hanc vineam,vti fecerunt,extirpare.Non illos latebat futuros ſucceſ
ſus hos quando ſibi,contra regni leges Toletanã archiãtiſteã,necdum bene ingreſſi regnum
vſurpauit caper,in totius regni odium contra regem,de qua re tu regem excuſas. Accuſat re-
gem nemo?quid facere poterat imberbis adoleſcens ad eum vſqꝫ diem ſub tutoribus eiuſmo-
di ac magiſtris?Quid deinde ſucceſſerit ęqua lance de cęteris vacãtibus tu noſti,q̃ exigua fue
rit de Hiſpano quoq̃ mentio,& q̃ ſolutis habenis Hiſpanus panis ab Hiſpanorum faucibꝰ
ereptus fuerit,vt ganeonum Belgarum & Gallorum,regem ipſum deuorãtiũ guttura reple-
rentur?Quis a concreto Borea & horrendis frigoribus ad hanc temperiem venit,qui nõ hic
plures aureos aſportauerit q̃ obolos vnq̃ fuerit aſſecutus?quales,illorum cauſa,regios reddi-
tus reliqueritis tu videris:particularia omitto multa,ab ipſo Iob excuſſiua patientia. Iam ſa-
tis vagatum eſt ſuper cauſis harum ſeditionum. Vt altitonãs ſuam huic tanto malo pullulanti-
dexteram imponat,orandum eſt.In humanis nullum eſt iudicium ad hanc labem detergẽdã
aptum.Vale ex Valdoleto cum alia ad magnum Cancellarium noſtrum cõterraneum epiſto
la,de rebus emergentibus.xxix. Nouembris. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dcc.iiii.

Pro coronatione ſupplicatio ſed non lęta. VAriis confectum herbis accipe farcimẽ,q̃doquidem vt minuta quęqꝫ vobis ſignificẽ
optatis.Huius mẽſis die vndecima pro coronato Cęſare ſupplicatio generalis ĩ hoc op
pido eſt celebrata.populi fuit cõcurſus non frequens,quia corruptis viuunt animis,varia pro
Aduentus Almirantis mebant iudicia.fictum hi dicebant ad deterrẽdum.ſi verum,aiebant alii,fore deterius,quia vi
deant terrarum paulo antea dominam Hiſpaniam conuerſam eſſe in prouinciam.Ad vrticas
Quid cum Girone Almirantus pungentes veniamus.die poſtero poſt ſpectaculum coronationis, Almirantus rediens ex Lale
tania,in oppido Decigales,priuſqꝫ ſe ad Riuũſiccum conferret,fixit pedem. Nuncios ad don
Quid cum Iuncteris. Petrum Gironem miſit,Iuncterorum Imperatorem electum accerſiri facit.ſine Iunctę venia
ſe nequire reſpondet.Reſponſum eſt a Iuncteris interrogatis,vt ſuum ſequatur iudicium. Nõ
eſt auſus adire ne ſuſpectum ſe redderet.Hęc videns Almirantus,ad hoſpites ſuos in Riuũſic-
cum cõceſſit.Exit obuiam magna militum caterua.Semitriſtis,in Mauros inquit in Mauros
iſta parentur.Noſtri ſunt omnes,conſilio non armis agendum eſt.Mox Turdeſillas verſus ad
Iuncteros,pacis ardens amore,tetendit. Turdeſillas ipſemet adit,paucis & his inermibus co
mitatus.vetant ingredi oppidum,petenti Reginæ aſpectum negarunt.Ad eum exiere Iunctæ
nomine duodecim ex collegio illo.Nec monitis neqꝫ hortatu aut precibꝰ promiſſiſqꝫ flectere
Quid promittãt Iuncteris. potuit illorum animos vt ab ea deciderent peruicacia.Daturũ ſe operam vt quæ petierint im
petrẽtur cum Cardinali & ſenatoribus pollicetur,in cuius rei tutelam ſuas arces quoſuecunqꝫ
affines,obſides,aut alias amicos in eorum manus prębiturum ſe offert,demerſi iam ſunt,vo-
lunt imperare. Addit ſe gubernatoria nolle vti poteſtate, neqꝫ agere velle ſe apud eos vt pri-
mas regni,aut dominꝰ,ſed vnum ſe ciuem Valdoletanum & vnum e regnicolis qui regni cõ-

moda pluſq̃ ſuam et exoptet, fore apud eos iureiurando promittit, nil horum profuit, collo-
quia repulerunt, eius eloquentiam veriti. Ita re infecta regreſſus eſt in Riuumſiccum. A lōge
venientem Cardinalis & ſenatores proſpectabant, boni aliquid de concordia quam deſidera
bant, expectantes, q̄do autem acceſſit propius, quid noui afferret Almirantus percūctantur,
an deponenda vel ſumenda ſint arma interrogant. Ad arma veniendum fore dixit, obſtinatos
eſſe Iuncteros inquit. de pace nil velle illos audire nunciat. Mox patitur ꝙ ante prohibuerat,
vt lata per ſenatores in Iuncteros ſententia promulgaretur. Tribunal palam erigitur, per prę
cones quicunq; ſub eo cōmunitatis ſymbolo arma cœperunt, in lęſæ Maieſtatis crimen inci-
diſſe cēſiti ſunt. Ita iuncterorum ęgritudo iam eſt incurabilis, tu vale ex Valleoleto. ſuam quā
ad te mitto clauſam Marliano dari iubebis. ego autem ꝙ ad veſtrum alterū ſcribo ad vtrunq;
ſcriptum puto. Nonis Decembris. M.D.XX.

Dcc.v.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Iuncteri in Villabraxima infeſtāt agrum Riuiſicci. De anguſtijs Cardinal. & ſenatorum. de proceribus qui tulerunt ſuppetias.

RAros iam habemus a vobis nuncios, rariores a nobis vos. ergo plures habetote. Iuncte
ri coacto exercitu valido caſtrametati ſunt a Riuoſicco milliaria tria, dicitur Villabraxi
ma locus. Don Petrus Giron & ſeditioſus Zamorenſis epiſcopus, duces exercitus, ad Riuiſic-
ci mœnia incurſitāt, dedi ſibi ſenatores poſtulant. in ſummo diſcrimine res locata eſt. Sunt &
procerū ingentes copiæ, poſtq̃ pręcipue additus eſt Hari Comes Comeſtabilis primogeni-
tus, cum veteranis quibuſdam militibus, Iuncterorum copiæ ſunt numero plures, ſed ruſti
canæ, vomeribus & ligonibus pertractandis aptiores q̄ armis. Valdoletani ſenatus princeps
Conchenſis epiſcopus, pacis amator, cum ſenatoribus quatuor ad vtroſq; iuit, ad Iuncteros
primo, vt arma deponant Regia imperat autoritate, vti ex verbis eius colligere potui, qui mi
hi rationem earum rerum prębuit, excuſationes eorum videtur admiſiſſe. Salutem ſe Regni
querere Iuncteros ait dixiſſe, proceres autem cum ſumma regnorum iactura ſui eſſe commo-
di ſtudioſos. Ab ipſis cōſtructam regni perniciem & legum dilacerationem, eo ꝙ dilapidatū
iri a prauis conſultoribus regnorum facultates & redditus, paſſi fuerint. Infantem Fernandū
principem a regnis ablatum eorum conſenſu, alienatāq; Toletanā antiſteam, & barbaro pue
ro prębitam, ipſis rogantibus, arguerunt & hinc multa. His rebus imbutus Conchenſis ad
Riuūſiccum tetendit. Coactos reperit cum Cardinali ac ſenatoribus hos proceres. Almiran-
tum Aſturicenſem & Denię marchiones: Comites autem Beneuētanum, Hari, Albeliſtę, Mi
randę, Caſtriceſaris. Salinarum, Aquilarum, Ognati. Aderant & proceres alii Caſtellæ maior
cōmendator, e prioribus diui Ioannis Rhodii don Iacobus a Toleto. Adelantatus Galeciæ.
Prelatiuero. Nuncius apoſtolicus, Ouetenſis & Lucenſis epiſcopi, vt arma deponerent prote
ſtatus eſt epiſcopus, Nec regi nec regno iſta prodeſſe dixit, proceribus dicitur maiorem horū
motuū culpam inieciſſe. Iurgioſa verba vtrinq; interceſſiſſe Conchēſis mihi retulit. En quid
ait Almirantus: Iunctæ conſilia tibi placere inſinuas. e magiſtratu abdicaberis. ſe nolle conſi-
liis procerum inhęrere. nolle ſe proceres illum collegam in proceſſu rerum dixerunt, neq; ꝙ
magiſtratu priuetur egre laturum inquit Conchenſis, in hoc ſtatu ſunt res. vtri partium faue
re velitis vos videte. Scyllęā inter rabiem & Caribdęam voraginem vagatur hęc regia nauis.
Vos valete ex Valdoleto tertio idus Decembris. M.D.XX.

Quid Iuncteri dicāt.

Dcc.vi.

P.M.A.M. Marchionibus.

De morte Selimſachi & quando. de laudibus Peribaſſani. De metu pontificis & eius reuocationibus.

QVę ab exteris ferant regionibus, veſtra ſunt: quę in his regnis, Belgica. Selimpſachus
Turcharum princeps ſpurcam, magnanimā tamen animam, peſte adortus repentina
exhalauit die Septēbris. xv. in Andrinopoli. filium reliquit annos natum octodecim, is ad ar-
ma pronus non eſt vti fertur. Sed nil ad rem noſtram, cur ſopore premi pectora ſinamus. Pe-
ribaſſanum habet rerum omnium, quas pater egit, autorem, quem vti genitorem ipſe, vti do
miſtum bellorum duces obſeruant, eo ꝙ principi ſemper, ſibi nūq; cōſuluiſſe cognouerint.
Vnde quo minus Peribaſſanus ſuæ rei proſpexit, eo magis & principis & ſua coaluit gloria.
Audimus tamen vnū Mamaluchorum principem quēdam ex his qui Soldani fortuna caden
te ad Turchas ſeceſſit cum eſſet Alepi dominus, nomine Gazellum, noui Turcharū principis
ignauia fretum, coacta manu extorrium Mamaluchorū & e Mamaluchis deſcendentiū, quos
Turchomanes appellant, in Syria defeciſſe, vbi Selimpſachus illum gubernatorē reliquerat,
ſed quid? exercitus ingens in eum paratur. caſurū arbitramur, quū primū acies viderit Ianice
rorū. Pōtifex vero militibus & tormentariis quibuſdam vaſis ſtipatus, incedit q̄docūq; pro-
diit e Vaticani palatio. eū ſibi timorē aiunt imbibiſſe ex quo accerſitū ad ſe ſub tutellari diplo
mate Paulum Baionū Peruſinū tyrānū iugulari fecit. Coloneſes fideiuſſores Pauli & genus oē

De Gazello contra Turcham.

Baionū formidare dicitur. crudelis efficitur in ſuſpectos quoſq;. dicitur etiam ſpectatiuas reſeruas, regreſſus, & coadiutorias reuocaſſe cōtra morem maiorū. Sancti Georgii & ſanctę Crucis cardinales ſub tegmine valitudinis recuperandæ, pōtificis manus euaſere. Neapolim profectiſūt. q̄ in Regnis his agant̄, a v̄ris habeˀote, ex Valdoleto pridie id⁹ Decēbris. M.D.XX.

Dcc. vii.

De apoſtolicę camerę negociis. de Zamorenſi epiſcopo iaculante globos i Riuū ſiccum.

P.M.A.M. Vianeſio Albergato Nuncio apoſtolico apud Cardinalem in Riuoſicco.

De tuo apoſtolicę camerę negocio cum hęredibus epiſcopi Mindonienſis vita functi, nil agitur: turbida hęc tempora faciunt vt nugari ſit, velle in pręſentiarum hęc agitare, animo ęquo patiaris oportet, donec atra hęc nubes diſſoluatur. Ne deſinamus interea viuere. Salutauit vt audio vos Zamorenſis Ebuliens epiſcopus, quibuſdam globis ferreis tormentariis, ab exercitu Iunctero, qui ſedem habet in agro Villabraximę, Ouetenſem epiſcopū per Riuoſiccana prata deambulantem, horas canonicas recitando, perterruiſſe globum vnum e iaculatis, ſuo ſibilo taliter aiunt, vt e mula ſemianimis deciderit, & an adhuc prę formidine ſtrepentis globi palleat cupio intelligere. caſum atrocem fuiſſe illum, tremens adhuc prędicat. O virum imperterritum, fœlicitatem appellat infortunium. Quid enim beatius cuiq; poteſt accidere? ſi nanq; illa hora qua procul ab omni ambitionis & auariciæ fimo, in extaſim raptatus, horas contemplans recitabat, animam, alterius epiſcopi pręſertim dextra, exhalaſſet, ad ſuperos recta conceſiſſet. Quod vobiſcum nō ſim, epiſtolio me taxat ſuo, qui ex miti palumbe in egregium conuerſus eſt bellatorem, vt ipſe de ſe iactat. facit vt virum decet poſteritate digniſſimum.

Iocus in Epiſcopū.

Mauortios heroas turpe foret his tēporibus ocio marceſcere, quibus aera ſtridoribus reboant, tonitruis nubila diſſoluuntur. Nos qui magis Iouiales ſumus q̄ Martiales, nec per ora hominum ſumus digni volitare, in lethęis ociamur ripis, inter aurata deſides lacunaria, domorum veſtri Riui ſicci anguſtias, & iſtorum oppidanorū nundinis aſſuetorum, Cerbeream voraginem in exigendis pro ſordido viliq; hoſpitio pecuniarum aceruis, horreſco, hic morabor donec collachrymandū hoc diſſidium aliquo modo componatur. Bellator igitur Ouetenſis, quem fragor, crepitus, ſonitus, ſtrepitus armorum delectat, inter oculos caligantia pręnitore, deterſa tela, verſetur: nos inter librorum choreas. Armis tūc oblectabar q̄ do in Granatenſes Mauros exercebantur. Iam ſatis ſum euagatus. Reuerendiſſimo purpurato Dertuſenſi velim dici oſcula manuū. Et valete ex Valledoleto pridie idus Decembris. M.D.XX.

Dcc. viii.

Luſus iocuſq; in epiſcopū. dat autor rationem de ſe.

P.M.A.M. Epiſcopo Ouetenſi.

Pygmęo digitulo breuius, ſed giganteo longius lacerto, ſi lepôres, ſi ſales, ſiq; mixtam ſinapeam acrimoniam penſitauerimus, epiſtolium accepi tuum. Ominatum fuiſſe me tibi vitæ breuitatem conquereris, quando ad Vianeſium apoſtolicum Nuncium ſcripſi fore te beatum, ſi tempore illo quo maxime cōtemplationi aſtrictus e mula deciſſe prędicaris, ob furentis globi fragorem, ab epiſcopo Zamorenſi eſcuſſum ex Villabraxima vitam exuiſſes. Iracundia illa, qua fidum aſſeclam tuum, Iuncta ipſa iunctiorem appellas, Mauortiis conuenit heroibus. Marti nāq; ſapidiſſima gratiarum dea Venus eſt gratiſſima. Sęuera nimiū ſunt ac peſſundantia ſpiritus quę a Gradiuo prodeant, niſi Cytharęa venuſtate condiantur, vbi tūc libra ſinapis cōtuſa mi patrone? in cauernulis narium, vt arbitror, hoſpitabatur, aceto perfuſa. O q̄ belle muſtaciā vt vulgo loquar expectoraſti. Eam, ſi retinuiſſes, diſcrimē peperiſſet in ilibus, q̄ do pręcipue maluiſſe te inquiunt, vt ego pręcurſor ad ſuperos iter tibi facerem. Sumus Iunctę iunctiores, quia paci inuigilamus. Hoſpites habeo in his auratis atriis Riberiacis quotquot ad hos municipales corruptos a Iuncta veniunt, pacem optare me cognoſcunt. paci dandam operam ſuadeo, q̄ to in diſcrimine verſentur, q̄ denigratum nomē ſint per vniuerſum orbem cōſecuti, aperio. Cauſas motuum, occultas eſſe aio, effectus autem tumultuarios in proprium regem apertos eſſe. audior & auſcultor, ſentio ſedere illis animo quę refero, quia me ad rectum tendere intelligunt. profuturos aliq̄ do ſermones meos puto. Vos autem ſub heroum Martialium nomine, quid iſthic agitis aliud q̄ Martialibus viris panem conſumere & inerti ocio ſtudere, pręq; ſuſpitione palleſcere, non ſentio. Claudo riuum ne nimis inundans pluuia torrentem augeat. Vale, Reuerendiſſimo purpurato velim dici humilem commēdationem, ex Valdoleto idibus Decembris. M.D.XX.

Dcc. ix.

De motu Burgenſiū & Comeſtabili cuſtodito. De inobſeruātia fęda Toletanorum.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Cito clanget Alecto feralem tubam ad arma pluſq; ciuilia. In Riuoſicco ſunt cum proceribus cathaphracti ſeptingenti, peditum tria millia, equorum eſt Iūcteris minor numerus, peditū multo maior. Globos e Villabraxima Iuncteri ad Riui ſicci mœnia ſunt iaculati, e

quibus vnus Beneuēti comitē in agro perābulātē perterruit, ad cuius pedes decidit. Res Burgēſes ī diſcrimē tendūt mutationis ſtatus, quia nō aſſequātur a vobis pauca illa rerū capita, vnde fideiuſſorē detinēt. ſub fida cuſtodia Comeſtabilē, Andaluzia, velut e ſpecularia turre, quid ſors latura ſit inter ꝓceres & Iūcteros, ꝓſpectat, ſequet̄ victores. Toletū oīm fomes malorū, regiis q̄ſtorib⁹ abſtulit omnem exigēdi alcauallas poteſtatē, ſe ab eo tributo immunē eſſe dicit. Mittitur in eos a gubernatoribus dō Antoni⁹ Cuniga, e diui Ioannis prioribus alter. Almirantis vxor Modicę Comitiſſa it reditq́ꝫ frequens a proceribus ad Iuncteros: quid operetur non intelligim⁹. credimus perſuaſuram Almirantis nomine don Petro Gironi, vt Iuncteros decipiat, a quibus, vti a marino fluctu conſtantię nil poteſt expectari. Almirantis hæres don Fernandus Enrriquez, eſt don Petri Gironis ſororius. Comeſtabilis eſt ipſe nepos ex ſorore. Perniciem optimatū fore ſibi cōmodam non arbitrari credendum eſt, neq́ꝫ ignarus eſt adeo, licet Regi ſit iratus Cæſari, ob cauſas omnibus notas de ducatu Medinæ Sidoniæ, quin intelligat, q̄ꝫ periculoſum ſit popularibus motibus fidere, q̄ꝫq́ꝫ facinoroſum iudicetur arma capere in Regiam autoritatē. Em. Em. dum hęc ita ſuper pluteo ſcripta morarentur. Iuncteri exercitum mouerunt. Ad Villalpandum Comeſtabilis oppidum, frumentariæ rei vberrimum, ſub occaſione tollendi proceribus in Riuoſicco clauſis, cōmeatuum viam profecti ſunt Iūcteri, ducibus dō Petro Girone ac epiſcopo rabido Zamorenſe. Ad regnorum arcem Turdeſillas Reginæ ſedem proceres, dū in Villalpando Iuncteri morantur, vbi non eſt paſſus Petrus Giron quicq̄ꝫ mali fieri oppidanis, proceres oppugnant Turdeſillas, propugnatorib⁹, ex Iūcterorum inertia oppidum deſertū, expugnarūt, dederuntq́ꝫ in prædā. Regina vero ſtrepit⁹ & tormentorum tonitrua clamoresq́ꝫ hominum & tubarum clangores ſentiens, quid rei ſit interrogat. proceres eſſe regnorum eius vſurpatores nominatim aiūt, ſtudentq́ꝫ illos in odiū Reginę trahere. Supplicāt vt in eos exeat ex atrio. Reſpōdit Regina, hi quos nominibus appellatis aduerſi, nunq̄ꝫ meis fuere parētib⁹, neq́ꝫ mihi erunt inobſeruātes, portas illis aperiri iubeo. Capto municipio, e procuratoribus Iuncteris pauci euaſerunt. depræhenſi ſub fida ſeruantur cuſtodia. Ita luditur in fortunæ fritillo. Iuncteri duces, qui ſe deceptos repererunt ad hoc oppidum ad huc ęgrotum regreſſi ſunt triſtes. Senatores vero quū primum Iuncteri mouerunt e Riuoſicco exercitum collectis ſarcinulis trepidi ad caſtrum Cæſaris diuerterunt. In quartum hinc diem Iunctæ procuratores euaſi e manibus procerum, huc & ipſi venerunt Cōmēdatoris Riberæ atrium quod ego in habito eſt ingeus & populari fiſco addictum, eo ꝙ eius dominus ſit Iuncteris aduerſos. huc de ſuis ineptiis conſulturi, qui ſuperſunt procuratores Iuncteri cōueniunt. Vetere familiaritate in Reginę Catholicę capella cū epiſcopo Zamorenſi, & cum don Petro Laſſo a Vega ob conſuetudinem apud me, cum ſuggeret vna cum ꝓceribus regnorum, vbera mea literalia fretus: ꝙq́ꝫ his fuerit huius fomenti motor ad meum cubiculum vtrūq́ꝫ accerſiui. Ambo ad amici quōdam & pręceptoris vocem illico venerunt. poſt ſalutationes, quales pręteritum tēpus exigebat, ad pręſens procurrendo. Quanti ſit periculi rē hanc ea via tractare, aperui, ꝙ ex Abula Hineſtroſā Comēdatarium pepulerint. Quod q́ꝫ ex Turdeſillis lucenſem & Ouetēſem epiſcopos non admiſerint, a Cardinali & ſenatu miſſos, autoritatem ſuam apud Cæſarem offerentes omnes. Quod Almirantē ipſum fere ſupplicem deſiderio pacis ardentem, & inermem atq́ꝫ incomitatum, ex ipſius municipii Turdeſillani mœnib⁹ prohibuerint ingredi, accuſaui. Audiri a Turcis Mauros, a Sarracenis Iudæos & Chriſtianos ab vtriſq́ꝫ, prędicaui. q̄ꝫ turpe q̄ꝫq́ꝫ fœdum ſint proditorum nomē, apud omne genus hominum conſecuti, arguo. Neq́ꝫ ſciuiſſe a tanta ſe labe vel tantillo exoluere. His & aliis multis in hunc ſenſum perfricatis, fuiſſe ignorante, factū hactenus maleq́ꝫ ſuis rebus ꝓſpectum, annuerunt. ſubſequor ego in hæc verba. Audite attentis auribus quæ referā. In hac tumultuaria farina & fluctuante claſſe, vos eſtis ambo primarii, qui polleant ingenio tantillaq́ꝫ grauitate uigeant præter vos ambos pauci ſunt. De præteritis fruſtra eſſet velle aliam rationem exigere, actū eſt, nec poteſt aliter fieri quin fuerint, ſed ſi forte ī pręſentiarum ſeſe offerret ſanior ad concordiam occaſſio, amplectemini ne conſiliū ejus qui non minus horum regnorum bonam optat valeudinem q̄ꝫ vos ipſi? Quorſum tendā interrogant. En aio ſi mea opera Summus Pōtifex Chriſtianorum pater generalis ſeſe dederit medium auſcultabitis ne? Quī fieri poſſit interrogant. Pontificiū inquio nūciū habemus in Riuoſicco, per nuntios agit ſuos Pontifex, inter diſcordes principes. Multorū litꝭ compoſuere Pontifices. Componet̄ & hęc illius autoritate altercatio, quæ regna trahit in ꝓceps, modo velitis. Ambe nanq́ꝫ partes, vos ſcilicet, ac proceres, qui vos trahūt iā ſemiruptos & ab arce regnorum Reginę ſedē fugarunt, regni cōmodo ſtudere vos dicitis. Sub quo ſimbolo partes ambæ regni ruinā contexitis, qa

Quid vxor Almirantis.

Iūcteri ad Villalpādū

Datur in p̄dā Turdeſillas.

Accerſit autor Iūcteros.

Accuſatio Iūcterorū.

Oratio autoris.

multa iam eunt in prædam loca. Itinera tutiſſima hactenus, minime tuta rapinis et prędis: fa
cinoroſos ac ſceleſtos homines ditatis. bonos premitis. Ad ſicariorum manus iam res deduci
tur. Conſulite veſtris, qui ſuperſunt collegis, & meo annuite hortatui, meũ erit exequi quod
polliceor. placuiſſe dixerũt q̃ propoſuerim. Collegis id ſe ſuaſuros totis viribus promiſerũt
diſcedũt a me bene perſuaſi. Collegas accerſũt, rem propoſuerũt. Vix fieri potuit vt venirent
Placuit ſuaſio. in eam ſententiã, quia illorum pars maior eſt inepta, nec ſanę mentis, in re iam tandem per ſuf
fragia ventũ eſt ad ſenſum. Fernandum Rodericũ meum a teneris iuuenem qualẽ noſti calli
dum magnarum rerũ artificem, ad Riuũ ſiccum ad cardinalem & nuncium (qui adhuc moraba
tur in eo municipio, miſi. fuit gratiſſima Cardinali negociatio, fuit & Comiti Beneuentano,
qui forte fortuna eo die ex Turdeſillis ad ſuũ Beneuẽtum proficiſcebatur. Nuncio apoſtolico
ſuadẽt vt rem aggrediatur, fore vt gloriam aſſequatur ingentem, ſi ſuo ductu res effectum ſor
tietur. Annuit Vianeſeus Albergatꝰ Nuncius. regreſſus eſt Fernandus meꝰ cum literis Nũcij
quibꝰ ſeſe offert uenturũ. Legi ego Iuncteris q̃a latine ſcripſit literas, nil ſtatuũt, deliberant,
conſulunt, arguunt inuicem, vtilius ne an deterius futurum ſit portam hanc aperire, dum ita
Iuncteri ambigunt Cardinalis & Nuncius ad proceres & regnorum arcem, Iuncteris ereptã
Ironia. Turdeſillas profecti ſunt, ſic ſtamus expectantes Iuncterorum ſapientem promulgationem,
de ſuo medico Pontificis halitu & Vianeſij opera. Ex oppido Simancas ad milliaria quinq; a
Valdoleto infeſtatur interea ſingulis horis acribus incurſionibus Valdoletũ, audet exire ne
mo, vineę culturęq; deſeruntur. trucidantur in agris ruricolę. nil tutum eſt. ad arma cõclamã
tur quotidie, caput e portis exerere audet nemo. appręhenſam tamẽ peruicaciã ſeruant indem
nem, ſed neq; generalis Iunctæ procuratoribus parent, iam populus hic inſoleſcit, nil aſſen
De fatuis Valdoletanis. tiuntur fieri, ipſis inconſultis: onera tributorũ miſeris oppidanis ad libitum imponunt ad mi
litaria ſtipẽdia. Sunt pauperũ lachrymæ, ſunt gemitus inauditi. Don Petrus Giron publicis
vocibus proditor ab eis appellatur ꝙ Villalpandũ, Riuoſicco derelicto, tetẽderit, quo locus da
retur proceribus impetendi Turdeſillas. Is videns Iuncteros iam eſſe in particularis oppidi
poteſtate, ſineq; conſilio atq; viribus regi, ſeceſſit ab eis atq; ſic paulatim deſeruntur. Iuncte
ri ſuperſtites, qui aiunt cum ingentibus copiis aduentare numen ſuũ Padillam ex vrbe To
leto. Hoc in ſtatu res ſunt, do longas quia lõga nobis prębent ſpacia curſores rari. Vale ex Val
leoleto ſexto Kalendas Ianuarij, Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

EPISTOLARVM

PETRI MARTYRIS. A. M. LIBER TRI GESIMVS QVARTVS. ANNO. M. D. XXI.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dccx. Quam inſane fuerit ſuſceptus Padilla. quid vulgꝰ ignarum. Cur iam cõtra Gironẽ & Laſſum populꝰ ſeuiat. prognoſticõ d Padillę lapſu. De apoſtolico nũcio.

PRoh qbꝰ cõtumeliis & colaphis, qbꝰ tẽpora hæc nr̃a fortuna fatigat!
Padilla ille Toletanꝰ Iuuenis, ab inepto vulgo ad ſui, & populi pnicie
elatus, ab hoc oppido more triumphantis ſuſceptus eſt. Vellent oppi
dani illius arbitrio cũcta gubernari. Iũcta generalis aliter ſentit. Ryth
mice cantando pueri, agmine facto, tranſeuntem, quã cunq; tendat,
Padillam ſalutant, patrię aiunt eſſe liberatorem. Don petrũ vero Gi
ronem & don Petrũ Laſſum, ſolos in hoc vaſto gurgite viros graues,
iam proditores appellant, ꝙ ineptos eſſe Iunctę cogitatus ambo intel
ligãt. Miſereor ego Padillæ, quẽ ominor cito lapſurum præcipitẽ, Iã
neſcit & ipſe quo tendat. Licet parũ ſapiens, incipit intelligere ꝙ vanæ ſint populares auræ,
collegarum exemplis edoctus, quos paulo ante non obſeruabant modo aut colebant, ſed a
dorabant, nunc per vulgi fœtidas buccas proditorum titulis decorati rumĩnantur. De apoſto
lico nuncio ſtatutum iã tandem vt veniat, non tamen intra õppidum patiuntur Valdoletani
timentes ne ſpargat anatema in epiſcopum Zamorenſem: aut e ſacerdotibꝰ loci aliquem. Ad
diui Hieronymi trans pontem cœnobium dictum de prato ferunt. It Fernandus idem meus
ex Cardinalis & procerum, pacem amantium, conſilio. nuncium ducit. deſignati a Iũcta ge
nerali nunciũ ſalutant, vt Pontificis ſimulachrum. quid velit interrogant. Nil ſe aliud cupere

inquit q̃ Pontificē velle ſcire an pacē optent. Optare reſpondent. Quid velint proceres qui
ſunt in Turdeſillis oppoſiti, a quibus ipſe venit percunctantur. Quid vos ad rem tantā mo-
ueat vellet ſanctiſſimus dominus noſter cognoſcere, quo, re tanti momenti habita, queat ap-
tius me medio regni cōmodo conſulere. Inquiūt vt regni leges ſeruentur. Itidem proceribus It Fernandus ad proceres.
dici debere aiunt. It cū literis tutellaribus Fernandus idem meus ad Turdeſillas Vianeſius in
terea nuncius nolle ſe vllo pacto huic negocio vlterius intendere, niſi admittatur intra oppidū
inquit. Adiui ego ſingulos, Medicum non vulneratorē ſe habituros in nuncio profiteor. du-
riuſcule ſum ab eis conſecutus poſtulata. En ingreditur. Sequitur illū Mauſignus quidā por-
tugalenſis qui ſe Portugalię Regis dixit eſſe oratorem. Vtrunq; domi admitto, eſt atriū ingens
vbi hoſpitor, adeūt Vianeſium. Regis ſui nomine multa profitetur Mauſignus, nunciū ſalu
tant denuo. Qua fretus Pontificia poteſtate velle ſe nomine Pontificis inter eos & proceres-
tractare percunctantur. literas ſe habere a Cardinali Medices, qui Pōtificatum gubernat men
titur, eas enim ex meo conſilio confinxit, oſtenditq;. placere inquiūt Iuncteri. Verę ne ſint an
fictę nil curant. Ad proceres Fernandus remittitur de Iuncterorum animo proceribus ſignifi
catum petunt per eum proceres rerū, quas Iuncteri poſtulant, capita, redit ad nos, cum qua-
terno poſtulatorū nuncio prębito, & Iunctę literis quibus proceres hortantur ac rogāt vt ca- Quid proceres petāt.
pitibꝰ illis poſtulatorum ex amuſſim cōſideratis, velint vna ſecumdare operam vt illa ſeruā-
tur, quæ ad Regni cōmodum facere videantur, tollendaq; ac toleranda deſignēt, addentes pa
cem optare ſe. Redit cum poſtulatis Fernandus, lapidatur miſer a pueris, deprędatur a cuſtodi
bus. mille modis perturbatur. patiebamur æquo animo caſus omnes quia res tanta ſicco pede
perfici non poterat. Aiunt Cardinalem velle ſe curſorem ad vos deſtinare ex Turdeſillis, clau
do propterea epiſtolam ſi diſtulerit quæ ſuccedent ſcribemus. Vale interea ex Vallcoleto deci
mo ſexto Kalendas Februarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

P.M.A.M.Marchioni Mondeiaris.

PAuca tibi nunc ſignificabo quia forenſia. Eſt Cęſar in Valleoletanos vehementer iratꝰ. Dccxi.
oculum iuſſit dextrum illis erui. Mandatum edicto venit vt Senatus, qui dicitur Canzel Grauis in Valdoletanos ſententia. Tollit Canzelleria. De Cęſaris epiſtola ad ſororē de nouo caduco morbo Romę.
leria, hinc tollatur. Senatoribus imperat, vt hinc, tanq̃ a morboſo leſę Mæieſtatis crimi
ne infecto loco, diſcedāt confeſtim. Id ſi recuſauerint per Gubernatores alius eligat̃ Senatus,
pręſentibusq; poteſtas omnis dematur. Regio ſe mādato parituros aiūt. Egreſſum tētant. ab
oppidanis detinentur. regredi ſunt coacti. Vim inferri cōqueſti ſunt. Apparuit & epiſtola quā
propria Cęſaris dextra exaratam ad donā Catherinā Illuſtriſſimā Infantem ſororē eſſe dixe-
runt, cuius data erat ex Bruxellis priuſq̃ de capto Turdeſillarum oppido, Reginaq; liberata,
fuerit certior factus Cæſar. qua ſororē hortabat̃, vt viribus totis niteret̃, inde Iuncteros pro-
pellere, proditores illos appellans, & leſæ Maieſtatis reos. Fictam ab Almirante arbitramur,
quē noſcimus ad huiuſcemodi cōfingenda aptū ſtratagemata & quia ſcimus ipſum ſpargi iuſ- Almirantis ſtratagemata.
ſiſſe plures, ad odium contra Iuncteros concitandū, per plateas templaq; huiꝰ oppidi literas
quibus alienis recitabat nominibus Padillam cęteroſq; Iunctę primarios, ſibi non Regno
conſulentes, trahere populos in eam vertiginem, ſecretoq; agere cū proceribus de pace quia
populi ſe reperiant irretitos, & ſuo regi odioſos. Hęc tamē fruſtra, per leuiſſimos & nullius pē-
ſi vulgares homines res agitur, quos huiuſcemodi tempeſtas alit. de his ſatis. Romā aiūt inau-
dito quodam morbo vexari, cadunt in plateis & diſcumbentes multi ex inſperato mortui. Ad
Cæſarem redeo, curſorem habemus ab eo. per Gurſenſem & Salburgenſem epiſcopum car-
dinalem in Germanis curiis habita eſt nomine Cęſaris oratio die Ianuarii. xxvii. captata eſt a
Germanis beniuolentia ex argumento quo ait ſe coactum eſſe res Germanas proſequi amore
vehementi, tum ꝙ Germanus ipſe ſit Archidux Auſtriæ, tum ex eorum beneficentia per ele
ctionem Imperii vltro tam amice delati, cętera quę intexuit, eos continent ſenſus quos apud
nos in curiis Valdoletanis & Aragonicis ac Laletaniis, ea vidiſſe vos credendū eſt, propterea
laborem hūc vitare intendo, vt alia vobis ſignificē, literę Cęſaris ad gubernatores ſunt excu
ſatiuę ꝙ nequiuerit ad nos citius venire, coactum ſe fuiſſe ait tantum ſibi moræ ſumere ad res
Germaniæ componendas, fuiſſe quoq; ait opus non paruo tempore ad fratris Fernandi ac De duplici matrimonio.
ſororis doñæ Mariæ nuptias tractandas, accepta Vngari regis filia vxore pro Fernando fra
tre, dataq; ſorore in vxorem ipſi Vngaro Regi. Se his actis ilico paraturū claſſem qua traiiciat
ad nos pollicetur. Eſt aliud quo neq; Toletani particulatim neq; Hiſpania ī genere collachry
mabūtur. Obiit Croyus puer, Capri Onocrotali nepos Toletanus Archiepiſcopus. De So
rore tua doña Maria Pachieca huius tumultuarii Padillæ vxore, neſcio quid fertur ꝙ mariti
ſit ipſa maritus. Toletum dicitur ipſa in hanc peruicatiam ſuſtinere. male de illa ſentitur. quid

tu ſentias, quandoquidem diuerſe a Toleto ſe habeat Granata tibi credita,heſitamus. Illius conſiliis te non aſſentiri arbitramur. Quid animi habeas opus eſt vt mihi ſignifices.ad muramura infringēda.Iā Vale nimis euagat⁹ ſum. Ex Valleoleto.vi.id⁹ Februarii.M.D.XXI.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dccxii.

De varietate poſtulatorū a Iūcta. tractat de conferētia inter proceres & Iūctā. De captura nunciī & eius leuitate.

REgreſſum ad proceres Fernandū meum cum poſtulatis a Iuncta,ſcripſi ad te ſuperioribus diebus & duplicato introcluſum illarū exemplar do,quia non ab hoſtibus Gallis intercipiuntur ſolum noſtri curſores,ſed a Iūcteris multo diligentius.ad præſentia veniamus.Tres Fernandum meum dies proceres detinuerunt.Iunctæ poſtulata cribrantes,deliberātes,examinātes centū decem nouem erāt petitorū capita.Iuſta quędā, Regi auctoritatē dementia plęraꝗ,tolerabilia multa,vana etiam nonnulla. His ita pertractatis &diſcuſſis ipſo Iuuene Fernando admiſſo in conuentu,remittitur cum mandatis in hanc ſententiā.Poſtulata inquiūt proceres ob petitorum multitudinē eſſe confuſa, per internūcios nullo pacto diſcuti poſſe.vt alterne deſignatis procuratoribus in intermedio loco aliquo fiat cōferentia efflagitatur.Per Vianeſium nūcium iſta referūtur. Placuit Iuncteris propoſitio. Suos ilico ad cōuentum ituros deſignant procuratores. Petūt vna ſupplices a nuncio vt medius aſſit. Nequire diſcordes inde diſcedere,vt proceribus de ſuis deputatis deligendis perſuadeat orāt. Ad diſceſſum rem cōpoſiturus,ſe pręparat nuncius ad Cardinalem, apud quem ex pręcepto pōtificis morabatur ſemper.

De Mauſigno turbatore.

Dixi Mauſignū quendam Portugallicū fuiſſe ſecutum ad nos Vianeſiū nūcium,licet nō vocatum. Is fontes noſtros perturbauit.tū ex innata illis leuitate, tū ꝙ in Vianeſio ſummā reperit inconſtantiam & quia nunꝗ fuerit ſui Regis Portugalliæ nomine auditus a quoꝗ.Pontificis optabant ſolū nomē, & Pontificia volebant auctoritate rem tractari. Mauſignus hic cū Vianeſio diſcedens ſumpſit on⁹ educendi iumenta duo ſarcinaria cū facultatibus alienis. Ad portas,vt exirent applicati,per cuſtodes, qui vident addita ſuis alia duo iumenta onuſta,retrocedere nunciū cogunt,qa pręcipue Vianeſius noſter ſe ferre ad Almirantē pecuniarum ſummam non contemnendā quatuor millium ducatorum, pręconatus fuerat. Moræ ac ignominiæ impatiens noſter Vianeſius, non librans quanti ſit momenti res quam tractabat,concitus ira excandeſcenti,quicquid lactis emūxerat, calcibus in catinum diſcuſſis in mille partes guttatim diſperſit. detentus biduo fuit.dimiſſus tandem ad Cardinalē & proceres profectus,cū ſpumoſa rabie proceribus perſuaſit ne vllo pacto de pace loquātur.Se vēditurum rochetos & cōparaturū coſelettos in Iūcteros elatis inſanis vocibus blatterat, primā ſe in eos haſtā iacturū crocitat, ſceleratos Poltronos, Gaglioſos, & Ribaldos appellat excepto nemine ſuſpendendos patibulis dehinc in fruſta ſecandos Iuncteros omnes dementer inclamitat.

Lecula Vianeſij verba.

Taliter ſe geſſit bonus Vianeſius. hęc fuit Vianeſii opera vt inſtrumenta pacis iam parata diſcerpſerit, de Vianeſio iā ſatis. Aliud audi gratum Cęſari futurū. Valdoletani,Iunctæ generalis opifices: toruis inſpectant oculis. Suſurros iactant in eos, nec Iuncteri ſe tutos fore poſt hac in eorum poteſtate arbitrātur poſt epiſtolā pręcipue vnā a gubernatorib⁹ Cardinali & Almirante ad Valdoletanos miſſam per fecialem,dicit vulgus Reidarmas,qua Valdoletanos hortabantur & monebant,vt Iuncteros & quoſcunꝗ autoritati Regiæ ſuſpectos, eiicerent,armaꝗ deponerent, & regiæ obtemperarent maieſtati, vti fideles decet ſubditos. Id ni propere exequerentur,ſe ruituros in Valleoletanos, fines, igniꝗ ac ferro vaſtaturos obuia quęꝗ,tanꝗ in rebelles & lęſę maieſtatis reos.fecialem detinent Valdoletani deputati, de generali Iuncta nulla facta mentione: ſe reſponſuros per ſuū nuncium dixerunt.

Burgos arma capit.

Burgenſes vero decimo Kalendas Ianuarii cœperunt arma in Comeſtabilem, eo ꝙ de impetrandis a Cæſare ſuis poſtulatis fuerunt fruſtrati. Zamorenſis epiſcopus a fronte,Saluaterræ Comes cum Merindatibus a tergo Burgenſes excitarunt quadrillas.defecit vterꝗ. Rem ſunt aggreſſi quā itinere in medio deſeruerunt,quia impar erat eorū ſapientię ac fortitudini animi talis peruicacia. cū ſe deceptos ab inanibus cucurbitis viderunt Burgenſes: ſubdunt in diem tertiū colla iugo. promiſſis ab ipſo Comeſtabili paucis poſtulatis, & vrbem & arcem dederunt: Senatū regiū & a ſenatu electum vrbis gubernatorē quem correctorem dicunt, admiſerunt. Padilla vero & Zamorenſis iam Ampudia oppido Comitis illius Saluaterræ recuperato, quā procerum nomine cœperat don Franceſius de Viamonte ad huius oppidi vicina rura duxerunt copias hyematum,

Copię ad Iuncteros

quibus ſic ſtantibus relatū eſt ex Abula, Segouia, & Salmantica eſſe in Medina Campi copias ingentes coactas,quę ob Turdeſillana Simāchea ꝗ præſidia non audebant ad Iuncteros venire. tetendit ad eos colligendos Padilla. inertes ſe ac deſides oſtenderunt proceres,qui ſaluis omnib⁹ locum dedere Padillæ vt tranſiret, quē facillime diſcerpſiſſent ſi prodire fuiſſent auſi. Quid rei fuerit non intelligo, duriorem forte iā reperient ad quietem viam.

Coactis invitum copiis quę Methinē illū expectabant, cū ſumma oppidanorū lęticia Padil-
la ſuſceptus eſt, & in circumuicinis villis ſtatiuas illi aſſignarunt. Inter tot amaras eſcas vnā ac-
cipito Sapidulam. Andaluzia, Iuncterorum cernens inſanas actiones, ſuas in eos offert vires.
Non plura in pręſentiarum. aiunt nūcium diſceſſurum. claudo igitur riuum. Vale ex Valleo-
leto Idus Februarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

Dccxiii.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Admonitio Cardinalis ad cęſarē ꝙ viā gubernandi mutet & pclara conſilia. De Iũcteris et proceribus multa.

CAſus accidit tibi ſignificād9, q° poſſis fœliciſſimo Cęſari eſſe vtilis, ſed ad aurē iſta recen-
ſenda, q̃a pulſat ad itima voraces iſtos, & honoris & facultatū ſuę maieſtatis, abſorptores
Iuncteri quacūq; datur, multo ſtrictius itinera cuſtodiūt, ne q̃d ſcribatur in eos, q; ho-
ſtes Galli. Cardinalis literas deprehenderunt ad ſereniſſimū Cæſarem longiſſimas, quibus li
bere ſuā hortatur & monet maieſtatē, vt a vetere via gubernandi deuiet, doceatq; modum qui
ſeruari deberet. hę interceptę literę in publico Valdoletanorū conuentu lectę ſunt, propterea
liceat mihi facere te certiorem de primariis in literis capitibus contentis, quādoquidem illas
nō habuiſtis (Primo capite dicit aperte tot tantorumq; malorum cauſam a ſuæ maieſtatis la
teribus emanaſſe, inde inquit ſe non magnopere criminari hęc regna: quia pręcipue nullam
videant tanto vulneri medelam parari, ꝙ hiſdem regatur conſultoribus qui ſua vel incuria vel
voracitate adeo crudis vulneribus hæc regna confecerunt (Abiecta mox omni formidine p
teſtatur aperte ſeditiones has finē habituras nūq;, niſi ſenſerit Hiſpania Cęſarem a ſe ipſo age
re, non per lupos ſui gregis dilaceratores, vti hactenus (Monet demū vti regna hęc ſtatuāt pri
uare ſuam maieſtatem Regio nomine matre viuente, niſi prudētius ſe geſſerit, quā ait ac forti
animo refert in vno capite, ſapiētiorem eſſe ꝙ nil velit ſubſcribere aut elargiri, q; ſua maieſtas
in negando nihil, quia illinc nihil de regno tollitur, hinc omne patrimonium. Prodigalitatē
eſſe Cardinalis inſinuat eā, quę ab collateralibus ad ſui cōmodum liberalitas appellatur, quæ
trahat & ipm Cæſarē in pceps & ſua regna (Alio capite taxat pceres, ꝙ ſui ſint cōmodi nō de
Cæſaris obſeruātia ſoliciti, ꝙ q; ſi viderint Iūcterorū ignē creſcere, potius ligna q; latices ſint
parati proiicere, facileq; ſint partes eorum ſecuturi. Nolle ſe inquiunt habita perdere patri-
monia, & licet ſuam videant perniciem ad oculum: cum nihil magis optare ſe Iuncteri dicāt
quā procerū ruinā. Neq; ad id proceres vnū e propria crumena obolum expendūt, ſed e cē
ſu regio, non pro militibus ſolum, quos alunt toto anno, verū & pro ſtabulariis & coquinarū
miniſtris exigunt ad vnguē ſtipendia, ac ſi nihil eorū intereſſet, quum tremere fere videantur
ne ipſorū met populi ab eis deficiant, ſub ſpe adipiſcendæ libertatis (Nec mirere Magne Can
cellarie ꝙ hęc verba ī his Cardinalicis literis reperta ſint, dico enim ego qui vitam ago in me
diis prunis ardentibus, id fore facillimū ſi Iuncteri ſeſe prudentiꝰ haberent, ſed in fumū eua
neſcet hęc flāma, vt ominor, quia rerum carent experientia Iunctæ inſanæ capita, ſentiuntur
q; a regno, non ad regni cōmodū, ſed ad propriam iactantiam alendam in his verſari nugis.
(Hæc de rerum genere, particulariter autem ait vno capite, Beneuentanum Comitē eſſe pro-
teſtatum ſe vires oblaturum ſuas Iūcteris, niſi aliter a Rege prouideatur, ne Iuncteri ſęuiant in
ſua municipia, villasq; quas diſſipant vti vineam hoſtilem (Parte alia Almirantum conqueſtū
eſſe inquit Cardinalis ꝙ rex prauorum cōſiliis motus poteſtatem ignoſcendi gubernatoribus
abſtulerit, quod eſt trahere multorum animos in eorum contemptum, alios in deſperationē.
Non ſeruaturum ſe inquit Almirantus id regiū mandatum, ſi a Toleto veniunt, vti dicit̄ qua
tuor procuratores veniam petituri præteritorum, ſtatusq; ſuos oblaturum ait ac in vadimo
nium & ſeruandę fidei firmamentū arces ſe ſuas illis dediturum (Nolle ſe, qui in Iuncterorum
ſit faucibus, vltimam ſuarum rerum ruinam expectare (Alio capite fremere videtur cōtra eos
qui cauſa fuerunt q̃d correctores vrbium & oppidorum prece vel precio eligerentur a Rege
& cum acrimonia verborum ineptas has electiones taxat, inquiens, eiuſmodi peruerſas ope-
rationes dediſſe cauſas primarias his tot tantiſq; malis (Scribit etiā qui ſint apud ſe Almirātū
q; gubernatores, Comeſtabili ſatis afflicto in rebus Burgenſibus, equites aurati proceresq;
in Turdeſillanis præſidiis contra Iuncteros parati. Marchiones nominat Aſturicæ ac Deniæ,
Nauarrum etiam dictum de Falces, Comites autē de Haro, Mirandæ, Albeliſtæ. Siruelę, Ci
fonteum. Don Beltranū Cueuam Alburcherchi Ducatus hęredem, Cōmendatorem maio-
rem Caſtellæ Fernandum a Vega, Vicecomitem Valduernę, Dō Ioāne de Oglloa Fernādi
de Oglloa morionis vel morioni ſimilis, q̃ eſt vnus e naui Iunctera nauclerus frater, vnde cito
naufragaturā ſperādum eſt, quum a talibus gubernetur. nominat & Iacobum de Roias Mon
toni Caſtellani dominum. laudat & ſummopere don Petrum dela Cueua Alburcherchi du
cis fratrem, Regiq; cōmendat ſuper cęteros, ꝙ adeo ſe ſtrenue geſſerit, vt veniētia ad Iūcteros

Taxantur proceres.

Quid comes Beneuentanus.

Quid Almirantus.

Quid proceres cum Cardinali.

auxilia Segouiana Salamantina, quod bis ex inſperato illos adoriens, noctu imparatos profligauerit, peremeritqꝫ ac ſpoliauerit ſemel ſeptingentos ex illis, apud villam nomine Zarcam. Ait alio capite Beneuēti & Lunæ ac Oſorni Comites paratos eſſe in ſuis terris vēturosqꝫ cum ingentibus copiis, q̃docunqꝫ vocabuntur. Ognati Comitem ſcribit paulo inferius ex ipſiꝰ & Almirantis mandato eſſe in oppido Simancas cum validis præſidiis, quibus ſingulis diebus crebris incurſionibus Valleoletanos infeſtat. Laudat vna don Franceſium Viamōteſiū Nauarrū ꝙ Ampudię Comitis rebellis Saluaterrę patrimoniale oppidū validū cœperit, futurum Iuncteris incommodiſſimum, ꝙ a tergo cōmeatus illis ſit ablaturum. Longa poſt hoc oratione Cardinalis regi ſuadet ne captum illud oppidum cuiq̃ petenti præbeat, ſed in regiā illud inſerat coronam, quia ſi eam aperuerit portam, grauiſſimis erit ab aliis oſequentibus moleſtiis laceſſitus, ſed fruſtra hoc, fuit enim poſt paucos dies vti ſupra memoraui a Iūcteris per duces Epiſcopum Zamoræ & Ioannē Padillam expugnatum. In hos ſenſus Cardinalis epiſtola vagabatur & negociatiuos plures, ſed interſectis ignotis caracteribꝰ paſſim multis in locis: quos dicitis cyfras. E multis hęc pauca fuit conſilium tibi ſignificare, ne tanti viri deperdantur monitus, tanq̃ a vero patre emanātes, in luporum rabidorū culpam, qui non gregis modo, ſed gregum paſtorem ipſum deglutire conantur, neqꝫ putes ab Hiſpanis excipis Hiſpanorum aliquos, qui apud vos ſunt. Si forte duplicato ſcripſerit ad vos Cardinalis operā me fatebor & impenſam amiſiſſe, de Cardinalis volumine ſatis. Aliud accipe fortunæ ludibrium in eius iocos nuper elapſum. Don petrum Laſſum equitem Toletanum nobilē, ſcis huius citati leporis primum fuiſſe motorē, ꝙ minime fuerit, a Regię nauis gubernatoribus auditus, in oppido Magazii ſuę ciuitatis nomine, ſuper quibuſdam queſtibus, apud Turrim crematā ex itinere ad Valleoletum, q̃do ex Laletania regrediebamur, ſuper qbuſdam mutationibꝰ Alcauallarum & pleriſqꝫ mandatis aliis de legū inuerſione, Quodqꝫ fuerit exploſus in Cluniis curiis vna cū don Alfonſo a Silua, iuſſiqꝫ abire, Laſſus ad Gibraltarum, cuius arcis erat pręfectus, & Silua Neapolim ad ſuam centuriam. Is don Petrus Laſſus ab vniuerſa Iuncta fuit dux generalis electus, poſt don Petri Gironis diſceſſum, ꝙ ſit illo Padilla, quē furens populus Alexandro comparat, prudentior, ac inter ſuos ciues nobilior, licet Padilla nulla ſit rerum experientia pollens pręclarumqꝫ nihil geſſerit vnq̃, quia nullis adhuc fuit obuiꝰ copiis hoſtilibus, re ad vulgi aures delataꝰ tumultus exoritur ardens. Non viri ſolum ac lepro ſa plebs ad arma capienda concurrunt. fœminę viſę ſunt captatis haſtis minabundę domo exire, Padillam ſe velle Iunctę militum ducem non Laſſum, quē patriæ ſeruatorem paulo ante blatterabant, & nunc proditorem appellant. Vici ac platee nomine proditorio de don Petro Laſſo ac dō Petro Girone rebombarunt vocibus elatis, ꝙ munus imperatoriū velit Laſſus de Padille manibus eripere, trucidandos eſſe Iunctæ generalis opifices, qui talia ſint machinati. Padillę domū adeunt. Seminudum, neqꝫ bene pexum, ac ſine pileo extrahunt. In plateam fere pēſilem raptant. Padillæ ſymbolum per vniuerſum oppidum audiebatur. Padilla viuat viuat Padilla inclamitatur. Dux exercitus erit Padilla. Populo iactat dexteram Padilla ex alta feneſtra platee imminēte, ſilētium innuit, ſe id cupere vt Laſſo prouintia demādet. Aptiorem ad id Laſſum ciuem ſuum fatetur. ſuis humeris eſſe impar id onus. Toletanis copiis ſe cōtentum eſſe prędicat. fruſtra omnia. Neutrum tamē Iuncta tunc admiſit. Triū ſibi viratum elegit. Epiſcopum Zamorenſem, Don Gonzalum Guzmanū primariū ciuē Legionenſem, magni comēdatoris Calatraue Petri Nunii nepotem ex fratre, Iuuenē alias cordatum, & leuem tertium Salamātinum, nomine Iacobum & ipſum Guzmanum. Quibꝰ electis bellica iubent inſtrumenta parari, tormenta, ſcalasqꝫ ac vineas ad muros applicandas. ex Valleoleto & ſtatiuis prodeunt irati, ꝙ a proceribus ſe deriſos arbitrātur, cū ſuos nō elegerint ipſi intra diem iam quartū & vigeſimum procuratores, ad conferentiam mittendos, vti Iuncta ſuos illico deſtinarat, in argumentum deſiderii concordiæ. pacem nolle proceres autumāt. Inde in cāpum caſtra locaturi. Amœnū & fortunatum gleba, vinetiſqꝫ oppidum de Cigales Beneuentani Comitis locum, exeuntes male tractarunt, Comitis ipſius egregiū atrium antiquū cum ſupellectilibus & frumenti omne genus, magnis aceruis igne conſumpſerūt vniuerſum, oppidanis, quicquid auferre nequibant, reliquerumt. Ita fit quacūqꝫ itur. Comes dentibus frendens præ tanta iactura ſe Iuncterum fore prædicat, niſi aliter prouideritis. Vos videritis. phana ſacraqꝫ violantur. E cœnobis deſpectis res depoſitas per vim extrahunt, Geruēſes equites ſe nolle ſequi Iuncteros inquiūt, ꝙ ad plenū non ſint, eis promiſſa, ſtipendia ſoluta. Salmanticæ multiſqꝫ aliis in locis, eadem tyrannica, in eos q opinioni Iuncterorum aduerſantur phane ac prophane vis exercetur. Vale ex Valleoleto ſeptimo Nonas Martii. M.D.XXI.

Don Franceſius.

De lupis acribus.

Fortunę ludibrium.

Padillam putat populus Alexandrum.

De vulgi inconſtantia.

Padilla erigit in ducem.

De triumuiratu.

De Geruēſibus.

P.M.A.M. Eidem Magno Cancellario.

Dccxiiii.
De direptione Turris Lobatoni.

EN dū hæc ita moraretur epiſtola, curſore nō diſcedente, pauca emergūt. A vobis habemus ſublatam eſſe gubernatoribus ignoſcendi erratis facultatem. Turbulas potius q̃ quietem excitaturū id mādatum Cæſaris putant Hiſpani. forte melius conſuluiſtis, euētus erit iudex. Aliud habeto, Almiranto male gratū futurum. ſtrepitus, crepitusq; ac fremitus Iūcterorum in oppidum Almiranti auitū antiquū ac nobile, quod dicitur Turris Lobaton, expleti ſunt acriter, tormentis omnifariā oppugnarunt, expugnarūtq;, ac datū in prædā diruerūt, & arcem vna quæ inexpugnabilis videbatꝛ, & quæ dicitur irato regi Caſtellę Ioāni reſtitiſſe aliquādo, ne illā aſſequeretur, quum diu obſeſſam tenuerit, ac tormentis concuſſerit. hac via putant Iuncteri ſe cōmeatuū cōmoditatem Turdeſillanis proceribus & Simācheis intercepturos, quo ad extremā eſuriem tracti, ſecū de regni rebus ad ſui libitum conueniant, aut ea quæ ipſi duxerint eſſe regia ſoluant e manibus, in duro res procerum eſt. quando illius oppidi quatiebantꝛ mœnia. Venit Almirātus ipſe cū pręſidiis Turdeſillanis ad oppugnātiū proſpectum. Cliuū, vbi ſacellū eſſe dicitur ſancti Pelai, occupauit. obuiam exiuit Padilla cū exercitus parte. Conquerens ac gemens ſui oppidi calamitatem Almirantꝰ, non audens conferre manum, retroceſſit. ibi fixerunt pedē Iuncteri, vias occupantes omnes a quibus poſſent ad procerum auxilium, cōmeatus comportari. de impetendo iam Turdeſillarū oppido fabulantur, ſed ſi tentauerint, duram arbitror fore illis prouinciā. Ineſt multa nobilitas, quā pudor & timor, ne ad ruſticorum arbitrium deueniant, ſtrenuam efficiet. Audi tamen inter tot acria vnum ſuaue. Comeſtabilem audimus, Burgenſibꝰ rebus tum pollicitis tū aſtu compoſitis, coactiſq; Nauarrenſibus veteranis peditibus, a duce Nagerę prorege Nauarrę mutuatis, ac Geruenſibus equitibus cito venturum aiunt. Si venerit cito fumare deſinent Iuncterorū fornaces, neſcio quid vltra. Cogor epiſtolarem excedere modū, quia rari iam ſunt curſores. Iam Vale ex Velleoleto vna cum priore. Quarto Nonas Martii. M.D.XXI.

De Comeſtabili.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dccxv.
De confictis tributis impōnēdis impſſis a Toletanis ad populos cōcitandos. & orbe nouo & gente politica.

NEc ſatis protenta eſt epiſtola, dormitant nimium iā noſtræ literæ. dū hęc morantur ad manus habui a calcographorū officina emiſſam a facinoroſis Toletanis huius Iunctę dementię fotoribus longā ac verboſam paginam, ſub ſpe concitandorū populorum contra vos, q̄ q̃to maior eſt tanto minꝰ efficax, quia facile potuit populo perſuaderi falſo fuiſſe confictam, & a re valde alienam eſſe, neq; vos vnq̃ de huiuſmodi tributis imponendis cogitaſſe. ea eſt animꝰ tibi ſignificare, quo intelligas q̃ peſtifera ſit iſta contagio, quæ tolli nō poterit niſi veneritis. Eſt carnium & piſcium aliarūq; rerū ponderibus ſubiectarum, pondꝰ arreldū appellatū, id quadraginta conſtat vnciis pro ſingulo arreldo rerū ſi vendantur in Regno aiūt duos prouinciales nūmulos dictos marapetinos aſſignaſſe ſoluendos. pro rebus vero per deſignatos miniſtros ponderandis pro ſingulo rubo eſt rubus librarum ſexdeūcialiū quinq; ac viginti, quinq; nummos prouinciales, ex cera aut abdomine, pro conficiendis cādelis, e lana, e ſerico, e tabulis, tignis, trabibꝰ, e pānis variis, e telis, e coriis, ex oleo, vino, aceto, metallis, amigdalis, nucibꝰ, acruminibꝰ, ſardelis, & ſalitis piſcibꝰ, ac recētibꝰ, epāſis e ficubꝰ, ac mercibꝰ quibuſcunq; aliis certam tributi portionem, ſi vēdantur in regno, ſed ſi deportanda, in duplo. De gregibus etiam & armentis, cæteriſq; rebus aliis omnibꝰ, quę vel permutādo vel pecuniis ſoluendis tractantur, per ſpecies quaſq; ſuas, precia nominant imponenda, quę prætermiſi quia faſtidio ſunt apta gignēdo. Figmenta hæc arbitror in frontes eorū fabā concuſſura, quo nāq; latius fallax mendaciū protendunt, eo ſe apertius decipi ſentiūt populi qui cęci, relictis artibus, lucri expertes impelluntur vagari, ſibi familiæq; perniciem hac dementia conſtruentes. Facinus infandū hoc, clauſula concludunt horrēda falſaq;, dicentes. Exēplar hoc, ab originali compoſito a Burgenſibus traductum eſt. Segouianū vero nuſq̃ apparuit, quia demerſum eſt. Quum neq; Burgenſes vnq̃ aut Segouiani tale facinus cogitauerint. Aio igitur ſic, ne his nugis perturbemini, cito cadent omnia, ſi veneritis vti pollicemini præcipue. Claudat ingentem tabellam de Indiis Oceanis noſtris fama recens. veniſſe naues Hiſpalim dicitur ab occidenti meridionali Cubæ Inſulæ quę dicitur Fernandina. Repertiſſe aiunt vrbes munitas, & veſtitas ac ornatas gentes, quarum templa ingentia domuſq; calce ac lapidibus magnifice cōſtructæ ſunt, q̄do venerint particulariter habebis. Vale ex Valleoleto cum ſuperioribus ex defectu curſorū pridie Nonas Martii. M.D.XXI.

De orbe nouo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

PAucis ante diebus tibi ſignificaui literas ab Cardinale & Almirante miſſas nomine gubernatorio ad Valleoletanos, per fecialem tubicinē, nec dimiſſum, donec vocatis in cō-

nentum deſignatis conſultoribus, quid reſpondendū eſſet conſtituiſſent. ex hoc reſponſo in‑
telligetis quibus de ſeditionibꝰ exortis culpa ſit impingenda. Forte vtriſq; adiudicabitis. Epi
ſtolę ſenſa, verbis tantum ex vulgari mutatis in latinum ſermonem, ſuſcipito. A ſupraſcrip‑
to incipiamus titulo.

Illuſtres Domini.

Super epiſtola Cardinalis & Almirātis ad Valdoletanos exhortatiua & minatiua reſponſū eſt hoc pacto.

EPiſtolam ad nos veſtrā tulit a vobis tubicen fecialis. Titulo caret ſuperiore. Propterea
ſit ne ad nos directa hęſitamus. Reſpondemus tamē vobis, a quibus ait nūcius eſſe dela‑
tam ad nos. Duas res continet hæc epiſtola vt ad catholicorum Reginę matris ac regis fi
lii obſeruantiā ac fidem reducamur, nec auxilium aut fauorem preſtemus cuiq; cōmunitatis
nomine agenti, ait. Minatorium caput eſt alterū & belli atrocis indictiuū ni vobis paruerimꝰ.
Quod ad primum attinet. Nobile hoc oppidū ac fidele inquit, ſe ſuosq; municipales omnes
fuiſſe ab ęterno, futurosq; ſuis maieſtatibus obſequentiſſimos ac obtemperātes corū Impe‑
riis, adeo vt maiores imitati, ſtatuerint vitam & facultates pro regiis obſequiis amittere, qua‑
re cernentes prouinciam hanc ſūptam ſui cōmodū & regum autoritatem & obſequium con
ducere, ſtatuere ſe aiunt, velle illam ſequi, non autem procerum conſilia, quæ nobis conſtāt in
quiunt eſſe regiis obſequiis auerſa, ꝙ ſi poſthabita perturbatione animi, ponderare rem vo‑
lueritis, Regna hæc fatebimini ſeruaſſe ad vnguem ſemper duo illa quæ Regibus ſunt debita,
fidem ſcilicet, & redditũum, quibus autoritas regia ſuſtineatur, exhibitionem. E contra pro‑
ceres infidos regibus ſemper fuiſſe, longo conſtat experimento. Quis nam Ioannem huius
nominis ſecundum regem irreuerenter pręhendit & ex rege captiuum effecit? proceres qui
dem. Quis illum ab eorum manibus liberauit, in regiamq; reſtituit auctoritatem? non ne cō
munitates? Sed Valleoletana hęc noſtra pręcipue quādo in Portillo municipio impudenter
illum captum detinebant, ſi quis eorum temporum hiſtoriam legerit iſta diſcet. Succeſſit Io
anni mox Enrrichus eius hęres filius. Quis illū cum ignominia horrenda ſceptro priuauit?
Quis regem alium fratrem eius abiecti loco ſuffecit? non ne proceres? Communitates vero
nonne illi regiam poteſtatem, Regiumq; nomen & diadema reſtituerunt? ex Abula prodito‑
res & autores tanti ſceleris propulſantes? Et qui Portugalenſes, ne catholici Fernandꝰ & He
liſabetha Reges regno auito potirentur, intromiſit? non ne proceres? hoſtes autem hos quis
pepulit armis? quis profligauit? non ne Communitates? vnde reperietis unq̃ inobſeruatos
a Communitatibus reges fuiſſe? a proceribus autem ſemper. De ablata regibus autoritate a
proceribus, & a Communitatibus reſtituta, iam ſatis. Ad facultates veniamus. Luce clarius
cōſtat populos eſſe, q regibꝰ neceſſaria ſubminiſtrāt, ac ditefaciūt ſuo ſudore, reges, proceres e
cōtra, nulli alteri rei magis intēdūt q̃ depauperare reges ac expilare. Quid rei hoc eſt? pauci iā
populi, pauca oppida coronę regię reſtāt, q̃ ꝓceres nō rapuerit. Ex inumeris q̃ ab hic ad Cō‑
poſtellā vſq; cētū leuquarꝫ ſpatio iacēt oppida media, tria ſolū retinēt regiū nomē. Reliqua oīa
ſublata de regio diademate ſunt a ꝓceribꝰ. Vnde venit vt iā regibꝰ deſint neceſſaria, nō niſi a
proceribus, qui redditus regios retinent vſurpatos, quæ res cogit reges, vt vexationibus per‑
turbēt populos, noua ab illis tributa exigentes, quo regia ſuſtineatur autoritas. Quare vt ob
ſequantur & regiā coronā dilaceratam reſartiant, hanc ſe prouintiam ſumpſiſſe inquiūt, nō vt
a ſuis regibꝰ deficiant. prope diē intelliget Rex quę ſint procerum conſilia in hoc ſimulato ca
piendorum armorū obſequio. Arma dicunt ſe contra cōmunitates in coronæ regiæ accepiſſe
fauorem. quādo ad rationē deuenietur, multo maiorem poſtulabunt pecuniarum ſummā q̃
perſolui queat a regē, populos vero nil aliud quęrere reperient, quam vt fides & obſeruantia
redditusq; regibus augeatur, de ſe ipſis nulla facta mentione. Audiat, Audiat ſua Maieſtas ſuo
rum populorum querelas, & intelliget populos regi optare potentiam, proceres autē exina‑
nitionē: nō modo pauperiem: quo facilius queāt, ſi qd reſtat, exorbere. Non capiat, nō abiiciat
populorum nūcios ex malorum conſultorū opera, ſi iuſta petierint & ipſi cōmoda, cur nō ad
mittentur? ſi forte iniuſta, pedem referēt ilico, & patientur ęquo animo quęcunq; imperaue
rit. Quo ad alterum epiſtolæ veſtræ caput attinet, vbi dicitis a vobis, ſuas catholicas maieſta‑
tes vt nobis crudele bellū igni ac ferro īferatis, īperaturas. Accidere poterit vt vos illuſtriſſimis
Almirante cum reliquis proceribus, noſtris fidelibꝰ obſequiis nō admiſſis, bellū nobis infer
re tentetis, quod ſi acciderit contra ſuarum maieſtatū voluntatem, in magnam dei omnipotē‑
tis iniuriam, & ſummā regnorum perturbationē & iacturam fore arbitramur. Id ſi eueniet
iniuſte actū iudicabitur. Ex noſtra vero parte, cū nil quæramꝰ pręterq̃ regis & patrię liber
tatem & cōmodum, iuſte vobiſcum certabimus. vnde ſperamus nos nō ſolū rem nſam tuta
turos, Sed veſtros exercitus quoſcumq; contra nos coegeritis profligaturos. Arbitramur etiā
fore

De ꝓcerū conſiliis.

De Portugalenſibus

Nota non inuerisimilia.

Grauamina procerū.

Petita populorum.

fore vt noſtra manu, quos poſſidetis regiæ coronæ ſtatus vſurpatos, antiquis dominis relinquatis, quãdoquidem ſi verum excudatur, alieni eſtis a regiis obſequiis, & proteſtamur nos totis viribus adheſuros his quos regnum ad id oneris deſtinauit. Quare veſtræ Dominationi domine Almirante ſupplicamus, in Dei, Regis, ac noſtro nomine, vt armis depoſitis Regni poſtulatis adhęreat, vt ſcandala & pericula innumera euitentur, quæ ſolent ex bellis euenire. detq; operam vt catholicus Rex dominus noſter iuſta intelligat noſtra poſtulata, & vna nobiſcum regi domino noſtro ſupplicet de regni grauaminibus tollendis. Sed ſi Dominatio veſtra ſuo incœpto perſeuerauerit ſciat nos cum exercitibus ſuæ Maieſtatis, quos cogimus in vos proceſſuros tanquam contra rebelles & infidos, innixuroſq; totis viribus vt vos & quicunq; arma cœperint in aduerſum, ad debitam obſeruãtiam vi armorum reducamini. Hæc & huiuſmodi Magne Cancellarie ventilantur. Vtiliora faxit deus vt eligatis. quid ego amplectendum conſulerem, ne quinq; cogar ſolidos, vt eſt in prouerbio, per ſoluere conticebo. Vale iam ex Valleoleto decimo quarto Kalendas Aprilis. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo.

Determinatio cõtra pceres.

¶Inter hiſtoriales.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcc.xvii

De lacuna ſalſa.

AB Indis vos quę habeãtur, ſcitote. Scribit Cardinalis gubernator ad regem iſta. Ad vos ego, propterea deuenient ilico ad magni Cancellarii manus. Hiſpani ex inſula Cuba quæ Fernandina dicitur, Occidẽtem ſecuti meridionalius aliquantulum, per Iucatana littora, prius tractata, in interna eius terræ ſalſum reperere pelagus, a mari diſtans lequas ſexaginta amplius, more Caſpii ſiue Hircani, ſed maius multo, lequas enim aiunt cõtinere in gyrum lacunã ipſam ſeptuaginta circiter. fluit ac refluit ibi ad Oceani vices, nec qua i egrediatur aqua intelligitur, multa flumina in eam labuntur. Piſcium aiunt lacunam eſſe volucribuſq; aquaticis refertam. Ciuitas eſt in eius lacunæ medio fundata, nomine ſuo dicta Tenuſtitã, alias Mexico a noſtris nouo nomine Venetia diues appellata, cuius rex potentiſſimus eſt nomine Muteczuma vltima producta. Numero domorum quinquaginta millium inquiunt conſtare ciuitatem illam, addunt multi dimidium ab hoc numero: ſunt incredibilia quæ de huius vrbis & circumuicinarum ędificiis, commerciis, & hominum frequentia referuntur, domus ſunt lapideę omnes, atria principum in ea ſunt multa, ꝙ huic Muteczumę Regi pareat procerum ingens multitudo, qui certis anni temporibus ex debito Regi aſſident, filioſq; omnes a pueris mittunt erudiendos in eius regis palatio, terrarum eſt vaſta intercapedo, quæ huic regi paret. Circumeunt lacunam ſex aliæ ciuitates munitæ lapideis & ipſæ domibus conſtructæ, in aqua partim, in ſicco partim, quinq; aut ſex millium domorum, a quibus circumcurſitant perpetuo tractu nauiculæ vnilignee ad vrbem ipſam primariam, ſuos ad eam vehentes prouentus, & ex vrbe in patriam peregrinum aliquid reuehentes, vti apud nos paſſim fieri videmus e villis & ruribus ad vicinas ciuitates & oppida. plateas habent ingentes, porticibus circumſeptas, vbi mercatoriæ ſunt pulchre conſtructæ tabernæ. Fora & nundinas exercent, ad quas aiunt ſexaginta ſeptuagintaq; millia hominum concurrere negociorum cauſa ter in hebdomada. Quas tractent merces longum eſſet narratu. plęraq; tamen audite. Veſtes illorũ & ſupellectilia domorum, aulea ornatuſq; ſunt ex goſampio, ꝙ Italum vulgus bombaſum, Hiſpanus algodon appellat, ſerico lanaq; carent ꝙ oues non aſſequantur neq; boues aut capras habent, venatu & volucribus ac piſcibus veſcuntur. Miris fucant goſampium coloribꝰ, & pulchre telas intexunt. Fructus prouinciales ſunt innumeri, herbęq; hortenſes variæ, a noſtris diſſimiles. Moneta vtuntur non e metallo, ſed ex quarundam arborum nuculis amigdalæ ſimilibus, quæ paucis in locis aluntur, apricis puta aquoſiſq;, eſt in his arboribus nutriendis ſumma opus diligentia, paucoſq; durant annos. plantatur hęc arbor ſub alterius altæ arboris vmbra, ne dum tenera eſt, ſole ſiccetur eſtiuo, aut atrocibus nimbis concutiatur, vti nutricis in gremio fouetur infans, ita ſub alterius arboris tutela coaleſcit hęc, vbi vero iam induruit, nutrix arbor euellitur aut ſcinditur, quo illa frui iam queat aereo ſpiritu, ac ſolari, & radices eius in tellure vicina ſeſe protendere poſſint. precioſiores tamen merces viciſſitudinaria tranctantur permutatione. Sed huius nuculæ nũmalis audite quę ſit vtilitas, nõ eſt comeſtibilis, licet nucleoſa ſit, quia guſtu eſt amariuſcula, & quoniã tenera eſt vti amigdala ſpoliata conteritur, & ex eo puluere vinũ efficitur nobile, principibus tamen vſuale ſolis, plebs autẽ populuſq; vino vtitur ex maicii granis & fructibus confecto. per caupones edulia venduntur aſſa elixaq;, ceruos, lepores, cuniculos, apros, aliorum etiam quadrupedum nobis ignotorũ

Tenuiſtitan.

Muteczuma Rex.

Ordo ciuitatis.

Arbor monetalis. Cacao -

Vtilitas nuclei.

armenta paſcit illa tellus. De templorum magnitudine cultuq; ac ornatu mira referuntur.
In his habent ſimulachra quibus humana carne litant, vti alias diximus terras facere, variis
Litant humano ſanguine. deorum ſtatuis, vario imolant effectu. huic pro frugibus, pro incolumitate illi, alii pro victoria ſi ad manus veniendum ſit cum hoſtibus in re bellica, ſed cui pro frugibus certis anni temporibus immolant ſationis pręcipue tempore, mox maturationis ob grādinū formidinem, demum paulo ante ſectionem. De his inuentis particulares cudo libellos decadibus quas vidiſtis de orbe nouo poſtligandos, tunc hęc latius intelligetis. Nunc valete ex Valleoleto. Nonis Martii. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo.

P. M. A. M. Magno Cancellario &
epiſcopo Tudetenſi fidis Cę-
ſaris animabus.

Dccxviii

IN quo turbine verſer quāq; ſit mobile vulgus, intelligite. Quod ſalutem eius quęrēs Fernandum Rodoricum familiarem meum, quem vos noſtis, a nuncio pacem nomine pontificis agitante, paſſus quater fuerim ire ad gubernatores, cum Iuncterorum non modo venia & literis tutelaribus, ſed rogatu. Huius oppidi ægroti cōſultores lictorem cum notario
Mobilitas vulgi. ac teſtibus ad me imperatum vt priuſquā ſol occidat exeam ex oppido, miſerunt. Iam proditorem appellant Fernandum Rodoricum, aiunt meo ductu eorum conſilia proceribus ſub vmbra pacis agitandę, detexiſſe. Ad maius templum in quo conueniebant, ſum profectus. Quid peccauerim interrogo, ſi pro meritis ex pacis deſiderio perſoluunt odium, fore qui iu-
Quid pecatat autor. dicet. diſceſſum admittere me inquio, ſed vt tempus prębeant commodius peto, vtq; vnum e deputatis deſtinent qui ſarcinulas videat colligere meas, & in tutum locet, ne perturber a portarum cuſtodibꝰ ſub occaſione ꝙ exportem opes alienas, vti multis accidit. Nuncio ipſi pręcipue quem irreuerenter tractarunt. ꝙ aliena quędam educeret, efflagito chirographum poſt ꝙ; exiui, ad eos id petens mitto. Quæ ſit mobilitas populi colligite. chirographo quod ad-
Minę Iuncterorum. huc eſt apud me eritq; in teſtem actionum mearum, ſubſcripſerunt in hunc ſenſum. Neq; tuis neq; alienis pedibus audebis exire. id ſi tentaueris in quaſcunq; poſſideas facultates mulctaberis, temporalibuſq; bonis, ſi quæ habes in Caſtella, priuaberis. vna portarum imperant cuſtodibus ne me patiantur e portis caput exerere. fuit & hic populus in prębendis octo dierum induciis, a proceribus petitis duriſſimus, neq; paucos annuiſſent illos ad concordiam tractandam, niſi ex Turrilobatonis vbi pedem fixerant. Ioannes Padilla primarius e ducibꝰ ad eos illa ſe dierum intercapedine ad pręparanda exercitui mouendo impedimenta, indigere ſcripſiſſet. his igitur induciis ab vtraq; Iuncta conceſſis, Iunctæ generalis procuratores dō Petrus Laſſus & iuriſperitus bachallarius Guadalaiara ad ſancti Thomæ cœnobium deſignatum, quod in Doriæ fluminis ripa ſitum, pontis ipſius Turdeſillani fauces tenet, proficiſcuntur. Mittitur ad eos nomine gubernatorum Licenciatus Polancus veteranus regius ſe-
Polanci ſententia nator. vir integer. Affuerunt alternatis colloquiis Laodicenſis epiſcopus & dominicæ regulę generalis. Garſias Loaiſa. fraterq; tertius ordinis Franciſcei dictus angelorum. Quid egerint accipito. In graue crimen incidiſſe Iuncteros arguit Polancus, ꝙ ſenatores regios & iuſticiæ prętores vbiq; deturbauerint, redditus regios cōfuderint, vſurpauerintq;. prefectoſq; arcium & alterius modi miniſtros regios eiecerint, ꝙ rege aut regina matre non annuentibus, conuentus & curias conuocauerint, ꝙ ſumptis armis de tollendo regio nomine, auſi fuerint os aperire per vniuerſum regnum inualidæ matris loco, Cęſari prębito, Polancus taxauit. Iuncteri autem procuratores, his auditis feciſſe iuxta regni leges, collegas ſuos ſeq; dixerunt, quia ſupplicantibus pro regni grauaminibꝰ fuerint aures cōcluſę, ꝙ nullum repererint in ſupplicatu remedium, reſponderunt. Dum hęc ita gererentur, eundo ad gubernatores Cardinalem & Almirantem, tertius nāq; Comeſtabilis aberat in rebus Burgenſibus implicitus, octo dierum induciis elapſis, a proceribus, quo iſta queant per celeres nūcios Comeſtabili ad firmiora concordiæ fundamenta, ſignificari, dilatio petitur induciarum. Renuit vulgus ignarum, & ſi qui ſint, ſunt quidem non pauci, e primariis emutire audent minime. ſaliunt petulantes in
Concluſio inanis. eos & iurgiis laceſſunt ſi conſulere in aduerſum tentant. Concluſum tamē eſt vt demptis quibuſdam Iunctæ poſtulatis, regiam penitus autoritatem tollentibus, cętera quæ ad regni cōmodū facere videbantur gubernatores annuerent, proceroſq; omnes ſeſe iureiurando aſtringerent, fore regni legibus fautores, vna cū ipſis, ſi Cęſar rex, malis conſultoribus aliter perſuadentibus, aſſentiri quæ petierint recuſauerit. his contenti fœderibus Laſſus & collega rem ad

Iunſterorum duces referunt, qui adhuc in Turrſlobatono morabantur, placuit Padillæ duci
primario recuſarunt pleriq; inſani, rerum nouarum cupidi, ne ab imperio deiiciantur veriti.
Ita res diſſoluta eſt, male ſana collegarum conſilia cernentes Laſſus & collega, tutius iter ele-
gerunt. Iuncteris derelictis alia via tetenderunt. Laborant interea proceres in Turdeſillis om-
ni rerū penuria & a militibus, ꝙ ſtipendia deficerent, paulatim deſerebantur. A Ianuenſibus
in his anguſtiis Auguſtino & Nicolao Grimaldis quindecim aſſecuti ſunt aureorum millia,
quibus recrearunt parumper milites. Veneruntq; mutuo a rege Portugallię millia quinqua- Pecunię caritas.
ginta, ſed ex bellorum diuturnitate conſumptis omnibus, ad reginę monilia procerumq; ab
bacos & vniuerſa toreumata deuentum eſt, quæ in fruſta ſecta diuidebant viritim pecunia-
rum loco. In hoc ſtatu ſunt res. diſtulit abceſſum, curſor. Vnum addam, quoniam an rite fa- Dominicanus ſeditioſus
ctum & an veſtro conſilio prouiſum fuerit ambigo. E ſediciosis cucullatis dominicæ profeſ-
ſionis vnum, Paulum Legionenſem, Iuncta miſerat ad Cęſarem, addito illi comite eque-
ſtris ordinis viro nobili cuius nomē ignoro. Iniquo tulerunt animo Iuncteri, ꝙ non fuerint Odia i Caprum.
admiſſi. ſunt in caſu hoc, in veſtrum Capram & a Capro fomites horrenda murmura. Quæ-
nam ſit ęgroto gregi curando ſpes, lupis adhuc paſtorem gubernantibus, interrogāt. Quid
nocere Cęſari potuiſſet ſuarum ouium arietes admittere. Ex itinere moniti, aiūt ſe ab vrbe Ca
maracenſi retroceſſiſſe, quoniam e curia nunciatum illis fuit tetros carceres eſſe paratos, in
quos eſſent coniiciendi, Cęſare non viſo. ſpargit ob id cucullatus hic ſemina pacis valde diſſo
na. Nullum a Cęſare expectandum ſuadet eſſe remedium, donec iſdem collateralibus rega-
tur, a quorum inexhauſta fuit auaricia, malorum hic fons defoſſus. Qui autem ſani viuunt er
ga Cęſarem animo ſuamq; vident prę ſentaneam ruinam, ſero vos venturos dicunt, ac timēt,
quia vos implicitos Vuormēſibus audiunt conuentibus in Germania. Niſi furfur aliquod in
Iuncterorum oculos aliquis proiecerit, quo cęcutiant, actum & de ſe putant & de Cęſarea auto
ritate in his regnis. Quacunq; Iunctæ ducibus iter capere libuerit, ea patebunt vndiq; por-
tarum cardines. ſpes tamen ſalutis emergit, quia deſides effectos video illos, in pręda Louato-
nia. famaq; ſummurmuratur tacita Comeſtabilem rebus Burgenſibus cōpoſitis & arce ha-
bita in deditionem, iam accingi vt ſuas cum Turdeſillanis copiis coniungat. Hic fortuna Pręparat ludum fortuna.
ſuam pręparat tabulam luſoriam, vt vel hęc regna ſint ampla, excuſſo iugo regio, libertatem
conſecutura, vel ſeruitutem multo grauiorem in procerum manus ſubitura, donec talo e ma-
nibus dimiſſo, qui nam ſint caniculam & qui ſenionem proiecturi cognouero, nullam ha-
bebis meam. Ergo vale ex Valleoleto idibus Martii. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo
primo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

MVltas cogor iam epiſtolas vna concludere, quia rari ſunt curſores. Cardinalis & Al- Dcc.xix.
mirantus, pręſentaneam cernentes ſuam ſortem infœlicem, de pace iterum tentant Augent pacem gubernatores
Iuncteros. Reſpōſum eſt ſe nolle ſub nomine gubernatorum rei quicq; habere cum
eis, vti cum particularibus perſonis placere. his ita ſtantibus allatum eſt Saluaterræ Comi-
tem cœpiſſe quędam vaſa tormentaria cum ſuis curribus quæ ad Comeſtabilem ex Bilbao tra
hebantur, & Padilla dux alia ex parte pręparans exercitus motum, vetuſtate venerandam &
inuictam hactenus Turriſlobatoni arcem, ne ſit apta receptui procerum, diruit, multaſq; ip-
ſius oppidi domos combuſſit. Valdoletani vero quoniam in vrbe Burgenſi, vti alias ſcripſi,
promulgatæ fuerunt vrbes & viri communitati fauentes proditorioq; nomine taxatæ. Ta-
bulatum & ipſi in ſuæ plateę medio erexerunt, proceresq; omnem ac ſenatum & cęteros mi
niſtros feciſſe contra regiam maieſtatem per pręcones adiudicarunt, ꝙ recuſare inquiant re- Alternę iniuriae.
gni & coronæ regiæ commodum ſuis artibus. Ita ſe alterne crudis famæ iaculis conficiunt,
eritq; hic fortunæ luſus varius, donec, quod facto proximum eſt, Regio ſymbolo proclama-
to Leonis & Caſtellæ vexilla vtrinq; protenta, dimicatura concurrant. Duo tamen interim
audi non ingrata vobis futura. Ex Vandalia dico Andaluziam nuncium habemus. In oppi-
do vberrimo dicto Rambla concurrerat vniuerſa prouintia vt de rebus his dubiis delibera-
rent. Vt contra nomen hoc communitatis eatur, ſtatutum eſt. ſingulæ vrbes cum ſuis pendi-
cibus ſingulos deſignant exercitus. Hiſpalis, Corduba, Granata Gienniumq; ac Vbeda & Quid ſtatuerit Andaluzia.
Bayzia vnanimes apparant ſe, vt preſto ſint ſi vocentur. Nobilis illa Bethi abluta Hiſpalis ci-
uitas duos habet intra ſe nutritos feros leones factionarios in diuerſa tendentes. Methinnæ Si
donię vnum, Archenſem alterum, duces valde potentes. Eiecit ambos generoſa ciuitas, ne
ſua contagione populum inficiant, quia tentarunt Archenſis populum ſeducere, Sidonius

retinere in fide regia, cum Sydonium ducem dico, intellige vxorem eius Catholici Fernandi Regis neptem, ex Archiepiſcopo Cęſarauguſtano filio, ergo Cęſaris amitam, quæ Regium animum redolet, mariti eſt illa maritus, ꝙ inter egregios queat moriones ille dux numerari. Alterum non minoris faciendum accipito. Eſt iuris Toletani oppidum, Romerale dictum. Concurrerunt Antonius Zuñiga quem ſancti Ioannis priorem feciſtis in eius oppidi campo & Zamorenſis epiſcopus, contra Toletanos ille, pro Toletanis hic, qui Toletum, hac prouincia relicta, ſub ſpe illius antiſteæ fuerat profectus, vt aiunt multi. fuit a Priore profligatus epiſcopus, ſed vti conqueritur non legitimo Marte, ꝙ eius diei eſſent pactæ inter eos inducię, Prior autem ſuos milites iniuſſu ſuo ſolutos epiſcopi terga infeſtaſſe fatetur, actum eſſet penitus de Toletano regno ni prior hic arma contra Toletum ſumpſiſſet. Epiſcopus autem hic vti fanaticus vagatur inſcius quid velit, quem non ſuſcepta iniuria mouit a Rege vlla, ſed in eam rabiem aduerſæ factionis odium contra Albeliſtæ Comitem electorem ſuum traxit. Miſerabile tamen facinus inopinatum inter has rixas euenit. Mora eſt oppidum inſigne in Toletana ditione. Oppidani, Toletanorum inſaniam ſecuti, communitatis nomen induerant, neqꝫ ab eo ſumpto cõſilio deiici a ſuo Commendatario domino potuerant. eſt enim iuri Spatenſi ſubiectum oppidum. Prior ipſe ſuo monitu admixtis minis, oppidanos ad regiam traxit fidem. & eam ſeruaturos ſe iure iurando ſunt polliciti. Abeunte priore recidiuarunt. Itur ad eos, in templum maius pueros ſeneſqꝫ ac muliebre genus omne cum ſupellectilibus vniuerſis includunt. tentant milites expugnationem. Vna permanſerat aperta tantum porta, eaqꝫ trabibus & vectibus conſtricta erat, ita vt difficilis eſſet introitus. ex alto incluſi met tormentarii pulueris cadum in oppugnantes milites tentant deiicere accenſum, furore pulueris impulſus cadus, ad interna templi decidit. Incenduntur omnia impoſita, & templum ipſum comburitur vniuerſum. Euadere nemo potuit, quia portam prius ignis occupauit, proh impium & horrendum caſum, in cinerem illius oppidi facultates vniuerſæ cum familiis omnibus conuerſa ſunt. quinqꝫ millium aiunt amplius puerorum ac fœminarum ſenumqꝫ iam graueſcentium fuiſſe numerum combuſtorum. Dum hęc ita moraretur epiſtola, ecce nuncium qui rei benegerendæ ſpem attulit. Comeſtabilis pacatis Burgenſibus rebus ad nos veniens, Bezerrillum oppidum, ꝙ hoſpitio ſuum exercitum ſuſcipere recuſauerit, dedit in prædam. Don Ioannem Figueroam Archenſis ducis fratrem & e Iunctæ ducibus vnum, cuius fomento Bezerrillum inſoleuerat, prehendit. quid futurum ſit expecto. hoc oppidum a Simancheis preſidiis incurſionibus infeſtatur quotidianis, ad portas vſqꝫ, neqꝫ reſipiſcere tamen incipit, induruerunt ad ſaxi vſqꝫ duriciem. Sunt in facinoroſorum poteſtate, bonis eiectis, redacti. Vale iam ex Valleoleto duodecimo Kalendas Maii. Milleſimo quingenteſimo viceſimo primo.

Prior epiſcopum profligauit. — *Caſus inopinatus.*

Dcc.xx.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

De diſperſione cõmunitatum. Saluaterræ comes.

POſt prioris tabellarii diſceſſum acciderunt quæ nunc referam. Populorum hęc ardens flamma ſuas paulatim extinguit faces. Eſt inter Pyrenneorum vaſtos montes planicies vberrima, quam dicunt Alabam. In eius medio eſt ciuitas egregia ſuper eminenti colle ſtructa nomine Victoria. planiciem infeſtabat manu militari Comes Saluaterræ, cuius oppidum titulare ad lequas inde quatuor iacet in montium anguſtiis, qua itur Pompelonem in Nauarram. Is a Victorienſibus fuit profligatus & penitus deletus, cuius audita ſtrage fugaqꝫ Orduña ciuitas Bizcayæ in montibus Cantabris caput, arcem diruit funditus, ꝙ pręfectura eſſet Comitis eius, a qua mille moleſtiis ciues infeſtabat. captuſqꝫ in pugna primarius eius petulantiæ dux Gonzalus Barahona vir nobili ſanguine ortus. per iuſticiæ pretores iugulatus eſt. Comes autem ipſe nuſqꝫ apparuit vltra. Licenciatus Aguirrus e veteribus regiis ſenatoribus eius vrbis ciuis, cum propinquis familiaribuſqꝫ ſuis & clientibus in fide regia eam vrbem ſuſtinuit armatus, ſtrenue prudenterqꝫ ſe geſſit eo tempore. neqꝫ offuit armorum agitationi ꝙ literis ac animi bonitate polleat. Comeſtabilis autem animo inuicto princeps, refecto impenſa rebellium Bezerrillenſium exercitu, medium ſe locauit, longis itineribus veniens, inter Valdoletum & Iuncteros, in Turrilobatono adhuc morantes, in Pegnaflore Valdoletani iuris oppido. Eo nuncio Valdoletanæ infœlicis cimbæ naucleri contremuerunt. Vti fanatici per oppidum proclamando vagantur. pœnis grauibus prępoſitis vt quiſqꝫ aptus ad arma exeat edicunt per pręcones, exeunt pauci. Inſanias eſſe illorum turbas iam ſentit populus. duo cucullati fratres demẽtes Dominic⁹ vnus, Mercedis alter, & Licenciati Villenę filii duo magis inſtabãt, quos fama eſt inquiſitionis hęreſcos formidinẽ traxiſſe ad hãc voraginẽ. popu

Laus Licenciati Aguirri. — *Laus Conteſtabilis.*

li deriſum, cernentes qui quo magis illi vociferando debacchabantur, tanto ſegnius prodibat, ad vnum properant remedium infœlices, extrahunt vexillum. In agro eſſe vexillum per precones nunciant, pudeat vexillum relinquere deſertum, rabide clamant proditores, elatis vocibus exire renitentes appellant, vt in prędam dentur domus eorum fuit tumultuantium ſententia. obſtiterunt ſanioris conſilii ciues. manſit ea nocte vexillum paucis mechanicis cuſtodientibus, in agro transpōtem, qua itur ad eorum hoſtes. die poſtero ſęuitum eſt a bonis, ſi qui permanſerunt, in ſtolidos conſultores, qui vexillum auſi fuerint, ſine vlla maieſtate, tractare. Vexillo reportato in oppidum, ſentiunt procaces hi, regii ſceptri vſurpatores, a populo ſe nihili fieri. Conuenerant ex Pallentia & oppido Duegñas mille ducētum pedites, ſed agreſtes, vomeribus & marris magis apti ꝙ armis, duce Sarauia Valdoletano ciue egeno, ſine ſapientia eloquente. Non licuit his militibus cum reliquis in Turrilobatono coniungi, ob Comeſtabilem qui medium iter ſeruabat. Ad gubernatores & proceres, qui ſe Comeſtabili coniunxera, tveniamus. Ex Pegna flore ſtatutum eſt vt Iuncteri ſepiantur in Turrilobatono quo illis commeatus tollantur. Quod facile factu iudicarunt, quia eſſet proceribus equitum nobilium copia ingens, Iuncteris fere nulla, & ea bellorum expers. Per Fernādum a Vega Caſtellæ maiorem commendatarium, locandorum caſtrorum explorant ſedem. It cum equitibus delectis quindecim. Iunctęrorum ſtationes circuit, non licuit vniuerſas, quia multi ad paucos ilico exierunt. Altera die quæ fuit Aprilis vigeſima regreſſus, eluceſcente crepuſculo, Iuncteros ſentit per tympanorum & tubarum ſtrepitus inuitare milites ad diſceſſum. Certiores per celeres nuncios facit de re gubernatores. vt properent ſuadet. Vafro interea vſus eſt bellico ſtratagemate, bellicos habebat ſecum tubicines: clangere illos imperat, exiſtimans, vt euenit, Iuncteros vniuerſum adeſſe hoſtilem exercitum ſuſpicantes pedem fixuros. Ita factum eſt, qui ad noctem intempeſtam prodituri erant, expectare lucem ſtatuerunt, ne per noctis tenebras in hoſtium inſidias caderent imparati. Quæ in diuina ſunt prouidentia penſitata, diuerti minime queunt. Ex ea mora gubernatoribus & ducibus reliquis, datum eſt poſſe conſequi Iuncteros, qui ſub clara luce ſuas inſtruunt acies & compoſitis ordinibus gradiuntur. Proceres vero cum equitibus, qui totam noctem egerant percurrendo, ne oblatam pugnæ occaſionem ammitterent, inſomnem: Iuncterorum proſpectum attingunt. Paulatim, licet feſſi, eorum inhęrent veſtigiis, peditatum a tergo reliquerant vniuerſum, nequiuerunt enim pedites ſequi properantes equos. Adeo iam equites cum proceribus, Iuncteris appropinquarunt, vt alterne tormentariis globis ſe infeſtarent, nec in vacuum quidem, perempti nanqꝫ plęriqꝫ fuerunt, ſed e procerum globis, globus vnus Iuncterorum cuneum vltimum perturbauit, parumper ea globi ſalutatione, cuneus titubare cœpit. Senſerunt proceres haſtarum ventilatione, cunei formidinem. tunc ſtringendos eſſe omni mora ſublata, licet peditatus abeſſet, ſtatuerūt, quia pręcipue prima Iuncterorū acies iam reliquas deſeruerat. Villam nomine Villarum proximam ingreſſa, inde ſperarunt proceres reliquos Iūcteros deſiderio applicandi ſe ad ſocios, ordines diſturbaturos, ac ſi res acta iam fuiſſet, ita euenit. Ad illos ad illos proclamatum eſt. vna omnes equitum acies Iuncteros per diuerſa congrediuntur. Nullius fuit haſtæ, gladii nullius facultas exercendi. Sine vi ſine ſanguine victoriam ſunt adepti equites. Pretoria cohors cuius eſt pro fratre don Aluaro don Ioan a Luna pręfectus, eo die prima in hoſtes irrupit ſecutæ cetęræ forti animo. Arma deiiciunt Iuncteri, ſtrati panſis manibus veniam petunt. A cęde abſtinuerunt, quia cum nobilibus res acta eſt, & regnicolis. veh ſi peditatus inter fuiſſet. vt ad colendos agros reuertantur permiſſum eſt. Quam fauſte Cęſaris procedant res videto. ſi ſolo Cęſaris audito nomine tot concreta nubila tam facile diſſoluantur, quid eo præſente fiet? Altero poſt eam dimicationem die per curæ prętores ſub proditorum nomine promulgatis ſententiis Padilla Toletanarum copiarum, Ioannes Brauus Segouienſium, Salmātinarum Franciſcus Maldonatus duces iugulati ſunt. Don Petrus autem a patre Maldonatus, a matre Pigmentellus. Salmātinarum dux alter, ſub auunculi Comitis Beneuentani vmbra ſeruatus eſt, ne ſociorum & ipſe pœnam ſubiret. Sub fida tamen ſeruatur cuſtodia. in Simancheum miſſus eſt Caſtellum. ſed vide ꝙ mira ſit artifex fortuna, ſtudia cuius ſunt nil beatum offerre, quin aduerſi aliquid immiſceat. Vix hęc nobis obtulit mella, ꝙdo ex aduerſo fella horrida ſuperuenire nunciatum eſt. Rumor eſt Gallos tranſiiſſe Pyrenneos, cum validis copiis. quid ſit nondum intelligimus. Hiſpanorum motuum nouitate fretos, non ammiſſuros occaſionem arbitramur, quin, vti ſolent, inſiliant in occupatos. ſed ſpero fore vt & ipſi ſuas ſint relaturi ex his agris vrticas, deſideratæ lactucæ loco. Iam vale ex Valleoleto quinto Kalendas Maii. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo.

De agreſtibus Palētinis.

Fernandꝰ a Vega.

Stratagema.

Conſilium de confligēdo.

Symbolū confligēdi.

De fęlicitate Cęſaris

Morale.

Dcc.xxi. P.M.A.M.Magno Cancellario.

Galli vocati. QVandoquidem Galli nos habent incluſos terra, opus eſt vt crebros mari credamus, quo aliquis e multis euadat. Accipe quid acciderit ex quo meas non habuiſti. Galli a Iuncteris plæriſqꝫ impulſi Toletanis pręcipue ac particulatim ab vxore Padillæ proceſſurum hunc ignem arbitrati, Pyrenneos tranſierunt. Caſu audito, Naiaræ dux prorex Nauarram deſeruit, regnicolarum veritus proditionem, ꝙ inermis eſſet, Comeſtabili namqꝫ veteranos quos habebat ad regni pręſidium iam milites mutuo dederat. Quibus auxiliaris res acta eſt in Iuncteros. Is ad gubernatores venit Segouiam, quo poſt Iuncterorum diſiecta Iter ducis procerum. nubila, per Metimnam campi ſe contulerant, vt turbatos ciuium animos pacarent, facerētqꝫ obnoxios regio nomini. Paucis exceptis turbarum excitatoribus, in ſingulis locis, a quibus ipſimet, iudicium veriti, cum Iunctæ primariis euaſis exilio ſe ipſos fugiendo mulctarunt, ignotum eſt. de deſertione conqueritur bonus prorex, dux Naiarę vt ilico prouideatur expo-

Pompelō capitur a Gallis. ſtulat. Regnum interea vniuerſum occupant Galli & vna Pompelonem Regni caput, vrbem vnicam. Neqꝫ his contentos Hybero eſſe vicinos, vt flumine per vada tranſito, Caſtellam impetant, & curſu furenti ſuas ſe vires cum Iuncteris cōmixturos, de Hiſpanorum fide erga ſuos reges male gnari, blatterant. Gubernatores populorum poſcunt vires, Segouia, Abula, Salmantica & Soria, nec minus Valdoletum & Madritum pro cuiuſqꝫ loci autoritate ac populorum frequentia, mittunt in Gallos auxilia. Cito Gallos ad arma ſtimulaſſe Hiſpanos pœnitebit. Ego autem ex gubernatorum & Reuerendiſſimi Cardinalis pręcipue mandato, hic morabor, interea ocio literali vacans. Morantur & vna mecum ſacrę inquiſitionis hęreſeos doctor Mā́ſus, & alterius ſenatus magiſtratuū Spatenſis, Alcantaræ, Calatrauæ, Licenciatus Varrentus: donec quo in portu ſit regia claſſis fluctuans, anchoras proiectura intellexerimus. Parti-

Filius Mariſchalli fugit. cularia nunc accipe pauca, Mariſchalli Nauarræ Agramonteſiæ factionis principis qui Simā-cheum incolit carcerem filius, audito Gallorum ingreſſu aufugit e curia gubernatorū, dum itinera illius cauſa viçqꝫ ſeruantur, ecce maior Ceſalus, non quęſitus, ea in parte in cuſtodū re-

Capitur Zamora. tia incidit. Zamoræ tumultuarius ille epiſcopus aufugiens depręhenſus eſt in cuiuſdam villæ meritoria taberna apud Lucronium. ad duciſſæ Naiaræ poteſtatem ductus eſt. nō ingrata fuit gubernatoribus ea pręda, Gallos acrius adegiſſet euaſus, q̄ ipſimet cogitent. Audi & aliud. Ferrera ille, qui quondam, ſuæ reginæ creditas ad genitorem ferendas literas, marito regi Philippo tradidit, magni diſſidii cauſam inter virum & vxorem, aliam dicitur ciſtam contexuiſſe. facile dicitur Pompelonenſem arcem, cuius erat pręfectus, Gallis poſcentibus, ſine vi illata dediſſe. Excuſationes tamen illius gubernatores videntur admittere. Arcem fuiſſe non bene munitam, neqꝫ paribus pręſidiis fultam, debilemqꝫ non perfectis mœnibus dicitur per fide dignos teſtes probaſſe. fuit illi & aliud incommodum, abſens erat Gallis impetentibus regnum, quia miniſterio alteri erat implicitus, pręfectus enim erat impedimentorum, vtcunqꝫ ſit arx dedita Gallis eſt, ita vt nil in regno Nauarræ iam reſtet, quin ad Gallorum poteſtatem ſit deductum. Em em dum hęc ita moraretur epiſtola nūtium habemus qui refert Gallos traieciſſe Hibero flumine copias omnes, grauiqꝫ impetu Lucronii mœnia quatere tormentis: intra Caſtellæ fines. Veremur vehementer, nec ſperare deſinimus: pręmiſſa enim ſunt vetera-

Quatiunt Lucronium Galli. norum illa pręſidia quę ad Iūcteros delendos Comeſtabilis ex Nauarra detraxerat, forte obſiſtent oppugnantibus ad acceſſum vſqꝫ gubernatorum, qui prope diem cum populorum q̄ maximis copiis ad eos proficiſcentur. quæ ſuccedent habebis. nunc vale ex Valleoleto tertio Nonas Maii. Milleſimo quigenteſimo vigeſimo primo.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

Dcc.xxii MVltos vno caniſtro tibi fructus, licet non ſapidos, ab alienis terris condono. Tumul-

Tumultus Italię. tuaria peſtis hęc popularis generaliter ſerpit. Mediolanum, Ferraria, Mantuaqꝫ vrbes ſtudent & illæ ſeditionibus, Roma ſigna dat, ſuo Pontifice non eſſe contentam, poſt Pauli Baioni Peruſini tyranni ſanguinarii ſororiſqꝫ publice fœdati cōcubitu, iugulum. Colonnenſes, qui fide iuſſerant, ne a Pontifice detrimenti quicq̄ Baionus reciperet, viuūt aduerſo in pōtificem animo. Ex Germania tres habemus paucorum dierum intercapedine curſores, peſte vrgentur graui. Cęſarei palatii rodit intima. Cęſaris ipſius ſemianima Ludouicus Marlianus Tudetenſis Epiſcopus, ętatis noſtræ philoſophorum maximus mihi affinis ex Marlianis fœminis matrimonio in meam familiam de Angleria tranſmiſſis peſte obiit. Nec Capro illi pepercit cuius animus tetendit ſemper ad ſui commodum, de pupilli ſui ad orbis Imperium nati parum curanti. Cæſarem iam tandem ab immani educatione libe-

Moritur qui a-xenes postum tantam pestem sparsit.

berauit. Exuit & ipſe gentibus non bene gratam animam. Comitati ſunt illos doctor Parræ *Xeures obijt.*
Hiſpanus medicus, cum Illuſtriſſimo Infante, ad Boream profectus, quia Infantem ſemper
a cunabulis curauerat, noueratq; illius naturam. Almeriæ hunc Cęſar nominauerat epiſco-
pum. Podalirii aut Eſculapii dogmatibus incubuiſſe nil profuit homini, ſecutus eſt illos don
Petrus a Toleto magnus haſtiluſor, ducis Albę nepos ex fratre, functi ſunt & plures alii. Ple-
na formidine Cęſarea viuit curia. Ab vrbe ſcribitur Pontificem acceſiri iubere Eluetiorum
copias octo milium ob metum Hiſpanorum peditum, qui ex inſula Geruenſi dimiſſi vagan
tur egeni. Prędis aſſueti erant, ſub Franciſco Maria Roboreto Vrbini duce, prędis gaudent. *Heluetios vocat papa.*
Audi maius aliud, tutellares dedit Cęſar Luthero hęretico literas. Ad curiam venit large co-
mitatus. Nunq̃, ſi fautores aſſint principes rerum nouarum, deſunt excitatoribus ſequaces,
modo cibi aut ambitionis ſpes refulſerit. Quæ apud Cęſarem in hoc negocio acta ſunt a Val
deſio accipe.

Alfonſus Valdeſius Petro Martyri ſuo. S.

LVtheranæ factionis & ortũ, & ad eum vſq; diem progreſſum ex Bruxellis, ad te ſcripſi. *Dccxxiiii*
Nunc quæ deinde ſequuta ſunt, accipe. Cęſar, conuocatis in hanc Vuormatieñ. ciuitatē *De examinatione Lutheri eiuſq; doctrina.*
Rom. Imperii Electoribꝰ, cęteriſq; ordinibus, ante omnia Lutheri cauſam tractandã
propoſuit, cupiens vt totius Rom. Imperii autoritate, hominis inſania cohiberetur. cęteriq;
ab ea arcerentur. Quod tametſi ſedulo curauerit, nihil tamen efficere potuit, niſi vt Lutherus
ſub fide publica Cęſaris vocatus audiretur, antequam aduerſus eum quicquam ſtatueretur.
Aiebant enim iniquum eſſe, hominem inauditum condemnare, atq; ad Cęſaris dignitatem,
pietatemq; pertinere, vt ſi Lutherus ſuos errores reuocaret, cętera omnia, quæ tum docte, tũ
Chriſtiane ſcripſiſſet, excuterentur, atq; Cęſaris autoritate Germania ab Apoſtolicę ſedis gra-
naminibus oppreſſionibuſq; ſubleuaretur. Cęſar videns ſe nihil aliud imperare poſſe ſub fi
de publica, Lutherum ad ſe venire, in ſuaq; & omnium ordinum Imperii pręſentia hominē
ſiſti iubet, qui interrogatus, an qui paſſim ſub eius nomine circumferuntur libri, ſui eſſent,
& quæ in his ſcripſiſſet, reuocare vellet, necne. Reſpondit omnes libros (quorum tituli ad ho-
minis petitionem legebantur) ſuos eſſe, nec hoc velle negare, nec vnq̃ negaturum. Quo ad ſe
cundam vero partem ſibi factę interrogationis, videlicet an quæ ſcripſerat, reuocare vellet, pe
tiit vt Cęſar deliberandi tempus ſibi concederet, quod illi a Cęſare vſque in ſequentem diem
conceſſum eſt. Eo ipſo die, Cęſare atq; Romani Imperii Electoribus, aliiſq; ordinibus præ-
ſentibus, Martinus Lutherus iuſſus vt ad ſecundam partem heſternæ interrogationis reſpõ
deret, poſt longam diffuſamq; orationem, quam tum Latine tum Germanice habuit, dixit
ſe non poſſe quicquam in libris ſuis contentum reuocare, niſi doctrina euangelica, & veteris
inſtrumenti teſtimonio ſibi comprobaretur eum erraſſe, impieq; ſcripſiſſe. Et quum denuo
vrgeretur, vt omiſſis aliis, per negatiuam, aut affirmatiuam reſponderet, an vellet ſtare decre-
tis, & conſtitutionibus conciliorum, necne. Reſpondit ſe nihil velle reuocare, nec poſſe etiam
ſtare decretis conciliorum, quum ipſa concilia aliquando ſibiipſis contraria fuerint. Tunc
Cęſar hominem abire iubet, ſolutoq; pro eo die conuentu, ſequenti die Principibus Electo-
ribus ad ſe venire iuſſis, ſchedulam manu propria ſcriptam exhibet, in qua declarabat quid
ſibi in ea re faciendum eſſe videretur, ab eiſq; petebat, vt omnes pedibus in eam ſententiam
irent. Videlicet, vt ſęuiſſima edicta in Lutherum, Lutheranoſq; emitterentur, hominiſq; inſa
ni libri comburerentur. Electores vero, aliiq; Imperii ordines, quorum aliqui Lutheri ve-
nenum hauſerant, alii autem nequaq̃ Lutherum damnandum eſſe contendebant, niſi Ger-
mani prius a Romanenſium (vt aiebant) grauaminibus, & oppreſſionibus liberaretur, apud
Cęſarem ſummis precibus effecerunt, vt ſaltem ſecreto Lutherus admoneretur, vt quæ ad-
uerſus Eccleſiæ conſtitutiones ab eo ſcripta ſunt, reuocaret. Quod quum Cęſar illis conceſſiſ-
ſet, illiq; per triduum Lutherum induratum fruſtra monuiſſent, videntes ſe nihil proficere,
Cęſaris decreto ſubſcripſerunt. Quibus peractis, Cęſar nolens publicæ fidei, quam Luthe-
ro conceſſerat, contrauenire: per publicum inſtrumentum hominem admonere iuſſit, vt ex
vrbe hac Vuormatieñ. per diem ſequentem diſcederet, atq; intra viginti dierum ſpacium in lo
cum ſibi tutum ſe reciperet. Paruit Lutherus. Tunc Cęſar tum ſua, tum Principum Electo-
rum, atq; omnium Romani imperii ordinum autoritate, grauiſſimo edicto in Lutherũ Lu-
theranoſq;, & in eorum ſcripta emiſſo, quotquot hic reperti ſunt Lutheri libros cum maxi-
ma pompa comburi iuſſit, vt eius exemplo idem per alias Germaniæ ciuitates fieret. Ha-
bes huius tragœdiæ, vt quidam volunt, finem, & vt egomet mihi perſuadeo, non finem, ſed

initium. Nam video Germanorum animos grauiter in ſedem Romanam concitatos, nec vi-
deo Cęſaris ędicta magni ponderis apud eos futura, quum poſt ęditionem Lutheri libri paſ
ſim per vicos, & plateas impune vendantur. Hinc facile coniectare poteris, quid abſente Cę-
ſare futurum ſit. Poterat hoc malum cum maxima Chriſtianæ Reipub. vtilitate profligari,
ſi Pontifex a generali ſynodo nō abhorreret, ſi publicam ſalutem priuatis commodis antepō
neret. Sed dum ius ſuum mordicus tenet, dum obturatis aurib9, pio fortaſſis affectu Luthe-
rum damnatum, & flāmis deuoratū cupit, vniuerſam Remp. Chriſtianam perditū iri video,
ni Deus ipſe reb9 noſtris ſuccurrat. Vale Vuormatię. iii. Idus Maii. Milleſimo quingētefimo
vigeſimo primo. Habes rem fideliſſime deſcriptā. Sed vti, video, ſcire velles, quęnam hęc
ſint mala ſemina huius hęretici, quę ingens pelagus complectuntur. Ad hęc reſpōdeo, nolle
meos hortos talibus ſorbis, aut alias acribus, & venenoſis fructibus inficere, vel meis lactu-
cis talem cicutam commiſcere. Vide multas in eius figmenta per Theologos ęditiones iam e
Calcographorum prelis emiſſas. Illi argumenta eius infringunt ad vnguem. Habeto alicui9
exemplar, ſi perquiſiueris facile inuenies. Inde ſumes Lutheri vomicas, ac leproſa vlcera cū
medicaminibus. Valde alienum a bono fore arbitrarer, ſi vulnera patefacerē, medela non pre
ſentanea. hoc vnum addo, paucos fuiſſe Leones Pōtifices quorū temporibus eccleſia nō fue-
rit aut ab infidelibus aut ab hereticis infeſtata, vt alias per exempla innumera tibi tuoq; con
diſcipulo enarraui. Iam vale ex Valleoleto ſeptimo idus Iunii. Milleſimo quingenteſimo vi-
geſimo primo.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dcc. xxiiii. Conſolatio pro Marliano. PRoh dolor. vita functum eſſe Marlianum noſtrum Tudetēſem epiſcopum qui tuę dimi
dium erat animæ, doloreconfectus grauiſum, q orbata ſit mundi facies tanto viro. Ar-
bitror etiam nō tibi ſolum & e curialibus multis, ſed & ipſi Cęſari mortem illius iactu-
rę fore. At tamen cum ad id natus eſſet vt reuerteretur ferendum eſt ęquo animo. ſequemur &
nos. His ergo omiſſis, ad noſtra veniamus. Galli ciuitatem Lucronii obſident vt aiunt, & qua-
tiunt tormentis, grauiter hoc patiuntur gubernatores cęteriq; Caſtellani. Dū hęc ita fluctuāt,
bonus Villenæ Marchio ſuæ fidens factioni Toletū tetendit. Iuiſſe pœnituit. eiectus fuit a p-
dominantibus in populo. nolle ſe potentes inquiunt in vrbe ſua. Eiecta & fuerat prius proge
nies omnis a Silua cuius ipſe fautor erat, eo q & illi a Portugallenſibus deſcendant vti & Mar
chionis ipſius genus omne Pachiecorum, qui iam in Caſtella coaluerunt, vt in ſiluis fluuiali-
bus cuniculi. Tentauit poſt id don Iacobus Cardenas, Granatę vt vulgo loquar Adelantatus,
inter Toletanos concordiam. Toletum ingreſſus eſt ſub nomine Toletani ciuis, cum magna
tamē equitum leuis armaturæ caterua. fuit a pueris & inſolenti populo diſiectus, & ſpoliati ad
Iactura cū ignominia. vnum, equis etiam raptatis, comites eius. Ita miſera ciuitas in rapacium poteſtatem redacta it in
pręceps. Magni alicuius mali pronoſticon eſt, vbi ſapientibus exploſis inſipiētes regunt. Scri
pſiſti prope diem conuentibus Germanicis peractis, in Flandriam rediturum Cęſarem,
& claſſem paraturū qua traiiciat ad nos. Quanto citius id euenerit, eo melius fore credito. Ex
mora quippe nequeunt niſi creſcere ſcandala pullulantia. Licet ex proſtratu communitatum
paccata omnia videntur, & quęq; ciuitas ad gubernatores contra Gallos mittat ſua impenſa
ſuppetias, animi tamen adhuc feruent ad nouos motus, oblata qualicunq; occaſione, prom
pti. Gubernatores iam Gallorum ſequuntur veſtigia. Differri non poteſt quin hęc tonitrua
ſuos pariant effectus. Non expectaturos, neq; Lucronium expugnaturos arbitramur, ſunt
valida peditum pręſidia eius mœnia tuentia. donec applicēt ſe gubernatores bene ſperamus.
Sunt noſtri equites ad millia tria, Gallis multo pauciores: peditatum habent Galli numeroſio
rem, ſed noſtro imparem, quia gregarii ſunt ſui, bellis exercitatiſſimi noſtri & Hiſpani, qui
Gallos, niſi Eluetios aut Germanos aſſequantur, ſuperant virtute bellica. in his qui a commu-
Exoſa deo ſuperbia. nitatibus miſſi ſunt nō eſt tanta fiducia, deus eſt autor pugnarum. Gallorum ſuperbiam eſſe
illi exoſam credendum eſt. Noſtri autem Cęſaris humilitas & reuerentia ſacri, ſuperum om-
nium in ſe fauorem habet conciliatum. Eſt & alia ratio quæ ſpem ſalutis oſtēdit. Noſcunt aper
te Nauarri Gallorum Regem ſibi non priſtini ſui regis filiis ſtudere, vti promiſerat. Re intelle
cta labra mordent, hoſtilibus viuunt in Gallos animis, quod illis paulo ante placebat nunc eſt
odioſum. Vale ex Valleoleto quo ſingulis horis ad nos curſores veniunt. Em expecta parum
per. Lucronii deſeruerūt obſidionem Galli, e mœnibus fuerunt a ſcopetariis noſtris male tra
ctati, noſtri gubernatores eorum ſequuntur veſtigia. Idib9 Iunii. Milleſimo quingenteſimo
vigeſimo primo.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi. Dccxxv.

A Nobis tuus quē hic habes familiaris ſcribet, ab exteris ego. Eſt Lorēzana vir egregiꝰ Literę a Rhodijs.
diui Ioannis Rhodii Cōmendator Bambę. Rhodii conuētus in Hiſpania procurator,
duas hic mihi Rhodias oſtendit literas. A vice magno magiſtro vnas, ab eius ſenatus
Cancellario alteras, omiſſis quę ad particularia ordinis pecuniaria negocia pertinent, quæ in
rotante fortunæ rota emergunt, hęc ſunt. Scripſi ad te alias in Syria, principē Mamalucorum
quendam nomine Gazellum, ignauia noui Turcharū principis fretum, audita genitoris eius
morte: quinqꝫ ac viginti bellatorū tum equitum tum peditū millia, in eum a Peribaſſano,
reliquis etiam veteranis ducibus, miſſa fuerunt. Is Gazellus a ſuiſmet derelictus, audito exer-
citus Turcharum aduentu, veluti tetra nubes aduētante Borea diſſipatus eſt Gazelli exercitꝰ.
Ipſe autem cū paucis ad Sophiū Perſam aufugit. Aperiēt ergo mētis oculos Chriſtiani prin Literę a Magno Cancellario.
cipes, Irruent in nos, qua non putemꝰ, noſtrę legis hoſtes immane, impatiētes ocii. Poſt hæc
habui a Bruxellis literas a magno Cancellario. Cæſar in Flandriā regreſſus eſt. Properanter
intendit negociis rerū Flandricarum, quo expeditius ad nos tēdere queat: poſſe tamē id nul-
lo pacto fieri hoc anno, ꝙ rex Gallꝰ totis viribus innitatur Cęſareæ Maieſtatis aduentū in Hiſ
paniam intercidere. Magnos Inqt eſſe Gallorū apparatus bellicos, ſed Cęſaris maiores, auxi
liantibus & Germanis & hęreditariis ſuis ciuitatibꝰ. De futura victoria contra Gallos, ita lo-
quuntur, ac ſi eam iam in manu haberent, quia pręſertim arbitrentur Regem Anglū nō de-
futurum Cęſari, ſi opus fuerit. Additur Pontificem vertiſſe folium in Gallum regem, ꝙ inſo- Papa contra Gallū.
lentem ſentiat eſſe maleqꝫ paccatum, non minus contra pontificis ipſius res q̄ contra Cæſa-
rem. Placuit etiam Pontifici fauor pręſtitus eccleſię contra hęreticum Lutherū, quē in Gallo
rege, licet nomine Chriſtianiſſimo, nō reperit. Venit ad Cæſarē vna Rex Daccarū & Gottorū
Orcadumqꝫ Inſularum, quē vulgus dicit Dinamarcā, properato curſu, cū intellexerit regem
Gallū eſſe Cęſari ſororio ſuo inimicū. ſuas offert ad vnguem vires. Ducem exercitus Cæſarei
ſe futurum offert, comitaturosqꝫ ſuam maieſtatem quacunqꝫ ierit, equites traduxit non mul
tos, peditū offert numerū quinquaginta millium, Virum aiunt eſſe procerum & decorū vul
tuqꝫ miti & vna Martiali, animo, ſub benignitatis velamine, īgenti, prę ſe ferre Regis egregii
autoritatem ſcribit. Ait vna conuenturos in Calleſio principū Chriſtianorum oratores, quo Gallus, et pax, sicut ignis, et aqua.
deliberetur an modus aliquis cōcordię reperiri queat īter Cæſarem & Regē Chriſtianiſſimū.
Puto fruſtra neqꝫ enim datur Chriſtiano gregi poſſe frui pace Gallis incolumibꝰ. Tanta eſt il
lorum ſuperbia vt quieſcere vicinū quenqꝫ nunq̄ ſinant. Vale ex Valleoleto decimo octauo
Kalendas Iunii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

P.M.A.M.Doctori Beltrano amico, Regio Senatori. Dccxxvi

M Vlta mihi dictāt vt amare obſeruareqꝫ debeam perſonam tuam. Es a natura mitis & Nota.
vrbanus, ab arte ac vigiliis eruditus. Quis pręterea in orbe Hiſpano elegantior te?
qs aptior ad pertractāda magna negocia? Additꝰ rationi ratio altera, ꝙ Bononię meo
natali vicinę tuæ p̄ſtantis iuuentutis annos, in legū enigmatibus reſoluendis, cōtriuerit quas
ita imbibiſti tibi, vt ex Platonis ſententia in te ſint anima ciuitatis: ſicuti ſunt gladius excorias For. om̄ia.
in his qui vt mechanicis artibus cauſa queſtus illis vtuntur. Nec parū facit ad mei genii captan
di laqueum, ꝙ Italam ita ſcias linguam proferre, ac ſi apud Italos natus, nuſq̄qꝫ alibi vel mē-
ſem vnum conſumpſeris. Miſſa tandem iſta de te faciamus, q̄ per ſe conſtant. Scripſit ad me
iam binas literas Martinus Luppus Aguiniga meus a teneris, nunc iam vir meo ſupplicatu
regius cōtinuus, vt vulgo loquar, quē iſthic habeo ad negotia quædam, reperiſſe tuum erga
me animū integerrimum, & mei viſendi cupidum. Velles me vobiſcum, quandoquidem cō-
trita ſunt iam vana vulgi cogitata. Dico nec potuiſſe nec voluiſſe vos fugientes ſeq. Apud vos
furore populi concitatos nil profuiſſem, mihi autem incōmodꝰ impune fuiſſem & gratuito.
Ingens atrium auratū Cōmendatoris Riberæ temporibꝰ his procelloſis inhabitaui. paſſer
culis nutriendis & hortēſibꝰ oleribꝰ ac odoratis herbis florētibꝰ colendis, ex Reuerēdiſſ. Car
dinalis imperio, intentus. Quantūqꝫ ex, aduentu Aplici nūtii, mea induſtria huc vocati, com
modi euenerit, triumuiratus gubernatorum teſtificatur cōfeſſio. & per nuncios & per literas
plures, vtilem fuiſſe moram hanc meam fatentur. Hinc, ſedandi animū cauſam apræhendo.
Morabor hic quoad Gallica vos īſolentia terruerit ancipites. Spero tamē cito fore vt tranſiſſe Contra inuidos.
ad noſtra pœniteat. Sed ſuper hac mea ſentētia morandi inter delicias hortenſes hoc tempore,
rodāt inuidi, ſuſſurrēt maledici, murmurēt ocioſi ad libitū qſqꝫ ſuū, & ſuæ naturę ſuccos ama-
ros abſorbeant ad ſaturitatem. Quo rabidius mordaces in me torquere ſagittas intellexero,

eo ſuauius ego mei cōſcius dormitabo. Tu Vale, Valeant & illi, diuerſa tamen lāce. Ex Valleoleto decimo Kalendas Iulii Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

P.M.A.M. Marchionibus Bellecenſi & Mondeiaris.

Dcc. xxvii.

De ꝑlio & victoria cōtra Gallos.

SCio gubernatores ad Cęſarem quę acta ſunt in regno Nauarræ ſcripſiſſe: propterea nūc ea vos habetote. Ilico nāq; ad Magni Cācellarii manus deuenient. Condiſcipulus veſter don Petrus Giron Vruenię comitatus & don Beltranus a Cueua ſororius eius Alburcherchi ducatus futuri hæredes, ne laude ſua defraudentur, particularia quędā in hac meſſe accipiant dum Galli tormentis Lucroniū concuterent, ſcopetarii noſtri pręſidiarii e mœnibus Lucronii, multos in horas perimebant, ea de cauſa, ꝙ q; ſentirent gubernatorium triumuiratum, paulatim ad eos applicare ſe. prouinciam incœptam Galli, huius menſis die primo ac uigeſimo, deſeruerūt, caſtraq; ad ſiluam Viennę ad milliaria ſex e Lucronio traduxerūt: hac re intellecta gubernatores Lucronium ſe conferunt. Ad aliam dehinc ſiluā, quæ dicitur Regis hortus noſtri, Gallorum veſtigia ſecuti ſunt. mutato ex ea ſilua Gallorum exercitu, noſtri caſtra ſua ibi locarunt. Eū locū repererunt fœtore cadauerū infectiſſimum. perierāt ea in ſilua

Perſequūtur Gallos noſtri.

multi ex hoſtibus, tum rerū egeſtate defecti, tum vulneribus acceptis in obſidione Lucronii, neq; noſtris copia ſuppetebat cōmeatuū. Quare coacti ſunt milites afficere regnicolas mille moleſtiis, ex ſtipendiorum & rerum neceſſariarū carentia. Signis relictis vagabantur. in prædā oīa nullo habito diſcrimine, trahebātur: neq; templis, agrorum iam gregibus & armentis raptatis, ignoſcebatur. Clamoribus ęthera vicini replebant. Quid prouidere quirent gubernatores neſciebant, neq; ſtipendiis neq; frumentaria re militibus ſucurrebatur. cū auxiliares ciuitatū & prouinciarum copię nondum aduenissent. In quartum inde diem Gallis retrocedentibus Pompelonē verſus, & in campo dicto Teuas caſtrametantibus, noſtri ſiluā occuparunt Mendauiam, hoſtibus vicinā. conſerere tamē neutri audebant. Dum in ea ſilua morarentur, ecce ad nr̄os e ciuitatibus Bizcaia ac Lipuzca regionibus Cantabris, vti noſtis, cōmeatuum & pecuniarum copia quędam. millitum etiam nouem miliū numerus aduenit. Cathaphractorū & leuis armaturæ equitū ad numerum duorum millium. die. xxvi, ad ſiluā q̄ dicitur Sancta Maria regadio. Inde ad aliam propius nomine Segnora. Inde iam ſtatutum eſt vt egregii mittantur equites aliqui caſtra hoſtium exploratum. Hanc ſibi prouinciā dari petūt,

Don Giron & Beltran⁹

quos dixi veſtri condiſcipuli Don Petrus Giron & don Beltranus a Cueua ſororius eius, magnanimi iuuenes ambo, cum parua manu equitum familiarium & clientum, peditum minore, ad hoſtium fere ꝓſpectū applicati, oculos Stellam oppidū verſus dirigentes, ex oppido vidēt Gallorum cathaphractorum cuneum exeuntē, vt ſuis ad exercitum coniungerentur. Vti ad viſos tauros ferę tigres ita ruunt in Gallos hi duo. Beltranus prior, cōmilitones ſuos ſecuturos putans, pauci accurrunt. circūſepitur Beltranus in auxilium ſororii Giron in medios hoſtes ſe conicit. Inerme caput habebat Giron. Vmbratili tantum pileo tectus. de cętero ar-

Quid pudor faciat.

matus, quia nil tale fuerant ſuſpicati emerſurum. circundatur & ipſe. præ pudore deſertores ꝑrumpūt, ſeruant ambo. Sed percuſſi ab hoſtibus, non acriter vulnerati tamen. hoſtes ad ſuos euaſerunt, e ſupellectilibus amiſſa parte. peremptū aiunt eo fuiſſe certamine leui, primarium e Gallis quem exploratorum relatu aiunt ab exercitu fuiſſe deploratū. Hęc dederunt, hæc dam⁹. Ad maſſam generalē reuertamur. In cāpo Teuę Galli (is locus eſt a Pompelone milliaria ſex, dicunt lequas Hiſpani duas) Ad Pontē Reginæ oppidum aliud noſtri ab hoſtib⁹ milliaria totidem: ſiſtunt. Clanget Alecto feralis Tartari tubicina propere ad pugnā. partiū alteru-

Prognoſticon.

tra cito langueſcet, deflebitq;, vtinam hoſtilis. ſtare nequeunt. laboratur egeſtate vtrinq;. Poſt hæc ſcripta, differēte nuncio ituro ad vos, qui nullū habetis nūc apud gubernatores familiarem, vti ſolebatis veſtrum: ecce nunciū de pugna, re q; peracta cum Gallis ad vnum proſtratis. Quo acciderit ordine accipite. Pridie Kalendas Iulii, vocantur a gubernatoribus in conſilium copiarū duces, q̄ta ſit in exercitu rerū penuria q̄ ve in deterius res labatur, ꝙ Galli ex vniuerſo regno in vrbem Pompelonē rem frumentariā omnem cū pręſidio valido con geſſerint, edicunt, alienū eſſe a ratione morari diutius quoniā vel tumultu militari confundentur

Gubernatorum oratio.

omnia, vel pereaut egeſtate milites proponūt. Nullo pacto manēdum eſſe decernitur. Sed qualis futurus ſit motus tenditur in diuerſa conſilia, Retrocedendum nō eſſe, conuentum eſt. Ad vrbis ipſius Pompelonis obſidionem aiebant aliqui, quo laceſſiti hoſtes ad pugnam prodire cogerentur e caſtris, q̄ munierant itinere in medio. vnde timendū eſſe aiebant alii. nec locādā eſſe rerum ſummam in tanto diſcrimine. Poſt longā ſuffragiorum exagitationem, ſtatutum eſt vt quid latura ſit ſors experiantur, certamē eſſe quęrendum ſanxerunt. hac audita ſententia

mſlites, qui egeſtate preſſi, tumultuarie paſſim ſtipendia & victui neceſſaria flagitabant, caſtra
vocibus elatis replentes aiunt. Nolumus ſtipendia duces, nolumus, modo ad pugnã nos edu
catis. Ad pugnã ad pugnã nos educite. Ibi vel ſtipẽdia inueniemꝰ, aut pulchre pugnãdo vi-
tam erũnoſam hanc finiemus. Satius eſt emori q̃ hic pręinedia tabeſcere. Solent nãq; Hiſpa-
ni veſtri parui facere vitã, vbi aut prædę aut honoris adipiſcendi refulſerit ſpes. Caſtra igitur
mouent, non recta via tamẽ gradiendũ ſtatuunt, ſed alia, quæ duplo longior erat, aſt lenior ꝓ-
pter medii montis aſperitatem, qui dicitur de Reniega, cuiꝰ fauces Galli anguſtas occupabãt
a Septentrione. patere noſtris iter aliud nullum arbitrabãtur hoſtes, inde lęti ſe victoriã in ma
nu habere credebant, votorũ quippe, ſi regula Martis valeret, compotes fuiſſent, ſi per eas an-
guſtias duxiſſent exercitum. per varios igitur anfractus, calonum lacertis, adiuuantibꝰ etiam
militibus, non exercitui ſolum, ſed & impedimentis & machinis omnibus ſtrata ſunt itinera.
paſſuum bene gnaros magiſtros ſecũ habebant noſtri. Traducunt tandem, & hoſtibus nil ta
le ſuſpicantibus: hora poſt meridiana quarta, caſtra locare incipiunt noſtri, in cãpo qui dici-
tur Squiros, qui locus eſt a Pompelone miliaria tria medius, ab hoſtibus totidem. Ita ꝙ iã ma
gis obſeſſos noſtri ſe reperirent q̃ obſidentes, cũ a fronte exercitum hoſtiũ haberent, a tergo
Pompelonẽ. vbi valida poſita erãt pręſidia nõ contemnẽda. Intellecto noſtrorũ ſtratagema-
te Galli, priuſq̃ ab itineris langore ac inedia ſeſe reficiant, adoriendos eſſe noſtros cenſuerũt
prudenter quidem, & a belli regula non alienũ, ſed aliter vti video ſtatutum erat in diuina pro
uidentia. Exeunt e caſtris hoſtes. Ad laſſos quieti veniunt, ſaturi ad eſurientes, ad fere inermes
armati. Ex inſperato apparent. Conclamatur a noſtris ad arma. Nulla fuit cibi aut potus ca-
piẽdi facultas. O mira dexteritas, o inaudita certãdi cupiditas, & animorum magnitudo. Nul
lius egeſtatis memores, in ictu oculi ad ſua quiq; ſigna proſilierũt. Equites etiam laſſos reſu-
munt equos, vix effrenatos. Leuis armaturę pręcedit agmẽ vnum, Cathaphracti Galli ruũt
animis paratis in illud. diſcerpitur noſtrum, aufugitq;. tormẽta vtrinq; in aduerſos dirigũtur.
Potuiſſe noſtros ea via qua venerãt traduxiſſe machinas, arbitrati ſunt nunq̃ hoſtes. Inde au-
dito noſtrorum tormentorũ tonitru diffidere cœperũt, licet illis parũ noſtra offuerint tormẽ-
ta. ſua vero noſtris intulerunt damna grauiora, quia e loco aptiore. manipulũ e noſtris pediti-
bus vis globorum hoſtiliũ deturbauit, retroq; cedere coegit. ordine tamẽ compoſito pedem
retro ferebat. Ad trepidantem manipulum Almirantus cohorte regia relicta, cui, diſcurrens
per ordines, Comeſtabilis eius collega reliquerat curã, ſolutis habenis procurrit. Quo tẽditis
milites inquit? Hem pudor. Hem patrię veſtræ perniciẽ. Nonne hi ſunt Galli, quos Hiſpani
proſtrant q̃ docũq; illos habent obuios? vbi veſtrorũ maiorum animus? vbi veſtrorum pro
uincialium præclare geſtorũ memoria? faciem ad hoſtes, faciem viri nobiles, non terga verti
te. Pedes ego ipſe vobiſcum, ego pedes ero. His dictis, calcaria tolli iubet, & ex equo velle de
ſcẽdere ſignificauit. Vetuerunt eius cunei duces, reſponderuntq; ſe a pugna non diſcedere, vt
deſerant, ſed vt retro relicta ſua tormenta & ipſi reducant ad pugnam, ne ita ignominioſe ab
hoſtium machinis dilacerentur. Tormentis non opus eſſe inquit Almirãtus, ad manus iã de-
ueniſſe negociũ ait. manibus promptis iam non tormentis rem indigere conclamat. Fulmine
velocius regrediuntur noſtri. Ruunt ferocius in hoſtes, q̃ terga verterant, furentiũ territi glo
borum ſclopis, obuium hoſtilem manipulum diſcerpũt. Comeſtabilis interea per apertum
diſcurrens campũ, ex ordine in ordinem furore raptatus Martiali, ſeſe validius Hectore geſſit
eo die, cũ delectis equitibus vix quatuor & viginti, modo a dextris a, ſiniſtris modo currens
hos hortabatur, illos monebat, ſe Hiſpanos eſſe reminiſcerentur, qui hac tempeſtate bellicæ
gloriæ culmen ſint aſſecuti, q̃ fœdũ ſit a vicinis & maioribus degenerare prędicat. Hæc dicẽs
inter confertos hoſtes ſe proiicit. In magno diſcrimine, ſocii circumſeptum viderũt. Oecono
mo ſuo ante oculos & lateri eius proximo, tormenti hoſtilis globi ventus furens, fœmur per
cuſſit & eq illiꝰ partẽ anteriorem per aera raptauit, decidit œconomus equo diſcerpto. Herus
eius Comeſtabilis & conſocii extremũ vale dixerunt illi, mortuũ arbitrantes. Surrexit attoni
tus. Equi ſanguine ac cerebri minutis tota facies Comeſtabilis velut craſſo hymbre verno, ir
rorata deformis effecta eſt. partẽ & ſordis illius Petrus Giron ex ſorore Comeſtabilis nepos,
ſuſcepit qui acriter & ipſe pugnauit, ac vulneratus fuit. Nec ob id deſtitere a pugna, donec fun
ditus hoſtes fuere ſtrati, Duo Comeſtabilẽ cathaphracti hoſtes percuſſerũt haſtis, in latus dex-
trum, ita liuidum ad noctẽ cubicularii repererunt illi lacertũ & e coſtis pleraſq;, vt carbone
intinctas potuiſſent credere. Oeconomo nomẽ eſt Petrus Porres proceræ ſtaturæ iuuenis fa-
cie decorus, mihi familiaris. Fuerunt & plærique alii ex eo comitatu vulnerati. nullus truci-
datus. percuſſores autẽ in fruſta ſecti, ſuæ magnanimæ temeritatis pœnas luerũt. Secundꝰ vero

Laus Hiſpanorum.

Decepti hoſtes.

Magna dexteritas.

Oratio Almirantis.

Oratio Comeſtabilis.

Oeconomꝰ Comeſtabilis percuſſus.

cuneus peditũ,q a cõmunitatibꝰ fuerat miſſus, ſiue ꝙ adhuc labes illa vigeat in animis eorũ,
ſiue ꝙ minime hoſtium facies alias viderint, ad hoſtiũ proſpectum aufugit partim, perſtiterũt
tamen immobiles eius cunei duces, cum paucis delectis, quorũ dux erat don Iacobus Enrri
quez Almirantis affinis vir bello egregius, diſiecit & hic obiectum ſibi cuneũ hoſtilem. Ter
tio peditum ordini præerat validus ille haſtiluſor Gutterrius Quixada nobilis eques. Villæ
Garciæ dñs. Certamine ſingulari concurrũt preeuntes agmina gradiẽtia ordinis hoſtilis ob
iecti ductor Germanus quidã, & noſter Quixada. Tranſfixo gutture primo ictu peremit ho
ſtem Quixada. A Germani ducis cõmilitonibus cũ haſtis longis raptatus Quixada, tollitur

De Quixada.

in altum ſublimis. Inter ſuos decidit Quixada ſemianimis. Toracis tegmẽ in mille fruſta ꝑ
tuſum, dilaceratũ eſt. Torax autem eius tali erat arte temperatũ, vt nullis ictibus tranſuerbera
ri potuerit. Surgit ilico, ſemiattonitꝰ tñ, animũ pręſtat ſuis. Victoriã victoriã in manu eſſe ꝓ
clamat. ſtringunt nr̃i hoſtiũ pectoribꝰ pectora. fit cædes inaudita. terga dat hoſtilis ille cune

Dux Naiare.

us. paruo in ſpacio circiter ſeptingenti trucidantur. Cathaphracti vero Galli, ſolito gentis im
petu, noſtros adoriuntur. primo obuios perturbãt. Erat aciei primę ductor dux Naiarę, vna
cum Comeſtabili Nauarrę ſororio ſuo Viamonteſiæ factionis capite, cũ cathaphractis ducẽ
tum, in eam aciem globi hoſtiles dirigebantur. propterea latuerũt aliq̃; diu ſub pręſentis col
lis latere. Vim tormentorum vitãtes, ſed cũ incolis eiuſdem alio decliuo generoſa Gallorum
acies animoſa, regiã inſidere cohortem cõſpexerunt, cathaphractorum circiter ſexcentũ, ve
luti rupem immobilem expectãtem, obſtupuere omnes, ſteterecq; parumper. dehinc cohor
te ad illos mouente rapuerunt fugã. circumſepiũtur vndiq; miſeri, qui vix numero erant centũ
octoginta. Veluti aquęciatus in magnum aliquod pelagus proiectus, aſorpti ſunt. Diſper=
guntur, trucidantur vel capiuntur ad vnum. Peditatus vero illorum, noſtro numeroſior, tri

Capiuntur duces.

partitus, a tripartito noſtro diſſipatus eſt ab omni parte. Totius Gallorum exercitus Impera
tor, dominus Aſparroſius & proprętor ab illo primus dominus Tornoy capiũtur. Cęteris ne
ci ſuperſtitibus, quibus fortuna belli pepercit, ignotũ eſt. nulli hoſtiũ qui diſiectis armis ve=
niam petierit vim intulere victores. immo & præter primarios paucos, libere ſoluti ſunt om
nes, dataq; opera eſt vt vulnerati curentur. tanta eſt in veſtris Hiſpanis Romana illa magnani
mitas inſita, vt neſciant in victos ſæuire, cũ ſint ipſi victorię cupidiores cęteris gentibus. Al
mirantis gubernatoris vidi literas, q̃bus teſtatur eo cõgreſſu fuiſſe trucidatos ad millia quinq;
hoſtium, noſtris autem vix quinquaginta, & vi tormentorũ non virtute virili diſcerptos ma
iori ex parte. Ex eorum ducis primarii Aſparroſi ſcriniis literę repertæ: manifeſte fatent̃ Chri
ſtianiſſimũ Regem ipſum herum ſuũ, a quo miſſę ſunt, ſuo, nõ regis Ioanis filiorum nomi

Literę Regis Galli. Promiſſa Regis.

ne, rẽ gerere, placuiſſeq; ſibi Chriſtianiſſimꝰ Rex in literis ait, impetũ factum intra Caſtellæ
fines, ſupplementaq; ſe propediem cũ pecuniaꝝ ingenti copia miſſurũ pollicetur. Laudatq;
ſummopere oppugnationem Lucronii, fore vt expugnarent exiſtimans. Valete iã. conqueri
ſolebatis ꝙ breuis eſſem in ſcribendo, Nũc ꝙ nimiũ ꝓlixꝰ fuerim dicturos vos arbitror. Illa
ſi breuia cũ his longis compenſaueritis nil reperitis cur mihi ſuccẽſere debeatis. Iterum Va
lete tertio die poſt victoriam id eſt ſexta nonarum Iulii. M.D.XX.I.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dccxxviii.

SCio gubernatores vobis enũciaſſe ſucceſſꝰ Nauarrẽſes, & quid animi Chriſtianiſſimꝰ rex
habuerit in ea expeditione, per ſuas literas in ſcriniis domini Aſparroſi generalis eius du
cis repertas. propterea ne laborẽ ſumam irritum, cũticebo. q̃ demũ ſucceſſerunt accipito.
In quintũ a proſtratu Gallorũ diẽ, triumuiratus hic noſter gubernatorius Pompelonẽ ingreſ
ſus eſt. Incluſi nulla ſpe ſuppetiarum relicta, Caſtellum dediderunt. Pręſidiarii vero ea nocte

Redimitur regnum.

qua ſocios intellexerũt debellatos, fugã rapuerunt: expectare lucem non ſunt auſi, ne obſiderẽ
tur. Deditur & regnũ vniuerſum, duabus arcibus exceptis, quarum vna, quæ Maia dicitur, in
Pyrenneoꝝ verticibꝰ ſita ẽ, in radice alterꝰ lateris Septentrionalis a Gallia ſpectat, altera San
cti Ioannis Pedæ portus nomine. Gubernatores autem per Petrũ Soacolam Regium a ſecre
tis cuius opa ſolius ad res bellicas pertractandas vtuntur, ad populos totius Regni literas exa
ratas dederunt. quibus vniuerſa rei ſeries exponit̃, hortantes vt deo, qui eſt victoriaꝝ dominꝰ,
gratiæ agant̃. Sed mella hęc, & ſaccareos panes, deturbat nobis vna fœmina. Doña Maria Pa
chiecha, noſtri Marchionis Mondeiaris, qui Granatenſe regnũ in fide retinet, ſoror, in ſua per
ſtat peruicacia, famam quærit ſua dementia. Toletum ſuſtinet in priore propoſito, nec mariti
iugulo, nec Iuncterorũ aliorũ exilio, aut Gallorũ profligatu, perterrita, deſiſtit ab incœpto.
Sicariorũ & procaciũ petulantiũ multitudine fulta ꝑſiſtit In Aſparroſi etiã ſcriniis aiũt reptas

eſſe ab ea & conſortibus ſeditioſis epiſtolas ſuaſiuas, ad aduentum Gallorū. Marchioni fratri
diſplicet hæc ſororis opinio. Incuſare illam per nūcios, perqꝫ crebras literas nūꝗ̃ deſtitit, ꝓ-
fuit nihil. demerſa eſt. neqꝫ vt emergere vnqꝫ poſſit vita ſuperſtite ſperatur. ꝑ amatā cubicula
rem eius ancillam patefactū aiunt dęmonē illā habere familiarem, quem conſulat. Don Anto
nio Zuniga Sancti Ioānis priori a vobis facto imperatur vt obſidionē ſtringat in Toletanos
tollatqꝫ incluſis cōmeatuū vias, vt inedia conſumpti ſeſe dedant, luantqꝫ tanti facinoris pœ-
nas debitas. Et a mœnibus eius vrbis parū diſtans cœnobium dela Siſla dictum, in eo caſtra- In Toleta
metatur Prior, indeqꝫ ciues incurſionibus perpetuis & cōmerciorū interceptu fatigat. Ad gu nos prouiſio.
bernatores tamen ſcripſit Toletanorum animos eſſe diſpoſitos ad eorū iuſſa capeſſenda. Va-
leat excellētia tua ex Valdoleto ſexto Kalendas Auguſti. M.D.XXI.

P.M.A.M. Adriano Traiectino Roma-
no Cardinali, Dertoſenſi Gubernatori.

DOnec habui doctorem Manſum inquiſitionis hęreſeos iudicē, Metropolitanę Grana
tenſis eccleſię Decanū, cuius & ego ſum Prior, harum popularium procellarū conſo- Dccxxix
cium, æquo tuli animo ſolitudinē hanc. Nunc autē, ꝙ doquidem tua Reuerēdiſſ. Do. iuſ
ſit illum accerſiri, quid me iam diutius hic patitur morari? Reuocer & ego iam tandē, cui eſſe
in oppido ampliſſimo & auratis atriis ē par ſolitudini ſilueſtri, abeſſe a curia. Scripſi crebro
alias, ſed paucis ante diebus vnas per Luppum familiarem meū, cui anno ſuperiore vti pue-
ro plaudebat tua. Reuerēdiſſ. Do. vt parentes iſti ciuitati Lucronii vicinos viſeret, illi fuerā im
partitus veniam. hoc mandato præbito vt regrediens ſacras eius manus oſcularetur meo no-
mine. Reſpōſum attulit benigniſſimū, reuocatiuū minime. quod mihi moleſtū fuit, quia gra
ue mihi eſt carere tanto tēpore hilari cōmercio tuę Reuerēdiſſi. Do. cui me totum tradidi, ex Negat car
quo Loaniæ tantum decanus ſe contulit in Hiſpaniam, Cęſaris, ad huc ſolum principis, ora- dinalis ac-
tor. Hac me ſuſpēſione liberet oro. Valeat fœliciter Veſtra Reuerēdiſſima Dominatio cui me ceſſum.
cōmendo ex Valleoleto vbi moror inuitus duodecimo Kalendas Aguſti. M.D.XXI.

Inter morales.

P.M.A.M. Doctori Augfedenſi Reuerēdiſſimi
Dertoſenſis medico & conſiliario.

Dccxxx.

HAbui per Luppū meum familiarē tuas vna cum literis Reuerēdiſſimi: cuius iuſſu vt
ait, ad me ſcribis virili noſtrorum fortitudine ſcalis appoſitis expugnatum Sācti Ioā- Expugna-
nis Pedeportus Caſtellum, quod præſidio tenebat Ianicotus quidam Vaſcus Canta- tum oppidū
ber, Regio noſtro ſtipendio altus diu: ſed audito Gallorum aduētu cū ſicariis plæriſqꝫ ad Gal- S. Joanni.
los tranſfugiſſe, ꝙ proditionis tantę ſuſpendio dehinc dimēbratione luerit pœnas, eſt dediſſe
meritum ſuo facinori prēmiū, & deterruiſſe alios ſui generis vagos milites eo exēplo. Tanta
tamen eſt Gallorum inſolentia, & perturbandi vicinos omnes cupiditas, vt ſuperuacaneū ſit
quietem expectare, niſi domi quęratur, niſi vti Romani Carthagine, ita nos Galliam impetie
rimus, de pace deſperandū eſt. In epiſtolę tuę calce vt me ſoleris ais arbitrari te ꝙ a Reuerēdiſſ.
reuocer per literas quas ad me dedit, per meū familiarem. eiꝰ epiſtolę capito exemplar, vt vi- Gallus et pax
deas ꝗ̃ fallaris, & ſuę Reuerendiſſimę Dominationi per ſuadeto vt me vocet, ꝗ̃ doquidē ſociū Lupus, et agnus.
mihi abſtulit Doctorem Manſum, qui ſolitudinem hanc meam ſolabatur & Vale capeqꝫ de
verbo ad verbum e Reuerendiſſimi heri noſtri literas, quo intelligas ꝗ̃ eleganter & ꝗ̃ a pro
poſito noſtro diſſonum ſcripſerit in Kalendis Auguſti. M.D.XXI.

Petro Martyri. Cardinalis Dertoſenſis.

VEnerāde domine Martyr amice. Binas literas tuas his diebꝰ elapſis accepi, quarū prio
res Luppulꝰ iſte tuus, ſeu vt tu dicis Luppus integer, qa barbatus, attulit. Doctor Mā
ſus alteras. Vtriſqꝫ vero ſatis indicas tibi moleſtā eſſe a curia noſtra abſentiā. proindeqꝫ
petis vt vel ad tuū viridariū ipſe me conferam, vel te ad nos accerſam. Vtinam mihi liceret vel
has meas ſpinas, quę animū meum perpetuo ſic pungunt, vt quieſcere nūꝗ̃ ſinant, cum tuis
ſuauiſſimis oleribus cōmutare. Idqꝫ hac lege, vt ſi vnqꝫ me cōmutationis pœniteret, nō ſolū Conqueſtꝰ
in aſperiora ſpineta, ſed etiam in piſtrinum, aut neſcio quid deterius cōiicerer. Vel daretur ab Cardinalis
his abſoluto moleſtiis, pro curialibus lauticiis, cum meo Martyre ab eo ſatis holeribus veſci. de curis.
Sed ꝗ̃ tū video neutrum horū meo Martyri placuerit, ſed ita me ſecum aut ſe mecū eſſe deſide
rat, vt tamē crucem hanc meam ſeu martyriū nequaꝗ̃ ego deponam, immo vt rem, cuius ipſe Iocatur.
nomen poſſidet, ego ſentiā atqꝫ teneam. Quod an ſatis amici ſit animi Martyr ipſe iudicet.

Quandoquidem tamen ita deo placet, vt hęc moles & is faſcis humeris inſideat meis neceſſe
eſt patienter feram, ne alioqui mihi martyrium duplicetur. Quod vero ad tuū huc aduētum
attinet, meo iudicio conſulte facies ſi perſtes iſthic, quoad vel iſtuc accedamus, vel iſtis regioni
bus magis appropinq̄mꝰ. quorum alterū breui credo fiet. Luppulū iſtum tuū Luppum eſſe
factum, quid mirū, cū Martyres adeo facile in confeſſores & e cōfeſſoribus rurſus in Marty-
Pulchra cōparatio. res, immo quod maiꝰ eſt agni in Luppos & quidē rapaciſſimos, quottidie trāſmutantur, ꝙ ꝙ
e Luppis in agnos non perinde facilis eſt reditus, niſi operante illo agno immaculato. Vale fœ
Iocatur cū Martyre. lix mi Martyr, cuius hortenſibus deliciis & paſſerculorū concentibus magis inuideo, ꝙ miſe
rear ſolitudini, holera ſic fouere ac rigare cura ne nobis iſthuc euntibus emarcuerint. Ex Lu-
cronio. xxviii. Iulii. in calce vero ſubſcripſit. V. pater, Amicus. A. Cardinalis Dertoſenſis.
¶ En habes doctor Agredenſis q̄ modo reſcripſerit. An ſit reuocatio ad vos, aut Imperium
vt ſiſtam tu videto. Scripſerā alias multo prius, ne me vltra pateretur ocio marceſcere, licet nū-
ꝙ deeſt quid aut legā aut ſcribā, ocium tamē eſt mihi male tolerabile ſine vobis & reliquis cu-
rialibus, licet hortenſes delitię cōcinentiūq; paſſerculorū harmonię neſcio quid ſuaue pariāt,
nauſeam tamē nimium familiaria inducūt, quid autē mihi reſponderit & ꝙ alienū a meis po
ſtulatis intelligito. Accipe vna reſponſum ſuperioris eius epiſtolæ, quod illi porriges meo no
mine. Vnde Mercurius eris inter Iouem ſummum & mortalium non deorum imum & Va-
le ex Valleoleto Nonis Aguſti. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

P. M. A. M. Cardinali Dertoſenſi.

Dccxxxi Qva fuerim delectatione repletꝰ ꝙdo per Luppulum iam Luppū vidi Reuerēdiſſimæ
Dominationis tuæ literas, nequeo promere ꝙ in talibus tantiſq; rerū anguſtiis, tem-
pus repererit confeſſor pontifex, ad exiguū ſimplicem confeſſorem nomine Martyrē
ſcribendi. Intimi eſt amoris ac veri argumentum. Innatæ ſuę benignitati aſcribebam huma
nos applauſus, quibus mecū vtebatur paſſim. Nunc aperte cognoſco calorem iſtum amoro-
ſum eundem eſſe qui iacet in pręcordiis, quē vultus profeſſus eſt. Erūnas mihi deſcribit ſuas,
Compatio. Erumnas q̄ppe iudico eſſe, noſcoq;. Inter ſcopulos & ābeſas rupes fluctuare miſerū eſt. Sed
hi ſunt rotæ rotantis fortunę fructus. Altā arborē quatiūt venti, ac ſternūt erūntq; radicitus
Argumēta. tiphones, humiles iuncos prætereunt. Magnis magna creduntur, magna q̄ ſunt, ponderant,
omne pondus eſt humeris graue, quodcunq; graue querulum eſt, ꝙ igitur conqueratur. V.
Reuerendiſſima Dominatio non miror. A natura tamē & immenſa dei beneficentia Reueren
diſſimę Dominationi tuæ in rebus magnis, ſi q̄ ſunt in humanis res magnæ, præſtitā video
tantā animi fortitudinem, vt facile didicerit, per vndoſas iſtas procellas, ſuam nauim dirigere
ne dehiſcat. Velim meis poſtulatis aliter reſponderi, licet ſui reditus ad nos ſpem prębeat, lan
gueſco tamē, veritꝰ ne Gallica peruicacia, tot calamitatum ſuſceptarū memor, quęrēdo vindi
Ruinatio. ctam in partem aliquam tranſiliat, quare detineamini. Non audeo longius ſcribere. Ergo Va
leat fœliciter tua Reuerendiſſima Dominatio cui me humiliter commendo ex Valleoleto No
nis Auguſti. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

P. M. A M. Georgio Varacaldo regio a ſecretis.

Datum eſt mihi tuū ex Turdeſillis epiſtoliū, placuit. puerafcere te inquis gręce, ꝙ iā ſene
Dccxxxii. ſcas. Infanteſco ego vergens ad decrepitam, ſi tu pueraſcis, quo enim quiſq; declinatius
ad metam tendit vltimā, eo pronior ad faſcias, ideſt ad nuper naſcentiū. Perbelle pręteri
Ad faſcias eunt ſenes. tam egimus ęſtatem, in qua pluſq; ciuilibus ſimultatibus omnia ferbuerunt, tu græcis æni
gmatibus ad linguæ latinæ ornatū enodandis & colligendis: ego noſtrorum temporum for-
tunæ ludibriis & principū cruentis nugis, & vna delitiis hortenſibus, ac colloquintidarum
cauſlis ad vmbracula texenda complicandis, moleſtiarum ſenectutis leuamē, intentus. Bea-
tam ergo nos ambo viximus vitam, hoc puſillo temporis, ab auaritia & ambitione peculia-
ribus regiarum peſtibus ſemoti. Amemus nos igitur alterne, & aliquādo reuiſamus quando
quidem ſatis vicini ſumus, nulla eſt amoris vinculo libertas liberior, neq; ſuauius ꝙ eorum
qui literas amant, commerciū. Vale. ſtrenuo iſti genitori tuo reginalis pretorii cohortis præ
fecto, da ſalutes meo nomine. ex Valleoleto octauo idus Auguſti. M. D. XXI.

P. M. A. M. Marchionibus.

Dccxxxiii. Ex Flandria literas habemus particulares ego a Ieronimo Cabanilla prætoriæ cohor-
tis præfecto amico intimo. Magnos ſcribit eſſe vtrinq; paratos exercitus, ad agros hor
ride cruentādos, propterea oppidum hoc ſolennes inſtituit ſupplicationes, pro pace, ſi
Cęſaris copię. paci locꝰ eſt cum Gallis. Ad equorum millia decem, peditum vero triginta millium amplius

cõſtare ait Cęſareũ exercitum, Germanorumq́ maiori ex parte. Belgicæ vrbes & oppida, in
iuriarum in ſuum principem illatarũ a Gallis, memores, pecuniis iuuant. Nec Germania cru
menas claudit. Vnde initiũ hæc noua ſimultas ſumpſerit, cognoſcite. Sũt in Germania & duca Vnde cau-
tu Lucemburgenſi fratres duo Liegienſis epiſcopus vnus, Robertus dela Marchia dominꝰ ſa belli.
alter, ſtipendiis ſe cẽſuit Gallicis vterq́ diu, Ad ſe traxit vtrumq́ Cæſar, vſus in eos eſt ampla
beneficentia. Epiſcopo nãq́ Valentinũ Hiſpanũ tribuit archiepiſcopatũ. Alteri non defuit
quid condonaretur. poſtea vero q̃ in Aqſgrania Cæſar coronatus Vuormatiã cõceſſit Rober
tus dela Marchia veniã petiit a Cęſare viſendi patriam. Paucos poſt inde dies, renũciatũ eſt,
Robertum ad Gallos tranſfugiſſe. Mox in ipſamet Pariſienſi Ciuitate Galliæ capite, non cõ-
temnẽdũ comparauit exercitum. An id Chriſtianiſſimi Regis Gallorũ voluntate ac pecuniis, Tranſfugi
nec ne, locus ipſe & a gentis potentia citentur, locus Pariſius, poteſtas Roberto nulla vel exi um, Rober
gua. Mouit exercitũ, tubis ac tympanis vocãtibus publice milites. Se iturũ in dominum de- ti.
Triuerios aduerſarium pręconatꝰ eſt, cũ quo lis fuerat ſuper vno oppido, in ſenatu Cæſareo
tractata, lataq́ fuerat ſententia contra Robertũ, domino de Triuerioſi relicto, ſæuiuit lepus cũ
lepore certans, in leonis ſepta, conſocio lepore relicto. Repentino ſaltu ſiliuit Robertꝰ in du-
catum Lucemburgẽſem & inſperata obſidione circumſepſit oppidũ Cæſareũ nomine Veri
con, cum ſumma Cęſaris inobſeruãtia, & deditiorũ eius iactura, circumuicina depopulando.
Fuit inde cum ignominia & damno reiectus, tria ibi tormentaria vaſa fugiens reliquit amiſſa.
His intellectis Cæſar ſeruandorũ fœderum cum Chriſtianiſſimo Rege cupidus, oratores mi Conqueſtꝰ
ſit ad Chriſtianiſſimũ & Illuſtriſſimũ etiam Anglum Reges. conqueſtus eſt ꝙ ruptis fœderi- Cęſaris.
bus fauorem & auxilium Roberto Chriſtianiſſimus rex præſtiterit. Chriſtianiſſimũ Regem
hortatur ac monet vt Robertũ deſerat reducereq́ iubeat copias in ſui contumeliam & ſubdi- Excuſatio
torũ ſuorũ incõmoda perductas, ſin minꝰ, violata putat eſſe per eum fœdera. Et Cæſari & An Galli.
glo Regi reſpondit Gallus, Roberto ſe nulla pręſtitiſſe auxilia. Robertum in dominũ de Tri
ueriosi, audiuit arma captaſſe, ꝙ ei oppidum Hierſes detineat vſurpatum. Imperaturũ tamẽ
ſe Roberto ſub Regię ſuę beneuolentię perdendę pœna, vt ꝓuinciã deſerat. Fecitq́ Rex Chri
ſtianiſſimus edici per fines ſuos ne ſubditorũ ſuorum quiſq́ Roberto faueat aut illius ſtipen
dio cenſeatur. In archanis aliter cogitaſſe ſuſpicatũ eſt. Roberti fratrer Liegienſis epũs de Cę Proditio
ſare benemeritus, & ſuę. M. obęratus, in fratrem Robertum inſultantem arma miſerat, in Cæ Roberti cõ-
ſaris fauorem, Vericoni obſidione relicta, ſe obtẽperare velle Chriſtianiſſimo Regi diſſimu- tra fratrem
lans Robertus retroceſſit. & vna noctium Liegiam, fratris ciuitatẽ cũ ciuium quorũdam aſ
ſenſu & conſilio adortus eſt. proditione detecta e coniuratis in decem animaduerſum eſt, ex al
to ponte in flumẽ ſaxis in collum alligatis. triginta vero truncato capite pœnas luerunt. ter Pœna ꝓdi
centum ſunt exilio perpetuo mulctati. In Robertum inſolentẽ Comes Naſauti, vir egregius toris.
bello, cũ armatorum ingenti copia, mittitur. tria illius oppida hereditaria demoliuit, in quo-
rum vno, Florãgies dicto Roberti filiũ, vna cũ caſtello, habuit Naſautꝰ in deditionẽ, his actis
in Lucemburgenſi ducatu fixit pedẽ Naſautus, cũ peditibus decem millibus, equitibus tri Copię Gal
bꝰ millibꝰ. oppoſuit Chriſtianiſſimꝰ Gallus exercitũ triginta milliũ bellatorũ, tũ vt Rober licę.
to faueret tũ vt fines Gallicos defenderet, intra tñ ſuos fines cõtinebat. his intellectis Cæſar
adauxit exercitum, ad eũ quẽ ſupra diximus numerũ, veh alterutris, vtinam hoſtibus Cęſaris
id veh, quãdo quidem ſunt inquieti atq́ ita bellorum cupidi. Valete interea & ꝓ victoria, quãdo-
quidem concordiæ non eſt locus, veſtras cogite Virgines vt orationibus fatigent ſuperos. Ex
Valleoleto tertio idus Auguſti. Mileſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

P.M.A.M.Marchionibus

VIx domo abierat ſuperior epiſtola, quando ad nos perlatũ eſt, licet ſero, portẽtum ac- Dccxxx
cidiſſe Mediolani, quale raro legimus contigiſſe, tertio Kalẽdas Iulii, Beatorum Petri iiii.
& Pauli profeſto, Galli arcis eius ingentis pręſidarii, tormentarii pulueris ex armamẽ Mediola-
tario eduxerant cados octoginta mittendos ad ſuos milites, a noſtro exercitu intra Parmã ob ni fulgur.
ſeſſos. In arcis veſtibulo cadi iacebant, currũ quo deueherentur expectantes. ecce de cœlo tonã Pyrii pulueris horrenda
tis iram aduentantẽ, ex inſperato ſub aere fere ſereno fulgur demittitur horrendum. eo frago ſtrages.
re crepituq́, turris Homagia, cui ſuberant, a fundamentis exiliuit, & diſcerpta eſt ac in mille Mira ru-
minuta per aera rotãdo deportata. Vniuerſum eo reuerberatu concuſſum eſt Caſtellum. Duo ina.
arcis archanę pręfecti vna cũ primi aditus Caſtelli pręfecto aderant. primo noctis crepuſculo
obruit omnes atq́ vna milites octingentos ea ſtrages. horologia Campana, militum appel-
latrix ad conuentum, in eius turris vertice poſſita erat. Ad milliaria quinq́ raptatã a fulguris

impetu repererunt. In Caſtelli prima fronte marmorea erant Franciſci Sforciæ primi ducis Mediolani ſtemmata, porte infixa, cui adhęrebat Beati Ambroſii, eius vrbis patroni, marmorea & ipſa ingens imago. labe illa ceſſante, reperta ſunt indemnia, integraq;, vtraq; iacentia in platea ipſa oppoſita Caſtello, quę iam erat herbida, quid ſibi velint hæc prodigia, Gallis vt arbitror minitantia boni iudicent. pridie idus Auguſti, M.D.XXI.

Dccxxxv.

P.M.A.M.Marchionibus.

AB exteris originales habetote meas, habemꝰ datas Bruxellis l̃ras a Cæſare die decima menſis huius. Arma parantur in Gallũ perturbatorem. Fœdus cum Anglo Rege quęritur per oratores, a Leone Pontifice Cęſareq; petit idem gallus Rex. In oppidũ Ca-

Fœdus cũ Anglo. leſium conueniant. Aſtat pro ſuo Rege Cardinalis Anglus. Auditurus pontificis ac Cæſaris & Chriſtianiſſimi alternatas querelas, quo illas poſthæc ſuo regi referat, cui nã ſuppetias ferre debeat ex fœdere icto, vt rex Anglus ei parti adhęrat, q̃ pactis ſteterit, ſi altera fœdus ictum violauerit. Nomina nũc oratorũ habetote, donec quid egerint ad me ſcribatur. An pacis modus aliquis inter Cæſarem & Gallum regem poſſit reperiri tractabitur. A Leone Põtifice maximo erit Caleſii Hyeronimus Ginutius Senenſis, epiſcopus Aſculanus, Rotę auditor, nũciꝰ apoſtolicus. ꝑ Cęſare Mercurinꝰa Gattinera. Iuris. V. doctor eques ex dominis Arborii. Baro Ozani, & terriculæ Cæſareus magnus Cancellarius. Pro Chriſtianiſſimo Rege Francorum

Quis pro Gallo. Antonius de Prato Iuris vtriuſq; doctor eques Comes Valliſtolinę. In eo conuentu vti ad me ſcripſit Magnus Cancellarius, Cęſar conqueritur Gallũ Regem ruptis fœderibꝰ vndiq;

Querelę Cęſaris. ſine vlla prębita cauſa Cæſarem infeſtaſſe. rationeſq; dicet cum Rex Anglꝰ debeat cõtra Gallum ferre ſuppetias. e cõtra Gallus priorem inquiet Cæſarem rupiſſe, petetq; ſuppetias illas ſibi deberi, quid concludetur ſuo loco habebitis. Ex Italia vero ſcribitur triremes quaſdam Papales noſtraſq; defectionem Genuę tentaſſe, ſed fruſtra, fragoſa nãq; factio nunc eiꝰ vrbis domina eiectis Adornis re intellecta obſtitit. Aiunt etiam Cardinalem Sedunenſem Eluetium & Barri ducem Maximiliani ducis Mediolani fratrem, qui ſeſe Gallis dedidit, Mediolanum verſus tendere, eſt ciuitas ipſa iugo iam Gallorum ſatura ob impoſita petitaq; noua tributa. reuolutio hinc aliqua naſcetur, quia præcipue Pontifex iam inſolentia Gallorum faſtiditus, qui omne genus hominum deſpiciunt, noſtri Cæſaris benignitatem & manſuetudinẽ fouere iam ſtatuit. De Rege vero Cęſare aiunt qui ab eo veniumt, barbatum iam eſſe, virileq; ac decentem vultum cum maieſtate grauiſſima prę ſe ferre. Nec mirum quidem cum a quar

Laus Cęſaris. to & Vigeſimo Februarii die quo natus eſt, annum agat primũ & vigeſimũ, licet Auſtrię illa familia ſero ſoleat matureſcere, virilem tamen animũ in ætate Iuuenili noſtro Cæſari ineſſe prędicant, qui apud eum verſantur in internis, Valete, longius alias ad. vos ſcribã. nũc ſatis ex Valleoleto vbi ad huc ex gubernatorũ conſilio, ſed pręcipue Cardinalis, inuitus moror. Idibus Auguſti. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo primo.

Dccxxxvi.

P.M.A.M.Marchionibus.

LIcet Rex Gallus interceperit itinera publiceq; iam indixerit inimicitias, euadũt aliqui tamen, paucorũ dierum interuallo duos habemus tabellarios. Ne Cæſar in Italiã proficiſcatur totis viribus innititur Rex Gallus, ſubornare pro viribus etiã cũ pecuniarum ſumma conatur electores, vt infenſo Cęſari rędat. Miſiſſe aiunt illum ad electores primo cre-

Orõ Galli oratoris. dẽtiales literas. Mox ad aurẽ per oratores allocutꝰ ſingulos, publice autẽ apud eos hęc tractari iuſſit per oratorem. quos ita compellauit. Chriſtianiſſimo hero meo renũciatum eſt, Sereniſſimum Romanorũ Regem apud vos fuiſſe conqueſtũ, ꝙ Robertũ de la Marchia ducẽq; Gueldriæ contra ſuã Maieſtatem excitauerit, ꝙq; in regno Nauarrę miſerit exercitum. Se Roberto aut duci Gueldrię ſuppetias tuliſſe negat ꝙ exercitum in Nauarra miſerit, ſed id iure feciſſe ex pacto cum voluntate Cæſaris contractis fœderibus cum domino de Xeures magno Cęſaris camerario & cum Magno Cãcellario Cæſaris nomine. Ait herum ſuũ Chriſtianiſſimũ, Cæſari præbiturũ quaſcũq; ſuppetias velit, modo in Italiam proficiſcatur inermis, vti Sigiſmũdum & Federicum eiꝰ prædeceſſores feciſſe conſtat, ſi autẽ armatus Italiam ingredi curauerit obſtiturũ ſe, quia id fieri non poſſit ſine totius Italiæ ſuaq; perturbatione, & incõmodo particulari ob ducatum Mediolani cæteroſq; ſibi amicos. His ad Cęſarem delatis, electores cõuocat, quęcũq; orator Gallꝰ dixerit falſa eſſe pręponit, in teſtes ipſoſmet citat, ꝙ nil horũ Cæſar

Oratio Cęſaris. apud eos egerit. eoſdem eſſe prioribus ſimiles dolos Gallorũ ait. nõ licuiſſe Nauarrã impetere per contracta fœdera oſtendit, pauperes illos Gueldrẽſẽ & Robertũ ſuaſpõte quæ fecerint facere non potuiſſe; addit iniurias veteres in ſuam Auſtriæ familiam per Gallorum Reges illatas eſſe innu

eſſe innumēras ab ęterno. Itinera rupta, ſuoſq; nobiles deprehēſos infra Galliarū terminos,
priuſq; eſſent moniti, captos. perſuaſos reliquit Cęſar electores, & ſtatutum eſt, vt illę peditū
viginti millium copiæ Cęſari ad tertiam coronationem Romam ituro prębēdæ, in Gallum Maguntini
regem dentur. vocatuſq; fuit ab electoribus in concilium orator Gallus, qui iam commeatū a oratio.
Cęſare poſtulauerat: & per archiepiſcopum Maguntinū eorum nomine, his verbis egerunt
cum oratore Gallo. Nos magnopere piget ac tędet veſtrum regem chriſtianiſſimū ita peruica
ci animo perſiſtere in antiqua ſuorum maiorum ſententia, vt perturbare perpetuo publice ac
latenter noſtri Cęſaris res velit: pacem inter eos cuperemus, ſed quandoquidem pacis eſtis ini
mici, veſtro regi renūciate, Germanos ſuo regi deeſſe non poſſe. his actis Gallus orator diſceſ-
ſit, iuſſitq; Cęſar oratorem ſuum, qui erat apud chriſtianiſſimū regem, accepta bona venia, re
gredi ad ſe. Reſtant igitur apertæ inimicitiæ. De infante noſtro Fernādo, qui Auſtriæ relictus Laus In-
eſt gubernator, mira referuntur ꝙ prudens & magnanimitate clarus, in dies expectatur in Cę fantis.
ſarea curia. Auſtria quę feruebat & ipſa popularibus ſeditionibus, eius induſtria & ſtudio pac
cata eſt. Pullulantia inter hortenſes vtiles herbas nociua papauera, ſuperbos dico potentes, di-
citur abſcidiſſe, reſtituiſſeq; veteres ab eis eiectos ſenatores, nouoſq; ab his electos eieciſſe. Ma
gnum eſt Cęſari curarum leuamen frater is, ad regnorum moleſtias tollerandas. Rocandolfus
primarius quidam erat infanti gratiſſimus, ſolent ex principum ſępe benignitate inſoleſcere
domeſtici neceſſarii, perſuadentem ſibi, magis q̄ familiari cōueniat, abiecit Rocandolfum ab
ſe. Fuit exemplo cęteris ne ſibi plus arrogēt autoritatis q̄ principi placeat velle tribuere. Cę-
ſarem vna inquiunt poſt Capri obitum eſſe alium ab eo qui tunc erat. videbatur ſub eius ſerui
la(vt ipſe met Cęſar aliq̄ndo faſſus eſt) faſcinatus. dormitabat in Cęſare vis naturæ, neq; vel co
gitare quicq̄ audebat illo inconſulto. Nunc vero liber imperat, neq; potis eſt quiſq̄ diuertere Libere iam
a volūtate ſua: ſi aliquid emergit, priores abiicit a ſe archanorum participes, a ſe ipſo audit reſ- imperat Cę
pondetq; grauiter ac prudentiſſime. Hiſpanam intelligere Cęſarem aiunt linguam & prome ſar.
re, ac ſi natus altuſq; eſſet in Hiſpania. Compellat & Germanice Germanos, magnā de ſe ſpem
prębet. Magni cubicularii locum a Capri obitu nemini adhuc aſſignauit. Ierunt ex Lucem
burgo ad Cęſarem exercitum duces per equos diſpoſitos properāter Comes Nauſati & do-
minus de Iſelſtain ac dominus de Vſanera, accepto a Cęſare mandato quid agendum ſit redi-
turi. Sequetur illos Cęſar & generalis imperatoris imperator ipſe officio fungetur, vti ſcribit.
per diuerſa chriſtianiſſimū regem adorientur. hęc de Cęſare. Ab Italia ſcribitur Neapolita- Papa con
num noſtrum exercitum pontificio annexum, mouiſſe in Gallos ad Mediolani ducatum, ab tra Gallū.
annis triginta infortunatiſſimū ꝙ perpetuis fuerit exercitibus concuſſus. Hiſpanorum aiunt
eſſe millia ſex. Heluetiorum totidem quos pontifex ſtipendarios habebat, prę timore Hiſpa
norum vagantium ex inſula Geruenſi dimiſſorum. Paruo ſe putant negocio pulſuros Gallos
ꝙ peditatu careant, coactuſq; ſit rex chriſtianiſſimus ex cataphractis pręſidiariis educere Me-
diolano tercentum ob vrgentes neceſſitates in ſuis confinibus contra Cęſarem. Non eſt exi-
gua in Hiſpanis atq; Italis militibus qui Cęſarem ſequūtur ſpes. Miſſa & ſunt ad me ducum
exercitus Cęſarei nomina, & quot quiſq; ſit pręfectus equorum, ſed quū pręter Albæ ducem
futurum Hiſpanorum ſub imperatore imperatorem, & Fonſecam eius ſubprętorem, ac dō-
Vgum a Moncada, comiteq; Cariati Italorum ductores futuros, neminem noſcatis, irritum
hunc laborem a me tollam. De impedimentis autem & vaſis tormētariis incredibilis eſt quæ Copia tor-
ſcribitur copia, quinq; ac viginti ſupra centum vaſa maiora ex his quæ cañones & culebrinas mentorum.
appellant. Minora vero centum quinquaginta. vidi literas alias quibus peditatus numerus au
getur. Millium aiunt bellatorum quinquaginta quinq; e Germanis vrbibus ac Belgicis oppi
dis pręter Italos & Hiſpanos ſtipendiarios quorum numerus non aſſeritur. Hęc ita feruent,
ſtant iam caſtris oppoſita caſtra. alterne ſe remordent. Igne ferroq; ac pręd is vndiq; laboratur
egerrime. grauida hęc tetra nubila, cum horrendis arbitror grandinibus, ſuos effectus exo-
nerabunt. Iam faturos vos tanta prolixitate arbitror fore quādo hanc epiſtolam legeritis. Fa-
melicos aliquādo reddam, cum nullam dedero. Valete ex Valleoleto decimo ſexto Kalendas
Septembris. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcc.xxx
vii.

MAri ac terris imperat Cęſar vt in Gallos eatur, publiceq; per pręcones edictum eſt. Conqueſtio
Conqueritur Rex CAESAR ꝙ Gallus pullulantia fouerit ſcandala in Hiſpania, ꝙ Cęſaris.
ab omni parte inſperato in Cęſaris regnis turbas excitauerit. Scabiem hanc a Gal-
lis tantopere quęſitam, arbitror Hiſpanos Gallo ſcalpturos ad acrimoniam vſq;, Oceano pre

cipue Cantabrico,cui ſunt mōtani finitimi adeo familiares ac miti lacunę. In vrbe vero pro victoria in Gallos leticiæ ſigna excitata ſunt. Ab ea ruber galer9,Cęſaris rogatu,miſſus eſt ad Legiēſem epiſcopum. Habemus etiam Genuēſibus eſſe ſublatam commeatuū copiam per

Laborant Genuę.

noſtras & pōtificias triremes,laborareq; vrbem illam inedia. Sunt & Neapolitanæ noſtræ copiæ in Parmenſi agro a Mediolano millia ſexaginta. Proregem taxat pontifex,ꝙ inerter ac deſidioſe coniunxerit ſe.qua mora putatur datam eſſe Gallis materiam reficiēdi ſuas vires. Pontifex,quo pecunias ad bellum alendum cogeret,atrium ingens & magiſtratū ſancti Georgii vēdidit. Is obiit Neapoli. Venetis minatur pōtifex in eos ruiturum ſe,ſi Gallis adhęſerint. Galli

De Venetiſ & Gallis.

e cōtra inſtant vt faueant cauſæ Gallicæ,idem in Heluetiis. ab vtriſq; ſtimulantur magnis promiſſis. ſunt volubiles. putamus illis adhęſuros qui apertiore manu prodierint. Veneti, loco Leonardi Loredani principis eorum victa functi, Hieronymū Grimanum Grimani Cardinalis genitorem,nonagenario maiorem,ſuffecerūt. Ferrariæ ducem & Mantuæ Marchionē noſtrarum eſſe partium aiunt. Turci in Vngarum inſiliunt cum potenti exercitu. Cardinalis Anglus eſt apud Cæſarē,quid tractet neſcimus. Rex Gallus Cardinalibus abſtulit quoſcunq; cenſus Gallos & Mediolanenſes. Gallus Rex mercatores Italos omnes qui Legionenſes nundinas frequentabant,ſpoliauit. Idem in Gallos Romæ Pontifex. Scripſit Cæſar alias literas

Literę Cęſaris ad gubernatores.

ad gubernatores ac Naiarę ducem proregem Nauarræ,bellicam eorum virtutem & fœlicitatem contra Gallos laudans. Imperatq; vt captis redditib9 Regiis exercitus ſuſtineatur,& nullo pacto ſoluatur,vtq; Galliam impetant quacunq; fieri poterit. Valete duodecimo Kalēdas Septembris. M.D.XXI.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dcc.xxxviii.

PAucis ante diebus gubernatores ex vrbe Pompelone & Lucronio Burgos cōceſſerūt, huc venturi,vti ad me ſcribit Reuerēdiſſimus purpuratus Dertoſenſis, ſuadens vt expectem. Madritū aiunt profecturos ad res Toletanas, quæ non minus ęgrotant q̄ die pri

Toletum ęgrotat.

mo. Seditionē fauente doña Maria Pachieca Padillæ iugulati vxore. pedem figunt Burgis in pręſentiarū,ſuper hoſpitiorū ſolutione auare grauiterq; tractantur. ſed vereor ne potius cogātur referre pedem ad fines Gallorum q̄ vlterius procedere. Rumores nanq; deferuntur inniti in oppidum fontis rabidę noſtrum,in Gallia tamē vltra Pyrēneos ſitum,explere ſuam rabiē optant,de ſtrage illata in regno Nauarræ,regnoq; de faucibus eorum eruto. vereor ne tempus

De rabie Gallorum.

anni & mōtium horridorum interiacētium anguſtiæ ſint noſtris impedimēto, ne ſubſidium ferre queant obſeſſis,ſi tentauerint obſidionem Galli. licet Lipuzcani,quorum res agitur,ſperent ſe obſtituros. ambigimus tamen,ſi ſtrinxerint negotium euentus loquetur. Ex Valentia

De rebus Valentię.

vero miſeranda referūtur. procerum terras popularis furor inuadit,ac ſternit. Gandiam oppidum ducale validum,plęraq; etiā alia dederunt in prędam. Crudelius atq; petulantius q̄ Turcę quirent,in potentes vulgus armatum ſęuit. Marchio Bellecenſis contra Valentinos eſt in

Copię marchionis.

campo,cum equitibus ſexcentū peditib9 quater mille. Eſt illi comes affinis eius nouus Marchio Helchienſis Adelantati Granatę filius,magni Comeſtabilis gener,iuuenis & ipſe pollēs animo. ſui Marchionatus tituli oppidum Helchie adierunt,quia & ipſum vna cum Valentia calces in dominū concuſſerit. ſuburbium eius oppidi denudatum eſt ſuppellectilibus. domibus eſt ignotum. ſeditioſi ſunt exilio mulctati,ſuplicio paucis affectis. Inde compoſitis ordinibus Oriolam vrbem regni Valentiæ ditionariam in temporalibus, pōtificiis ac regiis edictis parere recuſantē,vt in ſpiritualibus Cartaginenſi ſubderentur epiſcopatui,adierunt. Atroci pugna, nobilibus fauentibus,& don Petro Maza illorum gubernatore diſiectis & inobſeruanter tractatis,certatum eſt. ceciderunt ex Oriolenſibus nō pauci,victi ſunt. data eſt vrbs flo

Oriola in prędam data. Miſeranda ſtrages.

rentiſſima in prędā,a vicinis & affinibus. quæ in ſūmū magnæ Caſtellæ dedecus minitari audebat aliq̄n do Cartagini ſuæ altrici,ac Murciæ regni capiti. Miſerando raptu deleta eſt. neq; in pariete clauū neq; in ſolo ſcabellum, illis Murciani reliquere. ita infœlix ciuitas inſolentia populari labefactata,ruinam perpeſſa eſt. Audio te iturum propediem Caleſium vt ſi qua inueniatur ad concordiam via experiamini,ſi quę agentur mihi renūciaueris placebit. Ex Valleoleto Kalendis Septembris. M.D.XXI.

P.M.A.M. Ad Fernandum a Vega magnum Caſtellę Commendatarium.

Dcc.xxxix.

ESt magnus Cęſaris Cancellarius tibi amicus,mihi vero conterraneus. Inde quas ad me ſcripſerit ex Caleſio mauis Caleto literas habeto,q̄ elegantes & ſucco plenæ ſint cognoſce. ſunt in reſponſum mearum,quas ad illum poſt extinctas populares faces miſeram. ipſum audi reſonantem.

Epiſtola Cardinalis

Tam & ſi multorum literis ad nos prolatum ſit, de parta aduerſus rebelles Hiſpanos victoria, quāq; pręſens numē rebus iſtis affulſerit, tamē neq; ingratum fuit per literas tuas idem cognoſcere, tum φ nō dubium iudiciū, erga Cęſarem noſtrum, de conſtanti & nihil eiuſmodi aura populari labefactato animo tuo, dedere: tū φ de tua ſalute ac ſtatu (quod nobis ſemper audire gratum eſt) intelleximus. Cęterum, poſtq; tantopere Cęſaris noſtri genium extollis, fœlicitatemq; admiraris, φ ſola nominis vmbra ſeditioſos ſubditos perdiderit, miror φ nō & hoc ad tantum fœlicitatis cumulum addideris, φ Cęſar noſter eo maxime tempore illius inſperatę victorię compos fuerit, quo multo maius imminens & iam pręſens periculum e ceruicibus Hiſpaniæ depellendum fuit, vt Gallus potentiſſimus alioquin hoſtis, qui tanq; ex inſidiis fortiſſimos Hiſpanos ciuili & periculoſiſſimo bello occupatos inuaſerat, tantūq; tā repente profecerat, tam audacis & perfidioſi facti pœnas luerit meritas. Quāobrem ętas, mihi crede, nulla erit quæ tantæ rei memoriā obliturare poſſit. Referrem & q; in his partibus proſpero curſu Cęſaris res proceſſerint, niſi vererer epiſtolæ modum excedere. Hoc tamen habeto, Gallū qui breuiſſimo tempore crediderat hunc adoleſcētem ad monarchiā natum contundere, eo nunc ſtatu eſſe, vt ſemideſperatis rebus nihil aliud q; pacem imploret. eā demū concedemus, cum talem nāciſci pacem poterimus, vt ſine moleſtia in pace viuamus. Nos hic in Belgis ſub ſignis habemus ad triginta millia peditum, equitū autem decem. In Italia quoq; cōmunib9 Ro. pōtificis auſpiciis, opulentiſſimū habemus exercitū, qui iam intra fines ducatus erāt Mediolanenſis in Parmæ obſidione. Heluetios, quorum fœdere potiſſimū hoſtes exultabāt, ab eis non ſolum magna parte diſtraximus, ſed maiorem eorum numerū nobis cōiunximus. Et dum hęc ſcribo, res iam ad belli feruorem ſpectabat, vt vel Galli cederēt Italia, vel cū noſtris acie congrederētur. Gallis ſe Venetorum copiæ iunxerūt, neſcimus quo cōſilio, ſi pręſertim pugna decertādum erit. Nam ſi vicerimus, quēadmodū belli regula pene promittere videtur, vno tempore de Gallis & Venetis actum erit. Hęc ſunt in cauſa, quare Cęſar non tantū ad vos ſuum aduentū maturauerit, dabitur opera vt rebus quoquomodo in his partibus ſtabilitis, primo tēpore Cęſar vobiſcum ſit, quē torquet optatę prouinciæ deſiderium, ex qua, velut ex certa officina, vera ſuæ gloriæ ac amplitudinis inſtrumēta depromp turus eſt. Tu vale ſciaſq; nos quocūq; tempore fore tui memores. Hęc ad te ſcripſi quo magis atteſtatā facerē meā apud te beniuolentiam, quid hic agamus Philippus noſter a ſecretis tibi deditiſſimus, vt me implicitum liberet ab eo labore, meo iuſſu tibi late ſignificabit. Vale datis Caleſii vigeſimo Septembris. M.D.XXI.

Luit pęnas Gallus.

Copię Cęſaris.

Veneti cū Gallo.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcc.xl.

Nomina oratorū Caleti.

Miſi ad vos literarum exemplar quas habui a magno Cācellario, ex Caleſio maiultis Caleto. Quę acta ſunt in eo cōuentu nunc habetote. Pro pōtifice Leone decimo affuit Hieronymus Ginutius rotæ auditor apoſtolicę, Senenſis vir eruditus epiſcopus Aſculanus. Pro Cęſare Mercurin9 noſter a Gattinera magnus Cancellarius Cęſaris. Pro Chriſtianiſſimo Gallorum rege Antonius de Prato Magnus & ipſe Galliarum Cancellarius. Aſtitit Cardinalis Anglus pro ſereniſſimo Rege Angliæ hero ſuo, auditurus quid partes velint. Petunt nanq; pontifex & Cęſar vt Anglus rex auxilio ſit ipſis contra Gallum, φ fœderū fuerit violator, idem Gallus in Cęſarem, aitq; primo Cęſarem contrauiſſe. Referet Cardinalis quę quiſq; poſtulet & quibus rationibus innixi vtriq; id petāt. Quinque ſeſſionibus rē pertractarunt. ſuppetiæ nondum ſunt cuiq; aperte promiſſę, particulariter nunc audite quę ipſorum quiſq; in medium produxerit. Requiſitus a Cardinali eius conuentus principi pro ſuo rege, nuncius apoſtolicus vt iudicium dicat ſuum de pace tractanda, ſic diſeruit. Scio ſanctiſſimum. D.N. Leonem pontificem admiſſurum quaſcunq; pacis cōditiones, quæ admitti poſſint. Nulla eſt mihi prębita poteſtas alia. Vos videritis quid agendum ſit. Illo tacente Cęſareus ſic exorſus eſt. Sereniſſimus Imperator herus meus, licet iuuenis, cum grauitate ſenili a bellorum motib9 inter Chriſtianos abhorret, cuperet maternorum auorum exemplo in hoſtes fidei arma exercere. Angitur vehemēter intercidi a chriſtianiſſimo Gallorum rege ſua cogitata. primo Roberto de la Marchia fauente Cęſareo vaſallo, & auxiliis talibus adiuuāte, vt auſus fuerit Cęſareos fines impetere, vti latro nocturnus, luit ille pœnas tāti facinoris, Caſtellis eius p Cęſarea pſidia demolitis. Abſtinuit Cęſar a bello ī chriſtianiſſimū gerēdo, licet aperte cōſtaret exercitū eū, eius volūtate coactū, immo & pecuniis, ne occaſionē idē rex Gallus ſumeret cōquerēdi, φ Cęſar nō ſtaret pmiſſis. Ad cōqueſt9 Cęſaris chriſtianiſſim9 rex excuſātiones innectēs negatiuas, ſe nō id patraſſe cōtra Cęſarē, neq; Roberto tuliſſe auxilia. Noluit ānuere φ Sereniſſim9 rex Angl9 de pace cōponēda iudex eēt, neq; vt illi9 autoritate cōtrouerſię cōponerent.

Oratio legati apoſtolici.

Oratio Magni Cancellarij.

Oratio Galli oratoris.

Quid vero rex chriſtianiſſimus in ſubornando Hiſpanorũ animos & ſubditos in ſuam maieſtatem concitando ęgerit, in regnum Nauarrę irruens ex inſperato, per ſuos exercitus & Caſtellæ fines aggrediendo, notiſſimum eſt. quid rei ſucceſſiſſet, niſi virtus & ſana fides Hiſpanorum

Validę rationes.

erga ſuum regem iuiſſet obuiam, & Gallorum exercitum ad meritas ſuæ infidæ temeritatis pœnas luendas adegiſſet. erat equidem Gallus exercitus ad internicíẽ tractus, ſi placuiſſet Hiſpanorum nobilium magnanimitati, qua moti pepercerũt omnibus, quibus fortuna belli ignouit. Hac ſtrage intellecta, depreſſus animo rex Gallus, quod prius præ ſuperbia recuſauerat, optare ſe ſignificauit, vt ſcilicet Sereniſſimi Regis Angli manu ageret̃ de pace. Cęſar vero ſolitam chriſtianiſſimi regis inſidiam noſcens, qui pręter ea quę diximus, Neapolim Siciliamqꝫ, contractis quacunqꝫ via potuit principum fœderibus, ſeducere conatus eſt. per deprehenſas literas patent eius aduerſa cogitata. His igitur põderatis Cęſareę dignitati nequaqꝫ conuenit aures ad concordiam aperire, niſi prius de tot iniuriis vindictam ſumat. Eſt & alius huic rei obex fortiſſimus, ne quicꝗ̃ agi queat. Eſt Cęſar ſumma deuinctus pontifici obſeruantia: inconſulto igitur pontifice nil poteſt annuere. In mandatis nil afferimus collegæ mei & ego a Cęſarę aliud, ꝗ̃ de violatis fœderibus mẽtionem facere, peterecꝫ a Sereniſſimo rege Angliæ, vt nobis in Gallos violatores promiſſas ſuppetias ferat. Ad hęc orator Gallus ait, ſuperuacaneum igitur erit de concordia tractare, ſi a pontifice hic, a Cęſare ille, nullum habent annuendi de concordia mandatum, dixitqꝫ fronte perfricata, eſſe alienum a vero quęcũqꝫ nomine Cęſaris dicta ſint. Arguit e conuerſo, Cęſarem inquiens primo fœdera violaſſe, ꝙ neqꝫ

Verba Galli oratoris impudica.

matrimonii cum chriſtianiſſimi regis filia pacta ſeruauerit, neqꝫ debita centum millium ducatorum pro regno Neapolitano perſoluerit, neqꝫ fideiuſſiones de illis perſoluendis pręſtiterit, ꝙ hoſtibꝰ chriſtianiſſimi fauerit, ꝙ eius dominia inuaſerit & hinc multa, de illatis autem in Cęſarem iniuriis a magno Cancellario recitatis. Neqꝫ Roberto fauiſſe neqꝫ auxilia pręſtitiſſe, aut alteri cuicꝗ̃. ſi regi Nauarrę pręſtiterit ſuppetias, id iure feciſſe, ꝙ ita fuerit in Nouiodunẽſe fœdere a magno Cęſaris Camerario domino de Xeures & eius collega magno Cãcellario aſſenſum, vnde ait Sereniſſimũ regem Angliæ ſuppetias iuremerito debere chriſtianiſſimo ſuo regi contra Cęſarem prębere. Ad hęc Cęſareus. Quę nota ſunt, probatione non indigent. A documentis, a depręhenſis literis, a rebus geſtis, ab ipſius demum chriſtianiſſimi regis verbis, viua voce prolatis, palam patent quæ diximus, oſtendemuſqꝫ rebus exigentibus. Cardinalis

Quid Anglus Cardinalis.

Anglus concordiæ viam quęritans, ne rex eius quietiſſimus in ſuo regno, bellorum perturbationibus ſe implicet, artes quęri ad pacem debere hortatꝰ eſt: vt breuibus abſoluã nil eſt actũ, in illis multorum dierum conuentibus & colloquiis. Cęſareus Galli oratoris prępoſitiones confutauit omnes, ꝙ Roberto non ſint auxilia lata, bonorum remittit iudicio, qui noſcant Roberti facultates, an potens ille fuerit per ſe exercitum integrum cogere, quo tanta temeritate ſtimulatus, ea auderet quæ auſus eſt, locus etiam vbi copias illas conuocauit, loquatur. Pariſii

Viuę rationes contra Gallum.

nanqꝫ cerebro, medulla, & vertice totius Galliæ, cum tympanorum & tubarum reboatu, Magnificus orator Gallus, qui a vero dicit noſtra eſſe aliena, interrogetur an ea fieri poſſent ignorante rege ſuo. De Gueldriæ duce inſolenter & ipſo calces excutiente idem, quia ſe ipſo neqꝫ panem aſſequitur ad rem familiarem. De centum autem millibus ducatis pro regno Neapolitano, fuiſſe Cęſarem defraudatum pecunias, quęcũqꝫ ſuperioribus annis expoſitæ fuerunt iuremerito debere reſtitui argumentatus eſt, cum liberum ei regnum auus catholicus rex reliquerit, fueritqꝫ a ſummo pontifice omni iure, ſi quod ius habebat rex chriſtianiſſimus, priuatus. pręterea nõnę quãdo germanam affinem ſuam catholico regi Fernando dedit vxorem, ſe omni iure, ſi quod erat, ſpoliauit? renunciauitqꝫ iuri, liti, & cauſę, quid in hoc petat orator Gallus percunctatur. Cancellarius de Regno Nauarræ minime licuiſſe id facere probauit, quia in diſceptatione montis Peſulani concluſum fuit, potuiſſe regem catholicum illud regnum adipiſci, illocꝫ ſucceſſorẽ eius libere potiri, adduxit pręterea rationes euidentes ſuper querela ſu-

Gallus habebat ſuperioritatem in Flandria.

perioritatis & Reſorti Flandriæ ac Artheſii, dicens, ꝙ iam diu Cęſaris prędeceſſores detraxerant a Gallica potentia illorum ſtatuum obſeruantiam, ob legitimas cauſas. Mirari ſe inquit Magnus Cęſaris Cancellarius, cur audeat orator Gallus de re huiuſmodi facere de Cęſarę mẽtionem, quũ res hęc, neqꝫ fuerit a ſolis Flandriæ comitibus aſſenſa, quãtominus ab ipſo iam Imperatore, cui principes debent omnes obtẽperantiã, nulliqꝫ ſtatuũ quos aſſequat̃ quomodolibet ſuperioritatẽ fateri oportere. De matrimonio aũt deridẽdo, ſic reſpõdit oratori Gallo,

Deriſio in Gallum.

verũ eſſe ait dñm de Xeures & Magnũ Cãcellariũ vita functos promiſiſſe pro Cęſare adhuc puero matrimonii vinculũ cũ Ludouica chriſtianiſſimi regis filia, ſed quod poſt obitũ illius q̃ obiit, q̃ nã fabula ſit dicere, ꝙ illa deficiente, nubat Carolus cũ ea q̃ adhuc erat in vtero, per-

cũ ctatur? quid rei ſi marem peperiſſet? an debebat Ceſar marem ducere! Arguebat etiã orator Gallus Ceſarẽ, quẽ dicebat fœdera violaſſe, quod Roberto debachãte per Ceſareas terras, dixerit iratus Ceſar, quid rei hoc eſt? ergo hac via fœdera rupta intelliguntur! Ceſar ait ſe ea verba non propterea protuliſſe, vt ſibi animo ſederet velle fœdera violare. Regẽ vero Gallum ait Cæſar occaſionẽ inde libẽter ſumpſiſſe, cũ eſſet cupidus belligerãdi, regẽq; ipſum inſiliuſſe, tanq̃ eum qui victoriã ſe in manu habere arbitrabatur, in hęc verba prorũpẽs bellum mihi Ceſar indicit, & inimicitias, eya ergo admitto illius belli indictionẽ, ad arma veniẽdum eſt igitur, & ſuper hoc fundamẽto leui, ſumpſiſſe cauſas inuadendi quaſcũq; Ceſaris pacẽ optantis terras ab omni parte. Ita cum ſe alterne diu oratores incuſauerint, minatiq; ſunt ruinã alterne, cõticuerunt, diſceſſuri infecta re. Pontificis vero nũcius, licet pauca interſeuerit colloquia, prono ſuffragio tamẽ in habẽdo Angli regis fauore erga Ceſarẽ viſus eſt pẽdere. Multa ſunt media q̃ in illis cõuẽtibus quinq; interceſſerũt. hęc eſt tamẽ medulla rerum. Ad ſuos quiſq; principes nil magis onuſtus negotiis regreſſus eſt, q̃ ad rẽ venerit. vtram ſit partẽ rex Anglus ſuo ſubſidio ſecuturus in diuina latet prouidẽtia. Allegata partium ad ſuum regẽ retulit Cardinalis. arbitramur Ceſareas partes amplexurũ multis de cauſis, ꝙ ſint ſanguine ita coniuncti, per Angliæ reginam Ceſaris materterã, ꝙ ipſorũ vterq; cogitet ſe ſuoſq; maiores a Gallis fuiſſe deceptos, & iniuriis affectos ſępenumero, ꝙq; rex Anglus magis ſperet a Ceſare gratitudinẽ animi fideq; recepturũ, q̃ a Gallis, quos experti ſunt vicini oẽs eſſe ꝓbitę fidei ac fœderũ obſeruatores, quãto tẽpore videãt ſibi expedire. Vos valete iam lõgo nimis arbitror vos meo ſermone fatigaſſe. Nonis Octobris. M.D.XXI.

Occaſio quæſita. — fides Gallica. — Quantum ſeruent promiſſa Galli.

P.M.A.M. Marchionibus. Dcc. xli.

DE rebus bellicis in Inſubria & Mediolani ducatu alias vobis aperui. procedit res in Gallorũ iacturã. Parma relicta, ne hyẽs aduẽtans vrgeat, exercitũ ex cõſilio & fauore Cardinalis Medices, pontificis patruelis, qui adeſt exercitui, inſtatq; progreſſum Laudẽſem, a Mediolano diſtantem milliaria viginti, ciuitatẽ adorti ſunt nr̃i. Federicũ Gonzagã Bozani dñm. Venetarũ copiarũ quorũdam, peditũ pręcipue, pręfectum, qui pręſidio tenebat ciuitatẽ illã, profligarũt nr̃i, dederuntq; miſerã innocẽtẽ ciuitatẽ militibus in pręadam. Mediolanũ verſus his actis tẽdit exercitus noſter, nõ imparatos reperiet nr̃i Gallos, ꝙ iam diu intellexerit Papales & Imperiales ac Florẽtinas vires vno fœdere mouiſſe ad ſe. Leutrechus Gallię primas Mediolani eſt pro ſuo rege gubernator. Spem rei benegerendę noſtri ſuſceperũt, ꝙ Leutrechum ſentiant odio haberi a ciuibus ob ſuperbiam. hoc ferunt. hoc refero. quæ ſuccedent alias. Idibus Octobris. M.D.XXI.

Male Gallis ſuccedit. — Tres exercitus cõtra Gallos.

P.M.A.M. Magno Cancellario. Dcc. xlii.

A Nobis quæ fata metantur habetote. Circiter Kalendas Octobris Galli pręrabie ob acceptam in regno Nauarrę profligati exercitus iacturã, quatere tormentis noſtrã cepere vrbeculam in Pyrẽneorũ ſitam radicibus, qua Galliã ſpectant, fontẽ Rabiã accẽtu lõgo in penultima, taxant latinaſtri, diciq; debere fontẽ Rabidũ argumẽtantur. Volo intelligi re ipſa, volunt illi latinari, de re nil curantes. in hoc ergo diſcurſu fontẽ Rabiã ſemper nuncupabo. Nec raro arbitror ad calamũ veniet, quia hęc ignominia non relinquetur inulta. magno conſtabit vtriſq;, capta enim eſt, ſed quo pacto referam? Audita illius obſidione, gubernatores quo propiores eſſent, Victoriã intra Pyrẽneos montes, in vberi valle Allaba nũcupata, ſuper edito iugo poſitam vrbẽ, cõceſſerũt, nõ auſuros expectare Gallos arbitrati ſunt, ſed quũ exercitũ poſt profligatos Gallos in Nauarra, neruis belli pecuniis deficiẽtibus, diſſoluiſſent, ꝙq; hyems ingrueret, trãſitũ vetante mõtiũ aſperitate, auxilia ferre nequiuerũt. Dedita eſt tandẽ vrbecula ab ęterno furoris Gallici, ne intra fines Hiſpanos ruerẽt, ager inuictus. Rabiei fontẽ, ab effectu ſui nominis, per vniuerſam ſparſit Hiſpaniã. Militibus eſt data libertas, vt armati ac protẽtis vexillis agmine cõpoſito per hoſtiũ caſtra exeãt. oppidanis vero manẽdi vel abeũdi relictũ eſt arbitriũ, Prouinciales Lipuzcani, Lipuzca nanq; vulgo Cantabrica ſic appellatur ea prouincia, cuius erat mẽbrũ fons Rabia, contra oppidi pręfectũ Diecũ a Vera dẽtibus frendẽt oppidani, ad gubernatores graues tulerũt de illo cõqueſtus. ꝙ ſeſe dediderit, neq; ſtrenui militis neq; ducis egregii virtutem exercuiſſe, vocibus in cœlum elatis, nec ſine lachrymis, reboant. vicinorũ ac propiquorũ pręſentẽ, & generalẽ illius ꝓuincię ac ſuã calamitatẽ futurã, quã habẽt ante oculos, ingemiſcũt. Inde nãq; iure merito perpetuas formidãt Gallorũ incurſiones. E cõtra ꝓfectus, in eos deſidioſe neceſſarias ac ꝓmiſſas tuliſſe ſuppetias arguit, q̃riturq; victui neceſſaria ac puluerẽ tormẽtariũ & globos in hoſtes iaculãdos, ac multa ꝓterea, q̃ ad tãtã vim repellẽdã faciebãt, defuiſſe, quibus culpa ſit ipingẽda diiudicẽt alii. hoc vnũ ſcio. ꝓfectũ ipſum, qui mi

Quatitur fõs Rabia. Latinaſtri. — Quomodo exierint noſtri.

hi notus eſt intus & incute, Terentiano milite glorioſo glorioſiorem eſſe, nec ad militum ani⸗
mos alliciendos ſatis prudens. Ad ſancti Sebaſtiani oppidum portuoſum ſe contulerũt mili⸗
tes euaſi, ſub don Beltrano a Cueua ducis Alburcherchi e filiis pluribus, ducatus hęres prefe
cto militabitur. preſidia ibi valida locabuntur, quæ fines ab incurſionibus tueantur. pax vl⸗
tra cum Gallis non eſt expectanda. De hac rabie ſatis. Ad ſapidas tranſeamus eſcas. Procaces
Dedunt ſe Valentini. Valentini qui regnum illud exagitabant, ſubdidere colla iugo. Tormentaria vaſa, ceteraqꝫ ar
morum ac telorum genera, proregi don Dieco Mendocio tradiderunt. Ex vrbe Granata, qua
Corpora catolicorum. li decuit pompa, concapitulares mei & vrbis ipſius magiſtratus catholicorum regum ex arce
Alhambra, vbi depoſita iacebant corpora deportarunt, ad regium eorum tumulũ die Nouẽ⸗
bris decimo: Metropolitano cõtiguum eſt illud regale ſacellum, in perpetuam eorum ſedem
Coniunctio magna vide effectus fol. 197. ſtructum magnifice. Ad cœlos parumper aſcendamus a terreſtribus. Quid ego ſentiã de plu
uiis in initio anni quarti & vigeſimi prędictis ab aſtronomis interrogas. veras fore cõiunctio
nes illas omniũ planetarũ & iſdem locis ſcio, in materiis pręcipue diſpoſitis & particularibus
regionibus aliquid magni parituras arbitror, Sed neqꝫ auſim eorum ſentẽtias approbare, qui
ore aperto abſolute fore alluuies ita generales vaticinãtur, vt neqꝫ mari aut vlli terrarum parti
ſit ignoſcendum, quin horrenda ſint incõmoda perpeſſuræ, vti pleriqꝫ aſtipulantur. Saturnꝰ,
De pluuiis Iupiter, Venus & Mercurius, Lunaqꝫ ſuperueniens, ſunt ad has perturbationes aquoſas exci⸗
tandas apti, nonne Sol vna & Mars ſiccitatis & caloris autores, aderunt? huic additur rationi
pręterea, ꝙ quũ Saturnus tũc in ſui epycicli auge, Iupiter autem in ſui epycicli oppoſito au⸗
gis, ſint futuri, ob diſtantiã altitudinis, & ſi non longitudinis, minorem habebunt ad eos ef⸗
fectus cõmouendos poteſtatem, ſed neqꝫ viro etiam illi heroo noſtrę tempeſtatis principi litera
torum, Ioanni Pico Mirandulano penitus aſſentio, qui aſtrorum penitus negat poteſtatem in
De Mirandulano. elementis, multis innixus autoritatibus multaqꝫ adducens in medium exempla, de noſtrorũ
temporũ aſtronomis iudiciariis, in mendacibus nugis ſępe depręhẽſis ingentes pluuias præ
dicendo, cum eo tempore ſerenos cœlum vultus oſtenderit, & e conuerſo tranquillam aeris re
gionem promittendo, q̃do grauibus nymbis & procelloſis turbinibus poſtea cœlũ & terra
A motu et lumine. quatiebantur: concluditqꝫ a motu & lumine cuncta hęc inferiora gubernari. Id ego non infi
cior, vnde tamen motus & lumen proueniant, ab eo velim intelligere. Motus & luminis auto
res dare neceſſe eſt, & a primus rerum primordiis naturæ, oportet a prima cauſa hęc miniſte⸗
Argumenta valida. ria, vti cętera quæ ad corruptionẽ & generationẽ rerum omniũ faciunt, naturę perſcripta fuiſ
ſe. perſe motus & lumen, ſine peregrino fomento, meo iudicio paruo negocio deperirent. Ma
gnam ergo ſyderibus ego poteſtatem effectiuam tribuo, in coniunctionibus huiuſmodi præ
cipue. aſtronomis vero ꝙ eorum archana poſſint adeo ad vnguem, vti ſibi poſſe perſuadẽt, in
telligere, tolli poſſe diiudico. Sit ſatis euagatum per cœlorum ſemitas ignotas hominibus. Et
vale ex Valleoleto idibus Nouembris. M.D.XXI.

P.M.A.M. Vianeſio Albergato Nũcio Apoſtolico apud gubernatores.

Dcc.xliii PEr plures nuncios & literas, vt reuerẽdiſſimus noſter purpuratus gubernatorii triũuira
tus princeps, ad vos me reuocet, oraui. Reſpondit, quoties meas habuit, expedire vt ma⸗
neã. Inter hos plebeios fluctus in magno diſcrimine verſor, licet alas confractas habeãt, denti
Cupido cũdi ad Car. bus tamẽ frendent in eos, qui ſuis conſiliis aduerſabãtur. Operam dato vt liceat venire ad vos.
Sunt mihi auratę aulę, magalibꝰ incultis perſimiles, extra principũ & magnorũ virorũ com
mercia. Per incertam pręterea famã audio habuiſſe te neſcio quid ab Italia de rebus Mediola
nenſibus & Gallicis, erit gratiſſimũ intelligere abs te quid rei ſit. Vale ac me filiali ſolito amo⸗
re proſequere. Ex Valledoleto idibus Nouembris. M.D.XXI.

Vianeſius Protonotario Petro Martyri Regio ſenatori.

Dccxliiii OPtime Martyr, q̃ te fortuna quietũ ſollicitat? ſuadetqꝫ vt tuis relictis ſtudiis, quibꝰ nr̃a il
Facetũ reſponſum. luſtras tẽpora, q̃ apud nos gerãtur curares? quid fiat percũctaris. Eſur, potat, ludit, dor
mitur, mẽtitur, publica obliuioni tradũtur. En ſeptẽ verbis quid agat expreſſi, & ſatis abun⸗
de quidẽ: de te vero quoties mẽtio fit, ridet ac delectat, qui te amat, nr̃ Dertoſenſis Cardinalis.
idem & Ouettẽſis antiſtes, qui regii ſenatus habenas moderat, tibi amicus. Delector & ego, ti⸗
biqꝫ, ꝙ optimo in loco, ornatiſſimo in atrio quieſcas, inuidemus, procul ab annonæ carita⸗
te, ab horrẽdiſqꝫ mõtanis frigoribus, quibus vrgemur, fere obſeſſi, ob itinera corrupta ꝑpter
alluuies, adeo vt nulla cõmeatuũ copia ad nos q̃at iportari. obruunt cœno venire ad nos tẽtã⸗
tia ſarcinaria iumẽta, quorũ iã ſunt referti cadaueribꝰ cãpi. Tu ergo ſi cupis inſanire ad nos ve
nito. Videbis q̃ cito tui te pœnitebit cõſilii. Ego vero me cũ Liuio delector, & cũ noſtri me tę

det ſeculi, legēdo in illius quaſi viuo temporibus. Sic honeſto in ocio meum pręteruolat euū. De rebus Italis hoc eſt referēdū. Tabellarium in horas expectamus & ſoliciti viuimus, quid fortuna ſtatuerit audire cupientes. Carbonellus curſorū magiſter ex vrbe appulſus eſt Barchinonam. Is ad me longam dedit epiſtolam. Quæ ad negocia pertinent prętermitto. De rebus Mediolaneſibus caput inſertum habeto. Audi loquentem ipſum. Cum aſcendere nauim curarem, ſecundos expectans ventos, in ciuitate veteri, perlatum eſt: rumore ſparſo per oppidum, Mediolanū, Gallis profligatis, in noſtrorum eſſe poteſtate. hęc ille ydiomate Hiſpano, tu a me latine. Quando quid particularius habuerimus id habebis. Valete & in me amando te tui ſimilem pręſta. Ex vrbe Victoria quinto nonas Nouembris. M.D.XXI. Noua ab Italia.

P.M.A.M. Eidem Vianeſio nuncio. Dcc.xlv.

HAbui tuas literas, quib⁹ vt maneam ſuades. licet moleſte feram ꝙ abſim a vobis, tuo tamen conſilio & purpurati noſtri Dertoſenſis iuſſui parebo, quoad ex placida genitrice in nouercam conuerſa, res noſtras in melius fortuna conuerterit. Quæ poſt conceſſam nobis de Gallis victoriam, in Nauarra quo cœna illa mellita, in fellitum & cicuteum deſineret marginem, amiſſa vrbecula noſtra Fonterabia, vafrum id fuit fortunę aucupium, ne vnquā ſub eius capturæ occaſione, Gallus & Hiſpanus de pace queant cogitare. Proh quot vulnera, proh quot internities parātur. Nitetur Hiſpanus ſuum recuperare vetus municipium, ad impetus Gallorum reprimendos antemurale validiſſimum. Suſtinere Gallus raptatum conabitur. Concurretur vtrinq; frendentibus populis. Galli iacturæ ingentis acceptæ in regno Nauarræ obliti, hanc noſtram alapam exiguam magnifacient ꝙ feſtuca nobis in oculis ſe putant hac via ſeruaturos. de⁹ bene vertat. Vale ex Valdoleto quarto Kalēdas Decēbris. M.D.XXI. Fortunę aucupium.

P.M.A.M. Fernando a Vega magno Caſtellæ Comēdatario. Dcc.xlvi

QVę apud vos agant̄ in fortunæ rota rotante, vellem per tuas intelligere, vti per alienas mihi ſignificantur. De me autem hęc habeto, in inſigni oppido & auratis cōmendatarii Riberæ atriis, noſtro Dertoſenſi Cardinali iubente, vobis errantibus, pedem fixi. Videor tamen in incultis mapalibus & horrendo ſeceſſu vitam agere. Quam difficile ac durū ſit in curiis educato & ſenefacto, ſine curialium cōmercio viuere, a te ipſo coniecturam facito, qui ad ſuaues Creuſam ac natos, illis etiam dulciores filias plures, inter grata vireta ędeſq; magnificas ac tuas, ex diuorum fauore diuerteras, blandimenta iſthęc omnia vitāq; tranquillam reieciſti, vocatus a Marte ad infeſtos labores & vrgentes erumnas, per caſas humiles alienas, vagus pererrans. Sentio quæ ſcribam. Vobiſcū mallem deſerto in nemore verſari, ꝙ̄ ſolitudinē hanc ferre. Iuſſit Dertoſenſis noſter, per plures ſuas, ne de motu cogitem, donec veſtra claſſis procelloſis agitata ventis, portum capiat. Pareo, licet inuitus, ſaluti & comodo meo conſulentibus. Tu vale interea, & me ſolito debitoq; amore proſequere. Ex Valleoleto quarto Kalendas Decēbris. M.D.XXI. Ubi moret autor. Cōparatio.

P.M.A.M. Ioāni Ruffo Archiepiſcopo Cuſentino. Dccxlvii De Abbatia [illegible]

TE meas habuiſſe, ſed raras inquis, crebras ego ſcripſi. vel temporum iniuria fuerunt interceptæ aut vagantur. Quod Abbatiæ ſancti Gratiani illuſtris oppidi Aronæ Verbani lacus portus & ſpeculariæ turris, tantopere titulum cupiam, ne mireris, quanta ſit ſoli natalis vis, non te latet. In eo ſum oppido, vtero geſtatus aliunde, natus & altus a teneris, vbi auitū genus meum Anglerienſe poſſeſſiones & domos habebat ac prędia. Dum puer eſſem, vidi locum illum, diuino cultu ſplendentem. Allegatione mea Veneta, mox Babylonica patriam viſens, illius templi iacētis ruinam, & diuini cultus exploſi calamitatem deploraui, execratuſq; ſum tantæ impietatis voraces autores onocrotalos, qui neglectis deo & cœlitib⁹ omnibus, templum iacere dirutum & diuinum locum porcorum cortem factum patiantur. In cuius crudelitatis auaræ vindictam, e multis eius familiæ Ferreriæ, Mediolani inquilinæ, fratribus, iam quatuor intempeſta morte obierunt, peribuntq; citra ſenectam ſuperſtites, Cardinalis Hipporrigenſis vulgo Himbrea per ambitum euectus, & frater eius Vercellenſis epiſcopus, qui direptionis eius remedio non magis conſulunt ꝙ̄ priores eorum fratres vita functi. cenſus illos deo dicatos, ad prophanos vſus raptat in pręſentiarum, ſpectat in fratris obitū alter, habens regreſſum vt nefarie rem deuoret, quando frater reuiſerit antra tartarea. Nec immunes tamē audio ab ira cœlitū Gratiani filini, Carpophorū & fidelis martyrū in abbatię angulo iacentiū, euaſos ambos, ꝙ Cardinalis ipſe iam in ethicam inciderit non Ariſtotelicā, labaturq; paulatim ad interitum. Epiſcopus vero regreſſarius frater nephario heres, infami puſtularum morbo grauatur. hęc volui ad animi mei, tam cerberea ingluuie turbati, lenimē referre. Vale ex Valleoleto tertio nonis Decembris. M.D.XXI.

De abbatia Aronę. Quāta ſit vis patrię. De Onocrotalis. Ferrerij crudeles. Cardi. himbrea. Inuectia in Ferrerios. Cardi. ethicus.

Dcc.xlviii P.M.A.M.Marchionibus Bellecenſi & Mondeiaris.

QVæ a Bęlgis & Cęſare noſtro afferantur, accipite. Vtri veſtrum bellicos apparatus de
derim, decidit e memoria, am bobus arbitror. Succeſſus per infauſta media fuere fœli
ces. cum exercitu per Gallicas terras Cęſar gradiebatur. Oppida ſubegerat obiter
plęraqꝫ. Maſiera occurrit municipium. Illius expugnationi fuit conſilium intēdere. Sero tor-
menta ſunt deuecta, quorum erat credita cura cuidam Belgę Terramundę dicto, Cęſareę do
mus veteri familiari. tempus labitur. Nouem ber Boreales illas regiones fatigans, adeſt. tum re
rum penuria, tum frigore multi perierūt. debilis factus eſt exercitus. Neqꝫ minus hebetatur
Franciſcus Sichinus. ex Frāciſci Sichini cuiuſdam peditatus pręt oris inſidia, qui dicitur quottidiana fuiſſe ſuffu-
ratus ſtipendia ad millia quindecim. Impunitum tamē illum, licet in facinore deprehēſum,
reliquit clęmentia Cęſaris. Vt breuibus abſoluam, res Cęſaris ad id extremi deducta eſt, vt e
militum quadraginta millium numero amplius facto cenſu, Gallo rege ipſo ipſo cum exerci
tu numeroſo aduentante, vix millia ſex reperta fuerint, quæ arma caperent, Valentiana oppi
Vertit terga Cęſar. dum Cęſar incolebat. fuit coactus, neqꝫ ſine rubore terga vertere, Valentianamqꝫ deſerere. Sed
audi q̄ꝫ fallax quãqꝫ incertus bellorum ſit euentus. Galli fluuium inſciis noſtris
ad milliaria tantum diſtantem traiiciunt. Valentianam verſus tendunt. It obuiam
cum paucis. Cęſare iam abſente, comes Naſauti vnus e proceribus Belgicis, pręt or exercitus,
hoſtibus oſtentat ſeſe, tormentis inuicem, neqꝫ ſine noſtrorum damno maiore, ſe percuſſerūt.
Palus vadoſa tamen occurrit: Nebula erigitur, quæ proſpectum abſtulit. In dextram Naſau-
tus mouet acies, quo, nō vt certet, ſed in tutum ſe recipiat. rei nouitate deceptus eſt Gallus. Cæ
Fallit Rex Gallus. ſareas copias eſſe integras, ꝙ auſę fuerint occurrere, arbitratus eſt. Nec credidit exploratoribꝰ
de diminutione hoſtilis exercitus. ex ſuorum ducum ſententia regreſſus eſt, frendens denti-
bus. Non defuerunt e Gallicis ductoribus qui regi perſuadere niterentur, victoriam fore in
manu poſitam, ſi procederet. timidorum valuit conſilium. occaſionem ex diuorum nutu, op-
portunam Gallus rex amiſit. de vniuerſa Cęſaris autoritate, deqꝫ ſuis ſtatibus actum erat, niſi
Obcęcauit Gallū deꝰ. Gallos deus obcęcaſſet. eo puncto pręterlapſo, in deterius ruere res Gallicę cœperunt. Tornā
cum Neruiorum ciuitas illuſtris, quæ ſuppetias expectabat a ſuo rege, diffiſa & ſpe ſua fruſtra
Tornacum capitur. ta, parua vi preſſa, ſeſe dedit. Octoginta tormentorum vaſa, cum ſuis Liliorum ſtēmatibus cō
flata, ex ęre Cornitiaco lucidiſſima, pręter cęteras munitiones, ad ciuitatis illius tutelam impo
ſitas, Cęſar adeptus eſt. arcis pręfectus & ipſe de ſuppetiis amiſſa ſpe, idem intra diem quinde-
cimū facturū ſe, quod ipſa ciuitas pepigerit. Eodem fere tempore, Mediolano Proſpero Co-
Mediolāo pellitur Gallus. lumna Romano principe duce, Gallicos expellunt peditatus, ductore Marchione Peſcariæ
Neapolitano procere, Hiſpano a maioribus. nec pręteribo Cardinalem Medicem Leonis Pa
pæ patruelem, fuiſſe tam pręclari facinoris partem non exiguam, & conſilio & virtute belli-
ca valere aiunt, Patrueliſqꝫ ſui pontificis copias & Florentinas contra Gallos miſſas, in fauo-
Franciſcus Sfortia dux. re Cęſaris gubernabat. Ducem ſtatuunt fore Mediolani Franciſcum Sforciam Ludouici du
cis ab Heluetiis proditi filium: fuit & Protonotarius Caraciolus apud Cęſarem in Flandria
nuncius apoſtolicus non paruo adiumento, qui Cęſari iam cedenti ſuis Belgis de pace vel ſal
tem de induciis annuendis cum rege Gallorum conſulentibus animum pręſtitit, ne id fieret.
deditqꝫ operam vt peditum quidam numerus cogeretur & mitteretur in Italiam, ad augen-
dum illum exercitum. eſt opinio nō vulgaris, rebus noſtris fuiſſe prouiſum, cum exiguis illis
Suppetię cōtra Gallū vix quattuor millium peditum ſuppetiis recētibus, quæ alias forte deperiſſent. De Cęſaris ve-
ro neceſſariis Mercurinus a Gattinera magnus Cācellarius fixo ſemper ſtomacho fuit, ne Cę
ſar vllo pacto Gallo regi fidat, niſi vires eius ſtrauerit, hic & primꝰ fuit, qui Capri eius, de quo
ſatis alias, artes auaras fuit auſus infringere, Cęſari ſuam oſtēdens digito perniciē, ſi Capro cre
deret vltra. In Mediolani Captura quā alias vobis latius ſignificabo, Theodorus Triuultius,
magni Triuultii vita functi frater, cum Venetorum copiis fuit profligatus & captus. Capti &
Qui capti Mediolani qui perēpti. Gallorum alii plęriqꝫ. Marcus vero Antonius Colūna Gallicorum & ipſe ductor cataphra-
ctorum ictu globi ex foſſis Mediolanenſibus iaculati, ſectus eſt in fruſta. Valete ex Valleole-
to Idibus Decembris. M.D.XXI.

Dcc.xlix P.M.A.M.Mercurino a Gattinera magno Cancellario.

EX oppido Caleſio mauis Caleto, a quo fretum illud Caleſium nūcupatur, habui ab ex
cellentia tua literas, meo ſpiritui iucundiſſimas, ꝙ elegantes, ꝙ latum cartæ campum im
pleuerit, & veſtrarū rerum, quas ego ſcire cupiebam, rationē amplam mihi prębuerint,
magnifaciendiqꝫ amoris tui perſeuerātię fuerint indices. Sūt literę Septēbris vigeſima datæ,
in reſpōſum mearum q̄ pręter pręcedētes multas, Florētis Maii calcem tulerūt ſecū. venerunt

autem mihi ad manus, quo tempore glacies rigentes ſub caminis nos conſtringebāt inclu=
ſos. Scripſi plures alias, dequibus nulla mentio. Procelloſæ tēporum varietati aſcribendū eſt.
Laudas ꝙ dei ntercepta leuiter populari eruptione, ſub fauſtis Cæſaris auſpiciis, cuius audi=
to ſolū nomine, tot concreta nubila facile ſunt diſſoluta, fecerim te certiorē. Taxas vero ꝙ de
proſtrata Gallorū inſolentia tacuerim. tuam ego in hoc incuriam accuſarē, niſi negociorum
ingētes moles ab hominum memoria tollere res huiuſcemodi ſolere adnimaduertere. Si mē=
ſe Maio fateris meas eſſe datas, quo pacto licuit rem nominate Kalendas Iulii peractam ſigni
ficare? Somniatorem Danielem aut Ioſephū Iacobitā vel e prophetis aliquē efficias me opor= De ſomniatoribus.
tet. Detinuit & mihi calamū, ab hacq; liberabit cura Cardinalis Dertoſenſis & gubernatorū
Collegarꝫ eius diligētia, q ad Cæſarē, vbi primū caſus euēit, celeres miſerūt cū literis curſores
Præterita ſūt ea, ex alea præſenti abeāt. Audio multos apud vos perturbari animis, ꝙ ſuę ſtra=
gis rabiem, in fontis Rabiæ capturam, Hiſpaniarū terminū trans aquas in Galliā cadētes Gal Pernicioſa Gallis captura.
li expleuerint. Quod illi eſſe tenebras arbitrantur & pallent. ego lucem exiſtimo, putoq; fo=
re pernicioſum Gallis, quod ipſi honorificū et vtile futurum credunt. Fontem Rabiam vi=
tormentorum, virtute virorum haud quaꝗ, quia patuit eis camp9 apertus, nobis acceſſum
prohibentibus poſſe ferre ſuppetias, horridorū montiū anfractibus, rapuerūt. Qui forte de
ſides effecti ꝓtento crure dormitaſſent Hiſpani, ex hac alapa tenui expergiſcerentur in Gallo=
rum latam perniciem. Quando nāq; ſobrietas Hiſpana ſaturitati Gallicę fuit obuia, quin Hiſ
pani, veluti puluerem tiphonibus agitatū Gallos contriuerint? Expecta parumper. Ad hui9
feralis tubę clangorem, ꝙ Gallica temeritas auſa fuerit Caſtellę fines cōmaculare, vniuerſa cō Sēper Hiſpāi ſternūt Gallos.
currebat Hiſpania. Imperatum eſt a gubernatoribus, vt hyeme durāte, ſeruarent ſe ad nouū
ver preſto ſint. Acuūt in cote veluti apri, Venere impellente, nauaculas Hiſpani, labra mordēt
ac ſub caminis mandunt ſpumas, tauris iratis toruiores mugiunt. Regnum integrum Gallis Pulchrę ꝑparationes.
abſtulimus, & opprobriū illud cum ingēti iactura parui faciunt. ꝙ autem nobis in ipſa Gallia
oppidulum ſaluis noſtris omnib9 & ſignis protentis per eorū acies agmine compoſito exeū
tibus rapuerint, gloriantur. Neq; Hiſpani quidem cōtenti viuunt ꝙ regnum ſint adepti, oppi
dulū autē amiſerint. His omiſſis, quo vultu a Caſtellanis bellorū neruos ad vindictam prędæ
a Gallorum vngibus redimendæ poſtularetis? niſi occaſionē hanc præparatam haberetis. Dum erit Gallus aberit Pax inter christianos.
Spero ex hoc ſaltu, Gallos talem ſibi calamitatem reportaturos, qualem debet Chriſtianum
genus omne deſiderare. Eſt nanq; Gallis arma tenētibus impoſſibile, Chriſtianorum queꝗ
poſſe quieſcere. Iam Vale. Ex Valleoleto. Pridie Kalendas Decembris. M.D.XXI.

EPISTOLARVM

PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS QVINTVS. ANNO. M.D.XXII.

P.M.A.M. Marchionibus.

LEo Pontifex, audito Gallorum profligatu, & Mediolani ducatus ab Morit Leo Papa.
eorū faucibus raptura, prę letitia dicitur in febrim concidiſſe. Breui=
bus aio, mortu9 eſt. ſit ne hac an illac deſino iudicare diuerſi diuerſa ſen=
tiūt, & loquūtur. obiit Leo Papa. Sparerſiant per diuerſa pontificatus
purpurati electores. Spe conflictati procurrunt, conclauātur. Diu diſ
ſident. Alternis ſeiurgiis conficiunt. Iulium Cardinalem Medicē Leo
nis patruelem admitti ad ſuffragia non debere, ꝙ ſpurium eſſe dicat
Volateranus Cardinalis genere Soderinus eius conciuis, ſed ob diuer
ſam factionē inimicus, in publico conſiſtorio concionatus eſt. E cōtra
qui Iulio Medici fauent, Soderini Volaterani de inimico iurgia & cōtumelias non eſſe audiē La9 Medices.
das. De Medice multa proponūt, laudantq; ingenio pollentem ac rerū experiētia clarum prę
dicant, ꝙq; diues ad exhauſtum Pontificatum redimendum aptus, & Florētinam rempubli
cam in manu habeat in pręſentiarū, & in eccleſiæ vinculū illam ſuſtineat, in mediū adducūt.
Legitimum prętereа non ſpurium eſſe arguūt, ꝙ Iulianus pater ei9, priuſꝗ moreretur, Iu=
lii Medices genitricē, nobili genere ortam, i vxorem admiſerit cum liber eſſet. Ita Soderini

affectatam accuſationem fecere irritam.Parte alia Bernardinus genere,vti noſtis,Caruaialus, collegii decanus ebulliit,ſperaptatus feruida,ſperans qđ non aſſequetur vnq̃; . Colũna , ꝙ Ro
Appetitus Cardinalj. manus ſit,non deſperat.Cęteri tũ hypocritę,tum corruptores,diuerſis itineribus legem ambitus ſtrictis adorant amplexibus, & ſuffragia ſibi pallentes aucupãtur.Ita per dies multos Petri nauiculã exagitarunt, alter in alterũ ſpumoſis labiis iacula torquentes.Spiritus tandem ſanctus ab ipſis,per miſſarum celebrationem verbis inuocatus,voces eorum,de animo nihil curans,dicitur audiuiſſe.Per nunciũ ad hoc miſſum perlatũ eſt,Cardinalem hunc noſtrũ Dertoſenſem,a Cęſare abeunte gubernatorem relictũ,fuiſſe ab eis,quod raro accidit, abſentem electum.nil certi ad huc.miſi tamen ego per diſpoſitos equos e meis familiarib⁹ Lopicum Samanecũ adoleſcentulũ,cui dum puer eſſet Cardinalis ipſe applaudebat.dedi ad eum epiſtoliũ huiuſcemodi. ℭCardinali Dertoſenſi Adriano Traiectino Electo Pontifici.

Papa Dertoſenſis.

Epiſtola ad papã.

ℭManus hactenus,pedes vetante Leone,minime deoſculabar.pedes nũc lãbo,Leone ad ſuperos conſcendente,tuq; ſis in illius ſede ſuffectus,Petri nauiculæ fluctuanti gratulor aperte. An tuę Beatitudini debeã,ambiguo vagor ſtudio.labor eſt labori additus, non laborãti trãquillitas.Multos arbitror ad ſuę famę vitæq; cœleſtis iacturam,culmẽ id rerũ aſſecutos fuiſſe quod artibus a recto diſtãtibus egerint. Beatitudini tuę vti arbitror,ſeruatum eſt ad ſalutem. Quandoquidem per caligatum Simonem illi,poſtergato Petro,nudis pedib⁹ ambulãte,ſcalæ illius ſummos gradus adepti ſunt.Tuam vero Beatitudinem Petrus ipſe,non pollicitis,nõ largitionibus,nec licuit quidem,quũ abſens fueris , ſua ſponte delegit,prior locus , in horũ regnorum gubernatione cũ collegis occupatus breues expetebat meas. Noua iſta moles breuiſſimas exoptat . Valeat fœliciter tua Beatitudo ante cuius pedes proſtratus humilem cõmẽdationem dico. Hęc ſunt q̃ in preſentiarũ rotant in vario fortunę curru.quando nuncius regredietur habebitis plura.Nunc Valete ex Valleoleto.vi.Kalẽdas Februarii.M.D.XXII.

P.M.A.M.Fernando a Vega Caſtellę Magno Cõmendatario.

Dcclii. Conq̃ſtiua faceta.

DEedi ad te multas,ex quo Victoriam vrbem incolitis,accepi nullas , nullas poſthac habebis.Siue te incuria premat,ſiue deſidia occupet , vel Pontificia neceſſitudo extollat adeo,vt ſi hactenus rationem de me habueris tenuẽ,nunc nullam, a culpa non te habluerit Egeum Ionio mixtum pelagus , quin icideris in lęſi polliciti crimẽ: promiſiſti nãq; ſæpe numero te,ſi abeſſemus,fore mei memorem per crebras epiſtolas, caperem raras,ꝙ nullas ini quo eſſe animo ferendum vetus iubet conſuetudo,ea pręcipue Monzonenſis,in qua dũ triũ Regnorum Aragonicorũ curiæ agitarentur, Decem Ciceronis orationũ ęnigmata tibi enodaui.Ex Valleoleto ſexto Kalendas Februarii.M.D.XXII.

P.M.A.M.Magiſtro Theodorico electi Pontificis a ſecretis.

Dccliii.

OStendet tibi arbitror electus nr̃ epiſtolium, quid vltra id feram neſcio. Vobis familiaribus gratulor,quos ille facili nutu euehe tad ſummos titulos .Qui a vobis veniũt inuia eſſe itinera percrebris. imbribus obruiq; cœno ſarcinaria iumenta conqueruntur Miſi ꝓpterea,non iui ad vos. Tanti nuncii afflat⁹ primũ raptare me pręcipitem debuiſſent inquis,nõ inficior quidem: ſed quid vtilitatis meę vitę diſcrimina ſub tali ętate pluſq; ſexagenaria nec bene valida potuiſſet afferre ? quia præcipue de Pontificatu nihil certi vos habuiſſe refertur,ſed per incertum quẽdam nuncium ſine Cardinalium literis fuiſſe id deportatũ .Lupulum,cui dũ puer eſſet ſua Beatitudo ſæpius eſt eblandita,expectabo.Sequar imperata. Vale interea.Ex Valleoleto quarto Kalendas Februarii.M.D,XXII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dccliiii. De literis Cęſaris.

A Cæſare literas habemus ad ſenatũ, rationem illis prębet vniuerſi diſcurſus cũ Gallis,q̃ omnia iam vobis ego ſignificauerã per pręmiſſum nunciũ allata. Reſtat ſcire tãtũ Tornacenſis arcis prę fectum,deficientib⁹,intra pactũ terminum ſuppetiis Gallicis , arcem
arx Tornaci capitur. dedidiſſe.De munitionibus & tormentis habitis & quãtũ ſuis Flandrię ſtatibus,habuiſſe ciuitatem illam inſignem conducat multa refert.ꝙ ſit earũ omniũ vter⁹ & viſcera . circundant.n. illam vndiq;,veluti fœtam pulli gallinam earum terrarũ oppida villeq;. Capite alio narrat, vti pręteriti mẽſis die decimo nono Galli fuerint expulſi Mediolano: Pollicetur aũt ſua Maie
Promiſſio ad ventus. Cęſaris. ſtas,fore ſe circiter huius Februarii menſis calcem, in Anglia ex itinere ad nos,quod ſe vehemẽter optare ſignificat.hortatur vt interra cura diligens habeatur de regnorũ quiete ac iuſtitię obſeruantia.De nouo Pontifice nil ad huc certi habemus. Dies agitur quindecimus a mei familiaris diſceſſu,qui vti relatũ eſt per equos diſpoſitos Victoriam , vbi m orantur gubernato

res,petiit intra horas quatuor & viginti.Detinetur ab electo vt arbitror,cui eſt gratus,Donec ab collegio Cardinalium literas habeat. Interea ſcito allatū eſſe nobis Emanuelem Portugal-liȩ regem obiiſſe,Leonem ſecutus eſt Pontificem,quo cœlorū portas,a tergo cœlos aperien-tis,patentiores aſſequatur.Mira ſemper de Rege illo dicta fuerunt, ꝙ iuſti & recti amator eſſet ꝙ bonus & integer ac religionis obſeruantiſſimus. Valete, Ex Valleoleto quarto Nonas Fe-bruarii.Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo.

Laus Regis Portugaliȩ.

P.M.A.M.Eiſdem Marchionibus.

Literȩ conſiſtoriales.

ECce,quæ vos ſuſpenſos liberet,epiſtolam.Familiaris meus ab electo Pontifice regreſ-ſus eſt.octodecim illum dies, ne vacuus rediret,electus detinuit.Conſiſtoriales literas af fert de electione.cuius hæc ſunt ſenſa titulo prȩeunte huiuſmodi.

Titulꝰ literarum.

Reuerendiſſimo in Chriſto.P.Domino Adriano titulo ſanctorum
Ioanis & Pauli.S.R.E.Prȩſbitero Cardinali Dortoſenſi cōfratri
& collegȩ noſtro Chariſſimo in Romanum Pontificē nominato.

CIrcuicionibus prȩtermiſſis,epiſtola continet:Cardinalium collegium, attenta huius nō ſtri Dertoſenſis ȩtate,doctrina,rerum experientia,& morū ſanctimonia, in Romanum Pontificem vnanimes elegiſſe.An exanimo id fecerint,ille ſanctus,quem ipſi ſe in vocaſ ſe aiūt ſpiritꝰ, diiudicet Ego autē q ex vario relatu ꝓcelloſos eorū affectus intelligo,an vnani-mes ambigo,& an ſibi quiſqꝫ maluiſſet,ſcio quid credam ego,qui decēnio verſatꝰ Romȩ,de moribus illorum didici portiunculā.Illis hoc loco accidit, quod in fabulis de Pardo ac Leo ne ſuper agno raptando ſcribitur.fortibus illis alterne ſe dilacerātibꝰ, ex trāſuerſo quodcūqꝫ quadrupes iners aliud predȩ ſe dominum facit.Tres aiunt ſe miſſuros Cardinales,qui eū ad vr bem comitentur.ad quam,vtqꝫ celerrime properet hortantur. Romā Italiamqꝫ totā alias rui turas,ſcribunt.Inuitus diſcedet,Cȩſare nō viſo, qui ſcripſit vt eat ad vrbem, ſub cuiꝰ nomi-nis vmbra intelligit rem adeo nouam,vt abſens eligeretur,emanaſſe.Ioannem Hemanuelē, Cæſareum oratorem, iure credendum eſt huic electioni non defuiſſe. ex longa cum princi-pibus rerum experientia,diſcordibus prȩcipue,nouit quibus artibus ſit agēdū. De his ſatis. quid ad me Pontifex ipſe reſcripſerit,accipite.

Coparatiō de pardo et leone.

Laꝰ Hemanuelis.

Papȩ epiſtola ad autorem.

¶Domine Martyr.literas veſtras congratulatorias de noſtra in ſummū Pontificem electio-ne, ante aliquot dies accepimus. Sacri Collegii literas Lopicus veſter voluit expectare,pro-pterea non fuit prius reſponſum.De gaudio vr̄o circa ea quæ deo diſponente facta ſunt, nihil dubitamus,vtpote quibus iam inde amulto tempore cōpertus ſit amor veſter erga nos. Sed vt vos de honore ſummo,nobis vltra oblato,lȩtamini, ita nos onus annexū exhorreſcimus, atqꝫ vtinam illud anoſtris infirmis,in alios robuſtiores humeros, deo inoffenſo reiicere poſ-ſemus.Qui onus impoſuit, vires ad ferendum ſuppetat.Martyris noſtri ſemper erimus me-mores.Aetate veſtra grauibuſqꝫ imbribus cadentibus conſideratis.Vobis conſulimus vt ala bore veniendi nos ſalutatū,abſtineatis,quia ſperamus fore, vt nos in Caſtellam vobis propiꝰ recipiamus.Valeat interea feliciter noſter Martyr & pro nobis deū orare memineritis.Ex Vi-ctoria vrbe duodecimo Februarii.Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo.
In calce epiſtolȩ manu propria ſubditum. Veſter amicus vt ante.A.cardinalis Dertoſenſis, electus Pontifex Romanus.

¶EN ergo qualem Pontificem habeamus,ꝙqꝫ ſit de nouitate admirandū, iam intelligitis. Scripſerunt ad me,vna quotquot Pontifici adhȩrent,vt properem ſuadentes.Priores partes & honoratiora loca primis accedentibus eſſe parata.Sero autem ſeris inquiunt.qui tarde ſemi nat tarde metiturum aiunt.Hȩc illi vno tenore.Ego vero,Qui iam extremos vitæ margines ſexagenario maior,perambulo:affectus illorū derideo, laqueū fortunȩ porrigo, & medium Aquinate vnguem oſtendo.Dies hominis eſſe breues nūc naſcentis, breuiſſimos fore meos dico.Viuere neminem,qui a futuro pendeat,reſpondeo.Bene illis proſint ſuſceptæ ſpes,fau ſte Pontifici ſuperadditi labores & curæ.Iturū me polliceor, tantum vt ſalutē,quādo per tem poris infenſi cōmodum licuerit. quo vero mihi Pōtifex ambitionis fumum adaugeat, neqꝫ pedem moturum.quod ſatis eſt ad eam,quæ poteſt in humanis optari fœlicitatem,Fernandꝰ & Heliſabetha Catholici reges mihi reliquerūt,quȩ mediocrem vltra ſtatum hunc meū,for-tuna elargitur, ad poſſidentis iacturam & animi procellas magis ꝙ ad quietem impartitur. Ergo vos qui gallinarū eſtis albarum filii,arbitramurqꝫ vos fœlicioribꝰ ouis eſſe natos ſi rite conſideraueritis,nihil magis vos, neqꝫ Pontifex ipſe, de veſtris fluminibus exorbebitis, ꝙ

Derride affectꝰ auaros.

Nō viuit q pēdet a futuro.

Qui multa poſſidet affligitur.

ego vel alius quiuis, modo contenti viuamus de noſtris fonticulis. Iam epiſtolę modum ex
ceſſi. Abſcindam alias, & epiſtolio vos contentos efficiam. Valete. Ex Valleoleto idibus Fe
bruarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcclvii. Adagia in Cardinales. QVod ſpiritus ſanctus, iſtorum purpuratorū precio vel alias retortis itineribus euecto
rum preces audierit, ab Simoniſq; vnguibꝰ aſſuetis, illos in electione iſta liberauerit
lætamur. Viſi ego nondū hominem, viſam quando imbres defuerint, qui grauiter ꝑ
ruperunt itinera. Nec acceſſum differre diſplicet, quo ſigam hac mora, in auarorū & ambitio
ſorum animis quę quiſq; de ſe cognoſcens, in alios coniecturas torquent, a meo eſſe aliena iu
dicio. Vt ſcilicet a Pontifice ſperem addi meæ tranquillitati vel puſillum poſſe. De cætero, qa
De archiepiſcopo Barri. tibi Gabriel Merinus Bari Archiepiſcopꝰ, Legionis epiſcopus vna, eſt amicus, rem præclarā
ab eo geſtam referre intendo. Quod turbidam doña Maria Pachieca, iugulati Padillæ vxor,
Doña Maria Pachieca. miſeram Toletū vrbem, in ſummam Cæſaris iacturam & dedecus cū ſprimoribus quibuſdā
retinuerit hactenꝰ, intellexiſti arbitror. Ex Pontificis & collegarum gubernatorū rogatu, is
Toleti paci ſtudens agebat. Per vagos & facinoroſos ſicarios, habenas eius vrbis regentes in
vitæ diſcrimine diu verſatus eſt. Ambagibꝰ poſthabitis, quo die Beati Blaſii ſolēne celebra
tur, quid fortuna eſſet latura ſtatuit experiri. Toletanꝰ clerus a perditorū hominum iam pre
Spoliatio templi Toletani. mebatur inſolentia: dite illorū templum ſemiſpoliauerant. Neceſſitate ſtimulati ſacerdotes
Archiepiſcopū eligunt inducem. prodit armatus, boni ſequūtur. Pugnatum eſt acriter. Do
minæ Mariæ domū & viarū anguſta tormentis fulcierant. victi tandem fuerunt, ac diſcerpti.
Aufugiunt. qua Domina Maria cū eius ſorore mōtis acuti comitiſſa perfugerint, neſcitur. in
Portugalliam arbitrantur. Quieſcit iam tādem tui amici opera infœlix illa ciuitas. Ad alia.
Pontifex ſe accingit ad iter. Idem Cęſar ſuadet. Se magis iſthic ſua opera q̄ in Hiſpania indi
gere ſcripſit. ęquū eſt vt eius acceſſum ad vos deſideres. Speramus fore vt ſui pectoris tibi ſit fi
Don Ramonus periit. bras aperturus, quandoquidem, dum apud nos fuiſti, eras eius anima, tuū diſceſſum ægerri
me tulit, libentiſſime receptum ſuſcipiet. Secuturꝰ ſim nec ne, adhuc ſum dubius. Quod Dō
Ramon a Cardona ꝓrex perierit, regula eſt generalis, que nullam patitur exceptionē: quod
inglorius nulliuſq; pręclari facinoris in tāto magiſtratu fuerit autor, vnde poſſit ab obliuio
nis iniuria pręſeruari, ſui affines collachrimentur. A nobis. Plebeiꝰ quidā mechanicus Vicē
tius Perez miſeram Valentię ciuitatem cū facinoroſorum ſequela, trahebat pręcipitem. Ca
ptus iam tandē fuit, & meritas per mille ſuppliciorum genera pœnas luit. Nec propterea ſopi
tur adhuc cōtagio illa popularis. Immo & Aragonię Regnū fere infectū ea peſte prolabebatur,
Laus Lanuſę. ni ſua prudentia Don Ioannes Lanuza prorex iiſſet obuiam, facinoroſos eius tanti mali exci
tatores, tū aſtutū forti manu proſternens. Iam Vale. Ex Valleoleto ſarcinulas colligēs ad Pō
tificem iturus decimo quarto Februarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dcclviii. HAęc ad vos attinent. Hipania, vt ſtetis iam tandē promiſſis, de aduētu deſiderat. De rebꝰ
Italię nihil ad vos ego, quia ꝓpiores eſtis. De noſtris in fortunę tabella, Valentinū excu
titur regnum. facinoroſos quoſdam deprænhenſos prorex puniuit. qui ſociorū exēplo
Occupata Xatiua. indiciū timētes aufugerūt, occupato Xatiuę municipio, vbi Caſtellū eſt illud ingens, afflicto
rum principum receptiuū, & in pręſentiarū ducis Fernandi Calabri domiciliū non electum
cōciliabula celebrat prędonica fex illa, regem ſibi elegit, audetq; circūuicinia omnia infeſta
Pupus regulus. re. Pupus electus gregi male cōpoſito perſuaſit, ſuis ſe carminibus effecturū vt proregis exer
citu ſolo ſuo proſpectu ſi veniret arma de manibus caderent. Credit populꝰ oppidanus. tribu
taq; ſibi ad milites alendos imponi paſſus eſt. Hęc ſunt opprobria & ludibria quę crebreſcūt
deterentq;, niſi Cæſarem adduxeritis. Integros profligarunt duos iam exercitus nobiliū fa
Quid prorex fecerit. cinoroſi. Dum hæc in pluteo apud me adhuc moraretur epiſtola, perlatū eſt Don Diecū Mē
dociū proregem ad milliare tertiū ab Xatiua, in alueo fluminis vnius, apud oppidū Canales
nuncupatū, ripa latentem, ex inſidiis curſores equites leuis armaturæ miſiſſe, qui Xatiuanos
vagos ad certamen laceſſerent. Decepti ſicarii exeunt. Sequuntur prouocatores. Cadunt in in
ſidiis. arma non decidunt nr̄is e manibus, vti Pupus ille præſtigiator dixerat. Primꝰ ipſe au
fugit e ſexcentū peditibus & equitibus quadringentis circiter, tercētum a tergo in noſtrorū
ꝓtāte mortuos & captos reliquerunt. portis iam clauſis ſe continent. cito labentur. Peremptii
& ex proregianis plæriq;, vti prorex ipſe ad nos ſcripſit. Iam ſe deceptos oppidani ſentiunt,
& peruicaciæ pœnitet. erigere tamen adhuc non audent caput, a profugis hoſpitibus pręſſi.

Eſt aliud doledum, patientię thoracē induito. Ex Hiſpaniola vnionibus & auro ſaccareiſq; Pyrata Gallus
maſſis & caſſiafiſtula, nauis vna noſtris littoribus iam appropinquabat onuſta. Pyrata Gallꝰ
nomine Florinus in proſpectu nauim adortus, expugnauit, accepit. Ea pręda ſapidiſſima pel Naufragium Boadilla
lecti, nil tutum a nobis relinquent, quia præcipue Don Petrum Boadillam, qui ſua claſſe cre Boadillę
dita e ſancto Sebaſtiano euecta, terrore Gallica omnia littora replebant, naufragio cum ceteris claſſis.
comitibus periiſſe intelligant. vti coclea ſua cornua, vt aliqua ſuccedere, contrahit, ita ſuos ani
mos ſuaſq; facultates a littoralibus locis ad interna cuncti, Britani pręcipue, remittebant. ꝓh
quātū incomodi ac moleſtię nobis eſt illius claſſis naufragium paritura, qui hoſtes, ea fauente, Exclamatio.
premebamus, premetur prope diem ab hoſtibus, quando ſenſerint ſe, nullos obiices obuiā
habituros. Neq;.n.nobis eſt in ꝑſentiarū claſſem alteram parandi. Libentiꝰ dulcia, ſi dulcia Vaticiniū.
emergerent, ꝗ hæc fellita tibi ſignificarem. quæ tempus affert ea capimus. Ex Valleoleto vt
ad Pontificem proficiſcar petaſatus, decimo quarto Februarii. M.D.XXII.

P.M.A.M. Electo Pontifici. Dcclix.

A Reditu Lupuli quondā, nunc ob lanuginem iam pullulantem, integri Lupi, a Beati
tudine vrã nulla eſt hora quæ non ſit mihi longior anno. Acceſſit ille cū fœliciſſimis li
teris idibus Februarii. Poſtero die licet aliter imperatum attulerit, iter cœpi fluminum
alluuionibus & ſępeſſioſis nimbis interclyſus, moror in via. vrã interea Beatitudo pręſentis
epiſtolii latorem, ſui heri Archiepiſcopi Cuſentini nomine, lęta fronte ſuſcipiat. Pontificatū
vir ille, veluti aureo in torque gemma lucida, exornabit. Maturo nāq; conſilio ac prudentia,
vix agnoſco virū, cui cedere debeat. In ſacro vrę Beatitudinis pectore arbitror de illo rationē
eſſe, a longa experientia conceptam, qualem eius excellentia promeretur. Claudo propterea
riuū labi exoptantem. Burgis ob crepitantium imbrium rabiem, veluti tetro carcere inclu=
ſus moror, mitem horam aliquam expectans. tertio Nonas Martii. M.D.XXII.

P.M.A.M. Marchionibus.

POſt Pontificis electionem, qui me a ſuis fortunæ cunabulis, ideſt ab oratorio munere a Dcclx.
Cæſare puero, ad animi eius catholicū dilexit, aſtiti ſemper, ob linguarum carentiam, Amicitia
neſciebat enim præter latine proferre quicꝗ, aut aliam intelligebat e noſtris, comes & vetus cum
interpres ac negociorum director. Quid ego egerim percunctamini. Cæteris omiſſis parti= Papa.
bus, audite: vt verum fatear, obſeruabam virum dū liber erat, & virtuti eius inuidebam. Ser=
uus effectus eſt, vti ſeruum minoris facio. eſtq; in miſeratione inuidia commutata. Si eſt ita vt
mundus hic ærumnoſis laboribus plenus & lachrymarū ſit vallis, ſi mille diſcriminibꝰ in ho Deſcriptio
ris farcitus, qui de ſuis his ferculis plura conſequetur. Calamitoſior erit, licet populo prodeat mundi.
phaleratus, beatumq; eſſe inclamitent vociferatores adulandi cauſa. Maiore igitur miſeratio=
ne dignus, quandoquidem in hac luſoria tabula ſenionem integrū eſt aſſecutus. Hoc vno po
terit gaudere ornamento, ꝙ non per luxū aut largitiones, non per iniqua promiſſa vel ambi
tus alios, precum aut preciorū electus eſt. Miſſa hęc omnia faciamꝰ. ad eum ſero acceſſi, nec
libens quidem id ſero, ne vani, ne auari, ne tandem amici, fuco ambitionis aut flāmato auari
tię ſtudio trahi animū meū arbitrarentur. Pudor tandē & pontificis familiariū & amicorum
literę me impulerunt. Die quarto decimo Februarii ſarcinulis collectis moui ex Valdoleto,
vbi fœlices & tranquillos egeram in aurato atrio, ſub turbidis inſanientis plebeculę motibꝰ, Fœlices mē
menſes ſexdecim, hortenſibus deliciis & fluctibus temporū deſcribendis intentus. Non ante ſes autoris
vndecimum Martii conſpectum Pontificis adiui, & id quidem hora noctis tertia, properaui
nanq; cū propior eſſem, quia diſceſſurū Pontificē altero die viatores obuii mihi retulerāt. An
te lucem atriū ineo, id erat Beati Frāciſci cœnobiū, exoriente Aurora prodiit e cubiculo, vti
eſt moris a iuuentute, rem diuinam celebrauit. his peractis, pedes illi oſculaturus ſterno me,
pedem porrexit cruce fulctum. Subleuato veteris amicitię memor eblanditur. quid Martyri
ſuo imperet percunctor. Lucronii, quo erat iturus, ex itinere ſe dicturū quę mihi expedirent Verba Pape.
edixit. Biduo Lucronii moratus eſt. Bis illum allocutus ſum. Vti ex verbis eiꝰ colligi potuit
comitem ad vrbem me voluiſſet. In Caſtellæ regnis, vbi ætatis meæ vim omnem conſumpſi,
vbiq; mihi ex nouis orbibus ab Hiſpanis repertis, viuendi apud poſteros eſt prębita mate=
ria, me obſecuturū obtuli. Mutare nunc terras, vrgente ſenio, durum mihi fore præpoſui. Se Autoris verba.
cogitaturū ait. me non iturum tacui. diſceſſit ille cunctis obuiis a fronte benedicens. regreſſus
ego ſum illi terga vertens. nil vltra ſalutato, aut venia petita, ipſi ſoli benedicens, ac miſerans
ab occipite. Victoriam vrbem apud gubernatores inhabito. Si quid agendum in re aliqua
veſtra emerget, amantis ꝑceptoris & in rota fortunę obſequentis miniſtri officio fungar. De

Confuſa Italia.

me ac pontifice ſatis. Ab Italia fertur, omnia eſſe in confuſo, Gallorũ reliquiæ Mediolano eiectæ Cremonam ſe receperũt. Ab Heluetiis auxilia poſcentes vt reintegrato exercitu reuertãtur ad ſuſcepta damna reſarcienda. ſunt noſtrę vires interea ſeparatę. Proſper namq; Columna noſtri exercitus prętor intra Mediolanum ſe continet. Franciſcus Maria Sforcia dux a Cęſare deſtinatus, Ludouici, quem Heluetii vẽdiderũt, filius, Papiam, ea eſt Ticinus, cũ quattuor Germanorũ millibus cataphractis quibuſdã tenet, & Galli Binaſcum oppidũ & vicina nũc ex Alexandria profecti occupant, medii adeo, vt neq; poſſint ex vrbe Mediolani ferre opem duci, neq; audet cũ tam parua manu dux ad ſuos in patriam penetrare. Valete. Ex vrbe Victoria Alabenſi decimo Kalendas Aprilis. Milleſimo Qningenteſimo Vigeſimo ſecũdo.

Dcclxi.

P.M.A.M.Marchionibus.

Quomodo ſuſcept9 Papa i Cęſarea Auguſta. De aduentu Cęſaris. De prorege Neapolitano. De crudo bello Italię.

MEmoriæ ſcrinium aperite. multa ſum vobis vno ſpiritu elargiturus. De Pontifice primũ. In Cæſarea fuit Auguſta cũ ſolemni pompa ſuſceptus. Sub aureo tegmine ſellam humeris nobiliores deportarunt. Attonitus geſtatũ populus inſpectabat, in extaſim præ admiratione raptari videbatur. Sexdecim epiſcopi, e Caſtellanis regnis maiori ex parte, comitantur eũ. Barchinona Laletanię caput, nuncios ad Pontificem legauit, peſte ſameq; populum laborare ſignificans, ne ad ſe Pontifex eat ſuadet. E Cęſaris familiaribus a cũbiculo, Domin9 de Laxao ad Pontificem a Ceſare miſſus hac tranſiuit. Reliquiſſe ait Cæſarẽ in oppido Caleſio vt in Brithaniam ex itinere ad nos traiiciat. Cuperet Põtifex Cæſarem videre priuſq; ex Hiſpania ꝑficiſcatur, paterno nãq; illũ amore proſequitur. Cæſar vero inſtat vt eat ad vrbem. Mingouallum audiſtis equorũ Cęſaris fuiſſe magiſtrũ. A belluarũ imperio Cæſar illũ ad regni Neapolitanũ proreginatũ traduxit. Vir Cæſari fidiſſimus eſt. ſed a natura parum patiens, iracũde audit ac reſpondet. honor forte tant9 mutabit in eo ingeniũ. Ab Italia fortunę aiunt ollam nihil benignius ſolito feruere. Galli reintegrato exercitu Heluetiorum copiis, duorũ & triginta milliũ peditũ, cataphractorũ vero Gallorum lanceis vt ipſi nũcupant ſeptingentis, & auxiliariis Venetis quingentis. Inſubriã iterum infeſtant noſtrũ vero exercitum octo & triginta peditum millibus, Cataphractorum vix mille aiunt conſtare. In villa quæ Biccocha dicitur a Mediolano milliaria tria diſtante noſtri, In Binaſcho, quod oppidum eſt medium inter Papiam & Mediolanum, Galli caſtrametantur. Alterne ſe mordent & leuibus laceſſunt pręliis propediem tubarum & lituorum clangorib9 excitabitur horrida pugna. ſtare diu nequeũt, quin inſaniãt, & pro paucorũ ambitione ſe inuicem digladient. Apertis faucibus, maligna numina congreſſum hũc operiuntur. Ab his lachrymandis diſcedamus. Eſt de concionatoribus regis dominicę profeſſionis magiſter Ramirez Michael Salamantin9, vir quippe prudens & eruditus. Cęſar audita ſuæ ſororis Portugallię Reginę viduitate, fratrem hũc ſolatum eam a ſe dimiſit. De nouo Rege futuro in regni habenis gubernandis, alium ab eo eſſe qui ſub virga fuerit paterna, quia excelſi principis indicia præſe ferre illum ait. genitoris acta nititur imitari. E familiaribus tamen paternis multos a ſuo liberat obſequio, quo ſuis veteribus locũ dent in magiſtratib9. Reginam vero ait prę dolore amiſſi viri fere inſaniſſe, quẽ in vltimis diebus ardenter amabat, a quo in primordiis abhorrebat. Credit magiſter ipſe, Reginã ad virum applicatam a fœmina quadam Portugallica fuiſſe faſcinatam, quo regem virum deſpiceret, medicaminibus mox incolumẽ effectam. A priuigno rege dicitur obſeruari, haberiq; loco verę matris. Ab ędevbi tumulatus eſt rex vir, Reginam eruere vix potuerunt, ſe ibi velle virũ comitari ad vitæ ſuæ finem aiebat. eduxerunt eam tãdẽ & in regia vitam agit qualem pudicam & ſanctã decet viduam. Victoriæ tertio nonas Maii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo.

Futura pugna.

Laus noui Regis Portugalię.

Faſcinatio Leonorę.

Dcclxii.

P.M.A.M.Marchionibus.

PAulo poſt ſuperiorem epiſtolã, a Magno Cancellario ſubſequens allata eſt, vt intelligatis qua doctrina vir ille polleat, & inde commodas veſtris ingeniis excerpatis opes, meis reſpondentem, ipſum audite.

Mercurinus a Gattinaria Cæſareus Cancellarius
Conterraneo Petro Martyri Cæſaris a conſilio.

Excuſatiua de diuino furore multa.

¶ Tuas nuper accepi binas, nec præterea plures, poſt meas ad te datas ex Caleſio, licet miſiſſe te multas ſcripſeris. Profecto ſum gauiſus vſq; adeo te meis literis oblectatum fuiſſe, vt nihil ſupra. Nam eo animo ſcripſi, vt te conterraneũ abſentem emergentiũq; rerum cupidũ, oblectarem, ſed vt intelligere poſſis quantũ ego viciſſim tuis literis afficiar, ex eo cognoſces, ꝙ reſpondens tuis non animaduerterã cuius diei datę, incideramq; in eum errorem inſimulandi

tui, ꝙ noſtrorum victoriam apud Pyrenneos per literas tuas gratulatꝰ non fuiſſes, nec audeã
tamen affirmare, an eſſet in eis ſcriptus dies, de quã re ſententiis literarũ ruminatis; nil aliquan
do curamus. Vtcũqȝ tamen fuit, forte potuit de acumine tuo, animus aliquid facile prẹſagi-
re. Nam & ſi Ioſephus ille ſomniator aut prophetarũ aliquis e præteritis, quando id eſſe non — Philoſo-
poteſt, non es: quis negauerit tamẽ, cum ſis vates, poſſe te aliquando futura prẹdicere! Sunt.n. — phice ioca-
& multi tempeſtate noſtra, quos diuinus ille furor tantũ a Platone laudatus, tangit. Menſqȝ ip — tur.
ſa nõnũꝗȝ ſenſus noſtros decipit, ac tãꝗȝ his corporeis ſoluta compedibus, ſeſe ad ſuũ centrũ
tollit, deum optimum maximũ. Quæ tãetſi tibi homini peritiſſimo non ignota credam;
præterire tamen nolui ne me vſqȝadeo imprudẽter ſcripſiſſe crederes. Sed quid dices, ſi iuſtiꝰ
te carpam, ꝙ in literis tuis de tertia Februarii nulla ſit facta mentio de Romano pontifice: quo
iudicio cunctorũ, cumulum gratiarũ perficere videtur, deus omnipotens in Cæſare noſtro,
vt eum ſui gregis paſtorem dederit, quẹ nemo ipſi Cæſari, fide, probitate, ſtudio coniunctior
eſſe potuerit. Quis dicere audebit non omnia currere in ſententiam Cæſaris? Vt is ſit, per quẽ
Chriſtiani orbis decus ad ſuperos tollatur, omniqȝ barbarorum perfidia & impietate ſubla — e fato Cẹ
ta, vniuerſus demũ orbis ſanctiſſimũ crucis vexillũ ſequatur. Quod autem ad Gallos attinet, — ſaris in põ-
ego nihil in ea parte a te diſſentio, vt neceſſe ſit per eos tãꝗȝ per duriſſimas rupes, hãc ad Chri- — tifice.
ſtianæ pietatis gloriam ſterni viam, quibus ſtantibus mœreat ſemper, & tamꝗȝ intra clauſtra — Galli ſemper iidem.
Chriſti grex a luporum rabie truculentiſſime dilanietur. Noua ſiquidem habemus quotidie
de Turcharum motibus, quorũ autores aliquando deus perdet. Perſuaderi.n. vix nobis po- — De Turcis, quos mo-
teſt, quin noſtrorũ opera fuerint barbarorũ illẹ temeritates excitatæ. Deus viuit, forte pœnas — uit Galli.
luent. Nos ꝓpediẽ ad vos proficiſcemur, Tu vero interim Vale. Bruxellis nonis Martii. Mil
leſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecũdo. Vos auſẽ hoc literarum exemplar vna cum reſpon
ſiua Nonis Maii habetote ex Victoria. Milleſimo Quingẽteſimo Vigeſimo ſecundo.

Petrus Martyr Magno Cæſaris Cancellario Conterraneo.

DAtas Bruxellis in Belgis nonis Martii literas tuas nuncius quidã ignotus circiter Ka-
lẽdas Maii mihi porrexit. licet ſerẹ raræqȝ, gratẹ tamẽ, colligo ex illis allatas fuiſſe meas, — Reſpõſiua
quãdoquidem de meẹ epiſtolẹ ſomniatoribꝰ & prophetis tuẹ ſint refertæ. Solent quip — philoſophi
pe, vt ais, aliquando e corporibus animẹ ſuis partem a ſe dimittere, licet corporibus illaque — ca.
atæ, quo ad originẽ ſuam eleuatẹ de futuris queant aliquid præſentire. Defuit illo tẽpore mihi
ſpiritus ille, quo agitãte caleſcimus & vaticinamur. Sed ad Gallorum inſolentiam veniamus.
Eſt ne alicui dubium quin ſit impoſſibile Gallis in columibꝰ quieſcere quẹꝗȝ! Nemini quidẽ
vti perpetuo conſtat experimento, ergo quid expectamus? regiones omnes nõ expilauit mo
do ſed excoriauit ſuas. Templa omnia aureis & argẽteis ornatibus, dicitur rex ipſe ſpoliaſſe, vt — Spoliatio
exercitu coacto, noſtra deſidia fretus, tendat in Italiam, perturbetqȝ more ſolito Chriſtianũ — templorũ.
genus, omnes fines reliquit imparatos. Virium quicquid aſſequitur trãs Alpes non mittit ſo
lum, ſed impellit ac trudit inuitos milites, qui maiorũ exemplo, quater iam & quadragies a — Quoties
quadringentis annis profligatorũ in Italia, ſanguine Gallico pinguefecerũt agros. Quid oc- — ſtrati Galli
caſionem nacti talem obdormimus? currere cupientibus in Gallorũ iugulum & acceptẹ in-
iuriẹ vindictam, Hiſpanis vt frenis impoſitis detineantur, imperaſtis vt audio. Erimꝰ ne in ꝓ
priis laribus tuti, ſi Mediolanenſibus copiis profligatis, Pœno leone ferocior ſe totũ in nos
conuerterit! vbi ſunt bellici apparatus forte percunctaberis? Non modo quibus impetere fi-
nes eorum vires ſuppetãt, modo velitis, verum quibus ad eorũ intima prẹcordia penetrare, ſi
verum fatemur habemus, hoc tempore præſertim quo rebus Italis impliciti hebetantur eo-
rum nerui. Quæ copiæ, quinqȝ peditum excercitatiſſimorũ millibus præ rabie ꝙ detineant̃
labra mordentiũ, ſub don Antonio a Cuñiga diui Io. priore mœrentiũ poterũt obſiſtere? ad
ditis præcipue duobus millibꝰ veteranis ad Nauarræ cuſtodiam deputatis, totidemqȝ in ſan
cti Sebaſtiani oppido prẹſidiariis, crura ſcalpentibus prẹ deſidia, quin Gallorum feces in con
finium præſidiis relictæ, trucidentur. Suppetias noſtris prẹbentibus delectorum nobilium — Conſilium.
equitum quatuor milliũ copiis, quos omnes ſuis alit ſtipendiis Caſtella. cur talem exercitũ
tali tẽpore ocio marceſcere permittitis! Carthaginẽ Carthaginẽ, Hannibale Italiã infeſtãte, ꝓ-
clamabat quidẽ in ſenatu Romano eſſe quẹrendam, donec Scipioni de Carthagine impetẽda
fuit cura demandata. Domi, domi, quẹrendus eſt hic hoſtis, Chriſtianæ tranquillitatis inimi- — Inimicus
cus. Cõmeatus illi hac via pecuniaſqȝ ad reſarciendũ exercitum rapiemus, quũ primum Hiſ- — quietis Gal
panus miles fines eorũ calcauerit cuncta patebunt: ſi prẹcipue ad prædam ſoluantur habe- — lus.
nẹ. Capillatam occaſionem hanc per immortalem deum ne prẹtereamus, ſi caluum occiput

Galli ſeruiunt Dominationi Tuę

auerterit pœnitentia torquebimur inexpiabili. Non ego Gallos odi, neqꝫ hominũ queqꝫ pacis amatorẽ, Gallorũ perniciẽ ob hanc deſidero cauſam, ꝙ dum ſuis affectibus raptati, Chriſtianos bellis acribus vrgent reliquos, Turcharũ princeps inſultat, fretꝰ nãqꝫ noſtris deſidiis, quibus rex ipſe Gallus fomentũ prębet ęternum, alas audet tã libere protẽdere, ſi non ſuaſu, vti exiſtimant plęriqꝫ, & vos ſuſpicamini, cauſa tamen eius Pannoniam, tã ſecunda fortuna,

Quare captum Belgradum.

Belgrado inuincibili oppido ipſiꝰ regni aggere validiſſimo debellato, infeſtauit, ꝙ ferre ſuppetias Chriſtianoꝝ principum nemo potuerit, cum Gallꝰ implicitos omnes teneret. Impellit & alia ratio cur odiſſe Gallos oporteat, ꝙ ab annis iam triginta circiter meũ tuũqꝫ natale ſolũ qeſcere nũqꝫ ſint paſſi. aſſiduis bellis & collachrymandis depopulationibꝰ regionẽ vniuerſam aut vaſtarint, aut contra uenientibus vaſtandam obiecerint. Quod vero de Pontifice ad

Quare nõ ſcripſerit ð Papa.

votum Cæſaris electo non ſcripſerim, ne cartam, ne atramentũ, ne tempus tererem incaſſum id effeci. En quid? a vobis & a veſtra curia id nuncium primũ delatum eſt ad nos, & me taxat Ebuſanus, a quo ſal omne Genuã deuehitur, cur ego Genuenſis e Genua in Ebuſum ſal non reportauerim. Iam Vale ex Victoria vrbe quo Pontifice diſcedente ad gubernatores me cõtuli vos expectaturus. Septimo idus Maii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcclxiii.

Peſti affligit Victoriã

Diſcordes cardinales.

HAec noſtra vrbs Victoria quadam aeris intemperie laborat. Pereũt ſolito plures, propterea de loco mutando loquuntur, facerentqꝫ niſi audirent Cæſarem eſſe in Britania, vbi ſuſceptũ aiunt fuiſſe quali amore ab auunculo & matertera regibus talem nepotẽ, qualiqꝫ pompa tantũ decuit ſuſcipi hoſpitẽ. Ab vrbe habemus factionarios illos purpuratos rubro galero criſtatos, diſſidiis & perturbationibus intendere. Medicẽ oderũt. Columna Romanus & Soderinus alias Volterra Florentinus, in Senenſem obſidionem binos miſerũt exercitus, per Vrbini ducem vnum, per Renzium quẽdam alterũ: Medici putantes aſtruere lapſum hac via, ſi Senenſes exules admittantur poſſidentibus eiectis, obſtit it vtriqꝫ cũ viribꝰ Florentinis Medices. Ita paccata vrbs Roma, quæ ob illorum ambitioſos & inuidos affectꝰ, quibus Petri nauiculã ſubuertere nituntur, fluctuabat. his itaqꝫ compoſitis opera Medicis, Vrbini dux in recõciliationem & ſtatum admittitur, quem ex Auguſta Cæſarea Põtifex hortatu collegii Cardinalium confirmauit. Prudenter actũ fuiſſe iudicatur. eſt nãqꝫ is dux ad nitidos fontes perturbandos aptiſſimus, quũ ſit vagorum & ſicariorum omnium ac rerum nouarum ſtudioſorũ refugium portuoſum. In Germaniam tranſiliamus. Lutherũ aiunt hereticum ſuę perfidæ inſtitutionis habenas adeo ſoluiſſe, vt ſuæ profeſſionis Auguſtinæ cucullatis det vxores. Abbatiſſę cuidam publice vt aiũt nupſit ipſe. Ex gallia vero nũciatur, Gallorũ

Duꝝ Vrbini admiſſꝰ

Quid ex Gallia.

regem ad hoc veniſſe neceſſitatis, ob impenſas alendorum exercituũ, vt viritim e domo in domum ferme ſupplex pecunias poſcat, eius exercitus in Italia labi dicitur indies magis ac magis, tũ Italorum & Hiſpanorũ virtute, tum egeſtate rerũ languidus. nil certi tamẽ habemus, tempus erit particulariũ narrator. Quo vero pacto Gallos Mediolano eiecerint audite. Laudæ vrbe a Mediolano milliaria viginti diſtante diſſipatiſqꝫ præſidiis ſub federico Gonzaga Bozani domino militantibus, paulatim verſus Mediolanũ tetẽderunt noſtri, vna noctiũ, quæ fuit decimo Nouembris ſubſequens, per portam a ciue proditã, vt aiunt plęriqꝫ, licet alii aliter ferant, ingreſſi ſunt vrbem cum paucis. Primo Hiſpanis Peſcharę Marchio, peditatus ductor, mox Cardinalis Medices, ancipiti fortunę ſe crediderunt, Galli audito ingreſſu hoſtium

Ingreſſus Mediolani

cum imperiali ſymbolo per vrbem proclamato, deciderunt animis & rapuere fugam. ciuibꝰ quibus erant non benegrati, maleſidentes. In viridariũ, quod eſt Caſtello contiguũ, ſe primo receperunt, mox Papiam quo tempore nec dum Franciſcus Sforcia dux deſignatus deſcenderat ex Alpibus. ex Papia vrbe ipſi Binaſcum, vti iam dixi, habitis Heluetiorũ quindecim millibus profecti ſunt. Dux autẽ Papiam venit cum Germanis & cataphractis, quos ſupra memoraui. ſtratagemate dehinc a Proſpero Colũna & Peſcharię Marchione aſtructo ſeruatꝰ eſt, qui dato duci aduentꝰ die, Gallos ex aduerſa parte caſtrorũ, qua dux erat a Gallorum manibus euaſurus, ad pugnam ſe prouocaturos hoſpites confixere. Ab eo latere Galli ſuas acies inſtruxerũt, euaſit eo modo dux electus ad ſuos in patriam, relicto Mantuę Marchione Papię, quam expugnare poſt ducis diſceſſum Galli tentarũt. ſed ſua ſpe fruſtrati a Marchione defenſore reiecti fuerunt. Ita coniunctę noſtrorũ vires rem perfecerunt ad votũ ſuũ. Ad manus autẽ

Gallorum fuga.

Modꝰ pugnę.

hoc pacto venerunt, Galli ſuo milite confiſi ſtatuerũt nr̃os adoriri, qui ſe apud Biccocã villã a Mediolano parum diſtante munierant in caſtris. Heluetii duobus cuneis potentibus effectis, ordine ſuo gradiunť ad caſtrorũ oppugnationẽ, ex iniquo manus conferunt loco. E repa

gulis

gulis & aggeribus iuuenum Mediolanenſiū electorum duorum milium manus, & Hiſpa-
norum quatuor milliū dexterrimorum, ſtragem Heluetiis indidere talem, cū ſcopetis aliiſꝫ
omnis generis tormentorum & miſſilibus ac ſtrictis telis, vt in ictu oculi quinꝫ millia tranſ
fixerint ac trucidauerint e validioribus. Primarii nāꝫ ac nobiliores corū, agmina pręcedunt
in pugnis. Cęteri quid de ſe facerent inſcii, veluti oues ſine ductoribꝰ terga verterūt, ita pau-
latim contracto peditatu, diſcerptus eſt vniuerſus Gallorum exercitus, Nullibi ſuſceptæ illo- Diſcerpti
rum reliquię fuerunt, pręterq̄ Cremonæ. Ibi nunc agunt ſub domino de Scuto fere obſeſ- Galli.
ſi, quę ſequētur in aliam ſeruo epiſtolā, eam credo dicturā Gallos, amiſſa nobilitate impedi-
mentiſꝫ omnibus, trans Alpes euolaſſe. Ex his rebꝰ plęraꝫ extra ordinem ſcribo, quia ſępe
deſunt ſuo tempore veri recitatores, vos ea capite quando prębentur & Valete Victorię non
incolumi Quarto decimo Kalendas Iunii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecūdo.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino. Dcclxiiii

AIs te delectari meis epiſtolis, quando præcipue de horum nobilium amoris perſeue-
rantia erga tuam prudentiam, te facio certiorem. te non minus colunt abſentes, q̄ ad
mirabantur pręſentes. In præſentiarum nil habemꝰ ſignificari dignum, pręterq̄ de la- Ruina Va
chrymanda regni Valentini ruina. De Pontifice nanꝫ, qui adhuc in Auguſta Cęſarea mora lētię.
tur, nihil ad me. Curſores nanꝫ frequentes a vobis & ad illum eunt ac redeūt. Ad Valentinos
igitur calamitoſos labores veniamꝰ. Scripſiſſe me arbitror, quo nā pacto reductis ad ſenſum
his, qui penſi aliquid habebant, cum pręſentaneam cernerēt ſuam perniciem, ſicarios & va-
gos Xatiuam profugiſſe. vna & Algeziram oppidū aliud munitum, Xatiuę vicinū, illius re-
gni membra non infirmiora, in regē ſibi electo præſtigiatore quodā quo larua reguli duce,
ingentia in regno illo damna ſunt admiſſa. Marchionē Zeneti don Rodericum Mendociam, De Regu-
quem tu noſti, primo tempore dementiæ pullulantis colebant, vt eſt fluctu mobilius igno- lo Larua.
bile vulgus, pręhenderunt eundem. Poſt hæc & ni dux Fernandus Calaber, eius caſtelli Xa-
tiuani Regio iuſſu incola, ſua prudentia Marchionis iram temperaſſet, ſe cuiſſent in fruſta. di-
rexerunt nāꝫ gladios in illum ſępe numero. Ducis tandem aſtuto ſuaſu, ſolutus fuit. Sed ſpi- De Duce
catum illum remiſerunt. Quoniam Albericum & Alcozellum illius oppida, a quibus victū Calabrię
& ſui ſtatus ac familiæ commoda exhauriebat, dedere in prædam, ſpoliaueruntꝫ ad cutem
vſꝫ, Fecereꝫ itidem in multis aliorum procerum villis & municipiis. ſed direptionis Gan
diæ reliquorum etiam locorū illius ducis, nil vnq̄ par euenit, e finitimis nanꝫ locis, non ita Direptio
munitis, opes congeſſerant in municipiū illud, quicūꝫ facultates amplas aſſequebātur. tum Gandię.
auitas tum recenter aquiſitas, ad prædonum amplexus omnia deuenerunt, dominis, per de-
uia montiū aut per vndoſum pelagus, præ vitę metu, fugientibus attonitis, dux autem ipſe
Calaber, vix ab eorum manibus viuus euaſit. Aſtu vario ac blanditiis interdum opꝰ fuit, ad
impiorum cogitata, ne in eum ruerent infringenda. E Xatiuano carcere raptatum, ſuę demen
tiæ cupiiſſent habere imperatorem. Id non modo renuit, quę futura forent pręuidens, verū
etiam furores eorum fœde nec ſine vitę periculo redarguit. Iam tādem Pupus ille larua regu- Trucida-
li trucidatus fuit, ſed caſu quo, auſcultato. Intra vrbem ipſam Valentiam, exploratores habe- tur Pupꝰ.
bat. Plębeculæ quędam capita, noctu illos apud ſe domi admittebant, reiꝫ fomentum mini
ſtrabant. Monitus larua reguli Valentiam noctu adit, res detegitur. qui Pupum operiebatur
capti fuerunt, proditione intellecta, nunciorum loco ad Pupum eunt armati ciues, præſenſit
Pupus dolum, vertit equi cādidi lora cui inſidebat. In eius comitatu non deerant qui Pupū
iam nauſcarent, erat enim vilis quidā neophitꝰ Toletanus præſtigiator: terga vertentes ſui met
comites, gladiis tranſfixerunt, admiſſorum veniam inde ſperantes Hęc mihi Almirantus Ca
ſtellę per Valentinorū literas ſe habuiſſe retulit. Hæc do. Iam Valete. Victorię. quarto nonas
Iunii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecundo. Dcclxv.

P.M.A.M. Marchionibus.

OB Pōtificē in Hiſpania morantē, crebros habemꝰ curſores. De Galliarū reliqiis Cremo Diſcedunt
nę receptis epręlio, hęc habētur. obſeſſos nr̄i ad has anguſtias traxerūt, vt ciuitate relicta o. s Galli.
liceret abire incolumes. Data eſt venia. dati & viæ cōmites ne detrimēti quicq̄ paterent
eodē tēpore, ſuppetias illis laturus Galliarum Almirātꝰ gradiebatur, audita eorū deditione re
greſſꝰ eſt, nō pſallēs at tripudiās. Ita miſerā relinquūt Italiā. tribꝰ ſibi ſeruatis Caſtellis. Medio
lani, Cremonę ac Nouarię. His abſoluti curis nr̄i, cū integro exercitu Genuam petierunt. Ap Obſeſſi
plicati ad muros circiter idus Maii, ternas per Peſchariæ Marchionem, peditatus præfectum Genue.

&

literas ex caſtris poſitis dux & populus obſeſſi habuerunt.quarum mihi exemplaria venerūt ad manus. Eius mēſis decima nona primas,vigeſima quinta alteras,octaua & vigeſima poſtremas,vt ſeſe dederēt imperatori, ſuaſiuas,hortatiuas,& monitiuas miſit,ne vim paratam expectarent. diem ex die Octauianꝰ Fragoſus dux eorum protrahebat,ęgre ferēs ꝙ imperio priuaretur,& ꝙ aduerſæ factionis Adornianæ iugum eſſet ſubiturꝰ,aut extorris a patria per alienas terras vagaturꝰ. Peditatus Genuenſium dux erat Comes Petrꝰ Nauarrus,multis trophęis cōtra Mauros pręcipue ornatꝰ. Vrbis direptionem minatus eſt Marchio,ne vt peditatus ſoluatur expectent iterum atqꝫ iterum monet.verba dabant.verbis non opus eſſe vltra repetit.diſtulerunt parumper.peditatum ſoluit.de ſpolio ciuitatis ſpem prębet. Audito prędæ ſymbolo veluti famelici leones ad ouium ſepta muros conſcēdunt. paruo negocio,Hiſpani primo, ꝙ ſint agiliores,vbi ſpes lucri mōſtretur,rem perficiūt. Cęteriqꝫ ſequūtur Itali Germaniqꝫ. Spoliatur,diſcerpiturqꝫ miſera ciuitas,quōdam fere vniuerſi maris domina,ſed ſua mole preſſa,intra ſe diſcors effecta,cuiuſcūqꝫ illam adeuntis,pellex & ſubiecta meretrix.quod eſt calamitoſius auditu ab innocentibus & inſontibus ciuibus non abſtinuerūt,quin mille infelices tormentis afficerēt, vti accidere ſolet in tanta bellorum fortuna,vt ab afflictis abditos extorquerent theſauros.Capti ambo duces fuerūt,Octauianꝰ Fragoſus vrbis caput,& Comes ipſe Nauarrꝰ militum, pro rege Gallorum,prętor,ductiqꝫ Neapolim,vbi ſub tuta cuſtodia ſeruantˀ. Admiſſiqꝫ ſunt ad vrbis imperium Adorni, quorum primas eſt Antoniꝰ Adornꝰ. Is dux eſt creatus,& ſedet ī eorum ducali atrio.Sic rotat rota rotans,cui nihil ſtabile,pullulat in ſinu. De rebus Italis iam ſatis.Pontifex in Auguſta Cęſarea quarta huius menſis iduum,Cardinalē Cęſarinum,ad ſe ſua ſponte ac Cardinalis Medicis ſuaſu veniētem, ſuſcepit. Collegium duas miſit commeatibus variis onuſtas naues ad pontificem,cum duobꝰ annulis piſcatoriis, & e moneta ipſius Papæ ſtigmate decuſſa,duplos aureos nūmos bis centum.poſtero ab illius Cardinalis amplexu,Cęſarauguſtanis inſalutatis, per Hyberum,Dertoſiam ſuę fortunæ cunabulū ſecunda Iunii adnauigauit, iratus exiuit,ob queſtorum voracitatem, qui ſub portuariorum ſpecie aperte deprædantur, & mille afficiunt iniuriis peregrinos & adeuntes quoſqꝫ. Clerus Salamantinus pontifici dono miſit precioſum aureum magni ponderis calicem.queſtores,ꝙ non eis calicem manifeſtauerint,quo vectigal eis pręberetur ſtatutum,rapuerunt a nunciis calicem. Iratus in eos Papa ciuitatem ira concitatus anatematizauit. Calicē pontifici attulerunt, excuſſa manu eos reiecit,vt ſuis dominis calicem reſtituerēt,ſi voluntas aſſit,imperauit.A Cęſare rege vir familiaris & regius metatꝰ ex Anglia cum literis miſſus eſt ad gubernatores.quo pacto fuerit ab auunculo & matertera regibus ſuſceptus,gaudens ſcribit, in Dobram Angliæ municipium ſe deſcendiſſe Maii menſis die vigeſima octaua,nobiſcum ſe fore ait quando non arbitrabimur. Altero epiſtolæ capite narrat,fecialem a ſe ac auunculo rege ad Gallorum regē miſſum,inimicitiarum indictiuum rediiſſe. Qua ſignificatione intelligendum eſt concordes fore cōtra Gallum regem, ambobus infenſum.Inſtat alia parte, vt quater mille pedites ad augendum Britani,Angli dico regis exercitum,qui iam cepit vti aiunt in Galliam traiicere, paratis in Flandria decem millibus aliis qui pręſto ſint,vt traducto exercitui iungātur. ſtatuit & ex Hiſpania,quum primū venerit,idem efficere,quo rex Gallus vndiqꝫ ſtimulatus,intra ſuos fines de ſe tuendo cogitet,cęteris in tranquillo relictis. Valete Victoriæ idibus Iunii. Milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſecundo.

Protractio ducis Genu. — Quid ſpes lucri faciat. — Adorni ad miſſi. — Iratꝰ Papa contra queſtores. — Cęſar & Anglus contra Gallum

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcc.lxvi. Beouia capitur.

VNo halitu accipe multa. In horas Cęſarem expectamus,vti ex Britania ſuis met literis eſt pollicitus. A nobis interea de Fōtis rabię captu iam noſti.Beouia eſt arx in parui cuiuſdam fluminis ripa,qua vadoſus eſt,ſita. Cœperunt eam Galli,ꝙ itineris eſſet cuſtos ad commeatus & ſuppetias Fontis rabiæ ferēdas.En de Gallorum poteſtate erepta eſt. Sed audi quali iactura hoſtium res acta ſit & ſuſtentata. Duce don Ludouico a Cueua ducis Alburquerchi filio,paruo negocio primum eſt debellata, quum vero Galli,per eius capturam fore viderent,vt non ſine magno diſcrimine & impenſa traducere, quicquid ad auxilia ferēda Fontis rabiæ pręſidiarii poſſent,magna vi comparata Beouiam adierunt. pręter finium & Baionæ Gallicæ copias,ex ipſo Fontis rabię oppido Germanorum circiter mille a pręſidiis exierūt pedites.tribus tormētariis vaſis quatere arcē cœperūt. Vno grādi canono pręcipue ſubdiui Iacobi Hiſpaniarū patroni nomine cōflato, ſimul cū Fōte rabia perdito.dū quaterēt arcē hoſtes,ſuper eminētē arci occupāt collē Lipuzcani,quorū res agitˀ, duce vno e municipalibꝰ Fōtis rabię primario,eiecto a patria domo. Germani obſidētes,de colle redimēdo cogitarūt,

Irruptio i Germanos

aſcẽderũt ſerptim: e margine ac labro collis ruit in Germanos dux ille cũ ſocijs vix cẽtũ. Saxis derotatis aut deiectis partim, vi telorum partim, Germanos omnes aut trucidarunt aut cœperunt. euaſit nullus. Viſa Germanorum ſtrage, deſerunt obſidionem oppugnantes & fugiũt. A latere ſalit cum equitatu Don Beltranus in fugiẽtes. fuit iactura ingens. In flumine obruti ſunt multi, vadorum ignari. e Germanis ſuperſtitibus ad gubernatores duxere captos tercentum. Ex illis cẽtum ad pontificem miſſi ſunt, vt eorum opera vtatur ad rem maritimam; reliquis bene depaſtis data eſt libertas. Mites in victos Hiſpani nobiles ſunt, vti noſti.

Ingens iactura.

Benignitas i captos

De recuperato canono veteri nr̃o, cũ diui Iacobi ſimulachro, fuit lętitia ſumma inter primarios, deoſculati ſunt, & amplexi, vas illud, millies Don Beltranus, pretor & reliqui militum Centuriones. Eodẽ quo anno ſuperiore fatali die profligati ſunt in Nauarra Galli, ſeruata eſt Beouia. ſed quid? ne lętum quicq̃ offeratur in ebria fortunę taberna, quin mœroris tãtũdem porrigat.

Pręda vini noſtri.

eodem tempore raptata nobis fuerunt a pyratis Gallicis cadorum vini quod ad ſanctũ Sebaſtianum vehebatur millia duodecim. Re Beouiæ fœlicibus auſpicijs peracta, fines Gallicos, cum valida manu don Beltranus adortus eſt. Sancti Ioãnis Luci vicum vaſtauit, ac naues multas quæ ibi erant in anchoris, aut cõbuſſit, aut diſrupit ſubmeriitq;, mox ad Baionę Gallicæ vſq; proſpectum, obuia cuncta deuaſtans, perrexit.

Pręda intra Galliã.

gregum & armentorum ex vicinis lõcis copiam ingẽtem ad ſuos reportauit. Captæ ſunt a Lipuzcanis per idem tempus naues plures.

De comite Mirãdę p rege.

Emulatus aliorum pręclara facinora, tibi Amicus Mirandæ comes, Nauarræ prorex, debellande arcis Maię in quodam Pyrenneorum culmine ſitæ, prouinciam cœpit, quam pręſidio tenebat Don Iacobus Velez Nauarrus Agramonteſiæ factionis eques, nobis auerſus, cum decem alijs nobilibus exulib9. cum ſummis difficultatibus tormẽta ſubnexit, obſedit. primo impetu ſex e noſtris ſcopetarũ iactu peremerunt. directis in obſeſſos grauioribus noſtris tormentis, murorum pars ingens diruitur.

Oppugnatio Maię arcis.

Aſcẽdere tentãtes fortibus animis: diu obſtiterunt obſeſſi. plures nobilium iuuenes qui honoris & nominis adipiſcendi gratia, a gubernatorum curia ierant ad comitem, ſaxorum ictibus deiecti, percuſſiq; grauiter fuerũt. nec euaſit immunis comes ipſe prorex. Inſtantem oppugnationi fere peremerunt. excuſſis tribus dẽtibus vi ſaxorum, e murorum ruina deportat9 fuit. Quũ tandem ſe diutius nõ obſtare poſſe intelligerent obſeſſi, Comiti ſeſe dediderunt. nullo pacto alio a comite conceſſo pręterq̃ de vitæ ſolius incolumitate.

Dedit Maia.

Diruta eſt arx illa, ne vltra poſſet eſſe prędonum aut Gallorum receptaculum. A Maia Athlantis filia, hanc & duas arces alias hiſtoriæ quędam Hiſpanię veteres volunt eſſe nuncupatas. Ad Indos parumper nauigemus, claſſicula eſt aduecta. Munera illa precioſa Cęſari allata miris modis laborata in Valdoleto vidiſti, & hominũ illorum acumen admiratus es.

De potentia Muteczumę.

Intellexiſti etiam de magna illa ciuitate lacunari Tenuſtitana, deq; illius rege Muteczuma potentiſſimo multorum regnorum & procerum domino, quem Fernandus Corteſius illarum terrarum perluſtrator inuitum tenebat in ſuo contubernio. Demum vti fuerint noſtri a Barbaris male tractati & eiecti, maiorique ex parte trucidati (ea eſt prouincia nuper vi armorum, cum auxilio tamen vicinorum populorum, Muteczumæ regis inimicorum recuperata) particularẽ condo de his rebus decadem, quæ veteres meas ſubſequatur. De hoc ſatis. Hac hora qua hęc ſcribo nuncius anhelans ad gubernatores cucurrit: Cęſaris claſſem e maritimis promontorijs eſſe viſam inquit. cito pariet hęc pregnans fama. Pontifex vero ſeſe apparat vt ad vos proficiſcatur. Vale Victorię. Pridie idus Iulij. M.D.XXII.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Declxvii

Appulſus Cęſar

BEatos nos effeciſtis, q Cęſarem regem ad orbis imperiũ, vti coniecturę oſtendunt multæ, natum ad nos perduxeritis. quando vero illum nobis pręſenti numine digito ſignãtes, en illum dicendo, beatiores erimus.

Munera ad Cancellarium.

Cętera Martinus Lupus a Guigniga Ordunẽſis familiaris meus, quem ad te cum munuſculis in obſeruantiæ argumentum mitto. Thuris vnciola, vel ceræ virginis libella contenti ſunt ſuperi. Tu a Martyre conterraneo modico veteri contentus eſto ſucco vitali, quo inter pyrẽneorum rigentes anguſtias carebitis. Si quid vltra comeſtibili prębebitur, lęta ſuſcipies fronte, dantis animũ preponderãs. Si quatuor iſtis mulis ſarcinarijs ad exportanda ſuppellectilia indigebis, vtere ad libitũ.

De literis gubernatorum.

Vulgares epiſtolas quas binas affert ad te a Comeſtabili & Almiranto, gubernatoribus, de meis & fidis & magnis obſequijs erga Cęſarem abſentem, teſtes, Cęſari legẽdas monſtrabis, quibus intelliget, neminẽ vnq̃ ſub hoc habitu meo, principi cuiq̃ fuiſſe magis vtilem atq; ego, in hac tumultuaria inſania populari a paucis ambitioſis excitata, q̃ vniuerſam Hiſpaniam fere contudit in deteriuſq; traxiſſet ni Cęſarem aduexiſſetis. vt beneuolum mihi Cęſaris animum reddas, ea narratione

opto. De fortunæ quidem bonis, quorum ingens eſt Cęſari coactus & officiorum & beneficiorum aceruus, ad ipſius arbitrium diſtribuendus, nil moueor. quod ſatis eſt habeo mihi, a catholicis eius auis relictum, humanæ fragilitatis quippe memor, quanq; mihi breues ſuperſint vitæ dies, qui ſum ſexagenario maior, cupiditati rabidæ finem impoſui. Vale Victoriæ, vbi mulorum & Martini Lupi familiaris mei reditum expectabo, quibus comitibus queam & ego me ab his montibus exoluere, vt ad vos properem, data illorum copia. xviii. Iulii. M.D.XXII.

Mercurius a Gattinera magnus Cãcellarius Petro Martyri Conterraneo Cęſaris a conſilio.

Dcclxviii A Nteq; huc traiiceremus, plures a te literas acceperam, & tuarum & mearum plures video deperditas, in quibus alterne multa ſignificabamus, pręterea ego tibi referebã, auctas fuiſſe res noſtras acceſſu potentis Angli regis. Scripſeram itidem de profligatis iam Gallis ex Italia, & excuſſo illorum acri iugo, Inſubriæ regnum omne liberũ. Nunc libet mihi gratulari noſtram hanc in Hiſpaniam profectionem, quæ tãto inſignior fuit, ꝙ nihil vnq;

Secũda nauigatio Regis. ſecundius acciderit hac tempeſtate nauigãtibus. Quis enim crederet per ſummos ſolis ardores media ęſtate, potuiſſe tãtum Oceani & huius Oceani ſpacium, ſola decem dierum intercapedine tranſmeare! vidimus profecto pręſens dei numen Cęſaris noſtri conſiliis adeſſe, quæ quũ nondũ ad portũ appuliſſemus, nũciatũ nobis eſt ea nuper cõtra Gallos parta victoria prope locũ Fontis rabiæ, de direpto ſancti Ioannis luci vico tot captis ibidem aut ſubmerſis nauibus. De deſcenſu pręterea claſſis Anglicæ in minorem Britaniã, ac deuaſtatis in Gallia multis oppidis. De Gallo rege mox per totam Galliam debacchãte, ac iam res Italicas deſperãte,

Furit Rex Gallus per regna ſua. atq; vt reciſis fumis lugente, proxime vero de recepta Maria. Quæ omnia neceſſe eſt diuinis accepta conſiliis referamus, quibus huic noſtro conſumatæ prudentiæ principi conſumatũ orbis regimen demandatum eſt. Cęterum dum tantũ in publicis efferor, obliuiſci tamen priuata nollem. Supereſt enim, neq; in vltimis quidem erat, vt tibi gratias agã, & non vulgares. ꝙ tam opportuno tempore tuum hominem miſeris ad me rebus omnibus inſtructum. Nam iumenta, quibus indigebam maxime, & ea nec vacua quidem, vidi libens. Nec minus gratus nũcius ipſe tuus, cui optime nota eſt hęc regio Cantabrica. vtemur eo duce, donec ab his mõtanis latebris eximamur, literas a gubernatoribꝰ ad me directas Cęſari patefeci, grata ſuę Ma-

Gratus Cęſari autor. ieſtati tua reddidi obſequia. Quãdo apud vos erimus, noſces me operam nauaſſe debitã. Hoc tibi perſuadeto, neminem vnq; te habiturũ quem ſtudio, gratia, & autoritate mihi pręferri velim: & ſi tua munera gratioſum fuit accipere, multo mihi iucundius repenſando fore. Interea vale ex oppido ſancti Andreę. xxii. Iulii. M.D.XXII.

Infra vero. Tuus vti ſolet cõterraneus, Mercurius a Gattinera.

Dcclxix. P.M.A.M.Marchionibus.

A Ccipite iam tandem regem Cęſarem. pręteriti menſis die decimo ſeptimo portum cœpit. Cętera per literarum magni Cãcellarii exemplar cognoſcite, quæ ad vos mitto vna cum originali hoc, gubernatores ilico diſceſſerũt. Morabor ego dies pauculos mulos expectaturus, quos ad Cancellarium onuſtos miſi. Ad regem nunc. peditum Germanorũ ſecum adduxit millia quatuor. In ſancti Sebaſtiani pręſidio contra Fontis rabiæ raptores Gallos, loca-

De Petro Girone & P. Laſſo. buntur. Don Petrus Giron & don Petrus Laſſus audito regis deſcenſu in Hiſpaniã, nuſq; apparent, quo tetenderint ignorat̃. Intellexerũt nanq; Cęſarem magis ſeuerum q̃ mitem venire in eos, qui ſeditionibus popularibus pręteritis fomentum pręſtiterunt. Septimo Kalendas Auguſti mouit e portu Cęſar, per inuias rupes & aſpera Cantabrorũ in Pyrenneis iuga atq; Aquilarem Campoam Hybero fonti proximũ. Palentiam vrbem in huius mẽſis nonis per-

Laus Caracioli apũ Cęſarem. uenit. A pontifice legatum ducit comitem protonotariũ Caraciolum. Neapolitanum nobilem, virum a cunabulis primis apud Cardinalem Aſcanium in earum magnarum actionum vigilem, mox perpetuo tractu apud pontifices exercitatum. hinc prudente, experientia nãq; rerum ea eſt quæ ſapientes homines reddit. huius viuaci conſilio, in ſuis rebus afflictis Cęſar ſibi deuinxit Leonem põtificem, & a petitis induciis cum Gallis abſtinuit. Vnde Gallum Mediolanum & Tornacum amiſerunt, & a centum millia ducatorũ tributo ſuper regno Neapolitano ſe Cęſar liberauit. Flandrięq; ac Artoſii reſorto: de quibus late ſcripſi in cõuentu Cale-

Orator Venetus. ſio. Venit & a republica Veneta orator, licet inimica. Nobilis Gaſpar Cõtarinꝰ vir omni genere literarum illuſtris, & moribus egregiis ornatus. Ab his ego habebo quæ ab heſteris afferentur regionibus, voſq; a me. Valete ex vrbe Victoria ſexto idus Auguſti. M.D.XXII.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino. Dcc.lxx.

FOrte miraberis,cur a duodecima Kalendarum Auguſti nullas ad te dederim,rara profe
cto ſunt,quæ a me optãtur,magis q̃ tibi ſatiſfacere.Abiit inſcio me curſor vnus,ab eo
tempore,vno igitur faſciculo plura ligabo. Turcharũ principem ais Rhodo cum exer=
citu,quali ſolet in hoſtes,petiiſſe.Ad medullam vſq; lęſit tibi amicos omnes id nũciũ.Opta=
tos inde non expectamus ſucceſſus,ob Chriſtianorum principum diſſidia,& ſęuam ambitio
nis & auaritiæ illos excitantium rabiem.Deus faxit vt aliter eueniat q̃ ſuſpicemur. De ponti= Papa verſus Romã.
ficis vero motu ex Deturſia Terraconẽ,nulla eſt mihi ſcribendi cura. Illum iam forte Romæ
habetis,quandoquidẽ ad nos iam peruenit,qui Genuæ illum nuncius reliquerit.A nobis ar=
bitror me alias ſcripſiſſe Gallicos fines fuiſſe grauiter ab Hiſpanis infeſtatos,direptoſq; fuiſſe
vicos plurimos,cum ex Baiona Gallica non audeant eorum pręſidia caput exerere,ne illis ac
cidat,ꝙ ſępe in re bellica ſolet euenire,vt victis admixti profligatores,patentes vna portas in
grediantur.Horrẽdum audi aliud exẽplum.Iunctæ popularis procuratores,in oppido Tur= Jugulati
deſillarum depręhenſi,quando proceres oppidum de Iuncterorũ poteſtate vi armorum exce Junctę proceres.
perunt,popularis leuitatis fotæ ab eis pœnas luerunt. In municipio Methinæ campi iugula
ti ſunt numero ſeptem.Don Petrus vero Maldonatus a genitore,a matre Pigmentellus,Bene
uentani Comitis nepos ex ſorore,in arce Simanchea detruncatus eſt.Is ad Iuncteros Salamã=
tina duxerat auxilia.propius accedamus. Nudius quartus qui fuit a Kalẽdis Septembris dies
ſeptimꝰ Cęſar Valdoletum ingreſſus eſt.poſt paucos inde dies ab Indis & orbe nouo immo
& nouiſſimo literas habemus.Meminiſſe te oportet Barchinonę in noſtro ſenatu rerum In=
dicarum fuiſſe ſtatutum,vt quinq; naues ad inſulas aromatum altrices quęrendas,ſub pręto
re Portugallico Fernando Magallanes deſtinarentur,ꝙ is Magallanes quinquennio verſatus
fuiſſet in Collucuteis,Cochineis,& Canenoreis nundinis,ad quas ex illis inſulis equatori vi=
cinis aromata per inſularum cõmercia vehebantur. Ierunt Magagliano ab inſularibus qui=
buſdam bello exagitatis interfecto,quatuorq; reliquis e claſſicula quinq; nauiũ deperditis,
vna tantum regreſſa eſt,dicta Victoria cribro terebratior.triẽnium in ea cõſumpſit nauigatio Victoria nauis.
ne.Particularem videbis de hac re ac diffuſam & admirabilem narrationem,quia vniuerſum
ambiuit orbem,ſolem ſemper ſecuta cadentem. Nunc vale ex Valdoleto tertio Kalendas Se=
ptembris.M.D.XXII.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcc.lxxi

EX Victoria Palentiam vrbem cõceſſimus,inde ad Valdoletum Cęſar cur iam traxit.Re Juit ad matrem Cęſar
ginam matrem in Turdeſillis manentem,ęternũq; manſuram,adiuit quarto nonas Se=
ptembris.In diem quartum ad nos regreſſus eſt.Sed paulo poſt iterum rediit,ad funera
lia ſui genitoris Philippi regis celebranda,cuius adhuc reſtat ibi corpus inhumatum,Regi=
na id volente.In pheretro tamen & diuinis ſacris comitatus regali more.Pontificem ex Terra
cone vela feciſſe intellexiſtis per exemplaria earum ad archiepiſcopum Cuſentinum,ad quẽ
a vobis aliquãdo diuerto ſermonem,neq; enim amicorum ſum adeo expers,vt vos habeam
ſolos intra mei pectoris domicilia incluſos.A pontifice vero nũciũ habemus ex Genua.Dux
Mediolani & Proſperus Columna,Marchio etiam Peſchariæ cum nobilibus quibuſdam,
Genuam,audito pontificis acceſſu,per equos diſpoſitos euolarunt.pedes illi in obſeruantię ac
adorationis argumentum ſunt de more deoſculati.Ab Genuenſibus pontifex fuit cum incre
dibili gaudio ſuſceptus,prębitis illius reipublicæ nomine impẽſis & multiplicibus donis.
per Tibridis alueum cum triremibus quarto Kalẽdas huius menſis in Vaticanũ cliuum,põ=
tificum atrium in vrbe nullo comitatu expectato,ſe incluſit. In tertium inde diem qui domi In Vaticano Papa.
nicus fuit,ad Lateranenſe palatium cum ſolita cardinalium comitiua,vti moris eſt,ductus,tri=
plici fuit Tiara coronatus. Ecce qui paulo ante Louaniæ tantum decanus erat,nunc in excel=
ſo rerum throno ſedens grauibus iam curis peſſundatus eſt. Qui prius fęliciſſimus & ſine
ſolicitudine viuebat,ex paruo bibens fonticulo,non minus ad oblectationem & ſaturitatem, Graues põtificũ curę.
q̃ ex illo vaſto flumine Gange atq; Hiſtro maiore ſaturabatur.Miſereor iam illius oneri,quia
vir bonus eſt a natura,ſed rerum ea experientia nudus,qua eſſe oporteret earum rectorem ha
benarum,noſtra pręcipue tempeſtate,qua ex principũ turbatis animis ruũt omnia. A vafris
ſuis Cardinibus,aut agitabitur vti pila,vel nihili fiet.eſt quippe mos eorum vel odiſſe pontifi
ces,ꝙ eos viderint ſibi paulo ante pares,vel deridere cũ vehementi cruciatu,deſiderantes vt ad
ſuperos breui proficiſcantur.A longioribus trahamus hiſtoriæ filum. Pannoniæ regem aiũt De Rege Vngarię.
cum aliorum Borealium principum auxiliis profligaſſe ter copias Turcharũ,inniti q; vt Bel
gradũ reſtituant,id ſero futurũ arbitror.Non ſunt eius leonis fauces hebetes adeo,vt facili tra

ctu q̄at raptatꝰ agnus euelli ab eis. Immo a ſuperis petēdū eſt, vt ſatis illi factū videat̃ amiſiſſe Belgradum. De Rhodo quippe magis timemꝰ ꝙ de Belgrado ſperemus. Ad nos pedē trahamus. Epiſcopus ille Palentinus magiſter Mota cōcionator egregius, Cęſari ad aurem acceptiſſimus, veniens a ſolo ſuo natali Burgenſi, ęger tamē, in itinere recidiuauit & naturæ cōceſſit, inuitus aut libens vos iudicate. liber iam eſt effectus a rerum humanarū cruciatibus. his præcipue quibus in fortunę rota rotante ſedētibus maiorē aſſequūtur. Valete ac diſcite vana eſſe omnia q̄ ſub orbe lunæ iacent. Ex Vallcoleto vndecimo Kalendas Octobris. M.D.XXII.

Mors Palentini epiſcopi.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcclxxii Dimidiam fere iſtius Romanæ curiæ partem ais, non mediocri delectatione affici, quādo meas illis literas idiomate qualicumq; ab his extremis orbis regionibus oſtendis. Ieiu nos alias victuros inquis & harum rerum Occidētalium expertes, quia nemo ſub hoc Heſpero curam hanc ſumere ſtudet. In pręſentiarum ergo quid aſtrorum ira, terremotuum, & fulgurum, cœlorum armamētariis exhauſtis, in his partibus excuſſerit accipito. Almeriam, volunt aliqui Abderam dici, eſſe maritimam vrbem inſignem in regno Granatenſi noſtri. Et arcem & illuſtre templum antiſteum ac cœnobia cuncta terręmotus diſcuſſit, & lapidibus in fruſta confectis funditus euertit. proh rem horrendam, proh caſum inauditū. e ſacerdotibus diuinis miniſteriis incumbentibus lapſa moles obruit multos, & vna cum parētibus natos, cum dominis ſeruos, domorum ruina viuos in propriis natalibus ſepeliuit. quid magis miſerandum accidit vnq;? e domibus vnius integræ ciuitatis, vix euaſerunt duæ. vnam tantū aiūt alii, quia concuſſa reſtiterit altera. quo maior, quoq; validior erat domorum ſtructura, eo facilius tremiſcēs cadebat. Qui fletus ſuperſtitum? qui gemitus? qui puerorum & fœminarū eiulatus in tanta eſſe potuerit calamitate coniectator? Neq; his cōtenta rabies illa fuit. Ab eius infœlicis vrbis vicinis montibus in vallibus, qui vulgo Alpuxarenſes dicuntur, fluuius labit̃ fere toto anno citra alluuies vadoſus. Erant eiꝰ ripæ vicis municipiis & vrbeculis refertæ, propter ſoli vbertatem, & aeris temperatam gratiam, amœnis adeo, vt perpetuo illic fruerentur autumno. Omnia in puluerem vis illa contriuit. e populis euaſerunt pauci, ſiqui ſuperfuerūt cœlo teguntur pro domibus attoniti tāto malo. Octoginta loca collapſa feruntur in eo tractu. Granata & ipſa regni caput, non euaſit immunis ab ea labe, Alhambra regia ſedes, miris modis cōſtructa cōtremuit. Primariis illius turribus hiatu vaſto apertis. Aedes magnifica illa templo maiori contigua, catholicorū regum ſepulchrum, ſi non cecidit, a caſu tamen vix euaſit, decidere in ea ex concuſſu ſaxa plęraq;, rimiſq; nunc alicubi patet ingentibus, paſſa eſt ea ciuitas iacturam in domibus aliquibus. De Bacia illius regni vrbe alia, idem referūt. Campanarū turres adeo fuiſſe furore illo exagitatas, vt per ſe campanæ ipſæ, ac ſine miniſtrorū dextris concuſſæ, inſonuerint. Audi aliud non minus, ſi non ita pernitioſum, admirādum tamen. Eſt ab vrbe Guadixio Granatenſis regni & ipſa, qua itur Almeriam, iter vaſtas inter rupes & montanas ſcabredines: Ex montium concuſſu iunctæ ſunt rupes, vnde quęrenda eſt aliunde via. Alibi aiunt in hiſdem montibus Alpuxarenſibus, fontem pice nigriorem e rupe quadam ſcaturiſſe, apud quam nullæ vnq; aquę viſę fuerāt hactenus, lacerto virili craſſiorē. De Vera eiuſdē regni vrbe, quæ anno ſuperiore, fragorem eſt eundem paſſa, quid dicam? horrent iſta narrando viſcera. neq; domus vlla, neq; munitiſſimæ illiꝰ arcis ſignum relictum eſt in ea, ac ſi nunq; ibi ſtructum quicq; fuiſſet, deſerta facta ſunt omnia. Merſa & ſunt alibi, de quibus nullum extat veſtigium, vti de plęriſq; ſummerſis inſulis autores egregii ſcriptum tradiderunt. In Caſſiteridibus inſulis, quas Portugalenſis earum poſſeſſor, Azorum inſulas nuncupat, quæ acciderint, audito. Vnam ex eis eodem actam terręmotu, aiunt exiliiſſe in altum, partemq; illius voratam aiunt pelago, partem aliam cum ſyluis & arboriferis montibus proiectam ad ſtadia multa. In alia ex eis, montem inquiūt e loco ſuo ſerptim delapſum, obruiſſe oppidum celebre nomine Villaregale, neq; vltra veſtigium apparuiſſe. Cętere contremuerunt tantū, domorum & habitatorum iacturam perpeſſæ aliquam. In Africa etiā & in promontoriis & ſcopulis, cū horrendo pelagi mugitu, eadem eſt operata cœlorum ſęuitia. Mauritania & ipſa in internis dāna paſſa eſt ingentia. Acciderunt hęc paulo poſt idus Septembris. quid nobis hęc pręgnātia portenta ſint paritura, iudicato, de re tam infenſa iā ſatis. Vale ex Valdoleto. vbi tu paulo plus annis duodecim vitam egiſti non ingloriam tertio Kalendas Octobris. M.D.XXII.

De terrę motu Almerię.

Miſerāda ruina.

Capella regia.

Mira de Azorum inſulis.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcc.lxxiii. Varias accipite, quibus labra confricetis, acridulas dapes. Roma graui peſte vrgetur, pōtifex, ob id in Vaticano palatio incluſus Papa Cardinalium efflagitationi non cedit,

Papa incluſus.

de loco mutando ab ea contagione libero. A paucis viſitur. Turcharum princeps, qui Rhodon contundit, obſidetq́ꝫ, ad terram ferat in Grecię cōtinentem: ꝙ bis ſuę acies oppugnatrices a propugnatoribus Rhodianis, licet cum ingenti iactura, reiecti fuerint: vehementer excāduit, inflammatus ira, regreſſus eſt in inſulam, & trans collem ab ipſa vrbe obſeſſa parum diſtantem, tutus a tormētorum iactibus, ſua locauit tentoria caſtrenſia, inde non diſceſſurus vt ait re infecta, vel exercitu Chriſtianorū, qui eum inde propellat, accedente validiore. Per leues biremes dictos Bergantinos, quę per hoſtium claſſem facile noctu dilabuntur, ſolicite poſcūt auxilia obſeſſi, ſatis de Rhodiis afflictis. Fons Rabia nos propiꝰ vrget, paucis ante diebꝰ Galli, frumentarię rei quędam nobis mari vecta rapuerunt heminas quę vehebātur ad noſtros: e contra noſtri quicquid Galli ad ſuos iam, pre rerum caritate lugentes, multo maiora interceperūt, ſunt rei bellicę vices, vt qui hodie pſallit, cras vno ſcalpat digito caput. Aliud habeto te. Audiuiſſe vos ſuccincte arbitror, de repertis inſulis aromatum altricibꝰ a Caſtellanis. Res hec Portugallicum regem remordet ad intima. Suburbana eſſe Malachę, quam pleriq́ꝫ putāt auream eſſe Cherſoneſſum, rura dicit Portugallicus, ꝙ vicinę ſint, indeq́ꝫ per inſularum commercia deferātur ad Malacheas nūdinas. poſſeſſę rei manutentionē Cęſar producet in mediū. Intra ſuos limites aſſignatos ab Alexandro pontifice, rex Portugallię arguet, contentio exorietur: vti graduum latitudo eſt facilis, ita longitudo difficilis diſceptabitur, cōcludetur ſero. Leguleiorum argutiis & contra poſitorum pelago, in re tanta non ſtabitur. Sunt eorum cauillationes aranearum telę. Quo nam vero pacto triennio cōſumpto claſſicula, de qua puto vos non ignorare, paralellum circuierit integrum, proras ad Occidentem ſolem vertens ſemper, donec ad Orietem illarum vna gariophilis onuſta redierit, & in eo diſcurſu diem vnum ſibi defuiſſe repererit, quę duo ſtomachis exilibus impoſſibilia videbūtur, per eius rei ad vnguē diſcuſſam narrationem, aliquando videbitis, decadem nanq́ꝫ formo quartam tribus meis de orbe nouo iam dudū calcographorū opera in vulgus emiſſis, ſucceſſiuam, de hiſce rebus nouis ad pōtificē dirigēdā. nūc ſatis. Valete ex Valleoleto pridie nonas Nouēbris. M.D.XXII.

Obſeſſio Rhodi. — Belli vices — Contentio de Maluchis. — De orbe ambito.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino. Dcc.lxxiiii.

HAEc tua ſunt, quę in Hiſpania eueniunt. In Kalendis Nouembris e tabulato in ingentis platee centro erecto, Cęſar per pręcones & ſcribas edictū ſuper inſanis motibus popularibus protulit huiuſmodi. Quoniā populi ſuo contenti, vitam agerent quietam, ſuis quiq́ꝫ artibus, aut agriculturę ſeductoribus deficientibus intenti, ex innata ſua clemētia Rex noſter electus Imperator, populis omnibꝰ errores in eo caſu cōmiſſos remittit. Seditionū vero autores, in lęſę maieſtatis crimen incidiſſe promulgat. Ad numerum vſq́ꝫ ducentum ſe ptuaginta ſuis nominibus nuncupati, ei ſententię ſubiecti ſunt. Saluaterrę Comes & Zamorenſis Epiſcopus, ac don Petrus Girō. cū don Petro Laſſo a Vega, Garci Laſſi filio & Ramiro Nunio Guzmano, cum vniuerſa eius domo ac filiis vno excepto, primos aſſecuti ſunt tātę labis ictus. Cęteri ex Salmantica, Abula, Toleto, cum doña Maria Pachieca Ioannis Padillę iugulati vxore, ſuiſq́ꝫ ſectatoribus, ac Valdoleto, cęteriſq́ꝫ huius demētię receptoribus locis, ꝙ humilioris ſint cōditionis, tum procuratores tum ductores copiarum, & in ipſis vrbibus ac municipiis ad populum in ea inſania ſuſtinēdum, cenſuſq́ꝫ ad alendum exercitum exigēdos, pretermittunt, ꝙq́ꝫ tibi minime ſint noti. Horum facultates fiſco, capita vero nobilium gladio, popularium ligno triplici adiudicauit. Ad alia iam, poſt regis Portugallię obitum, ilico Cęſar Caprenſem Comitem & epiſcopum Cordubenſem don Alfonſum Manrrichum, ad ſororem relictam viduam, donā Leonoram ad ſe reducendam deſtinauit. Addidit illis Comitem doctorem Caprerum Aragonicum e ſenatoribus vnum, quo ſi opus fuerit agere quicq̄ꝫ iuridicum, aſſit qui leges nouerit. Ad hunc vſq́ꝫ diem in vrbe Pacenſi quę vulgo dicitur Badaiozum, Portugallicos fines tāgente morantur, ab Rege nouo nō admiſſi, vt pretereāt in ſuos terminos: neſcitur adhuc quid cauſę inſit. Doctorē tamen illum ſolum accerſiuit. quę cōcludentur, ab illius noui regis oratore, qui ad Cęſarem venit, & proximus iam eſt, ad vnius iter diei ſentiemꝰ. Aiūt multi iuuenem regem amore intimo affici erga nouercā, cupereq́ꝫ vxorē, hec vulgo ferūtur. Sapido iam ferculo aures demulce. Ad Portugallenſium inſulas Caſſiterides vulgo Azores tres appulſę ſunt ab Fernando Corteſio Iucatanarum & nouiſſimorū aliorum orbium ſubactore naues. De theſauris illarū ſed de ornatibus precipue ac veſtibus diis eorum dicatis, q̄ꝫ varię ſint ab illis, quas ab eodem miſſas in Valdoleto vidiſti, affectibus intimis referunt, & precio & decore ab illis in immenſum differre aiunt, qui vna ex tribus aducti ſunt, duas nanq́ꝫ reliquas pre metu Gallorum pyratarū in dictis inſulis pedem fixerunt:

Edictū Cęſaris ō Iūcteris. — Quiꝫquot damnati. — Naues a Corteſio.

octingentorum millium ducatorum valorem in illis afferri audent dicere,ſi ſunt ergo donec
ad eas aduehendas alia claſſis ex Hiſpali mittatur,quæ iuſſa eſt parari,edocti nanq́ ſumus exẽ
Rapta nauis. plo moleſtiſſimo quod nos vigilantiores efficiet,niſi nos fortuna obcęcauerit. Anno quippe
ſuperiore Florenus quidam Gallus pyrata nauim vnã ab Hiſpaniola venientem,auro ad ſum
mam octoginta millium dragmarum, vnionum vero libris octũcialibus ſexcentis & rubo-
rum ſaccari duobus millibus rapuit. Trium nauium harum princeps venit Ioannes Ribera
Fernandi Corteſii mittentis a ſecretis,qui Fernãdi Corteſii heri ſui nomine dimidiam illorũ
numerum partem eſt Cęſari donaturus, reliquam Cęſari donabũt duo alii procuratores ma
giſtratuũ & militum terrarum illarum nomine.hi duo cum nauibus reſtant.Ioannes Ribera
tentare cum illarum trium vna,fortuna ſtatuit & euaſit,quæ hic afferat alias habebis,nõdum
exoluit quas affert capſas,ſuas tamen,ad regem nihil ipſe.In tribus illis nauibus tres afferebãt
De tigrib9. a paruulis,in ſua quanq́ cauea tigres enutritas. Vi tempeſtatum in vaſto Oceano vna e caueis
noctu aperitur parumper. Sũmo conatu tigris tabulas diſcuſſit,exiuit in homines nil minus
ſęuiens,ac ſi nunq́ hominẽ vidiſſet quęq́.obuios affecit vno ictu vulneribus crudis quinq́.
experrecti comites quadrupedem feriunt haſtis,perſecutã in mare deiiciunt:ne idem accidat,
in ipſa cauea ſecundam telis tranſfixerunt,vnam ergo tãtum deuehunt,quam faxit deus vt cũ
rebus aliis pyratarum euadat fauces,ſunt nanq́ iam nimium alia pręda pellecti,cum qua vi-
Pellecti pręda pyratę. res collegerunt validiſſimas adeo,vt iam nequeamus noſtrum Oceanum tuto pernauigare.de
his aliquãdo latius,quãdoquidem Romanæ curiæ gratas eſſe meas de nouis orbibus enatanti
bus,qui latuerunt hactenus Oceano merſi,narrationibus.Iam vale ex Valdoleto decimo ter-
tio Kalendas Decembris.Milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſecundo.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

DE Archiducis Auſtrię infantis Fernandi,veſtrorum regnorũ hęredis,Cęſaris Germa-
Dcclxxv ni rebus geſtis,optas intelligere. Id iure quidem, obſeruaſti a cunabulis illum tu, & ab
adoleſcentia ille tua nõ vulgari te amore dilexit. Ab eius curia literas habemus,eas mi-
hi familiaris eius,nomine Salinas,qui agit apud Cęſarem fratrem eius negocia,ſemper oſten
Cęſaris fides in fratrem. dit.Hoc primum ſcito, quo delecteris.Cęſar fratris genium noſcens,fidenti erga ſuam ſereni
tatem vſus eſt magnanimitate. pręter Auſtriæ ducatum & Tirolis ampliſſimum comitatũ do
minatus auitos,plures alios impartitus eſt,& in regno Neapolitano ducatorũ octoginta mil
lium annuos condonauit redditus,vti catholicus rex Fernandus eorum auus teſtamento reli
querat.Poſt fratris Cęſaris diſceſſum ad nos, Germanorum conuentibus intẽtus in Nurem-
Cõuent9 in Germania. berga,principes & rerum publicarum magiſtratus,de cõmunibus commodis conſulturus,
accerſiuit,vrgẽtibus neceſſitatibus prępoſitis,de Turcharum inſolenti rabie in Chriſtianos,
deq́ latronum & viarum ac itinera interſecantium craſſatorum,qui nil tutum relinquunt,ra
pinis,vnde commercia nundinęq́ ceſſant, ſuppetias ab eis petit. & militum & pecuniarum
auxilia pręſtiterunt. Quibus habitis intra paucos dies facinoroſorum omnium principem
Franciſcum Sichinum,qui vicinos omnes cum ſicariorum & vagãtium manu collecta per-
turbabat,& plauſtra nundinaria mercatorum Empertiam,quæ vulgo dicitur Anuers,mer-
ces vehẽtia ſuis incurſionibus deprędabatur,ad manus habuit:fecitq́ meritorum pœnas ſu-
bire.Is Franciſcus Sichinus vagus & omni ſcelere imbutus, Lutherianæ dementiæ fautor.
Iſq́ fuit qui Cęſare bellum contra regem Gallum gerente, quotidiana dicitur multa millia
Cauſa periculi Cęſari ſtipendiorum militarium ſuffuratus,ꝙ peditatus vniuerſi Germanici ductor eſſet,vnde Gal-
lo rege poſtmodum vrgente Cęſarem,in Valentiana morantem,e quadraginta peditum mil
libus,habito cenſu,millia vix ſex reperta fuiſſe dicuntur, quæ res ad extremæ ruinæ calcẽ im
mo & vitæ diſcrimẽ traxit Ceſarem,actumq́ de Cęſaris autoritate penitus fuiſſet, niſi Gallo
rum regem deus in congreſſu obcęcaſſet,miraculo id aſcribunt quotquot interfuerunt.Præ-
clara & alia geſta non pauca de ſua ſerenitate referunt,inter quæ duo notanda. Turcharum co-
piæ ingentes ſub eius vmbra cum parua manu profligatæ fuerunt, in Tranſiluania & Vala-
chia,deditq́ operam vt Leutherii ſectatores quidam comburerentur,librariis,qui venum te
nebant Lutherianos libros,eliminatis.Iam ſatis ne te longa fatigem epiſtola. Ex Valledoleto
duodecimo Kalendas Decembris.M.D.XXII.

Dcclxxvi P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Moleſtia fontis Rabię. CRebra ſignificatio tua,ꝙ meis epiſtolis viri egregii delectentur,cogit ne a te diuertã. hoc
primum,fons Rabia non fons rabidus, vti nec ſine vultu flãmato, dici debere latinato-
res cenſent,in Oceano Cantabrico municipiũ raptatum a Gallis,nos vrget maxime. propte

rea frequenter ad eos labores tendit ſermo noſter. Variis claſſibus Galli tentarunt ſepe ad in-
cluſa eorum præſidia ſupplementa importare. reiecti ſemper a montanis incolis fuerūt, qui,
vti noſti, bellis maritimis ſunt aptiſſimi. A profligatis ampla ſpolia ſæpe retulerunt. Nouum
addam. Habitatores eorum littorum genus nauiū habent non magnarum, nuncupatū Za-
bras, remis & velis aptū. Audent quaſcūqꝫ nauium moles impetere, ꝙ ſpondas habeant Za-
bræ non altas, grandiū tamen tormentorum capaces, ita vt Zabræ Gallicarum ab imo qua
tiant latera, Gallicę vero ab alto non ita colligere Zabras queant. Don Beltranus, noſtrorum
prætor præſidiorū, ſentit in Gallia parari magnum exercitum, vt ſuis obſeſſis ac ſumma re- Paratur
rum egeſtate laborantibus, dominꝰ de la Paliza, Gallorum finiū tutor ſuccurrat, ꝓpterea pe- exercitꝰ in
tit anxie ſuppetias. timeo magis q̄ ſperē, quia noſtri, licet animo polleant, ſunt numero pauci Gallia.
& iā præ vigiliis & hyeme rigida feſſi, & tepide nos prouidemus illorū poſtulatis. Ad alia. In De Betice
vniuerſa Bethica intellexiſſe arbitror te, neqꝫ herbulam pre ariditate anno ſuperiore pullulaſ penuria.
ſe, vnde quadrupes ferę ad vnum interiit omne, de hominibꝰ quoqꝫ non parua copia prę fa-
me exhalauit animā. hoc anno fœta eſt vbertate fœcundata. Cæſar vero ſentiens Galloꝝ regē
neqre validas vires abſqꝫ Heluetiis comparare, duos mittit oratores, ad eos vel ad ſe trahendos,
vel ſaltem retinendos in fide. Raphaelē Medicem Leonis papę affinem, & doctorē Brandum Oratores ad Heluetios.
Germanū literis & egregiis moribus ornatū virum. prouiſum & eſt vt Hieronymꝰ Adornus
ad Venetos idem acturꝰ eat, vt a Gallis Veneti, priuſqꝫ in Italiam Galli traiiciant, diuertant,
Clari eſſe ac ſublimis ingenii aiūt hunc virum. Aliud accipite, quo magis delectabimini Ro-
mani curiales. Dux Fernādus Calaber, a Xatiuano carcere liberari iubet. Ad Cęſarē veniet. Dux Calaber liberat
In feris Valentini regni motibus prudentiſſime fortiqꝫ animo ſeſe geſſit. Nōne & hoc refe-
ram? fuit iuueni carcer auito regno, meo iudicio, vtilior. In eo receſſu nō electo, effectꝰ eſt theo
logice ac philoſophice doctiſſimꝰ, in fluctuanti autē regno, agno pingui, a lupis, vrſis & leo
nibus carnificiniſqꝫ animātibus omnibus, tantopere concupito, ne vnā quidem vixiſſet vi-
uens tranquillā horā, & iam tædio vitę confectus ſubterraneas habitaret cauernas. Iam Vale
de huius anni geſtis nil habiturus vltra. quę rabidus & pręgnans tertius & vigeſimus pepe-
rerit ſi vixero intelliges. ex Valdoleto pridie idus Decembris. M.D.XXII.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS SEXTVS. ANNO. M.D.XXIII.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi. Dcclxxvii.

QVæ fata ſparſerint aſtrorum influxus anno ſuperiore de mani
bus elapſo, per meas ad te, perqꝫ multarum exemplaria intelle-
xiſti. grauidꝰ eſt hic volitans tertiꝰ & vigeſimꝰ, quos fœtꝰ emit
tet, ēbriones aut maturos eos habebis. De āni p̄teriti calce erūt
excerpta, q̄ nūc referā, cum fronte p̄ſentis allata. Roma peſte vr
geơ adhuc. pōtifex incluſus latet, raro caput exerit, raro hinc
conſpicitur. Ardentiorē mallent Romani. vir quippe bonus eſt Romana
& ſi quē noſtra tempeſtate ſanctum optauerimꝰ, is erit eo nomi- peſtis.
ne dignꝰ. Sed noſtra hæc tēpora mores alios expoſtulāt in ſum
mo Pōtifice. Audent propterea ingenia libera, publica infige-
re poſtibus adagia in illum, purpuratoſqꝫ illius collaterales, in
dirigenda Petri nauicula naucleros. Quos fere omnes ſub ma-
giſtri Paſquini prętextu, per epigrāmata & rithmos ac verſus hic, per ſolutas orationes alius, De adagiis
mille maculis intingunt. Tanta ne labe contacti ſint, vt pręruptis habenis ita calami ſoluan- ſatyricis.
tur, iudicent alii. nolo ego mea ſcrpta nigris adeo thetis inficere. Iubebat pontifex vt Paſqui De paſquino.
ni ſimulachrū illud marmoreum, cuius collo libelli appendebant, in Tibrim mergeretur, ſe
quenti prima luce repertum eſt carmē infixū inquiens, multo plura ſub aquis locuturū, quā
doquidē & ſub aquis rana coaxat. Repertus & fuit haſtatus ad duellum prouocans dicere au-
dentes vrbē habere Pontificem, ꝙ ſe paucis oſtendat, parumqꝫ negocietur. De Paſquino qui

nemini parcit ſatis. Veneti, poſt Leonardi Loredani ducis obitū, Antonium Grimanum Grimani Cardinalis patrem elegerant. Annum agebat quintum & nonageſimū, conceſſit & is naturę, cui⁹ loco ſuffect⁹ eſt Andreas Grit⁹. ſuſpicamur hūc, Galli regis partes ſuſcepturū, quia ſit in eum regē procliuior. Nouimus tn̄ Venetorū mores, eam amplectentur partē, quę ſuis rebus magis conducet, nec in huiuſmodi caſibus, ſuo duci adhęrent, aut eius admittitur ſuffragiū. Hieronym⁹ Adornus noui ducis Genuēſiū frater ad eos miſſus orator, qd animi habeant prope diem extorquebit. A nobis Galli obſeſſis in Fonterabia ſuccurrere nituntur, magnas comparant vires, noſtri obſtare conabuntur, quid fortuna conſtruat, quæ res humanas ita concutit, cito euomet. Valdoleto Nonis Ianuarii. M.D.XX.III.

De Venetorum moribus.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcclxxviii.

Mutatio ſenatorum.
Raphaelis naufragiū.

A Nobis quæ in anni tertii ac vigeſimi veſtibulo ſcatent, accipito. Cęſar noſter domum regiā reformauit. Mutauit in ſenatu iuſticię quoſdā de ſecretariis. Lictorib⁹ metatis per ambitū corruptorū tempore euectis, abſtulit plures. Scripſi alias Raphaelem Medicē & doctorē Brādū ad Heluetios fuiſſe deſtinatos oratores. In fœlix Raphael naufragio periit. Brandus quia natator erat, euaſit. obruti & multi alii. Ex Fontis rabię loco qui nos cruciat, littorales noſtrę veniētem claſſem aliam Gallicam, in obſeſſorū auxiliū, qui iā extrema laborāt omnium rerum penuria, pſligarūt. Pręhēderūt Zabras quatuor & Galleonē vnum cū opimis cōmeatibus & munitionib⁹, claſſis illi⁹ pręfectus capt⁹ a noſtris, de Paliza prætore ſummopere conqueritur, quia ſuas terreſtres copias, promiſſo tempore nō adduxerit. Conuenerāt namq; de congreſſu vna hora cōmittēdo. pauci e quibuſdam aliis Zabris Gallicis in littus proiectis, farinę parūper humeris allatę, in peris ad obſeſſos ſerptim deportarūt. Hæc circiter id⁹ Ianuarii. pridie Kalendas Februarii ad noſtros ab obſeſſis duo cēturiones de deditione locuturi, exierūt & ab alto mari naues quędam ſeſe oſtentātes, tribus tormentorum ſclopis obſeſſos ſalutarunt, in ſignum dati promiſſi, quia intra diem tertiū ſuccurreretur, duobus tantū ictibus reſponſum eſt. arbitramur a coniecturis, ſe nil ultra biduū expectare poſſe. qui primus diſcedet, rei exitū ſignificabit. Hac fere hora qua hęc ſcripſi allatū eſt in Laletano littore, Peſcariæ Marchionē egregiū bellorum ducem, ac don Ioannē Hemanuelē, & vna Thomā genere Maiū Mediolanenſem nobilem, a Mediolani duce oratorem e nauib⁹ deſcendiſſe, quādo ad nos venerint, ſi quid noui afferent, id noui habebis. Vale ex Valleoleto tertio Kalendas Februarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo tertio.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

Dcclxxix.

Rhodus laborat.
de Gabriele Martinēgo

SI non dulcia, quæ nunc ſcribam, vera tamen ſunt. Rhodō eſſe in ſummo diſcrimine, fertur. in Syciliā appulſus eſt nobilis quidam vir ſancti Ioānis Rhodii cōmendatarius, nomine Gabriel Martinengus Venetus, qui ſua induſtria dicitur pluribus dieb⁹ rem fuſtinuiſſe, cuniculis hoſtiū cōtraeūdo, & nouas belli machinas fabricando. Ait is non poſſe diuti⁹ collegas ſuos obſeſſos ferre Turcharū impetum, & perpetuas excuſſiones tormentorum inquit vna conſtructū fuiſſe terreū montē, qui ſupereminet vrbi. Vnde interna omnia ab alto infeſtantur, cœptāq; iam eſſe vrbis partem. Noſtra vero claſſis, ad auxilia parata, diem protrahit ex die. Ventos expectare aiunt plæriq;, non eſſe adhuc coactā ferunt alii, nec deſunt qui pecunias & cōmeatus cōmodos deeſſe arbitrent̄. ita ſero ſapiemus vti ſuſpicor. E Neapoli fertur Mingouallū proregē virum effectum eſſe aliū a ſe ipſo vetere, iuſti amatorē & integrū eſſe aiūt. Predonū conuenticula viarumq; graſſationes q̄ in Calabria vigebāt infenſſe, dicuſſit, pœnaſq; latrones ipſos primarios luere coegit. Ex Pannonia ſcribit̄ habito Belgrado Turchas Budā vſq; regni caput incurſionibus labefactare, quia plana ſint omnia media, ex Belgrado valido aggere deprędato. Vniuerſo generi Chriſtiano pernitioſus erit ferus ille iuuenis Turcharū princeps, e faſcis exiliens, veluti e cauea furibundus leo. Si Rhodō exciderit, quia pręcipue Lutherana peſtis lacertos iā per fere totā Germaniam protendat, ſeq; iā ea cōtagio cum Boemianis hereticis coniungat. Licet hoc intra veſtros lares habitet, tuum tamē ſit, quia tāgit amicū tibi. Dux Fernandus Calaber, tui, dum adoleſcētuli eratis, amantiſſimus, tertio nonas huius menſis curiam ingreſſus eſt. fixerat pedē, dum hoſpitia pararentur, in villa Lacuna nuncupata, milliaria tantū tria diſtante a curia, vti noſti. Cæſar videndi tanti viri conſanguinei ſui cupid⁹, venat⁹ occaſione ſūpta, Lacunā adiuit, ducē viſit. honorifice ſuſcepit. ſed in atrio venientē multo dignius, coram principibus aliis & nobilium fulta corona, iuſſit ſellā regale afferri, ſedereq; ducem imperauit, ſtantibus cæteris. Aliud ab extra. duos habemus a Florentina republica oratores. Raphaelē Hieronymū equitē auratum vnum, Ioannem Curſium al-

Pannonię infeſtatio.

De nouo Turco.

terum,hic vtranꝗ; callet linguã,gręcã latinãꝗ;,oratorio eſt munere functus alias apud catho=
licum regem Fernandũ Curſius,omni genere ſcientiarum imbutus & rerum experiẽtia cla=
rus.Vale ex Valdoleto quinto idus Februarii.Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo tertio.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino. Dcclxxx

AB amaro ſucco cogor initiari.petita duorum milliũ peditum ſupplemẽta,per noſtros Sero miſ=
Fontem rabiam obſidentes,ſero miſimus.Cum exercitu numeroſo Paliza dux finiũ ſę ſuppetię.
Gallicorũ,aduenit.Vt breuibus abſoluã obſidione deſerta noſtri retroceſſerunt.Mu=
niuit Paliza oppidũ,rebus ad rem facientibus defendendam.dura iam nobis erit prouincia
hęc.Mala bellorũ ſemina iata eſſe videmus.Hieronymus Cabanillas prætoriæ cohortis prę= Cabanillę
fectus tibi amicus,ad pontificẽ mittebatur,ꝙ audiamus eum dixiſſe patrẽ ſe fore generalem lapſus.
Chriſtianorum principũ,nolleꝗ; ſe parti alterutri fauere,Gallicæ aut Ceſareę.Per equos diſ=
poſitos incurſitabat Cabanillas.decidit equus,eo caſu confractus eſt ei lacertus.eius loco ſuf=
fectus eſt Belga quidam Cęſareus metatorũ primꝰ,habemus & ab Rhutenorũ Sarmatarum
aliorum Imperatore oratorẽ,quid feret in mandatis eius,epl'a loquat̃ ab originali trãſcripta.
¶Magnus dominus Baſilius dei gratia imperator ac dominator totius Ruſſiæ,magnus dux
Volodimerię,Moſcouiæ,Nouogardię,Pleſcouię,Smolenſchiæ,Toferię,Iugoriæ,Permię,
Betthechiæ,Volgarię,&c.dominator & magnus dux Nouogradię inferioris terræ Tzerni=
gouię,Bezanię,Volothſchiæ,Reſiniæ,Beleſchiæ,Roſtomę,Iaroſlauię,Belozerię,Vdoriæ, Epiſtola
Obderię,Cõdimeriæ &c.Sereniſſimo & potentiſſimo Carolo electo Imperatori Romano= Rhuteni
rum & ſuprẽmo regi Vngarię Dalmaciæ &c.Salutem & omnis boni incrementũ.Sereniſſime imperatoris.
rex miſiſtis ad nos veſtrum hominẽ Bartolomęum cum veſtris literis,in literiſꝗ; veſtris no=
bis ſcripſiſtis in fraternitate & charitate,& veſter nuncius Bartolomæus ex parte veſtra idem
dixit,ꝙ vultis nobiſcum eſſe in fraternitate & charitate.Miſimuſꝗ; nunc noſtrum hominẽ
Iacobũ Ioannis,& quãdo peruenerit ad nos Iacobꝰ Ioannis,ſi vultis nobiſcũ fieri in fraterni
tate & charitate ſicut eramꝰ auus veſter Maximilianꝰ Imperator,Tunc vna cum nr̃o homine
Iacobo Ioannis mittere poteſtis ad nos veſtrum bonum hominem q inter nos poſſit tracta=
re de fraternitate & charitate,ſicut fuit cũ auo veſtro in fraternitate & charitate.Datus in Co=
lumna mẽſis Iunii die vigeſimo ſexto.En habes Iacobi Ioannis oratoris Moſchouii cultam
orationem,prout iacet:ſi non eſt Ciceroniana,id eſt cauſę ꝙ ad eos Boreales flatus Cicero ſua
Roma contentus nunꝗ; acceſſerit.Vale ex Valleoleto.iii.Kl's Martii.M.D.XX.III.

P.M.A.M.Marchionibus.

QVid opus eſt ambagibus,ꝙ montem extruxerint ad Rhodia mœnia terreũ Turcæ, Dcclxxx
ꝙ diui Ioãnis milites valide propugnauerint,ꝙ noſtra claſſis inerter ſe geſſerit,vana i.
eſt recitatio.xx.Decembris Turcharum principi,Rhodiorũ ea noſtrę fidei ante mu= Rhodiorũ
ralis & agger inuictus ciuitas,ſeſe dedit.deditũ & eſt quicquid illi parebat,in ea ipſa inſula tres deditio.
arces munitæ cũ ſuis oppidis Lindo Femolo & Moliſſo.In cõtinenti vero deditũ ẽ ſancti Pe
tri caſtellum nũcupatum.Magnꝰ ipſe magiſter,qui Gallus eſt,cũ ſuperſtitibus in Cretã dicit̃
appulſus,cum ſua magna naui Rhodia,& cęteris eiꝰ triremibus,reliquis ẽt quibuſdã nauigio
lis.En quid pariant Chriſtianorum principũ ſimultates?Elephãtem amiſimus,cuniculũ cœ=
pimus.Mediolani caſtellum dico circiter idus Aprilis de Gallorum manibꝰ ereptum eſt,prę Mediolani
inedia nequiuerunt Gallica pręſidia ſe diutius ſuſtinere.Cremonenſe vero adhuc in Gallorũ arx a Gal=
manet poteſtate.Pontifex,qui mitiſſimus eſt columbꝰ,de pace vel ſaltẽ induciis inter Cæſarẽ lis erepta.
& Gallum auidiſſime tractat,dicitꝗ; parentẽ ſe generalem in Chriſtiano grege eſſe velle.Pacẽ
fieri poſſe ambigo.Fontẽ rabiam veterem Caſtellę poſſeſſionem in manibus hoſtiũ relinꝗ=
re,ne Hiſpania excandeſcat,Cæſar non patietur.Tornacum vero neruiorũ caput,Mediolani
ducatum,Nauarræ Regnũ,Neapolitani Regni tributũ,Artexii & regionum quarũdam alia=
rum reſortum Gallo ablata,Gallũ a pace diuertent,deus ſeſe dedet mediũ.Poſt Rhodõ captã
magni Turcharũ principis literarũ exẽplar ad Venetos habemus,quarum hic eſt ſenſus.Vt Senſus li=
ſua victoria Veneti amici gratulentur,latronũ ſe ſpelũca debellaſſe inquit,& liberã ipſis reli= terarum
quiſſe,quacũꝗ; ire libuerit,facultatem.Rhodiis vero ciuibus,eundi aut manẽdi arbitrium,li Turci.
beroſꝗ; ait ſe feciſſe,morari volentes ab omni tributo per quinquenniũ.Victoriam adeptus
eſt Turcharũ princeps.Victoriã eſt adeptus?ſed eã non incruentam.quinquaginta bellatorũ
amplius millia trucidata fuiſſe partim ea ſeptimeſtri obſidione,partim incõmoditate rerum
& temporum moleſtiis afflicta reperiuntur.Abeũte pręterea ingenti claſſe,perturbatum eſt Magna
adeo mare,vt claſſem eius vniuerſam,cũ ſuperſtitibus & facultatibus omnibus ad Heleſpõti ſtrages
Turcarũ.

fauces naufragio diſiecerit,obruerítq;. Ad futurę alicuius nouę cladis ſigna veniamus. In vr-

Portentũ Nouarię.

be Nouaria Mediolani ſtatus membro vicino portentum enixũ eſt: vno tantum corpore cõſtans natus eſt puer biceps: quaternos habens lacertos, crura etiam quaterna. Aiunt & viſas fuiſſe varias rerũ imagines in ętherea regione, deus eã prouinciam ab exterorum incurſibus iam tueať. Dum hęc moraretur epiſtola, tabellariũ habemus. Vrbini ducẽ accitum ad vrbẽ, curia tota honorifice, ac pontifex ſereno vultu ſuſcepit, in auitos ſtatus reſtituit. Prudenter actum meo iudicio, ne iterum cum vagorum collecta caterua, tremere vt alias, pontificiã faciat tiarã. E Gallia vero Borboni ducem Galliarum magnum Comeſtabilẽ, e ſanguine regio natum, & primarium e proceribus, turbato viuere aiunt animo in ſuũ regem, qui ab ipſius regis genitrice quam regentem vocant, filio conſentiente, amaras quotidie cogatur ſorbitiones ebibere. Borbonũ aiunt grauẽ eſſe virum, & viciorum inimicum. illos autẽ fama eſt genitricem non eſſe ſat pudicam, aut conſilii acceptricẽ. Filium luxui adeo immerſum vt nulli fœminarum generi parcat. De hoc ſatis. Ad vrbem redeamus. Eſt inter cardineos proceres vnus

Volaterranus in carcerem cõiectus.

Volateranus epiſcopus, genere Soderinus, Florentinus, aduerſæ factionis a Medica familia. Is in carcerẽ a Pontifice coniectus eſt, ꝙ impellẽtes Gallum Regem ad acceſſum in Italiam, literę fuerint eiꝰ interceptæ, quarum hæc eſt ſententia. Propera chriſtianiſſime Rex. Pecunias

Verba Cardinalis ad Regem

& milites tibi paratos habemus. Si diſtuleris, & Venetos & eã quã Florentiæ habes partem, Mediolani mox Cremonęq; caſtella, totã demum Italiam amittes. Alio epiſtolę capite Gallum incuſat, ꝙ minabunde ac inobſeruanter ſcripſerit ad Pontificem, non eſſe tẽpus inquiẽs perturbandi eiꝰ animi, qui, licet generalem ſe eſſe dicat Chriſtianorum principũ parentem, nequibit tamẽ Cæſarem deſerere, quẽ educauit, a cuiuſq; autoritatis halitu putat ſe eſſe Pontificẽ. conqueritur vna ꝙ ſe participẽ nõ fecerint regis miniſtri earum literarũ, quas ait ſe vetuiſſe ne præberentur. Actorẽ vero ſuum apud Chriſtianiſſimũ Regem, acribus accuſat iurgiis, ꝙ hi tractatus, in curia Gallica vagentur per ora hominũ. Arguitur & Cardinalis hic Soderinꝰ, & Siculę coniurationis, ꝗ nuper orta eſt, particeps. De Soderino ſatis, errati pœnas luet, ſi erraſſe inuenietur. ſcribis tu ex littore Malacenſi, viſam fuiſſe pyratarũ ingentẽ claſſem, &

De prędonibus pyratis.

Maurorum & Turcharꝝ mixtã, quæ ſit more ſolito maritimas oras depopulatura, rapturaq; in ſeruitutẽ Chriſtianorꝝ multa corpora. mœſtos nos tenet ea prędonũ inſolentia. proh pudorẽ, proh calamitatẽ horrendam. Ab impotentibus & miſeris ignominiã talem patimur, nos

Capt[illegible] miſera[illegible] quales [illegible] ab gallica malitia.

potẽtes & imperiis regniſq; onuſti ad ſummũ: Gallo ego regi tamẽ culpam eſſe impingendam iudico, qui ab Afris cæteriſq; alienis a lege nr̃a, nos ſua hianti cupiditate ſuper Italis & Mediolani ducatꝰ rebus, totos perpetuo tractu diuertit. Accipe aliud. Cæſar & Anglꝰ, in Gallum fœdera iunxerũt, vt eorꝝ exercitus Galliam ingrediantur potentes. Auguſti vigeſima cõ-

Conuentꝰ contra Gallum.

uentũ eſt. Ab Italia quoq; ac Burgundia ſtatutũ eſt, vt idẽ fiat. Galliã vt Narbonẽſem Proſper Columna, Romanus princeps, pretor exercitus, qui eſt Mediolani, adoriatur. Burgundus vero in Galliã Lugdunenſem ruat, quo ſtimulatus vndiq; ſuperbiã temperet. Quæ pręgnantes hi montes, Gallo perniciem minitantes, parituri ſint, tempus rerũ iudex certiſſimus loqueť. Vale ex Valdoleto Nonas Maii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo tertio.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcclxxxii.

Hieronymꝰ Adornꝰ moritur.

SCribis Hieronymũ Adornum Venetiis obiiſſe, fuit Cæſari moleſtiſſimũ id nuncium. bene de viro ſentiebatur. Solator tamẽ animum. Eius loco ſuffectus eſt protonotariꝰ Caraciolus, quẽ noſti virum eſſe longa rerum experientia prudentẽ. Speramus vt ꝗ Adornus orſus fuerit, huius induſtria rite perficiatuř, quando pręcipue Veneti videant, nullas eſſe in Italia vires Gallicas, quibus ꝗant inhærere. A nobis ſcito regionem hanc inſolitis fulguribus & tonitruis infeſtatam his diebus ita fuiſſe, vt multi in agro & in propriis laribꝰ percuſſi fuerint: ſtupent homines, timẽtq; ne cœlorꝝ hęminæ mali aliqd portendãt. Embrionẽ iam

De fulguribus rapidis

pepererũt. Veteranorum mile millitum cuneus, Perpinianũ iturus, ad fines Gallicos perturbandos, hac pteribat. Cum Pretorianis Belgis eſt orta ſeditio, curiã vniuerſam perturbarũt. Trucidarunt Hiſpanie Pretorianis quinq;: ex Hiſpanis vnus fuit confoſſus. nõ eſt auſus Cęſar inobſeruantiã vlciſci, ne deteriꝰ aliquid exoriref, quãtociꝰ fieri potuit, per ſuos cẽturiones

Tumultus in curia.

educti ſunt. Eſt veteranorum militum horꝝ animi elatio tanta, vt ſe poſſe quorꝝcunq; hoſtiũ copias triplicatas facile pſternere, ſibi perſuadeant. Hoc eodẽ die allatum eſt aliud infœlix nuncium, ſcripſi alias, e tribus nauibus quas ab extremis terris Fernãdus Corteſius cũ theſauris ingẽtibus mittebat, metu pyratarũ in Caſiteridibus, Azorꝝ inſulis permãſiſſe duas, donec claſſis noua ad eas perducendas mittereť. trium carauellarꝝ fuit miſſa in earum tutellam claſſis

cula: nil profuit, ad Ioanis Florini prędonis Galli manus expugnata e duab⁹ prætoria ipſa, precioſis illis rebus onuſta peruenit, euaſit altera cum vna tantum e duodecim magni capaci bus capſis, & vna tigrium de quibus ſupra memoraui. Pauca hęc elapſa in immenſum & pꝛe cio & veſtiū elegantia ſuperāt, ea q̄ vidiſti dona, priuſq̄ Cæſar ad Galleciā ex Valdoleto, rediturus ad Belgas, diſcederet, nec mirum quidem. A prouincialibus populis illa, hęc ab illius magni Regis Muteczumæ gazophilatio & reliquis proceríb⁹ atrii, ac illorum egregiis templis aſportata, ſexcētorum milliū ducatorum amiſſa hoc ſaltu referūt valorem, qui res illas tractarūt, excedere. Granati auri copia inerat ingēs, veſtes vero, diis eorum dicatę, multo erāt auro comptæ, ad quæ viſenda Venetū oratorem & nobiles plures duxi, ad eorum hoſpitia qui capſę illius curam habent, donec Cęſari offerantur. qualia fuerint cętera deperdita, præbent hæc intelligendi materiam. Admirati ſunt decorē & preciū, & arte mira laboratas imagines, & contextas omniū florum, herbarum, animalium, laqueorū, ac volucrum figuras. ꝙ populi ſint illi politici & ingenio acuti ac induſtrii, magno ſunt argumento hęc. Aliud accipe quo epiſtola claudatur. Enrricus dominus Lebreti, Regno Nauarræ priuatus, requiſitus a Cæſare, vt ſuis partibus inhæreat, traiiciendiq; per ſuas terras exercitus in Galliā aſſentiat, dicitur reſpondiſſe, ſe id ſine ſuarum rerū magno diſcrimine annuere nō poſſe, niſi per vim cogatur, ꝙ intra fines Gallicos vniuerſum habeat patrimoniū. Quicquid delirant reges miſer plectetur, ſi a Caribdi cauere ſtuduerit, decidet in Scyllam, ſine magna ci⁹ iactura nubila hæc reſolui nequibūt. Ex Valdoleto tertio idus Iunii.M.D.XXIII.

Rapitur theſaurus. *Galli Pyratae.* *Reſponſū Lebreti requiſiti.*

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

Dcclxxxiii.

A Sereniſſimo Infante habuit literas actor ſuus ille Salinas, de q̄ alias. De negociis nihil ad me, de fortunæ ſclopis accipe quid habeatur. Ab illis flatibus Borealibus, quib⁹ eſt ſua ſerenitas vicina. de profligatis Turcharum copiis in duabus regionibus iā ſcripſi, hiſdem agitari procelloſis fluctibus ſeptentrionaliū illaꝝ regionum proceres, quib⁹ & nr̄i principes conquaſſantur. ad ipſum Salinas ſcriptū eſt. Ad Tanaim ad Boriſthenē, ad Paludē Meotidem, ad Tauricā inſulam cōflixiſſe trucidataq; fuiſſe vbiq; multa hominum millia refertur. hoc in vſu iā eſt adeo cōmune, vt nil miremur, ſecare ac ſecari: trucidare, trucidari: pimere, perimi: ſternere, ſterni: rapere, rapi domeſticum iā eſt, & tartareis numinibus gratum. Sed audi crudelitatis nouum quoddam exemplū: quia nouū, relatu dignū. Valachia eſt Sarmatarum regio, Valachię princeps dicitur Vauiola, vti apud nos Rex. Polonię conuicina Valachię Vauiola filium heredem habuit his temporibus, impium adeo, vt pręter contemptum religionis nouis delectaretur hominum cruciatibus, vti de Phalari & Buſiri multiſq; crudelibus tyrannis hiſtorię inclamitant. patre viuente, hic regni heres odio habebat quot quot erant patris familiares. Canū delectabatur caterua. Canibus patris familiarium nomina imponebat. Camerarii, Theſaurarii, diſpenſatoris, œconomi, & his ſimilia, donec pater vixit in canes ſeuitiā exercebat. Secari canē illum coram ſe in fruſta iubebat, ac ſæpius manu propria interficiebat, cuius nomen eius erat familiaris, quem oderat pręter cęteros. Patre vita functo, & regni habenis ſuſceptis, in eos met frendens, iracundiam explebat, fere ad vnum necauit, neq; vt iugularentur tantum, animo ſuo ſatis factū erat, vt ſanguinis eoꝝ riuus per aulam decurreret delectabat. Nullas, vt aiunt, ſine ſanguinis effuſione dapes ſumebat. Crudelia omnia erant eius acta, ſed crudeliſſimū audi vnum nūq̄ alias auditum. Is præceptorē habuit, virum egregium, a pr̄e illi ad educationem, vt Neroni Seneca, deſignatus fuit, pręceptorē ante cœnam, conſcientię ſtimulo agitatus, accerſit, coram menſa poſita præceptorem trucidat. Eius nondum bene mortui filium, acciri iubet, cui ait. Noſtin hunc iacentem? Noui rex genitorē meum: Iuueni infelici, neq; tremor neq; in parentem pietas, profuit quicq̄. Super genitoris adhuc anhelātis: & ſanguinem eructantis, corpus piecit ac iugulauit filiū, infecitq; morientis patris nati ſanguine cadauer. ita cunctis formidoloſus effectus: ſuū ad ſe iubet venire magnum Cancellariū. Is aliorum exēplo edoctus, parere recuſauit, in arcē ſe recepit munitam, & exercitu in dominum Vauiolā coacto, regnū ſeducit. putant hac hora Vauiolā regno deiectum, vel a ſuis trucidatum. Cum ſapido calce claudat᷑ epiſtola. Res Veneta eſt ad votū nr̄um concluſa, nil minus ab autore ꝓtonotario Caraciolo, tibi minime nōto, Neapolitano nobili oratore ad id tractandū a Cæſare miſſo, expectabatur. Eſt nāq; vir magni iudicii, ac reꝝ experiētia ſimiliū grandium negocioꝝ mirus artifex. Iſta ſunt hac lege fœdera, vt eoꝝ quiſq; Ceſar & Venetus habeant octingentorum ad Italiæ defenſionem cataphractorū & leuis armaturæ quingentorū equitum. Peditum vero ſex millium, cū impedimentis exercitui tali quadranti-

Vbiq; aira peſtis bellorum. *Valachia.* *De Valachię Rege.* *Nota noua genera ſeuitię.* *Nunq̄ auditum facinus.* *Coniuratio in Vauiolā.* *Copię pactorum.*

bus. Vt vtriuſq; ſubditi libere queant per cuiuſq; ipſorũ terras cõmercari. Vt repreſaliæ per ſemeſtre ſuſpendantur. Vt pro locis ac terris poſſeſſis hactenus, quę videbantur quõdam fuiſſe Auſtrię domus hęreditarię, Veneti ſoluant, infra octonium millia ducatorum ducẽta ſingulis annis quinq; ac viginti, & hinc pleraq; alia ad veram pacẽ facientia. Sero hęc ad nos aliquãdo veniũt ſera tamẽ placent. ſtatuta hęc & ſancita fuerũt Iunii.xxviii. Tu iam Vale ex Valdo leto tertio nonas Auguſti. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo tertio.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcclxxxiiii.

SEro interdum ſeſe offerunt tabellarii ad vos, propterea ſeræ tibi noſtrę literæ videbunt. Circiter pręteriti menſis initiũ, Regnorum Caſtellæ conuentus a Cęſare vocat9, acceſſit. Procuratorib9 ciuitatum habentiũ ſuffragia, coactis ac benigne ſuſceptis, Cęſar rex ſuas vrgentes bellorum neceſſitates contra ſtimulantẽ Regem Gallum pręponit. mox ſuaſit vt expedite de ferendis ſuppetiis velint deliberare. His habitis per iureconſultum Licenciatũ Ioãnem Rodoricũ Piſam ciuem Granatenſem e procuratoribus vnum oratio eſt vulgaris habita, poſtero die in hunc ſenſum.

Oratio curiarum ad Regem.

¶ Sacratiſſime Cęſar & Rex nr̃ Catholice. Nos horũ regnorum procuratores, qui adſumus, hoc primũ a tua petimus maieſtate, vt arbitretur & perſuaſum ſibi habeat, horum regnoꝝ fidem & obſeruantiã erga tuã maieſtatem, talem eſſe ac ſemper erga ſuos maiores fuiſſe, vt nulli e multis regnis, quæ poſſidet, debere cedere videat. qualem conuenit a fidiſſimis ſubditis fidem expectare, talẽ offerimus, quãdo pręcipue cernim9, quibus ſe laboribus, quibus ve periculis, veſtra maieſtas expoſuit, vt nos viſeret: ſed potius redimeret, formaret, ac recenter crearet. Suo nãq; fœlici aduentu, calamitates & mala cuncta nos prementia, quibus in vniuerſo paria vnq̃ viſa fuerunt, propulſata ſunt. Iuſticiaq; ab his regnis eliminata, cum tranquilla pace non putata reuocatur.

Aurea ſęcula.

Laus Cęſaris.

Aurea nobis ſęcula fœlicitatẽq; integrã, hic vr̃ę maieſtatis aduentus nobis adduxit, ꝙ a principe gubernatũ iri hęc regna ſentiamus, licet ſub ętate iuuenili, prudẽtiſſimo, iuſtiſſimo, ac deũ timenti, primum vinculũ ad rite gubernãdum, qui & virtutum omnium culmẽ miraculo proximũ ſit aſſecutus. Romani, quando in adoleſcentẽ futuræ probitatis aliqua ſigna conſpiciebant, alicuius magnę fœlicitatis ſpem illũ appellabãt. Nobis alti9 aſcendere licet, qui iam ſpe depoſita, in maieſtate veſtra fruimur illa fœlicitate, q̃ in longęuis & ſapientib9 regibus & imperatoribus deſiderari poteſt. Eſt aliud ſacra Maieſtas non omittendum. procuratores hi, ab vrbibus & municipiis ſuffragandi poteſtatẽ habentibus, delecti, excepto nemine: ſunt veteres regię domus familiares, in regiaq; ipſa domo honoribus & magiſtratibus fulti, qui perturbationũ temporibus ob debitam erga naturalem ſuũ regem obſeruantiã, cũ vitæ amittendæ periculo, damna paſſi ſunt innumera.

Rex anima populi.

A ſapientibus eſt memoria proditum, reges eſſe regnorũ quę poſſident animas. caput alii eſſe ſcriptum reliquerũt, populus vero corporis membra. Eſt ergo membrorum, ſui capitis incolumitatẽ optare, vti eſt corpori proprium. aię ſuę cõſeruationẽ q̃rere. Quæ cũ vera ſint, ęquũ eſt, vt veſtra maieſtas arbitretur procuratores hos, vrbeſq; ac regna mittentia, vigilanti ſtudio, quod nam cõſilium ſint his temporibus, ad ſui noſtriq; cõmodum vr̃a maieſtas amplexura, deliberaſſe. Nec minorem debet veſtra maieſtas illis fidẽ pręſtare, q̃; egregiis, qui ſuo lateri ſemper inhęrent ſenatoribus. Ex his forte nõnulli, rerũ pręteritarum cognitione ſunt expertes, diuerſis alii negociis impliciti, rem hãc, quę tanti eſt momenti, a tergo relinquunt.

Cauſę tumultuum.

Hoc quippe ſacra maieſtas ſi prębitã præteritarum ſeditionũ occaſionẽ pẽſitauerim9, non adeo mirabimur. Si tributum quod ſeruicium nuncupamus, in oppido Clunio tam abſolute petitum, ſi ciuitatum procuratores non auditi, ſi plęriq; alii de communi bono loqui tentantes, ex paucorum hominum, qui ſibi, non veſtræ maieſtati aut ſuis regnis proſpiciebant conſilio, reiecti, tanti mali cauſa fuerunt. Medicinis auerſis morbus ille curandus erit. Audiri procuratores primo debebant, ſuaq; poſtulata expedire regnorum grauamina, vti veteris erat conſuetudinis proſcindi, immo & audemus hoc veſtræ maieſtati præponere. Multo ſanius vtiliuſq; tunc fuiſſe ſub conſulendi, diſcutiendi, ac deliberandi nomine ꝓcuratores conuocaſſe. Hoc ſi veſtrę maieſtati collaterales conſultores ſuaſiſſent, minime dubiũ eſt, quin audita veſtræ maieſtatis neceſſitate, multo plura q̃; in pręſentiarum petentur, regna ipſa obtuliſſent.

Contra cõſultores.

En iam ſacratiſſime Cęſar præterita ſunt hæc, nec iam conſilio eſt opus in illis, ad rem p̃ſentem veniamus. Ecce nos a veſtra maieſtate ſuis literis vocatos, in quib9 ſe de his, q̃ ad regnorum cõmoda faciant, cõſulturam pollicetur. Vltimo vero loco imperat vt annuẽdi tributi procuratores afferant a ſuis quiq; vrbibus aut oppidis poteſtatẽ, ſeruatur in hoc ordine vetus conſuetudo, placuit propterea cunctis. Regnorũ poſtulata veſtræ maieſtati porrigẽtur, noſq;

illorum nomine ſupplicabimus, vt eiuſmodi petitis pro veſtrę maieſtatis ac regnorum vtili=
tate videatur expedire, reſpondeat. Nil hac beneficencia maiꝰ, his regnis pręſtari poterit, qua
impetrata neqꝫ populi vnq̄ de ſimultatibus excitandis cogitabũt, & obſeruãtes in veteri fi=
de confirmabuntur. Nec obſtare debet vetus curiarum conſuetudo in qua prius de tributo a=
gebatur. Mox de regnoꝝ cõmodis: quia regum eſt, ſi quid noui emergat, iuxta tẽporum exi
gentiã nouas condere leges. Proſtrati ergo ante vr̃æ maieſtatis ſacros pedes oramus, vt hic no
ſtro poſtulato dignetur annuere, quo liberius ſuper his quæ ad veſtræ maieſtatis fœlicem ſta=
tum attinet, cogitarę queamus. Dixi.

Eodem idiomate reſpondet Cæſar ex tempore.

¶Non minore regna hæc illorumqꝫ populos mihi ſubditos amore proſequor, q̄ me ipſum
amẽ. hoc amore cõmotus, heſterna die quę ſeſe hoc tempore offerebãt, in veſtris curiis, nũq̄ — Neceſſitates expoſuit.
alias audita, vobis edixi. oblatas neceſſitates, q̄ me vt vos conuocarẽ impulerunt, intellexiſtis.
Ex quo in ſancti Andreæ portu terrã captaui: hoc idem vt vos accerſerẽ animo geſſi. grauibus
aliis negociis implicitus nequiui hactenus. A petendo tributo cuperẽ abſtinere, quia vellẽ nõ
modo ab oneribus populos ſubleuare ſed qantum fieri poſſet honoribus & nouis prærroga
tiuis ornare. Verum, vti patet omnibus, cũ ex maloꝝ ſuaſu, qui populos ad ſeditiones induxe
runt, intollerabiles impenſæ ſeſe mihi obtulerunt, nequeo tributi huius exhortatum prætere=
mittere, hoc heri actum eſt. Nunc autẽ, vt mihi conſulatis hortor, & vt ſanũ cõmodũqꝫ ꝓbea= — Cauſa quare petat tributum.
tis conſilium, poſco. Quid ſatius vobis videat, interrogo. An ſit ęquiꝰ vt vos primo ad mea
poſtulata deſcendatis, quandoquidem curias me nõ dimiſuꝝ fui heri pollicitus, quin priꝰ ad
vnguẽ in his, q̄ iuſte conducent, ſatis faciã. Quicquid gratiæ, quicquid ve beneficenciæ confẽ
retur, a mea hoc pacto prodiiſſe liberalitate iudicabit. ſed ſi prius ſupplicationibus veſtris au
ſcultarẽ, quo tributũ impenderetis illa me conceſſiſſe putarent omnes. quia pręcipue notum
eſt omnibus, a meis maioribꝰ hunc fuiſſe ordinẽ ſeruatũ, vt de tributo ageretur primo, quo
gratioſe, nõ coacti, gratias impendere viderentur. A iuſto ergo deuiat, vt prętermittã ego, quã
reperi ſeruatam conſuetudinẽ. Non minor eſt meꝰ q̄ prędeceſſorrũ meoꝝ erga vos amor, in
præbendiſqꝫ gratiis illos intendo ſuperare, de qua re nil dubitare debetis. Sin aliter effecero,
veri principis, ſuiqꝫ promiſſi male ſeruatoris nomine, me priuabitis, cur a me rẽ adeo nouam
extorquerę conamini? Si eiuſmodi fama, ꝙ mihi veſtro Regi vos leges nouas perſcribatis, ad
Turchaꝝ principis aut aliorum aures deuenerit, de autoritate mea non exigua pars tolleret,
latratoribuſqꝫ non infirma contra nos præberetur occaſio. Ad hęc igitur ſcandala tollẽda, ve — Hortatio ſuauis.
teri ordine ſuo quę agenda ſunt perficite, vt de tributo primum ſermo fiat, & vos, q̄ boni eſtis
ac fideles, veſtro fungentes officio, neceſſitatibus emergentibus, vti a vobis ſperari debet, oc=
currite. quandoquidem pręteritæ turbationes illarum cauſa fuerunt.

¶His auditis, repetito ſupplicarũt, idẽ arguẽtes, de Cæſaris autoritate nil ex hac cõceſſione iri
dẽptũ. Cæſar vero, neqꝫ ſine excãdeſcentia, leui tamẽ, eorũ dicta refellit. Vt ordo ſeruetur im=
perauit. Ita actum eſt, & cõcluſum. Quadringẽta ducatorũ millia eſt ſumma deſignata, trien — Aſſenſus tributi.
nio vti moris eſt perſoluenda. Suis autem promiſſis Cæſar, de iuſtis eoꝝ poſtulatis confirman
dis, ſtetit. Nunc q̄ fuerint regnorum poſtulata intellige.

Memoriale Cæſari prębitum a Curiis hæc capita continebat.

¶Quod Hiſpani ad Regis admittantur obſequia, ducentiqꝫ nobiles qui præſto ſint armati — Quid regna petant obſeruari debere.
vbi opus fuerit deligantur.
¶Ne iudicibꝰ terrarũ, in errantiũ mulctis, gratię vel ſtipendia in eoꝝ iudicatura deſignẽtur.
¶Ne priuſq̄ in rem iudicatam, reorum cauſę tranſierint, pecunię cuiq̄ ex ea mulcta promittã
tur. neue priuſq̄ ad regiã camerã peruenerint. Ad litigiorum tollendas moleſtias in veteribꝰ
horum regnorum ſancionibus decretũ eſt, vt controuerſiæ, q̄ marapetinoꝝ quadraginta mil
lium ſummã non excedant, ea eſt moneta tibi cognita, a tribus cuius vis Cancellarię ſenato=
ribus diſcerni concludiqꝫ poſſit. Si duorum ſuffragia concurrant, ſeruetur.
¶In Granatenſi Cancellaria duo augeãtur ſenatores.
¶Nec cœnobitę aut alias eccleſiaſtici, poſſeſſiones aut prædia ſęcularia, queãt emere, & ſi quæ
iure aſſequantur hereditario, vẽdere illa cogantur, quia paulatim vel morientium vel fratales
cuculos induentium mandatis, quicquid huiuſmodi facultatum ſęculares poſſidẽt, ad cœno
bia vel eccleſias deuoluuntur — Sancta petitio, sed repulsa. olim [illegible] [illegible] mandis possideat à monachis
¶Ne quis frumenti genus vllum emat frugibus non collectis.
¶Ne cuiq̄ in regnis vetitum ſit enſem geſtare.
¶Ne pauperes mendicent extra ſolum natale ſuum.

¶Ne laruæ vllo tempore permittantur.

¶Vt in Cancellariis aſſint viri boni, qui animaduertant acta iudicum in procedendo.

¶Quod lex hactenus decernens, vt ordinarii quiq; iudices, in exortis litibꝰ ad ſummã vſq; triũ millium marapetinorum decernere queant, appellatione partis non admiſſa, protendatur ad millia ſex, ne pro re tenui ad externũ iudiciũ per appellationẽ impotentes trahantur.

¶Ne officia vel beneficia dentur alienigenis.

¶Ne tituli eorum, qui literas profitentur bacchalariatus, licenciatus, aut doctoratus, admittãtur, aut ſub eorum titulorum occaſione quiſq; eorũ gaudeat prerogatiuis: niſi per rigidũ examem fuerint in aliqua promoti Achademia.

¶Vt e iureconſultis regni, fama integri ſex deligantur, qui e curia ſtipendiati, ad litiũ arduarũ in regnis exorietiũ, vel ad rationes ſuę gubernationis a prætoribus regionum perquirẽdas, mittantur pro temporum ac rerum exigentia, non ad reorum impenſam, vti hactenus eſt actum, ſed regia mittantur.

¶Ex his poſtulatis maiorem conceſſit partem, vtcumq; tandem ad pratriam procuratorum quiſq; contenti redierunt.

Quid clerꝰ ſup q̃rta. ¶Per ſe autem Caſtellanus clerus, Granatenſibus ac Nauarrenſibꝰ eccleſiis exceptis, a quibꝰ, vult Cęſar particulatim exigere, honeſta quadam compoſitione concluſa, cũ iuberet Pontifex, peteretq; Cæſar exigi debere quartam omnium eorũ redditiuum partẽ. Cæſari præbebit florenorum auri decem ac ducenta millia, triennio & ipſa perſoluenda, vti ſæculare quadringentorum millium ducatorum tributum.

Quid ordindines ſup quarta. ¶Ordinum vero tũ diui Iacobi, Alcantaræ, Calatrauę milites a quibus & ipſis quarta illa pars redditiuum propriorum petebatur, ne impoſitio hæc adeo noua in vſum vertatur, perſonaliter ſe ituros, quacũq; vrgente bellorum neceſſitate Rex ierit, qui magiſtratũ eorum, vti noſti, dñs eſt & milites illi ſubiacent. His conuentibus dimiſſis, ad cogendũ exercitum omnis cura dirigitur, nec an ſuo tempore fieri poſſit, vt pacto ſtemus cũ Britano rege icto, intelligo, **Promiſſio Regi Anglo.** cui promiſſa eſt irruptio in Galliam cum valida manu armatorũ die Auguſti vigeſimo: nunc quippe ſerere nos incipimus, quando de collectis meſſibus ex horreis oportebat cumulos extrahere. De his iam ſatis. ad te venio, tuis vno capite reſponſurus. Scribis paruo tuo ſuaſu, Pontificẽ Archipreſbyteratũ Occanię celebris oppidi Toletanę diœceſis, in Carpetania mihi cõdonaſſe, petiſq; a me vt eius dignitatis titulum, fructibus mihi ſeruatis, concedam iuris perito **De Tamarono.** Antonio Tamarono, meo procuratori, ꝙ illius oppidi ſit oriundus, vt lubet facito vir bonus eſt. ꝙ vero eius glebæ vberis motor fueris, eas habeo quas debeo gratias. partẽ gratiaꝝ q̃ Pontificem tangit, Pontifex habebit. Sum iã feſſus. ergo Vale. Ex Valdoleto idibus Auguſti. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo tertio.

Dcclxxxvi. P.M.A.M. Summo pontifici Adriano ſexto.

VNo halitu poſt ſacrorum oſcula pedum, tres charites dico gratiarum actiones, accipiat Beatitudo tua Occaniæ archipr̃ſbyteratũ mihi eſt impertita. Et de põtificio more ſub nauiculæ ſigillo breues accepi duas a Beatitudine tua mẽbranas. Ad Sereniſſimũ Cęſarẽ **De duobus breuibus.** vnam, qua ſuadens vt me ſummo proſequatur amore, fuiſſe me illius progenitoribus, parẽtiq; ſuæ Maieſtatis vtriq; gratiſſimũ, ſignificat. de hinc ſuę maieſtati vtilẽ, quo tempore ſuimet ſubditi tumultuãtes regna hęc omnia perturbabant, dicitq; mea fuiſſe obſequia, non contenmenda, quando vos gubernatores, cũ octodecim proceribus, inſania popularis inclu**Oppſſio pcerum.** ſos & fere obſeſſos premebat in oppido Turdeſillarũ regnorũ arce, ꝙ ibi moretur ęternũq; ſit moratura chatholica Regina, ſuę Mieſtatis mater, fuiſtis a me de rebus q̃ gerebantur moniti, nec parum cõmodi ad emergentia tunc negocia, ſignificationes meas Cæſareis rebus attuliſſe, veſtra Beatitudo fatetur. Tale teſtimonium pater Beatiſſime gratiſſimũ mihi fuit, nec meæ famę parũ addidit incrementi apud bonos, quibus non inuitꝰ immo & gloriabundus mẽbranam ipſam legendã porrigo. additumq; amorẽ Cæſaris ſentio erga me. Mẽbranarũ altera imperat, vt proſequar de orbe nouo quicquid poſt tuæ Beatitudinis diſceſſum ab his **De orbe nouo.** regnis Oceanus ab vtero ſuo prægnanti detegere Hiſpanos permittit. Non inuitus laborẽ ſumam. tres aliæ, ab impreſſis, meæ decades propediem ex mea prodibũt officina, quę Beatitudinis tuæ nomẽ in fronte geſtabunt. Circuierunt nãq; integrum Hiſpani paralellum, & inſulas aromatum altrices repererũt. Immẽſamq; illam ciuitatẽ Lacunarem Tenuſtitanã cũ am**Reſtitutio Mexici.**pliſſimis nouis regionibus, noſtro Cęſari reſtituimus. Cętera Cuſentinus archiepiſcopus tui pontificatus dexter oculus. Valeat tua Beatitudo ante cuius ſacros pedes proſtratus dico humilem cõmendationẽ. Valdoleto idibus Auguſti. M.D.XXIII.

P.M.A.M. Marchioni Bellecenſi.

E Germania duo ſunt allata monſtrorum ſimulachra,iuuencæ formam ſub humana ſpe- Dcclxxxvii.
cie,diuerſis licet membrorū ſignis,referentia:pelliceum ambo,cum raſo vertice, frater De mōſtris
no more,videntur habere cucullum,& pedibus ſtare duobus, cum lacertis manibuſq;
fere virilibus,capite vero ſemileonino,plano a ſummo.Vtraq; imago bouinis conſtat,ſed nō
vbiq; vilis,leuigatis plæriſq; in locis cruribus,ac pedibus,ſub nigro vna ſub flauo altera co
loribus.Luther hæretici:& comilitonum eius referre ſpeciem,populi ſummurmurant.Por- De luthe-rio hęretico
tenta etiam multorū teſtimonio,in aerea regione viſa ſunt,in Auſtria præcipue,vbi aiunt ſe-
ptemplicem,hydram emulantem,draconem:& arcus duos,ingentem vnum, minorem alte
rum apparuiſſe.In maioris arcus verticibꝰ cornuū ſingulos dicūt ſoles in ſummo dorſo ipſiꝰ
alium,locant ſolem.In minoris arcus gibboſa curuatura dorſi, rota glauci coloris, cum ſo-
le medio crucem circūſepiebat, in brachiorum vero ipſius arcus porrecturis ſingulæ ob-
ſcuræ lunæ arcu tertio circundatæ. Viſam & fuiſſe vnius templi figuram,& alterius magni
draconis caudam,arcamq; ingentem,cometem etiam,flāmas in fulgurum ſimilitudinem,cū
tonitrui ſtrepitu ingenti fumum diu euomentem aiunt,per cœli metas euagantem apparuiſ-
ſe. Depicta hæc ad regem Cæſarem allata,vidi ego.Prætoriani Cæſaris familiares Germani, Quę viſa fuerunt in aere.
cuncta ſic accidiſſe teſtātur,& Lutheri maius aliquod malum, aut Turcharum eruptionem
portendere illa diiudicant.Ea credere vel pro fabulis habere, tui eſt arbitrii. ego vero ſi quid
putem interrogabis,dicam. Vel quæcunq; Liuius hyſtoricus, & Manilius aſtronomus,mul
ti præterea non vulgares autores, longis ſermonibus de hiſce portentis ſcripta reliquerunt,
falſa eſſe omnia,vel & hæc accidere potuiſſe,arbitror. Ab Italia.Florentini ducem ſibi Man-
tuæ Marchionem elegerunt,miſſo ad eum ſuo reipublice,vexillo.Fœderati Papa Florentini,
Senenſes,Genuenſes,cū duce ipſo Mediolani,ad ſtipendia militibus in ſingulos menſes per
ſoluenda,pro ſuis quiq; facultatibus,ducatorum milia centum pacti ſunt. Gallorum timent
eruptionem. Ex Gallia fertur Borboni ducem Galliarum magnum Comeſtabilem, & e pro Male ſētit Borbonꝰ.
ceribus primarium,male paccato in regem ſuum animo viuere. Ad eum concitandum domi
nus de Beurre Cæſaris a cubiculo vir nobilis,miſſus eſt. Paulo momento,cum Cæſaris affla
tu,criſtas erecturum arbitramur. Ab vrbe ſcribitur Pontificem ipſum in ſancta Maria ma-
iore,rem diuinā in nonis Auguſti audiſſe,quo die fit ab eccleſia mentio niuis,eo die ac loco de
lapſæ. Regrediens apud tituli ſanctæ Crucis Cardinalē,cum purpuratorum ingenti caterua,
pranſus eſt. Ab Inſubria quæ Lōbardia vulgo nuncupatur,Proſperū Columnā, Imperialis
& ducalis exercitus ducem,ex Mediolano ſcripſiſſe aiunt ad fœderatos omnes,vt eorū copiæ
promiſſæ properent in auxiliū.Gallos inquit ad traiectum in Italiā, Alpibus proximos, argu Galli traijciunt.
mentum præbet hæc animi cura,quod motus hoſtium explorauerit.Mediolani caſus euenit,
qui ciuitatem vniuerſam & vna Cæſaris animū perturbauit. Bonifacius quidā Vicecomes, Proditor Bonifaciꝰ.
proditorie in campo,vbi ſecure dux deambulabat,ducem adortus vt perimeret pugione vul
nerauit. Chirurgorū cura diligenter adhibita,extra vitæ periculum eſſe iam dicitur,equo in
ſidens agili percuſſor ſicarius euaſit, quo tetenderit aufugiens, neſcitur. A nobis & Britania
Belgiſq; hæc habeto. Ad ſancti Sebaſtiani portum,vbi noſtra ſunt contra Fōtem Rabiā præ
ſidia,noua quater milium & quingentorū Germanorū manus appulſa eſt. Horum opera Cæ
ſar cum cæteris,quos aduexerat ſecum,contra Gallos inquietos vtetur. Magnus mihi Canzel
larius ex Anglia copias ingentes propediem in Galliā tranſfretaturos, & in Burgundiam pe
ditum Germanorū millia decem cum cataphractis quingentis paratas eſſe retulit,vt vno tem
pore erūpant in Galliam, quo laceſſitus vndiq; rex Gallus, res Italas deſerere cogatur, & he-
betatus aliquantiſper,truncatis ſui regni membris aliquibus,impotens ad perturbādos alio
rum principum acceſſus,in barbaros infideles,efficiatur.De nobis autem,qui nos fore in cā
po armatos,huius menſis Auguſti die vigeſimo ſumus polliciti, neſcio quid referam. Hebe
tes apparatus video.Quid fortuna in tanta rerum mole cogitet,non intelligo.Cras tamen ad fi
nes Gallorum Cæſar hinc diſceſſurū ſe dixit. Vale Valdoleto.viii.Kal.Septēbris.M.D.xxiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

A Vdiuiſſe vos inquis Cęſarē ex cōpoſito cū fœderatis promiſſas nōdū cōtraxiſſe copias. Dcclxxxviii.
Belli neruis difficientibꝰ nequiuit hactenꝰ.quāto celeriꝰ poteſt,iā ad fines Gallicos pro
ficiſcitˀ vna ex vniuerſis regnis Caſtellæ vocati milites p diuerſa gradiūtur, in Pōpelo- Couētꝰ fiet Pōpelonę
nēſi agro Gallis finitimo cōuenīet.Tormētorū iam vaſa cū impedimētis omnibꝰ, e Caſtello
Burgēſi educta vehunˀ.In cāpo iacētia,curiales ad ea viſenda multi cōuenimꝰ.Imperiale viſu Machinę ex caſtello.
eſt & ſtupēdū,Eiꝰ gnīs quos canones:& ſerpētinas nūcupamꝰ,ad murorū ruinas inuētos,qua-

Currū ⁊ armoꝝ copia

Cōſilia procerum.

tuor & viginti. Sacres octodecim, in ſuis vaſis quotqꝫ curribus locatum conſpeximus. In eis liliorum flores Gallorum ſtemata conflata ſunt. Globorum ferreorum, tormentariiqꝫ pulueris & haſtarum ac telorum omnis generis fomentorum, ad rem bellicam facientium. Rhedas ac plauſtra, & iumenta miniſteriis addicta quis refert? A numerandis feſſi deſtitimus. His paratis Lucronium peruenimus, vbi nunc moramur, vt prætereant copiæ rex expectat. Pōpelonem, quo proprius hoſtem perterreat, ſe iturum prędicat. Principes Hiſpani diſſuadent. Neqꝫ tam valido eſſe appropinquandū hoſti, neqꝫ Nauarris fidēdum, qui ſi aduerſi aliquid accideret, rabidius in noſtros Cæſarem qꝫ ipſum ſæuirent, quam hoſtes ipſi, qui familiari regi aſſueti iuga noſtra duriuſcule ferant, quod perpetuis nos præſidiariis militibus illos affligimus. Stat propoſito Cæſar, nec vlla ſuaſione mouetur, magni eſt animi, quæ ſuccedent habebis. De Anglicis Burgundiiſqꝫ copiis, & Borboni duce turbato, nil ad vos ego, quia citius ad vos illa defferri arbitror, quod liberiora ſint itinera, nobiſqꝫ mari ac terris, tum a pyratis, tum a Gallis incluſa. Sed vnum audi, quod forte ignoratis. Venit ad nos, habita venia, nobilis quidam vir ex Gallia, cum a Gallorum rege dimitteretur, hæc illi rex ait, omnes in me coniurant principes, ego autem illis ſatiſfaciam. De Cæſare aut Anglo nil mihi curæ, ſcio nāqꝫ Cæſarem pecunias non habere. In Anglum vero præſidia ſunt in eius fronte locata, quæ munita loca ſuſtinebunt, ex Burgūdia quicquid cogi poteſt flocifacio. In Italiam proficiſcar. Mediolani ducatum reſtituam, & reuertar victor. Si quid mihi ablatum reperero, facile illis exploſis cunctа reſumam. Hoc regis Galli dictum, ſi fauſte ſucceſſerit, magnanimiter, ſi aduerſe vti ſucceſſurum arbitror, ſi belli regula ordine ſuo proceſſerit, quū duros multoſqꝫ ſit hoſtes habiturus, inſolenter temerarieqꝫ dictum iudicabitur. Quid hoc rei ſit hæſitamus. In ſui animi dictiqꝫ argumentum, nullum contra nos, neqꝫ regem Anglum, aut Burgundos motus, mittit exercitum, paratqꝫ vti dixerat Alpium traiectum. Suæ potentiæ nimium fidit, exitus erit iudex. Vale Lucronii quinto idus Septembris. M.D.xxiii.

Verba Galli iactabunda.

De iudicio in Gallū.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcclxxxix.

In hoc epytomate ſūt 12. hiſtorię.

Copię Angli regis in Gallum.

Copię Flādricę.

Copię Burgūdię.

RAbidus fortunæ cacabus in quo generis humani ſub ambitione paucorum, perpetuæ decoquūtur erumnæ, ſolitas euomit eſcas. In officina tartarea bellica cuduntur ad immenſi cruoris effuſionē inſtrumenta. Rex Anglus, mauis Britanus, millia bellatorū ſexdecim trāſmiſit in Galliā, & ſeſe cum copiis maioribus tranſiturū, vbi opus fuerit, eſt pollicitus, modo reliqui fœderati ſtent promiſſis. Huic exercitui ex Flādria valida peditum & cataphractorum quingentorū manus iungetur. Et ex Burgundia Germanorū decem milliū phalanx cum quingentis cataphractis, iam fines calcat hoſtiles, duce Comite Fœlice nuncupato. Ex Italia numeroſum eſſe paratum exercitū ſcribitur, in Mediolani ducatu, ad Italię tutelam, ob regis Galli minatorias æditiones. Hinc Cæſar, quanto feruentius poteſt, ſuas impellit copias, ad Pyrenneorū tranſitū, ſed vereor ne ſero nos efflagitantibus reſpondeamus. Grauis tamen ac leuis armaturæ acies iam ſunt tranſmiſſæ, nō paucæ reſtant & pleræqꝫ a proceribus deſtinatæ. Borboni ducis, a domino de Beurre Cæſareo cubiculari Cæſaris nomine ſeducti, conſilium, ſui cubiculi adoleſcens detexit. Quid cauſæ illū ad caſum adeo dubium impulerit, dicemus alias. Illius animo intellecto, Gallus rex eius & affinis ducem accerſit. Sui conſcius dux ad Burgundū exercitū abiuit, rex Daciæ Orcadumqꝫ inſularum, vulgo rex Dinamarchæ, a ſuis exploſus a regno, quod crudeliter ſeſe gereret, panē in Flādria cum vxore regina Cæſaris Germana mendicat. Rhodius magiſter, Rhodo profugus, ad Baiarum littus in regno Neapolitano appulſus non fuit permiſſus, quod ſit Gallus, deſcendere a nauibus. In vrbe, Cardinalis ille Volateranus, quē ob deprehenſas eius literas ad regē Gallorū ſeductiuas, captū fuiſſe alias memoraui, ad ſui defenſionem per procuratores admiſſus eſt, & Pōtificem aiunt morbo gutturis laborare rheumatico. In rei diuinæ capite de tecto celebratu putāt id accidiſſe, aut ſi forte, vti medicorum aliqui arbitrātur, in ſympoſiali conuiuio a Cardinali ſanctæ Crucis præbito, nimium ſoluit habenas, in potu aut dapibus. In Kalendis huius menſis portentoſis fuit excuſſa fulguribꝰ Roma. Sacella, turres, ac domos aliquas diruiſſe hamineſqꝫ percuſſiſſe viatores aliquot, aiunt, nec longe ab eo tēpore Borgiā turrim validiſſimā a ſummo combuſtā, per quorūdam iuuenū Palatinorum incuriā id accidiſſe ſcribunt. Hi vt pernoctantes ibi colūbas prehenderent, noctu cum accenſa face turrim aſcēdiſſe dicuntur, & face relicta diſceſſiſſe, quæ agitata vento trabes inuſſit prodigio. caſum & hunc aſcribit Roma, vna cū tertio prius emerſo. Ad rem diuinam Pontifex ad Papæ Sixti ſacellum, capellam dictum, proficiſcebatur. Vna dierum ipſius capellæ fornix fere in caput prętereuntis Pontificis decidit. Illæſus tamen tranſiuit ipſe, non autē qui ſequebantur. Valete Lucronii quarto Kal. Octobris. M.D.xxiii.

Borbōi ſeductio detecta.

De Cardinale Soderino.

Portenta Romę.

Fornix capellę cecidit.

P.M.A.M. Marchionibus.

PAulo poſt priorem dimiſſam epiſtolam, en tabellarium ex Italia. Mala malis adduntur. Dccxc.
Vorax ille fortunæ vterus nunquā ſatiatur hominū angoribus, ob illius Bonifacii vice
comitis de duce perimendo facinus, alias ſignificatum, multi e vicecomitibus affinibus
& propinquis eius ſub ſuſpicione conſenſus capti ſunt, affligentur miſeri, qui forte inſontes.
E Genua monachum eſſe, in Genuenſi Tyrreno littore municipiū imminens pelago audiſtis *De cõiuratione in ducem.*
vnde Siſipho more Pyrathico, loci poſſeſſor tranſeuntes cogit naues, quod anguſtum ibi ſit
mare, obſeruātiæ ſigna velis demiſſis oſtendere, ac tributa perſoluere, ſcire vos arbitror, ex fra
tre nepos met loci tyrānum trucidauit. In parricidam imperium occupare nitentē furens po
pulus excanduit, nepotem extrudit, de mortuiq; loco fratrē alium ſuffecit. Proſper Colūna,
noſtri prætor exercitus ad fœderatos Papam, Venetos, Florētinos, Genuenſes ac Senenſes, an
xie ſoliciteq; ſcripſit, vt properent ad promiſſum auxiliū, vrgens. Gallos Alpibus eſſe proxi-
mos ad tranſitū inquit. En paratam calamitoſæ illius meæ patriæ perniciē vltimā. Vel Italia
vniuerſa iterum cōcutietur, vel more ſolito Gallorū ſanguine pingueſcent Inſubriæ campi, *Gallorum strages in Italia frequens.*
muſcarū naturā ſapiunt, quo plures trucidātur, eo plures cōcurrunt. Iam quater & quadra-
gies ab annis quadringentis, Alpibus tranſitis, terrā conculcarunt illam. Palantes & incautos
deprehendunt ſæpe, vincunt, ſubiiciunt, ſed locuſtarum exēpla ſequuti, poſt depaſtas ſegetes *Quoties Galli ſtrati.*
omnes intereunt. Iam ſatis collachrymatū eſt. Ad vrbem tranſiliamus, facetum admiſit Pōti
fex adagium. Thiaria Pōtificia, per Leonē decimū Florentinis quibuſdā pignorata, per Car- *De Thiara*
dinalem ſanctorū quatuor ad Pōtificem delata eſt. Thiaram primo præhendit Pontifex, pre-
cium expoſitum petenti Cardinali, dixiſſe fertur, tu qui thiaram auſus fuiſti abalienare, credi
toribus ſatiſfacito, a me neq; obolum habiturus. Suſurrāt in vrbe, mali poſſe nihil huic pur
purato accidere, quin deterius promereatur. Cauillosum & auarum aiunt eſſe, ac per fas & ne
fas litigiorum motorem, ad eruenda beneficia. Perturbantium ſua cupiditate hominum ani-
mos, ſum inimicus. Aliud audite muſſitandum. Pontificem hac hora, ſed per famā incertā *Adrianus Papa moritur*
per Galliarum ſparſam terras obiiſſe allatum eſt, neq; id, vt alia multa, confictum credimus,
quia ægrotare illum intellexeramus. A circiter ſeptuagenario cadente in lectum, præcipue
gutturali pituitate fluentis morbo, quid expectandum eſt? Mediolanenſes exules, quos altera
duarum peſtium Gelforum: & Gebelinorū contagione infectos, extorres a patria pellit, exer
citumq; Gallorum præeunt, Valentinam Alexandriam, noſtri magni Canzellarii oppidum,
dedere in prædam. Per Antonium Leuiā Hiſpanum ad id negocii cum valida Hiſpanorum
caterua miſſum, trucidatis autoribus reſtitutū eſt. Gaſpar Contarinus Venetus orator literas
a ſua Illuſtriſſima republica mihi oſtendit, quibus Turcarum equitum millia eſſe in Belgra
di, Vngariæ quondam propugnaculi vicinia, in ſtatiuis ſeptuaginta magna ſtrages Chriſtia
no gregi paratur, niſi reges noſtri conuenerint animis in Barbarum illum principem. Vnga *De Turcarum apparatu.*
rus vero rex, initurum ſe fœdus cum eo tyranno, de præſtando tranſitu gemens proteſtatur, ni
ſi mittantur ſuppetiæ. Oſtendit & literas eius reipublicæ de concordia cum Cæſare. Aiunt ſe
ſperare ſub tam prudentis & iuſti amatoris principis vmbra, res Chriſtianas aliquādo ſuſci-
taturas. Eodem tamen tempore Salinas archiducis actor, literas habuit ab hero, Polonos, Vn
garoſq; ſcribitur coactis cōmunibus viribus ad millia Turcarū quindecim trucidaſſe, qui fi- *Trucidatio Turcarū.*
nes depopulabātur Vngaros, a Belgrado incurſitātes. Peſcariæ Marchionē in Italia a Cæſa-
re dimiſſum, nauigantem claſſis Gallica in inſularum anguſtiis, veluti e ſpecula diu expecta-
uit, vt aduerſum eorum hoſtem ad manus haberent, ſtratagemate Gallos fefellit. qua eſt angu
ſtus maris in Affricam e Malaca noſtra Hiſpana traiectus, vela fecit, & liber euaſit. Valete Lu
cronii Kalendis Octobris. M.D.xxiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

HAec ad te, cæteroſq; rerum apud nos emergentium cupidos. Ex inſulis Hiſpaniola, Dccxci.
Cuba, Iamaica, & putato continenti, caſſiæ fiſtulæ cuius prouentus in Hiſpaniola ſunt
arborei fructus iam immenſi, ac ſaccari, auri etiā, nō contēnenda peruecta eſt copia,
ꝑticularisꝰ aliquādo hæc, ad ꝓpriora nūc. Magnꝰ noſter Comeſtabilis aſtu ſuo quoſdā e Fōtis *Stratagemata Comeſtabilis.*
Rabiæ portarū cuſtodibꝰ ſeduxit. Vno tantū e tribꝰ filiis Ioāne Touaro ſecūdo genito iuuene
magnanimo comitatꝰ, ſine lecto, ſine iumētis ac famulis obſequiariis, blāditiarū oīum oblitꝰ.
Per Lipuſcæ, Biſcaiæq; Cātabroꝝ anfractuū regiones plebeio habitu mōtano contectus, ꝑ
errauit ignotus. Exploratores, qui Fontem Rabiā noctu clam ingrediebātur, vbi nā Come-
ſtabilis eſſet ꝑnoctaturus, locū nāq; quotidie mutabat, ſoli ſciebāt, quādo iam ad optatū finē
rem ꝑduxiſſe arbitrabat̃, fortuna ſolitis eſt artibꝰ vſa, qua nocte cōuentū erat de porta n̄ris pui

giles aperſeda,quingenti & quater mille Germani bellatores, acciti a Cæſare præcedēti veſpe
ra ſancti Sebaſtiani portū captarūt.Re intellecta,Gallorū duces obſeſſi,de repentino cōgreſſu
aliquo ſuſpecti, priorib9 mutatis cuſtodib9 recētes ac numero plures ſuffecerūt. Ita boni Co⸗
Prouiſio Gallorum. meſtabilis vigilias & labores nouercali ſuo more fortuna fruſtrauit.Neqꝫ his cōtēta,ſimilē ca
ſum aſtruxit ilico.Moniti nr̄i ꝑ trāſfugas a Baiona,vrbeculā eā,Gallorū finiū ꝓpugnaculū va
lidiſſimū ex inertia præſidiorū,ſæpe protēto crure ſecure dormiētiū,imparatā poſſe reperiri,
de impetēda mari ac terris vno crepuſculo,cogitarūt.tētatū eſt,ſed quo tēpore copię terreſtres
ad muros oppugnaturæ ſeſe applicarūt,maritimę claſſi cū inſtrumētis & ferris, proralib9 ca⸗
rinis,ad oppoſitas cathenas diſrūpendas paratæ,vēti defecerūt.Ita deſperatis animis,nec ſine
iactura,oblata occaſione amiſſa,vulneratis e turritis mœnib9 multis,& plęriſqꝫ peremptis,re
infecta redierūt.Claſſiarii vero,ne fruſtra penit9 laboraſſe viderent̄:& præ dolore tāti facino
ris euaſi,deſpumātes,in Gallica littora deſcēderunt. Bene munitū oppidū Cabretonū cū vi⸗
cis & locis aliis;circūuicinis plurib9dedere in prędā.Inter cætera opima ſpolia reſinæ ad ſtipē
Vaticinatio. darū nauiū,qua indigebāt,aptę copiā ingētē ſe reperiſſe iactāt,ſed vereor rerū vices,nō dormi
tabūt in q̄rēda vindicta hoſtes q nūc prędaonuſti pſallūt:forte aliq̄n ſpolia lugebūt,aut eorū
cauſa innocētes vicini. Iā vale Lucronii vnde ꝓpediē diſcedem9,nonis Octobris.M.D.xxiii.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

Dccxcii. De Adriani morte. A Magnis incipiamus,licet nil magnū in reb9 humanis,quo nāqꝫ maiora melioraqꝫ vul
gus inane,eo arbitratu meo minora deterioraqꝫ.fœtidus quippe fum9 ambitionis,quo
ſolo vexātur tumidi fortunæ filii,mille ſecretis eos cruciatibus affligit. Pontifex obiit.
Paruo tēpore frui Pōtificatu datum eſt , ſi ꝑpetuis cōflictari negociis eſt gaudere,quid vltra?
Vir bon9 obiit,ad ꝑferendos labores Pōtificatus,nō tam aptus,quā ad ſanctos mores exercē⸗
Lau9 Adriani. dos promptus.Salicē eſt imitatus,quæ cum cito coaleſcat,cito deſinit. Cardineo galero,præ⸗
ter familiarē ſuū vnicum Germanū hinc fortē cōtexit neminē. A Sicilia fertur cōiurationis,ad
te alias ſignificatæ,autores, per Hectorē Pignatellū,te adoleſcēte,Federici regis apud Catho
licos Regem &Reginā oratorē,nunc Mōtis Leonis comitē,& regni proregem, ſui motus pœ
nas variis ſuppliciis affecti luerunt . Camaratæ comes don Federicus Patella, & Zefallæ Ba⸗
rom,Franciſcuſqꝫ ac Federicus,de Imperatoria dicta proſapia Germani nobileſqꝫ Panormi
tani plures , capitis truncati premiū ſunt aſſequuti.Nicola Vicentius de Leofantis , regni pro
Cæſare theſaurarius,vna & Ioānes ſancti Philippi iuriſconſultus,Meſſanenſis, ac plures alii
mixtim nobiles ac ignobiles,vulgariū ſeditionum excitatores, diuerſis modis iudicii ſubie⸗
De fama Gallorum. re iugum.Ex Gallia,per exploratores & rumores inanes,fertur,Gallos in Inſubria eſſe profli
gatos,nil vltra in his donec certiores habeamus nuncios.Lucronio veniſſe curiā Pōpelonem
Nauarræ caput,audiuiſſe te arbitror.Ergo Pōpelone datis pridie Kal.Nouēbris.M.D.xxiii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dccxciii I Dibus Octobris Cæſar nos ad regni Nauarræ caput Pompelonē adduxit . Sed audi,quid
ipſi Cęſari acciderit inter eundum, ex oppido Arcos nūcupato, ad Reginæ pōtem appel
latum municipiū iturus,venatus cauſa per mōtanas quaſdam ſiluas diuertit,per ſaltus ne⸗
morum paucis cōmitatus,oblatum ſequens aprum,qua redeundū eſſet ad rectam viam igna
rus,diem totū conſumpſit. Ad oppidū tādem aquo diſceſſerat ad multā noctem regreſſus eſt.
Per diuerſa diuerſi pererrantes anxie regem quæritarunt,de aliquo diſcrimine ſuſpicātes , ꝙ
vicinis nuper victis aperte inimicis,ob ſui regis priſci amorē,cum quo familiariter verſaban
Parum fidendū nuper victis. tur,parū fidendū ſit.Poſtremo mane paulo poſt ſolis exortū ridens ad curiā quæ præceſſerat,
rediit dehinc Pompelonē.Quo poſtquā peruenit Cęſar ſumma cura: & ſtudio nititur ſuas co
pias trans Pyrēneos in Galliam impellere.Multi iam trāſierunt,& in Pyrenneorū radicibus,
qua Galliā ſpectant,ſancti Ioānis Pedeportus oppidum tenent. Ibi,donec vniuerſus cogatur
exercitus,& impedimenta vehantur,expectabunt.Orangiæ principem iuuenem ebullientē,
Cæſaris coetaneum:& earum præfecit Hiſpanis peditibus.Rocandolfus vero Germanis præ⸗
erit,qui ad ſex millia eſſe feruntur, conuenient omnes propediem,& per Nebritenſis princi⸗
Laus Rocandolphi. pis ſtatum vel inuiti ni libens patietur, iter facient.Rocandolfum Germanū Hiſpanimet lau⸗
dibus extollunt.Prudentem & ad conciliandum ſua grauitate militum animos aptum eſſe fa
tentur.Impedimentorū vero ductor eſt Belga quidam nomine Terramunda.Mallent Hiſpa
ni,agricolę præcipue,ad vehēda impedimēta cū ſuis bobus: & mulis deſtinati,mitiorē ac ma
gis tēperantē.Germana phalanx,cōſtructū ad flumina Gallica traiiciēda.xxiiii.nauiū pōtē cō
mitat,in ſancto nāqꝫ Sebaſtiano,per Antoniū Bagarotū Patauinū,ſummæ induſtrię virū,iuſ
ſu Cæſaris,naues illæ conectēdę ad id miniſterii fabrefactæ fuerūt.Generalis vero toti9 exer⸗

citus erit dux, magnus Caſtellæ Comeſtabilis, tibi notus & amicus, fortunatus eſt in re belli-
ca. Paruo negocio populares exortas in his regnis ſeditiones diſperſit, nec multo maiore Gal-
licas acies in Nauarræ regno. Vna tamē cū ſuo collega Almirāte, propediem trāſmiſſas acies ſe
quetur. Vnā fœlicibus auſpiciis. Eſt aliud maiꝰ: accitis principibꝰ, qui adſunt ad numerū octo
& viginti, quibus in ſumendis ferculis, aut potu fit prælibatio, ſe nolle ab eis vllum cōſilium
proteſtatus eſt Cæſar. Sed vt ſe trāſiturū in Galliā comitentur edixit. Lucronii mihi ſæpe aduē
tum ad hāc vrbem meum diſuaſiſtis, ſi vobis credidero, multo feruētius ibitis cōtra ſententiā
hāc meā, ſic ſtat animo fixum, parate res veſtras caſtrenſia tranſmittite tentoria, ſic fieri neceſſe
eſt. Et qui aliter ſenſerit aut ſuadere nitetur, exiguā habebit de autoritatis meæ lapſu apud ex-
teros Principes & regna mihi credita rationem. His auditis nemo eſt auſus emutire. Admira
ti ac ſtupidi abierunt, ob vrgentē hyemē & horum culmina mōtium, quæ niuibus hoc tem-
pore alte cadentibus ſolent eſſe volucribus inacceſſa, nō modo equis aut militibus, & quod
eſt difficilius, curribus ac iumentis ad cōmeatus deferendos, & impedimentorū plauſtra deue
henda. Bellum hoc Gigāteo fore ſimile aiunt plæriq; hiſtoriarum periti, quia nitimur cōtra
vim cœlorum: & tēporum ſtatuta, mōtibus etiā horridis obſtātibus, bella gerere. Iuuenili æta
ti & animo infracto decretum hoc aſcribunt multi, ſed rerum experientia pollentiores, qui ex
præteritis præſentia excerpunt, & ex vtraq; ratione futura præuident, a coniecturis Cæſarem
vti prudentem, quo ea fama per vniuerſum vagetur, ea publice protuliſſe arbitrātur, tempus
loquetur. Dum hæc ita moraretur ex nuncii defectu Comeſtabilis diſceſſit, exercitum colle-
cturus, ſubſequūtur & impedimenta. Sed audi dictu moleſtiſſimū. Horride niues huius mēſis
diebus. xii. xiii. xiiii. et. xv. incluſum tenuere Comeſtabilem in Burguetovilla, duobus millibꝰ
in latere mōtis a cenobio Ronces valles, in vertice montis vltimo diſtanti. Impedimenta vero
poſt id, cum ſummo labore ac iumentorū iactura tādem ſunt attracta in latus aliud Pyrenne
orum, qua fluunt aquæ in Galliā. Germani vero, quibus eſt pontium cura demādata, quum
per Vaſconū Bearni regiunculæ oppidum nomine Vztariz iter facerent, hoſpitaliter ſuſce-
pti, liberaliter ex Rocandolfi iuſta gubernatione, quod præbitū fuerat, perſoluerunt, abeun-
te illorū phalāge, retro māſerunt plæriq;, odii ſui innati memores oppidani, poſtergatos tru
cidarūt ad vnū. Re intellecta, regreſſus eſt magnꝰ ad rei vindictā cuneꝰ, oppidū in prędā datū cō
buſſerūt, ac maiori ex ꝑte trucidarūt oppidanos, epl'æ modū exceſſit epl'a, quia raros habemꝰ
a vobis nūcios, rariq; ad vos eūt a nobis. Ergo iā vale Pōpelone. vi. Kal'. Decēbris. M.D.xxiii.

Grādia verba Cęſaris.

Bellū Gigantcum.

Horridę niues.

Vindicta in hoſpites.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris, & fratribus diſcipulis, cū apud
nos condiſcipulum veſtrū Marchionē Bellecenſem habeamus, qui
virtute clarus bellica cōtra Gallos intererit lateri Cæſaris inhærens.

Dcc.xc.iiii.

QVod adeo feras ad vos dem epiſtolas mirabimini, ab Auguſti mēſis calce nullꝰ ad nos
ab exteris venit curſor. Rumoribꝰ ꝑ Galliā ſparſis cōtenti viuimꝰ, & ob id afflicti ani
mis, quibꝰ res Italæ oneri ſunt. Gabriel Merinus Bari Archiepiſcopus, & ſui natalis
Gienii Epiſcopꝰ, qui pro Adriano Pōtifice viuēte legatus erat apud Regē Gallū, poſt ſui heri
obitū, accerſitus a Cæſare venit. A rege Gallo affert mādata, eunt redeūtq; frequētes eiꝰ nūcii
familiares, quid afferāt in arcanis nūc latet, tēpus rerū preco loqtur, inquiūt ꝑ Gallię aulicos vē
tilari. Poſt multa variaq; ſcrutinia Reuerēdiſſ. Cardinales incluſos, ob illiꝰ pōtificalis throni ap
petitiuā eſcā, deſpumātes inuicē, & diſcordes, ꝙ ſibi quiſq; mallet in ſinū illā colligere, quā al
teri cuiq; aſſentiri. In cardinalē Medicē Leonis patruelē inclinari rē dicūt. Aiūt etiā Borboni
Ducē Genuā, vt ad Cæſarē traiiciat, fuiſſe ꝓfectū, ꝙ Burgūdꝰ exercitꝰ ſit diſſolutus, ob vrgētē
hyemē inqt Germanꝰ ille, peditatꝰ Germanici ſub comite Fœlice pretore ductor, ad ſui excu
ſationē. Nos vero pecuniaria Gallorū ſeductione actū iudicamꝰ. Ad Borbonū, vir idē dn̄s Be-
urrę, qui eū ad Cęſarē traxerat, miſſus eſt, quo ſub locū tenētis Imperialis titulo ducē detineat,
quo ve ſit in exercitu nr̄o cōtra Gallos fomes nō ineptꝰ. ferūt quoq; Anglos milites ob eādē fri
gorū cauſam, depopulationū: & cōbuſſionū iacturis ingētibꝰ intra fines Gallicos relictis, re
meaſſe. Mediolanenſes vero res acriter laborare fama eſt, hac tēporū intercapedine, qua nil ha-
buimꝰ ab Italia. ꝓlatū ſæpe fuit, ab exploratoribꝰ Gallos eſſe ꝓfligatos, Gallos aufugiſſe, Gal
lū exercitū diſſipatū, ad internicię ſectū, vana ſpe nos ſæpe deluſerūt. Magnę illiꝰ ciuitatis Me
diolani ſuburbium Galli oppugnarunt. Sed reiecti ad milliare ab vrbe ipſa, vt tumultus ali-
quis exoriretur, expectantes, exercitum detinuerunt. Neq; defuit cōſilium penitus, per portæ
vnius cuſtodes conuentum fuit, vt vna noctium per portam illis creditam Galli, exulibus tra
ctantibus, admitterentur. Eſt enim tartarea illa contagio Gelphorum, & Gebellinorū adeo pe
ſtifera, vt in præceps trahat miſeram patriam. Cuſtodum intellecta perfidia, luerunt auto-

Quid de pontificatu.

De exercitu Burgundo.

Fama varia; d Gallis.

res pœna, & ſua ſpe fruſtrati Galli, caſtris amotis retro ceſſiſſe dicũtur. Circũuicina occupant
omnia, quod noſtri adhuc in apertũ, ſuas minime copias eduxerint. Dux Vrbinas Venetorũ
Gallꝰ exercitus vagatur. prętor exercitus, nõdum extra fines Venetos traduxit copias, inquiens nolle certo diſcrimini
ſe ſibiqꝫ creditos milites cõmittere, donec eſſe videat in campo reliquorũ fœderatorum acies,
quæ nõdũ acceſſerunt. Magnas intelligimꝰ cogi vires. Cataphractorũ fertur futuros in exerci
tu nr̃o lãceas mille quingẽtas, leuis autẽ armaturæ totidẽ. Peditatus, numerũ attinget trigin-
ta milliũ, inter quos Hiſpanorũ aderit manꝰ octo milliũ. Neqꝫ hoſtes hebetiores eſſe fama eſt.
Ita duobꝰ exercitibus cõflictata, ex occaſione in occaſionẽ, calamitoſa mea illa patria dilacera-
bitur. Vbi iã quicquid rei frumẽtariæ collectũ eſt, neqꝫ vt ſerere potuerint permiſſum, vnũ
reſtat. Seſſe, (latine Sueſſæ) ducẽ, qui Caprẽſis Comitis eſt hæres, oratorẽ eſſe Cæſaris in vrbe
noſti. Iuuenẽ ipſiꝰ actorem in curia nr̃a, nomine Scudũ ſum pcunctatus, quid cauſæ mouerit
vxorẽ eiꝰ Magni Capitanei, vt vulgo loquar, Gõſali Fernãdi filiã, cuiꝰ dotalia ſunt oĩa ipſo
rum loca in regno Neapolitano, vt nunqꝫ ad virũ ſit Romã profecta, præ rubore inquit abſti-
nuiſſe, ne Romæ ſubmurmuraretur, tãti Principis hæredẽ filiã, vnius eſſe oratoris vxorẽ, cõ
temptibile putat, præ animi magnitudine id nomẽ eſſe. Propterea oratoris nomine ſublato,
poſthæc in Cæſaris ad eum dirigendis literis, noſtro vicegerendo ſuperſcribetur, nõ vltra ora
tori. Valete Pompelonæ quarto Kalendas Decembris. M.D.xxiii.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS.A.M. LIBER TRI GESIMVS SEPTIMVS. ANNO.M.D.XXIIII.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dccxcv. VNO faſce plures habeto, ꝙ iniuria temporũ adeo ſumus incluſi, vt fere
quatuor menſiũ intercapedine nullas a vobis, aut ab vlla Italię pte lite
ras habuerimꝰ. Si quid aliquãdo fuit allatũ, id plenũ mẽdaciis, per ſo-
los vulgares e Gallia rumores. A nobis, qui vetãtibꝰ ſyderibꝰ, quo tem
pore ad ſtatiuas hyematũ Romani rei bellicæ magiſtri cõfugiebãt, per
mõtanos anfractus deuios, & niuoſos traducimꝰ exercitũ, quid fiat ha-
beto. Difficultatibꝰ dictu tremebũdis ſuperatis, Comeſtabilis trãs Py
rẽneos, obiter Mõleonẽ oppidũ, & natura, & præſidiis valde munitũ
Mõleõ capitur. expugnauit, dño Lebritenſi nõ annuẽte trãſitũ, viã ferro aperire opus
eſt. Mox ad oppidũ aliud ſancti Pellai, ab Saluaterra Bearni primario, Lebritẽſi municipio
milliaria ſex pfectus eſt. Id Mõleonis exẽplo pterritũ, parũ reſtitit. Lebritẽſem regionis dñm,
amice hortatur ac monet, vt cũ ſua venia Imperialẽ liceat exercitũ in Gallũ regẽ hoſtẽ traduce
re. In ſua poteſtate nõ eſſe reſpõdet, ꝙ Saluaterra ſui ſtatus caput Gallica occupẽt pręſidia, qui
Reſponſũ Lebritenſis. bus aduẽtũ phibere nequiſſe, ait. Se tamẽ ægre ferre, ꝙ inſons ipſe Nauarræ erepto Regno, ita
nũc in auito veteri patrimonio cõflictetur. Sui principis Imperatoris mãdata exequat, prout
ſors dederit, dũ ita res hæc agitaret̃, flumine Saluaterræ p vada ſeminatãdo traiecto, princeps
Orãgiæ, Hiſpani peditatus ductor, cũ ebulliẽtibꝰ quibuſdã iuuenibꝰ, & plæriſqꝫ peditibꝰ, ad
portas vſqꝫ Saluaterræ incurſitans, incluſos laceſſiuit. Ad leue præliũ exeũt incluſi: tribꝰ vulne
ratis, & vno e Cæſareis familiaribꝰ, cui retrocedenti equꝰ cecidit, in hoſtiũ poteſtate relicto, ad
ſancti Pelai caſtra regreſſus eſt. Ad Saluaterræ igit̃ muros Comeſtabilis caſtra locat. Quatere
Vulnerati noſtri. tormẽtis incipit. xvi. huiꝰ mẽſis deditur, pręſidiariis cũ ſuis queqꝫ armis, & facultatibꝰ ppriis
Deditur Saluaterra. abire pmiſſum eſt, oppidanis, vacuũ reperere locum tormẽtorũ, & cõmeatuũ copiã habuere
nõ mediocrẽ. Saluaterra iã occupata. Comeſtabilis prætor exercitꝰ, bellorũ ducibꝰ accitis, de
pceſſu deliberat, qd eorũ quiſqꝫ faciẽdũ ſentiat, pcũctatur: fere oẽs iere pedibꝰ in hãc ſentẽtiã,
ne vlteriꝰ tali tẽpore pgrederetur in Gallicã Tolloſam, vti ſtatutũ erat, cuncta obſtare diiudica
Suffragia ſectorum runt. Naues illas. xxiiii. ad fluminũ traiectus cõſtructas, cæteraqꝫ tormentorũ, & apparatuum
impedimenta trahi non poſſe, ꝙ iumenta frigoribus & inedia conſumpta deficiant, quodqꝫ
ſit p cœnoſos & paludoſos aduerſo tempore cãpos trãſeundum, neqꝫ commeatuum copiam
præterea, cũ quo nobis iam ſolis res eſt habenda, Burgundis, & Anglicis copiis diſſolutis, &
Italis ſuppeditura͂. hoſtis ſatis intra ſe laborãtibꝰ, potentiã non eſſe contẽnendam, qui ſi forte

ſuas in Italia militantes copias reuocauerit, facile nos poterit intra fines patrios deprehenſos proſtigare. Cæſar de prętoris & aliorum ducum ſentētia certior factus, bellicis addictos actionibus accerſit ſenatores & cōſuluit, vt qua ſatius illis viſum fuerit, exercitum ducant cenſetur. Saluaterra relicta, Baionā Gallicam petituri, Media omnia cœnoſa repererunt, adeo vt iumenta nullo pacto ad impedimenta trahenda ſufficerent, qn obruerentur. Eſt quid miſerandū. Comeſtabilis ad actorē ſuū de illius itineris difficultatibus, ſcriptā epiſtolā legi. Is actor mihi eſt ſępe conuiua quicquid emergit meum eſt intelligere. Quod Regi Cambiſſi per Tauri montis iuga in Armeniā tranſire conāti, qui cum vniuerſo exercitu prę inedia dicitur interiiſſe, fere contigit. In dextram igitur vertere denuo copias, Fontem rabiam verſus, Baionæ obſidende prouincia relicta, tetenderunt. Tanta ſe preſſum calamitate ſcribit Comeſtabilis, vt pro delitiis, Fontis rabiæ ſit habiturus obſidionem, q̄uis & p̄ſidiis & repagulis aggeribuſq; ac tormentis munitiſſimum eſſe intelligat, nec minus animo tranquillo labores eos & pericula, tū c ſe amplexurum ī quit, q̄ ſi apud charam vxorē & filios domi ociaretur. prima e iacturis oblatis fuit prędа cōmeatuum, q̄ totū exercitum languefecit. Qūū nanq; ab Sancti Ioannis Pede portus oppido, vbi erant in horreis rei frumentariæ ingentes cumuli coacti, longum iumētorum agmē ſequeretur onuſtum, vagi quidam Vaſcones ſemiprędones inſiliere ingradientes a tergo, ſubſtites, quibus poſtrema erat acies credita, male functi ſunt officio ſuo, vti Comeſtabilis vno illius epiſtolæ capite conqueritur. terſcentum circiter onuſta rapuere nobis iumēta prędones. Ea rapina detrimenti tantum attulit exercitui tantaq; fames inuaſit caſtra, vt diebus fere quinq; neq; panem milites, neq; ordeum equi aut paleam vel fœnum ſint, aſſecuti, Corticibus arborum & deterioribus forte cibis equos eo tempore pabuli loco ſuſtinuerunt: milites vero fame vexati, quamcūq; dabatur circuuicina percurrebant. armentorū gregūq;, quicquid erat obuium, abigebant in caſtra. Fuit illis prędа hęc, magno, ne penitus deficeret, adiumento. Napis crudis alii, quos in villarum vicinia ſatos reperiebant, contenti vitam agebant erumnoſam. periere dibilitate nō pauci. Ad Fontis rabiæ proſpectum tandem deuentū eſt. Fontem rabiam dicat penultima longa Hiſpana pronunciatione. non Fontem rabidū, vt gramaticaſtri dici debere contēdunt. intelligi volo. obiter in oppidulum nomine Vidaxar inciderunt. ob incluſorum peruicaciam qui ſe tanto exercitui poſſe obſtitere temerarie crediderunt, cum eorum internicie deletum fuit. Fontem ergo rabiam, rabida rabie refertum locum, obſidebūt, & ad hanc ignominiam a ſuis ceruicibus excuciendam, debellare conabuntur Hiſpani, Germanis tamem mixtis, quos ſupra memoraui. Ea ſententia ſumpta de Fontis rabiæ oppugnatione, quo propior eſſet, Cæſar ad hanc montanam vrbem Victoriam, vbi nunc moramur, peruenit, hinc niſi re illa rite peracta, ſe nūq; diſceſſurum Cęſar publice protulit. Vnum accipite poſtergatum, & riuū claudamus, iam exundantem nimis, alueo ſuperato. Ex Baiona in nouiſſimum agmen progrediens irruerunt Baionæ præſidiarii. adeuntibus noſtris terga verterunt: deſidioſe actum a noſtris plęriq; aiunt. vt abeuntes hoſtes inſequerentur, nonnulli voluiſſent. In reiectu, ſatis actum, conſilio maturiores arbitrati ſunt. iam Vale noſtri memor. Ex vrbe Victoria prouincię Alabę moderatrice, quo huius menſis die quinto peruenimus, tertio idus Ianuarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

Verba Comeſtabilis miſerāda.

Pręda cōmeatuum.

Horrēdum dictu.

Fames inaudita

De gramaticaſtris nugantibus.

Deletū Vidaxar.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris. Dccxcvi.

IAm tandem Petri nauiculæ rectores galeratos, Pontificem elegiſſe, per literas habemus Is eſt ad quem inclinari rem ferebat fama Cardinalis Medices, pro legitimo non ſpurio, vti aduerſæ factionis Cardinalis Soderinus prædicabat, iudicatus, vir eſt animo viuidus, ingenio clarus, rerum experientia prudens, vita integer, pręſentium in Chriſtiana religione, turbationum, ſperamus egregium, ex Medice medicum futurū. Galli Cardinales & qui Gallicis partibus ſunt affecti, diu obſtiterunt, ne hic eligeretur, ierunt & ipſi pedibus tandem in ſuffragia. Pontifex effectus Medices, biduo concluſos detinuit electores, quo prodirent concordes, ne perturbati ſciſmatum intra ſegetes Chriſtianas vepres aliquas diſſeminarent, ſub Clemētis ſeptimi nomine ſine obiectu. Medicē ergo ipſi poſt vnū & quinq̄ginta dies exeūtes in Vaticano palatio reliquerunt. libentes an inuiti, qui ſtomachorum archana cognoſcit, ipſe diiudicet, De Pontifice ſatis. Proſperum Columnam noſtri exercitus prætorem, graui morbo preſſum & lecto iacentem fama eſt. timeo illi, quia eſt vt arbitror octogenario parum minor. A pontifice in Liguſtico littore venturum ad Cęſarem eſſe nuncium, breues de pontificatu literas afferentem aiunt, Bernardinum Barbā nomine. pręceſſit interea leuiore nauigio vectus ſacerdos quidam cū poſt ſcriptis, ab oratore Cæſareo & pelagi diſcrimina & pyratarū

Papa Medices clemens ſeptimus.

Ellectus Papa.

Laudes noui Papę.

Valitudo pſperi Colūnę.

Nūcius de Papatu.

vngues euaſit.Barbavero Pōtificius,grandiorē expectat diſceſſuram nauim,ſtrenā & hic ſacerdos adeptꝰ eſt opimam a Cæſare qui huius pontificis ſorte delectatur.Hoc licet non externū, tibi tñ referam,ꝙ cōdiſcipuli tui natum tangat. Don Fernandus a Toleto,don Garſię cōdiſcipuli quōdam tui,filiꝰ,magnanimi adoleſcentis cōmiſit ſaltum, auo duce Albæ inſcio, Cæſarem adiuit:vt ad caſtra liceat cū bonavenia proficiſci,petit ſupplex.Auū eſſe conſulendū prius ſuaſit rex.Venia nō cōſilio ſibi opus eſſe inquit.Hęc dicēs,auo inſalutato,ꝑ equos diſpoſitos, quos habebat, ad caſtra euolauit. Auus amans & dō Garſiæ, filii Fernandi patris excellentis exemplo,paulilper contatus:moleſte rem primo auditu ſenſit. ſedato mox animo cū familiaribꝰ obſecuturis, q̄ neceſſaria fore iudicauit ad nepotem miſit.Vale ex Alabenſi Victoria,idibꝰ Ianuariis,Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

Quid don Fernādus a Toleto.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Dccxcvii

Capit Fōs rabia.

QVod ab idibus Ianuarii tertiis a me literas non receperis, forte miraberis, miramur & nos Cæſarei curiales,ꝙ a vobis raras habeamus,ſed mirari diſinimus, quādo pyratarum eſſe copiam ingentem & mare procelloſum adeo præter ſolitum conſideramus vt Genuenſes grandes illas, moles carracas nūcupatas,vorare iā didicerit,e qbꝰ tres cū immēſa virorum & facultatum iactura dicitur abſorpiiſſe, ſitq; parte alia Regi Gallorum curę nil magis,q̄ vt noſtros intercipiat curſores,ne quid agatur in Italia intelligamus.Quæ ab eo igitur tempore ſucceſſerunt audito.In Kalendis huius menſis Comeſtabilis, applicato ad Fontis rabiæ proſpectum exercitu, machiniſq; omnibus ad muros concutiēdos, cum internicie multorum,per iaculatos ab internis ſcopetarum & maiorum tormentorum globos diſpoſitos,fecialem tubicinē,vti moris eſt,obſidētium,ad vrbeculæ foſſam, cum huiuſcemodi mādatis iubet proficiſci.Caſtellæ Comeſtabilis,qui huic exercitui Cęſareo pręeſt, ſacrę maieſtatis nomine, vos Gallos hortatur & monet,ne paratam vim expectetis. Vt Cæſareæ maieſtati locum iſtum,a veſtro rege contra ius faſq; occupatum,reddatis.Id ſi facere renueritis, internicíem vobis omnibus eſſe ſtatutam ſcitote. Don Petro autem Nauarro profugo, Mariſchalli, qui ſeſe in arce Simanchea vitę confectus tędio iugulauit:filio,ſub cuius ductu Nauarri tercētum amplius exules,gallico ſtipendio militabant, ſuaſit tubicē fecialis vt meminerit ſe a matre,quę ducis Alburcherchi eſt filia,Caſtellanū eſſe,a catholicoq; rege redditus & gratias recepiſſe, quas ſua culpa ex repentino diſceſſu ad Gallos, in Nauarram prærumpentes amiſit. reſtitutum iri,cū paterno magiſtratu,cuncta maiorum bona, & vna ipſi ac cōmilitibus omnibus,qui cū eo ſunt obſeſſi, cōmiſſorum veniam ſe comeſtabilis a Cæſare per fida diplomata impetraturum pollicetur.Feciali reſponſum eſt ab vtriſq;, vt ſcripto manu Comeſtabilis ſignato, quę tunc retulerit,afferat.ſe interea quid ſit agendum inter ſeſe deliberaturos. Chirographum exaratur,Comeſtabilis dextra ſignatum.affertur ad eos, lōge a ſperato reſponſum eſt.Galli mitius:don Petrus vero,ſuo & cōmilitonum ſibi creditorū nomine,acrius repetiiſſe dicitur,in hūc ſenſum.Vrbeculam a rege Chriſtianiſſimo illam ſibi ſociiſq;, ſub Homagio de tutanda preſtito,creditā fuiſſe.defenſuros eam,vita ſuperſtite. Vt Comeſtabilis ſuo fungatur officio,ſuoq; regi pareat,& qd ſors latura ſit experiatur.ſe idem facturos proteſtantur. Sed mirari ſe inquit ac miſereri Comeſtabili,ꝙ eius loci debellādi prouinciam ſumpſerit, in qua labores cunctos cū dedecore fore fruſtratos intelligit, ꝙ robore militū ſint & neceſſariis omnibus adeo fulti,vt nil timere expugnationem poſſint,aut debeant.his a feciale reportatis,altero a Kalendis die quatere muros noſtra tormenta cœperunt.E mœnibus,qua percutiebātur,ſtrata ingens pars fuit.e domibus autem in hoſtium capita per mortaria,globos in altū proiicientia,dirutę fuerunt multę.furore tanto actum eſt,vt pars vtraq; obſidens, & obſeſſa fragores illos horrendos,auribus etiam clauſis,vix ferre quirent. quibus & ipſa tellus a centro contremiſcebat.q̄ atroces illi fuerint,ſimiles tonitruis rugitꝰ tormentorum,hinc colligito.A Fonterabia Pompelon milliaria diſtat octo & quadraginta, inquiūt enim lequas ſexdecim. Medii ſunt montes ardui,altiq; in immenſum.Mirandę Comes regni Nauarræ prorex, ſcripſit ad Cæſarē, auditos fuiſſe in Pompelonenſi deambulatorio prato,dicto Taconera,tormentorum excuſorum ſclopos, auditi & fuerūt e colliū in hac planicie interiectorū verticibꝰ.Vna cū tormētorum exercitatione,cœperūt & cuniculis effodiēdis intendere.Sed quid? quando ſe aliquid operatos fuiſſe arbitrabantur ecce nimboſos hymbres, ecce vētorū rabidos ſpiritus, qui cuncta vaſtabant, & parata prępediebant neq; adeo poterant incluſorum foramina tormētis fulcta penitus auferre,quin alicūde iacularentur globos & ſingulis horis e noſtris perimerent multos.ita obruti cœno,tentoriis,uentorum vi tranſportatis,ſub dio dies egerūt plures.

Mandata Comeſtabilis.

De Petro Nauarro et eius filio.

Quid petant obſeſſi

Acris reſponſio.

Auditi ſtrepitus Pōpelonę.

neqꝫ vt cōmeat⁹ aūt cętera neceſſaria deportarentur,procelloſa tempeſtas patiebatur. Ita mil Effectus Magne coniunctionis de qua ſupra.
le anguſtiis conflictati,extrema ferre omnia ſtatuerunt, priuſqꝫ re infecta diſcedere,vt a Caſtel
lę ceruicibus ea tollatur ignominia. Eorum quę aſtronomi de generalibus ſyderum coniun=
ctionibus,eo tēpore futuris in piſcibus,prænugati ſunt,ſenſiſſe dicunt effectus,ꝙ nunq̄ꝫ tales
ac tantas ſe quiſqꝫ eorum pluuias aut vidiſſe cadentes , aut a ſuis maioribus audiuiſſe delapſas
conquerantur.Seneſcentes præterea decrepitiqꝫ prouinciales habitatores eorū littorū,Ocea= Intumuit mare.
num intumuiſſe nūq̄ꝫ adeo,in terramqꝫ ſuas vndas adeo impuliſſe iure iurando prędicant.p=
pterea paucis ante diebus decepti,e munitionibus partē noſtri amiſerūt non cōtemnendā , ꝙ
in ripa fluminis , marini fluxus tempore creſcentis , munitionibus extra conſuetum pelagi
augmentū relictis, ab ordine priſco fluxus increuerit & quęqꝫ obuia raptauerit. Rocādolfus Ubi Germani.
hoc tempore cū Germanis ſibi creditis,in collibus quibuſdam ad hoſtium impetum ſuſti=
nendum,ſi quid ingrueret, e quibus aquę cadentes labebantur caſtra habebat, neqꝫ tamē ipſi
ꝙ hyberno tempore grauiſſimo,Magalia,Ramataſqꝫ incolerent,delicioſe vixerunt. Ad ſepti
mum vſqꝫ ac vigeſimum Februarii , laboratum eſt hoc pacto,quo die per aſtus perqꝫ horta=
tus multos,& vitę necis prępoſitiones,cum ſecreto ingredientibus nunciis, don Petrū & re=
liquos ipſi datos i ducatum Nauarros, habuere perſuaſos,vt de deditione ſermo fieret. Galli,
q̄ꝫuis numero plures,rem libentes amplexi ſunt.petiere primo , vt liceret auferre tormēta cō
meatuſqꝫ ac reliqua ſecū abducere.Minime fuit aſſenſum. Accipe breuibus . Vrbecula illa,q̄
veluti agger inuictus & propugnaculum antemurale , Caſtellana hæc ingentia regna tutari
ſolebat,ab Gallorum incurſionibus ad veteres dominos regreſſa eſt. Magno quippe conſtitit
pecuniarum ingens,exhauſtus eſt aceruus.Perditorum militum equorumqꝫ ac boum & iu=
mentorū ad impedimēta cōmeatuſqꝫ deuehendos addictorū,magnus eſt numerus. Agricola
rum cum ſuis clitellatis mulis & aſſellis ad rem frumētariā pro tanto exercitu alendo deportā
da coactorum,iactura fuit non parua.Ex vniuerſa nāqꝫ veteri Caſtella,immo & ex regno To
letano,tibi notis regionibus, Pompelonem vſqꝫ triticū ordeūqꝫ deferebant. Iam ſatis noſtra
eſt vrbecula noſtra, nouū erit propugnaculum,nou⁹ agger , antemurale nouum,ad furores
Gallicos reprimendos, quibus vigentib⁹ , nulli viuentiū datur poſſe quieſcere,ab innata illo
rum ebulliente natura.Obſeſſi,qui ſeſe dediderunt,com ſuis tantum armis exire, protentis ta=
men vexillis,vti noſtris,quādo locū ad man⁹ habuere,permiſum eſt . Qui prodeūtes agmi=
ne compoſito,numerarunt,Cataphractos centum,totidem Gallico nomine Francarcheros,
pedites vero mille quingentos,ęgrotis & vulneratis exceptis,aiūt fuiſſe.E fœminis vero,quas
ad obſequia pręſtanda militibus,ineſſe duces aſſentibantur,duas & quadraginta ſupra centū,
inter quas octo comptas e ducū pellicibus,plęriqꝫ dinumerarunt.Hoſtibus dimiſſis & comi
tatis in tutū,don Fernādo a Toleto, Albę ducis ex don Garſia filio, quem noſti peremptum ,
a Mauris in inſula Geruenſi,e Syrtibus vna, nepoti Comeſtabilis ,de capiēda loci & arcis poſ
ſeſſione,dedit negocium ꝙ is eſſet in exercitu e proceribus non vulgaris, ob ducatus illius ex
pectationem,licet nullum ad huc ipſe titulum,auo viuente,ſit aſſecutus. Iuuēculus eſt, annos
nondum natus ſeptemdecim,animoſus imagine patris,vti de Pyrrho Sulmonēſis noſter elu
dit. Auditu vero pulchrū eſt quę intus noſtri relicta repererunt. E maioribus tormentis, puta
canonibus,& colubrinis,vt ſuis quęqꝫ vulgaribus appellē nominibus, ſeptem & quadragin
ta,e quibus noſtra fuerant quatuor,cætera cum Gallicis liliis in ipſa Gallia & ex Gallico ære=
conflata.Arcabuzorum, ſcopetarum & haſtarum numerus eſt inumerus, tritici granati quin
decies mille, Caſtellanas heminas,quas Hiſpanus fanegas dicit,repererunt. Ad frumenta tritu=
randa piſtrina quatuor erexerāt .ea,die noctuqꝫ perpetuo tractu ſingula quatuor equi circum
trahebant,equis & hominibus equos regentibus, per vigilias mutatis , ne opus ceſſaret. Vi=
ni autem cupas aiunt mille quingentas, ad has addunt plæriqꝫ non nullas. Boum etiam & por
corum ſalitorum copiam ingentem , ſed pulueris tormentarii quinqꝫ tantum cados habue=
runt ad manus, diſperſerant reliquum .æneorum & ſaxeorum globorum terræ obruta in=
uenta ſunt ad miniſteria grandium tormentorum parata circiter quinqꝫ millia. Iam vale Vi=
ctoriæ , vnde quandoquidem voti compotes effecti ſumus propediem diſcedemus quarto= Dccxc
Nonas Martii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto. viii.

P.M.A.M.Marchionibus.

Circiter Kalendas Martii,ab Italia literas habuim⁹ . Anguſtiarum calamitatum & erum Ubi ſint caſtra.
narum feruet olla.Galli Nouariam, Alexandriā, Binaſcum,loca prętere a multa poſſidet
alia. Aronam oppidum inuictum,qui quo me geſtauit vtero mater, & peperit,concuſſe=

runt tormentis Galli, quia magni mométi eſt municipium, Veruani & Ticini faucium cuſto-
dia, id habere cupiebant. Incaſſum id quidem cum ignominia & iactura non mediocri abie-
Repulſi Galli — runt re infecta, Galli Borromei Comites, Gallorum nomine agunt rem. Incurſionibꝰ lacus
viciniam infeſtant. quid ſequi debeant non intelligunt miſeri. Domi quieſcere mallent. ſed in
fœlix temporum neceſſitas illos trahit in ambiguum. Parietes ac tectum, quibus contegan-
tur, opus eſt quęrere. Cœli ſolum tegmē incōmodum eſt. Exercitus vterq; rerum omnium
penuria laborat. miſera regio inſons patitur interea. Ex vrbe Victoria in nonis Martii diſceſſi
mus. Burgos venit rex. Ex itinere grauis me oppreſſit ilium & renū morbus. conualui lecti-
ca vectus, Cæſarē ſecutus ſum. Appulſus Gallos audiui ter a noſtris fuiſſe profligatos. Iturū
Autor inualidus. — ad Pontificē pro Cæſare Magnum Cācellarium ſummurmuratur. fabulam puto, quia neq;
Cæſar habet apud ſe in rebus magnis tractandis parē, neq; locus eſt in orbe Chriſtiano vllꝰ
Cancellario quadrans alius. Frater Nicolaꝰ Capuanus archiepiſcopus Sancti Dominici cu-
cullatus, ab vrbe venit, nomine Pontificis ad Cæſarem de pace locuturus. Fruſtra credendū
Capuanus Archiepiſcopus. — eſt, & laborem huius boni viri fore inanem arbitramur. Galli appetitibꝰ cedere, durum erit,
ſed infœlix pręſentaneum allatum eſt nobis nuncium particulare. Ab vrbe in Hiſpaniā, mul
ti nobiles, qui Adrianum pontificem ſecuti fuerant, fornaria Genuenſe carraca vecti, reuerte-
bātur. In pelagi medio ęquore ſubmerſa eſt. Vix tabularum reliquię quędam ab ea euaſerūt.
Sic viuitur & fluctuatur. Vos qui eſtis in tuto, vita frui aliorum exemplo diſcite ac Valete. Bur
Obruta carraca. — gis quarto Nonas Maii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dccxcix — TAbellarium habemus. Multa pullulāt mala. Ceſareus exercitus Cremonam, Papiam
cum pendicibus tenet. Gallus Vigleuanum & Mortariam. Mouent ſæpe Galli ſuas co-
pias. Conſerere manum fugiunt, quia equitum ex Gallia, peditum ex Alpibꝰ ex Elue-
tiis auxilia operiuntur. illorū veſtigia noſtri ſequuntur. Diruere pontes ſuper Ticino ſtructos
Capuanꝰ ad Anglū. — a Gallis, & intercipere cōmeatus noſtri ſtudent. Capuanus archiepiſcopus hinc ad Anglum
regem diſceſſit Pontificis Cęſariſq; nominibus, de pace acturus. Quando vobis in manuum
palmis denſa erumpet lanugo. Quando canes Gallicos leporum grex inſectabitur. Quādo
lupos agni adorientur. Inter fortunæ filios, hos præcipue, iā alterne mille confectos iniuriis,
concordiam, & amorem ſeminari poſſe arbitrabor. Alienum a natura generis humani eſt vt
principum animi conueniant, quia bicipites hi mucrones, cede, non cedā, donec ſol calefece-
rit orbem, nūq; deficient. Dum hęc in pluteo moraretur epiſtola, vnus poſt alterū curſor voli
De Gallo rūfuga. — tauit. Mediis multis particularibus amiſſis, ſummā rei capite. Galli ſumma ęgeſtate coacti &
noſtrorum virtute preſſi, abierunt. Cāpum apertum & ciuitates ac oppida deſeruerūt omnia,
arces tenent. Secuti noſtri, agmen vltimum hoſtile mordebant. Seſia fluuius occurrit, cuiꝰ ri-
pas Romagnanum oppidum munitū cuſtodit. Aliam fluminis partem Heluetii, qui venerāt
Strati Heluetii. — in auxilium Gallorum, occupabant. Ad illos, ducibus, Io. Orbina & Sanctæ crucis traiiciūt
ſeminatando audaces iuuenes plæriq;. leuibus incurſionibus Heluetios prouocant. in duos
cuneos reperiunt paratos Heluetios. Eunt obuiam Heluetii noſtris. repellunt noſtros. In au
xilium noſtrorum laborātium, copias maiores tanſmittit Marchio Peſcarię. Profligant Hel
uetii, ſtrages fit. vaſa illis tormentaria ſex abſtulerūt, ruptis Heluetiis. Gallorum reliquus exer
citus in fugam vertitur. Vexilla ſunt adepti primaria noſtri. Almirantus prætor exercitus, &
Motus in Siria — Baiardus Gallorum ducum ſtrenuiſſimus, vulneratos eſſet ait curſor. Attulit & a Venetis lite
ras ad Oratorem ſuum. In Siria duces quidā defecerunt in magni Turcarum principis inob
ſeruantiam, Sophio perſa ſufflante a tergo. Sed parum vtilitatis inde ſperamus. Ruituros ad
primum tanti principis motum arbitramur. Quæ nanq; ſine pari potentia facile inſurgunt,
facile dilabuntur. Valeat iā rerum terreſtrium cruenta narratio. Mari quoq; ſæuit in Gallorū
ignominiā & iacturā fortuna belli. Cātabri Biſcaini ex oppidis Renteria, Dena & Paſagio claſ
ſe nauium ſex & triginta coacta, Inſulam cui & municipia primario idē eſt nomē Alaneſtier
Strages inſulę Palizę. — adorti ſunt. oppidum & villas & quicquid in inſula domorū erat dedere in prędam. ſunt rerum
vices. Palizę primarii bellorum magiſtri inter Gallos, poſſeſſio erat. Vindictā quęret aliquan
do & inſontes plectentur. Valete iam Burgis idibꝰ Maii. M.D.XXIIII.

Dccc.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

DE rebus Italis aut alias externis, nihil ad vos ego. A vobis illa expectamus, quādoquidē
orbis aulam vos incolitis. Angulum nos mundi veteris vltimum inhabitamꝰ. Poſt eie-
ctos ab Italia Gallos, ad vagos & inconſtantes Heluetios mittendos nuncios Cęſar rex

noſter deſtinauit. Literarum exemplar, neqꝫ verbo ab originalibus mutato per familiares a manibus ſcriptum habetote.

Epiſtola Cęſaris ad Heluccios.

¶Honorabiles, fideles, dilecti, & ſi poſtꝗ iā dudum Vidimꝰ tā obſtinatis animis cauſam vos Gallorum hoſtium noſtrorū, a quibus nulla culpa noſtra, tam durum atqꝫ ingens excitatū in nos bellū fuerat, ſuſcepiſſe: ac ita vt illam quodammodo propriam faceretis, pecunia illis etiā ꝙ alias apud vos nunꝗ contigiſſe auditum eſt pro re bellica ſuppeditata, ſtatueramus, pene in perpetuū vobiſcum tacere, atqꝫ dimittere vt tandē faciati, ſponte veſtra, quid ęquum, quid honeſtum, quidqꝫ maxime Chriſtiano orbi ſalutare ſit, intelligeretis: rerūqꝫ ſucceſſum, qui non admodum Gallis fœlix fuit, ſeu diuina potius voluntate admoniti, mentes veſtras & con=ſilia veſtra in cōmune rei publicæ bonū cōuerteretis. At tamē, fatendum eſt enim cū obliuiſci non poſſimus veterem noſtrā erga vos beneuolentiā, quam tū ſumma & ſingularis noſtra de virtute ac fortitudine veſtra opinio, tum inuiolabilis illa cum noſtra domo Auſtrię ac Burgū=diæ amicitia, perpetuum fœdus. Præterea ꝙ hoſtis ſacri & nobilis imperii membra diu iam exuſcitauit, facile ſit vt ad ea veniamus: quę vt plurimum e re, tum veſtra tū vero maxime cō=muni omnium Chriſtianorum eſſe cenſemus. Poſcere & enim videtur ratio muneris noſtri Cæſarei, ꝙ pręter alia tot regna, ſuperni nobis numinis clęmentia contulit, vt bene gerendæ rei publicę curā oporteat perpetuā, apud nos excubare, & his præſertim tēporibꝰ, quibꝰ tā validis expugnatis Chriſtiani orbis propugnaculis Rhodo & Belgrado, patere ſibi aditus in viſcera omnium noſtrorum exiſtimat impius Turcarū tyrānus atqꝫ nefanda & funeſta ſua conſilia perſequendi Chriſtianos apparatꝰ facere dignoſcitur. cui haud cōmode iri obuiam poterit, niſi bello aut pace inteſtinæ Chriſtianorum diſcordiæ aliquando ſedatę fuerint. Maxime itaqꝫ opportunum, rebuſqꝫ conueniens viſum eſt, ſi ad vos oratores noſtros, bene de animo & voluntate noſtra inſtructos, ꝗto citius mitteremus. quod facient cæteri fœderati noſtri & pręcipue ſereniſſimus Angliæ rex, Veneti & ſereniſſimꝰ Fernandꝰ frater noſter & Illuſtriſſimus Mediolani Dux, qui pariter de virtute veſtra non ſecus atqꝫ nos ſentiunt, voſqꝫ & ſecū & cum reipublicę cōmodis ſentire ſummo plane ſtudio deſiderant. Neqꝫ veremur ſummum ipſum paſtorem ſanctiſſimum dominū noſtrum cui iam dudum animus & pietas noſtra ſatis explorata eſt, quęqꝫ & pręcipuā quandam curā & ante ꝗ ad altiſſimum dignitatis faſtigium eueheretur de cōmodis & ornamentis veſtris, ſemper geſſit, a noſtris huiuſmodi cōſiliis alienum fore, quin immo aliquē etiam iſthuc præcipuum nuncium ad deſtinatum tēpus miſſurum. Hortamur vos igitur atqꝫ rogamus, vt ꝗ primum hæ vobis noſtræ literę redditæ fuerint, conuentum ſeu generalem dietam de more veſtro vbicūqꝫ vobis placuerit, ad diem certā indicetis, vbi oratores ipſi conuenire poſſint. Noſtri quidem oratores curabimus, vt quāto celerius apud vos ſint. Intelligetis profecto, res tum vobis tum reipublicæ vtiles dignas & ſalutares. Iturus orator eſt Lupus a Soria. Inſtructiones vero ſunt epiſtolę ſuperiori ꝗdrantes. eas, ne ſim repetita prolixitate moleſtiꝰ, prętermitto. A ſementibus quippe & arbuſtorum fructibus quę ſint pullulantia germina, facile ſapiens intelligit.

Captatio beneuolentię

De Rhodo & Belgrado.

Rogatio.

¶Ad viciniora nobis nunc reuertamur. Hodie qui Maii dies primus & vigeſimus eſt, preconū voce ac tubis clangentibus puplice indictum eſt Gallo bellum mari ac terris & per Roſilionis Commitatu noſtrę gentes vti ſummurmuratur immittentur. Germanos tamen qui Fontis rabiæ Gallorum fines cuſtodiunt, non audio moueri a priſcis ſtationibus. quæ accident habebis Vale Burgis duo decimo Kalendas Iunii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

Dccci.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

AB Indis naues habemus. Ab oppido Pānama & inſula, re ac nomine dite, ꝙ ſit fœcūda vnionū, Auſtrale putati continentis latus ad Occidentē, lequas ſcribit Egidius vulgo Gil Gonſalus vir claro genere natus, ſexcentas percurriſſe. Particularia de huius nauigationis inuentis quæ tu ſummo Pontifici poteris oſtendere, ꝗdoquidem, poſt viſa, quæ ad Adrianum eius pędeceſſorem ſcripſeram, ſero allata, ꝙ mortuū repererint. id optarē ſuā ais beatitudinem. Magna quidē & narrat ac ſummis digna ſunt Pontificibꝰ. Nunc ad ſeptemtrionale huiꝰ putati cōtinētis latꝰ redeamꝰ. Panucꝰ eſt amnis ingēs nauigabilis, nuper inuētus a noſtris, ab ingenti Tenuſtitana ciuitate lacunari lequas diſtat ſexaginta circiter. Frāciſcus Garaiꝰ Iamaicę gubernator Velle in eius ripa deducere Coloniam inſtat. eius erigendæ veniam a Cæſarę impetrauit, & quod maius eſt, vt ęterno appelletur nomine Garaiana Panuci regio illa permiſſum. Fernando Corteſio Temiſtitani ſtrator magni imperii id eſſe moleſtum intelligimus, ne detrimenti aliquid hinc exoriatur, timemus tempus dicet. Parte alia ſcito poſtac=

Ad Panu cū Garaius.

ceſſum victorię nauis Gariofolis onuſta q̄ orbē circuiuit. de qua re particularē vidiſti, viditqꝫ
Paratur claſſis Malucha. pontifex narrationē ad Adrianum directam, ſtatutum fuiſſe vt noua claſſis inſtruatur ad idem
iter quo cœpta poſſeſſio manu teneatur, ac frequentet̄. Regi Portugallico id eſt perniciosum.
inde male ſapidū, vt effectus eiꝰ rei differat̄ efflagitat. Sui eſſe iuris arguit. Cæſar vt audiatur im
Cōtrouerſia Badaiozi. perauit. Claſſis impenſa ingens eſt differre damnoſum. Suſpēditur tñ in ciuitate Pacēſi vulgo
Badaioz quę fines Portugalię claudit cum Caſtellę regnis. Caſtellanorum & Portugalenſiū
vtrinqꝫ quatuor & viginti ſcientiarum omnium & rei maritimæ peritorum fuit conuentus.
Diu diſcuſſum eſt, & ſillogiſmatum vtrinqꝫ. Vltimus dies Maii elapſi, is eſt terminus a Cęſare
datus ſuis iudicibus, illi concioni. Sic finis fuit. Re infecta redierunt noſtri. Rem Cęſaream ſa=
tis aperte ꝓbaſſe inquiunt, ꝙ extra lineam ab Alexandro Sexto Pōtifice maximo conceſſam
iaceant illę inſulę. E contra Portugalenſes intra ſuos limites eſſe arguebant. Protrahere rem
illis expediebat, nobis proſcindere. demiſſo capite, ac mœſti Portugalenſes regreſſi ſunt, ſemi
minabundi ferro tutaturos ni argumēta proderint. Fere inſinuarunt. De hoc nunc ſatis. In
particularibus latius. Comiti Naſauti qui Xebri loco apud Cęſarem ſuffectꝰ, data eſt in vxo
rem Ceneti Marchioniſſa. An primogenitꝰ ſit a paterno ſūpturus nomē, an a Mendociis ma
terno, controuerſatum eſt aliquantulum, de redditibus etiam non nihil. Impenſa tandē Cæſa=
De alluuie Burgenſi. ris concluſum eſt. quid, aut quātum, ipſi viderint quorum intereſt. Eſt aliud rediculum non
prętereundum. Quod de pluuiis anni quarti ac vigeſimi blateratum eſt, re ipſa ſuper nos eue
nit. Fluuius hic toto fere anno vadoſus, alueum adeo per alluuiem ſuperauit, vt Cæſarem in
palatio velle obſidere videretur, ad equorum vteros intra regiā creuit inundatio. Suburbium
obrutum. Via tibi nota q̄ dicitur hortus regius ſummerſa. Plateę duę illę ingentes, tenus ho
minū pectoribus aqua plenę, currꝰ & plauſtra innumera q̄ cōmeatus ad fora vexerant rapta=
uit furor torrentis, traxitqꝫ ad fulminis alueum non pauca horrea triticea ordeaceaqꝫ in planis
illis domibus clauſa, multa putrefecit. Domꝰ pleręqꝫ collapſę. Si ab hac rabie indemnes eua=
Gallecia infeſtatur. ſiſtis, proſit. En aliud diu vaticinatū. Galleca infeſtant Galli noſtra littora. Exerere caput e por=
tubus nemo audet. Villas ſtrauerunt pleraſqꝫ. Mercatorias & piſcatorias naues rapuerūt plu=
res. Littora cuncta labefactant. Sunt rerum vices. Sic viuitur Vale Burgis Duodecimo Kalē
das Iulii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

Dcccii.

P.M.A.M.Marchionibus.

HAbemus ab Italia poſt eiectos Gallos, literas. particularia quędam non ingrata Cęſari
Almirantꝰ ꝑcuſſꝰ. capite, nuper allata de reliquiis exercitus. Almirantem prętorem fuiſſe ſcopeta percuſ=
ſum dixi. Is euaſit, ſed centurio Baiardus ictu ſimili vulneratus, in Marchionis peſca=
riæ tentoriis obiit. Fugientes Heluetios Alarconus Hiſpanus, Calabriæ ob ſuam pruden=
tiam Prorex & bello clarus vir, perſecutꝰ eſt. Apud vulgo Imbream, ciuitatem epiſcopalem,
Triginta Heluctiū perempti. extremum eorum agmen deprehendit. Trucidauit tercentum qui machinarum cuſtodiam
habebant. Cęteri preierant non paſſibus ęquis. Quatuor & viginti vaſa tormentaria illis ra=
puit. Cęteri Gallorum duces pedes conſuluere, quid facto eſſet opus, pedibus paruerunt. No
ſtri, poſt eam victoriam, de impetenda obſidendaqꝫ Maſſilia Gallica cogitant, quando habe=
bimus habebitis. Ad incruentos nunc fortunæ ludos. Soderinus ille Cardinalis Volateranꝰ,
Mors Soderini. de cuius animo in Cęſarem nō prono, in Gallum feruido, ſatis multa. conceſſit e uita. Superne
an inferne uiam cœperit, dicat qui cuncta nouit. Mortuus & eſt Octauianus Fragoſus iure
belli captiuus Marchioni Peſcarię. Precio ducatorum duodecim milliū ſe redimebat. Amiſit
precium Marchio cui iacturam non placuiſſe pecunię illius, ſine lęſę maieſtatis crimine cre=
di poteſt. Capuanus Archiepiſcopus qui Gallicam mox Cęſaream, de hinc Anglicam, & ite=
rum Gallicam paragrauit cum ſummo labore poſtarum, curias, ad vrbē regreſſus eſt, cū mā=
datis a Cæſare Chriſtianiſſimo & Anglo regibus vt de pace agatur. Pacē tunc arbitrabor poſ
ſe intercedere, ꝗdo ſumptis alis bos & aſinus ſub vno iugo, vti cipſili & hirundines cibum ꝑ
Quid Gallꝰ volet. aera volitando pererrabūt. En quę me mouet ratio. Tornacū, Nauarram, Mediolani ducatum
liberum, ſuper Neapolim tributum intolerādum. Flandriæ ac Arthoſii reſortum, volet Gal=
lus rex. nihil eſt ſoluendū e manibus. immo & plura petimus. Volet rex Anglus Guianę duca
tum Bononiam Britanicam & Morinorum ꝓuinciam multa præterea. Gallo regi hoc audi=
re eſt amarius felle. Temperate vos huius tam incompoſiti pſalterii cordas. Non leguleiorum
cauilloſa argumenta, non togatorum ſeuera coſilia, non pontificum veneranda maieſtas, me
dellam huic tan atroci morbo ſcient aut poterunt adhibere. Dira ferri acies, & humano cruo
re fluentes riui, has diriment querelas. Nec longe abeſt huius tanti mali executio. Et quid de

Siculis decimus: quos inſularium peſſimos,nõ inculti autores eſſe prędicant,ꝙ vndiq; variis,
ſed Auſtrinis precipue,inſanis flatibus quatiantur.Populares quidam dominos trucidarunt.
Petrucium ſeductorem, Hercules Pignatellus Prorex, cœpit: & capitis truncatũ pœnas luere
coegit.Valete iam Burgis Nonas,Iulii.M.D.XXIIII.

P.M.A.M.Marchionibus. Dccclii.

A Sophio Perſarum Rege literas & nuncium ad Cæſarem habemus,& vna literarum eiꝰ
ad filium & eius filii ad Regem Vngarię a Papa &, a Venetis miſſa exemplaria.Litera
rum hoc eſt ad regẽ Vngarię initiũ exordiarũ.¶Dei eſſentia in cœlis,in terra vero pax.
Laus deo magno,glorioſo,puro,bono,cui nullus in regno ſimilis,beato,ſupremo, in om=
nibus operibus incomparabili,qui ſolis iubare diem,noctem vero lumine clarificante lunã,
exornauit:quiq; Adam primum hominem ex limo terræ,optima plaſmauit forma,mũdos
& cuncta creata diſponens : qui reges in terra dedit,atq; illis in orbe & ſuprema terra & in ex=
tremis eius partibus, vt recte facerent pręcepit, ipſe quidem deus ſeruans nos ab omni malo,
ad exquirendum ſe,ac exoptandum,in perpetuitate perpetuitatum nos perducat.amẽ, amen,
amen.Hęc ſuo idiomate.Latine traducta Romę.Pontificibus nunq̃ deſunt omnium lingua
rũ interpretes.His dictis,ad Cæſarem apoſtrophat inquiens.Proni quidem,& humũ deſpi=
ciẽdo,vertimꝰ nos ad dexterã excelſi domini,nobilis,regis cuiꝰ regũ principũ principis,& q̃
maieſtatem deus conſeruet,permaneręq; illum faciat recte ſedentem in ſolio ſuo Budæ,conſer
uetq; incolumem ſuper inimicos eius amen. Senſa literarum omnium, poſthabitis ambagi=
bus,quæ multę ſunt,accipite.

¶Turcarum princeps ſuis nos frequentibus literis hortatur, vt auxiliemur ei cõtra vos, cui
adimere regnum cogitat. Nos autem illi non ſolum velle auxiliari abnuimus,immo toto co
natu obſtare,& in eum arma exercere.Vos per menſem Aprilem eſtote parati, vt eum aggre
diamur, quo laceſſitus vndiq; proſternatur, qui nos & Chriſtianum nomen veſtrum penitus
delere conatur.neq; alias a me literas,ob locorum diſtantiam,expectetis.

Ad filium literę hoc exordio initium habent: ſenſus idem

¶Laus deo vnico,cum ſumma perfectione, in maieſtate ac beatitudine ſua ſeperato cũ gloria,
in eſſentiæ ſolio ac honoris ſempiterni,ſuper ſecreto ſecretorum,in abdito ſplẽdoris ſui,qui ſe
prudentibus & intelligentibus in teſtem ſuorum operum oſtendit,quiq; eſſentiam ſuam ful=
guribus concomitantibus manifeſtat. Mundum vero ſolis lumine ac ſtellarum claritate ac
veritatum viſione illuſtrauit.ſuſcitans creaturas per ſcientias, quo ad apparuit & principiũ fe
cit oſtendendi ſe per venerandos nuncios,qui opera dei vbiq; teſtãtur eorumq; ſonus in om=
nem terrã exiuit & in omnẽ habitabilis latitudinẽ,verba eorũ penetrarũt.Vbi poſt tenebras
irradiauit animas.ipſi quidem deo laus,propter ea quę nobis perfectę ſuę pulchritudinis cõ=
municauit & ꝑpter bonitatem quã operatus eſt in nobis,ex bonitate ſua perfecta, & vera prę=
ueniens nos gratia & aſſidua largitate &c.Concludit,vt præſto ſit per menſem Aprilem, impe
tere ab ea parte confinium,vbi eſt filius vicinus Turcarum principi.Promittit ſe idem factu
rum.Nil fiet.Sime conſulitis diſſidia noſtrorum principum collachrymanda obſtabunt.

Ad Cęſarem per proprium nuncium miſſę,mixtum ex ſuperrioribus
habent initium exordiarum.Senſus idem eſt,vt ſe apparet &c.

Subſcriptio eſt huiuſmodi. Humilis ſeruorum & maximus amicorum, Raizma Sofi,filiꝰ
Hider.A tergo aũt.Ad manꝰ,ſi deo placuit, regis regũ & prĩcipis principũ Imperatoris,cuiꝰ
dominium & fortunam deu.s max continuet amen.Temporibus iſdem,ab Trhacia & Cõſtan
tinopoli,pontifex & Veneti literas habent. harum ad Cæſarem miſſa vidi exemplaria. Dixi
alias in Siria Gazellum quendam in magnum Turcarum prĩcipem erexiſſe criſtas.Is audito
apparatu in ſe,deſertus a ſuis cum paucis equitibꝰ aufugit.Poſt id dux aliꝰ, nomine Achmet,
quem Damaſco Syrię ac Aegipto Turcarum princeps pręfecerat,principatum ſibi vſurpa=
re intendit.Coegit vires.Seduxit Mamaluchorum militum partem. Arces & municipia prę
ſidiis ſuo nomine muniuit.arma cœpit. Pacata omnia eſſe ſcribunt, exploratores Pontificis,
quos illic cum magna impenſa nutrit,quo principis illius habeat exploratam mentem. Ach
metis ipſius & trium ſociorum, defectionis participem, capita ad atrii valuas in Conſtanti=
nopoli ſuſpenſa vidiſſe ſe aiunt.Aſtu non vi bellica,ferunt proditum a ſuis Achmetem veniſſe
ad manus principis.Audito nanq; iam gradiente apparatu,deſertus a militibus traditus eſt,
ſed ſcribunt copias quę ad eum ignem extinguendum proficiſcebãtur,verſuras ferri acies in
Vngariam.Ea eſt Pãnonia inferior.quandoquidẽ liber eſt vndiq; magnus ille princeps,neq;

ſtate loco aut quieſcere ſinat milites, ne ocioſi aduerſi aliquid moliantur, & ſeditionibus intendant. Aiunt exploratores. Quis iam potis erit tantæ machinæ reſiſtere? captis præcipue duobus illis chriſtiani nominis propugnaculis Rhodo, & Belgrado? Et quod deterius perículoſius, diſſidentibus interſe Chriſtianis principibus. Deus bene vertat. Vos valete Burgis pridie idus Iulii. M.D.xxiiii.

P.M.A.M. Archiepiſco Cuſentino.

Dccc.liii. *Quartana Cęſaris.* QVartana preſſum habemus Cæſarem, triſtis eſt curia. Parum negociatur. Ad alia. Miſimus artis maritimæ peritum virum quendã nomine Stephanus Gomez, cũ vna tantum naui, Carauella vulgo ex Clunio diſceſſit, fretrum quæſiturus inter floridam tellurem & baccallaos. Catarum inde ſe reperturum inquit, eat bonis auibus.

De claſſe Malucha. Maluchea claſſis paratur. Auguſto menſe credunt aliqui vela facturam. Neq; Ianuario arbitror ego, quod nõ intelligam ita paratas eſſe naues, aut coacta tanto viatico neceſſaria. Ibit tandem deo fauente, nulla de Portugallenſium habita ratione, in hoc tanti momenti negocio. De caſu tui meiq; amici Licentiati Vargas audiſti forte, quanti valoris vir eſſet in magnis & arduis tractandis negociis noſti. Cupidineis in ſenecta vexatus ſtimulis, monialis cuiuſdam genere Claræ mina ſtram quam freiram vocant, cui nomen non eſt dandum, exarſit. Noctu per ſcalas, cœnobii muris appoſitas, ad eam proficiſcebatur. Nocte intempeſta vna dierum, re pacta forte præter vires ætatis, inuaſit horror hominem ſiue ex conſcientia ſceleris admiſſi vel ex hebetudine cerebris, & medullarum, ita vt ſemilanguidus redeunti per ſcalas enſis e manu primo deciderit, ſequutus enſem ipſe graui rotatu vti pulliculus animam exhalauit, id prodigium diuino iudicio ab omnibus aſcriptum eſt, & apertum eſt argumentum nil ſimile admiſſum relinqui a ſuperis impunitum.

Germani Roſilionẽ. Germani Cæſareo conducti ſtipendio, Roſilionem verſus mittuntur. Ad me ipſum parumper, quam liber a fortunæ bonorum cupiditate, tuo tempore vixerim, quamq; opulentis ambitioſi fumi fœtore ſeſe paſcentibus magis miſerear, quam inuideam, tute ipſe teſtis es, vnde, quandoquidem aliquid vltra propheticum illud optatum, neq; diuitias, neq; paupertatem, ex Catholicorum vitam functorum benignitate ſum aſſequutus, animum iuſſeram meum a poſtulatis quieſcere, ſed vna me ratio mouit, vt præter ſtatutum expergiſcerer.

Verba autoris ad Cęſarem. Cæſarem ego nuper his verbis adortus ſum. Inclite ac inuictiſſime Cæſar, quod me tua maieſtas diligat, præbitus honor ſenatorius, & oratorii muneris aliqua deſignatio, teſtantur. Quod ſatis eſt in fortunæ blandimentis habeo mihi, ſumq; tua Cæſarea maieſtate ditior, quia paruo contentus viuo. Perturbant nanq; libertatem amantis ingenium equorum & mularum agmina, familiarium moleſtiæ multo grauius, quibus nunquam ſatis prębetur, & longi temporis faſtidia, de minutis, & his paucis obſequiis, grandia dicunt, & appellant ſeruitia, & conqueſtibus ꝑpetuis æthera cõplent. Exteriore tamen amoris aliquo erga me ſigno indigeo, ad honorem, cuius ferculum nemo vnquam abiecit, propter oratores mihi conterraneos Mediolanenſem, Venetum, Florentinum, Genuenſem, Ferrarienſem, Mantuanum, qui omnes me nobilibus ortum parentibus Mediolani, ac ętatis meæ, quicquid boni fuit, in hac tuæ maieſtatis domo conſumpſiſſe ſciunt. Aliter tuæ maieſtati me gratũ eſſe nequeo illis perſuadere.

Laus Iamaicę. Placuit ſermo Cęſari. Iamaicę nouo nomine ſancti Iacobi fœliciſſimæ inſulę Abbatialem mihi deſignauit antiſteam. Appello fœliciſſimam, quod ibi ſit toto anno fere par nocti dies, quod non horrida vigeat æſtas, non hyems rigida, quod perpetuis fruatur vere ac autumno, ab equinoctio gradus tantum ſexdecim, & alicubi pauciores diſtat. Literas habetote Cæſareas ad Pontificem ſupplicatiuas. Bullas expedite. Sed alterum in caſu hoc habeto. Regreſſus ad Cæſarem cum gratiarũ actione, repetiit. Quo tua maieſtas intelligat vera eſſe quæ poſtulatis miſcui, de ſolius amoris erga me ſigno nõ auara cupiditate, in ipſius Abbatię templo

Promittit erigere tẽplum. erigendo primi anni redditus integros, nullis impenſis deductis, me prębiturum polliceor. Pius eſt Cæſar, pium eſt opus, vtere tua pietate in hoc, vti ſoles in cæteris, aperiat & tua maieſtas manum. ſubriſit. Tantũdem imperatum eſt, vt e regio fiſco tribuatur. Expilabo in dies magis, quãdo iam ſit opus incœptum. E meis familiaribus mittam ad id opus aliquem, quæ ſequentur intelliges. Monitus ab Mapheo poſtarũ magiſtro, quod iam eſſet curſor petaſatus, hæc celeriter ſcripſi, mentitus eſt. quatuor vltra dierum ſpacium interceſſit. Hinc habeto paucula, forte nulla poſt hæc per dies aliquot.

Cur iratus Cęſar i comitem. Comes Potentiæ Neapolitanus ad curiam veniebat. Captus eſt, & in arcem ductus Simancheã, quod Cæſare inconſulto, auſus fuerit Peſcariæ Marchionem ad ſingulare certamen prouocare, quo tempore ſua maieſtas Marchionis opera contra Gallos laceſſentes indigebat. De Gallis neſcio quid ſummurmuratur, quod Roſilionis comitatum incurſionibus infeſtarint. Eſt aliud maius, Indicum ſenatum Cæſar renoua

uit, a cæteris negociis explicitos delegit. Principem ſenatus, quem Hiſpanus præſidentem Renouatur
appellat Oxomenſem Epiſcopum confeſſorem ſuum effecit, addidit collegas Canarienſem ſenatꝰ indꝰ
epiſcopum, iuriſperitos duos, tibi notos, ambos doctores iuriſdicundi, Beltranum, & Mal-
donatum. Suo Cæſareo chirographo me imperat adeſſe. Ad aliud hac, iter fecit regis Portu
galliæ curſor, quod Florinus pyrata Gallus nauim regi ſuo raptauerit ab Indis venientem,
qua merces vehebātur gemmarum, & aromatum ad ducatorum centum octoginta millium Catherina infans
ſummam conqueritur. Vbi primum huc appulſi ſumus concluſum eſt, vt Catherina nu- nubit Regi Portug.
bilis, Cæſaris ſoror, tibi nota, detur regi Portugallico eius conſobrino in vxorem. Vale fa
ſtiditus vt arbitror tam lōga filateria ex Valeoleto quo.iii.nonā. Auguſti acceſſimꝰ.M.D.xxiiii.

P.M.A.M. Marchionibus.

ACcipite quæ feruent in olla Martiali. Noſtra claſſis, duce Vgo Moncada, in portu Dccc.v.
Monaco Genuenſi eſſe dicitur. In proſpectu e regione Gallica, portus fauces cuſto
diens, furor bellicus vexat vtrancꝫ. Borbonus, & Peſcara Maſiliam obſidere cogitant.
Tolonum portuoſum oppidū cœperūt. Ab eius arce tormētorū habuere vaſa ſeptemdecim, Tolonū ca
quibꝰ Maſſiliæ muros quatere ſperant. Præſidia ſunt intus validiſſima. Borbono fines Galli pitur.
cos ingrediente, vulgus vniuerſam Galliā a ſuo rege defecturā aiebat, ꝙ Borbonꝰ e ſtirpe re
gia ſit, gratus nobilibus, rex autē ob vitia quædā exoſus. E caſtrorū centurionibꝰ venit vnus
ad Cæſarē, nomine Andreas Bracamonte, fuit mihi nuper cōuiua. Necꝫ ſcutū neq; haſtā in Bracamōtꝰ
Borboni fauorē fuiſſe erectā, inquit, immo ſuſpicatur noſtros in diſcrimine nō paruo eſſe, ꝙ
Chriſtianiſſimus rex ipſe ſit Auinioni, validū cogens exercitū, vt nr̄os adeat. Fore arbitratur,
vt noſtros trāſiſſe pœniteat, quia pręcipue rex Anglus promiſſa ducatorū milia centū, ſi Bor Tria ꝓmiſ-
bonus trāſmitteret exercitū in Galliā, differat, necꝫ a comitatu Roſilionis nr̄æ copiæ turbent ſa defuerūt.
quicꝙ̄, necꝫ ab Italia promiſſum prorex mittit peditatū, necꝫ de velitibus & cataphractis mi
litibus adſit numerus integer. Dicit tamen Chriſtianiſſimū regē ab ſuis ducibus odio haberi
multoſcꝫ ab exercitu dimiſiſſe, ꝙ de eorū fide dubitet. Infenſos habet populos omnes, ſacros Quare odi
& prophanos, ob exactiones pecuniarū, quibꝰ vniuerſa regna expilauit ad cutem, nunc autē oſus ſuis.
excoriat ad oſſa. Hęc rotāt in rota rotāte. In patria natali mea Mediolano dira peſtis omnia va Horrida pe
ſtat, crudeli ſcopa verrit obuia cūcta. octoginta capitū millia deeſſe iam prædicātur. Dux ipſe ſtis Medio
ac Palatini omnes, cuiuſcꝫ nobiles per apertas vagātur villas, & iam vicinia vniuerſa corrū- lanenſis.
pitur. Ex Germania intelleximus in cōuētu generali coacto in Vuormatia, Chieregatū epiſco Legati po-
pum Aprutenſem, Pōtificis legatū, nomine Pōtificis præpoſuiſſe, quæ ſcandala ſeuerit perui ſtulata.
cax Lutheri petulantia, petiitcꝫ ab eis vt contraeatur, ſeruetur cꝫ ſentētia in eum lata per Ponti
ficē, & a Cæſare cōfirmata, vt ignis hic atrox cūcta corrūpens extinguatur, poſtulauit. Præſi-
debat Fernādus Sereniſſimꝰ Auſtriæ Archidux frater Cæſaris in cōuentu. Nō benegrata fue
runt principū reſpōſa, inde colliget Germanos Principes libertati ſtudere liberrimæ, hone
ſta plæracꝫ ſunt principū poſtulata. Candidis multa inuoluūt, nigerrima, ſe daturos operā ꝓ
viribus, vt prouideat, ſed miti & benigna negociatione ſæuera minime, ne popularis tumul
tus aliquis exoriatur reſpōderunt. Ad librorū hæreticorū petitam pro ſententia lata combu
ſtionē, prouiſuros dixerunt, ne quis audeat impreſſoribus vltra quicꝙ̄ præbere, ordinariis
incōſultis. Ab nubentes initiatos quencꝙ̄ principū in ſua ditione acturū; de cauſis huiuſmo-
di tanquā cōtra ſæculares ſi quis deprehendatur in eis apoſtata, de annatis, ꝙ in Germania re
ſtent, ex inſtituto vetere ad infidelium furores reprimendos, cuius rei cauſa conceſſas fuiſſe in-
quiunt. De cōcilio, quod vocetur & in eo cuicꝫ hominū liceat quicquid in mentē venerit pro
fiteri ac proponere impune. ¶ Conqueſtus eſt legatus Cheregatus Amprutinus epi-
ſcopus. Reſponſum eſt nil aliud ſtatuturos, aut in Pontificis fauorem aliud dicturos, niſi prius
centum præpoſitis grauaminibus Pōtifex eat obuiā. Iuſſerunt Amprutinū abire re non ſo-
lum infecta, ſed multo maiore ſanie confecta, grauamina mihi nota ſunt. In aliud tēpus ea dif
fero mittenda, non ſine cauſis vrgentibus. His auditis Cæſar ad Sereniſſimum Infantem fra
trem ſuum literas dedit in hunc ſenſum.

¶ Mirari ſe ait Cæſar quin ratio habita fuerit de rebus decretis in cōuentu Nurimbergen
ſi, cui affuit ſua Maieſtas. Vbi de conſenſu principum Imperii, ſancita fuit actorū Lutherii
annullatio, & librorum combuſtio caſtigatiocꝫ tenentium apud ſe libros eiuſmodi. quod au-
tem a Pontifice conciliū petere auſi fuerint, vehementer arguit, cum a ipſius Papæ ac Im-
peratorū ſit munus, neq; abnuit ſua Maieſtas, quin cōcilium ſit cogendū, ſed quod extra ordi
nem Germania per ſeipſam id petat, ſe moleſte tuliſſe, aitcꝫ cōcilio velle intereſſe, modo ſuo lo

co & tempore & per quos debeat conuocetur. Addidit alia verba ſanctiſſima. Si hæc nos pateremur nō filii eccleſiæ ſed inimici iure merito nobis nomē cōpararemꝰ & ingrati notā apud omnes gētes ſubiremꝰ. Repetiit ſua maieſtas ęgre ſe tuliſſe ꝙ ſola Germania tentet ſanctiones tantas veterū patrū autoritate firmatas labefactare, quibꝰ neqꝫ pōtifices ipſos oporteat contraire. Dat exēpla mox ſua maieſtas, & ait aperte viſam fuiſſe perniciē eorū principū, & diuina ſuper eis iudicia iracūda decidiſſe, qui eccleſiā vel pūto perturbare auſi ſunt, ꝙ̄to magis perditiſſimi vnius hominis inſanias velle fouere. Hortatur demū Sereniſſimū fratrē & princeps imperii ne quicꝙ̄ immutari patiātur, donec in eo quid poſtulāt concilio, cui ſe affuturū pollicetur ſua maieſtas, quid fieri debeat ſtatuatur. Extra hanc aleā parūper & longę claudemus portas epiſtolę. Regina gallorū conceſſit e uita. Illi ſe dedit ſociā terrę nouę ac Sueſſę Duciſſa. Iam Valete ex Valdoleto Kalendas Octobris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dcccvi. CAtherinā ſororē Cęſaris in portugalliā ad virū cōſobrinū miſimus. pridieꝙ̄ diſcederet, matrē adiuit. Se nuptā eſſe recenſuit. ad virū ire oportere obortis lachrymis ait. acies paratas eſſe Caſtellanas & Portugallēſes ad cōflictū ni ꝓperauerit dixiſſe fertur. Ad hæc mater. Puellula es: (hoc ſemper ſuo idiomate appellauit ſymbolo, quod eſt nigna) nōdū nubilis, ne cures. Hem qd magna ſunt in prōptu ſcādala ni ego iero. Mater ad hæc. ne timeas nigna, ne timeas nō accidet mali quicꝙ̄. Eluceſcente altero mane, matre nil vltra ſalutata, diſceſſit. Ad Indos ab Hiſpanis inquietis ſpiritibus, multa emergūt in dies. quę natura illis infixit naſcentibus. Quatuor appulſa ſunt nauigia. Ab ſenatu partibus illis prębente leges, ex Hiſpaniola literas habemus. Quæ ad iuſticię adminiſtrationē attinēt pretermiſſis. Ad Cubā alias Fernandinā Inſulā ab noua Hiſpania & Fernādo Corteſio illarū terrarꝫ domitore, appulſū eſſe ꝗndā cēturionē ab Corteſio miſſum, noīe Chriſtoforū Olitū ſcribūt. Afferre illū in mādatis aiūt ab Corteſio, vt inde in latus putati continētis, dictum Figueras, alias notū, traiiciat, ibiꝙ̄ Coloniā erigat, ꝗdringentorū peditū & equitū triginta numerū habet ſecū. Ad locum eundem vadit Gil Gonſalus pręfectus regius, ferunt & Petrum Ariem putati continentis & aureæ Caſtellę gubernatorē mittere copias ad locum eundē. Sperant omnes ſe illic fretū optatum reperturos, terras a terris dirimens. veremur ne, ſi occurrerint, ſe inuicē de ſuo more ꝙ ſint ſodalitatis impatientes, mutuo conficiant. Hiſpaniolę ſenatui datur ſumma poteſtas, vt feruentibus eorum animis eant obuiā. Ab hoc Olito nuncium quoddā infœlix emanauit. Franciſcū Garaium Iamaicę meæ ſponſę gubernatorem, dixi alias de Colonia in Panuci magni amnis ripa deducenda, ſemper cogitaſſe. Septingentorum peditū, quatuor & quadraginta ſupra centum equitum coegerat manum. ambagibus longis in tēpus aliud relictis. Ecce. iuit cum eo comitatu Garaius Olitus hic, in Cuba Inſula ſiſtens, dixit Garaium fuiſſe profligatū mox in Corteſii poteſtate obiiſſe, per incertam hanc famam ſe habuiſſe Hiſpaniolæ ſenatores. Ad noſtrum regium, dico ſenatum Indicum, ſcripſerunt. quando apertius habebimus habebitis. Hic annus rebus Indicis, epiſcopis pręſertim acrem ſe oſtendit. præter ſeditiones ducum, quas timemꝰ. Vita functi ſunt plures epiſcopi. Alexander Geraldinꝰ Italus noſter in antiſtea ſua ſancti Dominici & conceptionis Hiſpaniolæ raptatus eſt. obiit & putati cōtinentis alius. Prior vero Meliuratę ad vtranꝙ̄ antiſteam ſancti Dominici & Conceptionis Hiſpaniolæ, deſignatus, expectare noluit veſtra Pontificia plumbata diplomata, dum illic expeditio tractaret, exhalauit fluxu ventris animam, quippe mitem & prouidam. Euenit & aliud aduerſum. Ex oſtio Bethis, duodecim nauium claſſis ad Indos itura, vela fecerāt vi tēpeſtatum quaſſata, magnam opum partē in mare, quo ſe exoneraret, coacta eſt proiicere, ad portūꝙ̄ redire vnde prodierat. regreſſa tandem eſt & fœlicibus in puppim flantibus ventis cœptum iter peragit. Ad nos ab Indis redeamus. Cæſar ſuę quartanæ profuturam credens aeris mutationem, Turdeſillas vbi mater eiꝰ peſſundata Saturno ſedet, & ſedebit æternum, ſe contulit. Neapolitanus quidā, cum vnguento ſibi noto quo renes vncturus ſit, quartanā abraſurum ſeſe obtulit. Admiſſus eſt, neꝙ̄ obſtitit medicorū argutia. Inungit. Prima facie viſum eſt profuiſſe. Regreſſa mox eſt. Conqueritur vnguentarius ꝙ nimis propere medelam abiecerint medici. Longiore parūper tempore opus fuiſſe ait. Dimiſſus eſt vnguentarius. Forti animo langorem patitur Cęſar. Mare quoꝙ̄ nobis infenſum eſt. De carrachis pluribus obrutis, & diſturbatis vi tēpeſtatum, vos apertius ſcitis, quia Italę omnes erant. Iacobum de Vera inſignem in Hiſpania tuo tempore vnam conſtruxerat. Ad manus pyratarum Gallorum ea venit cum mille quingentis ſaccis lana Hiſpana farcitis, rebuſꝙ̄ aliis ad valorem ſeptuaginta ducatorum milliū, ad Belgas

Controuerſia iter matrē filiam ituram ad maritum.

De Garaio

Tēpeſtas.

Obrutę Carrachę.

& Antuerpienſes nundinas proficiſcebatur. Sed aliud accidit magis mirandum, quia inaudi
tum hactenus. De ſtatione Bilbaii & fluminis eius in Oceanum fluentis commodo, audi=
uiſti ſæpe. Intra fluminis fauces valde ſuperne ſtabant in anchoris multæ naues, plenæ mer
cibus, coactæ, vt vna facto agmine ob pyratarum metum exirent, ad Belgas ituræ. Na=
ctum auſi ſunt Galli pyratæ fluuium pernauigare. Putarunt Cantabri nauium domini ami=
cas eſſe. Duas e nauibus ab anchoris erutas abduxerunt, expergiſcentur poſthac vigilan=
tius ignaui nauium domini. Vale ex Valdoleto vnde nullas a me vlterius habebis. Cras
nanq; vt Madritum, Mantuam Carpentanam proficiſcamur, diſcedemus. decimo quarto Ka
lendis. Decembris. M.D.xxiiii.

P.M.A.M. Marchionibus.

A Clemente Pontifice membraneum habui nauiculæ ſigillo diploma, duo id continet Dccc.vii.
capita, laudatiuum vnum quod ſcripſerim de orbe nouo, hortatiuum alterum quod
procedam. Parebo, ne anathematizer. Ad fortunæ ludos vertamus calamum. Atra fa
mes & Chriſtianiſſimi regis vicinia noſtros coegit Maſiliæ obſidionem deſerere. Maximi
ſunt Borboni, & Peſcariæ conqueſtus de promiſſis militibus ab Italia, de regis Angli pe=
cuniis, de ingreſſu in Galliam per comitatum Roſilionis. Per vias inuias, per horrida mon
tium Alpinorum cacumina, per ambeſas rupes & anfractus difficiles, nec paſſu lento, ter=
ga verterunt. Rex autem Chriſtianiſſimus, de noſtrorum abceſſu certior factus, leuius iter
aliud per minus aſpera montium iuga cœpit iter, quo prior in latis Inſubriæ campis accede
ret, noſtroſq; pacto illo interciperet, & faucibus vallium occupatis fame intra ſteriles vaſtita=
tes perire cogeret, vel prior Mediolanum prehenderet, noſtris a tergo relictis. Longis
adeo itineribus, & greſſu adeo citato, aiunt cum exercitu profectū vt milliaria feratur aliquā
do vno die triginta percurriſſe. Vterq; anxius inuigilat, ſaluti ſtudent noſtri, perniciei no=
ſtrorum hoſtis. Protonotarius Marinus Caraciolus magni momenti vir, pro Pontificibus
quondam legatus apud Cæſarem, nunc apud ducem pro Cæſare orator, ſcripſit ad me, Chri
ſtianiſſimum regem iam deſcendiſſe ab Alpibus, eſſeq; in vrbe bonarum artium genitrice,
Taurino. Spem tamen præbet, quod noſtri ſint euaſi, monetq; me ne de reditu in patriam
cogitem in præſentiarum, quod omnia ruant, quod plena gemitibus & lachrymis ſint om
nia, depopulationibus obnoxia. Pontificem aiunt eſſe dubium, quando illi de vetere
amore in Cæſarem, & ſecus, de priſco in regem Gallum odio, recenſetur. Si cum ſub gale=
ro purpureo tantum liber eſſet, appetitui ſuo locum dedit aliquando, non eſſe mirum re=
ſpondet. Nunc autem cum ſit Chriſtianum principum pater generalis, & Chriſtiani ge=
neris paſtor, aliter viuere oportere. De pace inter eos acturum ſe inquit, & parti minus
fugienti concordiam, adhæſurum. Mediatorem ſe futurum per breue diploma Cæſari pol
licitus eſt. Italia vniuerſa fluctuat, quo ſe vertant non intelligunt, ſtupidi, audito tam repen
tino ſaltu Gallorum, erigunt in cœlum facies, ignari quid velint. ſcito multa magna q; ſe
ſe offerent ſcribenda, nunc valete ex Madrito pridie Kalendas Ianuarii. M.D.xxiiii.

Pontif. clemens hortatur Authorem ut scribat.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS OCTAVVS. ANNO. M.D.XXV.

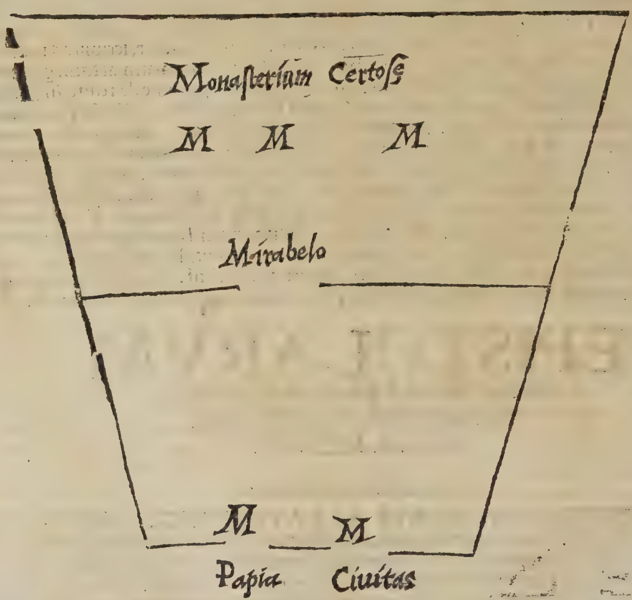
P.M.A.M. Marchionibus.

NOVA NOBIS ALLATA SVNT, VNO FASCE
multa conſtringam. Ad Martinum centurionem Genuenſium ora=
torem ſcripſit eorum dux Antonotus Adornus, quo in ſtatu res Ita=
læ ſint. Chriſtianiſſimi regis copias, primo dinumeremus. Quid
de Mediolano Papia quod obſeſa, mox de tentato Ticini diuerticulo,
demum de aliis ſucceſſibus vſq; ad hunc diem plæraq;, cuncta nāq;
particulatim habemus. Copiæ cum quibus traiecit Alpes cataphra
ctorum, ſunt milia duo leuis armaturæ, tria peditatus hoc ordine con
ſtat: Heluetiorum, & Sueuorum millia ſex, Vaſconum, & Morino=

Copie Regis Franc

norum decem, Italorum quinqꝫ. Ait tamen ex Alpium citato tranſitu, ab hibernis latebris primo vere prodeuntibus lacertis, equos eſſe ſtrigoſiores, militeſqꝫ ipſos præinedia ſqualidos ac ſemilabantes, neqꝫ veſtigiis conſtare, proceſſit tamen rex animoſus, neqꝫ ſibi aut exercitui pepercit labore omni & anguſtiis, præ Imperii augendi cupiditate ſuperatus. Nouariam adiuit, cœpitqꝫ imparatam, diruerant eius arcem noſtri tranſeuntes, quod inualidam repererint. Sed præincuria, vel quod magis credendum eſt, præmaturata fuga, ne impedirentur, quatuordecim reliquere vaſa tormentaria quibus in eos Chriſtianiſſimus rex vtetur. Mediolanum, nil dormiens adiuit, tum peſte grauatam miſeram vrbem, tum magni Cancellarii ducalis comitis Hieronymi Moroni ſuaſu deſertam fere inuenit. Repentino quippe Chriſtianiſſimi regis acceſu, magnus ille Cancellarius, ciuibus conuocatis, cum bona ducis venia, poſſe Gallis portas aperire diſſeruit copias defenſioni conſonas deeſſe aſſeruit, Septimo Kalendis Nouembris munito caſtello ad arcem regreſſus eſt Cremonam. Mediolanum Chriſtianiſſimus introiuit, præſidiis in ardenti peſte relictis, Papiam verſus tetendit. Trium viratus Prorex, dux Borbonus, & Peſcariæ Marchio, Antonio Leiuæ nobili genere orto Hiſpano, fere nato & alto in re bellica, Papiæ præſidiarium effecerunt. Cataphractorum illi dederunt lanceas bis centum, leuis armaturæ totidem. Peditatus erat Hiſpanorum quadringentorum, Germanorum quinqꝫ millium. Horum dux erat Germanus bello egregius nomine Altozolorem, Cæſaris obſeruantiſſimus. Inhæret Papiæ fere mœnibus ſeptum vulgo parium calce ac lateribus ſtructum quinqꝫ milliarum ab vtroqꝫ latere, ab vltimo ſpacio totidem, a fronte qua proprius eſt vrbi, fere dimidia parte, quia declinando producitur ad vrbis ipſius portas ſpacium id fuit veteribus ducibus animi cauſa reſeruatum.

Id eſt huiuſmodi.

¶ Ineſt ſepto Cartuſienſium cucullatorum fratrum dite cœnobium & ſtructura magnificum. Ineſt quoqꝫ munita in modum arcis domus alia dicta Mirabello, cœnobium ſibi Chriſtianiſſimus in ſtationem elegit. Ad Papiæ obſidionem vniuerſum miſit exercitum. Magna vi tormentorum quatere muros tertio nonas Nouembris primo cœperunt, & vna op-

pugnationem, muris diruptis, tentare. Octauo idus eiuſdem, ſecundo. In tertium inde diem, Tertio, cum ingenti iactura toties fuere repulſi, auſos inde obſeſſos fuiſſe aiunt, erumpere in hoſtes Griſones, Heluetiorum, qui cuſtodiam habebant impedimẽtorum, bis adorti, exeundo multos trucidarunt in tutumq; cum ingenti præda ſe in vrbem receperunt. Solet Germanus miles ſtataria tantum pugna valere, didicit noſter præſidiarius Papię, incurſionibus, Hiſpanorum æmulatione hoſtes infeſtare: ac ſpolia hoſtium extra cuneos quęrere. His inſpectis rex Chriſtianiſſimus ſuorũ militũ animos deficere ſentiebat, cũ ab imperterritis hoſtib⁹ indies magis affligarentur, ad pręſentaneãq; internicie duci ægre ferrent, duobus modis ſtringere obſeſſis faſcias ex procerum, & ducum ſuorum conſilio conſtituit. Circunducere vrbi foſſas, ne quis ad cõmeatus quærendos quiret exire, & hinc inedia illos conſumere, quod noſtros intelligeret nõ auſuros prodire in auxiliũ ex Cremona & Laudæ vbi erant incluſi dux Cremonæ, triumuiratus Laudæ Pompeianæ, ac Alexandriæ plæraq; præſidia duce Gaſpare Marino. Ticinũ & vna diuertere in fluuiũ Grauulonũ, ab Ticini alueo duo forte labẽtem, ad non longa dein ſpacia in Ticinum cadentem. In eo conſilio, ſi voti compos efficietur facilius applicare copias & machinas in obſeſſorum exitium ad vrbem poterit, quia veteres eius vrbis ciues qui eam circũſepſere mœnibus lapſu fluminis, latus illud lambentis freti, paruo adminiculo putarunt opus eſſe ad hoſtes quoſq; reprimendos ab ea parte, quod nullibi ſit vadoſus Ticinus. Sed arbitrantur, vti ſcribunt, naturæ illius amnis gnari, operam & impenſam Chriſtianiſſimum regem amiſſurum, quod arenas trahat inſperatas quaſcũq; foſſas obſcœcantes, hyeme præcipue, quæ iam illos vrgebat, ob frequentes alluuies ab Alpinis iugis pluuialibus, in lacum Verbanum cadentes, quas omnes Ticinus abſorbet, vnde Padum reddit adeo ingentem, vt rex fluuiorum appelletur. Hoc idem Capuanus Archiepiſcopus ad Cæſarem regreſſus, profitetur. Is bonus pater de pace tractans, Mediolanum in Pontificis manus deponi debere conſuluit, hinc fieri viam ad concordiam planiorem arguit. Cæſari præpoſitio non placet. Particularia quædam extra generalem aleam, feramus. Ioannin⁹ Medicis Pontificis propinquus, quondam Cæſareus, nunc Gallicus, in leui prælio ſcopeta vulneratus abiit e caſtris. Galli Sauonam, Liguſtia maris a Genua ſecundam ex compoſito cum ciuibus ſub nomine pacis ingreſſi, dedere in prædam. Iam Germani obſeſſi tumultui ſtudere incipiebant ſtipendia petierunt. Habita eſt a mechanicis quædam, ſed parua, pecuniarum ſumma. Oratorio apud eos functus eſt munere prætor Leiua, qui literas nunquã didicit. Virorum interniciem, virginum ſtupra, vxorum raptus, natorum diſperſionem, ſtrages facultatum præpoſuit, ſi ad hoſtium manus venerint. Quicquid aſſequebantur, & vxorum ornatus ſi quos habebant incõmune porrexerunt. Nobiles autem iam ſeipſos expilauerant calamitate inſpecta. Intromiſſa & ſunt per Gallorum excubias, a duobus Hiſpanis, transfugium ſimulantibus, ducatorum tria millia, a Peſcariæ Marchione illis credita. In hac ſummula viritim diuidenda, caſus notatu dignus emerſit. Hiſpani, qui aderant portiunculam & ipſi habituri, lætis animis prætori dedere poteſtatem, vt poſthaberentur, Germaniſq; portionẽ ſuã præberet. Hac viſa benignitate, Germani a ſuo duce hortati, ne oblatum patriæ tantum honorem paruifaciant, mori mallint, aut fame perire, quam deficere, quam locum Gallis dedere, contra veteres eorum mores aſſenſi ſunt, animi fortitudine ac inſolita fide conſtare dicuntur. Exitus erit iudex, penuria laborant grauiſſima, ad equorum præcipue paſtum quibus omne pabulum, fœni aut palleæ, vel alterius modi alimenti, ordei vel hauenæ. Corticibus arborum, & fabarum tecis primarios depaſcunt equos. Reliquos aut comedunt, aut præinedia vident præ oculis cadere mortuos. Nono Februarii noſter exercitus, poſt quorũdam Germanorum acceſſum, quos dux Borbonus duxerat ab Illuſtriſſimo Infante apud quem vos educati eſtis, Archiduce don Fernando Cæſaris fratre, habitos, pro prius audent accedere, caſtra caſtris opponere, hoſtes laceſſere. Mutuis tormentorũ globis ſe alterne ſalutant. Februarius pigmeus, forte giganteis vtetur ſucceſſibus, & febribus tremefaciet multos. Ruent alterutri, ſtare iam loco nequeunt, opus eſt vt dimicetur, ſperant Cæſarei, licet numero impares, potituros victoria, quod noſtrorum animos ſit neceſſitas excitatura. Econtra ſit Gallis opulentia nocitura, ſympoſiis aiunt Hiſpani, Gallos non minus in caſtris intendere quam ſi domi diſtentis cruribus ociarentur. Effœminant militum animos in caſtris blandimẽta voluptatum. Venetus exercitus, licet duces eorum ſtimulentur, vt ſtent pactis, in alis manet. Non traiicit ſuos fines dux Vrbinas prætor eorum, quod non detur tranſeundi libertas. premunt ſuorum ducum habenas Veneti. Hæc in præſentiarum per duos curſores, & Capuanum Archiepiſcopum. Inter hos Martes, & Saturnos, Mercurium alatum eſſe

Germani imitati.

Tollere cõmeatus cogitat.

Amittit operã et impenſã.

Capuanus homo ait.

Cõſiliũ vt detur Mediolanum.

Orõ ducis Germanoꝝ

ctum. Iam nimis longam epiſtolam contexui, quæ deflenda ſuccedent habebitis. Valete ex Mantua Carpentana dicta Matrito duodecimo Kalendas Martii.M.D.XXV.

Dccc. ix. P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Leutrecus vocatus.

AB argumentis quibuſdam non fauſte Gallos in hac inſania Martiali procedere arbitramur. Leutrecus dux confiniū, Angię a ſuo Chriſtiano rege reuocatur: vt confinibus relictis, properet ad ſe cū pręſidiariis omnibus ſuis, imperare dicitur. Huius vrinę ſpectatores medici ęgrotum vel ęgroto proximum eſſe iudicant ſtimulatorē. Dum interea quid rabida ſors allatura ſit apertis faucibus operiuntur, ad Indos trāſeamus. Tres habemus ab Hiſpaniola naues, ſaccareis panibus & coriis boum, quorum eſt iam tanta in inſulis copia, vt ignorent, qua mittere illos queāt, mercibuſq; aliis onuſtas. Iacobus Velazquez Fernādinę, quę Cuba eſt gubernator, qui ditem Craſſum opibꝰ ſuperabat, Codro miſerior & paupere pauperior obiit. In conſtruendis nouis claſſibus nouas terras quærendas & Fernādi Corteſii fortunā infringendam, ingentes conſumpſit theſauros. Fruſtra omnia. Corteſii nāq; genius ſupereminet. Vita & functus eſt in ipſius Corteſii poteſtate Franciſcus Garaiꝰ Iamaicæ meę ſponſę diu gubernator. Is & ipſe nouarum terrarum cupiditate ſe ipſum expilauit, ac tādem in calamitate redactus, calamitoſe abceſſit e vita. Hęc latius in particularibus rebꝰ Indicis, de quibꝰ propediē duas decades habebitis. Ad Mediolani ducē directam vnā, ad Pontificem alterā. Sed audi quid inter nos verſetur. De Indorū libertate, ſuper qua varię ſūt opiniones diu diſcuſſę. Nihil adhuc repertum conducibile. Iura naturalia pontificiaq; iubent vt genus humanum omne ſit liberū. Imperiale diſtinguit. vſus aduerſum aliquid ſentit, longa experientia hoc cenſet, ne ſerui ſint, ne liberi ſint hi, ꝙ a natura ſint in abominabilia vicia proclines. ad obſcœnos errores, ducibus & tutoribus deficientibus ilico reuertūtur. Accitos in ſenatū noſtrū Indicū bicolores Dominicos fratres, & ꝑede nudos Frāciſcos illarū partiū longo tēpore colonos, quid fore putēt ſatius conſuluimꝰ. Nihil a re magis alienū ſanxerūt, ꝙ̄ ꝙ liberi relinquātur. latiꝰ hęc & quę referēt in particularibus: nunc ſatis. Vale ex Mantua Carpentana Matrito octauo Kalendas Martii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quinto.

Quare nō liceat.

De libertate Indorū.

Dcccx. P.M.A.M.Marchionibus.

INterea dū generalē amboꝝ exercitū inſanientiū, ſtragē, internitiē, & cāporū pingue faciēdā humano ſanguine ſuperficiē, vobis prębebimus, circū volitantia quædā ſuſcipite. Rex Gallus exiſtimās Cęſareū exercitū poſſe diſſolui, ſi ad res Neapolitanas diſturbādas ex Angiouinoꝝ conſilio exulū copias miſerit, ſub prætore duce Albaniæ Scoto principe qngētas illi cataphractorū lāceas cū peditatu cōmodo ad rē diſignauit. It ſuū iter dux ille. Vrſini parāt augere illiꝰ exercitū. Regnū ſe apparat ad tutelā. Exitus loqtur. Ad alia. Ex Laude Pōpeii ꝗ ſe triūuiratus Proregis, Borboni, Peſcariæ recepit, Fernandus Caſtriotus antiquo principe Gręcorū Sanguine ortus ſancti Angeli Marchio, dolū dolo curauit. incurſionibꝰ infeſtare pagos e ducalibꝰ Gallicæ quędā acies cogitarūt. re intellecta Caſtriotus ad eos tetēdit, repit, profligauit, pinguē retulit ab eis prædā. Gaſpar Mainꝰ Alexādriā vrbē pręſidio habebat. Ad eū obſidendū nomine Gallico, peditū tria millia, equitū ignotus numerus veniebat. Hi Maſſiliā nullo oppugnāte tutati fuerāt incluſi, & Sauonā ſub data fide cū pendicibꝰ ſpoliauerāt. Exit ad eos Mainꝰ, vt vicinū fluuiū trāſeat, hoſtiū pars ꝑmittit, hos eū peditibꝰ tercētū eqtibꝰ cētū adorit̄ ſternitq; flumine traiecto, reliqs iā deterritos ſociorū exēplo adit, ꝓfligat, īſequit̄, opima reportauit ab his ſpolia. De incluſis intra Papiæ mœnia mira ferunt̄. Erūpūt ſæpe in hoſtes, neq; manu vacui reuertunt̄ vnq̄, aut ſine ſparſo cruore. Ab Cremona vero ꝙ̄ ex triūuiratus cōſilio dux vna dierum exiuit ad eos ituros quādo iā poſt habitos ab Illuſtriſſ. Infante, a duce Borboni ductos in caſtra Germanos, ꝓdire in aptū auſi fuerāt. Palaueſini Parmēſes ꝓceres a tergo ſaliūt cū validis copiis, Cremonā impetitur iab Cremona miliaria forte.xxiiii. locū occupāt munitiſſimū, noīe Caſalemaiꝰ, vt inde ſaltū cogitatū Galloꝝ noīe pagāt. Si voti cōpotes fuiſſent, actū erat de rebꝰ Italiæ, ac Cæſaris autoritate in ea. Re intellecta puigiles exploratores, regredit̄ ab itinere dux, oppidū obſidet, expugnatq;, quotquot inerāt aut capiūtur aut trucidant̄. Palaueſinę illiꝰ Illuſtris familię capita dux habuit ad manꝰ, horū princeps Marchio eſt, vt Cremonā regrediat̄ illāq; vigilās cuſtodiat edictū eſt qa ſi nigreſcet fera ſors pugnę, q̄ differri nō poteſt, uō deſit quo ſe victi recipiāt. Suis iā clāgoribꝰ feralis Alecto aera cōcutit. Ad miliare dimidiū a Papiæ mœnibꝰ caſtrametāt̄ iā nr̄i. In Papiæ ſepto & ſuburbiis Gallus habet tētoria. Grādo, nix glacies, & flāmātia cū tronitruis horrendis fulgura expectantur ab his nubibꝰ. Dira neceſſitas īgeniū, & vires, & animū nr̄is excitat, ſingulis horis hoſtes laceſſunt, ad pugnā prouocāt. Gallus in caſtris foſſis & vallo munitis, ſe cōtinet, cōſumere inedia no

ſtros quibus omnia deſunt nititur. Credere fortunę ſummã rerum ſuarum renuit, quia in tuto rem ſuã habere putat. Eſt a caſtris vtriſq;, munitum nomine ſancti Angeli caſtellum miliaria quatuordecim, nobilitas multa Gallorum nomine inerat, e gente Gonzaga Mantuana præſertim centuriones plæriq;. Loci expugnandi prouincia ſumitur, Gallos extimarunt ignominiam non paſſuros tantam, vt coram oculis eorum, & locus & egregia illa præſidia delerentur. Inde prodituros e latebris ad ſuorum defenſionem putarunt. Manent immobiles Galli, noſtrorum ſtratagemate intellecto, non tulerunt ſuppetias, capitur municipium, capti quicunq; inerant, iam tot contumeliis totq; iacturis ſuſceptis deficere animis Chriſtianiſſimi regis ductores cœperunt, noſtri animum augere. Inferni manes præ tantarum animarum præſentaneo lucro labra mandunt. Res accidit narratu digna in his anguſtiis. Rex Gallus ad Peſcariæ Marchionem litteras per tubicinem fecialem dedit prouocatiuas ad certamẽ, cum paucis aut cum multis, vtrum mallet pari numero, ſeſe obtulit exiturum. De Prorege aut Borbono nulla mentio, definire ſe cupere litem hanc cum eo inſinuat. Peſcaria modeſte reſpondit. Chriſtianiſſimi animum laudauit, ac de ratione habita honoris eius in eligendo, gratias habuit, aitq; nihil honoratius in vita ſibi accidiſſe aut accidere poſſe, quam a tanto rege inuitari ad particulare certamen, ſed nequire ſuæ ſublimitati ſatiſfacere, quod non ſit liber, neq; id poſſe inconſulto Cæſare rege ſuo aſſentiri, vidi ego literarum exemplar, ab exercitu miſſas aiunt veras. Rebus ſic ſtantibus, Antonius Leiua obſeſſorum Papiæ Prætor, ad triumuiratum literas dedit in hanc breuem ſententiam. Vel ad nos venite, vel ad vos ego, viã ferro aperiens proficiſcar. Iam valete Madriti octauo Kalendis Martii. M.D.xxv. Dccc.xi.

Marchio Piſcariæ prouocatus a Rege ad certamen. Scita, et urbana reſponſio

P.M.A.M. Marchionibus.

VIx prior epiſtola ad vos exierat, quando ecce alium ab exercitu tabellariũ, quæ ad vos ſcripſi vera eſſe inquit & affert ab exercitu. Adduntur multa. Ducem Ferrariæ ſcribũt & pecuniarũ & machinarũ Gallo cõtra Cæſarem ſuppetias tuliſſe. Vgonem aiunt Mõcadam trirremium noſtrarũ præfectum a Gallis captum fuiſſe in terra. Neſcio an de Principe Orangię Cæſaris coetaneo amantiſſimo captura ſcripſerim. Duobus tantum Bergantinis in Italiam traiiciebat. In claſſem Gallicam incautus incidit, noſtram putans, ad Gallos tetendit, in laqueum ipſemet, nemine laqueũ tendente, ſe coniecit. Fuit hic Cæſari caſus moleſtiſſimus. Genuenſes noua tractant. Mutare ſe velle ſtatum deliberant, vt vna ſit factionibus cunctis gubernatio cõmoda. Antonotus Adorn⁹ eorũ dux priuaturum ſe ducali magiſtratu pro patriæ ſalute pollicetur, quæ vti poſtrata meretrix accedentibus quibuſcunq; principis exulibus ducentibus crura diffundit, ob inteſtina odia & fere quotanis, vt tributis grauibus ſuſceptis aut prædonum raptu diſcerpitur, quæ maris quondam domina eſſe videbatur. Iam valete Madriti tertio Kalendis Martii. M.D.xxv. Dccc.xii.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

DE rebus placidis, gratis, honorificis, humano generi vtilibus ad te, de petulãtis fortunę ſclopis ad alios. In portu Clunio claſſis eſt, ad Maluchas inſulas aromatum altrices deſtinata, quando diſcedet intelliges. Ab Hiſpania noua, domita nuper a Corteſio theſauris onuſtæ, duę naues appulſæ ſunt, ad Caſſiterides. Earũ vna, theſauris in terrã expoſitis, tentare fortunã decreuit, pyratarũ prædonũ euaſit rabiem, in hac vectus eſt Lupicus alumnus meus, a teneris quem dilexiſti a puero iam barbatus, qui paulo poſt tuũ diſceſſum cũ bona mea venia duce Roderico Albornocio a rege ad partes illas miſſo cum magiſtratu computatoris, rerum nouarũ auditu pellectus profectus fuerat, theſauros afferunt & tigrim a catella in cauea nutritam, colubrinã & vnã quã eſſe aureã fama ferebat apportant. Eam non tanti eſſe ſcribit Lupicus. Exiguo auri gradu fulctã dicit, nõdum eſt appulſus, ab Hiſpali, ad nos veniet & multa intelligemus. Cęſar magna, multaq; impartitus eſt ſuis. Ioãnem Fonſecã Burgenſem & Roſanum antiſtem obiiſſe noſti. Palentinum in Burgenſem trãſmutauit. Palentiam Pacenſi deſignauit. doctorem Mãſum Pacenſem effecit. Licentiatum Suarez ſenatorem hæreſeos inquiſitionis, nominauit, Tudetenſem, in Granatẽſem elegit Ciuitatẽſem. Hãc dedit antiſtẽã doctori Maldonato mihi collega in ſenatu Indico, euexit & multos ad cõmẽdarias. Vale Madriti. iiii. nonas Martii. quo die putamus iactã eſſe aleam in agro Papienſi, multoq; ſanguine fœlicem alias tellurem eſſe irroratam. M.D.xxv.

P.M.A.M. Marchionibus.

MArtii dies decimus tabellariũ nobis præbuit Fauſte fœliciterq; nomine Cæſaris pugnatũ eſt. Breuib⁹ accipite. Gallũ Aquila prehẽdit. Cęſaris captiuus eſt Rex. En hui⁹ tã detritæ cõtrouerſiæ argumẽtũ. En ab altis cœlorũ cõſiliis delapſam, & improfunda rerũ creatoris officina decuſſam ſentẽtiã. Humana ratio interceſſit nulla. Plures erãt hoſtes numero, licet ex diſceſſu ducis Albaniæ Scoti cũ quingẽtis cataphractis & peditib⁹ nõ pau Dccc xiii.

cis,ſuū exercitū rex eneruaſſet,cōpoſitis cōſtabāt hoſtes caſtris,validis aggeribꝰ circūuallati,
ſecuri videbātur. Proregis Borboni & Peſcarę triūuiratus,prouidētia ducū aliorū & cēturio
num ac militum,diſcernere manu tanta tempore cribratā controuerſiā cupientiū, animorū
fortitudine difficultates omnes, licet duriſſimas, ſuperarunt.Nos interea timore angebamur
grauiore,quam ſpe leniremur. Ad hanc vſqꝫ metam curſor volitans nos traxit,ſtragem fuiſſe
inauditam e Gallis principibus, qui ſuū regem ſequuti fuerant,fere nullū euaſiſſe, quin aut
trucidatus, aut captus fuerit, præconatur.quid afferat in pera latet adhuc. Sed cur hæc pau
ca de tam vaſto rerum aceruo ſcripſerim , audite. Cōmendatarius Spatenſis Rodericus Diez
cognomine Pegnaloſa, e ducibus egregiis vnus, qui pugnæ interfuit, a triumuiratu deſti-
natus, agitato curſu, cum tutellaribus capti regis literis,veniebat . En quam ridiculis nos
fortuna ſannis deludit . Italiæ quicquid a loco certaminis reſtabat , & Alpium horrentia iu-
ga tranſierat , capti regis, de infauſta ſorte ſua matri miſeræ ſignificaturus nuncium affere-
bat. Ab ea tanti filii caſum plangente ad Cæſarem,& familiares epiſtolas portabat cōmenda
tiuas,vt crebro liceret ad filium nuncios mittere. Fines Gallicos & Laletaniam vniuerſam
traiecerat incolumis Pegnaloſa.Aragoniæ regnum maiori ex parte poſtergarat,domi ſe iam
eſſe arbitrabatur. Attendite quā parum rebus humanis ſit fidendum,quot caſibus obnoxii
ſimus. In villa dicta la Muela,quæ ſuper arido colle ſita eſt media inter Cæſaream Auguſtam,
regni caput, & Almugnam oppidum,deſcenderat pegnaloſa. Dum per poſtarum miniſtros
equi parantur ad curſum,inter viatores quoſdam ignotos exoritur rixa.Ad tumultum domo
exit Pegnaloſa.Ex tranſuerſo ruit ab alto ſaxum,vnde aut cuius dextera iaculatum,neſcitur.
Faciem Pegnaloſæ ita contudit, vt vnum ex oculis tabellarius, quem lecto iacens præmiſit,
amiſſurum opinetur,quando curatus venerit, rei ordinem habebimus. Hoc habito nun-
cio,Cæſar deo gratias acturus , quod hinc Chriſtiani gregis quietem expectet , ſupplicatio-
nes inſtrui mandauit, iuitqꝫ ipſe ad ſacellum ſtadia diſtans forte quatuor ab huius oppidi mœ
nibus , per concionatorem iuſſit populo dici , deo ſoli gratias habendas eſſe,quod nulla ſit
in humana potentia vis. Secum duxit Pontificium legatum cum cæteris oratoribus , illum
honorifice pridie ſuſceperat, comes is eſt Nobiliariæ, vir clarus a parentibus.Sed in ſeiſpo cla
riſſimus,quod virtute bellica ſe diu egregium oſtenderit,& omni genere literarum ſit prædi
tus, & vtranqꝫ linguam calleat græcam & latinam, neqꝫ ſcientiarum aliarum liberalium ex-
pers. Muſicæ vtpote Geometriæ ac Arithmeticæ,& Aſtronomiæ,quæ ſimul in fortunæ fo-
ris raro emuntur. Venerunt & nuper ab Arctois flatibus, Rutenis,Sarmatis oratores ad Cæ-
ſarem ,Moſcobitas generali appellatione vocant eius Principis populos.Ad Valdoletum ve
nerat alius cuiꝰ literas credentiales habuiſtis, ſi bene memini ſenſus idē,vt fraterne velit Cæſar
ſe habere cū ſuo Principe,vti cū auo Maximiliano, hactenꝰ fuit. Titulorū eſt ingens pagina,
quos prętereo, qa in priore recitatos fuiſſe arbitror. Iā valete Matriti.iii.idꝰ Martii.M.D.xxv.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Cuſentino.

Dccc xiiii. A Nobis ad Indos,ab Indis ad nos frequentior eſt claſſium concurſus,quam ſarcinario
rum iumentorum a nundinis ad nundinas. Sexto Kalendis Maii vela fecit vna claſſis
nauium.xxiiii. In ea Ioānes Mendigurrenus Cantaber, familiaris meus tibi notus vē
hitur. Mitto ſalutatum ſponſam meā Iamaicam inſulam, fœlix regnum, ſeptuaginta leucarū
longitudine,ab Oriente in Occidentem, latitudine triginta, vbi non hyems rigida non æſtas
torrida, vbi fere nullū eſt diei & noctis diſcrimen, quod proxima ſit æquatori ad gradus octo
decim, & paulo plus, pauloqꝫ minus pro latitudine. Vbi toto anno frondeſcunt, & vna fructi-
bus onuſtæ acerbis & maturis arbores, vbi ſemper prata floreſcunt. In particularibus latius,
ſunt in ea inſula erectæ duæ coloniæ quas licet paucis habitate ciuibus, vult Cæſar ciuitatum
nomine ac prærogatiuis frui. Sibillam appellant vnam, Oriſtanam alteram. In vtraqꝫ,quod
ex trabibus & paleis eſſent erecta, combuſta ſunt templa. Statui vt e redditibus meis prima
riæ, quæ Sibilla eſt, lapideum inchoetur templum, & lapideum ſaltem fiat ſacrarium, in quo
tuta ſit cum ornamentis euchariſtia, ne tanto vlterius diſcrimine ſubiiciātur. Tantundem meo
ſupplicatu mādat Cæſar expendi. Is meꝰ, vt œconomi & in redditibꝰ colligēdis q̄ſtoris offi-
cio fungatur, miſſus eſt a me. Optādū eſt vt fœlicibꝰ ſulcēt Oceanū auſpiciis. En dū iſta verſarē,
Lupicus meꝰ ab Corteſio, quędā & magna Cæſari ad aurē dicēda portat. Ea prętermittamus
in præſentiarū detegentur aliquādo, publica ſunt hæc. Cōtra magiſtratuū regiorū aſſenſum
Fernādus Corteſiꝰ it cū exercitu valido ad delēdū Chriſtophorū Olitū ab eiꝰ imperio alienū.
Hinc ſtrages expectatur Hiſpanorū, hinc labefactatis eorum viribꝰ, timetur Indorū defectio,
ſunt impatiētes Hiſpani nō priores modo, ſed neqꝫ pares æquo animo ferūt, ad eūdē tendūt lo-

cum Gilgōſalus & a Petro Arię putati cōtinentis gubernatore prefectus alter,nomine Frāci
ſcus Fernādez.Miſit & mari Corteſius in Olitū e ſuis ducibꝰ vnū nomine Frāciſcus delas Ca=
ſas ſub ſpe freti reperiendi.Tendunt omnes.De Indis ſatis nunc,alas plura.Diſtulit diſceſſum
curſor inde longam habes epiſtolā. Addo parumper . Galli oratores veniūt. Ab rege Anglo
tertium habemus bellum,q̄ꝫ pacem hi mallent & matrimonii vinculum.Obſtat puellę nō
aptę viro ętas.Marchio Brandalburchenſis obiit.Per equos diſpoſitos ad vxorem quondam
reginam, Valentię morantē proficiſcebatur. Vbi primum appulſus eſt laſſus ex equorum &
curriū quaſſatu,ꝙ eſſet procerus valde,non abſtinuiſſe a coitu dicitur.Ad ſolandam reginam
miſit Cęſar Epiſcopum Conchenſem tibi amicum. Coactus Caſtellę cōuentus ſtricte ſuppli
cant vt Cęſar vxorem capiat gignēdę proli aptam, Catherinā Portugallicam viro maturam
ſapientem,decoram,venuſtam & bene Cæſare dignam capiat vxorem inſtāt.Donec rex cum
Gallo,miro fatorū ordine in Cęſarea clauſo cauea,cōponatur . meo iudicio concluſio differe=
tur.Promiſſam vobis ducalem decadem,& a vobis efflagitatam ,ſecum attulit Camillus Gi=
liꝰ ad herum Illuſtriſſimum ducem. Mediolano regrediens,inde ſe miſſurum exēplar ad vos
pollicitus eſt. Pontificia ſubſequentur propediem . Si de Magni Cācellarii Mercurini a Gat
tineratibi amici turbato in Cęſarem animo,ꝙ plęroſqꝫ a ſecretis admittat cōtra ſui magiſtra
tratꝰ autoritatem,aliquid audiueris,ne putes in ſtationes male fidas nauem hanc colliſſum itu
ram.Cęſar indiget eius obſequio,neqꝫ alteri locus in promptu æquꝰ.Ipſi conuenient. Tu Va
le.Toletū venimus octauo Kalendas Maii ergo data Toleti idibꝰ Iunii. Milleſimo Quingen
teſimo Vigeſimo quinto. Dcccvx.

P.M.A.M.Marchionibus.

OPtatis vt iam tandem ab hac vos liberem ſolicitudine,de tam cruenta Chriſtianorū ho
minum internicie.Diſtuli, tum quia nimium hi fortunę rabidi partꝰ me faſtidiunt , &
viſcera prę horrore corrodūt,ꝙqꝫ res adhuc incerta fama de modo certaminis.deqꝫ tru
cidatorū & captorum qualitate ac numero ferebatur. A viris grauibꝰ qui affuerunt & ab ipſo
triumuiratu rem habitam,vos habetote.Ad pugnę cauſam veniamus,mox ad effectū.Supre
ma rerum omnium neceſſitas & anni tempus graue, ſub dio pernoctantibꝰ , hinc vrgebāt.
Ex vrbe Papia inde, Antoniꝰ Leiua ſe nequire diutius obſidionem ſuſtinere,per crebros nū
cios ſignificabat.Deſertio militum imminebat,qui ſine pane ac ſine pecuniis immurmura=
bant. Conſiliū ineunt. Quid facto ſit opus arguunt, deliberant. Statuitur tandem,ſatius fore
ſi fortunā tentauerint,& pulchre mori pugnando q̄ꝫ turpiter fugiendo,cum vtrobiqꝫ ſit aut
vincendum aut deſperate moriendum,quia nil tutum profligatis,nullus receptui locus neqꝫ
vnde ſperentur auxilia. Venetis per quęſitas occaſiones pro icto fœdere iungere ſe renuenti=
bus.Pontifice titubante ,Florentinis pontificis nutu gubernatis.A frōte a tergo & ab vtroqꝫ
latere,aut hoſtilia,aut non amica omnia.Dies Februarii tertius & vigeſſimus adeſt:centurio=
nibus & militum primariis conuocatis,quid in re ſit aperiunt. Sequētem eum eſſe diem, quo
Cęſar fauentibus ſuperis ortus eſt,cui ad eum vſqꝫ diem, cuncta proſpere ſucceſſerunt , Eum
eſſe menſem,quo liberata de Gallorum manibus Fontis rabię vrbecula,a ſuorum Caſtellę re
gnorum ceruicibus,grauem abſtulit ignominiam . An beata ſors eius conſumpta ſit , quod
abſit,experiendum. Aſſenſere omnes. Ad id opus ſequentem noctem elegerunt Antoniū Lei
uam.faciunt de conſilio certiorem,quo & ipſe ex Papia cum Hiſpanis & Germanis pugnę tē
pore ſaliat in hoſtes.Rex Gallus in Papię ſuburbiis & intra ſeptum,dico Parcum,copias ha=
bebat . Quinqꝫ ac quinquaginta machinis tormentariis pro locorum ſitu caſtra munierat.
Callido vſi ſunt ſtratagemate noſtri,vt qua minime res agenda eſt, caſtra hoſtium intempeſta
nocte quidam ſcopetarii centuriones adoriantur .Demādatum eſt Sancti Saluatoris & Sancti
Iacobi ſe velle ſuburbium expugnare Vbi extremum agmē hoſtium ſtatiuas habebat,ag=
greſſores diſſimularunt . Magna hoſtilis exercitus pars , nocte fallente , credens totis viribus
noſtros adeſſe ,aut proxime affuturos,ad loci tutelam procurrit. Interea dum ſcopetariorum
fremitibus, ſemiſurdati hoſtes intendunt, Peſcariæ Marchio aduectis arietibus,q̊s in Caſtris
cōſtruxerat,militum & calonum opera,Parchi muros a latere diſtanti ab hoſtibus,concutit.
Stratu duriores,q̄ꝫ arbitrabantur,muros inueniūt. Serius q̄ꝫ aptarant operuere aditus,noctu
putarūt perficere.Iam dies aduentarat, iam tempꝰ aderat , quo ſub Cæſaris fatali ortu ſpera=
uerant,vti euenit,conſequi victoriam. A tergo aderant paratæ acies,diruto muro irrūpūt fero
impetu. Inclitū iuuenē Guaſti Marchionē Peſcariæ nepotē, cū ſcopetariis tribꝰ millibꝰ,prę
mittunt . Mirabellam primo domum , quæ munita erat intra ſeptum , ædes arcis loco ado=

ritur iuuenis egregius, capitq; in ictu oculi. Inerant præſidio nobiles Galli capiuntur.
Guaſtum ſequuntur ordines. Rex Gallus ſtratagemate deceptus, & monitus quid rei emer-
gat ab ea parte, qua ſe tutum eſſe putabat, locum pugnæ fictæ deſerit, ad noſtros gradien-
tes faciem vertit, acies inſtituit, machinas præmittit, ordine compoſito ad noſtros ſigna di
rigi iubet. Exonerant machinas Galli, diſcutiunt paucos. Tormenta noſtra tum locis pa-
luſtribus obruta, tum inter murorum ruinas impedita, perſtiterunt. Tres tantum interfuiſ
ſe aiunt. Ne reiterati machinarum globi perimerent, & cuneos diſturbarent, noſtros cita-
tiore greſſu quam regula Martis exigere ſoleat. Peditatus ex compoſito diuertens, accepta via
mouerat ſe. Curſum eum Galli fugam eſſe putarunt. Ruere in eos imperat rex. Hic eſt cuiq;
Virtutis premium. dandum ſuæ virtuti premium. Mingouallus Prorex, primam cataphractorum aciem ducta
bat. Prætoriam dux Borbonus. Peditatus erant præfecti Marchiones auunculus & nepos,
licet generalis Prætoris Peſcaria titulum haberet. Aduentantem, ſolito ſuo furore Gallico,
aciem hoſtilem Prorex accerrime ſuſcepit, Afro leone ferocior, vt is cui vita, & honor, & glo
ria ſuiq; regis autoritas præ oculis erant, haſtam direxit fere primus in hoſtes. Borboni dux,
vt is, cui domo extorri, mori magis quam vinci expediebat, quod ſuo regi eſſet infenſus,
ipſeq; regem ſummo perſequeretur odio, non negligentius excuſſa galea, vibrataq; haſta,
cuneum hoſtilem Prætorium ſuo Prætorio adoritur. Eodem hoc tempore, neq; punto præ
termiſſo, Marchiones ambo, egregii bello duces, cum peditatu in turmas diuiſo duas, hoſti-
lem impetunt peditatum. Cum Germanis, Cæſareo ſtipendio mœrentibus, Peſcaria in Hel-
uetios. Cum Hiſpanis Guaſtus nepos, in Germanos, Gallico conductos ære, prorumpunt.
Certatum eſt acriter, ſtrauerunt vtrobiq; noſtri hoſtes, duarum horarum ſpacio ſcribit pro-
rex ipſe ad Cæſarem, cuius ego literas legi, milia hoſtium quinq; & viginti fuiſſe trucidata.
Impuliſſe calamum pleriq; arbitrãtur, obruta vero in alueo Ticini fugientiũ corpora, quinq;
milia, quod Antonius, ob tantæ obſidionis patientiam, callidamq; cum Germana multitu-
dine fere indomita prouidentiam, miris laudibus ad aſtra tollendus, a tergo Ticini pontem
ruperat, mox in hoſtes cum obſeſſorum phalange furens, vindictam de perpeſſis, fame, ſi-
tis, angore, ac vigiliis, & extrema omni calamitate ſumpſit. E noſtris ſcribit Prorex quin-
gentos circiter eſſe deſideratos, neq; primarium quenquam in tanto conflictu defuiſſe, præ-
ter don Fernandum Caſtriotum ſancti Angeli Marchionem. Hunc aiunt Chriſtianiſſimi
regis dextera fuiſſe peremptũ. Strenui nãq; militis, & egregii ducis Rex eo die officio vſus eſt.
Ab Heluetiis, & Germanis, mox a reliquis peditibus ſuis deſertus, in noſtrorum & ipſe venit
deditionem. Equo multis vulneribus confecto ſolo iacebat, multis ſcopetarum globulis
percuſſus, & erat ipſe, non tranſuerberatus tamen, quod eo tempore thoracem induerat ſi-
bi mira temperie fabrefactum, ad ſcopetæ ictum ſuſtinendum. Qui primi ad eum ſe ap-
plicarunt Hiſpani, directis in iacentem gladiis, trucidare parabant. Se regem eſſe alta vo-
ce faſſus eſt. Vita dignum arbitrati, viuum ſpoliarunt armis. In tantæ laudis argumen-
tum, enſem ab regio latere rapuit vnus, manicas alter. Adſunt Germani, perimere no-
tum conati ſunt, dicentes, noſtri regis Cæſaris tam durum hoſtem viuere no patiamur. Qui
primi adierant tutati ſunt regem, donec Prorex diſcurrendo, accedens, de barbarorum ma
nibus miſerum eripuit. Equo impoſitum ſecum duxit. In munito Peziguitonis oppido
cuſtodiendum, duci militum & Calabriæ gubernatori Alarcono tradidit. Sine huius Alar
coni conſilio, nil vnquam vniuerſo bellorum tempore ſancitum eſt. Magni aiunt eſſe iudi-
cii, magniq; animi virum, ſit ſatis regem potentiſſimum præbuiſſe captiuum, reliquos pro
ceres, qui ſunt innumeri, tum captos, tum peremptos habebitis alias, nunc. Valete Toleti
quo nos octaua Kalendis Maii perduxit. M.D.xxv.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcccxvi POſt ſuperiorem epiſtolam aduenit ducis Mediolani orator. Is eſt auratus eques nomi
ne Ioannes Antonius Billia, ducis ipſius in exilio & aduerſis omnibus fidus Achates.
Vir eſt ſi non literis, rerum tamen experientia, clarus: & in re bellica ductor non in-
eptus, venit citatu curſu per diſpoſitos equos. appulſus eſt, & paulo poſt eum curſor ab Ita
lia: quæ ſcripſi de modo pugnæ, rite ſcripta inquiunt ſcribentes. Quid autem curſor afferat
in pera habetote, neq; parua quidẽ, duo præcipue. Vnum Italis potentatibus acre mire ſtra.
Principũ Gallorũ alterũ qui ſecũdo loco dinumerabũtur. ¶ Ex Pizguitono regis Chri
ſtianiſſimi cauea, Gallus eductus eſt, vt Neapolim duceretur. Mare an terris ducẽdus eſſet, deli
berare verbo videbantur, Prorex & cæteri. Genuam ducitur, ſub hac fama. triremes inſtruũ

tur, conſcendunt. E ſuis triremibus Galli rex, ad id miniſterii mutuarunt. Hiſpanis tamen munierunt. Remigatis in altum triremibus, vela in Occidentem verti iubet Prorex ductor. In Hiſpaniam collegis Borbono, & Peſcaria, vti fama refert, inconſultis, ac Cæſare ignaro, ſi iureiurando credendum eſt, vti credendum, quia minime fallax eſt, captiuum regem vexit. In Colibrio, vt vulgo loquar portu, primo terram cœpit. Valētiam mox perductus, dies plæroſqꝫ in Benizanonæ municipio Hieronymi Cabanillæ Valentiæ gubernatoris morati ſunt. Ad nos demum, vt Madriti, vbi nunc eſt, ſub fida cuſtodia donec concordia tractetur, maneat. Ex itinere dux Infantati regio apparatu ac impenſa tranſeuntem, Guadalaiariæ ſuſcepit. In Compluto, quod eſt Alcala vulgo dictum, Toletanus Archiepiſcopus per miniſtros, eo abſente non minus laute, ac larga manu hoſpitatus eſt. Muneribus vti dux non donauit. Mira ferunt de duorum equorum, magno rege dignorum ornatibus, ex auro & vnionibus comptis, mulas & precio ingenti phaleratas, regi dono dedit dux totidem. ſed affinium & familiarium ipſius ducis, veſtium & torquium varietates, equorumqꝫ multitudinē & ornatum fuit magis admiratus rex. Ludum Troicum, quem Hiſpanus vocat Cannarum ludum, centum & viginti compti iuuenes ſolutis habenis in ingentis plateæ lato ſpacio, quæ ipſius atrii ducis fronti adiacet, exercuerunt. Gallum ergo in Matritenſem caueam die Auguſti quarto decimo Aquila clauſit, quem ex tanta victoria fructum excerpemus, tempus dicet. Paruum exiſtimo, quia nimis mitis eſt Cæſar, Galli vero vafri nimium in actionibus negociorum, quodqꝫ non ſequuti ſunt victores victoriam. A ſuperis hæc elapſa euenere, a ſuperis opus eſt vt horum ſeminum ſpicæ proueniant, in hoc ſatis. Ad captos Principes ac trucidatos vertatur calamus, de captis primo, quorum ducat choream rex eorum Chriſtianiſſimus.

❡ Franciſcus Angulema Rex frontem huius agminis occupet cuius, elatus animus ad hanc traxit calamitatem. Don Enrricus Nebritenſis, qui & ipſe regiam Nauarræ coronam expectauit, aliquando comes illi detur. ❡ Comes ſancti Pauli frater Marchionis Saluzæ.

❡ Deo gratias.

❡ Excuſum eſt hoc volu
men Epiſtolarum Petri Martyris Mediola
nenſis citra controuerſiā eruditiſſimi
in celeberrima & in omni literarū
genere maxime florenti Aca
demia Complutenſi in
Aedibus Michae
lis de Eguia
Anno a
Chriſto
nato.
M.D.XXX.

0241

c
H530
-A587o

GAUDEO